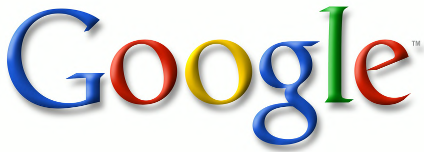

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

004605

Digitized by Google

Digitized by Google

406.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CALLIMACHI HYMNI, EPIGRAMMATA ET FRAGMENTA,

cum notis integris

H. STEPHANI, B. VULCANII, ANNAE FABRI, TH. GRAEVII, R. BENTLEJI;

quibus accedunt

EZECHIELIS SPANHEMII

Commentarius,

& notae nunc primum editae

TIBERII HEMSTERHUSII & DAVIDIS RUHNKENII.

Textum ad MSS. fidem recensuit, Latine vertit, atque notas suas adjecit

JO. AUGUSTUS ERNESTI.

TOMUS SECUNDUS.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM ET JOANNEM LUCHTMANS,
Academiae Typographos. MDCCLXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

RICHARDI BENTLEII

ANIMADVERSIONES

IN

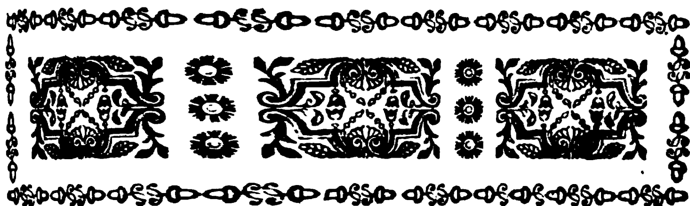
NONNULLA HYMNORUM

CALLIMACHI

LOCA.

Digitized by Google

Digitized by Google

RICHARDI BENTLEII ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN JOVEM.

Vſ. 3. Πηλογόνων ἐλατῆρα] Ita habent omnes editiones, Πηλογόνων, tanquam a recto Πηλογόνοι. Sed apud Etymologici M. Auctorem Πηλαγόνων ſcriptum eſt, cum α in ſyllaba ſecunda, a recto Πηλαγὼν, Πηλαγόνες. Πηλαγόνες, οἱ γίγαντες. Καλλίμαχος· Πηλαγόνων ἐλατῆρα. Et ea quidem vera lectio eſt, & Callimacho reſtituenda. Heſychius: Πηλαγόνες, γέροντες παλαιοὶ, γηγενεῖς. ubi fallor, aut pro γέροντες reponendum eſt γίγαντες. Suidas: Πηλαγονία, μοῖρα Μακεδονίας, τὸ ἐθνικὸν Πηλαγὼν, καὶ ὄνομα γίγαντος. Stephanus Byz. Πηλαγονία, μοῖρα Μακεδονίας, οἱ οἰκήτορες Πηλαγόνες. Livio & Plinio *Pelagonia*; Straboni, Aeliano & Ptolemaeo Πελαγονία, per ε.

Vſ. 13. Οὐδέ τι μιν κεχρημένον Εἰλειθυίης
　　Ἑρπετὸν, οὐδὲ γυνὴ ἐπινίσσεται] Loco ἐπινίσσεται, quod vocabulum nusquam alibi legiſſe memini, editiones Aldi & Frobenii habent, ἐπιμίσγεται; & agnoſcit etiam Graecus Scholiaſtes. Quare hoc ſuo jure huc revocari, & illud alterum loco cedere, oportet. Homerus Od. Ζ. vſ. 204.

Οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος.

ſic alii poëtae paſſim. Ipſe Callimachus H. in Dianam vſ. 20.

Οὔρεσιν οἰκήσω, πόλεσιν δ' ἐπιμίξομαι ἀνδρῶν.

& H. in Delum vſ. 39.

Τόφρα μὲν οὔπω σοι χρυσέη ἐπεμίσγετο Λητώ.

Recte etiam fecerit, meo judicio, qui pro Οὐδέ τι μιν, legerit οὐδέ τι μὲν, vel οὐδέ τι οἱ. Dativo enim jungitur ἐπιμίσγομαι; accuſativo nunquam, niſi interveniente praepoſitione.

Vſ. 66. Οὔ σε θεῶν ἑσσῆνα πάλοι θέσαν, ἔργα δὲ χειρῶν,
Σή τε Βίη, τό τε Κάρτος.

Recte a viris doctis obſervatum eſt, Βίην & Κάρτος eſſe nomina duorum Jovis ſatellitum. Unde nihil manifeſtius eſt (quamquam & per ſe ſit ſatis manifeſtum) quam quod haec ſit vera lectio, Ἥ τε Βίη, τό τε Κάρτος. Noſter, H. in Apollinem vſ. 33.

Χρύσεα τὠπόλλωνι τό τ' ἐνδυτὸν, ἥ τ' ἐπιπορπὶς,
Ἥ τε λύρη. τό τ' ἄεμμα.

Vſ. 80. Ἐπεὶ Διὸς οὐδὲν ἀνάκτων
Θειότερον· τῷ καί σφι τεὴν ἐκρίναο λῆξιν] Lege σφι, non σφι, non *illis decreviſti*, verum *illos delegiſti*.

Vſ. 87. Ἑσπέριος κεῖνός γε τελεῖ, τά κεν ἠοῖ νοήσῃ] Nullus dubito, quin Callimachus ſcripſerit ἠοῖ νώσῃ; ut ex conjectura emendavit Tan. Faber. Nam eodem vocabulo & aliis in locis uſus eſt, teſte Suida: Νωσάμενος, γνοὺς, παρὰ Καλλιμάχῳ. Heſychius: Ἐνώσατο, διενοήθη. Idem: Νωσάμενος, κατανοήσας. Νώσασθαι, αἰσθέσθαι, ἐνθυμηθῆναι, νοῆσαι. Etym. M. Νώσατο δ' Ὀρφεύς, ἀντὶ τοῦ ἐπέγνω, ἀπὸ τοῦ νοήσατο, κατὰ κρᾶσιν τοῦ ο καὶ η εἰς ω, ὡς ὀγδοήκοντα, ὀγδώκοντα. Neque vero νώσασθαι duntaxat voce media uſurpatum, verum etiam νῶσαι. Idem Suidas: Νῶσαι, εἰς νοῦν λαβεῖν. Herodotus Clio p. 27. ὁ δὲ ἐνώσας τὰ λεγόμενα. Ibid. p. 36. μεταγνόντα δὲ καὶ συννώσαντα ὅτι &c. Idem Thalia p. 163. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. Ad hanc formam βῶσαι pro βοῆσαι, pro βοηθεῖν, βωθεῖν reperies apud Heſychium & alios. Qui vulgatam lectionem defendere malunt; aut συνίζησιν faciunt in verbo νοήσῃ, aut diphthongum in ἠοῖ corripiunt. At enimvero quorſum eſt opus iſta συνιζήσεως, cum in uſu communi fuerit τὸ νώσῃ? An etiam & ὀγδοήκοντα per ſynizeſin in Hexametro pati poſſint; an & δυώδεκα pro dactylo; etiamſi ὀγδώκοντα & δώδεκα haud minus legitima vocabula praeſto ſint ad manum? Jam vero qui οι vel αι diphthongos corripi poſſe omnino volunt ſequente conſonante; ſi hoc nobis perſuadere poterint, per me quidem & lunam de coelo ſe deducturos promittant. Cum autem in hoc grege ſint ſumma doctrina & autoritate viri Iſaacus Caſaubonus & Cl. Salmaſius, hic ad Aram Doſiadae p. 242., ille in Lectionibus Theocriteis cap. XVIII. operae pretium fuerit, loca omnia, quae proferunt, coram huc adducere & examinare; nam quantum ego augurari queo, aut fidei incertae erunt & perditae, aut manifeſti mendi convincentur.

Digitized by Google

centur. Principio; αι breve esse contendunt in hoc Trochaïco Dosiadae.

I. Παμμάτωι φυίδων] Πινιὸς ὡ ςρόβιλω λιγνυί.

Atqui, ipso indicante Salmasio, in MSto Codice est φυίδοντο, quae verissima lectio est.

II. Theocritus Idyll. 17.

Ἀθάνατοι δὲ καλεῦνται, θεοὶ νέποδες γεγαῶτες.

Verum ibi legendum, ἑοὶ νέποδες. *sui nepotes*, nempe Herculis: ut pridem emendavit D. Heinsius.

III. Homer. Il. I. vs. 414.

Εἰ δὲ κεν οἴκαδ' ἵκωμαι φίλω ἐς πατρίδα γαῖαν

Ita quidem editiones, quae nunc extant: sed vix dubito, quin Homerus scripserit, ἵκωμαι ἐμὴν. ut alibi dixit Od. Z.

Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

IV. Hom. Il. I. vs. 395.

Πολλαὶ δ' Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε.

At vero hic expungendum esse τὸ δ', coecus est qui non videt.

V. Hom. Od. E. vs. 13.

Πρὸς δόμον ὑψηλὸν, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται.

Verum & hic emendandum, ὑδρεύοντο. ut Od. Φ.

Τυκτὴν καλλίῤῥοον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται.

vel leg. ὑδρεύεσκε. ut Od. K.

Κούρῃ δὲ ξυμβλήτο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ.

VI. Empedocles:

Τῇ δὲ διαλλάσσοντο διαμπερὲς, οὐδ' ἅμα λήγει.

Qui versus non simplici, sed gemino mendo laborat: legendum enim,

Τῇ δὲ διαλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει.

Extat apud Simplicium in Aristotelis Physica.

VII. Aratus Φαινομ. vs. 573.

Ἥμισυ μὲν κεν ἴδηαι μετήορον, ἥμισυ δ' ἤδη.

ubi reponendum ἴδοιο. Poteris etiam legere ἴδηαι ἀπήορον. Hesychius: Ἀπήορα, μετέωρα, ὑψηλά. ut alibi, Μετήορα, μετέωρα. sed magis arridet τὸ ἴδοιο μετ. & profecto certissima lectio est.

VIII. Εὐφορίων·

Ὡς πυρὶ καρφόμενον ψαφαρῇ ἰνδάλλεται τέφρῃ.

Hic quoque substituendum, ἰνδάλλετο. Totum locum hic subjiciam; quia mendose habetur apud Arati Scholiastem ad Phaen. v. 519.

Ἢ μὲ πάνθ' ὅσα πυ φυεῖ εὐδείελος αἶα,
Ἢ φύλλον γ' ἢ ποίη, ἢ ὅτι ἐχρίμψατο λύθρον,
Ὡς πυρὶ καρφόμενα ψαφαρῇ ἰνδάλλετο τέφρῃ.

IX. Antipater, Epigrammate in Nioben, Anthol. lib. 4. c. 9.

Οὐδ' ἐφ' ἑνὶ τλάμων λείπεται γηροκόμος.

Scribe λείπετο· quod ex sequentibus patet, παῖδας ἄγοντο τάφους. Λείπετο itaque ut ἄγοντο.

X. Orpheus suffimine Curetum:

Ἠχὴ ἂν ἑρμαίνονται χολούμενοι ἀνθρώποισι.

 Lego

Lege ὁρμαίνητε· nam ſententia flagitat, ut perſona ſecunda ponatur. Viſe modo locum. Quid? quod ὁρμαίνομαι recte dici non poteſt, cum ὁρμαίνειν ſit verbum Neutrum.

XI. Idem, Μοιρῶν ſuffimine:

Ἀλλά μοι νυκτέριοι, μαλακόφρονες, ἠπιοθύμοι.

Ego vero ſic corrigo,

Ἀλλά μοι εὐκταῖαι &c.

αι & ι in Codd. MSS. ſaepiſſime inter ſe permutantur. Idem ſuffimine Gratiarum:

Εὐκταῖαι, κυκλάδες, καλυκώπιδες, ἱμερόεσσαι.

Poteris etiam legere, Ἀλλά νυ νυκτέριαι· ſed illud magis probo, ut ſententiae autoris magis accommodatum.

XII. Idem Eumenidum ſuffimine:

Ἠέριαι, ἀφανεῖς, ὠκυδρόμοι θ' ὥστε νόημα. dele θ'.

XIII. Idem Argonaut. vſ. 723.

αὐτὰρ οἱ τοῖς γε
Τύμβον. χευάμενοι πολλὴν θαλίην ἐπένησαν.

Ita ſcribimus, inquit Caſaubonus, *vulgatis in libris depravatiſſimum locum.* Sane hic, ut & alii complures in ſcriptore iſto, mire depravatus eſt in libris excuſis;

αὐτὰρ ὁ τοῖς γε
Τύμβους χευάμενοι πολλὴν ἐπένησαν θαλλῶν.

Loquitur Orpheus de Idmonis & Tiphyos ſepulchris. Lego,

αὐτὰρ ἑταῖροι
Τύμβους χευάμενοι πολλὴν ἐπενήνεον ὕλην.

Sic Homerus in funere Patrocli,

αἶψα δ' οἱ μυριοικέα νήεον ὕλην.

& alibi,

Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον.

XIV. Homerus Il. Θ. vſ. 225.

Ἠδ' ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοὶ δ' ἔσχατοι νῆας ἐΐσας
Εἴρυσαν.

Verum ibi legendum ἔσχατα, ut plane habetur Il. Λ. vſ. 8. ἔσχατα, adverb. *poſtremo*, ut ὕστατα &c.

XV. Callimachus:

——— τίνος ἤριον ἵσταται τοῦτο;

Extat hoc fragmentum apud Etymologici Scriptorem v. Ἤριον. Si Hexametri portio eſt, lege ἵσταθ'. ſed quis hoc certo ſciverit? Nam ſcripſit Callimachus ποιήματα εἰς πᾶν μέτρον, teſtante Suida.

XVI. Apollonius Argon. I. vſ. 942.

Καὶ τὸ μὲν ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι ναιετάουσι.

Locum integrum referre oportet, ut emendationis via & ratio perſpecta habeatur.

Ἄρκτων μιν καλέουσιν ὄρος περιναιετάοντες,
Καὶ τὸ μὲν ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι ναιετάουσι
Γηγενέες, μέγα θαῦμα περικτιόνεσσιν ἰδέσθαι.

Jam

Jam quis in animum inducere possit, sic scriptum esse ab Apollonio? usque adeone jejunus & aridus, & a verborum copia imparatus fuit, ut bis continuo eadem ingesserit, περιναιετάοντες, ναιετάουσι? Ego vero id nunquam credam: & sic restituendum esse hunc versum pro comperto habeo:

Καὶ τὸ μὲν οὔρειαί τε καὶ ἄγριοι ἀμφινέμοντο.

Ut non longe infra: Ἰθμὸν δ᾽ αὖ πεδίον τε Δολίονες ἀμφινέμοντο. Illud ναιετάουσι ex versu praecedente natum est, & errantibus librarii oculis debetur; quo de genere infinita extant exempla.

XVII. Oppianus, Halieut. I. vs. 99.

Τρηχύρων τ᾽ ἀγέλαι, βούγλωσσοί τε καὶ πλατύουροι.

Ita sane exemplaria excusa; & 3. Codd. MSS. quibus usus est Rittershusius. Ipse in textu posuit,

——— βούγλωσσοι καὶ πλατύουροι.

& in versione, *Buglossi*, & *Platyuri*. Quasi Platyurus esset nomen piscis. Verum lege βούγλωσσοί τε πλατύουροι. i. e. & *soleæ lata cauda*. Dorion libro de Piscibus apud Athenaeum: τῶν δὲ πλατέων, βούγλωττον, ψῆτταν &c.

Postremo. Idem Cyneget. II. vs. 63.

——— δοιαὶ παννυπείροχοι ὗνες
Στρέπτευσαι θαμινοῖσιν ἐναντίον ὁπλιτῇσι.

Ita quidem editiones veteres, quas inspexerat Casaubonus: sed Rittershusius in suis Codd. invenit παννυπείροχα; & ita plane legendum; quod adverbium est, ut ἔξοχα, & caetera cjusmodi. Et sic tandem examinavimus omnia loca, quorum autoritate freti Casaubonus & Salmasius οι vel αι corripiunt, sequente consonante. Tu, lector, rem cognosces; & judicium feres.

Digitized by Google

ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN APOLLINEM.

Vſ. 14. Εἰ τελέειν μέλλουσι γάμον, πολιήν τε κερεῖσθαι, Ἑστήξειν δὲ τὸ τεῖχος ἐπ' ἀρχαίοισι θεμείθλοις] Lege, τελέσσειν, ut tempore congruat cum κερεῖσθαι & ἑστήξειν. Deinde τὸ τεῖχος caſu recto: εἰ τὸ τεῖχος (μέλλει) ἑστήξειν. Non enim iis accedo, qui ἑστήξειν interpretantur, *ſtatuere*; novo exemplo & ſine autoritate veterum. Et profecto ſi ἑστήξειν eſt *ſtatuere*; inepte factum a Callimacho, quod *antiqua* fundamenta dixerit, potius quam nova. Magis enim optandum fuerit, ut urbs incrementum caperet, & novo & latiore muro circumdaretur. Quid? quod ominari cuipiam, eum moenia poſiturum eſſe ſuper *antiqua* fundamenta, perinde eſt ac augurari, vetera prius ab hoſtibus ſubverſum iri: quod maxime abominandum. Hic locus depravatus eſt in Παρεκβολαῖς ἐκ τῶν Ἡρωδιανοῦ, quas edidit Aldus Manutius p. 209. Ἑστήκω, οὗ ὁ μέλλων ἑστήξω, ἐξ οὗ τὸ παρὰ Καλλιμάχῳ· Ἑστήξειν τὸ πλῆθος οὐ παρ' ἀρχαίοις θεμείλοις. Et ibidem p. 197. Πόθεν τὸ εἱστήκειν; παρὰ τὸ ἑστήκω, ἑστήξω. ἐξ οὗ τὸ, Ἑστήξειν τὸ τεῖχος ἐπ' ἀρχαίοισι θεμείλοις. Ex quibus illud etiam conſtat, ἑστήξειν apud Callimachum, ſi veteres magiſtros audiemus, ſimili ratione interpretandum eſſe, ac εἱστήκειν apud Homerum: i. e. *ſtare*, non *ſtatuere*.

Vſ. 53. οὐδ' ἀγάλακτοι Ὄϊες οὐδ' ἄκυθοι] Lege Ὄϊες. Ne Tribrachys ſit in Heroico verſu, loco Dactyli. Ὄϊς pro οἷς, ut γραΰϊς pro γραῦς. Etymol. M. v. Γράδιον. Ἐστι γραΰς γραΰϊς παρὰ Καλλιμάχῳ. Theocritus Idyll. I.

Αἴκα ταὶ Μῶσαι τὰν οἴιδα δῶρον ἄγωνται).

Vſ. 67. Φοῖβος καὶ βαθύγειον ἐμὴν πόλιν ἔφρασε Βάττῳ,
Καὶ Λιβύην ἐσιόντι κόραξ ἡγήσατο λαῷ,
Δεξιὸς οἰκιστῆρ· καὶ ὤμοσε τείχεα δώσειν.

Syllaba καὶ in poſtremo verſu non recte producitur, ubi nullus eſt locus Caeſurae. Quamobrem aut legendum, καί τ' ὤμοσε, aut καὶ ἐπώμοσε; ſaltem ut pes iſte bene fulciatur. Sed fortaſſis ulcus

pulcus eſt altius latens. Quamquam enim non ſum neſcius, corvum illum τροπικῶς dici poſſe οἰκιςῆρα, tamen eo ipſum Battum novae coloniae deductorem οἰκιςῆρα indigitari veriſimile eſt, ut in Oraculo, (quod apud Scholiaſtem hunc extat & alibi,)

Βάττ᾽ ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιςῆρα.

Et apud Pindarum Pyth. IV.

Χρῆσεν οἰκιςῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύης.

Vide itaque, ne ſic melius legendum ſit:

Δέξιος οἰκιςῆρι· καὶ ὤμοσε τείχεα δώσειν.

Dexter ales, fauſtus, laeta portendens; quippe a dextra parte volitabat, quod erat bene ominatum.

Vſ. 104. Τὸ δ᾽ ἐξ ἔτι κεῖθεν ἀειδῃ] Interpretes: *Atque hoc ex illo canit populus.* Sed ſi hoc voluit Callimachus, dixiſſet ἀείδει, ut ſupra ἐπῄϋτησε. Omnino ſcribendum eſt ἀείδῃ, cum ι infra ſcripto. Nam ſecunda perſona eſt ab ἀείδομαι, *cantaris*, *celebraris.* ut alibi, κλήζῃ, *vocaris.* Hymn. in Delum vſ. 275.

Τῷ καὶ νήσων ἁγιωτάτη ἐξ ἔτι κείνου
Κλήζῃ, Ἀπόλλωνος κουροτρόφος.

ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN DIANAM.

Vs. 55. & seq. Totus hic locus ita constituendus est:

Αἱ νύμφαι δ' ἔδδεισαν ὅπως ἴδον αἰνὰ πέλωρα
Πρηόσιν Ὀσσαίοισιν ἐοικότα, πᾶσι δ' ὑπ' ὀφρὺν
Φάεα μουνόγληνα σάκει ἴσα τετραβοείῳ
Δεινὸν ὑπογλαύσσοντα· καὶ ὁππότε δοῦπον ἄκουσαν
Ἄκμονος ἠχήσαντος ἐπὶ μέγα, πουλύ τ' ἄημα
Φυσάων, αὐτῶν τε βαρὺν στόνον. αὖε γὰρ Αἴτνη,
Αὖε δὲ Τρινακρίη Σικανῶν ἕδος, αὖε δὲ γείτων
Ἰταλίη, μεγάλην δὲ βοὴν ἐπὶ Κύρνος ἀΰτει,
Εὖθ' οἵ γε ῥαιστῆρας ἀειράμενοι ὑπὲρ ὤμων,
Ἢ χαλκὸν ζείοντα καμινόθεν ἠὲ σίδηρον
Ἀμβολάδις τετύποντες, ἐπὶ μέγα μοχθήσειαν.

Ubi ἐπὶ μέγα ἠχήσαντος, & ἐπὶ μέγα μοχθήσειαν, est *valde* & *magnopere*. Suidas: Ἐπὶ μέγα, ἐπίρρημα ἀντὶ τοῦ μεγάλως· Οἱ ἐπὶ μέγα ἀρθέντος αὐτοῖς τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀσίας ἐπῆρχον. καὶ ἐπὶ μέγα τρυφῆς προελθόντες οἱ Συβαρῖται. καὶ πλούτου ἐπὶ μέγα ἥκοντες ἑαυτοῖς καὶ ἄλλοις ἔδοξεν ἀξιόζηλοι εἶναι. Ne ipse quidem Pyrrho de hac emendatione dubitare potuisset.

Vs. 125. Κτήνεά φιν λοιμὸς καταβόσκεται, ἔργα δὲ πάχνη.] Restitue ex priscis editionibus ἐπιβόσκεται. Nesciebant scilicet, posteriorem syllabam in λοιμὸς produci posse per caesuram; ut in Cererem vs. 22.

Ἁνίκα Τριπτόλεμος ἀγαθὰς ἐδιδάσκετο τέχνας.

Ἐπιβόσκεσθαι, *comedere*, *consumere*; apud Homerum & alios passim. Καταβόσκεσθαι autem est βόσκεσθαι κατά τινα τόπον, *pasci per sylvas*, *per valles*. Homerus:

Πόρτιες ἠὲ βόες ξύλοχον καταβοσκομενάων.

Vs. 177. Ἢ γάρ κεν γυιαί τε καὶ αὐχένα κεκμηυῖαι.

Ita veteres editiones, non, ut hodie, κεκμηκυῖαι. Hom. Λ. Iliad. vs. 801.

Ῥεῖα δὲ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ.

& in Ψ. Κλίνθη κεκμηώς, & alia multa in hanc formam; Πεπληὼς γὰρ ἐκεῖνο, κεκορηότε ποίης, κεκοτηότι θυμῷ, κεχαρηότα νίκῃ. Quamobrem reducenda est antiqua lectio, κεκμηυῖαι.

ANI-

Digitized by Google

ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN DELUM.

Vſ. 23. Σαοῖ δέ μιν ἀντ' ἐπιβάθρων] Verte; *Colit autem & tutatur eam pro naulo, ſive mercede.* Venus jam mari nata & ἀναδυομένη, cum ad Cyprum primum appuliſſet, & eam tellurem veluti navim conſcendiſſet, hanc ei gratiam quaſi naulum rependit; ut in tutelam ſuam veniret. Heſych. Ἐπίβαθρον, μισθὸς τῆς βάσεως τῆς εἰς τὴν ναῦν, τουτέστι ναῦλον. Habes apud Homerum & Apollonium Rhodium; imo & ipſum Callimachum in Fragmento; νεῶς Ἀχεροντιάδος ἐπίβαθρον.

Vſ. 158. Αἱ δ' ὑφ' ὁμοκλῆς Πασσυδίη φοβέοντο κατὰ ῥόον, ἥντινα τέτμοι. Male hic rem geſſerunt Interpretes: ego ſic verterim: *Illae vero, ad quamcunque accederet* Latona, *ſimul omnes fugiebant per fluctum, ob comminationem* Iridis. Quis neſcit φοβεῖσθαι eſſe, *fugam capere prae metu*; paſſim apud Homerum & alios. Heſych. Πεφοβημένοι, εἰς φυγὴν τετραμμένοι.

Vſ. 181. Ἀλλ' ἤδη περὶ νηὸν ἀπαυγάζοιντο φάλαγγες.] Sine dubio legendum φάλαγγας: nam verſu ſequenti legitur, ζωστῆρας & ἀσπίδας, caſu accuſativo. Αὐγάζομαι & ἀπαυγάζομαι, *video, cerno.* ſic vſ. 125. hujus Hym. Ἀπαύγασαι, οἷος ἔφεδρος Οὔρεος ἐξ ὑπάτου σκοπιὴν ἔχει.

Vſ. 194. Ἀλλὰ παλιῤῥοίη περινήχεται, ἀνθέρικος ὥς·
Ἔνθα νότος, ἔνθ' εὖρος, ὅπη φορέησι θάλασσα·] Pone comma poſt ὥς, non plenae ſententiae notam: & verte ſequentia in hunc modum:

Quo auſter, quo aquilo, quo ferat mare.

Vſ. 200. Ἐπεὶ περὶ καίεο πυρί] Ineptiſſima lectio; & contra metri rationem; cujus ſervantiſſimus eſt Callimachus. Corrigo,

——— ἐπεὶ περὶ καίεο κῆρι·

Quia corde flagrabas, prae amore ſc. & miſericordia. Heſych. Περὶ κῆρι, κατὰ ψυχήν. Homerus: Τὴν περὶ κῆρι φίλησε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ. Idem alibi: περὶ κῆρι τίεσκετο, περὶ κῆρι θεὸν ὡς τιμήσουσιν, αἰδέομαι περὶ κῆρι; & e contrario, ἀπήχθετο περὶ κῆρι, περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη, νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.

ANI-

ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN LAVACRUM PALLADIS.

Vs. 18. Οὐδ' ὄκα τὰν Ἴδαν Φρὺξ ἐδίκαζεν ἔριν] Quid est Ἴδαν ἔριν? Ab Ida monte gentile est Ἰδαῖος, non Ἴδος. Lege τὰν Ἴδᾳ. i. e. τὰν ἐν τῇ Ἴδῃ. Dativus sine praepositione *in loco* rem aliquam gestam esse significat. Sophocles Trachiniis:

Ὡς τὴν παλαιὰν φηγὸν αὐδῆσαί ποτε
Δωδῶνι δισσῶν ἐκ πελειάδων ἔφη.

Et alibi:

Δωδῶνι ναίων Ζεὺς ὁμέστιος βροτῶν.

Sic μάχη μετὰ τὴν Μαραθῶνι; & alia id genus infinita.

Vs. 67. Ὅτ' οὐχ ἁγεῖτο Χαρικλώ.] Veteres editiones habent ἔθ' οὐχ. quod rectius. ἔθ' est ἔθι, *ubi*, ὅτ' est ὅτι, *quando*. H. in Delum. vs. 241. μηδ' ἔθι δειλαὶ Δυσοχέες μογέουσιν ἀλιτρίδες, ἀλλ' ἔθι φῶκαι.

Vs. 74. Πολλὰ δ' ἀσυχία τῆνο κατεῖχεν ὄρος.] Recte hic vidit perspicaci vir ingenio Tanaquillus Faber, τῆνο vitiosum esse. Quid enim? An non & alii montes sub aestu meridiano silescebant? Proinde reposuit ille τυτάκις, *tunc*, meridie scilicet: apposite quidem ad sententiam; sed literae nimium quantum abeunt a vestigiis receptae lectionis. Quid ergo, quod & sensum & vocabulum integrum praestet? Lege,

Πολλὰ δ' ἀσυχία τηνικάδ' εἶχεν ὄρος.

vel τανικάδ'. Τηνικάδε & τηνικαῦτα, *tunc*. Hesych. Τηνικάδε, τότε δέ. Imo τότε sine δέ. Nisi pro τηνικάδε scripserit τηνίκα δέ. Nam δέ paragogicum est; Ἔνθα, ἐνθάδε, τοῖος, τοίοσδε, τῆμος, τήμοσδε, τηνίκα, τηνικάδε, Etymol. M.

Vs. 130. Φοιτασεῖ μεγάλῳ τίμιος Ἀγεσίλᾳ.] Praeter Etymol. M. ubi hic ipse locus laudatur; meminit & Hesychius: Ἀγεσίλαος, ὁ Πλούτων. Et alibi; Ἀγησάνδρος, ὁ Ἀΐδης. Lactantius de falsa Relig. l. I. c. XI. *Ergo illud in vero est, quod regnum Orbis ita partiti sortitique sunt, ut Orientis imperium Jovi cederet; Plutoni, cui nomen Agesilao, pars occidentalis obtingeret.* Athenaeus lib. III. p. 99. Οἶδα δ' ὅτι καὶ Σιμωνίδης που ὁ ποιητὴς Ἀρίσταρχον εἶπε

Δί

τ Δία, καὶ Αἰχύλος τ ῎Αδην ᾽Αγεσίλαον. Nicander apud eundem lib. 15. χθονίων σέφος ᾽Αγεσιλάου. Vetus Epigramma apud Gruterum p. MCXXX.

ΜΗ ΜΟΥ ΕΝΥΒΡΙΣΗΣ ΑΓΝΟΝ ΤΑΦΟΝ Ω ΠΑΡΟΔΙΤΑ
ΜΗ ΣΟΙ ΜΗΝΙΣΗ ΠΙΚΡΟΝ ΕΠΑΓΕΣΙΜΗ
ΠΕΡΣΕΦΟΝΑ ΤΕ ΚΟΡΑ ΔΑΜΑΤΕΡΟΣ ΑΜΑ ΠΑΡΕΡΠΩΝ
ΕΙΠΩΝ ΑΡΑΤΕΙΩ ΓΑΙΑΝ ΕΧΟΙΣ ΕΛΑΦΡΑΝ.

Lege:

Μή μου ἐνυβρίσῃς ἁγνὸν τάφον, ὦ παροδῖτα,
Μή σοι μηνίσῃ πικρὸν ἐπ᾽ ᾽Αγεσίλα
Περσεφόνα τε κόρα Δαμάτερος· ἀλλὰ παρέρπων
Εἶπον ᾽Αρατείῳ, γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν.

At Scaliger, in Indice Inscriptionum, commentitiam illam *Epagesimam* mirifica quadam ἀποθεώσει inter Deas collocavit.

Vs. 104. *ἐπεὶ μοιρᾶν ὧδ᾽ ἐπένησε λίνα,*
᾽Ανίκα τὸ πρᾶτόν νιν ἐγείνατο] Non placet τὸ ἐπένησε. Nimirum imitatus est Homerum Iliad. Ω.

τῷ δ᾽ ὥς ποθι μοῖρα κραταιὴ
Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκον αὐτή.

& Iliad. Υ.

ἅσσα οἱ αἶσα
Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.

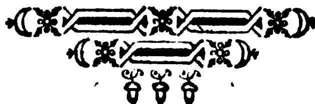
Lege igitur apud nostrum, ἐπεὶ μοιρᾶν ὧδ᾽ ἐπένησε λίνα. Et tamen nove dictum est, pro μοῖραι ἐπένησαν λινοῖς. Sed haec Callimacho solennia sunt.

Vs. 135. *Κορυφᾷ Διὸς ᾧ κ᾽ ἐπινεύσῃ,*
῎Εμπεδον, ὡσαύτως ᾧ κεν οἱ ἁ θυγάτηρ.] Lego, ὡσαύτως ᾧ κε καὶ ἁ θυγάτηρ. Quod aut fallor, aut elegantius paullo est lectione vulgata.

Vs. 141. *Χαῖρε καὶ ἐξελάοισα, καὶ ἐς πόλιν αὖτις ἐλάσαις*
῞Ιππως, καὶ Δαναῶν κλᾶρον ἅπαντα σάω.] Omnes editiones veteres habent ἐς πάλιν, non ἐς πόλιν. Quod posterius a mala manu est; illud genuinum. καὶ εἰσελάσαις πάλιν αὖτις. τῷ ἐξελάοισα oppositum est τὸ εἰσελάσαις. Lege etiam ἵπποις. Nam si accusativus hic locum haberet, scriptum fuisset ἵππως. Postremo, τὸ πάλιν αὖτις vocabulum, omnibus poëtis familiarissimum est. Homerus Iliad. Ε.

Τούτω δ᾽ οὐ πάλιν αὖτις ἀποίσετον ὠκέες ἵπποι.

& alibi passim.

ANI-

ANIMADVERSIONES IN HYMNUM IN CEREREM.

Vs. 15. Τρὶς δ᾽ ἐπὶ Καλλιχόρῳ χαμάδις ἱκαθίσαο φρητί.] Omnes editiones vetustae sic habent:

Τρὶς δ᾽ ἐπὶ Καλλιχόροιο χαμάδις καθίσαο φρητί.

Primus mutavit Frischlinus. Lego:

Τρὶς δ᾽ ἐπὶ Καλλιχόροιο χαμαὶ ἐκαθίσσαο φρητί.

χαμάδις non est *humi*, sed *ad humum*, & significat motum ad locum. Φρέαρ Καλλιχόρου, ut ἄστυ Κυρήνης, H. in Apollinem.

Vs. 20. Κάλλιον ὡς καλάμην τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτα Ἀσταχύων ἀπέκοψε.] Legendum est πρώτα: non *primos manipulos*, sed *prima Ceres*.

Vs. 48. Τέκνον πολύθεστε τοκεῦσι.] Scholiastes; πολύθεστε, πολυπόθητε. Et similiter Hesychius: Πολύθεστος, πολυαγάπητος, πολύευκτος. Photii Lex: ineditum: Πολύθεστον, πολύευκτον, ὑπὸ πολλῶν λιτανευόμενον. Lege πολύθεστον. Henr. Stephanus & faeminarum doctissima Anna Fabri fatentur ignorare, unde fluat hoc vocabulum. Fluit a verbo Θέσσομαι, quod potat *orare*, *desiderare*, *petere*. A θέσσομαι πολύθεστος, simili plane ratione, atque a λίσσομαι πολύλιστος, τρίλλιστος. Hesych. Θεσσάμενος, δεόμενος, ἱκετεύων. Θέσσεσθαι, αἰτεῖν, καθῆσθαι, ἱκετεύειν. Θέσσαντο, ἐζήτησαν, ἐκάθισαν, ἱκέτευσαν, ἐνεδύσαντο. Unde vero illud postremum ἐνεδύσαντο? Neque enim ea significatio est τοῦ θέσσαντο, sed τοῦ ἕσσαντο. Homerus:

Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ᾽ ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκόν.

Ipse Hesych. Ἑσσάμενος, ἐνδυσάμενος. Ἕσσασθαι, περιβαλέσθαι. Ἕσσο, ἐνέδυσο, leg. ἐνδύσω. Crediderim sic olim scriptum fuisse in quibusdam Homeri exemplaribus;

Αὐτὰρ ἐπεὶ θ᾽ ἕσσαντο &c.

Ea verba, quia tunc temporis nulla erant accentuum signa, nec inter-

intervalli quidquam inter singula verba, sic legisse videtur Hesychius, sive alius quis, a quo iste mutuatus est:

Αὐτὰρ ἐπεὶ θέσσαντο.

Talia apud priscos Grammaticos non raro usu venisse certum est. Idem Hesychius alio loco: Θεάσατο, ἐνεδύσατο. Ex ipsa literarum serie constat, legendum esse Θέσατο. Id vero depravatum est similiter, pro Ἕσατο. Quid porro illud Θέσσασθαι, καθίσαι: & Θέσσαντο, ἐκάθισαν? Quid, nisi merae oscitationes Grammaticorum? Vera scriptura erat Ἕσσασθαι, & Ἕσσαντο. Ipse Hesych. Ἕσσας, καθίσας. Ἕσσεν, ἐκάθισεν. Ἐφέσσασθαι, ἐπικαθίσαι. Ἐφέσσασθαι, ἐφίζεσθαι, καθίζεσθαι. Ut illuc redeam, unde diverteram; Θέσσομαι, unde manat compositum πολύθεστος, occurrit etiam apud Apollonium Argon. l. 1. vs. 824. Οἱ δ' ἄρα θεσσάμενοι παίδων γόνον, ὅσσον ἔλειπτο. ubi Scholiastes longe eruditissimus, θεσσάμενοι, interpretatur, ἐξ αἰτήσεως ἀναλαβόντες, αἰτήσαντες. Θέσσασθαι γὰρ τὸ αἰτῆσαι, καὶ ἱκετεῦσαι· καὶ Ἡσίοδος·

Θεσσάμενος γενεὴν Κλεαδαίου κυδαλίμοιο.

καὶ Ἀρχίλοχος·

Πολλὰ δ' εὐπλοκάμου πολιῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι
Θεσσάμενοι γλυκερὸν νόστον.

In loco illo Hesiodi pro Κλεαδαίου, legendum videtur Κλεοδαίου, Suidas: Κλεόδαιος, ὄνομα κύριον· vel forte Κλεολάου· nescio enim an de Cleolai Herculis filii progenie loquatur; de quibus consule Apollodorum lib. 2. cap. 8.

Vs. 135. —— καὶ τάνδε σάω πόλιν, ἔν θ' ὁμονοίᾳ,
Ἔν τ' εὐημερίᾳ, φέρε δ' ἀγρόθι νόστιμα πάντα.] Restituenda est vetus lectio, quam Etymologus nobis servavit. Εὐηπειλία, ἡ εὐπραγία καὶ εὐθυνία (leg. εὐθηνία) καὶ τὸ εὖ εἶναι, ὥς φησι Καλλίμαχος· Ἔν τ' εὐαπελίᾳ. φέρε δ' ἀγρόθι νόστιμα πάντα. Sed vera scriptura est εὐηπελία. Εὐπελία ab εὖ & πέλω (ut εὐεστὼ, ab εὖ & εἰμί) & epenthesi τοῦ η, εὐηπελία: ut εὐγενής, εὐηγενής. Hesychius: Εὐηπελίῃς, πρᾶοι, εὐήνιοι. Εὐηπελίαι, εὐθηνία, εὐεξία. Oraculum Onomacrito datum, apud Euseb. Praeparat. Euang. lib. 5. c. 23.

Ἔν τε τοῖσιν εὐπελίεσσιν, ἠδ' Ἀχαιοῖσι χρέος
Θήσεται. τόδ' ἐκτεκμαρθὲν οὐδὲ μικρὸν ἕξεται.

Quod nollem a Luca Holstenio in Notis ad Porphyrium mutatum in εὐμειλέεσσιν. Unum addam: Cum in hoc hymno Dialecto Dorica utatur Callimachus, scribendum foret εὐαμερίᾳ. Sed τὸ η in εὐηπελίᾳ ἐπενθετικὸν non mutant Dorienses. Theocrit. Il. 27.

Ἐξ εὐηγενέων. ἀλλ' οὐ σέθεν εἰμὶ χερείων,

Sine

Sine dubio igitur legendum, εὐηπελίᾳ. Hujus contrarium ὀλιγηπελία, & ὀλιγηπελής Vide Hesych. & Etymolog. Hoc vocabulum restituendum est Epigram. Crinagorae nondum edito.

Εἰ καὶ τὸ στῆμα λυγδίνης ἀπὸ πλακὸς
Καὶ ξεστὸν ὀρθῇ λαοτέκτονος στάθμη
Οὐκ ἀνδρὸς ἐσθλοῦ· μὴ λίθῳ τεκμαίρεο,
Ὦ λῶστε, τὸν θανόντα. κοῦφον ἡ λίθος,
Τῇ καὶ ζοφώδης ἀμφιέννυται νέκυς.
Κεῖται δὲ τῇδε τωλιγηπελὴς ῥάκος
Εὐνικίδαο, σήπεται δ' ὑπὸ σποδῷ.

Codex Mtus habet, τωλιγηπερές.

E Z E-

EZECHIELIS SPANHEMII

IN

CALLIMACHI

HYMNOS

OBSERVATIONES.

Digitized by Google

Digitized by Google

EZECH. SPANHEMII
PRAEFATIO.

LECTORI.

Quo consilio, quave occasione, hoc quidquid est in nobilissimum Poëtam operae sit a me susceptum, haud abs te hic in limine mihi enarrandum arbitror. Ita enim eorum, qui de commentationibus id genus haud male opinantur, judiciis pondus aliquod ipsa rei, de qua agitur, contemplatione, accedet: aut vero adversus qualescunque, in quas aliunde posset forte incurrere, reprehensiones; meus hic labor quodammodo praemunietur. Id nempe iis, qui vel litteras mediocriter adtigerunt, haud ignotum, in omni sacrorum, apud veteres quasque gentes, ne Indis quidem exceptis, cultu, haud minimam vel ignobilem utique partem in Hymnis, quibus Dei laudes, beneficia, vires, aut virtutes praedicarentur, fuisse repositam. Adeo, ut id genus hymni cum ante, tum post libationes, sacrificia, aut etiam medio eorundem tempore, & quidem ad tibiam vulgo vel ad citharam, fuerint passim (ne Hebraeos jam adtingam) a Gentilibus adhibiti: idque ad celebrandum Numinis, cui litabatur, vel adventum, vel discessum; vel alioquin in dedicatione templorum; aut in solemni cujusque festi apparatu vel panegyri; aut in sacris, velut in Delum, qua de re in hoc opere haud semel agitur, legationibus seu θεωρίαις. Adde, in Heroum vel Caesarum apud Graecos juxta & Romanos, quod vel [1] *e Demosthene,* [2] *Diodoro,* [3] *Varrone,* [4] *Tacito,* [5] *Herodiano, & aliunde liquet, consecrationibus: immo unde inter insolitos honores Augusto adhuc rerum potienti a Senatu decretos refert Dio,* [6] ut in hym-

Arrian. Exped. Alex. l. VIII.

1 de Corona.
2 Exc. Vales. p. 301.
3 de L. L. l. V.
4 Annal. lib. II. cap. 83.
5 lib. IV. cap. 14.
6 ὥς τε τοὺς ὕμνους αὐτὸν ἐξ ἴσου τοῖς θεοῖς ἐγγράφεσθαι lib. LI. p. 457.

nos, *Saliares nempe*, juxta Deos immortales adscriberetur: *quibus hymnis denique ipsum Numen, seu adlectum recens Divum, sibi propitium (quae consueta est eorundem, qui e Graecis adhuc supersunt, clausula) redderent, vel iratum etiam continuo placarent. Quod nec una ratione ac via fieri contigit; dum, modo quibusdam fabularum ac rerum, ab eodem scilicet Numine gestarum, involucris; modo commemoratis naturae rerum opificis viribus, vel facultatibus; modo singulari multiplicium nominum seu potestatum congerie, & mystica quadam seu arcana invocatione; modo solemni demum votorum nuncupatione; aut vero deprecatione submissa, res ea est ab illis divini hujus cultus ducibus vel auctoribus peracta. Unde nata etiam multiplex Hymnorum, apud Graecos maxime, varietas: prout* μυθικοὺς, γενεθλιακοὺς, *vel* γενεαλογικοὺς, κλητικοὺς, ἀποπεμπτικοὺς, πεπλασμένους, φυσικοὺς, εὐκτικοὺς, ἀπευκτικοὺς, fabulares, natalitios *vel* genealogicos, advocantes, dimittentes, fictos, naturalés, votivos, deprecatores *Hymnos recenset, eorumque tangit discrimina, Menander* [1] *Rhetor ab Aldo editus, ac inde, ut video, in libris de Poëtica doctissimus Gyraldus, & suppresso Menandri nomine, Jul. Scaliger* ὁ πάνυ. *Quorum proinde Hymnorum ea religio est ab iisdem Gentilibus habita, ut plerique, qui pridem erant recepti, in eorum sacris, Deos ipsos auctores habuisse crederentur, aut vero ab hominibus Deo adflatis profecti, sicut haec de iis tradit in Epistola ad Athenienses Julianus Imperator. Quum autem veteris Gentilium, & Graecorum maxime, Theologiae parentes vel propagatores Poëtas constet exstitisse, haud mirum, si id genus hymnorum iidem vel conditores, vel praecones similiter fuerint: eorum nempe, qui pro ratione Numinis, cui illi erant sacri, Apollinis, Dianae, Cereris, Bacchi, Matris Deum, Veneris, Adonidis*, Παιᾶνες, Ὑπορχήματα, Οὔπιγγοι, Ἴουλοι, Δημητρείουλοι, Ἰόβακχοι, Φαλλικοὶ, Μητρῳακοὶ, Ἐρωτικοὶ, Ἀδωνίδια, &c. *aut ab ipso eorum cantu, legibus, ad aram vel ad simulacra Numinis accessu*, Ὠδαὶ, Ἄσματα, Νόμοι, Προσῳδία *a Graecis, ut ex antiquis eorum monumentis constat, sunt appellati. Quemadmodum enim constituti erant accurato delectu, qui in iis Ethnicorum sacris, sanctum illud ac religiosum hymnos* canen-

1 cap. 1. pag. 594. 595.

canendi ministerium, propositis etiam eam in rem agonibus & praemiis, obirent, quique inde ΥΜΝΩΔΟΙ, *ut ab initio ferme bujus operis tangimus, nempe* Saliares *juxta veteres glossas, &* ΣΥΝΥΜΝΩΔΟΙ *in residuis prisci aevi monumentis leguntur appellati: ita etiam sunt reperti, vel ad id publice in bene moratis urbibus adlecti, quod ibidem est a nobis monitum,* ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΙ, *seu, ut a Themistio alicubi dicuntur,* ΥΜΝΟΠΟΙΟΙ, *qui nempe id genus hymnos, singulari arte ac studio elaboratos conderent; vel e priscis Ritualibus sacrorum libris depromptos, ad posterorum memoriam seu pietatem studiose proderent. Quo in genere sunt in vulgus nota, quae de Orpheo, qui in eam rem vel primus, vel intentiori cura, & parta inde nominis auctoritate ac fama, incubuisse fertur, & sub cujus nomine circumferuntur etiamnum antiquissimi Poëtae Hymni seu* τελεταὶ, *sunt a veteribus tradita; & cui comitem ea in re Thamyrim, Orphei juxta alios parentem, addit alicubi Plato. Quibus accedunt continuo, qui ipso Orpheo antiquior, hymnorum apud Graecos auctor a* [1] *Pausania traditur, cujusque ab hoc ipso Battiade* [2] *in Hymno in Delum fit mentio, Lycius Olen, & qui similiter Orpheo ab eodem Pausania praemittitur, ac vetustissimos apud Athenienses hymnos conscripsisse* [3] *alibi ab eo dicitur, nec omitti juxta dictum paullo ante Thamyrim, a diligentissimo Vossio in libro de Poëtis Graecis & quidem incertae aetatis, meruit, nempe Pamphus; aut vero Sido illa Pontica, cui hymnum scite ac modulate canendi inventum a Sanchoniathone apud Eusebium tribuitur. Ut nunc mittam, quae de notioribus, vel Stesichoro, tanquam primo hymni inventore tradit eruditissimus Clemens; vel de Alcmane, Sappho, Simonide, Pindaro, Bacchylide, Epicharmo, Parmenide, ut totidem hymnorum conditoribus, cum e priscis auctoribus & Grammaticis, tum nominatim e memorato paullo ante Menandro Rhetore, ubi de variis agit hymnorum generibus, adducuntur: aut vero id quod de Simonide refert Aristides, eum scilicet a Dioscuris servatum, ob scriptum in eorum laudem carmen seu hymnum. Quibus autem antiquior longe, & Orpheo, quamquam haud exiguo temporum intervallo, proximus vatum, uti & Theologorum, juxta illum Oeagri filium, habitus apud*

Marm. Oxon. p. 105.

Orat. IV. p. 54.

μηδ' ἂν ἡδίων ᾖ τῶν Θαμύρα τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων, de Legib. l. VIII. p. 829. ed. H. Steph.

1 lib. IX. p. 181.

2 Νόμον Λυκίοιο γέροντος, vs. 304.

3 lib. VII. p. 429.

Praep. Evang. l. I. p. 38.

Strom. lib. I. p. 308.

p. 595. 596. &c.

Serm. Sacr. IV. p. 584.

Digitized by Google

Graecos parens, Homerus; cujus itidem nomine scriptos complures hymnos, seu is eorum, seu Homeridarum aliquis, ut de iis ait alicubi Athenaeus, & quae disquisitio non est jam hujus loci, auctor exstiterit, adhuc hodie terimus. Immo quae sacrorum id genus carminum seu Hymnorum pangendorum laus, ita penes Graecos mansit, ut etiam Romae in Deum Matrem hymni, non alia quam Graecorum lingua, quod docet ad Maronem Servius, canerentur: ac, si unum forte vel alterum saeculare in Dianam carmen mittas, vix alia religiosae illius poëseos, seu ipsorum Saliarium carminum vel Hymnorum vestigia, in superstitibus Romanorum monumentis reperiantur. Ut nec mirum videri debeat, si inter tot praeclara & illustria, quae ab eo leguntur elaborata, ingenii & facultatis poëticae monumenta, id quoque antiquissimae poëseos genus excoluerit Cyrenaeus Callimachus, & quidem ut, propitio bonis litteris fato, quae eo in genere elucubravit, sint ad nostram usque aetatem feliciter transmissa. Quorum proinde eo major ratio habenda hinc videtur; quod quum incerti sint Hymnorum, qui splendida illa Orphei & Homeri nomina praeferunt, parentes; hi genuinum auctorem statim prodant; eumque non ignobilem quempiam, sed qui praeter natalium decus, & singularem poëseos laudem, aliis etiam liberalibus disciplinis egregie excultus, in magna litteratissimi Regis summique Musarum cultoris gratia floruit; ac in urbe, non aliis magis decoribus, quam doctrinarum & praestantium ingeniorum cultu ac proventu tum largiter adfluente, Museo etiam celebratissimo eadem aetate condito, haud parum nobilitata. Etsi enim eundem Callimachum Elegiae principem, *ab acerrimo inter veteres ingeniorum censore* [1] *Fabio, ab aliis inter* [2] *quatuor illius carminis principes habitum norim; & excellentem ejus in ea poësi facultatem, non eorum aut* [3] *Romani adeo Callimachi testimonia, quam quae supersunt ejusdem Epigrammata abunde etiamnum arguant; haud minus praestantiam in Heroico carmine plane eximiam comprobant hi ejus Hymni, singulari quadam arte ac venustate conditi. Adeo ut haud immerito ad eosdem hujus Poëtae Hymnos, tanquam unum superstitem tam praeclari ingenii in illa aliorum, si pauca quaedam mittas Epigrammata, orbita-*

lib. II. p. 22.

ad Georg. l. II. vs. 399.

1 Instit. lib. X. cap. I.
2 Proclus in Chrestom.
3 Propert. l. III. El. V.

Digitized by Google

te foetum, edendos ac illustrandos, operam suam ac industriam contulerint, ac diverso quidem instituto vel eruditionis apparatu viri superiori saeculo praeclari, Frischlinus, H. Stephanus, B. Vulcanius. Quibus accessit haud ita pridem illaque ad id paterno, ut id ea nos docuit, exemplo vel consilio incitata, sui sexus eruditissima, & singulare litteratae Galliae ornamentum, Anna Daceria. Quomodo laudabili rursus instituto, de nova illius elegantissimi cultissimique Poëtae editione suscepta est ab eruditissimo magni parentis filio, nunc ἐν ἁγίοις, cogitatio: quae cum ex collatis hactenus ad eam illustrandam praestantium ingeniorum operis, tum e novis insuper, quas vel Cl. Meursii Schedae, vel aliorum, aut propria etiam ac domestica penus suppeditaret, symbolis concinnaretur. Qua occasione, & viso eorum, quae ad eundem Battiadem adnotaveram, specimine, me continuo pro veteri nostra necessitudine Graevius pater, vir, quod omnibus non plane ἀμούσοις notum, excellenti doctrina, ac praeclaris in litteras meritis, & qui hoc agebat filius, τοῦ πατρὸς τὸ παιδίον, officiosis humanissimisque litteris compellarunt, ut reliqua, quae ad praestantissimum hunc Poëtam ornandum aut explanandum facerent, recensendi commentandique laborem non detrectarem; unde haud poenitenda, ut ii quidem blande significabant, huic novae splendidaeque editioni accessio continuo fieret. Adeo, ut quamquam eodem tempore Juliani Imperatoris & Alexandrini Antistitis adversus eundem libros divulgandi ac illustrandi provinciam suscepissem, neque alia & potiora forte deessent, quae agerem; id tamen iis, & amicorum quidem capitum, hortatibus, meoque cuidam veteri in eas Graecorum artes studio indulgendum censui, ut subsecivas subinde horas in elegantissimis hisce Battiadae Hymnis enarrandis collocarem. Etsi haud alia essent mihi eam in rem subsidia, nisi quod ad oram novissimae Parisiensis editionis haud pauca essent, dum illam subinde verso, aut viae comitem adsumo, a me, & pro more quidem meo, adnotata, quae eidem Poëtae multis in locis lucem aliquam, post eruditas aliorum curas, adfundere mihi videbantur. Unde me levi opera, neque longi laboris taedio, in iis colligendis, aut ubi id res exigeret, uberius aliquanto pleniusve elucidandis de-

Digitized by Google

functum iri, haud injucunda praeterea nec plane inutili graviorum occupationum intermissione, confidebam. Verum praeter animi destinationem, res illa paullo aliter cecidit. Factum enim, ut dum ea, quae, sicut modo innui, ad marginem mei Callimachi, nullo utique ad eum quidquam commentandi consilio, olim adnotaveram, propius tracto aut recenseo; ac simul cultissimum eruditissimumque Poëtam, quaeque ad eum hactenus fuerunt monita, paullo adtentius expendo; haud parum mihi sub manum creverit ille eundem explanandi illustrandive labor; indeque nata sit ea non laeta forte, sed copiosa Observationum, quae hic prostat, seges seu farrago. Neque enim ab ejusmodi opere, quod seorsim ab ipso Battiade ac aliis eruditorum ad eundem adnotatis, & peculiari quidem volumine, vulgaretur, vel ab hisce litteris, aut vero ab editis subinde in alios poëtas vel auctores virorum praestantium exemplis, alienum censui; ut eodem labore ac data occasione, res eas, de quibus a doctissimo vate agebatur, easque minus forte pertentatas, paullo penitius excutere ac enarrare non refugerem. Quibus insuper ansam dedit ea, quam vel immortui eidem operi junioris Graevii luctuosus parenti ac litteris obitus, aut distractus aliis laboribus typographus, huic editioni adtulit, procrastinatio. Neque vero ad eam rem haud cunctanter obeundam leve mihi incitamentum addidit idem amicissimus Graevius; dum ne quidquam de illa adnotationum in hunc Poëtam, quae ei ex Observationibus in duos priores Hymnos prelo Ultrajectino jam addictis comperta sat erat, luxurie depascerem; sed quo uberiores eaedem, eo graviores fore, suis ad me litteris haud semel, quamquam blande nimis, aut ego nimium forte credulus, flagitat ac impellit. Habes proinde, amice LECTOR, quae prima mihi in suscipiendo elaborandoque hoc commentationis genere consilii animique ratio fuerit. Cui & ea continuo accessit, quam ipsa argumenti, seu rerum, de quibus ibi agebatur, subministrabat praestantia ac varietas; earum maxime, quae ad res divinas Gentilium, ad sacrum seu μυθικὸν eorum cultum, aliosque antiquos ac retrusos subinde ritus respicerent: aut quae caeteroquin ad priscae eruditionis & elegantiae, quae utraque summa

Digitized by Google

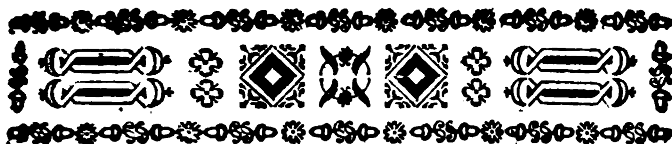
na in his Callimachi Hymnis adspersa est, neque eadem semper obvia aut satis hactenus explicata, usum ac lumen diffundendum adtinerent. Etsi enim laudanda sit praestantium ingeniorum, quae in explanandos eosdem magni, quod aliunde rursus constat, Critici, haud minus ac Poëtae Hymnos incubuerat, industria; haud exigua tamen rerum copia, & attentioris aliquantum indagationis, eaque hactenus intentata in iis passim occurrebat; neque pauca insuper secus, ut mihi quidem videbatur, animadversa: in quibus proinde enucleandis haud vanam prorsus operam, vel omni delectatione ac utilitate vacuam, collocari posse arbitrabar. Qua spe vel fiducia eo magis me oblectare poteram, quod viros hujus & superioris aetatis eruditissimos ac litterarum principes, aut alioquin procurationi Reipublicae implicatos, vel sacrorum etiam Antistites, in iis prisci aevi Poëtis, qui amatorias ut plurimum levitates, cum summa subinde orationis obscoenitate, tractaverant, illustrandis, non solum citra ullam offensionem vel infamiam, sed cum laude & plausu versatos nossem. Ne jam huc advocem veteres illos omni liberali & exquisita doctrina florentes, Aristophanem Byzantium, Aristarchum, Cratetem, Didymum; iisque recentiores Porphyrium, Syrianum, Proclum, aliosque, qui in commentandis poëtis antiquis, & hi quidem in explicandis maxime eorum μυθικοῖς seu θεολογουμένοις suam venditarunt industriam. Id forte adhuc opportunius, quod prisci Christianae fidei ac veritatis defensores, dum in Apologeticis absurdum ac impium Gentilium in sacris cultum convellunt; aut eorum saniora subinde dogmata & Christianis magis consentanea adstruunt, eadem e priscis Orphei, Homeri, Empedoclis, Parmenidis, aliorumque id genus veterum Ὑμνογράφων scitis solent depromere ac illustrare. Quamquam an hac mea in elegantissimum ac doctissimum vatem, seu sacros ejus Hymnos, commentatione, aliquod operae pretium fecerim, haud valde mihi nunc laborandum putem. Neque in eo certe fortunarum mearum aut loci alioquin mei ratio vertitur; ut si minus etiam prospere cesserit mihi, non a longo utique tempore meditatus hic labor, sed ea, quam paullo ante adtigi, occasione demum susceptus, inde commoveri magnopere debeam. Uti sua quemque delectant, nec

 una

una est vel otii, vel lusus, quo quis se ab aliis gravioribus curis, reficit, vel oblectat, ratio: ita vix alia magis depontanos etiam senes recreant, quam ea, quibus iidem sibi videntur quodammodo repuerascere. Juvit me utique haud parum, eas veterum Graecorum & Poëtarum quidem, quibus gens illa aut lingua fuit ad invidiam olim ferax, artes ac disciplinas, quarum autem notitia primam aetatem, quae in litteras incumbit, cupidissime quondam excolui, longis dein temporibus, aliisve potioribus vel curis vel studiis intermissas, denuo & animo quidem, ubi id mihi contigit, vacuo ac soluto recolere; illiusque antiquae, si quae unquam fuit, meae in iis tractandis percipiendisve adtentionis aut diligentiae hoc velut, idque a me expetitum, specimen edere. Quo in genere tamen alia erant a me dudum in scriniis condita, vel ad ipsos Auctores haud indiligenter adnotata, quibus veteres quosdam Musarum Graecarum, Atticarum maxime, Antistites, si ea impatiens, ut cum Satyrico loquar, prurigo me tenuisset, aut data mihi foret similis ejus rei occasio vel impulsio, majori forte cum laude vel veniae spe, illustrare aut enarrare mihi licuit. Sed quodcunque sit hujus commentationis, cujus forte varietas, eaque haud contritis veteris ac eruditae elegantiae monumentis subinde illustrata, lectorem aliquantum adficiet, fatum; eo me solatio haud difficulter sustentabo, quod etsi cum eruditissimis hujus aut superioris memoriae viris frequens sit mihi, non quaesita quidem ambitiose, sed ultro oblata de hisce litteris ac artibus concertatio, me ab omni verborum acerbitate, quibus iidem vel minimum laederentur, perpetuo, & data quidem opera, temperarim. Adeo, ut si non eximiam aliquam ingenii vel eruditionis, quae sentio quam in me sint exigua, commendationem sim hoc opere consequutus; attamen me potiorem longe modestiae, debitae magnis nominibus & praeclaris in Rempublicam litterariam meritis, reverentiae, ac unde hisce litteris nomen ac decus emergit, humanitatis laudem duxisse ac ambiisse, neque praesens haec aetas, nec aequa, ut augurari licet, denegabit posteritas.

EZE-

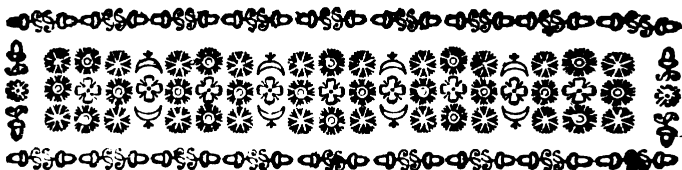
Digitized by Google

EZECHIELIS SPANHEMII OBSERVATIONES IN CALLIMACHUM.

ΥΜΝΟΙ] Hymni antiquiſſimum Poëſeos genus, quo Deorum laudes continebantur; unde de iis Theocritus, Ὕμνοι δὲ καὶ ἀθανάτων γέρας αὐτῶν. *Hymni enim immortalium etiam ſunt praemium.* Idyll. XVII. 8. Hinc in ſingulis olim urbibus ὑμνογράφοι, de quibus egerat Ptolemaeus Hephaeſtio, teſte Photio, Biblioth. p. 426. & qui ab Ariſtophane Equit. p. 319. vocantur τέκτονες εὐπαλάμων ὕμνων, *artifices pulcre conſtructorum hymnorum.* Unde in baſi antiqui tripodis legitur, ΠΟΙΗΤΑΙ ΥΜΝΟΦΟΡΗΣΑΝ, Spon. Miſc. p. 49. Talis cum *Lycius Olen*, vetuſtiſſimorum apud Graecos Hymnorum auctor, teſte Pauſania l. IX. p. 581. aut *Pamphus* apud Athenienſes, apud eundem p. 585. *Orphei* vero breves & paucos Hymnos extitiſſe, idem auctor tradit in ſequentibus p. 588. eosque carminis quidem elegantia & ornatu, primas poſt Homeri Hymnos ferre, majus vero iisdem a religione pretium obtigiſſe. Quamquam eorum, qui ſub *Homeri* nomine circumferuntur, hymnorum incertus jam olim nec unus Auctor habitus fuerit, ut ex Athenaeo liquet lib. I. p. 22. ubi verſus aliquos citat ex Hymno, qui in eo etiamnum leguntur, in Apollinem, καὶ Ὅμηρος δὲ ἢ τῶν τις Ὁμηριδῶν ἐν τοῖς εἰς Ἀπόλλωνα Ὕμνοις, *& Homerus etiam aut quis Homeridarum in Hymnis in Apollinem.* Illius vero hymni, quod non obſervavit ibi ὁ πάνυ, habitus auctor *Cinaethus* quidam Chius, juxta Schol. Pindar. Od. II. Nem. p. 134. Ejusdem tamen hymni, quod praeterea obſervo, tanquam Homerum auctorem habeat, meminit Thucydides l. III. p. 442. ubi relati etiam ex eo aliquot verſus, qui in eodem adhuc comparent. Citat alibi Pauſanias l. IV. p. 273. verſus ex Homeri hymno in Cererem, qualis hodie inter reliquos tributos illi hymnos non exſtat.

IN

IN HYMNUM IN JOVEM.

EIΣ TON ΔIA] Nempe, *A Jove principium. Hymnos* vero aliis Diis ſcriptos, excepto uno Amore, tradit Plato Sympos. p. 177. ed. H. Steph. Varia autem de Diis aut Deabus, quibus ſacrati Hymni, ſortiti iidem nomina, ut Μητρωακοὶ, *in Matrem Deûm*, Hephaeſtio p. 40. Παιᾶνες, quod vulgo notum, in *Apollinem*; Πρόσοδοι in *Mercurium*, Ariſtoph. de Pace p. 648. *Ithyphallicum*, aut Ἰόβακχος ab initio carminis Ἰὼ Βάκχε, in *Bacchum*, ſicut liquet ex Athenaeo l. xiv. p. 671. Schol. ad Ariſtophan. Acharn. p. 384. & Proclo in Chreſtomath. Sic Ἴουλοι & Δημητρίουλοι appellati in *Cererem* Hymni, Athen. l. xiv. p. 618. & Οὐπιγγοι in *Dianam*. Ibid. p. 619. Schol. Apoll. Rhod. l. i. vſ. 972. & Schol. Lycophr. p. 8. Neque *Coeleſtibus* ſolum, ſed *Inferorum* etiam *Diis* hymni dicati; unde Θεῶν κατὰ γᾶς Ὕμνος, *Deorum ſub terra Hymnus*, apud Aeſchyl. Sept. Theb. vſ. 874. qui & alibi hymnis colendos eosdem tradit in Perſis vſ. 621. & 627. Immo *infauſtum* etiam *Erinnyos* ſeu Eumenidum *Hymnum*, in priori dramate memorat, δυσκέλαδόν θ' Ὕμνον Ἐριννύος, Sept. Theb. vſ. 873. Unde occurrunt ſuperſtites etiamnum inter hymnos Orpheo tributos, peculiares Plutoni, Proſerpinae, iisdemque etiam Eumenidibus ſacrati. Illud autem ſingulare in Feſto Ὑακινθίων apud Laconas notat Athenaeus lib. iv. p. 134. quod nullus hymnus Diis caneretur.

Vſ. 1. παρὰ σπονδῇσιν] *Hymni* olim pars ſacrorum, ac dum libarent veteres, & poſt libationes etiam accini iidem ſoliti. Unde Clemens Alex. Strom. l. iii. p. 428. de ſacris in honorem Antiochi Epiphanis, σπένδουσί τε καὶ εὐωχοῦνται, καὶ ὝΜΝΟΙ λέγονται, libant

libant autem, & *epulantur*, & *hymni canuntur*. Hinc Plato l. VII. de Legib. p. 799. cautum ab Aegyptiis docet, qui *hymni* & quae choreae singulis conveniant Diis ac sacrificiis. Peculiares enim exstabant *hymni* pro ratione Dei ac Festi. Hinc *sacri* etiam dicti hymni, ut προσόδοι μακάρων ἱερώτατοι ab Aristophane Nub. p. 142. alibi ad Mercurium, καί σε θυσίαισιν ἱεραῖσι προσόδοις τε μεγάλαισι, &c. & *te sacrificiis sanctis, magnisque supplicationibus* &c. (non ut ibi eruditissimus Florens, *reditibus*) *colimus*. de Pace p. 648. Post libationes autem finitis coenis, παιᾶνας apud Arcadas cani solitos scribit Athen. l. IV. p. 149. & ex Homero etiam abunde liquet Iliad. A. vs. 473.

Ibid. ἀείδειν] Cani nempe soliti in Gentilium sacris id genus hymni; unde ἀοιδὴ de *hymno* in Dianam, ultimo ejusdem hymni versu, ab hoc Poëta dicitur; tum ᾄσματα itidem, ut de hymno in Aesculapium Lucianus in Encom. Demosth. & qualia Alcmanis ᾄσματα memorat Athenaeus l. XV. p. 678. tum ᾠδαὶ vocabantur, ut apud Platonem l. VII. de Leg. p. 799. ἐπὶ ταῖς τῶν Θεῶν θύμασιν ἑκάστοις ἣν ΩΔΗΝ δεῖ ΕΦΥΜΝΕΙΣΘΑΙ, *deinde, qui CANTUS seu hymnus singulis Deorum sacrificiis conveniat*; qui etiam praeter sacros & publicos id genus cantus, reliquos vetat, ejusdem operis l. VIII. p. 800. Immo unde προσόδοι, ut jam vidimus, ac προσῳδία, tum etiam προοίμια dicta; a voce nempe οἴμη, quae *cantum* itidem notat, sicut de hymno Apollinis Homero tributo Thucydides loco jam ante indicato l. III. p. 242. ἐκ Προοιμίου Ἀπόλλωνος. ubi Scholiastes, Ὕμνους γὰρ τὰ προοίμια ἐκάλουν. Hinc vero Ὑμνῳδοὶ & Συνῳδοὶ dicti, qui hoc munus obirent, iique cum Θεολόγοις juncti, sicut Marm. Oxon. p. 95. immo delecti ad hoc munus e primis loci seu urbis, ut observo e veteri Inscr. Spon. Misc. p. 354. ubi Oenomaus quidam ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΩΔΟΣ simul dicitur. Quorum praeterea Ὑμνῳδῶν in Aegyptiorum sacris, qui & Ὠδοὶ, ut aliunde constat, ab iis dicti, meminit Porphyr. περὶ ἀποχ. l. IV. p. 374. Solis autem Arcadibus peculiare illud docet Polybius Histor. l. IV. p. 290. & quod inde ab Athenaeo etiam refertur l. XIV. p. 626. ut eorum pueri a teneris hymnos & Paeanas canere assuescerent. Quamquam etiam pueros ex Asia Romam a Caligula evocatos ad concinendos, quae ipse perageret, Mysteriorum hymnos tradat Joseph. Antiq. l. XIX. c. I. p. 660. ἐπὶ ὕμνοις μυστηρίων ἃ ἐπετέλει. Ita de adolescente etiamnum Davide e sacris litteris tradit alibi idem Auctor Antiq. l. VI. c. IX. p. 187. eum nempe delectum apud Saulum, ψάλλειν καὶ ᾄδειν ὕμνους. Hymni autem quandoque cum saltatione, unde χορικὴ ἀοιδὴ, hymnus in Apollinem dictus, Apollon. Rhod. l. II. vs. 716. & cujusmodi sequens Hymnus Callimachi, in eundem Deum, ut liquet e vs. 7. Cani vero consueverant iidem hymni, non ad lyram, sed ad tibiam, secundum Schol. Eurip. Phoen. vs. 1036. a quibus rursus abit Proclus in Crestomath. qui hymnos proinde

ad

Digitized by Google

ad lyram, προσῴδια vero ad tibiam scribit decantata. Adde; quod primi etiam & antiquissimi inter illos Ὑμνωδὺς agones fuerint, ac victoribus praemia constituta; ut liquet ex Pausania l. IX. p. 620.

Vs. 2. ἀεὶ μέγαν] Ad discrimen nempe, non solum Persarum antea aut Parthorum dein Regis, qui quamquam Μέγας vulgo dictus, non erat tamen ἀεὶ Μέγας; sed Ptolemaeorum etiam, sub quibus vixit Callimachus, & sicut de Ptolemaeo Evergete Monumentum Adulitanum ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ. Quam appellationem, omisso etiam Ptolemaei nomine, patri ejus Philadelpho, in cujus laudes in hoc ipso hymno alioquin excurrit Callimachus, largitur Demetrius Phalereus apud Josephum Antiq. l. XII. c. II. p. 391. Βασιλεῖ Μεγάλῳ, παρὰ Δημητρίῳ· ut eundem hisce Ptolemaeis familiarem agnoscere continuo liceat. Dicti vero, praeter Jovem, alii quoque Dii MAGNI, sicut Cabiri Samothracum &c. Immo MAXIMI quoque seu ΜΕΓΙΣΤΟΙ· de quibus, praeter auctores, obviae passim antiquae Inscriptiones, & quo nomine ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Serapis, Deus Ponticus, appellatus in veteri nummo Odessi, urbis itidem Ponticae.

Ibid. αἰὲν ἄνακτα] Hinc de *aeterno* Jovis *imperio* Sophocles Oedip. Tyr. vs. 924.

Ζεῦ πάντ' ΑΝΑΣΣΩΝ, μὴ λάθῃ
Σὲ τάν τε σὰν ἀθάνατον ΑΙΕΝ ΑΡΧΑΝ.
Juppiter omnia REGENS, ne haec lateant
Te tuumque immortale SEMPER IMPERIUM.

Aeschylo autem idem dictus Ζεὺς αἰῶνος κρέων ἀπαύστου, *Juppiter infiniti saeculi dominus*, Suppl. vs. 583. alibi Jovi nihil destinatum πλὴν ΑΕΙ ΚΡΑΤΕΙΝ, *quam SEMPER IMPERARE*, Prom. vs. 518. ac inde invocatus idem a choro Danaidum, Suppl. vs. 532. Ἄναξ ἀνάκτων &c. *Rex regum.* Unde per eundem etiam Jovem Ἄνακτα jurasse olim Athenienses liquet ex Demosthene adv. Lacritum p. 597. edit. Basil. Μὰ τὸν ΔΙΑ τὸν ΑΝΑΚΤΑ καὶ τοὺς Θεοὺς ἅπαντας. Ἄναξ autem juxta Schol. Euripidis Hippol. vs. 88. proprie σωτὴρ, καταχρηστικῶς autem δεσπότης. Quem locum, quod obiter addo, a me pridem in Diss. de Praest. Num. p. 382. indicatum, adtulit nuper, uti alia ibidem ea de re observata, vir eruditissimus in Variis Sacris. Conjunguntur autem quandoque, quod notandum, Ἄναξ Βασιλεὺς, sicut ab Aeschyl. Pers. vs. 5. aut vero Δέσποτ' Ἄναξ, ut ab Aristophane de Pace p. 630.

Vs. 3. δικασπόλον Οὐρανίδῃσι] A quo proinde *Jove* Reges ipsi δικασπόλοι *jura & leges hausisse*, ab Homero pridem dicti, Iliad. A. vs. 238. δικασπόλοι, οἵτε θέμιστας πρὸς Διὸς εἰρύαται. Sic de Rege Alcinoo Apollonius Rhod. l. IV. vs. 1178. Σκῆπτρον ἔχεν χρυσοῖο δικασπόλον; ac de Eumenidibus in Orphicis, δικασπόλοι αἰὲν ἴσασι; alibi in Argonauticis eidem Auctori tributis de Chirone vs. 379.

Digitized by Google

Ὅς ῥα δικασπολίῃ μέλεται, *qui quidem juri dicendo dat operam.* Juppiter vero ipse hic dicitur δικασπόλος; apud Aeschylum autem praeclare, non jura dans solum, sed juris omnis fons, παρ' ἑαυτῷ τὸ δίκαιον ἔχων, *apud semetipsum jus habens*, Prom. vs. 186. Unde scite eam in rem Plutarchus de eodem Jove, ceu summo Deo, ad Princip. inerudit. p. 781. ὁ μὲν ΖΕΥΣ οὐκ ἔχει τὴν Δίκην πάρεδρον, ἀλλ' ΑΥΤΟΣ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣ ἐστί. *Non profecto Jovi Justitia adsidet, sed IPSE JUSTITIA est & FAS.* Hinc ut verum utique & incorruptum Δικασπόλον decet, dictus idem a laudato modo Tragico, Suppl. vs. 408.

νέμων εἰκότως
Ἄδικα μὲν κακοῖς, ὅσια δ' ἐννόμοις.
rependens merito
Prava quidem pravis, sancta autem sanctis.

Ac praeterea Ζεὺς Νεμέτωρ ab eodem dictus Sept. Theb. vs. 490. Quamquam alibi intuitu gravis poenae, qua Jovis jussu plectebatur Prometheus, eundem ut *novis & iniquis legibus regnantem* redarguat Chorus in cognomine Dramate vs. 150.

Νεοχμοῖς δὲ νόμοις Ζεὺς ἀθέτως κρατύνει.

Vs. 4. Δικταῖον] Jovem in Creta natum, praeter Poëtarum ea de re fabulas, innuunt adhuc veteres nummi, in quibus idem ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ, aut ΚΡΗΤΑΙΟΣ etiam, & de quibus nos alibi, dicitur. An vero in *Dictaeo* monte, an *Idaeo* id contigerit, ambigunt auctores, & ipse qui *Idaei* mox eam in rem meminit Callimachus. Id vero ita conciliant Aratus vs. 33. & Graeci ad eum Critici, ut natum in *Dictaeo* monte Jovem tradant, educatum vero in *Idaeo* antro; quamquam aliter ea de re Hesiodus; qui in Λύκτῳ monte natum, educatum vero in Αἰγαίῳ memorat, ac unde Aratum explicandum ac emendandum etiam monuit ad eundem ὁ πάνυ.

Ibid. ἠὲ Λυκαῖον] De *Jove* haec dicuntur, qui a multis in *Creta*, ab aliis in *Arcadia* natus ferebatur; quum tamen e tribus illis, qui *Jovis* nomine appellati, duos primos *natos in Arcadia* tradiderint veteres Theologi, ut ait Cicero de Natura Deor. l. III. c. XXI. De Jovis caeteroquin γενεθλίοις in Arcadia & educatione in parte montis Lycaei, videndus Pausanias Arcad. p. 513. & 517. qui speluncam Rheae, ubi Jovem pepererit, spectari in montis jugo tradit, quo solis feminis sacra Deae facientibus fas sit ingredi. Inde, eodem teste, ἱερὰ κορυφὴ dicta montis illius summitas, ubi educatum Jovem censent Arcades, ac templum ibi Διὸς Λυκαίου hominibus inaccessum: Jovis autem ara in superiori vertice, ubi occultis sacris colebatur; Ibid. p. 518.

Vs. 6. ἐν Ἰδαίοισιν] De *Ida* in Creta, non altero in Phrygia monte, intelligit hic Poëta, ut vere notant Scholia, quod tamen in dubio relinquunt eruditi ad Apollonium Critici, lib. III. vs. 134. Ἰδαίῳ ἐν ἄντρῳ, nempe ἢ τῷ τῆς Κρήτης, ἢ τῷ τῆς Τροίας; certare enim, quod addunt, etiam Troas de Jovis natalibus, prout

Digitized by Google

prout id tradit Demetrius Scepsius. Adde, quod Ἰδαῖον Διὸς aram a Mida in Phrygia exstructam tradit Plutarch. in Parallel. & ad quam respicit Aeschylus in Niobe apud Strabonem L. XII. p. 580.

Οἷς ἐν Ἰδαίῳ πάγῳ
Διὸς Πατρῴου βωμός ἐστι.

Quibus in Idaea rupe Paterni Jovis ara est.

Occurrunt vero Titi & Domitiani nummi, in quibus ΔΙΟΣ Ι-ΔΑΙΟΥ cum aquila; qui tamen de Cretensi Jove debent intelligi; & firmare videtur, quod foedus inter Cretenses & Apolloniatas jure jurando sancitum fuerit, παρὰ τὸν Δία τὸν Ἰδαῖον, auctore Polybio in Excerp. Valeſ. p. 133.

Vſ. 7. ἐν Ἀρκαδίῃ] Verum praeter *Cretam* & *Arcadiam*, Boeotia etiam, ac in ea *Thebae*, natales & incunabula Jovis sibi vindicarunt, ut liquet e Tzetz. ad Lycophr. p. 178. & 179. Item Messenii apud Pausaniam l. IV. p. 278. & *Aegienses* Achaiae juxta Strabonem l. VIII. p. 387. & qua de re nos alibi ad insignem horum Aegiensium nummum; item *Aetolica Olenos*, de qua Statius, *quae Jove provocat Idam Olenus*, Theb. IV. vſ. 104. quod male ibi interpretes ad *Olenum Arcadicam*, sicut alibi docemus, referunt.

Vſ. 8. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται] Praeter ea quae de hoc Epimenidis dicto e Scholiaste, ac Paroemiographis, & D. Pauli interpretibus peti possunt, addo, quod Ptolemaeus Hephaestio Bibl. Photii p. 483. illud ad Medeam referat, indignatam, quod in certamine pulcritudinis cum Thetide, huic Idomeneus Cretensis, cui alia de caussa hujus dicti originem tribuunt hic ad Callimachum Scholia, victoriam adjudicasset. Inde autem non Κρητίζειν solum, ac prov. πρὸς Κρῆτα Κρητίζειν, sicut πρὸς Κάρα Καρίζειν, sed Κρητισμὸς eodem sensu, seu Κρητισμῷ χρήσασθαι dictum, pro *fallere* aut *fallaci arte uti*; quorum utrumque usurpat Plutarchus in Aemilio. Quamquam dicendi, ac proinde fallendi jactabundii artifices, Cretam adire a Cretensi legislatore fuerint prohibiti, ac inde ejus exemplo Spartae id quoque a Lycurgo cautum, tradat Sex. Empiricus adv. Mathem. p. 68.

Ibid. τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο] Hinc de Jove Luciani jocus de Sacrificiis p. 355. T. I. ed. Salm. παρὰ Κρησὶ τεθαμμένος, *apud Cretenses sepultus*, qui paullo ante de iisdem dixerat, eos non natum solum & educatum apud se Jovem, *sed & sepulcrum ejus ostendere*, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύουσιν. Citatur vero hic Callimachi locus a Clemente Protrept. p. 24. ubi deliria gentilium de Diis inde redarguit. Unde illud Tertulliani Apolog. cap. XII. *solet in insula aliqua Deus vester aut nasci, aut mori.* cap. XIV. & *Jovis mortui testamentum recitatur*; & cap. XXV. *nonne omni Capitolio* TUMULUM *illum suum praeposuisset*, nempe Juppiter. Ipsa vero sepulchri illius inscriptio, qua Pythagoras antrum Idaeum ingressus ei parentavit, legitur apud

apud Cyrillum adv. Julian. l. x. Id vero ut Aegyptiis proprium in iis fugillat Maximus Tyrius Diss. xxxviii. apud quos, ut ait, Deus moritur & lugetur: additque, καὶ δείκνυται παρ' αὐτοῖς ἱερὸν θεοῦ, καὶ ΤΑΦΟΣ ΘΕΟΥ, *ostenditur etiam apud eos templum Dei & SEPULCRHUM DEI.* p. 342. Apud Philostratum autem Soph. l. II. p. 565. Antiochus Sophista optime pro Cretensibus perorasse dicitur, ob sepulcrum Jovis accusatis. Qua de re cum Callimacho Lucanus l. viii. ultimo versu:

Tam mendax, Magni tumulo quam Creta Tonantis.

Adde Sibyllae ea de re versum apud Lactantium Instit. Divin. l. I. c. xi.

Ὧν Κρήτη καύχημα τάφους ἡ δύσμορος ἴσχει.
Quorum (Deorum) *Creta jactantiam sepulcrum misera babet.*

Audiendus vero hic Cicero, non solum, ubi de hoc Cretensi Jove Saturni filio idem tradit, *cujus in insula illa sepulcrum ostenditur*, de Natur. Deor. l. III. c. xxi. sed etiam alibi in eodem opere, l. I. c. xlii. ubi similia de Jove aliisque Diis dicta redarguit: *Ab Euemero autem & mortes & SEPULTURAE demonstrantur DEORUM. Utrum igitur hic confirmasse Religionem videtur, an penitus totam sustulisse?*

Vs. 9. οὐ θάνες] Unde etiam constare apud omnes, Deum esse mortis expertem & ἀθάνατον, tradit in Phoedone Socrates p. 106. T. I. ed. H. Steph. Quamquam non Juppiter solus, sed reliqui etiam Dii Ἀθάνατοι & *Immortales* passim fuerint dicti; ac inde etiam ἄνοσοι & ἀγήρως, *morborum & senii expertes*, a Plutarcho de Superstit. p. 162. quod alioquin ἀγήρων καὶ ἄνοσον de *mundo* seu *universo* a Deo condito dixit Plato in Timaeo p. 34. Tom. III. ed. H. Steph. Immo quod de Diis in genere jam ante dixerat Sophocles Oedip. Col. vs. 634.

μόνοις οὐ γίνε-)
Θεοῖς τὸ γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτέ.
Solis non contigit Diis senectus, neque mori unquam.

Idem vero Plutarchus alibi, nec mortuum nec natum etiam Deum statuendum agnoscit: Φθαρτὸν δὲ καὶ γεννητὸν οὐδεὶς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διανοεῖται θεὸν, *interitui obnoxium & genitum nemo fere cogitat esse Deum*, de Stoicor. Repugn. p. 1051. Quomodo etiam Xenophanes dixisse fertur, teste Tullio Academic. lib. iv. c. xxviii. *Deum neque natum usquam & sempiternum.*

Ibid. ἐσσὶ γὰρ αἰεὶ] Nempe qui fine, non qui principio caret: ejus enim Γενέθλια & cunas mox refert; ac proinde quo sensu etiam a vatum Patre, unde haec & tot alia hausit Callimachus, dictum haud semel, Θεοὶ αἰὲν ἐόντες, *Dii semper existentes.* Iliad. A. vs. 290. & 494. ac alibi. Quamquam neque ex iisdem Jup-

 piter

Digitized by Google

piter qui fine caret, juxta illud Sophoclis apud Clementem Stromat. l. v. p. 609.

—— κεῖνος γὰρ ἔχει τέλος ἤδη καὶ ἀρχήν.

Nam & ille finem habet, sicut etiam principium.

Aliter autem Plato, dum supremum Deum Ὄντα ἀεὶ, *revera semper existentem*, vel qui ὡσαύτως αἰεὶ ἔχει, aut ὅ ἐστι τὸ ὄν, *qui similiter semper se habet*, aut *qui est illud, quod existit*, vocat in Phaedro ac in Timaeo. Aliter etiam, uti vidimus, Xenophanes & Plutarchus: quorum iste ἀϊδίων & ἀγεννήτων θεῶν, *sempiternorum & ingenitorum* etiam meminit in Pelopida p. 286. ac Vellejus insuper apud Ciceronem de Natur. Deor. l. I. c. x. ubi explosa Anaximandri, quam ibidem refert, sententia, qui *nativos esse Deos longis intervallis orientes occidentesque* statuerat, addit, sed *nos Deum nisi sempiternum intelligere qui possumus?* h. e. principii non minus, quam finis expertem. Unde idem postea Anaximenem, Deum *genitum* quidem sed *infinitum* adfirmantem, inde inter alia refellit, *quasi non omne, quod ortum sit, mortalitatem consequatur.*

Vs. 10. Ῥείη τίκεν] Ab Aristide, missis hic Poëtarum fabulis, dicitur Juppiter, sui ipsius creator, πρῶτος ἐποίησε αὐτὸς ἑαυτὸν, Hymn. in Jov. p. 5. & pridem ante ab Aeschylo *a se ipso Rex*, αὐτόχειρ ἄναξ, Suppl. vs. 600.

Vs. 12. οὐδέ τι μιν χεχρ. Εἰλειθυίης] Dictamno tamen coronari solitam Εἰλείθυιαν, ob praestitam in hoc puerperio Rheae operam, tradunt Arati Scholia ad vs. 33. Alioquin Lucinae officium praestitit ipse Apollo in partu Creusae a se compressae, quam *sine dolore fecit parere*, Ἄνοσον λοχεύειν, ut tradit Euripides in Ione nato ex eo partu vs. 1597. *Lucinae* vero hujus seu Εἰλειθυίας simulacra adhuc in antiquis Aegiensium nummis prostant, capite ad pedes velato, juxta Pausaniae ea de re narrationem Achaic. p. 443. Quamquam idem alibi in Atticis p. 81. dixerat, solos omnium Athenienses ad imos pedes Lucinam velare. Εἰλείθυια vero Juno Argiva, juxta Hesychium: Εἰλείθυιαι autem numero plurium, quales μογοστόκοι Εἰλείθυιαι apud Homerum Il. Λ. vs. 270. *Lucinae* illius Junonis filiae seu obstetrices, & ad quas proinde respicit Aelian. H. Anim. l. x. c. 47. ubi Ichneumonas sacros esse dicit Λητοῦς καὶ Εἰλειθυιῶν. Mitto alium hujus vocis εἰλειθυιῶν usum, a vatibus usurpatum, de *Lucinis*, seu germine ex abiete aliisque id genus arboribus prodeunte, juxta Theophrastum H. Pl. l. v. c. x. p. 117. ac rursus de C. Pl. l. v. c. iv. p. 328.

Vs. 13. οὐδὲ γυνὴ] Pausanias in Arcadicis p. 513. tradit in cacumine montis Lycaei in Arcadia, speluncam esse, quam nullis adire fas sit, nisi Rheae, quae Jovem ibi peperit, sacerdotibus feminis, γυναιξὶ μόναις ἱεραῖς τοῦ Θεοῦ.

Vs. 14. Ὠγύγιον] Vox ea passim pro *veteri* ab antiquis Poëtis usurpatur. Unde Ὠγύγιον σκῆπτρον in *Alis Simmiae*; & *Thebae*

Ὠγύγιαι

Ὠγύγιαι Aeschyl. Perf. vf. 37. aut Θῆβαι Ὠγυγίη Apoll. Rhod. l. III. vf. 1177. praeter unam e septem illius urbis portis ita dictam; & Ὠγύγιαι *Athenae*, eidem Aeschyl. Perf. vf. 979. & *Tyrus* Ὠγυγίη Dion. Perieg. vf. 911. aut Ὠγύγιος Λάδων, eidem vf. 417. Arcadiae fluvius, cujus mox meminit Callimachus, & Ὠγύγιος πόλις Nicandr. Ther. p. 24. aut denique Ὠγύγιος Νόμος dictus in Orphicis Hymno in eundem Νόμον. Notat autem Tzetz. ad illud Lycophronis p. 180. de Thebanis Ὠγύγυ σπαρτὸς λεώς, dictum Ὤγυγον antiquum Thebanorum Regem, de quo etiam Pausan. l. IX. p. 548. a quo omne ἀρχαῖον vocatum sit ὠγύγιον. Ὁ πάνυ autem de Hellenist. p. 419. Ὠγυγίαν dictam putat a Phoenicibus *Boeotiam*, pro ἀβαβίαν, a *calamo tibiali*; quod ego tamen, ut verum fatear, minus probo; sed qua de re alibi.

Ibid. λεχώιον] Λέχος nempe cum pro *nuptiis*, ut Sophocl. Trachin. vf. 164. εἶπε μὲν λέχυς ὅτι &c. *statuit quid nuptiarum causa* &c. tum pro *lecto nuptiali* dictum a Moscho Idyll. II. vf. 160.

Λῦσε δὲ οἱ μίτρην, καὶ οἱ λέχος ἤντυον Ὧραι.

Solvit autem ei mitram, & lectum ei parabant Horae.

Hinc de cubili aut *lecto puerperae* itidem usurpatum, ut apud Apollonium l. II. vf. 1014. de Tibarenis; qui, ubi pepererant eorum uxores, ipsi in *puerperio cubabant*, ἐνὶ λεχέεσσι πεσόντες. Unde etiam λεχὼ; quod praeterea observo, de *nidis avium* apud Aeschylum Sept. Theb. vf. 298. & de *cubilibus vulturum* dicuntur ab eodem, Agam. vf. 50. Immo hinc Jovis λεχεάτυ ara apud Alipherenses Arcadas, ἅτε ἐνταῦθα τὴν Ἀθηνᾶν τεκόντος, tanquam ibi *Minervam parientis*, teste Pausan. l. VIII. p. 447. Sic λεχῶ Hesychio, *quae recens peperit*, προσφάτως τετοκυῖα; sed ubi omnino λεχοῦς legi debet: quod vel docebit noster Callimachus, qui λεχωΐδας *puerperas* haud semel memorat; ut H. in Dian. vf. 127. & H. in Del. vf. 56. & 124. Unde etiam λεχώιον dictum, ut hoc loco; ipsum *puerperium*; sicut λοετρὰ λεχώια, apud Apollonium l. II. vf. 1016. *puerperii lavacra*; immo unde *dona puerperae data*, λεχώια δῶρα a Dioscoride dicuntur Anthol. l. III. c. XII. Ep. 2. Pro λεχώιον alias λόχιον, ut ἐν τῷ λοχίῳ, *in puerperio*, apud Hippocratem de Natur. Muliebr. cap. V. ac inde λοχεῖα *puerperarum purgamenta*, & λοχεύειν aut λοχεύεσθαι tam de *partu mulierum*, sicut praeter alios ab Aeschylo in Niobe apud Hephaestion. p. 3. quam de *foetura pecorum*, ut a Senioribus Gen. XXIII. 13. Qua ratione etiam λόχευμα, non de *partu* solum aut foetura *animalium*, sed de *plantis* usurpatur ab Aeschylo Agam. vf. 1401. εἰ σπορητὸς κάλυκος ἐν λοχεύμασιν, *si seminalis flos caliculae in puerperio*, seu dum in *calicula germinat*, quod ἰώδος καλυκώδης dicit Theophrastus. H. Pl. l. III. c. X. p. 55. Alias de partu Latonae, Euripides in Ione vf. 921. Ἔνθα λοχεύματα σεμν' ἐλοχεύσατο, *ubi partu venerando peperit.*

Vf. 17. λύματα] Sic de hoc partu Rheae Pausan. l. VIII. p. 521. τὰ καθάρματα ἐς τῦτον ἐμβάλλυσι τὸν ποταμὸν (dictum ibi Λύμακα.)

Digitized by Google

Λύμακα) ἀπόμαζον ἣ ἄρα οἱ Ἀχαιοὶ αὐτὰ λύματα, *purgamina in eum abjecerunt fluvium, ea autem Achivi vocant* λύματα. Idem autem dixerat, ablutum recens natum Jovem in fluvio, Γερτύνῃ appellato, & Λυσίῳ. Dicta vero, quod obiter noto, Alexandris φυλακτῆα, τὰ ἐκμαγεῖα τῶν γυναικείων μολυσμῶν, notante id Damascio in vita Isidori apud Photium Biblioth. p. 1038. & quae totidem verbis apud Suidam itidem leguntur. Λυματὰ caeteroquin appellatae quaevis *sordes*, a quibus quis erat purgandus; unde Ajax de se apud Sophoclem post foedam pecorum stragem, Ajac. 667. ὡς ἂν λύμαθ' ἁγνίσας ἐμὰ, *ut mea inquinamenta abluens*; & de *piamentis* in mare projectis, ubi quis in mari mortuus, Euripid. Helen. vs. 1287. λυματ' ἐκβάλλῃ κλύδων: quandoque etiam pro *damnis* seu *detrimentis* quibusvis, ut apud Aeschyl. Prom. vs. 691. δύσοιστα πήματα, λύματα. ubi Schol. βλάβας, φθοράς; aut pro *sordibus* quibuscunque, sicut infra H. in Apoll. vs. 109.

Ibid. χυτλώσαιτο] Non opus hic cum Vulcanio ὕστερον πρότερον quaerere, ideo quod Hesychius explicet, χυτλῶσαι, ἀλεῖψαι μετὰ τὸ λοῦσαι, *ungere post lotionem*. Sumitur enim haec vox etiam de sola *ablutione*, ut hoc loco, sicut de Minerva statim post Jovis partum abluta, Apollonius Rhod. l. IV. vs. 1311. Τρίτωνος ἐφ' ὕδασι χυτλώσαντο, *Tritonis abluunt laticibus*. Hinc χύτλα etiam pro *lavacris* seu ἀσαμίνθοις apud Lycophron. p. 169. Alioquin non pro recens natorum aut puerperarum purgatione, sed pro mortuorum inferiis dicta ab Orpheo, Argon. vs. 32. & Apollon. Rhod. l. I. vs. 107. Quamquam χυτλῶσαι vulgo de *lotione in oleo ex aqua mixto* apud veteres dictum, praeter Grammaticos notet Galen. de Simpl. Medicam. Facult. l. II. c. XXV. ὅπερ ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ χυτλοῦσθαι. Unde χύτλα etiam dicta apud Hesychium de divinationis specie, quae fiebat per aquam & oleum.

Ibid. χρῶτα λοέσσαι] Quod solitae olim matres: unde Creusa apud Euripidem dolet se officia recens e se nato Ioni praestare non potuisse, non lactis ex uberibus nutrimentum, & quod addit, οὐδὲ λουτρὰ χεροῖν, *neque lavacra manuum*; Ion. vs. 1493. Idem de λοετροῖς λεχωΐοις, seu *puerperarum lavacris* in Peneo fluvio saepe ablutis, Callimachus infra Hym. in Del. vs. 124. λυσαμένας ἀπ' ἐμεῖο λεχωΐδας, *ablutas a me puerperas*. Χρὼς autem Ionibus, notante id ad Hippocratem II. lib. de Fractur. Galeno, quicquid in corpore carnosum; unde pro toto *corpore* vulgo apud eundem Hippocratem, & ante apud Homerum sumitur. Hinc Hesychius, χεὰς ζῆν, σῶμα ζῆν, corrupte, quod observo, pro χρὼς ζῶν, σῶμα ζῶν, quae est Glossa verborum LXX. Levit. XIII. 14. χρὼς ζῶν, *caro vivens*. h. e. *corpus*. & in eod. cap. vs. 2. ἐν δέρματι χρωτὸς, ceu *in cute carnis*, juxta textum Hebraeum, & versiones antiquas.

Vs. 19. λευκότατος ποταμῶν] Sic λευκὸν ὕδωρ, *aqua limpida*, Aeschyl.

Aeschyl. Suppl. vs. 24. Hinc hujus Erimanthi Arcadiae fluvii, sicut & aliorum fluminum, simulacra ex albo lapide, solius Nili e nigro fieri solita, juxta Pausan. l. VIII. p. 493. De Ladone vero, cujus hic meminit etiam Callimachus, ut pulcritudine nulli Graecorum aut Barbarorum fluviorum cedente, idem Pausan. p. 496.

Ibid. ἄβροχος] Athen. l. II. p. 53. λυπεῖ ἧττον τὰ χλωρὰ τῶν ξηρῶν, καὶ τὰ βιβρεγμένα τῶν ἀβρόχων, *nocent minus recentes, quam siccae, aqua maceratae, quam aridae.* ubi distingui liquet ξηρὰ & ἄβροχα, *sicca* & *arida.* Unde si hoc attendatur, melius hic Interpres *arida* vertisset, quam *sicca*; quae tamen promiscue alibi sumi constat. Hinc autem, quod vidit jam ad hunc locum Vulcanius, dicta olim Arcadia Ἀπία & Ἀζηνὶς, notante id ad Dionysium Eustathio; haud aliter, quod addo, ac Argivorum regio, appellata prius ἀπιώδης, ut apud Aeschyl. Suppl. vs. 32. & ξηρὰ Aristotel. Metereol. l. I. c. XIV. Homerus proinde vocat πολυδίψιον Ἄργος, Iliad. Δ. vs. 173. ac inde Euripides Alcest. vs. 561. Ἄργους διψίαν χθόνα, *Argorum siticulosum solum.* Quomodo *terra arida* seu ἄβροχος, sicut hoc loco Arcadia, a LXX. redditur γῆ διψῶσα. Esa. LIII. vs. 2. aut Libya itidem διψηρὰ a Synesio dicitur Epist. LXVII. p. 208. Hinc ἀβροχίας voce de *siccitate terrae* usus Menander in rebus Tyriorum apud Josephum Ἀρχ. l. VIII. p. 286. ἀβροχία τ' ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο, *sub eo,* Ithobalo nempe Tyriorum Rege, *siccitas* seu *imbrium penuria fuit.*

Vs. 20. ὑδρηλὸς] Hinc Arcadia maxime ὑλώδης seu *paludosa*, neque in montibus solum, sed planis etiam locis dicitur à Philostrato in Vit. Apoll. l. VIII. c. III. p. 401. ac pascuis eadem regio omnis generis frequens, ab eodem aliisque traditur.

Vs. 21. ἐλύσατο μίτρην] Latona apud Pausaniam l. I. p. 59. in Attica non peperisse quidem dicitur, sed instante partu zonam ibi solvisse, unde Ζωστὴρ locus sit appellatus: λύσασθαι δὲ τὸ ζῶσμα ὡς τεξομένην. καὶ τῷ χωρίῳ διὰ τοῦτο γενέσθαι τὸ ὄνομα. Quum autem non parturientes solum, sed διαπαρθενευομέναι, zonam seu μίτραν, ut notum, solvere dicerentur, hinc μίτρη de *virginitate* etiam dicta, ut apud Apoll. Rhod. l. IV. vs. 1204. ἔτι μοι μίτρη μένει. Quamquam rursus ἄμιτροι Callimacho dictae H. in Dianam vs. 14. & 61. virgines nempe novennes, quibus nullus adhuc μίτρης illius παρθενικῆς, seu *zonae*, dictae itidem Catullo *virgineae*, usus erat, & quibus nubiles demum cingi olim solitae. Appellantur vero ejusmodi *virginales* μίτραι ab Euripide Alcest. vs. 175. παρθένεια κορεύματα; in veteri autem Meleagri Epigrammate Anth. l. III. c. XII. Ep. 5. παρθενίης ἅμματα; & de quibus tam pelliceis aut lanatis, quam aereis, earumque apud veteres usu, videri potest vir longe doctissimus Is. Vossius ad Catullum. Veneri autem eaedem dicari solitae, ut e Theocrito liquet Idyl. ιζ. vs. 55. ac praeterea ex hujus Callimachi

Epigrammate, sed corrupto, quod legitur in editione Parisiensi eruditissimae Daceriae, p. 144. & de quo suo loco. Solutae autem parturientium, qualis hoc loco, μίτραι, Dianae vulgo sacratae, quae Λυσίζωνος etiam inde dicta, & eo nomine Athenis culta; quod docent eruditi ad Apollonium Critici ad lib. I. vs. 287. Eadem nempe quae *Lucina* seu Εἰλείθυια Λυσίζωνος itidem a Theocrito dicitur, Id. ιζ. vs. 60. & jam ante in primo hymno in Orphicis.

Vs. 22. Σαρωνίδας] Σαρωνίδες hic juxta Schol. *quercus*, quae corticem habent hiantem & convolutum, apud Hesychium autem *biantes prae senio*, αἱ διὰ παλαιότητα κεχηνυῖαι δρύες; & quae annosae quercus γεράνδρυες alibi apud eundem dictae, Γεράνδρυες, αἱ παλαιαὶ δρύες, καὶ τὰ παλαιὰ δένδρα γεράνδρυα. Quam postremam vocem Γεράνδρυον de quavis arbore annosa vel effoeta usurpat Theophrastus H. Pl. lib. I. c. VIII. p. 86. ὅταν ᾖ γεράνδρυον, ὅλας κόπτουσιν, *quum arbor annosa est, eam totam decidunt*; ac pro effoeto arboris stipite Apollonius Argon. l. I. vs. 1118. πρέμνον γεράνδρυον; & Julianus Imp. Epist. XXVII. ad Liban. p. 158. καὶ ἦν ἐν ταύταις οὐδὲν γεράνδρυον οὐδὲ σαπρὸν, *& in his nulla erat arbor annosa, nulla putris*. Immo de quercu fatidica Γεράνδρυον a Clemente dictum in Protrept. p. 9. Mitto quod Σαρωνίδες de *annosis quercubus* a Sinu Saronico, ad quem Troezen, Σαρωνία etiam juxta Stephanum dicta, & Epidaurus, ubi magnus foret earum proventus, dici quoque potuerint, seu quercus e genere παραλίων, sicut eas in Ἰδαίας & παραλίας, *Idaeas*, seu quae in monte Ida, & *maritimas*, distinguere novi Theophrastum H. Pl. l. III. c. x. p. 52. ac παραλίων quidem *lignum* etiam *validius*, ac proinde quod magis annosum evaderet, ab eodem statui. Σαρωνίδες itaque id genus *quercus*, haud aliter ac plurimae olim plantae a locis, ubi proveniunt, denominatae, sicut *malus Medica* aut *Persica*; *laurus Alexandrina*; τὸ Εὐβοϊκὸν de *nucibus* seu *castaneis*, apud Theophr. H. Pl. lib. I. c. XVIII. p. 20. aut Σαρδιαναὶ βάλανοι etiam de *castaneis*, apud Dioscoridem lib. V. c. CXLIV. & Athen. l. II. p. 53. aut alibi apud Theophr. Ἡρακλεωτικὰ κάρυα, de *nuce avellana*, H. Pl. l. III. c. VI. p. 44. & quae plura id genus. Nempe sicuti vicissim varia loca a plantis, quae ibi feraces essent, constat appellata, ut Πιτυοῦσσα, Κερασοῦς, Κοτινοῦσσα, aliaque haud pauca, & qua de re alibi dudum egimus. Unde etiam Babylonia, quod salicibus abundaret, ut liquet e Psalm. CXXXVII. 2. *Vallis salicum* juxta Hebraeorum Magistros ab Esaia dicitur c. XV. vs. 7. sicuti id monuit ὁ πάνυ Bochartus Phaleg. l. I. c. VIII. Hinc in Creta dicti etiam a *quercu* Δρυῖται, quorum meminit Theophr. de Caus. Pl. l. V. c. 2. p. 199. & Epirus olim *quercuum* praestantia celebrata, ut ex eodem auctore liquet H. Pl. l. II. c. III. 28. Adde quod varia fuerint indita *quercubus*, pro varia earum indole, nomina: qua de re etiam videri potest Pausanias lib. VIII. p. 475. Immo, quod ferme exci-

Digitized by Google

exciderat, quam in rem audiendus hic Plinius, qui *Saronicum* finum, a quercubus, quibus utique erat circundatus, & quae σαρωνίδες Graecis antiquitus fuerint dictae, denominatum tradidit l. IV. c. V. §. IX. *Sinus SARONICUS olim QUERNO nemore redimitus, unde nomen, ita Graecia antiquitus appellante QUERCUM.* Quamquam enim ibi non σαρωνίδας dictas *quercus*, ab eodem loco, sed a quercubus dictum locum seu sinum *Saronicum* dicat Plinius, inde tamen abunde liquet, cum abundasse quercubus circumjacentibus eundem sinum, quod sola ductus vocis conjectura primo fueram auguratus; tum praeterea nihil obstare, immo videri omnino probabilius, ut juxta aliarum arborum seu plantarum adducta modo exempla, *quercus* ipsae ab eodem loco, ubi erant adeo frequentes, sint a Graecis σαρωνίδες appellatae. Idque eo magis statuendum, quod aliunde a Graecis auctoribus dicti illius maris *Saronici* nomenclatio, nempe a quodam *Sarone* venatore seu Troezeniorum Rege, qui se in mare illud, inde ab eo dictum, praecipitem dederit, arcessatur; ac unde ipsa Troezen, quae ad illud mare sita, dicta quoque *Saronia*, & *Saronidis* Dianae ibidem Aedes, Lucus, ac Festum, sed qua de re infra ad Hym. in Del. vs. 42. ubi Σαρωνικῦ κόλπυ, *Saronici sinus*, fit mentio, agendi erit locus. Sed haec obiter, ac ut liberum lectori ea de re, prout decet, judicium relinquamus; quum caeteroquin prior explicatio veterum Grammaticorum testimoniis, prout dixi, innitatur.

Ibid. ὑγρὸς Ἰάων] Ita etiam dicitur Dionys. Perieg. vs. 416. sic ὑγρὰ pro *mari* Aristoph. Vesp. p. 478. πολλὰ μὲν ἐν γῇ, πολλὰ δ' ἐφ' ὑγρᾷ, *multa quidem in terra, multa autem in mari*; & in Pace p. 632. ὑγρὸν πόντιον βάθος; idque ab Homero mutuati, a quo itidem de *mari* haud semel dicitur, ἐφ' ὑγρὴν, ut Il. K. vs. 27. & alibi, ac inde etiam ab ipso Callimacho inf. Epigr. XXIII. ἐν ὑγρῇ νεκρὸς, de eo qui *in mari mortuus*. Corrupte autem idem fluvii nomen Διάγων dicitur pro Ἰάων apud Pausan. in Eliacis p. 385. quod jam ad eum vidit eruditissimus Sylburgius. Ἰάων alioquin seu Ἰάονες appellati a barbaris olim *Graeci*, ut ab Atossa Persarum Regina, & dein a Persicarum mulierum choro, haud semel apud Aeschylum Pers. vs. 178. 564. ab Homero autem, quod pridem monuit Strabo, ac jam viderunt eruditi, Athenienses.

Vs. 25. κνώπεσσι] Eadem quae hic habent Scholia, notant quoque de hac voce Graeci ad Nicandrum Critici, ad Theriac. p. 7. Κνώπεσι δὲ τὰ θηρία ἐν τῷ πέδῳ κινούμενα, οἷον κνώπαλα (non κνώπαλα) τινὰ ὄντα.

Vs. 26. πολύστιον] De mari Nicander Alex. p. 160. Κῦμα πολύστιον τέκεν ἅλμης. ubi Schol. πολυστίου, στῖαι γὰρ αἱ ψῆφοι τῆς θαλάσσης. Idem alibi de fluviis, ut hoc loco, ποταμοῖσι πολυστίοισι, circa finem Theriac. p. 68. Apud Hesychium, Στία, ψῆφος, αἱ δὲ στίαι. sicut legi ibidem debet. Στίας autem dici ψήφους, Sicyoniorum dialecto, notant eruditi ad Apollonium Critici lib. I.

 vs. 1176.

vſ. 1176. a quibus praeterea idem hic Callimachi locus adducitur: Καλλίμαχος· πολύςιον τι μιτωτόν.

Vſ. 27. ὕδωρ ὑπὸ ποσσὶν] Nempe ſeu in lacubus ſubterraneis, aut alioquin in terrae viſceribus, latere aquarum ſcaturigines, ac inde etiam fontium & fluminum ortus provenire exiſtimant: qua de re videndus Ariſtoteles Metereol. lib. I. c. XIII. & ad eum Olympiodorus. Unde illud Hippocratis, ut obſervo, quod *aquam terra plus minusve in ſe contineat*, ἔχει δὲ τὸ ὕδωρ ἡ γῆ ἐν αὐτῇ πλεῖον ἢ ἔλασσον, de Nat. Pueri cap. VIII. An vero ex nuda pluvialis aquae collectione oriantur eadem flumina, citra ullas id genus aquas ſubterraneas, quod ſtatuit edito ea de re libello vir magnus Iſ. Voſſius, non eſt hujus loci in id nunc anquirere.

Vſ. 29. Γαῖα φίλη] Eadem alioquin *Terra* cum ea, quae hic Terram compellat *Rhea.* Hinc invocatur Juppiter apud Aeſchylum Suppl. vſ. 908. Ὦ Βᾶ, Γᾶς παῖ Ζεῦ, *O Rex*, *Terræ fili Juppiter.* ubi Schol. ἡ αὐτὴ γὰρ Ῥέα καὶ Γῆ. Verum pro Rheae matre eadem Terra ab Heſiodo aliiſve, ut notum, ſtatuitur.

Ibid. τίκε καὶ σύ] De eadem Aeſchylus Choëph. vſ. 125. Καὶ Γαῖαν αὐτὴν, ἣ τὰ πάντα τίκτεται, *Et Terram ipſam, quae omnia parit.* Unde Παμμήτωρ etiam alibi ab eodem dicta, Prom. vſ. 90. & ſimiliter Πάντων Γενέτειρα alicubi ab Euripide apud Clementem. Quamquam rurſus fluvii, non Terrae, ſed Thetyos ſeu Maris *liberi* dicantur poſt Heſiodum Theog. vſ. 337. &c. ab eodem Tragico, Τηθύος τε παῖδες, Sept. Th. vſ. 317. Sicut in Orphicis de Oceano, Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, *a quo omnes fluvii.* Haud aliter ac ab Eccleſiaſte I. vſ. 7. flumina a mari oriri, ac in idem relabi dicuntur; & quorum illud a nonnullis interpretibus ad occultos e mari per terram meatus, ab aliis vero ad vapores e mari eductos, ac dein in pluviam reſolutos, haud incommode refertur.

Ibid. τεαὶ δὲ ὠδῖνες ἐλαφραί] Ideo nempe quod terra foeta ibi eſſet aquarum proventu, adhuc ſub ea, & quidem quod ante dixerat, ὑπὸ ποσσὶ latentium, quae etiam inde leni ac facili meatu educi ac ſalire vellent, ac unde ὠκυτόκιον eidem telluri auguratur hic Rhea. Adde, quod alioquin non primus eſſet ille Terrae partus, quae nempe praeter numeroſam illam, quae ei ab Heſiodo aliisve adſcribitur, liberorum prolem jam alibi extra Arcadiam adhuc tum ἄβροχον, regiones tam vicinas quam remotas, ἐφύδρους, ſeu fluviis paſſim & lacubus irriguas fecerat. E puerperio autem praecipue eas laborare ac dolores perpeti tradit Hippocrates, quae primos partus experiuntur, de Natura Pueri cap. XI. alibi autem difficulter parere mulieres, ubi aquae durae, calidae, & frigidae, de Aëre Aquis & Locis cap. VII. Levior proinde futurus hic Terrae, quam Latonae infra H. in Del. vſ. 210. & ſeq. ubi ejus longi & graves in pariendo Apolline dolores enarrantur; aut vero Jovis apud Lucianum partus,

Digitized by Google

tis, quo armata Pallas ex ejus cerebro prodiit gravi nisu & adhibita etiam a Vulcano securis opera, aut ex ejusdem posthumo puerperio adhuc prae partus doloribus, quamquam jam mitigatis, decumbens ab eodem traditur, μαλακῶς ἐπὶ τῇ ὠδῖνι ἔχων, Dial. de Diis Coelest. Ὠδῖνες autem non solum de *doloribus parturientium*, sed de *partu* ipsae dictae, ut ab Euripide in Ione vs. 45. λαθραίαν ὠδῖνα de *clandestino partu*, ac in veteri Epigr. Anth. l. I. c. XXXIII. Ep. IV. εὔτοχος ὠδίς, Diana vero ipsa ibidem, Ὠδίνων ἐπίσκοπος, hoc est, Εἰλείθυια dicitur.

Vs. 31. πλῆξεν ὄρος σκήπτρῳ] Haustum id procul dubio e memoria similis patrati a Mose miraculi, de quo Exod. XVI. vs. 6. & quod Callimacho, Alexandrinae, ut fertur, Bibliothecae Praefecto, haud ignotum esse potuit ex Versione seniorum recenter in eadem reposita. Quod statui etiam potest de coaevo & Alexandrino itidem Poëta Apollonio, qui simile patratum ab eadem Rhea in Cyziceno solo miraculum refert l. I. vs. 1146. &c.

——— ἐπεὶ οὔτι παροίτερον ὕδατι ναῖεν
Δίνδυμον, ἀλλά σφιν τότ' ἀνέβραχε διψάδος αὔτως
Ἐκ κορυφῆς ἄλληκτον.

Cum enim nullo ante manasset latice Dindymus,
Illis tunc scaturiebat ex usquequaque arido cacumine indesinenter.

Adde hisce praeterea, quod de venante Atalanta tradit similiter Pausanias l. III. p. 209. ὡς ἠνιᾶτο ὑπὸ δίψης, παῖσαι τῇ λόγχῃ τὴν πέτραν, καὶ οὕτω ῥυῆναι τὸ ὕδωρ, *quum a venatione siti laboraret, & rupem illam venabulo percussisset, aquam ita emanasse.* Nisi quis haec φυσικῶς a doctissimo Poëta hoc loco, ab aliisque simili in re, dictum malit, quod fluvii vulgo oriantur e montibus, ut pridem monuit Aristoteles Metereol. lib. I. c. XIII. qui omnium ferme ad Septentrionem fluminum fontes in montibus Hercyniis ibidem statuit. Cujus rei etiam caussa haud male ad majorem imbrium copiam, qui in montes cadunt, refertur. Adde, quod ipsa Rhea a Platone in Cratylo, sicut etiam Thetys & Saturnus, dicantur totidem ῥεύματα seu ὀχετοὶ τῶν νοητῶν πηγῶν, *rivi* seu *canales intelligibilium fontium.* Notat id etiam ad Platonem Proclus l. V. p. 318.

Vs. 32. χεῦε φαιδρύνασα] Sic Orestis nutrix traditur apud Aeschylum Choëph. vs. 757. παιδὸς σπαργάνων φαιδρυντρία, *pueri fasciarum lotrix*, quod nempe φαιδρύνειν dicatur infantis cum *corpus*, ut hoc loco, tum *fascias*, ut ibi apud Tragicum, curare, ut sint nitidae. Sic φαιδρύνειν, *lavare*, *ungere*, ut de Jacobo post visionem ei supra lapidem quiescenti oblatam, φαιδρύνει δὲ τοὺς λίθους, dixit Josephus Antiq. l. I. c. XIX. p. 28. Unde φαιδρὸς de *veste nitida* & polita, Lucian. in Amor. καὶ φαιδρὰ μὲν ἐσθὴς, μέχρι ποδῶν τὴν τρυφὴν καθειμένη, *& nitida quidem vestis ad pedes usque delicate demissa*; aut sicut ibi legendum

 mallem,

Digitized by Google

mallem, μέχρι ποδῶν παρυφὴν καθειμένη, *ad pedes usque cum purpureis clavis demissa.* Id enim παρυφὴν notare, seu *clavos* & *limbos*, qui ad extimam vestis, ejusque talaris, oram vulgo adsuti, docet cum alibi Pollux, tum valde quidem apposite ad hunc Luciani locum, l. XIII. c. XIII. p. 338. αἱ μέντοι ἐν ταῖς χιτῶσι πορφυραὶ ῥάβδοι, ΠΑΡΥΦΑΙ, (al. παρυφαι) καλοῦνται, καὶ ἡ συμμετρία ΧΙΤΩΝ ἐστι ΠΟΔΗΡΗΣ, ἐς τε τοὺς ἀστραγάλους καθήκων. *Virgae autem seu limbi in tunicis purpurei*, ΠΑΡΥΦΑΙ seu *PRAETEXTA vocantur; Symmetria vero, TUNICA est talaris, AD TALOS USQUE demissa.* Ejusmodi autem παρυφὰς, de quibus consuli alioquin potest vir incomparabilis ad Vopiscum p. 405. in muliebri olim & delicatiorum virorum luxu apud Graecos exstitisse vel unus arguit de Tarentinis, quem observo, Athenaei locus, lib. XII. p. 532. Ἔφορον δέ φησι καὶ ΠΑΡΥΦΗΝ διαφανῆ πάντες, οἷς νῦν ὁ τῶν ΓΥΝΑΙΚΩΝ ἁβρύνεται βίος. *PRAETEXTUM, inquit*, seu *Limbum PURPUREUM*, (παρυφὴν) *pellucidum gestabant omnes, quibus nunc DELICIATUR FEMINARUM cultus*, sicut verti locus ille de παρυφῇ debuit, non per *vestes textiles* cum Dalechampio, & qua de re nihil ibi animadvertit ὁ πάνυ. Sed hoc obiter.

Vs. 33. Ὦνα] Per συναλοιφὴν Poëtis familiarem, qua duae voces ob metrum in unam conjunguntur, ut κἄτυχον, pro καὶ ἔτυχον, Aeschyl. Pers. vs. 508. quomodo κεὐτυχοῦσα dixit quoque Euripides Androm. vs. 888. & ad hunc locum magis apposite Ἐγᾦδα pro Ἐγὼ οἶδα Phoeniss. vs. 723. ac apud Aristophanem similiter haud in uno dramate, ut Ran. p. 251. & alibi. Apud quem itidem Vesp. 536. & Avib. 615, ᾤζυρε pro ὦ οἴζυρε, sicut hoc loco, ὦνα pro ὦ ἄνα dicitur.

Ibid. σπείρωσι] Sic infra H. in Delum vs. 6. λῶσί τε καὶ σπείρωσι. Σπεῖρα enim pro *pannis* quibusvis, non *vilibus* solum ac *laceris*, ut Nicand. Alex. p. 160. ubi Schol. σπεῖρα, ῥάκη, sed pro *decoris* etiam, sicut utrumque de hac voce monent eruditissimi Glossographorum, Pollux & Hesychius. Unde male Guyetus in postremo, Σπεῖρον, τὸ καλὸν ἱμάτιον καὶ ῥακῶδες, ibi καλὸν in κακὸν vertendum putat. Clare enim Pollux l. VII. c. XVIII. p. 314. Σπεῖρα γὰρ οὐ τὰ ῥάκη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀμείνους ἐσθῆτας (non ἐνίοι) καλεῖν ἦξίουν. ut emendari debet hic locus ex optimo Codice Vossiano, nunc Bibliothecae Lugduno-Batavae. Hinc Σπεῖρον, ἱμάτιον in genere redditur ab Arcadio, Grammatico inedito Biblioth. Regiae Parisiensis. *Fasciis* autem, quod hic tradit Callimachus, involutum recens natum Jovem, exhibet praeclarus nummus Gazae Gallorum Regiae sub Antonino Pio percussus; in quo hujus Rheae puerperii, ut supra jam monui ad vs. 15. signati occurrit effigies. Easdem vero Jovis *Fascias*, ad solemnem scilicet tam augustorum Natalium memoriam, in antro Cretensi servatas, sed ita ut nefas esset easdem conspici, vulgo tra-

Digitized by Google

traditum liquet ex narratione Anton. Liberalis Metam. c. XIX. ubi quatuor viros memorat, Lajum, Celeum, Cerberum, & Aegolium, qui antrum illud ingressi, melle inde sublato & *visis Jovis fasciis* (καὶ τὰ τοῦ Διὸς ἰδεῖν σπάργανα) continuo in cognomines aves fuerint mutati. Ut mittam hic quae de Mercurii σπαργάνοις seu *fasciis*, quibus eum natum ab Horis continuo involutum, ac ita in veteri imagine depictum tradit Philostratus Icon. l. I. p. 769.

Ibid. Νέδη] Idem hujus Jovis nutricis, & a qua cognomini fluvio nomen, ac unde eadem fuerit dicta, tradit Pauf. l. IV. p. 278. & l. VIII. p. 517. Apud Apollodorum autem l. I. c. I. non Νέδη quidem, sed Ἴδη Nympha Curetibus & Adrasteae socia jungitur, quibus nutriendi nati recens Jovis cura fuerit credita. Ubi tamen nihil mutandum, Ἴδη nempe in Νέδη, cujus hic mentio, quum easdem etiam juxta Apollodorum, *duas nutrices Jovi a veteribus adsignatas Idam & Adrasteam*, καὶ οἱ παλαιοὶ τοῦ μὲν Διὸς δύο ποιοῦσι τιθηνὰς, τὴν Ἴδην καὶ τὴν Ἀδράστειαν, tradat Plutarchus Sympos. l. III. Quaest. IX. p. 657. Unde eadem *Ida* juxta *Nedam*, cujus hic mentio, inter Nymphas utrinque adsidentes Jovi recens nato: easque erectas in Ara Aleae Minervae apud Tegeatas Arcadas, refert Pausanias l. VIII. p. 531. Ut mittam *Idam* a Diodoro l. IV. p. 263. commemorari Corybantis filiam, quam duxerit Lycastus. Dicitur autem ipsa, de qua hic Callimachus, Νέδη in Scholiis νύμφη Ὠκεανίνη, haud aliter ac Ὠκεανὶς Φιλύρα, cujus mox meminit Callimachus, ab Apollonio Rhodio l. II. vs. 1243. Ὠκεανὶς Φιλύρη, ut eidem Eurynome eadem Ὠκεανὶς appellatur lib. I. vs. 504. Apud Aeschylum autem in Prometheo, χορὸς Ὠκεανίδων Νυμφῶν inter Dramatis Personas recensetur. Immo Ὠκεανίνη dicta haec *Neda*, quomodo Thetis *Neptunine* a Catullo vocatur Epithal. Thetid. vs. 28.

Vs. 34. Κευθμὸν ἔσω Κρηταῖον] Ad quem locum tangunt Apoll. Schol. ad l. I. vs. 308. ubi de Jove puero Poëta, Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος. Schol. τὸ Κρητικὸν, ἔνθα ἀνετράφη ὁ Ζεὺς, ὡς καὶ Καλλίμαχος ἱστορεῖ. *Creticum antrum, ubi educatus est Juppiter, sicut etiam auctor est Callimachus* Idem Apollonius alibi, eadem de re l. II. vs. 1237.

ὁ δὲ Κρηταῖον ὑπ' ἄντρον
Ζεὺς ἔτι Κουρήτεσσι μετετρέφετ' Ἰδαίοισιν.
Sub antro autem Cretaeo Juppiter adhuc inter Curetas Idaeos educaretur.

Hinc etiam ΚΡΗΤΑΙΟΣ Juppiter in praeclaro Aegiensium Achaiae nummo, qui exstat in Gaza Gallorum Regia, & quem alibi illustramus.

Vs. 36. Φιλύρῃ τε] De delusa tamen Rhéa ab eadem *Philyra*, ejusque clandestino cum Saturno concubitu, e quo natus Chiron Centaurus, dum hic Juppiter adhuc in antro Idaeo a Curetibus educaretur, videndus Apollonius Argon. l. II. vs. 1239.

Ῥείην

Τείων ἐξαπάφων &c. ac ubi illa Ὠκεανὶς Φιλύρη ab eodem dicitur. Una nempe juxta Στύγα, quae hic etiam a Callimacho adducitur, ex Oceani & Thetyos filiabus, quod nempe postrema seu *Styx* fons ac inde fluvius Arcadiae foret celebratissimus; illa vero Insula ad Pontum. Unde emendari omnino debuit, qui *Philyrae* hujus meminit, Stephanus: quod miror in nuperis virorum doctorum, qui tamen hunc Apollonii locum ante oculos habuerunt, editionibus praetermissum: Φίλυρες, ἔθνος πρὸς τῷ Πόντῳ ἀπὸ Φιλύρας τ. μητρὸς τῦ Χείρων⊕, non ut ibi hactenus legitur, Κρόνυ. Neque enim *Saturni* mater haec *Philyra*, sed *Chironis* e Saturno, ac Φιλυρίδυ inde a Pindaro dicti, Pyth. Od. III. ac proinde illa Dei pellex; quod viderat tamen ex Apollon. Schol. Holstenius, & ab aliis e priscis Μυθολόγοις insuper traditur, ut Apollod. Bibl. l. I. Pindari Schol. Nem. Od. III. p. 351. Immo apud Pindarum inde Achilles Chironis alumnus in *domo hujus Philyrae* educatus ibidem dicitur, ξανθὸς Ἀχιλλεὺς τὰ μὲν μένων Φιλύρας ἐν δόμοις. Meminit vero ejusdem *Philyrae* hic Callimachus Hymn. in Delum vs. 118. Πήλιον ὦ Φιλύρης νυμφήιον, *Pelion o Philyrae thalamus*: ubi nempe cum hac Nympha congressus fertur Saturnus.

Vs. 39. ὁ Λέπρειον πεφάτισται] Citatur hic versus ab Aristophanis Schol. Acharn. p. 406. ad ea Comici verba, βῦς δὲ ἱμάντας ἐκ Λεπρέων.

Vs. 40. Συμφέρε] Νηρῆι] Nota Νηρῆι hic pro *mari* dici, quod δῶμα Νηρῆ⊕ dicitur ab Euripide Androm. vs. 161.

Vs. 42. Θενὰς ἀπέλειπεν] Male apud Stephanum in nuperis etiam editionibus, Θενναὶ, πόλις Κρήτης, pro Θεναὶ, quod ex hoc Poëtae loco, & ex nummo ab Holstenio adducto constat; in quo legitur, ΘΕΝΕΩΝ.

Vs. 43. ἐγγύθι Κνωσσῦ] Hinc Plato l. v. de legib. tradit *antrum*, ubi educatus fuit Juppiter in Creta, exstitisse in *via prope Cnossum*, πάντως δή γε ἐκ Κνωσσῦ ὁδὸς εἰς τὸ τῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερόν. Ita Jovis & Junonis nuptias in horum Gnossiorum terra celebratas tradit Diodor. l. v. p. 339.

Vs. 44. πέσε, δαῖμον, ἀπ' ὀμφαλ⊕] Sponte proinde, ac sine Nympharum, quae Jovi paullo ante μαιώσασθαι dictae, opera. Apud Graecos alioquin & quidem Ionas, ὀμφαλοτόμοι dictae *obstetrices*, quarum hoc erat officium. Docet id Hesychius in voce μαῖα, & Eustathius p. 971.

Vs. 45. Ὀμφάλιον] Hinc Stephanus, Ὀμφάλιον, τόπ⊕ Κρήτης, πλησίον Θενῶν καὶ Κνωσσῦ. Nempe Ὄμφαλ⊕ urbs dicta, ut ex Diodoro constat; ager autem seu solum, sicut hoc loco, Ὀμφάλιον πέδον vel πεδίον, quod viderunt jam ad Stephanum viri docti. Citatur autem hic Callimachi versus, cum praecedenti, a Schol. Nicandri ad initium Alexiphar. sed corrupte, quod pridem ad eadem Scholia notaveram, & vidi postea animadversum a Cl. Holstenio ad Stephanum. Nota alioquin Ὄμφαλ⊕ aut

Digitized by Google

ἐπὶ μεσόμφαλος ἕδρα de Delphis, tanquam *terrae umbilico*, sicuti in Priapeiis etiam dicitur, & a Tragicis Graecis passim appellatur.

Vs. 46. Κυρβάντων] Ad exemplum *Orphei*, inter cujus Hymnos unus exstat, & in cujus secundo versu legitur Κύρβαντ' ὀλβιόμοιρε; ac praeterea Lycophronis p. 18. κλίσμα Κυρβάντων. Quae alioquin litterarum μετάθεσις, sicut hic ρ & υ, & ἀφαίρεσις, ut litterae ο in hac voce Κυρβάντων pro Κορυβάντων, antiquis iisque accuratissimis etiam Poëtis Graecis, ob metrum haud insolitae; sicut, priores quod spectat, κάρτος, in hoc ipso Hymno, & καρτερὸς in sequentibus, pro κράτος & κράτερος haud semel, sicut apud Homerum aliosque passim legitur; & βάρδιστα pro βράδιστα apud Theocrit. Id. XV. vs. 104. ac similia.

Vs. 47. Δικταῖαι Μελίαι] Apollon. Rhod. l. II. vs. 4. Βιθυνὶς Μελίη: ad quae verba eruditi Critici hunc locum tangunt: Μελίαν δὲ φησὶν αὐτήν, διὰ τό τινας τῶν νυμφῶν Μελίας καλεῖσθαι ἀπὸ Μελίας τῆς Ὠκεανοῦ, ὡς φησὶ Καλλίμαχος. *Meliam autem eam vocant, quod nonnullae Nymphae Meliae dicantur a Melia Oceani filia, ut ait Callimachus.* De iisdem *Meliis* Nymphis vide alioquin Hesiodum in Theog. vs. 187.

Ibid. κοίμισεν Ἀδρήστεια] Citatur itidem hic locus ab iisdem Schol. ad Apoll. Rhod. l. III. vs. 133. ubi a Poëta haec *Adrastea* Jovis nutrix, cum adhuc infantem globo εὐτροχάλῳ donasse dicitur, Κεῖνο τό οἱ ποίησε φίλη τροφὸς Ἀδρήστεια. Schol. Ἀδρήστεια, ἐστὶ τροφὸς Διός. Καλλίμαχος· Σὲ δὲ κοίμισεν Ἀδρήστεια. ἀδελφὴ Κουρήτων. Quae prostrema glossa itidem hic in Scholiis Callimachi legitur. Ejusdem *Adrasteae*, cui juxta Curetas & *Idam*, ut ibi legitur, seu *Nedam*, educandus datus sit Juppiter, meminit etiam Apollodorus loco jam ante adducto. Globum autem illum quod adtinet, Jovi pro παιγνίῳ ab hac *Adrastea* datum, inde erudite Tristanus T. II. p. 253. praeclarum Trajani nummum explanavit, in quo Juppiter puerulus *Globo* illi seu σφαίρῃ εὐτροχάλῳ, sublatis manibus insidens, inter septem Pleiadas spectatur, cum inscr. ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ.

Vs. 48. Λίκνῳ ἐνὶ χρυσέῳ] Notant hic Critici λίκνον idem esse quod κοσκινον, ἢ τὸ κύνιον, ubi infantes ab antiquis reponebantur, & quo divitias ac fruges terrae iis sunt augurati. Unde sicut Schol. λίκνον, κύνιον, seu *cunae*, redditur, sic vetus Glossarium, *Cunabulum*, λίκνον; & Λικνίτης Bacchum inde quoque dictum tradit Hesychius. Λικνίτης, ἐπίθετον Διονύσου ἀπὸ τῶν λίκνων, ἐν οἷς τὰ παιδία κοιμῶνται. Cui rei consona etiam, quod observo, traduntur in Servii glossa ad Georg. l. I. vs. 166. nisi quod pro Λικνίτης Λικμητης ibi dicatur; nempe *nonnulli Liberum Patrem apud Graecos* Λικμητην *dici asserunt: vannus autem* (non ut ibi legitur *vallus*) *apud eos* λικμὸς *nuncupatur: ubi de more positus esse dicitur, postquam est utero matris editus.* Quod Jovi etiam recens nato contigisse tradit hic Callimachus, & de Mercurii

Digitized by Google

curii *cunis* itidem Aratus Phaenom. vs. 268. ἄρ' ἔτι κ̀ παρὰ λίκνω. Quamquam alium λίκνȣ hujus pro κοσκίνω, seu *vanno*, usum in Bacchi sacris exstitisse, ex eodem citato Maronis loco constet, ubi *mystica vannus Iacchi* dicitur; & ad quem ea insuper tradit Servius, quae de Bacchi sacris ad purgationem animae pertinentibus, & λικνίτῃ proinde, quasi anima purgante eodem Deo, adtulit nuper, indicto auctore, vir eruditus, eleganti de Choenice Pythagorae libello. Eadem tamen λίκνα non tam de *vannis* rursus, seu λικμοῖς, quam de *calathis*, unde Hesychio λίκνων, κανῶν, seu *vasis vimineis*; juxta Philargirum ad Virgilium dicebantur; in quae frugum primitias congerebant rustici, quo iis Libero ac Liberae sacra facerent. Unde etiam λίκνα id genus cum in Cereris Thesmophoricis, tum in Pompa Dionysiaca a virginibus λικνοφόροις gestari consueverant; quorum prius tradit ipse Callimachus H. in Cererem vs. 127.

Ὡς αἱ λικνοφόροι χρυσῶ πλέα λίκνα φέροντι.

Et quemadmodum canephorae auro plena canistra ferunt:

qua de re pluribus ibidem.

Vs. 49. Αἰγὸς Ἀμαλθείης] Unde Αἰγιόχȣ nomen eidem Jovi adhaesit, παρὰ τὴν ἐξ αἰγὸς ὀχὴν, ὅ ἐςι τροφὴν, ut loquuntur veteres Grammatici, & tradit etiam Diodorus lib. v. p. 338. non vero ab *Aegide*, ut volunt alii, & quos male sequuntur Latini Homeri Interpretes. Sic ὀχὴ etiam pro τροφὴ, cum apud Athenaeum l. VIII. p. 363. ac unde εὐωχία, tum apud Lycophronem legitur p. 84. πυρῶν ὀχήν. Hinc, qui eadem egregie illustrant, insignes aliquot nummi, in quibus capra Amalthea, cum Inscript. JOVI COS. AUG. aut ubi infans Juppiter eadem capra vectus cernitur; ante autem ara, vel fons potius cum aquila, & arbor inde emergens. Cujusmodi nummum mole & pulcritudine insignem, sub Antonino Pio cusum, recondit Gaza Gallorum Regia, opportune hic vulgandum.

De

De aquila, quae hic Jovi Αἰγιόχῳ a capra vecto comes additur, dicam infra ad vs. 68. unum illud e Theocriti adferre jam contentus Idyll. XXVI. vs. 31.

Ἐκ Διὸς Αἰγιόχοιο τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὗτος.

A Jove Aegiocho, seu a capra nutrito, honorem habet haec aquila.

Arborem autem quod adtinet, haud alia statuenda est, quam platanus, qualem in agro Cretae Gortynensi juxta fontem (& qualis etiam potius quam ara in hoc nummo signatur) exstitisse, quae folia nunquam amitteret, & sub qua praeterea Jovem non puerulum, ut hoc loco, sed adultum jam, cum Europa concubuisse tradit Theophrastus H. Pl. lib. I. c. XV. p. 16. ac inde Plinius l. XII. sect. V. Unde explicandus alius nummus ejusdem Gazae Regiae, in quo hinc Europa moesta recumbens sub platano, a tergo aquila, in altera autem nummi parte eadem Europa tauro vecta cernitur, cum Inscript. ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Platanum alioquin e Tripode aeneo quandoque provenisse refert alibi idem Theophr. H. Pl. l. III. c. II. p. 40. & rursus de C. Pl. l. V. c. IV. p. 328. Ut mittam hic *sacram* illam *arborem*, sicut eam Julianus Imp. vocat Orat. V. p. 315. seu *pinum*, stato tempore, quod ibidem monuit, succidi solitam, ac dein in Matris Deae sanctum solemniter, ut ea de re Arnobius l. V. p. 167. & 184. inferri, dicato etiam eam in rem die, in veteri Romano Kalendario XI. KAL. APR. ARBOR INTRAT. quod vidit jam ad Apollodorum eruditissimus ejus editor Anglus Th. Gale. Id vero hic insuper obiter notandum, quod ab aliis, non in Creta, sed in Achaia vel Arcadia, a capra nutritum Jovem, & inde etiam Αἴγιον Achaiae oppidum denominatum innuere videtur Strabo l. VIII. p. 387. & qua de re, & indicato jam supra horum Aegiensium nummo, cum ΚΡΗΤΑΙΟΥ Jovis appellatione ac simulacro, alibi agimus, quod repetere hic supravacaneum puto. Adde quod eandem Jovis nutricem *capram*, non *sacram* solum, sed *Oleniam* insuper vocet Aratus, Phaenom. vs. 164. ac inde Ovidius Fast. l. V. vs. 113. quamquam id nomen non a loco, seu *Oleno*, sive Achaica, sive Aetolica, sed aliunde arcessant Graeci Arati enarratores. Ad hanc vero non Achaicam, vel Arcadicam, sed Cretensem Jovis nutricem capram respicit Tertulliani ea de re locus Apologet. cap. XXV. *Juppiter Cretam suam Romanis fascibus concedi sineret, oblitus antrum illud Idaeum, & aera Constantia, & jucundissimum illius* NUTRICIS *suae odorem.*

Ibid. κηρίον ἥδυ] *Melle* nempe & *lacte* simul mixtis nutritum a Nymphis Jovem tradit etiam Diodorus l. V. p. 337. quae alioquin in mortuorum inferiis, ac praeterea in cultu Mithrae, addo & Eumenidum, adhibita olim apud Gentiles constat. Unde *mel*, non autem vinum, Soli libasse olim Graecos tradit apud Athenaeum Phylarchus l. XV. p. 693. Sic de *melle* ut hic Jovi, ita

Digitized by Google

ita nati itidem Bacchi labiis admoto a nutrice ejus Macride, Apollonius l. IV. vs. 1136.

Καὶ μέλιτι ξηρὸν περὶ χεῖλος ἔδευσεν.

Ac sitibundum labellum circumlevit melle.

Mos alioquin veterum recens natis infantibus κηρίον, ut hoc loco, in os imponendi, ne ejularent, quando substernuntur. Docet hoc Hesychius in κηρίῳ βυσασα. Quibus addere licet illud Theocriti Idyll. VII. vs. 84. de Comata infante, quasi toto anno apum favis pasto:

—— καὶ τὺ μελισσᾶν

Κηρία φερβόμενος, ἔτος ὥριον ἐξετέλεσσας.

Atque sic apum favis pastus, totum annum exegisti.

Vs. 50. ἔργα μελίσσης] Sic de *melle* passim Poëtae, ut Apollonius Rhodius l. IV. vs. 1132. ὅς ῥα μελισσέων Ἔργα. Antrum vero inde in Creta, ubi melle nutritus Juppiter, apibus sacrum exstitisse, tradit loco jam ante indicato Anton. Liberalis Metam. c. XIX. quod praeter loci religionem ingredi sint quidam ausi, & corpore aere undique tecto mel inde hausisse, sed comminuto mox a Jove eodem aere, mulctatos eosdem, & in cognomines aves conversos. Antri vero illius *custodes apes* exstitisse *Jovis nutrices* traditur eodem loco, κατέχουσι δὲ τὸ ἄντρον ἱεραὶ μέλισσαι, τροφοὶ τοῦ Διός. Easdem autem Jovis nutrices apes in colorem χαλκῷ χρυσοειδεῖ παραπλήσιον mutatas refert loco paullo ante indicato Diodorus; & cujusmodi apes χαλκοειδεῖς, seu *aerei coloris*, suo adhuc tempore in Ida Cretae monte superfuisse, refert Aelianus de H. Anim. l. XVII. c. XXXV. & quae loca, ne quid dissimulem, jam in Creta notavit eruditissimus Meursius p. 75. & 79. Id vero de illis apibus seu μελίσσαις inde fictum tradit apud Lactantium l. I. c. XXII. Didymus, quod Melissei Cretensium Regis filiae *Amalthea & Melissa Jovem puerum caprino lacte & melle nutriverunt.*

Vs. 52. Οὖλα δὲ Κούρητες] Οὖλα pro ὑγιεινῶς, quod a Schol. hic dicitur, non rejiciendum puto cum Vulcanio. Sic infra H. in Apoll. vs. 76. οὖλος Ἀριστοτέλης· ubi itidem Schol. οὖλος, ὁ ὑγιής, & H. in Del. v. 303. οὔλοις ἐθείραις, *salubris capillis*. Unde hic οὖλα *salutariter* (qua voce usus Tullius) commode potest verti; & apposite quidem, quod ea Curetum, de qua hic agit Poëta, saltatione, occultatus fuerit ac salutem inde nactus Juppiter.

Ibid. Κούρητες] Iidem proinde qui *Corybantes* seu Κορύβαντες paullo ante a Poëta appellati, & de quibus etiam auctores apud Strabonem tradunt, τοὺς Κούρητας τοὺς αὐτοὺς τοῖς Κορύβασιν ὄντας, *Curetes eosdem cum Corybantibus existentes*. lib. X. p. 472. qui tamen Geographus in sequentibus, & jam antea pag. 466. *Idaeos Dactylos*, *Corybantas*, *Cabiros*, & *Curetas* ab aliis pro iisdem haberi, ab aliis vero pro cognatis & aliquo discrimine a se invicem diversis, adlatis etiam variis veterum auctorum ea de re testimoniis probare intendit. *Curetas* certe & *Corybantas*, ut diversos

Digitized by Google

commemorat Orpheus in Argonaut. vs. 25. & 27. & in hymnis, qui ejus nomine circumferuntur, alius *Curetibus*, alius *Corybanti*, ut supra jam vidimus, tributus; ita tamen ut pro iisdem eos ibi quoque agnoscat; nempe Κούρητας Κορύβαντας H. in Curetas vs. 2. & rursus Νυκτερινὸν Κούρητα vocet Κορύβαντα vel Κύρβαντα in ejus hymno; qui tamen alibi, ut in Εὐχῇ, *Curetas*, *Corybantas*, *Cabiros*, & *Idaeos*, ut diversa Numina invocat; Κούρητας τ' ἐνόπλους &c. sicuti, ut alios adhuc mittam, a Nonno Dionys. l. XIV. p. 386. *Idaei Dactyli*, *Corybantes*, & *Curetes* aperte distinguuntur. Adeo confusa & sibi parum constans omnis haec mythica de iisdem Gentilium Theologia; sicut cum e Strabone id aperte agnoscente, tum e Diodoro, ubi de iis agit lib. v. tum e Pausania insuper colligas, qui de *Curetum* & *Corybantum*, ut diversis simulacris meminit, lib. VIII. p. 525. alibi autem; περὶ Ἀνάκτων παίδων varias hominum opiniones tradit, dum alii *Castoras* & *Curetas*, alii vero *Cabiros* eos censent. l. x. p. 686. Sic apud Apollonium Rhodium, in narratione horum Jovis nutritiorum & custodum, sicut eos vocat Strabo loco supra indicato, *Idaei Curetes* dicuntur, nempe Ζεὺς ἔτι Κουρήτεσσι μετέτρεφεν Ἰδαίοισιν. quomodo etiam a Lycophrone alibi, Κούρητες Ἰδαῖοι κάπροι p. 191. a Strabone autem l. x. p. 468. οἱονεὶ Σάτυροι τινὲς ὄντες περὶ τὸν Δία, *tanquam Satyri quidam existentes circa Jovem*. Iidem autem non Ἰδαῖοι, sed Δικταῖοι Κούρητες ab Arato vocantur Phaenom. vs. 35. Alibi vero ab Apollonio l. I. vs. 1129. & seq. Δάκτυλοι Ἰδαῖοι Κρηταιέες totidem, ut ibi additur, *Idaeae matris* (ab *Ida* tamen *Phrygiae*, ut notum, non *Cretae* vulgo ita appellatae) πάρεδροι, & quod de *Curetibus* itidem dicitur in versu incerti poëtae apud Stobaeum eclog. Phys. pag. 5.

Κουρῆτάν δ' οἱ μητρὶ Διὸς Ῥέᾳ εἰσὶ πάρεδροι.

Curetum, qui Jovis matris Rheae sunt adsessores.

Adeo ut non Jovem solum, omnium opificem, sed matrem ejusdem Rheam custodire dicantur *Curetes* apud Proclum in Platonem l. v. c. XXXV. p. 322. Quae omnis confusio & varietas de *Idaeis Dactylis*, ac de *Idaeis* vel *Dictaeis Curetibus* aut *Corybantibus*, orta potissimum, ut vere observat etiam Strabo, ex ambiguitate vocis *Idae*; qui mons tum in Phrygia, ut notum, ubi solennis hujus Rheae, *Idaeae* etiam ac *Phrygiae* inde appellatae, cultus, tum in Creta, nati aut custoditi in eodem a *Curetibus* seu *Corybantibus* Jovis fama celebratus. Ita tres vulgo *Curetes* seu *Corybantes*, Jovis hujus custodes, a veteribus statuuntur; unde Κουρητικὴ τριὰς a Proclo, loco modo adducto, dicitur; sicut *Corybantes*, τρεῖς ἀρχικαὶ ὑποστάσεις a Juliano Orat. v. p. 315. & quod illustrant omnino veteres nummi, de quibus mox dicetur, qui tres itidem Curetas, Rheae puerperium occultantes, exhibent. Quamquam & quatuor etiam vel quinque *Curetes* aut *Corybantes* alibi apud auctores occurrant; apud alios etiam novem, sicut apud Diodor. l. v. p. 334. adeo pa-

tum sibi ea in re veteres constant. *Idaei* autem *Dactyli*, & quorum posteri fuerint, ut Diodorus ibidem, *Curetes* numero quindecim, iique a dexteris masculi, a sinistris feminae: ab aliis etiam plures, tum aliis etiam nominibus indigitati leguntur in Apollonii schol. ad l. I. vs. 1129. in Chronico Oxoniensi p. 163. & alibi.

Ibid. πρύλιν ὠρχήσαντο] Inde Cnossiae *Corybantum* saltationes, seu Κνώσια ὀρχήματα. de quibus, quod jam monuit Vulcanius, Sophocles Ajac. vs. 711. Adde & Pyrrichium, unum e *Curetibus* apud Pausan. l. III. p. 211. unde πυῤῥίχη saltatio, eadem, quae hic a poëta πρύλις, juxta Hesychium, πρύλιν, πυῤῥίχην; eademque etiam Κρητικὴ dicta a Sophocl. schol. ad adductum Tragici locum, ipsi vero Cretenses ὀρχησταὶ, apud Athenaeum l. XIV. p. 630. & πυῤῥίχη rursus ibidem memorata, quam ἔνοπλοι παῖδες ὀρχῶνται. Quae πρύλις proinde vel πυῤῥίχη, bene ἐνόπλιος, seu *armata saltatio*, hic a Callim. Schol. redditur. Sic de simili ἐνοπλίῳ saltatione Amazonum, idem poëta infra H. in Dian. vs. 237. περὶ πρύλιν ὠρχήσαντο. & quae βηταρμὸς etiam dicta; Apollonius l. I. vs. 1135.

Σκαίροντες βηταρμὸν ἐνόπλιον ὠρχήσαντο.

Subsilientes, betarmum, seu pyrricham, in armis saltabant. ubi Critici: Βηταρμὸν δὲ τὴν ὄρχησιν παρὰ τὴν ἁρμόδιον βάσιν αὐτῶν. λέγει δὲ νῦν ΤΗΝ ΠΥΡΡΙΧΗΝ ὄρχησιν. *Betarmum, saltationem, a concinno earum gressu; dicit autem nunc PYRRICHEN saltationem.* Immo quae ἐνόπλιος dicta Κουρήτων saltatio Cretensibus familiaris; ut cum aliunde, tum liquet e Dione Chrysost. Orat. II. p. 31. τὴν ἐνόπλιον τὴν Κουρητικὴν, ἥπερ ἦν ἐπιχώριος τοῖς Κρησί, *armatam saltationem, quae dicitur Curetica, quaeque erat vernacula Cretensibus.*

Vs. 53. Τεύχεα πεπλήγοντες] Nempe *scuta* seu *clypeos quatientes*, sicut mox ἀσπίδος etiam eam in rem meminit, ac similiter de ἐνοπλίῳ seu πρύλι Amazonum H. in Dian. vs. 238. πρῶτα μὲν ἐν σακέεσσιν ἐνόπλιον. Sic Κούρητες Ἀρήϊα τεύχε᾽ ἔχοντες, seu *Martis scuta* vel *ancilia*, ut ibi vertit ὁ πάνυ, *habere* dicuntur ab Orpheo in hymno iis dicato: χαλκόκροτοι similiter ab eo ibidem seu *aericrepes* traduntur, quod e scutorum id genus tinnitu & motione, ac proinde variis corporis flexibus, quibus tela hostium solebant evitari, constabat haec ἐνόπλιος saltatio, sicut Plato etiam tradit l. VII. de legib. p. 814. 815. Hinc ad Aristoph. Nub. p. 165. τῶν ῥυθμῶν κατ᾽ ἐνόπλιον, notant Critici: Ἐνόπλιον εἶδος ῥυθμοῦ, πρὸς ὃν ὠρχοῦντο σείοντες τὰ ὅπλα. Immo Minerva ipsa, ubi exiliit e Jovis cerebro, utrumque, quod hic Curetes, fecisse apud Lucianum dicitur Dial. Jov. & Vulcan. Πυῤῥιχίζει καὶ τὴν ἀσπίδα τινάσσει, *Pyrrichium saltat & clypeum quatit.* Gladiorum autem ad clypeos illos allisu id fieri solitum, ut vel ex Apollonio liquet loco ante adducto, de armata illa saltatione seu πυῤῥίχῃ Argonautarum ad instar illius a Curetibus, nato Jo-

ve,

τε, institutae; ac ubi addit l. II. vs. 1136. Καὶ σάκεα ξιφέεσσι κρούοντες, & clypeos gladiis concutiebant. ubi Critici: ὠρχοῦντο τοῖς ξίφεσι τὰς ἀσπίδας κόπτοντες, non ut ibi legitur, κομπῶντες, saltabant gladiis clypeos quatientes. Armatae autem hujus Curetum saltationis in Jovis natalibus, qua Saturnum, ut mox a poëta additur, iidem fallerent, indices etiamnum aliquot insignes & praeclari nummi; unus Laodicensium Phrygiae sub Caracalla signatus; & cum in thesauro numismatum Maurocoenianorum p. 74. tum peculiari epistola a celeberrimo Patino vulgatus; alter Apamensium itidem Phrygiae, sub Decio, a Seguino pridem editus, & nunc regiae Gallorum gazae adscriptus, ubi versare eum aliquoties mihi licuit. In utroque autem nummo, praeter Rheam, quae Jovem natum ulnis tenet, spectantur tres Curetes, gladiis aut vero jaculis & scutis armati, eorumque collisione & crepitu Rheae puerperium occultantes. Quod factum; trium nempe horum Curetum, clypeos ad occultandum Rheae puerperium gladiis concutientium, & proinde, quod ait hic poëta, τεύχεα πεπληγόντων, clarius adhuc ante oculos ponit nummus thesauri Maurocoeniani p. 82. sub Maximino percussus. Unde apposite proinde eadem Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια dicuntur a Platone l. VII. de Legib. p. 796. de quibus videndus insuper Proclus l. VI. c. XIV. p. 382.

Vs. 54. κουρίζοντος] Κουρίζειν hic per vagientem haud male reddunt Interpretes, & quomodo etiam Germanicus apud Aratum Phaenom. vs. 32. de iisdem Jovis natalibus Saturno occultatis, εὖτέ μιν τότε κουρίζοντα &c. reddit, vagitus pueri &c. magis utique apposite quam per ludentem Cicero. Neque enim alii aderant nati tum Jovis lusus, quam vagitus, & qui Saturno erant occultandi, ne eos, ut hic ait Callimachus, exaudiret, sicut ea de re Ovidius Fast. l. IV. vs. 208. Tutus ut infanti vagiat ore puer. Ὑποκουρίζεσθαι autem de virginibus, non vagitu quidem, sed cantu se oblectantibus, dixit Pindarus Pyth. Od. III. p. 217. ἅλικες οἷα παρθένοι ἑταῖραι φιλέοισιν ἑσπερίαις ὑποκουρίζεσθαι ἀοιδαῖς, sicut coaetaneae virgines solent vespertinis se oblectare cantibus.

V. 55. ἤεξεν] Vox ἀέξω, & per κρατεῖν, juxta Eustathium; ἀέξειν, praeterea, ut idem notat Iliad. p. 648. de crescente alicujus statura dicitur. Hinc JOVI CRESCENTI in Romanorum nummis, similis, quod alibi doceo, ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΡΗΤΑΙΟΣ dictus in praeclaro Aegiensium nummo; formata nempe voce ex Θεὸς, & ἀέξω, seu αὔξω, de crescente Jove, hic a Poëta adhibita.

Ibid. καλὰ δ' ἐτράφης] Notandum hic ἐτράφης passive positum, sicut monuit, cui elegantem hujus Poëtae editionem aliaque insuper debemus, rari exempli suique sexus eruditissima Tan. Fabri filia. Addam, Atticis id solemne; activum nempe pro passivo usurpare, sicut observant Schol. ad Euripid. Mede. vs. 320. Φυλάξασθαι ἀντὶ τοῦ φυλαχθῆναι· Ἐνεργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ·

τοῦτο δὲ ἴδιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῖς Ἀττικοῖς. Cujusmodi & viciſſim paſſivorum pro activis obvia apud Aeſchylum, aliosque Tragicos & Ariſtophanem exempla, & qua de re alibi. Quod τραφέντα hic Jovem ſpectat, id refellit Plotinus Ennead. l. v. c. VII. p. 489. qui tradit Jovem μηδὲ τραφῆναι ὑπὸ τῇ Ῥέᾳ, ὡς τὰ μυστήρια, καὶ οἱ μῦθοι οἱ περὶ θεῶν αἰνίττονται. *neque educatum fuiſſe apud Rheam, ſicut myſteria & fabulae de Diis fingunt.* Mitto vero, quod in hoc Callimachi verſu, vox καλὰ corripiatur ſimul ac producatur; quod cum alibi, tum in hoc Theocriti verſu Idyll. VI. vſ. 19. obvium, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

Vſ. 56. ἦλθον ἴουλοι] Nempe cum ἀγένειος ſeu *imberbis*, & proinde adhuc pubeſcens Juppiter in Cretenſium, Aegienſium, & Romanis etiam nummis, tum barbatus paſſim in antiquis ejus ſimulacris cernitur.

Vſ. 57. ἔτι παιδνὸς] Aeſchyl. Agam. vſ. 487. τίς ὧδε παιδνὸς ἢ φρενῶν κεκομμένος; ubi Interpres priora vertit, *Quis ita eſt ſtolidus?* mallem, *quis ita infans eſt*, pro vocis illius παιδνὸς, hoc etiam loco, uſu.

Ibid. ἐφράσσαο πάντα τέλεια] Melius hic H. Stephanus, quam alii interpretes, explicat haec verba; *aetate digna es meditatus adulta*, aut, *jam tum volvebat adulto digna.* quod firmant etiam, ut ille vidit, ſequentia. Reſpici enim hic ad vocem τελείη, de adultae aetatis viro. Inde etiam, quod addo, τέλειοι, *viri conjugio maturi*, ſeu *conjugati*, Graecis dicti; ſicut apud Horatium Od. VI. l. III. *matura virgo*, pro nubili dicitur; ac inde de *conjugato* Aeſchyl. Agam. vſ. 892. Ἀνδρὸς τελείου δῶμα, & de viris juxta ac mulieribus Plato l. XI. de Legib. p. 929. Τῶν τε ἄλλων ὁπόσοι περ ἄν, εἴτε γυναικῶν, εἴτε ἀνδρῶν, τέλειοι. *aliorum quidem, quotquot e viris aut mulieribus eſſent conjugati.* Unde vere Heſychius, τέλειοι, γεγαμηκότες, & Juppiter ac Juno eidem τέλειοι dicti, ὅτι γαμήλιοι. Sed de hiſce pluribus ad ipſum Aeſchylum, aut ad hujus Poëtae hymnum ſequentem in Apollin. vſ. 14. Εἰ τελέειν μέλλουσι γάμον. Nota haud minus alia τελείου Jovis ſignificatio, ut alibi idem Aeſchylus Suppl. vſ. 83.

Τί δ' ἄνευ σέθεν θνητοῖς τέλειόν ἐστιν;
Quid autem ſine te inter mortales perfectum eſt?

Immo unde τελείων τελειότατον κράτος dicitur in eodem dramate vſ. 533. Sed prior interpretatio magis ad totum hunc Callimachi locum quadrat.

Vſ. 58. γνωτοὶ] Sic γνωτὸς pro *fratre* apud Apoll. Rhod. l. I. vſ. 53. Τοῖσι δ' ἐπὶ τρίτατος γνωτὸς κίε. *His autem tertius frater ſupervenit:* nempe Aethalides, tertius frater Eryti & Echyonis; & in Anthol. l. VI. c. XV. ep. VIII. Τρεῖς γνωτοὶ τέχνης σύμβολα Πὰν ἔθεσαν, *Tres fratres artis ſymbola, Pan, poſuerunt;* ac inde apud Lycophronem p. 193. γνωτοφόντης, *fratricida.* Alioquin γνωτοὶ πατρώιοι apud Apollonium *patrueles* dicuntur l. II. vſ. 1164. & l. III. vſ. 359. Γνωτὸν vero alio ſenſu, nempe pro γνωτὸν, uſur-

Digitized by Google

usurpat Sophocles Oed. Tyr. vſ. 58. & 404. ἀφαιρέσει nempe τῦ σ Atticis haud inſolita, ſicut πάγκλαυτον pro πάγκλαυστον apud eundem Tragicum Electr. vſ. 1090. & ibi ſchol.

Ibid. προτερηγενέες περ ἐόντες] Apud Homerum tamen Il. N. vſ. 355. Juppiter ante Neptunum natus dicitur, Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει; ab ipſo autem Jove Neptunus Deorum πρεσβύτατος dictus Odyſſ. M. vſ. 142. Alibi autem, ſed confuſo naſcendi ordine, aut potioris dignitatis intuitu, e natis e Saturno & Rhea fratribus, ab ipſo Neptuno Juppiter primo loco, ipſe ſecundo, Pluto autem tertio commemoratur, nempe Iliad. O. vſ. 186. &c. Ita etiam a Nicandro primogenitus inter fratres inducitur Juppiter: & quidem ubi coelum eidem, ſicut hoc etiam loco, obtigiſſe, aut ab eodem obtentum refert Theriac. p. 24.

Ὡς ὁπότ' ὠρανὸν ἔσχε Κρόνε πρεσβύτατος υἱός.

Quod quando coelum obtinuit Saturni major filius. &c.

de quo loco mox adhuc videbitur. Callimacho vero hic adſentiuntur Heſiodus ac Apollodorus: apud quos poſtremus inter fratres naſcendi ordine ſtatuitur Juppiter; nempe ut primus Pluto, ſecundus Neptunus, tertius demum exſtiterit Juppiter. Quod priſcis Ἀλληγορικῶν ad eundem Heſiodum eruditoribus referre licet ad naturae ordinem, quo telluris primo loco, dein aquae ſeu τῆς ὑγρᾶς φύσεως, tertio autem aetheris ſeu ignis elementaris productio innuitur.

Vſ. 59. ἐπιδαίσιον οἶκον] Schol. exponit μεμερισμένον. Suidas contra ἐπικοινὸν, ἢ μεριστόν. Priorem interpretationem praefert H. Stephanus; poſteriorem, quam patris etiam fuiſſe tradit, eruditiſſima Daceria. Cui favere, ut hoc addam, videtur, quod Homerus agens de ea diviſione, qua mare Neptuno, inferi Plutoni, Jovi autem coelum obtigerunt, prodat ibidem, *terram* tamen & *Olympum communem omnibus* remanſiſſe:

Γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὄλυμπος.

Iliad. Θ. vſ. 198. Priorem haud minus & a Scholiaſte traditam hic explicationem, omnino veriorem puto, ac vocis ἐπιδαισίῳ ſignificationi magis conſonam. Neque etiam, quod notandum, Ὄλυμπος, ſed Οὐρανὸς *Jovis domus* hic a Poëta dicitur; quem poſtremum, ſeu *aethera* vel *aërem*, non vero *Olympum*, Jovi in ea diviſione obtigiſſe aperte tradit Homerus, verſu qui alterum modo adductum praeceſſerat:

Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι.

Juppiter ſortitus eſt coelum latum in aethere & nubibus.

& ad quem videri poſſunt veteres apud Euſtathium Critici, pag. 1011. Similiter in adducto modo Nicandri verſu, ὡς ὁπότ' οὐρανὸν ἔσχε &c. Mitto vero hic, quod non tam de *coelo*, quam de *inferis*, κοινὸς vel ἐπικοινὸς οἶκος, ſicuti haec vox ἐπιδαίσιος hic in ſcholiis redditur, a Poëtis dici ſoleat, ſicut apud Sophoclem Electr. vſ. 137. Ἀΐδα παγκοίνου λίμνης, *Inferos omnibus communis palu-*

paludis; aut apud Euripidem κοινὸν ἐς Ἅιδην, Suppl. vs. 795. ac inde pridem apud Apollonium emendandum vidi de via ad inferos Argon. l. I. vs. 103. Πειρίθῳ ἑσπόμενον κοινὴν ὁδὸν, pro κεινὴν ὁδὸν, ut ibi hactenus legitur; quamquam &, ne quid dissimulem, adlatam ibi Criticorum glossam κοινὴν pro κεινὴν, adstruere videatur Maro noto versu, *Perque domos Ditis vacuas, & inania regna.*

Vs. 60. Δηναιοὶ] Aeschyl. Prom. vs. 793. de Gorgonibus: Αἱ Φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι. *Phorcides habitant antiquae virgines.* ubi Schol. δηναιαὶ, ἀθάνατοι. alibi autem in eodem dramate de Saturno, quippe ut eum alibi vocat vs. 222. παλαιγενῆ, ab *antiquo solio* a Jove expulso vs. 911.

Ἣν ἐκπιτνῶν ἠρᾶτο δηναιῶν θρόνων.

Quam imprecabatur, antiquis soliis excidens.

Ibid. οὐ πάμπαν ἀληθέες ἦσαν ἀοιδοὶ] Nempe juxta illud vetus dictum apud Plutarchum de audiend. Poët. Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοὶ, *multa mentiuntur poëtae.* Quod sibi ipsi dictum hic putet Battiades, dum hactenus hic hymnus in narrandis supremi Deorum Jovis natalibus, fasciis, vagitibus, & ejus nutricibus itidem occupatur. Sed haud insolitum subinde Poëtis, ut illi veritatis studium prae se ferentes, eandem laudem prioribus ante se vatibus adimere haud detrectent. Ita ab Euripide inducitur Hercules, aniles Poëtarum fabulas de illegitimis Deorum amoribus, aut similibus, quae eos dedecent, factis suggillans, & de quibus ait Hercul. Fur. vs. 1346.

Ἀοιδῶν οἵδε δύστηνοι λόγοι.

Poëtarum hae autem sunt miserae fabulae.

& qui versus adducitur etiam, indicto tamen, ubi exstaret, dramate, a Clemente Stromat. l. v. p. 583. cum eo, qui apud Tragicum praecedit, sed qui ex eodem ibi obiter emendandus, nempe

Δεῖται γὰρ ὁ Θεὸς, εἴπερ ἔστ' ὄντως Θεὸς,
Οὐδενός.
Nam Deus, qui rerum quidem sit Deus, indiget
Nullius.

Immo, quod huc propius facit, fabulis veterum Poëtarum, hanc ipsam de divisione coeli inter Saturni liberos, accenset similiter vates Colophonius loco indicato Ther. p. 24. & qui integer hic adscribendus:

Ὠγύγιος δή τ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ποτ' ὀρανὸν ἔσχε Κρόνου πρεσβύτατος υἱὸς,
Νειμάμενος χωρίς τε ἑκὰς περιηχέα δ' ἀρχάς.
Prisca inter juvenes fabula narratur,
Quod quando coelum obtinuit Saturni major natu filius,
Distribuens fratribus procul sita insignia imperia, &c.

Ut minus mirum sit, ob aniles & indecoras de Deorum amoribus, aut inter se contentionibus, aliisque id genus commentitias fabulas, earundem auctorem & patrem, a Socrate apud Platonem

tonem e Republica ejici. Quamquam ea de re consuli potest, qui Homero ibi fert suppetias, pluribusque eum tuetur, Proclus in Quaestionibus ad Platonis Πολιτείαν; & qui ante eum id praestitit Dio Chrysost. Orat. LIII. de Homero. In genere autem, quid de Poëtarum fabulis statuendum sit, in aureo libello de audiendis Poëtis Plutarchus docet.

Vs. 61. Διατρίχα δώματα νεῖμαι] Miror non vidisse hic priores hujus Poëtae editores Διατρίχα, hic non una voce legendum, sed Διὰ τρίχα δώματα νεῖμαι, more nempe Poëtis familiari pro, τρίχα (h. e. τριχῇ vel τριχῶς) δώματα διανεῖμαι. Ita etiam apud Homerum Odyss. I. vs. 157. Διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες. h. e. juxta Criticos ad eundem, ἤγουν τριχῇ διαταχθέντες. ac proinde sic legi etiam debet Iliad. B. vs. 655. Διὰ τρίχα. Unde mox etiam Callimachus vs. 69. τὰ δὲ τόσσον ὅσον διὰ πλεῖστον ἔχουσιν, pro τὰ δὲ διέχουσιν τόσσον ὅσον πλεῖστον. h. e. *baec autem distant tantum quantum plurimum*, ut bene haec tria postrema verba ibi reddit eruditissima Daceria. Res ergo clara, τρίχα nempe, ut supra vs. 31. Τὸ δὲ οἱ δίχα πολλὸν διέστη, ac saepe apud Homerum pro τριχῶς, quandoque etiam τριχθά; & διανεῖμαι pro διαμερίσαι, ut eandem vocem reddit Hesychius. Neque hic obstat, quod διάνδιχα una voce exstare sciam apud Homerum, ac inde apud Apoll. Rhod. l. III. vs. 490. διάνδιχα ναιετάοντες; pro quo dixit Hesiodus Ἔργ. vs. 13. Διὰ δ' ἄνδιχα θυμὸν ἔχουσιν, nempe pro διάνδιχα &c. ut bene ibidem monuit vir rara & eruditione & humanitate Graevius.

Vs. 62. τίς δέ κ' ἐπ' Οὐλύμπῳ] Verum nec hoc tradit Homerus, agens de ea divisione, qui aperte *Olympum*, ut ante vidimus, in ea sortitione locum negat habuisse, sed communem omnibus remansisse. Οὔλυμπον proinde hic cum Οὐρανῷ, praeter clara Homeri, qui aperte ea ibidem distinguit, verba, confundit vel promiscue sumit, ut saepe alias facturus Callimachus.

Vs. 63. νηνίηλος] Exponitur haec vox a Scholiaste, ματαιόφρων, & dicta quasi ἐστερημένος τοῦ αἰσθάνεσθαι τὸν νοῦν. Sed hoc Graeculorum more: meminit ejusdem vocis Hesychius, a quo redditur, Νηνίηλος, τυφλὸς, ἀπόπληκτος, ἀνόητος. Formatur nempe a voce νηὸς, quae eidem est νήθης, nempe e particula στερητικῇ & voce νοῦς, idemque, ut jam viderunt alii, quod βλωνός. Sic νηνάζει eidem Hesychio, κακολογεῖ, idem proinde, quod δινάζει, quae vox apud Sophoclem legitur Ajac. vs. 243. & Antigon. vs. 770. & ubi ἄνοος ἡ λοιδορία a priscis ad eum Grammaticis, sicut ab Eustathio etiam ad Il. H. p. 668. traditur. Vox autem haec νηνίηλος una est ἐκ ἅπαξ λεγομένων; certe quae alibi, quod sciam, hodie in veterum Graecorum scriptis non occurrit

Ibid. ἐπ' ἰσαίῃ] Hesychius ἰσαία, μοῖρα. ubi supplendum omnino, ἰσαίη, ἴση μοῖρα, ut paullo ante ἶσα, ἴση μοῖρα; & quo priori loco, ad hunc Callimachi procul dubio respexit Glossographus.

Vs. 66. Θεῶν ἐσσῆνα] Schol. notant ἐσσῆνα proprie dici *apum regem*,

regem, hic autem *deorum*. Idem tradit auctor M. Etymolog. adducto quoque eam in rem hoc Callimachi loco; nisi quod addit Ephesiorum lingua, ita *regem* appellari: Ἐσσὴν, ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἐφεσίους. Pausanias vero l. VIII. p. 476. non *Reges* quidem, sed *Epulones*, Ἐσσῆνας ab Ephesiis dici memorat: quorum adstrictam vivendi, quamquam per annuas tantum vices, rationem ad instar Ὑμνίας Dianae sacerdotis apud Martinenses Arcadas ibidem tangit. Quae proxime accedunt ad ea, quae de Judaeis Ἐσσαίοις vel Ἐσσηνοῖς Philo ac Josephus tradunt, ille in libro, quod omnis probus liber, hic Ἁλωσ. l. II. c. VIII. 788. Hinc emendandus etiam Hesychius, Ἐσσήνιοι, μάντεις. ubi Ἐσσῆνες, legendum putem, aut potius Ἐσσαῖοι, vel juxta Salmasium Ἐσσηνοὶ· ut ad *Essaeos* vel *Essenos* Judaeos respexerit, inter quos μάντεις etiam fuisse, qui futura nosse promitterent, & quorum praedictiones raro fallerent, testatur Josephus loco modo indicato. Mitto quod Ἐσσῆνες dictae insuper fuerint juniores, seu *tenellae caprae*, ut notat Eustath. Odyss. I. p. 1625. aut quod apud eundem Josephum, ni corrupti sint in hac voce ejus Codices, Ἐσσὴν Hebraeis dicatur (nempe חשן) de Pectorali seu Λογίῳ summi sacerdotis. De voce itidem μονήρει juxta Vulcanium, βαλὴν pro *rege*, ea tamen, praeter Aeschylum Pers. vs. 619. usus cum Autor libelli de Fluminibus Plutarcho adscripti, tum Sex. Empiricus adv. Mathem. p. 671. qui Phrygiam esse vocem ibidem tradunt. Verius autem Phoeniciam esse liquet, ut viderunt jam viri incomparabiles Salmasius & Bochartus. Sed de hac alibi.

Vs. 67. τέλας εἶσαο δίφρε] Sic Κράτος cum Jove conjungitur & Justitia Ultrice ab Aeschylo Choëph. vs. 242.

> Μόνον Κράτος τε καὶ Δίκη σὺν τῷ τρίτῳ
> Πάντων μεγίστῳ Ζηνὶ συγγένοιτό μοι.
> *Modo Robur & Justitia una cum tertio*
> *Jove omnium maximo adsint mibi.*

Βία autem, de qua hic etiam mentio, Jovi σύνθρονος a Moschione dicitur apud Stobaeum l. I. Eclog. Phys. c. XI. p. 18. Βία δὲ σύνθρονος Διί: uti postremum e libris scriptis bene emendavit illustris Grotius. Quamquam βίην *Deos non attingere*, tradat Aristides Hym. in Jovem p. 11. Θεῶν βία οὐχ ἅπτεται. In Jovis autem Olympii solio in Elide, non βίη quidem aut Κράτος, sed Victoriae tamen depictae traduntur apud Pausan. l. V. p. 306.

Ibid. δίφρε] Δίφρος, quem hic per *currum* reddit Interpres, *sedem* etiam cum apud Homerum, ut de sedente domi Penelope, δίφρῳ ἑφίζεσθαι, Odyss. Δ. vs. 717. tum apud scriptores Atticos frequenter notat, sicut liquet cum ex Aeliani narratione, V. H. l. IV. c. XXII. de δίφροις, quos priscis Atheniensibus in publicum prodeuntibus pone gestabant pedissequi, tum ex iis, qui a διφροφόροις dictis inde virginibus post κανηφόρους deferri solebant

Athenis

Athenis in pompa Panathenaica vel Thesmophorica; & quo respicit Aristophanes Avib. p. 611. & Concion. p. 746. ac inde Hesychius in voce διφροφόρος. Unde melius etiam hic δίφρον de *sede* cum Vulcanio seu θρόνω Jovis intelligas, quam de *curru*, quem raro utique Jovi tribui videmus in monumentis antiquis; eundem vero Deorum Patrem passim θρόνω aut δίφρω insidentem.

Vs. 68. οἰωνὸν] Hinc οἰωνὸς, quod vulgo notum, tam de *ave* seu avium regina *aquila*, ut hoc loco, quam de *augurio* passim dictus: unde quod apud Romanos scriptores *bonis* aut *malis avibus* appellatur, e Graecis etiam sumptum, sicut οἰωνῶν καλῶν apud Euripidem, Ion. vs. 1333. & contra ἐν κακοῖς οἰωνοῖσι apud Apollon. Rhod. l. I. vs. 445. ut alia mittam, legitur. Spectatur autem hic Jovis ales, cum in adducto supra nummo Jovis Αἰγιόχου e Gaza Gallorum Regia, tum in ipsis Jovis incunabulis, seu in praeclaro illo, de quo supra, thesauri Maurocoeniani nummo, quo Rheae puerperium & occultatus tinnitu Curetum Juppiter signatur. Duplex autem occurrit ea de re apud Servium fabula ad I. Aen. vs. 394. Una, raptum ab aquila Jovem & ad latebras Cretenses perlatum, cum ubique a Saturno quaereretur; altera, formosum quemdam puerum Ἀετοῦ nomine exstitisse, qui Jovi, in antro Idaeo nutrito, se in obsequium dederat; postea autem, ubi adolevisset Juppiter, velut pellicatus dolore, eundem a Junone in cognominem avem seu ἀετὸν fuisse mutatum.

Ibid. ἀγγελιώτην] Hinc de avibus auguralibus in genere Euripides, Ion. vs. 179. τὰς Θεῶν ἀγγελίας φήμας, *Deorum nuntiantes oracula*; & Apollon. Rhod. l. III. vs. 4. ἤ τις ἄγγελος ἔρχεται. Unde apud Porphyrium περὶ ἀποχ. l. III. p. 255. enumerantur aves Deorum nuntiae, ut Jovis aquila, Apollinis corvus & accipiter, Minervae crex & noctua, Cereris grus.

Vs. 69. Σῶν τεράων.] Sic τέρας passim apud Poëtas de *augurio*, ut Euripidem Phoeniss. vs. 1197. δεξιὸν Διὸς τέρας. Epicrates Comicus de visa itidem aquila, ut hoc loco, apud Athenaeum l. XIV. p. 570. Κἄπειτα τοῦτ' εἶναι νομίζεται τέρας. Quo loco non praetereundum illud Theophrasti de Caus. Pl. l. V. c. III. p. 326. διὸ καὶ οὐδ' ΟΙ ΜΑΝΤΕΙΣ εἰώθασι τοῦτο κρίνειν, ὡς ΤΕΡΑΣ· τὸ γὰρ εἰωθὸς, οὐ ΤΕΡΑΣ. *quamobrem augures hoc indicare tanquam ostentum* (ΤΕΡΑΣ) *non consueverunt. Quod enim solitum est, ostentum* (ΤΕΡΑΣ) *esse non potest*. Apposite autem, quod praeterea notandum, eadem vocat hic *Jovis auguria*, σῶν τεράων; quod Juppiter primus & verus haberetur Auguralis Deus, a quo μαντικὴν edoctus demum sit Apollo; immo qui Jovis tantum ea in re minister esset ac interpres, sicuti inde ab Aeschylo, ut alia hic omittam, dictus Apollo, Eum. vs. 19.

Διὸς προφήτης ἐστὶ Λοξίας πατρός.

Jovis parentis Apollo est propheta;

ac Juppiter ipse inde Πανομφαῖος ab Homero dictus, Iliad. Θ. vs. 250. qua de re alibi pluribus ad ipsum Aeschylum.

Digitized by Google

Ibid. ἔνδειξιν φαίνοις] Quod uno verbo Graeci Διοσημίαν vocabant, quamquam frequentius iis de *malo augurio* dictam, ut apud Comicum Acharn. p. 379. & Plutarchum in Catone: pro *bono* tamen seu prospero *omine* occurrit eadem apud Julianum Imp. Ep. XXVII. ad Libanium p 157. & apposite omnino ad hunc Poëtae nostri locum, καὶ ὁ Ζεὺς αἴσια πάντα ἐσήμηνεν ἐναργῆ δείξας τὴν διοσημίαν, *& Juppiter fausta omnia denuntiavit, clarissimum exhibens ostentum* (διοσημίαν). Nota alioquin Διοσημεῖα pro *prognosticis*, ut eadem vertunt Cicero & Avienus, seu signis futurorum, quae a Jove scilicet seu e coelo desumuntur. In auguriis autem veterum, diversa *spectio* seu φάσις, & *nuntiatio.*, ut e Gellio liquet lib. V. c. XII. *Spectio* illa tamen auguralium avium, vulgo de *augurio* ipso Graecis dicta, ut δεξιὰ φάσματα στρουθῶν, de *augurio* duarum aquilarum apud Aeschylum, Agam. vs. 148. Unde Plutarchus de capto augurio, Numa regnum capessente, μέχρις οὗ ΠΡΟΥΦΑΝΗΣΑΝ ὄρνιθες ἀγαθαὶ καὶ ΔΕΞΙΟΙ, ἀπέστρεψαν, *quamdiu apparuerunt aves bonae & faustae*, (ΔΕΞΙΟΙ) *recesserunt*. Felix autem praeter alios habitus inter augurales aves, & qualem hic sibi optat Callimachus, aquilarum conspectus, ac inde augurium. Ita augurium prosperum habitum a Xenophonte aquila dextra in somnis visa, & quidem addita ejus rei ratione, Ἀναβ. l. I. p. 373. ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἴη, καὶ οὐκ ἰδιωτικός, *quod insigne esset augurium, neque privati hominis*. Hinc faustum dicitur pro duobus Atridis ad Trojae excidium proficiscentibus duarum aquilarum gravidam leporem vescentium augurium, loco apud Aeschylum paullo ante indicato; sicut felix habitum ab Achivis contra Trojanos depugnantibus omen, aquila a Jove profecta, & demissus ab eadem ad illius aram cervi, quem unguibus tenebat, hinnulus. Iliad. Θ. vs. 248. Sic ex aquilae volatu exauditas suas preces auguratur Hercules apud Pindarum, Isthm. Od. VI. & aquila senescens templo insidens, pro augurio habita, juxta Epicratem Comicum, apud Athenaeum l. XIII. p. 570. Neque tamen, quod vere jam ad Catullum monuit Vir magnus Is. Vossius, *dextra* omina semper pro felicibus, ut hoc loco, aut *sinistra* pro infaustis habita. Immo, quod addere licet, nec *dextra* vel *sinistra* etiam *aquila* visa pro bono semper augurio ducebatur. Certe Theophrastus H. Pl. l. IX. c. IX. p. 179. observat in elleboro nigro effodiendo aquilam tam a dextra, quam a sinistra cavendam; periculum enim praedicere, si secantibus aquila prope advolarit, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν, *tam a dextra quam a sinistra*. Unde praeterea illud obiter hic notandum, *sinistras* quandoque aves pro faustis, easdem autem δεξιὰς seu *dextras* pro infaustis olim ab auguribus habitas. Id observat utique Hippocrates de salubri victu, sect. XV. ὅτι καὶ οἱ μάντεις τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, εἰ μὲν ἀριστερός ἐστι, ἀγαθὸν εἶναι νομίζουσιν. εἰ δὲ δεξιός, κακόν. *Quoniam & augures eundem alitem, si sinister quidem appareat, bonum esse augurantur; si vero dexter, malum.*

Quod

Quod exemplis illustrat ad eum locum Galenus; ubi vidisse se refert augures circa volatus dextros aut sinistros dissidentes; Arabem quidem dixisse, dextrum alitem laborantes mulieres, sinistrum autem viros: Asiaticum autem augurem contra statuisse, dextrum nempe alitem viris aegris visum, salutem iisdem, sinistrum vero, exitium portendere. Consulere poterit Pergameni Doctoris ea de re locum, si vacat, Lector, p. 41. Tom. v. edit. Basil. Graec.

Vs. 70. αἰζηῶν] Hinc αἰζήεις de *viridi* ac *novella* myrica dixit Theopompus apud Athen. l. IV. p. 183. Quod obiter noto, quia Lexicographorum talia effugerunt diligentiam.

Ibid. νηῶν ἐμπεράμους] Scholiastes reddit per ἐμπείρους, quem sequuntur H. Stephanus & Vulcanius; & quomodo *magister navis* ab Horatio Od. VI. l. III. & *nautae* eidem Od. XVII. l. v. de *mercatoribus* dicuntur, ut vere de postremis conjecit Vulcanius, & ad utrumque Horatii locum nuper monuit eruditissimus Dacerius. Cui rei Homerus, quod observo, pridem praeluxerat Odyss. Θ. vs. 162. Ἀρχὸς ναυτάων, οἵ τε πρηκτῆρες ἔασιν. ad quem locum Scholia Didymo tributa, πρακτῆρες, ἔμποροι, non, ut hactenus ibi legitur, ἔμπειροι; & firmat etiam omnino Eustathii ad eundem locum glossa p. 1590. πρακτῆρες δὲ οἱ ὕστερον πραγματευταί. Haud enim alii πραγματευταὶ sequiori aevo dicti, nisi *negotiatores*, ἔμποροι; unde in Philoxeni Glossario, πραγματευταὶ, *negotiatores*; ut mittam πράττειν, πρᾶξιν, & πράκτορες, voces olim fuisse, ut notum, fori Attici, pro *exigere debita* vel *usuras*, ac de iis qui talia exigebant. Quamquam & in hoc Callimachi loco, missa Scholiastae de eo glossa, per νηῶν ἐμπεράμους optime intelligi etiam possint *rectores navium*, quae olim in Castorum tutela; & qui Tyndaridae inde navigantium, seu, ut alicubi apud Sex. Empiricum adv. Mathem. p. 325. dicuntur σωτῆρες εὐσέλμων νεῶν· aut quod de iis Euripides Electr. vs. 992.

Βροτῶν ἐν ἁλὸς ῥοθίοις,
Τιμὰς σωτῆρας ἔχοντες.
Mortalium in maris fluctibus,
Honores servatores habentes.

ac proinde qui e *Minoribus* his *Diis*, qua de re hoc & sequenti versu, quorum praesidio relicti id genus νηῶν ἐμπεράμονες, sicut milites Martis, ut idem mox, fabri aerarii, Vulcani, aut Poëtae, Apollinis censebantur. Unde ut hic νηῶν ἐμπεράμονες, sic ipsa Jovis mater Rhea dicta πάλης ἐμπείραμος, seu *luctae perita*, apud Lycophron. p 178.

Vs. 71. σακεσπάλον] Plutarch. de Dialect. Homer. σάκος retulit inter antiquas seu obsoletas voces, quas adhibuerit Homerus, qui recepta jam voce ἀσπίδος alibi sit usus. Eadem tamen vox σάκος diu post Homerum retenta, sicut apud superstites Tragicos, ubi illa saepius legitur. Mitto, quod veteres

teres ad Homerum Critici, notante id Euſtathio ad Iliad. Ξ. p. 996. inter σάκος & ἀσπίδα, diſcrimen ab Homero poſitum velint; quod tamen in eodem hodie, aut in antiquis illis Tragicis non comparet, ubi promiſcue σάκος & ἀσπίδα, quod alibi e veterum monumentorum fide pluribus comprobo, ſumi liquet. Ita hoc loco σακεσπάλος, idem, qui vulgo ἀσπιστὴς ſeu ἀσπιδηφόρος. Bene autem σακεσπάλος dicitur, quod vibrare olim ſeu protendere clypeos in hoſtem eſſent ſoliti, & ſicut Tydeus σακεσπάλος Homero pridem dictus. Il. E. vſ. 126. ubi brevia ad Poëtam ſcholia notant σάκος de *clypeo* inde dictum, quod apud Σάκας ſit inventus, *Sacas* autem eſſe Thracas. Sed hoc alterius loci & indaginis.

Vſ. 72. μακάρεσσιν ὀλίζοσιν] Ut nempe *Dii magni* crebro apud auctores ac ſaepe in antiquis marmoribus ΘΕΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ occurrunt, ſic etiam *Dii Minores*, & quales hic, quod notandum, praeter Dioſcuros, Mars & Apollo, illo σακεσπάλων, hic ἀοιδῶν, de quibus hic egit Poëta, Deus, denotantur; qui tamen inter Αἰθερίους, ſeu in numerum δώδεκα Ἀνάκτων Θεῶν, ut eos vocat Pindarus Od. x. Ol. quod aliunde liquet, & ſicut inter Conſentes Romanorum Deos referebantur. Immo Apollo inter *aeternos*, ἀγεννήτους, qualis utique non celebratur hoc hymno Juppiter, a Plutarcho traditur in Pelopida, p. 286. Idem tamen *Parvi* nomine Delphis a viro Lariſſaeo *dicatus* legitur apud Pauſaniam, l. x. p. 638. τὸν Ἀπόλλωνα ἀνέθηκε τὸν Μικρόν. Vox autem ὀλίζωνες, quae hic apud Poëtam occurrit pro ὀλίγοι, praeter Heſychium qui eam refert, legitur inſuper apud Nicandrum, Ther. p. 8. ubi de Pleïadibus ait, ὀλίζωνες φορέονται. Ut *Parvi* autem ſeu *Minores Dii* hoc loco, ſic *Dî minuti & patellarii* dicti apud Plautum, Ciſtell. A. II. ſc. I. apud Arnobium vero l. III. *Plebs Numinum*; & ſimiliter apud Plotinum, Δαιμόνων δῆμος, Ennead. P. III. l. II. p. 157.

Vſ. 74. γεωμόρος] Apollonius Rhodius l. I. vſ. 1214. ἀμφὶ γεωμόρου ἀντιόωντα; alibi autem ob metrum, iidem γειομόροι ab eo dicti, ut l. III. vſ. 1386. ac inde γειομόροι μύρμηκες l. IV. vſ. 1453. Apud Aeſchylum vero Suppl. vſ. 621. γαμόροι vocantur *terrae participes*, ſeu Danaïdes cum Patre Danao ad incolendam Argolicam regionem decreto eorundem Argivorum admiſſae. Athenis autem nota ex Plutarcho in Theſeo & Polluce p. 404. antiqua ſingularum tribuum in tria ἔθνη, Εὐπατρίδας, Γεωμόρους, & Δημιουργοὺς diſtinctio. Unde Γεωμόρων ſaepe mentio apud Platonem, ut l. v. de Legib. p. 737. & l. VIII. p. 843.

Vſ. 76. ὑδέομεν] Eadem voce uſi itidem tres alii σύγχρονοι, & ejusdem Pleiados Poëtae; Nicander Alex. p. 131. τὸ δὴ μελίφυλλον ὑδεῦσι. Apollonius Rhod. l. II. vſ. 530. καὶ τὰ μὲν ὡς ὑδέονται. ubi Critici, ὑδέονται, ἀντὶ τοῦ ᾄδονται καὶ λέγονται. ac praeterea Aratus Phaenom. vſ. 253. μετ' ἀνθρώπους ὑδέονται.

Ibid.

Ibid. Ἡφαίςοιο] Hinc Vulcani etiam tanquam fabri simulacra in nummis & marmoribus antiquis; sedentis nempe cum incude, malleo, & forcipe, ac pileo praeterea ut plurimum tecti. Qua de re etiam alibi agit hic Poëta; nempe hymno in Dianam vs. 48. ac in Delum vs. 144. Immo, tanquam fabrorum hic Deus, & Praeses idem, in veteri nummo Gazae Gallorum Regiae, quem ad Juliani Caesares vulgavimus REX ARTIS inscribitur; qui caeteroquin τεχνήεις Apollonio Rhodio l. III. vs. 229. & alibi; aut κλυτοτέχνης Homero dictus, Il. Σ. vs. 318. Immo quomodo χειρωναξίαν ipse vocat *artem* suam, apud Aeschylum Prom. vs. 45. Unde artium cultores Minervae & Vulcano sacra facere jubentur ab Arriano de Venat. c. XXXV. nempe lanificii ac similium Palladi; fabrilium autem, Deo huic Lemnio; a Platone autem, Ἡφαίςου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος, *Vulcano & Minervae sacrum artificum genus* dicitur lib. XI. de Legib. p. 921.

Vs. 77. Τεύχεςᾶς] Eadem voce pro ὁπλίταις, seu *militibus*, usus Apollonius l. III. vs. 415. ἀνδράσι τευχηςῆσι; iisque antiquior Aeschylus in Sept. Theb. vs. 650. ἄνδρα τευχηςήν. Schol. ὁπλίτην, qui alibi τευχηςῆρας eosdem vocat, Pers. vs. 904. & τευχεσφόρους, Choëph. vs. 625.

Ibid. ἐπακτῆρας] Sic ἐπακτὴρ de *venatore* apud Nicandrum, Ther p. 45. Ideo ἐπακτῆρας dici *venatores* tradunt Critici ad Sophoclis Ajac. vs. 7. ὡς ἐπαγομένους ὑπὸ τῶν κυνῶν; ac, ut ante dixerant, πρόςλκον) διὰ τοὺς κυνηγέτας οἱ κύνες ἐπὶ τὰ ἐπαγόμενα. Quamquam non *venatores* solum, sed *piscatores* ἐπακτῆρες etiam dicti, ut apud Apollonium Rhod. l. I. vs. 625. ubi Schol. οἱ ἁλιεῖς. quae etiam glossa in Nicandri Scholiis legitur, ad locum supra adductum. Idem nempe, qui ἰχθύος ἀγρευτῆρες a Theocrito vocantur, Idyll. κα. vs. 6. aut ἀγρωςῆρες etiam, sicut a Nicandr. Alex. p. 163. ac ideo illa, quod ἄγρα etiam de *piscium captura* dicatur, ut apud Theocrit. Idyll. modo adducto vs. 31. & alibi rursus, ἐξ ἁλὸς ἄγρα, Idyll. χ. vs. 60.

Ibid. χιτώνης] Venatorum Praeses Diana; unde Ἀγροτέρα, Κυνηγὴς, Ἐλαφηβόλος, & Ἑκαέργη dicta & culta haec Dea, ut ex auctoribus & monumentis antiquis liquet; & eadem Venatricis habitu passim in nummis caelata cernitur; hoc cinctu nempe; & pharetra, arcu, ac sagittis armata, cum cervo praeterea & cane; nonnumquam etiam cervo aut bigis cervorum vecta; & de qua Poëta noster infra, H. in Apoll. vs. 60. Ἄρτεμις ἀγρώσσουσα. at in Hym. in eandem dicetur opportunius. De simulacro autem hujus Deae χιτώνης Miletum deducto a duce Coloniae Nello Atheniensi, quod hic in scholiis dicitur, formatur a Poëta, H. Dian. vs. 225. χαῖρε χιτώνη, Μιλήτῳ ἐπίδημε &c. Altera vero, quam tradunt eadem scholia, nominis hujus ratio de fasciis recens natorum Dianae dicari solitis, non facit ad hunc locum.

Vs. 78.

Digitized by Google

Vs. 78. λύρης εὖ εἰδότας οἴμους] Idem* de Apolline, a quo essent κιθαρισταὶ & ἀοιδοὶ, dixerat pridem Ascraeus vates; & a Themistio haud uno loco refertur Orat. VII. p. 89. & Orat. XIII. p. 170. ult. ed. Λύρης οἶμοι de *cantu ad lyram*, seu νόμοις κιθαριστικοῖς, hic dicuntur; unde liquet errare Tzetzem ad Lycophr. p. 3. aliosque, qui οἴμους de *via*, οἴμην autem solum de *cantu* dici statuunt; quod postremum, praeter hunc Callimachi locum, refellit etiam Philetas apud Stobaeum in edit. Grot. p. 343. Μύθων παντοίων οἴμους ἐπιστάμενος, *Fabularum omnis generis modos doctus*. ubi ὁ πάνυ, οἴμους minus recte per *vias* reddit.

Vs. 79. Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες] Ab Hesiodo mutuati id dein Poetae; sicut de se Juppiter ipse apud Moschum, Idyll. B. vs. 156.

Ἐξ ἐμέθεν δὲ κλυτοὺς μάλα φύσεαι υἷας,
Οἳ σκηπτοῦχοι ἅπασιν ἐπιχθονίοισιν ἔσονται.
A me autem celebres paries filios,
Qui sceptrigeri erunt apud omnes mortales.

Unde etiam Aeschylus Agam. vs. 43. de duobus Atridis, διθρόνου Διόθεν καὶ δισκήπτρου, *throni gemini a Jove, & gemini sceptri*; alibi Διοσδότοις σκήπτροισιν, & Plato in Alcibiade, p. 121. Regum continuam seriem ad Jovem usque deducit; βασιλεῖς ἐκ βασιλέων μέχρι Διός. Quamquam juxta Homerum; non quosvis Reges, sed bonos tantum esse a Jove, tradat Dio Chrysost. Orat. I. de Regno p. 3. Immo hinc ipse Juppiter, & Θεῶν βασιλεύς; de quo jam supra, & solo etiam Βασιλέως nomine, cum alibi, tum Athenis dictus & cultus. Unde apud Aeschylum haud uno loco idem invocatur Ὦ Ζεῦ Βασιλεῦ, ut Pers. vs. 532. & Agam. 363. ac apud Dion. Chrysost. ead. Orat. p. 8. μόνος Θεῶν πατὴρ καὶ Βασιλεὺς ἐπονομάζεται, *solus Deorum pater & Rex appellatur:* Alibi tamen Dii, praeter Jovem, *Reges* etiam dicti, sicut Jovem cum fratribus vocat Pindarus, Od. III. Pyth. 226. καὶ Κρόνου παῖδας βασιλῆας, & prout Ἄνακτες passim de Diis dicti.

Ibid. οὐδὲν ἀνάκτων θειότερον] Hinc ipsi Reges Θεοὶ cum alibi, tum ab ipsis Aegyptiis potissimum appellati; ac ille inter alios, in cujus laudes mox excurrit, Ptolemaeus Philadelphus, qui ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ nomine cum conjuge & sorore Arsinoë; parentes autem Ptolemaeus Lagi & Berenice ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ appellatione insigniti in praeclaro ac veteri nummo, quem alibi illustravimus. Ἄνακτες autem tam de *Diis*, sicut de Jove, supra, quam de *Regibus* seu *Dominis*, ut notum, dicti. Vertendus autem omnino hic locus est, quod bene etiam monuit eruditissima Daceria, non, *quoniam Jove nihil Regum est divinius*; sed *quoniam nihil Jovis*, seu a Jove datis, *Regibus divinius*.

Vs. 80. λῆξιν] Vel λᾶξιν Dorice, sicut hic Scholia, λᾶξιν, (non, ut ibi, τάξιν) λαχμὸν, κλήρωσιν. Ita enim in iis legendum, non τάξιν, abunde arguit addita eidem voci glossa: & cui similis in Scholiis Theocriti ad vocem λαχὼν, Idyll. VIII. vs. 30. ubi Critici, ἀφ' οὗ λαχμὸς, ὁ κλῆρος, ποιητικῶς. Eadem enim

Digitized by Google

enim notant λῆξις vel λᾶξις, λαχμὸς, & κλήρωσις, aut κλῆρος; aliud autem τάξις; unde male Interpres τάξιν hic legit, & *ordinem* vertit, non *sortem*. Frequens certe vox λῆξις apud Oratores Atticos, ab antiqua voce λήχω pro λαγχάνω (aliud enim λῆξις a λήγω, pro παύομαι, quo sensu dixit Apoll. Rhod. l. 1. vs. 1085. λῆξιν ὀρινομένων ἀνέμων) ac unde τὴν λῆξιν λαχεῖν, saepe apud Isaeum occurrit de Pyrrh. Haeredit. ut p. 372. 399. & 468. ed. Hanov. & apud Aeschinem in Timarchum, p. 179. ed. Basil. λήξεις δικῶν. A λήξει autem seu κλήρῳ Jovis, cujus hic mentio, dictus olim Ζεὺς Κλάριος, sicut apud Aeschylum Suppl. vs. 365.

Ἱκεσία Θέμις, Διὸς Κλαρίου.

Supplicum praeses Themis, Jovis distributoris (filia.)

ubi Critici, Διὸς Κλαρίου παντάπασι κληροῦντος καὶ κραίνοντος. Quod proinde Κλαρίου nomen eidem Jovi inditum, non ut Apollini a Claro fonte & oppido Colophoniorum, de quo infra ad H. in Apoll. vs. 701. sed sicut alibi ab eodem Tragico dictus idem Juppiter Νεμέτωρ, Sept. Theb. vs. 490. & in alio dramate, ὁ πάντα νέμων, *omnia distribuens*, Prom. vs. 525. Quod firmat egregie Pausanias, qui apud Tegeatas Arcadas Jovem Κλάριον cultum docet l. VIII. p. 541. addita simul nominis origine, δῆλα δὲ ὡς ἐγένετο ἡ ἐπίκλησις τῷ Θεῷ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ τῶν παίδων ἕνεκα τοῦ Ἀρκάδος, *cognomen manifestum est A SORTITIONE Arcadis filiorum dictum.*

Vs. 81. πτολίεθρα φυλασσέμεν] Nempe non πολιοῦχοι solum, seu πολισσοῦχοι, tanquam Tutelares urbium Dii apud Tragicos iidem passim dicti, sed φύλακες etiam & *custodes*, cum apud auctores, tum in veteribus Nummis JUPPITER CUSTOS & JOVIS CUSTOS, ac in genere DIS CUSTODIBUS. Unde Horatius l. I. Od. XXVI. *Custodes Numidae Deos*; de Jove autem ab Aeschylo pridem dictum, & opportune quidem ad hunc & sequentem Callimachi versum, Suppl. vs. 388. &c.

Τὸν ὑψόθεν Σκοπὸν ἐπισκόπει
ΦΥΛΑΚΑ πολυπημόνων
βροτῶν.

Illum ex alto speculatorem respice, CUSTODEM aerumnosorum mortalium.

Immo dictus etiam alibi in eodem dramate vs. 277. Ζεὺς οἰκοφύλαξ ὁσίων ἀνδρῶν, *Juppiter custos aedium purorum virorum*; nempe sicut JOVI DOMESTICO legitur in veteri Inscr. in Misc. Sponii p. 78. Reges autem ipsi, Jovis aut aliorum etiam Deorum exemplo, ΣΩΤΗΡΕΣ seu urbium aut gentium integrarum *Conservatores* frequenter appellati; immo quandoque ΘΕΟΙ ΣΩΤΗΡΕΣ, sicuti Philadelphi, in cujus laudes mox excurrit hoc Hymno Callimachus, parentes, Ptolemaeus Lagi & Berenice, in monumento Adulitano, ac praeterea in veteri Nummo, de quo paullo ante.

Vs. 82.

Digitized by Google

Vs. 82. Ἄκρῃς ἐν πτολίεσσι] In *arcibus* nempe, sicut ἐν πόλει ἄκρῃ apud Homerum Iliad. Z. vs. 88. ubi brevia Schol. ἐν ἀκροπόλει, *in arce*; ac de Jove Dio Chrysost. Orat. I. p. 14. Βασίλειον ἄκρα, ἱερὰ Διὸς βασιλέως, *Regia arx, sacra Jovis Regis*. Unde ad Jovem, cui *arces* sacrae, respicere hunc Callimachi locum, opportune jam ad Hesiodum monuit Graecarum hodie Latinarumque litterarum decus Graevius. Ita Ἄκρα Agrigenti, ubi Jovis πολιέως templum, aedificare volebant Agrigentini, teste Polyaeno Stratag. l. V. p. 375. ult. edit. & apud Apollonium, lib. II. vs. 1011. Γενηταίην Διὸς ἄκρην, *Genetaei Jovis promontorium*. Immo unde Juppiter ΑΚΡΑΙΟΣ seu *arcium praeses* in antiquis Nummis, de quibus nos alibi, & saepe apud auctores dictus. Neque tamen, quod hic Poëtae nostri locus videretur innuere, solus Juppiter Ἀκραῖος, seu in Ἄκραις sive *arcibus* cultus; sed alii etiam Dii vel Deae Ἀκραῖοι, aut Ἀκραῖαι; quales Juno, Minerva, Venus, Diana, ut alibi docemus, appellatae. Unde notat Vitruvius l. I. c. VII. Deorum loci Tutelarium, Jovis praeterea, Junonis, ac Minervae, templa, in excelsissimo urbis loco & arce, unde moenium maxima pars conspicitur, locari. Idem de Martis templo Halicarnassi in summa arce exstructo observat eodem libro c. VIII.

Ibid. ἐπόψιος] Sic Ζανὸς ἐπόψιος Apollonius Rhod. l. II. vs. 1126. ubi Critici, ἐπόψιος, ἐπόπτης, non, ut ibi legitur, ἔποπτος, & quam ἐπόπτην vocem *Soli* vulgo tribuunt; *Mercurio* etiam Aeschylus Prom. vs. 299. Immo Dii in genere ἐπόψιοι, seu *Inspectores*, dicti a Sophocle, Philoctet. vs. 1054. unde illud de Jove incerti Poëtae apud Stobaeum Ecl. Phys. lib. I. c. VII. οὐχ εὕδει Διὸς ὀφθαλμὸς, *non dormit Jovis oculus*; & de Diis in genere, Euripidis in Phrixo, apud eundem Stobaeum:

Ὀξὺς Θεῶν ὀφθαλμὸς εἰς τὰ πάντ' ἰδεῖν.
Acer Deorum est ad omnia videnda oculus.

Ibid. δίκῃσι λαὸν ὑπὸ σκολιῇς] Δίκῃσι nempe hic pro *judiciis*, iisque tam *aequis*, seu *rectis*, quam σκολιῆς, seu *iniquis*, ut hoc loco; quae proinde postrema non tam Reges, quam Tyranni exercent. Sic de Rege a Jove dato, opportune ad hunc locum Hesiodus Theogon. vs. 85. Διακρίνοντα θέμιστας ἰθείῃσι δίκῃσι; *reddentem jura rectis judiciis*. Utriusque autem generis Reges, tam juste quam inique imperantes, sub Jovis oculis, seu Ἐπόψιος supremo regimine, ex aequo constitutos, praeclare hic docet Callimachus: habere proinde eos *Inspectorem* non solum, seu Ἐπόψιον, vel Σκοπὸν (sicut ab Aeschylo, uti paullo ante vidimus, idem dictus) sed vindicem etiam inique ab iis factorum, seu *obliquorum judiciorum*, eundem Jovem. Qui proinde locus illum Homeri habuit ante oculos, qui exstat Iliad. π. vs. 386. &c.

Ζεύς, ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ,
Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ ΣΚΟΛΙΑΣ κρίνωσι ΘΕΜΙΣΤΑΣ,

Ἐκ

Ἐκ δὲ Δίκην ἐλάσωσι, Θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Juppiter, quando jam viris iratus saevit,
Qui vi in foro OBLIQUA edunt JUDICIA,
Justitiam autem expellunt, Deorum ultionem non metuentes.

Quo spectant etiam praeclara illa, quae ex Euripidis Melanippe refert Stobaeus Ecl. Phys. l. I. c. VII. p. 8. & quae merentur omnino hic adscribi:

Δοκεῖτε πηδᾶν τ' ἀδικήματ' εἰς Θεοὺς
Πτεροῖσι, κἄπειτ' ἐν Διὸς δέλτου πτυχαῖς
Γράφειν τιν' αὐτά· ΖΗΝΑ δ' ΕΙΣΟΡΩΝΤΑ ΝΙΝ
Θνητοῖς δικάζειν;
Creditis delicta subsilire ad Deos
Alata, deinde & in Jovis membranis
Aliquem eadem scribere, ILLISQUE INSPECTIS JOVEM
Mortales judicare.

Vs. 83. Οἵ τ' ἴμπαλιν ἰθύνουσιν] Reges nempe justa reddentes, non σκολιά, seu *obliqua*, sed prout decuit Διοσδότας βασιλῆας seu a *Jove datos Reges*, & quod Hesiodus loco ante indicato dixit ἰθείῃσι δίκῃσι, seu *rectis judiciis*; & similiter de Mosynoecorum Rege Apollonius, l. II. vs. 1209.

Ἰθείας πολίεσσι δίκας λαοῖσι δικάζει.
Recta urbibus & populis dat jura.

Id quod rursus dixit alibi Hesiodus Ἔργ. vs. 9. δίκῃ δ' ἴθυνε θέμιστας, *juste rege judicia.* Ἰθύνειν quidem proprie de navis gubernatore, seu qui ad clavum sedet, dictum; sicut de Argonautis, qui ad simile munus adspirabant, Apollonius l. II. vs. 899. Ὄρνυντ' ἰθύνειν λελιημένοι, *Surrexerunt clavum regere adspirantes*; alibi de Thetide ad clavum ejusdem navis Argus, lib. IV. vs. 938. Θέτις δ' ἴθυνε κέλευθον, *Thetis autem cursus direxit*; & de primo istius navis rectore Tiphy, l. I. vs. 562. ὄφρ' ἔμπεδον ἐξιθύνοι, *quo certius dirigeret navim.* Hinc alter ejusdem Argus gubernator Ancaeus ἰθυντὴρ ab eodem dictus l. IV. vs. 209. sicut pariter οἴακος εὐθυντὴρ νεὼς, *clavi director navis*, apud Aeschyl. Suppl. vs. 725. & inde etiam apud Aratum Phaenom. vs. 44. Τῇ καὶ Σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται. *Quo etiam Sidonii certissime navigant.* Unde opportune de Regibus, seu qui ad clavum imperiorum sedent, vox illa ἰθύνειν, ut hoc loco, usurpata; & sicut de Cambyse Persarum Rege Aeschylus, Pers. vs. 775.

Κύρου δὲ παῖς τέταρτος ἴθυνε στρατόν,
Cyri autem filius quartus rexit populum,

seu commune Persarum, non *moderavit*, ut male hunc versum interpretatus est postremus etiam editor, ut ad eundem Tragicum notamus. In eodem vero dramate paullo ante legitur vs. 766. σκῆπτρον εὐθυντήριον, *sceptrum directorium* seu *dirigens*; & quo modo ἰθυντήρια δίκην occurrit in Orphei Argonauticis vs. 350. Immo inde εὐθύνειν apud Atticos, *judicare*, *decernere*, quandoque

Digitized by Google

etiam κολάζειν, ut notant Critici ad Sophoclis Ajac. vſ. 72. Eadem ratione nempe, qua Εὔθυνοι dicebantur in jure Attico, qui εὐθυνῶν δικασταὶ, seu *rationum reddendarum judices*, & quorum, praeter Oratores Atticos, meminit etiam Ariſtophanes Equit. p. 338.

Vſ. 84. ὄλβον] Ὄλβος pro εὐτυχία, ut hoc loco, saepe apud Tragicos; ut Aeſchylum Perſ. vſ. 711. & Eumen. vſ. 540. ac alibi. Hinc Juppiter ipſe ὄλβιος dictus ab eodem Aeſchylo, Suppl. vſ. 334. Ὄλβιε Ζεῦ, *Felix Juppiter*. Ὄλβον autem pro ὄλβου, juxta veteris Codicis ſcripturam, haud male hic legebat Tan. Faber, tradente id ad hunc locum & probante eruditiſſima ejusdem filia. Sic, quod obſervo, Theocritus Idyll. χ. vſ. 13. ἐγὼ δ' ἔχω οὐδ' ἅλις ὄξος. *Ego autem non ſatis babeo acetum*, pro *aceti*; & quomodo apud Comicum, Θεσμοφ. p. 786. ἅλις ἔσθ' ἡμῖν σχολὴ, *ſatis nobis eſt otium*, (ſeu *otii*) non, ut ibi hactenus, σχολῇ, legendum liquet; nec opus proinde cum Biſeto ibidem in σχολῆς mutare.

Vſ. 85. Οὐ μάλα δ' ἶσον] De inaequali diſtributione a Jove Regibus facta notandus inſignis hic locus, & qui ad Ptolemaei Philadelphi, quem laudare intendebat, aut vero filii ejus Evergetis (quem utique ſequenti Hym. in Apollinem a Callimacho deſignari, notant ibidem Scholia ad vſ. 27.) commendationem inde augendam eximie facit. Jure nempe ſuo, quo Νεμέτωρ dictus, aut Κλάριος, uti paullo ante vidimus, uſus hic Juppiter. Quo ſpectat etiam illud Nauſicaae apud Homerum, Odyſſ. Ζ. vſ. 188.

ΖΕΥΣ δ' αὐτὸς ΝΕΜΕΙ ΟΛΒΟΝ Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ΕΘΕΛΗΣΙΝ ἑκάστῳ.
Juppiter vero ipſe DISTRIBUIT FELICITATEM Olympius hominibus
Bonis atque malis, PROUT VULT, unicuique;

aut ſicut alibi apud eundem legitur, Deos ex aequo non omnibus munera largiri, ſed haec illis, aliis alia, Odyſſ. Θ. vſ. 167. &c.

Vſ. 86. περὶ πρὸ γὰρ εὐρὺ βέβηκεν] Notanda μετάθεσις Poëtis familiaris, pro προβέβηκε γὰρ περὶ εὐρύ. Sic apud Aeſchylum Eumen. vſ. 848. ἀπὸ γάρ με, & mox, παρ' οὐδὲν ἦραν. & quae plura id genus apud veteres inprimis Tragicos occurrunt. A Senioribus autem, Gen. XXIV. vſ. 1. dicitur Abraham προβεβηκὼς ἡμερῶν, ſeu *aetate provectus*. De Jove autem, cujus inſtar in terris eſſet hic Ptolemaeus, dixerat Pindarus, Olymp. Od. XIII. vſ. 114. Ὕπατ' εὐρὺ ἀνάσσων Ὀλυμπίας, *o Supreme, late imperans Olympiae*.

Vſ. 87. Ἑσπέριος γε τελεῖ] Ἑσπέριος hic Attice, pro ἑσπέρας, aut πρὸς ἑσπέραν, ut loquebantur vulgo Graeci, ſeu *veſpertinus*, pro *veſperi* dictum; ſicuti ποθέσπερα, pro πρὸς ἑσπέρας apud Theocritum, Idyll. VIII. vſ. 16.

——— τὰ δὲ μάλα ποθέσπερα πάντ' ἀριθμεῦντι,
Numerant vero veſperi ſemper oves.

Sic

Sic πολλὸς pro πολλὶ apud Sophoclem, Ajac. vſ. 217. & jam ante apud Aeſchylum, Sept. Theb. vſ. 733. Notandus caeteroquin hic Poëtae locus, qui ſingularem hic in Ptolemaeo vigilantiam, ſeu τὸ ἐνεργητικὸν, laudat; qua factum, ut mane primum, quod mox ait, cogitata aut deliberata, citra ulteriorem ἐπιπολυεργίαν, dicantur ab eo *veſperi*, ſeu eadem adhuc die, & quidem, quod mox addit, ubi res erant arduae, *perfici* ſolita. Quam utramque celeritatis in conſiliis, & diligentiae in exequendis cogitatis laudem, Athenienſibus itidem tribuunt, uti mox dicetur, apud Thucydidem Corinthii. Quo proinde referas illud Suetonii de Auguſto, cap. LXXVIII. *A coena lucubratoriam ſe in lecticulam recipiebat. Ibi, donec reſidua DIURNI ACTUS, aut omnia, aut maxima ex parte CONFECERAT, ad MULTAM NOCTEM permanebat.* Quamquam idem eſſet Auguſtus, qui illud Σπεῦδε βραδέως, *Feſtina lente*, crebro jactaret; & eandem in rem, *ſat cito fieri, quidquid fiat ſatis bene*, ut ante idem auctor de eo dixerat cap. XXV. Δραστήριον itaque illud, ſeu ἀποτελεστικὸν, in Ptolemaeo hic laudatur, ad inſtar quaſi τελείου Jovis, de quo Sophocles Oedip. Colon. vſ. 1133. Τελεῖ, τελεῖ Ζεύς τι κατ' ἦμαρ. *Perficit, perficit Juppiter aliquid quotidie.* Deorum nempe in operando velocitas, καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ ταχυτέρα διαλάμπει, *ipſa etiam mente celerius emicat*, ut de ea loquitur Jamblichus in Myſter. Sect. II. c. IV. p. 43. Unde Heroas ibidem tradit, parem omnino Diis aut Geniis, in perficiendo quae cupiunt, celeritatem non adſequi. Neque eo minus tamen Philadelphum, aut Evergetem Ptolemaeum, πολιτικωτάτους quidem laudat hic Callimachus, quod non eſſet e cunctatorum genere, aut qui ἐς αὔριον rerum gerendarum momenta improvide differret, ſeu qui in deliberatione ſtrenuus, in exequendo autem tardus & procraſtinator haberetur. Immo quod ipſum de Philadelpho, ut jam vidit Vulcanius, tradit quoque Theocritus in Encomio hujus Regis, Idyll. XVII. vſ. 13. οἷος μὲν ἔην τελέσαι μέγα ἔργον; *qualis erat ad perficiendas res magnas.* Mitto quod de eodem Philadelpho tradit Joſephus Origin. lib. XII. p. 396. eum nempe a LXX. Judaeorum Senioribus edoctum, πῶς δεῖ βασιλεύειν, *quomodo oporteat regnare.*

Ibid. ἦρι νοήσῃ] Diis nempe ſolis tribuit Jamblichus, loco ante adducto, non autem Angelis, Geniis, aut Heroibus, ut *ſimul cum dicto*, quae velint, *perficiant*, ſeu, ut ille loquitur, ἅμα τῷ λέγειν ἀποτελεστικὸν, ſeu juxta illud Ariſtophanis de Deo apud Clementem Stromat. l. v. p. 627. Δύναται γὰρ ἴσον τῷ δρᾶν τὸ νοεῖν, *Idem enim in eo valet, cogitare ac facere.* Haud aliter ac de Jove dixerat pridem Aeſchylus, Suppl. vſ. 606. πάρεστι δ' ἔργον, ὡς ἔπος, *adeſt opus, ſimul ac dictum*: & quo reſpexit, quamquam immutatis verbis, ut obiter noto, Apollonius, l. IV. vſ. 103. Ἐπ' ἔπος, ἤδη καὶ ἔργον &c. *Ubi dictum, ibi etiam factum.* Haud aliter ac de Pallade quoque infra, hymno in ejus Lavacr.

 vſ. 131.

vs. 131. Τὸ δ' ἐντελὲς ἠῷ ἐπινεύσῃ, *idque firmum aut perfectum, cui annuerit.* Ptolemaeum vero hic laudat Callimachus, quod proxime ad illud Jovis, *a quo Reges, & quibus nihil esse divinius* modo dixerat, ἀποτελεστικὸν accederet; dum ea, de quibus *mane cogitaverat*, & ubi res erat magna vel ardua, non eodem quidem, instar Jovis, temporis puncto, sed *eadem* tamen, ut ante dictum, *vespera*, seu die, citra ulteriorem moram, *perficere* valeret & consummare: Ut nempe τὸ βουλευτικὸν hic praecedat τὸ ἀποτελεστικὸν, ac ita providum non minus, neque cunctatorem tamen nimium in consultando, quam celerem in exequendo laudet hic Ptolemaeum. In quo proinde conjuncta occurrant, quae in summo Imperatore requirit Tullius pro Manilia, *celeritas in conficiendo, consilium in providendo.* Ad exemplum proinde Jovis Τελείου non solum, ut vidimus, sed Βουλαίου etiam, ut aliunde notum, & qualis in antiquis aliquot nummis comparet, dicti & culti. Immo quo spectat illud Atheniensium a Corinthiis profectum apud Thucydidem elogium, lib. I. p. 45. ed. Wechel. καὶ ΕΠΙΝΟΗΣΑΙ ὀξεῖς, καὶ ΕΠΙΤΕΛΕΣΑΙ ἔργῳ, ὃ ἂν γνῶσιν. *& AD EXCOGITANDUM celeres, & ad re ipsa PERFICIENDUM, quod cogitarint.* Auroram autem, seu *matutinum* tempus, non ut Musis solum, sed ut similibus Principum deliberationibus & consiliis amicam ac opportunam innuit hic quoque Callimachus. Unde nec vacuas ea cura ac sollicitudine eorum noctes, a quorum consiliis pendet aliorum salus, dixerat dudum Poëta, noto versu, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον &c. Quod praeclare etiam docet Dio Chrys. Orat. III. de Regno, p. 47. ubi nauclero licere noctu minus dormire, quam nautis, tradit; ducemque exercitus magis vigilare, quam illos, qui eum custodiunt, milites. Ita conciones Atheniensium, ubi de summa Reipublicae deliberarent, ἠοῖ, seu πρὸς ὄρθρον, vel *sub diluculum*, habitas, cum aliunde, tum ex Comici Concionatricibus abunde liquet, ubi etiam minatus dicitur praeco, non habituros solitam trium obolorum mercedem, qui *ante lucem* non in concionem venisset, ὡς ἂν πρὸς πάνυ τοῦ κνέφους &c. p. 732. Unde idem in Θεσμοφ. p. 786.

> Ἐκκλησίαν ποιεῖν ΕΩΘΕΝ τῇ μέσῃ
> Τῶν Θεσμοφορίων,
> *Concionem facere MANE medio tempore Thesmophoriorum.*

non, ut ibi absurde aut ambigue Interpres, *media die*, nisi id de *tertia* die intellexerit Cerealium, quae *media* erat temporis quinque dierum huic festo destinati, ut aliunde liquet, & bene ibi observat Bisetus.

Ibid. νόστῳ] Negotium facessit hic locus viris eruditis ob metrum seu pleonasmum literae ο in νόσῳ; unde alii νήσῳ, alii, ut Tan. Faber, νόσῳ, alii aliter legendum hic putant, sicut H. Stephanus; aut eundem versum inde Politicis versibus, qui sylla-

bis

bis saepe abundant, sicut Vulcanio factum, adnumerant. Verum nihil hic video quod turbare quemquam debeat, si vel vox νόησῃ per συνίζησιν disyllaba hic statuatur, ο conjunctim cum η pronuntiata; aut vero, ut, hoc misso, diphthongus in voce ἠοῖ corripiatur. Utrumque certe exemplis non caret apud castigatissimos etiam Poëtas. Postremum utique in voce εἰ, apud Sophoclem, Philoct. vs. 25. ubi correpta diphthongus εἰ, ut notant ibidem Critici; οἱ Τραγικοὶ τὸ τῇ εἰ διφθόγγῳ χρῶνται ἀντὶ βραχείας. Sic in Tyrtaei Elegia apud Lycurgum contra Leocratem p. 169. ed. Hanov. correpta, quod viderunt alii, diphthongus αι in fine pentametri, Φεύγετε τοὺς γεραιούς. Quamquam in his duobus exemplis sequens diphthongum vocalis id minus insolitum reddat, & similia etiam, cum alibi, tum in Homero quandoque occurrant, ut in versu qui paullo post adducetur: ubi sicut hoc apud Callimachum loco, diphthongus οι itidem corripitur, vel per συνίζησιν cum sequenti vocali jungitur, Iliad. Θ. vs. 408. Αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν &c. Ut disyllaba autem per συνίζησιν statuatur hic apud Callimachum vox νόησῃ, diphthongo proinde in voce ἠοῖ intacta, nihil apud veteres Poëtas frequentius; sicut in trisyllaba voce πόλεως in duas contracta apud Aeschylum, Sept. Theb. ubi in fine Senarii Jambici, seu versus 1014. legitur Καδμείας πόλεως; & similiter apud Euripidem in voce Ἀχιλλέως, Hecub. vs. 24. duabus postremis syllabis in unam coalitis. Idem liquet in disyllabis vocibus Θεοῖς & Θεαῖς in unam contractis apud Sophoclem, Ajac. vs. 491. & Oedip. Colon. vs. 715. & quae plura id genus notant ad eosdem aliosque Poëtas veteres Grammatici.

Vs. 88. τὰ μείονα δ᾽ εὖτε νοήσῃ] Adeo ut, Jovis ac Deorum instar, uti vidimus, se in talibus, quae longam deliberationem haud postularent, exhiberet Ptolemaeus; ut nempe ἅμα τῷ νοῆσαι sequeretur, quod ait Jamblichus loco paullo ante laudato, τὸ ἀποτελεστικὸν, ὧν ἐφίεται ἐνεργεῖν, *perficiendi, quae cuperet*, seu quae cogitaverat, *facultas*; seu quod de Deo a Parmenide apud Clementem dicitur, Stromat. l. v. p. 627. τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι, *idem enim est cogitare ac esse.* Nempe ut in hisce id praestaret Ptolemaeus, quod de Achivorum praeconibus ait Poëta Iliad. Τ. vs. 242. unius vocis mutatione μῆτις pro μῦθος hic facta;

Αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ἅμα μῆτις ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον.

Nam simul ubi erat cogitatum, illico perficiebatur factum. aut prout, sed de minus providis Hierosolymitanorum ducibus seu de factiosis ait Josephus Ἀλ. lib. v. p. 885. τὰ δοχθέντα δὲ τάχιον καὶ τῆς ἐπινοίας ἐνήργουν, *quae vero placuissent, ipsa cogitatione celerius peragebant.* Ut proinde in rebus parvis ταχύβουλον tradat hic Ptolemaeum Callimachus, non autem sicut Athenienses eo nomine tanquam in rebus etiam arduis ταχυβούλους, ac inde postea μεταβούλους falso perstringit Comicus, Acharn. p. 401. Unde praeterea summa com-

commendatur ejusdem Philadelphi in regni administratione providentia, qua factum, ut non maxima solum, sed minoris etiam momenti negotia a se haud aliena existimaret. Quum alioquin a Cotta dicatur apud Ciceronem de Natur. Deorum l. III. c. XXXV. *Ne in regnis quidem Reges omnia minima curant*, idque Deorum scilicet, de quibus paullo ante dixerat, exemplo, *minora Dei negligunt, neque agellos singulorum, nec viticulas persequuntur.*

Vs. 89. πλειῶνι] Eadem voce pro ἐνιαυτῷ, praeter Hesiodum, & si bene memini, Aratum, usus quoque Lycophron p. 162. μέγαν πλειῶνα; ubi Schol. ὅλον ἐνιαυτόν; & cujus vocis originem alii ex antiquis Criticis a *Pleiadibus*, alii ab omnibus terrae fructibus completis seu congestis toto anno, seu vero quod eo compleantur tempora, arcessunt. Verior autem prima observatio; atque ideo quod a Pleiadibus, non aestatem solum, ἆμος δ' ἀντέλλοντι Πλειάδες, *cum vero Pleiades orirentur*, ut loquitur Theocritus Id. XIII. vs. 25. sed annum etiam inchoarent Graecorum plerique, ut hoc erudite jam ad Hesiodum monuit Jos. Scaliger in notis editioni Graevianae adnexis. Res praeterea notissima.

Ibid. τὰ δ' ἐχ ἑνὶ] Cunctatores nimium & lentos Principes hic pulcre redarguit, quorum nempe, juxta illud Diomedis apud Homerum Il. K. vs. 226.

Βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις·

Tardior animus, debiliusque consilium:

aut quibus sequens cogitatio mutat continuo priorem; aut denique, quibus deest praesens illa ac vivida in perficiendis recte etiam pensitateque cogitatis, & quae Heroicarum prope mentium dos est, ἐνέργεια.

Vs. 90. Αὐτὸς ἄνω ἐκόλυσας] Ἄνω Schol. explicant hic per ἄνυσιν & τελείωσιν, *effectionem* & *complementum.* Ita quoque ad illud Aeschyli, Sept. Theb. vs. 719. Ἂν ὢν ἄνη τις; Critici, ἄνη τις, τελείωσίς ἐστι, aut ἀνύσιμα καὶ τελεσθῆναι δυνάμενα. Praeclarus iterum hic Poëtae locus, quo innuit, nihil invito aut sine Deo, a praestantissimis etiam Regibus posse perfici, ab unoquoque ejus nutu res ad exitum deduci. Unde illud ejusdem Aeschyli, ab Argivorum quidem Rege & populo decretum, ut Danaïdes Argolicam regionem incolerent, verum, quod continuo addit, Ζεὺς δ' ἐπέκρανεν τέλος, *Juppiter autem constituit finem*, seu *complementum*, Suppl. vs. 632. Alibi autem idem in genere Diis tribuit, τοῖς Θεοῖς τελεσφόρους εὐχὰς, *Diis perfectiores preces*, Choëph. vs. 210.

Ibid. ἐνέκλασας δὲ μενοινὴν] Respicit omnino hic locus, quod miror non observasse eruditos Poëtae hujus editores, ad illud Jovis de Junone, ipsius perpetuo interrumpente cogitata, apud Homerum Iliad. Θ. vs. 408.

Αἰεὶ

Αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅττι νοήσω.
Semper enim mihi consuevit interrumpere, quidquid cogitaro;

aut sicuti mox eadem de re Iris, ἐνικλᾷ ὅττι νοήσῃ, & ad quem locum notant brevia Scholia, ἐνικλᾶν, τὸ ἐμποδίζειν; ac similiter Eustathius p. 720. ἐμποδὼν εἶναι καὶ κατακάμπτειν; metaphora, ut ibidem & paullo post ait, a plantis vel corporibus firmis & erectis sumpta, quae infringere aut inflectere liceat. Idem proinde ἐνικλᾶν, quod simplex κλᾶν apud Hesychium, ubi κλᾶν, κάμπτειν, ἐμποδίζειν; aut quod κατακλᾶν apud Theophrastum de C. Pl. l. v. c. IV. πλὴν ὅσοι τῶν ἀκρεμόνων κατεκλάσθησαν, *praeterquam ii rami, qui in prostratu perfracti.* Immo sicut opportune occurrit illud Comici Equit. p. 596.

Βουλὴν πατήσεις, καὶ Στρατηγοὺς κλαςήσεις,
Senatum calcabis, ac Duces confringes.

Jovi proinde id tribuit Callimachus in conturbandis magnorum etiam Regum consiliis, quod in genere de Diis dicit alicubi Homerus, nempe Odyss. ψ. vs. 12.

——— οἵ τε δύνανται
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα,
Qui quidem possunt
Insipientem facere eum, qui vel prudentissimus fuerit.

Vs. 91. Κρονίδη πανυπέρτατε] Ita in Orphicis Hym. in Solem vs. 17. ἀεὶ πανυπέρτατε; apud Theocritum autem Idyll. XXIV. vs. 97. Ζηνὶ καθυπερτέρῳ. Idem nempe, qui *Exsuperantissimus* dicitur in Nummo Commodi, JOVI EXSUPER. & in antiquo Marmore apud celeberrimum Graevium, ac in Miscel. Sponii p. 71. JOVI EXSUPERANTISSIMO; & qua de re egi ad Juliani Caesares p. 422. & 493. Non Ὕπατος proinde dictus solum Juppiter, quod nomen, sicut etiam Καθυπερτέρῳ apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 232. aliis etiam Diis quandoque tribuitur, ut apud eundem Tragicum Agam. vs. 88. & Suppl. vs. 25. Ὕπατοί τε Θεοὶ, sed etiam Ὑπέρτατος, ut in posteriori dramate, vs. 681. Immo ut hoc loco idem πανυπέρτατος, non *summus* tantum, sed, ut modo innui, *Exsuperantissimus*, & quomodo παναίτιος, πανεργέτης idem alibi apud eundem Tragicum dictus Agam. vs. 1490. aut παγκρατής, Sept. Theb. vs. 261. & de eodem alibi, πάλαι μεγίστῳ Ζηνὶ, Choëph. vs. 203. Quo referri etiam debet Jovis Ὑψίστου simulacrum, ad unam e Thebarum portis Ὑψίσταις inde dictam, juxta Pausaniam l. IX. p. 555. erectum, ac vetus Inscriptio in Sponii Miscel. p. 315. ΘΕΩ ΥΨΙΣΤΩ; nempe sicut apud Sophoclem Philoct. vs. 1322. Ζηνὸς ὕψιστον σέβας, aut sicuti mallem, Ζηνὸς ὑψίστου σέβας, *Jovis altissimi majestas.*

Ibid. δωτῆρ ἐάων] Verum non ἐάων, sed *malorum* etiam *datorem* innuit Jovem Homerus, Iliad. Ω. vs. 528.

Δώρων οἷα δίδωσι κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων.

Munerum qualia dat, alterum *malorum*, *alterum autem bonorum*;

e duobus nempe doliis in ejus domo exſtantibus, & ad quem locum videri poſſunt veteres Critici. Eam autem opinionem videtur hic ſequutus Callimachus, juxta quam a Jove Olympio bona, a Plutone vero ſeu χθονίοις Θεοῖς mala proficiſci ſtatuebant Gentiles; qua de re, ut alia hic mittam, videndus Plutarchus de Iſide, p. 370. & Proclus in Platonis Theolog. p. 45. Hinc ad ea mala averruncanda, iidem ἀποτροπιασμοῖς, ut notum, placari ſoliti: inter quos tamen Ἀποτροπαίους, ſeu ad nocendum paratos, Juppiter etiam quandoque relatus, qua de re alibi.

Vſ. 92 δῶτορ ἀπημονίης] Hinc Ἀπήμων Juppiter in Attica etiam cultus, teſte Pauſania lib. 1. p. 60. Idem proinde qui Ἀλεξητήριος Thebis, ut ex Aeſchylo Sept. Theb. vſ. 8. & Graecis ad eum Criticis liquet, ſacratus; aut qui etiam Ἀποτρόπαιος, ſicuti modo diximus, habebatur, & qua de re praeter alios Aeſchylus, Suppl. vſ. 898. & vſ. 1070.

Ibid. τεὰ δ' ἔργματα] Praeclarum illud Aeſchyli de Jovis operibus ſupra jam adtuli, πάρεστι δ' ἔργον ὡς ἔπος, & ſicut de eodem alibi, Agam. vſ. 53. ὡς ἔπραξεν, ὡς ἔκρανεν, *ut fecit*, *ut perfecit*; ac unde τελέων τελειότατον κράτος, *perfectorum perfectiſſimum robur*. Occurrit alioquin eadem vox ἔργματα per metatheſin, ut volunt, litterarum pro ῥέγματα, praeter Heſiodum, apud Alcaeum, Anth. l. 1. c. XI. ep. IV. ἔννεπε δ' ἵππου ἔργματα, *canebat autem equi* (Trojani) *facta*.

Vſ. 94. χαῖρε, πάτερ] Proprium illud Jovis apud antiquos Theologos, quales utique vetuſtiſſimi Poëtae, adtributum; quod innuit Dio Chryſoſtomus, loco jam ſupra indicato Orat. 1. p. 8. Adeo etiam ut ab ipſo fratre Neptuno, quamquam, quod ante vidimus, majori natu, Juppiter eo nomine compellctur, Ζεῦ πάτερ, apud Homerum Odyſſ. N. vſ. 128. Hinc apud veteres Tragicos Ζεὺς πατήρ, ut apud Aeſchylum Sept. Theb. vſ. 518. alibi etiam in eodem dramate vſ. 120.

Ἰὼ Ζεῦ Πάτερ παντελὲς πάντως.

O Juppiter Pater, omnium perfector ad ſummum;

& ſimiliter ὁ τῶν ἀπάντων Ζεὺς πατήρ, apud Sophoclem Trachin. vſ. 279. Unde, ad Jovis exemplum, Cyrus Πατὴρ ἀνθρώπων a Perſis olim dictus, ſicut ab Ovidio Auguſtus, *Hominum tu Pater, ille Deûm*, Faſt. l. 11. vſ. 132. teſte autem de Cyro Pauſania in Arcad. p. 526. male inde a magno Caſaubono ad Capitolinum, quod jam alibi monui, reprehenſus. Neque tamen illa *Patris* appellatio Jovi remanſit propria, ſed Baccho potius, ſeu *Libero Patri*; unde etiam illa Servii ad Virgil. Georg. l. 11. vſ. 4. gloſſa: *PATER licet generale ſit omnium Deorum, tamen pro-*

proprium LIBERO semper cohaeret. Adde quod *Pater* quoque appellatus fuerit, ut ex Eunapio liquet, Hierophanta in sacris Mithriacis, ac inde *Patrica* dicta eadem sacra, ut jam ad Lampridium in Commodo monuit ὁ πάνυ.

Vs. 95. Οὔτ' ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος] Citatur hic versus apud Stobaeum, Serm. c. III. p. 552. ac praeterea in Scholiis Pindari, ad simile procemium, Pyth. Od. v.

ὁ πλοῦτος εὐρυσθενής,
Ὅταν τις ΑΡΕΤΑ κεκραμένον &c.
Divitiae late potentes, quum aliquis VIRTUTE temperatas &c.

ad quem locum apposite insuper adducunt veteres Critici illud Sapphus:

Ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς οὐκ ἀσινὴς πάροικος,
Divitiae sine virtute haud innoxius incola.

Nempe quod, juxta illud Philosophi ad Nicomachum lib. IV. c. I. καὶ ΠΛΟΥΤΩ δὴ χρήσεται ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρετήν. *DIVITIIS autem optime utetur, qui possidet VIRTUTEM, quae est in rebus pertinentibus ad pecunias.* Quibus consona de varia utilitate, quae e divitiis, sed a probis tantum, seu virtute praeditis capiatur, tradit Plato de Republ. l. I. p. 331. aut quod sub finem Tabulae Cebetis legitur, non expedire iis, ut sint divites, qui divitiis uti nesciunt. Unde etiam, quod hic non praetereundum, ἀρετὴν, quam Dii, ut Homerus ait, hominibus largiuntur, per ὄλβον seu εὐδαιμονίαν interpretantur veteres Critici; nempe ad Odyss. N. vs. 45.

Θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν Παντοίην.
Dii autem virtutem seu *felicitatem largiantur omnem;*

ubi brevia Scholia, ἀρετὴν, εὐδαιμονίαν. Neque aliter ibi Eustathius; qui addit insuper, eos, qui Homerum sequuti, ex hoc loco tradidisse, εὐδαιμονίαν e virtute proficisci. Hinc etiam eundem Ptolemaeum a beneficentia laudans Theocritus, Idyll. XVII. vs. 116.

——— τί δὲ κάλλιον ἀνδρί κεν εἴη
Ὀλβίῳ, ἢ κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἀρέσθαι;
Quid autem praeclarius homini contingat
Diviti, quam ut gloriam illustrem inter homines consequatur?

Adde hic praeclarum Philosophi effatum, l. X. cap. VI. ad Nicomachum, δοκεῖ δὲ ὁ εὐδαίμων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι· *videtur beata vita esse secundum virtutem;* & illud Ciceronis de Natur. Deor. l. III. *sine virtute certe nullo modo beatus;* immo illud inter ejus Paradoxa secundo loco ab eo traditum & adsertum, Ὅτι αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, *quod sufficiens sit virtus ad felicitatem;* aut ejusdem Paradoxon VI. Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος, *solum sapientem esse divitem;* totidem e Zenonis porticu, ut aliunde notum, petita.

Digitized by Google

Vſ. 96. *Οὔτ' ἀρετὴ ἀφένοιο*] Scilicet juxta vetus illud dictum Bioni a Laërtio, a Plutarcho autem Cleomeni in ejus vita, tributum, quod *Divitiae ſint rerum nervi;* ac praeterea ſecundum illud Philoſophi, eodem adducto paullo ante ad Nicomachum loco, ὁ ΠΛΟΥΤΟΣ ἐστὶ τῶν χρησίμων· ἑκάστῳ δ' ἄριστα χρῆται, ὁ ἔχων τὴν περὶ ἕκαστον ΑΡΕΤΗΝ. *DIVITIAE autem ſunt ex iis, quibus utimur; una quaque autem re optime utitur, qui tenet VIRTUTEM, quae in ſingulis rebus exiſtit.* Unde *divitias* ei, qui recte ſcit iis uti, conducere, ut facilius a ſe agenda perficiat, benefaciat aliis, & cedere easdem in majus incrementum τῆς ἀγαθοεργοῦ προαιρέσεως, notat ad Epictetum Simplicius cap. XXXVIII. p. 45. ed. Salmaſ. Quo ſpectat etiam illud Menandri apud Stobaeum, loco ſuperiori nota adducto:

Μακάριος ὅστις ΟΥΣΙΑΝ καὶ ΝΟΥΝ ἔχει.
Χρῆται γὰρ οὗτος εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ καλῶς.

h. e. Grotio interprete,

Felix qui MENTEM cum DIVITIIS poſſidet.
Nam ſolus ille novit divitiis frui.

Quo ſpectat proinde haud contemnendus Alexandri Aphrodiſ. qui etiamnum exſtat, liber, & Ethicis Ariſtotelis edit. Graec. a Sylburgio additus, *Ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν*, *quod virtus non ſit ſufficiens ad beatitudinem*; ac proinde Tulliano, ſeu Stoicorum, de quo paullo ante, Paradoxo, ὅτι αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oppoſitus. Ibi vero, inter alia, inde adſtruit Alexander, quod non idem ſit (quod alioquin ad Homerum, uti paullo ante vidimus, notant veteres Critici) ἀρετὴ & εὐδαιμονία, *virtus* & *beatitudo*, quod ad beatitudinem non ſufficiat virtus, vitae ſecundum naturam & corporis habita ratione, e quo tamen & anima homo conſtet: multa enim eſſe, quibus ad feliciter vivendum indiget, qui virtute eſt praeditus, ut ſanitate, robore, multarum aliarum rerum copia; non ſufficientem itaque eſſe virtutem ad poſſeſſionem aut conſervationem eorum quibus indigemus; nec ſufficere proinde virtutem ad finem conſequendum beate vivendi. Addit praeterea, idque contra Stoicos, ſi virtus ſufficeret ut habeamus vitam felicem, quomodo laudanda eſſet ſpontanea emigratio ex hac vita ei, qui virtute, quum ſit praeditus, beate vivere cenſendus eſt; non dari enim ſatietatem virtutis & felicitatis, & quae alia id genus ibidem leguntur; quae nunc fuſius hic expendendi non eſt locus. Aliter quidem ea de re, ut notum, Stoici, quibus *omnes divites, qui coelo & terra frui poſſunt*, ſicut de iis tradit Cicero l. VII. Epiſt. Fam. VI. aut quod de Virtute Brutus apud eundem Tullium ſtatuebat, *praeter ſe ipſam nihil cenſet ad ſe pertinere*, Tuſcul. V. cap. III.

Ibid. *Δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.*] Iisdem verbis, quod jam vidit H. Stephanus, clauduntur duo breves in Vulcanum & in Herculem hymni, inter eos qui Homero tribuuntur. Utrumque nem-

nempe Dei donum agnoverunt ipsi Gentiles, sicut de *Virtute* docet Plato in Menone p. 99. ed. Steph. eam non a natura, aut ab institutione, sed Divino demum munere contingere, & qua de re exstat etiam pulcherrima Platonici Philosophi Maximi Tyrii Dissertatio, qua eos refellit, qui virtutem ἔργον εἶναι τέχνης θνητῆς, *opus esse artis humanae*, statuebant; atque e Dei perfectione & potentia colligit, illud quod est perfectissimum, qualis est virtus, ab eo hominibus dari; docetque insuper, quomodo virtus a Deo proficiscatur; nempe Dissert. XXII. ubi quaeritur, *An aliquis divinitus fiat bonus?* Immo quod pridem a Theologorum non minus, quam Vatum, apud Graecos parente traditum fuerat, tum loco jam paullo ante adducto ex Odyss. N. vs. 45. ΘΕΟΙ δ' ΑΡΕΤΗΝ ὀπάσειαν Παντοίην; tum ex alio Iliad. Υ. vs. 242.

ΖΕΥΣ δ' ΑΡΕΤΗΝ ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε, μινύθει τε.

JUPPITER autem VIRTUTEM hominibus auget, minuitque.

quamquam ut in priori loco, sic in hoc etiam ἀρετὴν per εὐδαιμονίαν interpretentur veteres Critici, aut vero per ἀνδρίαν, quae & ipsa praeclaris virtutibus adnumerata. Unde Priamus Hectorem, ut observat Aristoteles sub initium l. VIII. ad Nicomachum, a singulari quadam ejus praestantia seu virtute laudans, addit continuo, inde *eum non videri mortalis hominis, sed Dei filium*, nempe Iliad. Ω. vs. 259.

——— οὐδὲ ἐώκει

Ἀνδρός γε θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.

Divitias vero, quas juxta *virtutem* hic petit a Jove Callimachus, Deorum itidem munere contingere, vel ipsa docebit apud Tragicum Jocaste, quae homines ait non proprias opes possidere, sed eas a Diis habere, quas etiam, ut velint, rursus auferant, Phoeniss. vs. 557. &c. Hinc Juppiter non Πλούσιος solum apud Amyclaeos cultus, auctore Pausania l. III. p. 199. sed etiam πλουτοδότης in Orphicis dictus pag. 170. ult. edit. sicut in iisdem alibi Apollo ὀλβιοδότα; & Aesculapius eodem nomine appellatus a veteri Poëta, ex emendatione illustris Grotii apud Stobaeum Ecl. Phys. l. I. c. III. Carinus vero apud eundem Stobaeum loco supra adducto, Serm. c. III. hominibus *colendam virtutem* praecipit, tanquam id in iis positum; *at a Diis vero feliciter agere petendum*,

Ἀσκεῖν μὲν ΑΡΕΤΗΝ, ΕΥΤΥΧΕΙΝ δ' αἰτεῖν θεούς.

juxta nempe illud Aeschyli Sept. Theb. vs. 631.

Θεοῦ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτούς,

Dei vero donum est mortales feliciter agere.

Utrumque vero hic a Jove, tanquam unico & supremo πλουτοδότῃ & ὀλβιοδότῃ flagitat: beatam nempe illam, quam praedicat Peripateticorum Schola, *divitiarum* cum *virtute* conjunctionem. Haud enim inter ἀδιάφορα, quemadmodum a Zenonis & Chrysippi

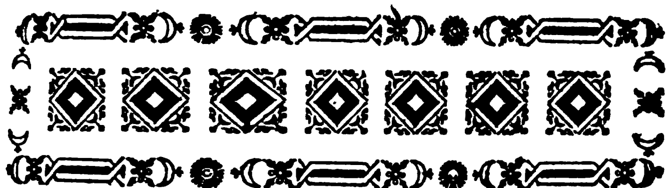
sippi sectatoribus, ita a Poëtarum gente habitae vulgo divitiae; maxime ab iis, qui opulentiorum Regum erant clientes, qualis exstitit Ptolemaei paullo ante celebrati Callimachus, ejusque etiam laudator Theocritus; Hieronis Simonides; Antigoni Menander, &c. Neque proinde solus ex iis Pindarus, ut φιλόχρυσος ac divitiarum praeco a veteribus ad eum Criticis, sicut ad Isthm. Od. V. p. 462. ac alibi, arguitur; haud aliter ac ab eodem Simonides, ut φιλοκερδὴς Isthm. Od. IV. p. 444. aç ille rursus una cum Sophocle, apud Comicum Εἰρ. p. 673. sugillatur,

Ἐκ τῦ Σοφοκλέυς γίνε) Σιμωνίδης,
Ex Sophocle factus est Simonides,

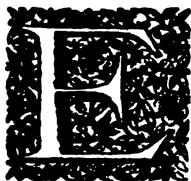
& quod de turpi in utroque lucri studio, seu κέρδυς ἕκατι, continuo ibidem explicatur.

O B-

OBSERVATIONES
IN
HYMNUM
IN
APOLLINEM.

Vf. 1. Εσείσατο δάφνινος &c.] Virgilii, qui hunc omnino respexit, locum viderunt priores editores, & cui addendus ille Lucani de Phoebade, *nulloque horrore comarum excussae laurus*, lib. v. vs. 154. Nempe non templi solum Delphici postes *lauro* erant ornati, ut liquet ex Euripide in Ione vs. 79. 80. vel adytum etiam Dei, seu penetrale, unde ea δαφνώδη γύαλα dicuntur in eodem dramate vs. 76. vel qui ad aram ejusdem templi accederent, erant itidem laureati, ut docet ibidem Tragicus vs. 422. sed cum Dei tripus *laureatus* erat, cujusmodi visitur etiamnum in antiquis aliquot Nummis, & quo respexit Proba Falconeria, Christiana Poëtria, in Praefatione Poëmatis e Virgilii centonibus consuti, *Laurigerosque sequi tripodas*; tum Phoebades ipsa seu fatidicae, quae Dei velut numine afflatae & commotae, oracula *laurum* tenentes reddebant. Qua de re videri possunt Aristophanis Scholia ad Plutum p. 6. item p. 23. ubi apposite ad hunc locum a Comico dicitur, sed quod opportune jam monuit, qui inter primos Battiadem nostrum illustravit, Frischlinus:

Ὁ Φοῖβος αὐτὸς Πυθικὸν ΣΕΙΣΑΣ ΔΑΦΝΗΝ.

Phoebus ipse respondit *Delphicam* EXCUTIENS LAURUM.

Unde

Unde de Phineo vaticinaturo Valerius Flaccus l. IV. vſ. 548.

——— *hic demum vittas laurumque capeſſit*
Numina nota ciens.

Quamquam non *laurum* quidem, ſed *myricam* alibi ab Apolline fatidicis datam, qua inſtructi reſponſa darent, tradat Nicander Ther. p. 44. & ad quem conſulere licet veteres Criticos, qui inde Apollinem in Leſbo Μυρικαῖον appellatum dicunt. De Scythis vero non jam *lauro* & *myrica*, ſed virgis e *ſalice*, aut vero fronde *tiliae* vaticinantibus, agit Herodotus l. IV. c. 67. & 68. Alioquin αἴσακος dictus *lauri*, aut *myrti*, juxta Plutarch. Symp. l. I. qu. I. & Etymologicum, *ramus*, quem tenebant, qui hymnos Diis, teſte Heſychio, accinerent. Adde, quod non cum *lauri*, ſed *oleae* ramis, Delphicum Oraculum, de bello contra Perſas, denuo conſuluiſſe Athenienſium delegatos tradit Herodotus lib. VII. c. CXLI.

Ibid. ὅρπηξ] Apud Euripidem, Hippol. vſ. 221. Θεσσαλὸν ὅρπακα, per *torquem Theſſalum* male reddit Canterus; melius per *ramum*, aut *ſtolonem*, quod propius ad *Theſſalicum*, de quo ibi agit Tragicus, *jaculum*, quam vox *torquis* accedit. Heſychius: ὅρπηκες, κλάδοι, ὄζοι. Idem vero paullo ante, ὅρπαξ, Θρασὺς ἄνεμος. quo ſenſu hanc vocem alibi hactenus non legi; pro Θρασὺς autem legendum ibi forte Θρασκίας, ventus in Ponto dictus, qui Graecis Σκίρων, auctore Arriano in Periplo Ponti Euxini. Niſi Θρασὺς ἄνεμος ibi dicatur, ſicut Βορέας, σκληρὸς ἄνεμος a Senioribus, Prov. XXIX. vſ. 16. ſed hoc alterius loci.

Vſ. 2. ὅλον τὸ μέλαθρον] Nempe juxta Maronem, non *laurus* ſolum & *limina Dei*, ſed, quod addit ibidem, *totusque moveri Mons circum;* haud aliter ac Medea Hecatae ſacra factura apud Ovidium Metam. l. VII. vſ. 205. *Jubeoque tremiſcere montes*, *Et mugire ſolum.* Unde apud Lucanum, de Phoebo abſente, nulloque ejus afflatu, *immotaque culmina templi* dicuntur, l. V. vſ. 155. Immo non mirum *adventante Deo*, commoveri totum ejus antrum, aut aedem, quum in apparitionibus Deorum, terram ipſam eis deſcendentibus non poſſe amplius conſiſtere, firmam nempe & immotam, tradat Jamblichus de Myſter. §. II. c. IV. τήν τε γῆν μηκέτι δύνασθαι ἑστάναι αὐτῶν κατιόντων. Unde opportune θειασμὸν hic notant Scholia, eumque ἐπιδημητικὸν τοῦ Θεοῦ, ſive motum & afflatum divinum, in ſignum adventus Apollinis, ſeu Ἐπιφανείας, quam ſacris & hymnis ſolemnibus, uti mox dicetur, eliciebant, ſimili etiam in re, ſeu *adventante Dea*, a Virgilio itidem traditum, Aen. l. VI. vſ. 256. Immo haud aliter ac de Paulo & Sila HYMNIS *Deum celebrantibus*, dicitur Act. XVI. 25. ὕμνουν τὸν Θεόν. Mox, ἄφνω δὲ ΣΕΙΣΜΟΣ ἐγένετο ΜΕΓΑΣ, ὥστε ΣΑΛΕΥΘΗΝΑΙ τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. *ſubito vero* TERRAE MOTUS *factus eſt* MAGNUS, *ita ut* MOVERENTUR *fundamenta carceris.* Μέλαθρα autem, ut hoc loco, de *templo* ſeu *antro* Apollinis, ſic de *ſede Oraculi Delphici* dicta, apud

apud Euripidem, Ion. vſ. 738. Ἕλχ' ἕλκε πρὸς μέλαθρα. Caeteroquin μέλαθρον non de tota *domo* ſeu aede, ut hoc loco, ſed de *tecto* ſolum aut de *trabe* etiam dici, notant ad Apollonium Critici l. II. vſ. 1089. ac poſterius de trabe firmant e verſu Homeri, qui legitur Odyſſ. X. vſ. 239. & qua de re conſuli inſuper poteſt Euſtathius p. 249. & 1925.

Ibid. ἑκὰς, ἑκὰς, ὅστις ἀλιτρός.] Vulcanius, praeter notum Virgilii verſum, *procul hinc, procul eſte profani*, tradit ibi a Servio notari, hoc e Graecorum fontibus manaſſe, & ab eodem ita citari Callimachi verſum, ἑκὰς ἑκὰς ἔστε βέβηλοι. Quod tamen hodie in Servio Danielis non legitur, nec in aliis, quae ſequutae ſunt, Servii editionibus; ac proinde, ut recentior gloſſa, quae in antiquiores irrepſerat, merito inde cum pluribus aliis rejecta. Neque enim aliter ſe habet hic Callimachi locus, quam ut hactenus in vulgatis ejus Hymnis proſtat. Immo ſubeſſe etiam videtur ratio, cur hanc formulam hic potius adhibuerit, prae altera conſueta maxime in Graecorum Myſteriis, qua βέβηλοι, ſeu ἀμύητοι, h. e. nondum minoribus Myſteriis, aut vero aliis καθαρμοῖς, ac initiationibus debitis praeparati, dicebantur. Quo ſpectabat proinde ſolemnis illa formula, ex Orphicis apud priſcos Eccleſiae Doctores, Juſtinum, Tatianum, Clementem, aliosque tradita, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις πᾶσιν ὁμῶς, ut poſtrema verba in iisdem emendarunt viri docti, pro βέβηλοι πάντες ὁμῶς. Quamquam apud Galenum, quod obſervo, paullo aliter referatur eadem formula, & ubi eidem emendationi locus adeo non quadrat; nempe de Uſu Partium l. XII. c. VI. ὥσπερ οὖν ΤΟΙΣ ΩΣΙΝ ΕΠΙΘΕΣΘΑΙ ΘΥΡΑΣ ΤΟΥΣ ΒΕΒΗΛΟΥΣ κελεύουσιν ἐν τοῖς μυστικοῖς λόγοις, οὕτω κἀγὼ νῦν οὐκ ἀνθρωπίνοις νομοθετήμασιν, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἀληθεστάτων τελῶν μυστηρίοις ΘΥΡΑΣ ΕΠΙΘΕΣΘΑΙ κελεύω ΤΟΙΣ ΩΣΙ, τοὺς ἀποδεικτικῆς μεθόδου ΒΕΒΗΛΟΥΣ; *ut igitur in ſermonibus myſticis imperant* PROFANIS, *ut* SIBI AURES OBSTRUANT, *ita & ego nunc non humanis legibus, ſed veriſſimis myſteriis initians, eis denuntio*, UT SIBI AURES OBSTRUANT, *&c.* In quibus autem verbis, quem conſului ad eum locum, eruditus illius operis commentator Gaſp. Hofmannus, mendum eſſe, jam olim ſuſpicatum ſe & ſuſpicari hodieque notaſſe contentus, id tamen ut arbitrarium, quod ibidem ait, non tangit. Neque vero alia ibi emendatio, ſi admitti aliqua debeat, locum habere poſſe videtur, quam ut pro τὰς ὦσιν & βεβήλους legatur, ſicut in Orphicis, prout eadem emendarunt viri docti, τοῖς πᾶσιν, ac dein βεβήλοις. Cui emendationi tamen totus loci contextus minus videtur favere, ac adverſatur etiam in aliis, ubi eadem formula occurrit, veterum codicum conſenſus, & quibus, praeter Sex. Empiricum, Lucianum de Sacrificiis, aliosque, addi inſuper poſſunt antiqui ad Sophoclem Critici ad Oedip. Col. vſ. 10. a quibus eadem ita traditur, Ἀείσω ξυνετοῖσι· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι,

non

non βεβήλοις. Dicti vero Graecis βέβηλοι, quod docent ibidem, & praeterea ad Aeschyl. Suppl. vs. 518. βέβηλον ἄλσος, veteres Grammatici, τὸ πᾶσι βατὸν, καὶ μὴ ἱερὸν, seu τόποι πᾶσι βάσιμοι; *loca* nempe, *quae omnibus patebant*, *nec Diis erant consecrata*; & contra ἄβατα, loca *sancta* & *religiosa*, sicut σηκὸς ἄβατος apud Euripid. Phoen. vs. 1791. & Eleusis vere ἄβατος ab Aristide dicitur, Eleusin. p. 453. Hinc βέβηλα pro *vulgata* seu *trita* & quae opponuntur *occultis*, seu κεκρυμμένοις, ut apud eundem Euripid. Heraclid. vs. 405.

Ἤλεγξα καὶ βέβηλα καὶ κεκρυμμένα
Λόγια παλαιά.
Exploravi & vulgata & arcana
Vetera oracula.

Unde addunt veteres Critici ad Sophoclis locum ante adductum, ἐκ μεταφορᾶς δὲ βεβήλους καὶ τοὺς ἀμυήτους φασὶ καὶ ἀκαθάρτους. Quod utrumque etiam, τὰ κεκρυμμένα nempe seu *occulta* illa *mysteria*, & βεβήλους opponit quoque Ovidius, Metam. l. VII. vs. 156.

Et monet arcanis oculos removere profanos.

Unde mysteriis Eleusiniis, pompa, templi ingressu, praeter ἀμυήτους in genere, vel etiam quoscunque, ut ex Isocrate & Theone vidit jam Meursius, lege prohibitae meretrices & servi, ut liquet ex Isaeo de Philoct. Hered. p. 469. ed. Hanov. Immo in genere denuntiabatur, ut puri essent linguâ, manu, & voce, iidemque Graeci, non Barbari, sicut illud a Libanio traditur, Declam. XIX. p. 495. & quo referri itidem debet illud Celsi apud Origenem l. III. p. 147. ὅστις χεῖρας καθαρὸς καὶ φωνὴν συνετὸς &c. Hic vero, ubi non tam de occultis mysteriis, variisque ad ea rite peragenda requisitis, quam de Apollinis adventu & ἐπιφανείᾳ in solemni Καρνείων apud Cyrenaeos festo, agebatur, eaque hymnis & choreis pro more, de quo mox, celebranda, ἀλιτροὶ uno verbo, seu *facinorosi* quicunque & *nocentes*, arceantur; juxta nempe illud Lucani, qui huc omnino, non vero ad Cereris mysteria respexit, lib. V. vs. 139.

Seu Paean solitus templis arcere nocentes,

ac inde apud Statium l. III. Sylv. carm. III. *procul hinc, procul ite nocentes.* Quamquam id in mysteriis Eleusiniis itidem factum, nec proinde soli ἀμύητοι seu βέβηλοι exclusi, ut praeter alia arguunt manifeste Lampridii in Alexandro Severo verba: *In sacris Eleusiniis dicitur, ut nemo ingrediatur, nisi qui se innocentem norit.* De origine autem vocis ἀλιτηρίου de *sacrilego* aut quovis *nocente* dicta, & per syncopen ἀλιτροῦ, quae hic apud Poëtam occurrit, videri potest Plutarchus περὶ πολυπραγμ. p. 323. ed. Wechel. & Scholia Comici ad illud Equit. p. 314. ἐκ τοῦ ἀλιτηρίου.

Vs. 3. τὰ θύρετρα καλῷ &c.] Ita Homerus Odyss. Φ. vs. 49. τόσ' ἔβραχε καλὰ θύρετρα, *tantum sonuerunt pulcrae portae*, ut hoc loco ab Apolline ipso pulsatae.

Digitized by Google

. Vſ. 4. Οὐχ ὁράας] Omnia θυμαρμὸν, quem ad primum hujus Poëtae verſum opportune notant Critici, hic redolent. Illud vero, *Nonne vides?* ſaepe apud Poëtas etiam Latinos legitur, ut Lucret. l. II. vſ. 196. Virg. Georg. l. I. vſ. 56. & alibi. Sed hoc leve.

Ibid. ὁ Δήλιος ἡδύ τι φοῖνιξ] De *palma*, ad quam enixa in Delo Latona, idem infra, H. in Del. vſ. 210. φοίνικος ποτὶ πρέμνον, *ad palmae truncum*. Quamquam id non de *palma* arbore, ſed fonte ita dicto, explicet Plutarchus in Pelopida p. 286. qua de re infra.

Vſ. 5. ὁ δὲ κύκνος ἐν ἠέρι καλὸν ἀείδει] Hinc cygni *Phoebi cantores* dicti infra, H. in Del. vſ. 249. & ante apud Ariſtophanem Avib. p. 582. κύκνῳ Πυθίῳ καὶ Δηλίῳ. Immo quo *candenti canoroque alite* Apollo *vectus*, cum a Martiano Capella dicitur lib. I. tum ſpectatur etiamnum in praeclaro Calchedoniorum nummo Cimeliarchii Gallorum Regii, cum Tranquillinae Auguſtae effigie, in altera nummi area, & qualem vulgavit jam olim Triſtanus Tom. II. p. 549. Unde Plutarchus de EI apud Delphos p. 387. Apollinem dicit *muſica delectari & cygnorum vocibus*. μουσικῇ τε ἥδεσθαι, καὶ κύκνων φωναῖς. Pulcher autem ille *cygnorum*, qualis hic dicitur, & quo Apollinem laudarent, *cantus*, in eodem Avium dramate paullo ante feſtive ab eodem Comico exprimitur p. 577. Τοιάνδε κύκνοι τιοτιοτιοτιοτίγξ. Unde de illa cygnei *cantus ſuavitate* poteſt judicium ferri, quam Callimachi exemplo praedicant caeteroquin antiqui, non Poëtae ſolum, ſed Philoſophi, qualis Plato in Phaedone, ac alibi, ut lib. X. de Republ. ubi Orphei animam, odio humani generis, dicit *cygni* vitam elegiſſe; & quibus videtur illudere hoc loco Comicus. Et quo referre etiam licet, quod cygnus ad aram Phoebi Delphicam accedens, ab aedituo Ione inde repelli, & ad Deliacas paludes remitti dicatur ab Euripide in Ione vſ. 161. &c. Quamquam ſicut aquilas Jovi adſidere, ſic *cygnos* a Tripode, nempe Apollinis, non repelli tradat in Dione Syneſius p. 54. ac praeterea eorum ſe adſpectu & cantu mirifice delectari, adeo ut quantum in ſe eſt, nullus unquam cygnorum poſtremus cecinerit. Quam equidem voluptatem nemo τῶν φιλαοιδῶν ei facile, ut opinor, invideret.

Vſ. 6. κατοχῆες ἀνακλίνεσθε] Haud aliter ac ad Hymnum Angelorum, qui gloriam Dei Excelſi celebrabant, additur continuo Eſai. VI. vſ. 4. *Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum a voce clamantis*. Pro eo autem, quod Exod. XXVI. vſ. 16. dicuntur *duo cardines*, ſeu juxta Seniores δύο ἀγκωνίσκοι, Symmachus κατοχεῖς vertit, ſeu *repagula*; & cui proinde voci, quae neſcio an alibi legatur, lux inde aliqua accedit. Ab Heſychio quidem κάτοχα, unde altera illa formata eſt, *pars terebri*, ſeu τὸ τρυπάνου τὸ κατεχόμενον, dicitur; ab Aeſchylo autem in Perſ. vſ. 223. γαίας κάτοχα, *terrae retenta*, ſeu juxta Graecos ad eum

Criticos, ὑπὸ τῆς γῆς κρατηθῆναι; & apud Sophoclem Trachin. vs. 596. ὕπνῳ κάτοχον. Inde etiam κατοχὴ dicta, ut notum, de Vatum *afflatu* seu *inspiratione*, ut apud Justinum Martyr. Paraenes. p. 36. & κάτοχοι ita *afflati*, a Celso apud Origenem l. VIII. p. 407. sicuti vocem κορυβαντιᾷν reddunt ad Comici Vespas p. 438. Grammatici, ὡς μαινομένους καὶ κατεχομένους ὑπὸ θεοῦ· unde tales Gallis etiam *possedez* dici solent.

Vs. 7. Αὗται δὲ κλῆδες] Ac proinde sine τῶν κλῃδούχων opera, seu νεωκόρων, quorum hoc erat officium. Unde Aristides de fano Aesculapii Serm. sacr. T. I. p. 484. τὰς δὲ δὴ κλεῖς ἀνακομίζειν τῷ νεωκόρῳ, καὶ τυχεῖν ἐν τούτῳ κλεισθὲν τὸ ἱερὸν, *& claves aedituo referre, atque ita claudi templum*; & sicut alioquin κλῃδοῦχον Ἥρας, h. e. Junonis Argivae *sacerdotem* vel *aedituam* dixit Aeschylus Suppl. vs. 299. ac Iphigenia apud Euripidem κλῃδούχου δούλα, seu *clavigerae* sacerdotis, Dianae nempe, *serva* dicitur, Iphig. in Taur. vs. 132. & alibi in eodem dramate vs. 1463. δεῖ τῆσδε κλῃδουχεῖν Θεᾶς, *oportet esse aedituam hujus Deae.* Minerva autem sola claves Deorum aedium habere ab Aeschylo dicitur, Eumen. vs. 830. sicut urbis Athenarum ab Aristophane, a quo, eo intuitu, κλῃδοῦχος eadem Dea ab eo vocatur, Θεσμοφ. p. 829.

Ibid. θεὸς οὐκέτι μακράν.] Varia nempe erant indicia, e quibus Gentiles traduntur proximas Numinum suorum ἐπιφανείας, seu adventum, collegisse; fulgor loci aut ambientis aëris, divinus plane ac insolitus, sicuti e novo splendore supra aedem Delphicam repente exorto, Dei alicujus adventum continuo auguratur ejusdem fani aedituus apud Euripidem in Ion. vs. 1549.

Τίς οἴκων θυοδόκων ὑπερτελὴς
Ἀνθήλιον πρόσωπον ἐκφαίνει θεῶν;
Quis supra sacras aedes exoriens solis instar,
Splendentem ostendit Deorum faciem?

Aderat enim continuo Minerva. Adde commota, uti paullo ante vidimus, loca, quae adire credebantur iidem Dii, immo tellurem ipsam; salutarem praeterea & plane mirificam laetitiam ac admirationem, quae animis subita & arcana quadam vi illabebatur, & qua de re consuli prae aliis debet Jamblichus, ubi Porphyrii dubium solvere adgreditur, *quo nempe indicio cognoscatur Deum apparere*: τί τὸ γνώρισμα θεοῦ παρουσίας, Sect. II. c. III. & seq. Unde etiam illae Deorum apparitiones, seu Epiphaniae, hymnis ac reliquo sacrorum apparatu, non celebrari solum, sed accelerari etiam & impetrari credebantur; quod e tentatis a Tullo sacrificiis apud Livium lib. I. c. XXXI. & Eunapio in Proaeresio, ac θύειν τὰ Ἐπιφάνια dictum, alibi dudum monui. Immo cui rei pridem praeluxerat Theologorum haud minus quam Poëtarum Graecorum parens, apud quem Deos demum hominibus praesentes tradit Alcinous, ubi fiunt illis Hecatombae, Odyss. H. vs. 201.

Αἰεὶ

Αἰεὶ γὰρ τοπάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς
Ἡμῖν, εὖτ' ἔρδωμεν ἀγακλειτὰς ἑκατόμβας.

Quamquam folos nosse Theurgos, quod fit perfectum facrificium, quo Deorum id genus Ἐπιφανῶν praefentia elicitur, adferit alibi idem Jamblichus, Sect. v. c. xxi. p. 136. Immo quam in rem non facrificia folum, fed artes magicas nonnunquam adhibitas, alibi quoque agnofcit ac docet, Sect. iii. c. xxv. p. 93.

Vf. 8. νέοι μολπήν τε] *Puerorum* nempe, ficut mox eadem de re agens eos vocat vf. 13. hoc munus fupra jam tetigi ad vf. 1. Hymn. in Jov. ut nempe hymnos Diis, folennibus eorum feftis ac facris, iidem continuo accinerent. Quod in theatris etiam tum ab iis factum liquet e Themiftio, dicente Orat. xxvi. p. 312. ult. ed. τοὺς πρὶν νικήσαντας, τοὺς ἀπαρξαμένους ὕμνους (ut bene Petavius, pro ὕμνον) ἐν τῷ θεάτρῳ, *adolefcentes illos, qui hymnum in theatro aufpicati funt.* Hinc de Hyacinthiorum apud Laconas facro itidem Apollini fefto, obfervat Didymus, apud Athenaeum lib. iv. p. 139. *pueros* tunicatos ac praecinctos nunc citharam pulfare, nunc ad tibiam canere; &, quod addit, *cum acuto tono Deum canunt*: μετ' ὀξέος τόνου τὸν θεὸν ᾄδουσι. Inde παιδικοὶ etiam & παρθένιοι αὐλοί, feu *pueriles* & *virginales tibiarum modi*, ab eodem Athenaeo commemorantur p. 176. & 182. Immo unde illud extitit fingulare veterum Graecorum ftudium, ut pueri difcerent Muficam; de qua re Plutarchus de Mufica; ac proinde ut citharam feu lyram, quam μητέρα ὕμνων vocat Comicus Θεσμοφ. p. 772. pueris tredecim annorum, & quidem per triennium addifcendam, tradat Plato l. vii. de Leg. p. 809. Neque illud a moribus Hebraeorum alienum, ut de Davide adhuc adolefcente citharam pulfare docto, eaque de caufa adducto, qua de re jam ante, ad Saulum liquet 1 Sam. c. xvi. 18. & 23. & qui inde a Jofepho dicitur Ἀρχ. l. vi. c. ix. p. 187. λέγων τε τοὺς ὕμνους καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ, *hymnos quidem canens, & pulfans citharam.*

Ibid. καὶ ἐς χορὸν] *Chori* nempe & faltationes ad aram Apollinis fieri ab adolefcentibus feu pueris olim folitae; quod, praeter hunc Callimachi locum, docet etiam Apollonius Rhodius l. i. vf. 536. οἱ δ' ὡς ἠίθεοι Φοίβῳ χορὸν &c. Adde quod alioquin Chori apud veteres alii effent *puerorum* feu παιδικοί, alii *virorum* feu ἀνδρικοί· ut cum aliunde, tum ex Ariftide liquet, Serm. facr. iv. p. 487. apud Laconas autem etiam *fenum*, juxta Plutarchum in Lycurgo. Hinc *choragi* itidem conftituti ἐν παιδικοῖς χοροῖς, feu, ut loquebantur, παισὶ vel ἀνδράσι χορηγεῖν; ficut de his Lyfias Orat. xx. p. 342. ed. Hanov. de illis vero Philochorus apud Harpocrationem in Κατατομή. A quibus nempe *puerorum* feu *juvenum choris*, faltationes, ἐν ῥυθμῷ, feu πρὸς ῥυθμόν, fieri confueverant, de quibus infra ad *Hymn. in Delum* dicendi erit locus; ac ficuti de *choris* Deliacarum Nympharum in honorem A-

 pollinis

Digitized by Google

pollinis ac Dianae videri poteſt Euripides, Hercul. Fur. vſ. 682. Omnia autem cum cantuum, tum ſaltationum genera, Diis conſecrata apud Aegyptios, tradit Plato l. III. de Legib. p. 799.

Vſ. 9. οὐ παντὶ φαείνεται] Reſpicit hic omnino Poëta ad illud Homeri, Odyſſ. Π. vſ. 161.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι Θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς.

Non enim omnibus Dii apparent manifeſti.

Nempe ubi Minervam, quae Ulyſſi apparet, ab eodem, non autem a Telemacho, viſam dixiſſet, ſicuti etiam eandem alibi *ſoli* Achilli *apparere, aliis autem inconſpicuam*, tradiderat:

Οἴῳ φαινομένη, τῶν δ' ἄλλων οὔτις ὁρᾶτο,

Iliad. A. vſ. 198. Neque aliter apud Apollonium Rh. de Thetide manifeſta ſoli Peleo, non autem aliis, dicitur, Οὐδέ τις εἰσιδέειν &c. lib. IV. vſ. 854. Cujus rei rationem alio etiam loco tetigit Vatum Parens, dum quaerit, quis Deum nolentem, quamquam huc & illuc commeantem, videre ſe poſſe arbitratur, in fine Odyſſ. K. Et quo referre licet, quod infra legitur Hymn. in Lavacrum hujus Palladis vſ. 100. ubi haud impune ei fore dicitur, qui quempiam Immortalium, niſi Deus ipſe voluerit, conſpexerit. Unde iidem Dei, & ipſe, de quo hic agitur, Apollo, multa nube circumfuſi, dum inter homines agerent, & ne ab iis poſſent conſpici, inducuntur ab eodem Vatum Patre, ut Iliad. O. vſ. 308. Π. vſ. 790. & adhuc alibi. Hinc Apollo etiam ab Ammiano apud Plutarchum de EI apud Delphos p. 385. Δήλιος & Φαναῖος dictus, non quibusvis promiſcue, ſed iis tantum, *quibus jam aperitur & eluceſcit aliquid veritatis*, Δήλιος καὶ Φαναῖος οἷς ἤδη τι δηλοῦται καὶ ὑποφαίνεται τῆς ἀληθείας; ac unde circa finem ejusdem libri, idem non Δήλιος ſolum & Φαναῖος, ſed Σκότιος etiam ſeu *Tenebricoſus* dicitur. Aliter vero de Apolline locuti iidem veteres, ubi pro Sole habitus, ſicut de Apolline Ἑῴῳ, ſeu Oriente Sole, Apollonius l. II. vſ. 689. &c. ἐπεὶ πάντεσσι φαάνθη Ἠῷος νίσσων. *quando cunctis apparuit Oriens, ſeu matutinus, tranſiens.*

Ibid. ἀλλ' ὅ τις ἐσθλός] Hinc Pentheus impius, ac proinde Baccho, quamquam praeſenti, non manifeſtus ab Euripide dicitur, Bacch. vſ. 502. Σὺ δ' ἀσεβὴς αὐτὸς ὢν, οὐκ εἰσορᾷς, *tu vero impius quum ſis*, *eum* (hoc eſt, Bacchum) *non vides.* Ideo autem id de Deorum apparitionibus ab ipſis gentilibus dictum, quod ſalutares haberentur iis, qui easdem rite Deos colendo & invocando, ut paullo ante dictum, elicerent; in *bonorum* proinde, quales hic innuit Callimachus, qui ita erant animati, commoda & ſalutem eae demum fierent; & quidem ſanitatem corpori, animae virtutem, menti puritatem largiendo. Qua de re videri iterum poteſt Jamblichus de Myſter. Sect. II. c. VI. & c. IX. & qui rurſus alibi docet, Deos illos praeſentes, cum iis ſolis converſari ſolitos, qui per ſacra rite purgati, ac ab affectibus liberi & immunes redditi fuerant, Sect. III. c. XXXI. p. 102.

Vſ. 10.

Digitized by Google

Vſ. 10. μέγας οὗτος] Ob rationem modo indicatam; adeo quidem ut ille Dei adventus, juxta eundem Jamblichum p. 51. praeberet veritatem, potentiam, operum affectiones, & *bonorum maximorum largitionem*, δόσεις ἀγαθῶν μεγίστων. Soli proinde Divino conſortio & adloquio digni habebantur, ac proinde Diis quodammodo aequales, quibus illi fiebant manifeſti; ac vice verſa pro impio & nullius pretii, ſeu *vili* homine, ut mox ait Callimachus, habendus, cui frui illo Deorum conſpectu non liceret; addo, aut cui graves iidem & formidandi apparerent, juxta illud Homeri, χαλεποὶ δὲ Θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς, *graves autem Dii, quum apparent manifeſti*, Iliad. Y. vſ. 131. Quod alioquin non de Deorum, quos viſu ſalutares, ſed de Daemonum conſpectu, quorum eſſent φοβερὰ φάσματα, ſeu *terribiles adſpectus*, notat iterum Jamblichus p. 41. de Myſter.

Vſ. 11. ὦ Ἑκάεργε] Sic in carmine Branchii vatis apud Clementem Strom. l. v. p. 570. de puerorum, ut hoc loco, in Apollinem & Dianam inſuper cantu; Μέλπετε, ὦ παῖδες, Ἑκάεργον καὶ Ἑκαέργαν. *Canite, o pueri, longe jaculantes Apollinem & Dianam.*

Ibid. ἐσσόμεθ' οὔποτε λιτοί] Quod nempe illo Dei adventu & conſpectu perfectiſſime, quod tradit itidem Jamblichus p. 46. purgari animae crederentur, nec proinde in priores ſordes ac labes relabi; ſed tum periculis in hac vita defunctae, tum poſt mortem etiam feliciter agere, & frui haud uno praerogativarum genere. Quod utique non in Myſteriis ſolum Eleuſiniis, ſed aliis etiam, ut Dionyſiacis, aut Cabirorum, aut Orphicis, aut Mithrae, caeteriſque id genus myſticis Gentilium ſacris, locum habuiſſe, ut iiſdem rite initiati, eadem bona conſequerentur, in veterum monumentis haud ſemel legitur. Λιτοὺς autem hic, & ſuperiori verſu λιτὸν, non adeo pro ἀλιτροῖς ſeu *nocentibus*, ac proinde de quibus antea, ut cenſuit Vulcanius, egerat Poëta, quam, ut bene etiam monuit Anna praeſtantiſſima, pro ψιλοῖς, εὐτελέσι, *vilibus* & *contemptis* a Diis, dici hic liquet; & quomodo apud Catullum, Ep. LXXII. *Multo mi tamen es vilior & levior.* Inde λιτὸς opponitur τῷ μέγας in ſuperiori verſu, ſeu ei quem Deorum praeſentia talem reddit.

Vſ. 12. Μήτε σιωπηλὴν κίθαριν] Sic infra H. in Del. vſ. 302. οὔτε σιωπηλὴν οὔτ' ἄψοφον, *nec tacitam nec ſine ſtrepitu*, & paullo poſt ibidem vſ. 312. ἐγειρομένου κιθαρισμοῦ, de non *tacito* proinde, ſed *excitato citharae ſonitu* a choro, circa aram Apollinis Deliacam; ſeu quod ait pro Roſcio Tullius, *cantu vocum & nervorum.* Non *citharam* itaque *mutam* ſeu ſine cantu, ſed *garrulam*, qualis Apollinis etiam lyra ſeu cithara ab Ovidio dicitur l. IV. El. III. *Pendebat laeva garrula parte lyra*, hic innuit Callimachus; citharam nempe ad cantum pulſare, ſeu φόρμιγγι εὐφθόγγων ... ut ait Apollonius l. IV. vſ. 1194. Quod ſoliti olim dicti

inde

Digitized by Google

inde *citharoedi*, & quomodo λυρᾶν τι βοάν dixit Pindarus Od. x. Pyth. p. 313. & Horatius lib. I. Od. XXIV.

Cantus Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.

Nempe quod a vatum Patre haustum Odyss. Φ. vs. 406. ἀνὴρ φόρμιγγος ἐπιστάμενος καὶ ἀοιδῆς, *vir citharae peritus & cantus.* Unde de ejusmodi *citharoedo* Galenus de Placit. Hippocr. & Platonis l. IV. c. IV. εἰ δέ τις ἄφωνον εἶναι λέγοι τὸν κιθαρῳδόν, *si quis sine voce diceret esse citharoedum.* Diversi vero ab his κιθαρισταὶ & ψιλοκιθαρισταί; qui nempe sine cantu seu vocis accessione citharam, eamque proinde ἄφωνον seu σιωπηλὴν, ut hic dicitur, pulsabant; & quales Octava Pythiade, in Pythios Agones inductos refert Pausanias l. x. p. 621. κιθαριστὰς τοὺς ἐπὶ τῶν κρουμάτων τῶν ἀφώνων, *qui citharam sine vocis accessione pulsarent*, ut bene ibi Amasaeum emendat Sylburgius; & quomodo a Themistio etiam dicitur Orat. XXVI. p. 311. οὐδὲ τοὺς κιθαριστὰς ὑπὲρ τῶν κρουμάτων, nec *citharistas de pulsibus*, nempe citharae, non, ut male ibi Petavius, *citharoedos.* Quod postremum ψάλλειν etiam Graecis dictum, & inde ψαλμὸς, *citharae* sine ea vocis accessione *sonitus*, ut docent eruditi Critici ad Comici Aves p. 551. ψαλμὸς, ὁ κυρίως ὁ τῆς κιθάρας ἦχος. Unde de Davide apud Saulum Josephus Ἀρχ. l. VI. c. XIV. p. 192. προσέταξε τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐπᾴδειν αὐτὸν, sed quae male explicat Gelenius, *jussit psalmos & hymnos incantare*, pro *jussit ad citharam* seu κινύραν, de qua ibi ante, *pulsu & hymnis placare ipsum*, nempe Saulum a malo spiritu agitatum; & sicuti de eodem Davide Seniores I Sam. XVI. 18. εἰδότα τὸν ψαλμὸν, non, ut ibi obscure aut imperite Interpres, *scientem psalmum*, sed *scientem fides pulsare*; quod etiam paullo post dicitur vs. 23. καὶ ἐλάμβανε Δαυὶδ τὴν κινύραν, καὶ ἔψαλλεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ, *& David accepit citharam, & percutiebat manu sua*, sicuti rursus c. XIX. vs. 9. καὶ Δαυὶδ ἔψαλλεν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ; ubi proinde non *vocis*, sed *manus* officium tangitur. Verum ea de re alibi plenius. Hic vero, adventante Apolline, non traditur ὕμνος ἀφόρμικτος, *hymnus sine cithara*, qualis Furiarum hymnus dicitur apud Aeschylum Eum. vs. 332. & quod alibi idem dicit, ἄνευ λύρας ὑμνῳδεῖ, *sine lyra* seu *cithara hymnum canit*, Agam. vs. 999. nec rursus ἄφωνα κρούματα, *muti*, seu *citharae* sine cantu *pulsus*, & sicut proinde hic dicitur, μήτε σιωπηλὴν κίθαριν, *neque tacita cithara.* Quod postremum, seu cantus ad citharam eo magis incumbebat huic juvenum seu puerorum choro, quod citharoedus haberetur, ut notum, ipse Apollo, ac inde celebratam etiam a Poëtis seu cantoribus ejus *citharam* tradat paullo post, vs. 19.

Ibid. μήτ' ἄψοφον ἴχνος] Ut modo egit de cantu ad citharam, sic de *choreis* hoc intelligit; quorum utrumque ad celebrandum Phoebi adventum a pueris, quod paullo ante monuerat, fieri denuo hic jubet, *canere* nempe & *saltare*; nec proinde hic esset

ἄχορον

ἔχων κίθαριν, ut apud Aeschyl. Suppl. vs. 689. De choreis autem circa aram Apollinis fieri solitis, praeter ea quae paullo ante tetigi, docetur adhuc infra ad H. in Del. vs. 313. κύκλιον ἐχορεύσαντο. Βαίνειν autem Graecis dictum, de illo σὺν ψόφῳ, cujus hic meminit, incessu ad cantum citharae, ut liquet e Platone Alcibiad. I. p. 108. καὶ ᾄδοντα δεῖ κιθαρίζειν ποτὲ πρὸς τὴν ᾠδὴν καὶ βαίνειν, canentem etiam oportet citharam pulsare subinde ad cantum, & incedere; ac inde etiam βάσις, signum motionis & quietis pedum in veterum choreis, ut liquet ex Aristophane Θεσμοφ. p. 820.

Εὐκύκλου χορείας εὐφυᾶ στῆσαι βάσιν.

Orbicularie choreae concinnum constituere gressum.

ac insuper e priscis ad Pindarum Criticis Pyth. Od. 1. p. 187. & praeterea ex Anonymo in Hermogenem p. 381. Quod etiam ἁρμὴ dicebatur, ut ibidem observat ille Anonymus, & cujus verba, quia non a multis teruntur, nec vulgo obvii iidem Commentarii, hic apponam. Βάσις ἐστὶν ἄρσεως καὶ θέσεως ποδῶν σημείωσις; *βάσις signum est motionis & positionis pedum:* mox, ἄρσις ἐν καὶ θέσις, ἢ ἐν τῷ ἄρχεσθαι καὶ λήγειν τὴν χορδιτικὴν, ἁρμὴ λέγεται. *Motio igitur est positio, quae ubi incipit & desinit chorea, ὁρμὴ dicitur.* quod postremum de voce ὁρμὴ, innuit iterum pag. 400. Hinc βητάρμονες dicti apud Homerum, & quod obiter jam tetigi ad vs. 52. prioris Hymni, βητάρμων ὀρχήσασθαι, apud Apollonium lib. 1. vs. 1135. h. e. ut notant ibidem Grammatici, παρὰ τὴν ἁρμονίαν βάσιν αὐτῶν, seu ἀπὸ τοῦ ἡρμοσμένως βαίνειν, *a concinno eorum gressu.*

Vs. 13. ἐπιδημήσαντος] Ἐπίδημος nempe seu *praesens* hic Apollo dicitur, ut infra de Diana Mileti, Μιλήτῳ ἐπίδημος, H. in Dian. vs. 226. & sicut contra ἀπόδημος Ἀπόλλων, seu *absentis Apollinis* meminit Pindarus Pyth. Od. IV. p. 231. Ἐπιδημήσας itaque hoc loco, idem quod ἔνδημος ὢν apud Aeschylum Choëph. vs. 168. quamquam de discrimine ἐνδημιῶν & ἐπιδημιῶν νόσων videri potest Galenus in lib. 1. Epidem. Hippocratis; ubi ἐνδημίους morbos, sicut ἔνδημα νοσήματα, libro de Aëris locis & Aquis dici observat, qui loco quasi, seu singulis ejus incolis adnati; ἐπιδημίους autem, qui certo quodam tempore regionem seu locum infestabant; unde etiam ἀποδημία & ἐνδημότατοι opponuntur apud Thucydidem lib. 1. p. 45. ed. Wech. Quomodo ἐπιδημήσας seu ἐπίδημος hic Apollo dicitur, quasi non perpetuus loci ἔνδημος, seu *incola*, sed qui ut Φαναῖος (sicut eundem etiam appellatum supra e Plutarcho docui) seu Ἐπιφανὴς, statis temporibus aut festis praesens esset ac manifestus, & qua voce usus quoque Aristophanes ad chori ingressum, Ἐπιδημεῖ γὰρ θίασος Μουσῶν ἔνδον μελάθρων, *adest enim tripudium Musarum intra atria*, Thesmoph. p. 767. Immo quam in rem, seu ad hunc Hymnum, quo Apollinis apud Delios ἐπιδημία sive *adventus* celebrandus dicitur, illustris exstat apud Menandrum Rhetorem locus, sed

Digitized by Google

qui in gravi mendo, unde contrarius ei sensus efficitur, eadem opera est liberandus: nempe in Διαιρέσ. τῶν Ἐπιδεικτικῶν cap. περὶ Ἀποπεμπτικῶν seu *de Hymnis dimissoriis* p. 596. οἱ τοίνυν ἀποπεμπτικοὶ εἰσὶν, ὡς καὶ τοὔνομα δηλοῖ, τοῖς κλητικοῖς ὑπεναντίοι: mox: ἐπιλέγονται δὲ ΑΠΟΔΗΜΙΑΙΣ (non, ut ibi, ἐπιδημίαις) θεῶν νομιζομέναις ἢ γινομέναις, οἷον ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ (non ἐπιδημίαι) τινὲς ὀνομάζονται παρὰ ΔΗΛΙΟΙΣ καὶ Μιλησίοις, καὶ Ἀρτέμιδος παρὰ Ἀργείοις. εἰσὶ τοίνυν, καὶ τοῦ Βακχυλίδου ὕμνοι ἀποπεμπτικοί. *Hymni igitur dimissorii sunt, prout vel nomen indicat, advocantibus* (seu κλητικοῖς) *hymnis contrarii*: dein: *recitantur vero in Deorum* PROFECTIBUS *vel creditis, vel quae revera contingunt, prout* APOLLINIS PROFECTIONES *quaedam* (seu *abitiones*) *creduntur apud* DELIOS *& Milesios, ac Dianae apud Argivos. Sunt igitur scripti a Bacchylide id genus hymni dimissorii; quibusque, ut continua addit, argumentum suppeditat ea, quam derelinquit Deus, urbs vel regio*: additque in fine, ἀνάγκη δὲ καὶ τὴν εὐχὴν ἐπὶ ἐπανόδῳ καὶ ΕΠΙΔΗΜΙΑ δευτέρας, *necesse autem & votum addere de reditu & secunda illius Dei* ADVENTU seu *praesentia*. Qualis proinde semestris hujus Apollinis cum apud Delios tum alibi, seu apud Patarum in Lycia ἐπιδημία, a Marone, ut jam ad hunc locum monuit Anna eruditissima, & ad eundem a Servio tangitur. Unde eo etiam sensu frequens Deorum ΕΠΙΦΑΝΩΝ seu PRAESENTIUM, aut etiam PRAESENTISSIMORUM, mentio in Scriptoribus & monumentis antiquis, & qua de re olim egimus Diss. v. de Praest. Num. quae repetere hic non vacat, & jam ab aliis quibus eadem compilare libuit, haud semel factum. Immo ubi illud haud praetereundum, hunc morem, quem hic tangit Poëta, ut *praesente Apolline*, τοῦ Φοίβου ἐπιδημοῦντος, pueri certatim cantu & choreis ejusdem adventum celebrarent, e veteri Foedere, seu sacris Hebraeorum ritibus, ut tot alia in Gentilium sacris, desumptum videri; nempe ubi legitur, condito a Salomone templo, & illata in idem arca, omni festivitatum genere, tanquam praesens ibi & conspicuum esset numen, ejus adventum continuo celebratum 1 Reg. c. VIII. vs. 4. & IX. vs. 65. Insignis maxime eam in rem Josephi, ubi factum illud memorat, & huc apprime spectans locus, Ἀρχ. l. VIII. c. II. p. 263. ὡς ἅπαντα τὸν πέριξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πορρωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ΕΠΙΔΗΜΙΑΝ ΘΕΟΥ καὶ κατοικισμὸν κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν εἰς νεοδόμητον αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον· καὶ γὰρ οὐδ' ΥΜΝΟΥΝΤΕΣ, οὐδὲ ΧΟΡΕΥΟΝΤΕΣ, ἕως οὗ πρὸς τὸν ναὸν ἦλθον, ἔκαμνον, h. e. Rufino, seu Epiphanio Scholastico interprete, *Ita ut omnis undique aër impleretur, & etiam longe consistentibus odor suavitatis occurreret, agnoscentes* ADVENTUM DEI, *& habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nova domo ei nuper dicata esse faciendum. Nam neque* HYMNOS

dicen-

dicentes, neque CHOROS agentes, donec pervenirent ad Templum, aliquo modo quieverunt.

Vf. 14. Εἰ τελέειν μέλλουσι γάμον] Tria nempe eorum juvenum seu puerorum, qui Apollinem praesentem cantu & saltatione rite ac decenter colerent, commoda seu beneficia tangit Poëta; unum, quod *nuptias*, ut hic ait, *conficere*; alterum, ut mox addit eodem versu, ad senium pervenire; tertium, versu sequenti, urbes condere seu instaurare, ea lege demum possint. Primum quod adtinet, id τελέειν γάμον, proprio hujus rei vocabulo dictum, quo γάμος ἐξετελέσθη apud Theocritum Id. XVII. vf. 131. & similiter, γάμος ἐκτετέλεσται a Sapphone apud Hephaestionem dicitur p. 58. & γαμήλιον τέλος, pro γάμῳ seu *nuptiis* apud Aeschyl. Eum. vf. 838. & γάμου τέλος itidem apud Apollon. l. IV. vf. 1201. ac inde τέλειος ἀνὴρ de *conjugato* ab eodem Tragico dictus Agam. vf. 981. Immo unde, quod jam supra ad H. in Jov. vf. 57. obiter monui, cum Juppiter, tum Juno, τέλειοι seu γαμήλιοι dicti. Ita τελεῖν, pro *opus conjugii perficere*, dixit aliquoties Anacreon, ut Od. XXIII. τελεῖν τὰν Ἀφροδίταν, & alibi itidem, τελεῖν Κυθήρην. Nota autem, e Tragicis potissimum Graecis & aliunde, ut non opus sit ea hic commemorare, quae de celebrandis nuptiis, ut praecipua juvenum vel puellarum spe ac felicitate, aut iisdem carere, ut summo quodam infortunio, haud semel dicitur.

Ibid. πολιόν τε κερεῖσθαι] *Canos radere* hic ait Poëta, pro *ad senium pervenire*. *Canos* alioquin non *radere* quidem, sed tingere ac inficere cerussa aut alio pigmento soliti, qui ex utroque sexu senium occultare ea arte conabantur, & quae χρίσματα πολιῶν, qui in hunc morem non semel invehitur, vocat Clemens Paed. l. III. p. 223. De quo etiam Eubulus apud Athenaeum lib. XIII. p. 557.

> Ἐπὶ τῷ προσώπῳ δ' αἱ τρίχες φορούμεναι,
> Εἴξασι πολιαῖς ἀνάπλεω ψιμυθίου.
> *Qui vero capilli in facie volitant,*
> *Canis similes, cerussa sunt pleni.*

Vf. 15. ἐσνίξειν δὲ τὸ τεῖχος] A Syracusana voce ἐσνίκω, ut tradunt hic Scholiastae, & qua proinde usus Syracusanus vates, Idyll. XXV. vf. 101. Εἱστήκει παρὰ βουσὶν ἀνήρ, *stabat apud boves vir.* Eadem occurrit apud Hesychium, ἐσνίξεται, ἑσθήσεται; & e quibus praeterea liquet ἐσνίξειν active, ut hoc loco, sicut στῆσαι etiam dici, nec opus esse proinde cum H. Stephano, ita haec Poëtae nostri verba legere ac interpretari, ἐστήξει δὲ τὸ τεῖχος, quasi eorum mens esset, subaudire particulam εἰ, *si stabit murus super antiqua fundamenta*, quod a toto loci hujus sensu alienum. Ἐσνίξειν τεῖχος nempe idem, quod ἱστάναι, vel στῆσαι: & Latini inde *statuere*, ut apud Maronem, eadem in re, Aen. IV. vf. 655.

Urbem praeclaram STATUI, *mea moenia vidi.*

Ut magnum nempe quid & praeclarum, juvenibus Apollinem rite

Digitized by Google

te celebrantibus auguratur hic Poëta, urbis alicujus moenia reficere; sicuti Dido, adducto modo Maronis versu, eo nomine se extollit; ac unde in Codice Theodosiano l. XXXVI. de Oper. Publ. *Murorum instructio*, quod alibi dudum monui, inter publica Principum opera refertur. Sed opportunius adhuc id hoc loco a Poëta additur, quod de ipso Apolline tradat infra vs. 56. eum condendis civitatibus, earumque jaciendis fundamentis delectari, ac praeterea nota esset aliunde ab eodem praestita in exstruendis Trojae aut Megarae etiam muris opera. Neque vero hic, quod obiter addo, rejicienda ingeniosissima Tan. Fabri, quam tradit hic & probat τῦ πατρὸς τὸ παιδίον, conjectura, legentis, ἐστήξειν δέ τε τεῖχος, pro τὸ τεῖχος, quae commodiorem etiam huic loco sensum parit.

Vs. 16. χέλυς ἐκεῖτ᾽ ἀεργός] Idem quod paullo ante dixerat, φόρτει σιωπηλὴν κίθαριν; nempe χέλυς hic pro *cithara*, quod notant etiam Scholia, ac sicut promiscue eadem & lyra sumi a Poëtis, quod obvium, solent, ac ab Eustathio etiam adseritur ad Iliad. E. p. 574. Quamquam distincta eadem nonnunquam, ut a Bione, qui *chelyn* a *Mercurio*, *citharam* autem ab *Apolline* inventam tradit Idyll. III. vs. 7.

Ὡς χέλυν Ἑρμάων, κίθαριν δ᾽ ὡς ἁδὺς Ἀπόλλων.

& a Philostrato, qui *lyram* & *chelyn* describens, aliquod, quoad nervorum seu chordarum situm, inter easdem discrimen tangit, Icon. l. I. p. 746. sed ea de re alibi plenius agendi erit locus.

Vs. 17. Εὐφημεῖτ᾽] Nota vox, quae in Gentilium sacris aut solemnibus, tam de fausta acclamatione, quam de indicto silentio dicebatur. Utriusque significationis, quam confundunt nonnunquam Interpretes, obvia apud Poëtas, & Tragicos inprimis, exempla; ut prioris apud Aeschylum Pers. vs. 388. &c.

Πρῶτον μὲν ἠχῇ κέλαδος Ἑλλήνων πάρα
Μολπηδὸν εὐφήμησεν·

Primo equidem cum sono a Graecis clamor
Modulate fausta ominatus est.

alibi Suppl. vs. 702. Εὔφημον δ᾽ ἐπιβοῶεν Μοῦσαι θεαί τε ἀοιδοί. *Fausta vero acclament Musae Deaeque cantatrices.* Sic aliquoties apud Sophoclem & Euripidem Εὔφημα φώνει, *fausta loquere*, ut Ajac. vs. 363. & Heraclid. vs. 1185. ac alibi. Unde bene Hesychius: Εὐφημῆσαι, βοῆσαι μετ᾽ εὐφημίας. De indicto autem ea voce in gentilium solemnibus sacris a Praecone silentio, ut vacivas nempe & faventes aures spectatores praeberent, res itidem liquida; idque juxta formulam, quae apud Comicum in Θεσμοφ. p. 767. legitur: Εὔφημος πᾶς ἔστω λεώς, Στόμα συγκλείσας· *Favens esto omnis populus, Os claudens*, seu comprimens; ac apud eundem rursus Equit. p. 361. Εὐφημεῖν χρὴ καὶ στόμα κλείειν· *Favere oportet, & os claudere.* Immo unde εὐφημεῖν στόμα, pro *os comprimere* apud eosdem Tragicos, ut Eurip. Hecub. vs. 664.

alibi

alibi στόμα εὔφημον, de *silenti ore*, ut apud eundem in Ion. vſ. 98, & jam ante apud Aeſchylum Agam. vſ. 1256. apud Sophoclem autem Oed. Col. vſ. 136. εὐφήμως στόμα φροντίδος· ubi Critici, τὸ δὲ εὐφημεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ σιωπᾶν τάττεται. h. e. εὐφημεῖν *etiam pro ſilere ponitur.* Quo poſtremo ſenſu εὐφημεῖν hic a Callimacho itidem ſumitur, ut nempe cantantibus ad lyram in Apollinis honorem pueris, omnes ore faverent, ſilendo nempe; ſeu, ut Tullianis utar ea de re verbis, *audientiam facerent.*

Ibid. Ἀπόλλωνος ἀοιδῇ] Non de *cantu Apollinis*, ſeu quem Apollo ipſe faceret, hic intelligit, ſed de Hymno, qui in ejus laudem a juvenum ſeu puerorum choro ad citharam canebatur. Idem itaque hic Ἀπόλλωνος ἀοιδή, quod εἰς Ἀπόλλωνα Ὕμνος, ut inſcribitur hoc poëma, & ſicuti ἀείδειν pro ὑμνεῖν dici, ab initio Hymni in Jovem dictum.

Vſ. 18. Εὐφημεῖ καὶ πόντος] Nempe, quod ait Theocritus Id. II. vſ. 38. Σιγῇ μὲν πόντος; & quomodo κῦμα κωφὸν καὶ ἄβρομον, *fluctus ſurdus & ſine fremitu*, ab Apollonio dicitur l. IV. vſ. 153. cui opponitur proinde alibi ab eodem καγχάζον κῦμα, *fluctus ſeu unda cachinnans*, lib. II. vſ. 572. ſicuti apud Aeſchylum κυμάτων γέλασμα, Prom. vſ. 89. Apud Maronem vero, ut hoc loco, *& ſaeva quierunt Aequora*, Aen. l. IV. vſ. 523. Sicuti vero hic ad puerorum, qui Apollinem vocum & nervorum, ut ante dictum, cantu celebrabant, ἀοιδήν, *favere* ſeu quieſcere jubet *mare* Callimachus, ita ad ſimilem ingreſſum Chori Muſici, Ariſtophanes Θεσμοφ. p. 767.

Ἐχέτω δὲ πνοιὰς νήνεμος αἰθήρ,
Κῦμα δὲ πόντου μὴ κελαδείτω.
Contineat autem flatus tranquillus aether,
Unda etiam maris ne reſonet.

More nempe Poëtarum haud inſolito, ut audientiam non homines ſolum, ſed mare etiam & ventos facere, aut ab iis fieri teſtarentur.

Vſ. 19. Λυκωρέως ἔντεα Φοίβου] Ita in Orphicis Hymn. in Apollinem, Φοῖβε Λυκωρεῦ, & Apollonius Argon. l. IV. vſ. 1490. Λυκωρέως Ἀπόλλωνος, ubi eruditi Critici, ἀντὶ τοῦ Δελφικοῦ. οἱ γὰρ Δελφοὶ τὸ πρῶτον Λυκωρεῖς ἐκαλοῦντο. Quibus conſona de Λυκωρείᾳ, ut antiqua Delphorum ſede, & quae Delphis poſtea conditis imminebat, tradit Geographus l. IX. p. 418. ac unde bene, quod jam liquet, putavit Vulcanius Λυκωρέως hic dici pro Δελφικοῦ.

Vſ. 20. κινύρεται] Ut hic Achillis, ſic Jaſonis mater apud Apollonium lib. I. vſ. 292. στονάχουσα κινύρετο; ubi eruditi alioquin Critici notant κινύρεσθαι dici proprie de *boum ejulatu*, idque ἀπὸ κινεῖν τὴν οὐράν. Sed imperite, ut fieri a Graeculis ſolet, in vocibus peregrinae originis. Fit enim a κινύρα, dicta a Senioribus pro Hebraeorum כנור inſtrumento Muſico. quod ab iisdem Senioribus, modo κιθάρα, modo ψαλτήριον, modo κινύρα redditur, & de quo Joſeph. Origin. l. VI. p. 187.

ψάλλειν

ψάλλειν ἐπὶ κινύρᾳ. Unde erudita, ut solet, Hesychii Glossa, κινύρα, ὄργανον μυσικὸν, κιθάρα αἰσχρὰ, ut legi eadem citra distinctionem in postremis vocibus debet. Inde etiam petenda est origo eorum Veneris sacrorum in Cypro, quorum auctor Κινύρας, ac ab eo dicti Veneris sacerdotes Κινυρίδαι, a Graecis olim, ac inde a Clemente in Protrept. ac Arnob. lib. v. traduntur. Noti quippe aliunde Veneris, ob occisum Adonim, dictum Κινύρας filium, θρῆνοι, & sacra inde cum solemni lessu celebrari apud eosdem Graecos solita, de quibus ipsa Cyprum petens apud Ovidium Metam. l. x. vs. 725. *luctus monumenta manebunt Semper, Adoni, mei.*

Ibid. αἴλινα] Notum θρηνητικὸν apud Graecos Tragicos ἐφύμνιον, ut Aeschyl. Agam. vs. 123. Αἴλινον, αἴλινον εἰπὲ, & inde Sophocl. in Ajac. vs. 635. αἴλινον, αἴλινον, & cujus etiam originem aliunde, quam a Graecis, repetit barbarus Phryx apud Euripidem in Oreste vs. 1397. &c.

Αἴλινον ἀρχὰν θανάτυ
Βάρβαροι λέγυσιν αἶ αἶ,
Lugubre initium mortis,
Barbari dicunt heu heu.

ac ubi λίνον de *hymno* ac θρήνῳ dici notant Critici, & quidem de ejusmodi lugubri cantu in Phoenice ac Cypro juxta Herodotum in Euterpe cani solito. Eum autem a luctu in obitum *Lini*, antiquissimi Poëtae, ita a Graecis dictum, ac inde etiam Οἰόλινον, *lugubre carmen*, quo eundem *Linum*, tum Adonim ipsum celebrabant, tradit Pausanias l. ix. p. 584. & 585. Ab hoc autem αἰλινῷ θρηνητικῷ, diversa αἴλινος ᾠδὴ ab Epicharmo dicta, quae τῶν ἱσυργύντων, seu *telam texentium* erat propria; ut liquet ex eodem Athenaeo l. xiv. p. 618. (sed ubi male ἴλινος, quod jam ibi monuit ὁ πάνυ, legitur) ac inde apud Eustathium ad Iliad. Σ. p. 1164.

Vs. 21. ἰὴ παιῆον, ἰὴ παιῆον] De origine hujus acclamationis, qua Apollo invocari solitus, agit infra hoc ipso Hymno vs. 97. & vs. 103. Id unum hic monebo, una voce, non duabus, hoc Phoebi ἐφύμνιον apud Apollonium ac Graecos ad eum Criticos legi l. ii. vs. 704. Καλὸν ἰηπαιῆον' ἰηπαιήονα Φοῖβον; & quomodo legendum etiam hoc loco foret; nempe ἰηπαιῆον, ἰηπαιῆον. Quamquam duo quoque inde formata hujus Dei epitheta Ἰήϊε & Παιᾶνος, ut apud Aeschylum Agam. vs. 153. Ἰήϊον δὲ καλέω Παιᾶνα, & apud Aristoph. Vesp. 496. Ἰὴ Παιάν. Sed de his plura in sequentibus.

Vs. 24. Μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς] Ita de vetula, quae ob detectam latentem in Cypro Venerem, ab ea in lapidem itidem fuit conversa, Lycophron p. 133. καὶ πίωπελον γραῦν μαρμαρυμένην δέμας. *Et anum capularem factam marmoream*, seu *lapideam*. Μάρμαρος nempe de quovis *lapide*, seu saxo, a Poëtis dictus; sicut de Dracone lapidis ictu a Cadmo interfecto Euripides Phoenis. vs. 667.

Digitized by Google

vs. 667. ὤλεσε μαρμάρῳ κρᾶτα φόνιον; ubi Canterus minus recte, *interfecit marmore caput*, pro *lapide*, ut bene ὁ πάνυ, alter hujus dramatis interpres; & sicut Aristophanes Acharn. p. 325. de eo ait, qui lapidem ad comminuendum alterius caput credebat se tenere, ἔχων τὸ μάρμαρον. Utrumque autem conjungit alicubi Homerus, πέτρον μάρμαρον, Iliad. Π. vs. 735. de *lapide* itidem dicto mox ab eodem, ὀξέϊ λᾶϊ, quo scilicet Hectoris aurigam percussit Patroclus; ac alibi itidem simili in re, Μαρμάρῳ ὀκρυόεντι βαλὼν, *lapide aspero percutiens*. Ita Niobe etiam, de qua hic agit Callimachus, λίθος ab eodem vatum patre dicta, ac *flebilis* itidem, Ἔνθα λίθος περ ἐοῦσα &c. Iliad. Ω. vs. 617. & similiter *lapis* a Propertio, l. III. El. X. vs. 8. *Et Niobe lacrymas supprimat ipse lapis.* Id autem de Niobe in lapidem conversa dictum notat Philemon, quod prae doloris magnitudine nihil proloqui eadem potuerit, ac unde etiam factum observo, ut ab Aeschylo in cognomine dramate, seu Νιόβῃ, eadem inducta fuerit velato capite, & tanquam κωφὸν πρόσωπον, seu πρόσχημα τῆς τραγῳδίας; quo nomine Aeschylum, quamquam praeter meritum, apud Aristophanem exagitat Euripides Ran. p. 254. Sed qua de re alibi. Missis vero veris aut fictis mulierum in lapideas statuas commutationibus, seu μάρμαρον, quod hic ait ἀντὶ γυναικὸς, ἀνδριάντα quendam μαρμάρινον legas, de *statua marmorea*, in Inscriptionibus antiquis, sicut in una Insulae Pari in Spon. Miscell. p. 335. praestantissimo, ut aliunde notum, marmore feracis, ut inde *Marmoream Paron* vocet Ovidius Metam. l. VII. vs. 465.

Vs. 25. Ἰὴ, Ἰὴ φθέγξασθε] Illud Ἰὴ Ἰὴ modo in luctu, modo etiam, quod observo, in faustis acclamationibus dictum. Prius quidem liquet ex Aeschylo Suppl. vs. 119. Ἰὴ, Ἰὴ ἰηλέμοισιν ἀμπρεπῆ, *Eheu! eheu! lugubres cantilenas decentia* &c. Posterius cum ex hoc Callimachi loco, & infra vs. 80. Ἰὴ, Ἰὴ Καρνεῖε, πολύλλιτε, tum praeterea ex Athenaeo, qui Ἰὴ Ἰὴ acclamatum docet, quo Dii fierent ἵλεω, seu propitii, unde Ἰήιον vocarent etiam Bacchum, eundemque Ἵλεων καὶ Ἱλαρὸν, *propitium & hilarem*; qua de re videri item potest l. VIII. p. 363. Eadem quoque ratione Ἰοὺ, Ἰοὺ, unde Latinorum *Io*, *Io*. in gaudio, a vigile, visa face captae a Graecis Trojae nuntia, acclamatum apud Aeschyl. Agam. vs. 25. idem vero dictum prae dolore abeuntis heri apud Aristophanem Εἰρήν. p. 631. Ἰοὺ, Ἰοὺ, Ἰοὺ, Ἰοὺ, seu *hui*, *hui* &c.

Ibid. κακὸν μακάρεσσιν ἐρίζειν] Nempe ab Homero rursus id mutuatus, Odyss. Δ. vs. 78.

——— ἤτοι Ζηνὶ βροτῶν οὐκ ἄν τις ἐρίζοι,

Haud sane cum Jove ullus mortalium contenderit,

& cui consonum illud Pindari Pyth. Od. II. χρὴ δὲ πρὸς Θεὸν οὐκ ἐρίζειν.

Vs. 26. ἐμῷ βασιλῆϊ μάχοιτο] Id de Ptolemaeo Evergete intelligi

telligi notant Scholia, ac unde hoc & sequenti versu praeclarum illud & πολιτικώτατον elogium hujus Regis adornat Callimachus; ejusdem nempe esse vesaniae, cum Rege Ptolemaeo, ac cum Diis ipsis pugnare velle & contendere. Nempe sicuti priori in Jovem Hymno, captata itidem ejus rei ab ingeniosissimo Poëta occasione, non solummodo a Jove constitutos esse Reges, nihilque iis in terris divinius, opes etiam iis & omnia prospera large a Deorum lege concessa, dixerat; sed quod addit ibidem cumulatius tamen haec omnia in Ptolemaeum singulari Jovis munere congesta, maxime autem vim illam ἀποτελεστικήν, qua fiebat, ut quae alii Reges haud uno anno possent perficere, ipse una die cogitare simul & feliciter conficere valeret. Adde, quod Aegyptiorum Reges, & hi etiam, ut supra jam innui ad vs. 80. Hymn. in Jovem, Ptolemaei, pro Diis haberi & coli a suis vellent. Non ergo ideo solum, ut tradunt hic Scholia, *Dei* instar a Callimacho cultus hic Ptolemaeus, quod nempe φιλόλογος esset, seu litterarum & omnis eruditionis studiosus.

Vs. 29. δύναται γὰρ, ἐπεὶ Διὶ δεξιὸς ἧσται] Praeclarus utique locus, ut bene hic monet praestantissima Daceria, & dictum sacrarum litterarum ac inde Apostolici Symboli, *sedet ad dextram Dei Patris*, egregie illustrans aut explanans. Adeo ut iis *sedendi ad dextram*, adhibitis hic similiter a Poëta vocibus, non honoris solum praerogativam, aut mansionem augustam, sed *potestatem* etiam denotari, aperte innuat hic locus; quod ipsum vere in eadem sacri Foederis *sedendi ad dextram* locutione, observarunt prisci Ecclesiae Doctores, Augustinus, Hieronymus, aliique, & qua de re consuli ante alios potest Anglorum nuper doctissimus Pearsonius ad Symbolum. Unde conjiciendi foret locus, hausisse id forte Callimachum sub Ptolemaeis, & quidem Alexandriae, ac in eorum, ut volunt, Regia viventem, hausisse, inquam, e lectione veteris Foederis in Graecam tum Linguam ibi a Senioribus conversi, & ubi Psalm. cx. vs. 1. similis, ut notum, ac inde in novo Foedere sacrata occurrit locutio; nisi quod non Apollini quidem, sed Minervae idem plane tribuerat dudum ante Pindarus, ut ex eodem id refert Aristides, Hymn. in Minervam, p. 19. Πίνδαρος δ' αὖ φησὶ, δεξιὰν κατὰ χεῖρα τοῦ πατρὸς αὐτὴν καθεζομένην τὰς ἐντολὰς τοῖς θεοῖς ἀποδέχεσθαι· *Pindarus vero ad patris dextram dixerat eam sedere, mandata Diis perferenda accipientem.* Neque minus memoranda quae continuo addit de eadem Dea, haut minus sacris litteris de vero & unico Dei Filio consona: Ἀγγέλων μὲν γάρ ἐστι μείζων. ἡ δὲ τῶν ἀγγέλων ἄλλοις ἄλλα ἐπιτάττει, πρώτη παρὰ τοῦ πατρὸς παραλαμβάνουσα. *Est enim ipsa Angelis major, eorumque aliis aliud imperat, quod a patre primum acceperit* &c. E quibus insuper liquet, non unum hunc esse Callimachi locum, quod censuit supra sexum erudita & cultissimi ingenii Anna, quo illa ad *dextram Dei Patris sedendi* solemnis & sacrae formulae dignitas ac facultas simul innuuntur,

tur. Quibus addi insuper potest id quod de eadem Jovis filia ait Callimachus Hymn. in ejus Lavacrum vs. 131. &c. omnia nempe eandem perficere quae velit; soli enim e filiabus Jovem concessisse πατρῷα πάντα φέρεσθαι, *quae sint patris omnia ferre*, ut ea vertit Vulcanius; aut quod de eadem Dea dixit Horatius, *Proximos illi* (Jovi) *tamen occupavit Pallas honores*, lib. I. Od. XII.

Vs. 31. Ἐστι γὰρ εὔυμνος] Adducitur hujus Poëtae versus in Βάκχῳ apud Hephaestionem p. 30. ubi eadem laus Apollini simul ac Jovi tribuitur:

Δαίμονες εὐυμνότατοι, Φοῖβέ τε καὶ Ζεῦ Διδύμων γενάρχαι,

Dii laudum pleni, Phoebe ac Juppiter Didymiorum parentes.

Quibus verbis, ut obiter hoc addam, & quorum pars posterior exstat etiam apud Etymologum in voce Διδυμαῖος, respicit Callimachus ad commune Jovi juxta & Apollini Didymeum apud Milesios Fanum & Oraculum, sicut hoc tradit etiam Stephanus. Eadem autem voce de Cycladibus insulis usus est quoque Callimachus Hymn. in Delum vs. 4. Εὔυμνοι &c. ac jam ante Epicharmus in Megaride apud eundem Hephaestionem p. 5.

——— Εὔυμνος

Καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος Ἠχώ.

Laudibus abundans & musicam habens omnem, lyrae amans Echo vel *sonus.*

Immo idem Apollini quoque tribuit, quod viderunt jam alii, Hymnus in eum Homero tributus.

Vs. 32. τό, τ' ἐνδυτὸν] Scholia hic ἐνδυτὸν, ἱμάτιον; qua postrema voce *vestis* in genere seu *tunica* etiam & stola debet hic intelligi, sicut ἐπένδυμα tantum *superius indumentum*; unde ἐπένδυμα Aquilae dictum Exod. XXVIII. vs. 4. quod Seniores ἐπωμίδα ibidem seu *humerale* vocant. Hinc ἐνδυτὸν ἔσθημα, de nobiliorum ephaeborum simul ac muliebri veste seu stola occurrit apud Aeschylum Eum. vs. 1031. φοινικοβάπτοις ἐνδυτοῖς ἐσθήμασιν; ubi duas postremas voces *indutis vestibus* vertit postremus editor ac interpres, quum ἐνδυτὰ, sicut hic Apollinis ἐνδυτὸν, sunt ipsa *indumenta* seu amictus, (quamquam apud Euripidem in Ione vs. 224. στέμμασι ἐνδυτὸς, *coronis indutus* seu *ornatus* dicatur) & sicut alibi ab eodem Tragico Choëph. vs. 999. νεκροῦ ποδένδυτον dicitur de *talari* seu ποδήρει, eoque ferali *amictu*, quo involutus aut involvendus, pro funebri veterum ritu, recens caesus ab Oreste Aegisthus. Adde ἐνδυτὰ etiam de *linteis* dicta, quibus amicti infantes, ut apud Euripidem in Ione vs. 1414. σὰ γὰρ ἐνδυτὰ de linteis, quibus involutus Ion recens natus a matre Creusa fuerat expositus; & ἔνδυσις apud Athenaeum l. XII. p. 550. de vestitu juvenum apud Laconas, ac unde factum Latinorum *indusium*. Ita ὑπενδύτης, ἐσώτερον ἱμάτιον seu *interior vestis* ab Hesychio redditur; a Senioribus autem Exod. XXVIII. vs. 31. & Lev. VIII. vs. 7. ὑποδύτης dicitur summi Sacerdotis *pallium*, seu *tunica*, verius, eaque talaris seu ποδήρης, cui superimposita, ut ibidem dicitur, nempe

Digitized by Google

nempe Levit. VIII. vſ. 7. ἐπωμὶς ſeu *humerale*. Hic vero Apollinis ἔνδυτον dictum videtur de veſte ejusdem ſeu palla citharoedica eaque talari, qua ſubinde in nummis antiquis amictus occurrit citharam geſtans hic Deus, & de qua etiam palla, ut alia mittam, Propertius l. VIII. El. XXXI.

Actius in longa carmina veſte canit.

Quamquam & cum chlamyde etiam a tergo rejecta; caetera nudus; in priſcis itidem monumentis, quandoque viſitur, ſicut in praeclaris illis hujus Dei ſignis, quae olim Romae cum in hortis Vaticanis, tum alibi videre & mirari ſaepenumero contigit; & cujusmodi itidem affabre caelata vulgarunt induſtrii veterum id genus & ſelectiſſimarum quidem urbis ſtatuarum promicondi.

Ibid. ἥ τ' ἐπιπορπὶς] Qualis fibula conſpicua etiam in chlamyde hujus Apollinis modo indicata, eaque ibidem circa humerum ſiniſtrum nexa; & cujusmodi fibulatae chlamydes dictae apud Etymologum M. ἄλλικες, ſicut ab hoc Battiade in verſu, qui ibidem legitur, ac inter fragmenta ejus jam a Vulcanio relatus:

Ἄλλικα χρυσείην ἐεργομένην ἐνέτῃσι,

Chlamydem auream retentam fibulis,

ſicut poſtremam vocem exponit Heſychius, ἐνέτῃσι, περόναις; priorem autem ἄλλικα, non de *chlamyde* cum Etymologo, ſed de *tunica manicata* ab Euphorione dicta, ſeu χιτὼν χειριδωτός. In Scholiis autem ad hunc, quem verſamus, locum, ἐπιπορπὶς, ἡ περόνη dicitur; quamquam diſcrimen aliquod inter περόνην & πόρπην alii e Graecis, ſicut jam monuit ad Tertullianum de Pallio ὁ πάνυ, quaeſiverint; ut nempe περόναι *humerales* ſeu ἐπώμιαι eſſent *fibulae*; ſicut eaedem a Luciano vocantur in Amoribus p. 1060. ed. Salmur. πόρπη autem, quae veſtem & pectus ſtringeret. Qua de revideri poteſt Pollux lib. VII. c. XIII. p. 338. ὁ δὲ σχιστὸς χιτὼν ΠΕΡΟΝΑΙΣ κατὰ τοὺς ὤμους ἐνῆπτο. Ἡ δὲ ΠΟΡΠΗ κατὰ τὰ στέρνα ἐνήπλετο; *ſciſſa autem tunica fibulis* (ΠΕΡΟΝΑΙΣ) *circa humeros connectebatur*; ΠΟΡΠΗ *vero* (fibula itidem) *circa pectus ſtringebatur*. Et cujus poſtremi quidem generis *fibulas* innuere videtur Euripides, de Trojanis agens mulieribus, in Electr. vſ. 317.

Ἰδαῖα φάρη χρυσέαις ἐζευγμένα
Πόρπαισιν.

ut legendum ibi mallem quam ἐζευγμέναι, nempe *Idaea pallia* geſtantes, *aureis religata fibulis*. Quod tamen diſcrimen inter has voces, περόνην nempe & πόρπην, & eas quae ex utraque formantur, haud continuo ſervatum liquet. Unde, ut de promiſcuo vocis περόνης uſu nihil hic dicam, περονατρὶς vocatur apud Theocritum, de interiori veſte muliebri fibulata ad pectus, ut bene ibi ὁ πάνυ Caſaubonus, nempe Idyll. XV. vſ. 21. τὠμπέχονον καὶ τὰν περονατρίδα λάζευ, *cape amiculum & ſtolam fibulatam*. Πορπάματα vero de humeralibus fibulis dicta alibi video in adducto modo Euripidis dramate, Electr. vſ. 820.

Ῥίψας

Ῥίψας ἀπ' ὤμων εὐπρεπῆ πορπάματα.

Rejiciens ab humeris decoras vestes fibulis adstrictas;

& facta itidem a πόρπη vox πορπάζειν pro *infibulare* in genere seu *constringere*, qua usus est eo sensu Aeschylus Prom. vs. 61. alibi vero in eodem dramate δεσμοῖς προσπορπατὸς, *vinculo constrictus*, vs. 141. *Auream* autem Apollinis *fibulam* dixit hic Callimachus; & de qua proinde usurpare licet illud Theocrit. Idyll. XV. vs. 79. Θεῶν περονάματα φασεῖς, *Deorum fibulas dices*; quamvis in promiscuo etiam, maxime ditiorum aut nobiliorum mulierum, usu fuerint aureae id genus *fibulae*; quarum etiam meminit in versu paullo ante ex Etymologo adducto Callimachus. Unde Trojanis, quamquam captivis tum mulieribus, ut Asiatici luxus reliquias, *fibulas* id genus *aureas* tribuit in adducto paullo ante versu Euripides, χρυσέαις πόρπαισιν; & similiter Jocastae Sophocles, Oedip. Tyr. vs. 1265. εἱμάτων χρυσηλάτους περόνας, *vestium aureas fibulas*. *Fibulae* quidem hujus Apollinis *aureae* loco, παπύρῳ (Aegyptiaca nempe, e qua varia, quod aliunde liquet, πλέγματα fieri consueverant) eam in rem usum Cupidinem tradit Anacreon Od. IV. ὁ δ' Ἔρως χιτῶνα δήσας ὑπὲρ αὐχένος παπύρῳ· *Cupido autem tunicam religans papyro supra collum*. *Fibulae*, cujus hic mentio, *aureae* gestamen solis olim Syriae Regum cognatis concessum; unde insignis muneris loco talis fibula missa ab Alexandro Bala ad Jonatham Pontificem I. Maccab. c. X. p. 89. & Joseph. Ἀρχ. l. XIV. c. VII. p. 436. item ad eundem ab Antiocho Balae filio, ibid. cap. IX. p. 441. & I. Maccab. c. XI. vs. 58. Plutarchus vero in Gryllo de adolescente ad ostentationem amicto, ait p. 989. εἶχε δέ τι καὶ ἡ πόρπη χρυσοῦν ἔντα παίγνιον, οἶμαι, τορείας διηκριβωμένον· *sed & fibula aurea habebat, si recte memini, aliquid operis elegantis caelo parati subtilissime*.

Vs. 33. Ἡ τε λύρη] *Aureae* itidem Apollinis *lyrae* seu *citharae*, meminit Pindarus ab initio Pythiorum, χρυσέα φόρμιγξ Ἀπόλλωνος, & similiter *testudinis aureae* Horatius l. I. Od. III. ac praeterea Ovidius l. IV. El. III.

Artis opus rarae, fulgens testudine & auro,
Pendebat laeva garrula parte lyra.

Immo unde χρυσολύρατι Apollo invocatur apud Comicum, Lysistr. p. 783. Nemo autem mirabitur *citharam* inter Apollinis *arma* seu insignia, quae celebrarent Poëtae vel cantores, jam ante a Callimacho relatam, hic Apollini cum chlamyde vel palla, aut reliquo ejus cultu tribui, qui Citharoedum Apollinem, seu cithara vel plectro, quo eam non sine cantu pulsaret, armatum vel instructum vidit saepenumero in veterum nummis, aliisve monumentis antiquis. In quibus occurrit etiam subinde ἄφωνος seu σιωπηλὴ eadem cithara vel lyra, nempe supra columnam, cui Apollo innixus, quiescens ac recumbens. Id vero inde factum obiter moneo, quod Orpheus Apollini lyram consecrans,

ea cuidam columnae ab eo fuerit imposita, ut me docuere eruditi ad Apollonium Critici, qui id e Promethide referunt ad Argon. l. II. vs. 930. ἐν δὲ καὶ Ὀρφεὺς θῆκε λύρην, *Orpheus praeterea lyram dedicavit*; ubi Scholia, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ... ΛΥΡΑΝ ΑΝΑΤΕΘΕΙΣΘΑΙ ὑπὸ Ὀρφέως. ὁ δὲ Προμαθίδης ΕΠΙ ΣΤΗΛΗΣ τινός· *dicit ille quidem* (Apollonius) *super Apollinis aram, LYRAM ab Orpheo dicatam: Promethidas autem eam COLUMNAE cuidam IMPOSITAM.* Ut haec praeterea mittam, quae de deposita ab Apolline supra lapidem cithara, dum Alcathoo operam navat in fabricandis muris Megarensium, tradit Pausanias l. I. p. 78. Utrinque autem cum Citharoedi Apollinis, cithara nempe cum plectro, quo eam pulsaret, instructi, tum reposita supra columnam cithara quiescentis simulacra, duo sequentes nummorum typi hic ante oculos ponunt. Prior equidem sub Commodo cusus, cum inscr. APOL. PALATINO, & simulacris citharoedi Apollinis simul & Victoriae, exstat inter selectiora Numismata Illustrissimi Apamensium in Gallia Episcopi; alter cum nudo Apolline, cithara praeterea columnae aut basi imposita, inter Galieni nummos prostat.

Ibid. κέρωμα] Ita de arcu Dianae Hymn. in Dian. vs. 10. ἐμοὶ δ' εὐκαμπὲς κέρωμα, *mihi etiam flexibilem arcum*; quo utroque loco Scholia de *arcus nervo* hanc vocem explicant, quae pro arcu ipso, sicut apud Hesychium, hic sumitur. Ita κέρας de *arcu* dictum apud Lycophronem p. 95. ἐν χάρμασι ῥαιβῶσαι κέρας; quae tria alioquin, κέρατα, νευρὰν, & τόξον, conjungit alicubi Euripides, Rhes. vs. 33. ζεύγνυσθε κερόδετα τόξα νεύραις, ut ibi mallem quam νεύροις, quum νευρὰ de *tenso arcus nervo* proprie dicatur; & e quo praeterea loco emendandus eadem opera Hesychius, κερόδετα, τόξα, non κεροδέκα; quod typothetae erratum crederem, ni ita omnes, quae prodierunt hactenus Hesychii editiones, Aldina, Hagenoënsis, & Batava, hoc praeferrent. *Nervi*

vi autem illi *arcuum* vulgo olim e setis equinis; ut liquet ex Hesychio in ἱππικός, & Accio, cujus ea de re locum jam vidit ad Lycophronem Meursius.

Ibid. τὸ Λύκτιον] Seu Λύττιον verius, sicut dicta olim urbs inter Cretae praecipuas Λύττος ab Homero juxta Strabonem, & Polybium, indicata etiam a Stephano ejus nominis, quod in edito loco sita esset, & proinde a voce λυττὸν pro ὑψηλὸν, origine; & quod hic palmarium; in monumentis etiam, quae adhuc supersunt ejusdem loci antiquis, qualia duo vulgavit Tristanus Com. T. I. p. 444. in quibus ΛΥΤΤΙΟΝ ΠΟΛΙΣ ac ΛΥΤΤΙΩΝ Η ΠΟΛΙΣ legitur. Neque haec valent infringere, quod Λύκτος & Λύκτιος apud Strabonem, & Pausaniam, aut apud Latinos etiam Auctores Λύκτος & *Lyctus* aut *Lyctius*, sicut apud Ovidium Metam. l. VII. vs. 490. *classis Lyctia*, hodie legatur. Unde emendandus etiam Clemens, a quo dicitur in Protreptico p. 20. Λυκτίους γὰρ, (pro Λυττίους) Κρητῶν δὲ ἔθνος εἰσὶν, ἀνθρώπους κατασφάττειν τῷ Διΐ· *Lyctios gentem Creticam Jovi homines immolasse.* Λύκτιος autem seu Λύττιος ideo dictus hic Apollinis *arcus*, quod τοξοφόροι seu sagittandi peritia celebres olim fuerint prae aliis, ut aliunde notum, Cretenses; quamquam non adeo *Lyctios*, quam *Gortynios* aut *Gortyniacos*, a loco ubi fiebant e caprinis cornibus, eorundem arcus vocatos apud veteres legamus, ut Ovid. Metam. l. VII. vs. 778. *Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu*; ac de sagittis itidem, *Gortynis arundo*, dicatur apud Lucanum l. VI. p. 214. & *Gortynia spicula* apud Claudianum Paneg. IV. Conf. Honor. vs. 577.

Vs. 34. χρύσεα καὶ τὰ πέδιλα] Ita de Junone Hesiodus Theogon. vs. 12. χρυσέοισι πεδίλοις ἐμβεβαυῖαν, *aureis calceamentis incedentem*; & sicut inter cultus muliebris instrumenta ἀνθοβαφῆ πέδιλα, seu *purpurei calcei*, a Luciano referuntur in Amorib. p. 1057. aut Adonidi etiam πέδιλα tribuuntur apud Bionem Idyll. I. vs. 83. aut unde ἀπέδιλος seu *discalceatus* dicitur Oceanidum Nympharum Chorus, apud Aeschylum Prom. vs. 135. Quamquam haec non Dearum solum vel Nympharum, aut delicatiorum caeteroquin virorum vel mulierum calceamenta fuerint, ac unde καλὰ πέδιλα eadem vocat Theocritus Idyll. XXV. vs. 109. sed rusticis etiam tribuantur ab Hesiodo Ἔργ. lib. II. vs. 118. Ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδιλα βοὸς &c. Immo πέδιλα de quovis pedum tegmine dici notant veteres Critici ad Pindar. Pyth. Od. IV. pag. 243. ubi de Jasone dixerat, ἀμφίγυιον πέδιλον, nempe πάντα τὰ τοῖς ποσὶ περιαπτόμενα, πέδιλα καλεῖται· *omnia quibus pedes involvuntur, vocantur* πέδιλα.

Vs. 35. πολυκτέανος] Idem, quod apud Euripidem Ion. vs. 581. πολυκτήμων dicitur, seu *multa possidens*.

Ibid. Πυθῶνι κε τεκμήραιο] Nempe ob thesauros Delphicos, seu donaria aurea, aut summi caeteroquin pretii & exquisitae artis, ibi undique sacrata ac recondita, & de quibus θησαυροῖς,

 praeter

praeter Pausaniam aliosque, consulendus Euripides in Ione vs. 1141.

Λαβὼν δ' ὑφάσματ' ἱερὰ θησαυρῶν πάρα,

Accipiens vero aulaea sacra ex thesauris.

Qualia inde postea commemorantur deprompta, visu, ut ibidem ait, miranda, *aulaea barbarica*, *aurea pocula*, seu χρυσέους κρητῆρας, & χρύσεα ἐκπώματα vs. 1165. & 1175. ac unde etiam de eodem πολυχρύσῳ illius aedis Delphicae custode Ione, dixerat ante Tragicus;

Δελφοί σ' ἔθεντο χρυσοφύλακα τοῦ Θεοῦ
Ταμίαν τε πάντων πιστόν.

Delphi ipsum fecerunt custodem auri ipsius Dei, & fidelem dispensatorem omnium;

quo loco ταμίαν *quaestorem* minus opportune reddit Canterus. Quibus addi potest Plutarchus, qui de Pyth. Oracul. p. 408. *Oraculum Delphicum*, seu ejus aedem, *plenam Barbaricis & Graecanicis donariis* tradit, ἀναθημάτων δὲ καὶ δώρων ἐμπέπλησε Βαρβαρικῶν καὶ Ἑλληνικῶν τὸ χρηστήριον. Immo e quo insuper liquet, & e Pausania etiam in Phocicis, peculiares fuisse in ambitu aedis Delphicae, variorum Graeciae populorum οἴκους, ut eos vocat Plutarchus p. 400. seu *cellas*, illorum nominibus, qui easdem erexerant ac donariis ibi a se dicatis impleverant, inscriptas, & Corinthiorum quidem dictum proprio nomine Θησαυρὸν ibidem exstitisse. Quod postremum docet etiam Pausanias l. x. p. 633. qui illo Delphico Corinthiorum thesauro ab iis, ut ibi memorat, extructo, aurum a Lydis acceptum, fuisse ab iisdem Corinthiis repositum tradit. Idem vero de aureis donariis a Gyge Lydorum Rege Delphis in Corinthiorum thesauro reconditis pridem monuerat Herodotus lib. I. cap. XIV. eumque praeterea thesaurum non Corinthii populi, sed Cypseli eorum Tyranni revera exstitisse; quod postremum monuit etiam Plutarchus, loco paullo ante indicato, de Pyth. Oracul. pag. 400. Aliorum vero ibidem οἴκων seu θησαυρῶν, ut Acanthiorum & Brasidae, meminit insuper Plutarchus, ead. pag. 400. sicuti etiam Sicyonii thesauri, ac praeterea Polemonis Delphici, qui librum de thesauris illis Delphicis ediderat, Sympos. lib. V. Quaest. II. p. 675.

Vs. 36. ἀεὶ καλὸς καὶ ἀεὶ νέος] Qualis etiam in antiquis nummis aliisve monumentis antiquis conspicitur passim hic Apollo; prout id vere notavit jam olim Lucianus de Sacrificiis: ἀναπλάττουσι γενειήτην μὲν τὸν Δία, ΠΑΙΔΑ δὲ ἐς ΑΕΙ τὸν Ἀπόλλωνα, *exprimunt autem barbatum Jovem, SEMPER vero PUERUM APOLLINEM.* Quod monuit etiam Plutarchus ubi de Baccho agit & Apolline lib. de EI Delph. p. 389. ἀγήρω τε τοῦτον ΑΕΙ καὶ ΝΕΟΝ, ἐκεῖνον δὲ πολυειδῆ καὶ πολύμορφον ἐν γραφαῖς καὶ πλάσμασι δημιουργοῦσι. *Atque hunc* (Apollinem) *senectutis expertem ac SEMPER JUVENEM, illum autem* (n. Bacchum) *multiplici forma pingunt atque fingunt.* De utroque tamen Tibullus

lus lib. I. El. IV. *Solis coma est Phoebo Bacchoque juventa.* Unde idem Apollo ΝΕΟΣ ΠΥΘΙΟΣ inscriptus in veteri Tarsensium nummo, quem olim in Cimeliarchio Mutinensi, Serenissimo tum Duce ALPHONSO illius lustrandi facultatem coram humanissime exhibente, adnotasse memini. Quamquam, ut barbatus haud semel occurrit Bacchus in Naxiorum, cujusmodi ad Juliani Caesares vulgavi, aliisque antiquis nummis, sic talis Apollo etiam apud Hieropolitanos Syros fuerat expressus, sed ritu iisdem, ut liquet ex Luciano de Dea Syria, & Macrobio Saturn. l. I. qui illius meminere, plane peculiari; & quale barbati Apollinis simulacrum nuspiam hactenus vidisse memini.

Vs. 37. *Θηλείαις οὐδ' ὅσσον ἐπὶ χνόος* &c.] Melius haec verba vertit ligato sermone Vulcanius, *nulla teneras lanugine malas obducitur*, quam soluta oratione Interpres a praestantissima Daceria merito eo nomine reprehensus. Bene autem hic Scholiastae glossam, quamquam alienam omnino ab hoc loco, χνόος, ψόφος, ξυσμός, ex Hesychio interpretatus est idem Vulcanius; ac sicut eidem glossae, duo priora illius verba quod adtinet, praeclara lux accedit ex Aeschylo, Sept. Theb. vs. 379.

Σπουδῇ διώκων πομπίμους χνόας ποδῶν.

Festino gressu accelerans missos strepitus pedum:

non ut ibi χνόας ποδῶν absurde per *axes pedum* reddit Interpres. Χνόη nempe ibi idem quod χνόος pro ψόφος, sicut utraque vox eo sensu apud Hesychium etiam legitur, χνόην, τῶν ποδῶν ψόφον, quae glossa est hujus Aeschylei loci; item χνόος, ξυσμός, ψόφος, φθόγγος. Ita alibi in eodem hujus Tragici Dramate vs. 115. occurrunt ἀξόνων χνόαι; quae nihil aliud ibi quam *rotarum strepitus*, ut ea de re pluribus quandoque ad ipsum Aeschylum.

Vs. 38. *Αἱ δὲ κόμαι θυόεντα πέδῳ λείβουσιν ἔλαια*] Nusquam hanc vocem ἔλαια plurali numero efferri notant hic Scholia. Occurrit tamen eadem, ut observo, apud Athenaeum l. XV. p. 688. & quidem satis opportune, ubi *odorifera* itidem, seu θυόεντα ἔλαια, quorum hic meminit Callimachus, tangit: ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν μὲν χρῆσιν οἶδε τῶν μύρων. ΕΛΑΙΑ δὲ αὐτὰ καλεῖ μετ' ἐπιθέτου, ῥοδόεντι δ' ἔχριεν ἐλαίῳ, καὶ ἀλλαχοῦ δὲ λέγει, τὸ τεθυωμένον. *Unguentorum autem usum Homerus quidem novit, vocat autem ἔλαια, olea, adjuncto epitheto, ut, rosaceo perunxit oleo; alibi, odoribus conditum oleum.* Qui postremus Homeri locus, quem continuo ibi adducit Athenaeus, integer legitur Iliad. Ξ. vs. 172. Ita θυόεντα ἔλαια seu *odorifera olea* hic commemorat Callimachus, quibus perfusa esset Apollinis coma, quod *oleum* sicut & vinum, ad suscipiendum retinendumque odorem, ut notat Theophrastus de C. Pl. l. VI. c. XXVIII. p. 387. sint aptissima. Unde etiam idem libro de Odoribus p. 444. monet, ideo odores *oleo* condi, quod & aetatem istud diutissime ferre possit, & ad usum valde sit opportunum, quamquam suapte natura oleum, ut ibidem tradit, propter densitatem & pinguedinem omnium minime odorem concipiat.

Per *odorifera* autem illa *olea*, quibus *in terram*, quod hic dicitur, *stillaret Apollinis coma*, vel e *Nardo*, vel *Stacten*, seu e *myrrha oleum*, cujus notus eam in rem ac a Poëtis decantatus apud lautiores homines usus, facile licet intelligere. Ut nempe Apollo hic dicatur, sicut ille, qui apud Aristophanem Equit. p. 361. traditur ἀρχαίῳ σχήματι λαμπρὸς, *antiquo cultu splendidus*, mox σμύρνῃ κατάλειπτος, seu *myrrha unctus*; aut, quod idem infert, apud Apulejum Metam. l. II. *guttis Arabicis obunctus*, quas doctissimus Reinesius Syntagm. Inscr. p. 125. minus vere de *balsamo*, quod Psecades lautiorum capillis instillarent, interpretatur. Neque enim *balsamum* planta Arabica, quamvis eam apud Arabas nasci tradere norim Pausaniam l. IX. p. 583. aut apud Sabaeos Arabas etiam reperiri innuat Strabo, sed Judaica verius, ut notum, in nobili ejus convalle seu tractu Hierichuntino, sicut ex eodem Strabone, Theophrasto praeterea, Josepho, Plinio, Plutarcho, aliisque auctoribus, qui de ea agunt, liquet, tantum proveniens. Adde, quod *myrrha*, *Arabica* omnino, ut constat, planta, perfusi seu madentes luxuriantium olim crines occurrant saepe in antiquis Scriptoribus, sicut de ἀνδρογύνῳ Athide Ovidius Metam. l. V. vs. 53.

Et madidus myrrha, curvum crinale, capillus.

Immo unde *myrrheum crinem* dixit Horatius l. III. Od. XIV. *Myrrheum modo prohibere crinem*; & quo spectat proinde illud ejusdem Nasonis Heroid. Ep. XXIII. *non Arabum noster dona capillus olet.* Immo jam haec scripseram quum opportune occurrit optimus hujus apud Callimachum loci interpres Tibullus, qui de eadem Apollinis coma ait l. III. El. IV.

Intonsi crines longa cervice fluebant:
STILLABAT *Tyrio* MYRRHEA RORE COMA.

Nec miror quod *myrtea* (sicut & apud Horatium vetus Interpres, a colore scilicet *myrti* medio inter flavum & nigrum) pro *myrrhea*, ut habent etiam veteres libri, malit ibi Scaliger, & pro *Tyrio*, quod eodem huc redit, *Syrio*, ac ideo, ut de *malabathro Syrio* (cujus nempe apud Horatium eundem in usum fit mentio, lib. II. Od. VII.) id velit intelligi. Idem tamen Tibullus alibi de *nardo Tyrio*, inde nempe advecto, id se innuere aperte satis indicat lib. III. El. VII.

Jam dudum Tyrio madefactus tempora nardo.

& qui jam antea dixerat, ac apposite rursus ad hunc Callimachi locum, lib. II. Eleg. II.

Illius PURO DISTILLANT *tempora* NARDO;

quae alioquin *Assyria* etiam *nardus* ab Horatio dicitur l. II. Od. XI. Quamquam ut *myrrhae* vulgo & *nardi*, seu *odorati olei*, cujus hic Poëta noster meminit, inde confecti, sic *balsami* tamen eandem in rem usum, quamquam rarius ob plantae illius caritatem adhibitum, ex eodem Apulejo de Veneris cultu seu ornatu paullo ante agente liquet, a quo eadem ibi dicitur *cinnama*

fragrans

Digitized by Google

fragrans & *BALSAMA RORANS*; item alibi Metam. l. vi. *fragrans balsamo Venus remeat*; ac unde etiam de coena Cupidinis & Psyches nuptiali a Diis celebrata, legitur iterum in eodem libro, *Gratiae spargebant balsama.* Ut proinde sive e *myrrha*, sive e *nardo*, ut non solum ad similem vulgo ornatum, sed hujus etiam Apollinis comam, juxta adlatum scilicet Tibulli locum, adhibito, seu e *balsamo*, ut praestantiori adhuc & Deo proinde convenientiori, liquores, aut quae vocat hic Callimachus, *olea*, quibus stillarent juvenis perpetuo ac intonsi hujus Dei crines, commode hic possent intelligi. Ni tamen quis malit illud e *croco* hic innui, eoque praestantissimi celeberrimique apud Cyrenas (qua de re infra ad vs. 83.) odoris, & quo etiam *suavi croco* arae hujus Dei, ut ibi Callimachus, Cyrenis erant respersae. Qui proinde *crocus* eo magis hic etiam locum habere videtur, quod praestantissimum, inde *oleum*, *crocinum* dictum, idque *myrrha* melius adhuc redolens, ut de eo tradit Dioscorides lib. i. c. lxiv. conficeretur: ἐστὶ δὲ αὐτοῦ ΚΡΑΤΙΣΤΟΝ τὸ καλλιχρόως ΚΡΟΚΟΥ ΠΝΕΟΝ, ὅπερ εἰς τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἁρμόζει· δεύτερον δὲ ΤΗ ΣΜΥΡΝΗ περιφέρον. *Est porro PRAESTANTISSIMUM, quod abunde CROCUM spirat; estque id usui Medicinae aptum; proximum vero, quod* MYRRHAM *redolet.* Quae singula utique apprime huic loco conveniunt, de *Apollinis coma* crocino id genus *oleo stillante*, non Medicinae solum, ut mox a Poëta traditur, inventoris, sed quod continuo hic addit de eadem coma, e qua non *pinguedo*, sed πανάκεια sive praesens adversus omnes morbos remedium, *in terram*, seu Cyrenaeorum *campum* distillaret. *Crocino* certe illo vel *oleo* vel unguento, & exquisiti usus ac odoris, comas & caput perfundere veteres consueverant; unde de eo ait Moschus in Europa vs. 83. ξανθοῖο κρόκου θυόεσσαν ἐθείρην, *lutei* seu *rufi croci odoratam comam*; ac de crocino unguento Propertius l. iii. El. x.

Et crocino nares myrrheus ungat onyx.

Hinc etiam Proverb. vii. 17. ubi in Hebraeo & aliis antiquis Tralationibus dicitur, *adspersi cubile meum* מֹר seu *myrrha*, ibi Seniores διέῤῥαγκα τὴν κοίτην μου κροκίνῳ vel κρόκῳ juxta Codicem Alexandrinum; & alio rursus loco, Prov. iv. 14. *nardus*, quo itidem perfusas olim diximus τῶν τρυφηλῶν comas, & *crocus* conjunguntur. Immo sicuti olim tota theatra *croco*, eo quippe respersa, *fluere* sunt dicta, ut apud Spartianum in Hadriano, ac in Glossis antiquis, κρόκος ὁ ῥαινόμενος, aut κροκοράντισις, *croci sparsio*, ut notarunt ibidem viri summi, sic idem de *croco* Cyrenaico seu *oleo* inde praestantissimi, ut vidimus, odoris, quod spargeret seu quo *stillaret*, ut de eadem supra Tibullus, *Apollinis coma*, dictum a Cyrenaeo vate videtur, & quod ψεκάζειν alioquin ab Anacreonte dicitur Od. ix. Quibus addo denique, quod de nato recens Apolline a Theognide dicitur:

Digitized by Google

Πᾶσα μὲν ἐπλήσθη Δῆλος ἀπειρεσίη
ΟΔΜΗΣ ΑΜΒΡΟΣΙΗΣ.
Omnis quidem repleta est Delus ingens ODORE DIVINO;

aut similiter quod de divino quodam odoris halitu, e quo Dianam in paternis aedibus praesentem colligit apud Euripidem moribundus Hippolytus in cognomine dramate, dicitur vs. 1391.

—— ὦ ΘΕΙΟΝ ΟΔΜΗΣ πνεῦμα, καὶ γὰρ ἐν κακοῖς
Ὢν, ᾐσθόμην σου, κἀνεκουφίσθην δέμας,
o DIVINUM ODORIS HALITUM, *etenim licet in extremis sim, tamen sensi te*, (Dianam) *& levatus sum corpore.*

Vs. 39. οὐ λίπος Ἀπόλλωνος ἀποστάζουσιν ἔθειραι] Nempe ideo, quod non unguentis seu μύροις e variis odoribus compositis caput haberet Apollo perfusum & madefactum, sicut illa apud Comicum Concion. p. 757.

Ἥτις μεμύρωμαι τὴν κεφαλὴν μυρώμασιν.

Quae ungor caput unguentis; sed simplici tantum *oleo*, e sola *myrrha* aut forte *balsamo*, vel potius *croco*, ut modo vidimus, constante. Cujus equidem generis fuisse veterum στακτὴν, vel Athenaeus docet l. xv. p. 688. ἥγε στακτὴ καλουμένη διὰ μόνης ταύτης, *stacte etiam dicta e sola illa*, de qua ibi agit, *myrrha*; ac sicuti *puro* h. e. simplici & impermixto, *nardo distillare tempora*, seu caput vel comam dixit, loco superiori nota adducto, Tibullus. Cujusmodi etiam, ex una nempe re, non e pluribus aromatibus constans, ψιλὸν, ἁπλοῦν καὶ μόνον, *tenue*, *simplex*, *& solum oleum* a Galeno dicitur de simpl. Medic. Facult. l. II. c. VIII. Ἔλαια proinde dixerat superiori versu, non μύρα seu *unguenta*, quae spargeret Apollinis coma, sicut infra idem Poëta de Pallade Hym. in ejus Lavacrum v. 15. unguenta ab ea abesse tradiderat, Μὴ μύρα λωτροχόοι &c. ac sicut Berenices coma apud Catullum dicitur, Poëmatio in eandem, *omnibus expers unguentis*; ad quem locum vir magnus Is. Vossius, Dianam (Apollinem debuit dicere) & Minervam apud Callimachum, nullis unguentis mixtis, solo oleo usos, erudite alioquin monet. Quo spectat rursus illud Galeni ejusdem Operis Simpl. Medicam. l. II. c. XXVII. de mixto e pluribus aromatibus seu odoramentis oleo, οὐκ ΕΛΑΙΟΝ ἔτι τοῦτο, ἀλλὰ ΜΥΡΟΝ ἤδη προσαγορεύουσιν, *non jam illud* OLEUM, *sed tum* UNGUENTUM *vocant.* Neque vero hic obstat, quod idem Apollo cum Diana, λιπαροπλοκάμου Latonae liberi, ut obiter observo, a Pindaro dicantur in versibus, qui a Philone adducuntur, περὶ ἀφθαρσ. κόσμου p. 960. Non enim adeo *pinguem comam* ea voce λιπαροπλοκάμου ibi denotari, quam *nitentem & pulcram*, & quo sensu λιπαραὶ ἔθειραι apud hunc Poëtam in quodam Epigrammate, ac ab aliis etiam dicitur. Quamquam λιπαρὸν & λίπος, quod hic ab *oleo*, de quo in superiori versu, distinguitur, de *oleo* etiam dicatur, ut pri-

dem

dem ab Homero de Junone Iliad. Z. vſ. 171. ἀλείψατο δὲ λίπ' ἐλαίῳ, *& uncta est praestanti oleo*, λίπα nempe ibi pro λιπαρῷ seu λιπαρῶς, ἢ εὐόδμως, ut explicant eandem vocem brevia Scholia ad Iliad.K. vſ.577. Unde etiam opportune ad hunc Callimachi locum Eustathius p. 979. ἐπιτριπτὰ μῦρα, *contrita* seu *composita unguenta*, a temperantiae addictis olim studiose vetita observat, additque, καὶ ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐλαιώδεσι μύροις ἐχρῶντο, ὡς αἱ ἱστορίαι δηλοῦσι σαφέστατα, *& ideo quod veteres oleariis unguentis utebantur, ut historiae clarissime ostendunt.* Idem vero alibi nempe p. 1300. observat ἔλαια vocasse *unguenta* Homerum, μύρα autem voce primum usum esse Archilochum; quod ab Athenaeo, ut solet, hausit, a quo id traditur l. XIV. p. 688. λίπος autem de oleo quoque dicitur, cum alibi, tum apud Theophrastum, ut de Odoribus p. 444. ubi de oleo ait, loco supra jam indicato: ἐπεὶ φύσει ἥκιστα δεκτικὸν ὀσμῆς διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὸ ΛΙΠΟΣ· αὐτῶν δὲ τούτων τὸ ΛΙΠΑΡΩΤΑΤΟΝ τὸ ἀμυγδάλινον. *quandoque oleum suapte natura omnium minime odorem concipit, propter densitatem ac* PINGUEDINEM; *eorumque* PINGUISSIMUM *quodque ex amygdalis:* unde etiam de iisdem amygdalis Athenaeus l. II. p. 53. λιπαρώτερά τε φαίνεται, καὶ ἀναδίδωσι χυμὸν γλυκὺν καὶ λιπαρόν· *pinguiores quidem illae sunt, pinguemque succum ac dulcem praebent.* Theophrastus vero alibi eos, qui ex ῥιζοτόμων praescripto, thapsum aliasque quasdam herbas secabant, dicit ἀλειψαμένους λίπα, *oleo perunctos*, Gaza interprete, id praestitisse H. Pl. l. IX. p. 179. & Galenus etiam τῆς ἐλαιώδους καὶ λιπαρᾶς οὐσίας, *oleosae pinguisque substantiae* meminit de simpl. Medicam. Facult. l. II. c. XVIII. Adde λίπος ἐλαίου, seu *pingue oleum*, a Sophocle dictum in iis versibus, qui apud Clementem leguntur Strom. l. IV. p. 476. Solitos autem veteres in compotationibus *caput ungere pingui oleo*, κεφαλὴν λιπαίνειν, tradit Athenaeus l. XIV. p. 692. quod inde vini vim imbecilliorem & capiti minus noxiam crederent. Unde melius hic etiam Interpres λίπος, per *pinguedinem*, seu *pingue oleum* vel *unguentum*, quam per *adipem*, quae vulgo Graecis στέαρ aut πιμελή, vertisset; quo nempe, compotatorum id genus more, non esset perfusa Apollinis coma, sed uti superiori versu vidimus, maxime simplici tenuique odorato oleo, ac ut Theophrasti iterum verbis utar p. 444. de Odoribus, ἀλιπεστάτῳ καὶ λεπτοτάτῳ, *minime pingui & tenuissimo*, seu juxta Turnebum libri illius Interpretem, *liquidissimo*, & opportuno proinde, quod ex eadem *intonsi* illius Dei *coma* undique in *terram deflueret.* Ut vero λίπος hic, sic πῖον ἄλειφαρ, seu *pingue oleum*, dixit alibi Callimachus; eo nempe versu, qui non in Etymologo solum, unde inter hujus Poëtae fragmenta fuit ab Anna praestantissima relatum, ult. verſ. pag. 165. sed emendatior adhuc in Nicandri Scholiis ad Alexiph. legitur p. 55. ac ubi additur, εἶαρ, τὸ λίπος. Ad hujus autem & superioris apud Callimachum loci aliquam lucem, nihil omnino

 adtu-

adtulerunt priores editores, quod tamen alicujus operae pretium videbatur.

Vſ. 40. Ἀλλ' αὐτὴν πανάκειαν] Ipſam nempe ſalutem ſeu morborum omnium medelam hominibus largiendo, tanquam Ἰατρὸς non minus ac vates, & a quo, ut mox ait Callimachus, Medici artem remorandi mortem didicerunt. Unde Ἰατρὸς idem & Παίων olim dictus, item Οὔλιος a Deliis & Mileſiis, quod jam ſupra monui ad vſ. 52. Hymni in Jovem, Οὔλιον δὲ ὑγιαστικὸν καὶ παιωνικόν· τὸ γὰρ οὔλειν, ὑγιαίνειν, *Apollinem quendam* Οὔλιον *& Mileſii vocant & Delii, utpote ſalutiferum & ad curandos morbos opportunum.* Eſt enim οὔλειν *ſanum eſſe*, ut tradit Strabo l. XIV. p. 635. Hinc ΣΩΤΗΡ idem quoque ſacratus in nummis, qui adhuc ſuperſunt, antiquis; ut de eo ait Philo legat. ad Cajum p. 1006. σωτηρίων φαρμάκων εὑρετὴς πρὸς ὑγείαν ἀνθρώπων, *ſalutarium remediorum repertor ad hominum ſalutem.* Unde opportuna hic Heſychii gloſſa, πανάκεια, θεραπεία. Immo unde illud Hippocratis jusjurandum, ubi Apollinis Medici & ſimul πανακείας fit mentio: ὄμνυμι Ἀπόλλωνα Ἰητρὸν καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγείαν καὶ ΠΑΝΑΚΕΙΑΝ, *Juro Apollinem Medicum & Aeſculapium & Hygeam* (ſanitatem) *&* PANACEAM. Nota alioquin ex Theophraſto, non herba ſolum πανάκεια, quam circa Pſophidem in Arcadia naſci tradit H. Pl. l. IX. c. XV. p. 188. ſed praeterea τὸ πανακὲς τὸ Ἀσκληπίειον, & peculiaris, quem ibidem tradit, in eodem ſecando ritus, H. Pl. l. IX. c. IX. p. 179. editionis Heinſianae. Quo loco omitti non debet alius Callimachi inter inedita ejus Fragmenta verſus, & ab incomparabili Salmaſio jam ad Solinum adductus, p. 1275.

Ἡ πανακὴς πάντων φάρμακον ἡ σοφίη.

Vſ. 41. πρῶκες ἔραζε πίπτουσιν] Citatur idem locus in Scholiis Theocriti ad Idyll. IV. vſ. 6. & qui hinc etiam debet emendari, ac a ſequenti verſu, qui ibidem additur, omnino diſtingui. Quod a magno Caſaubono, qui de eo Callimachi loco ab illis Grammaticis adducto aliter ſtatuerat, Lect. Theocr. cap. IV. non animadverſum, ſed jam occupavit vir clariſſimi nominis D. Heinſius ad eundem Vatem p. 321. Ipſa vero Theocriti verba, quae Poëtae noſtri teſtimoniis in Scholiis ad eundem illuſtrantur, non ſunt hic praetereunda:

Μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;
Numquid rore victitat ſicuti cicada?

ubi praeterea Grammatici, τὴν σταγόνα τῆς δρόσου, πρῶκα λέγουσι ἀπὸ τοῦ πρωῒ πίπτειν, *roris guttam* πρῶκα *dici, quod mane* (πρωῒ) *defluat.*

Ibid. ἀκήρια πάντ' ἐγένοντο] Non *immortalia*, ut vertit hic Interpres, ſed *ſalva* & *incolumia*, ſicut bene jam hic monuit H. Stephanus. Ita Apollonius Argon. l. III. vſ. 466. ἀκήριος ἐξαλέοιτο; ad quem eruditi Critici, ἀπαθὴς, μηδὲν παθών. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀκήριος. Nec aliter Heſychius, Ἀκήρια, σῶα.

Vſ. 42.

Vſ. 42. Τέχνῃ δ' ἀμφιλαφὴς] Sic χορὸς ἀμφιλαφὴς, ſeu *chorus multiplex*, infra vſ. 3. Hymn. in Dianam. Uſus etiam haud ſemel hac voce Aeſchylus, pro *amplo* & *copioſo*, Agam. vſ. 1024. δόσις ἐκ Διὸς ἀμφιλαφὴς, *donum a Jove amplum*; alibi ἀμφιλαφὴς ταραχθεὶς, Choëph. quem locum minus commode ibi vertit Interpres, *ab utraque parte conturbatus*, pro *valde* ſeu *totus perculſus*, παντελῶς, ut habent ibidem Critici, ταρασσόμενος. Occurrit etiam eadem vox ἀμφιλαφὴς aliquoties apud Apollonium, & quam varie ibidem explicant veteres Critici, modo de platano *procera* ac *patula*, ut l. II. vſ. 735. modo de *opportuno utrinque portu* inſulae Cerauniae lib. IV. vſ. 983. modo de *ingenti* equo marino, eoque *vario*, *magno*, aut *utrinque ſetoſo*, ἀμφιλαφὴς ἀντὶ τοῦ ποικίλος, ἢ μέγας &c. Quae ποικίλου tributa inter alia eidem voci ab eruditis illis Grammaticis ſignificatio, haud male huic Callimachi loco quadrat, ubi de variis, quibus excellebat Apollo artibus, agitur; de quibus etiam Galenus Protrept. c. I. ζηλῶν μὲν τὴν Ἀσκληπιοῦ τέχνην Ἰατρικὴν, ζηλῶν δὲ Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικήν. *aemulatus quidem Aeſculapii artem Medicam; aemulatus vero Apollinis cum eandem artem, tum alias omnes praeterea, quibus excellit, Sagittariam, Muſicam & Divinatricem*; & quales etiam ſingulae mox a Poëta eidem tribuuntur. Quod ab Horatio itidem factum, a quo Apollo Augur, Arcitenens, Muſagetes, & Medicus deſcribitur in Carmine Seculari, *Augur & fulgente decore arcu* &c. Neque aliter in Scholiis ineditis ad Homer. Il. Δ. vſ. 101. τεσσαρῶν γὰρ τεχνῶν εὔφορός ἐστιν ὁ Ἀπόλλων, Τοξικῆς, Ἰατρικῆς, Μουσικῆς, καὶ Μαντικῆς, *quatuor enim artibus abundat* ſeu *excellit Apollo, Sagittaria, Medica, Muſica, & Divinatione.*

Vſ. 43. Κεῖνος ὀϊστευτὴν &c.] Magnus Scaliger ad Propertii lib. IV. El. VI. hunc locum legit, ſicut inde etiam retulit Vulcanius: Φοῖβος ὀϊστευτὴν ἔλαχεν ῥία, Φοῖβος ἀοιδήν. Sed quamquam elegans ſit ac ingenioſa hujus verſus lectio aut emendatio, haud neceſſaria tamen eadem, nec citra veterum librorum conſenſum, qui alteram, quae in editis exſtat, hactenus tuetur, facile admittenda.

Vſ. 45. Κείνου δὲ θριαὶ] Nota quae de hac voce θριαὶ, qua cum πρωμάντεις, ſeu πρωτομάντεις, tum fatidicae ſortes, ſeu ψῆφοι, fuerint dictae, non a Scholiaſtis ſolum ad hunc locum, ſed ab aliis priſcis Grammaticis, Stephano, Heſychio, Zenobio, ac Etymol. M. Auctore, & proverbio inde orto, πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες, enarrantur. Neque ignota, quae de vaticiniis olim inter varia eorum genera, per *ſortes* quoque ſeu ψήφους redditis, apud veteres leguntur, quorum meminit etiam Jamblichus de Myſt. S. III. c. XVII. Unde etiam talorum adhibitus eam in rem uſus, qui in ſacra menſa erant repoſiti, & quos jaciebant vaticinantes, ita ut ſi ſtarent iidem tali, ſignum eſſet, rem, de qua conſulerent, eventuram; contrarium vero,

Digitized by Google

si ii non starent, quod me docuerunt prisci Grammatici ad Pindar. Pyth. Od. IV. p. 255. Quod addunt proinde hic Scholia, dici inde juxta nonnullos θριὰς, quod a *tribus* Nymphis reperti essent illi *calculi fatidici*, ac ita θριὰς quasi τρεῖς dici, illustrare possent, quae de tribus ejusmodi lapillis seu ψηφιδίοις sortilegis, ab aliis dicuntur. Plutarchi locus de EI apud Delphos p. 391. ubi agens de Pythia in Delphorum Prytaneum solemni quadam die deduci solita, τριῶν κλήρων, qui ibi jacerentur, meminit. Ut mittam illud Tibulli l. I. El. III.

Illa sacras pueri SORTES TER *sustulit.*

Adde hisce quae de more *sorte* oracula Delphis *sortiendi* a veteribus traduntur; unde pridem Pythias πρόμαντις apud Aeschylum, Eum. vs. 32.

Ἴτων πάλῳ λαχόντες, ὡς νομίζεται.

Eant sorte sortiti, ut moris est.

Id autem ita fiebat, ut quum olim ac diu quidem, notante id Plutarcho Q. Graec. p. 292. semel tantum in anno, & stata quadam die, postea singulis mensibus, liceret Delphicum Oraculum consulere, tum adventante die, sorte electi e Delphis primates viri, qui Tripodi Delphico adstarent, ibique ab iis sortes jacerentur, quinam & quo ordine ex iis, qui nomina tum Delphis ad consulendum Oraculum, oblatis prius pro more Deo donariis, ediderant, essent admittendi. Quod factum solemni illa formula, & quae referri huc debet, ut observo, non ad eos, qui consulendi ipsius Oraculi caussa venerant; ea nempe, quae a Simplicio traditur lib. II. Physic. pag. 75. & nuper etiam a doctissimo Kuhnio ad Aeliani V. H. p. 245. erudite animadversa, Δελφοῖς δὲ καὶ προκατῆρχεν ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν, ὦ Τύχη καὶ Λοξία, τῷ δὲ, τίνι θεμιστεύεις; *Delphis etiam primum locum* (Fortuna nempe) *in interrogationibus tenuit, o Fortuna & Apollo: hic autem, cuinam respondes* seu *vaticinaris?* Ubi vero sors exiisset ei cui illa obtigerat, tum laxatis templi foribus & mactata prius ad aram ovi, patebat in sacellum ejusdem aedis, odore suavi fragrans, ac ad sacrum ibi Tripodem septo vallatum, aditus. Ibi tum lauream gestans ac in eadem cella seu sacello sedens, sciscitatus ea de re, cujus caussa accesserat Oraculum, a vate Pythia, quae prius antrum, cui impositus erat tripus, ut eidem insideret, subierat, & tota quasi tum a Deo commota & afflata, immo tanquam Apolline praeeunte, ferebat responsum; illudque versibus plerumque hexametris, quandoque trimetris, rarius autem soluta oratione. Quae singula ex antiquis auctoribus, maxime Tragicis, ac priscis praeterea Graecorum Grammaticorum commentariis, obiter nec alieno loco, ubi de Apollinis hujus *sortibus* & vaticiniis agitur, paucis commemorare libuit. Addo hisce id quod ab Eustathio notatur ad Iliad. p. 418. Εὐριπίδης δὲ καὶ μαντικάς τινας ψήφους ΚΛΗΡΟΥΣ καλεῖ, *Euripides autem & divinatorios quosdam* CALCULOS (κλήρους) SORTES *vocat.*

Vs. 46.

Vſ. 46. Ἰητροὶ δεδάασιν] Hinc Apollo, ut paullo ante vidimus, Ἰατρὸς nomine, in ſacramento Hippocratis primo loco adjuratus, & Pindaro etiam dictus Pyth. Od. IV. p. 264. Ἰατὴρ ἐπικαιρότατος, *Medicus opportuniſſimus*, & de eodem apud Lycophronem vſ. 180. χρησμοῖς Ἰατροῦ, *Oraculis Medici*; a Comico autem in Pluto p. 3. Ἰατρὸς ὢν καὶ Μάντις, *Medicus exiſtens & Vates*. Unde etiam appoſite una voce Ἰατρόμαντις ab Aeſchylo dictus, Eum. vſ. 62. eodemque nomine Apis ejus filius, Suppl. vſ. 271. ſicut utramque hanc laudem Ariſtaeo, ejusdem Apollinis ſcilicet & Cyrenes filio, tribuit Apollonius Rh. l. II. vſ. 504. Immo unde utramque artem, Ἰατρικὴν, tanquam proinde mere conjecturalem, & Μαντικὴν, ut communem quodammodo, Melampodis etiam ac Polyidi exemplo e priſcis Auctoribus notat Euſtathius Il. A. p. 48. Quod vero hic tradit Callimachus, ab Apolline Medicos ſcientiam medendi edoctos, ſeu ad *prolationem mortis remedia*, innuunt itidem Pindarus Od. V. Pyth. p. 274. & Euripides in Alceſtide vſ. 969. &c. a quo poſtremo Apollo inde Ἀκέστωρ alibi dicitur, Andromach. vſ. 900. ſicut παιὼν τῆσδε μερίμνης, *medicus hujus ſollicitudinis*, ab Aeſchyl. Agam. vſ. 99. & Οὔλιος, ut paullo ante vidimus, a Deliis & Mileſiis cultus. Quibus addendus hic Pauſanias, ubi ſui cum Sidonio quodam colloquii meminit, adſerente juxta Phoenicum Theologiam, Aeſculapium, nihil aliud eſſe, quam aërem, ex quo Ὑγίεια exiſtit; Apollinem inde, qui idem cum ſole, jure Aeſculapii patrem perhiberi, & cui narrationi ſubdit Pauſanias, eandem eſſe Graecorum ea de re, quae erat Phoenicum, opinionem, lib. VII. p. 443.

Vſ. 47. καὶ Νόμιον κικλήσκομεν] Cujus etiam, praeter Macrobium, quem hic citat poſt Friſchlinum Vulcanius, ejusque ut *perfectiſſimi Dei* meminit Syracuſanus Vates Idyll. XXV. vſ. 21.

—— Ἀπόλλωνος Νομίοιο
Ἱερὸν ἁγνὸν, ξεῖνε, τελειοτάτοιο θεοῖο.

Et Apollinis a paſtoribus culti ſacellum ſanctum, o hoſpes, perfectiſſimi Dei.

Addo Hippocratem de morbo ſacro cap. II. ubi a magis & incantatoribus adſcribi dicit *Apollini Nomio*, ubi epileptici *tenuiorem & denſiorem vocem edunt inſtar aviculae*, ἢν δὲ λεπτότερον καὶ πυκνότερον οἷα ὄρνιθες, Ἀπόλλων Νόμιος. Qua ratione hujus Apollinis filius Ariſtaeus Νόμιος etiam dictus juxta Pindarum Pyth. Od. IX. p. 303. & qui id ab eo hauſit, iisdemque verbis, quod obſervo, refert Apollonius l. II. vſ. 509. ὃν καλέουσι Ἀγρέα καὶ Νόμιον, *quem vocant Venatorem & Paſtoralem.* Unde alios Auctores omnino ſequutus eſt Juſtinus, qui pro uno Ariſtaeo, *Agreo* praeterea & *Nomio* appellato, tres fratres praeter quartum Authocum, eosque Apollinis & Cyrenes filios, memorat; *Nomium* ſcilicet, *Ariſtaeum*, & *Agreum*, lib. XIII. c. VII. Sed praeter Apollinem, Mercurius Νόμιος itidem invocatus apud Comicum

Θεσμοφ.

Digitized by Google

Θεσμοφ. p. 820. Ἑρμῆν τε Νόμιον ἄντομαι, *Mercurium etiam Nomion* seu *Pastoralem precor*; sicut rursus ὁ Τραγόπυς seu *Capripes* ejus filius, Νόμιος apud Arcadas cultus; ac unde Νόμια ὄρη in eadem regione denominata tradit Pausanias l. VIII. p. 518. Adde hisce νόμιον μέλος, quale fistula modulabatur apud Apollon. Rhod. l. I. vs. 578.

—— σύριγγι λιγείῃ
Καλὰ μελιστορδομένη νόμιον μέλος.

Fistula sonora suaviter modulatur pastoritium carmen, non *legitimum carmen*,

ut ibi eruditus alias sed morosior interpres; melius autem ad hunc locum Critici, qui νόμιον μέλος, ποιμενικὸν παρὰ τὰς νομάς, *nomion carmen*, *pastoritium apud pastores*, ibidem interpretantur. Quamquam Νόμιον dictum Apollinem, vel ἀπὸ τῆς νομῆς seu *pascuis*, vel ἀπὸ τῶ νόμων i. e. *lege chordarum*, tradat Servius ad Georg. l. III. vs. 2.

Vs. 28. ἐπ' Ἀμφρυσσῷ ζευγίτιδας ἔτρεφεν ἵππυς] Ζευγίτιδες ἵπποι hic dicuntur, qui alioquin ζύγιοι & ζευγηφόροι ab Aeschylo apud Eustathium in Hom. p. 1157. & Euripide Hercul. Fur. vs. 125. & in Rheso vs. 301. non semel dicuntur *jugales* seu *subjuges* equi; qui medium nempe Quadrigarum locum occupabant; sicut σειραφόροι vocabantur, qui a lateribus. Non *equas* autem, ut hic dicitur, sed *boves* pavisse Apollinem apud Admetum tradunt Euripides in Alcestide, ac Poëtae praeterea Latini, Ovidius, Tibullus, Horatius, ut viderunt jam ad hunc locum viri docti. Sed mirum, quod eosdem fugerit, id ab Homero hausisse Callimachum, qui meminit itidem *equarum*, quas in Thessalia, ubi fluvius hic *Amphryssus*, pavit in Admeti famulatu hic *Pastor ab Amphryso*. Exstat locus Iliad. Βοιωτ. vs. 270. &c.

Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο.

Mox,

Τὰς ἐν Πιερίῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων.

Equae quidem multo praestantissimae erant Pheretiadae.

(h. e. Admeti Pheretis filii.)

Has in Pieria nutrivit argenteum arcum gestans Apollo.

Immo, ubi Brevia ad Homerum Scholia notant, sicut hic Callimachus, dictum inde Νόμιον hunc Deum. Unde aliter forte intelligendus Euripidis ea de re locus, ubi de suo hocce ministerio Apollo ait Alcest. vs. 8. ἐβυφόρβυν ξένῳ, *boves pavi hospiti*; ut ea voce nempe illa harum *equarum*, haud minus quam reliqui armenti, cura intelligatur, pro noto vocis βυκόλυ de *quovis pastore* usu, prout notant Critici ad Euripidis Andromach. vs. 280. βυκόλοι καινῶς οἱ νομεῖς, sicut dictus etiam inde ἱπποβυκόλος in Scholiis ad Sophoclis Ajac. vs. 232. Quamquam norim, in eodem Alcestidis dramate, vs. 1031. βυφορβίαν dici *boves* tantum aut *juvencas*, & distingui ibidem ab *equis*.

Vs. 49. ὑπ' ἔρωτι κεκαυμένος Ἀδμήτοιο] Citant etiam eam interem

rem hunc verſum Brevia ad Homerum Scholia, loco ſupra indicato Iliad. Β. vſ. 273. Eandem hanc foedam vilis hujus famulatus cauſam tradiderunt alii, ut Rhianus juxta Scholiaſten Euripidis in Alceſt. p. 606. Non ſponte tamen, ſed Jovis juſſu, ob interfectos Cyclopas, eo ſe adactum, ut ſerviret Admeto, tradit ipſe Apollo in ejusdem Dramatis Prologo.

Vſ. 51. ἐπιμηλάδας] Notant hic Scholia ita *capras* vocari, quae cum *ovibus* paſcuntur, & μῆλα etiam de *capris* dici, adducto eam in rem Homeri verſu, μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον, qui exſtat Odyſſ. l. IX. vſ. 184. Ita Heſychius, μῆλα, πρόβατα, αἶγες. Quibus addi poteſt alius locus ex Iliad. Π. vſ. 353. ὑπ' ἐκ μήλων αἱρεύμενοι, *e pecoribus ſurripientes*, ac ubi notant inedita ad Iliadem Scholia, quae olim evolvere mihi licuit, beneficio viri magni Iſ. Voſſii, προβάτων καὶ αἰγῶν; adduntque ſimiliter de voce πρόβατα· πάντα γὰρ τοῖς παλαιοῖς κοινῶς τὰ θρέμματα, πρόβατα ἐκάλουν. καὶ Εὔπολις προβατικὸν χωρίον, τὸ ἐξ αἰγῶν φησὶ τόπον· *omnia enim a veteribus pecora*, πρόβατα *communiter vocabantur*, *& Eupolis*, προβατικὸν *ſolum dixit*, *locum e capris conſtantem*. Idem de voce πρόβατον, qua ſignificari πάντα τὰ βοσκήματα tradit Hippocrates lib. de Articul. tex. XXVI. ac in eundem Galenus, qui & alium ibi eam in rem ejusdem Hippocratis locum, e libro nempe de morbo Comitiali, adducit, & e quo itidem liquet cum pecora quaevis aut armenta, tum in ſpecie *boves* & *capras* eadem voce denotaſſe. Nempe prout legitur integer ille divini ſenis locus de morbo ſacro cap. II. ubi agit de Libyae mediterraneae incolis: οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς ἄλλο προβάτων οὐδὲν ἢ αἶγες καὶ βόες· *non enim alia ulla ipſis ſunt pecora*, *quam caprae & boves*. Additque praeterea loco ante adducto Galenus, ſimile quid apud Homerum exſtare, πολλά τε οἱ πρόβατ' ἔσκε, ut legi ibidem debet Poëtae locus, qui exſtat Iliad. Ξ. vſ. 124. & ad quem monent quoque brevia Scholia, omnia quadrupeda dicta a veteribus πρόβατα.

Vſ. 53. οὐδ' ἄκυθοι] *Steriles* ſeu ἄγονοι juxta Scholia; κύθος enim τὸ κύημα. Paullo aliter Heſychius, ubi ἀκυθῶν, ἀγεννητῶν; deinde juxta litterarum ſeriem, ἄκυθος, ἄτοκος, στεῖρα. Idem proinde ἄκυθος, ſeu ἀκύηθος, quod ἀκύημον, tum apud eundem Grammaticum pro στεῖρα &c. μὴ ἔχουσα κύημα, tum apud Euripidem legitur, Androm. vſ. 158. Νηδὺς δι' ἀκύμων, *venter enim ſine foetu*.

Ibid. ὑπάρνοι] Praeter Heſychium, ubi eadem vox legitur, Ὕπαρνοι, ποίμνη ἄρνας ἔχουσα, occurrit eadem, quod obſervo, apud Euripidem, in adducto modo dramate de Andromacha cum parvulo filio ad necem ligata, *inſtar ovis agnum ſub ſe foventis*, Ὕπαρνος γάρ τις ὡς ἀπόλλυσαι, Andromach. vſ. 556. Ὕπανδροι vero dictae mulieres, non quae ſub ſe viros haberent, ſed quae ſub virorum imperio, conjugatae ſcilicet, forent; ſicut apud Athenaeum l. IX. p. 388. de Porphyrione ave, caſtitatis

mulie-

mulierum custode, dicitur, τὰς ὑπάνδρους τῶν γυναικῶν τηρεῖν πικρῶς, *feminas virorum conjuges severe custodire*; ac praeterea a Senioribus Numer. cap. v. vs. 20. & 29. παραβέβηκας ὕπανδρος οὖσα, de conjugata muliere, quae violato viri thoro cum altero concubuit.

Vs. 54. διδυματόκος αἶψα γένοιτο] Sic de Diana, Lucina nempe, quibus ea favet, infra Hymn. in eandem vs. 130.

——— εὖ δὲ γενέθλη
Τετραπόδων, εὖ δ' ὄλβος ἀέξεται,
Feliciter autem genitura quadrupedum, & feliciter opulentia augetur.

Apposite etiam ad hunc locum Eumenides apud Aeschylum, gemellos foetus pecoribus Atheniensium, ubi earum ira, Palladis monitis, desaevierat, adprecantur, Eum. vs. 947. &c.

Μῆλα τ' εὐθενοῦντ' ἄγαν
Ξὺν ΔΙΠΛΟΙΣΙΝ ἐμβρύοις
Τίκοι χρόνῳ τεταγμένῳ.
Ovesque partu valde fecundas cum GEMELLO *foetu pariat stato tempore*:

ut bene ibi τίκοι pro τρέφοι legendum vidit Auratus, & qua de re ad ipsum Aeschylum. Idem etiam de pecorum fecunditate Danaidum votum apud eundem Tragicum, Suppl. vs. 699. πρόνομα δὲ βοτὰ τᾶς πολύγονα τελέθοι, *pascentia autem pecora sint fecunda.* Διδυματόκος autem hic in Callimacho legendum viderunt jam alii, & quae vox de Latona *Geminipara* in Orphicis legitur Hymn. in eandem, nempe θεὰ διδυματόκε.

Vs. 55. Φοίβῳ δ' ἑσπόμενοι πόλιας &c.] Conditores nempe urbium aut deducendae coloniae autores, soliti vulgo apud Graecos, prius Oraculum Delphicum consulere, quo auspicato id ab iis fieret. Consulebatur autem, tum de loco eam in rem opportuno; tum, an facile potiri eodem liceret; tum subinde, quo duce id iis agendum; aut quibus sacris vel legibus condendae urbes essent instruendae; ut haec duo postrema tangit Plato L. v. de Legib. pag. 738. ac dein pag. 759. ubi leges de rebus divinis Delphis petendas ab illis Οἰκισταῖς docet. Adeo etiam, ut non feliciter illud condendae urbis consilium cedere censerent, ubi istud inconsulto Oraculo adgrederentur. Luculentus eam in rem Celsi locus apud Origenem l. VIII. p. 407. & qui meretur proinde hic adscribi: Μεστὸς τούτων ὁ πᾶς ἐστὶ βίος· πόσαι μὲν ΠΟΛΕΙΣ ἐκ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ ὠρθώθησαν, καὶ νόσους ἀπεδύσαντο, καὶ λιμούς; πόσαι δὲ ἀμελήσασαι τούτων, ἢ ἐκλαθόμεναι, κακῶς ἐφθάρησαν; πόσαι δὲ εἰς ΑΠΟΙΚΙΑΝ ἐστάλησαν, καὶ μετελθοῦσαι τὰ προσταχθέντα, εὐδαιμόνησαν; *Plena est omnis vita exemplis, quam multae* URBES *ex* ORACULIS *sint conditae, aut morbos famesque evaserint; quam multae male perierint, securae Oraculorum, aut immemores; quam multae horum monitu deductae sint* COLONIAE, *auctaeque magnis felicitatibus, dum jussa non negligunt.*

Firmat

Firmat haec Herodotus lib. v. c. XLII. ubi meminit deductae infeliciter a Dorico Spartano in Libyam coloniae, non consulto prius, pro more, Oraculo Delphico, in quam terram, ad urbem condendam, tenderet. A quo proinde facto alieni exstiterunt, qui *Apollinem*, quod hic ait Poëta, *sequuti*, seu eo Auctore vel etiam Duce, ut saepe de eo traditum, ac mox etiam de Cyrenis dicetur, urbes condere sunt adgressi. Quod de Graecis quoque in genere monuit Cicero l. I. de Divinat. *Quam vero Graecia* COLONIAM *misit in Aetoliam*, *Ioniam*, *Asiam*, (addere potuisset Africam) *Siciliam*, *Italiam* SINE PYTHIO, *aut Dodoneo*, *aut Ammonis Oraculo?* de Atheniensibus autem, & Apolline signanter, Justinus l. VIII. c. 2. eo loco, quem jam opportune hic notavit Anna eruditissima, *quod* ILLO DUCE *tot urbes auspicato condiderant.*

Ibid. πόλιας διαμετρήσαντο] Pro more satis noto in condendis urbibus ac ducendis coloniis, ut locum eam in rem Oraculorum responsis placitum, auspicato etiam dimetirentur οἱ οἰκισταὶ, aut *mensores*; in extruendis nempe moenibus, Deorum fanis, viis, domorum divisione, singulis denique urbis partibus constituendis. Quod a Platone inprimis lib. v. de Legibus accurate praescriptum videas; ac unde similiter Lucianus de Astrolog. ὅτε ΠΟΛΙΑΣ ᾤκιζον, ὅτε ΤΕΙΧΕΑ περιεβάλλοντο &c. πρὶν ἂν δὴ τῶν ΜΑΝΤΕΩΝ ἀκοῦσαι ΕΚΑΣΤΑ· *adeo ut nec* URBES *conderent*, *nec* MOENIA *circumducerent*, *priusquam* DE SINGULIS *a* VATIBUS *responsum accepissent.* Unde novae in Sicilia urbis conditor Aeneas apud Maronem l. v. vs. 755. *Urbem designat aratro*, *sortiturque domos.* Quam in rem proinde, ut apud Romanos, Duumviri, Triumviri, aut plures etiam delecti, qui hoc rite & solemniter obirent, ita apud Graecos quoque, sicut, ut alia mittam, de Heraclea Trachinia a Lacedaemoniis, deductis in eam colonis, & tribus Spartanis οἰκισταῖς condita, tradit Thucydides, l. III. p. 255. ed. Wechel. De more caeteroquin ex Etruscorum disciplina observato in condenda Roma, eoque dein adhibito in deducendis coloniis, videndus Plutarchus in Romulo. Quibus addi possunt, quae de adhibitis ea occasione, auspicii caussa, pullariis, *aut posita auspicaliter groma*; aut de *Mensorum* seu *Metitorum* officio in coloniis deducendis, apud Ciceronem & Rei Agrariae Scriptores, Frontinum inprimis & Hyginum, leguntur. Adde, in coloniam, quae ita auspicato, pro more, deducta fuerat, dum ea esset incolumis, novam coloniam, ob religionem prioris auspicii, deduci non potuisse; inculpari proinde a Cicerone Antonium Philipp. II. *qui omni auspiciorum jure turbato*, *Casinam coloniam deduxisti*, *quo erat paucis ante annis deducta*, *ut vexillum videres & aratrum circumduceres.* quod postremum nempe, ut e Luciano modo vidimus, & aliunde constat, nonnisi auspicato fieri poterat.

Vs. 56. ἀεὶ πολίεσσι φιλήδει κτιζομένῃσι] Hinc auctor condenda-

Digitized by Google

rum urbium vulgo a Graecis, ut jam vidimus, habitus; ac unde de eodem Apolline, Lucanus l. v. vs. 107.

Saepe dedit sedem totas mutantibus urbes;

ac inde toties ea de re, idem vel Pythius, vel Didymeus, vel Clarius, vel apud Branchidas consultus in veterum monumentis legitur. Unus hic Celsi, praeter eum jam adductum, apud Origenem locus abunde id comprobat l. VII. p. 333. τὰ μὲν ὑπὸ τῆς Πυθίας, ἢ Δωδωνίων, ἢ Κλαρίου, ἢ ἐν Βραγχίδαις, ἢ ἐν Ἄμμωνος ὑπὸ μυρίων τε ἄλλων θεοπρόπων προειρημένα, ὑφ' ὧν ἐπιεικῶς ΠΑΣΑ ΓΗ ΚΑΤΩΚΙΣΤΗ. *Illa vero aut Pythiae, aut Dodoneae, aut Clarii, aut in Branchidis, aut Ammonis, aut ab aliis innumeris Oraculis praemonita, a quibus ferme* UNIVERSA TERRA FUIT HABITATA, *seu coloniis frequentata.* Unde inter ingentia beneficia ab Oraculo Apollinis Delphico, in universum genus humanum collata, κτίσεις, seu *urbium exstructiones*, recenset continuo Plutarchus de Pyth. Oracul. p. 435. Adde Julianum Imp. Orat. IV. p. 288. de Apolline dicentem: ἐκόσμησε δὲ ἱεροῖς καὶ πολιτικοῖς ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ θεσμοῖς· οὗτος ἡμέρωσε μὲν διὰ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ τὰ πλεῖστα τῆς οἰκουμένης. *Sacris ac civilibus institutis* URBES *ornavit. Hic est, qui* GRAECIS COLONIIS *frequentatis, maximam orbis partem mitiorem ad cultum composuit.* Verus proinde, quod hic a Callimacho innuitur, φιλόπολις hic Apollo, quales alioquin dicti Tutelares Thebarum Dii apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 181. & cui opponitur μισόπολις apud Aristophanem Vesp. p. 458. Voce autem φιληδεῖν, quam hic adhibet Poëta, praeter eundem Comicum Graecum, usus quoque Theophrastus H. Pl. l. IX. c. XVI. p. 184. καὶ τοῦτον (agrum nempe dictamno feracem) αἱ αἶγες ἐπινέμονται, διὰ τὸ φιληδεῖν, *eumque caprae depascunt, quod (dictamno) delectentur.*

Vs. 57. αὐτὸς δὲ θεμείλια Φοῖβος ὑφαίνει] Nempe non Consultor ille solum condendarum urbium, sed earum etiam, vel Κτίστης, vel Οἰκιστὴς, vel Ἀρχηγέτας, *Conditor* nempe & *Fundator* quandoque a Graecis dictus. Unde de Apolline, ut Cyzici conditore, Aristides Paneg. Cyzic. p. 414. ὃς ταῖς μὲν ἄλλαις ΠΟΛΕΣΙ ἐξηγητής ἐστι· τῇ δὲ πόλει ταύτῃ καὶ ΑΡΧΗΓΕΤΗΣ· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ΠΟΛΕΙΣ, διὰ τῶν Οἰκιστῶν ᾤκισεν, οὓς ἀπέστειλεν ἑκασταχόσε· ταύτης δὲ ἐκ τοῦ εὐθέος αὐτὸς γέγονεν ΟΙΚΙΣΤΗΣ. *qui aliis quidem* URBIBUS *interpres, huic etiam* AUCTOR *est; alias enim* URBES *per conditores quoquo versus dimissos condidit; hujus ipse protinus* FUNDAMENTA JECIT. ut ea postrema vertit Canterus. Quamquam Apollo, non *Cyzici* solum, sed aliarum etiam urbium Οἰκιστὴς seu Ἀρχηγέτης dictus, ut *Cyrenarum*, de qua urbe mox apud Pindarum; *Naxi* praeterea in Sicilia, teste Thucydide l. VI. p. 412. ac sicut in antiquis praeterea nummis Siculis *Messeniorum* & *Tauromenitarum*, idem inscriptus adhuc hodie legitur, nempe circa laureatum ejus caput, ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ, ita

apud

Digitized by Google

apud *Aeginetas* eidem, tanquam Οἰκιστῇ non solum, sed Δωματίτῃ etiam sacrificatum docent veteres Grammatici ad Pindarum Od. VII. 347. ac idem Apollo cum πολιεὺς, tum πατρῷος, seu *patrius*, Athenis cultus, ut liquet ex Demosthene de Corona, Pausania Attic. l. 1. Polluce, aliisque.

Ibid. ὑφαίνει] Notandus obiter hic vocis ὑφαίνειν θεμείλια de jactis urbium fundamentis, ac proinde pro *struere* aut *construere*, usus, juxta illud Poëtae haud ignotum de Ulysse Odyss. Π. vs. 422. δόλους καὶ μῆτιν ὑφαίνων, *dolos & consilium texens*. Adde Pindarum Pyth. Od. IV. p. 249. ὑφαίνειν λοιπὸν ὄλβον, *texere felicitatem in reliquum tempus*, & Aristophanem Lysistrata p. 876.

Ἀλλὰ ταῦτ' ὕφηναν ἡμῖν ἄνδρες ἐπὶ τυραννίδι.

Sed haec struxere nobis viri tyrannidi imminentes.

Ad quae proinde respexit Hesychius, ὑφαίνει, κατασκευάζει. Alibi ῥαψῳδίαν vocat Callimachus in Scholiis Pindari, Od. II. Neme. p. 3411. τὸ ἐπὶ ῥάβδῳ μῦθον ὑφαινόμενον. Sic *opus* & *epistolas texere* dixit Cicero; & *menses texunt annos*, Apulejus de Mundo.

Vs. 58. Θεμείλια Φοῖβος ἔπηξε] Quo spectat forte opportuna Hesychii Glossa, ἔπηξεν, ἔστησεν; sicut supra vs. 15. ἐπήξειν τεῖχος, & pro nota itidem & ibi obiter adducta vocis *statuere* apud Romanos significatione. Sic praeter Trojae muros una cum Neptuno ab hoc Apolline erectos, eundem deposita, quod antea obiter monui, supra lapidem cithara, Alcathoum in fabricandis Megarensium muris adjuvisse, ex eorundem Megarensium fide refert Pausanias l. 1. p. 78.

Vs. 59. Καλῇ σὺ Ὀρτυγίῃ] Dictam ita *Delum* innuunt hic Scholia a Latona, Junonem fugiente, in ὄρτυγα, seu *coturnicem*, mutata, ac in insulam illam appulsa. Alii vero id eidem Latonae a Jove sub ὄρτυγος specie compressae tribuunt, ut Critici ad Pindari Pyth. p. 185. alii autem, non Latonae, sed Asteriae ejus sorori, Jovis concubitum fugienti, id contigisse memorant; & a qua insula, quae e mari, in quod eadem deciderat, emersit, *Ortygiae*, sicut & *Asteriae* nomen (quod ei quoque largitur Callimachus H. in Del. vs. 224.) inditum tradunt, ut Tzetzes ad illud Lycophronis p. 71.

Τύμβος δὲ γείτων ὄρτυγος πλησμώδους·

Sepulcrum vero vicinum alatae coturnicis.

Postremum etiam innuunt eruditi ad Apollonium Critici ad l. 1. vs. 308. qui tamen alibi cautius, non ab hac *Asteriae* Latonae sororis metamorphosi, sed ab *Ortygia* Aetolica, cum Delum insulam, juxta Nicandrum in Aetolicis, tum alia ejusdem nominis loca denominata tradunt; nempe ad Argon. l. 1. vs. 419. Quod ideo tango, quia istud in nuperis virorum doctorum ea de re ad Stephanum Observationibus & Notis praeteritum video; neque alibi, quod sciam, *Aetolicae* illius *Ortygiae*, quae aliarum hujus nominis exstitit Metropolis, facta occurrit mentio. Ut mittam hic, quod in Orphicis Hymn. in Latonam,

Digitized by Google

Diana in Ortygia, Apollo autem in Delo, diversis proinde locis aut insulis, nati dicantur:

Τὸν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὴν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ.

Et qua de re infra ad partum Latonae in Delo opportunior dicendi erit locus: nempe ad Hymn. in Delum.

Ibid. περιηγέος ἴζυγόθι λίμνης] *Curvam prope paludem* reddit hic Interpres; melius *rotundam*, seu *orbicularem*, prout hanc vocem περιηγὴς per κυκλοτερὴς explicant hic Scholia, ac infra Hymn. in Delum vſ. 198. Κυκλάδας ὀψομένη περιηγέας, *Cycladas inspectura rotundas*, bene ibi explicatum legas. Neque aliter Apollonius Argon. l. III. vſ. 138. ἀψῖδες περιηγέες, ac ibi Critici, περιηγεῖς, περιφερεῖς, περίδρομοι; ſicut eodem lib. vſ. 1031. βόθρον περιηγέα reddunt iidem, τὸν περιφερῆ καὶ στρογγύλον.

Vſ. 60. ἀγρώσσουσα] Hinc ἀγρῶσται, *venatores*, οἱ κυνηγοὶ, cum apud Euripid. Rheſ. vſ. 266. tum apud Apollonium Rhod. l. IV. vſ. 175.

Ibid. καρήατα συνεχὲς αἰγῶν] Praeter Plutarchum de Solert. Animal. Ovidium Epiſt. ad Cydippen, & Martialem Spectac. Epig. I. qui *arae* hujus *corneae* ab Apolline in Delo extructae, ac inter ſeptem Mundi miracula relatae, meminerunt, ut videre jam ad hunc locum priores editores, addendum omnino fuerat Poëmatium Arae, quae vulgo Doſiadae dicitur; & eo magis, quod *Cynthii* Apollinis ac paſcentium in *Cynthio* monte *caprarum*, e quarum *cornibus* compacta hic dicitur ab Apolline ara, ibidem fiat etiam mentio; οὐδ᾽ ὁ Κυνθογενὴς ἔτευξε φύτλη, λαβὼν τὰ μηκάδων κέρα &c. *nec quam Cynthigena ſtruxit proles accipiens balantium cornua.* Ejusdem vero βωμοῦ in Delo κερατίνου meminit quoque Laërtius in Pythagora l. VIII. ἀμέλει καὶ βωμὸν προσκυνῆσαι, μόνον ἐν Δήλῳ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Γενέτορος, ὅ ἐστιν ὄπισθεν ΤΟΥ ΚΕΡΑΤΙΝΟΥ. διὰ τὸ πυροὺς καὶ κριθὰς καὶ τὰ πόπανα μόνα τίθεσθαι ἐπ᾽ αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς, ἱερεῖον δὲ μηδὲν, ὥς φασιν Ἀριστοτέλης ἐν Δηλίων πολιτείᾳ. *Denique Deli ſolam Apollinis Genitoris aram veneratus esse fertur, quae pone corneam eſt; quod in ea frumentum, & hordeum, & placentulae ſolae absque igne, nulla autem victima apponeretur, quemadmodum ait Ariſtoteles in Deliorum Republica.* Falſus autem eſt Licetus, qui hanc Apollinis Delii *aram incruentam*, & ἄνευ πυρὸς, (quales ἄπυροι arae & ab ἐμπύροις diverſae, aliunde etiam notae) cum hac *ara cornea* confundit in ſua, quam vocare ei libuit, ad *Aram Nenarii Terrigenae Encyclopedia.* Praeter clara enim Laërtii verba conſuli poteſt Clemens, qui hoc ipſum Pythagorae factum, idque ad aram illam in Delo ἀναίμακτον, ac ubi nullae mactarentur victimae, refert Stromat. l. VII. p. 717. ac praeterea Porphyrius, qui arae itidem in Delo incruentae, illiusque, quod idem nos docet, Εὐσεβῶν dictae meminit περὶ ἀποχ. l. II. p. 172. Quae loca ideo tango, quia nulla in iis arae hujus κερατίνης fit mentio, ac praeterea a viris doctis ad Laërtium ſint praetermiſſa. *Aram* autem κερατίνην, quam

Digitized by Google

quam ibidem memorat Laërtius, non in *Delo*, sed *Ephesi*, praeter aliorum auctorum fidem, ab Eustathio collocari ad Iliad. VIII. observat simul ibi ac miratur haud immerito magnus Casaubonus, quem adeat, si lubet, Lector. Id vero forte inde factum observo, quod ante oculos habuerit hunc Poëtae nostri locum Eustathius, ubi καλῇ ἐν Ὀρτυγίῃ, quod paullo ante vidimus, exstruisse hanc e cornibus aram Apollo dicitur; Ephesus autem *Ortygia* dicta etiam fuerit, ut praeter Plinium ac Stephanum docent eruditi ad Apollonium Critici; ubi Ὀρτυγίην, cujus ibi a Poëta fit mentio, lib. I. vs. 419. quandoque ab aliis de Delo intelligi notant; οἱ μὲν τὴν Ἔφεσον, οἱ δὲ τὴν πρότερον Δῆλον καλουμένην, *illi quidem Ephesum, hi autem prius ita dictam Delum*. Quamquam nomen illud Ὀρτυγίης alii ad lucum ita dictum ante Ephesum restringunt, cujus meminit, ut ante vidimus, Tacitus Annal. l. III. c. LXI.

Vs. 61. Κυνθιάδων] Ita, ut modo innui in Ara Dosiadae, de hac *ara cornea* ab Apolline exstructa; e cornibus nempe caprarum pascentium in monte Deli *Cynthio*; λισσαῖσιν ἀμφὶ ῥάχεσιν ὅσσαι νέμονται Κυνθίαις, *ac levia circa cacumina quotquot pascuntur Cynthiae*. Quamquam Eustathius ad Iliad. Δ. p. 450. notet in hac insula Delo exstare magna cornua, ut arietis & hirci, aliunde, ceu e mari rubro, eo advecta.

Ibid. ἔπλεκε βωμὸν] Sic eadem de re veteres Glossae ad Aram Dosiadae, quas adfert ibidem ὁ πάνυ pag. 135. λέγεται δὲ ἐκ δεξιῶν κεράτων ΠΕΠΛΕΧΘΑΙ ΤΟΝ ΒΩΜΟΝ μόνον, ἐξ ἀριστερῶν οὐδαμῶς. *Fertur autem e dextris cornibus structam solum aram, e sinistris autem neutiquam*. Arae alioquin veterum vulgo e lapide compactae; aut e viridi etiam cespite paratae, quales subitariae, & de quibus Lucanus l. IX.

Erexit subitas congesti cespitis aras.

aut e cineribus collectis, & adustis victimarum femoribus paratae; quales vel Jovis Olympii in Elide, vel Junonis Samiae, aliaeque id genus arae traduntur apud Pausaniam lib. V. Eliac. p. 312. sed haec obiter.

Vs. 63. Ἐκ κεράων] Et quidem sine ullo glutine, aut alio, quod eadem cornua coagmentaret, vinculo, ac praeterea e solis, ut modo diximus, cornibus earundem caprarum dextris; ac unde meruit compacta ita haec ara, ut inter septem Mundi miracula referretur, notante haec omnia Plutarcho de *Solert. Animal.* Quo factum etiam, ut praeter Poëtae hujus morem, βραχυλογίας studiosum ac praeconem, pluribus versibus Apollinis in eadem ara exstruenda solertia hic celebretur. Postremum vero illud juxta Plutarchum, de dextris tantum cornibus adhibitis, seu, ut ille ait, διὰ μόνων τῶν δεξιῶν συμπέπηγε καὶ συνήρμοσται κεράτων, *e solis dextris compacta est & constructa cornibus*, memorant etiam Glossae ad aram Dosiadae, in fine superioris notae jam adductae. Aliter tamen idem Plutarchus in Theseo, ubi eandem

dem aram Deliacam, quod vidit jam Licetus, e sinistris tantum cornibus compactam tradit: ἰχόρευσε δὲ περὶ τὸν κερατῶνα βωμὸν, ἐκ κεράτων συνηρμοσμένον εὐωνύμων ἁπάντων· *saltavit autem circa cornutam aram, ex cornibus sinistris omnibus compactam.* Quae gravissimi alioquin auctoris eadem de re adversa plane verba conciliari utique non possunt, nisi ut vel μνημονικὸν ἁμάρτημα statuatur, quod eidem haud semel contigit, dum diversimode rem eandem pluribus locis tangit; vel de mendo suspectus alteruter in eodem locus, & quidem potius, qui postremo e Theseo adductus, existimetur. Neque enim εὐώνυμα de *dextris*, nisi quatenus *fausta* vulgo appellantur δεξιὰ, dici hactenus putem; ac unde χερσὶ δεξιωνύμοις pro *faustis manibus*, exstare novi apud Aeschylum Suppl. vs. 615. Idem vero alibi δεξιὰς & εὐωνύμους h. e. ἀριστερὰς opponit Prom. vs. 488. οἵτινές τε δεξιοὶ φύσιν, εὐώνυμοί τε, *& qui natura dextri, & qui sinistri*; scilicet pro recepta vulgo posterioris vocis significatione.

Ibid. κεραοὺς δ' ἐπήξε ὑπεδάλετο τοίχους] E quo proinde loco patet, non *aram* fuisse solum κερατίνην, sed *parietes* loci, ubi posita fuit eadem ara in Delo, itidem κερατοφόρους, seu appensa quoque iisdem, ut fieri adhuc hodie consuevit in Magnatum, aut alioquin τῶν κυνηγῶν atriis aut porticibus, *cornua.* Πῆξε autem non soluta solum, sed ligata oratione Scriptoribus familiare, ut Callimacho coaevis Nicandro Alex. p. 164. Apollonio Rh. l. IV. vs. 272. & praeterea Euripidi in notis versibus, καὶ γῆν πέριξ ἔχοντ' &c. qui praeter Clementem Protrep. p. 15. & Stromat. l. V. p. 603. a Plutarcho adducuntur πρὸς Ἡγεμ. ἀπαιδ. p. 780. & a Stobaeo Ecl. Phys. l. I. c. III. a Cicerone autem Latine versi exstant lib. II. de Natur. Deor. c. XXV.

Vs. 65. βαθύγειον ἐμὴν πόλιν] *Cyrenas* patriam suam, *βαθύγειον urbem* hic vocat Poëta, eodem sensu, quo eandem condidisse dicitur Battus apud Pindarum Pyth. Od. IV. ἐν ἀργινόεντι μαστῷ, seu *in ubere terrae sinu*, sicut eundem locum ibi explanant veteres Critici. Adeo ut de hac Cyrenarum urbe, seu ejus agro, tradat Arrianus in fine Indicorum, eam, quamvis in desertioribus Libyae locis sitam, haud eo minus fertilem, herbosam ac *irriguam*, seu ἔνυδρον, exstitisse, *omnisque generis fructibus & jumentis feracem*, καρπῶν παντοίων καὶ κτηνῶν πάμφορον. Apud Theophrastum autem de C. Pl. l. VI. c. XXVII. p. 384. ager Cyrenarum haud nimium fervidus, aër autem purus ac serenus dicitur, καθαρὸς καὶ ἄνυδρος, seu *non pluvius*: quod proinde Arriano non repugnat, qui eandem urbem vocat, uti vidimus, ἔνυδρον h. e. *irriguam*; fontibus nempe, sicut id de Cyrenis aperte etiam tradit Justinus, & qua de re infra ad vs. 88. πηγῆς Κυρήνης, dicetur opportunius. Quam insuper vocem βαθύγειον de *foecundo* arvo usurpat Chrysostomus, nempe βαθύγειον καὶ λιπαρὰν αὔλακα, *foecundum frugibus & pinguem sulcum*, Serm. II. In Obscur. Vet. Test. p. 618. Tom. VI. edit. Savil. Neque aliter, & apposite quidem

quidem ad haec Callimachi verba Lemnus insula vocatur γαῖα βαθυλήϊος, i. e. *frugibus abundans solum*, apud Apollonium l. I. vs. 830. Ita apud Aeschylum *praedives* dictus βαθύπλουτος, Suppl. vs. 263. & leo Nemaeus βαθύστερνος, seu *magni* vel *ampli pectoris*, apud Pindarum Isthm. Od. III. 451. in quibus nempe ac aliis id genus compositis illud βαθὺς seu βαθὺ, *copiosum* & *multum* aut *valde* notat; quomodo etiam a Theocrito non solum βαθὺς ὕπνος, Idyll. VIII. vs. 65. sed παίσδειν ἐς βαθὺν ὄρθρον, *ludere usque ad altum diluculum* seu *summum mane* dicitur, Idyll. XVIII. vs. 404. sicut eadem locutione usus Polyaenus, Stratag. l. II. c. XXVIII. de Maga Cyrenarum rege, qui speculatoribus praescripserit, facem sub vesperam tollere, καὶ πάλιν βαθέος ὄρθρου τὴν αὐτὴν, *atque iterum summo mane eandem*; & quibus obiter illustratur similis locutio a Luca adhibita Evang. c. XXIV. vs. I. ὄρθρου βαθέος ἦλθον. ubi vetus Interpres, *valde diluculo venerunt*. Adde quod sicut βαθύγειος πόλις hic de *Cyrenis*, a Cyrenaeo vate dicitur, sic λαλκόγειος eadem traditur ab Hierocle in Scholiis ad Pindari adductum supra locum, p. 232.

Ibid. ἔφρασε Βάττῳ] Notus Cyrenarum, duce Apolline, conditor, de quo tradunt hic Scholia, eum qui mutus fuisset hactenus, viso repente leone, clamorem sustulisse, ac inde linguae usum recuperasse. Idem tradit Pausanias lib. x. p. 617. Herodotus vero, Plutarchus, & Graeci Pindari Enarratores, loco modo citato Od. IV. Pyth. pag. 232. infelicitatem solum vocis, seu sono vocis exili ac balbutiente tantum eum fuisse referunt, ἰσχνόφωνον καὶ τραυλόν. Quae postrema sunt Herodoti ea de re verba, & a quo praeterea Βάττος *regem* apud Libyas denotare dicitur; e quibus singulis constat Hesychii, qui ab eo id hausit, glossa: Βάττος, βασιλεὺς, τύραννος, Λίβυες· τραυλόφωνος, ἰσχνόφωνος. Quae praeterea insigniter illustrant, quae de eodem *Batto* tradit Plutarchus de Pyth. Oracul. p. 405. eum, consulto Oraculo, ab Apolline missum ut Cyrenas conderet, ὅτι τραυλὸς μὲν ἦν καὶ ἰσχνόφωνος, βασιλικὸς δὲ καὶ πολιτικὸς καὶ φρόνιμος· *ideo quod blaesa quidem & exili voce esset, regio autem animo & civili prudentia ac sapientia inclytus*. Quibus addere liceat aliud Plutarchi praeclarum de eodem *Batto* testimonium, Politic. Praecept. p. 821. ubi ait e singulari civium erga Archytam (Corinthium nempe, Syracusarum conditorem) & in Battum benevolentia, magna, ob utriusque existimationem, illos qui eorum opera sunt usi, commoda consequutos. Quod vero hic additur a Poëta, de Apolline, qui Cyrenas indicaverit Batto, ἔφρασε Βάττῳ, ad illud Oraculum respicit, ab Apolline eidem de condendis Cyrenis datum, quale etiamnum apud Herodotum & in Scholiis Pindari, locis ante indicatis, legitur, Βάττ' ἐπὶ φωνὴν ἦλθες &c. Quin aliud Oraculum eidem ab Apolline redditum, ubi de loco condendae coloniae, postquam a via aberrasset, Deum denuo consuluisset, & quale itidem apud Plutarchum

 exstat

exſtat de Oracul. defectu p. 408. Signatus vero inde idem *Battus*, pro more aliarum quoque urbium erga ſuos κτίστας, in Cyrenaeorum nummis, qualis etiamnum proſtat in Cimeliarchio Electorali Brandenburgico, antea Palatino, & de quo aliisque id genus alibi agimus. *Battus* alioquin *Cyrenaeus* dictus legitur a Clemente Stromat. l. III. p. 233. ac praeterea auctor μαντείας, *quae Mopſi dici conſuevit*, φασὶ δὲ τὴν Μόψου καλουμένην μαντείαν συμμῖξαι τὸν ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ; & quomodo *Ariſtoteles*, idem alias qui *Battus*, Κυρηναῖος pariter a Clemente alibi dictus, & qua de re mox ad vſ. 76. Sed quum plures fuerint *Batti* apud Cyrenaeos, ita a primo eorum κτίστῃ appellati, ut vel ex Herodoto, qui de iis agit, conſtat l. IV. cap. CLX. &c. non opus proinde, ut illud Clementis ad priorem eorum *Battum*, qui non *Cyrenaeus* erat, ſed *Theraeus*, continuo referatur. Ipſe autem Callimachus, *Batti* etiam cujusdam, e poſteris forte primi illius Batti, juxta Graecum vitae Cyrenaci hujus vatis Auctorem, filius, ac inde *Battiades* in Graecis Epigrammatibus & apud Ovidium praeterea ac Petronium dictus.

Vſ. 66. κόραξ ἡγήσατο] *Corvo* id tribui notant hic Scholia, quod ſacer idem eſſet Apollini, ac inde etiam inter animalia eidem accepta, juxta cygnum, lupum, ac accipitrem, a Plutarcho relatus de Pyth. Oracul. p. 400. Quod cum aliunde inſuper, tum e priſcis nummis obvium, eoque potiſſimum, in quo Apollinis corona cum *corvo* in eadem, deſuper autem delphinus ſpectatur, & de quo alibi dudum egimus. Hinc inter augurales aves, ut notum, corvus, & ad vaticinia, ut & de iis ait Clemens Protrept. p. 9. adhibitus, & qua de re etiam agit Porphyrius περὶ ἀποχ. l. III. p. 249. ſicut voce *corvus*, auguris Apollinis avis, in fauſti proinde ominis ſignum, praeiviſſe hic Theraeis dicitur cum Batto, ad condendas Cyrenas profectis, ita Cretenſium coloniam, Cyrrham, duce *delphino* ab Apolline immiſſo, deductam refert Plutarch. de Solert. Animal. p. 984. Haud aliter ac de *bove* aut *pico* avi, itidem Cadmi in Boeotiam, aut Picenorum ex agro Sabino migrantium ducibus, quod viderunt hic alii, apud veteres legitur; aut ſicuti, ut hoc inſuper addam, Muſae creditae, *apum* ſpecie, duces deductae Epheſum ab Athenienſibus coloniae, ut tradit Philoſtratus Icon. l. II. p. 793. ac unde, quod praeterea obſervo, apis in priſcis Epheſiorum nummis, ad declarandam ſcilicet originem, ſaepe inſculpta viſitur. Quod ideo hic noto, quia a diligenti & ſagaci Italo Antiquario in notis ad Epheſiorum nummos cum apis inſigni, & ab Auctore de Nummis urbium illuſtratis, id praeteritum video. Immo quod jam ante ab eruditiſſimo Pignorio obſervatum video in Symbol. Epiſtol. XLVIII. Minus proinde fugere debuit, qui data opera illas in Epheſiorum nummis Apes enarrabat, diligentem antiquarium. Adde Cumas in Italia ferri a Chalcidenſibus conditas, *columbae* antecedentis volatu, ut refert Velleius

Digitized by Google

jus l. I. c. IV. & quod *ſerpens* dux quoque dicatur exſtitiſſe deductae coloniae ab Antinoë Cephei filia, ac unde Ὄφις urbs dicta in Arcadia, teſte Pauſania l. VIII. p. 467.

Vſ. 67. Δεξιὸς οἰκιστῆ] *Corvus* nempe, isque, ut auguralis, apposite δεξιὸς, ſeu *fauſtus* hic dictus, quo auſpicato conditas Cyrenas indicaret Cyrenaeus vates. Ipſum vero Battum, ut Cyrenarum conditorem, οἰκιστῆρα vocat Pindarus Pyth. Od. IV. p. 230. Apollo autem, ut verus auctor illius coloniae, Ἀρχαγέτας ab eodem Thebano vate, ut obiter id ſupra monitum, dictus Pyth. Od. V. p. 274. Nota autem abunde, & jam ante indicata, veterum cura & ſollicitudo in condendis urbibus, & extruendis moeniis, ne id niſi auſpicato fieret.

Vſ. 68. Ἡμετέροις βασιλεῦσι] Ptolemaeis nempe, quod innuunt etiam Scholia, ſub quorum imperium, poſtquam Macedones Aegypto potiti, tranſiit Cyrenaica. Factum id temporibus primi Ptolemaei Lagi, ſeu Soteris, dicti, utriusque Philadelphi & Evergetae, ſub quibus vixit & floruit Callimachus, parentis, idque duce ejus Ophella, a quo urbes Cyrenaicae cum agris expugnatae, ac inde Cyrenaei cum vicinis urbibus, quod ait Diodorus l. XVIII. p. 605. ὑπὸ τὴν Πτολεμαϊκὴν βασιλείαν ἐτάχθησαν, *Ptolemaico regno ſubjuncti fuere*. Idem etiam a Juſtino compendioſe pro more traditur, ubi ei de eodem Ptolemaeo Lagi ſermo l. XIII. c. VI. *terminos quoque imperii acquiſita Cyrene urbe ampliaverat*. Unde primum ſub Maga, ejusdem Ptolemaei fratre, dein ſub Philadelpho hujus filio, ducta unica patrui Magae filia ac herede Berenice, & ſucceſſoribus dein, remanſit Cyrenaica, donec teſtamento Ptolemaei Apionis, Cyrenarum regis, ad populum Romanum heredem ab eo relictum eadem pervenit A. V. C. DCLVIII. a Lucullo poſtea novis legibus ordinata; tandem in provinciae formam fuit redacta; quod ex Strabone, Plutarcho, Appiano, Juſtino &c. obiter hic commemorandum fuit. Neque tamen Aegypti, ut olim ſub Ptolemaeis, ſed Cretae Romanis Rectoribus addita eadem Cyrenaica; quae primo juxta eandem Cretam, inter Proconſulares populi Romani provincias a Praetoriis viris adminiſtratas, ut e Strabone conſtat in fine operis, & Dione lib. LIII. p. 503. ab Auguſto fuit relata; poſtea etiam Caeſaris quandoque provinciis adnumerata, ut liquet rurſus e priſcis inſcriptionibus, in quibus LEGATI ET PROPRAETORES CRETAE ET CYRENAICAE haud ſemel occurrunt. Unde mirari ſubit a doctiſſimo Petavio in Notis ad Syneſium p. 81. tradi, Pentapolitanam Provinciam, ſeu Cyrenaicam, ſub Auguſtalis Praefecti (h. e. Aegypti Rectoris) ut & Libyam, *diſpoſitione perpetuo fuiſſe*; quod tamen clariſſime Strabo ac Dio locis modo indicatis, ubi ille ait, Κρήτη μετὰ τῆς Κυρηναϊκῆς, *Creta cum Cyrenaica*, hic vero, Κρήτη τε μετὰ Λιβύης τῆς περὶ Κυρήνην, *Creta cum Libya quae circa Cyrenen*, & Inſcriptiones praeterea veteres, redarguunt, qui unum

Cretae & *Cyrenaicae*, uti modo vidimus, Rectorem tradunt, adeo etiam ut utraque sub unius *provinciae* nomine censeretur. Unde de Vespasiano Suetonius cap. 11. *Quaestor Cretam & Cyrenas* PROVINCIAM *sorte cepit.* Sed hac de re alibi, & quidem in peculiari ad ipsum Dionem, de diviso sub Augusto administratoque Romano orbe agentem, commentatione, Romae quondam a nobis, ita ferente tum occasione, scripta, quamquam nondum edita, accuratius agimus.

Ibid. ἀεὶ εὔεργος Ἄπολλον] Quod decebat eum, cui recens nato Veritas, juxta Κεφυθάλειαν, nutrix obtigerat, ut legitur in Plutarchi Sympos. l. II. Qu. IX. p. 657. Unde etiam Apollo μάντις ἀψευδής, seu *vates non mendax*, apud Aeschylum dicitur, Choëph. vs. 557. quin ipsemet opportune ait de se apud eundem, Eum. vs. 618. Μάντις δ' ὢν, οὐ ψεύσομαι· *Vates quum sim, non mentiar*; ac deinceps in eodem dramate Areopagitas de caussa Orestis cognituros monet, ut sua Jovisque Oracula revereantur, nec ut successu eadem careant, efficere cogitent; ibid. vs. 716. &c. Sic de Orestis jure jurando, quod Apollinis Oraculo confirmatus ac impulsus nuncupaverat, de matre nempe, quae patrem interemerat, tollenda, dixerat idem Tragicus, Choëph. vs. 901.

Τὰ Πυθόχρηστα, πιστὰ δὲ εὐορκώματα.

Delphis edita Oracula, & *fida sacramenta*; haud aliter nempe ac solius *Apollinis* vera seu *firma Oracula* dixit Euripides in Electra vs. 399. Λοξίου γὰρ ἔμπεδοι χρησμοί. alibi vero, Φοῖβον ἀνθρώποις μόνον χρὴ θεσπιῳδεῖν, *Phoebum hominibus solum debere vaticinari*, qui versus a Plutarcho adducitur de Pyth. Oracul. p. 407. Sicut vero Εὔεργος Apollo, ita frequenter *per Apollinem* jurare soliti Athenienses, ut observat Demosthenes adv. Polydem. p. 708. ac unde per Apollinem πατρῷον, eundemque qui Πύθιος, jurasse eos in Ardetto tradit Pollux l. VIII. c. X. p. 406. Cujus rei obvia etiam exempla in auctoribus Atticis, ut in sacramento populi Atheniensium apud Aristophanem, Equit. p 341. οὐ δῆτα μὰ τὸν Ἀπόλλω, aut *per Jovem*, *Apollinem*, *& Minervam*, apud Demosthenem, adv. Midiam p. 412. ed. Basil. idque Solonis lege, teste Platone in Euthydemo; aut *per Jovem*, *Apollinem*, *& Cererem*, Demosth. adv. Calippum p. 719. Ut mittam quod Plato l. XI. de Legib. p. 936. statuit, ut *per Jovem*, *Apollinem*, *& Themidem* adjurentur, qui in judicium vocati erant. Adeo ut mutatis subinde aliis numinibus Ὁρκίοις, suus semper Apollini locus in iisdem sacramentis remaneret. Adde etiam insuper legem a Solone latam, cujus meminit Lysias, Orat. VIII. p. 128. ed. Hanov. ut *fidejubere* cogeretur, *qui per Apollinem pejeraverat*, ἐπεγγυᾶν δὲ ἐπιορκήσαντα τὸν Ἀπόλλω. Et quae ideo obiter adducuntur, quod abunde inde liqueat ac illustretur, cur Apollo hic tanquam semper εὔεργος a Callimacho dicatur.

Vs. 69. Βοηδρόμιον] Quod hic notant Scholia, dictum inde ab Athe-

Digitized by Google

Atheniensibus Apollinem, quia ejus Oraculo moniti in hostem subito clamore irruere, victoriam de iis reportaverunt, tradunt itidem veteres Grammatici, Harpocration, Etymologus, Suidas, qui hoc ad tempora Erechthei regis, & latas ab Ione contra Eumolpum, Neptuni filium, Atheniensibus suppetias referunt; indeque non Apollinem solum, sed mensem ipsum, quo id contigerat, Βοηδρομιῶνα, & festum Βοηδρόμια dicta observant. Aliam tamen tradit hujus festi originem Plutarchus in Theseo; nempe a debellatis a Theseo Amazonibus mense *Boëdromione*; quod procul dubio, ut a P. Castellano in Syntagmate de Festis jam ante observatum, omisit diligentissimus rerum Atticarum promicondus Meursius, a quo unus adducitur de hoc festo agens Etymologici Auctor, atque insuper ex eo dicit *originem fuisse huic festo ab auxilio Eumolpi*; quum dicere debuerit Meursius, *ab auxilio* ab Ione Atheniensibus *contra Eumolpum* lato, sicut juxta alios tradit quoque ille, cujus verba ibi refert, Etymologus. Sicut vero Apollo Βοηδρόμιος ab irrumpentibus cum clamore in Eumolpum Atheniensibus dictus fertur, ita βοηδρομεῖν de simili Cyzicenorum facto, contra Pytharchum tyrannidem affectantem, occurrit apud Athenaeum lib. I. pag. 30. καὶ οἱ Κυζικηνοὶ ἐξορμήσαντες ἐπ' αὐτὸν ΕΒΟΗΔΡΟΜΟΥΝ, *verum Cyziceni in eum irruentes cum impetu* aut *clamore accurrerunt*, non, ut ibi Interpres, *se ipsos tutati sunt.* Ita pro *accurrere* apud Euripidem cum alibi, tum Heraclid. vs. 122.

Βοηδρομήσας τήνδ' ἐπ' ἐσχάραν Διός,
Accurrens ad banc aram Jovis.

Unde erudite, ut solet, Hesychius, Βοηδρομεῖν, μετὰ σπουδῆς παραγενέσθαι.

Vs. 70. Κλάριον] Unde nobile hujus *Clarii* in Colophoniorum ditione Apollinis fanum & Μαντεῖον, ad quod θεωροὶ etiam e vicinis remotisque locis mitti consueverant, ut a Smyrnaeis factum memorat Pausanias l. VII. p. 405. & ab Ephesiis simul ac Smyrnaeis, in gravi, qui tum Asiae urbes concussit, terrae motu, Aristides Serm. Sacr. III. p. 501. & quidem, quod mox addit, ita ut *de eodem Oraculo Clario illae urbes inter se pugnarent*; καὶ τοῦτο γὰρ εἰς Κλάρον θεωροὺς ἔπεμπον, καὶ περιμάχητον ἦν τὸ Μαντεῖον. Ad quem proinde *Clarii* Apollinis apud vicinos Smyrnaeos cultum referre continuo licet Neronis nummum, qui e modo dictis illustratur, qualem alias vulgarunt nobiles Antiquarii Tristanus & Patinus; & exstat in Gaza Gallorum Regia, cum Meletis Smyrnaeorum fluminis effigie & inscr. ΚΛΑΡΟC. ΖΜΥΡΝ. ΕΠΙ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ, *Clarus Smyrnaeorum sub Hermogene.* Dictum caeteroquin *Clarii* hujus Apollinis a situ prope Colophona, quod in hujus ditione Colophoniorum Μαντεῖον seu *Oraculum*, ut apud Philostratum Vit. Apoll. l. IV. c. I. ἐκ τοῦ Κολοφῶνι Μαντείου, *ex Oraculo quod est in Colophone*; apud Plinium Graeca voce, ut alibi etiam, retenta, l. V. c. XXX. *Ab Ephesio Manteium*

teium illud Colophoniorum, *& intus ipsa Colophon*; & inde Germanicus apud Tacitum An. l. II. *appellitque Colophona*, *ut Clarii Apollinis Oraculo uteretur.* Immo hinc hujus Κλαρίυ sedentis cum lauro, aut plectro quandoque & cithara, simulacrum in priscis aliquot *Colophoniorum* nummis Cimeliarchii Gallorum Regii, quos videre nobis haud semel contigit, & cujusmodi duos sub Gordiano & Volusiano cusos, vulgavit jam in Numism. Imper. laudatus modo Celeb. Patinus. Alium iisdem antiquiorem suppeditat eadem Gaza, in quo hinc figura imberbis sedens cum inscr. ΠΥΘΕΟΣ, qualis in Imaginibus Illustrium a Fulvio Ursino olim collectis, a Gasp. Scioppio & J. Fabro illustratis, ac denuo ab optimo veterum monumentorum promicondo ac interprete P. Bellorio vulgatis comparet, & de *Pytheo* Poëta Colophonio ibidem explicatur; cujus tamen, qui illius e veteribus meminerit, nullus adducitur index vel Auctor; in aversa autem parte non Musa, ut censebant iidem viri praeclari, sed ipse Apollo Clarius stans dextra plectrum, sinistra lyram tenet, cum inscr. ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ. Mitto vero hic alium Cimeliarchii Gallorum Regii nummum, in quo hinc caput urbis turritum, illinc mulier stans, dextra hastam, sinistra victoriolam ante columnam tenens, cum epigraphe, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΥΘΕΟΣ. Adde hic vero quod etiam ΚΛΑΡΙΟΙ ΚΟΛΟΦΩΝΙΟΙ vocentur in alio veteri nummo ejusdem Cimeliarchii Regii, & e quo praeterea liquet, praeter Apollinem, Dianam Ephesiam ibidem cultam. Exstat enim in eo Deae hujus polymammae effigies, cum inscr. ΑΡΤΕΜΙϹ ΚΛΑΡΙ. ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ, *Diana Clariorum Colophoniorum*; adscripto nempe ibi Ἀρτέμιδος nomine, quod apud Tristanum, & qui ex eo similem Trajani nummum refert, Harduinum, non comparet. Quem nummum cum altero, qui *Clarii* hujus Apollinis simulacrum exhibet, ejusque sedentis cum lauri ramo & lyra ac inscr. ΕΠΙ ϹΤΡ. ΚΛ. ΚΑΛΛΙϹΤΟΥ ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ, *sub Praetore Claudio Callisto Colophoniorum*, quem videre etiam licet inter Volusiani nummos a clarissimo amicissimoque Patino editos Numism. Imp. p. 400. opportune hic conspiciendum damus.

A-

Alium insuper nummum proxime ibi tangit Harduinus, sed non indicato ubi idem exstaret loco aut Museo, cum inscr. ΑΡΤΕΜΙC ΚΛΑΡΙΑ ΚΟΛΟΦΩΝΙΑ, *Diana Claria Colophonia.* Unde, ut obiter hoc addam, mirari subiit eruditione ac ingenio praestantem Tan. Fabrum, negare in vitis Poëtarum Graecorum Nicandrum, quamquam id a Suida dicatur, fuisse *Colophonium*; quod ipse Nicander sub finem Theriacorum, se in Claro oppido natum aut educatum memoret; nempe,

Τὸν ἔθρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη,

Quem nutrivit Clari nivosum oppidum.

Verum nec unus Suidas *Colophonium* tradidit Nicandrum, quum exstet in eundem vetus Epigramma Anthol. l. I. c. XXXIV. Ep. IV. ubi Colophon inter reliquas urbes celebris traditur natalibus duorum insignium Poëtarum, Homeri primo, dein Nicandri, ϗ Κολοφὼν &c. ac praeterea Clarii, *Colophonii* etiam, in quorum nempe erant ditione, ac inde Clarium Oraculum, *Colophonium*, ut modo vidimus, dicantur a Scriptoribus, ac in aliis antiquis monumentis, ac unde etiam Colophon juxta Miletum antiqua sedes Apollinis a Themistio vocatur, Orat. XXVII. p. 334. De ipsa autem Κλαρίου hujus Dei & Oraculi nomenclatione aut origine adire licet erudita Scholia Apollonii Rh. l. I. vs. 308. ubi nempe triplex traditur, pro varia auctorum ea de re mentione, origo; una a Manto Tiresiae filia, & nato ibidem e lacrymis ejus fonte; altera, a Claro Heroë; tertia, quod κατὰ κλῆρον, seu *sorte*, Apollo sit eum locum nactus. Quo postremo etiam sensu dictum olim Jovem Κλάριον, quasi παντάπασι κληρῶντα, seu ἀπὸ τοῦ κλήρου, a *sorte* nempe vel *distributione*, supra jam monui ad Hymn. in Jovem vs. 80.

Ibid. πάντη δέ τοι οὔνομα πουλὺ] Quod cum aliunde, tum in antiquis Nummorum Lapidumve monumentis potissimum obvium, in quibus illa non Apollinis solum, sed reliquorum etiam Numinum πολυωνυμίη abunde se prodit. Id vero, ut praecipua in laude positum, a Jove parente tenella adhuc Diana contendit in Hymn. sequenti vs. 7. & quidem ut eo decore sit adhuc fratre Apolline superior, Καὶ πολυωνυμίην &c. Idem, praeter haec Poëtae nostri loca, docet Aristophanes in Pluto p. III. ubi ait de Mercurio,

Ὡς ἀγαθὸν ἔστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν,

Quam bonum est multa habere cognomina.

Hinc de matre Antaea in Orphicis, πολυώνυμε μῆτερ; ac de Baccho in iisdem, πολυώνυμε Βάκχε· *multa habens nomina furiose Bacche*; ac de Venere Theocritus Id. XV. vs. 109. πολυώνυμε ϗ πολύναε, *multa habens nomina & multa fana.*

Vs. 71. Αὐτὰρ ἐγὼ Καρνεῖον] Quod eo potissimum nomine Apollo apud Cyrenaeos coleretur, & quale proinde sibi esse πατρῷον addit Cyrenaeus vates, non ut ibi male aut obscure Inter-

Digitized by Google

terpres, quasi illud *patrium* esset eidem vati nomen. Πατρῷος nempe ille Cyrenaeum Deus, ac unde mox pluribus originem ac solemnem illius Καρνεῖα apud Cyrenaeos cultum tangit ac celebrat Callimachus. Scriptus proinde ab eo hic Hymnus in patrio Καρνείων Festo, quod sequentia comprobant.

Vs. 72. Σπάρτη τοι, Καρνεῖε] A Spartanis nempe eo nomine primum dictus & cultus Apollo, quod e Festo Κάρνεια apud eos solemni abunde constat; cujus apud antiquiores etiam Callimacho auctores, Herodotum, Thucydidem, addo Euripidem, de quo infra, praeterea σύγχρονον Callimacho Theocritum, & dein apud alios recentiores Plutarchum, Pausaniam, Athenaeum, praeter Criticorum commentarios fit mentio, & de quo possunt consuli, ne actum hic agamus, P. Castellanus ac Meursius in libris de Festis Graecorum. Hinc autem a Spartanis ad colonias ab iis deductas, Theraeos primum, dein Cyrenaeos transiit, pro more coloniarum, de quo nos alibi accurate, ejusdem Καρνεῖε Apollinis nomen & cultus. Immo ab omnibus Doribus cultum eundem Καρνεῖον, haud una etiam ratione seu origine hujus rei indicata, tradit Pausanias l. III. p. 184. quem vide.

Vs. 73. Δεύτερον αὖ Θήρη] Nota e Geographis, Pindaro praeterea & Apollonio Rhodio, Aegaei maris Insula, a Cadmo primum & Phoenicibus, dein a Spartanis, duce quodam *Thera*, de quo mox, inhabitata, ac nomen etiam inde nacta, quum primum Καλλίστη diceretur. Quod praeter Pindarum & Apollonium, docet hujus Callimachi Epigramma infra inter ejus Poëmatia adscriptum, Καλλίστη τὸ πάροιθε &c. Inde autem oriundus Battus Cyrenarum οἰκιστής, Θηραῖος a Pindaro dictus Pyth. Od. IV. p. 232.

Ibid. τρίτατόν γε μὲν ἄστυ Κυρήνη] Sic de Cyrene Nympha, Africam seu tertiam Orbis partem inhabitante, Pindarus Pyth. Od. IX. p. 297. ῥίζαν ἀπείρου τριτάταν, *radicem terrae continentis tertiam*; de Cyrenis vero urbe idem, quam alibi vocat ἀστέων ῥίζαν, *urbium radicem*, Pyth. Od. IV. p. 233. ob deductas nempe ab ea aliquot colonias, *Apolloniam* puta ac *Teucheira*, sicut in Scholiis ibidem dicitur, & quae ut totidem Cyrenaicae oppida recenset etiam Strabo l. XVII. p. 837. & firmat praeterea, ut obiter hoc addam, qui Τευχείρων tanquam Pentapoleos Cyrenaicae oppidi, meminit haud uno loco Cyrenaeus Antistes Synesius, Epistol. III. p. 158. & XCIII. p. 232. Adde, quod hic corripiatur prima syllaba in Κυρήνη, quae apud alios subinde producitur, ut apud Apollonium l. II. vs. 502. qui ita incipit, Κυρήνη πέφαται &c. & Periegetem, vs. 213. Κυρήνη τ' εὔιππος. Quod tamen Callimachi exemplo a Catullo etiam factum, *Laserpiciferis jacet Cyrenis*, ut ad eundem monuit Scaliger; & quomodo, ut alios adhuc mittam, saepe apud Nonnum, idque quoties ab eodem, ut infra videbitur, Κυρήνης fit mentio. Immo adde hisce antiquiorem Pin-

Digitized by Google

Pindarum Pyth. Od. V. p. 271. τῷ λαλέτῳ Κρηαίνᾳ; est enim ibi, quod notant Grammatici, ἰαμβικὸν ἄμετρον καταληκτικόν.

Vs. 74. Ἐκ μέν σε Σπάρτης] Ubi Καρνεῖος, quod dixi, Apollinis cultus & festum: inde ibidem Κάρνεια, cujus praeter autores a diligentissimo Meursio libro de Graecia Feriata adductos, meminit Euripides, illudque verno tempore in plenilunio celebratum docet, Alcestid. vs. 447. &c.

Σπάρτᾳ κύκλος ἁνίκα
ΚΑΡΝΕΙΟΥ περινίσεται ὥρα
Μηνὸς, ἀειρομένας
Παννύχου σελάνας.

Spartae, quando orbis CARNEI *redit tempus vernum mensis, exoriente per totam noctem plena luna.*

Reliqua de hoc Spartanorum Deo, Festo, & Agone, vide apud Meursium.

Ibid. ἕκτον γένος Οἰδιπόδαο] Nempe juxta seriem hic in Scholiis traditam, *Oedipus*, *Polynices*, *Thersander*, *Antesion*, *Tisamenus*, & *Theras*, a quo postrema deducta fuit in insulam *Theram* ab eo dicta colonia. Eadem horum *Oedipodum* series in Scholiis apud Pindarum occurrit, Olymp. Od. II. p. 22. nisi quod *Tisamenus Antesioni* praeponitur, ita ut hic *Tisameni* filius statuatur, non contra. Cui suffragatur etiam Apollonius Rhodius, a quo *Theras* itidem, non *Tisameni*, sed *Antesionis* filius traditur, Argon. l. IV. vs. 1761. &c.

—— ἐκ δὲ λιπόντας
Σπάρτην Αὐτεσίωνος ἐῢς πάϊς ἤγαγε Θήρας
Καλλίστην ἐπὶ νῆσον.

Digressos autem Sparta generosus Antesionis filius Theras duxit (non *Theram* cum Apollonii Interprete) *in Callistam insulam;*

& ad quem locum videri possunt veteres Grammatici. *Sextus* tamen, quod hic a Callimacho traditur ab *Oedipo Theras*, ab iisdem ex aequo statuitur.

Vs. 75. Ἤγαγε Θηραίην ἐς κτίσιν] Iidem ad Apollonium Critici alibi notant deductam hanc coloniam, omissa omni *Therae*, cui eandem Apollonius ipse paullo post adscribit, mentione, a Sesamo quodam ex Euphemi, qui Laconicam regionem inhabitaverant, posteris, & e qua, ut mox etiam dicetur, oriundus fuerat Cyrenarum conditor Aristoteles seu Battus; nempe ad Argon. l. IV. vs. 1750. & qua de re sequenti nota dicetur opportunius. Ἀπόκλισιν autem haud necesse arbitror hic in ἀποίκισιν, cum Tan. Fabro, quod innuit praestantissima ejus Filia, mutare. Nihil enim obstat, ut ἀπόκλισις dicatur sicut ἀποίκισις, quum neque istud, quod sciam, alibi legatur, κλίσις autem & quidem de condendis urbibus vel apud Plutarchum extet, satis etiam opportune ad hunc locum; nempe de Oracul. Defect. p. 135. ubi inter varia, quae recenset, Graecis collata ab Oraculo Delphico

phico beneficia, illud primo loco ponitur, ἔν τε πολέμοις καὶ κτίσεσι πόλεων, *in bellis & condendis urbibus.* Unde non κτίσται solum, sed a Poëtis etiam κτίστορες & κτίται, ut postremum ab Euripide in Oreste vs. 1623. dicti urbium *conditores*; illudque ἀποικιστής, ut magis etiam Poëticum, & Callimacho apprime conveniens, qui voces minus adhuc usitatas, pro aevi illius (ut ex aliis συγχρόνοις ejusdem Pleiados Poëtis, Nicandro & Apollonio, abunde constat) indole, sectatus est.

Ibid. ἐκ δέ σε Θήρης Οὖλος Ἀριστοτέλης] *Aristoteles* non Stagirita quidem, sed *Theraeus*, idem autem qui *Battus*, ut notant hic Scholia, & veteres itidem ad Pindarum Critici Pyth. Od. v. p. 277. Ita etiam Eusebius in Chronico ad annum MCCLIX. *Theraei Cyrenen condiderunt, Oraculo sic jubente. Conditor urbis Battus, cujus proprium nomen Aristoteles.* Idem Θηραῖος a Pindaro etiam dictus, Pyth. Od. IV. p. 232. ac praeterea, ab Euphemo, primo Καλλίστης, dein Θήρας, cujus hic mentio, conditore decimus septimus traditur. In eruditis autem ad Apollonium Scholiis l. I. vs. 1750. de eodem *Aristotele* seu *Batto* Cyrenarum conditore dicitur: Εὔφημος ᾤκει τὴν Λακωνικὴν παρὰ τὸν αἰγιαλόν. εἷς δὲ τῶν αὐτοῦ τῶν ἀπογόνων Σήσαμος ἀπῴκισε Θήραν, οὗ ἀπόγονος γέγονεν Ἀριστοτέλης. *Euphemus habitavit Laconicam prope littus; unus autem ex ejus posteris Sesamus, coloniam deduxit Theram, e cujus posteris fuit Aristoteles.* Non *Sesamus* tamen, sed *Theras*, deductae in *Theram* ab eo dictam coloniae auctor hic in Scholiis Callimachi dicitur; & cujus non *Sesamus* quidem, sed *Samus* filius traditur in Scholiis Pindari Olymp Od. II. p. 22. cujusque duo fuerint filii Telemachus & Clutius; quorum ille in Siciliam transiit, hic *Therae* mansit, & e cujus proinde posteris ortus Cyrenarum conditor *Theraeus* hic *Aristoteles.* Eundem vero e Lemniis mulieribus ortum tradunt alibi ad eundem Pindarum Critici, Pyth. Od. IV. p. 263. quod ille nempe ex *Euphemi*, unius ex Argonautis, qui e Lemnia muliere, Μαλάχῃ dicta, liberos genuit, posteris censeretur. Didymus vero ibidem alium ab eo *Euphemum* tradit, qui nempe *Batti*, in condendis Cyrenis socius & adjutor exstiterit. Quamquam de tempore conditae Cyrenes, aut primis etiam deductoribus, non constet sibi Eusebius; dum ad A. DCLXXX *his temporibus Cyrenes civitatem in Libya conditam* tradit; ad annum autem MCCLIX. & Olympiad. V. loco jam paullo ante adducto *a Theraeis Cyrenen conditam*, & quidem *conditore urbis Batto*, seu *Aristotele* memorat; alibi autem ad A. MCCCLXXXVIII. & Olympiad. XXXVII. *Battus condidit Cyrenem.* A quo rursus, si tempus spectes, abit Solinus, qui cap. XVII. Olympiade demum XLV. non ut in Delriana editione XLI (quamquam eam in animadversionibus ad Eusebium & in Graeca Olympiadum Collectione retinuit ὁ πάνυ, & qua de re videri potest ad Solinum alter ὁ θαυμάσιος) conditas a *Batto* Cyrenas refert, ita tamen, ut eidem *Batto* seu *Aristoteli* hanc laudem

Digitized by Google

laudem ibi tribuat. Tempus etiam conditae ejusdem urbis obiter tangunt Theophrastus H. Pl. l. VI. c. III. & Plinius l. XIX. c. III. quod ad annum Olympiadis XLII. ut vere observat ad Solinum vir incomparabilis, & qui ejus vestigiis hic insistit, sed dissimulato duce, postremus ac eruditus Plinii enarrator. Eusebium vero ob diversos de tempore vel auctoribus conditae primum Cyrenes calculos absolvendum putat illustris Scaliger, quod ea e dissidentibus auctorum ea de re narrationibus hauserit: inde tamen constare non ab uno *Batto*, neque etiam primum ab eo, deductam eandem coloniam. Quod postremum tamen Herodoti, Pindari, Callimachi, Pausaniae, Justini, Solini, ac veterum Criticorum ad utrumque illum Poëtam, & Apollonium Rhodium, immo aliis, uti vidimus, ipsius Eusebii testimoniis, qui non alium, quam *Battum* seu *Aristotelem*, de quo hic sermo, primum Cyrenarum κτίστην agnoscunt, omnino adversatur. Ut mittam indices ejusdem rei veteres adhuc Cyrenarum nummos, in quibus, ut verus loci conditor seu Ἀρχηγέτης, signatur idem *Battus*. Neque proinde de eodem *Aristotele*, seu primo Cyrenarum conditore, cujus hic meminit ipse Cyrenaeus Battiades, continuo explicandus est Clemens, apud quem ὁ Κυρηναῖος Ἀριστοτέλης, *Cyrenaeus Aristoteles* dicitur, Stromat. l. III. p. 447. & a quo decepta fuerit Lais, ac ejus loco imago tantum ejusdem Cyrenen advecta. A primo enim illo *Aristotele* seu *Batto* Cyrenarum κτιστῇ, neque eo *Cyrenaeo*, sed *Theraeo*, seu *Theris*, ut hic dicitur, oriundo, plures dein ex eorum posteris, seu alii e Cyrenaeis, iisdem deinceps apud eos nominibus, uti jam antea vidimus, appellati. Longe etiam ab aetate conditae a primo *Theraeo Aristotele* Cyrenes, vixit utraque *Lais*, sicuti duas hujus nominis extitisse vere ad Pausaniam adseruit eruditissimus Palmerius; quarum prior septennis adhuc e Sicilia Corinthum advecta, Chabria Athenis Archonte, in Scholiis ad Comici Plutum dicitur, pag. 19. h. e. Olympiade XCI. altera vero junior, seu πολυθρύλλητος, ut eam vocat Athenaeus l. XIII. p. 570. & cujus adolescentulae formam laudasse Apelles dicitur apud eundem Deipnosoph. l. XIII. p. 588. qui Alexandri Magni, ut notum, temporibus demum floruit, h. e. circa Olympiadem CXI. ac CXII. Ut de Demosthene συγχρόνῳ sileam, qui ad eam etiam Corinthum adiisse apud Gellium traditur l. I. c. VIII. Οὖλος vero, ut postremo loco id tangam, hic a Callimacho dicitur idem *Theraeus Aristoteles* ob vocis usum, quem ea occasione deductae illius Cyrenarum coloniae ex Apollinis Oraculo recepit. De hac caeteroquin voce οὖλος pro *sanus*, vide, quae supra notavi ad vs. 52. Hymn. in Jovem. Pro *Aristaeo* autem legendum *Aristotelem* apud Justinum l. XIII. c. VII. ubi conditae ab eodem Cyrenes meminit, monuerunt jam eruditi.

Ibid. Ἀσβυστίδι πάρθετο γαίῃ] Ita vero dici hanc terram, ubi nempe condita Cyrene, quasi *albam* notant hic Scholia; apud

Herodotum vero l. IV. c. 170. Ἀσβύσται gens Africae supra Cyrenen dicitur, cujus insuper meminere, praeter Geographos, Lycophron ac Dionysius Periegetes, & de qua consuli possunt οἱ πάνυ ad Solinum p. 381. ubi Scholiastae hic glossam merito sugillat, Ἀσβυστίδα δὲ τὴν λευκὴν λέγει, ἀντὶ τοῦ τὴν ἄσβεστον, ac Holstenius ad Steph. in Ἀσβύστα.

Vs. 77. καλὸν ἀνάκτορον] Frequens vox de *templo* apud Poëtas, Tragicos inprimis; unde Critici ad Aristoph. Aves p. 578. Ἄνακας, τοὺς Θεούς. ὅθεν καὶ Ἀνάκτορα, τὰ ἱερά. *Anactas, Deos; unde etiam Anactora, templa.* Pro *adytis* etiam seu μαντείῳ, ac inde pro *altari*, apud Christianos usurpatam hanc vocem alibi monui; nempe ad Juliani Caesares, p. 358.

Vs. 78. Θῆκε τελεσφορίην ἐπιέτειον] Nempe Κάρνεια; unde τελεσφορίην hic per ἑορτὴν & θυσίαν reddunt Scholia, sicut eodem sensu haec vox de Thesmophoricis, Cereris festo ac solemni sacro, dicitur infra Hymn. in Cerer. vs. 130. & alibi etiam legitur, ut de Cabirorum sacris apud Apollonium, lib. I. vs. 917. De eodem vero Apollinis apud Cyrenaeos solemni festo, eoque e Thera Metropoli ibi a colonis pro more inducto, dixerat pridem Pindarus Pyth. Od. v. p. 276. ἔνθεν (nempe Thera, de qua egerat) ἀναδεξάμενοι ΑΠΟΛΛΟΝ-ΤΕΑ ΚΑΡΝΕΙΑ, ἐν δαιτὶ σεβί-ζομεν ΚΥΡΑΝΑΣ ἀγα-κτιμέναν πόλιν. *inde suscipientes, o Apollo*, TUA CARNEA, *in convivio celebramus* CYRENES *valde insignem aedificiis urbem.* Plura alioquin de hoc festo, ut non Spartano solum, de quo jam ante, sed in genere *Dorico* appellato, & Apollini cum in Peloponneso, tum in coloniis inde deductis sacro, consuli possunt Theocriti Scholia ad Idyll. V. vs. 83. τὰ δὲ Κάρνεα καὶ δὴ ἐφέρπει, *nam Carnea festa jam imminent*, P. Castellanus de Graecorum festis, ac denique Meursius in Graecia Feriata; a quibus tamen superior & praeclarus Pindari ea de re locus est praetermissus.

Vs. 79. κέπληγον ἐπ' ἰνίον] Nempe ubi securi prius a popa, seu βουτύπῳ, percussi, in cornua procidentes jugulantur; quod apud Apollonium dicitur l. I. vs. 431.

Ἤριπε δ' ἀμφοτέροισι περιῤῥηδὴς κεράεσσιν.

Decidit autem recurvus in utrumque cornu;

ac ubi in Scholiis Poëtae locus citatur, περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ κάππεσεν, *resupinus autem mensa decidit*, qui nempe exstat Odyss. X. vs 84. & a Galeno pariter adducitur ad Hippocratem de Articulis cap. XXI. Procidentes vero nonnumquam iidem tauri, & quod in omen ducebatur, antequam ullo ictu essent percussi; & de qua simili hostia Virgilius Georg. l. III. vs. 487. *inter cunctantes cecidit moribunda ministros*; & Ovidius, *Haud exspectato ceciderunt vulnere tauri.*

Ibid. ὦ ἄνα] Apposite ad Apollinem, qui frequenter solo illo Ἄναξ nomine apud Poëtas designatur, sicut infra vs. 90. τοὺς μὲν Ἄναξ ἴδεν αὐτός· & sicut id ad Juliani Caesares, adlatis aliquot

ex

Digitized by Google

ex Homero & Sophocle exemplis, olim monui pag. 356. Hinc Παιὰν ἄναξ apud Aeschyl. Agam. vs. 578. Quamquam ut Ἄνακες in genere *Dii* appellati, ita ὦ ἄνα, non de *Apolline*, sed de *Baccho* dicitur a Chirone apud Pindarum Pyth. Od. IX. p. 301.

Ibid. Ταῦροι] Quorum, tanquam in solemni festo opportuna fit mentio; quod nempe juxta Maronem Georg. l. II. vs. 146. *maxima taurus victima*; pluris etiam bobus feminis ad sacrificia aestimarentur *tauri*, juxta Pausaniam l. VII. p. 442. Adde, quod iidem rite Apollini, sicut & Neptuno, ut notat ad Maronem (Aen. l. IV. vs. 201.) Servius, immolarentur. Quod vero ibidem addit Servius, non *autem Jovi*, & monet iterum ad Aen. l. III. vs. 21. quod *contra rationem* dicatur ibi Aeneas *Jovi taurum sacrificasse*, mox *ubique enim Jovi juvencum legimus immolatum*, abunde utique refellunt, quae de mactatis haud semel Jovi tauris, passim apud veteres auctores occurrunt. Unde ταυροκτονεῖν de Jovis sacrificiis etiam dictum, ut apud Sophoclem Trachin. vs. 773. sicut de Deorum sacris in genere eadem voce usus ante fuerat Aeschylus Sept. Theb. vs. 282. ταυροκτονοῦντας θεοῖσιν· quod ταυροσφαγεῖν alibi vocat in eodem dramate; nempe vs. 43. Apollinem vero quod adtinet, *capras*, *oves*, & *boves* eidem immolari solitos, tradit Antoninus Liberalis *Metam.* c. XX. *Lupi* vero apud Argivos Apollini Λυκίῳ mactati, ut notant veteres Critici ad Sophocl. Electr. vs. 6. Notae alioquin non *taurorum*, sed *asinorum* Hecatombae, Apollini apud Hyperboreos immolari solitae, de quibus Pindari Pyth. Od. X. p. 331.

Vs. 80. ἰὴ ἰὴ] Vide quae de hac acclamatione jam supra monui ad vers. 25.

Ibid. Καρνεῖε πολύλλιστε] Hesychius, πολύλλιστον, (mallem πολύλλιστον) πολυλιτάνευτον; quae eadem est hujus vocis πολυλλίστου glossa, in brevibus Scholiis ad Odyss. E. 445. occurrit etiam eadem vox in Hymn. in Latonam in Orphicis, πολυλλίστη βασίλεια, sicut τρίλλιστε Ceres invocatur a Callimacho, ult. vers. Hymn. in hanc Deam. Apollo autem hic πολύλλιστος, nempe qui passim & crebro θερμαῖς λιταῖς; quarum mentio apud Euripidem Phoen. vs. 1738. coleretur.

Vs. 81. Ἄνθεα μὲν φορέουσι] Arae nempe veterum, ut herbis seu frondibus, sic floribus etiam vinciri & coronari solitae, quae in genere *verbenae* a Romanis, ut notum, dicebantur; unde Terentius, Andr. Act. IV. Sc. IV. *Ex ara hinc sume verbenas.* Quae τεθαλυῖαι βωμῶν (prout ea vocat Pindarus Isthm. Od. IV. p. 459. alibi de Hieronica, ἐπεστεφάνωσε βωμὸν, Ol. Od. IX. p. 94.) obvia etiamnum, & quidem e floribus, ut hoc loco, in monumentis antiquis, & quod vel e vulgatis veterum nummorum ectypis liquet. Aras vero in Aegypto coronari demum solitas planta, seu herba, dicta iis κύπειρον, notat Theophrastus H. Pl. lib. I. c. XI. p. 13. Ut mittam coronas aureas, quibus coronatas in

 pompa

Digitized by Google

pompa Dionysiaca aras aureas tradit Athenaeus l. v. p. 202.

Ibid. ἐν εἴαρι, τόσσά περ ὧραι] Unde etiam flores εἶαρος τέκνα dicuntur a Chaeremone Tragico apud Athenaeum l. XIII. p. 608. Imperite autem hunc locum aut ambigue per *horas* vertit interpres, quae scilicet *flores vere produxerint*. Notae enim abunde Ὧραι cum in genere de singulis anni temporibus dictae, tum maxime, ut hoc loco, εἰαριναὶ ὧραι, de *verno tempore*, sicuti vocantur in veteri Epigrammate Anthol. l. VII. ep. 126. Εἰαρινῶν Ὡρῶν, & apud Euripidem in Cyclope vs. 501. Ἦρος ὥραις, de *verno tempore*, ac in adducto jam ante ejusdem Tragici versu ex Alcestide vs. 449. ὥρα μηνὸς, h. e. *tempus vernum mensis*, quo Κάρνεια Spartae celebrabantur. Ὧραι nempe *temporis filiae*, omniaque proinde, non flores solum, ut hoc loco, *producere* dictae, in versu veteris Poëtae apud Stobaeum Ecl. Phys. l. I. c. III.

Ἠδὲ χρόνου παῖδων Ὧραι, αἳ πάντα φύουσι,

Aut temporis filiae Horae, quae omnia producunt.

Unde etiam Graecorum more *horae* vocem usurpavit Horatius, lib. II. Od. XVI. *Et mihi forsan, tibi quod negavit, porriget hora*; ut proinde haud necesse existimem *horam* ibi pro *Parca*, cum nupero, eoque cultissimo eruditissimoque Gallico hujus Poëtae interprete & commentatore, explicare. Neque vero de anni solum, sed de diei etiam temporibus Ὧραι itidem dictae, ut μεσημβριναὶ ὧραι, seu *meridianum tempus*, infra H. in Lavacr. Pallad. vs. 73.

Vs. 82. ποικίλ'] Ποικίλαι legit hic Interpres, qui reddit *variae*, ut ad *Horas* referat; utrumque rursus imperite; ποικίλα enim legendum fuit, ut ad ἄνθεα, quorum mentio in priori versu, omnino referatur. Res clara, & de qua miror nihil a prioribus hujus Poëtae eruditis editoribus animadversum.

Vs. 83. χείμαῖι δὲ κρόκον ἡδὺν] Praeclaram omnino huic loco lucem affundunt, quae de *croco Cyrenaico*, eoque eximii prae aliis odoris, tradit cum alibi Theophrastus, tum H. Pl. l. VI. c. VI. p. 127. sicut hic ea de re locus haud parum sincerior ac emendatior apud Athenaeum legitur l. XV. p. 682. male vero ibidem ab interprete acceptus; quod utrumque tamen intactum reliquit in animadversionibus ὁ πάνυ. Meretur autem idem Theophrasti locus, prout apud Athenaeum bene comparet, opportune hic adscribi: Εὐοσμότατα δὲ τὰ ΕΝ ΚΥΡΗΝΗ ῥόδα, διὸ καὶ τὸ μύρον ἥδιστον· καὶ τῶν ἴων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ΑΝΘΕΩΝ ἄκραιφνεῖς, μάλιστα καὶ θεῖαι αἱ ὀσμαί. ΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΣ δὲ Η ΤΟΥ ΚΡΟΚΟΥ. *Odoratissimae, quae apud* CYRENAS *rosae, unde etiam unguentum rosaceum illic suavissimum; violarum etiam & reliquorum* FLORUM *odor ibi eximius ac divinus;* MAXIME *autem* CROCI. non vero, ut ibi perperam Dalechampius & contrario plane sensu, *praeterquam* CROCI *diversa a reliquis natura;* aut sicut apud Theophrastum nullo etiam sensu, in editione Heinsiana, omissa omni ibi *croci* mentione legebatur, μάλιστα δὲ

δὲ ὀξεῖαι αἱ ὀσμαί, διαφέρονται δὲ τῷ χρόνῳ, pro διαφέροντες δὲ τῷ χρόνῳ. Quibus tamen praeter clara Theophrasti apud Athenaeum verba, praeibat ipse Theophrastus, gemino plane, & qui huc etiam spectat, ea de re loco, qui exstat de C. Pl. l. VI. c. XXVII. p. 384. Ἐπεὶ δὲ τὰ περὶ ΚΥΡΗΝΗΝ διὰ ταῦτα ΕΥΟΣΜΑ, τά τ' ἄλλα καὶ ΜΑΛΙΣΤΑ τὸ Ῥόδον, καὶ Ο ΚΡΟΚΟΣ. *nam ea quae* CYRENIS *proveniunt ea de caussa* (agri nempe tenuis ibi & sicci) ODORATA *sunt cum caetera, tum vel* MAXIME ROSA *&* CROCUM. Haec vero ad superiorem Athenaei e Theophrasto locum, ipsumque Theophrastum, uti plura id genus alia ex eodem Athenaeo ac aliunde, quae corrupta nobis reliquit editio Heinsiana, tanti nominis & venditatae in Titulo ac Praefatione operae mensuram utique non adimplens, pridem notaveram, & quorum alibi specimen σὺν Θεῷ dabitur. Quamquam corruptum eundem quod adtinet de *croco Cyrenaico* locum, vidi postea animadvertisse postremum Theophrasti Historiae editorem Batavum Bodaeum, & a quo forte id hausit, qui obiter ejus rei, & tacito quidem indice, meminit ad Plinium l. XXI. c. XVII. ingeniosus alioquin ac industrius Harduinus. Haud male vero ad laudatum ibi *rosae* juxta & *croci* Cyrenaici divinum quendam odorem conjunguntur eadem inter maxime ἄρωμα apud Plautum Curcul. Act. I. Sc. II. *tu cinnamomum, tu rosa, tu* CROCINUM &c. Quibus addere mihi insuper licet aliud de eodem *croco Cyrenaico*, ejusque praestantia, Cyrenaei Scriptoris seu Antistitis luculentum testimonium, quo cum lasere seu silphio, nobilissima & decantata adeo a veteribus Cyrenaeorum planta, *crocus* conjungitur; Synesius nempe Epistol. CXXXIII. p. 271. Τρύφωνι τὰ δῶρα παρεσκευάσαμεν, ὀπὸν Σιλφίου πολύν. Βάττου γὰρ ἀκούεις αὐτὸ δῶρον, καὶ ΚΡΟΚΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ, ΑΓΑΘΟΝ γὰρ Η ΚΥΡΗΝΗ καὶ τοῦτον ἐκτρέφει. *Tryphoni dona paravimus, Laseris magnam copiam. Hic enim de Batto scilicet accepisti; adhaec* CROCUM OPTIMUM. *Nam & hoc* PROBUM CYRENIS *provenit.* Qui de *croco* hoc *Cyrenaico* locus non debuit doctissimo Synesii editori negotium facessere, aut mendi ab eo redargui; ut e modo adductis clarissimis Theophrasti & Athenaei, adde & isto Callimachi, locis abunde constat. Inde vero opportune, ut liquet, hic a Cyrenaeo vate, arae Cyrenis Apollinis Καρνείου, omissa etiam aliorum florum, quorum ibi in genere tantum meminit, speciali nomenclatione, *croco* tamen, ut eximio eo in tractu, traduntur resspersae. Id vero *hyeme* insuper contigisse, inde quoque hic memorat Callimachus, quod nempe *crocus* esset e genere *florum serotinorum*, ut de eo Theophrastus, circa finem cap. modo adducti H. Pl. p. 128. ὀψιανθὴς δὲ σφόδρα καὶ ὀψιβλαστής, & quidem, ut mox addit, πλειάδι γὰρ ἀνθεῖ, h. e. interprete non Gaza solum, sed Plinio, l. XXI. c. VI. s. XVII. *Floret Vergiliarum occasu*; melius tamen *sub Vergiliis*, post aequinoctium nempe & durante adhuc

Digitized by Google

autumno, ut ex alio ejusdem Theophrasti loco liquet, cap. seq. p. 130. ac proinde paullo ante *Vergiliarum occasum*, qui *principium hyemis ac finis autumni* a Galeno dicitur sect. in Tex. I. Epidem. ac alibi, ἡ δύσις τῆς πλειάδος, ἀρχὴ τοῦ χειμῶνός ἐστι, τελευτὴ δὲ τοῦ φθινοπώρου. Unde etiam aliud πλειάδι δυούσῃ, uti ibi de floribus croci autumnalibus Theophrastus, aut ὑπὸ πλειάδα, *sub Vergilias*, sicut apud Hippocratem S. I. Tex. I. Epidem. φθινοπώρου περὶ ἰσημερίην καὶ ὑπὸ πλειάδα, *autumno circa aequinoctium & sub Vergilias*; aliud ὑπὸ aut μετὰ πλειάδος δύσιν, *Vergiliarum occasu*; aut *post* eundem; sicut de abiete alibi Theophrastus, quam ἄνθος κρόκινον, seu *flores crocei coloris* ferre dicit, fructum autem dimittere μετὰ δύσιν πλειάδος H. Pl. l. III. c. VI. pag. 45. Sed quamquam ita vix *hyeme* superfuissent croci flores, quem paucis *diebus florere* ait ibidem Theophrastus, ac ab eo Plinius, atque ita illi haud statuendi essent ex eo genere florum, quos autumnalibus prorogatis, ac ubi hybernum tempus clementius, hyeme etiam durasse tradit eodem loco Theophrastus, haud eo minus *croci*, qui *viret bruma & colligitur*, ut de eo rursus Plinius, spicis aut foliis, aut vero etiam odorato e croci floribus liquore, de quo jam supra ad vs. 38. ac mox iterum, Apollinis apud Cyrenaeos arae, *hyeme*, quod hic dicitur, adspergi potuerunt ac repleri. Ut mittam quae hic in Scholiis opportuna eam in rem, quamquam inepta caeteroquin, hujus vocis etymologia traditur, nempe κρόκον dici παρὰ τὸ ἐν κρύει θάλλειν, *quod in frigore floreat*; quum occurrat obvia & opportunior ab Hebr. כרכם *carcum*, Cantic. IV. 14. seu κρόκος in Seniorum versione aliisque antiquis ex ea, aut Hebraeo fonte, tralatis. Immo eodem *croco* repleta hic Apollinis ara. haud aliter ad suffitus sacri confectionem adhibitus ab Hebraeorum Magistris idem perhibetur; ac Romanorum insuper theatra, uti jam supra obiter diximus, eodem *croco*, ob odoris praestantiam, perfusa olim constat, vel e noto Lucretii versu L. II. vs. 416.

Et cum scena croco Cilici perfusa recens est.

Quod tamen ibi non de *floribus* ipsis *Cilicii croci* interpretari debuit ingeniosissimus Tan. Faber, quibus profecto e tam longinquis oris, & quidem quovis ludorum scenicorum tempore, non poterant Romana theatra perfundi, verum quod aliunde etiam constat, & pridem a viris summis observatum, de croco aqua aut vino etiam diluto, & quo odorato velut imbre eadem theatra respergebantur. Unde Martialis spectacul. epigr. III. *Et Cilices nimbis hic maduere suis*; ac Spartianus in Hadriano, *Balsama & CROCUM per gradus theatri FLUERE jussit.* Quomodo *crocini* olei vel unguenti frequens etiam ac pretiosus in veterum luxu usus ex Athenaeo in pompa Antiochi Epiphanis, & Graecis Latinisque etiam Poëtis notus. Immo ad quem theatralem Romanorum morem, seu *croci* itidem *sparsionem*, respexit Apulejus Metam. l. X. *per quandam latentem fistulam in excelsum* pro-

prorumpit vino CROCUS *diluta; sparsimque* DEFLUENS *pascentes circa capellas* ODORO *perpluit* IMBRE. Quo tamen referri non debet in theatralibus Atheniensium Dionysiis seu Liberalibus, alius e *croco* luxus, isque in illis ab Apollonio, ut hoc e Philostrato didici in ejus Vita l. IV. c. VII. p. 178. graviter reprehensus: κροκωτος γὰρ ὑμῖν καὶ ἀλουργία καὶ ΚΡΟΚΟΒΑΦΙΑ πόθεν; οὐδὲ γὰρ αἱ Ἀχαρναὶ γ' ὧδε ἐστολίσαντο, οὐδὲ ὁ Κολωνὸς ὧδε ἵππευεν· *Unde enim vobis crocotulae, & purpura, & e* CROCO TINCTURA? *Neque enim ita Acharnenses mulieres ornabantur, aut Colonus* (notus uterque inter antiquissimos Atticae δήμους) *eo cultu olim equitavit.* Quem locum ideo adscribere libuit, quod eum male, ut illi saepenumero eo in opere contigit, reddiderit interpres, ac praeclarus sit hujus in theatris Atheniensium, & quidem Liberalibus, moris index. Quomodo etiam κροκωτὸς, seu *crocotula*, Baccho vulgo tribuitur, sicut apud Athenaeum in pompa Dionysiaca l. v. p. 198. & apud Comicum in Ranis p. 212. ac ubi Critici, κροκωτὸν, Διονυσιακὸν φόρημα, & proinde, quod, ut hic Philostrati locus arguit, in Dei hujus theatro, seu Dionysiis Atheniensium, gestari solitum. Ut mittam *crocotis* etiam indutos Deum Matris ministros seu Gallos apud Apulejum Metam. l. VIII. iisque *crocotis Phrygiis* inde etiam ab eo alibi appellatis Metam. XI. *Croco* nempe, non ad odores solum, sed ad *tincturas* etiam, seu, ut paullo ante, κροκοβαφῆ, usi olim veteres. Unde noti *infectores crocotarii* apud Plautum, Aulul. Act. III. Sc. V. Hinc etiam apposite ad hunc Philostrati locum de *croceis* & *purpureis* theatralibus id genus vestibus, apud Virgilium similiter de muliebri Trojanorum luxu, Aen. l. IX. vs. 614.

Vobis picta croco & splendenti murice vestis;

sicut alioquin apud Pindarum, Pyth. Od. IV. p. 259. κρόκεον, aut juxta Schol. κροκόεν Jasonis εἷμα, *crocea* ejus *vestis* dicitur; ubi Critici, κροκόεν ἢ τὸ κροκοβαφὲς, ἢ τὸ ὑφαντὸν διὰ τῆς κρόκης, nempe κρόκεον h. e. *croco tinctum*, aut *subtegmine textum*, quod utrumque rursus notant ad κροκωτὸν σπάργανον, apud eundem Pindarum Nem. Od. I. pag. 337. κροκωτὸν δὲ, ἤτοι ἀπὸ τῆς χρόας τὸ κροκοειδὲς, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης τὸ ὑφαντόν. Aliud enim Graecis, ut notum, κρόκη *trama* vel *subtegmen*; aliud κρόκος *crocus* vel *crocum*, de quo hic agimus; ac unde ab utroque, diverso quamquam sensu, dici potuit, ut volunt iidem Grammatici, κρόκεον aut κροκόεν, sicut postremum etiam legitur apud Aristophanem Θεσμ. p. 823. ὅς ἐμὲ κροκόεντ' ἐνέδυσεν, *qui me croceis vestibus induit*, ut ibi haud male interpres; aut quomodo rursus φοινικόκροκον ζώναν iidem Grammatici apud Pindarum, Ol. Od. VI. p. 50. *de zona, quae punicei coloris trama intexta esset*, explicant, τὴν ἐκ φοινικῆς κρόκης ὑφασμένην, ut ibi omnino legendum. Unde etiam a κρόκη, seu serici subtegmine, κροκωτὰς vel κροκωτοὺς dictas volunt veteres ad Comicum Critici ad Ran. p. 212. κροκωτῷ γυναικείῳ ἐν-

 πύνας

πήνης ἐνδύματι, muliebres Athenienſium veſtes, quarum ſaepe apud eundem Comicum mentio, & ad quas reſpexit etiam Clemens Alex. Paed. l. II. c. X. p. 201. ubi agens de mulierum luxu, illud e Comoedia adducit, ἐξηνθισμέναι, κροκωτοφοροῦσαι &c. quae nempe, ut obſervo, leguntur in Ariſtophanis Lyſiſtrata p. 837. & iis gemina p. 850. Adeo ut κρόκαις etiam pro *veſtibus* dici norim apud eundem Pindarum Nem. Od. x. p. 421. ubi nempe agit de Pellenenſium μαλακαῖσι κρόκαις, *mollibus veſtibus*, ſeu delicatis & τρυφεραῖς, quae nempe olim inter agonum praemia, & quales proinde e ſubtegmine pretioſo, ſerico puta, vel aureo, vel purpureo, vel *croceo*, ſeu diverſicoloribus alioquin filis, parabantur. Verum haud eo minus dictae etiam a κροκοβαφία ſeu *croceo* colore, quo tinctae eſſent vel infectae id genus veſtes. Quomodo κροκοβαφῆ χλαμύδα, *croco tinctam chlamydem*, Meleagro tribuit Philoſtratus Jun. p. 861. aut στολίδα κροκόεσσαν, non *ſtolam fimbriatam* juxta Canterum, ſed *croco tinctam*, ſeu, illuſtri Grotio interprete, *ſatiatam croco ſtolam*, dixit Euripides, Phoeniſſ. 1498. Ad quam etiam e croco βαφῆ reſpexit Empedocles, eo verſu, qui apud Plutarchum legitur de Oracul. Defect. p. 433.

Βύσσῳ δὲ γλαυκῆς κρόκος καταμίσγεται,
Byſſo autem flavus crocus miſcetur.

Unde κροκωτὸν σπάργανον adducto jam apud Pindarum loco, *faſcias crocei coloris* verti mallem, ſicut alibi ab eodem dicitur σπαργάνοις ἐν πορφυρέοις, *faſciis in purpureis*, Pyth. Od. IV. p. 246. & a quibus ſequiori aevo *Porphyrogennetas* appellatos conſtat. Immo ſicut utrumque illud, tum ὑφαντὸν a κρόκῃ ſeu *ſubtegmine textum*, tum κροκοβαφὴς *croco tinctum* a Latinis ſaepe, ubi caeteroquin illa nominis ambiguitas κρόκος & κρόκη haud habere potuit locum, *ſubtegminis* nempe & *croci*, opportune conjungi videas, ut apud Virgilium Aen. l. v. vſ. 649.

Et CIRCUM TEXTUM CROCEO *velamen acantho*,

ac in nuptiali Medeae veſte, Jaſoni, cui κρόκιον etiam veſtem, ut ante vidimus, tribuit Pindarus, *nupturae*, & qua eandem induit Venus apud Valerium Flaccum l. VIII. vſ. 234.

Ipſa ſuas illi CROCEO SUBTEGMINE *veſtes*
Induit;

ubi nempe κρόκην ſimul & κρόκον, *ſubtegmen* & *croceum* ſeu κροκοβαφῆ de eadem *veſte* dici liquet. Quo refero etiam, quod apud Euripidem in Hecuba legitur, non ſolum vſ. 467. de κροκίῳ πέπλῳ, qui nempe Minervae a virginibus Athenienſium texi ad Panathenaicam pompam ſolitus, ſed quod additur ibidem, ποικίλλουσ' ἀνθοκρόκοισι πήναις, *picturans* CROCEO SUBTEGMINE (qualis dicta modo Veneris aut Medeae veſtis) ſeu CROCO *tinctis filis*, ſicut apud Virgilium Aen. III. vſ. 483. *picturatas auri ſubtegmine veſtes*; idque pro nota apud veteres vocis πήνη pro κρόκῃ, ſeu *ſubtegmine* aut *trama* ſignificatione,

Immo

Digitized by Google

Immo quo ſpectant etiam *Chaeremonis* apud Athenaeum verſus l. III. p. 608.

Κρόκον θ᾽ ὃς ἡλιῶδες εἰς ὑφάσματα
Πέπλων ἰσὰς εἴδωλον ἐξεμόργνυτο.

h.e. illuſtri Grotio interprete in Exc. Tragic. p. 846. CROCIQUE FLOREM (nempe illud Euripidis ἀνθόκροκον) *purpureis ſupparis infectus rutilum ſolis imitatur jubar*, quamquam minus accurate ibi *purpureum* cum *croceo* confundat ὁ πάνυ, qui poſtremus *ſolaris* ſeu ad *ſolis jubar* accedere a Poëta ibi dicitur, ac unde κροκόπεπλον *cum croceo peplo* Auroram, ceu primis Solis radiis illuſtratam, dici notant brevia ad Homerum Scholia ac Euſtathius. E quo praeterea ξανθῷ, vel *rutilo* potius, quam *flavo*, *croci* hujus colore, *rubentis* proinde a Virgilio Georg. IV. vſ. 182. *crocumque rubentem*, & ab Ovidio *rubri* itidem appellati Amor. l. II. El. VI.

Tincta gerens rubro Punica roſtra croco;

e quo nempe *croci* colore, κρόκου βαφὴ & κροκοβαφὴς σταγὼν, non de odorato *croco*, quo perfuſa eſſent theatra, aut de veſtis etiam *tinctura crocei coloris*, ſed de *ſanguine* dicitur ab Aeſchylo Agam. vſ. 247. & 1130. Idque rurſus appoſite, quod de *ſanguine Croci* adoleſcentis, diſci ictu caeſi, natus flos *crocus*, non ab Ovidio ſolum obiter traditur Metam. l. IV. vſ. 283. ſed fuſius a Galeno ad Philonis ea de re verſus ab eodem adlatos περὶ συνθέτ. φαρμ. lib. IX. cap. IV. Ut mittam communes Arabum voces جسد ادع quibus *crocus* juxta, & *ſanguis* aut *ſanguinis macula* ab eodem *rutilo* colore deſignatur. Sicut vero *crocus Cyrenaicus*, mira odoris ſuavitate, ac proinde merito ἡδὺς hic a Callimacho ſeu *ſuavis*, ut vertendum potius fuit, quam *dulcis*, ſic *Corycius* praeſtantia ac uſu omnium olim celebratiſſimus, Horatio proinde, ut alios mittam, memoratus lib. II. Satyr. IV. vſ. 68. ac unde *Corycium* in Cilicia antrum, ubi idem naſcebatur, a Galeno viſum, prout ipſe teſtatur de Antidotis c. XIII. Immo inde *Corycium* illud antrum vel montem ab Hebraea vel Phoenicia voce ſupra indicata כרכם ſeu κρόκος, bene deduxit ὁ πάνυ Bochartus de Col. Phoen. p. 378. Dictus vero Atticis, ut poſtremo hoc addam, κώκος, cum *crocus* ipſe, tum *locus*, ubi idem naſcebatur, quod me docuit Euſtathius ad Odyſſ. Λ. p. 1698. Sed neſcio quomodo haec praeter inſtitutum fuſius ad hunc locum adnotarim; quamquam ab eodem forte haud aliena, & illuſtrandis praeterea aut explicandis aliis veterum de *croco* aut κροκίοις vel κροκωτοῖς veſtibus, quae haud ſatis adtenderunt aut confundunt nonnunquam viri in his litteris ſummates, opportuna, ſed quorum omne penes lectorem cordatum ac eruditum eſto judicium.

Ibid. αἰεὶ δέ τοι ἀέναον πῦρ] E quo loco diſcimus in templo Καρνείου Apollinis apud Cyrenaeos, perpetuum ignem ſervatum,

Digitized by Google

ſicut in aede hujus dei Delphica factum aliunde conſtat, ut e Choëphoris Aeſchyli vſ. 1036.

Πυρός τε φέγγος ἄφθιτον κεκλημένον,

Ignis autem lumen inextinguibile appellatum:

& quo ſpectat de igne ex ara Delphica ab uno e Plataeenſibus petita narratio apud Plutarchum in Ariſtide. Adde, ut hic apud Cyrenaeos, ſic in delubro Jovis Ammonis apud eosdem Libyas λύχνον ἄσβεστον exſtitiſſe, cujus meminit alibi Plutarchus, nempe de Defectu Oracul. De more autem illo veterum, ſeu cuſtodia perpetui ignis, cum in Graecorum Prytaneis, tum alibi, ac inde apud Romanos Veſtae, plura obſervo in *Diatriba*, denuo, eaque auctiore longe & accuratiore vulganda, *de Veſta & Prytanibus Graecorum.*

Vſ. 84. ἀείθρακα τέφρη] Unde inſuper liquet, non lampade ſolum ſemper accenſa, quod nonnunquam, ſicut modo in Jovis Ammonis delubro factum diximus, ſed igne ſupra aram ardente, eoque ἀσβέστῳ, cultum a Cyrenaeis Apollinem. Quod cum alibi, tum in Graecorum Prytaneis locum etiam habuiſſe contra magni Caſauboni ſententiam, a quo ad Athenaeum ignis ille Veſtae nil niſi lucerna ſemper ardens ſtatuebatur, dicta modo Diatriba, abunde, ut opinor, evicimus.

Vſ. 86. ὠρχήσαντο μετὰ ξανθῇσι Λιβύσσῃς] Nempe in ſolemni illo Καρνείῳ Apollinis apud Cyrenaeos feſto, ut notant etiam Scholia. Notae autem in feſtis veterum, maxime Apollinis ac Dianae, juvenum ac virginum choreae, de quibus plura in ſequentibus Hymnis in Dianam ac Delum dicenda occurrunt. Λιβύσσης vero quod hic legitur, de Africanis ſeu *Libycis* mulieribus, occurrit etiam apud Pindarum Pyth. Od. IX. 307. Λιβύσσας ἀμφὶ γυναικὸς, ac apud Syneſium Epiſt. IV. p. 165. αἱ Λίβυσσαι. Ita Λίβυσσαν ἅλα, *mare Libycum*, legimus in ejusdem Callimachi Epigrammate, inter ejus Poëmatia vulgato. Pro Λιβύσσης vero, ſeu *Libycis mulieribus*, Λιβυστικαῖς γυναιξὶν dixit Aeſchylus Suppl. vſ. 287. ſicut alibi τόποις Λιβυστικοῖς de *locis Libyae* circa Tritonem, Eumen. vſ. 292.

Vſ. 87. τέθμιαι ὧραι] Haud aliter de Panathenaeis Pindarus Pyth. Od. IX. 306. τελεταῖς ὥραις ἐν Παλλάδος, *in ſolemnitatibus Palladis quae certo tempore recurrunt*. Bene etiam hic Scholia, τέθμιαι, νόμιμοι, ὡρισμέναι, ſeu legitimum tempus Καρνείων apud Cyrenaeos. Hinc de ſacris Dianae Tauricis, τέθμια Ταύρων, infra Hymn. in Dian. vſ. 174. Ita apud Pindarum τεθμὸς haud ſemel dicitur de *lege*, juxta quam laudari ſoliti Hieronicae, ut τίμα μὲν ὕμνου τεθμὸν, *honora hymni legem*, Ol. Od. VII. p. 71. & στεφάνων ἐγκώμιον τεθμὸν, *coronarum laudatoriam legem*, Ol. Od. XIII. p. 114. ubi notant Critici, τεθμὸν δὲ τὸν νόμον φησί. νόμος γάρ ἐστι τοὺς Ὀλυμπιονίκας ὑμνεῖσθαι; & quod innuunt rurſus ad Nem. Od. IV. p. 360. ἐρύκει με τεθμὸς, *prohibet me lex*, *&c.* Quae loca ideo tango, quod haec intacta reliquerint Theſauri, eorumque

que Epitomatores; & ex quibus τέθμιος & τέθμιος Dorice dictum liquet, haud insolita litterarum μετάθεσει, & praeterea σ in τ mutatione Doribus familiari, quod Atticis θεσμὸς & θέσμιος dicebatur. Dores autem erant, sicut etiam mox a Callimacho vocantur, ἄνακτες Cyrenaei, & ipse proinde hic Cyrenaeus vates.

Vs. 88. πηγῆς Κύρης] Fontem eo nomine Cyrenis exstitisse tradunt Scholia, & in quibus non Κυρῆς, sed Κύρης legitur; sicuti etiam apud Stephanum in Κυρήνη, & quomodo apud Eustathium ad Dionys. p. 32. Κύρης πάγας pro Κυρήνης omnino legendum liquet, quod occupavit jam ad Stephanum postremus ejus editor. Justini etiam locum idem vidit opportune, qui exstat L. XIII. c. VII. ubi ille *Cyrae montis*, & *fontium ubertatis* meminit, quo loco conditae a Batto & comitibus Cyrenae, & quem pridem ad hunc Callimachi locum notaveram. Ejusdem fontis, sed omisso illius nomine, meminisse Pindarum Pyth. Od. IV. p. 267. erudite hic observat praestantissima Daceria, quem nempe Ἀπόλλωνος κράναν ibidem vocat, & ad quem solemnia convivia agitare solitos Cyrenaeos innuit Pindarus.

Vs. 89. Δωριέες] Primi nempe, quod Scholia etiam notant, & supra jam vidimus, Cyrenarum conditores, quorum majores e Sparta in insulam Theram profecti, inde ipsi ad deducendam Cyrenarum coloniam in Libyam primum sunt appulsi. Ab his etiam *Doribus* promanasse Καρνείου Apollinis ad Cyrenaeos nomen & cultum, jam ante vidimus.

Ibid. πυκινὴν δὲ νάπαις] Νάπη nempe Graecis, ut notum, de *nemore* aut *sylva*; inde ἱερὰ νάπη de *luco*, in quo aliquot Deorum fana essent, dicitur in veteri inscriptione, quae in Cl. Sponii Misc. legitur p. 363. nempe τὸ δὲ περίβολον τῆς ἱερᾶς νάπης, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ναοὺς Δήμητρος, καὶ Κόρης, καὶ Διονύσου· *ambitum autem sacri luci, & in eo templa Cereris, Proserpinae, & Bacchi, &c.* Pro νάπη autem, νάπος dixit Euripides Phoen. vs. 808. πολυθηρότατον νάπος, *abundantissimum feris nemus*; ubi Critici, νάπος, ὁ σύμφυτος τόπος, quae eadem est Hesychii glossa vocis νάπη. Eo autem Νάπης nomine, dictum primum *Pythonem*, seu Delphici Oraculi sedem, tradunt veteres Grammatici, ad initium Pindari Pyth. Od. I. a quo alibi κοιλόπεδον νάπος Θεοῦ, seu *cavus saltus Dei*, de eodem loco dicitur Pyth. Od. V. p. 272. de Nemea autem, λέοντος ἐν βαθυστέρνου νάπᾳ, *in leonis ampli pectoris sylva*, Isthm. Od. III. p. 451.

Ibid. Ἄζιλιν ἔναιον] Idem ab Herodoto traditur l. IV. c. CLXIX. ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊος λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκισαν, *atque in continenti portus est Menelaius, & Aziris, quam Cyrenaei incoluere.* Dici vero promiscue hunc locum Ἄζιλιν & Ἄζιριν monuit Stephanus, & quod postremum, praeter Herodoti adducta modo verba, postremus Stephani editor Berkelius hoc firmat Callimachi loco, quasi *haud aliter* apud eundem legeretur,

tur, nempe Ἄζιριν ἵκαιον· quum tamen in H. Stephani editione, sicut & in postrema Parisina, quam ad vocem Κυρήνης citat idem vir doctus, Ἄζιλις dicatur, in sola autem Vulcanii Ἄζιρις, quod sciam, editione compareret. Quod autem *montem* juxta & *fluvium* dictum Ἄζιλιν notant hic Scholia, locum & fluvium itidem fuisse monet Stephanus.

Vs. 90. ἔνθα δ' ἐπεδέξατο νύμφη] Habuit hic ante oculos Poëta Pindari de hac Cyrene ab Apolline rapta & in Libyam translata locum, Pyth. Od. IX. pag. 302. πότνια σοι Λιβύα δέξεται εὐκλέα νύμφαν, *venerabilis Libya excipiet illustrem nympham*; ubi νύμφαν, sicut hic apud Callimachum, melius per *conjugem* seu *recens nuptam* reddidisse crederem utriusque Poëtae interpretes. Γάμον enim, seu *nuptias* inter eam & Apollinem a Venere conciliatas, ipsumque inde πόσιν illius Cyrenes seu *maritum* futurum, modo ante dixerat Pindarus, ac in sequentibus nuptias illas Chirone consultore ab Apolline confectas tradit. Unde haec eadem Od. pag. 298. 302. & 303. Quomodo etiam explicandus, ubi de eadem Cyrene & Apolline agit, foret Apollonius l. II. vs. 510.

Τὴν μὲν γὰρ φιλότητι θεὸς ποιήσατο νύμφην
Αὐτοῦ μακραίωνα, καὶ ἀγρότιν.
Hanc enim Cyrenen prae *amore Deus fecit conjugem suam, longaevam & agrestem*;

quamquam aliter eadem haec ibi tradat Latinus Poëtae illius Interpres. Νύμφην autem Graecis de *sponsa* non solum, sed *recens nupta* dici notius, quam ut probatione id indigeat: unde Hesychius, Νύμφη, ἡ νεωστὶ γαμηθεῖσα, & Aeschylus Agam. vs. 1188. νεογάμου νύμφης. Immo apposite admodum de simili connubio, Jovis nempe cum Europa, Moschus circa finem cognominis Idyllii:

Ἡ δὲ πάρος κούρη, Ζηνὸς γένετ' αὐτίκα νύμφη,
Illa autem ante virgo, Jovis subito facta est Nympha, seu *nova nupta*.

Unde νυμφήιον etiam dictum de *thalamo* seu *lecto connubiali* apud hunc Callimachum, loco jam alia occasione ad superiorem Hymnum indicato, & qui exstat Hymn. in Delum vs. 118. Πήλιον ὦ Φιλύρης νυμφήιον, *Pelion ô Philyrae thalamus*; ubi nempe cum nympha concubuit Saturnus.

Vs. 91. Μυρτούσσης κεραταίδης] Ita Μυρτώσιον αἶπος, seu *Myrthosium promontorium*: idem Libyae mons & Cyrenae vicinus dictus apud Apollonium l. II. vs. 507. ubi eruditi Critici, Μυρτώσιον, τόπος ἢ ἄκρα περὶ Κυρήνην, *Myrtosion, locus seu promontorium prope Cyrenen*. Nomen loci Μυρτοῦσσα vel Μυρτοῦσα, ut postremum apud Stephanum legitur; unde pro Μυρτοῦσα dixit Apollonius Dorice Μυρτῶσα, sicut vulgo ω & ω pro ου apud Doras, ut Κώλχως pro Κόλχους Theocrit. Id. XIII. ult. versu, & γαυλῶς pro γαύλους, Id. V. vs. 58.

Vs. 91. ἔχι λέοντα Ὑψηΐς κατέπεφνε] Eandem Cyrenen *Hypsaei* Lapi-

Digitized by Google

Lapitharum regis *filiam*, in monte Pelio, dum apud patrem adhuc ageret, cum *leone* solam & sine armis luctantem, ab Apolline deprehensam tradit Pindarus Pyth. Od. IX. p. 299. Hic vero de alia hujus Cyrenes venatione in Libya, quo nempe translata ab Apolline fuerat, agitur; quod tamen confundunt veteres ad Pindarum Critici, a quibus hic Callimachi locus, quasi de eadem ageret *leonis* caede, adducitur, & ubi pro ἦχι λέοντα legunt ἔνθα λέοντα. De hac *Cyrene* vero, ut insigni ferarum, quas conficeret, venatrice, dixerat ibidem Thebanus vates, κεράϊζεν ἀγρίους θῆρας, *conficiebat feras bestias*. Ita hanc interempti ab eadem leonis caedem celebrat quoque Nonnus Dionys. l. XXV. p. 652.

Χερσὶ λεοντοφόνοισιν ἀριστεύουσα Κυρήνη.

Manibus leonem interficientibus vincens Cyrene, &c.

ac unde haud cum alio, quam illo λεοντοφόνου elogio, eandem Cyrenen aliquoties ibi memorat, ut l. XXIV. pag. 624. l. XXVII. pag. 715. &c. Libyae autem illum tractum, ubi conditae Cyrenae, *leonibus* abundasse, liquet praeterea ex eodem Pindaro, qui ad Batti in oram illam adventum *territos & fugatos leones* tradit Pyth. Od. V. pag. 274. λέοντες περὶ δείματι φύγον; & ad quem ex Aristarcho in Scholiis dicitur, datas Batto ab Apolline quasdam incantationes, quibus eosdem *leones* abigeret, locumque ab iis in posterum tutum & quietum redderet.

Vs. 92. κατέπεφνε βοῶν σίνιν &c.] Hinc de eadem Cyrene dixerat loco ante indicato Pindarus Pyth. Od. IX. p. 299. eam assidua venatione ferarum in monte Pelio, *magnam & tranquillam pacem bobus paternis praestare*,

——— πολλάν τε καὶ ἁσύχιον
Βουσὶν εἰρήναν παρέχοισα πατρῴαις.

Idem vero beneficium peregrino in solo adtulisse eadem hic dicitur *bobus* seu armentis *Eurypyli*, qui Neptuni filius, idemque rex illius tractus ubi postea Cyrenae, & occiso ibi ab hac viragine leone, qui eam regionem vastaret, regnum ab hoc Eurypylo, qui illud in praemium fuerat pollicitus, eadem est consequuta. Tradunt id ex Acestore veteres ad Apollonium Critici, l. II. vs. 500. quod jam vidit & monuit ad Callimachum Frischlinus, sed qui Pindarum ut eadem tradentem perperam citat; a quo ibi tamen de prima illa leonis, non in Myrtoso Libyae, sed in Peleo Thessaliae monte, venatione tantum agitur. Adducitur vero hic Callimachi locus ab illis Graecis Apollonii interpretibus ad lib. IV. vs. 1561. ubi hujus *Eurypyli* fit mentio, & cui in eodem regno successisse dilecta haec Apollinis conjux Cyrene, ex Acesandro traditur: Ἀκέσανδρος δὲ ἐν πρώτῳ περὶ Κυρήνης μετ' αὐτὸν βασιλεῦσαι φησὶ Λιβύης Κυρήνην τὴν Ὑψέως. μνημονεύει δὲ Εὐρυπύλου καὶ Καλλίμαχος λέγων, βοῶν σίνιν Εὐρυπύλοιο. περὶ Κυρήνης πολύμυθος ὁ λόγος. *Acesander in primo libro de Cyrenis post eum regnasse in Libya tradit Cyrenen Hypsei filiam. Meminit*

etiam

etiam Eurypyli Callimachus dicens; boum perniciem Eurypyli, de Cyrene verba faciens. Ita enim legendus ille apud eruditos Criticos locus, expunctis τῆ Ὑψέως post prima illa ἐν πρώτῳ περὶ Κυρήνης verbis. Neque enim Acesander de *Cyrene Hypsei filia*; sicuti statim eadem ibi dicitur, sed de *Cyrenis*, urbe nempe ab ea ita dicta, scripserat; unde alibi etiam citatur ab iisdem Grammaticis, ut ad lib. IV. vs. 1570. καὶ παρ᾽ Ἀκεσάνδρῳ ἐν πρώτῳ περὶ Κυρήνης; item in Scholiis ad Pindarum Pyth. Od. IV. p. 235. nempe a quo Acesandro ibi dicatur, hunc Eurypylum Neptuni & Celaenes filium, Tritonis fratrem, ducta Sterope Solis filia & Pasiphaes sorore, e qua duos genuerit filios Lycaonem & Leucippum.

Ibid. βοῶν σίνιν Εὐρυπύλοιο] Ita de alio leone exitiali toti Priami domui, Paride nempe, apposite hic omnino, & quo respexit forte Callimachus, dixerat Aeschylus Agam. vs. 737. λέοντα σίνιν δόμοις, *leonem, perniciem aedium*, quem paullo post nempe vs. 744. vocat μέγα σίνος πολύκτονον, & qua voce, ut obiter hoc addam, σίνος pro βλάβη seu *damno*, frequenter uti Hippocratem notat Galenus ad Coï senis verba de Morbor. acutor. victu Sect. XV. σίνεα μεγάλα; additque ibidem, σίνειν ab Ionibus dici pro βλάπτειν: quod tamen, ut obiter addo, Atticis etiam Scriptoribus haud insolitum, e Xenophonte, qui saepe voce σίνος eam in rem usus, liquet. Notus alioquin infamis ille latro Isthmicus *Sinis*, aliis *Scinis*, nomine, idemque πιτυοκάμπτης dictus, & de quo Ovidius Metam. l. VII. vs. 440. *Occidit ille Sinis &c.* Plutarchus in Theseo, & Pausanias l. II. p. 86. Quo nomine etiam σίνις seu σίνις ἀνήρ, alius latro Sciron dictus a veteri Poëta apud Aristotel. Rhetor. l. III. c. III. καὶ Σκίρων σίνις ἀνήρ· idque, quamquam diversi essent latrones *Sinnis* seu *Sinis* & *Sciron*; uterque a Theseo caesus, & quorum praeter Plutarchum in Theseo, meminit etiam Xenophon Memorab. l. II. p. 736. ἐξ ὅτε καὶ ὁ Σίνις καὶ ὁ Σκίρων καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, *ex quo Sinnis & Sciron & Procrustes interfecti sunt*; ac similiter de hac praedonum triga, & qui huc forte respexit, Ovid. Epist. Phyll. vs. 69. *Cum fuerit Sciron lectus, torvusque Procrustes, & Sinis &c.*

Vs. 94. ὀφέλτιμα] Vox quae alibi, ut puto, non legitur, eademque pro ὀφέλιμος ab ὀφέλλειν, pro εὐεργετεῖν, nonnunquam usurpata, ut apud Apollonium l. II. vs. 803.

Εὖτ᾽ ἄρξωντ᾽ ἀρείονες ἄλλοι ὀφέλλειν,
Sicuti inceperint potiores aliqui prodesse;

ac ubi eruditi Critici, ὀφέλλειν, τὸ εὐεργετεῖν. Hesychius autem ὀφέλλειν, αὔξειν; quo sensu eadem frequenter occurrit apud Poëtas, ac inter alios, apud Aeschyl. Sept. Theb. vs. 198. & 255. ac apud Pindarum Pyth. IV. p. 263.

Ibid. τόσσα Κυρήνῃ) Haud mirum a Cyrenaeo vate patriam laudari, cujus multa, & quae jam suis locis attigimus, fuerint olim

Digitized by Google

olim decora; coloniae in eam a Graecis, duce, ut ferebatur, Apolline, deductae celebritas simul ac nobilitas; aër purus ac serenus; situs, vel agri, quamquam in desertioribus Libyae locis, ubertas singularis & amoenitas, adeo ut κᾶπος Ἀφροδίτας, seu *hortus Veneris* idem locus dici a Pindaro meruerit, Pyth. Od. IV. p. 271. Accedebat non incolarum duntaxat celebrata in alendis equis & equestribus agonibus peritia, sed nobilitatum insuper praeclaris ingeniis solum, Carneade, Aristippo, Callimacho, aliis. Hinc felix etiam & florens olim Cyrene, adeo ut Plato a Cyrenaeis rogatus, quo leges scriptas iisdem relinqueret, id inde legatur recusasse, quod diceret, difficile esse leges Cyrenaeis imponere, rebus eorum ita prosperis, χαλεπὸν εἶναι Κυρηναίοις νομοθετεῖν οὕτως εὐτυχοῦσιν. Tradit id Plutarchus ad Princip. Inerudit. pag. 779. Unde de mutata ejusdem urbis fortuna alius Cyrenaeus Scriptor Synesius Epist. L. p. 188. ὀδύρομαι δὲ τὸ ΚΛΕΙΝΟΝ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΗΝΗΣ, ὃ πάλαι μὲν εἶχον Καρνεάδαι τε καὶ Ἀρίστιπποι. *Equidem* CYRENES ILLUSTRE SOLUM *deploro, quod Carneadae olim habebant & Aristippi*; & alibi, Oratione nempe de Regno p. 2. de eadem; πόλις ΕΛΛΗΝΙΣ, ΠΑΛΑΙΟΝ ΟΝΟΜΑ καὶ ΣΕΜΝΟΝ, καὶ ἐν ᾠδῇ μυρίᾳ τῶν πάλαι σοφῶν. GRAECA *civitas*, ANTIQUUM & VENERABILE NOMEN, *infinitis olim doctorum celebrata carminibus*. Haec autem omnia veteris Cyrenes decora, quo magis eadem celebraret, ad unum Apollinem tanquam verum propitiumque urbis illius Auctorem & Ἀρχηγέταν refert hic Cyrenaeus vates. Adde, quod sequutis temporibus *Flaviae* etiam nomenclationem a Vespasiano, quondam ejus, uti supra jam vidimus, Quaestore, eadem urbs meruerit; sicut liquet e veteri Titi nummo qui exstat hodie in Gaza Gallorum Regia, & quem jam vulgavit Celeb. Patinus, cum inscr. ΦΛΑΥ. ΚΥΡΗΝΗ, *Flavia Cyrene*.

Vs. 98. Δελφὸς &c. λαὸς] Sic apud Aeschylum Eumen. vs. 15. λεὼς Δελφός. ubi Critici, καὶ ὁ Δελφὸς λεὼς, ὡς ἐστι τῆς χώρας ἄναξ, *Delphus* seu *Delphicus etiam populus, qui regionis est dominus*. Nempe Δελφὸς gentile ὁμωνύμως τῇ πόλει, ut vere Stephanus, ac sicut Δελφὸς dictus, non solum Apollinis filius, juxta Pausaniam L. IX. p. 619. & a quo urbi nomen, sed Apollo ipse, ut ad Juliani Caesares olim monui p. 382. Nempe idem quandoque urbis conditoris & gentile etiam nomen, ut in voce Δάρδανος notat Stephanus, & de urbe ac gentili ὁμοφώνως idem monet in voce Ἀκράγας, & Δρέπανα de Lyciae urbe, ac alibi.

Ibid. ἐφύμνιον εὕρετο] Nempe illud, quod praecedenti versu dixerat, Ἰὴ Ἰὴ παιῆον, de quo jam supra actum ad vs. 21. & qua de re itidem Claudianus Praefat. in Rufin. vs. 11. *Omnis Io Paean regio sonat*; ubi scilicet caesum ab Apolline Pythonem illum, & *liberum* inde *Parnassum* ac *puriorem Cephisum* enarrasset. Hinc etiam, qui ejusdem ἐφυμνίου meminit Apollonius, illud non adeo

adeo a *Delphorum populo*, ut hic Callimachus, quam a Corycis in Parnasso Nymphis repertum tradit lib. II. vs. 714.

—— Ἰὴ Ἰὴ κεκληγυῖαι.
Ἔνθεν δὴ τόδε καλὸν ἐφύμνιον ἔπλετο Φοίβῳ.
—— *Ie Ie acclamantes.*
Hinc sane pulcrum hoc hymni intercalarium natum est Phoebo.

Vocatur etiam ἐφύμνιον, cum ab Athenaeo l. xv. p. 501. tum a Graecis Aristophanis interpretibus, uti mox dicetur. Immo adde his omnibus antiquiorem longe Aeschylum, Pers. vs. 393. Παιᾶν' ἐφύμνουν, *Paeana canebant*, quamquam ibi de Paeane ante pugnam cani a Graecis solito agatur, eoque juxta Graecos Thucydidis enarratores ad lib. I. p. 35. non Apollini, sed Marti sacro, & qua de re ad ipsum Aeschylum. Quid sit autem ἐφύμνιον, docet Hephaestio p. 70. & veteres Grammatici ad Aeschyli Metrica, Agam. vs. 123. nempe ubi legitur,

Αἴλινον, αἴλινον, τὸ εἶπ', τὸ δ' εὖ νικάτω,
Naeniam, naeniam dixit, bene autem eveniat;

quod scilicet in fine cum antistrophae, tum epodi repetitur.

Vs. 100. Πυθώ τοι κατιόντι] Citantur hic & tres sequentes versus in Scholiis ad Aristophanis Εἰρην. pag. 654. ubi simile in hunc Apollinem, de quo ante, ἐφύμνιον occurrit ἰὴ παιὼν, ἰή. Notant vero ibi Critici, ἐφύμνιον εἰς Ἀπόλλωνα, τὴν δὲ αἰτίαν Καλλίμαχος λέγει διὰ τούτων· Πυθώ τοι κατιόντι &c. Πυθὼ autem, ut vulgo notum, tam de *loco* seu sede *Oraculi Delphici*, quam de *serpente* ipso dicta. Grammatici ad initium Pythiorum Pindari, notant Νάπην primo, ut jam supra monui, dein Πετρήεσσαν, postea Κρίσσαν, tandem Πυθὼ, ab occiso nempe ibi serpente *Pythone*, dictum eundem locum.

Vs. 101. Δαιμόνιος ὄφις] Quem *Pythona*, ut notum, vulgo apud scriptores dictum, Δελφύνην πελώριον vocat Apollonius l. II. vs. 708. ubi notant Critici, ab aliis masculino, ab aliis feminino genere hoc serpentis seu δρακαίνης nomen efferri; a Leandro vero & Callimacho tradit hunc Δελφύνην dictum custodem Oraculi Delphici. Qui Poëtae nostri ea de re locus hodie alibi, quod sciam, non legitur; quamquam istud de custodia Oraculi Delphici eidem serpenti credita, ab aliis, Apollodoro, Pausania, Aeliano, sit traditum; immo quem ea de caussa ab Apolline caesum tradit Apollodorus, quod ab ingressu Delphici adyti eundem arcuisset hic serpens. Hyginus vero insuper ait Fab. CXL. eundem Δελφύνην, seu *Pythonem draconem ingentem, ante Apollinem, ex oraculo in monte Parnasso responsa dare solitum.* Δελφίνην πελώριον, juxta Apollonium, vocat eundem serpentem Heliodorus, apud Tzetzem ad Lycophronem pag. 43. eumque ab Apolline occisum, vim Latonae inferre parantem:

Δελφίνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν,
Delphinen sagittis ingentem confecit;

& quo-

& quomodo etiam apud Apollonium ac in Scholiis ad eundem, Δελφῖνα pro Δελφύνην legendum mallem. Inde quoque dictus & cultus videtur Apollo Δελφίνιος, quamquam ab aliis, ut e Plutarcho de Solert. Animal. p. 984. a *Delphino*, quem ducem Cretensium coloniae Cyrrham appulsae immiserat Apollo, *Delphinii* nomen nactus statuatur.

Ibid. κατηναρες] Inde Apollinem a Simonide Ἑκαλὸν dictum, quod centum sagittis Pythonem interfecerit, eoque nomine magis eum delectatum, quam *Pythii*, tradit Julianus Imp. Epist. XXIV. p. 157. De hac autem hujus serpentis caede, quam quarta a natalibus die peregisse Apollinem tradit Hyginus Fab. CXL. consuli prae aliis potest Claudianus, a quo perempti Rufini, tanquam alterius *Pythonis* caedes, cum hoc serpente ab Apolline interempto, eleganter confertur Praef. supra jam memorata librorum in Rufinum,

Phoebeo domitus Python cum decidit arcu.

& quae plura ibidem ea de re leguntur; ac dein in vers. 15.

Nunc alio Domini talis Pythone perempto.

Ob quam tamen diri illius serpentis caedem, novennale exilium passus Apollo, tandem vero expiatus, Oraculi Delphici Praeses demum exstitisse dicitur. Sed quae omnia, Apollinis nempe de Oraculo cum serpente pugnam, sequutumque inde exilium, ut fabulosa redarguit Plutarchus de Oracul. Defect. pag. 417. aliaque de ea serpentis hujus caede barbari hominis narratio, in sequentibus ibidem traditur pag. 421. In Creta vero apud Chrysostomidem, illam Apollinis ob caesum Pythona expiationem contigisse referunt Grammatici ad Argum. Pyth. pag. 286. quod tamen non *Chrysostomidi*, sed ejus parenti *Carmanori* tribuit Pausanias lib. X. pag. 620. Adde solemne quoddam Delphis Σεπτήριον dictum, nono quoque anno celebratum, quod imitationem haberet pugnae Apollinis cum Pythone, & a pugna, fugae Dei ad Tempe, ut auctor est Plutarchus Quaest. Graec. pag. 293. Eundem quoque Pythonem tradit sequenti pag. 794. mari ejectum in regionem Locrorum Ozolarum, atque ibi computruisse.

Vs. 105. ὁ φθόνος] Hoc & sequentia de Apollonio Rhodio dici creduntur, quod in Vita Callimachi, scripta a veteri aliquo Grammatico, dicatur idem Ibin carmen in hunc Argonauticorum scriptorem, qui inimicus ei factus fuerat, composuisse. Quamquam idem Apollonius, in ejus Vita, quam nobis itidem reliquit vetus aliquis Grammaticus, Callimacho Alexandriae operam navasse tradatur, immo in eodem cum eo monumento sepultus. Nihil obstat tamen, quin haec de Apollonio dicta statuantur, quod & σύγχρονοι, ut vel inde liquet, fuerint; & Alexandriae praeterea sub iisdem Ptolomaeis, Philadelpho & Evergete, vixerint ac floruerint; & longi Poëmatis, quod adhuc terimus, auctor exstiterit idem Apollonius. Ita etiam ut nonnulla Callimachi imitatus dicatur eodem in opere Apollo-

Digitized by Google

nius ab eruditis ad eum Criticis, ut ad lib. I. vf. 1309. Καὶ τὰ μὲν ὡς ἤμελλε. ubi Scholia: Καλλιμάχου ὁ στίχος, *Callimachi versus*; & cujusmodi etiam haud pauca deprehendisse credimus, quae suis ad hunc Poëtam locis adnotantur. E quibus proinde facile inter eosdem oriri potuit aemulatio, qualem inter συγχρόνους Pindarum & Bacchylidem Poëtas exstitisse, ex eodem Pindaro & Graecis ad eum Criticis liquet. Vide Olymp. Od. IV. p. 27. & Nem. Od. III. p. 255. & ibidem Scholia. Ipse vero Callimachus de se alibi in quodam Epigrammate, de quo mox, *invidia se dulcius cecinisse* confidenter adserere non dubitavit, ἤεισεν κρέσσονα βασκανίης. sed quod de Apollonio dictum, clarius adhuc ex sequenti versu, & iis quae ad eum adnotamus, elucescit.

Ibid. Ἀπόλλωνος ἐπ' οὔατα λάθριος εἶπεν] Quod *in aurem alicujus aliquid insusurrare* dixit itidem Tullius III. in Verrem, ac ut invidorum proprium, non palam sed clanculum alterius laudi insidiari, venuste hic ait Callimachus. Idem alioquin, quod *aurem vellere*, non *Apollinis* quidem, ut hoc loco fieri dicitur ab obtrectatore Callimachi βραχυλογίας Poëta, sed ab Apolline ipso, dimovente Virgilium, ne ille magnum aliquod aut heroicum poëma scribere adgrederetur, Eclog. VI. verf. 2.

Cum canerem reges & proelia, CYNTHIUS AUREM VELLIT & *admonuit* &c.

Ut vero Battiadae nostri aemulus, λάθριος (Graecorum more, pro λαθραίως) eum sugillasse apud Apollinem traditur, sic ipsius Apollinis λαθραίου templum prope Calydonem, primariam Aetoliae urbem, exstitisse docet Strabo l. x. p. 459. Verum ubi pro Λαθραίου in scriptis codicibus Λαφραίου legitur; ac unde Λαφρίου legendum jam vidit eruditissimus Palmerius Graec. Antiq. pag. 472. Λαφρίας certe Dianae apud eosdem Calydonios cultae meminit Pausanias l. IV. p. 275. & cujus simulacrum Patrensibus ab Augusto dicatum, ac inde in arce Patrensium, erecto eidem deae fano, dicatum idem tradit, & cui anniversarium sacrum patrio ritu celebrent Patrenses, l. VII. p. 432. &c. sed qua de re, ut & Romano nummo cum inscr. DIANA LAPHR. seu *Laphria*, ad sequentem Hymnum in hanc deam, dicetur opportunius.

Vf. 106. οὐκ ἄγαμαι τὸν ἀοιδὸν] Tradunt hic Scholia irrisum Callimachum, quasi auctor longi carminis esse non posset, eaque occasione adactum *Hecalen* scribere. Unde mirari subit, cur eruditissimus Tan. Faber in vitis Poëtarum Graecorum tradat Callimachum, alienum utpote a conscribendis magnis libris, tota vita unum reliquis prolixiorem, nempe τὰ Αἴτια edidisse. Hujus vero *Hecales*, (ut de altero illo τῶν Αἰτίων opere nihil dicam) praeter ea quae de eo Poëmate, & qua occasione id a Callimacho scriptum sit, memorant hoc loco Scholiastae, aut quae de eodem monuerunt alii, facta etiam mentio in veteri

Epigrammate, in laudem hujus Poëtae scripto, & quod exstat Anthol. l. I. c. LXVII. Ep. XXIV:

Ἀείδει δ' Ἑκάλης τε φιλοξείνοιο καλιὴν,

Canit vero Hecales hospitibus amabilis casam.

Ejus quoque *Hecales* fragmenta nonnulla observavi in veterum Graecorum Commentariis, sicuti ad Pindari Nem. Od. v. ubi corrupte Καλλίμαχος ἐν Αἰκάλῃ pro ἐν Ἑκάλῃ legitur; ad Aristophanis praeterea Acharnenses p. 377. item ad Apollonium l. I. vs. 1116. & in Brevibus Scholiis ad Homeri Il. B. vs. 547. aut alibi, quae suo etiam loco tradentur. Notum vero illius Poëmatis argumentum, *Hecale*, anus paupercula, quae Theseum (cujus rei apud Plutarchum in Theseo, Julianum Imp. Epist. XLI. aliosque fit mentio) hospitio excepit, & ad quam proinde respicere notat illustris Scaliger duos illos versus in Priapeiis: *Aequalis tibi, quam domum revertens Theseus reperit in rogo jacentem*; sed quod monuerat jam ante flos ingeniorum Politianus Misc. c. XXXV. de quo tamen silet ibi ὁ πάνυ.

Ibid. ὃς, ὅσα πόντος, ἀείδει] Varias hujus loci explicationes tangit in Notis Frischlinus, sed ab ejus mente, si quid judico, alienas: nec melior videtur, quam ex iis praetulit Vulcanius, *qui non mare versibus aequet*, & retinuit in versione ligata interpres, *qui non tantum, quantum mare, cantat.* Ἔλλειψις hic est Poëtis familiaris, vocis ἔχει, nempe ὅσα Πόντος ἔχει· & quo haud obscure innuitur, eum Poëtam non videri admiratione aut adflatu Apollinis dignum, nisi qui tale Poëma possit condere, quo omnia, quae mare aut *Pontus* ita dictus continet vel adluit, potis est enarrare. Quod utique Apollonio Rhodio apprime liquet convenire, ac respicere omnino ejus Argonautica, quae de *Pontica* Heroum illorum expeditione agunt; inde etiam initium ducunt, sicuti ab invocatione hujus Apollinis, Ἀρχόμενος σέο ΦΟΙΒΕ &c. Μνήσομαι ἃ ΠΟΝΤΟΙΟ κατὰ στόμα &c. *Tuis* PHOEBE *auspiciis, Memorabo, qui in os* PONTI &c. ac toto dein Poëmate illam profectionem maritimam in Pontum, & ex eo reditum, omniaque inde quae utrumque illud mare Internum & Ponticum adluunt loca, & singulas, quae eadem incolunt gentes, aut caeteroquin quae in longinqua illa expeditione memoranda, celebrat aut enarrat Apollonius. Haud alius quaerendus est nec magis opportunus, qui hactenus eruditos fugit, hujus loci sensus; & qui insuper egregie firmat ac illustrat, quae de eodem Apollonio, tanquam invido illo, qui Callimachum, quod tale Poëma, quale ipse conscripserat, producere non posset, hisce sugillarit, ad superiorem versum sunt adnotata.

Vs. 107. Τὸν φθόνον ὡ᾽πόλλων ποδί τ' ἤλασεν] Adeo ut Apollo, tanquam verus & aequus talium judex ac supremus arbiter, hic adimpleat, quod a Trajano petebat in Panegyrico Plinius, cap. LIII. *ne respexeris clandestinas existimationes, nullisque magis quam*

Digitized by Google

audientibus insidiosos susurros. Continuatio proinde haec est prioris προσωποποιΐας, juxta quam φθόνος hic iterum pro φθονερῷ, *invidia* nempe seu *livor*, juxta illud Poëtae, *livorque secundis anxius*, pro *invido* seu aemulo & obtrectatore, qualis erga Callimachum Apollonius. Neque aliter apud Pindarum Ol. Od. VIII. p. 78. Μὴ βαλέτω με λίθῳ τραχεῖ φθόνος, *ne petat me lapide aspero invidia:* h. e. ut ibi Critici, *nemo mihi invideat*, μηδεὶς μοι φθονείτω; & quo referri etiam possunt similes formulae, ut apud Aeschylum Agam. vs. 913. φθόνος δὲ ἀπέστω, pro quo pariter Latini, *absit verbo invidia;* aut sicut apud Ovidium Epist. Phyllid. vs. 79. *Illa (nec invideo) fruitur* &c. Ita adhibita quandoque vox νέμεσις, sicut apud eundem Graecum Tragicum in Thebana virginum chorus ad Eteoclem, ab eo de sua sollicitudine in imploranda Tutelarium urbis Numinum adversus imminens ab hostibus periculum ope reprehensus, ait vers. 241. τί τάδε νέμεσις στυγεῖ; *cur baec aversatur invidia?* cui respondet continuo Eteocles, οὔτι φθονῶ σοι δαιμόνων τιμᾶν γένος, *non invideo tibi, ut Deorum colas genus;* ac similiter ab hoc Poëta, οὐ νέμεσις. Hymn. in Dianam vs. 64. ac praeterea in ejusdem Epigrammate, quod in Anthologia l. III. c. XXV. epigr. LIX. ac inde etiam inter ejus Fragmenta legitur; ubi nempe dixerat, quod paullo ante tetigi, *se invidia dulcius cecinisse:* ὁ δ' ἤεισεν κρέσσονα βασκανίης, addit, Οὐ νέμεσις, quae formula erat arrogantiam seu reprehensionem a se dictis amovendi. Ipsum vero φθόνου & νεμέσεως discrimen abunde tradit Aristoteles Rhetor. l. II. c. VIII. errareque eos, qui utrumque pro eodem aut simili statuunt; hanc enim in virtute poni & Diis etiam, νέμεσιν nempe & νεμεσᾶν, cujus quidem rei crebra apud veteres Tragicos exempla, tribui, non autem φθόνον aut φθονεῖν. Unde Proclus in Platonis Theologiam pag. 41. Diis inter alia largitur, βούλησιν ἄφθονον, seu *voluntatem invidiae expertem*, alibi autem in Timaeum nempe l. III. p. 141. inter σκώμματα Platonis refert, ἀγαθῷ δὲ οὐδενὶ οὐδέποτε περὶ οὐδενὸς ἐγγίγνεται φθόνος, *nulli autem viro probo unquam de ullo nascitur invidia.* Quod φθόνου quoque & Νεμέσεως, seu *Adrasteae*, discrimen praeclare quoque indicat illud Euripidis in Rheso vs. 342.

> Ἀδράστεια μὲν, ἁ Διὸς παῖς,
> Εἴργοις στομάτων φθόνον.
>
> *Adrastea, Jovis filia, Probibeas oris invidiam*, seu *arrogantiam;*

& Sophoclis itidem in Electra vs. 1594.

> Ὦ Ζεῦ, δέδορκα φάσμ' ἄνευ φθόνου μὲν οὐ
> Πεπτωκός. εἰ δ' ἔπεστι Νέμεσις, οὐ λέγω.
>
> *O Juppiter, video spectaculum, quod non sine invidia accidit.*
>
> *Utrum vero adsit Nemesis, non adfirmo.*

Immo sicut, quod modo vidimus, dictum a veteribus φθόνος ἀπέστω, *absit invidia*, sic contra invocata, ut adsit dicenti, favens

vens scilicet Nemesis seu Adrastea, uti ab Aristide fieri observo Gratul. Smyrn. pag. 477. καλῶμεν δὲ Ἀδράστειαν, ad verbum, *invocamus autem Adrasteam*, & quod Canterus ibi vertit, *absit verbis invidia*; & similiter, sacr. serm. 11. p. 512. 513. ἡ δὲ Ἀδράστεια κεκλήσθω σὺν αὐτῷ, *Adrastea autem cum ipso invocetur*; Canterus autem, *quod ipsius ac Nemesis pace dictum sit.* Quo itidem spectat illud Euripidis in Rheso vs. 468. σὺν Ἀδραστείᾳ λέγω, *cum bona Adrasteae venia dico*; quod tumidis nempe ac vanis ostentatoribus infesta haberetur haec Dea, ut bene ad Hesiodum observat ὁ πολυμαθέστατος Graevius, & vel unus hic Lucani locus abunde arguit lib. v. vs. 233.

Et tumidis infesta colit qua Numina Rhamnus.

Quamquam, ut obiter hoc addam, φθόνος etiam subinde a Graecis Tragicis pro νεμέσει sumi, ac Diis inde tribui liqueat, sicut ab Euripide Iphigen. in Aul. vs. 1097. Μή τις θεῶν φθόνος ἔλθῃ, *ne qua Deorum invidia veniat*, nempe *ira* vel *indignatio*, seu νέμεσις.

Vs. 108. Ἀσσυρίου ποταμοῖο μέγας ῥόος] *Persarum Euphratem* his designari notant Scholia, quod de Callimachi aetate nemo facile intelliget, qua ad Euphratem usque Ptolemaeorum, sub quibus ille vixit, Philadelphi puta & Evergetis, porrigebatur ferme imperium; aut alias idem fluvius, excusso veteri Persarum jugo, in Alexandri primum, dein Seleucidarum ditionem majori ex parte, transierat. Limes idem postea, ut notum, sub Augusto Romani Imperii, seu *amnis*, ut de eo Tacitus, An. l. xv. c. xvii. inter Parthos & Romanos *medius*, ita ut eosdem Parthos apud Lucanum Pompejus vocet l. viii. vs. 213. *populosque bibentes Euphratem*, ac unde etiam *Parthiae fluvius* dicitur ab auctore libelli de Fluminibus Plutarcho adscripti; donec sub Trajano Romani quoque juris factus, ac inde etiam una cum Tigride, in praeclaro Trajani nummo signatur, quo ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P. R. REDACTA dicitur. Quamquam ideo ὁ τῶν Περσῶν *Persarum Euphrates* dictus in his Scholiis, seu quod ad Persas rediisset sequutis temporibus & ab aevo Alexandri Severi Parthorum ad Euphratem usque imperium extendebatur; seu vero, quod in *Perside* fontes Euphratis ac Tigridis, qui tamen erant in Armenia, nonnunquam statuantur, ut apud eundem Lucanum l. iii. vs. 253.

—— cum Tigride magnus
Euphrates, quos non diversis fontibus edit
Persis.

Et sicut *Persicus* etiam fluvius idem a Nonno dicitur Dionys. l. xxiii. p. 604.

Περσικὸς Εὐφράτης οὐκ ἔκφυγε γείτονα Πέρσην,
Persicus Euphrates non effugit vicinum Persam.

Nec minus obvium, cur *Assyrii fluvii* nomine idem hic a Callimacho

Digitized by Google

macho vocetur; quum notum sit, & monuerint saepe eruditi, *Assyrios* & *Syros* passim confundi apud veteres scriptores, maxime autem Poëtas Graecos Latinosque; unde Phoenicius Adonis, *Assyrius* a Bione dictus, & purpura Tyria a Virgilio, *Assyrium venenum* Georg. lib. II. vs. 465. & *Assyria*, ut observo, de *Cappadocia* etiam ab Apollonio Rhodio l. II. vs. 948. quod nempe, ut notant ibidem Critici, ἡ πάλαι Συρία, seu *antiqua Syria*, eadem regio fuerit appellata. Unde *Assyriam mediam*, τὴν μέσην σφῶν Ἀσσυρίων, seu *Mesopotamiam*, quod ibidem additur, *ab incolis appellatam*, Euphrate ac Tigride terminari dicit Arrianus, Ἀναβ. l. VII. Ut mittam Babyloniam, pluribus Euphratis alveis irriguam, *Assyriam* haud semel, cum alibi, tum apud Ammianum nuncupari, & notanter l. XXIII. vs. II. de Juliani in Persidem expeditione, *laeva per Adiabenam & Tigridem, dextera per Assyrios & Euphratem.* Quamquam ratione veteris *Assyriae* ita dictae, quae haud alia erat, ut aliunde notum, & ipse Ammianus testatur, c. VI. p. 371. quam quae *Adiabena* postea fuit vocitata, non *Euphrates*, sed Tigris, *Assyrii fluvii* nomine debuisset potius designari. Mitto quod non *Assyrius* solum, ut hoc loco, sed *Medus* etiam primum dictus Euphrates tradatur ab auctore, vulgo Plutarcho, de Fluminibus.

Ibid. μέγας ῥόος] Quomodo *flumen magnum Euphrates*, dicitur Deuter. c. I. vs. 7. ac apud Thargumistas נהר seu *fluvius* absolute positus, de *Euphrate* dici consuevit. Hinc Lucanus loco paullo ante adducto, *cum Tigride magnus Euphrates*, & apud Ammianum l. XXIII. c. VI. p. 372. *flumen regium & Euphrates cunctis excellens.* A quo etiam fluvio, quod paullo ante dixerat Ammianus, sicut a *fluminibus maximis* Aegyptus, India, *Euphratensis* quoque dicta, quae antea *Commagene* vocabatur. Qua de re consuli etiam potest Procopius, Bell. Pers. l. V. c. XVII. p. 47. Unde etiam ex Josephi loco, ubi de Euphrate dicitur Ἀρχ. l. I. c. I. Καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης Φορά· σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν, ἢ ἄνθος, h. e. juxta veterem interpretem, *vocatur Euphrates quidem Phoras, quod significat dispersionem, seu flos.* Pro ἄνθος, doctissimus Is. Vossius ὄνθος *stercus* seu *fimum* legendum existimavit, ob lutulenti fluvii illius limum.

Vs. 109. λύματα γῆς] Quod, ut alia mittam, abunde firmatur ex iis, quae de altissimo limo supra Euphratis aquam coëunte, & quidem per L stadia, praeter alios tradit Procopius libro & cap. loco modo indicato, ubi de Euphratis & Tigridis ortu ac fluxu agit accurate. Idem de magnis aliis fluviis, ut Nilo, dictum, & cujus ὕδωρ ἰλυῶδες seu *aqua limosa* cum ab aliis, tum a Galeno traditur, qua de re mox. Immo Euphratem desinere in aquam palustrem & limosam, seu τεναγώδη, adducta ejus rei caussa, refert Arrianus, Ἀναβ. l. VII.

Ibid. ἐφ' ὕδατι συρφετὸν] Idque inde, quod Euphrates longe Tigride altior, suis aquis terrae altitudinem exaequat, ac verno

no & aeſtivo tempore, ripis ſuperatis, Aſſyriorum campos inundare ac πλημμυρεῖν fuerit ſolitus, ut a Strabone, Arriano, Plinio, aliiſque traditur.

Vſ. 110. οὐκ ἀπὸ παντὸς ὕδωρ] Singularis nempe veterum cura in Numinum ſuorum cultu, ut lotionibus & καθαρμοῖς rite adhibitis is perageretur. Eam vero in rem, non promiſcuus, ſed ſtatus ac ſolemnis deſtinatae *aquae*, ſeu *marinae*, ſeu *fluviatilis*, ſeu *fontium*, uſus adhiberi ſolitus, ut obſervat etiam Philo περὶ Θυόντων p. 848. *οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀμιγεῖ ὕδατι περιῤῥαίνονται, θαλάττῃ μὲν οἱ πολλοὶ, τινὲς δὲ ποταμοῖς, οἱ δὲ κάλπισιν ἐκ πηγῶν ἀρυσάμενοι· caeteri fere omnes aqua pura luſtrantur, marina plerique, nonnulli autem fluviatili, aliique etiam urnis eam e fontibus haurientes.* Ita Ariſtides Serm. ſacr. II. pag. 545. de crebris lotionibus ſibi ab Aeſculapio praeſcriptis, *καὶ μὲν ὅσα ἐν ποταμοῖς, πηγαῖς, ἢ καὶ θαλάττῃ προσέταξε χρήσασθαι, nam quoties fluviis, fontibus, aut etiam mari uti juſſerit.* Frequentem utique *aquae marinae* ad luſtrationes id genus aut piamenta uſum exſtitiſſe, e plurimis veterum auctorum, ac Poëtarum, inprimis Tragicorum, locis liquet, & qua de re alibi. Tanagraeorum utique, ut alia hic mittam, matronas Bacchi ſacris initiatas, ad mare καθαρσίων ἕνεκα deſcendiſſe, auctor eſt Pauſanias l. IX. p. 572. & ſtatuam Dianae Tauricae, ut ab Oreſte pollutam, aqua marina luſtrandam, Euripides Iphigen. Taur. vſ. 1034. Haud aliter, (ut de diſtincta etiam certorum aut *fluviorum* aut *fontium*, ad ſacros id genus uſus aqua, obiter hoc tangam) ac Minervae lavacrum, non ex Argolicae regionis fontibus, ſed ex Inacho fluvio advectum tradit Callimachus Hymn. in Lavacrum hujus Deae vſ. 46. & 50. Ita Cybeles ſimulacrum quotannis a Gallis ſacerdotibus, non alibi, cujus exempli opportune hic meminit praeſtantiſſima Fabri filia, quam in Almone fluvio lavari ſolitum, ut, praeter Ovidium in Faſtis, tradit Lucanus l. I. vſ. 60.

Et totam parvo revocant Almone Cybellen.

Adde hiſce, quod in Hercyna fluvio lavari ſoliti, qui Trophonium Oraculum conſulerent, bibendaque iis inſuper aqua e fonte Lethes dicta, indice utriuſque illius ritus Pauſania l. IX. pag. 603. ſic aqua ex Hippocrene adhibita ad expiandum Oreſtem, juxta eundem Pauſan. l. II. p. 145. ac e ſolo latice, qui Delphis prope delubrum Muſarum, libari tantum ſolitum, quod tradit Plutarchus de Pythiae Oraculis pag. 402. ὅθεν ἐχρῶντο πρὸς τὰς λοιβὰς ὕδατι τούτῳ, *unde ea aqua ad libationes utebantur*; ſicut etiam Sacerdotes ſeu Miniſtri templi Delphici, Caſtalia aqua ſe abluentes, antequam templum adirent, ut liquet ex Euripide in Ione vſ. 96. Sic in Iliſſo, Atticae fluvio, lavari tantum ſoliti minoribus Myſteriis initiandi; & Olympiae cinerem aqua Alphei amnis arae affuſa circumglutinari, cum nulla alia aqua id poſſit efficere, ut tradit Plutarchus de Oracul. defectu p. 433. Ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ διαβραχέντες ὕδωρ, ἑτέρῳ δὲ πειρώμενοι ποταμῷ, οὐδενὶ δύνανται συνα-

γαγεῖν οὐδὲ κολλῆσαι τὴν τέφραν. *Ex Alpheo fluvio affundentes aquam, nullius vero alterius fluvii, facto ejus rei periculo, aqua potuerunt eosdem cineres coacervare aut conglutinare*, ſicut verti locus ille debuit.

Ibid. ὕδωρ φορέοισι Μέλισσαι] Quomodo Ὑδροφόρια una voce dicta Delphinii hujus Apollinis apud Aeginetas ſacra, juxta Criticos ad Pindari Nem. Od. v. p. 374. *Aquae* nempe varius in ſacris veterum uſus, cum ad Sacerdotum, victimae, altaris, aut ob caedem admiſſam expiandorum ablutiones, ſeu piamenta; eademque aqua in templorum χέρνιβας & περιῤῥαντήρια inferri ſolita, qua inde lavari aut adſpergi fana ipſa Deorum ingredientes conſueverant. Adde, quod eadem fana nonniſi puro pede adiri debuerint; unde a cuſtode templi Delphici Ione petit Chorus apud Euripidem, Ion. vſ. 220.

Θέμις γύαλον ὑπερβῆναι
Λευκῷ ποδί γ';
Eſt ne fas ſepta templi tranſire puro pede?

non *albo*, ut ibi vertit Canterus. Quam in rem, ut alia nota aut trita hic mittam, occurrit praeclarus apud Hippocratem locus, lib. de Morbo ſacro, cap. II. ubi poſtquam tradidiſſet Deum eſſe, qui majora & graviora peccata purget ac purificet, quique *liberatio*, ut ibi ait, *noſtra exiſtat*, καὶ ἔρυμα γενόμενον ἡμῖν, addit, αὐτοί τε ὅρους θεοῖσι τῶν ἱερῶν καὶ τῶν τεμενέων ἀποδεικνύμενοι, ὡς ἂν μηδεὶς ὑπερβαίνοι, ἢν μὴ ἁγνεύοι, εἰσιόντες τε περιῤῥαινόμεθα, οὐχ ὡς μιαινόμενοι, ἀλλ' εἴ τι καὶ πρότερον ἔχομεν μύσος, τοῦτο ἀφαγνιούμενοι. *Ipſique terminos templorum ac delubrorum Diis deſignamus, ut nullus, qui non purus ſit, eos tranſcendat; & ingreſſi reſpergimur, non ut inquinemur, ſed, ſi quod etiam antea ſcelus admiſerimus, purificemur.* Μελίσσας autem dictas Cereris ſacerdotes, praeter hunc locum tradunt qui inde forte id hauſere veteres Grammatici, quae antea Μητροπόλοι, ut notat in poſtrema hac voce Heſychius, vocabantur. Quamquam apud Pindarum eo Μελίσσας nomine, quod jam viderunt alii, *ſacerdos Delphica*, deſignetur Pyth. Od. IV. p. 239. χρησμὸς ὤρθωσε μελίσσας Δελφίδος, *oraculum erexit ſacerdotis Delphici*, ad quem locum adiri poſſunt Critici, qui proprie *Cereris ſacerdotes* ita dictas, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὰς πάσας obſervant, & quarum praeterea inſigne, coronam, papaver, & clavim ex humeris pendulam exſtitiſſe, tradit Callimachus H. in Cerer. vſ. 45. qua de re ibidem. Ἱεροφαντίδες vero eaedem *Cereris ſacerdotes*, appellatione aliis quoque communi, ut Minervae ſacerdoti apud Plutarchum in Sylla, dictae a Sophocle Oedip. Col. vſ. 530. Pecularia vero *ſacerdotum* id genus *feminarum*, certis dicatarum numinibus, nomina exſtitiſſe, aliunde etiam liquet; ut Θυσιάδες, auctore Heſychio, quae Δηοῦς hujus filiae Proſerpinae operabantur; & Κερνοφόροι, quae Rheae apud Nicandrum Alex. pag. 144. Sic Minervae ſacerdos apud ſolos Cilicas, Ἐπικαυστρία appellata, juxta Plu-

Plutarchum Quaest. Gr. p. 292. & Apollinis non Delphici solum, quod aliunde liquet, sed Λυκείου etiam apud Argivos, Πυθαΐτις ab eodem Plutarcho dicta, in Pyrrho pag. 404. Ita Γέραιραι mulieres Athenis, occultis Bacchi sacris ministrantes, apud Demosthen. in Neaeram p. 527. & 528. sicut Βάκχαι Θυϊάδες & Μιμαλλόνες etiam apud Lycophronem p. 210. appellatae, eidem Patri Libero consecratae feminae. Deabus autem, e sequiori sexu easque *virgines* ut plurimum, delectas, quae sacra earum procurarent, cum ex auctoribus, tum ex aliis monumentis antiquis, in quibus sacerdotum id genus feminarum haud semel fit mentio, obvium. Adeo etiam ut Athenis lege cautum fuerit, ut *sacerdos femina virgo esset*, notante id Marcellino in Hermogenem p. 65. τὴν ἱέρειαν νόμος παρθένον εἶναι· contigisse autem, ut sacerdos id genus abortum passa, μοιχείας accusaretur. Sic aliam sacerdotem tradit in iisdem Commentariis pag. 319. (quos ideo tango, quia, ut supra jam innui, non in multorum adeo manibus ii versantur) Syrianus lenocinii accusatam, sed absolutam. Unde non Ἱέρειαι solum, sed Ἀρχιέρειαι etiam leguntur nonnunquam in monumentis antiquis, sicut in Cl. Sponii Misc. p. 335. & 349. Hinc Philo de Vitae Contemplat. p. 899. adducit virgines Hebraeas, quae Essaeorum exemplo castitatem colerent, idque voluntarie, seu, ut addit, *non coactae*, sicut nonnullae Graecorum sacerdotes, παρθένοι τὴν ἁγνείαν οὐκ ἀνάγκῃ καθάπερ ἔνιαι τῶν παρ' Ἕλλησιν ἱερειῶν. Hinc subinde sacerdotes id genus usque ad nubilem aetatem tantum adhibitae, ut Dianae in Aegira Achaiae apud Pausan. l. VII. p. 45. & pariter Minervae Alcae apud Tegeatas Arcadas, eodem teste l. VIII. p. 530. Nonnullae vero etiam apud Graecos sacerdotes mulieres, sed *viduae* ac *univirae*, & quae coelibes deberent postea permanere, ut Telluris sacerdos in Achaia, Pausan. l. VII. p. 450. & Delphis ac Athenis non virgines, sed viduas, custodiendo ibidem aeterno igni praefuisse, auctor Plutarchus in Numa.

Vs. III. καθαρή τε καὶ ἀχράαντος] Quales vulgo fontium scaturigines, aut inde profluentes aquae; ac unde de Cadmo Ovidius Metam. l. III. vs. 27. &c.

Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere e VIVIS LIBANDAS FONTIBUS UNDAS.

Talis proinde aqua, quae ita liquida & illimis in vivis id genus fontibus labitur, non quae e limosis fluviis haustis, pura demum fit percolata per vasa fictilia, ut de Nili aqua limosa olim factum tradit Galenus de Simpl. Med. Facult. l. I. c. IV. ἔστι δὲ δή που καὶ ΤΟ ΙΛΥΩΔΕΣ ΥΔΩΡ σύνθετον πῶς ὡς καὶ τὸ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ τὸ κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ διὰ τῶν κεραμείων ἀγγείων διηθούμενον. *Est porro etiam* AQUA LIMOSA *quadantenus composita, velut* NILI, *quae in Aegypto est, sed ea per fictilia vasa percolata plane pura efficitur*; ubi addit insuper ejusmodi aquam, quo καθαρή efficiatur, bis terve percolandam.

 Vs. 112.

Vſ. 112. Πίδακος ἐξ ἱερῆς ὀλίγη λιβὰς] Πίδαξ nempe de ſalienti e ſaxo fonte ſeu aqua dicitur, ut apud Apollonium l. IV. vſ. 1394. πίδακα μαστεύεσκον, *ſalientem aquam quaerebant*, ac unde Euripides in Andromacha vſ. 116.

Τάκομαι ὡς πετρίνα πιδακόεσσα λιβὰς,

Colliqueſco ſicut gutta ſcaturiens e ſaxo.

Sacra autem, ſeu ἱερὰ, eadem hic dicitur, ſicut quaevis aquae ad ſacrorum uſum deſtinatae, & quomodo de loco ταῖς Σεμναῖς dicato Sophocles ait Oed. Col. vſ. 482.

ΙΕΡΑΣ ἐξ ἀειῤῥύτου χοὰς

ΚΡΗΝΗΣ ἐνεγκοῦ δι' ὁσίων χειρῶν θιγών.

SACRAM *undam ex perenni* FONTE *puris manibus affer.*

Immo ſicut fluvii *ſacri*, ſeu ἱεροὶ, vulgo a Graecis Latinisque Poëtis appellati, ut ἱερῶν ποταμῶν in genere apud Euripidem Mede. vſ. 410. & 846. & apud Apollonium l. III. vſ. 165. καὶ ποταμῶν ἱεροὶ ῥόοι, & *fluviorum ſacri fluxus*; & *ſacri fluctus marini* etiam dicti, ut ab Euripide Cycl. vſ. 264. Μὰ θ' ἱερὰ κύματα, ac unde Graecorum, ut ſolet, more Horatius lib. I. Od. I. *aquae lene caput ſacrae*. Ideo autem haec appellatio iis indita, quod ſingulis fluviis aut fontibus totidem Genii tributi, aut vero a veteribus ii pro Diis, & quidem primis & maximis haberentur, ſicut docet Ariſtides Hymn. in Neptun. T. I. p. 34. καὶ ὡς ΘΕΟΥΣ ΠΗΓΑΣ καὶ ΠΟΤΑΜΟΥΣ ἐνόμιζον οἱ πρῶτοι, μεγίστους τε καὶ πρώτους, καὶ ἔτι γε νάματα, *tum quod veteres* FLUVIOS & FONTES *pro* DIIS *maximis & primis habuerint atque etiam* LATICES. Unde *ſacra aqua*, ſeu *rivus ex antro Nympharum defluens* dicitur apud Theocritum Idyll. VII. vſ. 136.

—— τὸ δ' ἐγγύθεν ἱερὸν ὕδωρ

Νυμφᾶν ἐξ ἄντροιο κατειβόμενον κελάρυζεν.

Adde quod *aquae* Diis vulgo etiam *ſacrae*, ut Pharis aqua Mercurio ſacra dicitur apud Pauſaniam l. VII. p. 441.

Ibid. ὀλίγη λιβὰς] Quod ab Apolline hic dictum, in gratiam illius βραχυλογίας, cujus ſe valde ſtudioſum oſtendit Callimachus, cum pervulgato illo dicto, quod ei Athenaeus tribuit, *magnus liber, magnum malum*; tum praeterea eo Epigrammate, quod infra legitur, ſcripto ab eo εἰς τοὺς βραχυλόγους· ac ubi inter alia de ſe ait ad Bacchum, ἐμοὶ δ', ὦ 'ναξ, ἡ βραχυσυλλαβίη, *mihi autem, o domine, breve carmen.* Quo ſpectat inſuper, quod de Callimacho, ut ad ſcribenda grandia poëmata, ſicut Jovis cum Titanibus proelia, impari, tum de ſe etiam, ejus exemplo, ſcribit Romanus Callimachus, Propertius l. II. El. I. vſ. 39. &c.

Sed neque Phlegraeos Joves Enceladique tumultus
Intonet anguſto pectore Callimachus.
Nec mea conveniunt duro praecordia verſu
Caeſaris in Phrygios condere nomen avos.

Hinc

Digitized by Google

Hinc illud Antipatri de breviloqua itidem Erinna, Lesbia Poëtria, opportune ad hunc locum, quo melior dicitur exilis cygni sonus, quam alta graculorum crocitatio, Anthol. l. III. c. XXV. Ep. LXIX.

Παυροεπὴς Ἤριννα, καὶ ὁ πολύμυθος ἀοιδαῖς,
'Αλλ' ἔλαχεν Μούσης τοῦτο τὸ βαιὸν ἔπος.

Mox:

Αἱ δ' ἀναρίθμητοι νεαρῶν σωρηδὸν ἀοιδῶν
Μυριάδες λήθη ξεῖνε μαραινόμεθα·
Λωΐτερος κύκνου μικρὸς θρόος, ἠὲ κολοιῶν
Κρωγμὸς, ἐν εἰαριναῖς κιδνάμενος νεφέλαις.

Breviloqua Erinna & non verbosa cantibus, sed sortitum est Musae hoc exiguum carmen; dein, *ac vero innumerae recentiorum coacervatim Poëtarum myriades oblivione, o hospes, contabescimus. Est melior cygni parvus* seu *exilis sonus, quam graculorum crocitatio, in vernis quae dissipatur nubibus.* Quamquam haud semper βραχυλογίας studiosum fuisse Callimachum e Luciano liceat colligere, qui ubi Homerum dixisset, licet Poëtam, Tantalum, Ixionem, Tityrum, aliosque breviter percurrere, addit de conscr. Histor. pag. 704. Tom. I. edit. Salm. εἰ δὲ Παρθένιος, ἢ Εὐφορίων, ἢ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ ἔλεγε, πόσοις ἂν οἴει ἔπεσι τὸ ὕδωρ ἄχρι πρὸς τὸ χεῖλος ἤγαγεν; *si Parthenius, vel Euphorion, vel Callimachus eadem tractaret, quam multis puta vocibus aquam ad labia usque Tantali adduxisset?* Verum non de nostro Callimacho, sed forte de altero juniore e sorore ejus nato, & qui poëma heroicum scripsisse a Suida traditur, id a Luciano hic dictum. Quamquam fatendum sit, quod solo Callimachi nomine noster Battiades, maxime ubi de poëtis sermo, soleat a veteribus designari; ut nunc de *Callimacho Colophonio* taceam, cujus e Tatiano meminit Eusebius Praepar. Evangel. l. x. p. 491. edit Graec. Latin.

Ibid. ἄκρον ἄωτον] Sicut *sacrae aquae* hoc loco, sic vini *Lesbii florem* seu praestantiam eadem voce innuit in Epigrammate, quod infra legitur, Λεσβίης ἄωτον νέκταρ οἰνάνθης· quomodo *florem vini* pariter alii dixerunt, aut sicut ῥόδων ἀώτοις in alio ejusdem Callimachi Epigrammate dicitur. Notus autem promiscuus & familiaris, maxime Pindaro, hujus vocis ἀώτου de quavis re suo in genere eximia, usus, ut μουσικᾶς ἄωτον, Ol. Od. II. Ἡρώων, aut clarorum progenitorum, ἄωτον, Ol. Od. II. & Nem. Od. VIII. στεφάνων ἄωτον, de corona Hieronicarum, Ol. Od. V. & Isthm. Od. VI. ac similiter alibi apud eundem modo σοφίας ἄωτον, modo ζωᾶς ἄωτον, modo γλώσσας ἄωτον, modo χαρίτων ἄωτον, modo ἵππων etiam ἄωτον dicitur.

Vs. 113. ὁ δὲ Μῶμος] Idem nempe, quem φθόνου seu *invidiae* vel *livoris* nomine paullo ante indicaverat, seu Apollonius revera fuerit, seu quis alius Callimachi Musis iniquuus, ac proinde sicuti μῶμος & φθόνος apud auctores nonnunquam conjunguntur, sicut apud Plutarchum Polit. Praec. p. 820. ἄχραντον

ἐστὶ

ἀπὸ φθόνε κ̀ μώμε τιμὴν, *purum ab invidia & livore* seu *reprehensione honorem*. Usi vero seniores hac voce μῶμος, pro *vitio*, non *animi*, sed *corporis*, ut Levit. XXII. vs. 20. pro quo in Hebr. מום in Chald. & Syriac. מומא, unde factum illud Graecorum μῶμος,. ab aliis de *animi macula* reprehensione digna seu ψόγῳ dictus, & pridem ab Homero Odyss. B. vs. 86. ac in brevibus ad eum Scholiis, μῶμος, ψόγος, quae eadem est Hesychii de hac voce glossa. Inde μῶμος Deus aliorum irrisor & obtrectator ab iisdem appellatus.

Ibid. ὁ φθόρος, ἔνθα νέοιτο.] Nempe quod Graeci dixerunt non solum ἐς κόρακας, sed hic magis apposite, ἐς φθόρον, aut ἐς φθορὰν, vel εἰς ὄλεθρον, quo in *perniciem* seu in *malam rem* quis abire jubetur. Prioris exemplum, ut hoc loco, occurrit apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 258.

Οὐκ ἐς φθόρον σιγῶσ' ἀνασχήσῃ τάδε;

Non in malam rem abiens tacita haec tolerabis?

Ubi veteres Critici, ἐκ εἰς φθορὰν ἀπειλεῦσα, ἄφωνος (ita melius quam ἀφώνως) μῆνις; posterioris apud Sophoclem in Oedip. Tyran. ubi bis legas vers. nempe 438. & 1167. οὐκ εἰς ὄλεθρον; Idem vero dixit Comicus in Equitibus p. 354.

Ἄπαγ' ἐς Μακαρίαν ἐκποδών. Ἀλ. σύγ' ὦ φθόρε,

Apage hinc in Macariam (seu *in malam rem*) *Al. apage, tu vero perdite;*

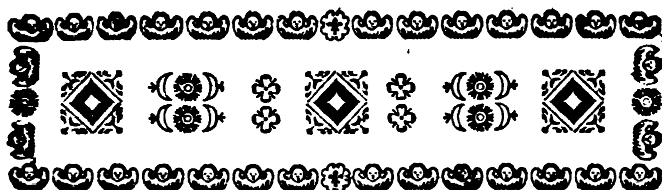
ubi eruditi Grammatici notant ἐς μακαρίαν pro εἰς ὄλεθρον dici; dein φθόρε δὲ, ὀλέθριε (non ὄλεθρε) φθοροποιέ. φθόρος nempe ibi non pro φθορᾷ, aut *perditione*, ut in hoc Callimachi, aut adducto Aeschyli loco, aut sicuti apud Theocritum, vir pravus pecuniae dispensator ab uxore dicitur, φθόρος ἀργυρίω Διοκλείδας, *pernicies argenti Dioclidas*, Idyll. XV. vs. 18. Sic de Herodis filio dicitur apud Josephum Ἀλωσ. l. I. c. XVII. Ἀντιπάτρῳ τῷ φθόρῳ, non, ut ibi vetus Interpres, *Antipatro spurio*, sed *perditis moribus*, ut id bene jam in nupera editione Oxoniensi hujus libri est adnotatum. Φθόρος pro *perdito*, seu ὀλεθρίῳ, sicuti supra in hoc Poëta φθόνος pro φθονερῷ, ut vidimus, dictus. Idem autem quod dicebatur, ἐς φθόρον vel εἰς ὄλεθρον, uno verbo ἐκφθαρῆναι dixit alibi Aristophanes, nempe Εἰρήν. p. 629.

Ἐχθὲς δὲ μετὰ ταῦτ' ἐκφθαρείς.

Heri autem post haec cum infortunio abiens;

& quae Graeci Interpretes, ἐκφθαρείς, ἐξελθών· ὅτω γὰρ λέγεται τὸ ἐπὶ κακῷ ἐξελθεῖν πως. E quibus praeterea abunde, ut opinor, firmatur, absurde omnino, quod bene etiam censuit Vulcanius, φθόνον hic apud Callimachum pro φθόρον legi; sicuti nempe in libris aliquot scriptis, ac inde in editione Stephaniana, ad oram hujus loci adnotatur.

Digitized by Google

OBSERVATIONES IN HYMNUM IN DIANAM.

ΙΣ ΤΗΝ ΑΡΤΕΜΙΝ ΥΜΝΟΣ] Quales Οὔπιγγοι olim, uti obiter antea ad initium Hymn. in Jovem monui, dicebantur. Docuit id cum Athenaeus, qui ita in genere nuncupatos IN DIANAM HYMNOS tradit, sicut Ἴουλους in Cererem, l. XIV. pag. 619. Οὔπιγγοι δὲ εἰς Ἄρτεμιν· tum eruditi ad Apollonium Rhod. Critici, qui speciatim de Troezeniis id notant l. I. vs. 972. Ὕμνος εἰς Δήμητρα (nempe Ἴουλος) ὡς Οὔπιγγος, παρὰ Τροιζηνίοις εἰς Ἄρτεμιν, *Hymnus in Cererem* (Ἴουλος) *sicut* Οὔπιγγος *apud Troezenios Hymnus in Dianam.* Quam in rem praeclarus occurrit apud Theodoritum locus, sed gravi mendo, quod illum ibi obsidet, deformatus, quodque eadem opera hic eluendum, nempe Ἑλλην. Θεραπευτ. Serm. IV. p. 540. T. IV. μήτε τῇ Δηοῖ τὸν Ἴουλον ᾄσωμεν, μὴ τὸν Λιτυέρσαν, μὴ τῷ Διονύσῳ τὸν Διθύραμβον, μὴ τῷ Πυθίῳ μάντει τὸν Παιᾶνα, μὴ ΤΗ ΑΡΤΕΜΙΔΙ ΤΟΝ ΟΥΠΙΓΓΟΝ, (non ut ibi vox nihili, librariorum lapsu vel incuria, legitur, τὸν ὕποιπον) h. e. *nec Iulum Cereri canemus; nec* Rheae *Lityersam; nec Baccho Dithyrambum; nec Paeana Pythio vati, nec* UPINGUM (non *Upoepum*) DIANAE. Quae vox Οὔπιγγος petita procul dubio a voce Οὖπις, nota Dianae appellatione, & de qua infra in hoc Hymno vs. 204. Οὖπι ἄνασσα &c. Ut ita Οὔπιγγοι dicti sint Hymni in hanc Deam Οὖπιν, sicut Ἴουλοι modo dicti *Hymni in Cererem* Οὔλω, ut ex iisdem Apollonii Scholiastis liquet, nuncupa-

captam. Quamquam utrumque illud omissum videam a Menandro Rhetore, apud Aldum una cum aliis Graecis Rhetoribus edito, p. 594. ubi ille *Hymnos* a Diis, quibus iidem erant sacri, peculiariter appellatos observat, ut *Paeanas* & Ὑπορχηματικοὺς in Apollinem, in Bacchum *Dithyrambos* & Ἰοβάκχους, in Venerem Ἐρωτικοὺς, Ὕμνους autem in genere de *aliis Diis*, & speciatim quidem de *Jove* dictos. Ut nunc mittam aliud *Hymnorum in Dianam* apud Laconas genus, qui Καλαβίδες dicebantur, ut docet Hesychius: Καλαβὶς, (vel Καλαβίδες) ἐν τῷ τῆς Δερεάτιδος (vel juxta Pausaniam pag. 201. Δερρεάτιδος, Stephanum Δερρεάτιδος) ἱερῷ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ᾀδόμενοι ΥΜΝΟΙ, nempe Καλαβίδες, *qui in Dereatidis* (vel *Derreatidis*) DIANAE *fano canebantur HYMNI*. Est autem hic IN DIANAM HYMNUS ex eorum genere, quos μυθικοὺς vocari notat idem Rhetor; quosque a Γενεαλογικοῖς, qui partem tantum constituant τῆς μυθικῆς Numinis alicujus ἱστορίας, ibidem distinguit pag. 597. Hoc certe HYMNO celebrat Poëta DIANAE velut incunabula, ac prima tenellae adhuc puellae ad patrem Jovem vota; studia dein, quibus ea capiebatur; artes varias, quibus excelluit; amata eidem prae aliis loca aut Nymphas; profectiones; venatus; singulares Britomartidis & Atalantae Nympharum casus; Ephesii Deae templi, ab Amazonibus conditi, originem repulsosque hujus Deae ope ac tutela ab eodem Scythas; denique DIANAE virginitatem: singula μυθικῶν ejusmodi Ὕμνων, & a Κλητικοῖς &c. de quibus sigillatim agit dictus modo Menander Rhetor, diversorum, argumenta. HYMNIS autem IN DIANAM accenseri debet Chori & Hippolyti in cognomine apud Euripidem dramate ad Dianam ᾠδὴ a vers. 51.

Ἕπεσθ' ἀείδοντες, ἕπεσθε
Τὰν Διὸς οὐρανίαν Ἄρτεμιν,
Sequimini canentes, sequimini Jovis filiam, coelestem Dianam;

cujus Hymnum auspicatur continuo ibidem Chorus, πότνια, πότνια &c. *veneranda, veneranda.* Adde utrumque Catulli & Horatii seculare carmen ad eandem.

Vs. 1. Οὐ γὰρ ἐλαφρὸν ἀειδόντεσσι λαθέσθαι] Tum quod Phoebi soror, eosdemque vulgo juxta eum cultores nacta; choris praeterea & choreis, uti mox dicetur ad vs. 3. neque iis sine cantu peractis, prae caeteris numinibus coli ac delectari credita; tum denique ob varia ejusdem Deae in universum genus humanum beneficia, quae cum passim apud Poëtas, tum maxime hoc Hymno & seculari utroque carmine modo indicato, enarrantur. Hinc, ut alia mittam, illud de eadem Dea in Orphicis 1. Hymno legitur,

Ὥσπερ ἔφυς αἰεὶ Σώτειρα προπάντων,
Sicuti nata es semper omnium Sospita;

digna proinde, juxta illam Gentilium Theologiam, quae ab omni-

Digitized by Google

omnibus celebretur, & cur Σώτειρα itidem in antiquis aliquot nummis dici eadem meruerit. Adde, quod Εὐκλείας *gloriosae* nempe seu *illustris* nomine haec Dea a Boeotis fuerit culta, ut observant Sophoclis enarratores ad illud Oedip. Tyr. vs. 168. ubi Diana dicitur, θρόνον εὐκλεᾶ θάσσει, *throno* seu *sellae gloriosae insidet*; quibusque lux insuper accedit e Pausania, qui Εὐκλείας Dianae delubrum Thebis tradit exstitisse, l. IX. p. 567.

Vs. 2. λαγωβολίαι] Hanc vocem per *retia* hic vertit Interpres, quae in genere de *leporum*, haud aliter ac ἐλαφηβολία de *cervorum venatione* dicitur. Neque etiam λαγωβόλον de *reti* apud Theocritum Idyll. IV. vs. 48. & VII. vs. 128. sed, ut bene ibi Interpretes, de *incurvo pedo* seu κορύνῃ *clava*, ut notant ad postremum locum veteres enarratores, sicuti rursus in secundo ejusdem vatis Epigrammate, de *pedo* itidem sumitur, Pani a pastore Daphnide dicato, τὼς τριστὼς δόνακας, τὸ λαγωβόλον, *tres calamos, pedum*, &c. quo nempe usi antiqui ad *venandos lepores*, sicuti jaculis in venatione cervorum, aut venabulis seu προβολίοις in venandis apris. Qua de re, seu *clavae*, tanquam λαγωβόλου, usu in *leporina venatione*, audiendus Xenophon in Κυνηγετ. p. 984. ed. Wechel. τὸν δὲ κυνηγέτην ἔχοντα ἐξιέναι, ἠμελημένην ἐλαφρὰν ἐσθῆτα ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον, καὶ ὑπόδεσιν, ἐν τε τῇ χειρὶ ΡΟΠΑΛΟΝ· τὸν δὲ ΑΡΚΥΩΡΟΝ ἕπεσθαι. *venator autem, neglecto levique vestitu amictus, manu* CLAVAM *gestans, eumque* RETIUM *custos sequatur*; & paullo post de ejusmodi venatore, καὶ τὸ ῥόπαλον ἀναλαβόντα κατὰ τοῦ λαγώ, *clavaque sumpta contra leporem* &c. Alius proinde RETIUM seu ἀρκύων, alius λαγωβόλων in eadem venatione usus; illorum, quibus irretiti *lepores*, pro eo, qui in iis etiam venandis tum obtinuit, more, capiebantur; horum seu λαγωβόλων, quibus iidem in cursu a venatore feriebantur, ac unde λαγωβολίαι eaedem *leporinae venationes* dictae, ut hoc loco. Sic Ἐλαφηβόλος Diana, de qua nempe vs. 19. mox dicetur, μήτ' ἐλάφους βάλλοιμι, *neque cervos dejiciam*, seu *prosternam*, sagittis nempe, aut jaculis, quibus in ea, ut modo dixi, venatione locus, unde *jaculatricemque Dianam* dixit Ovidius Fastor. l. II. vs. 113. non vero ita eadem a *retibus* dicta, a quibus ἀρκυωροὶ illi, de quibus Xenophon, appellati, penes quos nempe erat eorum cura & custodia. Hinc de hac ipsa λαγωβολία, seu *leporina venatione* exstat ejusdem Callimachi Epigramma, inter Fragmenta ejus relatum, quod vulgarunt jam viri magni Jos. Scaliger & D. Heinsius, ac ubi de Epicyde venatore dicitur, ἐν ὄρεσι πάντα ΛΑΓΩΟΝ, mox τῆ, τόδε ΒΕΒΛΗΤΑΙ τὸ θηρίον, *in montibus omnem leporem* &c. *cape; jacet* seu *prostrata est fera*. Unde etiam apud Suidam, λαγωβολεῖον, non *pedum* quidem, ut ibi male Portus, aut vero *rete*, sed locus ipse dicitur seu campus, *in quo lepores venabantur*, ἐν ᾧ τοὺς λαγωοὺς ἀγρεύουσι· qui nempe non debuit esse cultus, seu frugibus consitus, quod lege venatoria, teste in Κυνηγ. Xenophonte p. 983. vetitum; quique prae-

Digitized by Google

praeterea cassibus, plagis, ut aliunde ex eodem auctore liquet, sepiebatur. Ut vero λαγωβόλον, ita κορωνοβόλον ὄργανον dicitur in Anthol. l. III. c. XIX. Epigr. III. instrumentum aliquod, quo venator, de quo ibi agitur, non quidem *cornices*, quod nomen videretur continuo indicare, sed *volucres anseres petere* erat solitus, ᾧ πληϊὰς ἠκροβόλισσε χῆνας. Unde alia ibi quaerenda videtur hujus vocis κορωνοβόλυ origo, eaque potius, qua κορώνη, juxta varias ejus significationes, a Grammaticis traditas, ἄκρον τῦ τόξυ, *summitas arcus*, vel in genere πᾶν τὸ ἐπικεκαμμένον, *omne quod inflexum est*, redditur, ut apud Eustathium p. 1429. atque ita non adeo de *funda*, juxta Interpretes, κορωνοβόλον dici in adducto Epigrammatis loco, quam de alio inflexi teli genere ad hanc *anserinam* similemque *venationem* olim adhibiti. Certe κορώνη, quamquam ea de re sileant Grammatici, inter instrumenta venatoria ab Oppiano recensetur, Κυνηγ. l. I. vs. 155. μολιβδοσφιγγέας τε κορώνας, ut in Rittershusii non solum, sed antiquioribus etiam hujus Poëtae, Aldina & Regia Turnebi, quas possideo, editionibus legitur, quod vertit Bodinus, quamquam minus erudite, *plumboque revinctas cornices*; Rittershusius autem, quasi κορύνας legisset, *plumbo praefixas clavas*, qui tamen κορώνας, ut dixi, in Graeco contextu retinuit, neque quidquam ea de re in Commentario monuit. Quomodo nempe, si opus foret, pro κορωνοβόλον, legi posset apud Epigrammatarium, κορυνοβόλον, juxta traditum jam κορύνης seu *clavae*, in prisca, & minorum quidem ac innoxiorum animalium, venatione usum. Quamquam etiam in genere dicat Aratus de Orione strenuo venatore, Phaenom. vs. 638. &c.

—— Ὅτε θηρία πάντα
Καρτερὸς Ὠρίων σιδαρῇ ἐπέκοπτε ΚΟΡΥΝΗ,
Quando feras omnes fortis Orion valida percutiebat CLAVA.

Unde, sicuti λαγωβόλον de *clava* itidem seu *pedo ad feriendos lepores* dici a Theocrito vidimus, ita λαγωφόνον τρίαιναν *leporicidam tridentem* dixerat eodem, ubi de venatoriis instrumentis agit Oppianus, loco, nempe vs. 154. & rursus vers. praecedenti lib. I. Κυνηγ. ἀρπάλαγον, seu juxta eruditum Interpretem, *telum leporarium*, totidem nempe λαγωβόλα. Ut τρισλοβόλον seu *multicidam*, ἁλιευτικὸν proinde ὄργανον, cujus meminit Plutarchus de Solert. Animal. p. 966. hic mittam. Haud male autem hic Vulcanius, ea voce λαγωβολίας, quamlibet hujus Deae *venationem* intelligi statuit; maxime quum eandem vulgo venantem cervos, vetera nobis monumenta, & inditae inde illi, uti vidimus, appellationes abunde arguant. Neque tamen omissa censebatur ab hac Dea κυνηγῆ, quod vel ex aliis in hoc Hymno locis liquet, ut vs. 95. & vs. 151. omnis *leporum* aut *leporinae venationis*, de qua hic Callimachus, *cura*; quum eandem Dianam ob gravidam leporem comestam a duobus aquilis (βοσκομένους λαγίναν &c.) in Aga-

Agamemnonis aedibus, eidem domui infensam, tradat in cognomine dramate Aeschylus vs. 137. &c. Unde etiam quoscunque recens natos *lepores*, a venatoribus in gratiam Dianae dimittendos, praecipit in Cyneget. Xenophon pag. 980. & qui eodem auctore id tradit, junior, uti se venditat, Xenophon, sub Arriani autem nomine editus, de Venatione cap. XII. Tradit vero idem cap. XXXIV. pro *lepore* capto, duos obolos thesauro Dianae inferri solitos. Quo referri insuper debet, quod κυνηγὸς in insula Icaro, *lepores*, quorum magna ibi copia, venari impetrata ejus rei a Diana primum venia, non petita autem eadem, frustra θηρεύειν, & poenas etiam luere tradat Aelianus de Animal. lib. IX. c. IX. Quae singula utique *leporinae venationis curam*, a Diana scilicet, *habitam*, seu, quod ait hic Callimachus, λαγωβολίαι τε μέλον), abunde arguunt ac illustrant; & a qua tamen, ut innoxio juxta capreas animali, eandem vellet abstinere Battiades infra vs. 155. De qua caeteroquin λαγωβολία, seu *leporina venatione*, uti maxime jam olim familiari ac obvia, pluribus agit in commemorato paullo ante κυνηγετικῷ Xenophon; ac unde ex Herodoto refert Athenaeus l. IX. p. 400. quod omnia *leporem venentur*, ferae, aves, homines. Nec opus tamen, ut aves illas *leporum venatrices*, seu λαγωφόνους aut λαγωθήρας aquilas huc advocem; cujusmodi obvias in nummis antiquis icones, data forte ejus rei occasione, nuper admodum exhibui ac illustravi.

Vs. 3. χορὸς ἀμφιλαφὴς] De voce ἀμφιλαφὴς supra actum ad vs. 42. Hymn. in Apoll. Haud mirum vero hic *multiplicem*, seu potius *orbicularem*, juxta varias Criticorum de hac voce notationes, *choream* inter ea commemorari, quibus impense delectaretur Diana; quum de eadem dicant Trojanae mulieres in Euripidis Troadibus vs. 553. Διὸς κόραν, Ἄρτεμιν, Ἐμελπόμαν χοροῖσι, *Jovis filiam Dianam celebrabam choreis*; ac inde virgines, Dianae choros ducentes, legantur saepe apud auctores, ut de Lacaenis apud Pausaniam l. IV. p. 247. Unde etiam Δόλων dictus mulierum coetus seu *chorus* Dianam colens apud Cyzicenos, ut ex Aeliano tradit Suidas in voce Δόλων. Immo quales essent illae virginum *choreae*, quae in honorem Dianae ab iis fiebant ad tibiarum sonum, cum varia capitis, manuum, pedum, ac lumborum etiam motione, ad instar salientis motacillae, docent Autocratis ea de re versus, qui, & quod indicasse hic sufficiat, apud Aelianum leguntur de Animal. l. XII. c. IX. p. 703. Οἷα παίζουσι φίλαι &c. Quo spectat itidem id quod in utroque seculari carmine Catulli ac Horatii a puerorum ac virginum *choro* laudes Dianae celebrari dicantur; in primo nempe, *Dianam pueri integri puellaeque canamus* &c. in altero, *Dianam tenerae dicite virgines* &c. Adde, quod ipsa Diana Delphis χοροὺς ἐξάρχουσα, *choreis praecinere* dicatur ab auctore Hymni in eandem, qui cum aliis Homero tribuitur. Sed de his sacris Dia-

nae *choris* seu *choreis* adhuc infra agendi erit locus; nempe ad vs. 242. ubi ejus Nymphae dicuntur in Deae honorem, κύκλῳ στησάμεναι χορὸν, *in orbem choream agentes*; & circa finem Hymni vs. 267. ubi haud impune Hippo Nympha dicitur renuisse circa Deae aram κυκλώσασθαι, seu *in orbem saltare*; & ita hic χορὸς ἀμφιλαφὴς, *orbicularis*, ut paullo ante monui, seu *in orbem chorea*.

Ibid. ἐν ὄρεσιν ἑψιάασθαι] Hinc eadem Diana de se ait vs. 20. Οὔρεσιν οἰκήσω, *montibus inhabitabo*; eademque cum Ὀρέστειρα, haud aliter ac Mater Idaea, dicta ab Euripide Troad. vers. 852. & Οὐραία seu *Montana*, Iphigen. Taur. vs. 127. *montium* autem *domina* apud Catullum in secul. Carm. & *montium custos* ab Horatio l. III. od. XXII. Sed ea de re adhuc infra ad vers. 18. ubi Diana a Jove inter alia contendit, Δὸς δέ μοι οὔρεα πάντα, *da autem mihi montes omnes*. Voce autem ἑψιάασθαι, post Homerum usus quoque Callimachus infra Hymn. in Cererem vs. 39. ποτὶ τἄνδιον ἑψιόωντο, *circa meridiem ludebant*, seu *se oblectabant*, sicuti, ut jam viderunt alii, coaevus Poëta Apollonius. Inde Hesychii etiam glossa, Ἔψια, παίγνια. Ἑψίη, γέλως, παιδιὰ, & paullo post, Ἐψία, γέλως, παιδιὰ, quasi nempe diversae forent voces, & non una eademque ἑψία, & ob metrum, ἑψιὰ vel ἑψιίη· sed quorum hodie apud Hesychium ὅσα κόνις. Ita eruditus Graecus Nicandri Interpres p. 40. ἑψίη, τοῦτ' ἐστι παίγνια, nempe ad illud ejusdem vatis Theriac. p. 63. ἑψίη ἔπλετο κούροις, *lusus erat juvenibus*. Hinc apud eundem Alexiph. p. 144. ἑψιάσματα κούραις, *lusus* aut *oblectamenta puellis*, & quam priorem vocem frustra in Thesauris aut in aliis Hellenismi Promptuariis quaeras.

Vs. 4. πατρὸς ἐφεζομένη γονάτεσσι] A vatum patre, quod opportune jam hic monuit Graecus Interpres, id mutuatus, nempe Iliad. E. vers. 408.

Οὐδέ τι μιν παῖδες ποτὶ γούνασι παππάζουσιν,

Neque ipsum filii ad genua patrem appellant.

Ab hoc *patre* autem ceu Deorum Rege, dicta Diana εὐπατέρεια, tanquam *patre nobilis* ab Apollonio Rh. l. I. vs. 570. prout caeteroquin eadem vocatur ab Euripide Hippol. vs. 68. pulcherrima Dearum, quae habitant εὐπατέρειαν αὐλὰν, *nobilem patris Jovis regiam*. Haud aliter ac εὐπατρίδης, seu *nobili ortus genere*, Theseus dicitur in eodem dramate vs. 152. & vs. 1283. & quomodo εὐπατρίδαι appellati apud Athenienses *patritii*, nempe οἱ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν οἴκων, *qui illustribus familiis erant prognati*, ut de iis Dionys. Halic. Antiq. l. II. p. 83. (nempe ut similiter ab eodem Euripide dictum Alcest. vers. 920. τῶν εὐπατριδῶν γεγῶσ' οἴκων, *quae ex nobili familia nata erat*) & e quibus alioquin εὐπατρίδαις creabantur apud eos Archontes, ut id observat Sopater in Hermogenem p. 30. Adde quod Parcae etiam εὐπατέρειαι dicuntur in Orphicis p. 156. ult. ed. ac similiter Nympha Ὠκυρόη ab Apollonio Rh. in deperdito opere, apud Athenaeum l. VII.

p. 283.

p. 283. Χησιὰς εὐπατέρεια, quorum illud caeteroquin de Diana infra dicitur vs. 228. Χησιὰς Ἰμβρασίη, ut de ea appellatione ibidem.

Vs. 5. παῖς ἔτι κουρίζουσα] Redduntur haec a Latino Interprete, *puella adhuc adolescens*, pro *puella adhuc ludens*, seu *puellarum adhuc lusibus se oblectans*, ut jam vidit H. Stephanus, & quo sensu etiam dixit de Apolline idem Callimachus vs. 324. Hymn. in Delum, παίγνια κουρίζοντι, seu *juveniliter ludenti* Apollini, aut vero prout Jovis a partu κουρίζοντος seu *vagientis* facta mentio vs. 54. Hymn. in Jov. & de quibus locis ibidem. Apud Hesiodum vero Theogon. vs. 347. ἄνδρας κουρίζειν dicitur de Nymphis Oceaninis, quibus viros a teneris educandi sors incumbit.

Vs. 6. Δός μοι παρθενίην] Unde eandem Dianam, tanquam voti hujus compotem factam, αἰὲν ἀδμήταν, *semper indomitam* vocat Sophocles Electr. vs. 1352. & quo nomine ἀδμῆτας, seu *indomitae*, h. e. *nunquam subacta ferre jugum cervice*, ut Horatius loquitur l. II. od. V. *adactae*, ab Aeschylo eadem etiam dicitur Suppl. vs. 155. Quomodo παρθενικαὶ ἀδμῆτες ab Apollonio itidem vocantur l. I. vs. 671. & ἀδμῆτές τε κόραι vs. 811. ejusdem libri. Unde illud Epicratis apud Aelianum de Animal. l. XII. c. X.

—— ὡς δάμαλις, ὡς παρθένος,
Ὡς πῶλος ἀδμής.
Ut juvenca, ut virgo, ut pullus indomitus.

Quo factum proinde, ut de eadem Diana dicatur in Hymno in Venerem, qui Homero additur, quod eam nunquam Venus δάμνα) ἐν φιλότητι, *domuerit in amore*. Quibus proinde opponuntur apud eosdem Tragicos, νεόδμητοι κόραι, ut apud Euripidem Mede. vs. 623. & νεόζυγες apud Apollonium l. II. vs. 1191. nempe *recens nuptae* seu *vinclis jugalibus nexae*; quamquam ἅμμα κορείας, *nexus* seu *circulum virginitatis* dicatur in veteri Epigr. Anthol. l. VII. ep. XXIX. Quo priori autem sensu *innupta*, ἁγνὰ ἀταύρωτος ab Aeschylo Agam. vs. 251. dicitur, ac inde similiter, quod praeterea observo, ἀταυρώτη apud Comicum Lysistrat. p. 850. h. e. interprete rursus Horatio (quod ad eundem haud notasse adhuc novi eruditos ejus Commentatores) *nec tauri ruentis in Venerem tolerare pondus*. Mitto hic, quod ταῦρον de virili αἰδοίῳ alibi in eodem dramate usurpet Comicus p. 540. ac unde procul dubio idem de illa voce observant veteres Grammatici, ut Eustathius Il. E. p. 527. Ut vero ad ἀταύρωτον seu ἀδμήταν Dianam redeam, ab ea *perpetua*, quam a teneris hic a Jove parente petiisse scilicet fingitur, *virginitate*, factum, ut cum ἁγνὰ aut παρθένος simpliciter a Poëtis antiquis dicatur, sicuti ab Euripide Hippol. vs. 17. παρθένῳ ξυνὼν ἀεὶ, *cum virgine semper versans*, Hippolytus nempe cum Diana; quandoque etiam cum addito Deae nomine, ut in Epigrammate post Graecorum victoriam ad Artemisium apud Plutarchum in Themistocle p. 116.

 παρ-

παρθένῳ Ἀρτέμιδι, & apud Valerium Flaccum l. v. vſ. 380. *virginis ora Dianae:* immo prout illa ab eodem, de quo modo, Hippolyto celebratur in cognomine dramate vſ. 71.

Κάλλιστα τῶν κατ' Ὄλυμπον
Παρθένων Ἄρτεμι.
Pulcherrima in coelo degentium Diana.

Immo unde mos olim obtinuit, ut virgines nupturae ad eandem placandam, tum juvencas ei, juxta eundem Tragicum Iphig. Aul. vſ. 1113. immolarent:

Μόσχοι τε, πρὸ γάμων ἃς θεᾷ πεσεῖν χρεών,
Juvencae, quas ante nuptias oportet mactari Deae.

nempe Dianae; tum etiam ut caniſtra in ſolemni ejus pompa geſtarent, tanquam Deam, ne illa iis ſuccenſeret, ob imminuendam mox virginitatem, deprecaturae, ſicut id notant veteres Grammatici ad Theocriti Idyll. II. vſ. 66. Hinc Aegirae in Achaia, virgo Dianae ſacerdotio fungebatur ad nubilem usque aetatem, teſte Pauſania l. vii. p. 451. apud Orchomenios vero, eodem auctore l. viii. p. 476. ſancitum, ut ſacerdos femina & mas pariter toto vitae ſpatio ſint in caſto, non tantum quoad Venereos congreſſus, ſed in caeteris omnibus, quae ad victum, balnea &c. & quod ab Epheſiae Dianae antiſtitibus annuis itidem obſervatum tradit. Unde etiam virginibus, non autem mulieribus, patuiſſe antiquitus templum Dianae Epheſiae, ſicuti & lucum a tergo illius aedis, tradit Achilles Tatius l. vii. p. 431. & l. viii. p. 475. immo caſtrati ejusdem Dianae ſacerdotes, dicti Megalobyſi, auctore Strabone l. xiv. p. 641. Sicut vero Diana hoc loco, ita, quod alibi noto, Veſtam poſt debellatos Titanas, optione habita petere quod vellet, continuo *virginitatem*, a Jove itidem, inſtar Dianae hoc loco, *flagitaſſe*, ex Ariſtocrito tradunt eruditi ad Ariſtophanem Critici, Veſp. pag. 491. Adde, quod Dianam ἀπειρόλεχη, ſeu *tori connubialis expertem* vocat idem Comicus Θεσμοφ. pag. 772. Immo circa finem hujus Hymni praecipitur, *ne quis ambiat banc virginem*, μηδέ τινα μνᾶσθαι τὴν παρθένον, neque vero impune id iis ceſſiſſe, qui easdem nuptias expetiverint. Quod de ſolis utique inter coelites Diana & Minerva virginibus, & quidem, ut hujusce conſilii, virginitatem nempe perpetuo ſervandi, auctor Dianae fuerit, ubi Latonae eam parienti obſtetricata eſt, Minerva, tradit Ariſtides Hymn. in hanc Deam p. 25. Unde conſuli inſuper poteſt, qui veterum circa illam utriusque hujus Deae naturam & communionem θεολογούμενα explanare adgreditur, Proclus in Platonis Πολιτείαν p. 353. ubi de iis ait, οὐκ ἂν ἄμφω μὲν παῖδες Διὸς, ἄμφω δὲ ΠΑΡΘΕΝΟΙ; *nonne vero ambae Jovis filiae, nonne autem* VIRGINES. & quae plura ibidem leguntur.

Ibid. φυλάσσειν] Sponte nempe juxta hanc Graecorum Theologiam *virginitatis cuſtos*, non vero coacta; ſicuti illae Gentilium

Digitized by Google

llum antiſtites, inter quas & θεραπεύτριδες apud Eſſaeos hoc diſcrimen ſtatuit Philo de Vita Contempl. p. 899. παρθένοι τὴν ΑΓΝΕΙΑΝ οὐκ ἀνάγκῃ, καθάπερ ΔΙΑΦΥΛΑΞΑΣΑΙ ἔνιαι τῶν παρ' Ἕλλησιν ἱερειῶν, μᾶλλον ἢ καθ' ἑκουσίαν γνώμην &c. *Virgines* (nempe θεραπευτρίδες) CASTITATEM *non coactae, ſicuti quaedam apud Gentiles ſacrificulae*, SERVANTES *magis, quam ſpontanea voluntate.* Quamquam in monumentis antiquis, non SANCTA ſolum, quae eſt pudicarum apud Romanos appellatio, ſed MATER etiam dicatur DIANA, ſicuti in veteri lapide Theſauri Gruter. XLI. 5. Factum vero id eo ſenſu, quod obiter moneo, quo VESTA pariter non SANCTO duntaxat, aut vero VIRGO etiam dicitur in veteri Urbis Kalendario, ſeu *Numen caſtiſſimum*, ut de ea ad Virgilii Eclog. VIII. Servius, ſed MATER itidem cum ab eodem Marone Georg. I. vſ. 998. tum in veteribus nummis vocatur; nempe tanquam *Tutelaris*, aut *Conſervatrix*, quae ejusdem *Veſtae*, ſicut poſtremum *Dianae*, ſunt in aliis monumentis elogia. Haud aliter nempe ac PATER eodem ſenſu, nullo ad liberos reſpectu, haud ſemel in iisdem ſumitur; & cum aliis Numinibus, tum LIBERO ſeu Baccho in iis frequenter tribuitur; aut quo antiqui Caeſares, PATRES PATRIAE etiam dum adhuc eſſent caelibes, aut ſine liberis, ſunt appellati. Qua ratione factum, ut cum πολύμαστος ſeu *mammoſa*, qualis Diana Epheſia in monumentis, quae ſuperſunt, antiquis, idque juxta Hieronymum in Prooem. Comment. in epiſt. Pauli ad Epheſios, & quem locum jam occupavit ſymbolicae illius Dianae eruditus Interpres; *ut ex ipſa quoque effigie mentirentur, omnium eam beſtiarum & viventium eſſe nutricem.* Quo proinde referri inſuper debet, quod παιδοτρόφος ſeu *liberorum nutrix* culta fuerit Diana apud Meſſenios, teſte Pauſania l. IV. p. 281. Ut hic de alia φιλομειράκος ſeu *adoleſcentulorum amicae* appellatione ſileam; quo nomine Dianae fanum apud Eleos dicatum, tradit idem Pauſanias l. VI. pag. 390.

Ibid. ἄππα] In aliis libris ſcriptis ἄττα hic legi, monet alicubi H. Stephanus. De voce autem ἄππα, ἄπφα, aut ἀπφὺς pro *patre* videri poteſt Euſtathius Iliad. E. pag. 565. Ἄππας alioquin Heſychio ὁ τροφεύς, ſeu *nutritor*; ἀπφὺς, autem ὁ πατήρ. Verum ἄππας, quod obvium, per metatheſin litterarum dictum pro veteri voce πάπας & πάππας, & quidem, quod notarunt veteres Grammatici, per ἀναδιπλασιασμὸν, antiquae vocis πᾶς pro πατήρ. Firmat inſuper hic Poëtae noſtri locus, id quod idem Heſychius obſervat; nempe hac voce πάππα, aut quod idem, ἄππα, *a liberis* demum *patres*, quemadmodum dicitur hic a Diana Juppiter, appellari. Quamquam eundem Jovem πάπαν vocari a montanis Bithynis, a Scythis vero παπαῖον, ex Arriano in Bithynicis & Herodoto memoret, loco paullo ante indicato, Euſtathius. Quod vero adtinet ad utramque Heſychii gloſſam,

 in

Digitized by Google

in vocibus ἀπφὺ & ἀπφὺς, nempe πατρὸς ἡ διπλασία χάρις, aut in posteriori, ἡ πνεύματος ἁγίου διπλῆ ἐνέργεια, videri potest, qui multis ea de re agit, vir clarissimi nominis D. Heinsius in Prolegomenis in Aristarchum Sacrum pag. 663. & sequentibus.

Vs. 7. καὶ πολυωνυμίην] Cujus voti compos itidem facta est haec Dea, unde πολυώνυμε δαῖμον eadem invocatur in Orphicis I. Hymno; alibi in iisdem, Διὸς πολυώνυμε κούρη, *Jovis multi nominis filia.* Adde Aristophanem Θεσμοφ. p. 784.

Καὶ πολυώνυμε θηροφόνε παῖ,

Et multi nominis ferarum interfectrix puella;

sed quod male ibi Bisetus & Latinus Interpres ad Phoebum, de quo jam ante egerat Comicus (nempe χρυσολύρατε Δῆλον ὃς ἔχεις &c. *aurea utens lyra, qui Delum obtines*) referunt: sicuti imperite hinc *Dianae* Interpres tribuit ea, quae de *Pallade* ibidem dicuntur, Γλαυκῶπι, χρυσόλογχε &c. Quamquam non *Diana* sola inter Gentilium Deas hac πολυωνυμίας laude fuerit macta; quum *Venerem* itidem compellet Theocritus Idyll. xv. vs. 109. πολυώνυμε &c. & *Solis matrem Theiam* Pindarus Od. v. Isthm. Μᾶτερ Ἀλίου πολυώνυμε Θεία, & *Bacchum* similiter Sophocles Antigon. vs. 1127. & *Parcas* Orphicorum Hymn. in easdem. E quibus & iis, quae de *Apolline* itidem πολυωνύμῳ, hoc ipso apud Callimachum versu, aut priori Hymno vs. 70. πάντη δέ τοι οὔνομα πουλὺ, aut quod de *Mercurio* ait Comicus in Pluto p. 111.

Ὡς ἀγαθόν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν,

Quam praeclarum est multa habere cognomina;

e quibus, inquam, abunde liquet, hanc πολυωνυμίην inter praecipuas Deorum apud Gentiles praerogativas exstitisse; quae nempe eosdem tum pluribus locis, unde passim indita iis nomina, solemniter cultos arguebat; tum ob diversa & insignia quidem, quibus illi praeesse credebantur, munia, multiplicesve eorum potestates seu δυνάμεις, & collata inde varia in genus humanum beneficia, continuo celebrari. Unde factum, ut de *Themide*, eademque *Tellure*, dixerit Aeschylus Prom. vs. 210. πολλῶν ὀνομάτων μορφὴ μία, *multorum nominum una forma*; immo ut ex mera hujus generis epithetorum congerie, seu hac Deorum πολυωνυμίη constare videamus Orphica, sive τελετὰς, quibus, ut vere a magno Scaligero ad eadem observatum, numina, quorum mysteriis initiabantur, invocabant mystae. Hinc saepe dubii, dum eadem numina vel invocant, vel celebrant Poëtae, quibus ea potissimum nominibus compellent; sicut de hac ipsa *Diana*, quem locum jam opportune huc adtulit Anna praestantissima, Catullus in seculari carmine, *sic, quocunque tibi placet, sancta nomine.* Unde pariter de *Jove* pridem Aeschylus dixerat Agam. vs. 168.

Ζεὺς, ὅστις ποτ' ἐστὶν, εἰ τόδ' αὐ-
τῷ φίλον κεκλημένῳ,
Τοῦτό νιν προσεννέπω.

Jup-

Juppiter, quisquis est, si hoc nomine appellari gaudeat,
Hoc eum ipsum appello.

Quo respexit proinde Julianus Imp. Orat. VII. p. 429. Ὦ Ζεῦ πάτερ, ἢ ὅ, τι σοι φίλον ὄνομα, καὶ ὅπως ὀνομάζεσθαι· τοῦτο γὰρ ἔμοιγε εἶναι διαφέρει. *O pater Juppiter, sive quo alio nomine, & quomodo gaudes appellari; id enim mihi perinde est*; quodque a Platone, ut tot alia, hausit in Cratylo pag. 400. sicut ad eum brevi σὺν θεῷ docebimus. Quem Jovem alioquin non πολυώνυμοι quidem, sed μεγαλώνυμοι compellat Chorus in Aristophanis Lysistrata pag. 783. & de quo alioquin notus Timonis apud Lucianum jocus, Jovem nempe πολυώνυμον, ubi metra poëtis deficiunt, continuo effici. Dianam autem vere πολυωνυμίης laudem, quam hic tenella adhuc a patre contendisse dicitur, apud Gentiles consequutam, satis evincunt tot indita illi, seu a *locis*, in quibus eadem eximie colebatur; seu a *natura* ejusdem, *siderum* nempe, ut de illa ait Poëta, *bicornis Reginae*, & proinde rerum universi procreatricis, ut paullo ante dictum, aut altricis habitae; seu a variis insuper, quae ei vulgo tributa sunt, *muniis* vel *artibus*, venatricis puta ac venatorum ducis, Λοχείας seu *partuum praesidis* simul ac illibatae virginitatis custodis, &c. nomina & appellationes, de quibus consuli possunt, praeter eos qui de Gentilium Diis sunt e veterum libris commentati, antiqua Lapidum & Nummorum monumenta, & qui in iis colligendis ac vulgandis laborarunt hactenus viri praeclari. Hinc ut postremos seu veteres nummos tantum, nonnullosque ex iis haud passim obvios obiter hic tangam, in iis utique inscripta occurrit πολυώνυμος Diana, sicuti modo ΕΦΕΣΙΑ, modo ΠΕΡΓΑΙΑ, ΔΙΚΤΥΝΝΑ, ΛΕΥΚΟΦΡΥΝΗ, ΒΟΡΕΙΤΗΝΗ, ΠΕΡΣΙΚΗ, ΑΜΑΡΟΥΣΙΑ, ΣΙΒΕΡΗΝΗ, ΣΩΤΕΙΡΑ, ΑΡΤΕΜΙΣ ΤΥΧΗ, aut in Romanis etiam nummis EPHESIA, PERSICA, LAPHRIA, LUCIFERA, SEGETIA, VICTRIX, CONSERVATRIX, FELIX, REDUX.

Vſ. 8. φαρέτρην] Qualis & quidem ἰοδόκος, *sagittis plena* passim ei a dextris humeris pendula seu religata cernitur, in nummis aliisque signis hujus Deae antiquis. Unde etiam παραυχενίη φαρέτρη seu *circa humerum pharetra* ei tribuitur in veteri Epigrammate Anth. l. IV. c. XII. haud aliter ac de eadem apud Maronem dicitur I. Aen. vſ. 499.

—— illa pharetram
Fert humero;

alibi autem Anthol. l. V. ep. LX. ut consueto illo eidem Deae cultu orbata dicitur,

—— οὐδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον κατέχουσα κατωμαδόν.

Neque pharetram sagittas capientem habens in humeris.

Quae alioquin Deae signa, cum solita in humero pharetra, ante oculos habuit Valerius Flaccus Argon. l. VI. vſ. 380. ubi

Digitized by Google

de eadem ait, *Teque renodatam pharetris* &c. Invictam autem ejusdem Deae *pharetram* dicit alicubi Pindarus, ἐξ ἀνικάτου φαρέτρας, Pyth. Od. IV. p. 243. & quale illi etiam INVICTAE DIANAE elogium tribuunt nonnunquam antiqui lapides, ut apud Gruterum Thes. XLI. 3. & in Miscell. Sponii pag. 88. Mitto, quod PHARETRATA DIANA dicatur eadem in aliis lapidibus, ut apud Reines. Syntagm. p. 104.

Vs. 9. οὐδ' αἰτέω μέγα τόξον] Quales nempe apud veteres Scythici *arcus*, unde merito ἑκαβόλοι seu *longe jaculantes* iidem, sicut apud Aeschylum Prom. vs. 710. dicti, ubi de Scythis ait Tragicus:

> Ἑκαβόλοις τόξοισιν ἐξηρτημένοι,
> Οἷς μὴ πελάζειν,
> *Arcubus longe jaculantibus instructi,*
> *Quibus ne appropinques;*

Horatius l. III. Od. VIII.

> *Jam autem Scythae laxo meditantur arcu.*

Cujusmodi etiam ingentes Persarum *arcus* exstitisse tradit Xenophon Ἀναβ. l. III. pag. 309. μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν, *sunt & Persici arcus magni*, sicuti Cadurchorum, quorum arcus ternum fere cubitorum, sagittas autem binis cubitis longiores fuisse, ait idem l. IV. p. 312. Quamquam *arcus* Persici aut Parthici haud magni adeo caelati occurrant adhuc hodie in antiquis eorum nummis, qui inde caeteroquin τοξόται seu *sagittarii* appellati, & quales alibi, nempe ad Juliani Caesares, vulgavi pag. 208. & 409. Dianae autem *arcus* sicuti & *pharetram*, pro recepto eorum apud Graecos usu & more, exhibent nobis passim vetera hujus Deae signa in nummis & marmoribus antiquis adhuc obvia; diversa proinde ab iis, de quibus dicitur Anthol. l. VII. epigr. CVII.

> Τόξα τε καὶ Σκυθικὴν ἰοδόκον φαρέτρην,
> *Arcus & Scythicam sagittas capientem pharetram.*

Vs. 10. εὐκαμπὲς ἄρμενα] Quale Apollini etiam supra tribuitur Hymn. in eundem vs. 33. & quam vocem ἄρμενα, non de *sagittae nervo* simpliciter, juxta Scholiastem, sed de *arcu* simul ac *nervo tenso* intelligendam, bene contra H. Stephanum monuisse videtur Vulcanius. Utrumque autem in Dianae cultu, cum tensi nempe arcus seu *nervi*, tum ejusdem quiescentis habitum, exhibent non semel veteres nummi, sicut postremum tangit Claudianus, agens de eadem hac Dea, Rapt. Proserp. l. II. vs. 31.

> —— *arcuque remisso*
> *Otia* NERVUS *agit, pendent post terga sagittae.*

Καμπύλα autem in genere dici τόξα, seu *incurva* illa essent, seu *intorta*, seu *obliqua*, aut *reflexa*, nempe παλίντονα, notat Eustathius Iliad. I. p. 375. & qualia παλίντονα, non τόξα solum, ut aliquoties de Graecorum *arcubus* Homerus, sed βέλη etiam seu *jacula* Marti tribuit Aeschylus Choëph. vs. 159.

Vs. 11. φαρετροφορίην] Hinc φαρετροφόρος eadem Dea infra vs. 204. dicta

dicta & culta apud Graecos, seu φωσφόρος· apud Romanos autem DIANA LUCIFERA, ficuti indices etiamnum ejus rei multi superstites Graecorum & Romanorum nummi, in quibus eadem Dea modo una face, modo duabus facibus armata cernitur. Cujusmodi e multis, insignis sequens Regiae Gallorum Gazae nummus sub Hadriano cusus, in quo Diana gradiens cum dimidia Luna in capite, utraque autem manu facem tenet.

Unde liquet utique, cur modo θεὰ φωσφόρος, ficut a Nausicrate apud Athenaeum l. VII. p. 325. aut φασφόρος, quod eodem redit, Ἑκάτη, ab Euripide in Helen. vs. 575. aut ἀμφίπυρος seu *utraque manu faces gestans*, ut ibi veteres Critici, Diana apud Sophoclem Trachin. vs. 218. dicatur, & apud Aristophanem similiter in Ranis p. 275. ubi Diana tamen *Dictynna*, seu *venatrix*, a φωσφόρῳ *Hecate* distinguitur, & de qua postrema ait:

Διπύρους ἀνέχουσα λαμπάδας
Ὀξυτάταιν χεροῖν, Ἑκάτη.
Duplices faculas tenens
Manibus perquam agilibus, o Hecate.

Hinc Δάειρα seu Δαίρα, quasi Δᾳδοῦχος, dicta eadem *Hecate* apud Apollonium l. III. vs. 848. ficuti alibi Proserpina apud Lycophronem pag. 115. quae eadem nempe cum Diana seu *Hecate Noctiluca*, ac inde Περσεφόνη etiam quasi φωσφόρος, ut prostremum hoc notat Plutarchus de Facie in orbe Lunae p. 942. appellata; & quo sensu Φερσεφάασσα seu Φερσέφαττα, quod notum, eadem dicta. Unde cum eadem Dea seu Κόρη, tum Ceres mater filiam quaerens, δᾳδοῦχος utraque seu *taedifera* itidem, ficuti saepius ambae spectantur in antiquis Romanorum & Graecorum nummis. Cur autem φωσφόρος dicta sit haec Dea, e pri-

scae

Digitized by Google

ſcae ſcilicet Gentilium Theologiae ſcitis, docebit Proclus in Platonis Πολιτείαν p. 353. ubi idem nomen Minervae quoque, ſed alio intuitu inditum ſimul tradit: προσκείσθω δὲ καὶ ὅτι ΦΩΣΦΟΡΟΙ· ἡ μὲν εὐμενῶς εἰς φῶς ἄγουσα τοὺς ἀφανεῖς λόγους τῆς φύσεως ἐστι ΦΩΣΦΟΡΟΣ· ἡ δὲ, ὡς νοερὸν φῶς ἀνάπτουσα ταῖς ψυχαῖς. *Addatur autem, quod & ambae* (Diana nempe & Minerva, de quibus ibi agit, ut jam ante vidimus ad vſ. 6.) *dicantur* LUCIFERAE; *Diana quidem, quod inconſpicuas naturae rationes benigne in lucem educat, dicta eſt* LUCIFERA; *Minerva autem, tanquam intellectus lucem animis accendens.*

Ibid. καὶ ἐς γόνυ μέχρι χιτῶνα] Qui conſuetus etiam Dianae venatricis habitus in antiquis ejus ſimulacris, & quo reſpexit vetus Epigramma in hanc Deam, de quo paullo ante, Anthol. lib. IV. cap. XII. epig. CXI.

—— ἤδη πρὸς ἄκρην
Ἰγνύην φοίνιξ πέπλος ἐλιστόμενος,
Et ad ſummum poplitem puniceus peplus tractus.

Unde adhuc magis apposite ad hunc Callimachi locum Paulus Silentiarius in Epigrammate inedito:

Κούρη δ' ἀργυφέης ἐπιγουνίδος ἄχρι χιτῶνα
Ζωσαμένη, Φοίβης εἶδος ἀπεπλάσατο,
Virgo autem usque ad candidum genu tunicam cincta, Dianae ſpeciem refert.

Neque aliter de Medeae comitibus ad inſtar Dianae venatricis ejusque Nympharum, ut mox ibidem tradit, & qui Silentiario hic praeluxit, Apollonius l. III. vſ. 873.

—— ἂν δὲ χιτῶνας
Λεπταλέους λευκῆς ἐπιγουνίδος ἄχρις ἄειραν.
Tunicas autem tenues ad candidum usque femur ſubducebant;

aut ſicuti idem alibi de Nereidibus l. IV. vſ. 940.

Αὐτίκ' ἀνασχόμεναι λευκοῖς ἐπὶ γούνασι πέζας,
Hae ſine mora ſurſum tractis ad candida genua limbis.

Talis nempe Diana Κυνηγὸς ſeu Ἐλαφηβόλος, alte nempe ſuccincta, ſicuti Atalanta Romae itidem ſpectatur in veteri ſtatua, de qua infra ad vſ. 216. Idque pro venatorum more, quibus levem amictum praecipit in κυνηγετικῷ Xenophon; & quales etiam levi ſago, ſeu chlamyde, eaque ſaepe a tergo rejecta, fibula autem ad humerum dextrum nexa, amictos, exhibent ſubinde antiqua marmora. Non idem tamen Dianae *Ephesiae* aut *Pergaeae* ſolemnis aut peculiaris habitus; utriusque quippe velatae vulgo & ad imos pedes tectae, in veteribus monumentis; quamquam & eadem utroque illo nomine, *Pergaeae* nempe ac *Epheſiae*, culta, ſubinde etiam tanquam Ἐλαφηβόλος, ſuccincta venatrix in iisdem (& qua de re infra ad vſ. 106. & 187.) compareat. Ut de eadem Dea cum talari alioquin ſtola, ac proinde infra genu, depicta quandoque in aliis nummis nihil dicam, (& qua-

Digitized by Google

(& qualis etiam spectatur in adducto ad superiorem versum nummo) neque tamen utraque manu facem gestans. Quam insuper succinctam, seu quod hic a Callimacho dicitur, *supra genu tunicam* hujus Deae, luculenter ante oculos ponent duo sequentium numinorum ectypa; primi, ut praefert epigraphe, a *Mytilenaeis*, alterius sub Antonino Pio ab *Ephesiis* percussi, cum inscr. ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕΣΙΩΝ, *Commune Ephesiorum*.

E qua priori insuper icone, quae exstat in praeclaro nummo Regiae Gallorum Gazae cum Juliae Domnae in anteriori area effigie, lucem aliquam foenerantur, quae de tali venatricis Dianae amictu memorat Nemesianus, & quae non debuerant ibi viro elegantis eruditionis J. Vlitio negotium facessere, nempe vs. 91. &c.

Sit chlamys aurato multum subtemine fusa,
Corrugesque sinus, gemmatis baltheus arctet
Nexibus.

Chlamys enim ibidem, quod primo ac vere vir ille eruditus conjecerat, & hoc ipso adstruebat Callimachi loco, ac alibi etiam obvium, pro *tunica*; *sinus* autem *corruges*, & *baltheus*, quo Dianae tunica infra pectus cincta, abunde in eodem Dianae succinctae amictu, quem nummus ille Regius exhibet, & complures alii similiter, comparent. Addo geminum omnino cinctum in eodem nummo, sicut in aliis id genus monumentis, conspicuum, quem in illo Dianae amictu observat Claudianus de Raptu Proserp. l. II. vs. 33.

Crispatur GEMINO *vestis Gortynia* CINCTU
Poplite fusa tenus;

ac

Digitized by Google

ac similiter de Nymphis ejusdem Deae comitibus II. Conf. Stilich. vs. 247.

DUO CINGULA *vestem crure tenus pendere vetant*; quemque *geminum cinctum* in succinctarum itidem Nereidum vestitu jam ante indicaverat Apollonius l. IV. vs. 949.

Παρθενικαὶ ΔΙΧΑ ΚΟΛΠΟΝ ἐπ' ἰξύας εἰλίξασαι,

Puellae DUPLICEM SINUM *usque ad lumbos corrugantes.*

Quo proinde respexit de *venatrice* itidem Venere, ut eam ibidem vocat Virgilius Aen. I. vs. 320.

Nuda sinu, nodoque sinus collecta fluentes.

Adde his denique, quod de eadem Diana *cincta*, eaque *succincta* inde appellata, modo vidimus; ac unde de venatrice itidem Venere opportune Ovidius Metam. l. x. vs. 536.

Nuda genu, vestem RITU SUCCINCTA DIANAE.

Subducebatur nempe supra genua vestis, cinguli seu zonae (sicuti cum aliunde, tum e superioribus Dianae iconibus abunde liquet) opera; prout de virginum in tabula apud Sidonios depictarum amictu tradit Achilles Tatius l. I., p. 7. idque apposite ad hunc Callimachi locum, τὸ γὰρ ΖΩΣΜΑ ΜΕΧΡΙ ΓΟΝΑΤΟΣ ἀνεῖλκε ΤΟΝ ΧΙΤΩΝΑ, *zona enim* AD GENUA USQUE *sursum trahebat* TUNICAM. Ζῶσμα nempe ibi, & quod apud Pollucem etiam legitur p. 348. idem quod ζῶμα, utrumque autem quod ζώνη, ut de voce ζῶμα notant veteres Grammatici ad illud Electrae apud Sophoclem vs. 455. καὶ ζῶμα τοὐμὸν, *& cingulum meum.* Aeschylus συζώματα etiam vocat Suppl. vs. 471. Στρόφοι vero, quod praeterea observo, ab eodem Tragico dicuntur in muliebri amictu *zonae* illae seu vincula, quibus nempe superior pars vestis infra papillas erat cincta, & prout Catullus ea de re loquitur in Epithal. Thetidis vs. 65. *Strophio lactantes vincta papillas.* Utrumque certe illud *cinguli* muliebris aut virginei genus, quo infra papillas (& de quo alibi) ac praeterea supra uterum colligatae & subductae erant tunicae illae aut vestes, atque inde constrictos earum sinus, tangit Danaidum virginum Chorus apud eundem Aeschylum Suppl. vs. 466.

Ἔχω στρόφους, ζώνας τε, συλλαβὰς πέπλων.

Habeo cingula & zonas, quibus colligantur pepli.

Male enim ibi στρόφους hactenus legitur; quum, ut alia sileam, cum στροφίον frequentem eam in rem usum apud Comicum in Thesmoph. ac Lysistrata, & inde loco jam adducto apud Catullum, *strophium* legamus; tum eadem voce στρόφος pro tali *cingulo* aut *zona* usus sit alibi Aeschylus, seu Chorus Virginum Thebanarum, Sept. Theb. vs. 876. Στρόφον ἐσθῆσι περιβάλλονται, *cingulum vestibus circumjiciunt*; ubi Criticorum ad eum locum glossa, ἀντὶ δὲ μίτρας καὶ ζώνης, νῦν στρόφον εἶπεν, *loco autem mitrae & zonae, strophium nunc dixit.* Στρόφος autem ille dictus in

veteri

veteri Epigrammate inedito *μαςῶν ἔνδυμα*, *mammarum amictus* seu *vinculum*, apud Apulejum autem in Milesiis lib. II. *russeola*, *fasciola praenitente altiusculè sub ipsas papillas succinctula*, manifeste itidem spectatur in eadem Dianae icone paullo ante e praeclaro Regiae Gallorum Gazae nummo expressa, ac similibus.

Vs. 12. λεγνωτὸν] Quomodo Dianae tunica vocatur itidem in veteri Epigrammate, cujus jam opportune meminit Vulcanius, & quod exstat Anthol. l. v. epigr. LX. ubi eadem Dea dicitur,

—— ἦν δ' ἐπὶ γόνυ
Παρθένιον λεγνωτὸν ἀναζωσθεῖσα χιτῶνα,

Erat vero supra genua virgineam virgatam cincta tunicam. Tangit etiam hunc Callimachi locum Erotianus (seu ille sit Herodianus Grammaticus, prout existimasse memini virum doctissimum Is. Vossium) in Hippocratis Lexico, & quid sit ibidem λεγνωτὸν simul docet: τὰ λέγνα τῆς ὑςέρας, ἀντὶ τοῦ πέρατα. Λέγνα γὰρ ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι, τὰς τῶν ἱματίων ΩΑΣ, ὡς καὶ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ φησὶ, λέγων τούτων κανόνων ἐπιπερὶξ ΛΕΓΝΩΤΟΝ ΧΙΤΩΝΑ, ἐντεῦθεν δηλῶν, ὡς τὸ ΛΕΓΝΟΝ τὴν ΩΑΝ σημαίνει, καὶ οἷον τὸ πέρας. Inepte vero Erotiani, ut obiter hoc moneam, Latinus Interpres, nec consulto hoc Callimachi loco, ita haec explicat, quasi illa τούτων κανόνων ἐπιπερὶξ, & quae, quamvis manifeste corrupta, nullumque ibi genuinum sensum admittant, retinuit, quasi, inquam, ea essent etiam totidem Poëtae illius verba. Exstat autem Foësii in Oeconomia Hippocratis, de eodem Erotiani loco, & cui suffragatur G. Hoffmannus de Usu Partium lib. XIV. pag. 300. conjectura; nempe ibidem legendum τὸν τὴν ὤαν ἔχοντα ἐπιπερίξ. Cui ne continuo adsentiar, obstat, quod cum a vulgata lectione, nullo veterum Codicum testimoniis adjuta, eadem nimium discedat; tum quod ita ter eadem ibi notaret Erotianus de voce λέγνον, pro ὤα scilicet, seu *extrema vestium ora.* Unde aliud hic omnino quaerendum puto, & quod ad Erotiani simul & Callimachi locum, de quo ibi agitur, propius accedit, quale foret, τὸν τῶν γόνων, seu γονάτων, ἐπιπερὶξ λεγνωτὸν χιτῶνα, h. e. *circa genua fimbriatam tunicam:* juxta nempe illud Callimachi, ἐς γόνυ μέχρι χιτῶνα ζώννυσθαι λεγνωτὸν, & in superiori Epigrammate, ἐπὶ γόνυ λεγνωτὸν χιτῶνα ἀναζωσθεῖσα; apud Apollonium vero loco jam paullo ante adducto l. IV. vs. 940. ἐπὶ γόνασι πέζας, *circa genua limbos* seu *institas.* Sed quamquam, ceu manifeste corruptum, illum Erotiani locum ita secure constituendum putem, id omne tamen melioribus ingeniis dijudicandum lubenter relinquimus. Haud aliena vero de hac voce λέγνον, unde hic λεγνωτὸς *tunica*, notat etiam Galenus in explicatione Glossarum Hippocratis: ΛΕΓΝΑ, τὰ ἄκρα τοῦ στόματος τῆς ὑςέρας, ἐκ μεταφορᾶς. Οὕτω γὰρ τὰ περὶ τὰς ΩΑΣ καλεῖται τῶν ἱματίων. h. e. λέγνα, *extremae partes oris uteri*, *ex metaphora: sic enim vocantur, quae circa extremitates vestium.* E quibus

postre

postremis magni non Medici solum, sed Critici etiam, verbis sequet, non eadem fuisse omnino in veste λέγνα & ὤας, quamquam pro eodem sumantur cum ab Erotiano, loco modo excusso, tum in Callimachi Scholiis ad hunc locum, nempe λεγνωτὸν, τὸ ἔχον ὤαν, mox λέγναι γὰρ (melius λέγνα) αἱ ὦαι &c. Quod tamen discrimen inter eas voces aperte etiam tangit Pollux l. VII. c. XIV. pag. 340. Ὦα δὲ, τὸ ἐξωτάτω τοῦ χιτῶνος ἑκατέρωθεν. ΛΕΓΝΑ δὲ, τὰ ἐν τῷ ἱματίῳ ἑκατέρωθεν μέρους, ΟΥΧ ΟΠΟΥ Η ΩΑ. h. e. *Ὦα autem extrema utrinque tunicae pars*; ΛΕΓΝΑ *vero, quae etiam utrinque in veste*, NON TAMEN UBI *est* Ὦα, seu *fimbria*. Firmat id praeterea Hesychius, apud quem λέγνα (mallem λέγνον) similiter dicitur, non ὦα quidem seu extrema vestis ora, sed τὸ παρυφαινόμενον τῇ περιστροφῇ (melius συστροφῇ) δι᾽ ἧς ἦν πάχυ περὶ τὴν ὦαν ἐκ τοῦ ῥάμματος, *praetextum extremitati vestis in se replicatae* seu *contortae adsutum, unde erat idem crassum circa vestis oram, idque ex sutura*. Vidit quidem, & pro incredibili viri eruditione ac solertia, adtigit jam ὁ πάνυ ad Vopiscum pag. 305. explicationem horum Pollucis verborum, sed ita ut συστροφὴ, non περιστροφὴ, quam tamen ibi retinuit ὁ θαυμάσιος, verius id notet, quod ille bene alioquin observat; nempe *vestis extremitatem in se replicatae* aut *contortae*, & cui proinde superne erant adsuti crassiores id genus limbi aut praetextae, quae λέγνα juxta eruditissimum Glossographum dicebantur. Sic πέζαι, quales supra Nereidum genua sublatas itidem dixit, uti jam vidimus, Apollonius, & quomodo πέζαν ἀειράζουσα χιτῶνος, *limbum adtollens tunicae*, alibi de Medea ait idem Poëta lib. IV. vs. 45. Unde etiam non solum dictus πεζοφόρος χιτὼν, ut hic λεγνωτὸς, sed etiam πεζοφόρα ζώματα seu *zonae limbiferae* (quibus nempe cinctae erant, uti vidimus, muliebres seu virgineae id genus tunicae) ab Aeschylo dicuntur apud Pollucem p. 237. Λέγνα autem illa, unde λεγνωτὸς χιτὼν hic a Callimacho vocatur, abunde videntur comparere in priscis succinctae hujus Dianae, de quibus mox, iconibus; ac unde discimus ea fuisse totidem quasi virgulas aureas vel purpureas, vestibus adsutas aut intextas, & sicut de iis manifeste Pollux loco ante adducto, τὰ ἐν τῷ ἱματίῳ ἑκατέρωθεν μέρους, οὐχ ὅπου ἡ ὦα, *utrinque in veste, non tamen ubi est ejus* ὦα, seu *extremitas*. Idem alibi de ejusmodi *purpureis virgis* aut *praetextis* meminit lib. VII. cap. XIII. p. 338. αἱ μέντοι ἐν τοῖς χιτῶσι πορφυραῖ, ῥάβδοι παρυφαὶ (forte παρυφαὶ καλοῦνται), *in tunicis proinde purpureae virgae praetextae* (παρυφαὶ) *vocantur*. Quas *purpureas* in tunicis *virgas*, seu dictos inde ῥαβδωτοὺς χιτῶνας, Virgilio *virgata sagula*, notat etiam in cynaedorum, Deae Syriae asseclarum, amictu Apulejus Miles. l. VIII. *quidam tunicas albas in modum lanciolarum, quoquoversum fluente purpura, depictas cingulo subligati*. Quae de purpura, *lancearum* instar aut *virgarum* ducta ac distincta in iisdem, seu *virgatis* aut ῥαβδωτοῖς *tunicis* intelligenda, bene jam ad hunc Mile-

siarum

farum locum adnotarunt eruditi Beroaldus, Casaubonus, ac Pricaeus, & qui id ex iis, ut reliqua, hausit postremus earum editor Gallus. Ejusmodi *virgas* seu *lanciolas*, aureas puta vel purpureas, seu longas taenias, in succinctae hujus Dianae tunicae intextas, manifeste videas in priori, quam e veteri Gazae Regiae nummo jam protulimus, icone; easque tam circa ejusdem cingulum, ac proinde instar ποιζοφόρυ ζώματ☉, seu *limbiferae zonae*, cujus meminit, uti jam vidimus, apud Pollucem Aeschylus, tum circa extremam ejusdem tunicae oram, uti vocem λέγνα explicant, locis jam ante adductis, Galenus & Pollux. Immo quae singula plenior veterum signorum aut numismatum conspectus manifestius adhuc prodit; in quibus haud infrequens occurrit illa Dianae venatricis succinctae, & cum λεγνωτῷ ejusmodi seu *virgata tunica* effigies, sicuti in sequenti rursus ac praeclaro Mytilenaeorum nummo, Regiae itidem Gallorum Gazae, Hadriani temporibus cuso, ac praeterea in veteri Deae ejusdem signo, quod infra adducetur ad vers. 104.

Ex hisce autem abunde, ut opinor, constat, qualis fuerit ille λεγνωτὸς, cujus hic Callimachus meminit, Dianae χιτὼν, & lucem simul mutuantur, qui de eadem voce λέγνον egerunt, veteres Critici, quaeque minus accurate per *fimbriam* aut *fimbriatam tunicam* vulgo vertunt eorundem ac Poëtae hujus Interpretes. Neque vero unum id genus ornamentorum occurrit in veterum vestibus, dum eadem modo adsuta in iis aut intexta; modo iisdem circumtexta; modo e vestibus, cirrorum instar, pendula; aut eadem rursus, modo longa, modo lata, modo rotunda, modo etiam quadra exstarent, eaque praeterea vel ex auro, vel e purpura, vel e bysso, vel e serico etiam sequutis aetatibus, & quidem diversi coloris, ut plurimum, constarent. Sed haec

Digitized by Google

haec singula alterius loci ac indaginis, quam utinam praeripuissent viri duo incomparabiles, qui de hisce ac de Re Vestiaria in universum suas commentationes haud semel venditaverunt; aut vero duo illi viri eruditissimi, qui data opera eandem rem vestiariam explicare ac illustrare sunt adgressi, Ferrarius ac Rubenius.

Ibid. ἄγρια θηρία καίνω] Unde etiam, quod obiter ante vidimus, cum Ἀγροτέρα, tum Θηροκτόνος dicta eadem Dea, ut apud Euripidem Iphig. Aul. vs. 1570. ac praeterea in Hymno in eandem in Orphicis, sicut Θηροφόνος apud eundem Tragicum, Hercul. Fur. vs. 377. & apud Aristophanem Θεσμοφ. p. 484. ac similiter πολύθηρος ab Euripide rursus in Hippol. vs. 145. Scilicet juxta illud Ovidii de eadem Diana Fast. l. II. vs. 163.

Mille feras Phoebe sylvis venata redibat.

Eadem nempe Diana, quae non Ἐλαφηβόλος solum aut Λαγωβόλος, uti paullo ante, sed ut de ea dicitur in Epigrammate Anthol. lib. IV. cap. XII. πᾶσα χθὼν ὀλίγον τῇδε κυνηγέσιον, *omnis terra, parva huic venatio.* Hinc venatoribus olim incubuit, non solum ut θηροκτόνῳ huic Deae, quo θήρα seu *venatio* iis feliciter succederet, vota nuncuparent, sed etiam, ut eandem, sicut utrumque notat in κυνηγετ. Xenophon p. 984. *venationis participem facerent*, μεταδοῦναι τῆς θήρας, qua de re infra ad vs. 104. ubi Ἀρτέμιδος πρωτάγριον ἄξιον, *prima praeda Diana digna* tangitur.

Vs. 13. ἑξήκοντα χορήτιδας Ὠκεανίνας] E numero nempe earum Nympharum, quae ter mille Ὠκεανῖναι, Oceani scilicet & Tethyos filiae, exstitisse dicuntur apud Hesiodum Θεογον. vs. 364. E quibus proinde χορητίσιν Ὠκεανίναις constabat itidem χορὸς Ὠκεανίδων Νυμφῶν, qui inter Aeschyli Promethei personas comparet, & in quo eaedem cum *patris Oceani filiae* dicuntur, tum πολυτέκνου Τηθύος ἔκγονα, non vero *Tethydis*, ut ibi postremus etiam editor ac interpres; quum alia, quod triviale alioquin (& bene alibi in hujus Callimachi Latino interprete arguit Anna eruditissima) tradatur a Poëtis Τηθὺς seu *Tethis* uxor Oceani & harum Ὠκεανίδων mater; alia vero Θέτις seu *Thetis* Nerei filia ac Pelei conjunx, & ipsamet proinde Ὠκεανίνη, sed uti a Catullo vocatur in ejus Epithalamio, *Thetis Neptunina.* Ὠκεανῖναι vero infra itidem dictae hae Nymphae Dianae comites, vs. 62. quae vulgo apud alios Poëtas Ὠκεανίδες· haud aliter ac de Nubibus, tanquam illae essent totidem Ὠκεανῖναι, immo quae cum hisce χορητίσιν *Oceaninis* choreas etiam ducerent, Aristophanes ait Νεφέλ. p. 140.

Εἴτ' ΩΚΕΑΝΟΥ πατρὸς ἐν κήποις ἱερὸν χορὸν
Ἵστατε Νύμφαις. ——

Sive OCEANI PATRIS *in hortis sacras celebratis choreas cum Nymphis,*

ac ubi eaedem Nubes, sicuti alioquin vulgo habiti Fontes, Fluvii,

Digitized by Google

Fluvii. Paludes, *Oceani* nempe *progenies*, mox rursus apud Comicum, seu πατρὸς ἀπ' Ὠκεανοῦ, *e mari* seu Oceano itidem emergentes appellantur. Qua ratione factum, ut in genere Nymphae dicantur in Orphicis, tanquam omnes *Oceano prognatae*, θυγατέρες Ὠκεανοῖο, quamquam diversae ab his censerentur Ὀρεσιάδες, seu *Montanae*, quae *Jovis filiae* ab Homero dicuntur Iliad. Z. vs. 420. seu *Aëris* vel *Aetheris*, juxta ejus Enarratores, progenies. *Sexaginta* autem *Nymphas Oceaninas* petere hic Diana dicitur, ac dein vs. 42. eam ad Oceanum profectam, plures ibi Nymphas, *Oceaninas* nempe, delegisse, sicuti, ut mox videbitur, alias insuper *viginti Cretenses* ac *Fluviatiles*, quod nempe plurium id genus Nympharum opera indigere crederetur haec Dea, non πολυώνυμος solum sed πολύτεχνος, seu τέχνη magis adhuc, quam frater Apollo, de quo supra, ἀμφιλαφής, *Marina* etiam & *Portuum Custos*, ut infra dicetur ad vs. 39. haud minus ac Ἀγροτέρα vel *Agrestis* seu *Venatrix*. Quae proinde Dea, earundem Nympharum, seu ut hic Ὠκεανίνων, vel ut a Sophocle eaedem dicuntur (Philoct. vs. 1499.) Ἁλίαι, *Marinae*; aut vero Ὀρεσιάδων seu Ὀρεσιβάτων, *Montigavarum* seu *Oreadum*, ut eas vocat Virgilius, sive Ἀλσηίδων, Λειμωνιάδων, aut Ἑλειονόμων, Ποταμηίδων, Πηγαιῶν, Κρηναιῶν, aut vero Μογοσίκων juxta Homerum, Ἐλαφαιῶν, *Silvestrium* nempe, *Pratensium*, *Palustrium*, *Fluviatilium*, *Fontanarum*, aut etiam *Lucinarum*, quarum omnium occurrit apud Poëtas ac auctores antiquos mentio, comitatu & *choro* delectabatur; seu cum quibus, ut de eadem Dea Virgilius, *Exercet Diana choros*, Aen. l. IV. vs. 409. Harum enim cunctarum Custos ac Praeses, ut ex illis etiam auctoribus aliisque monumentis antiquis notum, dicta aut habita haec Dea. Unde ex solis *Oreadibus* seu *montanis* Nymphis, mille Dianae comites exstitisse tradit Poëta adducto modo versu, *quam mille secutae Hinc atque hinc glomerantur Oreades*; a Gratio autem, centum *Nemorenses* & totidem *Naiades*, ubi in Cynegetico invocat Dianam vs. 16.

Adscivere tuo comites sub nomine Divae,
Centum omnes nemorum, centum de fontibus omnes
Naiades.

E quibus praeterea liberum lectori judicium relinquimus, an, quod viro magno & praecipuo hodie litteratae Galliae ornamento, in praeclaro opere placuit, e tympanistriis & saltatricibus, quae Dei & Israëlitarum victoriam in maris littore celebrasse dicuntur Exod. XV. 20. 21. factum censendum sit, ut hic apud Callimachum Dianae Juppiter attribuat *sexaginta saltatrices Oceaninas*. Ut hic praeterea mittam, quod non *Dianae* solum, sed plerisque aliis Diis ac Deabus, *Nymphas* itidem χορητίδας, & quae in earum essent potestate, adsignatas aliunde liqueat; sicuti *Jovi*, *Rheae*, *Junoni*, *Neptuno*, *Apollini*, *Pani*, *Baccho*, *Minervae*, (ut infra in Hymno in ejus Lavacrum) aliisque.

Digitized by Google

Vſ. 14. ἔτι παῖδας ἀμίτρους] Inepta aut ab hoc loco aliena Criticorum in Scholiis ad eundem gloſſa, dictas nempe *novennes has puellas* adhuc ἀμίτρους ceu μὴ διαπαρθενευομένας· μίτρας γὰρ ἐζώννυντο, ἃς ἔλυον, ὅταν ἔμελλον διαπαρθενεύεσθαι, *non devirginatas. Mitris enim ſeu zonis cingebantur, quas ſolvebant virginitatem amiſſurae.* Ita enim potius ἄμιτροι hic dicerentur puellae, quae *mitra* ſeu *zona* amiſſa virginitatis diminutionem eſſent paſſae. Unde alia vocis ἀμίτρου ratio hic erat indicanda, maxime ubi de *novennibus* tantum *puellis* agebatur. Dabantur nempe ſolum μίτραι ſeu *zonae* apud Graecos virginibus, quae nubiles jam erant, ſeu viro maturae; iisdem vero ademptae, & *ſolvi* proinde, ut notum, dictae, ubi virginitatem illae eſſent amiſſurae. Hinc παρθενικαὶ vocatae ſaepe apud Poëtas Graecos eaedem μίτραι; apud Euripidem etiam in Alceſt. vſ. 178. uti antea diximus ad vſ. 21. Hymn. in Jov. παρθένια κορώματα, ac apud Latinos itidem, ut apud Catullum Epigr. LXVIII. *zona virginea.* Unde Medea, quo ſe adhuc virginem teſtaretur, ait apud Apollonium l. IV. vſ. 1024.

—— ἔτι μοι μίτρη μένει, ὡς ἐνὶ πατρὸς
Δώμασιν ἄχραντος καὶ ἀκήρατος.

Adhuc mitra mihi manet, perinde ut in patris domo, impolluta & integra;

ſicuti παρθενικὴ μίτρη ἄχραντος, ſeu *virginea mitra impolluta*, itidem dicitur a Theocrito Idyll. II. vſ. 73. Ἄμιτροι proinde dictae hic a Callimacho *puellae* iſtae *novennes*, non quod ſolutis jam aut amiſſis illis *mitris* aut *zonis*, virginitatis diminutionem, inſtar puellae illius apud Petronium adhuc ſeptennis, eſſent paſſae; aut vero eo intuitu, ut volunt hic Scholia, *quod non eſſent devirginatae*, aut quod ibidem additur, ἢ ὅτι ἄγαμοι γυμναὶ (non γυμνοὶ) ἐβάδιζον, vel *quod innuptae incederent nudae*; ſed quod per aetatem, neque enim adhuc nubiles, nondum forent *zona virginea* cinctae, verum adhuc ἄμιτροι, ſeu *diſcinctae agerent.* Ita nugas ſaepe aut aliud agunt Graeculi id genus Grammatici, & quod miror hic intactum prioribus hujus Poëtae editoribus, viris alioquin eruditis & ſagacibus. Ut de erudita ſupra ſexum hodierna Gallorum Muſa hic ſileam.

Vſ. 15. ἀμφιπόλους Ἀμνισίδας] *Cretenſes* ſcilicet Nymphae, ut notarunt jam ad hunc locum, & praeterea ad Stephanum, viri docti; apud quem omnino, quo ille ibi ſecum & cum Strabone praeterea, Pauſania, ac hujus Poëtae Scholiaſtis concilietur, ſupplendum, quod ab aliis jam monitum video in noviſſima hujus Ἐθνικογράφου editione, Ἄμνισος, πόλις καὶ ποταμὸς Κρήτης. αἱ τούτου Νύμφαι Ἀμνισιάδες καὶ Ἀμνισίδες. *Amniſus, urbs & fluvius Cretae, cujus fluvii Nymphae, Amniſiades & Amniſides dictae*; & quorum illud etiam in hoc Hymno legitur vſ. 162. Omnino autem, ut hoc addam, id firmant brevia ad Homerum Scholia, Odyſſ. T. vſ. 188. Ἄμνισος πόλις καὶ ποταμὸς Κρήτης, *Amniſus urbs & fluvius Cretae*, idque ad eum verſum, quo a Poëta traditur,

Lu-

Lucinae seu Εἰλειθυίας, quae eadem cum Diana, specum ibidem exstitisse,

Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,

Statuit autem in Amniso, ubi spelunca Lucinae,

& in qua urbe genitam etiam, ut a Cretensibus fertur, Lucinam tradit in Atticis Pausanias pag. 31. Immo cum hujus Cretae *fluvii Amnisi*, in cujus aquis scilicet frequenter Diana lavaretur, tum *Nympharum* Ἀμνισίδων, ac ut totidem etiam ejus *comitum* meminit itidem Apollonius Rh. sed ubi male Ἀμνησοῦ & Ἀμνησίδες, pro Ἀμνισοῦ & Ἀμνισίδες, uti eadem loca aut dictae inde Nymphae apud Poëtas & Geographos proferuntur, hactenus legitur l. III. vs. 876. &c.

Ἠ καὶ Ἀμνισοῖο λοεσσαμένη ποταμοῖο
Χρυσείοις Λητωῒς ἐφ' ἅρμασιν ἑστηυῖα.

Vel si Amnisi lota fluvio, Aureo Diana stans in curru.

Mox:

Τῇ δ' ἅμα Νύμφαι ἕπονται ἀμορβάδες, αἱ μὲν ἐπ' αὐτῆς
Ἀγρόμεναι πηγῆς Ἀμνισίδος.

Quam comites Nymphae sequuntur, quarum aliae versantur ad ipsum Amnisi fontem &c.

Postremum autem illud de iisdem Nymphis ad fluminum fontes seu ποταμηΐαις vel πηγαΐαις, sicuti quandoque eaedem dictae, occurrit etiam in Hymno in Venerem, vulgo Homero cum aliis adscripto; ubi quum de variis Nympharum generibus *Nemorensibus*, *Montanis*, aliisque ageret, additur, καὶ πηγὰς ποταμῶν, & quae incolunt *fluminum fontes*, nempe totidem eorundem Fontium Genii seu Custodes, & Κρηναῖαι inde ab Homero dictae Odyss. P. vs. 240. Immo ipsamet Diana ποταμία itidem sicuti a Pindaro, Pyth. Od. II. p. 202. appellata, & inde ab Horatio, *laeta fluviis*, l. I. Od. II. Quas autem ἀμορβάδας seu Dianae comites, Nymphas nempe illas *Amnisi*, vocat Apollonius, ἀμορβοὺς vero in hoc Hymno de aliis *fluviatilibus* Nymphis dixit pariter Callimachus vs. 45. hic autem nuncupat ἀμφιπόλους Ἀμνισίδας, *comites* itidem seu *pedissequas Amnisidas*. De qua priori voce Seleucus apud Athenaeum l. VI. pag. 267. notat, ἀμφίπολον dici τὴν περὶ τὴν δέσποιναν θεράπαιναν· πρόπολον δὲ τὴν προπορευομένην, h. e. ἀμφίπολον, *quae circa dominam famula*, πρόπολον *vero*, *quae ante dominam ambulat*.

Vs. 16. Αἴ τέ μοι ἐνδρομίδας] Male omnino haec de *veste villosa* explicat, cum in versione, tum in Notis Frischlinus; quamquam hic, & infra in Hymno in Delum, in alia ducentem haberet Graecum Poëtae Interpretem; bene autem juxta eundem Scholiastem, de Dianae *cothurnis* seu *calceamentis*, Vulcanius. Ut mirer equidem nihil ea de re monitum in postrema & eleganti editione Parisiensi, ubi prior illa & soluta Poëtae hujus interpretatio, quae alioquin ibi haud semel in notis Annae praestantissimae & merito arguitur, fuit retenta. Neque enim

 hic

hic *endromides* eaedem, quarum apud Juvenalem & Martialem mentio, & quarum usus olim exstitit in palaestra ad arcendum frigus, sed Dianae κυνηγοῦ seu *venatricis calceamenta*, eique, ut praeterea e Polluce ac veteri Epigrammate observo, propria. Pollux nempe p. 347. in fine, αἱ δὲ Ἐνδρομίδες ἴδιον τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ὑπόδημα, *Endromides, proprium Dianae calceamentum.* In Antholog. vero l. IV. c. XII. exstat Epigramma CXI. de quo jam supra, ac ubi de eadem Diana venatrice inter alia dicitur,

Ποῦ δὲ Λυκαστείων ἐνδρομὶς ἀρβυλίδων;

ubi Lycasteorum (h. e. *Cretensium*, ut ibi Latinus Interpres) *endromis calceorum?* ubi nempe ἐνδρομὶς de *calceamento* ipso, seu quod Gallis *chaussure* dicitur. Unde insuper liquet ac illustratur, cur Cretensibus Nymphis, quales hae, uti vidimus, *Amnisides* seu *Cretenses*, Dianae seu Dictynnae κυνηγοῦ, ut notum, Deae *calceamentorum* cura & custodia, apposite hic committatur. Adde, quod eaedem ἐνδρομίδες, quarum rursus meminit Callimachus Hymn. in Del. vs. 238. ibi in Scholiis dicantur, κυρίως τὰ τῶν κυνηγῶν ὑποδήματα, *proprie venatorum calceamenta*, nempe qualia etiam in venatorum usum reperisse Aristaeum tradit Nonnus Dionys. l. V. p. 154.

Καὶ ποσὶν ἐνδρομίδας θηρήτορα φῶτα διδάξας,

Et pedibus aptare calceamenta (endromidas) *cursoria hominem venatorem docens.*

Unde, & valde hic opportune, laudari observo ab Hippocrate *calceamenta Cretensia*, libro de Articul. Τμήμ. XIV. Ἐπιτήδειος δὲ καὶ ὁ Κρητικὸς τρόπος τῶν ὑποδημάτων, *idonea item est forma calceamenti Cretensis.* Quae scilicet *calceamenta* pluribus ad eum locum describit Galenus, & qualia suo adhuc aevo, cum in Creta, tum in Proconsulari Asia, in usu fuisse memorat; eaque, quod ibidem ait, potissimum Venatoria; quae mediam nempe tegerent crurum partem, & arcte pedem constringerent; multis praeterea partibus scissa forent & loro trajecta. Quale etiam *calceamenti* genus exhibet insignis ille Mytilenaeorum nummus cum venatricis Dianae effigie paullo ante ad vs. 12. productus. Sed ipsum Galeni locum, optimum ritus illius & simul hujus apud Callimachum loci, ac praeterea signati in illo *Mytilenaeorum*, Asiae itidem Proconsularis incolarum, nummo, *calceamenti venatorii* interpretem, non pigebit integrum hic in Lectoris gratiam adferre, qui exstat Comment. in Hippocr. de Articul. p. 644. tom. V. edit. Graec. Basil. Ἔτι δὲ νῦν ἔτος ἀσκεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν, καὶ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ, οὐχ ἥκιστα ΜΕΧΡΙ ΚΝΗΜΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΗΚΟΝ· ἔστι δὲ ἱκανῶς ὑπ' αὐτοῦ ΠΟΛΥΣΧΙΔΕΣ ΤΙ ΔΕΡΜΑ καθ' ἑκάτερον τὸ μέρος, ἀριστερόν τε καὶ δεξιὸν ἴσον, ἐντεταμένον τε καὶ ἴδια συντετριμμένον ἐπὶ τοῖς πέρασιν, ὡς ἱμάντι διεκβαλλομένων τῶν τρημάτων, συνάγεσθαι κατ' ἄλληλα τὰ τεταγμένα τοῦ δέρματος τμήματα. Πρόδηλον οὖν, ὅτι συνέχει τε καὶ σφίγγει τὸν πόδα, μετὰ τῆς κατὰ φύσιν διαρθρώσεως ὅλης ἀκριβῶς τὸ τοιοῦτον ὑπόδημα.

Digitized by Google

δημα· χρῶνται) δὲ αὐτοῖς μάλιστα παρ' ἡμῖν ΟΙ ΚΥΝΗΓΕΤΑΙ ΘΗΡΕΥΟΝΤΕΣ, ἐπειδήπερ ἐν τραχέσι καὶ ἀνωμάλοις χωρίοις ἀναγκάζονται πολλάκις οὐ τρέχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ πηδᾶν. Ἡ δ' αὐτὴ καὶ ΤΟΥΣ ΚΡΗΤΑΣ αἰτία τοιούτοις ΥΠΟΔΗΜΑΣΙ χρῆσθαι ἔπεισε, διά τε τὰ μεγέθη τῶν ὀρῶν ἐν τῇ Νήσῳ καὶ τὰς τραχύτητας. *In Asia nostra, & non minus in* CRETA, *in usu sunt etiamnum* CALCEAMENTA, QUAE AD MEDIAM USQUE TIBIAM ADSCENDUNT, *in quibus scissa est pellis multis locis, & ab utraque parte, dextra scilicet & sinistra, aequaliter extenta extremis partibus foramina habet, per quae trajectum lorum partes pellis incisas inter se contrahat. In aperto autem est,* TALI CALCEAMENTO PEDEM *cum universa commissura, quae ad malleolus est, contineri atque* ADSTRINGI. *His autem utuntur apud nos* VENATORES *potissimum, quum* FERAS SECTANTUR; *quandoquidem in asperis atque inaequalibus locis, non solum currere, sed saltare etiam coguntur. Eadem causa* CRETENSES *ad talium* CALCEORUM *usum impulit, ob vastos Insulae montes, atque asperitatem.* Neque vero aliter ἀρβύλας seu ἀρβυλίδας, quae Dianae Venatricis ἐνδρομὶς seu *calceamentum* dicuntur in superiori Epigrammate, describit Galenus paullo ante, & quidem ead. pag. ed. Basil. nempe ut ea tantum inde huc adferam, κοῖλον δὲ ἐστι (nempe ἀρβύλαι, de quibus agebat ibi senex Cous) ὑπόδημα τοῦτο, αἰεὶ περιεσφιγμένον ἀκριβῶς ὅλῳ τῷ ποδὶ, μέχρι τῶν σφυρῶν, *est autem* (ἀρβύλαι) *calceamenti genus cavum, quod arcte universum pedem usque ad malleolos complectitur.* Unde etiam abunde illustrantur, quae de venatorum calceis tradit itidem Pollux, iisdem ferme verbis, quibus utroque, quem modo adduximus, loco utitur Galenus, adeo ut unus ex altero id hausisse videatur, nempe pag. 239. in fine, Ὑποδήματα κοῖλα ἐς μέσην τὴν κνήμην ἀνήκοντα δεσμῷ ἀκριβεῖ περιεσταλμένα, *calcei cavi ad mediam tibiam adscendentes arcto vinculo adligati*; nempe, sicut ante Galenus loco supra adducto, μέχρι κνήμης ἀνῆκον, *ad mediam tibiam adscendens*; & quod de eodem *calceamento* paullo ante dixerat, σφίγγει τε περὶ ὅλον ἀκριβῶς τὸν πόδα, *ut calceus universum pedem arcte contineat.* Quae singula utique manifeste, uti jam innui, in superiori Dianae κυνηγοῦ effigie, cum tali calceamento venatorio mediam tibiam seu crura tegente, arcte praeterea, trajectis quidem loris, constricto, comparent; ac inde similiter, quae de Tyriis virginibus, Dianae instar, pharetratis & ad venationes accinctis, tangit Virgilius Aen. l. 1. vs. 337., quibus nempe *mos erat*, ut ibidem ait,

Purpureoque alte suras vincire cothurno,

& ad quem locum exstat haec Servii glossa, *Cothurni jam* CALCEAMENTA *etiam* VENATORIA, *crura quoque vincientia.* Unde similiter de *venatorio calceamento* Nemesianus in Cynegetico vs. 90.

Candida puniceis aptantur crura cothurnis.

Ibid. λύγκας] Nempe quarum venatione, ficut alias *cervorum*, quorum hic etiam meminit, delectaretur Diana; & ad quem proinde locum refpexiffe videtur, qui haud femel alibi Battiadem noftrum expreffit Horatius l. iv. Od. vi.

DIANAE *tutela Dea fugaces*
LYNCAS *& cervos cobibentis arcu;*

ut proinde tentatorem hujus Deae *Orionem*, ficut eum alibi vocat Lyricus, non aemularetur eadem, de quo ait hic Venufinus vates, l. ii. Od. xiii.

Nec curat Orion leones,
Aut timidos AGITARE LYNCAS.

Lyncum alioquin venationem, juxta cum pardis & pantheris, memorat Xenophon, in κυνηγετ. pag. 995. Occurrit quoque illius θήρας mentio alibi in hoc Hymno, ubi Maenaliae λυγκὸς carnes ad efum canum venaticorum a Pane fecari tradit vf. 88. ὁ δὲ κρέα λυγκὸς ἔταμνε, *is autem carnes lyncis fecabat*. Adde, quod maculofis horum *lyncum* pellibus tegi olim foliti venatores; ficuti de Nympha itidem venatrice, Venus, κυνηγοῦ habitu amicta, loquitur apud Virgilium Aen. i. vf. 322.

Succinctam pharetra & maculofae tegmine pellis.

Nempe haud aliter ac de montivagis Bacchis dicitur ab Euripide in cognomine dramate vf. iii. Στικτῶν τ' ἐνδυτὰ νεβρίδων, *maculoforum binnulorum pellibus indutus*. Immo eosdem *lyncas ad venationem induftrios*, feu quibus ad venandas alias feras utantur Orientales, tradit Paulus Venetus; & quod praeterea ex aliis Arabum fcriptis illuftrat ὁ πάνυ Bochartus, Hieroz. l. iii. c. vii.

Vf. 17. ἐλάφους βάλλοιμι] Unde haec Dea dicta, uti jam vidimus, Ἐλαφηβόλος, ficuti in Orphicis Hymno in eandem, *cervorum venatrix*; ab Anacreonte praeterea Od. lxii. a Sophocle Trachin. vf. 218. & a quo poftremo Ἐλαφηβολίαι feu *cervinae venationes* eidem Deae tribuuntur Ajac. vf. 178. Immo unde Ἐλαφηβόλια dicta de hujus Dianae Ἐλαφηβόλου folemni fefto, & in quo placenta e farina melle & fefamo fubacta, ἔλαφος etiam appellari meruit, ut id tradit Athenaeus l. xiv. pag. 646. Verum quum de hac *cervina* Dianae *venatione*, tanquam confueta ejusdem praeda, pluribus infra agatur hoc Hymno vf. 100. Σκαιρούσας ἐλάφους, *falientes cervas*, & quae ibidem fequuntur, ibi quoque ea de re agendi adhuc erit locus, iisque ex antiquis, quae fuperfunt etiamnum, monumentis lucem adhuc aliquam adfundendi.

Ibid. θοὰς κύνας εὖ κομέοιεν] Cujusmodi neque unius generis *canes*, & inter eos *velociores ventis*, θάσσονας αὐράων, Dianae a Pane datos, infra memorat hoc ipfo Hymno Poëta vf. 94. &c. alibi autem de cane cum arrectis auribus infra Dianae fedem pofito Hymn. in Del. vf. 228. & quae loca ex auctoribus ac monumentis etiam antiquis illuftrare ibidem dabitur. Θοαὶ autem hic dicuntur ab eodem *canes venatici*, tanquam ex illo κυνοσπαρίδων genere; de quibus itidem Oppianus κυνηγετ. lib. i. vf. 434.

Digitized by Google

vſ. 434. μάλα γάρ τε θοαὶ κρατεραί τε πέλονται], *valde autem celeres & robusti existunt;* & quibus proinde haud alia quam θοὰ seu *velocia* nomina imponenda, monet eod. lib. vſ. 444.

Θοὰ πάντα, θοὴν ἵνα βάξιν ἀκούῃ,

Velocia omnia, ut velocem vocem audiant.

Eadem autem θοῶν & venaticorum *canum* curam gerere hic opportune dicitur Diana, non solum κυνηγὸς Dea, sed quod ejusdem inventum talis venatio crederetur, ut ab initio κυνηγετικοῦ statuit Xenophon; quamquam *canibus* primum venari docuisse Pollucem, tradat Oppianus κυνηγ. l. II. vſ. 18. Vocis autem, quam hic adhibet Callimachus κομέειν pro *curare, curam gerere*, seu ἐπιμελεῖν usus, abunde jam uti & verbi κομίζειν ex Homero, qui utrumque non semel eo sensu usurpat, notus. Julianus autem Imp. Orat. III. p. 227. κομίζειν ἅρμα, pro *currum regere* adhibet.

Vſ. 18. Δὸς δέ μοι οὔρεα πάντα] Unde etiam non solum ὀρέστειρα, de qua appellatione jam supra, aut vero *montium Domina* a Catullo in Seculari Carmine, vel *montium custos*, ab Horatio dicta l. III. Od. XXII. quod opportune jam hic monuit praestantissima Fabri filia; sed a Seneca insuper in Hippolyto vſ. 406.

—— SOLA, *quae* MONTES *colis*,

Et UNA *solis montibus coleris Dea.*

Quo spectat rursus illud Catulli de Diana in Epithal. Thetid. vſ. 300.

Unigenamque simul cultricem montibus Idae,

seu *Idri*, sicuti legitur in veteribus libris, & quod ingenio ac eruditione magno If. Vossio ad Catullum placuit; de *Cariae* nempe monte *Idro*, in quo plura oppida exstitisse Dianae consecrata idem tradit, sicut *Hecatesiam*, *Chrysoriam*, *Euromum*, aliaque. Quamquam de monte illo Cariae, *Idro* dicto, nihil alibi legisse meminerim; *Idrias* quidem seu Ἰδριὰς urbs Cariae occurrit apud Stephanum, quae *Hecatesia* etiam & *Chrysoria* juxta eundem fuerit appellata; ut ita totidem ea fuerint unius oppidi nomina (& qua de re videri adhuc potest idem Stephanus in Ἑκατήσια & Εὔρωμος) quae ibi ut diversa tamen, & Dianae juxta ac Apollini consecrata, memorat laudatus modo vir doctissimus. Quod vero ibidem ab eo additur, Dianam prae caeteris gavisam montibus Cariae ac Lyciae, & quod ea fuerit olim constans opinio; id equidem haud ita liquidum, quin passim aliis quoque montibus, seu in genere κατ' ὄρεα (ut apud Euripidem, Phoen. vſ. 133. vagata dicitur eadem Dea) occurrat in veterum monumentis. Hinc ea mox de se, ὄρεσιν οἰκήσω, *montibus inhabitabo*, & sicuti ὀρεσιφοῖτις in genere seu *montigava* in Orphicorum Εὐχῇ eadem dicitur; aut quomodo cum *Cynthia* passim a monte, non *Cariae* quidem aut *Lyciae*, sed Deli *Cynthio* appellatur; tum ab Homero venata dicitur, non in Cariae aut Lyciae, sed Arcadiae aut Laconicae montibus, Taygeto nempe & Erymantho, Odyss. Z. vſ. 102. &c.

Digitized by Google

Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' ΟΥΡΕΟΣ ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον,
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι.
Qualis autem Diana incedit PER MONTES, *sagittis gaudens*,
Aut per Taygetum excelsum aut Erymanthum,
Sese oblectans apris (non *capris* juxta Interpretem) *& velocibus cervis.*

Neque vero uni huic Deae, quod hic a Jove apud Callimachum contendit, *dati omnes montes*; & proinde tanquam voti illius compos esset, a Seneca Tragico loco paullo ante adducto dicta, *sola montes colens*, aut *una solis montibus culta.* Nota enim abunde Ὀρεία haud minus seu *montana* Cybele a Tragicis, ut Euripide Hippol. vs. 144. & Helen. vs. 1317. item ab Apollonio Rhod. l. 1. vs. 1119. & similiter *fera montium Dea*, in Maecenatis versu apud Fortunatianum Grammaticum, & quae similiter a totidem montibus, *Idaea* alioquin, seu *Dyndimi Domina*, vel *Dyndimena* fuit appellata. Ut mittam Panem, venatorem quippe, Οὔρειον, seu ὄρειον, itidem ὀρειβάτην praeterea & Ὀρομέδοντα, *montanum*, *montivagum*, *montium Dominum*, passim apud antiquos Poëtas legi; immo Jovem ipsum in montium jugis frequenter cultum, indeque Ἐπάκριον vel Ἀργαῖον, a monte Cappadociae *Argaeo*, aut Ἰδαῖον, a monte *Ida*, ut alias id genus appellationes a *montibus* petitas hic praeteream, nuncupatum.

Ibid. πόλιν δέ μοι ἥντινα νεῖμον] Neque enim solum ὄρειος haec Dea, sed πολιοῦχος itidem seu πολῖτις, sicuti eadem inter Deos Thebarum πολιοῦχους, seu *urbis* illius *Praesides* vel *Custodes* invocatur a Thebanarum virginum choro, apud Aeschyl. Sept. Theb. vs. 149. & seq. Unde non unam etiam *urbem*, sed plures, ut eidem Dianae peculiari jure proprias, praeter multas illi cum Diis aliis communes, largiri mox dicitur idem Juppiter vs. 33. 34. τρὶς δέκα τὰ πτολίεθρα &c. Adde *Ephesum* in peculiari ejus tutela, ut ea de re Callimachus infra vs. 258. Caeterum neque ego satis capio, cur virum Graece eruditissimum H. Stephanum hic offenderit illud ἥντινα, ut proinde legendum ibi confidenter tradiderit, πόλιν ἢ μίαν τινα. Abundare quidem illud ἣν notaverat Graecus Enarrator, sed non ut expungendum ideo aut Callimacho indignum statueret: quum, ut alia mittam, ἥντινα haud semel pro ἥν, ubi nempe redundat illud τινα, dixerit Homerus, prout ad eum etiam notant veteres Grammatici, sicut Iliad. Γ. vs. 286. τιμὴν &c. ἥντιν' ἔοικεν, quae brevia ad Homerum Scholia explicant, ἣν πρέπει, ἣν δεῖ, *quam decet*, *quam oportet*.

Vs. 19. σπαρνὸν γὰρ ὅτ' Ἄρτεμις ἄστυ κάτεισιν] Nempe quod tanquam venatrix Dea, *montes* eadem, ut ea etiam hic de se, οὔρεσιν οἰκήσω, frequentius, seu *silvas* caeteroquin *inhabitare* crederetur; ac unde de eadem dixit supra Callimachus in Apollin. vs. 60. eam συνεχὲς seu *assidue* caprearum capita venari solitam.

tam. Unde etiam de venatore & Dianae inde cliente Hippolyto, Euripides in cognomine dramate versu 17. ex parte ante adducto,

Χλωρὰν δ' ἀν' ὕλην παρθένῳ ξυνὼν ἀεὶ,

In viridi sylva versans semper cum virgine Diana.

Vs. 20. *Οὔρεσιν οἰκήσω*] Quamquam eadem Dea non perpetuo in *montibus*, verum etiam circa latices, paludes, flumina, portus inhabitasse, ac inde nomina sortita dicatur, sicuti *λιμναίας*, *ποταμίας*, *λιμενοσκόπου* &c. *palustris*, *fluviatilis*, *portuum inspectricis*, ut ea de re jam ante obiter dictum, & alibi agitur in hoc Hymno. Ideo autem Dianae *habitatio in montibus*, aut *rarior in urbes* ejusdem *adventus* hoc & superiori versu a Callimacho dici videtur; cum ob continuum illud venandi studium huic Deae, ut modo vidimus, tributum; tum quod virorum coetus, perpetuam quippe virginitatem, de qua jam ante, eadem professa, aversari inde crederetur; haud aliter ac Cyrene virgo, eademque venatrix apud Pindarum Pyth. Od. IX. *ὀρέων κευθμῶνας ἔχει σκιοέντων*, *montium umbrosorum latebrosos habitat recessus*; tum denique ob propiorem eamque naturalem neque indictam jam viris eruditis causam, quod Luna nempe omnium siderum, terrae maxime, ut de ea Phornutus, vicina, ac proinde supra montium cacumina velut in iis oriens appareret. Unde etiam celsi quidam Africae montes, & a quibus Nilum fluere tradidit Ptolemaeus, *Lunae montes* leguntur appellati.

Vs. 21. *Μοῦνον ὅτ' ὀξείῃσιν ὑπ' ὠδίνεσσι*] Nempe Diana non κυναγὸς amplius seu *Venatrix*, aut Luna tantum φωσφόρος, seu *Lucifera*; sed Εἰλείθυια praeterea ceu *Lucina*, aut Λοχία, quae nempe *laborantes utero puellas ter vocata audire* dicitur apud Horat. l. III. Od. XXII. & ad cujus Εἰλειθυίας templum, mulieres quotidie ad tertiam usque diei partem convenire jubet Plato de Legib. l. VI. p. 784. Quo nempe eandem Ὠκυλόχειαν, ut haec haud semel vocatur in Orphicis, continuo experirentur parturientes, seu ut de eadem Horatius in seculari Carmine,

Rite maturos aperire partus
Lenis ILYTHIA.

Quae iterum e naturalibus caussis peti, ac ad easdem referri continuo debere, satis liquet.

Vs. 22. *τῇσί με Μοῖραι*] *Parcarum* opportune meminit Εἰλείθυια haec Dea, quae a Pindaro dicitur, non solum Ἐλείθυια πάρεδρος Μοιρᾶν, seu *Lucina*, *quae adsidet Parcis*, eo loco, quem jam hic indicavit Vulcanius, nempe ab initio Od. VII. Neme. sed insuper alibi de Euadnes puerperio, cui Apollo *adstare fecerit Lucinam & Parcas*, Ἐλευθὼ συμπαρίστασέν τε Μοίρας, Olymp. Od. VI. p. 50. Quemadmodum Iphigeniae *partui*, seu λοχείᾳ, ut ibi dicitur, adfuisse itidem *Parcae* leguntur apud Euripidem Iphig. Taur. vs. 206. ac apud Antoninum Liberalem Metam. cap. XXIX. de parturiente Alcmena, ΜΟΙΡΑΙ καὶ ΕΙΛΕΙΘΥΙΑ πρὸς χάριν τῆς Ἥρας

Digitized by Google

τῆ Ἥρας κατεῖχον ἐν ταῖς ὠδῖσι τὴν Ἀλκμήνην, PARCAE & LUCINA *in Junonis gratiam Alcmenam in doloribus partus detinuerunt.* Hinc easdem Deas in generatione seu nativitate conjungit Plato Sympos. p. 206. Μοῖρα ἦν καὶ Εἰλείθυια, ἡ καλλονή ἐστι τῇ γενέσει, *pulcritudo igitur generationi est veluti Parca & Lucina.* Unde lux Horatio, qui post invocatam loco superiori nota adducto *lenem* parturientibus *Ilythiam*, mox Parcas etiam compellat, *Vosque veraces cecinisse* PARCAE. Immo Εἰλείθυια seu *Lucina* eadem cum *Parca*, juxta antiquum Poëtam Lucium Delium, & qui inde εὔλινον seu *lanificam* vocavit *Lucinam*, ut de eo tradit Pausanias l. VIII. p. 485. Quibus accedat, id quod ab Orpheo dictum refert Clemens Al. Strom. l. VI. p. 571. *Parcas* nempe τὰ μέρη τῆς Σελήνης, *Lunae partes esse*, illasque vocari Μοίρας, tanquam φωτὸς οὔσας μέρη, quae *lucis essent partes*; ac proinde Lunam seu Dianam φωσφόρον, de qua paullo ante, seu *Lucinam*, uti & *Parcas*, totidem eductorum in lucem foetuum praesides ac opitulatrices a veteribus habitas. Hinc Plutarchus de Facie in orbe Lunae pag. 945. ubi quum animas ac mentem a Luna, ubi eadem est ac *Lucina*, componi, ubi *Diana*, dividi, dixisset, addit, de tribus *Parcis*, Atropon circa Solem collocatam, initium ortus praebere; Lachesin circa terram contingere; Clotho autem circa Lunam, colligare & miscere. Ne ea jam hic tangam, quae a Platone ac Platonicis de *Parcis* φυσικῶς, tanquam generationis omnis praesidibus, ac motricibus earum facultatibus dicta leguntur, ut in lib. de Republ. l. x. p. 617. & a Proclo, qui dum eadem fuse ac subtiliter enarrat, non lucem quidem, sed novas potius tenebras iisdem affundit, nempe in Theol. Platonis l. VI. c. XIII. & c. XXIII.

Vs. 23. ἐπεκλήρωσαν ἀρήγειν] Unde eadem Εἰλείθυια invocata ὠδίνων ἐπαρωγὸ, *dolorem partus auxiliatrix*, duobus locis in Orphicis p. 98. & 132. ult. ed. DIANA nempe OPIFERA, quomodo vocatur in antiquo Marmore apud Gruterum XLI. 8. ac inde apud Terentium in Andria, *Juno Lucina* (eadem quae Εἰλείθυια) *fer opem.* Quod vero hic Dianae, ut primum nata est, officium illud λοχείας seu Εἰλειθυίας *sorte* a *Parcis* adsignatum hic dicitur, illustrari rursus inde potest, quod in Lachesis genibus, κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, *sortes & vitarum exempla*, consistere dixit Plato eodem, de quo paullo ante, loco, de Republ. l. x. p. 617. Neque tamen a *Parcis*, sed a Minerva, Dianam illam λοχείας artem edoctam, ubi eidem nascenti obstetricata est Minerva, tradit Hymno in hanc Deam Aristides, pag. 25. Sed quem locum male alio retulit eruditus Interpres, quique ea de caussa hic adscribendus: ὥστε ἡ μὲν Ἄρτεμις λοχεία ταῖς ἄλλαις ἐστὶν, αὕτη δὲ τῇ Ἀρτέμιδι λοχεία πρὸς τὰς γονὰς ἡ Θεὸς γεγένηται· καὶ ἔοικεν ἀμφοτέρων διδάσκαλος αὐτῇ καταστῆναι, τῆς τέχνης, καὶ τῆς προαιρέσεως· παρθένος γάρ ἐστι μετ' Ἀθηνᾶν μόνη. *itaque ut Diana reliquis mulieribus, ita Dea* (seu Minerva) *ipsi Dianae in puerperio*

fuit

Digitized by Google

fuit obstetrix: & utriusque rei magistra ei videtur exstitisse, tum artis (μαιευτικῆς nempe, seu *obstetriciae*, qua de re ibi sermo, non *artis venatoriae* cum Cantero, cui nullus ibi locus) *tum propositi illius, quo sola juxta Minervam manet virgo.* Unde non hinc alienum, quod a Socrate dicitur apud Platonem in Theaeteto pag. 149. inde obstetrices eas fuisse tantum mulieres, quae per aetatem amplius parere non possent, quod Diana ἄλοχος οὖσα, τὴν λοχείαν ΕΙΛΗΧΕ, *etsi partus sit expers, obstetricandi tamen officium* SORTE *sit nacta.* Id nempe, quod a Callimacho hic dicitur, Dianae *sorte* a Parcis fuisse adsignatum, *parientibus opem ferendi* munus, ἐπεκλήρωσαν ἀρήγειν. Ut hoc addam, non nativitatis solum seu partus, sed nuptiarum quoque curam suscepisse Dianam & Parcas, iisque proinde a nupturis virginibus comae primitias offerri solitas, ut id docet Pollux l. III. c. III. p. 137. Ἀρτέμιδι καὶ Μοίραις &c.

Vs. 24. τίκτουσα καὶ οὐκ ἤλγησε φέρουσα] Dianam scilicet pariens & utero gestans Latona, ac Minervae proinde, quae, ut modo ex Aristide vidimus, ei tum Lucinae vicem praestitit, ope; non vero ubi eadem Latona Apollinem enixa est. Eam enim in hujus puerperio ὑπ' ὠδίνεσσι βαρυνομένην, *pariendi doloribus graviter adflictam*, dicit infra Callimachus, Hymno in Delum vs. 202. & qua de re videndus insuper Hymnus Homero tributus in Apollinem. Ut proinde Deas aut Heroinas, non semper *sine dolore parientes*, legamus in veterum id genus monumentis. Φέρουσα autem hic dicitur Latona, subaudiendo ἐν γαστρὶ, seu τὴν γαστέρα, sicuti de *gravida muliere* loquitur Hippocrates de septimestri partu c. II. φέρειν τὰς γαστέρας, ac unde similiter Latini *ventrem ferre*, ut Varro de L. L. aut *in utero gestare*, ut Papinianus in libris Pandectarum l. 4. D. de Senatusc. Silan.

Vs. 26. & 27. γενειάδος ἤθελε πατρὸς Ἅψασθαι] Haud aliter ac Iphitus de filia Euadne, dum adhuc viveret, dicit apud Euripidem Suppl. 1099.

—— ἥ γ' ἐμὴν ΓΕΝΕΙΑΔΑ
Προσῆγεν αἰεὶ στόματι, καὶ κάρα τόδε
Κατεῖχε χειρί.
Quae meam BARBAM *aut mentum*
Admovebat semper ori, & hoc caput
Tenebat manu.

Utraque nempe, Diana hic & Euadne, non ut barbam patri velleret, quod pro ludibrio & contumelia vulgo habitum, & sicut satyrice, quasi scilicet se ita illudendum praebuerit, Dionysio nempe Tyranno, idem Juppiter apud Persium dicitur, Satyr. II. vs. 28.

Idcirco stolidam praebet tibi vellere barbam
Juppiter?

Sed ut ejusdem barbam tenellis manibus contrectando, patrem ita blande nata demulceret. Unde utique longe aliud, velle hic

hic γενειάδος ἅψασθαι, *barbam apprehendere*; aliud eandem τίλλειν seu *vellere*, aut sicut Julianus Imp. & quem locum opportune jam ad Persium viderat ὁ πάνυ, de se nempe & Antiochensibus in Misopogone loquitur p. 87. ὑβρίζοντες εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας καὶ τὰ ἐν τοῖς νομίσμασι χαράγματα, *contumeliose adtrectantes barbae pilos & caelatam* (Juliani) *in nummis effigiem*. Γενειήτης nempe seu *barbatus* vulgo Juppiter in nummis & signis ejus antiquis, qui tamen & ἀγένειος quandoque seu *imberbis* in iisdem, comparet. Talis utique *Cretensis* vel Cretagenes Juppiter in praeclaris Regiae Gallorum Gazae nummis, & qua de re nos alibi, ac jam supra obiter Hymn. in Jov. vs. 55. sicuti de JOVE JUVENE apud Romanos itidem culto, ac ab aliis aere similiter signato, aliunde constat. Id enim apud Graecos, aliasque etiam gentes olim obtinuit, quod in residuis adhuc eorum monumentis conspicitur, ut qui vulgo *barbati* apud eos effingerentur, qualis *Juppiter*, *Mars*, *Aesculapius*, *Hercules* &c. iidem etiam *imberbes* haud semel signarentur; & qui passim *imberbes*, sicuti *Mercurius*, *Bacchus*, *Apollo*, iidem etiam *Pogoniati* subinde depingantur. Sed de his, aut φυσικοῖς id genus simulacrorum caussis, alias opportunius.

Vs. 29. καταρρέζων] Manu nempe natam vicissim *demulcens*, ut eam vocem apud Homerum explicant veteres Critici ad Iliad. E. verss. 424. καρρέζουσα, καταψῶσα τῇ χειρί. Sed illud καρρέζειν Homericum opportune jam hic adtigit Anna laudatissima.

Vs. 29. & 30. Θέαιναι Τίκτουσι] Per θεαίνας, *pellices* hic suas, decoro scilicet nomine, vocat Juppiter, quamquam & ex iis nonnullae haberentur e *Dearum*, sicuti hic Latona, aut alias Ceres, e qua nata ei Proserpina, numero.

Vs. 30. ζηλήμονος Ἥρης] Unde de eadem *Junonis zelotypia* ob Latonam, non Dianam quidem sed Apollinem parturientem, in Hymno, qui Homero tribuitur, in Apoll. vs. 99. dicitur, ἥ μιν ἔρυκε ζηλοσύνη, *quae illam detinebat zelotypia*. Alibi autem apud Homerum, non jam Deae, ut Juno hoc loco, sed Dii, & inter eos Juppiter ipse, ζηλήμονες dicuntur; ubi nempe Deae cum viris mortalibus se oblectant, Odyss. E. vs. 118. &c. Quum ante ζῆλος & ζηλοῦν apud Atticos in bonam ferme partem sumi soleant, illud pro *gloria*, *felicitas*; istud pro *felicem praedico*, seu μακαρίζω, uti veteres Critici ad Sophoclis Ajacem vs. 554. ζηλοῦν, μακαρίζειν, inde etiam fieri video, ut apud LXX. Seniores, cum ζηλοῦν & ζηλοτυπία, ut Num. c. v. vs. 14. de *mariti zelotypia* erga uxorem dicatur; tum vero alibi ζηλωτός, pro μακαριστός, sicuti eam vocem interpretatur Hesychius, usurpetur, ut in benedictione quam Jacob Josepho impertit Gen. XLIX. 22. υἱὸς ηὐξημένος μου ζηλωτός, *filius meus honoribus auctus*, seu *felix praedicandus*; aut quod Galli dicerent, *digne d'envie*; apertius certe, quam in Nobili versione, ut passim alibi, ita hic parum Latina & perspicua, *filius auctus meus zelatus*. Non quaeritur jam, quam parum

parum hoc postremum cum Hebraeo, prout hodie legitur ac reddi consuevit, & a quo hic etiam longe abit vulgatus Interpres, contextu conveniat, & quomodo in eodem legerint Seniores, qua de re forte alibi; de vi solum agitur, aut genuino sensu vocis Graecae, quam hic iidem adhibuerunt, & ad quam respexisse videtur, ut saepe alibi adductus ante Hesychius, ζηλωτὴς, μακαριστός.

Vſ. 31. Φέρου τέκος, ὅσσ' ἐθελημὸς] Φέρε, quod notum, subinde apud Atticos, pro eo, quod Latini, *age*, *cedo* sumitur, ut in Φιλ. Comic. p. 135. Φέρε, τίς γὰρ οὗτος; *age, quinam ille?* & in eodem dramate p. 139. Φέρε, τουτὶ τῷ χρὴ πιστεύειν; *cedo, quomodo possum hoc credere?* aut vero pro ἄλλως seu *alias*, ut ex Demosthene notant ad priorem Comici locum Graeci ejus Interpretes. Hinc autem Φέρου Aeolice pro *habe*, quo usu *fero* etiam passim apud Latinos legitur. Ἐθελημὸς vero, qua voce utitur hic praeter Hesiodum Callimachus, apud Apollonium itidem legitur l. II. vſ. 658.

——— ἀλλ' ἐθελημὸς ἐφ' ὕδασι πατρὸς ἑοῖο,

Sed ultro ad patris aquas inhabitavit.

Hinc Hesychii glossa, ἐθελημοί, πρόθυμοι.

Vſ. 33. Τρὶς δέκα τοι πτολίεθρα] Hoc & sequenti versu, non unam solum urbem, quam Diana ut sibi propriam a Patre petierat, sed *tredecim*, juxta Interpretem, *terdena* autem juxta eundem in ligata versione & Vulcanium, seu *triginta*, unius nempe cultui Dianae addictas urbes, ab eaque etiam, uti mox videbitur, denominatas, ei pollicetur Juppiter. Tales hic decem commemorat, qui primus hunc Poëtam Latine vertit ac notis illustravit Frischlinus, sed qua in re fallitur; quum nec *Artemisia*, de qua appellatione mox, eadem loca legantur appellata: nec sola in iisdem, quod tamen aperte sequenti versu innuit Callimachus, Diana fuerit culta; quod de *Mileto* utique, *Patris* aliisque a viro docto ibi commemoratis liquet. Τρὶς δέκα autem, ut obiter hoc addam, quamquam id improbet hoc loco Anna ἐλλογιμωτάτη, ac de *triginta* etiam explicet ad vſ. 35. Graecus Scholiastes, ut tamen pro *tredecim* sumi omnino nequeant, haud utique video, & quidem si legatur una voce τρισδέκα pro τρισκαίδεκα, quorum istud apud Homerum etiam exstat, sicut vulgo δώδεκα dicitur & δυοκαίδεκα, ac unde formarunt Latini, *tredecim*, haud minus ac *undecim*, *duodecim* &c. & similia.

Ibid. καὶ οὐχ ἕνα πύργον] Praeter *tredecim* nempe, aut vero *triginta*, si quis malit cum Scholiis ad hunc locum, urbes, *haud unam insuper turrim* seu *arcem* in peculiari Dianae tutela positam fore, hic innuit Juppiter. Πύργοι nempe modo de *urbibus* ipsis dicti, quod vulgo eaedem essent *turritae* seu turribus cinctae, εὔπυργοι proinde & ὑψίπυργοι eaedem a Poëtis appellatae; ac unde etiam urbes in antiquis nummis, turriti capitis effigie, qua de re alibi, vulgo designantur. Quandoque etiam πύργος de *arce*, seu

quae

quae *castrum* vel τεῖχος a Graecis dicebatur, ficuti Ἀβώνου τεῖχος, Ἀγγαμίου τεῖχος, Γορδίου τεῖχος, Ἐλαίου τεῖχος, ac fimilia, & unde una voce ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΑΙ dicuntur in veteri nummo, quem alibi dudum illuftravi.

Vf. 34. τὰ μὴ θεὸν ἄλλον ἀέξειν] Hoc nempe dictis illis urbibus proprium & peculiare innuit hic primum Juppiter, haud aliud Numen, praeter unam Dianam, in iis rite ac folemniter cultum iri. Ἀέξειν proinde hic non fimpliciter pro ἔχειν dictum, quod cenfuit Vulcanius, fed pro *augere honore*, feu *mactare*, erudite hic monuit Anna praeftantiffima; quod firmat infuper vocis illius ἀέξειν apud alios Poëtas ufus, pro *curare*, aut *ornare rem aliquam*, *ei ftudere*, ut jam ad Athenaeum monuit ὁ πάνυ Animadv. l. IV. c. XV. Unde etiam ΘΕΟΞΙΟΣ dictus forte & cultus ab Aegienfibus, Cretenfis Juppiter; quod alioquin de *Jove Crefcente*, (ficuti idem apud Romanos appellabatur, & qualis in praeclaro Aegienfium nummo puerili habitu comparet) alibi explico, ut jam fupra monui, ad Hymn. in Jovem, vf. 55. Καλὰ μὲν ἠέξευ.

Vf. 35. Μούνην σε, καὶ Ἀρτέμιδος καλέεσθαι] Non adfequutus eft fenfum, quamquam fatis obvium hujus loci, Interpres, nec qui eum adtrectarunt alii editores H. Stephanus & Vulcanius. Neque enim hoc folum de invocatione unius Dianae, aut domum, quod in ejus effent fide, illae, de quibus hic agitur, urbes, dicitur, fed praeterea, quod eaedem fingulae a Diana nomen effent mutuatae, & *Artemifia* proinde vocarentur. Id quod aperte fatis innuebat Poëta iis verbis, καὶ Ἀρτέμιδος καλέεσθαι, meiofi Poëtis, & quidem Atticis familiari, propofitionis ἀπὸ feu pro ἀπ' Ἀρτέμιδος καλέεσθαι, ficuti infra gemino plane exemplo vf. 204. hujus Hymni, καὶ δέ σε κείνης Κρηταιεῖς καλέουσιν &c. pro ἀπὸ κείνης Κρ. καλ. *Et ab illa* (nempe Nympha Dictynna) *Cretenfes vocant* &c. ac prout caeteroquin apud Aefchylum Suppl. Vf. 107. τυχοῦσαι θεῶν pro ἀπὸ θεῶν, apud Euripidem Hecub. vf. 991. μαθεῖν ἐμοῦ, pro ἀπ' ἐμοῦ, apud Sophoclem Electr. vf. 414. κείνου μολεῖν, pro ἀπ' ἐκείνου, & cujusmodi fexcenta alibi occurrunt. Duo itaque haec, quae in peculiarem Dianae honorem tendebant, de iis urbibus praedicat huic Natae Juppiter: unum quod illae non aliud Numen, fed eam *folam*, ut hoc ipfo verfu dicitur, *colere* adfuefcerent; alterum, quod ab ea etiam *nomen effent adepturae*. Ἀρτεμίσια utique dicta conftat, non *Dianae* folum *figna* aut *Fana*, ficuti Ἀσκληπίεια, Ἡραῖα, Ποσειδώνια, Μητρῷα, Ἰσεῖα, Νεμέσεια &c. Templa *Aefculapio*, *Junoni*, *Neptuno*, *Matri Deum*, *Ifidi*, aut *Nemefi* &c. facra paffim dicta; vel etiam Dianae *Fefta*, quo fenfu Ἀρτεμίσια dicuntur apud Athenaeum l. VII. p. 325. Sed plura etiam oppida ab hac Diana feu Ἀρτέμιδος, id nomen Ἀρτεμίσια, feu vero Ἀρτέμιδα, Latinis quoque *Diania*, funt fortita; qualia utique in *Peloponnefo*, *Magnefia Graeciae*, *Euboea*, *Delo*, *Sicilia*, & alibi exftitiffe, e Geographis

phis aliisque antiquis auctoribus liquet. Unde etiam *decem* hujus nominis, Ἀρτεμίσιον nempe, antiqua loca exstitisse tradit Ortelius; ut nihil proinde obstet, quin aliquanto etiam plura, juxta Callimachum id innuentem hoc loco, statuantur. Ita non *Dianium* solum Melae, Plinio, aliisque dicta Insula, quae Stephano Ἀρτέμιδα, sed urbs etiam Hispaniae Graecis Ἡμεροσκοπεῖον, ubi Ephesiae Dianae Fanum & cultus, Διάνιον, οἷον Ἀρτεμίσιον, *Dianium*, *quasi Artemisium*, juxta Strabonem l. III. p. 159.

Vs. 36. πολλὰς δ' ξυνῇ πόλιας] Praeter illas nempe *urbes* seu *Artemisia*, *unius* Dianae *cultui* addicta, & ab ea insuper, quod modo dixerat, *denominata*, in aliis etiam cum Mediterraneis oppidis, tum Insulis, cultam iri, juxta alia Numina, eandem Deam, auguratur ei hoc & sequenti versu, seu spondet verius Juppiter. Id vero cum aliunde ex auctoribus antiquis, Pausania maxime in veteris Graeciae & cultorum in eadem Numinum descriptione; tum luculenter e veterum Nummorum supellectile etiamnum obvium. In quibus utique cum *Graeciae*, tum *Magnae Graeciae*, *Latii*, *Siciliae*, *Ioniae*, praeterea *Lydiae*, *Mysiae*, *Cariae*, *Phrygiae*, *Lyciae*, *Pamphiliae*, *Bithyniae*, *Thraciae*, *Ponti*, *Cappadociae*, aliorumque Asiae aut Africae etiam locorum praeclaris id genus κειμηλίοις, signata occurrit eadem Dea; ut de *Taurica* jam seu *Scythica*, aut ultra Euphratem a Barbaris culta, vel *Persica*, qua de re mox, *Diana* sileam. Hinc *Ephesiae* potissimum *Dianae*, quod Strabo etiam alicubi monuit, nempe l. III. p. 179. & quod eadem monumenta clarissime arguunt, cultus per variarum gentium loca diffusus. Hinc *Mileti*, aut in Insula *Delo* eadem Dea, juxta Apollinem; Sami, juxta Junonem; *Magnesiae ad Maeandrum*, aut Cyzici, juxta Deum Matrem seu Dyndimenam Deam, ut de aliis nihil dicam, ξυνῇ seu *communiter*, quod hic innuit Callimachus, & veteres eorum locorum nummi itidem ante oculos ponunt, sacrata.

Vs. 37. Μεσσόγειος] Inter *Mediterraneas* illas Urbes, in quibus praeter alia Numina, viguit etiamnum solemnis Dianae cultus, referri, vel e Nummis aliisque antiquis monumentis, possunt dicta jam *Magnesia ad Maeandrum*, ubi celebris illa ΛΕΥΚΟΦΡΥΝΗΣ seu *Magnesiae Dianae*, ut eam vocat Vitruvius l. II. c. I. & Praef. l. VII. *Aedes Ionica*, Ephesina etiam, teste Strabone l. XIV. p. 647. structura & concinnitate superior; quaeque Aedes cum Deae effigie conspicitur etiamnum in praeclaris Regiae Gallorum gazae nummis. Sic *Perga*, Pamphyliae *metropolis*, ut inscribitur in praeclaro nummo ejusdem Cimeliarchii, XL. stadiis juxta Strabonem p. 677. a mari dissita, ubi ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ nominibus, fanis, & simulacris, quae exhibent itidem adhuc veteres nummi, & de quibus infra ad vs. 187. sacrata eadem Dea; ac similiter *Thyatiris*, *Laodiceae*, *Philadelphiae*, *Ancyrae*, aliisque magno numero urbibus Minoris Asiae *Mediterra-*

Digitized by Google

terraneis, quarum aere publico, eoque in praeclaris Museis hodie adhuc recondito, sed quae introspicere nobis haud semel licuit, signata reperitur haec Dea. Adde ΠΕΡΣΙΚΗΣ, seu *Persicae* appellatione cultam in eodem tractu apud Lydios, uti e Tacito non solum ac Pausania liquet, Dianam; sed e veteri etiam *Hierocaesareae* Urbis in Lydia nummo, qui inter selecta a Cl. Seguino edita visitur, & quem versavimus in thesauris, ubi ille hodie exstat, Gallorum regiis. Cujus vero appellationis ratio (quamquam aliter de ea sentiat eruditus auctor de Num. Urb. Illustr. p. 216.) sicuti & locorum illius Lydiae tractus, quos *Persicos* fuisse dictos tradit Pausanias lib. v. pag. 341. omnino a *Persis* & e *Perside* est arcessenda. Id enim & nominis ratio abunde arguit; & Persarum diuturna in eadem Lydia dominatio, ac inde etiam Sardibus, maritimi eorum Imperii, ut id Plutarchus tradit in Alexandro, domicilium; sed vel maxime Taciti de eadem *Persica* Hierocaesariensium *Diana*, locus, quem tamen alibi se attulisse dicit ib. vir doctus, nempe PERSICAM *apud se* DIANAM, *delubrum Rege* CYRO *dicatum*. Accedit non Plutarchi solum, quod jam vidit Seguinus, in Lucullo testimonium, quo Diana perhibetur a Barbaris trans Euphratem eximie culta, sed Diodori insuper insignis eam in rem locus l. v. pag. 344. Ibi enim Diana non Ephesi solum, sed in Ponto (ubi Περασία, juxta dictum modo Plutarchum in Lucullo pag. 499. Diana culta) & Perside familiarius versata dicitur, unde ΠΕΡΣΙΑΣ etiam (forte ΠΕΡΣΙΚΗΣ, ut apud Pausaniam p. 408. ac in dicto modo veteri nummo) appellationem fuerit nacta, ac ubi insuper additur, τιμᾶσθαι δὲ καὶ μέχρι νῦν ΤΟΙΣ ΠΕΡΣΑΙΣ τὴν θεὸν αὐτὴν ΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΣ, καὶ μυστήρια ποιοῦσιν οἱ Βάρβαροι τὰ παρ' ἑτέροις συντελούμενα μέχρι τοῦ νῦν χρόνου ΑΡΤΕΜΙΔΙ ΠΕΡΣΙΑ (seu ΠΕΡΣΙΚΗ.) *a* PERSIS *etiam haec Dea* PLURIMUM COLITUR, *eademque Mysteria, quae alibi ei peraguntur, etiam Barbari ad haec usque tempora, in* DIANAE PERSIAE (seu PERSICAE) *honorem celebrant*. Id quod praeterea adstruit Dianae Templum in Elymaide ἐν τῇ Περσίδι, *in Perside*, idque opulentum adeo ac splendidis omne genus donariis refertum, sicut de eo dicitur I. Maccab. VI. 2. & a Joseph. Ἀρχ. l. XII. c. XIII. ut ad illud expilandum profectus fuerit Antiochus Epiphanes, qui in ea expeditione perierit; & quidem, ut tradiderat teste Josepho Polybius, in ultionem illius impietatis, qua tentaverat ΤΟ ΤΗΣ ΕΝ ΠΕΡΣΑΙΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἱερὸν συλῆσαι, DIANAE APUD PERSAS (seu PERSICAE) *Templum diripere*, thesauros nempe ejus ac donaria. Unde idonea utique ΠΕΡΣΙΚΗΣ hujus Dianae, quam praefert memoratus ante nummus, in denominato a *Persico* Lydiae tractu, origo & ratio elucescit. Quam in rem haud praeteriri hic debent, qui insigniter illustrant, pauci Diogenis Tragici apud Athenaeum versus, & quibus inde lux aliqua, quam nec Interpres, nec magnus

Anim-

Digitized by Google

Animadversor iis adtulit, eadem opera, uti opinor, accedet. Extant iidem lib. XIV. p. 636.

Κλύω δὲ Λυδὰς, Βακτρίας τε παρθένυς,
Ποταμῷ παροίκυς Ἅλυϊ, ΤΜΩΛΙΑΝ ΘΕΟΝ,
Δαφνιόσκιον κατ' ἄλσ⊙, ΑΡΤΕΜΙΝ σέβειν.
Audio autem Lydias, Bactriasque virgines,
Accolas fluvio Halyi, TMOLIAM DEAM,
In luco, lauro multa opaco, DIANAM *venerari.*

Ut mirum equidem videri debuerit, *Bactrias*, *ultimae* nempe a Virgilio Aen. VIII. 687. aliisque dictae, & ultra mare Caspium in intima Asiae regionis, *virgines*, una cum *Lydiis* puellis, in luco ad Halym, ad quem eaedem inhabitarent, fluvium, ac Tmolum montem, *Dianam* simul colere hic dici. Notus utique Lydiae mons *Tmolus*, a quo haec Dea *Tmolia*; ut a vicina Sipylo, Σιπυλήνη dicta Deum Mater, cum alibi, tum in antiquis etiam nummis: *Halys* autem fluvius, *qui Lydiam terminat*, ut de eo Curtius l. IV. c. V. & pridem ante Herodotus lib. I. c. XXXII. quae proinde singula longissimo terrarum spatio a *Bactris*, seu *Bactrianis* erant dissita. Unde pro Βακτρίας, opportune Φρυγίας, ad situm certe *Halyos* fluvii & *Tmoli*, utriusque in Lydiae ac Phrygiae confinio, legi hic potest. Verum haud opus quidquam in iisdem Tragici versibus refingere. Ea nempe aetate Tragoedias scripsit Atheniensis ille Diogenes, ut e Suida constat, qua triginta Tyranni Athenis imperarent; ac proinde dum Lydia vicinaeque eidem regiones parerent adhuc Persis. Quum autem inde illius Lydiae tractus *Persicus*, ut obiter e Pausania paullo ante monui, diceretur; nempe ut ille ait, l. V. p. 341. εἰσὶ γὰρ Λυδοῖς ἐπίκλησιν ΠΕΡΣΙΚΟΙΣ, *sunt enim apud Lydos*, PERSICI *cognomine vocantur*, & quidem urbes, ut addit, *Hierocaesarea* & *Hypaepa*; ac inde Diana ΠΕΡΣΙΚΗ in eodem tractu, ut idem alibi meminit lib. VII. pag. 408. ac nummus *Hierocaesareae*, in quo Diana ΠΕΡΣΙΚΗ, ut ante vidimus, luculenter adstruit, coleretur; inde etiam factum, ut a Tragico Diogene *Lydiarum*, seu indigenarum, & *Bactriarum*, seu *Persicarum* ejusdem tractus *virginum* in colenda ibidem hac Dea studium celebretur. *Bactrios* enim seu *Bactrianos* Persis tum quoque, ut postea Parthis, paruisse satis constat; passim autem apud Poëtas Graecos ac Romanos *Persas* aut *Parthos* a subjectis sibi in illo Orientis tractu gentibus, *Assyrios*, *Medos*, *Achaemenios*, *Babylonios* &c. ut similiter de *Bactris* aut *Bactrianis* factum, dici. Ita *Persas* & *Bactrianos* conjungit Euripides, Bacch. vs. 14.

——— Περσῶν θ' ἡλιοβλήτυς πλάκας,
Βάκτριά τε τείχη, ———
——— *Persarumque apricos campos*,
Et Bactrias arces. ———

Melius, quam ut ibi Canterus, *urbes*, pro noto aliunde vocis

τεῖχος, de *Arce* aut *Castro*, & qua de re jam supra ad vers. 33. usu. Adde, quod Βάκτρων ibi dicantur ab Euripide eadem τείχη, prout Βακτρίας παρθένους, *Bactrias* h. e. *Bactrianorum virgines* vocat, adductis supra versibus, Atheniensis itidem Tragicus. Hinc vero etiam *Bactra*, qua de re hic agitur, pro *Oriente*, ubi tum regnabant Persarum vice Parthi, subinde apud Latinos Poëtas, ut apud Propertium aliquoties dicuntur, sicut l. IV. El. III.

Ne prius adscensis tanti sit gloria Bactris.

& apud Claudianum IV. Cons. Honor vers. ultimo:

Ultima fraternas horrebunt Bactra secures;

nempe, ubi *Bactra*, sicut bene ibi Interpretes, *Orientis regna* denotant. Immo quomodo *Bactra* pro *Parthia* seu *Parthis* dixit Lucanus l. VIII. vs. 299. *Bactraque Medorum sedem*, & vs. 422.

Crassorum vindicta perit: incurrere cuncti
Debuerant in Bactra duces,

nempe *in Parthos*, qui tum, ut notum ac modo innui, veterum Persarum in Oriente regna & ditiones obtinebant. Ita apud Cyrillum Alex. adversus Julianum lib. II. p. 133. καὶ οἱ Βάκτρων τῶν Περσικῶν Σαμαναῖοι, *& Bactrorum Persicorum Samanaei*. Ita omnia jam plana in hisce Diogenis Tragici versibus; ac praeterea, quae ad *Persicae* in eo Lydiae tractu *Dianae*, de qua hic a nobis agebatur, cultum, ac veterum, quae illum adhuc indicant, monumentorum fidem confirmandam aut elucidandam, unice faciunt.

Ibid. Νήσους τε] *Insulas* nempe praecipuo Dianae cultui olim addictas, hic etiam tangit Callimachus; & cujusmodi itidem, ne longius aut a domesticis testibus seu monumentis hic abeam, in quibus occurrit continuo *Creta*, ubi illa DICTYNNA vulgo, quod triviale, appellata, ac in nummis illius Insulae adhuc obvia, & de qua infra Callimachus: *Delus*, unde itidem cum ΔΗΛΙΗΣ, *Deliae*, quod Deliorum etiam nummi, de quibus ad Hymnum proximum in Delum, praeferunt, tum *Cynthiae* insuper & *Ortbygiae* ei adhaeserunt nomina: *Lesbus*, ut vel supra adducti insignes *Mytilenaeorum*, cum hujus Dianae Venatricis iconibus nummi abunde comprobant: *Rhodus*, ubi Εὐπυρίας Dianae, teste Hesychio in ea voce, signum: *Lamus*, de qua paullo ante ac infra dicetur ad vs. 228. *Leucas* praeterea, & *Doliche* seu *Icarus*, de qua etiam, ut eximie prae aliis Insulis a Diana dilecta, agit postea Callimachus vs. 187. Quibus addenda *Euboea*, *Thasus*, aliaeque, singulae cultu hujus Deae, quod e nummis earundem adhuc liquet, nobilitatae Insulae; ac unde, ut de postrema obiter id tangam, Ἀρτεμίσιον seu *Dianae Aedem* in *Thaso* memorat Hippocrates Epidem. lib. III. c. LXXII. *Sicilia* denique, ubi tot Dianae signa, ejusque, de qua jam ante, ΣΩΤΕΙΡΑΣ dictae, veteres nobilissimae illius Insulae nummi, ubere ac felici copia adhuc ostentant.

Vs. 38. Ἀρτέμιδος βωμοί τε καὶ ἄλσεα] Non *Aras* solum, sed

lucos

Digitized by Google

lucos etiam passim Dianae consecrandos obiter hic eidem auguratur Juppiter, ut nihil proinde ad solemnem Dianae cultum omissum iri a *Mediterraneis* urbibus, aut *Insularibus*, blande eidem significaret; neque haberet proinde dilecta haec Nata, quo fratri Apollini esset ea in re, uti neque antea ratione πολυωνυμίας, inferior, de quo alias Virgilius Eclog. VI. vs. 73.

Ne quis sit LUCUS, *quo se plus jactet Apollo.*

Unde eo etiam honore macta passim, & quidem eo magis haec Dea, quod non solum *Nemorum Custos*, aut cultrix ab eodem Marone, aut *Regina Nemorum* a Seneca in Hippolyto vs. 406. sed NEMORENSIS etiam DIANA dicatur in lapidibus antiquis, & qualem notasse olim juvit in Hortis ad Urbem Justinianeis, a Templo nempe *Dianae Aricinae Nemorensi*, ut illud vocat Ovidius, in eodem nempe *nemore*, seu *luco*, quod monuit insuper Strabo l. V. pag. 239. erecto, τὸ δ' ἱερὸν ἐν ἄλσει, *templum vero in luco.* Immo quod fanum *Nemus* etiam dictum, sicuti a Vitruvio vocatur l. IV. c. VII. ut istud jam ad Solinum monuit ὁ πάνυ, & cujusmodi Dianae Ἡπιόνης seu *Mansuetae* fanum & simulacrum itidem in *luco* exstitisse apud Epidaurios, notat Pausanias l. II. pag. 135. Hinc tot alii etiam *luci* ejusdem Deae, unde *Triviae lucos* in genere memorat Maro Aen. l. VI. vs. 13. alibi de Cyclopum Solo, *ubi sylva Jovis, lucusque Dianae*, Aen. l. III. vs. 681. & Ovidius non solum de *luco* modo dicto *Dianae Aricinae*, in quo celasse Hippolytum eadem dicitur Fastor. l. VII. vs. 755.

Lucus enim, nemorisque sui Dictynna recessu;

sed alibi etiam Fastor. l. II. vs. 165. de *luco*, ubi fons abditus, in quo lavare solita haec Dea:

Ut tetigit lucum, densa niger ilice lucus.

Adde *lucum* Ephesi apud Philostratum vit. Apoll. l. IV. c. I. p. 159. seu ubi retro Dianae Ephesiae Templum, *lucus*, in quo antrum solis Virginibus, non autem mulieribus, quod antea monuit, pervium exstitisse tradit Achilles Tatius l. VIII. p. 475. Notum quippe non *lucos* solum juxta *Aras* & Fana, eosque ferme intra Templorum ambitum, densis & incaeduis arboribus consitos, passim a Gentilibus consecrari solitos, unde ἄλση θεῶν dicuntur apud Plutarchum in Numa, & illa Servii ad Virgilium Glossa, Aen. l. I. vs. 490. *ubicunque Virgilius* LUCUM *ponit, sequitur etiam consecratio*; sed in *lucis* ipsis *Aras* vulgo & *Sacella* cum Deorum simulacris erecta. Hinc de una e Sporadibus Insula Apollonius Rh. l. IV. vs. 1714.

—— τῷ δ' ἀγλαὸν Ἀπόλλωνι
ΑΛΣΕΙ ἐνὶ σκιερῷ τέμενος, σκιόεντά τε ΒΩΜΟΝ,
Illi igitur pulchrum Apollini
Umbroso in LUCO *sacellum, umbrosamque faciebant* ARAM;

& unde alioquin *lucus laetissimus umbrae* dictus a Marone, loco

 paullo

paullo ante indicato. Sed ut haec nota, ita forte haud perinde, ab opacitate seu densitate earum arborum in iisdem *lucis*, cum τεμενίαν φυλλάδα, de *luco* dici apud Sophoclem, qui ibi cum *Ara* itidem, ut hoc Callimachi loco, conjungitur,

Βωμοὺς ὁρίζει, τεμενίαν φυλλάδα,

ARAS *statuit*, & LUCUM *frondosum*;

tum ψυκτῆρας etiam, teste Nicandro apud Athenaeum l. XI. p. 563. & ψυκτήρια, *dictos eosdem lucos*, seu nemorosa, ut ibi ait, & *umbrosa loca* Diis sacrata; in quibus nempe, ut continuo additur, *licet frigus captare*, ἐν οἷς ἔστιν ἀναψύξαι. Id quod ibi insuper veterum Tragicorum, in deperditis hodie fabulis, auctoritate adseritur. Adde eam in rem, quod *odoriferis* arboribus iidem *luci* frequenter essent consiti, unde τεθυωμένον ἄλσος seu *odoriferus lucus* Palladis in Boeotia infra ab hoc Poëta dicitur, in Hymno in ejus Lavacrum vs. 63. Ut hic de *pulchro luco* Cereri a Pelasgis sacrato sileam, cujus etiam Callimachus meminit Hymn. in eandem Deam vs. 26. Factum vero, ne quidquam ea in re esset Hebraeis cum Gentilibus, in cultu supremi Numinis commune, ut ad Altare quemvis *lucum plantare* fuerit Israëlitis a Deo vetitum, Deuteron. XVI. 21. nullusque proinde inter ambitum Templi Judaeorum *lucus* exstiterit, sicut observat Philo de Monarch. p. 812. tum praeterea, ut *lucos*, haud minus ac Templa & Aras Gentilium, tolli omnino & vastari ab Hebraeis praeciperet Deus Exod. XXXIV. 13. quodque non praetermisit Josephus Origin. l. IV. c. VIII. Hinc nefarium illud ac impium Regis Manassis, quo γλυπτὸν τοῦ ἄλσους, *idolum luci*, sacrasse dicitur 2 Reg. XXI. 7. aut jam ante Israëlitarum facinus, qui Gentilium more, & contra gravissimum Dei jussum, *lucos* plantasse traduntur & coluisse, Judicum III. 7. & 2 Reg. XVII. 10.

Ibid. καὶ μὲν ἀγυιαῖς] Tanquam *Trivia* nempe seu *Hecate*, ac proinde ΑΓΥΙΕΩΣ nomen haud minus ac frater Apollo merita; & juxta eundem praeterea, cum προστατηρία ab Aeschylo Sept. Theb. vs. 455. tum προπυλαία in Eleusine, juxta Pausaniam l. I. p. 71. & προθυραία quoque appellata, non apud Lycophronem solum p. 641. sed pridem ante eodem nomine in Orphicorum, qualia hodie exstant, Hymno sacrata; aut προθυρίδια eadem quoque, quod praeterea observo, apud Sextum Empiricum dicta adversus Mathem. p. 340. Unde Ἑκάταια etiam nuncupatur cum alibi, tum apud Comicum Ran. p. 230. posita nempe ante aedium januas, aut vero in triviis Deae illius Ἐνοδίας seu Τριοδίτης simulacra, & quae Ἑκατίους, nempe ἀνδριάντας, a Theophrasto vocari videas H. Plant. l. V. c. X. circa finem, sed quem locum non expressit in versione Gaza, aut ejus interpolator vir magni nominis, nec satis adsequuti sunt, qui ad eum commentati sunt Jul. Scaliger & Bodaeus, de quo alibi.

Vs. 39. καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος] Hinc λιμενοσκόπος seu *portuum inspectrix* una voce eadem dicitur infra in hoc Hymno vs. 259. Adeo

Adeo ut non *Montana* solum, *Nemorensis*, *Palustris*, aut *Fluviatilis*, quod ante vidimus, sed tanquam ἐνάλιος etiam Dea & Ὠκεανίναις Nymphis proinde, uti jam supra, seu θαλασσίαις stipata, *portuum* quoque *custos* haberi meruerit. Haud minus nempe ac parens *Juppiter*, *portuum custos*, λιμενοσκόπος itidem a Callimacho dicitur in Epigrammate, quod inter ejus Fragmenta legitur,

Ποτὶ Ζηνὸς ἱκνεῦμαι λιμενοσκόπω,

Per Jovem oro portuum inspectorem.

Idem proinde hic Ἐπίσκοπος, qui σκοπὸς, & qua voce pro *custode* ac *domino* usus pridem Aeschylus, ut Eumen. vs. 743. ubi Agamemnona domi ab uxore caesum vocat Pallas, δωμάτων ἐπίσκοπον, *aedium custodem* seu *Dominum*; alibi vero in eodem dramate vs. 524. φρενῶν ἐπίσκοπον, item vs. 906. νίκης ἐπίσκοπα, *quae ad victoriam spectant*. Immo prout σκοπὸν de *Jove* pridem dixerat idem Aeschylus, loco jam supra adducto ad vs. 81. Hymn. in Jov. nempe Suppl. vs. 386. τ' ὑψόθεν σκοπὸν, *illum ex alto speculatorem* &c. & quomodo etiam aut Apollo, Deli σκοπὸς apud Pindarum, Olymp. Od. VI. pag. 52. aut Dii in genere, Ὀλύμπου σκοποὶ, *Coeli Praesides aut Custodes*, ab eodem Od. I. p. 7. appellantur. Immo quale Ἐπισκόπου, ut eadem hic a Callimacho vocatur, Dianae Fanum in Elide exstitisse tradit Plutarchus Quaest. Graec. p. 302. Haud frustra vero dici hanc Deam hic & alibi ab hoc Battiade, *portuum custodem*, abunde itidem arguunt ac illustrant tot superstites etiamnum *portuum* seu maritimarum Urbium nummi, sicut *Ephesi*, *Smyrnae*, *Cumae*, *Mytilenes*, *Cyzici*, *Byzantii*, *Amisi*, *Amastridis*, *Syracusarum*, *Messinae*, *Neapoleos*, *Massiliae*, aliarumque id genus cum sculptis in iisdem Dianae, ut Tutelaris loci Deae, iconibus. Adde, quod, ut *Marinae* etiam Deae, piscatus juxta ac venatus primitiae, qua de re infra ad vs. 104. eidem fuerint sacrae, teste Plutarch. de Solert. Animal. pag. 965. Quae proinde ad Lunam, Oceano demergi, & ex eo denuo prodire a Poëtis dictam, sicut a Valerio Flacco l. II. vs. 295.

Diva, soporiferas quae nunc trahis aequore bigas,

seu ad vim illi in omnia sublunaria, Terram juxta ac Mare, tributam, referenda veniunt. Qua ratione etiam factum, ut idem elogium, *portuum* nempe *amantis*, Veneri, quam e mari ortam finxere, a Philodemo tribuatur Anthol. l. I. c. XXXI. Epigr. V.

Κύπρι ΦΙΛΟΡΜΙΣΤΕΙΡΑ, φιλόργιε, σῶζέ με Κύπρι,
Ῥωμαϊκοὺς ἤδη, δέσποτι, πρὸς λιμένας.

Venus AMANS PORTUUM, seu, *stationi navium propitia*, *orgiorum amans*, *serva me*, *Venus*,
Romanos jam ad portus, *o Domina*.

Quamquam haud nesciam a viro magno, sicuti antea dictum ad vs. 13. de sexaginta Oceaninis Dianae χορίτισιν, ita istud quoque Callimachi de *Diana viis & portubus* a Jove praefici hic dicta;

cta; aut quod de Venere etiam, ut modo vidimus, φιλορμοσκα-ρα, *portuum amante*, traditum, ad eandem Mariam Mosis sororem itidem referri: *Viis* quidem, quasi ea munus illud cum Mercurio, qui Moses erat, partita; *Portubus* autem, quod post transmissum sicco pede Mare Rubrum, ad littus tripudiis & canticis Deum celebrarit haec Maria.

Vs. 41. Λευκὸν ἐπὶ Κρηταῖον ὄρος] Qualia utique λευκὰ ὄρη, seu *albos montes* in hac Insula appellatos, aperte, quod non fugit diligentissimum Meursium in Creta, praeter Strabonem l. x. p. 475. Plinium l. xvi. c. xxxiii. Ptolemaeum l. iii. tradit itidem Theophrastus Histor. Plant. l. iv. c. i. ratione etiam addita, quod nix in iis nunquam desit: ἐν Κρήτῃ γοῦν φασιν ἐν τοῖς Ἰδαίοις ὄρεσι, καὶ ἐν τοῖς ΛΕΥΚΟΙΣ καλουμένοις ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὅπου οὐδέποτε ἐπιλείπει χιὼν, κυπάριττον εἶναι. *itaque in Creta ajunt in Idaeis montibus* ALBISQUE *appellatis, in jugis, ubi nix nunquam deest, cupressum reperiri.* Quod proinde λευκῶν nomen eo magis iisdem *Cretae montibus* adhaesisse statuendum, si verum est, quod refert alibi idem Theophrastus, nempe de Ventis p. 405. ferri ab aliis & ab ipsis Cretensibus, majores nunc esse apud eos hyemes ac nives, quam antea, & incultos proinde exstare, qui prius colebantur, eorum montes. Verum, quod propius ad hunc locum facit, notandum hic inter *Albos* illos *Cretae montes*, *Dictynnaeum* inprimis relatum; ut id a Solino aperte traditur cap. xi. ubi de Creta ait inter alia, ALBET *jugis montium* DICTYNNAEI, *&* *Cadisti*, *qui ita* EXCANDESCUNT, *ut eminus navigantes magis putent nubila.* Mons autem ille *Dictynnaeus* idem, in quem Diana, ubi adolevisset, ex Insula Delo profecta, eumque inhabitasse dicitur apud veteres Pindari Enarratores ad Argum. Pythiorum p. 185. ἡ μὲν οὖν ΑΡΤΕΜΙΣ αὐξηθεῖσα, ἦλθεν εἰς ΚΡΗΤΗΝ καὶ τὸ ΔΙΚΤΥΝΙΟΝ (forte Δικτυνναῖον) ΟΡΟΣ κατέσχεν, DIANA *vero ubi adolevisset, in* CRETAM *venit, &* DICTYNNAEUM MONTEM *inhabitavit.* Situs autem idem mons, quod aliunde constat (& qua de re infra, ut & de Diana *Dictynna* inde dicta ad vs. 198. &c. Νύμφαν μὲν Δίκτυνναν, ὄρος &c.) in Promontorio Dictynnaeo ad occiduum Cretae mare extenso. E quibus aperta jam & plana mens hujus apud Callimachum loci, & ad quem, ut de Solino sileam, respexisse credas illos Pindari Interpretes, dum de eadem Diana hic a Poëta dicitur,

——— βαῖνε δὲ κούρη
Λευκὸν ἐπὶ Κρηταῖον ὄρος, κεκομημένον ὕλῃ,
Ἔνθεν ἐπ' Ὠκεανόν.
Ivit autem puella
In Album Cretae montem, comatum sylva;
Inde ad Oceanum.

Ibid. κεκομημένον ὕλῃ] Bene hic *nemorum comam* ex Horatio adduxit Anna praestantissima, cui opportune haud minus addi potest

poteſt *comata ſylva* apud Catullum Carm. iv. Unde *tonderi* etiam paſſim dictae arbores, ut apud Maronem Georg. l. iv. vſ. 137.

Ille comam mollis jam tum tondebat acanthi,

& quae id genus apud Poëtas obvia. Mitto τρίχας, τριχώδης ſeu τριχομανὴς, de plantis quoque, & poſtremum de *adianti* ſeu *capilli Veneris* genere a Theophraſto dicti, Hiſt. Pl. vii. c. xiii. & in Nicandri Schol. ad Ther. p. 60. Opportune vero *comatum ſylva* hunc *montem* dicit Callimachus, *cupreſſu* nempe, quam in cacumine horum Λευκῶν ſeu *Alborum* Cretae *montium* naſci, tradit loco ſuperiori nota adducto Theophraſtus, & firmat aliis locis de copioſo *cupreſſi* proventu in Creta, ſicut Hiſt. Pl. ed. Heinſ. p. 27. 42. & 80. & in quo priori etiam loco, κυμζομένη κυπάριττος, *caedua* ſeu *detonſa cupreſſus* apud Tarrhas in Creta dicitur. Nec hiſce obſtat, quod incultos quidem Cretae montes ſuo aevo exſtitiſſe, alibi, ut paullo ante vidimus, nempe de Lapidib. pag. 405. idem adſerat Theophraſtus; quum olim, ut ibidem ait, & e Cretenſium quidem, qui id narrarent, fide, ſatis fructibus conſitisque arboribus abundarent iidem montes; nec tum proinde, ut de hoc Cretae monte a Callimacho, diceretur ὄρος κεκομημένον ὕλῃ, *mons ſylva frondoſus*, quod nempe de ſylveſtribus potius, quam ſativis arboribus dici ſolet. *Cupreſſu* caeteroquin exuberaſſe olim eandem Cretam, & praeter *Album*, de quo hic Poëta, aut *Idaeum*, in ea Inſula *montes* iis feraces, *lucum* etiam *cupreſſorum*, κυπαρίσσων ἄλσος in eadem exſtitiſſe, e Platone ac Diodoro conſtat, quorum ea de re loca jam adnotavit in Creta diligentiſſimus Meurſius p. 105.

Vſ. 43. ἔτι παῖδες ἀμίτρεις] Vide quae ad eadem verba, quae leguntur vſ. 14. de iis & de Scholiaſtae Gloſſa jam notavimus.

Vſ. 44. Καίρατος ποταμὸς] Addita nempe hic vox ποταμοῦ praeter ſolitum, quod eo Καιράτου ſeu *Caerati* nomine, non fluvius ſolum Cretae, ſed a praeterlabente fluvio nobiliſſima illius Inſulae urbs *Cnoſſus* fuerit olim dicta; ut iſtud ex Strabone, Euſtathio in Periegetem, & Heſychio praeterea obſervarunt jam viri docti, indeque emendari debere duos priores, apud quos Κέρατος pro Καίρατος ſcribitur. Qua de re videri itidem poteſt eruditiſſimus Meurſius in Creta pag. 26. Opportune vero ejusdem *fluvii*, ut laetantis ob Oceaninas Nymphas, Dianae comites additas, meminit hic Callimachus, quum, ut alibi in Creta, ſic maxime etiam *Cnoſſi* cultam hanc Deam, arguant adhunc ſuperſtites, iique haud paſſim obvii, illius urbis nummi, ac inter alias inſignis Cimeliarchii Gallorum Regii, in quo huic caput Dianae cum Pharetra, illinc Pharetra iterum, cum nomine urbis ΚΝΩΣΙΩΝ. Ad quem proinde Dianae iis in locis cultum, referri etiam poteſt id, quod ab Ovidio dicitur in Faſtis l. iii. vſ. 81.

Pallada Cecropidae, Minoia turba Dianam,

eximie ſcilicet coluiſſe: *Minois* enim *Regia*, ſicut ab Homero

Digitized by Google

pridem dicta *Cnossus*, Odyss. T. vs. 178. unde haec Dea quoque in aliis praeclaris admodum ejusdem urbis nummis, cujusmodi exstant in Gaza Medica & alibi, signatur.

Vs. 45. ἀμορβοὺς] Adducitur hic versus Callimachi, & occasione hujus vocis, sed mutilus, hinc proinde supplendus ac emendandus, in Nicandri Scholiis p. 19. ubi verbo ἀμορβεύοιντο usus erat idem vates, & quod explicant ibidem Critici, ἀμορβεύοιντο δὲ, ἀντὶ τοῦ διηκονίζοιντο. Quo spectat etiam glossa in Scholiis ad hunc locum, ἀμορβοὺς, ἀκολούθους, παρὰ τὸ ἅμα πορεύεσθαι, aut juxta Etymologici auctorem, ὁ ἅμα τινὶ ὁρμῶν. Ἀμορβαίους vero, quas hic Callimachus ἀμορβοὺς, vocat itidem Nymphas Dianae *comites*, seu *pedissequas*, loco jam supra adlato, Apollonius l. III. vs. 880. τῇ δὲ ἅμα Νύμφαι ἕπονται ἀμορβάδες, *quam simul Nymphae sequuntur comites.* Immo eadem voce ἀμορβοὶ usus est alibi Callimachus, pro *boum sequacibus* seu *bubulcis* eo versu, qui bis ei tribuitur in brevibus ad Homerum Scholiis Odyss. X. vs. 299. & vs. 300. ac unde etiam idem in Fragmentis hujus Battiadae emendandus,

Βυσσόον, ὅντε μύωπα βοῶν καλέουσιν ἀμορβοί.

Quem boves exagitantem, oestrum vel *asilum vocant boum sequaces* seu *bubulci.*

haud aliter nempe ac βοηλάτην μύωπα dixerat pridem Aeschylus Suppl. vs. 213. Inde vero explicandus alterius, juxta Callimachum & Apollonium, e Pleiade Nicandri locus, apud quem Theriac. p. 3. Θρήϊκες ἀμορβοὶ, *Thracii pastores* aut *bubulci*, vocantur; alibi autem & qui locus adducitur in ejus Scholiis p. 19.

Βουκαῖοι ζεύγεσσιν ἀμορβεύουσιν ὀρήων,

Bubulci juga sequuntur mulorum,

sicuti alio iterum loco Theriac. pag. 3. ἀμορβαίους τε χαράδρας vocat Nicander, *alveos*, seu *loca concava*, *in quibus degunt armenta*; & prout ibidem bene notant veteres Critici, ἀμορβαίους δὲ χαράδρας, τὰς βουκολικὰς ἢ ποιμενικὰς βουκόλοι πατοῦσιν: Mitto aliam, quae ibidem adfertur, sed minus eo loco opportunam, & quam tamen arripuit Latinus Nicandri interpres, ejusdem vocis explicationem; nempe dici ἀμορβαίους τὰς σκοτεινώδεις seu *tenebrosas*; ἀμορβὸν γὰρ τὸ σκοτεινὸν seu *tenebricosum* vocari, idque παρὰ τὴν ὄρφνην, meipsi litterae ν & mutatione φ in β, aut quasi ἄμορφον seu *informe*; quem utrumque etiam vocis ἀμορβὸς vel ἀμορβοὺς usum notant auctor Etymologici. Priorem vero significationem hujus vocis adfert quoque Oppianus, apud quem Κυνηγ. l. III. φῶτες ἀμορβοὶ, *viri pastores*, indigitantur. Quibus addere mihi liceat, dici apud Athenaeum l. XIV. p. 646. ἀμορβίτην *placentae* genus apud Siculos, qua nempe, sicut e modo dictis de usu hujus vocis ἀμορβὸς licet continuo colligere, pastores Siculi solemnibus eorum festivitatibus vescebantur. Quae ad majorem hujus apud Callimachum loci, aliorumque simul auctorum, qui eadem

Digitized by Google

eadem aut formatis inde vocibus sunt usi, lucem dicta obiter sufficiant.

Vs. 47. Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ] Alia quidem ab ea e septem Aeolidibus Insulis, quae a Ptolemaeo, Ἡφαίστου νῆσος, in Peutingerianis Tabulis, *Vulcani Insula*, & a Virgilio Aen. l. VIII. vs. 422.

Volcani domus, &, *Volcania nomine tellus*,

proprie dici meruit, vulgo autem Ἱερὰ vel Θέρμισσα, *sacra* & *Thermissa*, fuit appellata. Neque minus tamen haec *Insula Lipara*, ob easdem ignis in illa exspirationes, *Vulcani* ac Cyclopum sedes ac officina, quod vel hic locus abunde arguit, fuit habita. Quem locum etiam eam in rem opportune adducunt eruditi ad Apollonium Critici ad l. III. vs. 41. sed qui ibi in mendo cubat, ubi nempe Καλλίας pro Καλλίμαχος legitur, & inde Cluverio imposuit, dum ex eo colligit; negari ibi a Callia dictam modo Insulam nempe Ἱερὰν, Vulcano consecratam, sed *Liparam*: *Τῶν ἐν Αἰόλου νήσων ΙΕΡΑ καλουμένη, ἐν ᾗ φασὶ τὸν Ἥφαιστον χαλκεύειν· Καλλίμαχος δὲ* (non Καλλίας) *οὐ τὴν Ἱερὰν φησὶν ἀναπνεῖν Ἡφαίστου, ἀλλὰ τὴν Λιπάραν, Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ.* mox, τῶν Αἰόλου Νήσων ἐστὶν ἡ ΙΕΡΑ καλουμένη, ἐν ᾗ φασὶ τὸν Ἥφαιστον χαλκεύειν· ἱστορεῖ ΚΑΛΛΙΑΣ ἐν δεκάτῳ τῶν περὶ Ἀγαθοκλέα &c. *Insularum in Aeolide* HIERA *seu sacra vocatur, in qua dicunt Vulcanum aerariam artem exercuisse. Callimachus vero* (non *Callias*) *non Hieram Vulcano consecratam dicit, sed Liparam, nempe* (Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ) *Insula in Lipara.* Postea: *Ex Aeoli Insulis* HIERA *seu* SACRA *appellata, in qua dicunt Vulcanum aera exercere. Tradit* CALLIAS *libro decimo de Rebus gestis Agathoclis, esse in eo collem* &c. Ubi aperte, sicut e sequentibus ibidem liquet, id ipsum a Callia, de *sacra* nempe Vulcano seu Ἱερᾷ, una e septem Aeolidum, statui, quod ab eo tamen negari contendebat Cluverius, non adtentis hujus, qui ibi adducitur, & exstat hic apud Callimachum, loci verbis, Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ, & proinde, ubi non Καλλίας, sed Καλλίμαχος, obvia in talibus librariorum errore, legi omnino debuit. Quamquam a principe harum Insularum, Aeolidum *Lipara*, & quod reliqua, ac proinde eadem etiam illa Ἱερὰ aut *Vulcani Insula* proprie dicta, in illius ditionem transierint, *Liparas* seu *Liparaeas* easdem in genere, Strabonis aevo vocatas, tradat aperte idem Geographus l. VI. p. 275. τὰς νῦν λεγομένας ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ ΝΗΣΟΥΣ, ἃς Αἰόλου τινὲς προσαγορεύουσι, *quae nunc dicuntur* LIPARAEAE INSULAE, *quas a quodam Aeolo, seu Aeolidas nonnulli nuncupant.* Callimacho autem, de sacra itidem Vulcano *Lipara* proprie dicta, quam olim in itinere Siculo fumo caligantem, sicuti & alteram Στρογγύλην, hodie *Stromboli*, dictam, vidisse procul juvit, abunde suffragantur alii, ac Siculus quidem & coaevus huic Battiadae Theocritus, qui Λιπαραῖον, *Liparaeum*, vocat *Vulcanum*, Idyll. XIII. vs. 134. Juvenalis insuper Satir. XIII. vs. 45.

Digitized by Google

Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna.

Immo quod egregie adserunt hodie vel illustrant veteres illius Insulae nummi, in quibus Vulcani, more solito, caput barbatum & pileatum cernitur; illinc globuli modo tres, modo plures, & quandoque cum acrostolio, nummi pretium indicantes. Cujusmodi prostant sculpti in Sicilia Parutae, ac vidisse memini haud semel in praeclaris Galliae & Italiae Cimeliarchiis. Neque vero minus obvius hic fabrilis Vulcanus, cum fabrilibus itidem instrumentis, incude, malleo, forcipe, in alterius Insulae seu antiquis Lemniorum nummis. Neque enim, ut aliunde satis notum, sola haec Aeolis *Lipara*, aut vicina eidem dicta modo ante *Vulcani Insula*, Τεχνῖτε hujus Dei ac Cyclopum sedes habita; seu, ut cum Juvenale loquar, *taberna*, sed eadem *Lemnos*, *Vulcania* inde itidem dicta a Valerio Flacco Argon. l. IV. vs. 440. & alibi proinde cum hac ipsa Insula *Lipara* ab eodem conjuncta, l. II. vs. 76.

Lemnos, cara Deo, nec fama notior Aetna,
Aut Liparae domus.

Unde a Nicandro *Vulcani Insula*, dicta quoque eadem *Lemnus*, haud minus ac superior illa *Aeolis*, Ther. pag. 32. Ἡφαίστου χαλαίποδος ἐν κλίτεσι νήσου, *in vertice claudi Vulcani Insulae*, quod de *Lemno* ibi explicat vetus ac eruditus Poëtae illius Enarrator, Immo sicut jam ante a Philoctete Lemnio apud Sophoclem dicitur in cognomine dramate vs. 1000.

Ὦ Λημνία χθὼν, καὶ τὸ παγκρατὲς σέλας
Ἡφαιστότευκτον,
O Lemnia terra, & omnipotens jubar
A Vulcano fabricatum.

ubi Critici, ἐν γὰρ τῇ Λήμνῳ τὰ τοῦ Ἡφαίστου ἐργαστήρια, *in Lemno enim Vulcani fabriles officinae.* Unde arma in Lemno primum fabricata dicuntur ab eruditis Apollonii Interpretibus l. I. vs. 608. Adde hisce aliam adhuc Insulam, *Euboeam* nempe, qua de re mox ad sequentem versum; ac unde insuper abunde illustratur, cur, *Ductor ferreus Insularis*, dicatur in Priapejis.

Vs. 48. Οὔνομα οἱ Μελιγουνίς] Quod etiam praeter Strabonem, Plinium, Hesychium, aliosque hujus loci testimonio firmatur a Stephano, in voce Μελιγουνίς. Neque proinde audiendae vetustae Plinii editiones, quarum meminit, nec improbandam putat scripturam Cluverius, in quibus nempe *Longonis* pro *Meligunis* legitur lib. III. cap. IX. A *mellis* etiam potius, quam ab *ocium* proventu, inditum eidem Insulae hoc nomen, bene ad eundem Plinii locum monuit postremus ac eruditus ejus Enarrator Harduinus. Opportune quoque Parthenii locum, ubi hanc Μελιγουνίδα νῆσον seu *Liparam* memorat, tangit ad Stephanum Holstenius, & qui inde procul dubio id hauserat, Berkelius.

Ibid. ἄκμονες Ἡφαίστοιο] Ita Apollonius l. IV. vs. 761. ὅθι τ' ἄκμονες Ἡφαίστοιο, ubi *incudes Vulcani*, de eadem nempe *Lipara*, juxta

juxta Scholia ad eundem locum, & Στρογγύλη, vicina eidem Insula, in quibus nempe, quod ajunt ibidem eruditi Enarratores, habitare creditus Vulcanus; ideo nempe, quod ignis illic fremitus sonitusque vehemens exaudiretur; adduntque praeterea iidem Critici, idque ex narratione Pythiae in orbis circum, fama perhiberi, quod rude atque informe ferrum eo detulerit, quicunque vellet; postridie autem reversus, acceperit vel gladium, vel si quid aliud voluisset, idque persoluto primum pretio. Quibus consona omnino, quae ea de re in Scholiis ad hunc Callimachi locum, & ex uno proinde fonte hausta, enarrantur, quibusque inde major lux continuo accedit. Neque tamen in solis illis appellatis apud Strabonem *Liparaeis*, seu Aeolidibus *Insulis*, sed cum in *Lemno*, uti jam monui, tum in *Euboea*, ἄκμονας, seu, *incudes*, aliaque fabrilia Vulcani instrumenta, observant subinde veteres. Sic Λήμνιος ἄκμων seu Vulcani *incus Lemnia*, Anthol. l. VII. epigr. LIV.

Εἴη μοι μελέεσσι τὰ Λήμνιος ἥρμοσεν ἄκμων,

Sint mihi circa membra, quae Lemnia fabricavit incus,

vincula nempe, quibus Mars cum Venere a Deo Lemnio irretitus. De *Euboicis* vero Vulcani *incudibus*, Euripides Electr. vs. 442. ubi Nereidas dicit ab Euboicis ripis, quod

Ἡφαίστου χρυσέων ἀκμόνων

Μόχθους ἀσπιστὰς ἔφερον τευχέων.

Vulcani aurearum incudum

Labores clypeatos armorum, seu *clypeos deferebant.*

Id vero de *Euboicis Vulcani incudibus* ab eodem Tragico dictum, quod in Euboea repertas primum fabriles officinas, invento nempe ibi aere, tradiderint veteres. Quo proinde respexisse videntur ex antiquis scriptoribus ii, a quibus Χαλκώδων Abantis filius & Euboeae Rex, apud Homerum Χαλκωδοντιάδης, Iliad. B. vs. 541. & alibi dictus; aut apud Sophoclem Philoct. vs. 505. Χαλκώδοντος Εὐβοίας, & apud Euripidem Ion. vs. 59. Χαλκωδοντιδῶν (non Χαλκοδοντιδῶν) Euboeae incolarum fit mentio. Quae utique singula, ab illa *aeris* in hoc Euboeae Insula *fabrica*, hausta omnino censenda sunt.

Vs. 49. Ἐσταότας περὶ μύδρον] Quod nempe de iisdem Cyclopibus dixit Maro Aen. l. VIII. vs. 453. *versant tenaci forcipe massam.* Unde Aeschylus in incerto dramate apud Athenaeum l. VII. p. 303.

Σφύρας δέχεσθαι, κἀπιχαλκεύειν λέγω μύδρους,

Malleos sumere, & cudere jubeo ignitas aeris laminas seu massas,

sicuti eaedem rursus a Marone dicuntur Georg. IV. vs. 170. & quod alioquin una voce μυδροκτύπου vocat idem Tragicus, uti ait de Vulcano in Prometh. vs. 366.

Κορυφαῖς δ' ἐν ἄκραις ἥμενος μυδροκτυπεῖ

Ἥφαιστος.

In

In summis autem verticibus sedens, laminas ignitas percutit Vulcanus.

non *stans* proinde, ut hic Cyclopes, sed *sedens*; quo utroque tamen habitu candentem massam supra incudem malleo percutere cernitur, in veteribus aliquot Nummis; cujusmodi sequens in Thesauris Gallorum Regiis, in quo Vulcanus pileatus, ut solet, ac sedens galeam incudi impositam, malleo percutere aggreditur; stante ante eum, quae dextram galeae imponit, sinistra vero Clypeum tenet, Pallade. Nummus autem sub Commodo Imp. cusus, cum inscr. loci & Praetoris, nempe ΕΠΙ ΣΤΡΑΤ. ΑΛΦΙΑΝΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ, *sub praetore Alphiano, Thyatirenorum.*

Μύδρους autem, seu *ignitas aeris laminas*, alium in usum, nempe ad majorem jurisjurandi, quo Athenienses & Graecos reliquos adegerat Aristides, religionem, in mare ab eo ante praelium navale cum Persis projectas, tradit Plutarchus in Aristide. Diversum vero ab eo, quod dicit Rhetor Aristides in Romae Laudatione pag. 399. de felicitate nempe Romani Imperii duratura, neque prius cessatura, πρὶν ἂν μύδροι τι ὑπὲρ θαλάσσης νέωσιν, *quam laminae ferri aut aeris mari innatent.* Mitto quod μύδρον seu *ignitam massam*, *solem* vocavit olim Anaxagoras, & inde ejus discipulus Euripides, πέτρον ac βῶλον, *lapidem* & *glebam*, eundem dixerit; sicut observant illius Tragici Enarratores Graeci ad Orestem vs. 982. & ad Hippolytum vs. 601.

Vs. 50. Ἰπποκρήνην τετύχοντο Ποσειδάωνι ποτίστρην] Pro qua postrema voce ποτιστήριον, seu *aquarium* dixerunt LXX. Gen. XXIV. vs. 20. & XXX. vs. 38. Occurrit vero vox eadem ποτίστρα, quod Thesaurorum effugit diligentiam, apud Strabonem l. VIII. p. 356. ubi Pisatida regionem dictam tradit, a *Pisa* seu Πίσῃ, urbe fonti

ti cognomine, additque, τὴν δὲ κρήνην Πίσαν εἴρηκε, οἷα πίστραν, ὅπερ ἐστὶ ΠΟΤΙΣΤΡΑΝ, *fontem autem Pisam dictum, quasi Pistram*, id est, POTISTRAM, seu *potum praebentem* h. e. *aquarium*. Neptuno vero fabricatum hic dicitur a Cyclopibus illud *equestre aquarium*, quo equos nempe suos aquaretur; utpote ἱππίῳ seu *equestri* Deo passim a Graecis olim culto, & proinde modo equo insidenti, sicuti Athenis, teste Pausania l. VI. p. 111. modo bigis equorum, frequentius vero, sicuti pridem apud Homerum Iliad. Δ. vs. 23. ac unde a Valerio Flacco dicitur, *setis horrendus equinis*, Argon. l. I. vs. 677. Quo habitu etiam adhuc visitur in monumentis antiquis. Immo qui primus equos freno regere docuit, juxta Sophoclem Oedip. Col. vs. 747. ac inventor praeterea traditur equestrium certaminum apud Pindarum Od. VI. Pyth. p. 284. & a quo alibi equi, tanquam eidem Neptuno sacri, denominantur Ποσειδάνιαι ἵπποι, *Neptunii equi*, sub finem Olymp. Od. V. ipse vero ἱππηγέτης, seu *equorum ductor*, a Lycophrone appellatur p. 122. Hinc etiam Argivi, equos phaleris ornatos, Neptuno in Δίνην, aquam Argolidos, immisisse dicuntur apud Pausaniam l. VIII. p. 465. Unde utique opportune Neptuno ἱππείην ποτίστρην, seu *equestre aquarium*, procudere hic dicuntur Cyclopes; sicuti iidem *Marti currum rotasque*, apud Maronem lib. VIII. vs. 433. Jovi vero fulmen; Palladi aegida, aut, prout in adductis paullo ante nummis, galeam, Achilli vero aut Aeneae clypeum apud Homerum, ac eundem Virgilium; Cupidini autem sagittas apud Anacreontem Od. V. & mox in hoc Hymno, sagittas itidem & arcum Dianae fabricasse. Mitto, quod sicuti *equestris Neptuni aquarii* hic fit mentio, quo nempe equi eidem sacri aquarentur; sic Jovis praesepia in Coelis & Junonis pascuo, ubi Jovis equi pascerent, dicuntur infra vs. 165. & qua de re ibidem.

Vs. 52. Πρηόσιν Ὀσσαίοισιν ἐοικότα] Quod est ab Homero mutuatus, qui de Cyclope itidem ait Odyss. I. vs. 191. eum non homini humano more vescenti similem exstitisse,

——— ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.
Sed CACUMINI *silvoso*
EXCELSORUM MONTIUM, *quando apparet solus ab aliis.*

Unde de iisdem Cyclopibus Lucilius apud Nonium in voce *corbita*,

——— *Polyphema ducentos*
Cyclops longum pedes, & porro huic majobacillum,
Quam malus navis in corbita maximus ulla;

ac inde *pinus more*, procerae scilicet ac densae arboris instar, πίτυος δίκην *comam* seu χαίτην quatere dicitur Cyclops apud Philostratum l. II. Icon. p. 811. & de quo loco infra ad vs. 76. Ut hic mittam, quae de immanibus giganteisque in Sicilia, tradita

Digitized by Google

dita Cyclopum sede, repertis cadaveribus ac ossibus, referunt rerum Sicularum scriptores, Fazellus, Walgarnera, aliique; & quibus non derogant fidem duo viri alioquin sagaces & eruditissimi, Cluverius in Sicilia, & Bochartus Colon. Phoen. l. 1. c. xxx. Qua de re tamen, seu quae omnino fides iisdem Siculorum scriptorum narrationibus habenda sit, consuli potest erudita viri praeclari neque nuper levi cum litterarum & Lycei Batavi damno defuncti, Theod. Ryckii de Gigantibus Oratio, vulgatis ab eodem Holstenianis in Stephanum Notis addita. Ideo autem Cyclopes altorum montium, qualis *Ossa*, *jugis* hic a Callimacho, Homeri, uti modo vidimus, exemplo aequiparantur; quod praeter tradita immania eorum corpora, in altissimorum montium verticibus habitare iidem crederentur, juxta id de iis tradentem Poëtam, Odyss. I. vs. 113.

Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα,

Sed ipsi celsorum montium inhabitant cacumina.

& similiter de Cyclope Theocritus Idyll. VIII. καθεζόμενος δ' ἐπὶ πέτρας ὑψηλᾶς, *sedens autem in rupe excelsa.*

Vs. 53. Φάεα μουνόγληνα] Φάεα de *oculis* a Graecis Poëtis dici, sicut a Latinis *lumina*, obvium. Unde non solum φάος ὀμμάτων apud Pindarum Nem. Od. x. p. 421. sed a Nicandro dictum, Alex. p. 131. Αἰὲν δ' ἐκ φαέων, *perpetuo ex oculis* &c. ac unde ἐν φάει dicitur apud Aeschylum Choëph. vs. 60. pro *aperte*. Μονογλήνου autem voce de *Cyclope* itidem, qui nempe cum sociis Leontinorum in Sicilia campos inhabitasse olim habitus, usus est Lycophron p. 108. τοῦ μονογλήνου γίγας Χάρωνος, *unoculi Leonis* pro *Leontini*, seu *Cyclopis*. Unde per enallagen numeri, quod Poëtis familiare, Cyclops Polyphemus, quem caeteroquin μόνωπα, μονοδέρκταν, seu *monoculum*, vocat in cognomine dramate Euripides vs. 21. & 78. & de cujus ambusto ardenti titione lumine ibidem agitur, alibi in eodem dramate dicitur vs. 509. καλὸν ὄμμασι δεδορκὼς, *pulcrum oculis cernens* pro *oculo*, nisi potius ὄμματι, quod verius etiam, & obvia utique emendatione ibidem legi debeat. Μονογλήνους seu *monoculos* Cyclopas quod attinet, id e Scythica historia traductum colligit Strabo l. 1. p. 21. quod tales Arimaspos in ea gente, nempe *monoculos* exstitisse tradiderit olim Proconesius Aristeas, cujus ea de re versum adtulit ibi ad Geographum Casaubonus, & ubi ille inter alios de Arimaspis legitur,

Ὀφθαλμὸν δ' ἓν ἕκαστος ἔχει χαρίεντι μετώπῳ

Oculum vero unum habent singuli in amabili fronte.

Quod ab Aeschylo etiam traditum, qui μόνωπα στρατὸν, seu *monoculorum* Arimasporum *gentem* vocat Prometh. vs. 803. & a Philostrato de Sophocl. l. II. p. 581. Ἀριμάσπους μονομμάτους, *Arimaspos monoculos*. Ut vero μονογλήνους hic *Cyclopas* juxta Lycophronem, sicut modo vidimus, vocat Callimachus; sic εὔγληνοι λύγκες, *acuti visus lynces*, dicti ab Oppiano Κυνηγ. l. III. vs. 97.

Adde

Adde hic obiter κιλλὸν a Graecis de μονογλήνῳ seu *monoculo* itidem dictum, juxta Hesychii glossam, κιλλὸς, μονόφθαλμος, quod e Latinorum *cilio*, h. e. juxta veteres Glossas, ἐπισκυνίῳ, aut vero istud *cilium* ex antiqua voce Graeca κίλλω, ac unde veterum Latinorum *cilleo*, profluxisse facile licet opinari.

Ibid. σάκει ἶσα τετραβοείῳ] *Clypeis* nempe Graecorum non εὐκύκλοις solum seu *rotundis*, sed κύκλοις, & apud Latinos *orbibus* inde etiam dictis, aequiparata subinde, quae orbicularem itidem figuram, ut haec κυκλοτερῆ, sicut eadem vocat Hesiodus Theogon. vs. 145. Cyclopum lumina, referebant. Hinc optimus hujus loci interpres, quod jam viderunt alii, Virgilius, dum de monoculi Cyclopis lumine ait Aen. l. III. vs. 636.

Ingens quod torva totum sub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phoebaeae lampadis instar.

Postremum certe quod adtinet, ἅλως Graecis tam de *Lunae* aut *Solis* etiam *orbe*, quam de *clypeo* olim dictus; sicut de postremo luculentus testis Aeschylus Sept. Theb. vs. 495.

Ἅλω δὲ πολλὴν, ἀσπίδος κύκλον λέγω,
Aream vero magnam, clypei orbem dico.

Unde etiam *Cyclopas* seu κύκλωπας a Graecis dictos ab immani illo & *circulari lumine* pridem monuit Hesiodus, Θεογον. vs. 144. &c. Quo referri itidem debet, quod illum Cyclopis *oculum medium*, seu τὸν ὀφθαλμὸν μέσον, *clypei* nempe instar medio in fronte situm, vocet Euripides in Cyclop. vs. 173. Nempe enim σάκος, cui comparat hic Cyclopum lumina Callimachus, minus de εὐκύκλοις *clypeis*, quam ἀσπὶς olim dicebatur; sed utraque vox promiscue apud Homerum, (quamquam discrimen aliquod inter easdem quaesiverint veteres aliqui Critici, uti id jam supra ad vs. 71. Hymn. in Jovem a nobis monitum) aliosque veteres Poëtas sumpta. Unde σάκει κυκλωτῷ, *clypeo circulari*, legitur apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 545. alibi εὔκυκλον σάκος, *rotundus clypeus*, in eodem dramate vs. 648. Eadem proinde seu *circularis* illorum *clypeorum* forma, sive ἀσπίδες, sive σάκη, sive ἴτυες etiam ab antiquis Poëtis appellentur; non vero eadem θυρεῶν, aut πελτῶν, *scutorum*, aut *peltarum*, quae de *oblongis* aut *semicircularibus*, seu dimidiae Lunae instar non plenae, *clypeis* vel *scutis* dici consueverant. Sed ea de re, seu non una veteri *clypeorum* forma & appellatione, totoque eorum discrimine, ex antiquis monumentis luculenter illustrato, agimus alibi accurate.

Vs. 54. Δεινὸν ὑπογλαύσσοντα] Eadem voce usus Moschus in Europa vs. 86. ὄσσε ὑπογλαύσσεσκε, *oculi vero sublucebant*, & similiter verbo διαγλαύσσουσι Apollonius Rh. l. I. vs. 1281. ubi de ortu Aurorae ait, διαγλαύσσουσι γ' ἀταρποὶ, *collucebant autem viae*. Ad quem locum ea notant veteres Critici, quae eadem opera hunc Callimachi locum haud parum illustrant: Διαγλαύσσουσιν, ἀντὶ τοῦ φωτίζουσι, ἢ διαλάμπουσιν· ὅθεν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ γλαυκῶπις, καὶ γλήνη ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ, παρὰ τὸ γλαύσσειν, ὅ ἐστι λάμπειν· καὶ Εὐριπίδης,

ἐπὶ

ἐπὶ τῆς σελήνης ἐχρήσατο, γλαυκῶπις τε στρέφεται μήνη. h. e. διαγλαύσσουσιν, *pro illuminant vel collucent. Unde etiam Minerva* Γλαυκῶπις seu *caesiis oculis, & γλήνη pupilla oculi a verbo* γλαύσσειν, *quod est lucere. Euripides vero de Luna usurpavit, dicens,* Γλαυκῶπις *vertitur Luna.* Pro eo vero, quod hic δεινὸν ὑπογλαύσσοντα, seu *torvum sublucentia,* δεινὸν, vel ταυρηδὸν βλέπειν, dixit Comicus Ran. p. 240. & 249. sicut ταυρειώδεα λεύσσων, Nicander Alex. p. 144. Lucianus vero in Amoribus δεινόν τι, καὶ θηριῶδες ἐν τοῖς ὄμμασιν ὑποβλέπων, *torvum quid ac ferinum oculis respiciens;* alibi, ut in Timone & Icaromenippo, τιτανῶδες βλέπων vel ἀπιδὼν, opposite hic ad *torva* horum immanium Cyclopum *lumina*, e quibus Polyphemum *Terrae filium*, παῖδα γῆς vocat Euripides Cyclop. vs. 644. & qui vere esset, quod de alio ait idem Tragicus Phoen. vs. 148. ὄμμασι γοργὸς εἰσιδεῖν, *oculis* vel *oculo terribilis adspectu.*

Vs. 55. & 56. ἄημα φυσάων] Neque aliter de his Cyclopum *follibus* Virgilius, *ventosis follibus auras Accipiunt redduntque*, Aen. lib. III. vs. 439. ac de iis agens Apollonius l. IV. vs. 763. φύσας πυρὸς, *folles ignis*, vocat nempe *flabella.* Idem vero alibi hos Vulcani aut Cyclopum *folles*, non φύσας, sed πρηστῆρας dicit, nempe l. IV. vs. 776. ἴσχοιτο δὲ ἀϋτμῆς Αἰθαλέοι πρηστῆρες, *abstineant autem a flatibus Fuliginosi folles.* Sicut vero *ventosos* eosdem *folles* vocat hoc loco ante adducto Virgilius, & eadem in re Persius, *folle premit ventos*, Satir. V. vs. 11. aut πρηστῆρας seu *valde spirantes ventos*, loco modo adducto, Apollonius; sic quoque ἄημα seu *flatum* aut *ventum* similiter de iisdem hic dicit Callimachus. Ita Anthol. l. VI. c. XXVII. Epigr. I. legas, Αὐλὸν καμινευτῆρα, τὸν φιλήνεμον, *follem camino inservientem, vento gaudentem*, ubi praeterea αὐλὸν, nempe tanquam ἔμπνευστον ὄργανον, de φύσῃ seu *folle* dici obiter licet advertere. Hos autem fabriles Cyclopum *folles*, simul ac jusserit Vulcanus, varium ac promptum flatum emittere, juxta Homerum, nempe Iliad. Σ. vs. 469. observat Galenus de Usu Partium l. IV. c. II. eo loco, qui eadem opera a levi mendo, quod eum hactenus obsidet, liberandus, καὶ τὰς μὲν φύσας εὐθὺς ἅμα τῷ κελεῦσαι τὸν δεσπότην, παντοίην εὔπρηστον (non εὔπρηκτον) ἀϋτμὴν ἐξανιέντας, *& folles quidem simul ac jusserit Dominus* (Vulcanus) *omnigenum & accensu facilem* (non *expeditum* seu εὔπρηκτον) *flatum* seu *flammam emittere.* Nempe ubi inter alia dicuntur ab Homero, loco jam indicato, Vulcani φῦσαι seu *folles*, εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι, *facilem accensu flammam emittentes;* ac unde etiam factum, ut eosdem *folles* πρηστῆρας appellarit, uti modo vidimus, Apollonius.

Vs. 56. αὐτῶν τε βαρὺν στόνον] Pro αὐτῶν, hic ἀκμῶν legisse ingeniosissimum Tan. Fabrum, docet ac tuetur proles utique ejus non degener, & majorem adhuc a sexu, ut de aliis sileam, laudem merita. Cui emendationi faverem etiam potius lubens, quam repugnarem, nisi quod altera illa, quam tuentur libri hujus Poëtae antiqui, suo pede stare etiam posset; ii nec obstet

stet omnino, si quid judico, τὸ γὰρ quod continuo de Aetnae fragore sequitur, αὖε γὰρ Αἴτνη, αὖε δὲ Τρινακρίη, insonabat enim Aetna, insonabat & Trinacria &c. Immo inde intenditur & augetur gravis ille Nympharum metus, ex adspectu non solum immanium illorum Cyclopum; sed insuper e fragore illo immenso resonantium, quas ii tundebant, *incudum*, & *ventosorum follium*; ad quem nempe Aetna & Sicilia reliqua, ac Italia insuper & Corsica, cum horrendo strepitu reboabant. Haud aliter ac apud Poëtam dicitur, *reboant silvaeque & magnus Olympus*, Georg. l. III. vs. 223. aut vero de cantante etiam Cyclope in cognomine Euripidis dramate vs. 425. ἰαχεῖ δ' ἄντρον, *resonat autem antrum*.

Ibid. αὖε γὰρ Αἴτνη] Quo respexit rursus Maro, iisdem locis jam adductis, ubi agit de his Cyclopibus, nempe, *gemit impositis incudibus Aetna*; alibi itidem, *gemuit impositis incudibus antrum*, Aen. l. VIII. vs. 451. & paullo ante, nempe vs. 419. &c.

Antra Aetnaea tonant, validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitum;

ac similiter Statius l. III. Sylv. I. vs. 130.

Non tam grande sonat motis incudibus Aetna.

Dixerat vero etiam Virgilius, *gemitum ingentem pelagi*, & qualia apud Poëtas Graecos Latinosque obvia. *Aetnam* vero hic opportune commemorat Callimachus, tum quod eadem a Liparaeis Insulis, ubi hic eaedem Cyclopum incudes & officinae statuuntur, haud valde dissita; tum quod apud *Aetnam*, seu ad ejus radices, credita olim prima Cyclopum sedes, qua de re praeter alios Ulysses ad Cyclopem apud Euripidem vs. 296.

Οἰκεῖς ὑπ' Αἴτνῃ, τῇ πυριστάκτῳ πέτρᾳ,
Habitas sub Aetna, ignifera rupe;

haud aliter ac de ea Tibullus l. IV. El. I. *Aetnaeae Neptunius incola rupis*. Unde cum Sileni, tum postea ejusdem Ulyssis, & sociorum ad Cyclopum terram adventus, ἐς Αἰτναίαν πέτραν, vel quod eodem redit, Αἰτναῖον πάγον, *Aetnaeam rupem*, refertur in eodem Euripidis Cyclope vs. 20. & 95. Immo non *Aetnaei Cyclopes*, ut apud Maronem, solum dicti, sed ipse eorum Ἐπιστάτης Vulcanus, *Aetnaeus Deus*, a Valerio Flacco appellatur Argon. l. II. vs. 420. & jam ante ab Euripide Cyclop. vs. 595. Ἥφαιστ' ἄναξ Αἰτναῖε, *Vulcane, Rex Aetnaee*. Quare etiam, ut obiter hoc addam, doctissimo Bocharto haud continuo adsentior, qui de Colon. Phoen. l. I. c. XXX. *Cyclopas* dictos putat a Phoenicia voce חוף ללוב *chek lelub* id est, *sinu Lilybaetano*, vel ad *Libyam*; quum, ut alia mittam, ab omnibus antiquis Auctoribus, qui de his Cyclopibus, tanquam primis seu vetustissimis Siciliae incolis agunt, Euripide, Theocrito, Strabone, Mela, aliisque, Cyclopum habitatio in opposito plane Siciliae latere, & a *Lilybaetano* valde remoto, ad *Aetnae* nempe radices ac in Leontino agro, de qua re ante, collocari vulgo soleat.

Digitized by Google

Ut non opus sit proinde ab ea, quam vox ipsa Κυκλώπων continuo, ut jam supra vidimus, suppeditat, immo quam vetustissimi etiam Poëtae, qualis Hesiodus, aperte jam indicaverant, ejus vocis origine discedere. Adeo ut hic non debuerit Vir magnus, sicut nec saepe alibi, continuo in Orientem confugere, ubi erant in medio posita, quae rem, de qua agebatur, abunde liquidam redderent.

Vs. 57. Αὖε δὲ Τρινακρίη, Σικανῶν ἕδος.] Mirum prima fronte, de quo tamen silent priores editores, quod hic *Aetna* a *Trinacria* distinguatur; nempe, uti modo vidimus, αὖε γὰρ Αἴτνη, dein αὖε δὲ Τρινακρίη &c. quae tamen *Aetna*, utpote notus abunde *Trinacriae* seu *Siciliae* mons, *Trinacria Aetna* a Marone dicitur Aen. l. III. vs. 554. *Trinacria cernitur Aetna*; & similiter *Trinacria rupes*, apud Catullum Carm. LXVIII. Verum quum *Aetna*, quae prima, uti modo vidimus, Cyclopum sedes, ad Orientale Siciliae latus, & praeterea haud procul a Liparaeis Insulis esset sita, inde id innuere voluit hoc loco Callimachus, non tantum eandem *Aetnam*, seu tractum illum Siciliae Orientalem, inter Pelorum & Pachinum promontorium, sed totam etiam reliquam *Trinacriam* seu *Siciliam*, eo gravi fragore commotam, immo ad sonitum aera tundentium illorum Cyclopum, *graviter ingemuisse*. Quo loco occurrit illud opportune, quod ad Occasum Siciliae seu Lilybaeum promontorium, relictis aliis Siciliae partibus, *Sicani*, quorum *sedes Trinacria* hic a Callimacho in genere dicitur, a duobus Siculis auctoribus collocentur, Timaeo & Diodoro Siculo l. v. p. 290. Unde ὁ πάνυ Bochartus, probabilius certe, quam in voce *Cyclopum* ab eo factum modo diximus, a Phoenicia seu Punica voce שכנים *Seekenim*, h. e. *vicinis*, Σικανοὺς seu *Sicanos* dictos a Poenis censet, loco jam adducto de Colon. Phoen. l. I. c. XXX. Ut proinde haud incommode omnino *Aetnaeam* seu Orientalem Siciliae partem, & Τρινακρίην, Σικανῶν ἕδος, *Sicanorum sedem*, *Trinacriam*, Occidentalem nempe & Africae objectam, hic distinguat Callimachus. Quod ipsum etiam, ut observo, & superiora de *Sicanorum* sede ab *Aetna* diversa, haud parum illustrat, dictum similiter a Martiale, sed qualia secure praeterire solent Commentatores, l. VII. Epigr. LXIII.

Sicanias urbes, Aetnaeaque regna petisti.

Quamquam *Sicania* & *Sicani*, sicuti fieri consuevit, de tota etiam *Sicilia* & *Siculis* in genere vulgo dici ab auctoribus soleant.

Vs. 58. Κύρνος αὐτή.] Eadem nempe *Corsica*, quae infra dicitur Hymn. in Delum vs. 19. Φοινίσσα Κύρνος, eaque οὐκ ὀνοστή, *Phoenicia Corsica haud vituperanda*, ubi proinde de ea adhuc agendi erit locus. Pro Κύρνος autem, Κύρνος seu Κερνῖτις apud Lycophronem dicitur vs. 1084. Κορσὶς autem unde *Corsica*, ab indigenis, juxta Dionysium Periegetem vs. 459. appellata. Ut vero hic & superioribus versibus ad Cyclopum in Insula Lipara aera tunden-

tundentium fragorem, *Aetna*, *Sicilia* reliqua, & *Italia* praeterea ac *Corsica* dicuntur *ingemuisse*; sic vicissim ad Plutonis sceptro saxa Trinacriae ferientis strepitum, ipsos cum Insula Lipara, Aetna turbata & tonante, Vulcanum & Cyclopas, relicta continuo fornace, illoque, cui intenti erant, opere, trepidasse, tradit Claudianus de Rapt. Proserp. l. II. vs. 173. &c.

Saxa ferit sceptro, Siculae tonuere cavernae;
Turbatur Lipare; stupuit fornace relicta
Mulciber, & trepidus dejecit fulmina Cyclops.

Vs. 59. ῥαιστῆρας ἀειράμενοι ὑπὲρ ὤμων] Quod expressit itidem Maro, Georg. l. IV. vs. 174. & repetit Aen. l. VIII. vs. 453.

Illi inter sese magna vi brachia tollunt.

Immo sicuti ipse Vulcanus ab Apollonio traditur l. IV. vs. 957.

Ὀρθὸς ἐπὶ στελεῇ τυπίδος βαρὺν ὦμον ἐρείσας
Ἥφαιστος θηεῖτο,
Stans manubrio mallei fessum humerum suffulciens
Vulcanus videbat.

Eodem vero habitu, quem ei tribuit ibi Apollonius, aut Cyclopibus hoc loco Callimachus, sublato nempe ad humeros malleo incudem percutere paratus, spectatur idem Mulciber haud semel in antiquis monumentis, sicuti in eleganti Sardonyche Thesauri Palatini p. 22. a Begero nostro, praeclari ingenii & eximiae in re antiquaria peritiae viro vulgati, ac subinde veteribus etiam in nummis.

Vs. 60. Ἢ χαλκὸν ζείοντα καμινόθεν] Quae rursus ante oculos habuit Virgilius in eadem Cyclopum fabrile opus urgentium ὑποτυπώσει, *alii stridentia tingunt Aera lacu*, Georg. l. IV. vs. 172. & Aen. VIII. vs. 450. sicut paullo ante de hoc aere fusili seu excocto dixerat, *fluit aes rivis*; ac opportune ad hunc locum, Claudianus, Paneg. in Stilich. l. II. vs. 177.

——— *Quantis fluerent fornacibus aera:*

Nempe, quod hic a Battiade nostro dicitur, χαλκὸν ζείοντα καμινόθεν, *aes fluens e camino* seu *fornace*. Neque aliter Persius Satyr. V. vs. 10.

——— *anhelanti coquitur dum massa camino.*

Opportuna vero *camini* mentio, ubi de Vulcano ejusque famulis Cyclopibus agitur, sicuti apud Maronem rursus, *Cyclopum exesa caminis*, Aen. l. VIII. vs. 418. aut non de Liparaeis quidem, ut hoc loco, vel Aetnaeis seu Siculis, ut apud Statium Poëm. de Equo Domit. vs. 3. *Siculis conformata caminis*; sed de *Lemniis* ejusdem Mulciberi *caminis*, ubi sagittas scilicet Cupidini fabricaret, dicit Anacreon Od. XLV. παρὰ Λημνίαις καμίνοις, *apud Lemnios caminos*. Hinc de Vulcano similiter Venus apud eundem Papinium, Thebaid. l. III. vs. 277.

Illum perpetuis mihi desudare caminis.

Immo unde *regnare caminis* dictus a Prudentio Vulcanus lib. I. contra Symmachum vs. 307. ejusque simulacra olim juxta *cami-*

Digitized by Google

νος collocari solita; ut erudite id ex Eustathio ad Harpocratem monuit p. 106. vir amplissimi muneris dignitate ac eruditione pariter illustris Cuperus. Quod etiam, ut observo, & unde id hausit Eustathius, apud Aristophanem & priscos eosque eruditos ejus Interpretes legitur, nempe Avib. p. 561. ubi Epops Tereus *πανοπλίαν* ad caminum seu focum prope Vulcani Ἐπιστάτου dicti simulacrum suspendi jubet,

Εἰς τὸν ἰπνὸν εἴσω, πλησίον τοῦ 'πιστάτου,

Ad caminum intus prope Praefecti Vulcani *simulacrum*,

non ut ibi imperite omnino, quamquam praeeuntes haberet Graecos Enarratores, Latinus dramatis illius Interpres, *in coquinam intro prope clavum*. Ad quem locum autem haec leguntur in eruditis Scholiis: *ἰπνὸς μὲν ἡ κάμινος· καταχρηστικῶς δὲ ἡ ἐσχάρα· Ἐπιστάτης δὲ θηλυκῶς χαλκοῦς τρίπους, χυτρόποδος ἐκλαλῶν χρείαν· οἱ δὲ πήλινον Ἥφαιστον πρὸς ταῖς ἑστίαις ἱδρυμένον, ὡς ἔφορον τοῦ πυρός.* h. e. *ἰπνὸς*, *quidem caminus*, *improprie autem focus*: *ἐπιστάτης vero feminino genere aereus tripus*, *ollae vicem praestans*, *alii autem luteum Vulcanum ad focum erectum*, *tanquam ignis inspectorem* tradunt. Ut hic mittam festivum aliud Vulcani simulacrum, Pygmaei viri imagine, quale in aede Aegypti Memphitica visum a Cambyse, *& valde irrisum*, refert Herodotus lib. III. c. XXXVII. *πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε.*

Ibid. *ἐς σίδηρον*] Interpres iterum hujus loci Maro, Aen. l. VIII. vs. 446.

Volnificusque chalybs vasta fornace liquescit;

chalybs nempe de *ferro* ab eo dictus, sicuti etiam a Catullo Poëm. de Coma Berenices vs. 48. ut *Chalybaeum omne genus pereat*: hujus nempe Callimachi, cujus locus ea de re inter Fragmenta ejus est relatus, exemplo, & vetustiorum adhuc Graecorum Poëtarum more, ut apud Aeschylum, & apposite insuper ad hunc *liquescentis ferri* sonitum, Prom. vs. 133.

Κτύπου γὰρ ἀχὼ χάλυβος διῇξεν ἄντρων,

Stridentis enim sonitus ferri penetravit antra.

Ubi glossae Criticorum, *χάλυβος*, *τοῦ σιδήρου*, aut sicut in MSS. Bibl. Reg. Parif. *τοῦ χαλυβικοῦ σιδήρου, ἰστέον ὅτι πρῶτον ὁ σίδηρος ἐν Χάλυψι, ἔθνος ἔνθα ὁ σίδηρος ἐγίνετο*, h. e. *χάλυβος* i. e. *ferri apud Chalybas*: *sciendum*, *quod primum exstitit apud Chalybas ferrum*; *gens est*, *ubi ferrum nascitur*. Unde & *χάλυβος* de *ferro* alibi ab eodem dicitur, ut Sept. Theb. vs. 134. ac similiter ab aliis, ut *χαλυβικὸς* pro *ferro* apud Pindarum, & Euripidem Heraclid. vs. 162. Aeolice autem *χαλυβδικῷ κνάδοντι*, pro *χαλυβικῷ*, de *ferrea securi* apud Lycophronem p. 169. Quin *Chalybes* ipsi, apud quos illa ferri metalla, *σιδηροτέκτονες Χάλυβες*, *ferri fabri Chalybes*, dicti ab eodem Aeschylo Prom. vs. 713.

Vs. 61. Ἀμβολαδὶς τετύποντες] Quod Virgilius eadem in re, seu Cyclopum enarrans labores, dixit *in numerum*, nempe,

Digitized by Google

Illi inter sese magna vi brachia tollunt
In numerum,

seu *alterne*, ut bene hic Interpres, ac eundem in sensum Lucretius l. IV. vs. 373. *Brachiaque in numerum jactare.* Ἀμβολαδὶς etiam explicatur hic in Scholiis ἐκ διαδοχῆς, quomodo ἀμβολάδην usurpatur duobus locis Hymni Homero tributi in Mercurium, sicuti vs. 425. Γηρύετ' ἀμβολάδην, *canebat alterne.* Quo sensu etiam vox eadem ἀμβολάδην debet intelligi apud Homerum, Iliad. Φ. vs. 364. ubi de fervente, admoto nempe ei multo igne, lebete cum suilla adipe dicitur, πάντοθεν ἀμβολάδην &c. h. e. *undique eructantibus in numerum* seu *alternis veluti bullis.* Id bene ad eum locum observat Eustathius p. 1241. qui & ab Herodoto dici notat, *fontem media nocte alternatim ebullientem*, κρήνην ζέειν ἀμβολάδην, ac praeterea, & quod huc magis facit, ἐξ ὧ καὶ τὸ χαλκεῖον ἀναβάλλειν λέγεται, ἤγουν ἀναζεῖν διὰ φλογὸς ὑπερβολὴν, καὶ ἄνω κάτω ποιεῖν τῇ κινήσει τὸ ὕδωρ ἐν τῷ παφλάζειν· *unde etiam vas abeneum ἀναβάλλειν dicitur, nempe ebullire propter flammae violentiam, & sursum deorsum aquam motione ferri, dum eadem fervet.* Unde aperta etiam hujus apud Callimachum loci, de Cyclopibus candens & liquefactum fornacibus, ac proinde ebulliens, veluti aes aut ferrum, *alternis* seu in *numerum*, juxta Virgilium, tundentibus explicatio elucescit. Quae insuper hic noto, quod vulgo longe aliter eadem vox ἀμβολάδην & quidem tantum pro *cunctanter, segniter*, aut *procrastinando* explicari vulgo in hodiernis Hellenismi promptuariis soleat.

Ibid. τετύποντες] *Malleis* nempe, qui non ῥαιστῆρες solum aut σφῦραι, sed inde etiam τυκάδες & τυπίδες dicti, ut in adducto supra Apollonii versu, de stante cum malleo Vulcano l. IV. vs. 957. & alibi insuper, ut eodem libro vs. 762. & τυπίδες σιδήρειαι vs. 776. dicuntur. Idem vero dixerat l. III. vs. 1253. ῥχιστὴς ἄκμονος ὥστε, παλιντυπές. *baud aliter, ac repercussus ab incude malleus.*

Ibid. μέγα μοχθήσαντες] Unde etiam *graves Cyclopum officinas* dixit Horatius l. I. Od. IV. & elegantissimus Oppianus Ἁλιευτ. l. II. vs. 28. Ἡφαίστῳ δὲ μέλει ῥαιστήριος ἱδρὼς, *Vulcano autem curae est fabrilis sudor*; seu quod vox ῥαιστήριος continuo arguit, qui oriebatur e gravi illo nisu, dum scilicet multa vi & *sublatis ad humerum*, uti modo hic a Callimacho dictum, *malleis*, aera illa candentia fornacibus educta, properanter Mulciber aut Cyclopes feriunt. Quod ab Homero etiam haustum, nisi quod hunc Vulcani in fabrili illo opere versantis *sudorem*, non adeo *mallei*, quam *follium* tractationi tribuit, Iliad. Σ. vs. 372.

> Τὸν δ' εὗρ' ἱδρώοντα, ἑλισσόμενον περὶ φύσας,
> *Hunc autem* Vulcanum *reperit sudantem, moventem se circa folles.*

Verbo autem μοχθίζειν ea in re opportune quoque hic usus Callimachus; quomodo Euripides Electr. vs. 442. supra jam alia

 occa-

occasione adducto (nempe ad vs. 47.) dixit, Ἡφαίστου χρυσέων ἀκμόνων μόχθους, *Vulcani aurearum incudum labores*; & Latini Poëtae similiter, sicut ipse Vulcanus ait ad eosdem Cyclopas apud Virgil. l. VIII. vs. 439. *coeptosque auferte labores*; dein, *pariterque laborem sortiti*. Unde *lassum Steropem Brontemque*, seu gravibus illis assiduisve *laboribus* defessos Cyclopas dixit Statius, in Equo Domitiani vs. 4. Quod vero hic H. Stephanus, ne impediatur orationis cursus, ἐπὶ μέγα pro ἐπεὶ μέγα legendum statuit, haud valde repugno, quamquam haud necessarium putem; quum & ἐπεὶ μέγα, ut in editis, legerit vetus Scholiastes, prout liquet ex ejus glossa ad superiora Poëtae verba, Εὗθ' οἵγε ῥαιστῆρας &c. neque vero insolitae sint apud Poëtas, aut negotium exhibere debeant ejusmodi abruptae loquendi formulae.

Vs. 63. Οὔτ' ἄντην ἰδέειν] Non ea quidem ratione, qua de mortalibus, propiorem Solis aut Dei caeteroquin, ut nimia luce coruscantis, adspectum non ferentibus, a Poëtis haud semel olim dictum; sicut de Argonautis (ut ea de re nos olim ad Juliani Caesares) ad Apollinis adventum, dicit Apollonius l. II. vs. 683.

——— οὐδέ τις ἔτλη
Ἀντίον αὐγάσσασθαι ἐς ὄμματα καλὰ θεοῖο,
Nec erat, qui auderet contra obtueri pulcra Dei lumina.

Verum id solo metu ac terrore factum hic dicitur; haud aliter ac ad leonis occursum ait olim Hesiodus in Clypeo vs. 432. οὐδέ τις αὐτὸν Ἔτλη ἐς ἄντα ἰδὼν σχεδὸν ἐλθεῖν, *neque quisquam ad ipsum sustinet, ex adverso adspiciens prope accedere.*

Vs. 65. ἀφρικτί] Vox forte haud alibi hodie obvia, opportuna tamen, ut Latinorum *impavide*: sic infra ἀκλαυτὶ, sicut ἀκμητὶ & ἀμισθωτὶ apud Josephum Ἀλωσ. p. 536. & 675. ed. Genev. γυναικιστὶ apud Athenaeum, l. XII. p. 528. ut de aliis notioribus, ἀδακρυτὶ, ἀκονιτὶ, ἀμυστὶ, ἀναιμωκτὶ, ἀνιδρωτὶ, ἀψοφητὶ &c. aut vero similibus, ἀχαρὶ, ἀωρὶ, illa apud Josephum Ἀρχ. p. 380. altera apud Aristophanem Θεσμοφ. p. 746. item νηποινὶ, πανοικὶ, πανσυδὶ, caeterisque id genus sileam. Haud ignotae etiam e nominibus propriis & vel apud Theocritum obviae, formatae itidem ejusmodi voces, Αἰγυπτιστὶ, Δωριστὶ, Πελοποννησιστὶ, Θρᾳκιστὶ, aut, juxta Graecos ejus Interpretes, Καριστὶ, Idyll. XIV. vs. 46. & apud Sophoclem, juxta veteres Grammaticos, Σκυθιστὶ, & similia; quae etiam Grammaticorum filiis satius est relinquere.

Vs. 67. Κύκλωπας ἐῇ ἐπὶ παιδὶ καλιστρεῖ] Singularis & unicus, quantum equidem sciam, index veteris illius moris hic locus, quo *Cyclopum*, tanquam nempe adventantium, *nomen*, pro terriculamento immorigeris puellis continuo fuisse a matribus *proclamatum* innuitur. Adeo ut idem illud praestaret, sicut jam opportune hic monuit eruditissima Fabri filia, quod vox μορμώ, qua comprimi solebant, ut e Theocrito liquet Idyll. XV. vs. 40.

a ma-

a matribus liberorum vagitus, & quae pro *larva seu terriculamento* apud Aristophanem itidem legitur, Equit. p. 329.

Ὡς δὴ καταπιόμενός με, μορμὼν ὣς θράσυς,

Quasi devoraturus me, larva audaciae,

ubi veteres Critici, μορμὼν, τὸ μορμολύκειον, ὃ λέγουσι Λαμίαν· μορμολύκεια δὲ ἔλεγον τὰ φοβερὰ, h. e. μορμὼν *nempe larva* (μορμολύκειον) *quam dicunt Lamiam*; μορμολύκεια *enim dixerunt, quae terribilia*, ut istud aliis etiam locis, ubi Comicus usus similiter voce μορμὼ seu μορμὼν, pro *terriculamento* iidem notant. Hinc Clemens Alex. Strom. l. vi. p. 655. καθάπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια, aut, quod idem, μορμολυκεῖα, *non secus ac pueri larvas ad timorem factas, ita timent* &c. Quod vero Critici, priori ad Comicum loco, Λαμίαν eam in rem adducunt, explicant iidem plenius ad Εἰρήν. pag. 681. & quod e Diodori narratione alioquin notum lib. xx. p. 778. nempe juxta traditam de eadem fabulam, illam, necato ejus a Junone partu, aliorum liberos furari coepisse, ac inde, quod addunt, *nutrices, ubi terrorem vellent infantibus incutere, Lamiam continuo, quo illa eos scilicet raperet, advocasse*, διὰ τοῦτο καὶ τὰς τίτθας ἀποφοβούσας τὰ βρέφη, καλεῖν ἐπὶ τούτοις τὴν Λαμίαν. Verum quod adhuc propius ad hunc Callimachi locum facit, notant iidem Critici, dictam ab hac *Lamia* urbem Laestrygonum Λάμον, & cujus caeteroquin, ut in eorum solo, meminerat pridem Homerus Odyss. κ. vs. 82.

——— Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,

Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην,

——— *Lami ad excelsam urbem,*

Magnas seu *remotas habentem portas Laestrygoniam.*

Notum autem hosce Laestrygonas dictos olim eandem Siciliae partem una cum Cyclopibus inhabitasse, ut praeter Thucydidem, ab initio l. vi. & brevia ad Homeri adductum modo locum Scholia, tradit etiam ad Lycophronem Tzetzes p. 109. de *Cyclope* seu *Leone monoculo*, ob habitationem, de qua re supra, in Leontinorum Siciliae agro. Immo cujus etiam loci heres *Lamus*, haud minus ac ille μονόμματος Cyclops Polyphemus, Neptuni filius itidem traditur in dictis ad Homerum scholiis. Adeo, ut ad incutiendum vagientibus infantibus aut immorigeris alioquin, ut hoc loco, puellulis terrorem, pro μορμολυκείῳ seu *larvae terribilis adspectus*, e *Cyclopibus* aliquem, *Argen* puta, ut hic mox additur, vel *Steropen*; aut vero ex eodem, uti vidimus, solo *Lamiam*, Λιβυστικὴν alioquin seu *Africanam* ab Euripide apud Diodorum dictam, advocare matres apud Graecos, aut nutrices fuerint olim solitae; & quem morem suo adhuc aevo durasse refert loco indicato Diodorus. Unde factum etiam, ut ad Romanos idem quoque hujus *Lamiae* μορμολυκείου transierit, ac proinde *terriculas Lamias* dixerit Lucilius apud Lactant. l. i. c. xxi. aut *Lamias noxiis animis armatas venire*, Apulejus, Milef. lib. v. ut de noctis apud Tertullianum *turribus*

Lamiis fileam; aut de vexato apud Plautum Trucul. II. Sc. II. loco, ubi *Lamias*, fed refragantibus melioribus libris, inferre nonnullis eruditis vifum; aut vero hic mittam, nocturnas illas ftrigas, quae quamquam horrendum noctu ftridentes, & infaufti alioquin ominis vel occurfus creduntur, non *larvarum* tamen feu μορμολυκεῖων ad terrendos pueros aut infantes, fed *nutricum* operam iis praeftare dicuntur ab Ovidio Faft. l. VI. vf. 135.

Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes.

Vf. 68. Ἄργην ἢ Στερόπην] E feptem nempe, quot exftitiffe Cyclopas tradit Strabo l. VIII. pag. 373. tres tantum ab Hefiodo ac Virgilio, hic vero duo, fed quibus mox addit tertium, nempe *Brontem*, a Statio autem duo tantum, *Steropes Brontesque*, de Equo Domitian. vf. 4. commemorantur. Quamquam autem primus ex iis Ἄργης, obvia origine ob ἀργῆτα κεραυνὸν, *candens fulmen*, ab Homero haud femel dictum, denominatus videatur; haud minus tamen Ἄργης, quafi ἀργὸς dici potuit hic Cyclops, eo nempe intuitu, quo fponte feu citra ullum ferendi aut arandi laborem, terra olim omnia eis fubminiftraffe dicitur, Odyff. I. vf. 108.

Ο τι φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν,

Neque ferunt manibus plantam, neque arant.

Unde etiam eosdem Cyclopas ἀργοὺς vocat Philoftratus Heroic. p. 632. Κύκλωπας, οὓς λέγεται ἡ γῆ ΑΡΓΟΥΣ βόσκειν, *Cyclopas, quos terra dicitur otiofos alere.* Sic ἀργὸς χώρα Graecis *terra inculta*, ut praeter Xenophontem apud Dionem Chryf. Orat. VII. p. 105. οἱ τὴν ἀργὴν τῆς χώρας ἐργαζόμενοι, *qui incultam regionis partem colerent* feu *ararent*. *Brontem* vero & *Steropen*, ficut Maro, aut dicto loco Statius, ita dudum ante conjunxit, fed juxta primaevam vocum fignificationem, Aefchylus Suppl. vf. 35. βροντῇ, στεροπῇ, *tonitru & fulgure*. Alibi vero ad utrumque alludit, nempe Prom. vf. 921. ὃς δὴ κεραυνοῦ &c. ubi notant veteres Critici, ea ibi a Tragico dici, intuitu horum duorum Cyclopum, *Brontis* & *Steropis*, qui quum Saturni *fratres* effent & monoculi, ab eo tamen, tanquam infidiatores in Tartarum fuerunt projecti, inde vero a Jove, ubi rerum potitus effet, educti, futuri nempe συνεργοὶ τοῦ κράτους, *potentiae ac roboris coadjutores*; quorum nempe ille βροντὴν feu *tonitru*, alter στεροπὴν feu *fulgur* eidem fabricaverint. Unde juxta haec veterum μυθολογήματα, minus mirum, fi ob occifos ab Apolline, in ultionem fulmine ambufti Aefculapii filii, eosdem Cyclopas, idem e Coelo a Jove continuo dicatur expulfus; prout id a Luciano non folum de Sacrificiis, fed pridem ante ab Orpheo vel Onomacrito in Argonauticis traditur vf. 174. &c. Adde hifce quod χαλκοῦ στεροπὴν, feu *aeris fulgorem*, faepe apud Homerum legimus, & opportune proinde unus e χαλκεῦσι his feu *aerifabris* Cyclopibus, illo Στερόπης nomine fuerit appellatus.

Ibid. Δήμαλ© ἐκ μυχάτοιο] Mercurius hic proinde inducitur, quafi

quasi unus e μυχίοις Θεοῖς (cujusmodi a Graecis, ut id alibi e Dionys. Halic. & Aeliano de Animalibus illustramus) olim dictis; quique etiam κτήσιοι, a Romanis autem *Dii penetrales* vocantur. Idque satis opportune, ut κερδῷος Deus, seu LUCRORUM POTENS, sicuti dicitur in veteri Inscriptione; in *penu* proinde, *loco aedium intimo*, seu ut hic δώματος μυχοιτάτῳ coleretur; ac unde similiter dicti μυχοὶ πόλεως de *urbis aerario*, a Xenophonte apud Athenaeum l. x. p. 414.

Vs. 69. Ἑρμείης σποδιῇ &c.] Non proinde hic, ut vulgo in antiquis ejus simulacris, visitur idem *Mercurius*, & qualis a Galeno dictus in Protrept. c. III. φαιδρὸς τὰς ὄψεις, *vultu hilaris*; ac prout idem χαριδότης seu χαριτοδότης potius, (sicut utrumque alibi apud Plutarchum & apud Julianum Imp. sed postremum rectius legi, ad hujus Caesares olim monui) *gratiae largitor*, apud Samios olim cultus teste Plutarcho Qu. Graec. p. 303. Nempe juxta Homerum de eodem Mercurio dicentem, Odyss. O. vs. 318.

—— ὅς ῥά τε πάντων
Ἀνθρώπων ἔργοισι ΧΑΡΙΝ καὶ κῦδος ὀπάζει,
—— *qui equidem omnium*
Hominum operibus GRATIAM *& gloriam largitur.*

Alius autem hic ejus habitus, atra scilicet fuligine obsiti, Vulcani instar aut Cyclopis monoculi e fabrilibus ad fornaces operis prodeuntis; quo idem terribili illo adspectu, puellam contumacem continuo terreret, matrique morigeram & obsequentem efficeret. *Cinereus* ergo seu atratus hic *Mercurius*, non COELESTIS proinde, sicuti ille in marmoribus antiquis subinde dicitur; neque ille assimulatus alioquin sub servili Sosiae, cujus imaginem se ferre dicit apud Plautum, schemate *Mercurius*; sed χθόνιος vere & ΝΥΧΙΟΣ, *terrestris & NOCTURNUS*, qualis apud Aeschylum vocatur, Choëph. vs. 725, & qui pro *morte*, etiam dictus in eodem dramate vs. 620. Adde qui τρικέφαλος, *triceps*, apud Lycophronem p. 111. vocatur; senis vero instar barbati, sine manibus ac pedibus, ut e Plutarcho constat Polit. praecept. p. 797. subinde depictus; talis utique, qui quasvis formas, ad terrorem proinde non minus ac ad gratiam conciliandam opportunas, induere esset omnium maxime idoneus. Quam in rem autem, (qui nempe immanem *Cyclopem*, seu *fuliginosum* referret *Mercurium*, cujusque aut alterius *terribilis*, juxta Poëtam, *viso formae* adspectu, immorigeri erga parentes fugientesque eorum ora liberi ad officium reducerentur) famuli alicujus seu vernae domestici adhibitum olim ab iisdem parentibus ministerium. Index hujus rei haud uno loco Chrysostomus, ut Homil. x. in Matth. p. 67. T. II. edit. Savil. οὕτω καὶ πατέρες φιλόστοργοι παισὶ καὶ ΜΗΤΕΡΕΣ φιλόπαιδες· ἐπειδὰν τὰ ἴδωσι ΠΑΙΔΙΑ τὴν πρὸς αὐτὰς συνουσίαν ἀφέντα, καὶ μετὰ τῶν ὁμηλίκων παίζοντα, ΠΟΛΛΑ ΤΟΥΣ ΟΙΚΕΤΑΣ ΥΠΟΚΡΙΝΑΣΘΑΙ παρασκευάζουσι ΦΟΒΕΡΑ, ὥστε ὑπὸ τοῦ δέους καταναγκασθῆ-

ναι πρὸς TON MHTPIKON κόλπον καταφυγεῖν. *Ita etiam faciunt patres aut vero* MATRES, *qui* LIBEROS *diligunt: quum enim eos vident a parentum se conspectu subducere, & cum aequalibus ludo detineri*, FAMULOS *jubent* MULTA *ad* TERROREM *iis ciendum comminisci, quo metu iidem adacti, in* MATERNUM *sinum confugiant.* Alia adhuc eam in rem ex eodem Chrysostomo adducentur ad sequentia Poëtae verba.

Ibid. σποδιῇ κεχρημένος αἰθῇ] Κεχρισμένος hic legendum statuit H. Stephanus, quod nec improbandum, nec necessarium tamen puto. Hesychius, κεχραμένη, ῥερυπωμένη, valde apposite ad hunc Mercurium atra fuligine obsitum seu sordidatum; κεχρημένος itaque pro κεχραμένος, & quo firmatur Annae laudatissimae de eadem hac voce notatio. Αἰθῇ vero reddunt hic Scholia, τῇ κεκαυμένῃ, τῇ μελαίνῃ, *perustae, nigrae.* Quomodo apud Nicandrum Ther. p. 20. de serpente haemorrhoo dicitur, ὅτε ἢ ἴμπαλιν αἰθὸς, ubi veteres Critici: ΑΙΘΟΣ δὲ ἤτοι ΚΕΚΑΥΜΕΝΟΣ, ἢ ΣΠΟΔΙΩΔΗΣ, ἢ διάπυρος, ἢ αἰθαλώδης h. e. *αἰθὸς autem vel perustus, vel* CINERITIUS, *vel candens, vel* FULIGINOSUS. Idem Nicander Ther. pag. 64. αἰθὰ μύρτα i. e. juxta Criticos ibidem μέλανα, haud aliter nempe ac Horatius lib. I. Od. XXV. & qui hinc illustratur, dixit, *pulla magis atque myrto*; ut proinde non opus fuerit viro magni nominis, hunc Lyrici locum aliter legere, & *pullam* hic *myrto* abjudicare. Idem vero hic sordidati Mercurii, seu Cyclopem *atri carbonis fuligine mentientis* habitus, quo ipse Mulciber Cyclopum Dominus seu fuliginosae REX ARTIS (uti in veteri nummo, de quo nos alibi, designatur) *a fornace veniens favillis adhuc plenus, & facie ob fuliginem denigrata*, se Jovi pocillatorem apud Lucianum sistere dicitur, ἐκ τῆ καμίνου ἥκοιλα, ἔτι τῶ σπινθήρων ἀνάπλεων, dein ἀπὸ τῆ ἀσβόλης κατῃθαλωμένον τὸ πρόσωπον, Dial. Deor. pag. 130. edit. Salmur. Non ergo quod a formae studiosis olim factum liquet, & ad gratiam proinde, non ad terrorem conciliandum, ut haberet hic solum Mercurius, quod ait Juvenalis Satyr. II. vs. 93. *Supercilium madida fuligine tinctum*, & eadem de re Clemens Paedag. l. III. p. 228. ταῖς ὀφρύσι τὴν ἄσβόλην ἀναμαστλέυθρασι, *supercilia fuligine illinunt:* immo ut plane referret illum sordidum, de quo Machon Comicus ait apud Athenaeum l. XIII. pag. 581. ἄνθρωπον ἄχρι τῦ σόματος ἠσβολωμένον, *hominem ad os usque tinctum fuligine.* Duae nempe id genus μορμολυκείων, quibus pueros olim seu infantes terrerent, species; una *larvarum* seu προσωπείων, quibus ad faciem, histrionum instar, adligatis, Lamiae alicujus, aut fictam alterius formidandi adspectus faciem continuo referrent, & cujusmodi a Talmudicis etiam dictas טלמוסא *talmusa* aliunde constat, in qua autem *lamiae* vocem exstare, haud male licet statuere, Quale vero *larvarum* seu προσωπείων genus, infantibus olim, cum terroris, tum risus spectatorum gratia objectum, nec a nutricibus solum, sed a famulis quoque aliisve domesticis

Digitized by Google

mesticis praeter locum jam ad superiorem notam adductum, tangit adhuc alibi Chrysostomus, ut adv. Judaizant. p. 376. T. VI. edit. Savil. καθάπερ καὶ ΤΟΙΣ ΠΑΙΔΙΟΙΣ ἐκείνοις ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ δεικνύντες, ΦΟΒΕΡΑ καὶ καταγέλαστα τῶν μιαρῶν οἰκετῶν (οὐ γάρ ἐστι φύσει φοβερὰ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς διανοίας οὕτω φαίνεται) πολὺν κινοῦσι γέλωτα. *Sicuti* INFANTIBUS *illis* LARVAS *exhibentes* AD TERROREM *& risum factas multorum e sceleratis famulis (neque enim natura sunt illae terribiles, sed ita ob mentis debilitatem videntur) magnum excitant risum.* Quibus adde ejusdem oris aurei Scriptoris verba Ἀνδριαν. pag. 494. ejusdem Tomi: καὶ γὰρ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, τὰ μικρὰ, μὲν ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ δέδοικε, dein, καὶ τὸ μὲν εὐκαταφρόνητον φρίττει ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ. INFANTES *enim parvas etiam metuunt* LARVAS &c. & *despicatissimam quidem horrent* LARVAM. Altera autem harum μορμόνων, ut eas vocat Comicus, species, ubi citra ullum hujusmodi fictae faciei, seu larvae eidem circumpositae, usum, *facies solum atrae fuliginis cinere*, ut Apuleji Miles. l. IV. verbis utar, & sicut hic Mercurius itidem dicitur σποδιῇ κεχρημένος vel κεχρισμένος αἰθῇ, illita, aut vero alio modo deformata comparebat.

Vs. 70. Κούρας μορμύσσεται] Sic infra H. in Del. vs. 297. de Deo alioquin puellis minus formidato, Hymenaeo nempe, Ἤθεα κουράων μορμύσσεται, *mores puellarum terret*, a μορμὼ nempe seu μορμὼν pro *terriculamento*, uti vidimus, facta vox μορμύσσεται, sicut alibi apud Comicum Ran. p. 255. μορμορωπὰ, *terribilia*, & apud Lycophronem p. 61. μορμωπὸν dicitur, h. e. φοβερόν. De effervescente alioquin aqua marina, μορμύρειν dixit Apollonius l. I. vs. 543. & quam proinde utramque hujus vocis μορμύρειν significationem erudite, ut solet, tangit, qui inde etiam lucem accipit, Hesychius, μορμύρειν, ταράσσειν, ἀφρὸς ἀποβάλλειν. Haud mirum vero, si fuliginoso illo vultu Cyclopem referens Mercurius, *ignarae puellae continuo terrorem incutiat*; quum ipsi Deorum Patri, fuliginosi Vulcani, quamquam domestici, eique consueti ad cyathum ministri adspectus, nauseam conciliare dicatur, adlato paullo ante apud Lucianum loco, ubi nempe de eodem Mulcibero mater Juno ait ad Jovem: ἀσβόλου μεστός ἐστι, καὶ ΝΑΥΤΙΑΣ ὁρῶν αὐτὸν, *fuligine plenus est*, & NAUSEAS, *ipsum intuens.*

Ibid. ἡ δὲ τεκοῦσα] Aliter nempe ad Mercurii illius fuliginosi adspectum adfecta haec puella, quam in coitu deprehensam ac trepidantem filiam, mater subito *communis Mercurii* mentione securam esse jubet & ab omni metu liberam, Anthol. l. VII. Ep. CXLIV.

—— ἀλλ' εἰσιδοῦσα
Ἐξαπίνης, Ἑρμῆς κοινὸς, ἔφη, θύγατερ,
—— *sed introspiciens*
Repente, Mercurius communis, dixit, o filia;

& de qua appellatione *communis Mercurii*, praeter paroemiogra-

phos,

phos, videri possunt Aristides Rhetor. l. II. c. CXIV. & Theophrasti Charact. περὶ βδελυρ. ubi de repertis in via nummis aureis partem sibi deposcens, illud continuo usurpat, κοινὸν εἶναι τὸν Ἑρμῆν, *Mercurium esse communem.* Hinc alioquin illud Veneris ad Mercurium apud Apulejum Milesf. l. VI. *scis nempe sororem tuam Venerem, sine Mercurii praesentia nil unquam fecisse.*

Vs. 72. τριέτηρος] Quae vox haud facile alibi occurrit, pro τριέτης, aut sicut alioquin τριετηρὶς idem, quod τριετία. Τριέτηρος itaque uti διέτηρος &c.

Vs. 74. Ὀπτήρια δοίη] Munera nempe ob Dianam primum a se visam; sicuti vicissim eadem Diana seu Phoebe ob natum Latonae, non matri quidem, ut hic, sed sorori Phoebum, natale donum seu ὀπτήρια, juxta veteres ad eum Criticos, dedisse dicitur ab Aeschylo Eum. vs. 7.

Φοίβη, δίδωσιν δ' ἣ γενέθλιον δόσιν
Φοίβῳ, ——
Phoebe, haec autem dedit natale donum
Phoebo, ——

ubi veteres Enarratores: Γενέθλιον δόσιν, ἀντὶ τοῦ ΟΠΤΗΡΙΟΝ, θεασαμένη τὸν τῆς ἀδελφῆς ἑαυτῆς Λητοῦς παῖδα, δέδωκε συγγενικὴν δόσιν, *Natale donum, pro eo quod* ΟΠΤΗΡΙΟΝ *dicitur: viso enim sororis suae Latonae filio, dedit ei munus, quale a consanguinitate propinquis dari solet.* Sic Xuthus apud Euripidem dicitur in praemium agniti filii continuo duas Bacchi petras, seu rupes, victimarum sanguine Delphis respersisse, Ion. vs. 1127.

Δεύσειε δισσὰς, παιδὸς ἀντ' ΟΠΤΗΡΙΩΝ,
Rigaret geminas pro agnitione seu *conspectu filii* petras.

Quae loca, quamquam unice hunc Callimachi interpretentur ac illustrent, cum Lexicographis, tum eruditis Callimachi editoribus indicta hactenus videas. Ὀπτήρια vero insuper dicta, cum *dona*, quae juxta Pollucem pag. 82. sponsae dabantur, ubi primum in sponsi conspectum prodiret eadem; tum praeterea juxta Hesychium, ἐν ἀνακαλυπτηρίοις, seu tertio a Nuptiis die, quo nempe nova amoto flammeo, & ita detecto primum vultu, a propinquis conspiciebatur, Ὀπτήρια τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ. Non unus proinde usus hujus vocis ὀπτηρίων, sed ita ut primus ille vulgo praetermissus, de *Natali* quasi *dono*, seu nato & viso primum infante, a propinquis dari solito; abunde, uti modo vidimus, veterum poëtarum Euripidis & Callimachi hoc loco, tum Criticorum ad Aeschylum auctoritate & testimoniis firmetur. Ad ea vero ὀπτήρια seu *dona*, quae dabantur *recens nuptae* in ἀνακαλυπτηρίοις, & inde ἀνακαλυπτήρια eadem dicta, referri continuo debet, quod de *Sicilia* Proserpinae, pro tali *munere in nuptiis data* refert Plutarchus in Timoleonte, τὴν νῆσον ἐν τοῖς γάμοις ἀνακαλυπτήριον αὐτῇ δοθῆναι· de Thebis vero similiter ex Euphorione veteres Grammatici ad Euripidis Phoenis. vs. 688. δοθῆναι γὰρ τὰς Θήβας τῇ Περσεφόνῃ ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀνακαλυπτήρια,

ὡς

Digitized by Google

ἐς Περσεφόνην· *datas a Jove Thebas Proserpinae, pro nuptiali detecti veli dono, ut refert Euphorion.* Accedit quod de ducente uxorem Sophista Hermocrate refert Philoſtratus de Sophiſt. l. II. p. 606. rogante quodam, ὁπότε ἄγοι τὰ ἀνακαλυπτήρια, ἀστειότατα ὁ Ἑρμοκράτης, ἐγκαλυπτήρια μὲν οὖν, ἔφη, τοιαύτην λαμβάνων, *quando deponendi veli nuptialis solennitatem esset celebraturus, urbanissime quidem Hermocrates, nuptialia, inquit, ad obnubendam eam, quam duxi, celebrabo.* Unde etiam haud parum illuſtrantur, quae ad hunc morem tum velatae primum flammeo, tum detectae poſtea recens nuptae, reſpiciunt apud Aeſchylum verba, Agam. vſ. 1187.

> Καὶ μὴν ὁ χρησμὸς οὐκέτ' ἐκ καλυμμάτων
> Ἔσται δεδορκὼς, νεογάμου νύμφης δίκην.
> *Atqui oraculum non amplius per velamina*
> *Vos adſpiciet, novae nuptae inſtar.*

Neque tamen, ut obiter hoc tangam, confundenda eadem ὀπτήρια, ſeu *dona*, quae ἀνακαλυπτήριος data, tertia proinde demum, uti diximus, a nuptiis die, cum alio *nuptiali munere*, de quo Juvenalis Satyr. VI. vſ. 204. *quod prima pro nocte datur*; immo quale ipſe Vulcanus, non, ut hic, ob viſam primum Dianam, ſed ſponſae Veneri *ante thalami rudimentum nuptiale munus obtulerat*, apud Apulejum Mileſ. l. VI.

Vſ. 75. Βρόντης σε σιδαρεῖον] Unde liquet inde, aut e ſimilibus veterum Poëtarum locis, hoc Cyclopis nomen, ſicuti alterum paullo ante Στερόπης, deſumpſiſſe Graecorum exemplo Maronem, obviaque aliunde ejus rei ratione, qua ſupra etiam βρόντην & στεροπὴν ab Aeſchylo conjungi vidimus. Eadem autem voce σιδαρεῖοι uſus, de Cyclopibus agens quoque Apollonius l. IV. vſ. 762.

> Χάλκειοι σιδαρῆες ἀράσσονται τυπίδεσσι,
> *Ferreae incudes gravibus tunduntur malleis.*

Sed hoc leve.

Vſ. 76. λασίης ἐδράξαο χαίτης] Ita hoc verbum cum genitivo jungit, eodemque, ſed obſcoeno ſenſu, pro *apprehendere* Ariſtophanes Ran. pag. 23. τοῦ μέζεα δραξάμενον· in Scholiis, δραξάμενος τοῦ αἰδοίου. Χαίτη autem hic λασίη, ſeu *hirſuta*, utpote de corporis ſeu in pectore *pilis* horum agreſtium ac ferorum Cyclopum dicta; non autem de *capitis coma*, ſicuti ſubinde apud Poëtas & alibi apud hunc Callimachum, eaque tam virili quam muliebri, vox eadem ſumitur. Quae etiam χαίτη eo opportunius hic de immanibus Cyclopibus dicta, quod de *coma* in jugis montium *frondoſa*, eadem nonnunquam, & ab hoc ipſo Callimacho dicitur infra Hymn. in Delum vſ. 81. ὡς ἴδε χαίτην σειομένην Ἑλικῶνος, *ut vidit comam agitatam Heliconis*; hi autem Cyclopes ſupra vſ. 52. *jugis Oſſae montis ſimiles*, uti vidimus, fuerunt appellati. Immo haud aliter ac de ipſius Cyclopis Polyphemi comis dicitur apud Philoſtratum l. II. Icon. p. 811. χαίτην μὲν ἀνεσίαν ὀρθὴν καὶ ἀμφιλαφῆ πίτυος δίκην, *erectam quidem & denſam, pinus*

pinus more, quatiens comam. Hanc vero *hirsutam* eorundem Cyclopum, non capitis quidem, sed pectoris χαίτην, non δρωπακισμοῖς aut ψιλώθροις, quibus usi olim eam in rem molles & effeminati homines; neque γναφίῳ alicujus, sed sola digitorum opera, attrectat ac evellit hic Diana, picatricis velut officium iisdem, quamquam invitis, uti mox adhuc dicitur, praestans tenella haec Dea.

Vſ. 77. Ὤλοψας δὲ βίηφι] Scholia hic, ὤλοψας, ἀπέτιλας, ἐλέπισας, haud aliter ac apud Hesychium, ὀλόπτειν, λεπίζειν, *decorticare*, *vellere*. Usus eadem voce ὀλόψας, retento nempe priori ο brevi ob metrum, Nicander Ther. p. 48. πτρον ὀλόψας, ubi veteres Critici, ὀλόψας δὲ, ἀντὶ τοῦ λεπίσας, κόψας, pro *decorticans*, *tundens*, hic autem pro *vellens*, ut apud Hesychium, & quidem, quod hic additur, *violenter* seu βίηφι, alio proinde blanditiarum genere, quam quo supra eadem nata, Patrem demulcens Jovem, barbae ejusdem pilos apprehendere conabatur. Immo, ut simile quid a Diana ea in re factum occurrat, quod in pictura veteri de Nymphis quae vincto ac invito Pani barbam novacula raderent, apud Philostratum legitur l. II. Icon. p. 798. Haud sponte proinde περιψιλωμένοι aut λελειωμένοι, seu *pectore laevigati* hi feri ac hirsuti Cyclopes; neque proinde veterum Tyrrhenorum aut Tarentinorum instar, qui publice in tonstrinis picandos se ac radendos toto corpore praebebant, immo a quibus Tarentinis, hoc ψιλώσεως exemplum, alias quoque gentes desumpsisse, tradit Athenaeus l. XII. p. 518. & p. 522.

Ibid. τὸ δὲ ἄτριχον εἰσέτι &c.] Id quod scilicet aevo Callimachi, ex obviis tum Cyclopum iconibus seu picturis, & quod etiam hic innuitur, licuit continuo percipere. Sicuti enim nudi depicti vulgo aut sculpti gentium Dii, ita id eo magis de Cyclopibus, qualis apud Maronem *nudus membra Pyracmon*, circa fornaces nempe & aera candentia jugiter desudantibus, licet facile statuere. A quo tamen more, quem hic tradit Callimachus, *depiles* nempe, seu ἀτρίχας *circa pectus* Cyclopas effingendi abit Philostratus l. II. Icon. pag. 811. ubi agens de Cyclope Polyphemo, totoque ejus habitu in picturis suo adhuc aevo conspicuis, ait, ΣΤΕΡΝΟΝ τε καὶ γαστέρα καὶ τὸ εἰς ὄνυχα ἥκον, ΛΑΣΙΟΣ πάντα, PECTUSQUE *ad ventrem*, *& quod ad unguem tendit*, PENITUS HIRSUTUS. Prostant quidem etiamnum, non Cyclopum forte, quamquam ea de re nihil certo velim statuere, sed eorum magistri Mulciberi simulacra, cujusmodi etiam jam ante protulimus in nummis caelata, aut caeteroquin sculpta in priscis Marmoribus, sed e quibus ea de re, an scilicet τὸ στέρνον λάσιος, seu HIRSUTUS PECTORE, habitus fuerit, haud facile licet statuere. Herculem quidem e lato & *toroso pectore* continuo agnitum arguit Philodemus, Anthol. l. IV. c. XII. Ep. LXXXVI. Στέρνα δὲ καὶ νηδὺς Ἡρακλέα, *pectus vero & venter Herculem* produnt, & qui a Theocrito etiam di-

ctus

Digitized by Google

ctus Idyll. XXIV. vs. 78. λῖν σέρνον πλατὺς Ἥρως, *lato pectore Heros.*

Vs. 78. Μεσσάτιον στέρνον &c.] Non itaque depiles redditi toto corpore hi feri Cyclopes, ut vulgo olim gens cinaedorum; aut sicuti a luxuriosis illis Tarentinis factum tradit loco modo indicato Athenaeus l. XII. p. 522. εἰς τοσοῦτον τρυφῆς προελθεῖν, ὥστε τὸ ΟΛΟΝ ΧΡΩΤΑ παραλεαίνεσθαι, καὶ τὸ ψιλώσεως ταύτης τοῖς λοιποῖς κατάρξαι, *eo usque deliciarum processisse, ut* TOTUM CORPUS *laevigarent, ita reliquis hoc pilorum avellendorum exemplum praebuisse.* In quem etiam, ut viros plane dedecentem, non violentarum quidem ut hic, sed spontanearum παρατιλτριῶν morem acriter invehentem videre licet eruditissimum Clementem Paedag. l. 2. p. 198.

Ibid. Κόρσῃ] Κόρσῃ *per tempora* hic reddit Interpres, melius *caput* vertisset, quum adfectus ille, de quo sequenti versu agitur, fieret in capite seu ejus *capillis* & *in barba*, ut de eo ait Celsus l. VI. c. IV. Neque vero solum *caput*, aut quandoque *tempora* vox eadem κόρση apud Homerum aliosque Poëtas veteres denotat, sed *capillos* etiam, ut apud Aeschylum Choëph. vs. 280.

Λευκὰς δὲ κόρσας τῇδ᾽ ἐπαντέλλειν νόσῳ.

Albos capillos una cum hoc exoriri morbo.

Unde alibi in Ἰφιγενείᾳ, deperdito dramate, dixerat idem Tragicus ἀποκεκορσωμέναις, pro ἀποκεκαρμέναις, seu *tonsis*, ut observat Hesychius in eadem voce, additque, κόρσας γὰρ τρίχας, seu *capillos* ea voce significari. Unde κορσωτὴς etiam Athenis dictus, cui barba primum rasa, ut id tradit Athenaeus l. VIII. p. 565.

Vs. 79. ἀλώπηξ] Notus e Medicorum filiis aut parentibus, Hippocrate, Galeno, aliisque, morbus, capillos capitis depascens, seu qui *capillorum defluvium* l. XXVIII. c. XI. a Plinio dictus; & de quo inde cum φαλακρώσει & ὀφιάσει, *calvitie* & *ophiasi*, agunt iidem, ac prae caeteris, ut solet, fusius, ex variis veterum observationibus Galenus de Compos. simpl. Medicam. l. III. c. II. Duplex vero traditur hujus nominis ratio; una juxta eundem Galenum, Paullum Aeginetam l. III. c. I. aliosque, quod simili adfectui sint *Vulpes* maxime obnoxiae; altera, & quae hinc in Scholiis Callimachi legitur, per similitudinem ita vocari hunc morbum, quod nempe ubi minxerit *Vulpes*, ejus lotio locus inde continuo sterilis reddatur. Fallitur autem Frischlinus, a quo ἀλώπηξ hic per enallagen dictus creditur, pro ἀλωπεκία, quomodo nempe adfectus ille vulgo in veterum Medicorum libris, Galeni, Aeginetae, Tralliani, Celsi etiam inter Latinos, & inde in Gorraei aliisque vulgaribus Lexicis Medicis, dici tantum consuevit. Verum ἀλώπηξ dictus antea fuerat a Medicorum parente (& quod diligentissimum Foësium, sicut reliquos, non fugit) libro nempe περὶ παθῶν §. IX. ubi hunc & similes enumerat adfectus, λέπρα, καὶ κνησμὸς, καὶ ψώρη, καὶ λειχῆνες, καὶ ἄλφοι, καὶ ΑΛΩΠΕΚΕΣ ὑπὸ φλέγματος γίνονται, *lepra, & pruritus, & scabies,*

ſcabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciae ex pituita oriuntur. Cui nunc accedit hujus apud Callimachum loci teſtimonium, auctorem illis, quos poſt Hippocratem hodie verſamus, Medicorum filiis vetuſtiorem.

Vſ. 82. κατακλεῖδα βελέμνων] Ita *pharetram* vocat tanquam *ſagittarum reconditorium*, ſeu θησαυρὸν βέλεσι, ſicut eam indigitat Aeſchylus Perſ. vſ. 1027. duobus autem ante verſibus, ὀϊστοδέγμονα, *ſagittarum capacem*, & ſimiliter ὀϊστοδόκῳ φαρέτρῃ, Apollonius l. I. vſ. 1194. ac infra Callimachus, φαρέτρας ἰοδόκους, vſ. 213. Alioquin κατακλεῖδα de *clavicula* in machina, quam γαστραφέτην, ſeu quae ventris impulſu intenditur, dixit Hero in Βελοποιϊκοῖς a Baldo editis pag. 8. & 9. quum eadem κατακλεῖδος voce, vulgari ſignificatione de *ſerra* aut *peſſulo*, uſus ſit Ariſtophanes, Veſp. p. 440.

Καὶ τῆς κατακλεῖδος ἐπιμελοῦ καὶ τοῦ μοχλοῦ,
Serram atque vectem diligenter inſpice.

Pro eo vero quod apud Nicandrum hodie exſtat, Ther. p. 35. κληῖδας ἀναρρήξας ἑκαθέρωθεν, *claviculas confringens utrinque*, κατακληῖδας olim legerunt ibidem, ut ex eorum ſcholiis ad hunc locum conſtat, veteres Critici, ſed alia quam in ſuperioribus vocis illius ſignificatione, de *claviculis* nempe in ſuperiori thoracis parte, & quo ſenſu eaſdem Attici, ac ipſe Galenus de uſu partium l. XIII. c. XI. τὰς κλεῖς, non κλεῖδας dixerunt. Quomodo etiam κλεῖν συντρίβειν, non κλεῖδα, *claviculam conſtringere*, dixit Andocides de Myſteriis p. 203. edit. Hanov. & κλεῖν κατεαγῆναι a Demoſthene dici, non κλεῖδα tradit Herodianus p. 88. ac prout illud ſimiliter apud Dionem legitur in Hadriano p. 792. τὴν κλεῖν κατέαξε, *claviculam confregit*, & praeterea in Graecorum ad Hermogenem Commentariis legitur pag. 310. τὸ σκέλος πεπαρμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα, *crus transfoſſum, claviculam luxatam.* Quamquam κλεῖν etiam, non κλεῖδα, de *clavi* ſeu *ſerra* januae uſurpet Ἀττικώτατος Lyſias Orat. I. pag. 7. κλεῖν ἐφέλκεται, *clavem attraxit* januae, ſeu *obſeravit.*

Vſ. 83. Ληταίας] Quae Λητωῒς ſupra dicitur vſ. 45. apud Oppianum vero, ut hoc loco, Λητωΐας, ἰοχέαιρα, Cyneget. vſ. 109. Sic Ἀχαιϊάδες ſicuti infra etiam Hymn. in Delum & in Lav. Pallad. & Ἀχαιΐδες promiſcue apud Homerum ac alibi.

Vſ. 84. Μόνιον ἐάκος] De fera in ſolitudine paſcente id in genere explicant hic Scholia; de *apro* autem ſeu *porco ſilveſtri* Latinus Interpres ac in Notis; quod nempe Heſychius, de quo tamen ſilet vir doctus, monuerat, Μόνιος, ὗς ἄγριος, ὃς μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος, h. e. μόνιος, *porcus ſylveſtris, qui cum reliquis non congregatur.* Id quod non ſolum ab aliis Grammaticis de hac voce μονίῳ pro *porco ſilveſtri*, Suida & Phavorino, ſed & ab Aeliano praeterea adſeritur, de Animalibus l. VII. c. XLIII. καλοῦνται δὲ καὶ τῶν ὑῶν μόνιοί τινες, *ſuum etiam nonnulli ſingulares* (μόνιοι) appellantur; & quo ſpectat dictus inde a Lycophrone

Digitized by Google

phrone κάπρῳ μονιῷ, vſ. 74. *porcus ſolitarius*, ut erudite jam id monuit ὁ πάνυ Bochartus, Hieroz. l. III. c. XXIX. Locum autem Pſalm. LXXX. 13. quod adtinet, qui a LXX. Interpretibus redditur, Σῦς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος, & a vulgato, *aper de ſilva & ſingularis ferus*, ubi μονιὸς ἄγριος a Cyrillo, quod notat etiam in eadem voce μονιὸς Heſychius, de *onagro* ab eo explicatur ad Hoſ. c. IV. vſ. 8. Quo tamen inde μονιὸν de *onagro* a Senioribus dictum, negat Bochartus, tum adducto jam loco, tum alibi l. III. c. XVI. De alio tamen, quam de *apro*, μονιὸν ἄγριον ibi ab iisdem Senioribus dici, abunde arguit facta ante *apri*, nempe σῦς ἐκ δρυμοῦ, ſeu *porcus de ſilva*, ibidem mentio, & juxta veterem Interpretem, *aper de ſilva*; atque ita ſequentia ejusdem verba, & *ſingularis ferus*, nullatenus cum eodem viro doctiſſimo de *apro*, quamquam idem μονιὸς ſeu *ſingularis* ſit ab aliis dictus; ſed aut de *onagro* juxta Cyrillum & Arabem Interpretem, aut de alia fera ſilveſtri intelligi omnino debeant. Δάκος autem in genere, ut hoc etiam Callimachi loco, de quibusvis *feris noxiis* olim dictum; neque proinde de *reptilibus* solum, ut de *vipera* apud Aeſchylum Choëph. vſ. 528. νεογενὲς δάκος, *recens natum noxium animal*; aut de *aſpide*, apud Nicandrum Ther. p. 11. ſed de aliis etiam, ut de *ſphinge* apud eundem Tragicum Sept. Theb. vſ. 564. θηρὸς, ἐχθίστου δάκους, *beſtiae, inimiciſſimae ferae*, non *morſus*, ut ibi Interpres poſtremam hanc vocem reddit, & ad quem locum melius veteres Critici: δάκους, ἀντὶ θηρίου, ὥσπερ (forte ὅπερ) ἐπώνυμόν ἐστι τὸ δάκος· πάντα γὰρ δάκη λέγει, ὡς λόγοις ἄξια. ſeu, ut ibi legendum puto, αἴτια, h. e. δάκους, *pro fera, cui nempe cognomen eſt* δάκος; *omnes enim ferae* δάκη *dicuntur, tanquam dolorem adferentia*. Unde rurſus alibi apud eundem Tragicum δάκος, modo de *equo Trojano* dicitur, cujus nempe opera Troja diruta, eademque tot caeſorum ſanguine foedata eſt, nempe Ἀργεῖον δάκος, *Argiva fera*, Agam. vſ. 834. modo de *monſtro mulieris*, ut Plautinis utar verbis, ſeu Clytemnaeſtra fera viri interfectrice, Caſſandra ait in eodem dramate, δυσφιλὲς δάκος, *inimica fera*. Ex iis autem modo dictis illuſtratur Heſychii de hac voce gloſſa: Δάκη, θηρία· καὶ δάκος, ἑρπετὸν, ſeu Δάκη, *ferae*, & Δάκος, *reptile*.

Vſ. 85. Θηρίον ἀγρεύουσα] Nempe non λαγωβόλος ſolum aut Ἐλαφηβόλος, quamquam poſtremo hoc nomine vulgo dicta haec Dea, ſed in genere θηροβόλος, uti ſupra etiam vidimus, eſt appellata, cujuscunque ferae Venatrix ſeu πολύθηρος, ut apud Euripidem, Hippol. vſ. 145. Unde invocatur illa ab Oppiano, πότνια θεὰ, πανυπείρατε θήρης, *veneranda Dea, ſuprema Domina venationis*, κυνηγ. l. IV. vſ. 21. Quod autem ſagittis omnes id genus *ſingulares & ingentes feras*, τόξοις μούνιον δάκος ἤ τι πέλωρον θηρίον, ſe proſtraturam dicit hic eadem Dea, mirum prima fronte videri poſſet; quum *ſagittis* quidem minores feras aut minus formidandas, ἀγροδοτῆρες venari fuerint olim ſoliti; eae vero, quales

indicantur hoc loco, *ingentes ac terribiles feras*, apros puta, ursos, pantheras, tigrides, leones, aliasque id genus, aut ἀκοντίοις, aut προβόλοις, *jaculis* nempe seu *venabulis*, aut vero *gladiis*; aliis praeterea artibus, ut ποδοστράβαις, seu *tendiculis*; agni aut hoedi pendentis balatibus; latentibus foveis; mixto etiam nonnunquam veneno iis escis, quibus quaeque illius generis fera delectabatur, capi eaedem aut confodi a venatoribus consueverant. Quae ex parte adtigit de leonum venatione agens Claudianus, Sec. Cons. Stilich. vs. 339. &c.

Non illos taedae ardentes, non strata superne
Lapsuro virgulta solo, non vocibus hoedi
Pendentis stimulata fames, non fossa fefellit;

& quae singula aliunde, ut e Xenophonte, Oppiano, aliisque priscis Rei venaticae Scriptoribus; aut e variis, qui ea subinde memorant, auctoribus; aut vero adhuc manifestius ex antiquis, quae adhuc supersunt, & qualia cum olim in Italia, tum alibi inspicere nobis haud semel contigit, monumentis constant. Cujusmodi inprimis venationes a Trajano, & quarum meminit in ejus Panegyrico Plinius, Romae adhuc in praeclaris Arcus Constantini Marmoribus conspicuae; inde etiam aere ad quorumvis intuitum caelatae occurrunt; aut vero quales insuper conspiciuntur inter picturas antiquas insignis Nasoniorum monumenti, Romae haud ita pridem repertas, ac singulari industria praeclare de omni hoc Antiquitatum genere meriti P. Bellorii editas itidem ac illustratas. In iis utique praeter alia, delusas etiam speculis Tigres videas, seu *vitreae tardatas imagine formae*, uti de hoc eas venandi genere (& quod jam ibi monuit sagax Antiquarius) ait Claudianus de Rapt. Proserp. l. III. vs. 268. aut vero longis scutis, iisque subinde a tergo appensis, adversus irruentium leonum impetus armatos ac tectos venatores; nullibi autem in iis, uti nec in priscis, qui ejusmodi θῆρας etiam exhibent, & de quibus alibi, nummis, *arcu* vel *sagittis* eam in rem instructos. Neque ideo tamen statuendum est, in aprorum aut similium πελώρων θηρίων, de quibus hic agit Callimachus, venationibus, omissum antiquitus, uti nec hodie etiamnum apud varias gentes, eorundem telorum seu *arcus* & *sagittarum*, quibus easdem jacularentur, usum; & sicuti de Ibero ait Silius Italicus:

Bella feris ARCU, *jaculoque agitabat Iberus.*

Unde sagitta etiam aprum Calydonium prima confixisse legitur Atalanta, eamque in rem arcu & sagittis armata eadem cernitur in veteri Marmore, ut infra videbitur ad vs. 216. Immo qua de re plenius ad Juliani Imp. ubi de Constantio Augusto, ursos, pardos & leones, totidem vere πέλωρα, ut hic dicuntur, θηρία, haud alio armorum genere, quam *arcu* & *sagittis* venante, memorat, Orat. II. p. 98. edit. Paris. agendi adhuc mihi erit locus. Ut addam hoc solum, inde factum, ut *sagittarius* inter astra,

Digitized by Google

astra, isque etiam *venator* dictus, in Dianae, ut Arcitenentis non solum, sed venatricis & venationis Antistitis Deae, tutela exstitisse dicatur a Manilio l. II. vs. 444. *Venantem Diana virum*, tuetur nempe ac protegit.

Ibid. τὸ δὲ κεν Κύκλωπες ἔδωσιν] Quales nempe silvestres ac immanes, uti hic vocantur, ferae, quotidianus erat ὠμοφάγων *Cyclopum* cibus; unde de *Cyclope* κατ' ἐξοχὴν dicto Euripides in cognomine Satyrico vs. 246.

Ὡς ἅπλεώς γε δαιτὸς ἡμεροσκόπου·
Ἅλις λεόντων ἐστί μοι θοινωμένῳ.
Quia plenus jam sum cibi quotidiani seu *montani*;
Satis leonum ego jam sum epulatus;

ubi nempe pro ἡμεροσκόπου legendum mallem, duarum solum litterarum ι & ο μεταθέσει, ἡμορεισκόου, voce nempe composita e poëtica ἡμὸς pro ἡμέτερος, & ὀρεσκόος seu *montanus*, qua postrema voce usus est Aeschylus Sept. Theb. vs. 538. μητρὸς ἐξ ὀρεσκόου, *matre e montana*, & alibi ipse Euripides, ut Hippol. vs. 1277. ὀρεσκόων σκυλάκων, *montanorum catulorum*. Quem illius etiam loci sensum adtigit in versione ejusdem Satyrici dramatis Canterus, sed non tentata ibi aut adducta ab eodem in Notis, vocis ἡμεροσκόου, ut fieri tamen debuit, quo hanc significationem *montani* eadem admitteret, emendatione. Florens autem eruditissimus, dum easdem voces δαιτὸς ἡμεροσκόου, *ferinae dapis* vertit, ac de iis caeteroquin in notis ad illud drama silet, rem quidem indicare satis habuit. Nisi vero, ut hoc addam, pro ἡμεροσκόου, aut uti conjiciebam, ἡμορεισκόου legere quis malit obvia itidem emendatione, ἡμεροσκόπου, ut ita a Cyclope δαιτὸς ἡμεροσκόπου dicatur de *cibo*, quem ille *quotidie*, feras venando, *speculabatur*. Ipsa quidem vox ἡμεροσκόπου de *diurno vigile* occurrit apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 66. & Aristophanem Lysistr. p. 890. alibi autem Ἡμεροσκοπεῖον de Hispaniae urbe, uti supra de ea obiter, apud Strabonem l. III. p. 159. Prior tamen hujus vocis emendatio, ἡμορεισκόου, nempe pro ἡμεροσκόου magis, ut vere dicam, arridet, tanquam loco illi convenientior; ac praeterea ipsius Euripidis & Aeschyli etiam, uti vidimus, qui ὀρεσκόου voce usi sunt, auctoritate quadantenus fundata.

Vs. 86. Ἔννεπες· οἱ δ' ἐτέλεσσαν &c.] Nempe dictum factum, qua de re supra ad vs. 87. Hymn. in Jovem. Immo elegans & praeclarus omnino hic versus, quo uno, imperata a Diana Cyclopibus tela; eadem ab iis continuo fabrefacta; iisque induta jam Dea innuitur:

Ἔννεπες· οἱ δ' ἐτέλεσσαν. ἄφαρ δ' ὡπλίσσαο, δαῖμον:
Dicebas; illi autem perfecerunt; statimque armata es, Dea.

Cujus plane insignis velocitatis, seu tam multa paucis adeo verbis complectentis hic Poëtae nostri locus, meruisset utique, ut a Longinis, aliisque sublimis maxime dictionis Magistris non fuisset praetermissus; nempe juxta illud Pindari Pyth. Od. IX.

 Ὠκεῖα

Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν
Πρῆξις, ὁδοί τε βραχεῖαι.
Celer autem properantium jam Deorum
Actio, viaeque breves.

Vs. 87. & 88. αὔλιν Ἀρκαδικὴν ἐπὶ Πανός.] Αὖλις hic *Panis* non *stabulum* adeo, ut vertit Interpres, quam *antrum* verius, solitam *Arcadici* hujus Dei sedem, denotat; unde Chorus apud Euripidem Ion. vs. 501. Πᾶν, τοῖς σοῖς ἐν ἄντροις, *o Pan, tuis in antris*, ac ubi nempe ille a venatione redux, ut hoc loco, & apud Theocritum Idyll. I. vs. 16.

——— ἀπ' ἄγρας
Τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται.
——— *a venatione*
Quando fessus requiescit.

Ita αὖλιν ἄγειν eam in rem apud Nicandrum de agricola post opus diurnum quiescente, dicitur Ther. p. 4.

Εἰ δὲ τὰ μὲν καμάτῳ ἐπιδεύεται, ἄγχι δέ τοι νὺξ
ΑΥΛΙΝ ἄγει, κοίτου δὲ λιλαίεται ἔργον ἀνύσσας.
Si vero labore fessus est, prope vero nox
QUIETEM *suadet, locum etiam ad recumbendum cupit opere perfecto.*

Unde lux Hesychio, & qui inde quoque, quod alioquin a magno Salmasio, ut in editione illius Grammatici Batava notatur, opportune jam factum, emendandus; Αὖλιν (non αὔλιν) κοίτην, ἐπαυλισμόν. Inde αὔλιον ab eodem Nicandro, de serpentum seu reptilium *cubili* dictum, Ther. vs. 21. αὔλια ἑρπετά, ac de κοίτῃ seu *antro* itidem montano, in quo recumbebat miser Philoctetes, apud Sophoclem debet intelligi, cognominis dramatis vs. 19. δι' ἀμφιτρῆτος αὐλίου, *per perforatum utrinque antrum* seu *cubile* (quod alioquin per *apertum ostium* reddit ibi Interpres) & sicuti mox *saxeum cubile* de eodem dicitur vs. 162. Unde etiam ἐναυλίζειν alibi de eodem Philoctete, eo in loco recumbente legitur vs. 33.

Στειπτή γε φυλλὰς, ὡς ἐναυλίζοντί τῳ,
Calcata folia, quasi quis ibi recumbat.

In quibus utique locis, αὖλις vel αὔλιον, sicuti mox in eodem hoc Hymno vs. 93. ἐπ' αὐλίον, nullam *stabuli* ita proprie dicti, quam nonnunquam tamen obtinet, significationem infert; sed *antrum, specum, cubile* vel *tecta*, seu quemcunque locum etiam in agris & sub dio capiendae quieti opportunum. Ut eam mittam significationem, quam similiter de *castris* seu *statione* militum vel navium habere hanc vocem apud Homerum liquet, & ad quem Eustathius notat, Odyss. X. p. 1934. αὖλις, κοίτη, καὶ ἡ κατασκήνωσις h.e. αὖλις, *cubile*, seu *locus ad pernoctandum*, & *sub tentoriis habitatio*, ac unde ad exemplum pastorum ἀγραυλούντων Lucae II. 8. seu ἀγραύλων, quales non ab Hesiodo solum, sed ab Apollonio etiam dicti l. IV. vs. 317. ποιμένες ἄγραυλοι, *pastores in*

agris

Digitized by Google

agris excubantes. Unde Pan ipse, Νόμιος quippe, ut notum, Deus, φιλόγραυλος dictus, Anthol. l. VI. c. XXIV. Ep. IV. Πανὶ φιλογραύλῳ, *Pani excubiarum in agris amanti*, potius, quam *amanti stabuli*, ut ibi vertit Latinus eorundem Epigrammatum Interpres.

Vs. 88. Ἀρκαδικὴν ἐπὶ Πανός.] Scilicet juxta Horatium l. IV. Od. XII. *Cui pecus & nigri colles Arcadiae placent*. A Theocrito autem, montes Arcadiae, *Lycaeum* nempe & *Maenalum* incolere *Pan* dictus, Idyll. I. vs. 123. & quibus addi potuisset mons itidem Arcadiae vel *Parrhasius*, in quo venata paullo post a Callimacho dicitur Diana; vel *Parthenius*, in quo fanum bujus *Panis* exstitisse tradit Pausanias l. VIII. p. 542. Immo unde ab eodem, ἐπιχώριος, seu *indigena* Arcadiae Deus dictus pag. 496. seu *Arcadius Deus* a Propertio l. I. Eleg. XVII. *Arcadio pinus amata Deo*. Quo referri etiam debet nummus ex eorum genere, qui *contorniati* ab Italis Antiquariis vulgo solent appellari; in quo nempe caput pectusque Antinoi, Arcadis, uti aliunde constat, ephebi, & Diis apud eosdem adscripti, cum pedo a tergo & inscr. ΑΝΤΙΝΟΩ ΠΑΝΙ visitur. Quem scilicet nummum adnotasse olim juvit in Cimeliarchio magni, dum viveret, litterarum Maecenatis; cujusque comitati, quam coram, dum Romae agerem, cumulate mihi praestitit, plurimum me etiamnum debere profiteor, Cardinalis Francisci Barberini.

Ibid. & vs. 89. λυγκὸς ἐταμνε Μαιναλίης] Non ergo *Indica* solum haec fera, juxta illud Ovidii Metam. l. XV. vs. 413.

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,

aut *Aethiopica*, de qua Plinius l. VIII. c. XXI. & novissime in commentario Historiae Aethiopicae, vir illius non solum, sed omnis insuper veteris memoriae callentissimus Ludolphi; vel *Mauritanica* apud Aelianum de Animalib. l. XIV. c. VI. aut vero *Pangaea*, vel *Olympia*, Thraciae nempe ac Mysiae montium, teste Xenophonte, qui *lynces* juxta alias feras, leones, panthcres, pardos, ursos, in iis a venatoribus capi observat, Κυνηγ. p. 995. sed *Arcadica* etiam seu in *Maenalo*, notissimo Arcadiae monte, itidem obvia, ac unde ejusmodi *lynci* hic nomen Μαιναλίης tribuitur. Haud aliter nempe ac *ursae Maenaliae* meminit Apollonius l. I. vs. 168. ubi de Ancaeo, pelle ejusmodi ferae amicto, ait: Βῆ δ' ἄγε Μαιναλίης ἄρκτου δέρος, *ivit vero Maenaliae ursae pelle indutus*; aut de *apris* in monte *Maenalo* similiter Virgilius, Eclog. X. vs. 55.

——— *Lustrabo Maenala Nymphis*,
Aut acres venabor apros ———

Immo hinc de primo etiam aut inter primos venationis auctores Dercylo, Gratius Cyneget. vs. 100.

Arcadium stat fama senem, quem Maenalus auctor &c.

Ubi elegantissimus J. Vlitius, *auctorem*, nempe venationis, legendum credidit, minus tamen, uti censeo, commode; quum, ut

Digitized by Google

ut mittam haud consuetam in eodem poëmate hanc versus Hexametri πλῶσιν, paucis ante versibus, & mox etiam *auctorem* jam eundem dixerat aut dicturus sit Gratius. Unde haud dubito praeferendam omnino magni Turnebi conjecturam, legentis ibidem, quem *Maenalus alter* &c. Notum enim *Maenalum* seu Μαίναλον, non de Heroë solum, a quo loco nomen, aut de urbe cognomine, sed de monte etiam eodem in tractu dictum. Unde, ut alia mittam, *pinifer Maenalus* apud Maronem legitur, Eclog. x. vs. 14. & 15. Non mirum autem *Panem*, cui eadem *Maenala curae* dicuntur Georg. l. I. vs. 17. solito hic ab eodem Marone ἀγρευτοῦ seu *venatoris* officio fungi, in *secandis Maenaliae lyncis*, quas in cibum canibus venaticis daret, *carnibus*. Hinc idem de se, ut omnium, quae ad venationem spectant, summe studioso, Anthol. l. IV. c. XII. Epigr. LXXXIII.

——— οἶδα ποτ' ἄγρην
Κοσμεῖν καὶ λόγχην, καὶ λίνα, καὶ καλάμους.
——— *novi utique venationem*
Curare, & hastam, & lina, & calamos.

Adde quae de *lyncum* venatione supra jam adnotavi ad vers. 6. Quod vero in scholiis ad hunc locum dicitur, esse *lyncem ferae speciem*, cujus urina (ut Pliniano ea de re utar verbo) *glacietur, quam* vocant λυγκούριον, *lyncarium*, respicit ad id, quod de lapide *lyncurio*, tanquam e *lyncis* urina in duritiem concreta orto, a veteribus traditum, Aristotele, Theophrasto, Aeliano, aliisque; a Plinio etiam l. VIII. c. XXXIX. relatum, sed quod alibi ab eodem ut fabulosum refellitur, sicuti etiam a Dioscoride l. II. cap. I. Dictum vero idem non λυγκούριον solum, ut hic in scholiis, sed λυγγούριον quoque, ut apud Theophrastum, Dioscoridem, Plutarchum de solertia Animal. & quod eodem redit, λυγγούριον apud Sex. Empiricum Hypoth. p. 24. aliosque, quod a λύγξ, λυγκὸς & λυγγὸς, aut λυγγὸς, promiscue sit olim dictum; ut haud necesse sit proinde hanc vocem λυγγούριον apud Theophrastum in λυγκούριον mutare, sicut placuisse tamen video viro varia omnino praeclaraque eruditione conspicuo, in novissimis ad priores Josephi Originum libros Adnotatis; aut vero, quod eidem visum, ut ab hoc λυγγουρίῳ diversum quid statuatur λίγυρον ab eodem Josepho Ἀρχ. l. III. c. VIII. & λιγύριον a LXX. Interpretibus, pro voce לשם *lesem*, seu una e gemmis pectoralis summi Pontificis, Exod. XXVIII. 19. dictum. Epiphanius certe, qui de iisdem agit gemmis c. VII. non λιγύριον solum, sed λασκούριον, seu (ut ibi omnino legendum) λυγκούριον dici observat; λυγκούριον praeterea aut λιγγούριον, non idem quoque cum *succino*, sed ei tantum simile, quoad colorem ac virtutem, a Theophrasto dicitur. Neque vero eo minus de *gemma* itidem seu *lapide* pretioso, & quo ad sigilla veteres etiam uterentur, vox eadem a priscis naturae consultis explicatur, quaeque inter ἀγνώστους gemmas, cum ab ipso Plinio l. XXXVII. c. XIII. tum a Psello, haud

aliter

Digitized by Google

aliter ac lapis *ligurinus* ſeu λιγύριος apud Epiphanium & Hieronymum ad Fabiolam, ſtatuitur. Accedit color ipſius *lyncurii* vel *lyngurii*, hyacinthum, quod agnoſcit ipſe doctiſſimus Joſephi adnotator, referens, marculus nempe ac igneus; & qua caeteroquin *hyacinthi* voce, λιγύριον ſeu *ligurium* a ſenioribus de gemma *leſem* dictum, explicant praeter antiqua ad eosdem Scholia, Epiphanius & Hieronymus, ac tuentur e recentioribus (quamquam alii de eo aliter) vir eruditiſſimus, Braunius de veſtitu ſacerdot. Hebr. p. 699. & ipſe ibidem, ubi de hiſce agit p. 183. doctiſſimus Joſephi Enarrator, inſigniter de tanto ſcriptore vel luculento eo ſpecimine meritus & aeternum meriturus, ſi ortam & egregie jam protractam telam, libuiſſet ei integram, eadem diligentia, eruditione, ac induſtria pertexere.

Vſ. 89. τοκάδας κύνας εἶδαρ ἔδωσεν] Quae τοκάδες *canes foetae* hic dicuntur ab Interprete, nempe partu jam levatae, ſicuti *foeta lupa*, cujus ubera lambebant duo gemelli Romulus & Remus, apud Maronem Aen. VIII. vſ. 630. aut prout alibi apud eundem *foetae vaccae* dicuntur, quae nempe mulgerentur poſt partum Georg. l. III. vſ. 176. *Foetas* alioquin de *gravidis* ab antiquis dici aut fecundis, ut Varrone in Atacino, *foeta feris Libya*, notat ad poſtremum Maronis locum vetus ejus Enarrator Philargyrius. Τοκάδες ergo hic κύνες, ſicuti τοκάδος λεαίνης, ſeu *quae recens peperit leaenae*, meminit Euripides, Med. vſ. 187. & prout idem τοκάδα Βάκχου, *matrem Bacchi*, Semelen vocat in Hippolyto vſ. 559. Unde apud Aeſchylum, eademque opera emendandum, Eumen. vſ. 661,

> Οὐκ ἔστι μήτηρ, ἡ κεκλημένου τέκνου
> ΤΟΚΑΣ, τροφὸς δὲ κύματος νεοσπόρου,
> *Non eſt mater appellati partus*
> *Procreatrix, verum nutrix foetus recens ſati,*

Ac proinde, ubi non τοκεὺς legendum, ſicuti hactenus, ſed omnino τοκὰς, quum de *matre* ibi agatur, abunde, ut opinor, & de quo quandoque σὺν θεῷ ad ipſum Tragicum, liquet. Adde hic, quod apud Arrianum legitur κυνηγ. c. XXX. quomodo canes poſt partum foveri debeant, ut priſtinam velocitatem recipiant.

Ibid. ἔδωσεν] Quod conſueto Graecorum more, obvio potiſſimum apud Poëtas ac Oratores Atticos dictum, ut γάμον γαμεῖν, νόσον νοσεῖν, φυγὴν φεύγειν, πόνον πονεῖν, λῆρον ληρεῖν, ἀρχὴν ἄρχειν, λόγον λέγειν, ac ſimilia paſſim apud eos obvia; & cujusmodi quoque jam apud Homerum video, ut Iliad. 13. ἀγορὰς ἀγορεύειν, &c. Id autem obiter tantum moneo, ut liqueat haud opus omnino, ut relicta hac elegantia, Orientalibus quoque, quod aliunde notum, ac unde illa ad Graecos emanavit, familiari εἶδαρ ἔλασεν, quod putavit eruditiſſima Daceria, hic legatur. In *eſcam* autem, quod hic dicitur, a Pane datas his venaticis canibus, diſſectas lyncis carnes, nemo utique κυνηγεσίας ſtudioſus

in Deo κυνηγῷ mirabitur; & qui praeterea illud Gratii monitum reputaverit in Cynegetico vſ. 247.

> IN PARTEM PRAEDAE *veniet* CANIS, *& ſua norit*
> *Praemia; ſic operi juvat inſerviſſe benigno.*

Unde etiam ab Aeliano de Animal. l. VIII. c. II. ut ibi opportune notavit erudita vir elegantia Vlitius: κύων ἀγρευτικὸς ἅπας, αὐτὸς μὲν λαβὼν θηρίον ἥδεται, καὶ ΚΕΧΡΗΤΑΙ ΤΗ ΑΓΡΑ, ὡς ἄθλῳ, ἂν αὐτὸν (mallem αὐτῷ) συγχωρήσῃ ὁ δεσπότης. *Canis omnis venaticus, ipſe ſibi capta fera plaudit, &* PRAEDAE PARTE, *ut praemio fruitur, ſi ei permittat dominus.* Hinc leporem etiam a canibus captum, iisdem diſcerpendum dari, tradit in κυνηγετ. Xenophon pag. 987. dein vero eſcam canibus ab ipſo venatore objiciendam monet pag. 998. ſicuti nempe ab ἀγρέτῃ Pane hic factum. Idque eo opportunius, quod ex eorundem canum cibatu, indolem dignoſcendam tradit Arrianus Κυνηγ. c. VIII. ubi etiam bonos canes inde aeſtimari innuit, qui a malis ſpuriisque cibis abſtinent. Quo ſpectat illud quod a Plutarcho traditur de Solert. Animal. p. 971. canes qui lepores venantur, ſi eos interfecerint, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα λάπτουσι προθύμως, *gaudent illos lacerantes, & ſanguinem etiam avide lambunt*; non autem ſi mortuum leporem repererint. Mitto quod optimos canes eos tradit Oppianus Κυνηγ. I. vſ. 430. qui forma ſimiles eſſent feris crudivoris, lupis nempe, tigridibus, pardis, vulpibus, adde & *lyncibus*. Quibus proinde non ſufficeret pane tantum aut maza veſci; quo cibatu alioquin bonos canes, nempe e velocium genere, & quorum erat potiſſimum in leporina venatione uſus, delectari, ait loco paullo ante indicato Arrianus; & juxta illud Nemeſiani de catulis, Cyneget. vſ. 183. *fortemque dari de frugibus eſcam.* Unde a Dione Chryſ. de canibus dicitur Orat. VII. p. 102. ὀψὲ μεταμαθόντες κρέασιν ἀντὶ μάζης ἥδεσθαι, *carnibus pro offa gaudere ſera didicerunt.* Adde nec oſſa tantum, vel ea etiam contuſa, de quibus agunt Rei Geoponicae aut Rusticae Scriptores, ut roborandis catulis idonea, rodere aut comeſſe datum, ni e ferina etiam, quam venati erant, carne participarent; ſicut hic a Pane diſſectae lyncis carnes, quas nempe κυνηγὸς hic Deus ἐλώρια τεῦχε κύνεσσιν, *laniamenta fecit canibus.* Mitto hic, quod conſueto adhuc hodie φιλοθήροις, *venationis ſtudioſis*, obtinet more; exta nempe occiſae ferae venaticis canibus porrigere, aut quae alia ad eorum cibatum in κυνηγεσίαις ſolent etiamnum obſervari.

Vſ. 90. κύνας ἥμισυ πυγὸς] Πυγὸς non *album* ſemper, ſed quandoque etiam *nigrum* denotat; ut praeter veteres ad Homerum Criticos Odyſſ. Ε. vſ. 388. aut Euſtathium ex eorum fide Iliad. pag. 403. & 740. monet etiam Tzetzes ad Lycophronem pag. 61. πυγῷ τῷ μέλανι καὶ εὐτραφεῖ (non ut ibi hactenus εὐτραχεῖ) καὶ ἀλλαχοῦ, νῦν δὲ τῷ λευκῷ, nempe ubi a Lycophrone πυγῷ πλόκαμο

do

de *cana caesarie* dicitur. Quae eadem est hujus vocis apud Hesychium glossa. Quod autem *canes* non plane, seu toto corpore, sed *media* tantum ejus *parte albos* a Pane datos Dianae, hic innuit Poëta, respicit omnino ad illud Xenophontis in κυνηγ. pag. 978. τὰ δὲ χρώματα οὐ χρὴ εἶναι τῶν ΚΥΝΩΝ, οὔτε πυῤῥὰ, οὔτε μέλανα, οὔτε ΛΕΥΚΑ ΠΑΝΤΕΛΩΣ· ἔστι γὰρ οὐ γενναῖον τοῦτο, ἀλλ' ἁπλοῦν καὶ θηριῶδες. *at colore* CANES *esse oportet neque rufo, neque nigro, neque* ALBO *omnino. Quippe non hic index est indolis generosae, sed ferinae.* Cui consona omnino tradit Pollux p. 241. & qui inde etiam, uti pleraque alia, quae de venatione aut venaticis canibus refert, hausit. A quibus tamen ea in re abit junior Xenophon, seu qui Arriani nomen praefert, κυνηγ. c. VI. τὰ δὲ χρώματα οὐδὲ διαφέρει ὁποῖα ἂν ἔχωσιν, οὐδ' εἰ ΠΑΝΤΕΛΩΣ εἶεν μέλαιναι, ἢ πυῤῥαὶ, ἢ ΛΕΥΚΑΙ. *colores quoscunque tandem obtineant, parum refert,* ETIAMSI OMNINO *nigri, aut rufi vel* ALBI *fuerint.* Verum priori Xenophonti accedit etiam Oppianus, qui *plane album* aut *nigrum* colorem in canibus venaticis, ut degeneris indolis indicem, pariter improbat, κυνηγετ. I. vs. 426.

> Χροιαὶ δ' ἀργενναί τε κακαὶ μάλα, κυάνεαί τε.
>
> *Colores vero* canum ALBI, MALI *admodum sunt &* NIGRI.

Haud aliter ac de *equo*, ut ibi opportune observat eruditissimus Rittershusius, Virgil. Georg. III. vs. 82. *color deterrimus albis.* Quam in rem occurrit opportune, laudari ab Homero Iliad. I. vs. 124. ἵππους πηγοὺς, non *albos* quidem, ut hic de *canibus* a Callimacho dicitur, sed *nigros*, juxta veteres Criticos, prout id ex iis refert Eustathius p. 740. ΠΗΓΟΥΣ δὲ ΙΠΠΟΥΣ, τοὺς εὐπαγεῖς λέγει καὶ στερεούς· οἱ δὲ παλαιοὶ θέλουσι νοεῖν ΜΕΛΑΝΑΣ, ὡς τούτους ἀρίστους ὄντας. h. e. πηγοὺς *autem equos vocat compactos & firmos; antiqui vero volunt denotari* NIGROS, *tanquam, qui omnium essent optimi.* Quum autem occurrant saepius memorati apud veteres *candidi equi* aut etiam *nivei*, & *candidi* itidem *canes* adhuc hodie inter optimae notae venaticos haberi a κυνηγοῖς soleant; inde traditum ab Isidoro inter *album* & *candidum* discrimen, ad Maronem jam adnotatum est a viris doctis, ubi agens de coloribus equorum ait ille Hispalensis Antistes l. XI. c. I. CANDIDUS *autem &* ALBUS *invicem ibi differunt; nam* ALBUS *cum quodam pallore est*, CANDIDUS *vero niveus & pura luce perfusus.* Quomodo dicti hi *canes* itidem a Callimacho ἡμισυ πηγοὶ, *media parte candidi* seu *nivei*, aut *glaciei* instar concretae, pro nota vocis illius πηγὸς origine & significatione, qui nempe altera parte *nigri* fuerint seu *rufi*.

Vs. 91. Τρεῖς δὲ παρουατίους] *Tres vero auritos* vertit hic Interpres, Sabinus autem & juxta eum Vulcanius, *auripetas*, quod explodit Anna eruditissima, & παρουατίους, *maculis albis praeter aures aspersos* interpretatur; ut nempe duo illi canes, de quibus

 priori

Digitized by Google

priori versu egit Callimachus, media corporis parte forent albi, hi tres vero solum *circa aures*, περὶ ὦτα. Juxta priorem tamen Interpretem, παρωατίας hic *auritos* significare, ut extra dubii aleam positum, contendit ad Gratium p. 214. laudatus ante J. Vlitius. Quod minus tamen firmiter statui ab illo debuit, qui sagaces veterum canes, *auritos* omnes fuisse contendit, & inde apud Xenophontem emendandum putat, μακρὰ nempe pro μικρά. Pollucem autem & Oppianum redarguit, qui vel βαιὰ ὦτα, *breves & curtas aures*, canibus id genus venaticis tribuerunt. Quae tamen, ut obiter hoc tangam, utriusque hujus scriptoris, Pollucis nempe & Oppiani loca, id utique evincunt, ita jam eorum aevo constitisse Xenophontis, uti hodie apud eum & in scriptis ejus libris occurrunt, verba, nempe ὦτα μικρὰ, λεπτὰ, seu, quod habere debeant sagaces canes, *aures parvas*, *tenues* &c. κυνηγετ. pag. 977. Quamquam, ut vere ibidem vir doctus, non magnas solum & longas, sed molles etiam & flaccidas, ac inde pendulas in canibus venaticis aeque ac villaticis aures, commendaverint olim veterum plerique, qui de Re venatica aut Rustica egere, ut Arrianus κυνηγετ. c. v. & Nemesianus Cyneg. vs. 113.

Cuique nimis molles fluitant in cursibus aures;

unde etiam παρωατίας hic *canes* dici a Callimacho existimo, qui nempe erant cum *flaccidis* id genus *auribus*. Haud aliter nempe ac περιαυχένια & περιαυχενίζειν a Graecis dicta de iis quae e *collo pendula* aut *propendebant collo demissa*, & παρώτια, *aurium ornamenta*, ac ab iis proinde pendula. Ut ita etiam παρωάτιαι hic dicantur a Callimacho *canes* cum *flaccidis* ac *pendulis* id genus *auribus*, seu ut de iis Arrianus κυνηγ. c. v. *quibus prae magnitudine ac mollitie aures fractae videntur*, ὦτα ὑπὸ μεγέθους καὶ μαλακότητος ἐπικεκλασμένα φαίνοιτο. Tales proinde, qui a Romanis *plauti* dicebantur, ut de iis Festus: *Plauti appellantur canes, quorum aures languidae sunt ac flaccidae, & latius patere videntur.* Quales utique *flaccidas* & *pendulas*, non arrectas vero aures, canum id genus venaticorum; videre etiamnum licet in picturis aliisque monumentis antiquis, quae praestantium virorum cura ac industria caelata ac edita jam prostant; sicuti in Tabulis Sepulchri, de quo jam supra Nasoniani, in quibus inter alia Ἐλαφοθολία seu *venatio cervorum* depingitur Tab. XXVI.

Ibid. ἕνα δ' αἰόλον] Interpres hic & *unum diversicolorem*, & quod eodem redit, Sabinus *varium*, Vulcanius *maculosum* vertunt, pro vulgari nempe vocis αἰόλος apud Graecorum poëtarum Interpretes significatione. Quamquam dubitari haud immerito posset, an vox eadem non hic potius *agilem* & *expeditum* seu εὐκίνητον *canem* denotet; haud aliter ac αἰόλον ζῶον dici, immo quam veram esse vocis αἰόλος apud Homerum significationem, tradit in MSS. ad Homeri Iliada Scholiis, quae olim apud virum doctissimum Is. Vossium evolvere mihi contigit, Porphyrius;

&

Digitized by Google

& cujus ea de re, quem cum aliis ex eodem Codice a me tum excerptis adnotaveram, locus meretur hic adscribi. Nempe ad illud Iliad. Z. vs. 342. κορυθαίολος Ἕκτωρ, haec notantur: Πορφύριος· οὐκ οἶδα ὅθεν τῶν Γραμματικῶν τινὲς τὸ αἰολοπώλους ἀποδιδόασι, καὶ ποικίλον αἰόλος ἵππος, καὶ τὸ αἰόλον ὄφιν· οὐκ ἔστι δὲ οὕτω, ἀλλὰ σημαίνει τὸ ταχὺ, γενόμενον ἀπὸ τῆς ἀέλλης. *Porphyrius: haud novi unde quidam Grammatici*, ΑΙΟΛΟΝ *pro* VARIO *apud Homerum explicare adgrediuntur, sic enim* αἰολοπώλους varios equos *habentes*, αἰόλον ἵππον seu *varium equum &* αἰόλον ὄφιν, *varium serpentem. Non vero ita est, sed significat* αἰόλος CITUM seu VELOCEM; *voce petita ab* ἀέλλα, *procella.* Quomodo proinde αἰόλος δράκων apud Sophoclem Trachin. vs. 11. & alibi in eodem dramate, non de ποικίλῳ seu *maculoso dracone*, ut ibi interpres, sed de *cito* seu εὐκινήτῳ foret explicandus. Qua in re tamen haeret nonnunquam Eustathius, qui hanc vocem αἰόλος, aut ab ea composita cum pro ταχὺ seu *cito*, tum pro ποικίλῳ seu *vario* a Poëta dici posse observat. Cum Porphyrio autem similiter ad Sophoclem Ajac. vs. 1047. αἰόλου κνώδοντος, veteres ibidem Critici, αἰόλου τῆς ὀξείας, εἰς τὸ καίνειν, seu *acuto* vel *prompto gladio ad feriendum*, & apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 500. de *fumo, cito ignis fratre*,

Λιγνὺν μέλαιναν, αἰόλην πυρὸς κάσιν.

ubi antiqui Enarratores, αἰόλην δὲ τὴν εὐκίνητον καὶ ταχεῖαν λέγει καὶ εἰλισσομένην συχνῶς h. e. αἰόλην *vero facile mobilem & citam dicit, ac crebro convolutam.* Quibus addi potest apud Pindarum Od. IX. Olymp. p. 86. αἰολοβρόντα Διὸς, *velociter fulminantis Jovis*, ut ibi bene Interpres. Ne tamen juxta hanc Porphyrii, aut aliorum, quos adduxi, Criticorum glossam, *canis* ille αἰόλος, de *cito* aut *agili* hic apud Callimachum similiter intelligatur, obstat continuo, quod non ex pluribus venaticorum canum, quos hic recenset, speciebus, haud *unus* ille *citi* aut *velocis* laude fuisset ab eo commendatus; immo quod mox *septem* canes, vento etiam *velociores*, a Pane Dianae itidem datos memoret. Accedit obvia etiam ejusmodi vocis αἰόλος apud veteres tum auctores, tum Criticos, pro ποικίλῳ seu *vario* vel *maculoso* significatio; ut apud Lycophronem de *vario* lusciniae *cantu*, αἰόλῳ μέλει p. 108. & ne longius abeam, apud hunc ipsum Callimachum teste Etymologo in voce Βοῦδος, ac inter Fragmenta hujus Poëtae inde relatum, ubi καλά τε αἰόλα βεῦδεα ab eo dicuntur h. e. juxta Etymologum, τὰ ποικίλα ἢ πορφυρᾶ ἱμάτια, *variae & purpureae vestes.* Αἰόλος proinde dicitur hic *unus* seu singularis *canis*, qui nempe non esset *media* quidem *parte*, cujusmodi duo illi priores memorati, *albus*, altera autem *rufus* aut *niger*; sed qui plane ποικίλος seu *maculosus* esset, & qui idem, ut censet ad Gratium pag. 206. eruditissimus J. Vlitius, *semifera thoum de sanguine prole*, seu thoe patre & cane matre prognatus. Quod illustrare posset Arrianus in Indicis, ubi eas, quas vocamus tigres, dicit esse θῶας αἰόλους,

&

Digitized by Google

& quae etiam αἰολόνωτοι, *a tergo pictae* vel *variae*, dicuntur ab Oppiano Κυνηγ. l. III. vſ. 130. & adhuc alibi. Tales proinde generosissimi illi canes, quos ab ea insuper macularum varietate commendat idem Arrianus seu junior Xenophon Κυνηγ. c. III. additoque οὕτω ταῖς ποικίλαις ἐπανθεῖ τὸ ποικίλον, *adeo in maculosis effulget varietas.* Unde etiam inter optimos canes eos refert Oppianus Κυνηγ. I. vſ. 430. qui similes essent tigribus aut pardis, *maculosis* itidem seu αἰόλοις feris. Immo unde factum observo, ut cum *pardus*, tum *maculosus*, appellati nonnunquam fuerint, qui maculis id genus insignes erant Circenses Equi; sicut inter alia singularium id genus Equorum nomina, quae exhibet vetus inscriptio a Cl. Sponio vulgata Itin. T. III. utrumque illud, cum PARDUS, tum MACULOSUS legitur; haud aliter ac adhuc hodie *tigris* aut *leopardus*, de *maculosis* aut *virgatis equis*, vel etiam *canibus* dici solet. Cujusmodi proinde statui debent Indici canes, quos inde tigribus & canibus prognatos dicit Aristoteles Hist. Anim. l. VIII. c. XIII. Ex eo proinde genere eximius ille virgis aut maculis seu αἰόλος canis, a Pane juxta alios insignes canes venaticos, Deae huic venatrici datus. Ut mittam hic *vertrabas* illos seu *vertagos*, Gallicos seu leporarios canes, de quibus ait Gratius Cyneget. vſ. 203.

Et pictam macula vertrabam delige falsa.

Ibid. & vſ. 92. λέοντας Αὐτὺς αὖ ἐρύοντες] Idem laudatus paullo ante J. Vlitius censet ad Gratium p. 206. id a Callimacho hic de cane illo maculis insigni, de quo modo actum, dici, qui nempe *thoe* patre, ferae genere juxta eundem Gratium cum *leonibus* committi solito, & *cane* prognatus foret. Verum id a Callimacho in genere dicitur, tam de αἰόλῳ, seu *diversicolore* cane, quam de duobus canibus ἥμισυ πηγοῖς, *media parte albis*, ac tribus praeterea, uti jam vidimus, παρουατίοις, & quos sex proinde numero cum leonibus decertare, eosque prosternere solitos, aperte hic innuit. Unde etiam *thoes* ab antiquis Aristotele aliisque, cum *leone* diffidere quidem traduntur, sed non proinde *leonum* victores, nisi forte a Gratio Cyneget. vſ. 257. immo qui apud Homerum & Q. Calabrum, haud semel leonem metuere, aut eo viso in fugam dari dicuntur; ut id jam erudite a summo Bocharto observatum Hieroz. l. III. c. XII. Adde quod generosi ac bellicosi *canes*, haud semel cum *leonibus* commissi legantur, de quibus etiam ait in genere Oppianus, quod illi apros interimerent, ac terrerent leones, Κυνηγ. I. vſ. 416.

Ὅσσοι μηδὲ λέοντας ἑοὺς τρείεσιν ἄνακτας,

Qui nequidem leones suos metuerent Reges,

(ita nempe dictos Arabum more, a quibus *leo*, *albascit*, sumpta a Graecis voce, appellatur, ut id jam occupavit laudatus modo Bochartus) & de quo etiam canum genere ait rursus vſ. 425.

Αἰχμητῶν σκυλάκων, τοὶ κνώδαλα πάντα δίενται,

Bellicosorum canum, qui feras quaslibet persequuntur.

Qua-

Digitized by Google

Quales potiſſimum Indici illi canes, quorum exſtat apud Plutarchum de ſolertia animalium p. 971. & apud Pollucem p. 241. *hiſtoria*; e quorum nempe genere unus coram Alexandro adductus, alias quidem feras, etiam aprum ac urſum dedignatus, ſpectarit immotus, cum *leone* vero, ut digno demum antagoniſta, congreſſus, eundem debellarit. Adde hiſce Gratium Cyneget. vſ. 165. *ultroque gravis ſuccedere tigrim*, *Auſa canis*; & quae Anglicorum moloſſorum, cum leonibus, tigridibus, aliisque id genus feris haud inſolitae etiamnum commiſſiones.

Vſ. 92. ὅτε δράξαιντο δεράων] Id nempe, quod de Indico illo cane, de quo modo dicebatur, cum leone commiſſo tradit in ea narratione Pollux pag. 241. κἄπειτα δὲ συμπλακεὶς κατέλυσε τὸ θηρίον, ὁ μὲν ἐνδακὼν εἴχετο, *deinde congreſſus leonem dilaceravit*, *hic quidem eum tenebat mordicus*. Mitto quod כלב *celeb* ab Hebraeis *canem* dici a firmitate dentium ſeu tenacitate morſus, inſtar nempe *uncini*, & qua voce כלוב *club* ab Hieronymo redditur Amos. VIII. vſ. 2. conjicit doctiſſimus Bochartus Hieroz. l. II. c. LV.

Vſ. 94. Θάσσονας αὐράων] Uti ſex e moloſſorum ſeu robuſtiorum canum venaticorum, qui cum feris majoribus decertarent genere, ita hic ſeptem ὠκείας, *veloces*, canes a Pane Dianae itidem datas memorat Poëta, qui ſub Dea Ἐλαφηβόλῳ & Λαγωβόλῳ, minores ſcilicet feras, hinnulos, lepores, de quibus mox agit, venarentur. Nempe juxta illud Claudiani de venaticis Dianae Nympharum canibus, ſec. Conſ. Stilich. vſ. 298.

—— illae gravioribus aptae
Morſibus, hae pedibus celeres.

Θάσσονας αὐράων proinde eaedem hic dicuntur, haud aliter ac ab Homero celeres equi, θάσσονες ἰρήκων, *velociores accipitribus*, Iliad. N. vſ. 819. aut in genere pernices quaevis ferae, citiſſimis avibus, quales utique accipitres; aut vero telorum jactui, ſicuti de Agaſſaeis ſeu Brittanicis canibus Oppianus Κυνηγ. l. I. vſ. 519. Ῥίμφ' ἅτε περ τόξου ἐναλίγκιος, *celeriter proſilit*, *ſagittae ſimilis*; aut vero ipſa etiam mentis cogitatione celeriores ſunt dicti, ſicut de vertagis Gallicis ſeu vulgo leporariis canibus, utrumque ait Gratius Cyneget. vſ. 204.

Ocyor affectu mentis, pinnaque cucurrit.

Adde ut *vento* ſicut hoc Callimachi loco, *velociores*, appellatae itidem fuerint ὠκεῖαι id genus canes; quum ventos etiam maritos & genitores nactae dicantur, ob ſingularem earum pernicitatem tigrides. Unde Claudianus Rap. Proſerp. l. III. vſ. 265. *fremit illa marito* MOBILIOR ZEPHYRO, ac ſimiliter Sympoſius de eadem fera, & cujus ea de re locum opportune ibi adtulit diligentiſſimus Barthius,

Junctaque ſum vento, VENTO VELOCIOR *ipſo.*

Qua in re cautior equidem Oppianus, qui quum *ventoſas* non ſolum

solum seu *venti* instar *rapidas* vocasset easdem *tigres*, τιγρίσιν ἀνέμοισιν, Κυνηγ. l. I. vs. 431. sed etiam de eadem fera, ut *zephyri prole*, ζεφύροιο γενέθλῃ, alibi aut *zephyro genitori cursu simili* dixisset Κυνηγ. l. III. vs. 354. continuo se ipsum arguens, addit, ἤτοι γε μὲν γενετῆρι, *quamvis male dixerim genitori*, omneque illud fabulosum explodit, nempe

Θῆρες ὅτι δμηθεῖεν ὑπ' ἠέρι νυμφευτῆρι.

Ferae quod subigantur ab aëre sponso.

Neque proinde vel haec summi poëtae judicio minus fabulosa; quae de Lusitanis equabus, aliisve e *vento* scilicet conceptis, ob insignem nempe earundem celeritatem, graves alioquin auctores tradidere, Varro, Columella, Plinius, Justinus. Minus autem mirum, quod, uti antea dictum, *diversicoloribus* equis, a *maculis*, ita *celeribus* imposita subinde fuerint nomina, AQUILAE non solum, aut PEGASI, qua de re olim ac nuper etiam obiter egimus ad illustrationem Amisenorum nummi cum pascente Pegaso, sed etiam AETHERI legantur in inscriptionibus antiquis, sicuti in ea, de qua jam ante a Cl. Sponio vulgata. Quo spectat quoque illud Claudiani de Plutonis equis, quos ubi *amne biberno*, *tortaque hasta* perniciores dixisset, addit continuo de Rapt. Proserp. l. II. vs. 200.

Quantum non jaculum Parthi, non impetus AUSTRI.

Ut ita *vento* seu *auris velociores* eosdem insuper traderet; & sicut alibi de una e κυνηγοῖς Dianae Nymphis ait, sec. Cons. Stilich. vs. 252.

ET CURSU ZEPHYRIS *nunquam cessura Lycaste.*

Quae loquendi genera adhuc hodie ad insignem aliquam celeritatem indicandam, promiscue solent in linguis vernaculis usurpari. Mitto quod *cogitatione*, seu ut ibi ait, *mentis acumine* eosdem equos, uti paullo ante de vertagis Oppianus, *celeriores*, priori loco dicat insuper Claudianus.

Ibid. Κυνοσουρίδες] In Graecis ad hunc locum Scholiis, id de *alopecibus*, seu qui canibus & vulpibus prognati, dici notatur; aut vero a loco quodam Laconum Κυνόσουρις appellato. Meminit ejusdem loci, ut opportune id jam ad Stephanum monuit doctissimus Holstenius, Clemens in Protrept. p. 18. ubi Aesculapium fulmine a Jove ambustum ait jacere ἐν τοῖς Κυνοσουρίδος ὁρίοις in *Cynosuridis finibus*; & quem de hac *Laconica* vere ibi explicat idem Holstenius. Adde, quod Κυνοσουρεῖς *Cynosurenses* memorentur etiam in Laconica a Pausania l. III. p. 192. & ab Hesychio Κυνόσουρα, φυλὴ Λακωνική, *Cynosura*, *tribus Laconica*. Opportune utique de *Lacaenis canibus*, non vero *Arcadicis*, uti censuit vir doctus, qui primus Callimachum edere ac illustrare adgressus est; aut *Creticis*, uti Annae praestantissimae placuit, hoc a Poëta dicitur; & quarum *Lacaenarum* decantata abunde apud veteres auctores, eosque etiam, qui de Re venatica egere, praestantia, eaque de qua hic agitur, singularis velo-

Digitized by Google

velocitas. Unde *veloces Spartae catulos* vocavit Maro Georg. l. III. vs. 405. *& pernix Venator Lacon* a Silio de tali cane dictus lib. III. Ut proinde non *sagaces* solum fuerint, seu εὔρινες, ut eas vocat Sophocles Ajac. vs. 8. *Lacaenae canes*, sed veloces etiam, quod vel hic Callimachi locus abunde arguit. Accedit, quod in hisce canibus, quae Κυνοσουρίδες appellantur, utraque, quae hic in scholiis exstat veterum Criticorum de iisdem glossa, locum habuerit; nempe, ut non Lacaenae solum essent, sed etiam ἀλωπεκίδες, seu *canibus & vulpibus prognatae*. Illud enim aperte de hisce *Lacaenis* canibus ab Aristotele traditur Histor. Animal. l. VIII. c. XXVIII. ὥσπερ δὲ ἐν Κυρήνῃ μίσγονται οἱ λύκοι ταῖς κυσὶ καὶ γεννῶσι, καὶ ΕΞ ΑΛΩΠΕΚΟΣ καὶ ΚΥΝΟΣ οἱ ΛΑΚΩΝΙΚΟΙ, *veluti miscentur Cyrenis lupi cum canibus; sic generant etiam ex* VULPE & CANE LACONICI. Signanter etiam Pollux, l. V. c. V. λέγουσι δὲ τὰς μὲν ΛΑΚΑΙΝΑΣ ΕΞ ΑΛΩΠΕΚΩΝ, τὸ ἀρχαῖον καὶ ΚΥΝΩΝ γενομένας κληθῆναι ΑΛΩΠΕΚΙΔΑΣ, *ferunt autem* LACAENAE *e* VULPIBUS *primum & canibus progenitas, appellari* VULPINAS. Nec obstat utique, quod ab uno quidem Stephano, & cujus proinde locum forte in mendo cubare haud male conjicit postremus illius Ἐθνικογράφου commentator Berkelius, Arx quaedam Κυνόσουρα in Arcadia statuatur: neque insuper, quod ejusdem nominis portus, vel circa eundem locus in Creta collocetur ab Hygino, & praeterea non a Germanico quidem Arati Interprete (ut in notis ad hunc locum Parisiensis editionis dicitur) sed apud veterem ipsius Germanici Enarratorem ex *Aglaosthene* & insuper apud Eratosthenem, ac unde eadem hausta, integritatem insuper ac lucem foenerantur, in Asterismis Arateae editioni Oxoniensi opportune additis, traditur. Ut mittam, ac unde Κυνοσουρίδας de *Creticis canibus* firmari poterat conjectura, quod eaedem in praecipua etiam celebritate apud veteres, ut aliunde notum, fuerint. Potiora tamen, uti vidimus, omnino suadent, immo evincunt, ut id hoc loco de *Lacaenis canibus* dictum a Callimacho statuatur.

Vs. 95. Ὠκείας νεβρῶν τε] A qua νεβρῶν seu *hinnulorum* venatione dicta etiam una e Dianae Nymphis κυνηγοῖς apud Claudianum *Nebrophone*, seu *Hinnulorum interfectrix* sec. Cons. Stilich. vs. 314. &c.

Cyrneis Siculisque jugis venata virago
NEBROPHONE, *cervos, aliasque in vincula cogit*
Non saevas pecudes.

Ex hoc autem Callimachi loco, & quod de leporibus continuo sequitur, illud insuper abunde liquet, non *sagaces* tantum canes, seu ἰχνευτὰς, de quibus agit in Cynegetico Xenophon, sed *celeres* etiam, seu quae ὠκείαι hic dictae, in his cervorum, hinnulorum aut leporum venationibus, a veteribus quoque adhibitas. Quamquam forte Gallici canes *vertagi* seu *leporarii*, qui ab ea cele-

celeritatis laude, prae aliis potissimum uti a Gratio loco supra adducto, & de quibus agit toto libello junior Xenophon, seu Arrianus, commendabantur; aut vero Agessaei Britannici, quos currendi velocitate *teli jactui similes*, ut paullo ante vidimus, ait Oppianus, nondum forte aevo Callimachi, Cyrenis vel Alexandriae, ubi natus aut floruit hic poëta, essent noti.

Ibid. κὴ ὁ μύοντα λαγωὸν] Res nota non κυνηγοῖς solum, sed e veterum etiam de *leporino somno*, quem nempe apertis oculis immotisque palpebris capit hoc animal, narrationibus ac proverbiis,

——— οὔποτε γὰρ δὴ
Ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἀποβρίζοντες ἕλονται,
——— *nunquam enim*
Somnum in palpebris dormitantes capiunt,

ut de iis ait Oppianus Κυνηγ. l. III. vs. 514. Immo idem de immotis eorum, dum vigilant, palpebris, vulgo tradi etiam solet ab iis, qui historiam aut naturam Animalium explorant. A quibus tamen abit, ut observo, Xenophon, qui, dum vigilat *lepus*, eum μύοντα nonnihil tradit, Κυνηγετ. p. 980. κὴ ὅταν μὲν ἐγρηγορῇ, ΚΑΤΑΜΥΕΙ ΤΑ ΒΛΕΦΑΡΑ, *quando vero vigilat*, CONNIVET PALPEBRIS. E quo Atticae Musae loco obiter illud etiam notandum, improbari a Phrynicho in dictionibus Atticis, Alexidem, qui dixerit καμμύειν pro καταμύειν, ut optimos & priscos auctores loquutos (sicut hic Xenophon) ibidem observat. Alexidis autem locus, ubi vox ea ab eo adhibita, legitur etiamnum apud Athenaeum l. x. p. 446. ὅλην καμμύσας &c. Neque tamen inde a Sophista Bithyno argui ullatenus meruit vox καμμύειν pro καταμύειν, quod eodem redit, a Comico illo Attico ob metrum dicta, & χρᾶσι quidem Aeolica; haud magis utique, quam obviae id genus voces, κάββαλε, κάμμορος, καμμίξας aut καμμονίην, quae apud Poëtarum Patrem, aliosque occurrunt pro κατέβαλε, κατάμορον, seu κακόμορος, καταμίξας & καταμονίην, de qua postrema etiam voce notat Plutarchus Juv. And. poen. dici ab Aeolibus καμμονίην, seu *victoriam*, quae *perstando* aut *persequendo* obtinetur. Mitto apud cultissimum Bionem, καμβαίνειν, nempe καμβαίνει μὲ γλῶσσα, prout apud Stobaeum etiam idem locus hodie adducitur, pro quo alii βαμβαίνειν apud Bionem legunt. Ut nunc de aliis sileam Poëtis Atticis, & Aeschylo eorum, qui hodie exstant, antiquissimo aureique Atheniensium seculi, quod nemo utique Aeolicas quibus subinde etiam usus est, elegantias, merito nunc redarguat, apud quem nempe πεδαίχμιοι, πεδήοροι seu πεδάοροι (ubi male πεδάμεροι, quod viderat Auratus, & monuit etiam eruditissimus Stanlejus) & πεδάρσιοι, Aeolum more, pro μεταίχμιοι, μετήοροι & μετάρσιοι leguntur in Prometheo vs. 109. & in Choëphoris vs. 588. & 589. Alibi vero apud Athenaeum, Heduli veteris Epigrammatarii versus

Digitized by Google

versus adferuntur l. VIII. pag. 345. ubi vox καταμύω occurrit in primo ejus versu,

> Ὀψοφαγεῖ Κλειὼ, καταμυομένη δὲ θελήσει
> Σ' ἐσθίειν· ἢ δράχμης ἐστὶν ὁ γόγγρος ἅπας.
> *Piscium* (non *obsonium* juxta Dalechampium) *voratrix est*
> *Clio, quae connivens quidem conabitur*
> *Te deglutire: quidquid congri est, drachma constitit.*

ac ubi καταμυομένη pro καταμυομένην, levi emendatione, ut id nempe ad *Clio*, non vero ad *congrum* referatur, legendum, ut opinor, liquet; quamquam nihil ea de re monuerit in Animadversionibus ὁ πάνυ, immo cui *pedibus manibusque* se in emaculando hoc Epigrammate *contendisse*, sed *frustra*, testari libuit. Quod tamen ab eo haud infeliciter, uno alterove loco, sequentium ibidem versuum factum constat.

Vs. 96. ὑστριχὸς ἵνα καλιαί] De qua fera exstat hodie non m & elegans Claudiani carmen, sub ejusdem *Hystricis* nomine, ubi ita eam inter alia depingit:

> —— *os longius illi*
> *Assimulat porcum, mentitae cornua setae,*
> *Summa fronte rigent, oculis rubet igneus ardor;*

Mox:

> —— *stat pectore toto*
> *Silva minax, jaculisque rigens in proelia crescit*
> *Picturata seges,*

& quae plura ibidem leguntur. Unde eadem *hystrix*, hic in Scholiis dicitur, θηρίον τι τραχύτατον, *fera quaedam asperrima*, non ut ibi legitur, & inde adfertur etiam in notis editionis Parisinae, ταχύτατον. Quamquam hoc jam viderat ad Oppianum eruditus ejus Enarrator, ubi nempe a cultissimo illo poëta, nulla in silvis horribilior adspectu aut tetrior fera *hystrice* traditur, Κυνηγ. l. III. vs. 391. Ejusdem autem ferae, omissis tot aliis, & quamquam haud frequens adeo vel obvia passim foret, sicut *hinnulorum*, *leporum* aut *cervorum*, de quibus mox etiam agit, venatio, hic videtur meminisse Cyrenaeus vates, quod in Libya, ubi Cyrenae, magna foret harum *Hystricum* copia, ut id liquet ex Herodoto lib. IV. cap. CXCII. Unde etiam factum censeo, ut ab Alexandrino vate Claudiano, eadem fera sit eo, de quo modo vidimus, poëmate celebrata. Opportune vero hujus *Hystricis* καλιαί, non tam *nidi*, ut hanc vocem reddit Interpres, quam *latibula* hic dicuntur; quod solita sit eadem fera φωλεύειν seu *latere*, vel latibulis se abdere, ut id de ea simul ac *urso*, ab Aristotele traditur Histor. Animal. l. VIII. c. XVII. & cujus postremi animalis mansio seu caverna inde λόχμη quasi sil-

vis abdita, dicitur ab Oppiano, Κυνηγετ. l. IV. vſ. 396. ἡ δ' ἐκ λόχμης ὀξὺ λίληκε θοροῦσα, *ipsa autem ursa ex caverna acriter infrendit prosiliens.* Καλιαὶ autem, ut hoc loco, de *latibulis* aliorum animalium quadrupedum itidem dictae, ut de pantheris ac mustelis apud Oppianum Κυνηγετ. l. II. vſ. 573.

Τοῖς τε κατοικιδίοισιν ἐφοπλίσσαντο καλιαῖς,
Et quae domestica armantur adversus earum latibula.

Ut vero δόμοι & μέλαθρα, de *latibulis* id genus seu *cavernis* ferarum dicuntur, sicut alibi ab illo Poëta Cilice in Κυνηγ. l. III. vſ. 102. ita antiquitus καλιὰ etiam de *domo* seu *tugurio*, ut praeter Hesiodum, ab Apollonio vox eadem usurpatur Argon. l. I. vſ. 170. juxta veteres ad eum Criticos, καλιῇ, ἀντὶ τῇ οἰκίᾳ; proprie autem, quod addunt, ita dici *domos*, quae ex ligno constarent; ligneis enim domibus usos fuisse antiquos, nondum lapidibus eum in finem adhibitis.

Vſ. 97. ζορκὸς ἐπ' ἴχνιον] De qua venatione proinde Gratius ait Cyneget. vſ. 200. *pavidosque juvat compellere dorcas.* Ζορκὸς nempe idem ac δορκὸς, quod jam monuit praestantissima Fabri Filia. Unde apud Hesychium ζόρξ non ζόρ, quod ibi viderunt etiam eruditi, ἠλικία ἐλάφου, ἢ δορκός. Neque aliter, ut istud observat vir rara eruditione Bochartus ab initio cap. XXV. l. III. in Hieroz. quae Graecis δορκὰς Hebraeis צבי *tsebi*, Arabibus autem, *tsade* in *dsu* mutato ظبي *dsabi* dicitur. Non δορκὰς proinde, quod insuper notandum, aut δόρκαλις, sed δόρξ etiam, unde modo apud Gratium *dorca*, seu ζόρξ dicta antiquitus *dama* vel *caprea*; sicuti ζ & δ confundi in aliis vocibus videas, ut ζαβάλλειν pro διαβάλλειν, ζάπεδον pro δάπεδον, ζαμία, quae apud Plautum etiam legitur Aulul. A. II. Sc. II. pro δαμία, unde Latinorum *damnum*; sicuti alias a βάζω *vado*; ab ὄζος *nodus arboris*, ab ὄζω, ὀδμὴ, *odor*, ac similia ab his formari solita. Ut alia mittam hujus generis, quae olim obiter adnotasse memini Dissert. de praest. Num. p. 832. ut *ladi* pro *lazi*, *diabolus* & *zabolus*; *diarryto* & *zarryto*; *diabas* & *zabas*, juxta Cl. Valesium ad Ammianum; apud Philostorgium autem l. VIII. c. XI. Ναδιανδὸν τὴν Ναζιανζὸν ἐξονομάζει, *Nadiandum* patriam Gregorii, *Nazianzum etiam nominat.* Adeo, ut inde abunde, ut opinor, sit eruditissimo Torrentio satisfactum, qui ad Claudium Tranquilli c. X. δια in ζα permutati exempla desiderabat; neque proinde adsentiebatur Brissonio, qui *zaetam* apud Plinium in Epistolis & Lampridium in Elagabalo, pro *diaeta* scribi saepius, & vere quidem dixerat. Obvia alioquin apud Siculos non solum, sed alios etiam Doras vel Aeolas ζ in σδ (e quibus nempe litteris componitur, ut notant veteres Critici ad Theocriti Idyll. I. vſ. 3.) permutatio; sicuti eadem comparet in veteri nummo, de quo facta alibi a

me

hic mentio, Troezeniorum apud Goltzium, ΖΑΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ.

Vſ. 99. ἐπὶ προμολῇς ὄρε☉·] Explicatur id in Scholiis ad hunc locum, ἐν ταῖς ἐξόδοις τ Παῤῥασίου ὄρους Ἀρκαδίας, in *egreſſibus ſeu extremitatibus Parrhaſii Arcadiae montis*. Quae illuſtant egregie veteres Critici ad Apollonium l. I. vſ. 260. ἐπὶ προμολῇσι. τῇ ἐξόδῳ τ ἀμφίων, λέγει τ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μολεῖν· ἐντεῦθεν κ̀ τὰς πρώτας ΠΡΟΒΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΡΩΝ, ΠΡΟΜΟΛΑΣ λέγουσι, *nempe* ἐπὶ προμολῇσι h. e. *egreſſu procerum*, *ab anteire* (ἔμπροσθεν μολεῖν) *unde primas* EMINENTIAS MONTIUM *vocant* ΠΡΟΜΟΛΑΣ. Eadem etiam opera inde emendandus in hac voce Hesychius: Προμολὴ, ἔξοδος, πρόδρομ☉·, non, ut ibi hactenus; ὁδὸς προδίωκτος. Προμολὴ enim de *egreſſu* non ſolum, ſed de *aditu ſeu veſtibulo* domus quoque apud Apollonium haud ſemel dicta; ſed cujus ea de re, uti & Criticorum ad eundem, quae hic continuo notaveram, loca, vide poſtea jam ab H. Stephano in Theſauro animadverſa.

Ibid. Παῤῥασίαο] Παῤῥασίας, urbis Arcadiae, ubi ſcilicet Jovem peperit Rhea, meminit ſupra Callimachus Hymn. in Jovem vſ. 10. Urbes nempe & montes, ſicuti *Sipylus*, *Aetna*, *Eryx*, *Olympus*, *Pontus*, *Caucaſus*, & in hac ipſa Arcadia *Erymanthus* &c. ſaepe ὁμώνυμα, aut paullum immutata terminatione, ſicut Παῤῥασίη antea de *urbe*, & hic Πάῤῥασ☉· de vicino eidem *monte Arcadiae* dicitur, quae alias Παῤῥασία, non de urbe ſolum, ſed de toto *regionis* tractu dicta etiam fuit, cujus nempe plura oppida recenſet Pauſanias l. VIII. pag. 498. Hinc Φυλόη quoque Πάῤῥασις de fluvio Arcadiae *Phylo*:, cujus meminit Ovidius, dicitur in verſu, qui apud Stephanum legitur in voce Παῤῥασία, ut bene eundem emendavit ὁ πάνυ Salmaſius.

Vſ. 100. Σκαιρούσας ἐλάφους, μέγα τι χρέ☉·] Duplicem ſenſum admittere videtur hic locus; unum, quod ut *magnum quid* ac *ſingulare* notet, *ſalientes* nempe *cervas* in monte Arcadiae Parrhaſio, quae, ut continuo additur, ad fluvium Theſſaliae, de quo mox, Anaurum, paſcere erant caeteroquin ſolitae. Alterum, quod verba haec μέγα τι χρέ☉· illud innuant, majores ſolito & ingentes fuiſſe eaſdem *cervas*, quae etiam mox *majores tauris*, μάσσονες ἢ ταῦροι dicuntur. Χρέ☉· enim idem ibi, quod χρῆμα, & quem poſtremum hujus loci ſenſum egregie illuſtrat praeclarus eam in rem apud Athenaeum locus, l. XV. p. 677. ubi de Mauro leone ab Hadriano proſtrato ait, ὃν κατὰ τὴν πλησίον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Λιβύην ἐν κυνηγίῳ καταβεβλήκει ὁ Ἀδριανὸς, ΜΕΓΑ ΧΡΗΜΑ ὄντα, *quem in Libya Alexandriae finitima dum venaretur* HADRIANUS, *proſtraverat* BELLUAM INGENTEM. Immo haud aliter de ingenti apro, Croeſi temporibus Myſorum agros vaſtante, dixerat itidem Herodotus l. I. c. XXXVI. ἐν τῷ Μυσίῳ Ὀλύμπῳ ΣΥΟΣ ΧΡΗΜΑ γίνε͂) ΜΕΓΑ, *apud Olympum Myſiae montem* APER INGENS *exſtitit*.

 Adeo,

Adeo, ut ab utroque illo auctore de *apro* ac *leone* insignis magnitudinis dicatur μέγα χρῆμα, quod hic de majoribus solito cervis a Callimacho similiter dicitur, μέγα τι χρέος. Quae locutio caeteroquin ab Herodoto ea in re adhibita, Συὸς χρῆμα μέγα, pro *magno apro* erat quodammodo Atticis propria. Unde τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν, pro νύκτα dixit Aristophanes ab initio Nub. alibi χρῆμα τοῦ πλακοῦντος, pro πλακοῦντα, Equit. p. 356. & καλὸν τὸ χρῆμα τιτθίων ἔχεις seu *pulcras habes mammillas*; Lysistr. p. 840. Adde Julianum Imper. Orat. v. p. 298. ὁποῖόν τι τοῦ Θεοῦ τὸ χρῆμα, *quale sit illud Numen* &c.

Vs. 101. ἐβουκολέοντο] Sicut hic *pascere* dicuntur ad fluvium Thessaliae, de quo mox, Anaurum *cervae*, ita μηλοβότης seu *alens pecudes* Acragas, Siciliae fluvius, a Pindaro vocatur Pyth. Od. XII. p. 324. & Nilus πολυθρέμμων, seu *multa alens* apud Aeschylum Pers. vs. 33. Neque vero quid novum, quod ad eum fluvium *Anaurum pascere* aut *errare* dicantur hic eaedem *cervae*; quum notum sit abunde illud Regii Vatis, Psalm. XLII. 2. *ut cervus desiderat fontes aquarum*, aut secundum Hebraeorum magistros, *glocitat ad fontes aquarum*; idque juxta Aristotelem de cervis agentem Histor. Animal. VI. c. XXIX. φεύγουσι διὰ τὸ καῦμα καὶ τὸ ἆσθμα εἰς τὸ ὕδωρ, *propter aestum & anhelitum, ad aquas confugiunt*. Ita cervos aestivo tempore pascendi etiam, ut hoc loco, caussa ex Sicilia Rhegium transmeare; idque sigillatim & ordine natando, tradit Maximus Tyrius Diss. XL. pag. 401. eademque etiam de caussa, seu ob ampla ibidem & laeta pascua, e Syria in Cyprum, & ex Epiro Corcyram cervos itidem gregatim transnare refert Aelianus de Animalib. l. v. cap. LVI. Verum, qua de re adhuc infra ad vs. 107. ubi de *cerva*, quae Celadontem fluvium nando tranasse ibi dicitur, sed loco male ab Interpretibus accepto, dicendi erit locus.

Ibid. μελαμψηφῖδος Ἀναύρου] Qui Thessaliae fluvius hic in Scholiis dicitur, & cujus loci ac praeterea Hesychii, qui in genere tantum dixit, Ἄναυρος, ὄνομα ποταμοῦ, *Anaurus*, *nomen fluvii*, auctoritate magnus Turnebus Adversf. l. III. c. III. a censoria, quam mereri alioquin ei videbatur, virgula Lucanum absolvendum putat, qui de eo ut Thessaliae fluvio egerat, ratione etiam ejus nominis indicata lib. VI. vs. 379.

Quique nec humentes nebulas, nec rore madentem
Aëra, nec tenues ventos suspirat Anaurus.

Id alioquin secus a Lucano dictum de hoc *Anauro*, ut Thessaliae fluvio, inde caeteroquin Turnebo videbatur, quod nec Strabo, nec Plinius in descriptione Thessaliae, ejusdem fluvii meminissent; apud Apollonium autem Rhod. nempe l. I. vs. 9. *Anaurus* non perennis fluvius, sed torrens tantum, isque hibernus, ab eo ac eruditis ad eum Criticis dicatur. Verum praeter hunc Callima-

chi

Digitized by Google

chi noſtri locum, de hoc *Anauro* Theſſaliae fluvio, idem clariſſime id iterum adſtruit, Hymn. in Delum vſ. 103.

> Ἄψ ἐπὶ Θεσσαλίην πόδας ἔτρεπε. φεῦγε δ' Ἄναυρος,
> Καὶ μεγάλη Λάρισσα.
> *Retro pedes in Theſſaliam convertit; fugiebat autem Anaurus,*
> *Et magna Lariſſa.*

Adde, & quod vidit jam Ortelius, Heſiodum in Clypeo vſ. 477. ubi Cygni Martis filii monumentum evanidum ab *Anauro* fluvio redditum dicit; & quo reſpexit Euripides in Hercul. Fur. vſ. 409. qui inde etiam lucem mutuatur:

> Τάνδε Πηλιάδ' ἀκτὰν,
> Ἀναύρου παρὰ πύλας,
> Κύκνον δὲ ξεινοδαΐκταν.
> *Ad hoc Peliadum littus,*
> *Anauri juxta oſtia;*
> *Cygnumque hoſpitum interfectorem.*

Quibus proinde perſpicuis veterum auctorum teſtimoniis, abunde ab omni cenſoria virgula immunem ſe præſtat cum Lucanus, tum in Scholiis ad hunc Callimachi locum gloſſa, immo Callimachus ipſe, a quibus nempe hic *Anaurus* Theſſaliae fluvius traditur. Μελαμψηφὶς autem, ſeu *nigros volvens lapillos* idem *Anaurus* hic dicitur; haud aliter ac de Iſmeno Thebanorum fluvio infra vſ. 77. Hymn. in Delum, μελαμψηφῖδος Ἰσμηνοῦ, & prout caeteroquin flumen Pactolus χρυσορόας vel χρυσοῤῥόας, ſeu *auri ramenta ſecum vehens*, idque non ab auctoribus ſolum, & praeter alios ab Apollonio l. IV. vſ. 1300: ſed prout in veteri etiam nummo inſcribitur, memorato jam ab eruditiſſimo Harduino de Num. Urb. Ill. p. 211. aut ſicut Hebrus ἀργυροῤῥύτας, *argenteis undis fluens*, ab Euripide Hercul. Fur. vſ. 385. aut vero δονακόεις καλλιδόναξ, *arundinoſus*, ſeu *cum pulcris arundinibus* Eurotas ab eodem Tragico dicitur Helen. vſ. 210. & 500. & quomodo Nilum δονακώδεα etiam vocat Bacchylides apud Athenaeum l. I. p. 20. Nempe juxta illud Theophraſti Hiſtor. Plant. l. IV. c. XI. pag. 88. ἕκαστοι δὲ τῶν ποταμῶν ἑκάστων ἴδιόν τι φέρειν, ὥσπερ καὶ τῶν χωρίων, *fluviorum ſinguli privatim aliquid ferre videntur, ut & loca terrena.* Immo ſicut hic *Anaurus* aut alibi, ut modo diximus, Iſmenus, μελαμψηφὶς hic dictus; ſic *Nilus niger*, aut *Nigris* vel μέλας etiam a Graecis, ab Hebraeis autem שחר *ſichor*, quod *nigrum* denotat, appellatus; idque ſeu a vicinis *nigri pulveris*, quarum meminit Plinius l. v. c. 1. ſolitudinibus, ut id jam ad Vitruvium l. VIII, c. 11. monuit Philander; ſeu a limoſa, quod alii etiam obſervant

Digitized by Google

vant & turbida ejusdem fluminis aqua, de qua proinde dixit Nonnus in Dionysiacis l. III. p. 100.

Χεύματι πηλώεντι νέον περιβάλλεται ἰλὺν,
Fluctu limoso novum circumjicit limum.

Unde etiam ejus fluvii aqua, per fictilia vasa percolari olim solita, quo pura eadem fieret; ut id apud Galenum notasse memini de simpl. Medicam. Facult. c. IV. Adde cujus Nili, non μελαμψηφίδος, ut hic *Anaurus* dicitur, quam μελαμλίθα simulacra, e *nigro* nempe *lapide*, sicut reliquorum fluviorum ex albo, fieri olim solita, tradit Pausanias l. VIII. p. 493.

Vs. 102. Μάσσονες ἢ ταῦροι] Quod expressit Ovidius agens de apro Calydonio Metam. l. VIII. vs. 282.

—— quanto majores fervida TAUROS
Non habet Epirus.

Ibid. κεράων δ' ἀπελάμπετο χρυσός] Σημείωσαι &c. seu *notandum* hic in Graecis ad hunc locum Scholiis dicitur, quod *cervas cornutas* fecerit Callimachus. Qua in re tamen praeeuntes habuit Anacreontem, Pindarum, Sophoclem, Euripidem, aliosque, ubi agunt de *cerva* vel Telephi vel Herculis, vel ejus quae Iphigeniae loco substituta, quas χρυσοκέρως itidem tradunt; quamquam eo nomine Sophoclem redarguat Aristoteles de poët. c. XXV. ac eundem juxta & Anacreontem, Pollux p. 244. A qua tamen censoria virgula potest facile juxta eosdem absolvi Callimachus, si attendatur, non solum Atticis, quod viderunt jam alii, & id dudum etiam monui Diss. de Praest. Num. p. 164. immo ab ipso Aristotele haud semel, τὴν ἔλαφον de *cervo* dici, & a Dione Chrys. Orat. V. pag. 83. τάς τε ἐλάφους καὶ τὰς ἀγρίους ὄνους, *cervos & asinos agrestes*, sed ab Ionibus etiam omnium animalium appellationes, eodem illo genere efferri. Testatur id auctor M. Etymologici in ἵππος, nempe ἰστέον δὲ ὅτι οἱ Ἴωνες πάσας τὰς ἀγέλας, ὀνθηλύνουσι τῇ προσφορᾷ, τὰς ἵππους καὶ τὰς ὄνους, καὶ τὰς βοῦς λέγοντες, *sciendum autem, quod Iones omnes animalium greges, feminino proferunt genere, dicentes* τὰς ἵππους & τὰς ὄνους & τὰς βοῦς. Cujus rei utique obvia passim apud veteres Poëtas aliosque auctores exempla, ut illustri apud Aeschylum loco Pers. vs. 375. ubi de clade Persici exercitus a Xerxe in Graeciam adducti agitur, ac inter alia de equitatus Persici Duce ibidem caeso,

Ἵππου μελαίνης ἡγεμὼν τρισμυρίας,
Dux triginta millium nigrorum equorum;

neque enim facile quis *equas* omnes illas exstitisse statuet. Accedit etiam veterum Criticorum ad Euripidem glossa, ubi de quadrigis

Aurigis Solis ab initio Phoeniss. dicitur, θοαὶς ἵπποισιν, nempe ὅτι δὲ τοῖς ποιηταῖς θηλυκῶς λέγειν τὰς ἵππους· Σώφρονι, τὰς ἵππους, *poëtis autem in more est feminino genere dicere τὰς ἵππους, & sic Sophroni τὰς ἵππους*. Immo ne Poëtis solum, sed τοῖς etiam πεζογράφοις id haud insolitum, ut per τὴν ἵππον, *equitatum* in genere denotent, sicuti, ut alios jam mittam, apud Josephum Ἁλωσ. l. I. c. IV. de Antiochi Dionysii copiis legitur, ΤΗΝ ἵππον ἐξαίφνης ἐπιστρέψας, μυρία δ' ἦν τὸν ἀριθμὸν, *mox ad pugnam cum equitatu reversus, habebat autem numerum decem millium*; & similiter cap. XI. ejusdem libri, μοῖραν τῆς ἵππου παραδοὺς, *tradita equitatus parte*, haud aliter nempe ac πάρδαλις, τίγρις, ὕστριξ, de qua paullo ante apud Graecos, & similiter *panthera*, *tigris*, *hystrix* apud Romanos, & juxta familiares in orientalibus linguis terminationes, promiscue de utroque sexu dicuntur. Ut mittam, idque alibi etiam a me monitum, quum obiter de nummo Saloninae Gallicini, in quo *cornuta cerva* visitur, agerem; quod scilicet repertas nonnunquam *corniger as cervas* testantur nonnulli Scriptores, sicuti Jul. Scaliger Poët. l. III. c. IV. ubi suis temporibus visam & captam in Gallia *cervam cornutam*, cujus adhuc servaretur caput, adserit, ac inde etiam Callimachum, quod *cervae cornua*, hoc nempe loco, tribuerit, magni illius Hypercritici judicio (neque solum tamen eundem, uti modo vidimus) absolvi.

Vs. 103. ἴταφές τε] Legit hic Interpres ἔταφες, qui vertit *immisisti canes*, quum tamen omnino ἔταφες legendum fuerit, & vertendum proinde, ut a Vulcanio etiam factum, *mirata es*, ἐθαύμασας, seu *obstupuisti*, quae vera notio hujus verbi, ut ex Homero & antiquis ad eum Scholiis notum. Inde a levi mendo liberandus Hesychius, Ταφὼν, ἐκπλαγεὶς, θαμβηθεὶς, non ut ibi hactenus, θαμβληθείς. Idem alibi dixerat, Ἔταφεν, ἐθάμβησεν. *Obstupuit* nempe seu *mirata est* continuo Diana, ubi ingentes, easque (si *cervas* omnino intelligi lubeat) *cornutas*, seu cum *cornibus aureis*, vidit *cervas*.

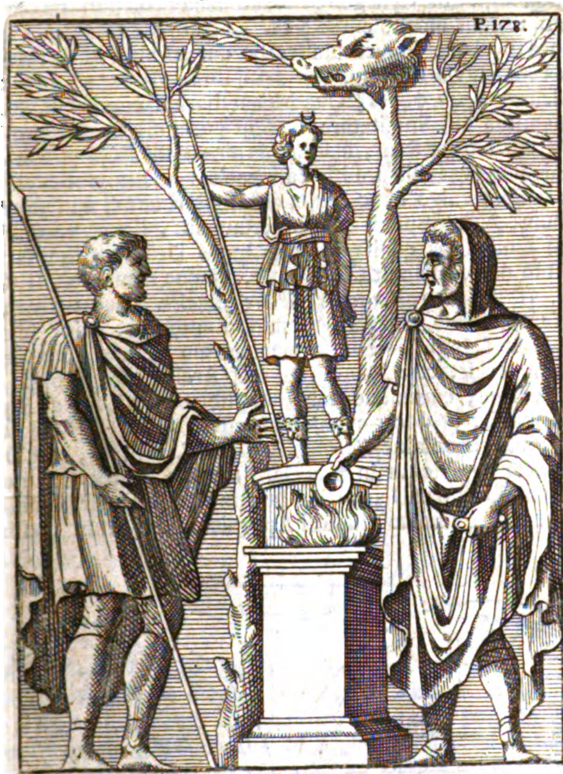
Vs. 104. πρωτάγριον] Una voce, & quae vix alibi occurret, hoc dictum de prima Dianae Ἀγροτέρας seu *venatricis praeda*; sicut alioquin πρωτόλεια de *primitiis praedae*, quae Diis offerebantur, ut notant veteres Grammatici ad Euripidis Orestem vs. 382. πρωτόλεια δὲ κυρίως, αἱ πρῶται τῆς λείας ἀπαρχαὶ, ἃς ἔφερον τοῖς θεοῖς, ὡς αἰτίοις τῆς νίκης, h. e. *πρωτόλεια autem proprie primae praedae primitiae, quas ad Deos deferebant, tanquam victoriae auctores.* Talia autem πρωτάγρια vel πρωτόλεια a venatoribus olim Dianae ἀγροτέρᾳ, cum ante ἄγραν, quo feliciter Deaque auspice procederet eis venatio, solemni voto promitti; tum post venationem feliciter peractam offerri solita, observant Rei venaticae scriptores, prius nempe Xenophon Κυνηγ. p. 984. καὶ εὐξάμενον τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Ἀγροτέρᾳ, μεταδοῦναι τῆς θήρας, *votis bine Apollini & Dianae Venatrici, de impertiendis primitiis praedae nuncupatis.* Alterum vero de impleto eorum voto, seu oblatis Dianae praedae primitiis, junior Xenophon seu Arrianus Κυνηγ.

Digitized by Google

c. XXXIII. ἀλλὰ χρὴ θύειν Ἀρτέμιδι Ἀγροτέρᾳ ἐπὶ τῷ κτήματι, θύειν δὲ χρὴ καὶ ἐπὶ θήραν εὐπράξαντα, καὶ ΑΝΑΤΙΘΕΝΑΙ ΑΠΑΡΧΑΣ τῶν ΑΛΙΣΚΟΜΕΝΩΝ, *sed Dianae Venatrici sacra facienda sunt, pro adepta fera, cui etiam post venationem ex voto peractam, sacrificandum*, & PRIMITIAE PRAEDARUM *offerendae*, seu, quae hic dicuntur, πρωτάγρια. Unde in silvis aut campis, ubi olim οἱ κυνηγοὶ venabantur, Dianae sacella ac simulacra erigi consueverant, & appensa ibidem ferarum (de quo more nonnulla etiam ante diximus) quibus potiti erant, capita. Tangit id Philostratus, ubi agit de συοθηρίαις, seu *aprorum venationibus* l. I. Icon. p. 773. καὶ τὴν Ἀγροτέραν προϊόντες ᾄσονται· Νεὼς γὰρ αὐτῆς ἐκεῖ, καὶ ἄγαλμα λεῖον ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ συῶν κεφαλαὶ καὶ ἄρκτων &c. *Dianam progredientes canent; ejus enim templum illic erectum est, & simulacrum temporis decursu laevigatum, aprorumque & ursorum capita.* Neque proinde Aricinae solum Dianae exstitit *templum Nemorale* ab Ovidio dictum, de Art. Amand. l. I. vs. 259. aut de eo tantum debet intelligi, id quod a Gratio in genere dicitur, *sacrum ad nemora alta Dianae*, Cyneget. vs. 484. Adde de eodem ritu veteres ac eruditos Aristophanis Enarratores in Plut. p. 93. ἔθος ἦν τοὺς θηρῶντας τινὰ ἄγραν, μέρος τι τοῦ θηραθέντος, κεφαλὴν ἢ πόδα, προσηλοῦν πασσάλῳ ἐπί τινος δένδρου, εἰς αὐτὴν ὕλην, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος, *mos erat, ut praedam aliquam venantes, partem praedae, caput puta aut pedem, clavis paxillo ad aliquam arborem in eadem illa silva, idque in honorem Dianae, suspenderent.* Quae singula non solum mirifice illustrant, sed continuo & jucunde quidem ante oculos ponunt antiqua marmora (de quibus jam ante) in arcu Constantini Romae adhuc obvia; ubi praeter leonum, ursorum aut aprorum venationes a Trajano institutas ac ibidem sculptas, occurrit Dianae venatricis in silva simulacrum, arae impositum, adstante coram Trajano aliisque venationis sociis, ac velato sacerdote Deae sacra faciente; apri autem capite, tanquam quod hic dicitur, πρωταγρίῳ, seu *praedae* ea venatione partae *primitiis*, prope Deam trunco arboris, ex voto nempe & more, adfixo. Cujus proinde marmoris, ut optimi clarissimique hujus moris ac loci, & adductorum modo eam in rem e Xenophonte, Philostrato, & Graecis Comici Enarratoribus verborum interpretis, & quod praeterea haud in multorum adeo manibus versentur, quae illud exhibent, veteris Romae admiranda aeri incisa, conspectum Lectori hic haud ingratum fore duximus.

Unde

Digitized by Google

Unde etiam, ut alia nunc mittam, Statio lux accedit, dicenti l. 1. Silv. carm. iv. *& dives* PRAEDAE *tamen accipit omni* EXUVIAS DIANA *tholo*, & Plutarcho insuper de Optato tradenti Solert. Animal. pag. 965. quod ille agrestem simul ac marinam (de qua infra ad vs. 198.) Dianam, utriusque generis, piscatus nempe ac venatus, primitiis saepe coluerit.

Vs. 106. Νόσφι κυνοδρομίης] Incredibilis cujusdam celeritatis laudem hic Dianae tribuit, quae nempe absque ulla velocium canum aut vero retium vel tendicularum ope, quatuor fugientes cervas propero cursu sit adsequuta, easdemque ceperit. Cujusmodi autem gradientis, seu cursu incitatae Dianae Venatricis simulacra, plurima etiamnum exstant in nummis antiquis, nonnunquam etiam, ubi eadem visitur cervum adsequuta, dextra caput ejusdem adtrectans, sinistra autem corpus premens, uti in Sabinae Augustae nummo in Cimeliis Mediceis. Κυνοδρομεῖν alioquin a Xe-

a Xenophonte in Cynegetico haud ſemel dictum de eo, qui incitato canum more, curſu feras venatur; cujusque eam in rem loca, vel ex Graecorum verborum ad eum auctorem indice, petere cuivis obvium.

Ibid. θοὸν ἅρμα φέρωσι] Quadrigam harum cervarum, ut plane inſignium aut inuſitatarum, cum cornibus utpote aureis ad Dianae currum junctam, eumque in finem illi in praedam ceſſiſſe easdem cervas hic tradit Callimachus. Bijugibus alioquin cervis vectam vulgo hanc Deam exhibent veteres, qui superſunt etiamnum, & cujusmodi plures verſavimus, iique praeclari admodum nummi; & qualia proinde hujus Deae aut ſimilia ſimulacra ante oculos habuit Claudianus, de qua nempe ait II. Conſ. Stilich. vſ. 286. *cervi currum ſubiere jugales*. Cujus autem rei fidem facient duae ſequentes nummorum icones; prior in nummo Valeriani Imp. aereo, e maximorum genere Cimeliarchii Gallorum Regii, cum Diana ſtante & Arcitenente in bigis duorum cervorum, eorumque cum inſignibus cornibus, a Mytilenaeis percuſſo, ut docet nummi inſcriptio ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ, addito *Praetoris* nomine *Valerii Ariſtomachi*. Altera, ubi Diana cervo vecta conſpicitur in praeclaro nummo Fauſtinae Junonis, ſeu potius Fauſtina Dianae habitu, in muſeo Illuſtr. omnisque hujus memoriae ſumme ſtudioſi Appanienſis nuper in Gallia Epiſcopi,

Haud aliter nempe ac Deum Mater, modo leoni itidem inequitans; modo jugalibus leonibus; aut Ceres duobus ſerpentibus; aut Venus *junctis* juxta Horatium l. III. Od. XXVIII. *oloribus*, modo capra etiam ſupra mare vecta; aut Bacchus in curru bijugum pantherarum vel tigridum conſpicuus, in antiqua nummorum

rum aliorumve monumentorum supellectile etiamnum prostant. *Cervos* autem Dianae sacros, cum ob celeritatem, tum praeterea ob longaevitatem ejusdem animalis, ac inde tanquam aeternitatis, quam luna alioquin juxta ac sole adumbrabant veteres, symbolum licet utique statuere. Quod postremum egregie adserit ac illustrat alius & insignis omnino ejusdem Faustinae nummus in Thesauris Gallorum Regiis, in quo illa sub Dianae velatae cum face accensa & cervo vecta effigie depingitur, addita epigraphe, AETERNITAS AUGUSTA.

Ut nunc sileam hic de Dianae, non *cervo* quidem, vel *tauro* etiam, sicuti infra in nummo Icari Insulae ad vs. 187. sed *grypho*, alato animali, ad denotandam proinde Deae celeritatem vectae simulacro, in luco Dianae Alphiusae in Elide apud Strabonem l. VIII. p. 343. haud aliter ac Oceanus alato Grypho vectus ad Prometheum accedens dicitur in cognomine apud Aeschylum dramate vs. 290. &c.

Vs. 107. τὴν δὲ μίαν Κελάδοντος ὑπὲρ &c.] Adducuntur hic & duo sequentes versus a veteribus Criticis ad Apollonium l. I. vs. 996. Κελάδων autem Arcadiae fluvius in Scholiis ad Callimachum dicitur, cujus etiam facta pridem mentio apud Homerum Iliad. H. vs. 132. ὠκυρόῳ Κελάδοντι, *ad rapidum Celadontem.* Neque vero ipse Strabo, prout tamen observat magnus Casaubonus, hanc κελάδοντος vocem, non de proprio fluvii nomine, sed de Jardani epitheto omnino intelligendam contendit, ac legendum proinde κελάδοντος pro Κελάδοντος, sed tantum id ita nonnullis visum refert Geographus l. VIII. p. 348. φασὶν ἔνιοι, mox, καὶ δεῖν οἴονται γράφειν, *dicunt nonnulli, & putant, quod scribendum sit* &c. Et quamquam iis, non Straboni suffragetur antiqua in brevibus ad Homerum Scholiis glossa, alia subditur eidem

dem continuo in haec verba, ἐν ἄλλῳ Κιλάδων ποταμὸς Ἀρκαδίας· Σημαίνει δὲ ἡ λέξις καὶ τὸν μετ' ἤχου καὶ κελάδου ῥέοντα. in alio nempe veteri Homeri Scholiaste, Κιλάδων *fluvius Arcadiae; significat etiam haec vox cum sonitu ac strepitu fluentem.* Quam priorem tamen hujus vocis explicationem de *fluvio* Arcadiae ita dicto, non de alterius fluvii epitheto, adfert ac tuetur ad eundem Poëtae locum, quod agnoscit Casaubonus, Eustathius. Adde, quod antea Strabo ejusdem fluvii *Celadontis* & Erymanthi, utriusque in Arcadia, meminerit pag. 343. Unde etiam omnino emendandus Pausanias, apud quem idem fluvius Κίλαδος pro Κιλάδων dicitur p. 518.

Vſ. 107. ὑπὲρ ποταμοῖο φυγοῦσαν] Non juxta Interpretes, ac inter eos Vulcanium, *quae ad Celadontem fluvium effugerat*, sed *ultra*, seu quae, quod cervino generi familiare, *eundem fugiendo tranaverat*, quodque alia in re ait Gratius Cyneget. vſ. 378. *latumque fuga superabitis amnem.* Unde mox etiam hic additur, quod eadem *cerva*, *Dianam* quippe venantem quatuorque reliquos unius agminis *cervas* jam adsequutam, *fugiens*, superato eodem flumine Celadonte, se inde in montem Arcadiae Cerynium incolumis, donec nempe ab Hercule domaretur, receperit. Neque enim pascendi solum aut aestum fugiendi, qua de re jam ante ad vſ. 101. egimus, sed canes insuper aut venatores effugiendi ergo, in proxima etiam maria aut alias aquas se conjicere cervos, cum veteris memoriae, tum obvia adhuc & Rei venaticae studiosis nota testimonia abunde comprobant. Quod a Xenophonte non est praetermissum, qui ideo observat Κυνηγ. p. 990. tendiculas capiendis cervis, collocari etiam *circa rivos ac flumina*, περὶ τὰ ῥεῖθρα; Tum paullo post de iisdem ait cervis, ῥίπτουσι δὲ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐὰν κατέχονται, καὶ εἰς τὰ ὕδατα ἀπορούμεναι, *in mare etiam & alias aquas se conjiciunt, ubi tenentur consilii inopes*; nempe ubi non alia canum ac venatorum prope insequentium morsus vel ictus effugiendi via ipsis datur. Quo spectaculo nuper admodum, inter alios Aulae hujus Electoralis comites, fuimus haud leviter recreati; dum in venatione solemni, aliquot ab hac urbe Berelino, milliaribus, Serenissimi ac Potentissimi ELECTORIS jussu suscepta, centenos circiter cervos in lacum proximum, retibus prius inclusos, obseptisve aliis effugiendi viis, se praecipiti cursu, quamquam haud uno agmine aut omnes eodem temporis intervallo conjicientes, coram vidimus; eosque intra paucarum horarum spatium in aquis illis gregatim natantes, tandem densis sclopetorum seu fistularum, quas vocant, ferrearum ictibus, a naviculariis venatoribus, sed quorum vere princeps Serenissimus ELECTOR, omnes iidem cervi confecti fuerunt ac prostrati. *Fluvium* alioquin *Celadontem* ab eadem, de qua hic agitur, *fugiente cerva* nando superatum, eo minus hic insolitum, quod maria etiam dicantur haud semel a cervis, & pascendi quidem caussa, tranata,

Digitized by Google

tranata, uti ſupra, adductis ejus rei luculentis e Maximo Tyrio & Aeliano teſtimoniis, diximus ad vſ. 101.

Vſ. 108. Ἥρης αἰνεσίῃσιν] Ita etiam Apollonius l. III. vſ. 817. & rurſus l. IV. vſ. 646. Ἥρης αἰνεσίῃσι, *Junonis conſiliis*, ac jam ante vſ. 29. ejusdem libri κείνης αἰνεσίῃσι, alibi autem l. III. vſ. 1112. ὑπ' αἰνεσίῃσι (non ut ibi una voce ὑπαινεσίῃσι) θεῶν, *Deorum conſiliis* ſeu *conſenſu*, & pro quo ὑπ' ἐννεσίῃσι legitur ſub initium operis, & ἐννεσιάων ſimiliter l. III. vſ. 1366. Ἐννεσίῃσιν etiam pro αἰνεσίῃσιν, legerunt in hoc Callimachi loco veteres ad eundem Apollonium Critici ad l. I. vſ. 996. ubi alia occaſione hic & prior Battiadae verſus ab iis adducitur. Ita etiam praeter Homerum in Orphei ſeu Onomacriti Argonauticis, Μοιρῶν, aut Παλλάδος aut etiam Ἥρης ἐννεσίῃσι legitur, verſ. 105. 266. & 295. Adeo, ut promiſcuus utriusque vocis uſus ex illis Poëtarum locis, accedente veterum librorum conſenſu, adſtrui videatur; aut forte etiam illud αἰνεσίῃσι Alexandrinis gloſſis adſcribendum; quales utique in duobus illis Poëtis, uno Alexandrino, altero, qui Alexandriae vixit & floruit, nemo facile mirabitur.

Vſ. 108. & 109. Ἄεθλον Ἡρακλῆϊ ὕστατον] Non *ultimum* tamen, ut hoc loco, inter duodecim Herculis *certamina* cerva haec χρυσόκερως ab eo domita, ſed *tertium* recenſetur ab Euripide in Hercule Fur. vſ. 375. *quartum* autem dicitur in veteri Epigrammate Anthol. l. IV. c. VIII.

Χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἤγρευσε τέταρτον.
Auricomam cervam poſthac venatus eſt quarto.

Exſtat & aliud ibi Epigramma, nempe decimum de eodem Herculis certamine depicto alicubi aut ſculpto, ubi inter alia inequitans eidem cervae, (uti in adducto paullo ante nummo Dianae) apprehenſis praeterea ejusdem cornibus, traditur Alcides;

Ὧν ὁ μὲν ἰξύϊ θηρὸς ἐπεμβεβαὼς, γόνυ βρίθει
Εὐπτόρθων παλάμαις δραξάμενος κεράων,
Quorum hic quidem ferae dorſum conſcendens, genibus propendet,
Manibus pulcros ramos prebendens cornuum.

Occiſam vero eandem *cervam* ab Alcide, tanquam agrorum vaſtatricem, ejusque caede (quam nempe fugientem inſequi noluit haec Dea) delectatam Dianam tradit adducto modo loco Euripides. Sicuti autem in Eurypyli clypeo apud Q. Calabrum l. VI. vſ. 223. aut vero in Olympia, teſte Pauſania l. V. p. 305. inter alia duodecim Herculis certamina expreſſa quoque videbatur domita ab eo haec cerva; ita occurrit etiamnum ejusdem agonis effigies in praeclaris aliquot priſci aevi monumentis. Cujusmodi inſignis quidam nummus Elagabali a Germenii, urbis ad Helleſpontum, incolis percuſſus, qui exſtat in Gaza Medicea, & in quo Hercules imberbis viſitur cervam domans, cum appoſita prope clava, & loci inſcr. ΓΕΡΜΗΝΩΝ. Quamquam a nonnullis, ubi illi hanc Herculis venationem tangunt, non

Digitized by Google

non ἔλαφος semper, sed cum ποικιλόνωτος ὀρείας, seu maculosa tergo dorcas, vel capreas ab Euripide Hercul. Fur. vs. 376. (& de quo loco jam ante obiter) tum κεμάς, vel ob metrum, sicut a Q. Calabro l. VI. vs. 223. κεμμάς, fuerit dicta: quae vox tamen vulgo de hinnulo potius cervi, aut vero de caprea sumitur. Sed qua de re mox ad verba poëtae de hisce Dianae cervis, quibus currus ejusdem erat junctus, nempe vs. 113. κεμάδεσσι χαλινά.

Vs. 109. Πάγος Κερύνειος ἐδέξατο] Male hic in Scholiis Κεραύνιος pro Κερύνειος, qui recte se habet, legitur, & emendandi omnino apud Apollonium Scholiastae, a quibus cum postrema hac voce Callimachi locus iste, uti superior, de quo ante, adducitur ad l. I. vs. 996. Alii enim montes, ut notum, & extra Arcadiam siti, qui Κεραύνιοι, & de quibus Geographi, sunt appellati. Nec magis admittenda, ut bene jam animadvertit Anna praestantissima, altera lectio Κάρνειος, quae cum in ora Stephanianae Callimachi editionis compareat, tum male a Fl. Sabino in versione hujus Hymni fuit retenta. Eadem vero haec cerva, non jam *Cerynitis*, sicuti Servio vocatur ad Aen. VI. vs. 803. a monte nempe illo Arcadiae Κερυνίῃ juxta Pausaniam l. VIII. p. 448. (sed ubi male hactenus Κερωνίᾳ) dicto, sed Μαιναλίη a noto itidem, & de quo supra, monte *Maenalo* appellatur in Epigrammate libri & capitis Anthologiae paullo ante memorati, ubi recenset Poëta duodecim Herculis certamina, ac proinde inter eadem

Οἰωνοὺς, ταῦρον, Μαιναλίην ἔλαφον,
Aves, (nempe *Stymphalidas*) *taurum*, *Maenaliam cervam*.

Vs. 111. χρύσεον δ' ἐζεύξαο δίφρον] De Dianae itidem curru Apollonius l. III. vs. 877.

Χρυσείοις Λητωῒς ἐφ' ἅρμασιν ἑστηυῖα,
Aureo in curru stans Diana.

ac similiter χρυσαρμάτου Μήνη, *aureo curru invecta Luna*, seu Diana, a Pindaro traditur, Olymp. Od. III. Quod alias de fratre ejus Apolline seu Sole χρυσοκόμας, *auricomo* apud Valerium Flaccum l. IV. vs. 92. dictum, ut initio Phoenissarum Euripidis,

Καὶ χρυσοκολλήτοισιν ἐμβεβὼς δίφροις, Ἥλιε,
Et auratis insidens curribus, *Sol*.

Nempe eadem vulgo Lunae, quae Soli tribuere notum antiquos vates; unde ejus χρυσεόκυκλον φέγγος, *aureo circulo decorum lumen*, dixit in eodem dramate Tragicus vs. 181. & radiatum etiam caput Dei Luni occurrit in priscis aliquot nummis, sicut in veteri marmore apud Cl. Sponium Miscell. p. 1. Quamquam alias *Lunae*, non *aurum* quidem, sed *argentum* inter metalla fuerit ab antiquis adsignatum, ut observant veteres Pindari enarratores ad Isthm. Od. V. p. 462. & e Procli in Timaeum Commentarii, sed quae hodie non exstat, parte observat Olympiodorus Meteorol. l. III. p. 60. edit. Graec. apud Aldum; indeque *lunae montes*

montes dicti etiam fuerint *Argentei*, uti jam ante notaverat idem Olympiodorus p. 23. l. 1.

Vſ. 112. Κεμάδεσσι] Apollonius itidem verſu ſequenti loci ab initio ſuperioris notae adducti, de aureo Dianae curru, addit,

Ὠκείαις κεμάδεσσι διεξελάεσκε κολώνας,

Velocibus cervis colles transvehebat, non *cervorum binnulis*, ut hunc locum pro vulgari hujus vocis κεμάδος ſignificatione vertit ejuſdem poëtae haud ineruditus alias Interpres. Eaedem nempe κεμάδες hic Dianae currum regere dicuntur, quae paullo ante apud Callimachum, non inſignes ſolum, ſed μάσσονες ἢ ταύρων, ſeu *majores* etiam *tauris* cervae ſunt dictae. Neque *binnuli cervorum*, ſed magni & decori cervi aut cervae bijuges Dianae currum ducunt, in inſigni Mytilenaeorum nummo paullo ante adducto; ſicuti ſacerdos Dianae Laphriae apud Patrenſes, bijuge etiam cervorum curru vecta dicitur apud Pauſaniam l. VII. p. 433. Κεμὰς quidem de *cervi binnulo* dicta, ſed de eo adhuc in ſpelunca latente (quamquam ea de re paullo aliter Euſtathius ad Iliad. K. p. 711.) nec foras prodire ad me auſo, ut id apud Etymologum M. legitur in voce Κεμὰς, nempe Διαφορὰν δὲ φασὶν εἶναι ΚΕΜΑΔΟΣ καὶ ΝΕΒΡΟΥ. ΚΕΜΑΔΑ μὲν εἶναι τὴν ἐπικαθημένην τῷ σπηλαίῳ. Νεβρὸν δὲ τὸν μείζονα, καὶ ἐπὶ βορὰν νεμόμενον. *Differunt autem* ΚΕΜΑΣ *&* ΝΕΒΡΟΣ. Κεμὰς *enim dicitur*, *quae adhuc cubat in ſpelunca*; Νεβρὸς *autem binnulus*, *qui jam major eſt*, *& ad paſcendum prodit*. Obvia praeterea apud veteres Grammaticos κεμὰς de *dorcade* dicta aut *caprea*, & quidem de citiſſima *capreae* ſpecie inſtar turbinis, apud Aelianum de Animal. l. XIV. c. XIV. κεμὰς ἀνίστη, θυέλλης δίκην ἰδεῖν δὲ ἄρα πυῤῥόθριξ καὶ λασιωτάτη, *caprea inſtar turbinis velociſſima*; *ſpecie autem*, *pilis rufis & valde hirſuta*. Haud eo minus tamen a Poëtis ſubinde, & pro metri quidem ratione, κεμὰς vel κεμμὰς & κεμμάδες, non tam de *cervi binnulis* aut *capreis*, ſed de magnis etiam *cervis*, ut hoc loco, ſunt dictae. Ita quinta, de qua modo egit Callimachus, ex hiſce, qui *tauris* etiam *majores*, cervis, & ab Hercule domita, modo ἔλαφος, modo κεμὰς vocatur in uno eodemque Epigrammate decimo Anthol. l. IV. c. VIII. cujus nempe inſcriptio. Εἰς τὸν αὐτὸν καὶ τὴν ἔλαφον, in penultimo autem verſu, ὅλη κεμὰς ἥδε τέθηλεν, *tota cerva haec floret* &c. Unde etiam eadem modo a Pindaro Olymp. Od. III. Apollodoro, aliisque ἔλαφος, modo ab aliis ut Q. Calabro l. VI. vſ. 803. κεμμὰς, eaque θοὴ πόδας, & a Nonno Dionyſ. l. XXV. p. 656. ſimiliter κεμὰς dicitur. Hinc erudite, ut ſolet, Heſychius, varias illas hujus vocis κεμάδος ſignificationes tangit, Κεμὰς, νεβρὸς, ἔλαφος. τινὲς δὲ δορκὰς, h. e. κεμὰς, *binnulus*, *cerva*; *aliquibus autem dorcas* ſeu *caprea*.

Vſ. 113. Κεράεις ὄχος] Qui nempe a *cornigeris cervis*, ut ante dictum & qualis Dianae *currus* in nummo ſupra dicto comparet, regeretur. Hinc cervorum, qui Deae illius currum ſubirent, jugalium meminit non ſolum, ut paullo ante vidimus, Claudia-

dianus, sed quasi etiam iidem in orbe Lunae prognati essent, eoque animantibus scilicet id genus cornigeris, majoribus etiam ac pulcrioribus, quam in terra (juxta nota Pythagoreorum scita, apud Plutarchum de Placit. Philosoph. l. II. c. XXX.) foeto; at qua de re infra ad vs. 164. Haud aliter ac de alio *cornigero* itidem Animali, tauro nempe Marathonio, idem Claudianus, seu quisquis Auctor poëmatis in Herculem, dixit vs. 120. *taurus medio nam sidere Lunae Progenitus*, aut in genere Seneca Hercul. Fur. A. I. vs. 83. *Sublimis altas Luna concipit feras.* Quam Anaxagorae etiam, quae & ab aliis memoratur, ea de re opinionem, tradunt veteres ad Apollonium Critici l. I. vs. 498. unde κεραὸν ὄχος dici itidem potuit de *curru* ejusdem Dianae Ταυροπόλου, bijugibus proinde *tauris* juncto, ut in Deliorum nummis apud Goltzium Tab. Inf. XVIII. cum inscr. ΔΗΛΙΑΣ, & qualis *siderum Reginae bicorni*, ut de ea Horatius in seculari carmine, passim tribuitur in aliis antiquis nummis & marmoribus. Quod notant veteres Grammatici ad Sophoclem Ajac. vs. 172. Ταυροπόλον nempe *Dianam* ibidem dici, quod eadem sit cum *Luna* & *tauris* vehatur. Utrumque proinde cornigerum Animal, *bos* & *cervus*, & κερόεις proinde, quod hic dicitur, ex iisdem *tauris* vel *cervis* junctus ὄχος opportune, ut *bicornis* Deae sacer olim habitus; illud, ut fecunditatis; istud, ut celeritatis vel aeternitatis etiam, qua de re jam supra ad vs. 106. symbolum. Adde quod Dianae fanis, *cornua cervorum* adfigi olim solita, in Aventino autem *Boum*, docet Plutarchus Quaest. Rom. p. 264. Hinc & δικέρως Io, vel ut ab Aeschylo vocatur Prom. vs. 590. βουκέρως παρθένος, *virgo cum bovinis* cornibus, de *Luna* ab Argivis juxta Eustathium ad Periegetem p. 19. dicta; aut *Isis* eadem similiter quae *Luna*, eademque utriusque, sicut id notat Plutarchus de Iside p. 372. simulacra. Ut mittam, quod Diana tauro vecta cernitur in nummo Insulae Icariae, apud Goltzium, de quo infra ad vers. 187. sicuti alioquin venatrix haec Dea, alte nempe succincta & arcitenens occurrit supra Taurum prostratum gradiens, in sequenti nummo Augusti haud ubique obvio.

V. 114. Αἵμῳ ἐπὶ Θρήϊκι] Ita infra Hym. in Delum vs. 63. non jam

jam de Diana, sed de Marte, quo impediret Latonae partum, ibidem custode a Junone constituto,

Ἥμενος ὑψηλῆς κορυφῆς ἐπὶ Θρήϊκος Αἵμου,

Stans in excelso vertice Threicii Aemi.

Θρήϊκος nempe in utroque loco seu Θρήϊκι, pro Θρηϊκίου vel Θρηϊκίῳ ob metrum dicto, ficuti Θρῄξ Βορέας, *Thracius Boreas*, Anthol. l. III. c. IX. Ep. VI. alibi Θρηΐκιος Βορέης ab Apollonio vocatur l. I. vs. 214. Idem proinde hic *Thracius*, qui subinde *Geticus Aemus*, ut apud Statium non semel aut Claudianum in Prob. & Olyb. Conf. vs. 120. &, obvia quidem ejus appellationis ratione, dicitur. Ideo autem in hunc celsum Thraciae montem, primum curru cervis juncto invecta hic fertur venatrix Diana; seu, quod regio esset venationi maxime opportuna, unde etiam oppida, ut Ἀδριανοθήρας ab *Hadriano* iisdem in locis *venante*, nomen nacta; seu quod, idque sub variis etiam non Lunae solum aut *Dianae*, sed insuper Ὀρθωσίας, Βένδιος, aut vero *Hecates*, nominibus, eximie in Thracia coleretur haec Dea. Hinc *Luna* tanquam vetus Byzantiorum numen in priscis etiam eorum nummis adhuc hodie conspicua. De Ὀρθωσίᾳ autem, aut quae Βένδις ab iisdem dicta, Diana apud Thracas culta, Herodotus, Plato, Xenophon, veteresque Grammatici abunde fidem faciunt. In eadem vero *Thracia*, seu Zeryntho, Thraciae, juxta Livium aliosque, antro, solemnia, ut abunde notum, *Dianae Hecates* (ut juncto utroque nomine ab Aeschylo dicitur Suppl. vs. 684. Ἄρτεμιν δ' Ἑκάταν) sacra, eaque arcana peragi solita, & de quibus Horatius l. V. Od. V.

Nox & Diana, quae silentium regis,
Arcana cum fiunt sacra.

Cum silentio enim culta illa Hecates juxta & Samothracrum Cabirorum numina; unde Alexidis jocus apud Athenaeum l. X. p. 421. de Telepho prae voracitate in convivio silente seu ἀφώνῳ, *adeo, ut qui eum vocaverat, Diis Samothracibus continuo preces conciperet.*

ὥστε πολλάκις
Αὐτὸν κεκληκὼς, τοῖς Σαμόθρᾳξιν εὔχεται.

Ibid. τόθεν Βορέαο κατᾶιξ] *Thracius* nempe, uti modo etiam vidimus, dictus passim a Poëtis *Boreas*, quod in frigidis, qualis Thracia, regionibus, flatus quidam censerentur indigenae; in tepidioribus autem locis, extrinsecus venire, ut id notat Theophrastus de C. Plant. l. V. c. XVII. τὰ δὲ πνεύματα τοῖς μὲν ψυχροῖς φύσει τῶν τόπων, ὅπως ἐγχώρια ἀπ' ἂν εἴη, καθάπερ ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἐν τῇ ΘΡΑΚΗ. *Flatus autem locis natura frigidis quidam vernaculi sunt, sicuti in Ponto & THRACIA &c.* Nempe qui inde Θρηΐκιαι πνοαὶ, *Thracii flatus*, dicuntur etiam ab Aeschylo Agam. vs. 663. Immo unde apud Thucydidem, *Thraces*, qui ad Boream habitarent, memorantur l. II. p. 169. οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς Βορέαν Θρᾶκες, qui *trans Strymonem Boream versus Thraces*; a

Digitized by Google

Callimacho autem Hym. in Delum vſ. 26. & quo locus inde illuſtratur, Στρυμονίου Βορέαο, *Strymonii Boreae*. A Lycophrone itidem Boreas Θρακίας κύων, ſeu *Thracius canis*, a latratu nempe ſeu flatu ejusdem ingenti dictus p. 149. ſicuti alioquin *Thraces equi*, de flantibus illic Aquilonibus apud Valerium Flaccum dicti l. I. vſ. 611. Ut autem hic Βορέαο καταΐξ, ſic apud Apollonium l. I. vſ. 1203. θοῇ ἀνέμοιο καταΐξ, & numero plurium ἀνέμοιο καταΐκες dicuntur l. III. vſ. 1374. *venti* aut *ventorum procellae*; alibi etiam extra compoſitum ἀνέμων ἀΐκας, l. IV. vſ. 820. haud aliter nempe ac apud Aeſchylum legitur Choëph. vſ. 590. κ' ἀνεμοέντων αἰγίδων, pro καταιγίδων, juxta veteres ad eum Criticos, ſeu *ventoſarum procellarum*. Unde verbo καταιγίζειν, praeter Alexim apud Athenaeum l. VIII. p. 338. uſus eſt idem Tragicus, ut καταιγίζουσ πνοὰς, de Pelii montis *flatibus*, qui magno *impetu ingruunt*, Sept. Theb. vſ. 63. ac praeterea, non quidem in Prometheo Δεσμώτῃ, unde perperam locum citat Galenus Comment. I. in l. VI. Epidem. Tex. XXIX. ſed in Prometheo Λυομένῳ, qua de re ad ipſum Tragicum. Ut mittam, quod apud Apollonium rurſus occurrant formatae inde voces, αἰγδην & καταίγδην, pro *impetuoſe*; illud l. II. vſ. 828. iſtud eodem libro vſ. 597. ſed ubi male una voce προπροκαταίγδην hactenus legitur, quae in duas omnino fuit diſſecanda; quum prior προπρὸ alibi etiam apud illum Poëtam legatur, ut l. III. vſ. 1012. προπρὸ δὲ ἀφειδήσασα, & ad quem locum conſulendi eruditi Scholiaſtae.

V. 115. ἀχλαίνοισι] Qua voce non *nudi* plane, ſicuti hic ab Interpretibus dicuntur, ſeu omni veſte exuti, ſed qui levi aut attrito amictu, ac proinde arcendo frigori illi Threicio omnino impari, tegebantur. Quo ſenſu etiam ἀχλαινίας vocem adhibuit Euripides, ubi Protei filius Theoclymenus ad Menelaum ait, Helen. vſ. 1298. ἀντὶ τῆς ἀχλαινίας, Ἐσθῆτα λήψῃ, pro *lacero* aut *detrito amictu veſtem recipies*; qui nempe naufragus quaſſa navi in Aegyptum fuerat ejectus, & qui ipſe de ſuo illo vili aut detrito amictu dixerat in eodem dramate vſ. 423. τὰς ἐμὰς δυσχλαινίας, *meum ſordidum* aut *lacerum amictum*; & quomodo de Ulyſſe in Hecuba legitur, vſ. 240. Δυσχλαινίᾳ τ' ἄμορφος, *vili* aut *ſordido amictu deformis*. Ita etiam γυμνῆτες dicti nonnunquam a Graecis Scriptoribus *velites* ſeu *levis armaturae milites*, qui ψιλοὶ alioquin, aut τὸ ψιλὸν vulgo, ut notum, appellati ſunt, ut alios mittam, apud Joſephum Origin. l. XIV. c. XXVII. p. 305. οἱ δὲ γυμνῆται προσιόντες, *velites autem procedentes* &c. & γυμνητεία ſimiliter de *levi armatura* apud Thucydidem.

Ibid. δυσαεῖ κρυμῷ] Opportuna hic Heſychii de voce δυσαὴς gloſſa, ubi inter alia legitur, Δυσαῆ, χειμέριον &c. ἄλλοι δὲ ψυχρὸν, quo ſenſu hic etiam ſumitur, ut addita ibidem vox κρυμὸν abunde innuit. Hinc de Thracia Joſephus, Ἁλώσ. l. II. c. XVI. p. 806. καὶ βαθεῖ κρυμῷ τοὺς ἐπιστρατεύοντας ἀνακόπτουσαν, *altiſſimoque* GELU *eos, qui in eam irruerent, retardantem*. Appoſite proin-

proinde de hoc ipſo monte *Aemo* dixit Ovidius in Epiſt. Phyllidis vſ. 113.

Qua patet umbroſum Rhodope glacialis ad Aemum,

& quomodo *gelidam Thracem* aut χιονώδη, ſeu *nivoſam* vocant ſubinde Graeci Poëtae ac Latini.

Vſ. 116. ἔταμες πεύκην] πεύκη hic per *pinum*, obvio paſſim in Graecorum Auctorum tralationibus errore, redditur, quem merito jam, ut de viris ſummis Salmaſio ad Solinum & J. G. Voſſio in Etymologico ſileam, in Theophraſti Interpretibus redarguit eruditiſſimus Palmerius Exercit. p. 816. Per *piceam* proinde, ſicut per *pinum*, ubi occurrit πίτυς, reddenda vox eadem fuerat; idque eo magis, quod agebatur hoc loco de Dea Δᾳδούχῳ ſeu *Tedifera*, qualis ſubinde etiam dicta; quam in rem proinde opportuna erat maxime *picea*, ut μάλιστα ἔνδᾳδος, *maxime tedifera*, ſicuti a Theophraſto vocatur H. Plant. l. IX. c. II. & e qua potiſſimum δᾷδες ſeu *tedae* vulgo fieri ſolitae. Unde etiam apud Graecos πεύκη aut πεῦκαι de *face* aut *facibus*, & ita promiſcue πεῦκαι & δᾷδες, ut aliunde notum, dicebantur. Adde, quod haec *picea*, quae juxta Plinium l. XVI. c. X. *montes amat atque frigora*, opportune proinde *reſciſſa* hic dicatur in monte, qua de re mox ſequenti verſu, Olympo Myſio. Quomodo autem detrahatur *teda* e *reſciſſa* aut vulnerata *picea*, docet itidem Theophraſtus, H. P. l. IX. c. II.

Ibid. φλογὸς ἥψαο ποίης] Perplexe haec etiam reddit Interpres, *flammam injeciſti qualem*, pro *e qua flamma*, tedam nempe ſeu *piceam* modo a te *reſciſſam*, *accendiſti*; bene proinde a B. Vulcanio & cui jam praeiverat Fl. Sabinus, *unde tibi tedae? quae flamma accendet?* Neque enim ſatis erat Dianae *piceam*, e qua *tedae* ſeu *faces* fierent, quod ante dixerat, *reſcidiſſe*; ni *flamma* inſuper ſeu ignis occurriſſet, unde eas continuo *accenderet*; nempe, ut mox dicitur, e patris ignibus ſeu fulmine. Adde quod picis gratia, urenda erat ante omnia πεύκη, ut id uno verbo expreſſit capite modo adducto, Theophraſtus, πεύκην πιττοκαυτοῦσιν, *piceam urunt picis cauſſa*. Φλόγα autem cum de Solis, tum de Lunae ſeu Dianae, ut hoc loco, *lumine* dixerunt crebro veteres, & obvia ejus rei apud Poëtas & Tragicos imprimis exempla. Unde illud Ariſtotelis de Poët. c. XXI. τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ Ἡλίου, ἀνώνυμον, *flammam* autem ſeu *lumen a Sole*, ſpargi nempe aut ferri, *caret nomine*, adducto mox veteris Tragici verſu, σπείρων θεοκτίσταν φλόγα, *ſerens a Deo* ſeu Sole *creatam flammam*. Hinc accenſae etiam hujus Deae faces, quas utraque manu geſtare cernitur in nummis, (cujusmodi ſupra adtulimus ad verſ. II.) aliisve monumentis antiquis, non *Lucifera* ſolum, ſeu φωσφόρος, ſed πυρφόρος quoque ſeu *ignifera* dicta inde Diana, a Sophocle Oedip. Tyr. vſ. 216. Quo etiam ſymbolo, modo cum una, modo cum duabus accenſis facibus, eadem Dea,

LUNAE LUCIFERAE nomine signatur in Romanis aliquot numinis. Et haec est omnino mens hujus loci.

Vs. 117. *Μυσῷ ἐν Οὐλόμπῳ*] *Μυσὸς Ὄλυμπος* seu *Μύσιος*, sicut utrumque apud Auctores occurrit, prior etiam apud Strabonem l. x. p. 470. ἔστι καὶ ὁ *Μυσὸς Ὄλυμπος*, & quomodo in antiquis Melae membranis legi *Olympus Mysus* pro *Mysius*, ad eum observat vir doctissimus Is. Vossius p. 100. Quamquam *Μύσιον Ὄλυμπον* frequentius dici videas, ut ab Herodoto loco jam alia occasione adducto, ad vs. 100. a Theophrasto H. Pl. p. 42. & p. 80. Appiano in Syriacis p. 115. aliisque. Ad discrimen autem alterius montis *Olympi* in Macedonia, *Μυσὸν* seu *Mysium* hunc dici notant hic Scholia. Qui etiam duo montes *Olympi* utroque illo nomine, *Pierici* nempe seu *Macedonici* & *Mysii* distinguuntur haud semel apud memoratum modo Theophrastum, ut H. Pl. l. III. c. III. Ὀλύμπῳ τῷ Πιερικῷ τε καὶ Μυσίῳ, *Olympo Pierico & Mysio*, l. v. & VI. ὁ Μύσιος Ὄλυμπος, *Mysius Olympus*, mox περὶ τὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὸν Πιερικὸν Ὄλυμπον, *circa Macedoniam & Piericum Olympum*, qui alibi ab eodem Ὄλυμπος ὁ Μακεδονικὸς dicitur l. III. c. XII. Plures tamen, quam hi duo montes, *Olympi* e Geographis aliisque Auctoribus noti; & cujusmodi quatuor exstitisse tradit Strabo l. x. p. 471. Sed e quibus duo tantum ab eo adducuntur, unus *ad Idam* juxta Antandrum, alter hic *Mysus* seu *Mysius*; supplet autem ibidem magnus Casaubonus, qui duos alios addit, *Olympum in Thessalia*, & alium in *Peloponneso*, neque plures his quatuor *Olympi* nomine dictos montes exstitisse ibidem statuit. Iidem tamen sex numero enarrantur ab eruditis Criticis ad Apollonium Rhod. l. I. vs. 597. Ὄλυμποι δὲ εἰσὶν ἕξ, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, (ἐν ᾧ καὶ Ὀλύμπια φησὶν Ἀπολλόδωρος ἄγεσθαι) Μυσίας, Κιλικίας, Ἤλιδος, Ἀρκαδίας, *Macedoniae*, *Thessaliae* (*in quo Olympia celebrari tradit Apollodorus*) *Mysiae*, *Ciliciae*, *Elidis*, & *Arcadiae*; sed ubi Λυκίας pro Κιλικίας omnino reponendum putem, quum *Olympi* in *Lycia* montis, meminerint veteres, ut Plinius l. XX. c. VI. & Maximus Tyrius Orat. XXXVIII. p. 385. ubi eundem tradit ignem eructare, non Aetnaeo tamen similem, sed magis placidum; nullibi autem montis in *Cilicia* ita dicti occurrat, quod quidem sciam, mentio. Ortelius vero numerum adhuc eo duplo majorem facit, qui duodecim montes dictos *Olympi* nomine memorat; sed ita ut ex hoc uno monte *Mysio*, tres ibidem statuat; unum in *Lydia*, cujus meminerit Athenaeus; alterum in *Aeolide*, auctore Plinio; tertium vero in *Mysia*: quum tamen ob viciniam illarum ditionum, & confusos saepe fines, *Lydiae* nempe, *Aeolidis*, *Mysiae*, unus idemque mons vulgo *Mysius* aut *Mysiae* subinde etiam *Lydiae* dicatur, sicuti ab Athenaeo l. II. p. 38. περὶ τὴν Λυδίας Ὄλυμπον, *circa Lydiae Olympum*. (ni forte Λυκίας ibi pro Λυδίας facili utique librariorum lapsu,

ſu, quod minus tamen putem ei Naucratitae loco convenire, legendum ſit) & qui etiam *Aeolidis* dici a Plinio potuerit, maxime quum ab eodem *Aeolis* quondam *Myſis* dicatur appellata l. v. vſ. xxx. Mitto quod duos in Cypro montes *Olympi* nomine appellatos ſtatuat Ortelius; quum unus tantum idemque ſit, qui a Strabone & Ptolemaeo, ac ab antiquioribus etiam, ut Orphicorum Auctore ac Euripide in Bacchis vſ. 409. κλιτὸς Ὀλύμπου, *clivus Olympi*, memoratur. Exſtabat autem in luculenta Chriſtinae Suedorum Reginae Gaza, & quem obiter olim indicavi Diſſert. de Praeſt. Numism. p. 894. inſignis Severi Imp. nummus, in quo Apollo ſculptus cum lyra & tripode ac inſcr. ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΝ, *Hadrianum ad Olympum.* Retulit illum inde, uti a me indicatum eruditiſſimus Harduinus Num. Urb. Illuſt. p. 9. & credit eo deſignari civitatem *Olympenam*, cujus meminerit Plinius ac Ptolemaeus, ſitam ad *Olympum*, de quo hic agitur *Myſium*; ſed debili inde, ut videtur, conjectura, & eo ipſo quidem, quod a Ptolemaeo, qui poſt Hadrianum vixit, *Olympena* eadem, non *Hadriana* aut *Hadriani* vocatur. Potior vero ratio hic habenda eſt, quod revera urbs eſſet *Myſiae*, Ἀδριανοὶ dicta, e qua oriundus erat Rhetor Ariſtides, & cujus mentio praeterea occurrit apud Suidam & in Actis Conciliorum. *Olympus* vero ille *Myſus* vel *Myſius*, *Myſiae* nempe non Europeae, ſeu quae ad Iſtrum, ſed Aſiaticae, ſeu ad Helleſpontum; ſicuti utramque illam *Myſiam* diſtinguit non ſemel Myſis ipſe patria vicinus aut Myſius etiam Galenus de San. Tuend. l. v. c. v. Καὶ ὁ καλλίεδρος Μύσιος (οἶνος) οὐκ ἐκ τῆς Ἴστρου Μυσίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς Ἑλλησποντίας ὀνομαζόμενος, ἥτις ἐστὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν ὁμοροῦσα Περγάμῳ, & *quod Myſium vocant* (vinum) *non ex ea Myſia, quae ad Iſtrum eſt, ſed ex ea, quae Helleſpontia dicitur, quae nimirum in noſtra eſt Aſia*, (Proconſulari ſcilicet) *Pergamo vicina*, & quae alibi ab eodem Ἑλλησποντία καὶ Μυσία dicitur, Method. Medic. l. xii. c. v. Immo cui Pergamus, etiam ab aliis adſcripta ſeu τὸ κατὰ Μυσίαν Πέργαμον, *in Myſia Pergamus*, uti a Joſepho dicitur Ἀλώσ. l. i. c. xvii. Ideo autem, *Olympi* hujus *Myſii* prae aliis montibus meminiſſe videtur hoc loco Callimachus, quod frequens eſſet ac ſolemnis maxime Dianae cultus in toto illo ejusdem *Myſiae* Cariae ac Lyciae tractu, & praeterea, quod idem *Olympus* πεύκαις ſeu *piceis tediferis*, quod vel hic poëtae locus arguit, abundaret, haud minus ac vicinus mons Idae earum proventu olim celebratus, adeo, ut inde etiam, teſte Theophraſto H. Pl. l. iii. c. x. p. 52. montana πεύκη eaque maxime πιτυοδαδοφόρα, ſeu quod alibi adhuc ait p. 171. δᾳδοφόρα, *maxime* nempe *picifera* aut *tedifera*, *Idaea* diceretur. Sed quum idem mons Deae *Idaeae* ab eo dictae, ſeu Deum Matri, vulgo ſacer haberetur, inde opportunius, & ob rationem praeterea modo indicatam, Dianae *Tediferae* ſeu Δᾳδούχῳ vicinus mons *Myſius* hic a Poëta tribui-

Digitized by Google

tribuitur. Mitto quod ignem eructare, non *Mysium* quidem, sed *Lycium Olympum* tradat, ut paullo ante diximus, Maximus Tyrius; unde forte nata Poëtae occasio, ut id *Mysio* etiam tribueret: tum insuper, quod Luna in montium cacuminibus oriri veluti, seu *Lucifera* vel Δᾳδοῦχος appareat, ac inde Diana montes inhabitare, aut montibus delectari fuerit vulgo a Poëtis & ab hoc Battiade dicta, uti ea de re jam ante ad vers. 20.

Ibid. φάεος δ' ἐνέηκας ἀϋτμὴν] Nempe juxta illud Lucretii l. v. vs. 297. *pingues multa caligine tedae*, seu plurimo fumo inde emanante. φάος utique hoc loco de *teda* seu *face accensa* dicitur, seu *Phoebea* illa *lampade*, ut a Marone vocatur l. III. vs. 637. ac unde φωσφόρος seu *Lucifera*, uti aliquoties jam diximus, appellata & culta haec Dea. Immo cujus etiam rei symbolo, nempe accensarum tedarum, quas praefert Diana vel Luna, in antiquis, uti antea vidimus, monumentis adumbratae, petitam hinc originem ac nomenclationem innuere voluit hoc loco Callimachus. Dum vero immissam hic tradit φάεος ἀϋτμὴν, seu *ignis* vel *flammae halitum*, quo nempe accenderetur ea πεύκη vel *teda*, modo in Olympo Mysio detracta, ad Heracliti opinionem videtur respexisse doctissimus haud minus quam cultissimus poëta, juxta quam exhalationes, ut e Laërtio liquet l. IX. dari & accendi in Lunae concavitate, indeque ea lucere statuebatur. Qua ratione censeri posset iis accessisse Callimachus, qui Lunae lumen seu φωτισμὸν proprium eidem, juxta Anaximandrum ac Antiphonem, teste Plutarcho de Placitis Philosoph. l. II. c. XXVIII. aut Anaxagoram & Democritum, juxta Olympiodorum Meteorol. l. I. p. 15. edit. Graec. non vero demum a Sole mutuatitium, cum Thalete, Pythagora, Parmenide, & saniorum Philosophorum turba, ut praeter Laërtium e Vitruvio etiam constat l. IX. c. IV. tradidere. Verum cui postremae sententiae adstipulari tamen videntur sequentia hujus poëtae verba, quamquam alii aliter ea intelligant, ubi nempe a paternis, sicuti mox videbitur, ignibus, omnem eandem flammam seu lucem dicit emanasse. Ne de iis jam loquar, & quibus accedit dicto modo loco Olympiodorus, qui Lunae cum proprium lumen, illudque, ut arguit ejus Eclipsis, ἀνθρακώδης, tum aliud a Sole statuebant. Diversa vero, ut obiter hoc addam, *glacialis* illa seu πηγυλὶς ἀϋτμὴ, quae non ex orbe Solis, sed e Plutonis antro *exhalare* dicitur apud Apollonium Rhod. l. II. vs. 738.

Vs. 118. Ἄσβεστον] Haud aliter ac de eadem Dianae seu Phoebes luce ait Manilius l. III. vs. 198.

Consule tum PHOEBEN, imitantem lumina fratris SEMPER.

Et quo proinde se ab Epicuri dogmate alienum profitetur Callimachus, qui Lunae juxta & Solis, aliorumque siderum lumina, non ἄσβεστα, sed exstincta iri adseruit, juxta illud Lucretii l. v. vs. 116. &c.

--- *No*

Digitized by Google

——— ——— ——— *Ne forte REARIS*
Terras & Solem, & Coelum, Mare, Sidera, LUNAM,
Corpore divino debere AETERNA manere.

& quae plura ea de re eodem libro leguntur, uti mox vſ. 121.

Praeclarumque velint Coeli RESTINGUERE ſolem.

Ne hic tangam, quae de Lunae deliquio dixit Manilius l. IV. vſ. 879.

Nec habet in ſe tum, quo fulget Delia, lumen.

Unde mos ille Romanorum, quem refert Plutarchus in L. Aemilio, ut frequentes flammas, tedis ſeu facibus elatis, ad coelum porrigerent, quo exſtinctum veluti Lunae lumen denuo excitarent. Ut poſtremo hic addam, quod alibi obſervo, & a Juliano Imp. traditur Orat. IV. in Solem p. 289. nempe *aeternum* ſeu *ἄσβεςον* illum Veſtae ignem, e pura Solis flamma petitum, a virginibus ad id conſtitutis ſervari, indeqne, ubi exſtingui eum contigiſſet, accendi denuo ſolitum: ſed qua de re ad ipſum Julianum.

Ibid. *τὸ ῥα πατρὸς ἀποςάζυσι κεραυνοὶ*] Ita haec reddit poſt Fl. Sabinum Vulcanius, quaſi iis dicatur, accenſam a Diana flammam, ſimilem eſſe ei, quae emicat e Jovis Parentis fulmine. Quam tamen non puto mentem eſſe hujus loci, quo ratio nempe redditur, e qua flamma accenſa foret Dianae *φαισφόρυ* teda; an a *paternis* nempe *ignibus*; & quibus proinde verbis haud obſcure innuitur, e Jovis, tanquam omnium procreatoris, & qui idem cum Sole, juxta Macrobium habitus, lumine, omne illud lumen ſuum *ἄσβεςον*, Dianam, ſeu Lunam Luciferam mutuari. Quaeſiverat enim paullo ante poëta, *ποίης ἥψαο φλογός*; ſeu *e qua flamma* haec Dea continuo *accendiſſet* tedam a ſe in Olympo Myſio e reſciſſa ibi picea detractam? Quod utique parum elucidaret prior illa horum verborum, quae tali quaeſito his & ſuperioribus verbis reſponderent, explicatio, nempe *injectum a Diana flammae habitum, ſimilem ei flammae*, quam deſtillant ſeu fundunt Jovis fulmina. De accenſa enim & a Diana quidem teda, ſeu *injecto illi flammae habitu* dictum jam erat; non autem, & quod hic demum quaeritur, *e qua* nempe *flamma* id foret ab eadem Dea factum, & hic proinde declaratur. Ut ita veriorem, de qua ad ſuperiorem verſum, veterum ſapientum, tam Phyſicorum nempe quam Aſtrologorum (prout ea de re ait Cleomedes de Meteoris l. II. p. 111.) ſententiam ſequutum ſe, abunde hic innuat Callimachus, qui Lunam, non proprio utique lumine colluſtrari ſtatuebant, quod in medio ab Epicureis, ut id e Lucretio liquet l. V. (ubi pluribus ea de re in utramque partem egit) relinquebatur. *Ἀποςάζειν* autem ſeu *diſtillare* vel *fundere flammam*, de *fulminibus* hic dicit, quod de iis ait idem Lucretius l. VI. vſ. 378. *Et jaciunt ignes*; alibi autem in eodem libro vſ. 219.

Digitized by Google

—— —— —— —— *inusta vapore*
Signa, notaeque graves balantes sulphuris auras.

Igneam enim esse, eamque praeterea tenuissimam naturam fulminis, agnoscunt, praeter idonea & obvia passim ejusdem rei experimenta, naturae consulti, & juxta eos Plutarchus Sympos. l. IV. Quaest. II. Immo concipi etiam fulminis materiam, ex inflammatis a Sole nubibus, seu *concipere ex radiis ardoreque eorum* tradit idem Epicureus poëta l. VI. vs. 272. Neque mirum praeterea videbitur, fundi hic aut jaci eosdem *ignes* fulmineos in summum verticem Mysii Olympi, haud magis utique, quam, ut de iis ait Maro Georg. l. VI. vs. 332.

Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia &c.

Addo hisce obiter, quodque hic *distillans* dicitur a *Jove flamma*, ut Dianae filiae faces scilicet accenderet, ex aliqua forte notitia illius ignis coelitus a summo Deo ad combustionem holocausti ab Aarone oblati super Altare, de quo Levit. IX. 24. immissi emanare potuerit. Idque eo minus latere vatem Cyrenaeum, & qui Alexandriae egit ac floruit, utraque urbe, ut aliunde notum, Judaeis feraci; ac praeterea (quod jam alibi, ac simili in re, de eo a me observatur,) in Philadelphi florenti gratia & in cujus Bibliotheca consulere potuit vir πολυμαθέστατος, conversos a Senioribus sub hoc Rege veteris Foederis libros.

Vs. 120. πρῶτον ἐπὶ πτελέην] Opportune omnino hic Virgilii locum adtulit praestantissima Fabri filia, qui ad hunc utique respexit Georg. l. II. vs. 530. *Velocis jaculi &c.* Ejusdem proinde tenellae adhuc Dianae, quae prima puerilis apud Persas aetatis exercitamenta tradit Xenophon Instit. Cyr. l. I. p. 5. πρὸς δὲ τοῦτο μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν, *ad haec arcum tendere sagittis & jaculis ferire discunt.* Unde exstitisse etiam apud Romanos (quamquam vilior iisdem esset ἡ τοξευτικὴ prae armis pugnae statariae) qui sagittandi artem docerent, liquet e veteri marmore Romano in Cl. Sponii Miscell. p. 256. in quo statua virilis ac barbata cujusdam *T. Flavii Expediti* visitur, qui dextra ingentem arcum, sinistra sagittam tenet, cum addito eidem elogio DOCTORI SAGITTAR. Hinc illud Horatii de puero, qui Iccio se ad militiam, relictis Philosophiae studiis, paranti addixerat l. I. Od. XXIX.

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno.

V. 121. τὸ τρίτον αὖτ' ἐπὶ θῆρα] Hinc venandi usus inter rudimenta militiae olim habitus, idque quod inter alia, ut ea de re idem Xenophon pagina 5. modo adducta Inst. Cyr. ἀνάγκη δὲ τοξεῦσαι θηρίον καὶ ἀκοντίσαι, ὅπου ἂν παρατύχῃ, *necesse esse sagittis jaculisque feram petere, ubicunque eadem inciderit.*

Vs. 122. εἰς ἀδίκων ἔβαλες πόλιν] Sicut Dii nempe in genere πολιεῖς & πολιοῦχοι, seu, ac in nummis etiam aliisve monumentis anti-

antiquis, Urbium CONSERVATORES, CUSTODES, PRAESIDES & STATORES; ita ULTORES quoque seu vindices impiorum, quae in iis patrantur, facinorum, in iisdem prisci aevi reliquiis comparent. Unde etiam haec Diana, quae cum ΣΩΤΕΙΡΑ, ut ex iisdem constat & qua de re adhuc infra, dicta fuit & culta; sic eadem in varias Urbes nonnunquam, ob admissa in iisdem scelera, & violata divina humanaque jura, animadvertisse, haud uno calamitatis, uti mox dicetur, genere legitur. Neque id expertae solum dicuntur, quarum facta ab aliis ad hunc locum mentio, *Laurea* Thessaliae urbs, aut *Thebae*; aut Aetoliae *Calydon*; sed ut de aliis adhuc sileam, *Patrae* etiam seu *Aroe* primum dicta, in Achaja, & *Caphyenses* Arcades, quibus inflictas a Diana calamitates, & qua occasione, enarrat Pausanias l. VII. p. 434. & VIII. p. 490. & ad quos caeteroquin *Caphyenses*, ut obiter hoc addam, spectat rarus in Thesauris Gallorum Regiis, neque ita pridem in eos illatus Severi nummus cum inscr. ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ. Adeo ut in tales ἀδίκων urbes, ultrices sagittas intendisse continuo hanc Deam ἰοχέαιραν, tradat hic Callimachus; nec proinde solus, quod ait Horatius l. III. Od. IV.

Tentator. Orion Dianae
Virginea domitus sagitta;

aut *Tityus* forte, quem ob parem insaniam, non Dianae quidem, sed matri Latonae vim inferre parantem, tanquam iisdem Dianae telis confixum, ac inde illam Τιτυοκτόνοι dixit supra Callimachus vs. 110. hujus Hymni. Nempe juxta illud Pindari Pyth. Od. III. p. 217. χόλος δὲ οὐκ ἀλίθιος γίνεται παίδων Διός, *ira enim non vana est Jovis liberorum.* Adde; quod peccata τῶν ἀδίκων seu ἀσεβῶν, quamquam serius, nonnunquam in nepotibus etiam ac tertia generatione punita, docebunt haud semel Tragici veteres, ut Aeschylus sept. Theb. vs. 749. Agam. vs. 581. ac alibi; juxta illud nempe incerti Poëtae, τὸ μὴ δίκαιον ἔργον οὐ λήθει θεούς, *iniquum factum non latet unquam Deos*, prout illud & plura e Stobaei MSS. in ejusdem Excerpta retulit ὁ πάνυ cap. VII. Ἐκλογῶν de Rerum Natura p. 119.

Vs. 123. Οὔτε σφέας ξείνους ἀλιτήμονας] Scilicet non Juppiter solus Ξένιος, aut sicut ab Apollonio dicitur l. II. vs. 378. Εὔξεινος, aut vero Ἱκέσιος passim & in veteri etiam nummo, ac proinde severus ac implacabilis *violatorum hospitum* vel supplicum vindex habitus, juxta redditum illud ab eodem apud Dodonem Oraculum, teste Pausania l. VII. p. 447.

Μὴ δ' ἱκέτας ἀδικεῖν· ἱκέται γὰρ ἱεροὶ καὶ ἁγνοί.

Neque supplices injuria afficere: supplices enim sancti & puri.

Quod de Diana itidem hoc loco dicitur, quae nempe Ξενία seu *Hospitalis* haud minus exstiterit, ac altera Ξενία Jovis filia Minerva (quae eo nomine a Spartanis culta legitur, apud eundem Pausaniam l. III. p. 181.) & proinde impune non sit passa, *hospites*

spites injuria adfici, sed fuerit vere, quod hic dicitur & juxta illud Euripidis in Hecuba vs. 790.

Τιμωρὸς ἀνδρὸς ἀνοσιωτάτου ξένου,
Ultrix viri maxime impii hospitis,

qui nempe omnia hospitalia jura in occidendo Polydoro nefarie violaverat. Unde mox eadem Hecuba, valde opportune ad hunc Callimachi locum, ait in eodem dramate vs. 803.

Καὶ μὴ δίκην δώσουσιν, οἵτινες ΞΕΝΟΥΣ
ΚΤΕΙΝΟΥΣΙΝ, ἢ θεῶν ἱερὰ τολμῶσι φέρειν·
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἴσον.
Si non poenam dabunt, qui hospites
Interfecerint, aut Deorum sacra audebunt ferre,
Non est quidquam inter homines aequabile,

seu *justum*; quomodo nempe δίκαιον ab Aristotele per τὸ ἴσον redditur Nicomach. lib. V. cap. I. & alibi. Quod adstruitur adhuc ab Agamemnone in eodem dramate, ubi id Barbaris quidem haud forte adeo insolitum innuit, *hospites* nempe trucidare; apud Graecos autem id esse longe turpissimum, Hecub. vs. 1247. &c. Quibus adde Thracem Diomedem, qui ideo quod ξένους ἠδίκει, ut de eo Dio Chrys. *hospites injuria adficeret*, clava ab Hercule fuit confossus.

Vs. 124. χαλεπὴν ἱμωμάξειαι ὀργήν] Haud aliter ac de Jove Ἱκεσίῳ Pausanias, loco paullo ante indicato p. 447. τὸ δὲ Ἱκεσίου μήνιμα, πάρεστι μὲν τοῖς ἐς τὴν Ἑλίκην, πάρεστι δὲ καὶ ἄλλοις διδαχθῆναι πολλοῖς ὡς ἐστὶν ἀπαραίτητον. *Numinis autem supplicum Praesidis ira ex Helices exitio, aliisque id genus experimentis constat, quam sit ob violatos supplices implacabilis.* Quo referre proinde licet, quod de Jove dicit in Aeschylo Prometheus vs. 34.

Διὸς γὰρ δυσπαραίτητοι φρένες,
Jovis enim animus placatu difficilis;

& rursus in eodem dramate, ubi vocat *Jovis animum prae ira inflexibilem*, vs. 162. &c.

Vs. 125. Κτήνεά φιν λοιμὸς καταβόσκεται] *Armentis* immissas saepe ab iratis Numinibus, sicut, prout statim hic additur, terrae frugibus, aut locorum etiam incolis, *lues*, memorant subinde Auctores; quo de admissis sceleribus laesaque numinis religione, ultrices poenas a se sumi palam omnibus facerent. Quum contra fecunditatem pecoribus juxta & agris εὔκαρπον, salutem autem seu ὑγίειαν terrae incolis optare se aut largiri, iidem declararent; ubi res ex voto ipsis cedere, in accepti singularis alicujus beneficii, aut praestiti debiti cultus memoriam, vellent. Cujus utriusque rei exemplum praeter Callimachum, hoc & sequentibus versibus, praebent Eumenides apud Aeschylum in cognomine dramate, ubi primum Atheniensibus iratae, ob liberatum Areopagitico judicio Orestem, easdem calamitates modo dictas iis continuo minantur, a vs. 785.

Ἰὼ,

Digitized by Google

Ἰὼ, ἰὼ, ἀντιπαθῆ
Μεθεῖσα καρδίας σαλαγμὸν,
Eheu! eheu! luctuosam
Cordis guttam dimittam &c.

postea autem a Minerva placatae, spe illorum honorum, quos apud Athenienses deinceps forent habiturae, diris in vota versis, iisdem felicem frugum omnis generis proventum, & fecunditatem pecorum, uti mox dicetur; praeoptant. Ita habitatas ab ἀδίκοις seu facinorosis hominibus urbes, ultura hic Diana, ab illata eorum *armentis*, quae eadem *depasceret*, *lue* nunc auspicatur; quam proinde λοιμὸν hic vocat, & quam in rem insignis admodum exstat apud Platonem locus l. x. de Legib. p. 906. φαμὲν δὲ, εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτημα, τὴν πλεονεξίαν· ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτῶν ΛΟΙΜΟΝ, ἐν δὲ ΠΟΛΕΣΙ καὶ πολιτείαις, τοῦτο αὐτὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ΑΔΙΚΙΑΝ. *Dicimus autem illud, quod nunc peccatum vocatur*, seu *intemperantem & vitiosum excessum*, *in corporibus quidem carneis*, *morbum; in anni tempestatibus*, PESTILENTIAM; *in* URBIBUS *autem earumque regendarum formis*, *transformato hoc vocabulo*, INJUSTITIAM. Λοιμὸν autem non de hominum solum, sed armentorum etiam seu animalium *lue* vel morbo, haud minus ac febrem, dysenteriam, hydropem, scabiem, paralysin, podagram, aliaque id genus νοσήματα dici, liquet potissimum e priscis Rei Veterinariae Scriptoribus, & qui λοιμὸν equis, aliisve armentis abortum tradunt, ac remedia simul adversus eundem suppeditant, sicut docebit inscriptum ex eorum Auctorum numero, Pelagonii caput IV. Πελαγωνίου πρὸς λοιμὸν, *Pelagonii contra pestilentiam.*

Ibid. ἔργα δὲ πάχνη] Alterum hic calamitatis genus injustorum sedibus seu urbibus illatum, agrorum nempe ἀκαρπίαν, seu *sterilitatem* hic tangit; utrumque proinde, quod eadem in re ait Hesiodus Ἔργ. vs. 241. λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν, *famem simul ac pestem.* Notum autem quam noxia sit surgentibus jam frugibus, ἑῴα, uti ab Aeschylo vocatur, πάχνη Prom. vs. 28. seu *matutina grando*, juxta illud Maronis Georg. l. I. vs. 447.

Tithoni croceum linquens AURORA *cubile*,
Heu! male tum mites defendet pampinus uvas:
Tam multa in tectis crepitans salit HORRIDA GRANDO.

Depasci proinde a simili *grandine* agros, seu *laeta sata* dixit hoc loco Callimachus, nempe καταβόσκεται ἔργα δὲ πάχνη; haud aliter ac simili in re Aeschylus Eumen. vs. 805.

——— Δαιμόνων σταλάγματα,
Βρωτῆρας αἰχμὰς σπερμάτων ἀνημέρους,
——— *Daemonum* seu *Geniorum stillas*,
Qui exesuri semina, *squalores immites*,

prout legendum ibidem pluribus ad eundem Tragicum docemus, & cui loco ac simul immissae hic a Diana sementibus *grandini*, egregia

egregia lux e Theophrasto accedit de C. Pl. l. v. c. XI. ubi de variis arborum aut plantarum φθοραῖς agit, ὡς γ' ἔνιαι καὶ ΑΠΟ ΤΩΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝ συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ ΧΑΛΑΖΟΚΟΠΙΑ, *nam &* A DAEMONIBUS *nonnulla evenire creduntur, qualis est* GRANDO. Eadem autem de re paullo ante dixerat, ὅταν ἢ χειμῶνες ὑπερβάλλοντες, ἢ καύματα, ἢ ἐπομβρίαι, ἢ ΑΥΧΜΟΙ, ἢ ἄλλη τὶς δυσκρασία τοῦ ἀέρος, *cum aut frigora supra modum aut aestus, aut imbres, aut squalores, aut alia aëris intemperies, accedunt.* Sic a Diana itidem Patrensibus Achaeis, ob violatam nefario stupro aedis apud eosdem sanctitatem, immissam continuo ἀκαρπίαν docet Pausanias l. VII. p. 434. & similiter Tegeatis Arcadibus, ab eadem Diana juxta & Apolline, ob admissum ab uno e Tegeati liberis scelus, l. VIII. p. 540. De aliis vero id genus ἀκαρπίαις, quibus saepenumero multasse feruntur Dii Gentilium homines & loca, quibus erant ob eorum scelera infesti, haud una apud eundem Pausaniam aliosque veteres Auctores occurrit mentio: ne jam certiora e sacro foedere ac nota hujus rei exempla & comminationes, justa veri & unius Numinis ira ac vindicta, haud infrequentes huc advocem, ut Levit. XXVI. 20. Deuter. XI. 17. & XXVIII. 22. &c.

Vs. 126. κείρονται δὲ γέροντες ἐφ' υἱάσιν] Verum hujus loci male ab Interprete accepti sensum, eumque alias haud reconditum, viderunt jam ad eundem H. Stephanus, Vulcanius, & eorum hic insistens vestigiis praestantissima Fabri filia. Ut vero hic de *patribus* jam senio confectis in morte *filiorum*, sic de filio in inferiis patris seu de Oreste dicitur ab Aeschylo Choëph. vs. 178.

Ἔπεμψε χαίτην κουρίμην, χάριν πατρί,

Misit detonsam comam in honorem patris,

quo sensu κούριμος ab Euripide etiam sumitur, non vero, ut ibi Interpres, χαίτην κουρίμην, *juvenilem comam*, vertit. Quod adstruit pariter similis Agathonis, Atheniensis itidem Tragici, apud Athenaeum locus l. VI. p. 528.

Κουρῆτας εἶναι, κουρίμου χάριν τριχός,

Curetas esse, detonsi gratia capilli.

Nihil vero acerbius & praeter naturae leges, quam ubi debitum patribus a liberis officium, iis nempe solitas praestandi inferias, a patribus, iisque jam senibus, mutato rerum ordine, mortuis defertur liberis. Nempe juxta illud Catonis Majoris de obitu praestantissimi filii apud Ciceronem de senectute cap. ultimo, *cujus a me corpus crematum est, quod contra decuit ab illo meum.*

Vs. 127. ἢ βληταὶ θνήσκουσι λεχωΐδες] Mulieres hic innuit, quae in puerperio, tanquam sidere ictae seu enectae, una cum foetu moriuntur. Hinc apud Hippocratem de Mulierum morbis l. I. c. LXXXV. non puerpera quidem, sed ipse foetus enectus βλητὸς dicitur nempe ἕτερον ἐκβόλιον, ὃ τὸ παιδίον βλητὸν γενόμενον ἐκβάλλει, *aliud ejectorium* seu *medicamentum, quod foetum enectum*, sive *sideratum ejicit.* Βλητὸς vero idem, & quod Medicorum filiis notum,

tum, ubi de Morbis l. II. c. II. & c. VIII. *sideratos* veluti & ſtupore corporis detentos; alibi autem *pleuriticos*, qui celeriter & quidem mente laeſi moriuntur, vocaſſet; addit, de victu in morbis acutis ſect. IV: *μάλιστα δὲ τοὺς τοιούτους οἱ ἀρχαῖοι* ΒΛΗΤΟΥΣ *ὀνόμαζον εἶναι, διὰ τόδε μάλιστα, οὐχ ἥκιστα δὲ ὅτι καὶ ἀποθανόντων αὐτῶν, ἡ πλευρὴ πελίη εὑρίσκεται ἴκελόν τι πληγῇ, hos autem potiſſimum antiqui* SIDERATOS *eſſe cenſuerunt, cum ob id praecipue, tum ob id non parum, quod mortuis latus lividum, tanquam ex plaga deprehendatur.* Cujus nempe appellationis, cur *βληταὶ* ſint iidem ab antiquis dicti, duplex ibi, & quod non ſatis obſervavit eruditiſſimus Foëſius, ratio redditur; una, & quidem praecipua, ſtupor mentis, & quam ibidem notat etiam Galenus, mortis celeritas; altera autem mortui latus, tanquam plagae ictu lividum, & quam poſtremam cauſſam tangit alibi idem Hippocrates, nempe Coac. Praenot. tme. 400. cur peripleumonici, quibus idem accidit quandoque, *βληταὶ* itidem ſeu *siderati* ab antiquis fuerint appellati. Unde lux Heſychio, Βλητὸς, ὁ ἀπόπληκτος, & plenior Phavorino, qui utramque appellationis illius modo dictae rationem tangit, Βλητὸς, ὁ ἀπόπληκτος, ὁ ὑπὸ τῶν ὀξέων νοσημάτων αἰφνιδίως τελευτῶν, nempe *βλητὸς*, *apoplecticus, qui e morbis acutis ſubito moritur.* Βληταὶ proinde hic dicuntur *λεχωΐδες* ſeu *puerperae*, quae Dianae *λοχείας*, utpote *puerperii Deae* vel *Lucinae* ira, ſubito una cum foetu percuſſae veluti ſive enectae. Unde haud male hic Scholia, Βληταὶ, βεβλημέναι ὑπ' Ἀρτέμιδος, *percuſſae a Diana.* Haud aliter nempe ac infra Hym. in Cererem vſ. 102. Canaces filium *βλητὸν ὑπ' Ἀπόλλωνος*, *ictum*, ſeu *caeſum ab Apolline*, refert, aut quod de abortivo Semeles, illiusque fulmine ictae partu dixit Euripides Bacch. vſ. 91. &c.

Νηδύος ἔκβολον μάτηρ
Ἔτικε λιποῦσ' αἰῶ-
Να κεραυνίῳ πλαγᾶ,
Utero ejectum, ſeu abortivum partum
Mater edidit, relinquens
Vitam fulmineo ictu.

Unde *abortivus* etiam *partus* Hebraeis נפל, *Nephel*, ſeu *ejectus* e matris utero, nempe ut modo ab Euripide, νηδύος ἔκβολον ſimiliter dictus; neque ignota alioquin, quae de percuſſa muliere gravida, ac inde abortum paſſa traduntur Exod. XXI. vſ. 22. 23. Ut proinde hic non *ἀφορίαν* ſolum ſeu *ſterilitatem* (quamquam ea inter graves poenas ab irato ſceleribus numine illatas, praeter Heſiodum Ἔργ. vſ. 242. Οὐδὲ γυναῖκες τίκτουσι, *neque mulieres pariunt*, in ſacro etiam foedere, ut Jobo XXIV. 21. & Hoſea IX. 14. commemoretur) ſed mortuas inſuper cum ipſo foetu Dianae ira, minime hic proinde, uti in Orphicis alioquin vocatur, *ὠκυλοχίας*, *matres* ſeu *puerperas* hic notet Callimachus.

Vſ. 128. Τῶν δ' οὐδὲν ἐπὶ σφυρὸν ὀρθὸν ἀνίστη] Verum hujus loci ſenſum primus indicavit H. Stephanus, ut foetus nempe hic intelli-

telligantur brevis aevi, seu, ut post eum ibi Vulcanius, ἀκύμοροι. Quo nempe loquendi genere, ut hoc addam, usus hic eam in rem Callimachus, quod ex omnibus animantibus contingat ἄνθρωπον μόνον ὀρθὸν ἵστασθαι, hominem solum stare rectum seu erectum, ut id Galeno dictum praeclari operis de usu partium l. III. c. VI. idque, ut dixerat c. III. quod μόνῳ τῷ αὐτῷ κατ' εὐθὺ τῶν σκελῶν ἡ ῥάχις ἐστιν, soli enim ipsi secundum rectitudinem crurum est spina. Σφυρὸν autem cum de malleolo pedis; tum de talo, ut hoc loco; tum de pede etiam cum crure, ut viderunt jam alii, dictum liquet. Opportune autem hic Horatianum illud l. II. Ep. I. vs. 176. adtulit Anna eruditissima, recto stat fabula talo; neque tamen certum, quod ibi obiter additur, talum dici astragalum, qui vulgaris quidem est error interpretum, & cui, ut alia hic mittam, repugnant quae apud Galenum de pedis divisione sequitur, laudati operis de usu partium l. VII. c. VI. sed maxime libro de Ossibus cap. XXII. ubi tota via docet aberrare, qui ita ἀστραγάλους vocant; & cap. sequenti, ubi plenius adhuc id totum explicat, & partem eam pedis, qua gradimur, & proinde qua etiam stamus, alio, quam ἀστραγάλου nomine, dici observat.

Vs. 129. εὐμειδής τε καὶ ἵλαος] Non proinde perfidum ridens Venus, ficuti ab Horatio dicitur l. III. od. XXVII. sed qualis alibi ab eodem Ericina ridens lib. I. od. II. seu noto ejus epitheto φιλομμειδής, ita blande etiam ridens seu benevola, & propitia inducitur hic Diana, illis nempe urbium incolis, qui diverso plane ab iis paullo ante devictis instituto, juris & aequi tam erga cives, quam erga hospites erant studiosi ac tenaces. Haud aliter proinde ac de placatis Eumenidibus, ac in posterum futuris Atticae propitiis, non vero infestis, quales prius, uti antea vidimus, se ferebant, ait Aeschylus Eumen. vs. 1043. ἵλαοι δὲ καὶ εὐθύφρονες γᾷ, propitiae vero & benevolae terrae Atticae. Hinc ΣΩΤΕΙΡΑ etiam Diana, seu ut benevola conservatrix, a variis olim, quod obiter supra innui, urbibus culta, ut praeter Syracusanos, quod in nummis eorum adhuc hodie comparet, a Pellenensibus Achivis, aut apud Phegalenses Arcadas, juxta Pausaniam p. 453. & 520. Ad quem proinde propitiae ejusdem Deae & Servatricis cultum respexit Auctor Orphicorum ultimo versu I. Hymni, de quo jam supra ad vers. I. In eundem autem finem, sicut abunde ex iisdem liquet, scripti iidem Hymni Orpheo vulgo tributi: ut nempe benevola & propitia sibi Numina, dum eorum celebrant Mysteria, continuo redderent, ac proinde solemnes in iis aliisque veterum formulae, ἵλαθι, ἔρχευ (ut hic itidem dicitur) ἵλαος, sis propitius, veni propitius &c. sicuti etiam infra ultimo in Cererem Hymn. versu, ἵλαθί μοι, & qua de re ibidem. Adde, quod plura Jovis Μειλιχίου fana aut simulacra exstitisse leguntur apud Pausaniam, & Ara etiam in genere θεῶν Μειλιχίων apud eundem l. X. p. 686.

Vs. 13[illegible]

Digitized by Google

Vſ. 130. τῶν μὲν ἄρουρα φέρει στάχυν] A placatis nempe ſeu propitiis Numinibus, omnia ſibi ac terrae, quam incolebant, fauſta, Gentiles ominabantur. Sic placatae Eumenidis diris, ut paullo ante dixi, in vota ſeu verius promiſſa verſis, felicem terrae proventum Atticae continuo augurantur, apud Aeſchylum Eumen. vſ. 941. &c.

Δενδροπήμων δὲ μὴ πνέοι βλάβα,
Arboribus autem noxium ne ſpiret damnum,

& quae plura ibi eam in rem leguntur. Sic Rhea etiam Phrygibus exorata apud Apollonium Rhod. l. 1. vſ. 1142.

Δένδρεα μὲν καρπὸν χέον ἄσπετον, ἀμφὶ δὲ ποσσὶν
Αὐτομάτη φύε γαῖα τερείνης ἄνθεα ποίης.
Arbores uberrimos refundebant fructus, circum pedes autem
Spontanea e terra pullulabat herba tenera ac florens.

Simile extat Chori Danaidum votum pro Argivorum terra, apud dictum modo Tragicum Suppl. vſ. 696. καρποτελῆ δέ τοι, *fructus autem ferat.* Haud mirum proinde eadem beneficia Dianae hic accepta tribui, quae a Cerere *ſpicifera* ſeu FRUGIFERA alioquin, ut ea in marmoribus antiquis dicitur, proficiſci credebantur; ac unde Πολύκαρπε & Πολύσταχυ eadem apud Theocritum invocatur Idyll. x. vſ. 42. immo a qua ipſe Callimachus inter alia contendit infra Hymn. in eandem vſ. 137. φέρε στάχυν, *fer ſpicam*, quod hic a Diana & iisdem verbis factum dicitur. Notum quippe hanc Deam illis etiam ſymbolis in antiquis Epheſiae ſeu πολυμάστου Dianae aliisve ſimulacris effingi, quae eam non pro *Luna* ſolum, ſed pro *Tellure* ſeu Natura omnium procreatrice, eandemque cum Cerere habitam, abunde arguunt.

Ibid. & vſ. 131. εὖ δὲ γενέθλη τετραπόδων] Fecunditatem nempe armentis loco peſtilentiae, quae eadem, ut antea vidimus, depaſceret, hic praeſtat Diana; ſicuti Eumenides rurſus apud Aeſchylum in cognomine dramate vſ. 947. &c.

Μῆλά τ' εὐθενοῦντ' ἄγαν
Ξὺν διπλοῖς ἐμβρύοις
Τρέφοι χρόνῳ τεταγμένῳ.
Pecoraque partu valde fecunda
Cum gemello foetu
Nutriat ſtato tempore;

& ſimiliter Danaidum Chorus apud eundem, Suppl. vſ. 698.

Πρόνομα δὲ βοτὰ τᾶς
Πολύγονα τελέθοι.
Animalia autem ante urbem
Paſcentia ſint fecunda.

Vſ. 131. & 132. οὐδ' ἐπὶ σῆμα Ἔρχονται] Duo nempe alia juſtorum a Diana dilectorum beneficia, his & ſequentibus verbis tangit: unum hic, quod monumentis majorum, aut quae ſibi ipſi in patria paraverint, condentur, non profugi proinde & extorres,

Digitized by Google

res, sicuti illae, de quibus paullo ante, gravidae mulieres) in alieno solo, eo solatio orbi occumbent. Alterum, uti mox ait, quod senio demum & annis confecti, illos iisdem monumentis condi contingeret. Quanti vero primum illud omni aevo & ubique fuerit habitum, condi nempe monumentis patriis, (quae a Graecis σήματα, ut hoc loco & apud Thucydidem l. II. p. 120. τὸ δημόσιον σῆμα, vel τάφοι, μνήματα, Atticis etiam θῆκαι, eaeque πατρῷαι aut προγόνων, aut ἠρία etiam προγονικὰ dicebantur, *patria* aut *majorum monumenta*) abunde cum e Sacro Foedere ut Jacobi morti proximi ad Josephum Gen. XLVII. vs. 29. 30. aut Nehemiae ad Persarum Regem verbis Nehem. II. 3. 5. tum ex institutis, moribus ac legibus eam in rem aliarum Gentium constat, & de quibus nos alibi, ut ad Aeschyli Persas vs. 405. θῆκαι τε προγόνων. Quum contra pro gravissimo τῶν ἀδίκων, de quibus hic agit Callimachus, seu *injustorum* vel impiorum poena duceretur, eo beneficio orbari; uti rursus e l. I. Regum XIII. vs. 22. aliisque exemplis veterum Annalium, aut testimoniis Auctorum liquet.

Vs. 132. πλὴν εὖτε πολυχρόνιον] Alterum illud, quod modo dixi, beneficii genus, seu *longaevitas* justis ac probis a Diana praestita hic dicitur. Insignis proinde locus, & cum tot aliis, qui eam in rem leguntur in Sacro Foedere, de *longaevitate* scilicet, tanquam de singulari praemio aut retributione probis seu Dei, parentum, aut patriarum legum observantibus, propitio Numinis favore, indulta consonus; uti praeter alia Psalm. XXI. 5. *Vitam petiit a te, dedisti longitudinem dierum in seculum & seculum*, ac similiter a Jobo cap. V. vs. 26. *ingredieris in senectute sepulcrum.* Quod his nempe & superioribus verbis a Callimacho dicitur, οὐδ' ἐπὶ σῆμα Ἔρχονται, πλὴν εὖτε πολυχρόνιόν τι φέρωσιν, *neque ad sepulcrum veniunt, antequam longaevitatem retulerint.* Hinc illa Herodis, quamquam inania, impii quippe ac injusti, de se verba apud Josephum Ἀρχ. l. I. c. XVII. τό τε θεῖον οὕτω τεθεραπεύκαμεν· ὥστε ἂν ἐπὶ μῆκος βίου προελθεῖν, ubi vetus Interpres, *Divinitatem vero ita coluimus, ut in longum nos aevum progressuros esse credamus.* Immo unde etiam apud Gentiles, sicuti hic apud Callimachum, ad summam senectutem sana mente & corpore integro pervenisse dicti, qui maximam corporis non solum, sed animi quoque, in Sapientiae nempe ac Deorum cultu exerciti curam habuisse censebantur. Quod agnoscit ipse, quamquam alioquin Deorum, & omnis proinde eorum θρησκείας irrisor, in Macrobiis Lucianus; firmatque cum Nestoris Graecorum Sapientissimi, tum Tiresiae ac Numae, tanquam Deorum cultui deditissimorum exemplis; quorum illum ad plures etiam aetates, hunc seu Numam supra octogesimum annum, & quod aliunde etiam constat, vitam traduxisse ibidem refert. Quibus adde, quod apud hunc Battiadem, se illi Tiresiae, ut ingens caecitatis solatium, daturum dicit Minerva Hymni in ejus Lavacrum

vacuum vſ. 128. *βιότω τέρμα πολυχρόνιον*, *vitae terminum longaevum*; aut quod Hyperboreos, tanquam primos Apollinis cultores, *πολυχρονιώτατον αἷμα*, *valde longaevum genus*, vocat, Hymno praecedenti vſ. 282.

Vſ. 133. *Οὐδὲ διχοστασίη τρώγει γένος*] Novum hic adhuc & ultimum beneficium tangit, a Diana in juſtos & probos collatum; nempe, quod nulla interna diſcordia, quae ſaepe domos firmiter ſtantes evertit, laborarent eorum familiae, ſed in ſumma concordia domeſtica, eaedem agerent; Quam in rem Alcinoi filiae, *maritum*, *familiam*, & *concordiam* uno eodemque verſu adprecatur apud Homerum Ulyſſes Od. Z. vſ. 181.

Ἄνδρα τε, καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν.

Verum quum eam in rem, ſeu in publicae aut privatae concordiae laudem & commoda tot alia exſtent praeclara veterum ſcita, eademque luculentis exemplis teſtata; tum longe ſunt clariſſima, quae ſuppeditant magno numero nummi antiqui Graeci Latinique, in quibus modo variarum inter ſe urbium, aut vero ipſorum, qui ſimul regnabant, Principum· OMONOIA vel CONCORDIA ſignatur; aut ſimiliter CONCORDIA IMPERII; vel omnium cum Principe Reipublicae ordinum, ut CONCORDIA PROVINCIARUM; CONCORDIA EXERCITUUM; CONCORDIA MILITUM; CONCORDIA PRAETORIANORUM; CONCORDIA EQUITUM; aut vero privata etiam ſeu domeſtica Auguſtarum cum conjugibus Caeſaribus CONCORDIA itidem inſculptum.

Vſ. 134. *θυωρὸν*] Notant hic Scholia, *θυωρὸν* dici *de menſa, quae amicis paratur*, *ἡ φιλικὴ τράπεζα*, *proprie autem de ea quae Diis eſt ſacrata*, *κυρίως δὲ ἡ θεοῖς ἀνακειμένη*. Quod poſtremum non ex Heſychio ſolum, ſed praeterea e Pherecydis dicto liquet apud Laërtium in ejus vita, & a Phavorino, ſed a quo id *Lycophronis* pro *Callimachi*, quod *μνημονικὸν* videtur *ἁμάρτημα*, teſtimonio firmatur, *θυωρὸς γὰρ κυρίως, ἡ τράπεζα, παρὰ τὸ θύη τῶν θεῶν δέχεσθαι· θυωρὸς ἡ τράπεζα, παρὰ Λυκόφρονι, ἡ καὶ τὰ θυήματα ὁρῶσα ἢ φυλάττουσα*, h. e. *θυωρὸς enim proprie menſa, quod θύη, ſeu ſuffitus Deorum recipiat. θυωρὸς menſa apud Lycophronem, quae τὰ θυήματα* ſeu *ſuffimenta ſervat & cuſtodit.* Adde Athenaeum l. v. p. 195. ubi in ſolemni illa pompa Antiochi, trecentas ferme ejusmodi *ſacras menſas*, *θυωρίδας* nempe, illatas dicit. *θυωροὺς* enim & *θυωρίδας* promiſcue easdem dictas conſtat praeterea e Polluce l. IV. c. XIX. p. 203. prout ibi omnino legendum exiſtimo, *καὶ τράπεζα πέμματα ἔχουσα, ἡ θυωρὸς ὀνομαζομένη, ἢ θυωρίς*, *& menſa cui liba impoſita*, *θυωρὸς vel θυωρὶς appellata.* Ubi Latinus Interpres pro *πέμματα* male legiſſe videtur *στέμματα*, qui *corollas* vertit. *θυωροὶ* vero aut *θυωρίδες* (non autem *θεωρίαι*, vel juxta magnum quoque Caſaubonum ad praedictum Athenaei lo-

 cum,

cum, θυμίδες) dictae, sacrae id genus cum libis aut suffimentis mensae. A quibus diversa omnino fuerunt θυωροὶ, θυωρίαι & θυωρίδες, ac diversa etiam, ut aliunde notum, earundem vocum origo. Dicti enim θυωροὶ, ut id modo e Phavorino vidimus, ac firmat etiam Hesychius, & alioquin ad Laërtium idem ὁ πάνυ viderat, παρὰ τὰ θύη ὁρεῖν, *a suffimentorum custodia*; ac unde θυωρίτης, τραπεζίτης, & θυωρεῖον, juxta eundem Hesychium & postrema quidem significatione. Quod vero addit in explicatione vocis θυωροῦ Hesychius, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ μυρεψοὺς οὕτω, h. e. θυωροῦ voce, non *mensam* solum, in qua suffimenta ad usum sacrorum reposita, sed *sacerdotes* ipsos & *unguentarios ita dictos*, firmat egregie postremum, quod attinet, & quod opportune hic notare licet, Nicander Ther. p. 7.

—— ἥν γε θυωροὶ
Πρώτην, μεσσατίην τε, πολύτριπτον καλέουσιν,
—— *quam unguentarii*
Primam, mediam & multum tritam vocant;

Sicuti bene eam vocem θυωροὶ per *unguentarios* reddidit ibi Interpres, nec id debuit proinde a Graecarum vocum Latinis Collectoribus hactenus praetermitti.

Vs. 135. Εἰνάτερες γαλόῳ τε] Ad Homeri exemplum cum alibi, tum Iliad. X. vs. 473. γαλόῳ τε καὶ εἰνάτερες, *gloresque & fratriae*. Hesychio autem εἰνάτερες non solummodo *fratrum uxores*, sed praeterea αἱ σύννυμφοι dicuntur, seu ut id Aelius Dionysius explicat apud Eustathium Iliad. Z. p. 648. αἱ τοῖς ἀλλήλων ἀδελφοῖς γεγαμημέναι, ἃς συννύμφους τινὲς φασὶν, *quae suis invicem fratribus nuptae*, quas συννύμφους *quidam vocant*. Ἀέλιοι contra, ut ibidem observatur, & pleonasmo litterae, οἱ αἴλιοι dicebantur, qui duas sorores duxerant, apud Hesychium itidem ἀέλιοι & αἴλιοι, non, ut postrema vox corrupte ibi, ἀήλιοι, quod vidit jam ad eum locum Guyetus.

Ibid. περὶ δίφρα τίθενται] Nempe *circa mensam* seu θυωρὸν, de qua ante; unde liquet primo δίφρα & δίφρους promiscue a Poëtis dici, sicut ῥύπους & ῥύπα, λύχνους & λύχνα, κελεύθους & κέλευθα, ut hoc & alia insuper notat Eustathius Iliad. A. p. 108. & quomodo τὰ τράχηλα γυμνάζει, pro τοὺς τραχήλους a Callimacho dici observat, insuper eodem loco & praeterea Etymologici Auctor in voce Κέλευθος, unde inter hujus Poëtae Fragmenta idem locus fuit jam relatus. Alterum ad priscum morem hic respici, quo, ut e plurimis Homeri locis constat, & Athenaeo praeterea l. XI. p. 459. (qua de re obiter olim egimus ad Juliani Caesares p. 11. & 300.) non accumbebant Heroicis temporibus in lectis seu tricliniis ad mensam, sed sellis ad eandem insidebant, & quas sellas θρόνους, κλισμοὺς, δίφρους, promiscue vocat Vatum Parens.

Vs. 136. Τῶν εἴη μοι ἐμοὶ φίλος, ὅστις ἀληθὴς] Ingeniosam hic emendationem seu *restitutionem* eruditissimi Tan. Fabri, eamque doctis, ut ait, placituram adfert praestantissima ejus filia, nempe

Digitized by Google

pe ut pro ὅστις ἀληθὴς legatur, ὃ καὶ φιλέῃς, vel quod magis eidem Fabro arridebat, ὅς κε φίλος τοι, ad exemplum nempe illius quod ab hoc Poëta dictum Hym. in Cererem. vſ. 117. ὅς τοι ἀπεχθής. Cui emendationi inſuper favere videtur, & anſam procul dubio dediſſe, quae hujus loci exſtat in Scholiis explicatio, nempe εἴη μοι φίλος, ὅστις ὑπὸ σοῦ προνοεῖται, *ſit mihi amicus quicunque a te providetur*, ſeu cujus curam geris. Verum alium omnino & verum, ſi quid judico, horum Callimachi, prout in eodem leguntur, verborum ſenſum viderat, & ad eundem adnotarat H. Stephanus. Nempe ut illud τῶν hic ad eos referatur, quibus a Diana, favente iisdem ac propitia, tot bona provenire modo dixerat; addatque continuo, *illorum in numero*, ſeu *e quibus ſit*, *quicunque mihi amicus verus & ſincerus*; *ipſe quoque*, ut pergit, *ſim unus ex illis*, aut ſicut, qui H. Stephanum jure hic ſequutus eſt Vulcanius,

> *Horum ego de numero Dea ſim, ſit quisquis amicus,*
> *Et mihi ſincerus.*

Idque ſicut ſimile etiam votum in amicorum ſuorum gratiam interpoſuerat Callimachus, Hym. in Jovem vſ. 69.

> Σῶν τεράων, ἅ τ' ἐμοῖσι φίλοις ἐνδέξια φαίνοις,
> *Tuorum auguriorum, quae utinam amicis meis fauſta oſtendas.*

Quae utique longe commodior hic eſt & conſona prioribus, ac ipſis praeterea Poëtae verbis, prout in editis hactenus & ſcriptis ejusdem libris leguntur, hujus loci explicatio; ut haud neceſſe ſit proinde aut etiam conſultum, eam ad lubitum refingere; nihilque obſtet omnino, cur vox ἀληθὴς optime ſtare hic non posſit.

Vſ. 138. Τῇ ἔνι μὲν Λητοῦς γάμος ἔσσεται] Novum hic poëma ſpondet, quo & *Latonae* cum Jove *nuptiae*, & Apollo praeterea ac Diana potiſſimum, ut continuo addit, forent celebranda; quale ſi a Callimacho ſcriptum, idem cum tot aliis eruditiſſimi Poëtae ſimul & Critici lucubrationibus periit. Neque enim veriſimile Hymnum ſequentem in Delum hic ab eodem innui; quo non adeo *Latonae nuptiae*, quam partus aut pariendi difficultas, ejusdemque partui proximae varii errores continentur; neque praeterea multus in eodem de Apolline aut de Diana ſermo; aut vero hujuſce labores ac venationes, quae tamen omnia ſe illo poëmate celebraturum hic & ſequentibus verſibus ſpondet, ibidem leguntur.

Vſ. 141. θνητὴν φορέουσιν] Φωσφόρον quippe, ut ante vidimus, ſeu Σελασφόρον, prout eadem in Attica teſte Pauſania lib. 1. p. 59. colebatur, ſive *Luciferam*, ac proinde νυκτὸς ὀφθαλμὸν, *noctis oculum*, ab Aeſchylo pridem dictam Sept. Theb. vſ. 396. Unde radios etiam eidem tribuere videtur Sophocl. Oedip. Tyr. verſ. 216.

Digitized by Google

Τάς τε πυρφόρυς Ἀρτέμιδος αἴγλας,
Atque igniferos Dianae radios ſeu *fulgores*,

ſicuti nempe σεληναίην αἴγλην dixit itidem Apollonius l. IV. vſ. 167. Immo unde Dianam Δικτυνναν (de qua infra ad vſ. 205.) a Graecis dictam tradit Phornutus cap. penult. διὰ τὸ δίκειν ſeu βάλλειν τὰς ἀκτῖνας, *ab emittendis radiis.* θηητὸν vero, non de Diana quidem, ſed de muliebri choro in ſolemnibus Bacchi Feſtis peragi ſolito, dixit Dionyſius Alex. vſ. 841. de quo loco infra.

Ibid. ὅτ' ἐς Διὸς οἶκον ἐλαύνεις] Seu ἐς Διὸς δωμάτιον, ut de *coelo* itidem Comicus Ran. p. 226. quum nempe ex Oceano, Dea bigis pro more vecta emergeret, quo Dianam ſeu Lunam, ut antea obiter dictum, aeque ac Solem, aut reliqua etiam ſidera, ut de iis Aratus Διοσημ. vſ. 14. demergi, indeque oriri denuo ferebant vulgo Poëtae, immo mare ibi a Sole, a Luna autem Solem alibi, juxta illud Anacreontis Od. XIX. τὸν δ' ἥλιον Σελήνη, nempe quod ante dixerat, πίνει, *Solem vero Luna ebibit.* Unde de eadem Luna, epoto quaſi Sole, ſeu luce ab eo accepta, ex Oceano prodeunte, ait verſu jam ante adducto, Valerius Flaccus l. II. vſ. 295. *quae nunc trabis aequore bigas.* Id enim ἐλαύνειν Graecis, quod obvium, dicebatur, & ſicuti de fratre Apolline ait Pindarus Ol. Od. VIII. ἐς Ἴστρον ἐλαύνων, *ad Iſtrum vectus*, quadrigis nempe, conſueto ejusdem Dei, ſicuti Lunae bigis, ut notant veteres Grammatici, ritu, non vero ut ibi Lyrici Interpres, *equitans.* Cujusmodi autem bigis vectae & praeeunte quidem ac habenas regente Heſpero, ſpectatur etiamnum Romae inſigne ſimulacrum in Arcu Conſtantini, inter alia & praeclara omnino ejusdem Arcus ornamenta, ab eximiis Urbis Antiquariis vulgata. Ut proinde haud mirum ſit, Perſas uno ritu Lunam & Heſperum, ſeu Dianam & Venerem coluiſſe, uti e Strabone jam monuit vir ſummus J. G. Voſſius Idolol. l. VII. c. I. Alias de eodem Heſpero Boëthius l. I. Met. V.

Et qui primae tempora noctis
Agit algentes HESPERUS *ortus*,
Solitas iterum mutet HABENAS,
Phoebi pallens Lucifer ortu.

non aurigans quidem ibi, ſed equitans, unde ἱππότης etiam, quod obſervo, ab Euripide apud Hephaeſtionem p. 85. dictus, & mutato quidem *equo*, ut de eo Statius Theb. l. VI. vſ. 240. prout idem nempe, quod ibi notat vetus Papinii Interpres, vel *Lucifer*, vel *Heſperus*, ſeu Horatio *Veſperus*, dicebatur.

Vſ. 142. σοὶ προμολῆσι] Vide quae de poſtrema hac voce notavi ad vſ. 99 In hoc autem coeli *veſtibulo* Dianae *occurriſſe* dicuntur Mercurius, ut ſequenti verſu, ac Apollo; quod nempe uterque in atriis, ſeu veſtibulis aedium, atque ante earum fores & προπύλαιοι inde ambo etiam dicti, apud Graecos colerentur. Hinc Mercurium, quod adtinet, προπυλαίε ejusdem ſtatua in Arcis ingreſſu Athenis exſtitiſſe dicitur apud Pauſaniam l. I.

p. 40.

Digitized by Google

p. 40. idemque πρὸς τῇ πυλίδι, *ad portulam*, sacratus, apud Demosthenem legitur adv. Euergum p. 682. & quo spectant insuper, quae veteres ad Comicum Critici notarunt Ἐκκλ. p. 699. ἔθος εἶχον Ἑρμῆν ἱδρύοντες πρὸ τῶν θυρῶν, *erat iis in more Mercurium erigere ante fores aedium.* Immo unde Στροφαῖος idem Athenis etiam cultus, de quo Aristophanes in Pluto p. 109. h. e. παρὰ στρόφιγγι τῆς θύρας ἱδρυμένος, *apud cardinem januae erectus*; Syracusis autem, teste Athenaeo l. x. p. 437. τῷ Ἑρμῇ τῷ ἱδρυμένῳ ἐπὶ τῆς αὐλῆς, *Mercurio erecto in ipso aulae*, seu Dionysii Regiae *aditu*. Ut mittam, quod Abydi similiter ἐν προαυλίοις seu *vestibulis* idem statuatur a Theod. Prodromo in Rhodantis & Dosiclis amoribus, a doctissimo Gaulmino editis p. 105. Adde, quod Dianae seu Lunae orienti occurrisse inde hic dici potuit Mercurius; quod idem subinde, haud aliter ac Luna, ad vesperam oriri, mane autem occidere soleat. Ut ita duplex hujus *occursus* ratio reddi hic possit; prior e sacris apud Graecos consuetis; altera Physica seu ex Astronomorum scitis.

Vs. 143. Ὅπλα μὲν Ἑρμείης ἀκακήσιος] Arcum nempe & pharetram, quae etiam *arma Dianea* a Gratio dicuntur Cyneg. vs. 252. & quae eadem ab initio hujus Hymni a Jove, dein a Cyclopibus fabricari sibi petit, vs. 81. & 82. quibusque instructa passim cernitur in monumentis antiquis. Detracta vero a *Mercurio* huic Deae a venatione reduci *arma*, seu quod ille non unius esset Jovis, sed aliorum etiam magnorum Deorum λάτρις, (ut ille caeteroquin de se, tanquam Deorum tantum summi *famulo* loquitur in Jone Euripid. vs. 4.) ac unde etiam in genere MINISTRATORIS seu διάκονος, uti ab Aeschylo dicitur Prom. vs. 941. nomen ei datum in veteri lapide in Cl. Sponii Miscell p. 91. ac novissime in marmoribus Felsineis ab illustrissimo Comite Malvasia vulgatis legitur p. 490. aut tanquam caduceator, & armorum proinde optimus sequester vel custos seu ὁπλοφύλαξ, prout alias Hercules dicitur in marmoribus Oxon. p. 264. ac in nummis etiam antiquis. Ἀκακήσιος autem dicti hic *Mercurii* duplex ratio in Scholiis traditur; una a monte Arcadiae ita dicto; altera tanquam foret μηδενὸς κακοῦ παραίτιος, *nullius mali auctor.* Priorem Pausaniae testimonio firmarunt jam hic post eruditissimum, qui iis praeiverat, L. Gyraldum, viri docti. Ἀκακήσιον quippe urbem Arcadiae memorat Pausanias l. VIII. p. 514. ubi cultus fuerit Mercurius Ἀκακήσιος, ibi nempe ab *Acaco* (quod notat etiam Stephanus) & unde eidem Mercurio a loco nomen Lycaonis filio nutritus. Alteram significationem hujus vocis quod adtinet, Ἀκακήσιος nempe, quasi ἀκάκητος, quomodo dictum eundem Phornuto vidit etiam Gyraldus, seu ab omni malo inferendo alieni, & qua voce ἀκάκητα usus est Nicander Alex. p. 168. aut prout ἀκάκης ab Aeschylo exstitisse dicitur Darius Xerxis pater Pers. vs. 857. ἀκάκης, ἄμαχος βασιλεὺς, *a malo inferendo alienus*, *invictus Rex.* Ita etiam

hic Mercurius tanquam verus Ἀλεξίκακος, seu *malorum averruncator* vel *depulsor*, qualis Hercules aliique Dii subinde dicti, aut ipsemet ab omni malo, seu probro immunis dicitur. Ut proinde non esset hic Ἑρμῆς Δόλιος, qui infans etiamnum arcum Apollini, surripiens depingebatur in veteri tabula, juxta Philostratum Icon. l. 1. p. 769. aut vero χθόνιος, sicut alias subinde dictus & cultus fuit, sed qualis in marmoribus aut nummis quoque antiquis occurrit, vere scilicet COELESTIS & PACIFER.

Ibid. & vs. 144. Ἀπόλλων Θηρίον ὅ, τι φέρησθα] *Apollo* nempe hic juxta Mercurium, Dianae in Coeli vestibulo obvius, tanquam προπύλαιος itidem Deus, seu ante fores aedium, aut in earum atriis & vestibulis apud Graecos, ut e priscis Auctoribus ac monumentis liquet, sacratus. Quo nomine προςατήριος etiam, θυραῖος, Ἀγυιεὺς ab iisdem dictus & cultus; ut illud e Sophoclis Electra constat, vs. 640. Φοῖβε προςατήριε, ὅτι πρὸ τῶν θυρῶν ἵδρυται, *quod ante fores erigitur*, ac e Demosthene praeterea adv. Midiam p. 392. qui illum eodem nomine Athenis invocatum docet. θυραῖον autem eadem de causa, seu ante aedium fores, tanquam *exitus* & *introitus potentem*, sacratum tradit Macrobius Saturn. l. 1. c. IX. Sic idem Ἀγυιεὺς, quod praeter eundem Macrobium, e Poëtis maxime Atticis & antiquis eorum enarratoribus, Aristide praeterea in Smyrnam p. 407. T. 1. obvium, ante fores itidem cultus, columna in acutum obelisci instar eidem dicata. Ferae autem, quam e venatione Κυνηγὸς Diana retulerat, onere eandem sublevare hic dicitur, eamque feram suscipere Apollo; quod nempe idem juxta sororem Ἀγροτέραν, venationi praeesse crederetur; ac ei proinde simul ac Dianae vota a Venatoribus nuncupari, de impertiendis praedae primitiis, solita: ut id jam ante ad vs. 104. ex Xenophontis & Arriani Cynegeticis monui. Quibus adde Aristidem, qui feras & venationem, Apollinis ac Dianae lusum vocat, Hymn. in Minervam p. 25. T. 1.

Vs. 146. τοῖος γὰρ αἰεὶ Τιρύνθιος] In Scholiis MSS. ad Homeri Iliada, quae olim penes virum πολυμαθέστατον J. Vossium, dum in Anglia publico nomine agerem, ejus beneficio evolvere mihi licuit, haec occurrit glossa ad verba Iliad. Hom. H. vs. 231. ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν τοῖοι, *nos autem sumus tales*, nempe τοῖοι, οἱ γλωσσογράφοι τὸ τοιοῦτοι, ἀντὶ τοῦ ἀγαθοί, ὅθεν καὶ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ τῷ ΤΟΙΩΝ ἀεὶ ΚΕΧΡΗΤΑΙ, h. e. τοῖοι *Glossographi vocem* τοιοῦτοι *pro* ἀγαθοὶ seu *boni usurpant. Unde etiam* CALLIMACHUS *semper voce* τοίων UTITUR. Cujus equidem notationis cum hic, tum plura adhuc in paucis illis, quae supersunt Callimachi poëmatibus exempla, & quae vel additus iisdem Graecus singularum vocum in editione Parisiensi index, in ista etiam repetendus, abunde suppeditabit.

V. 147. Ἕστηκε πρὸ πυλέων] Προπύλαιος proinde statuitur hic etiam Hercules, & quidem quo relatam a Diana venatrice praedam,

Digitized by Google

dam, quam continuo deglutiret, ibidem, ut hic dicitur, praestolaretur. Unde facta iterum a Callimacho mentio, ut mox videbitur, Dei hujus ἀδηφαγίας. Adde, quod idem Hercules, haud male hic in ea statione positus videtur, qui COMES OMNIUM DEORUM vocatur in marmore antiquo Synt. Reinesii p. 112.

Vs. 148. Νηδύι κεῖνον ἐδήτυμα] Decantata nempe hujus Dei, & cujus infra, ut modo dixi, meminit, ἀδηφαγία seu inexplebilis quaedam ingluvies & voracitas, qua factum, ut boves integros deglutiisse, ac inde Βουφάγος etiam dictus feratur. Unde de quodam adolescente, insigni helluone, refert in Apollonii vita Philostratus l. v. c. VIII. p. 230. illum eo nomine reprehensum, Herculis exemplo se tueri voluisse, ὡς καὶ τὰ σιτία αὐτοῦ παραπλησίως τοῖς ἄθλοις ᾄδοιτο, *adeo ut ejus cibatus ex aequo ferme cum ejus certaminibus celebrentur*. Quod Herculis etiam insanum circa epulas studium, sicuti ejusdem nota aliunde voracitas, inter potissimas rationes ab Athenaeo recensetur l. x. p. 312. ut non laboriosam, quod vulgo de eo traditur, sed voluptuariam maxime vitam egisse censeri debeat hic Alcides. Hinc οἰνοποσίαν ejus, haud minus ac voracitatem, notarunt veteres; unde & *crater Herculis* a Graecis dictus; & ipse ebrius ac ejusmodi craterem aut cyathum tenens, spectatur etiamnum in antiquis aliquot Thebanorum nummis. Sed qua de re infra ad vs. 160. agendi adhuc opportunior erit locus.

Ibid. & vs. 149. Θεοὶ δ' ἐπὶ πάντες ἐκείνῳ Ἄλληκτον γελόωσι] Nempe Homerica, quae huic Poëtae solemnis, imitatione, Iliad. X. vs. 784.

Οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν

Hi autem omnes super ipso suaviter riserunt.

Alibi vero, ut hoc loco, de Diis ad Vulcani per domum, quamquam claudi, circumcursitantis adspectum, Iliad. A. vs. 599.

Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,

Inexstinguibilis autem excitatus est risus beatis Diis.

Hinc illud ἄλληκτον, quod hic de simili Deorum *risu* dicitur, explicant itidem brevia Scholia ad Iliad. I. vs. 632. ἄλληκτον, ἀκατάπαυστον, ἀθεράπευτον; *irrequietum*, *immedicabilem*; alibi ἄλληκτον, ἀπαύστως, qua notione etiam occurrit apud Apollonium Rh. l. 1. vs. 1148. ἐκ κορυφῆς ἄλληκτον, de aqua nempe *indesinenter* scaturiente e monte Dindymo, singulari Rheae, de quo supra ad vs. 31. Hymn. in Jovem, beneficio. Neque vero hic aut superiori apud Homerum loco, Venus tantum φιλομμειδής; aut vero Bacchus φιλογέλως, de quo Julianus Imp. in Caesaribus; vel *ridens* Pallas saucium Martem intuita, Iliad. Φ. vs. 408. vel unus Deorum Parens, ad Dianae non *ridentis* quidem sed flentis adspectum, eod. lib. vs. 508.

Εἷλε πατὴρ Κρονίδης, καὶ ἀνήρετο, ἡδὺ γελάσσας,

Cepit Pater Saturnius, & interrogavit dulce ridens;

 Sed

Sed ipse una cum omni Deorum coelestium Choro, in *inextinguibilem* illum *risum* effusus. Quo nomine etiam Homerum aliosque Poëtas redarguit apud Platonem Socrates de Republ. l. III. p. 388. & 389. quod utrumque illum tum *fletus*, tum *risus*, utriusque etiam immodici, adfectum, non Heroibus solum, sed Diis & quidem Deorum summo tribuere non dubitarint. Proclus autem in iis, quae in Πολιτείαν illam commentatus est, ita ea de re disserit, ut agnoscat *lacbrymas & risum* decere quidem eos, qui naturae humanae sunt compotes, non autem Deos, addita etiam ratione, quod procul a voluptate ac dolore constitutum sit supremum Numen: inde tamen utrumque illud ab Homero aliisque μυθογράφοις, Diis tribui, ob providentiam eorum, qua res humanas indesinenter procurant. *Flere* proinde eosdem dici, ubi singulari eidem providentiae resistit quaedam pars universi, inde inevitabilem interitum nacta; *ridere* autem, ob immensam eorum in universum orbem *efficacitatem* seu ἐνέργειαν, & laetitiae omnis ab iis manantem causam. Hinc etiam, ut ibidem addit, non *semper* quidem *flere*, seu *semper ridere* Deos, ab iisdem Poëtis (uti hoc etiam loco a Callimacho) dici, quod *lacbrymae* sint eorum in res humanas, caducas illas & mutabiles, Providentiae documenta; *risus* autem, eorundem in universa & semper ita se moventia, Providentiae, seu τοῦ παντὸς ἐνεργείας complementa: adeo, ut *risus* naturae Deorum, *lacrymae* hominum seu animalium conditioni tribuantur. Unde praeterea factum, ut utraque, *risus* & *threni* seu *lamentationes*, iique per vices in variis iisque arcanis Deorum Mysteriis, a sacrarum legum Antistitibus indicerentur. Quae paucis hic & opportune ad hunc Callimachi locum adferre eo magis libuit, quod illae Procli in hanc Platonis Πολιτείαν Enarrationes, seu Quaestiones in eandem difficiliores, cum Graece, quod equidem sciam, tantum hactenus prostent; tum eaedem haud adeo in omnium manibus versentur. Leguntur vero ea, quae compendiose tantum & vitandi fastidii ergo inde adtuli, duobus capitulis; uno juxta Graeca eorum lemmata, de *Threnis*; altero *de Risu, qui a Poëtis, Heroibus, aut Diis & Deorum etiam summo tribuuntur*, p. 383. 384. edit. Graec. Basil. Quo utique referri etiam potest, quod *risus* ipse fuerit quoque inter Deos Gentilium adscitus, nec dissimilibus proinde, ut opinari non solum sed ex Apulejo licet statuere, sacris cultus, de quo ille Milesior. l. III. *nam lusus iste, quem publice gratissimo* DEO RISUI *per annua reverticula solemniter celebramus, semper eminenti novitate florescit.* Quo sensu autem de vero sapientissimoque Deo, *ridere* in sacro Foedere subinde dicatur, sicut Job. IX. 23. Psalm. II. 4. & alibi, notius, quam ut hic commemorari debeat. Ut mittam, quae de Servatore, *flente* quidem, sed nuspiam *ridente*, a Sanctissimis Ecclesiae Doctoribus, Chry-

sostomo

ſoſtomo Homil. VI. in Matthaeum, Salviano de Gubernatione Dei l. VI. c. V. quod viderunt jam alii, traditur.

Vſ. 149. μάλιϛα δ' πενθερὴ αὐτή] Quae tamen Juno frequentius privignorum, &, ex eorum numero, Herculis ad adſpectum aut commemorationem, ira aeſtuaſſe, quam *riſiſſe* legitur; unde etiam iſtud ut ſingulare quid ac eidem novercae alioquin inſolitum, tribuitur. Neque vero hilare, ſed lugubre Junonis feſtum, praeter talium ſolemnium, niſi forte Adoniorum &c. (qua de re ad ſequentem Hymnum) morem, apud Corinthios exſtitiſſe, tradunt veteres Critici ad Euripidis Mede. vſ. 1379. Quum autem placatam hic privigno, immo *immenſuratim*, ut cum Salviano loquar de Gubernatione Dei l. VI. c. 15. ad ejus adſpectum *ridentem* hic inducat *Junonem* poëta, merito ac opportune etiam, eandem hic non μητρυιὰν ſeu *novercam*, qualis alioquin & quidem ſaeva erga eundem fuit, ſed πενθερὴν ſeu *ſocrum* vocat; qualis ſcilicet, collocata ei in uxorem Hebe filia, ut id jam animadvertit hic Friſchlinus, exſtitit eadem Juno. Unde etiam γαμβρὸς Ἥρης, ſeu *Junonis gener* dictus a Pindaro Hercules, Iſthm. Od. IV. p. 459. immo ipſe mox rogo arſurus, de ſe ait apud Senecam, Hercul. vſ. 1435. *placatam quoque ſpecto Novercam*, ac dein, *Juno me generum vocat.* Mitto quod ille juxta Heben conjugem depictus cernitur in veteri, eoque minus obvio Philippi ſenioris nummo, in urbe Thraciae BIZYHNΩN percuſſo. Non proinde irata hic Juno in coeli atrio Herculem praeſtolatur, ſicuti apud Maronem dicitur Aen. l. II. vſ. 613. *hic Juno Scaeas ſaeviſſima portas prima tenet.*

Vſ. 151. Ταῦρον, ὅτ' ἐκ δίφροιο &c.] Unde juramentum veteris poëtae, Μὰ τὸν βυθοίναν Ἡρακλέα, *per boum voratorem Herculem*, Anthol. l. VI. c. VIII. Epigr. XL. qui Βοηλάτης alioquin ſeu *boum agitator*, a Lycophrone dictus p. 197. ut de noto ejus cum *tauro* Cnoſſio in Olympia, juxta Pauſaniam l. V. p. 308. depicto certamine; aut vero cum Acheloo Ταυρομόρφῳ nihil dicam, quale etiamnum cernitur, juxta alios hujus Alcidis Agonas, in veteribus nummorum aut lapidum monumentis. Ita Crotoniates etiam Milo, *taurum* humeris impoſitum (qualem nempe in ſtadio Olympico geſtaſſe apud Athenaeum legitur l. IX. p. 410.) ferre cernitur in veteri gemma Electoralis hujus Gazae, qualem cum reliquis ejusdem κειμηλίοις in lucem proferet praeſtantiſſimus Begerus noſter.

Ibid. & vſ. 151. χλούνην κάπρον] Non ſolum χλούνην, σῦν ἄγριον, *aprum ſilveſtrem*, ſeu, juxta veteres Grammaticos, quaſi χλοεύνην ſive in *gramine cubantem*, vocat Homerus Iliad. I. vſ. 535. ſed praeterea Nicander in Georgicis apud Athenaeum l. XV. p. 683. ut bene ibi animadvertit ac emendavit ὁ πάνυ,

> Χλούνην γε μετεισάμενος σκυλάκεσσι,
>
> *Aprum perſecutus cum canibus.*

Sic χλούνην σῦν ſeu *ſuem ſilveſtrem* aut *agreſtem*, de *apro* dixit

S 5 quo-

Digitized by Google

quoque Philostratus Icon. l. I. p. 771. χλούνης κάπρος vel σῦς, idem proinde quod κάπρος, σύαγρος, σῦς ἄγριος, ἢ τὸν Ἀργεῖον ἰχθὺν, ut postrema haec Hesychii verba legi debere, pridem ex Philemonis versu apud Athenaeum & Eustathio docui Diss. de Praest. Numism. p. 206. Adeo, ut in eo Graecis, cum Hebraeis Syris & Arabibus conveniat, qui *aprum* itidem, & quidem citra aliud proprium eidem nomen, *porcum e silva*, aut *porcum agri* vel *agrestem* dixerunt; sicut de his orientalibus *apri* nominibus id jam adnotavit ὁ πάνυ Bochartus Hieroz. T. III. c. XXIX. Adde κάπρον inde nonnunquam de *capro*, pro *apro*, reddi a Latinis Graecorum Auctorum Interpretibus; sicut apud Homerum de Diana apros aut cervos montis Taygeti vel Erymanthi, de quo loco jam supra, venante Homerus Odyss. Z. vs. 105.

> Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
> *Delectata apris* (non ut ibi Interpres) *capris, & velocibus cervis.*

Vs. 151. ἐπισθιδίοιο φέροι ποδὸς ἀσπαίροντα] *Postremo pede trahere palpitantem* seu *spirantem* adhuc *aprum* dicitur hic Hercules, haud aliter ac prioribus pedibus hinnulum trahit apud Homerum canis Odyss. T. vs. 228.

> Ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν,
> Ἀσπαίροντα λάων,
> *In prioribus pedibus canis trahebat varium hinnulum*
> *Palpitantem* eum *videns;*

& sicuti de *apris* prostratis & adhuc *palpitantibus* itidem Oppianus, Κυνηγ. l. II. vs. 132.

> Καὶ σύας αἰθυκτῆρας ἐπὶ χθονὸς ἀσπαίροντας,
> *Et apros violentos in terra palpitantes.*

Haud insolitum vero id Herculi, liquere videtur ex insigni eam in rem & hic valde opportuno apud Aelianum loco, ubi stupendum Titormi cujusdam bubulci robur memoratur, V. Hist. l. XII. c. XXII. qui ut virium suarum Miloni id exposcenti experimentum daret, ἐπὶ τὴν ἀγέλην ἦλθε, καὶ στὰς ἐν μέσῳ, τὸν μέγιστον ΤΑΥΡΟΝ ἄγριον ὄντα ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣ, καὶ ὁ μὲν ἀποδρᾶναι ἔσπευδεν, ὁ δὲ μὴ ἐδύνατο· Παριόντα δὲ ἕτερον, τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ συναρπάσας, ΤΟΥ ΠΟΔΟΣ ὁμοίως εἶχε, *ad gregem abiit, & stans in medio maximum ferumque* TAURUM PEDE PREHENDIT, *qui quum vellet effugere, non valebat. Alium quoque interea accedentem* ATTRACTUM PEDE, *manu altera similiter tenuit.* Quo viso, ut addit ibidem & huc imprimis facit, continuo exclamavit Milo (qui tamen taurum, ut paullo ante dictum, humeris impositum gestaverat) *O Jupiter, hunc Herculem continuo genuisti*, indeque natum proverbium, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, *hic est alter Hercules.* Ut haud opus sit proinde hic aliud Herculis factum advocare, quo non prostratum jam & *palpitantem aprum*, sed feralis tunicae Latorem vivum etiamnum ac

Digitized by Google

ac ſtantem Lycum, *pede prebenſum*, μάρψας ποδὸς νιν, adliſit ad prominentem ſcopulum, apud Sophoclem Trachin. vſ. 192. Neque omittenda, quae inſuper huic Callimachi loco lux adfulget e veteribus iisque inſignibus nummis, in quibus idem Hercules *aprum* Erymanthium non *poſteriori* quidem *pede*, ut hic, *trahens*, ſed humeris ſublatum geſtans cernitur. Adde, quod ut hic apud Callimachum φέροι ποδὸς, ita λαμβάνειν & συναρπάζειν τοῦ ποδὸς, ab Aeliano, & a Sophocle, μάρψας ποδὸς ſimili conſtructione dici, e locis modo adductis conſtat.

Vſ. 152. πινύσκει] Quam vocem Scholia hic reddunt, per σωφρονίζει. Sic Aeſchyl. Perſ. vſ. 832.

Πινύσκετ' εὐλόγοισι νουθετήμασιν,

Docete eum eruditis monitionibus.

ubi veteres Critici itidem, πινύσκετε, καὶ συνετίζετε, καὶ σωφρονίζετε αὐτὸν τὸν Ξέρξην ἐν συνετοῖς νουθετήμασιν, h. e. πινύσκετε, *intelligentem ac moderatum reddite illum Xerxem prudentibus monitis.* Ita mutuam ſibi lucem antiqui illi cum Poëtae, tum Critici foenerantur.

Vſ. 153. ἵνα θνητοῖσι βοηθόν] Certiſſima hic viri ſummi, & cujus amicitiam nuper in Gallia coram coalitam, mihi honori duco, Dan. Huetii emendatio, de qua monuit in notis praeſtantiſſima Fabri filia, ἵνα θνητοί σε βοηθὸν Ὡς ἐμὲ κικλήσκουσι, *ut te homines Auxiliatricem*, *ſicut me*, *invocent.* Ἀλεξίκακον vero & Σωτῆρα dictum eundem Herculem (ſicut poſtremum hoc illi elogium in antiquis etiam & obviis Thaſiorum nummis tribuitur) non ut hic innuit, ob proſtratas ab eo *noxias feras*, quales aut Nemaeus Leo, aut Hydra, aut Aper Erymanthius, aut Stymphalides, aut Diomedis Equi ab eo domiti vel proſtrati, ſed ob Tyrannos & ſceleratos ab eo demum punitos, docet Dio Chryſoſt. Orat. 1. p. 17. καὶ διὰ τοῦτο, inquit, τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων ΣΩΤΗΡΑ εἶναι, οὐχ ὅτι ΤΑ ΘΗΡΙΑ αὐτοῖς ΑΠΗΜΥΝΕΝ· πῶς γὰρ ἄν τις καὶ βλάψειε Λέων ἢ ΣΥΣ ΑΓΡΙΟΣ, & *propterea telluris & hominum* SERVATOR *exſtitit*, *non quod* BELLUAS AB IIS EXPULERIT, *quomodo enim tantum damni inferant Leo &* APER, ſed ut pergit, ob ſceleratos ac Tyrannos punitos ac everſos, additque, καὶ νῦν ἔτι τοῦτο δρᾷ καὶ ΒΟΗΘΟΣ ἐστι, καὶ φύλαξ τῆς ἀρχῆς, ἕως ἂν τυγχάνῃς βασιλεύων, *& hucusque hoc facit*, *&* AUXILIATOR *eſt*, *& cuſtos principatus*, *donec imperabis.* Trajanus nempe, quem ibi reſpicit Pruſacenſis Orator.

Vſ. 154. ἵνα πρόκας, ἠδὲ λαγωούς] Quod non impetraſſe legitur Hercules a Dea Venatrice, cui ἐλαφηβολίας & λαγωβολίας non curae ſolum fuiſſe, innuit ab initio hujus Hymni & in ſequentibus Callimachus; ſed quod ex perpetuo ejusdem Deae in monumentis antiquis habitu, quem ei veteres adfingere ſoliti, etiamnum liquet. Unde de Diana Hippolytus apud Senecam in

Digitized by Google

in cognomine dramate vs. 60. *nunc veloces Figis damas*, (h. e. πρίκας) *leviori manu*.

Vs. 156. Σύες ἔργα, σύες φυτὰ λυμαίνοιντο.] Nempe σύες ἄγριοι, seu χλούναι κάπροι, de quibus paullo ante, aut sicut Homerus Iliad. E. vs. 783. σύες κάπροι, *porci silvestres* seu *apri*. Et qua voce etiam *apri* melius hoc loco ad tollendam ambiguitatem usus esset Latinus interpres, quam per unam vocem *sues*. Quamquam σύες iidem, *apri* Graecis simpliciter etiam dicti, uti loco Oppiani supra adducto Κυνηγ. l. II. vs. 132. Unde συοθηρία de *aprorum venatione*, quam in tabula depictam ibidem describit, a Philostrato vocatur Icon. l. I. p. 771. & Palaestina συοτρόφος seu *aprorum altrix* regio, a Josepho Ἁλωσ. l. I. c. XVI. *Vastari* autem, quod hic dicitur, ab iisdem apris *fruges* & *plantas*, cum abunde tangit, itidem Philostratus, tum praeter tot obvia veterum ea de re loca, eadem voce ἔργων usus eam in rem Herodotus Clio cap. XXXVI. de ingenti illo *apro* de quo supra ad vs. 100. qui τὰ τῶν Μυσῶν ΕΡΓΑ διεφθείρεσκε, *Mysorum fruges devastabat*. Sic vocem λυμαίνεσθαι adhibuit similiter Plutarchus de virtut. mulier. ΣΥΝ ἄγριον ἐν τῇ Ξανθίων χώρᾳ, καὶ ζῶα, καὶ καρποὺς ΛΥΜΑΙΝΟΜΕΝΟΝ, APRUM *in Xanthiorum Regione animalia & fruges devastantem* &c. ac Aelianus itidem V. Hist. l. XII. cap. XVIII. ἐν Κλαζομενίοις ΣΥΝ γίνεσθαι πτηνὸν, ὑπερῶν ΕΛΥΜΑΙΝΕΤΟ τὴν χώραν, *apud Clazomenios porcum fuisse alatum, regionem devastantem*. Et quo spectat illud Regii vatis Psalm. LXXX. vs. 14. *vastavit eam* (vitem) *porcus e silva, & fera agri depasta est eam*. Verum res haec experientia quotidiana adhuc manifestius, maxime in Germania nostra, quam priscae ea de re memoriae exemplis vel auctoritatibus, comprobatur.

Vs. 157. Καὶ βόες ἀνθρώποισι κακὸν μέγα] Sola ex iis, qui Callimachum hactenus ediderunt aut illustrarunt, praestantissima Fabri filia, opportune hic monuit, *boves* intelligi *silvestres*; quum per *boves* simpliciter vel *tauros*, hanc vocem reddant priores hujus Hymni Interpretes. Cujusmodi nempe erant, ut de *bobus* id genus *feris* tradit Plinius l. VIII. c. XV. *uri*, & juxta quosdam etiam, ut apud Martialem, *bubali* spectac. Epigramm. XXIII.

Illi cessit atrox bubalus atque bison;

& praeterea *bonaci* vel *bonasi* itidem in Pannonia feri, juxta Aristotelem & Plinium. Hinc illud de Venatrice Diana Κυνηγῷ itidem Hippolyto dicitur apud Senecam vs. 64. *Tibi villosi terga bisontes, latique feri cornibus uri*. Nisi vero quis id simpliciter de *tauris* seu *bobus* cornupetis a Callimacho dici hoc loco censeat, quibus proinde foenum apud Romanos, ut ab iis caverent sibi obvii, circumligatum tradit Plutarchus in Crasso, & Quaest. Rom. LXXI. ac unde vulgatum illud Horatii Satyr. IV.

Foenum habet in cornu, longe fuge.

Unde

Digitized by Google

Unde notat lex Exod. XXI. 28. qua cavebatur, ut bos ejusmodi cornupeta, tanquam revera, quod hic dicitur, ἀνθρώποισι μέγα κακὸν, *hominibus magnum malum*, ubi quempiam occidisset, lapidibus obrueretur; immo dominus etiam idem subiret fatum, ubi de noxa a simili bove imminente fuerat antea monitus.

Vs. 159. Φρυγίη περ ὑπὸ δρυΐ] Φρυγίην hic intelligi non de regione ita dicta, sed de summitate Oetae montis *Trachinia*, ubi exustus fuerit Hercules, vere jam e Stephano monuit Frischlinus. Quod vero idem locus *juxta Oetam* exstitisse dicitur in aliis ad hunc locum notis, id ex Eustathio unice haustum videtur, qui ad Periegeten p. 107. verba Arriani refert, ubi vocatur haec Φρυγίη τις τόπος Εὐρωπαῖος, περὶ τὴν Οἴτην, τὸ τῆς Τραχῖνος ὄρος, *quidam locus Europae circa Oetam Trachiniae montem.* Verum hunc locum non *juxta hunc montem*, sed revera *in eodem monte*, & quidem in ejus ἄκρῳ exstitisse, cum e vulgatis Poëtarum de illo Herculis rogo ibidem structo, ac unde ei Φρυγίας nomen, narrationibus; tum e Stephano, ac Livio insuper aperte liquet, l. XXXVI. c. XXX. *Ipse etiam* (Manius Acilius) OETAM ADSCENDIT, *Herculique sacrificium fecit in eo loco, quem* PYRAM, *quod ibi mortale corpus ejus Dei sit crematum, appellant.* Unde in Arriani loco apud Eustathium, pro περὶ τὴν Οἴτην, *circa Oetam*, omnino παρὰ τὴν Οἴτην, *apud Oetam* legendum censeo, quo eruditissimi Praesulis verba cum clarissimis aliorum Scriptorum ea de re testimoniis constent. *Quercus* autem, sub qua *exustus*, seu consecratus fuerit Hercules, hic mentio; haud aliter ac ubi feralem illam pyram sibi parandam praecipit Hyllo filio apud Sophoclem, Trachin. vs. 1213.

Πολλὴν μὲν ὕλην τῆς βαθυῤῥίζου ΔΡΥΟΣ,
Multam quidem materiam profundam habentis radicem QUERCUS;

Quamquam Seneca Hercul. Oetaeo vs. 1483. dicat ea de re in genere, *caedatur omnis silva*; ac dein recensitis, fago, pinu &c. addat vs. 1634.

——— ——— ——— *& sacrae quoque*
Sensere QUERCUS *horridam ferro manum.*

Tralatitium vero δρῦν de quavis *arbore agresti* a Graecis dici. Unde etiam in genere ex aridissimis lignis rogum illum Herculis structum tradit Dio Chrys. Orat. VIII. p. 137. πυρὰν νήσας ἐν τῇ Οἴτῃ ξύλων ὡς ξηροτάτων, *collecto ex aridissimis lignis rogo in Oeta*, non vero, ut modo dictum, *juxta Oetam.*

Ibid. γυῖα θεωθείς] Quae loquendi formula de consecrato Hercule, aliqua notatione digna videbatur. Neque enim *membra* seu corpus, sed anima defunctorum, simili Apotheoseos ritu *divinari*, ut in glossis quandoque antiquis ad litteram Graeci verbi hic adhibiti, dicitur, seu in coelum evolare censebatur. Unde Lucanus de iis, quos *ignea virtus*, ut loquitur, ad astra evexerat, ait l. IX. vs. 9. *aeternos animam collegit in orbes*, & Dionys.

Digitized by Google

Dionyſ. Halicarnaſſ. l. II. p. 89. εἰς οὐρανὸν ἀναβιβάζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἐπιφανῶν, *in coelum evebunt animas illuſtrium.* Hinc de hoc ipſo Herculis rogo in adducto ad ſuperiorem notam apud Livium loco, dicitur, *quod ibi mortale corpus ejus Dei ſit crematum*, haud aliter ac de Jul. Caeſare, qui primus eodem ritu apud Romanos θειωθεὶς legitur, Ovidius de Ponto l. IV. El. XIII.

Nam Patris Auguſti docui mortale fuiſſe
Corpus, in aethereas Numen abiſſe domos,

h. e. *animam* ejusdem; & quod miror ibi Interpretes ad Auguſtum hactenus retuliſſe, qui adhuc vivus & florens regebat Imperii clavum, & de quo addit continuo,

Eſſe parem virtute Patri, qui frena coactus
Saepe recuſati ceperit imperii.

Eadem vero adſeruit Cicero, ubi id genus Apotheoſes, & ipſius quidem Herculis, ex opinione de animorum immortalitate profectas docet l. II. de Legibus. *Quod autem ex hominum genere conſecratur*, SICUT HERCULEM *&* *caeteros coli lex jubet, indicat omnium quidem* ANIMOS IMMORTALES *eſſe, ſed fortium bonorumque* DIVINOS. Illud tamen aliunde etiam conſtat, haud unam eorundem Gentilium fuiſſe de conſecratis ſuis Heroibus opinionem. Quosdam enim ex iis, ut Diis ſcilicet immortalibus, & quidem Jove Deorum Patre genitos, inde mixtam habuiſſe naturam ſtatuebant; e mortali nempe ac immortali ſemine, ſed ita ut poſtremum in iis praevaleret, ſeu τοῦ θνητοῦ μίγματος ὑπὸ τοῦ ἀφθάρτου μερίδος κατακρατηθέντος, *mortali mixtura ab immortali ſuperata*, juxta Philonis in inſigni ea de re loco verba, libro, quod omnis probus liber, p. 881. Hinc de hoc ipſo Hercule adhuc puero Julianus Imp. Orat. VII. p. 408. Ἡρακλῆς δὲ λέγεται παιδίον γενόμενος, καὶ κατὰ μικρὸν αὐτῷ τὸ ΣΩΜΑ τὸ ΘΕΙΟΝ ἐπιδοῦναι. *Hercules porro puer fuiſſe dicitur ac* DIVINUM *illius* CORPUS *pauliſper incrementa cepiſſe*; & de eodem mox p. 409. Τί δ' ὅτ' οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ ΤΩ ΘΕΙΩ καὶ καθαρωτάτῳ ΣΩΜΑΤΙ, *quidnam vero divino ejus puriſſimoque* CORPORI *non paruit?* Unde etiam id genus Heroës, qualis hoc loco Hercules, mortali illa parte igne aut alia ratione conſumpta, demptoque iis ſenio, non inter aſtra ſolum, ſeu in orbe Lunae proximo, vel etiam parte ſublunari, ut de ſemideis manibus, loco ante indicato, Lucanus l. IX. vſ. 5.

Quodque patet Terras inter, Lunaeque meatus,
Semidei manes habitant.

Sed in ipſo Deorum Coeleſtium Concilio, ut de eodem Hercule Tullius l. III. de Officiis, collocari cenſebantur. Quod de Alexandro M. & Ptolemaeo Lagi, tanquam ibidem e regione ejusdem Herculis conſidentibus, & cum Diis Coelicolis epulantibus, ait Theocritus Idyll. XVII. vſ. 24.

Ὅτι σφίων Κρονίδας ΜΕΛΕΩΝ ΕΞΕΙΛΕΤΟ ΓΗΡΑΣ,
Quod eis Juppiter E MEMBRIS EXEMIT SENECTAM.

Idem

Digitized by Google

Idem proinde, quod hic de Hercule, post absumptam in ferali pyra mortalem partem, dicit Callimachus, γυῖα θεωθεὶς; nempe juxta illud, quod ipsemet de se ait apud Senecam ad matrem Alcmenam in Hercule Oetaeo vs. 1966. &c.

——— *quidquid in nobis tui*
Mortale fuerat, ignis evictus tulit;
PATERNA COELO PARS *data est, flammis tua.*

Ita ut igne, non ab ipso quidem Hercule, vel a Philoctete, uti in Graecorum Commentariis, vel in eodem Senecae Hercule Oetaeo legitur, sed a Jove ipso accenso, θεωθεὶς idem dicatur, apud Julianum ead. pag. modo indicata, εἶτ' ἐπανήγαγε διὰ τοῦ κεραυνίου πυρὸς πρὸς ἑαυτὸν, *ac deinde per fulminis ignem ad se revocavit.* Hinc *Immortalis* inde etiam dictus in quodam Posthumi nummo Gazae Gallorum Regiae, ac a me olim ad Juliani Caesares p. 14. prolato, in quo Hercules Cerberum ex inferis educens visitur cum inscr. HERCULI IMMORTALI. Dicti enim Dii *Immortales*, juxta Varronem, notante id Servio ad Aen. l. VIII. vs. 275. *qui immortales ex hominibus facti sunt.* Sedem autem illius *Herculis Immortalis* apud *Aegiochum* seu Jovem Aegida tenentem, statuit Pindarus Isthm. Od. IV. p. 459. Neque enim idem Hercules θεωθεὶς, ut hoc loco, dictus, privata urbis alicujus, uti saepenumero contigit, religione: sed unus habitus e *Diis Communibus*, ut idem a Marone vocatur loco modo indicato, h. e. Interprete ibidem Servio, *ex iis, quos unaquaeque gens colit.* Quam in rem videndus etiam Cicero de Natura Deorum l. III. Ut mittam hic denique, quae de Diis corporeis, ut vel e Plutarcho notum, qui eo nomine illos haud semel redarguit, (ut jam mittam in eorum Apologeticis Christianos auctores, Tertullianum, Clementem, Origenem, Theodoritum &c.) statuebant olim Stoici; aut quae de discrimine, quo Dii quidem *incorporei*, genii autem & Heroës *corporei*, juxta Porphyrium, epistola ad Anebonem Aegyptium, ab aliis tradebatur; aut denique quae de Coelesti corpore, ut valde cognato immateriali Deorum substantiae, differit Jamblichus de Myster. l. I. c. XVII. Quamquam, ut hoc addam, eundem ἀποθεώσεως honorem, vel immerito Herculi tributum, inter alia redarguat Theodoritus Therapeut. Serm. VIII. tanquam nulla sapientiae vel temperantiae laude commendandum, ἀλλὰ ἀκολασίᾳ καὶ λαγνείᾳ ξυνεζηκότα, *qui vitam in libidine & lascivia transegit*, & qua etiam mortem, ob suam nempe cum aliena muliere consuetudinem, Deianirae uxoris zelotypia, sibimet adsciverit.

Vs. 160. Πάντατ' ἀδηφαγίης] Unde Athenaeus sub initium l. X. p. 411. Ὅτι ἦν καὶ Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΔΔΗΦΑΓΟΣ. Ἀποφαίνονται δὲ τοῦτο σχεδὸν πάντες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, *quod fuerit* HERCULES *magnus* HELLUO. *Id autem omnes ferme poëtae ac scriptores declarant*, adductisque mox eam in rem Euripidis, Jonis, Pin-

Pindari, aliorumque auctorum, quae consuli ibidem possunt; & quibus addendum istud Callimachi, testimoniis comprobat, & de quibus ait insuper, τοιοῦτον ἦν αὐτὸν ὑποτιθέασι ταῖς ἀδηφαγίαις &c. *Tantam itaque voracitatem in eo* (Hercule) *fuisse rati.* Hinc ejusdem Herois cum Lepreo de ἀδηφαγίᾳ seu πολυφαγίᾳ certamen aut victoriam simul pluribus ibidem commemorat, qui & in sequentibus insignem ac notam Athletarum ἀδηφαγίαν etiam tangit, de quibus ait, p. 413. Καὶ οὐδὲν παράδοξον τούτους τοὺς ἄνδρας ΑΔΔΗΦΑΓΟΥΣ γενέσθαι· πάντες γὰρ οἱ ἀθλοῦντες μετὰ τῶν γυμνασμάτων, καὶ ἐσθίειν πολλὰ διδάσκονται, *minime autem mirum voraces esse homines ejusmodi, quandoquidem Athletae post diurnas exercitationes multa comesse adsuescunt.* Unde ἀδδηφάγοι, teste Hesychio, ab Argivis etiam dicti Athletae, indeque, ut observat inter alios Philo Ἀλληγ. νομ. l. 1. p. 58. ἕνεκα τοῦ πιαίνεσθαι, καὶ ῥώννυσθαι, *quo pinguescerent & robusti evaderent*, ut proinde haud mirum quoque sit, idem Herculi tribui, qui & ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ vocatur in columnis marmoreis, quibus Herculis gesta continentur in aedibus Farnesianis, ubi Romae olim easdem vidimus; quique in Athleticis Agonibus haud semel victor exstitisse dicitur; immo a quo iidem Ἡρακλέους ἀγῶνες juxta Pollucem p. 170. fuerint dicti, ac ipse inde juxta Mercurium inter Ἐναγωνίους seu Praesides eorundem Agonum Deos, in palaestris vulgo sacratus. Quamquam aliter de eodem Hercule senserit Dio Chrysostomus, de quo ait Orat. VIII. p. 136. οὐδὲν ἂν τοιούτοις ὅμοιος τοῖς ἀθληταῖς· πῶς γὰρ ἂν ἠδυνήθη προσελθεῖν, σάρκας τοσαύτας ἔχων, ἢ τοσούτων κρεῶν δεόμενος, βαθὺν οὕτως ὕπνον καθεύδων, ἀλλὰ ἄγρυπνος καὶ λεπτὸς, ὥσπερ οἱ λέοντες, h. e. *nulla itaque in re similis Athletis, quo enim potuisset pervenire ea corporis mole onustus, aut tot carnibus ad victum indigens, aut profundum adeo somnum dormiens? immo pervigil & gracilis instar Leonis.* Quibus nempe verbis a vulgo poëtis aliisque Scriptoribus traditis, tam de ἀδδηφάγῳ, quam de SOMNIALI (sicut idem vocatur in Inscr. antiqua in Cl. Sponii Miscell. p. 100.) hoc Deo, recedit hic, ac impugnat eadem Dio. Inde autem eadem opera emendandus hic Hesychius, Ἀδηφαγία, πολυφαγία, ἀναγκοφαγία, non ut ibi hactenus legitur, εἰκαιοφαγία. Notum enim ἀναγκοφαγίαν a Graecis dictam, *de victu copioso*, & quidem εἰς πολυσαρκίαν πιαινομένων, ut ea de re Philo loquitur de Septenar. p. 1184. ad quem nempe *adstringebantur* etiam inviti Athletae. Cujus rei Interpres alibi ipse Hesychius, Ἀναγκοφαγεῖν, πρὸς ἀνάγκην ἐσθίειν, ὅπερ ἀθληταὶ πάσχουσιν, h. e. ἀναγκοφαγεῖν, *ad necessitatem impositam comedere, quod Athletis contingit*; & qua voce ἀναγκοφαγεῖν pro *Athletice comedere*, usus etiam Pollux p. 169. juxta alias voces Athletis proprias. Unde ἀναγκοφαγίαν, praeter Aristotelem Polit. l. VII. c. IV. adhibuit quoque agens de Athletarum exercitationibus, Themistius Orat. XV. quae in postrema editione Parisiensi primum juxta alias nonnullas, prodiit p. 186. Καὶ

τὸ

Digitized by Google

τῆ ἀναγκοφαγίας καὶ τῆ ἀκροχειρισμῶν, καὶ τῆ ἀλτήρων, σὺν πολλῷ τῷ ἑκουσίῳ ἱδρῶτι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον, *atque etiam praescripto illo athletis victus genere, & summorum digitorum tactu, tum balteribus, cum multo sudore voluntario, quem ante necessarium sustinent.* Quomodo nempe vox illa ἀναγκοφαγίας verti ibidem debuit., quo non in genere *exactum*, juxta eruditum Interpretem, *vivendi genus*, quod latius patet, sed ratio modusque cibum Athleticum, & ad quem iidem tenebantur, sumendi, unice, quod vox ipsa indicat, innuitur. Ut mittam quod ἀδηφαγίαν, non *inediam*, sed *ingluviem* aut *voracitatem* vertere hic debuerit Callimachi interpres.

Ibid. αἱ πάρα νηδὺς ἐκείνη] Πάρα nempe hic, quod apud veteres Poëtas obvium ac tralatitium, pro πάρεστι. De Athletis vero juxta Herculem, uti modo vidimus, ἀδηφάγοις, & quorum vitam ac studia insectatus in Autolyco Euripides apud Athenaeum l. IX. p. 413. inter haec notat,

Γνάθυ τε δῦλος, ΝΗΔΥΟΣ τ' ἡσσημένος,

Gulae servus subjectusque ventri.

De Hercule autem dicitur Anthol. l. IV. c. XII. Ep. LXXXVI. στέρνα τε καὶ ΝΗΔΥΣ ΗΡΑΚΛΕΑ, HERCULEM *pectus &* VENTER *produnt*, sicuti alioquin idem apud Theocritum Idyll. XXIV. vs. 78. ἀπὸ στέρνων πλατὺς Ἥρως, *e lato pectore Heros* agnosci *dicitur*. Ut vero νηδὺς hic pro *ventris ingluvie*, sic γαστριζόμενος eodem sensu de *belluone* illo adolescente dicitur, qui se Herculis exemplo tuebatur, de quo paullo ante e Philostrato diximus ad vs. 148. Νῦν ἄπιον ἴδισμα. Non Herculis alioquin, sed Διονυσίου τε νηδὺν, *Bacchi autem ventrem*, ad plenam nempe Bathylli pulcritudinem a pictore inter alia flagitat Anacreon Od. XXIX. non qualem proinde vulgo ei adfingunt pictores.

Vs. 161. συνήντετο Θειοδάμαντι] Notam Herculis cum hoc Dryopum Rege contentionem, ob bovem aratorem ab illo famelico Heroë comestum, ex Apollonio & Philostrato notarunt jam ad hunc locum priores editores, cujus rei nempe meminit ille Argon. l. I. vs. 121. iste Icon. c. 10. p. 819. Sed a quo postremo non *Dryopum* Rex, verum *Lindius*, quo nomine incolae in Insula Rhodo appellati, dicitur. Inde tamen ipse Alcides βουφάγος aut βουθοίνας, ut Anthol. l. IV. c. VII. Epigram. XL. dictus fertur; quamquam & aliud βουφαγίας ejus exemplum e Pindaro commemorat, indicato paullo ante loco, Philostratus; nempe quando Coroni tectum subiens, ita nigrum comederit bovem, ut ne ab ossibus quidem abstinuerit.

Vs. 162. Ἀμνισιάδες] Quas dixit supra vs. 15. Ἀμνισίδας ἐείκοσι νύμφας, ubi vide si lubet, quae de iis noto.

Ibid. ζεύγλῃφι λυθείσας] Ita de cerva Calpurnius Ecl. VI. vs. 35. *scit frenos, scit ferre jugum;* ζεῦγλαι autem vulgo quidem, ut hoc loco, de *jugo* animalium dictae, quandoque etiam de

jugis vel *loris* gubernaculi, quo navis regitur, ut apud Euripidem Helen. vſ. 1552.

Πηδάλιά τε ζεύγλαισι παρεκαθίετο,

Gubernaculaque jugis vel *loris immittebantur.*

Vſ. 163. κεμμάδας] Vide ſupra notata ad vſ. 112. κεμμάδεσσι χαλινὰ, de iisdem *cervis* ad Dianae currum junctis. Κεμάδες nempe & κεμμάδες, ob metrum; ut proinde non debuerint eadem apud Heſychium, ſed cujusmodi paſſim apud eum obvia, diverſas & alio etiam loco diſpoſitas gloſſas conſtituere.

Vſ. 164. Ἥρης ἐκ λειμῶνος ἀμησάμεναι] Sicuti nempe non coelum ſolum animatum, ſed aſtra totidem ζῶδια ſeu *animalia*, quod negabat Epicurus, ſtatuebant veteres Philoſophi, ac unde Aſterismis figuram animalium ac nomina dudum tribuerunt Poëtae & Aſtronomi. Qua ratione etiam contigit, ut *pabula* & *praeſepia* in iisdem itidem finxerint. Ita antiqua Jovis *praeſepia* in coelo ἐν Ὀλύμπῳ φάτναι Ζηνὸς ἀρχαῖαι a Pindaro dicuntur Ol. Od. XIII. p. 120. ad quae ſcilicet poſt ejectum in terram ſeſſorem Bellerophontem, traductus fuerit Pegaſus, & ad quem locum notant veteres Critici, Ἄρατος μέμνηται, ὅτι φάτναι ἐν οὐρανῷ καὶ ὄνοι καλούμενοι Ἀστέρες, *Aratus meminit, quod praeſepia in coelo, & Aſini dictae ſtellae.* Quae Arati ea de re, φάτνη nempe & ὄνοις, totidem in Cancro ſtellis ſeu Ἀστερισμῷ, verba leguntur in Διοσημ. vſ. 160. Σκέπτεο καὶ φάτνην &c. *inſpice & praeſepe.* Ut mittam quae de iisdem, φάτνη nempe illa & ὄνοις, praeter veteres Arati Interpretes Germanicum & Avienum, Ptolemaeum inſuper ac Proclum in Sphaera & Hyginum, plenius adhuc in Eratoſthenis, unde ſua hauſit Hyginus, καταστερισμοῖς, Oxonii, bono harum litterarum fato una cum Arato editis, leguntur. *Prata* proinde, juxta fabuloſas de his Ἀστερισμοῖς ſub figura animalium narrationes, ſeu *paſcua*, fuerunt, ut hoc loco, in coelis itidem adſignanda; ſeu quaerendum, ut ait Lucretius, l. I. vſ. 232. *Unde aether ſidera paſcit.* Inter Aſtra autem locatam Junonem ab antiquis, tum ex Euripide liquet, Helen. vſ. 1103. ubi de Junone in coelis agente ait,

Ἵν' οἰκεῖς ἀστέρων ποικίλματα,

Ubi habitas in varia ſede Aſtrorum;

tum ex eo, quod a priſcis Theologis, Veneris ſtellam dictam *Junonis ſtellam* tradat Plotinus Ennead. l. VI. p. 198. nempe poſt Timaeum de Anima Mundi apud Platonem, uti infra adhuc videbitur ad vſ. 204. & quod praeterea ab Hygino, ubi agit de *ſtella Veneris*, aliisque e veteribus vel Aſtronomis vel Criticis eſt obſervatum. Ne jam hic eandem cum Junone *Lucina*, nempe *Dianam* φωσφόρον ſeu Εἰλείθυιαν, de cujus Deae cervis e *Junonis prato* pabulum nactis agit hic Callimachus, huc advocem; aut quod ab aëris temperie, ut aliarum frugum aut ſementum, ſic *pabuli* etiam omnis ac paſcuorum proventus & ferti-

fertilitas pendeat. Unde etiam aërem femina omnium habere, quibus una cum aqua delatis, plantas omnes gigni, affirmabat Anaxagoras, teste Theophrasto H. Pl. l. III. c. II. Adde hisce Claudianum de iisdem Dianae cervis agentem, sec. Conf. Stil. vs. 286.

——— CERVI *currum subiere jugales,*
Quos decus esse Deae primi sub limine COELI
Roscida fecundis concepit LUNA *cavernis.*

ac Petronium, LUNA *innumerabilibus comitata sideribus etiam feras ducit* AD PABULUM. Neque vero mirum, Nymphas Amnisidas dici hic in eo *Junonis prato demetere*, seu secare pabulum, de quo sequenti adhuc versu, quo illo nempe Dianae cervas pascerent. Sicuti enim Nymphae, aut *Hamadryades* aut *Montanae* vel *Fluviatiles*, vel *Palustres* &c. sic etiam cum Ἐπιμηλιάδες, quasi *Pecorariae*, tum λειμωνιάδες seu *Pratenses* dicuntur, ut apud Apollonium Rh. l. II. vs. 687. τίκτε δέ μιν Νύμφη λειμωνιὰς, *illum autem Nympha Pratensis peperit.* Ad instar nempe ipsius Dianae, cui praeter fontes fluviorum, aut saltus, ἀνθηροὶ λειμῶνες, *florida prata* sacra etiam dicuntur apud Maximum Tyrium Diss. XXXVIII. p. 378. Adde hisce, quod sacra Dianae, seu futuras ejus victimas, pecora, inter pascendum pinguiora reddi censerent Hyampolidos in Phocide incolae, juxta Pausaniam l. X. p. 680.

Vs. 165. ὠκύθοον τριπέτηλον] Vidit jam Vulcanius, ab Hesychio, (qui, ut solet, ad poëtarum glossas, ita ad hunc Callimachi locum procul dubio respexit) Ὠκύθοον dici de hoc ipso *trifolio*, nempe Ὠκύθοον, πόα τις καὶ ἡ τρίφυλλος λεγομένη. Ex ea nempe *trifolii* specie, (quales plures dari, vulgo & ex antiquis etiam Botanicis constat) quae velociter nascebatur, seu ut hic Scholia, τὸ ταχέως ἀνατέλλον τρίφυλλον. *Pastae* autem eo *trifolio Junonis prato* a Nymphis *demesso*, dicuntur hic Dianae cervae; tum tanquam herba *optima pratensi*, sicut eadem a Plinio dicitur l. XVII. c. XXI. tum quod jumentorum pabulo eadem inserviret. Unde etiam addit continuo Callimachus, *a Jovis equis* idem trifolium *comedi* solitum, ὃ καὶ Διὸς ἵπποι ἔδουσι. Id autem de *Medico trifolio* ita dicto maxime intelligendum inde liquet, quod ei juxta cytisum, *principatus*, teste Plinio eod. lib. c. XLIII. *detur in pabulis.* Unde erudite etiam Hesychius: Τρίφυλλα. πολύφυλλα, καὶ πόα τις Μηδικὴ οὕτω καλουμένη, & de quo videri insuper potest Dioscorides l. III. c. XXXIII. ubi pro gramine eodem uti docet illos, qui jumenta pascunt & pecora. Adde Romanos Rei Rusticae Scriptores, Columellam, l. II. c. XI. qui de hujus Medicae herbae seu *trifolii* pabulo agens, ait, *idem per annum recte quater, interdum etiam sexies demetitur*, ac praeterea, *quod omne emaciatum armentum ex ea* PINGUESCIT, *quod aegrotanti pecori remedium est*; & a Palladio itidem l. V. *agrum stercorat, macra animalia reficit, curat aegrota.* E quibus idonea,

 ut

ut opinor, hujus apud Callimachum loci fax & ratio elucescit. *Cervas* alioquin *sesseli* ante pastum purgari, *cizara* autem *cervos* contra noxia gramina, aut *dictamno*, quo pasti accepta ejiciant tela, tradunt veteres, Aristoteles, Cicero, Plinius, Aelianus, Apulejus, Solinus, nisi quod apud Aelianum σίλινα seu *apia*, pro σίσελι, sive auctoris, sive librariorum errore hactenus legatur H. V. l. XIII. c. 35. sicut ad elegantissimum Auctorem viderunt jam viri docti.

Ibid. ὁ καὶ Διὸς ἵπποι ἔδουσι] Ut optimum nempe, quod modo vidimus, idque veterum Auctorum fide, *equorum* pabulum; unde de eodem addunt etiam Columella & Palladius, locis supra indicatis, *quod jugerum ejus toto anno tribus equis abunde sufficit.* De dictis autem *Jovis praesepibus*, ad quae nempe traductus fuerit etiam Pegasus, & in quibus proinde stabulabant hi *Jovis equi*, actum jam ad superiorem versum, Ἥρης ἐκ λειμῶνος. Tales *Jovi equos*, Nisaeos nempe, a Borysthenitis ali tradit Dio Chrys. Or. XXXVI. p. 448. καὶ δὴ ΤΩ ΔΙΙ τρέφουσιν ἅρμα Νισαιῶν ΙΠΠΩΝ· οἱ δὲ εἰσι κάλλιστοι καὶ μεγάλοι κατὰ τὴν Ἀσίαν, JOVI *vero alunt quadrigas Nisaeorum* EQUORUM. *Hi autem sunt magni pulcerrimique eorum, qui sunt in Asia.* Quamquam alias, ut obiter haec dicam, vix occurrat Ἵππιος, seu *Equestris* in veterum monumentis Juppiter; sicuti alioquin, ut de aliis sileam, numinibus, Juno Ἱππία legitur, cujus nempe eo nomine Aram in Olympia exstitisse refert Pausanias p. 316.

Vs. 166. & 167. ὑπολημνίδας ἐπλήσαντο ὕδατος] Opportune ad illustrationem hujus loci, seniores Gen. XXX. vs. 35. ληνοὶ ποτιστηρίων ὕδατος, *alvei aquariorum*, seu, ut ibi vetus Interpres, *canales, ubi effundebatur aqua.* Adeo ut ληνοὶ, & unde hic ὑπολημνίδες, non *vini* solum in torculari expressi *receptacula*, sed *aquariorum* etiam vicem praestarent. Sic ληνοὺς λειμῶνος, *prati aquaria*, ad quae nempe Apollinis boves agerentur, dixit Homerus, aut quisquis auctor Hym. in Mercurium vs. 104. Idem proinde hic quod supra vs. 50. vocavit Ἱππείην ποτίστραν, *equestre aquarium*, & juxta veterum Criticorum glossam ad hunc locum, ὑπολημνίδας, πυέλους, ποτίστρας.

Vs. 167. θυμάρμενον] Sic θυμάρμενον εἶαρ, *optatum ver*, apud Nicandrum legitur Alex. p. 168. & ad quorum proinde Poëtarum loca respicit Hesychii glossa: Θυμάρμενον, ἡδύ.

Vs. 169. Ἀπόλλωνι παρίζεις] Non solum ut soror, αὐτοκασιγνήτη, sed praeterea, ut ὁμότροφος Ἀπόλλωνος, *simul nutrita cum Apolline*, sicuti vocatur in Hymnis, qui Homero tribuuntur in hanc Deam, & quae insuper modo Clarum, modo Delphos, ad dilecti fratris Apollinis domum tendere, continuo in iisdem dicitur. Immo unde utriusque fana & simulacra leguntur saepe iisdem in locis juncta, cujus rei exempla obvia in veterum monumentis; ubi praeterea Κλαρίη, aut Δηλίη, vel Κυνθίη Ἄρτεμις, haud minus ac Κλάριος, Δήλιος, vel Κύνθιος, *Clarius*, *Delius*

vel

vel *Cynthius Apollo* legitur; & puncta proinde utriusque Numinis capita in antiquis *Deliorum* nummis, cum inscr. ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. Sed de quibus agetur opportunius ad sequentem hujus Battiadae Hymnum in Delum. Haud aliter nempe ac saepenumero sub Solis ac Lunae effigie, simul iidem comparent in aliis veteribus nummis.

Vs. 170. *αἱ νύμφαι σε χορῷ ἔνι κυκλώσονται*] *Chori* nempe virginum *circulares* passim in Dianae honorem, ac solemnibus aliorum quoque numinum festis agitati leguntur apud veteres, & qua de re abunde alioquin nota jam supra dictum ad hujus Hymni vs. 3. *χορὸς ἀμφιλαφὴς*, & infra adhuc dicetur vs. 267. hujus Hymni. Quibus addi potest similis apud Apollonium locus l. I. vs. 1223. &c.

> ΝΥΜΦΑΩΝ ἵσταντο ΧΟΡΟΙ· μάλα γάρ σφίσι πάσαις,
> Ὅσσαι κεῖσ' ἐρατὸν νύμφαι ῥίον ἀμφενέμοντο,
> ΑΡΤΕΜΙΝ ἐννυχίῃσιν ἀεὶ μέλπεσκον ἀοιδαῖς.
> *Instaurabantur* NYMPHARUM CHORI. *Nam omnibus ipsis curae erat*
> *Nymphis, quaecunque amoenum accolebant fluentum,*
> DIANAM, *ut nocturnis cantibus assiduo celebrarent.*

Vs. 171. Αἰγυπτίου Ἰνωποῖο] De hoc Deli fluvio rursus infra H. in Del. vs. 205. & cur *Aegyptii* nomine appelletur, cum ibidem, tum in antiquis Scholiis ad hunc locum abunde dicitur. Quod memorat etiam Strabo l. XI. p. 271. ἐπιτείνουσι δὲ τὴν τοιαύτην τερατολογίαν, οἱ τὸν Ἰνωπὸν εἰς Δῆλον ἐκ τοῦ Νείλου περαιοῦντες, *hujusmodi prodigiosa commenta augent, qui Inopum e Nilo in Delum derivant.* Adde Lycophronem p. 97.

> ——— Ἰνωποῦ πέλας
> Αἰγύπτιον Τρίτωνος ἕλκοντος ποτὸν,
> ——— *Inopum juxta*
> *Aegyptium Tritonis* (h. e. *Nili*) *trabentem liquorem.*

Veram nominis illius rationem indicat ibidem Tzetzes; quod nempe augescat idem Deli fluvius, quo tempore Nilus irrigat Aegyptum; unde dictum sit, *Inopum* per occultos meatus *Nili* aquis impleri.

Vs. 172. Ἢ Πιτάνης &c.] De urbe *Macedoniae* explicant hic Scholia, cujus haud alibi, quod equidem sciam, occurrit mentio. Nota vero e Geographis aliisque Auctoribus antiquis, cum *Troadis* seu *Aeolidis*, tum *Elidos*, & *Laconica* insuper *Pitana*. Duarum priorum, *Aeolicae* ac in *Elide* meminit tantum Strabo, & *Aeolicae* solum Stephanus; posterioris autem ad *Eurotam*, Laconicae fluvium, plures e Poëtis aliisque priscis Scriptoribus, Pindarus, Euripides, Plutarchus, Pausanias, Plinius, Solinus &c. quorum loca jam congessit in Laconicis diligentissimus Meursius l. IV. c. X. Unde non satis capio, quid moverit τὸν πάνυ in Plinianis p. 139. ut *Pitanen* inter Laconicae urbes, juxta Cardamylem, Anthiam, vel Anthanem aliasque, memorari a-

Digitized by Google

pud Plinium l. IV. c. V. ac inde a Solino redarguat, aut *Pelana* ibidem legendum malit, ac ideo quidem, quod *Pitane* urbs (de qua nempe Strabo l. VIII. p. 343.) Elidos, prope Olympiam *& ad Alphei ostia fuerit sita.* Ab ea enim diversa omnino *Pitane Laconica*, quae παρ' Εὐρώτᾳ, *ad Eurotam*, uti jam dictum, non *ad Alpheum*, apud Pindarum Ol. Od. VI. dicitur, neque Menelai tamen, quod tradit laudatus modo Meursius Laconic. p. 278. dicta ab Euripide in Troadibus patria. Neque enim iis, quos inde adfert vir eruditissimus, versibus, *de Menelao*, sed de *Helena* Διὸς κόρη, *Jovis filia*, uti ea duobus tribusve ante versibus dicitur, ibi apud Tragicum sermo; cui utique non *Menelao*, ut ille statuebat, imprecatur captivarum Troadum Chorus, ne unquam in terram Lacaenam ad patrios lares *aut in Pitanes urbem*, μηδὲ πόλιν Πιτάνης, eadem veniat; quae, ut continuo additur, *ex infaustis*, cum Paride scilicet, *nuptiis*, *cum magnum toti, qua patet Graeciae, dedecus, tum ingentes Trojanis mulieribus calamitates adtulerit.* Vide locum in Tragici Troadibus a vers. 1190. &c. Ab Hesychio quidem Πιτανάτης *Menelaus*; ita tamen ut non ab urbe sed a tribu, Πιτάνη dicta, hanc vocem ibi deducat Glossographus: haud aliter ac Πιτανάτην λόχον, *Pitanatam cohortem*, Spartis ab Antonino Caracalla accitam, refert Herodianus l. IV. cap. VIII. qualem alioquin, sed falso olim apud Lacedaemonios dictam, tradiderat pridem Thucydides l. I. quod jam observarat Meursius Lect. Attic. l. I. c. XVI. Quibus autem clarissimis veterum Pindari, uti vidimus, Euripidis, aliorumque de *Pitane* urbe *Laconicae* ac *ad Eurotam* sitae locis (ad quae non adtendit vir maximus, dum unum hic in Plinianis ante oculos habuit Strabonem) accedit etiam hoc Callimachi testimonium Ad hanc enim Laconicam *Pitanen* hic respici, bene jam monuit Frischlinus, & quidem ex uno Pausaniae loco, qui apud eundem exstat p. 192. ubi sacra Dianae Ὀρθίας (seu ut legendum aliunde, & qua de re etiam mox Ὀρθωσίας) celebrata perhibet a Limnatis, Spartanis & ab iis, qui e *Pitane* veniebant, τοῦτο δὲ οἱ Λιμνᾶται Σπαρτιατῶν καὶ Κυνοσουρεῖς καὶ ἐκ Μεσόας τε, καὶ ΠΙΤΑΝΗΣ, θύοντες τῇ ΑΡΤΕΜΙΔΙ &c. *deinde, quod* LIMNATAE *apud Spartanos, & Cynosurenses, quique ex Mesoa &* PITANE *venerant, dum sacrum Dianae facerent.* Quibus etiam sequentia hic Callimachi verba, καὶ γὰρ Πιτάνη σέθεν, ἢ ἐνὶ Λίμναις, *nam & Pitana tua est, aut in Limnis*, pari opera explanantur ac illustrantur. Unde cum male hic in Scholiis, Πιτάνη δὲ πόλις Μακεδονικῆς pro Λακωνικῆς, haud insolito Graeculorum seu librariorum errore, legitur. Neque melius Λίμναι hic de *vico* Atticae, ubi colebatur Diana, ab aliis explicatur; quum *vici* ita dicti apud Laconas, ubi erat Dianae Templum, & a quo Λιμνᾶτις eadem etiam dicta, meminerit haud uno Laconicorum loco idem Pausanias, & quidem inter alia p. 191. ubi ejusdem Ὀρθίας seu Ὀρθωσίας potius, Spar-

Digitized by Google

Spartanae nempe Dianae, Templum exstare adserit. Idem praeterea alibi, nempe l. IV. p. 222. Λιμνάτιδος Dianae fanum, solis Doriensibus Messeniis & Lacedaemoniis commune memorat.

Vs. 173. Ἁλὰς Ἀραφηνίδας] Unus nempe e pagis seu populis Atticae, Tribus *Aegeidis*, ita dictus, ad discrimen alterius Populi dicti Ἁλαὶ Αἰξωνίδες Tribus *Cecropiae*; ut cum e Stephano, tum e Scholiis ad hunc locum, sed ubi male, quod jam vidit Meursius in libello de Populis Atticae, ζωνίδες hactenus legitur. Meminit vero ejusdem pagi, & praeterea, quod sequenti mox versu dicitur, Dianae Tauricae signi eo e Scythia advecti, Euripides loco insigni eam in rem, & qui ab eodem Cl. Meursio, maxime ab eruditis Callimachi editoribus, praeteriri minime debuit, nempe Iphigen. Taur. v. 1450.

Χῶρός τίς ἐστιν Ἀτθίδος πρὸς ἐσχάτοις
Ὅροισι, γείτων δειράδος Καρυστίας,
Ἱερὸς ΑΛΑΣ νιν οὑμὸς ὀνομάζει λεώς,
Ἐνταῦθα τεύξας ναὸν, ἵδρυσαι βρέτας,
Ἐπώνυμον ΤΗΣ ΤΑΥΡΙΚΗΣ, πόνων τε σῶν.
Est quidam locus in extremis Atticae
Finibus, vicinus littori Carystio
Sacer, quem meus populus nunc vocat HALAS.
Illic exstructo Templo, colloca statuam
Cognominem TAURICAE (Dianae) *& tuorum laborum.*

Quamquam illud *Tauricae Dianae* signum, non quidem in hunc pagum Ἁλὰς, ut ab illo Atheniensi Tragico, aut Callimacho praeterea hic dicitur, sed in alium pagum Atticae, Brauronem dictum, delatum refert Pausanias in Atticis p. 41. Verum quum idem pagus Ἁλαὶ apud Stephanum dicatur inter Phegeum & Brauronem situs, facile potuerunt haec ob loci viciniam confundi, & modo huic, modo alteri adscribi. Ab Ἁλαῖς autem dictum gentile Ἁλαιεὺς, uti censuit Meursius, sicut ex antiquis ejusdem loci inscriptionibus a Cl. Sponio vulgatis libello de Populis Atticae, nunc indubie liquet, & firmant etiam Demosthenes adv. Olympiodor. p. 691. Κόνων Ἁλαιεὺς, *Conon Alaeensis*, & adversus eundem Cononem p. 731. Ἀρχεβιάδης Δημοτέλους Ἁλαιεὺς, *Archebiades Demotelis F. Halaeensis*; Antiphanes praeterea apud Athenaeum l. VII. p. 329. a quo, ut e MSS. recte ad eundem emendavit ὁ πάνυ, dicitur, Δήμου δ' Ἁλαιεύς ἐστιν, *est vero e pago, qui dicitur Halae.* Unde liquet quid de Stephano, aut ejus Epitomatore sit statuendum, a quo δημότης hujus loci sine littera ι scribendum dicitur, nempe Ἁλεὺς, & pro quo Ἁλαιυς legendum conjiciebat postremus Stephani editor Berkelius, sicut etiam in Batava Harpocrationis editione, male Ἁλαεὺς pro Ἁλαιεὺς legitur, uti recte in priori ab ipso Maussaco vulgata exstabat. Sed hoc leve.

Digitized by Google

Vſ. 174. Ἦλθες ἀπὸ Σκυθίης] Quid de hoc *Tauricae* Dianae ſigno e *Scythia* in Atticam tranſlato, tradat hic juxta alios, & quidem antiquiorem Athenienſem inſuper Poëtam, Callimachus, modo vidimus. A quibus tamen diſcedit alibi Pauſanias, ubi nempe idem *Scythicae* hujus Deae ſimulacrum, ab Oreſte & Iphigenia in Laconicam, & quidem Limnaeum, de quo paullo ante, vicum delatum refert, ibique ſub Dianae Ὀρθίας ſeu Ὀρθωσίας nomine cultum; cujus etiam rei indicia quaedam, & quidem e cultu apud Laconas ejusdem Deae Ὀρθωσίας commemorat, ac unde vero magis conſentaneum colligit, ut non in Atticam ſeu Brauronem pagum, de quo paullo ante, velut hoc loco, Ἀλαῖς, ſed in Laconicae vicum Limnaeum dictum, deportatum cenſet illud Dianae e *Scythia*, quod hic dicitur, *advectae* ſimulacrum, l. III. p. 191. & 192. Ὀρθωσίας vero potius, quam Ὀρθίας, ut tamen ibi apud Pauſaniam hodie legitur, fuiſſe ei nomen a Laconibus inditum, ad cujus nempe Aram flagris caederentur eorum Ephebi, adeo ut ſanguine eadem adſpergeretur, patet abunde ex iis, quae de eodem ritu, non apud Plutarchum ſolum leguntur in Lycurgo, ac inſtitutis Laconicis, (ubi male in priori Ὀρνιθίας, quod viderunt jam ibi Interpretes, in poſteriori vero loco Ὀρθίας legitur) ſed praeterea apud Sex. Empiricum Hypoth. l. III. p. 153. Λάκωνες δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος μαστίζονται πικρῶς, *Lacedaemonii autem ad Aram Dianae Orthoſiae flagris acerrime caeduntur*, ut multus, quod addit, in Aram Deae defluat ſanguis. Adde Pindarum, qui Dianae Ὀρθωσίας & Taygetae Nymphae (unde nempe mons Laconicae Taygetus, de quo infra vſ. 187.) meminit Olymp. Od. III. Lycophronem praeterea, qui nominatim Dianae hujus Scythicae, de qua hic Callimachus, & quidem Ὀρθωσίας dictae mentionem facit vſ. 1330. &c.

——— καὶ Θεμισκύρας ἄπο
Τὴν τοξόδαμνον νοσφίσας Ὀρθωσίαν,
——— *Tum ex Themiſcyra*
Sagittariam rapiens Orthoſiam.

Ut mittam Herodotum l. IV. c. LXXXVII. qui Dianae Aram eo nomine ſeu Ὀρθωσίας, non Spartae quidem, ſed Byzantii extitiſſe memorat. Quamquam ad Pindarum dicto loco p. 33. veteres Critici Ὀρθωσίαν & Ὀρθίαν Dianam promiſcue olim dictam tradunt; ita tamen ut Ὀρθωσίαν, *Tauricae*, de qua hic agitur, apud Spartanos *Dianae* ſignum olim appellatum, e dictis Pindari, Lycophronis, & Sex. Empirici locis abunde, ut opinor, liqueat; atque ita verius apud Plutarchum & Pauſaniam, ubi ejusdem *Tauricae* apud eos Deae fit mentio, legendum.

Ibid. τέθμια Ταύρων] Vide ſupra adnotata ad H. in Apoll. vſ. 87. τεθμιόει, & infra in H. in Cer. vſ. 19. Τέθμια δῶκε. Ab his Ταύροις autem, non Ταυρικὴ ſolum, ſed Ταυροπόλος dicta etiam haec Dea Soph. Ajac. vſ. 172.

Ταυρο-

Digitized by Google

Ταυροπόλα Διὸς Ἄρτεμι,
Quae in Tauris colitur filia Jovis,

Diana, seu, uti ibi notant veteres Critici, Ταυροπόλα, ἢ ὅτι ἐν ΤΑΥΡΟΙΣ ΤΗΣ ΣΚΥΘΙΑΣ τιμᾶται· ἢ ἀπὸ μέρους τῶν ποιμνίων ἡ προστάτης· ἢ ὅτι ἡ αὐτὴ Σελήνη ἐστὶ καὶ ἐποχεῖται ταύροις ἣν καὶ ταυρωπὸν ὀνομάζουσιν. h. e. Ταυροπόλα, *vel quod in* TAURIS SCYTHIAE *colitur, vel a parte armentorum, cujus ea praeses, vel quod eadem est Luna, quae tauris vehitur, quam etiam &* ταυρωπὸν seu *cum taurino adspectu nuncupant.* Culta vero eo nomine Ταυροπόλου haec Dea in Insula Icaro, qua de re mox ad vs. 187.

Vs. 175. Μὴ νειὸν τημοῦτος ἐμαὶ βόες] Non hoc spectat, quod existimaverat Frischlinus, ad religiosam Festorum observationem, juxta quam tum a solitis operibus requiescebant veteres, & prout a Tibullo dictum l. II. Eleg. I.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator &c.

Alia mens, ut abunde e sequentibus liquet, hujus loci, cur suos nempe boves nolit Poëta alteri cuipiam locare ad diurnum opus arandum; quod nempe, etsi iidem cum aetate tum robore, & pro loci praeterea indole, validissimi ad simile opus forent, defessi tamen & viribus exhausti, non possent non ab aratro redire ob productos a Sole dies, ubi ille cursum sistit dum contemplatur Nympharum Chorum, quem eaedem in Dianae honorem agitabant. Quae plana omnino & perspicua horum & sequentium mox apud Poëtam verborum ratio, ut alio haec detorqueri nullatenus debuerint.

Vs. 176. Τετράγυον τέμνοιεν] Per τετράγυον, non *quatuor jugera*, juxta Interpretem, sed diurnum laborem aratori propositum intelligi, e Varrone jam bene monuit eruditissima Fabri filia. Quod firmant etiam ad Homerum veteres Grammatici, ubi nempe a Poëta Odyss. Σ. vs. 373. τετράγυος ager dicitur, a robustis itidem, ut hic, & aequalibus bobus arandus, & quod explicat Eustathius p. 1851. τετράγυον δὲ διάστημά τι, ὅσον ἦν ἀροτριᾶν, ὡς εἰκὸς δι' ἡμέρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐργάτας καὶ χρωμένους βουσὶν ὁμοίοις, h. e. τετράγυον *autem spatium quoddam, quantum licet per diem bonis agricolis, & qui aequalibus utuntur bobus, arare.* Γύη nempe apud veteres de *arvo* seu *agro* ad arandum apto in genere dicta. Unde ἀρόσιμοι γύαι, *arva ad arandum*, appellata a Sophocle Antigon. vs. 575. & ab Euripide Phoen. vs. 651. βαθύσποροι γύαι, *arva profundos habentia sulcos*, apud Apollonium Rh. I. vs. 796. πυροφόρους ἀρόωσι γύας, *arva arant tritico feracia*; & quo sensu etiam Aeschylus dixit Prom. vs. 369. (quem locum notavit hic praestantissima Daceria) feracis Siciliae λευροὺς γύας, *arva spatiosa.* Adde Lycophronem p. 59. ληΐου γύαι, *segetis arva.* Hinc autem γύη μέτρον γῆς, seu in genere *mensura* quaedam *terrae* explicatur a priscis Grammaticis; ab aliis autem πλέθρον, quod vulgo *jugerum*, sed minus accurate reddunt Interpretes. Unde τετράγυος apud eosdem antiquos Homeri aliorumque veterum Poëtarum

Enarratores, τεσσάρων ὀργυιῶν, aut vero τετράπλεθρον redditur. Hesychius: Τετράγυον] τεσσάρων ὀργυιῶν· Γύη δὲ μέτρον ἕκτον σταδίου, ἔνιοι δὲ ὀργυιαῖον μέτρον. τετράγυον *quatuor orgyiarum: Γύη vero mensura sexta stadii.* Quum vero *stadium*, juxta Columellam aliosque Romanos Scriptores fuerit pedum DCXXV. seu CXXV. passuum, γύη, quae illi *sexta pars stadii*, fuisset pedum circiter CIV. & τετράγυον proinde pedum CCCCXVI; quum *jugerum* esset pedum CCXL. & *quatuor jugera* ideo forent pedum DCCCCLX. Quae firmant etiam cum idem Hesychius, dum ab eo antea γύη non ὀργυία quidem aut ὀργυαῖον μέτρον redditur, sed γύαι, πλέθρα, atque iterum γύη, μέτρον πλέθρου dicuntur; πλέθρον autem juxta Suidam, sit itidem *sexta pars stadii*, h. e. centum circiter, ut idem explicat, pedum: tum Eustathius, qui ad Odyss. Σ. p. 1851. τετράγυον per τετράπλεθρον reddit, ac ita a veteri Paraphraste intellectum notat, qui τὸ τετράγυον interpretatus sit, ἐλαύνειν ἐν νειῷ τετράπλεθρον. Mitto, quod de *quadrilatero* seu de *quadrangulo*, vel *aequilatero arvo* dici τετράγυον ibidem notat Eustathius, nulla caeteroquin τεσσάρων ὀργυιῶν, aut ὀργυαίου μέτρου, ut in superiori apud Hesychium glossa, aut alibi etiam in brevibus ad Homerum Scholiis ad Odyss. H. vs. 113. facta mentione. Vulgaris vero ille, non hujus solum Callimachi, sed aliorum etiam, sicut Homeri, Interpretum error, ut τετράγυον, quemadmodum loco modo dicto, de Alcinoi horto Odyss. H. vs. 113. reddant *quatuor jugera*, & similiter πεντηκοντάγυον Iliad. I. vs. 575. per *quinquaginta jugera*, de agro nempe prope Calydonem. Quos sequutus etiam haud indoctus alioquin Apollonii Rh. interpres, in explicatione eorum versuum, quos licet cum isto & superiori apud Callimachum Lectori obiter contendere, nempe l. III. vs. 1342. &c.

Τῆμος ἄρ' ἤροτο νειὸς ὑπ' ἀκαμάτῳ ἀροτῆρι,
Τετράγυός περ ἐοῦσα· βοῶν τ' ἀπελύετ' ἄροτρα.
Tunc peractum erat novale, ab aratore infatigabili.
Quamquam magnum foret arvum (seu quantum per diem integrum possent validissimi boves arare) *& ab aratro abjungebantur boves.*

Tertia enim diei pars, ut superiori versu poëta dixerat, tantum effluxerat; ita ut una adhuc absolvendo diurno aratoris operi seu τετραγύῳ superfuisset. Quamquam illud etiam liquidum sit, a Graecis subinde Scriptoribus, ubi de agrorum apud Romanos divisione agunt, *jugerum* sed minus accurate per πλέθρον reddi; sicut eo loco quo Plutarchus in Camillo legis Liciniae meminit, qua cautum, μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι, h. e. interprete Livio l. VI. c. XXXV. *nequis plus quinquaginta jugera possideret.* Quum alioquin *bina jugera* unicuique Romano abunde sufficere antea crederentur; qualia viritim etiam a Romulo divisa tradunt Varro, Plinius &c. Neque plura in agris divi-

dun-

Digitized by Google

dundis, adultae quoque Reip. Romanae temporibus, fuerunt adſignata; ac inde illud Juvenalis Satyr. XIV. vſ. 162.

Tandem pro multis vix jugera bina dabuntur
Vulneribus &c.

Vſ. 177. γυῖα τε καὶ αὐχένα κεκμηκυῖαι] Certiſſima hic, ut bene jam monuit Anna praeſtantiſſima, H. Stephani emendatio, καὶ γυῖα καὶ αὐχένα κεκμ. per γυῖα autem, non *membra* ſolum in genere, ſed *pedes* in ſpecie dici notant priſci ac eruditi Nicandri Enarratores ad illud Ther. p. 56. ῥαιῶσαι γυῖα, nempe γυῖα δὲ νῦν τοὺς πόδας. Boum autem, qui ad arandum admoventur, aut ab aratro redeunt, quae cura habenda ſit, ne defatigentur ſcilicet nimium; aut vero ut defatigati continuo opportunis eam in rem remediis reſtaurentur, notant veteres Rei Ruſticae Scriptores, & quidem in Graecis Geoponicis l. XVII. c. IX. πρὸς ἐργαζομένους μὴ κοπιᾶν, *ut boves arantes non laſſentur.* Unde continuo Maro ſub initium Georg. *quae cura boum, qui cultus habendo ſit pecori* &c. & qua de re agit Georgicorum l. III.

Vſ. 178. κόπρον ἔπι προγένοιντο] κόπρον hic dici de ἐπαύλει ſeu *ſtabulo* notant Scholia. Quo reſpexiſſe etiam videtur Heſychii gloſſa: Κόπρος, καὶ ἡ στάσις τῶν βοῶν, i. e. κόπρος *etiam ſtatio boum*; per tropum nempe poëtis haud inſolitum.

Ibid. καὶ εἰ Στυμφαιΐδες εἶεν] Bene hic legendum Στυμφαΐδες, non ut antea Στυμφαλίδες, animadvertit ingenio ac eruditione inſignis Fabri filia, ad idque jure inducta, veteri ad hunc locum Criticorum gloſſa, qui de Epiroticis bobus hoc dici, & a regione Epiri Στύμφαι appellata, obſervant. Στυμφαλίδες certe non *boves*, de quibus hic agitur, Epiroticae, ſed galeatae illae & infauſtae Arcadiae volucres, ab Hercule ſagittis confixae, de quibus ait Lucretius l. V. v. 32.

——— *unusque timendae*
Unguibus Arcadiae volucres Stymphala colentes,

& quarum iconem in denario gentis Valeriae expreſſam olim protuli ac illuſtravi Diſſ. de Praeſt. Numism. p. 226. &c. Στυμφαία autem non *Arcadiae*, ſed *Epiri* tractus, ac inde inter Epiroticas regiones relata a Strabone l. VII. p. 325. ac ab aliis etiam memorata, ut Diodoro l. XX. p. 766. Arriano Ἀναβ. l. I. &c. ac unde alibi apud Diodorum & Ptolemaeum, Στυμφαίαν pro Στυμφαλίαν legendum bene obſervat eruditiſſimus Palmerius Graec. Antiqu. p. 342. Adde, quod idem hoc Callimachi loco, quem ibi memorat (ſed male Στυμφαλίδες pro Στυμφαΐδες retinendo) adductus, urbem Epiri, Βούνιμα apud Stephanum, a *boum* nempe *paſcuis* dictam, in hoc Epiri tractu Στυμφαίᾳ extitiſſe cenſet. Celebratam vero Epirum, tanquam optimis paſcuis ac bobus feracem, quod innuunt hic Scholia, idque a Dodona usque ad mare Jonium, monuit jam olim Pindarus Nem. Od. IV. p. 362. ubi ait.

Βου-

Digitized by Google

Βυβόται τόθι πρῶνες ἔξοχοι κατάκεινται,

Ubi boves pascentia cacumina insignia reperiuntur,

& veteres ibi Critici, βυτρόφ⊛ γὸ ἡ Ἤπειρ⊛, *boum enim nutrix Epirus*. Hinc etiam obvius adhuc hodie bos cornipeta in antiquis Epirotarum nummis, quales prostant cum apud Goltzium, tum in praeclaris Cimeliarchiis, & in Electorali etiam hac Gaza.

Vs. 181. & 182. ἀλλὰ θοῆται Δίφρον ἐπιςήσας] Haud insolita Poëtis licentia hoc dici, abunde liquet; ut Sol nempe voluptate captus diutius inspiciendi Nympharum chorum, cursum sisteret, diesque inde, quod continuo addit Callimachus, producerentur; haud aliter ac de nocte geminata apud Comicum Latinum legitur, quo diutius Juppiter Alcmena potiretur. Quae inania poëtarum commenta nemo utique in exemplum trahet, veri illius ac singularis miraculi, quo Sol & Luna revera stetisse dicuntur Josuae x. vs. 13. aut alterius, quo tempore Regis Ezechiae retro cessisse Sol traditur II. Reg. xx. II. & Esa. xxxviii. Neque vero audiendi illi Hebraeorum Magistri, & quibus adhaesisse nollem τὸν πάνυ Grotium, qui miraculi illius a Josua divino numine patrati veritatem convellentes, id phrasi poëtica, ac de die aestiva demum dici existimant. Quum haud ignotum sit illud divinitus firmatum a Propheta, qui eo respexit Habacuc. cap. III. vs. II. *Sol & Luna steterunt in habitaculo suo*, & quod longe etiam antiquiores Maimonide aut Gelzomi magisque hic ἀξιόπιςοι recutiti, veritatem ejusdem miraculi adstruant; sicuti Josephus in narratione hujus facti Origin. l. v. c. cii. tum Talmudici etiam Doctores, de quibus consuli potest in adnotatis ad eum Josephi locum vir varia & eximia doctrina Edmundus Bernardus. Neque omnino parem quispiam tribuet fidem iis, quae eodem viro doctissimo referente, in Talmude Babyl. comminiscuntur Magistri de Nicodemo Gorionita, cujus gratia Sol nempe aliquando steterit.

Vs 182. φάεα μηκύνονται] Φάεα itidem pro *diebus* adhibet hic Poëta infra H. in Cererem vs. 83. ὁ δὲ ἐννέα φάεα κεῖται, *ille autem novem dies jacet*; sic περὶ κρισίμων φαέων, *de diebus criticis*, fit mentio ab Agathia Anthol. l. II. c. XXII. Epigr. XIX. Apud Aeschylum autem, de justitia celeriter in sceleratos animadvertente dicitur Choëph. vs. 60. τοὺς δὲ ἐν φάει &c. quod vertit Interpres, *aliquos ipso die puniens*; rectius tamen *aperte* seu φανερῶς, juxta veteres ibidem Criticos, & quod sequentia Tragici verba etiam adstruunt.

Vs. 185. Ἡρωΐδες] Idem Poëta, Epigrammate supra inter ejus fragmenta relato, Δέσποιναι Λιβύης Ἡρωΐδες, & sicuti cum alibi, tum in priscis aliquot nummis (& de quibus alibi egimus) ΙΟΥΛΙΑΝ ΠΡΟΚΛΑΝ ΗΡΩΙΔΑ, & ΝΑΥΣΙΚΑΑΝ ΗΡΩΙΔΑ signari legimus, ac similiter *Heroidas* apud Latinos poëtas, uti Ovidium, Propertium, &c. Dictae vero insuper eaedem cum

Ἡρω-

Digitized by Google

Ἡρωΐδαι, ut ab eodem Callimacho Hym. in Delum vſ. 161. Theocrito Idyll. XXVI. vſ. 36. Luciano in Necromantia; tum contracte ob metrum Ἡρῶαι, ut apud Ariſtophan. Nub. p. 113. & in Inſcr. Regillae; ac Ἡρῶσσαι apud Apollonium Rhod. l. IV. vſ. 1309. ſicuti ad Juliani Caeſares olim monui p. 450. Per Ἡρωΐδας vero, ut hic ait Battiades, *Dianae ſocias*, Nymphas Deae comites intelligi, ſive *Oceaninas*, ſive *Amniſidas*, ſive *Fluviatiles*, de quibus ſupra egerat poëta, non mirabitur, qui novit Nymphas, Deas etiam ſubinde a veteribus dictas, ut a Theocrito Idyll. XIII. vſ. 44. Νύμφαι &c. δειναὶ θεαὶ ἀγροιώταις, *Nymphae, graves Deae agricolis*, & ab Ariſtide Serm. Sacr. l. p. 493. ὅτι οὐκ εἶεν θεαὶ χαριέστεραι, *quod nullae ſint gratioſiores Deae*, & apud Athenaeum, ubi privata memorat, quibus Nymphae apud Siculos colebantur, ſacra, l. VI. p. 250. additque, ὀρχεῖσθαί τι περὶ τὰς θεὰς, & *ſaltare circa illas Deas*, ſeu earum, de quibus idem agit, ſimulacra. Ut mittam Nympharum Aram prope Ithacam, de qua Poëta Odyſſ. P. 210. aut inter Orphicos Hymnos ſive τελετὰς, unum etiam Nymphis dicatum, quibus inter alios, juxta adductum Ariſtidis modo de iis locum, eaedem invocantur, tanquam

Σὺν Βάκχῳ Δηοῖ τε χάριν θνητοῖσι φέρουσαι,

Cum Baccho & Cerere, gratiam ſeu *hilaritatem mortalibus adferentes.*

Quamquam ea in re, uti in reliquis etiam μυθικοῖς, haud ſibi conſtare veteres norim, a quibus modo *Nymphae*, uti ab Orpheo ſeu Onomacrito Argon. vſ. 646. ἀθάνατοι, *immortales*; & qui cum iis vitam agunt, ἀγήρατοι ſeu *ſenii expertes* dicuntur; modo, ut a Pauſania l. x. p. 670. vivere quidem per longam annorum ſeriem Nymphas, non tamen, ut Poëtarum de iis ferunt fabulae, eas eſſe immortales.

Vſ. 187. Δολίχη] De *Icaro* Inſula hoc dici, quae prius *Doliche* (non ut hic legitur, Δολίχη, ſed Δολιχὴ) appellata fuerit; e Plinio jam opportune monuit Friſchlinus, & ſimile nomen Μακρὶς, a *longitudine* nempe eidem Inſulae, inditum. Nihil proinde illi commune, cum alia Echinadum Inſula prope Ithacam, quae non *Dulichium* ſolum ſeu Δουλίχιον, ſed Δολίχη etiam, teſte Strabone l. x. p. 458. fuit nuncupata, & a qua *Dulichius* dictus, non jam, ut apud Homerum a procis Penelopes, Amphinomus, ſed ipſe Ulyſſes apud Propertium l. II. Eleg. xx.

Sic a Dulichio juvene eſt eluſa Calypſo.

Cur autem altera haec Δολιχὴ ſeu *Icarus*, prae aliis Inſulis ſingulariter a Diana dilecta hic a Poëta dicitur, inde fit, quod cum juxta Periegetem aliosque, una foret e Cycladibus, quae Delum, Apollini ſimul ac Dianae ſacram, circumdarent; tum quod, ut e Strabone liquet l. XIV. p. 639. eximie in eadem Diana Ταυροπόλος coleretur, ἔστι δὲ καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν καλούμενον Ταυροπόλιον ἐν τῇ νήσῳ, *eſt etiam templum Dianae nomine Tauropolium*

lium in ea Insula Icaro; quod alioquin de altera Insula in sinu Persico *Icaro* itidem dicta, observat Dionysius vs. 610.

> Ἴκαρον εἰναλίην, ὅθι Ταυροπόλοιο θεοῖο
> Βωμοὶ κνισσήεντες ἀδευκέα καπνὸν ἔχουσι.
> *Icarum maritimam, ubi Tauro vectae Deae*
> *Arae nidore abundantes, acerbum fumum habent;*

eodem ritu scilicet, si utriusque Scriptoris, Strabonis ac Dionysii par ratio hic habenda est (idque juxta veterem Coloniarum morem, sacra a Metropoli mutuandi) in utraque hac Insula observato ac retento. Sed quae omnia & hunc Callimachi inprimis locum, egregie illustrat vetus hujus Insulae *Doliches* vel *Icari* nummus apud Goltzium, in quo illinc Dianae, venatricis habitu cum Arcu & Cane infra; hinc rursus eadem Dea cum velo, Tauro vecta, vera proinde Ταυροπόλος visitur, quod viderat jam e Strabone Goltzii Interpres Nonnius, & post eum, adducto etiam opportune hoc Callimachi versu, eruditus Harduinus de Num. Antiq. pag. 217.

Adde, quod eadem haec *Doliche* seu *Icarus*, Milesiorum Colonia refertur a Strabone l. XIV. p. 635. Dianam autem deductae Miletum ab Atheniensibus Coloniae ducem, seu ἡγεμόνην exstitisse, hoc ipso Hymno, praeter alia veterum testimonia, traditur vs. 226. &c. ac unde Festum eidem Deae annuum a Milesiis solemniter celebratum, uti postea dicetur, constat. De Ταυροπόλῳ autem hac Diana in Attica etiam culta, actum jam supra ad vs. 174. Diversa vero, quod praeterire hic non licet, ab eadem Diana Ταυροπόλῳ eaque Dolichia, seu *Icaria*, quae occurrunt JOVI DOLICHENO eoque Tauro etiam vecto, qualia vulgarunt celebres Antiquarii, optimeque de his litteris meriti, Car. Patinus Numism. Imp p. 286. & Sponius Miscell. p. 101 erecta simulacra. Quo referre insuper licet alias Inscriptiones antiquas, eidem JOVI DOLICHENO, aut vero JUNONI ASSYRIAE REGI DOLICHENAE dicatas; & cujusmodi e Schedis Pyrrhi Ligorii, Romae pridem a me excerptas, & ex Italia reduce, juxta alios complures acceptas,

ptas, in Syntagm. Inſcr. (ut ille agnoſcit ibidem) retulit vir doctiſſimus Thomas Reineſius p. 213. 217. Ea autem ſpectare non ad *Dolichen*, de qua hic Callimachus, ſeu *Icarum*; neque ad Macedonicam Δολίχην, ſicuti de alia ejusdem JOVIS DOLICHENI Inſcriptione conjecerat idem Reineſius Synt. p. 34. ſed ad Syriae Commagenes urbem Δολιχηνὴν dictam, bene e Stephano non ſolum, quod vidit Cl. Sponius, ſed etiam e Luciano de Dea Syria, qui de ſimili Jovis Tauro vecti ſimulacro apud Syros loquitur, obſervavit ad Stephanum Eruditiſſimus Holſtenius.

Ibid. πολίων δέ τοι εὔαδε Πέργη] Haud obſcurum, cur *prae* aliis *urbibus Pergam*, Pamphyliae, prout hic in Scholiis, ac in veteri etiam Hadriani nummo Cimeliarchii Gallorum Regii (nempe ΠΕΡΓΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ & de quo nos alibi) eadem vocatur, *Metropolim*, *dilexiſſe* Diana hic dicitur, ubi ſolemnis maxime exſtitit hujus Deae cultus, ΠΕΡΓΑΙΑΣ inde etiam nomen nactae. Quod cum aliunde, tum clariſſime e veteri & luculenta nummorum penu etiamnum obvium, in quibus cum illa appellatione, vario inſuper & peculiari nonnunquam amictu, Templo praeterea, eoque ΑΣΥΛΟΥ jure inſigni, occurrit eadem Dea. Cujus rei utique depromptae e Theſauris Gallorum ſequentes nummorum icones fidem abunde praeſtabunt; quae & ad illuſtrandum hic Callimachum, & demerendum praeterea harum elegantiarum haud incurioſum lectorem, conducere eadem opera poterunt.

Prior nummus, isque praeclarus admodum illuſtriſſimi Harlaei, primi hodie Pariſienſis Parlamenti Praeſidis, & qualis etiam exſtat in Gaza Medicea, Dianam exhibet laureatam verius, quam dictamno, uti exiſtimabat peritus olim ejusdem Gazae cuſtos Fittonius, coronatam, cum ſolitis praeterea Arcus & Pharetrae a tergo inſignibus; illinc eandem Deam ſtantem & ſuccinctam, cum Corona & Haſta, ad pedes autem Cervo, & inſcript. ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ, *Dianae Pergaeae*. In altero autem nummo Cimeliarchii Regii viſitur *Dianae Pergaeae* ſtantis in Tem-

Digitized by Google

Templo effigies, ſed alio cultu, velatae nempe, cum Corona aut cum Calatho in capite; in Templi autem faſtigio Aquila, infra duae Arae accenſae. Templi vero hujus *Pergaeae*, omiſſo etiam *Dianae* ipſius, ut aliunde ea appellatione ſatis noto, nomine, meminit Philoſtratus l. II. Sophiſt. p. 574. ἔξεςι συμβαλεῖν ταῖς εἰκόσιν, αἳ ἀνάκεινται ἐν τῷ τῆς Περγαίας ἱερῷ, *licet conjicere ex imaginibus, quae erectae ſunt in* PERGAEAE Dianae *fano.* Mitto alios inſuper, neque paſſim obvios ejusdem Urbis nummos, in quibus idem Templum, in cujus medio Ara; aut in quo etiam Mons cum ſtella ac dimidia Luna; aut vero Victoria ſtantem Dianam & Aram tenentem coronans ſpectatur, cum inſcr. ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΑΣΥΛΟΥ, *Pergaeae Dianae Aſyli* ſeu *Inviolabilis*, quo fani illius celebritas ſimul ac religio abunde declaratur. Quae ſingula magnam huic Callimachi loco lucem adfundunt, cur nempe prae aliis urbibus *Perga* Dianae *dilecta* hic ab eo dicitur.

Vſ. 188. Τηΰγετον ὀρέων] Quamquam omnes olim *montes*, qua de re jam ſupra, Deae quippe ὀρείῃ ſeu ὀρεσιΐφᾳ, *montanae*, fuerint conſecrati; prae caeteris tamen gaviſam eam Lyciae Cariaeque montibus, notavit ad Catullum, quod ante vidimus ad vſ. 18. vir doctiſſimus Iſ. Voſſius p. 236. quo nempe *Idei* Cariae montis lectionem pro *Idae*, in eo Veronenſis Poëtae loco revocaret. Hic tamen *Taygetus*, qui aliis montibus a Dea praelatus hic dicitur, Laconiae, ut notum, mons fuit. Callimacho autem hic praeivit (& cujus locum etiam ſupra ex parte memoratum, ea de re refert Aelianus de Animal. l. III. c. XXVII.) Homerus, Odyſſ. Z. vſ. 102.

Οἵη δ' ΑΡΤΕΜΙΣ εἶσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ ΤΗΥΓΕΤΟΝ περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον.
Qualis autem DIANA *incedit per montes ſagittis gaudens,*
Aut per TAYGETUM *excelſum, aut Erymanthum* &c.

Cujus praeterea rei rationem, praelati nempe aliis montibus a Diana hujus *Taygeti*, indicabit abunde, quod jam vidit Friſchlinus, Pauſanias l. III. p. 201. παρέχεται δὲ καὶ διόλου τὸ Ταΰγετον, τῶν αἰγῶν τούτων ἄγραν καὶ ὑῶν, πλεῖστην δὲ καὶ ἐλάφων καὶ ἄρκτων, *facit vero qualibet ſui parte Taygetus venatoribus luculentam caprarum & aprorum, maxime autem cervorum & urſorum copiam.* Hinc *Taygeti canes* e genere nempe optimorum, quales olim Laconici, venaticorum, in eoque proinde monte frequentium, a Marone memorati, Georg. l. III. vſ. 48. Unde utique nihil mirum, a venatrice Dea, eaque potiſſimum Ἐλαφηβόλῳ, ſtatui ab hoc Poëta, dilectum prae aliis montibus *Taygetum*, ἐλάφοις ὀρειδρόμοις, *cervis montanis*, prout illi ab Euripide dicuntur Iphig. in Aul. vſ. 1593. inprimis feracem.

Ibid. λιμένας γε μὲν Εὐρίποιο] Non de *Aeolide* proinde ſolum hoc dicitur, noto ad *Euripum portu*, ubi alioquin conſpicuum Dianae fanum, duoque erant Deae ſimulacra, juxta Pauſaniam l. IX. p. 570.

p. 570. unum *Tediferae*, alterum *Arcitenentis*; & quo respexit etiam Euripides Iphigen. in Aulide vs. 1492.

Συνεπαινεῖτ' Ἄρτεμιν,
Χαλκίδος ἀντίπορον,
Concelebrate Dianam,
Quae est e regione Chalcidis,

nempe in Aulide. Idem de aliis in utraque Euripi *ripa*, Boeotiae nempe aut Euboeae, *portubus*, in quibus vigeret idem Dianae cultus, hic dictum liquet. Talis utique *Delium*, ubi similis Dianae ac Latonae, juxta Pausaniam, honos habitus, l. IX. p. 573. *Amaryntbus* praeterea, ubi *Amaryntbiae Dianae* fanum exstitisse tradit Strabo l. x. p. 448. eamque non ab Euboeensibus solum, sed ab Atheniensibus Ἀμαρυσίας nomine cultam refert Pausanias l. I. p. 60. Cujus alioquin AMARYNTHIAE DIANAE a me olim Romae ex iisdem schedis, de quibus jam supra, Ligorianis descriptam inscriptionem, & ad Cl. Reinesium cum aliis missam, inde ipsomet id indicante, retulit vir doctissimus, Syntagm. p. 216. sed quam *Amarantiam*, idque ab *Amaranto* liberto, qui eandem dedicaverat, dictam, male i idem statuit, ac fabrili scilicet errore legi in eodem lapide, *Amaryntbiam.* Neque enim *Amarantia*, sed *Amaryntbia* vere appellata, & in illa ipsa inscriptione, *Diana*; idque nota eius aliunde, uti vidimus, ex dicto nempe Euboeae oppido *Amaryntbo*, petita nomenclatione.

Vs. 190. Ἑλλοφόνον, Βριτόμαρτιν,] Non solum haec *Britomartis* Dianae Nympha, sed ipsa Diana Ἑλλοφόνος, juxta Etymologi Auctorem, dicta, ἡ τοὺς ἑλλοὺς φονεύουσα, ὅ ἐστι τοὺς ἐλάφους, *binnulos* seu *cervos conficiens.* Idem proinde quod Ἐλαφηβόλος seu *cervorum venatrix*, vel potius *binnulorum*, juxta traditam a priscis Grammaticis vocis ἑλλὸς significationem. Hinc Ἑλλοφόνος hic in Scholiis per νεβροκτόνον redditur, quibus suffragatur Hesychius: Ἑλλὸς, τὸ ἔκγονον τῆς ἐλάφου νεογνὸν, ὁ νεβρός. h. e. ἑλλὸς, *cervi recens partus*, *binnulus.* Idem antea Ἑλλὸν, ἔλαφον νεογνὸν, ut ibi omnino & citra distinctionem legendum liquet, quod ex parte jam in editione Batava est adnotatum. Quod vero addit idem Glossographus, καὶ Δωδωναῖος, respicit ad *Hellos* antiquos illius tractus, ubi olim Dodone, incolas, & de quibus ait Ἑλλοὶ, (non ἐλλοὶ) Ἕλληνες, οἱ ἐν Δωδώνῃ, h. e. *Helli, Graeci, qui in Dodone.* Quin ipsum Jovis templum in Dodone Ἑλλὰ, juxta eundem Criticum, nuncupatum. An autem ἑλλὸς de νεβρῷ seu *cervi binnulo*, juxta Etymologi Auctorem dicitur, tanquam ἐν ἕλει seu *in palude* degente; an ut diminutivum ab ἔλαφος; an vero ἀπὸ τοῦ ἅλλεσθαι, seu a *saliendo*, ut solent ejusmodi *binnuli*, nihil adtinet hic quod Graeculi alioquin solent, indagare.

Ibid. Βριτόμαρτιν, εὔσκοπον] Βριτόμαρτις, quod notant hic Scholia, ac praeterea Etymologus, qui hunc Callimachi locum adducit, tam de *Nympha* Cretensi, quam de *Diana* ipsa olim di-

Digitized by Google

cta; quod postremum etiam tradit Hesychius, Βριτόμαρτις, ἐν Κρήτῃ ἡ Ἄρτεμις, *Britomartis, in Creta Diana*, ac similiter Solinus cap. II. a quo dicitur Βριτόμαρτις, quasi *virgo dulcis*, e duabus nempe vocibus Cretensibus, Βριτὸς *dulce* (quod apud Hesychium legitur & apud Etymologum, Βριθὸν h. e. ἀγαθὸν) & μάρτις, *virgo*. Quo refert ὁ πάνυ ad Solinum aliam Hesychii glossam, μορτὸς, ἄνθρωπος, unde μορτὶς *mulier*, & metathesi litterarum ο in α Cretensibus familiari, μαρτὶς, unde Βριτόμαρτις *dulcis virgo* sit appellata. Neque aliter de eadem Bochartus de Colon. Phoen. l. II. c. XII. Casaubonus vero ad Strabonem p. 198. de hac ipsa loquens *Britomartide*, & ratione nominis a Solino indicata, non μάρτιν, sed ὁμαρτιν *virginem* dictam putat a Cretensibus, παρὰ τὸ ὁμαρτεῖν τῇ μητρὶ, *quod matrem sequi soleant virgines*. Aliam vero, de qua silent viri illi summates, causam etiam adfert dictae hujus Βριτομάρτιδος, Etymologi Auctor; nempe ὅτι ταῖς Βρίσαις Νύμφαις ὁμαρτεῖ, *quod Brisas Nymphas sequeretur*; & de quibus Nymphis, quae Βρίσαι fuerint appellatae, egerat paullo ante idem Grammaticus, sicut etiam de Baccho, Βρισαίῳ. *Virginem* vero a Cretensibus dictam μαρνὰν, non vero μάρτιν, notat Stephanus, qua de re alibi. Eadem vero Dea *Britomartis* ἐΰσκοπος hic dicta, quae *circumspectrix* ab Interprete redditur. Apud Hesychium autem ἐΰσκοπος, ἄνετος, quod contrarium potius, seu *solutum* ac *remissum* notat. Unde pro ἄνετος ibidem συνετὸς, commoda eo sensu vocis ἐΰσκόπου significatione, legendum mallem. Verum ad hunc Poëtae locum opportunius, ἐΰσκοπος hic a Vulcanio pro εὔστοχος seu *certa in collimando*, de Nympha nempe venatrice quae sagittandi peritia excelleret, dicitur. Haud aliter nempe, & quo respexit hic Callimachus, ἐΰσκοπος ἰοχέαιρα, *sagittandi perita jaculatrix*, Diana ipsa ab Homero dicitur Odyss. Λ. vs. 197. & sicut alibi θηροσκόπος ἰοχέαιρα, *ferarum jaculatrix sagittis gaudens*, vocatur ab Auctore Hymni in Dianam, qui Homero cum aliis tribuitur.

Ibid. & Vs. 191. Μίνως πτοιηθεὶς ὑπ' ἔρωτι] Opportuna hic Hesychii glossa: Πτοιᾶσθαι λέγεται τὸ παρορμᾶσθαι πρὸς τὰ Ἀφροδίσια, h. e. πτοιᾶσθαι, *valde incitari ad Venerem*, non proinde ut ait in Dialogis Meretriciis Lucianus, ἐρᾷν ἐπιπόλαιόν τιν' ἔρωτα, *amare levi quodam amore*. Sic eodem verbo, pro *immodico alicujus rei desiderio teneri*, usus M. Antoninus l. I. p. 3. μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι, *neque circa talia insano ferri studio*. Totam autem hanc, quae sequitur, de *Minoë* narrationem, quod amore aestuaret hujus Nymphae Cretensis Britomartidis; illam fugientem ac latitantem modo in silvis, modo in paludibus, per plures montes insequutus, coëgerit tandem in mare se praecipitem dare, ubi eadem in retia piscatorum, Dianae consilio praeparata, inciderit, ac inde *Dictynna* fuerit appellata; mons autem, unde ea deciderat, *Dictaeus*: totam eam, inquam, narrationem, vel ut a Callimacho traditam redarguit, quod viderunt etiam priores

res editores, Strabo l. x. p. 479. neque obſcure etiam Diodorus l. v. p. 343. & qua de re mox videbitur. Meminerunt inſuper ejuſdem fabulae Virgilius in Ciri, Pauſanias l. II. p. 141. Antonius Liberal. c. XL. ac veteres Critici ad Euripidis Hippolytum vſ. 146. prout ea loca jam congeſſit diligentiſſimus Meurſius in Creta p. 202. &c. ac ubi in dictis modo Scholiis ad Hippol. Βριτομάρτιδος φυγούσης τὸν Μίνωα, pro Κριτομάρτιδος φυγούσης &c. inepta valde lectione, ut pridem ad oram mei Callimachi notaveram, ac eundem Meurſium in opere illo haud ita dudum vulgato, emendaſſe nunc animadverto.

Vſ. 193. εἰαμενῇσι.] Praeter Homerum vox eſt frequens in Apollonii Argonauticis, ut l. II. vſ. 797. ἐπ᾽ εἰαμεναῖς Ὑπίοιο, *ad irrigua loca Hypii fluvii*, ubi eruditi Critici, εἰαμενὰς δὲ λέγει τοὺς καθύγρους τόπους, quae eadem eſt Heſychii ad hanc vocem gloſſa, εἰαμενὰς *autem dicit locos aquoſos* ſeu *irriguos*. Adde eod. lib. Argon. vſ. 820. l. III. vſ. 1021. & 1219. l. IV. vſ. 316. ubi eadem vox εἰαμενὴ & in plurali εἰαμεναὶ pariter legitur.

Ibid. ἐννέα μῆνας ἐφοίτα] Aliter vero de hoc Minoë Plato in cognomine Dialogo: ΕΦΟΙΤΑ οὖν δι᾽ ΕΝΑΤΟΥ ΕΤΟΥΣ εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον ὁ Μίνως, *frequentavit* NONO *quoque* ANNO *Jovis antrum Minos*. Quod a Maximo Tyrio itidem traditur Diſſ. XII. ab Homero autem dicitur Odyſſ. T. vſ. 179.

Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς,

Per novem annos regnavit magni Jovis confabulator;

adeo ut in illo *novenario*, ſive *menſium*, ut hoc loco, ſive *annorum* etiam numero, ubi de hoc Minoë apud veteres ſermo, iidem ſeu caſu ſeu induſtria conſpiraſſe videantur.

Vſ. 194. Παίπαλα] Unde apud Homerum ſaepius παιπαλόεσσα de *loco praerupto*, & quod minus obvium, apud Aeſchylum Eum. vſ. 390. δυσπαίπαλα, ubi Grammatici, δυσπαίπαλα, δυσπαράβατα καὶ τραχέα ζῶσι, καὶ τοῖς θνήσκουσι, h. e. δυσπαίπαλα, *quae difficulter tranſiliuntur, aſpera tam vivis, quam mortuis.* Adde Ariſtophanem Nub. p. 138. κρόταλον, παιπάλη, & eruditos itidem Enarratores, παιπάλη δὲ διὰ τὴν τραχύτητα, ἐπεὶ καὶ παίπαλα καλοῦμεν τὰ δύσβατα, h. e. παιπάλη *autem propter aſperitatem, quandoquidem* παίπαλα *vocamus, quae difficilem habent acceſſum*, vel *tranſitum*. Neque tamen de hac Nympha, Minoa fugiente, ſed de eadem cum Κυνηγῷ Diana venante, ait Claudianus Sec. Conſ. Stil. vſ. 302.

Dalmatiae lucos, ABRUPTAQUE *brachia Pindi*,
Sparſa comam BRITOMARTIS *agit.*

Alio vero ſenſu παιπάλημα occurrit apud eundem Comicum, nempe Avib. p. 565. de tenuiſſima *farina* ſeu *polline*, ut notant itidem Critici, & quo ſenſu παιπάλη itidem alibi, quod aliunde notum, dicitur.

Ibid. οὐκ ἀνέπαυσε διωκτὺν] Injuriam hic *Minoi* fieri, qui juſtitiam coluerit & laudabiliter vixerit, obſervat loco ante indica-

Digitized by Google

to Diodorus, nempe l. v. p. 343. Nota vero aliunde ac trita, quae de hoc *Minoë*, ut juris & aequi summe studioso, ac legum apud Cretenses, quas a Jove scilicet didicerat, latore; eodem Justitiae etiam sceptro inde ornato, ac jura insuper inferis dante, a veteribus, Homero, Herodoto, Platone, Diodoro, Strabone, Cicerone insuper, aliisque tradita. Neque tamen idem *Minos* ab injustitiae ac saevitiae nota, quae & hic eidem adfingitur, dum pudicam virginem per plures menses insectatus, & quo vim illa ejus effugeret, adigit, ut se de monte in mare praecipitem daret, immunis plane habitus. Ita ob injustam ejusdem Minois regnandi libidinem ac saevitiam, ὀλοόφρονος seu *perniciosi* (quamquam de ea voce alii aliter e priscis ad poëtam Criticis) ab Homero, ut observat Cyrillus Adv. Julian. l. VI. p. 191. fuit insignitus, nempe Odyss. Λ. v. 321. ac unde de eodem, ut refert insuper Alexandrinus Antistes, dixit Callimachus & cujus ea de re versum supra inde inter ejus Fragmenta retuli,

Καὶ νήσων ἐπέθηκε βαρὺν ζυγὸν αὐχένι Μίνως,

Et grave jugum insularum cervicibus Minos imposuit.

Unde etiam liquet, cur idem *Minos*, *injusti Regis* nomine a Catullo perhibetur, Epithal. Pelei vs. 75. & a Philostrato Vit. Apoll. l. III. c. VII. omnes homines crudelitate superasse dicitur. Quibus adde Theodoritum Therapeut. Serm. XI. p. 658. ubi quum traditos a Platone mortuorum judices, Aeacum, Minoa & Rhadamantum, non per omnia laudandos dixisset, addit nominatim, τῷ δὲ Μίνω καὶ πολλὰ ἄττα κατηγοροῦσί τινες, *in Minoë autem sunt & qui multa criminantur.*

Vs. 197. ὅθεν μετέπειτα Κύδωνες] Quae hic & sequentibus duobus versibus tradit Callimachus de *monte Dictaeo*, & Nympha ipsa Britomartide *Dictynna* a *Cydonibus* inde dicta, quod εἰς δίκτυα seu *in retia*, quae illam servarunt, opportune eadem inciderit, ac inde solemnibus sacris fuerit ab iis culta, aperte redarguit, uti paullo ante vidimus, ac jam reprehensum ab aliis observat gravis Auctor Strabo loco jam indicato l. x. p. 479. idque inde quod *Cydones* nullatenus essent iis locis, seu *Dictaeo* in Creta monti vicini, sed in occiduis illius Insulae partibus agerent. Ita vero Battiadem nostrum absolvendum putat ὁ πάνυ ad Solinum p. 171. ut diversitatem quidem illam situs inter *Cydonas* seu *Cydonios* & *Dicten* seu *Dictaeum* Cretae montem agnoscat, sed Callimachum, per Κύδωνας, *Cretenses* in genere intellexisse, non vero Κυδωνιάτας tantum, seu *Cydonios*, existimet. Cui tamen ne continuo suffragari liceat, obstat Strabonis ipsius, & eorum ex antiquioribus Criticis vel Scriptoribus, quorum ibi ea de re sententiam refert ac tuetur, auctoritas, qui per Κύδωνας *Cydoniae*, nobilissimae urbis Cretae, incolas, a Callimacho ibidem intelligi statuunt. Accedit, quod non de Diana, sed de Nympha Britomartide, illo *Dictynnae* nomine, post ejus

εἰς

εἰς δίκτυα seu *retia* lapsum a *Cydoniis* appellata, hic agat Battiades; ac unde postea Dianam ita a Cretensibus dictam tradit demum vs. 204. &c. Καὶ δή σε κείνης Κρηταιέες καλέουσιν, *& te quidem ab illa Cretenses vocant* &c. Quod a *Cydoniis* itidem prae aliis Insulae incolis factum liquet, quod non *Dictaeum* quidem, neque proinde denominatum a monte *Dicte*, sed *Dictynnaeum* Dianae Templum, quamquam in alio Cydoniae monte, ut hodie ibidem legitur, *Tityro* vel *Tyro*, exstitisse ibidem tradit Geographus. Firmat id insuper, de culta nempe apud *Cydonios Dictynna*, vetustiorum etiam Auctorum, ut Herodoti, testimonium, qui exstitisse apud Cydonios Dictynnae fanum, illudque, sicut alia Cydonia Templa, a Samiis urbis illius οἰκισταῖς, condita memorat l. III. cap. LIX. ὥς τε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν ΚΥΔΩΝΙΗ ἐόντα νῦν, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν ΤΗΣ ΔΙΚΤΥΝΝΗΣ νηὸν, *adeo ut Templa, quae nunc* CYDONIAE *visuntur*, *isti* (Samii) *fecerint*, *& ipsum* DICTYNNAE *fanum*. Quo referri praeterea debet, quod inter alia Dianae cognomina, Κυδωνιὰς seu *Cydonia* eadem in Orphicis vocetur, nempe Hym. ibi in Dianam, Κυδωνιάς, αἰολόμορφε, *Cydonia varias induens formas* &c. Quicunque vero primi auctores fuerint conditae in Creta *Cydoniae*, & cultae ibidem *Dictynnae*, illud tamen ex hisce liquidum, eo nomine dictam omnino, & sacris, aut primum, quod hic innuit Callimachus, aut potissimum celebratam a *Cydoniis Dictynnam*. Adde, quod in eorundem *Cydoniorum* vicinia, ut refert mox ipse Strabo, ac ut inde facile tutelare illius tractus numen agnoscas, culta itidem fuerit haec *Dictynna*, nempe πρὸς ἑσπέραν δὲ ὅμοροι ΤΟΙΣ ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΙΣ Πολυῤῥήνιοι, παρ' οἷς ἐστὶν τὸ ΤΗΣ ΔΙΚΤΥΝΝΗΣ ἱερὸν, *ad occasum Polyrrhenii sunt* CYDONIATARUM VICINI, *apud quos est fanum* DICTYNNAE. Quibus addendi, & in eodem occiduo Cretae tractu, finitimi Polyrrheniis *Phalasarnenses*, a quibus sacratam similiter *Dictynnae* nomine eandem Deam, tradit Dicaearchus in Creta:

—— Φασὶ δὲ ἐν Κρήτῃ πόλιν
Εἶναι Φαλάσαρνα κειμένην πρὸς ἥλιον
Δύνοντα, κλειστὸν λιμέν' ἔχουσαν, καὶ ἱερὸν
ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἅγιον, καὶ καλεῖσθαι τὴν Θεὸν
ΔΙΚΤΥΝΝΑΝ.

—— *ajunt autem in Creta urbem*
Esse Phalazarna, sitam ad solem
Occiduum, celebrem habentem Portum & Templum
DIANAE *sacrum*, *& vocari Deam*
DICTYNNAM.

Quamquam & latius emanarit postea ejusdem *Dianae Dictynnae*, & extra Cretam quidem, qua de re mox, cultus. Quod autem spectat diversum horum Κυδώνων seu *Cydoniorum*, de quibus hic agit Callimachus, & *Dictes* seu *Dictaei* montis in eadem Insula situm, de eo mox etiam videbitur ad vs. 199. Δικταῖον καλέουσιν &c.

Vf. 198. Νύμφαν μὲν Δίκτυνναν] A qua nempe Dianae comite, ut ea de re mox vf. 205. Dea ipsa, cujus ope scilicet illa incolumis e δικτύοις seu *retibus* evaserat, eodem nomine fuit appellata. Ut hic de memoratis paullo ante Virgilio in Ciri, Pausania, Antonio Liberali, priscis Euripidis Enarratoribus, Servio ad Virgilium, aliisque nihil dicam, qui ejusdem vocis *Dictynnae* caussam reddunt. Quibus addi insuper potest Plutarchus de Solert. Anim. p. 965. loco jam ante alia occasione indicato; ubi non obscure Dianam Δίκτυνναν dictam, tanquam *Marinam*, haud minus ac Ἀγροτέραν seu *Agrestem* Deam, & proinde a δικτύοις εἰς κυνηγεσίαν ita dictam velint hanc Nympham Britomartida, seu ob repertos ab illa eosdem venaticos casses, ut Diodorus de eadem ait l. v. p. 343. seu quod venando forte illa in easdem inciderit, prout notant veteres Critici ad illud Comici in Ranis p. 275. Δίκτυννα, παῖς Ἄρτεμις καλὰ, *Dictynna, virgo Diana pulcra*, nempe φασὶ δὲ ὅτι Νύμφη τις Βριτόμαρτις καλουμένη, ΘΗΡΕΥΟΥΣΑ ποτὲ ΔΙΚΤΥΟΙΣ τισὶ κατὰ τύχην ἐνέπεσε, καὶ ὑπὸ Ἀρτέμιδος ῥυσθεῖσα, ΔΙΚΤΥΝΝΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἱερὸν ἱδρύσατο, *ferunt, quod Nympha quaedam Britomartis nomine quondam* VENANDO *inciderit forte in* RETIA, *a Diana autem inde liberata*, DICTYNNAE DIANAE *fanum erexerit.* Quo respexit proinde idem Comicus Vesp. p. 454.

Ἡ δὲ μὲν Δίκτυννα συγγνώμην ἔχει τοῦ δικτύου,

Dictynna vero ignoscit mihi propter hoc rete,

& quod male ibi in Florentis eruditissimi notis, sed librariorum, ut opinari licet, culpa, ad *Minervam*, non vero ad *Dianam* continuo refertur; haud absimili alioquin Latini Nicandri Interpretis, uti paullo post videbitur, errore, qui Δίκτυνναν itidem, non de *Diana*, sed de *Pallade* explicare non dubitavit. Quo loco insuper mihi occurrit praeclarus de hac *Dictynnae* apud Cretenses Aede, sed male etiam ab Interprete, quod frequenter ei contigit, acceptus Philostrati locus Vit. Apoll. l. VIII. c. XII. p. 429. ubi dicitur idem Apollonius, dum in Creta ageret, ἀφικέσθαι δὲ ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Δικτύννης, *pervenisse in Dianae Dictynnae Templum*, non ut ibi Interpres, in *Dictaeae Matris Templum*, quasi non *Dianae*, sed *Deum Matri*, quae scilicet in *Dictaeo* monte Jovem peperisse ferebatur, sacra esset, & quidem sub Δικτύννης appellatione haec Aedes. Quae vel sequentia ibidem, de Dea κυνηγοῦ seu *venatrice*, qualis *Dictynna* habebatur, dici abunde arguebant; nempe canibus custodia ejusdem Templi credita, iisque, qui ursos aliasque feras belluas non reformidarent.

Vf. 199. Δικταῖον καλέουσιν] Haud frustra reprehensum, qua de re paullo ante, a Strabone Callimachum, qui ab illo *Dictaeo* Cretae monte, *Dictynnam* a *Cydoniis* vocatam hic dicit Nympham Britomartida, licet omnino statuere. Δίκτη enim Diodoro, Straboni, Stephano, aliisque, Δίκτος autem Arato Phaenom.

nom. vſ. 38. ac unde eidem Δικταῖον ὄρος, *mons Dictaeus*, apud Graecos Latinosque Scriptores dicitur, non Dianae quidem, ſed Jovis in eodem cultu, ſeu Natalibus, Antro, Fano, & Δικταῖος etiam inde, ut ſupra Hymn. in eundem vſ. 4. appellatione, juxta notas poëtarum fabulas, mons nobilitatus; ſitus praeterea idem in Orientali Cretae parte, & ad Praſum, juxta Geographum p. 475. haud ignotam tractus illius urbem; cujusque, ut obiter hic tangam, exſtat adhuc hodie antiquus nummus, apud Cl. Chiffletium Sequanum, in quo hinc caput imberbe, ac ut videtur, Apollinis, illinc Bos cum flore deſuper & inſcr. ΠΡΑΙΣΙΩΝ. Unde omnino apud Strabonem Πραισον & Πραίσιοι, ſicuti apud alios etiam Auctores legitur; non Πράσον & Πράσιοι legendum itidem liquet. Κύδωνες autem, ſeu *Cydonii*, a quibus montem illum *Dictaeum*, tanquam iis foret finitimus, primum dictum; ipſamque Nympham, quae ex eodem εἰς δίκτυα deciderit, *Dictynnam* appellatam, illi, inquam, ſiti erant in adverſo plane & inde quidem remotiſſimo Inſulae latere, ſeu, ut vere tradit Strabo, occiduis ejusdem partibus. Unde utique non vicinus iis, ut bene inde colligit Geographus, mons *Dicte* aut *Dictaeus*, ſed omnino, quod addi hic ab eodem Strabone debuerat (qui *Tityri* aut *Tyri*, prout praeferunt veteres libri, montis in eo tractu tantum meminit) *Dictynnaeus* mons, de quo ait utique Dicaearchus in Creta:

Ὄρος τὸ Δικτύνναιον ἐπὶ δυσμὰς φέρον,

Mons Dictynnaeus ad accaſum tendens,

Cydoniis proinde finitimus, ubi ſita etiam urbs, quae *Dictynna* a Mela dicitur l. II. c. VII. & a quo monte vel urbe dictum *Dictynnaeum*, cujus ipſe Geographus alibi meminit, nempe p. 484. Promontorium. Quem praeterea *Dictynnaeum* in Creta montem memorant alii, ut Plinius l. III. c. XX. de Creta, *montes Cadiſtus*, *Idaeus*, *Dictynnaeus*, prout praeferre omnes Plinii veteres libros monuerunt viri docti, ac retinuit etiam poſtremus ac eruditus ejus editor Harduinus, ac inde, ut agnovit etiam ad eundem ὁ πάνυ, Solinus (de quo jam ante) cap. XI. *albet jugis montium Dictynnaei*; & Marcianus Capella de Creta itidem, *montibus Idaeo & Dictynnaeo ſublimis*. Quibus accedunt inſuper veteres Pindari Enarratores, loco jam ſupra a me adducto ad vſ. 41. ubi nempe Diana jam grandiuſcula dicitur e Delo in Cretam veniſſe, & *Dictynnaeum* in ea *montem inhabitaſſe*, καὶ τὸ Δικτύνναιον (ſeu Δικτυναῖον) ὄρος κατέχειν. E quibus proinde, ut opinor, abunde conſtat, non *Dictam* vel *Dictaeum*, ut hic tamen Callimacho vocatur, ſed *Dictynnaeum* in Creta, & oppoſito quidem illius Inſulae latere, ac Cydoniis finitimum, montem exſtitiſſe; a quibus etiam Cydoniis eo *Dictynnaei* nomine dictus mons ille fuerit, & *Dictynna* inſuper vocata eadem Nympha, quae ſe ex eo εἰς δίκτυα egerat praecipitem. Ut

Digitized by Google

mittam analogiam, juxta quam a voce Δίκλυα melius Δίκλυνα ac inde Δικλύναιον, quam Δίκλη & Δικλαῖον formari liquet Neque proinde id absolvit Callimachum, quod non de *Cydoniis* speciatim, sed de *Cretensibus* in genere id ab eo dictum statuit ὁ πάνυ ad Solinum; quum, ut alia ea de re ad superiorem verf. 197. jam monita hic mittam, non *Dictaeus* Cretae mons, sed *Dictynnaeus* ab eo, quod ibidem agnoscit ὁ θαυμάσιος, diversus sit juxta eundem Battiadem, ab eo Cretensis Nymphae lapsu denominatus. In eundem vero errorem induxisse videtur Maronem Callimachus, dum ille in Ciri, eandem de hac Nympha Britomartide Minoa fugiente, & a qua postea *Dictynnae* nomen Dianae quoque haeserit, ait,

Dictaeas ageres ad gramina nota capellas,

Dictaeas nempe pro *Dictynnaeas*. Quae eo magis hic fuerunt adnotanda, quod neque a prioribus Callimachi editoribus, qui Strabonis tamen ea de re locum viderant, neque a diligentissimo Meursio in Creta, aliisve vel Geographorum vel Poëtarum veterum Enarratoribus, fuerint eadem satis expensa; illudque inter *Dictynnaeum* & *Dictaeum*, ut diversos longeque a se dissitos Cretae montes, si τ πάνυ ad Solinum, (qui illud paucis attigit) mittas, discrimen idonee obseruatum.

Vſ. 200. ἱερά τι ῥέζουσι] Quod de culta *Cydoniis Dictynna*, testantur praeterea, uti paullo ante vidimus, Herodotus, Strabo, ipsa quoque Orphica, & cujus cultum iis insuper tribuunt, qui iisdem Cydoniis finitimi, *Polyrrheniis* & *Phalasarnensibus*, Strabo rursus ac Dicaearchus. Unde etiam postea latius emanasse *Dianae Dictynnae* cultum, cum ibidem obiter dictum, & mox ad vſ. 208. plenius adhuc tradetur.

Ibid. τιφος ἤματι κείνῳ] Juxta morem nempe Gentilium in solemnibus eorum sacris haud ignotum, ut singula, quibus eadem dicata erant Numina, peculiaribus ramis seu frondibus arborum, ante floribus nexis corollis, iidem colerent. Sic Jovi, quod tralatitium, *esculus* aut *quercus*; eidem insuper ac Apollini corona e *lauro*; Minervae ex *olea*; Veneri e *myrtho*; Cereri *spicea*; e *populo* Herculi; Baccho ex *hedera*; Rheae, Pani, Neptuno & Vulcano, e *pinu*; Furiis e *narcisso*; aut juxta alios, Cereri etiam & Proserpinae, vulgo sacratae; ut id non solum a Phaedro l. III. Plinio l. XII. §. II. Plutarcho Sympos. l. v. q. III. & Eustathio Iliad. A. p. 87. sed ex multis insuper nummorum & lapidum seu statuarum monumentis, etiamnum obvium.

Vſ. 201. ἢ πίτυς, ἢ σχῖνος] Opportune huc facit, nempe ad *coronam pineam*, qua redimiti dicuntur Cydonii, ubi Dictynnae sacra facerent, id quod apud Achillem Tatium legitur, nempe coronatas e *pinu* Virgines, periculum Virginitatis facturas, l. VI. p. 481. ἐκφαίνεται δὲ ἡ παρθένος ἐστεφανωμένη τὴν κεφαλὴν πίτυος κόμαις, *prodit autem in conspectum virgo caput coronata pinus frondibus.*

Unde

Unde etiam *pinea corona*, ut virginitatis symbolo ornata Chloe in Longi Pastoral. l. I. p. 18. πίτυος ἐςεφανῦτο κλάδοις, *pineis coronabatur ramis*, quamque capiti ejusdem detractam suomet imponit ibidem Daphnis. Ut mittam illud Virgilii in Ceiri:

Pronuba nec castos accendit pinus odores,

aut Ovidii Fastor. II. vs. 25. ubi *pura arbor* de *pinu* ab eo dicitur, additque

Ipse ego Flamineam poscentem februa vidi,
Februa poscenti pinea virga data est.

Verum quae loca, nempe Achillis Tatii & Longi, opportune cum aliis dudum congesta video a Paschalio in erudito opere de Coronis l. VI. c. XXVIII. Quibus adde Aelianum, qui duos Atalantae, & de quibus paullo infra, procos Hylaeum & Rhoecum, fractis recentibus *pineis ramis*, & inde coronas nectentes, ad puellam continuo discurrisse memorat, l. VI. c. XXVIII. E σχίνῳ autem seu *lentisco*, cur in sacris Dictynnae, quod hic a Callimacho additur, *coronam* adhiberent Cydonii, haud aliud occurrit, nisi quod ex eadem arbore, quae sicut in aliis Insulis maris Mediterranei, ita etiam in Creta frequens proveniret, arando auspicia capere solerent agricolae, eademque ter in anno fructum ferret. Utrumque certe apud Aratum legitur, Διοσημ. vs. 325.

Ὄν τοι τὸ κάλλιςα λοχαίη σχῖνος ἄρηται,

h. e. Grotio τῷ πάνυ interprete,

Si gravida egregios glandis lentiscus acervos
Proferat, hoc largas sperabis ab omine messes;

ac paullo ante nempe vs. 319. idem Aratus, τριπλόα δὲ σχῖνος κυίσκεται, Cicerone interprete,

Lentiscus triplici solita est grandescere foetu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

Quae postrema de σχίνῳ seu *lentisco* leguntur itidem apud Theophrastum de sign. serenit. p. 440. ὁ τῆς σχίνου (non χοίνου, quod jam vidit interpres) καρπὸς σημαίνει τοὺς ἀρότους, ἔχει δὲ τρία μέρη, καί ἐςιν ὁ πρῶτος τοῦ πρώτου ἀρότου σημεῖον· ὁ β΄ τοῦ β΄ ὁ γ΄ τοῦ γ΄. *lentisci fructus, sationum tempora significat. Est autem ille trium temporum, & primus primae sationis signum adfert, alter secundae, postremae tertius.* Unde merito Julium Scaligerum aliosque recentiores Botanicos redarguit ad Theophrasti Historiam de Plantis vir doctus, qui male a Cicerone σχῖνον per *lentiscum* reddi, aut ea voce alibi apud Theophrastum, *scillam* demum designari, secus existimaverant. Ut inde haud mirum sit eandem, arborem, Dictynnae huic Nymphae, ceu appellatae ab eadem, uti paullo ante e Virgiliana Ceiri vidimus, *Dictynnae Lunae*, eique τῇ αὐξούσῃ πάντα καὶ τρεφούσῃ, *omnia augenti & nutrienti*, ut de ea Josephus Origin. l. I. c. II. sacram ab his Cretensibus habitam: de qua nempe Dea Catullus Carm. XXXV.

Rustica agricolae bonis
Tecta frugibus exples;

ac Maro Georgicorum l. 1. vs. 276.

Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna
Felices operum.

Unde apud Petronium posita in domo Trimalcionis tabula, *quae* habebat *Lunae cursum stellarumque* VII. *imagines pictas, & qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bulla notabantur.*

Ibid. μύρτοιο δὲ χεῖρες ἄθικτοι] Quae haud parum illustrat Nicander circa finem Alexiph. ubi nempe huic *Dictynnae* pariter ac Junoni invisam tradit *myrtum*,

Πρὸς δέ τι σοι, Δίκτυννα, τεὰς ἐχθήρατο κλῶνας,
Ἥρης τ' Ἰμβρασίης μούνης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Praeterea vero tuos Dictynna odit ramos (myrti)
Junonemque Imbrasiam sola non coronavit.

Male autem, quod paullo ante innuebam, Latinus Nicandri Interpres, ibi Δίκτυνναν per *Palladem* reddit, & ideo quidem, quod continuo addit Poëta, victricem judicio Paridis in Ida monte Venerem, *myrto* fuisse coronatam, inde *myrtum*, sicuti modo dixerat, Junoni invisam. Quamquam coronam e *myrto* proprium fuisse ἡραίων, seu agonum, qui in Junonis Argivae honorem Argis celebrabantur, tradere norim veteres Criticos ad Pindari Olymp. Od. VII. p. 70. ab Aristophane autem Avib. p. 593. dicantur παρθένια λευκότροφα, *virgineae albi nutrimenti myrti*, neque proinde a sacris Dictynnae, Virginis utique ac inde παρθένου subinde & ἁγνῆς a veteribus dictae, aliena. Unde coronati etiam *myrto* in Eleusiniis cum initiati, tum qui ex utroque sexu praeerant aut inserviebant castis illis, ceu quae in summa ἁγνείᾳ peragi dicebantur, ut aliunde notum, Mysteriis; prout illud de *myrteis* nempe coronis in iisdem τελεταῖς, legitur in Graecorum commentariis ad Sophoclis Oedip. Col. vs. 715. & Aristophanis Ran. p. 228. Id quod, ut obiter hoc addam, sicuti alia in iisdem Mysteriis, ex Oriente omnino haustum mihi videtur, prout in veteri Foedere *justi* assimilantur *myrto*; quod nempe, sicut *myrtus* aestate ac hieme, ita justi semper florent in hoc & futuro seculo, (quae ipsissima Gentilium de iis, qui rite Eleusine initiati, fuit opinio) ac unde Estherem הדסה *Hadessam* dictam tradit Chaldaeus Paraphrastes, Esth. c. II. vs. 7. Unde praeterea pro eo, quod Esa. LV. 13. legitur pro *saliunca* (seu *virgulto*) *ascendit abies, & pro urtica crescit* MYRTUS, id ab eodem Paraphraste redditur, *pro impiis consurgent justi, & pro peccatoribus consurgent* TIMENTES PECCATUM. Cur tamen a *myrto* abstinuisse hic dicantur in Dictynnae sacris Cydonii, ad sequentem mox versum videbitur. Constat alioquin ex Athenaeo l. XV. p. 678. in alio Cretensium Festo Europae sacro, dictoque Ἑλλώτια, coronam e *myrto* vehi in pompa solitam, eamque vocatam inde Ἑλλωτίδα. Mitto quod *myrteam* coronam Cereri (sicu-

Digitized by Google

(ficuti de Eleufiniis ejusdem Deae modo dictum) ac Veneri communem tradit Artemidorus l. I. c. LXXIV. p. 67. aut quod a Theophrafto H. Pl. l. IV. c. VI. dicitur in omnibus ad Pontum locis, nullam omnino *myrtum* reperiri. Καίπερ, ut addit, σπουδαζόντων κ) πάντα μηχανωμένων πρὸς τὰς ἱερωσύνας, Gaza Interprete, *quamquam fummo ftudio omnique folertia myrtum ferere conantur, ad ujus religionis*.

Vf. 203. ὅθεν μέγα χώσατο μύρτῳ] Cauffam cur adeo *myrtum* oderit Dictynna, neque ex ea coronas in ejus facris necterent Cydonii, cafui hic tribuit poëta; quod nempe hujus Nymphae Minoa fugientis peplo adhaeferit *myrti* ramus. Potior autem illa habenda hic eft ratio, quod cum *myrtus* alioquin Veneri, ut id tralatitium & ab Anna eruditiffima jam obiter eft adnotatum, facra haberetur, unde μύρτον Ἀφροδίτης φυτὸν, *myrtum Veneris plantam*, vocat Plutarchus in Marcello p. 310. Virgini proinde ἁγνῇ & pudicitiae antiftiti, feu Nymphae, feu Deae *Dictynnae* eadem *myrtus* haud immerito fuerit invifa; tum praeterea quod *myrtus* in mortuorum inferiis vulgo adhiberetur. Id quod e variis veterum Tragicorum locis liquet, ficut Sophoclis Electr. verf. 324. 512. &c. ac unde *myrti* frondibus coronatae fuerint Deorum Arae a moritura Alceftide apud Euripidem, Alceft. vf. 171. Sic *myrto* etiam redimiti apud Thebanos victores in folemni Fefto Ἰόλαια ab iis dicto, feu in agonibus ad Jolai tumulum inftitutis; atque ideo juxta veteres Pindari Enarratores Ifthm. Od. II. p. 460. μυρσίνῃ τῷ στεφανοῦνται, διὰ τὸ εἶναι τῶν νεκρῶν στέφος, *myrto enim coronantur, quod ea fit mortuorum corona*. Quae feralis proinde planta, Deae Εἰλειθυίῃ feu Λοχίῃ, nempe juxta Catullum Carm. XXXV. *Lucinae Junoni*, minus utique aufpicata videbatur.

Vf. 204. Οὖπι ἄνασσ' εὐῶπι] Haud una traditur hic in Scholiis ratio, cur Diana Οὖπις a Poëta appelletur, & inter alia, defumpto nomine ab una e Deae comitibus Οὖπι dicta, de qua agitur infra H. in Delum vf. 292. Unde Virgilio, qui ejusdem Dianae comitis meminit Aen. l. XI. vf. 532. *Opim unam ex Virginibus fociis &c.* non debuit Macrobius Satur. l. v. c. XXII. unice tribuere, quafi quod Dianae epitheton legerat in Graecorum libris poëta, uni ex ejus fociis continuo impofuerit, ad idque Alexandri Aetoli verfibus, qui ibidem leguntur, inductus, in quibus non Dianae comes, fed ipfa Dea Οὖπις dicitur. Verum hanc Macrobii de eo Virgiliano loco, quod vidit jam doctiffimus Turneb. Adv. l. XII. c. III. opinionem, abunde redarguunt, quae de hac Οὖπι Dianae comite, & a qua Deae ipfi nomen poftea adhaeferit, non hic a prifcis folum Criticis dicuntur; fed infra etiam, uti paullo ante innui Hym. in Delum, ubi Οὖπις juxta forores *Loxo* & *Hecaergen* totidem vocantur Virgines, quae facrorum primitias ex Hyperboreis in Delum Infulam primae detulerint, & qua de re ibidem opportunior dicendi erit locus.

Digitized by Google

locus. Haud aliter caeteroquin ac eadem Diana, a comite Nympha Britomartide, eaque *Dictynna* postea, uti modo dixerat, appellata, idem nomen deinceps apud Cretenses obtinuisse, hic a Callimacho traditur. Unde utique id non *nimiae* quidem Virgilii *doctrinae*, juxta Macrobium loco modo indicato, qua scilicet ille Dianae *nomen Opin in ejus comitem transtulerit*, sed ipsius Macrobii, qui ignoraverit rem tamen in Graecorum monumentis pervulgatam, ἀβλεψίᾳ vel ἀκρισίᾳ erit potius tribuendum. Cautius proinde Servius, qui, quamquam ad eum Maronis versum *de Opi*, *una e Virginibus* Dianae *sociis*, eundem Alexandri Aetoli poëtae locum quoque indicet, in quo Dianam ab Ephesiis *Opim* vocatam tradit, *quod hoc loco peritissimus*, ut addit, *antiquitatis poëta sociae ejus imposuit*; ante tamen dixerat, *Opim quando dicimus*, *Nympham significamus*. Unde aliorum etiam opinionem continuo refert, de Hyperboreis *Opi* & Hecaerge, additque, *alii putant Opim & Hecaergen nutritores Apollinis ac Dianae fuisse. Hinc itaque* OPIN DIANAM *ipsam cognominatam*. Immo addit ibidem aliam quoque ejus appellationis caussam, vel *quod proxima Luna* (*quae Diana*) *terris*, *facile conspiciat*; nempe ἀπὸ τοῦ ὀπτήσασθαι, ut apud Hesychium, ὀπτήσασθαι, (non ὀπτήσεσθαι) ἰδεῖν, alibi, ὀπήσασθαι, θεωρῆσαι. Quae alioquin prior ratio de Diana ita appellata a nutrice ejus Οὔπι, traditur quoque in Scholiis ad hunc Callimachi locum; aliaque insuper παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας, *quod curam ageret parturientium*, seu *iis opem ferret*; prout etiam DIANA OPIFERA dicta in antiquo marmore apud Gruterum XLI. 8. & quo sensu alias ὄπις apud Pindarum de *cura* seu *ope Deorum* legitur Pyth. Od. VIII. p. 293. θεῶν δὲ ὄπιν ἄφθιτον αἰτέω, *Deorum autem opem immortalem peto*, atque, ut ibidem addit, Xenocratis, quem illo Hymno celebrandum susceperat, *fortunis*, seu juxta Scholiastem, *votis*. Hinc alibi ad eundem Lyricum notant veteres Grammatici Pyth. Od. IV. p. 242. Ὀπιζομένων, ἀντὶ τοῦ ἐπιστρεφομένων πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰς ὄπας ἐπιβαλλόντων· ἢ οὕτως, ἐπεὶ Ὄπις ἐστὶν ἡ τοῦ μέλλοντος ἐπιστροφή. quae postrema ab illis Criticis totidem verbis notantur ad Isthm. Od. III. p. 450. h. e. Ὄπις *est de futuro cura* seu *providentia*. Unde profluxit eadem Hesychii Glossa, ὄπιδα, ἐπιστροφὴν, & mox, ὄπις, ἐπιστροφή, non ut ibi ἀποστροφή, quod postremum adnotatum jam in editione illius Grammatici Batava. Neque vero hic praetereundum, quod Diana, non quae hic e Jove & Latona, sed alia scilicet patre *Upi* & matre *Glauce* nata, dicatur a Tullio, *quam Graeci saepe Upim* (seu *Opim*) *paterno nomine appellant*, de Natur. Deor. l. III. c. XXIII. Quam vero Οὖπιν nuncupatam ab Ephesiis Dianam diximus, iis, qui apud Macrobium leguntur, Alexandri Aetoli versibus, eandem tanquam ita peculiariter a Lacedaemoniis appellatam, e Palaephato nempe cap. XXXII. notarunt jam hic priores Callimachi editores, Frischlinus & Vulcanius. Unde quod observo, fieri

potui.,

potuit, ut juxta Coloniarum morem, a Cyrenaeis, Spartanorum (uti ea de re supra ad H. in Apoll. vs. 72. &c.) traductibus, Diana Οὖπις seu Ὦπις coleretur; ac opportune proinde a Cyrenaeo Vate, illo nomine eadem Dea hic & rursus infra vs. 240. Οὖπι ἄνασσα itidem invocetur. Neque enim, quod censuit Vulcanius, Dianam a Cretensibus dictam Οὖπιν hic adfirmat Callimachus (haud magis utique, quam ἄνασσαν aut φαεσφόρον, quibus tanquam consuetis Deae epithetis, poëtarum, maxime ὑμνογράφων, more, eam continuo hic compellat) sed ab ea, de qua modo egerat, Nympha, *Britomartin* aut *Dictynnam* potius, uti mox sequenti ab eo versu aperte etiam dicitur, appellatam. A qua alioquin Diana Οὖπι dicti videntur Hymni in hanc Deam Οὔπιγγοι, uti in prima ad hunc Hymnum nota vidimus; quod etiam monuerat, uti postea animadverti, doctissimus Lil. Gyraldus. Ipsa vero *Nemesis* appellata quoque Οὖπις, uti in Inscr. Herodis Attici vs 2. Ῥαμνουσιὰς Οὖπις, sed quam eamdem cum *Diana* habitam, bene ex Harpocratione observat ad eum locum & alibi ad dedicat. Statuae Regillae, ὁ πάνυ. Locus nempe Harpocrationis exstat in voce Ἀδράστεια, ubi inter alia, Δημήτριος δὲ ὁ Σκήψιος Ἄρτεμιν φησιν εἶναι τὴν Ἀδράστειαν, ὑπὸ Ἀδράστου τινὸς ἱδρυμένην, *Demetrius vero Scepsius, Adrasteam Dianam esse tradit ab Adrasto quodam, qui Templum ei erexerit.* Ad quam proinde Οὖπιν *Rhamnusiam*, haud minus ac ad Dianam, uti supra vidimus, ab ὀπίσασθαι, seu *inspiciendo* dictam respexit Auctor Orphicorum Hymn. in Nemesin, de qua ait inter alia, πάντ' ἐσορῶσα, *quae omnia vides* &c. Quamquam ab alia significatione ejusdem vocis Ὄπις, pro *vindicta* nempe seu *animadversione*, dictam Οὖπιν Jonice, seu ὄπιν eandem *Nemesin* haud male statuere videatur vir omni excellentis eruditionis, ingenii, ac a praeclaris in rem litterariam meritis laude abundans J. G. Graevius, & cujus ea de re ac voce Ὄπις eo sensu notatio in Lectionibus ad Hesiodum p. 27. mihi forte, dum haec scriberem, opportune occurrit. Ut vere ibidem in Hesychii glossa ante adducta, ὄπις, ἐπιστροφὴ, non ἀποστροφὴ, legendum viderat; ita alteram, quae ibidem sequitur, φωνὴ & pro qua ποινὴ legendum alioquin statuit vir doctissimus, praeter eandem ὀπὸς ab ὤψ notionem, & a qua voce ὀπὸς verbum ὀπυίειν pro γαμεῖν deducunt eruditi Apollonii Enarratores ad l. 1. vs. 46. ἢ ἀπὸ τῆς ὀπὸς, τῆς φωνῆς, tueri insuper posset Aristarchus, qui ad illud Pindari Isthm. Od. V. ἐλπίδων ἔκνισ' ὄπιν, *spei perturbarunt sollicitudinem* seu *eventum* in Scholiis dicitur eadem verba interpretatus, ἐλπίδων τὸ περὶ τὴν νίκην ἔκνισα τῇ φωνῇ. Sed hoc obiter. Ad ipsam vero Rhamnusiam Οὖπιν seu Ὦπιν refero priscum eumque minus obvium Antonini Pii nummum, in quo mulier visitur, quae dextra scipionem tenet, sinistram autem velo capitis admovet, haud insolito utique *Nemeseos*, quod norunt talium periti, in aliis antiquis nummis insigni, cum epigraphe OPI AUG.

seu

ſeu *Auguſtae*. Immo quo ſpectare inſuper obſervo alium Graecum, eumque oppido ſingularem, Neronis nummum Gazae Mediceae, in quo figura ſeminuda cernitur, dextra cyathum, juxta Fittonium, eximium quondam praeclari illius Cimeliarchii Cuſtodem, aut, ſi licet conjicere, Pateram tenentem, ſiniſtra vero Haſtam, ad pedes autem Gryphus, cum inſcr. ΟΠΙΣ. Occurrunt enim, & quales in Theſauris Gallorum Regiis aliisque ſubinde verſavi, veteres aliquot & Smyrnaeorum potiſſimum nummi, in quibus Nemeſis cernitur cum iisdem utriusque nummi modo traditi ſymbolis, ſcipionis nempe ſeu ſceptri, aut interdum Paterae, quam una manu praefert, dum alteram capiti ſeu ori admovet, & cum Grypho praeterea ad pedes. Quod poſtremum illuſtrat egregie Nonnus l. XLVIII. p. 1270. ubi volare dicitur prope Nemeſeos ſedem Γρὺψ πἰερόεις, *Gryphus alatus*. Ὦπις autem in ſuperiori nummo, communi nempe dialecto, dicta, quae Ionibus Οὖπις, Doribus autem Ὦπις dicebatur, & quomodo in hoc ipſo Callimachi loco legiſſe videtur Heſychius, juxta ejus gloſſam Ὦπι ἄνασσα, quod monuit jam ad Inſcr. Herodis magnus Salmaſius. Alioquin non *Diana* aut *Rhamnuſia virgo*, ſed Saturni conjux *Rhea*, ſeu *Tellus* OPIS nomine, uti e Macrobio rurſus Saturn. l. I. c. x. Feſto praeterea, Servio, aliisque abunde notum, appellata legitur. Ut nunc mittam alium eumque jam apud Antiquarios pervulgatum Pertinacis nummum, cum inſcr. OPI DIVINAE, nempe juxta illud Pindari paullo ante adductum, ΟΠΙΝ θεῶν.

Ibid. φαεσφόρ@] Vide quae ſupra de hac Diana LUCIFERA adducuntur ad verſ. 11. Ἄλλα φαεσφορίην &c. quam ibi a Jove adhuc infans contendit eadem, & cujus proinde voti quaſi jam compos eo nomine hic a poëta invocatur. Φαεσφόρ@ nempe & φωσφόρ@ tam de *Diana* ſeu *Luna*, quam de *Veneris ſtella* dictus ſeu *Lucifero*, eademque *Junonis* ſtella; ut illud pridem a Timaeo de Anima Mundi apud Platonem, quod ſupra obiter ad verſ. 164. innui, traditur; nempe δύο δὲ ἰσόδρομοι Ἀελίῳ ἐντὶ, Ἑρμᾶ τε καὶ ἭΡΑΣ, τὸ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ καὶ ΦΩΣΦΟΡΟΝ, τοὶ πολλοὶ καλέοντι, *duo autem Aſtra pari cum Sole curſu eunt, Mercurii & JUNONIS aſtrum, quod VENERIS & LUCIFERUM a multis dicitur.* Unde in gloſſis Philoxeni, φωσφόρ@, *Lucifer*; & φωσφόρ@ ἡ Ἥρα, *Lucina*.

Ibid. & Vſ. 205. τὲ καίνης Κρηταιεῖς καλέουσιν ἐπωνυμίην &c.] Non *Britomartida* quidem, ut hic a Latino Interprete additur, & quamquam eo nomine dicta etiam fuerit, quod ante vidimus ad vſ. 190. a Cretenſibus Diana, ſed *Dictynnam*. De hac enim poſtrema Nymphae illius appellatione modo egerat Callimachus, & qua cultam maxime, non a *Cydoniis* ſolum, ſed eorum exemplo, ab aliis *Cretenſibus*, & etiam extra eandem Inſulam, Dianam conſtat. Inde Virgilius in Ciri, ubi de eadem hujus Nymphae Britomartidos fuga & caſu egiſſet, addit:

alii,

—— *alii, quo notior esses,*
DICTYNNAM *dixere tuo de nomine* LUNAM.

Immo quod ut proprium Deae illius nomen apud *Cretenses* evasisse observant veteres, ut praeter Diodorum l. v. p. 343. Palaephatus Fab. XXXI. καλοῦσι δὲ τὴν Ἀθηνᾶν Κυρηναῖοι Γοργόνην, ὥσπερ τὴν ΑΡΤΕΜΙΝ Θρᾶκες Βένδιαν, ΚΡΗΤΕΣ δὲ ΔΙΚΤΥΝΝΑΝ, *Palladem autem Cyrenaei Gorgonem vocant, sicuti Thraces* DIANAM *Bendiam,* CRETENSES *autem* DICTYNNAM; & similiter Apulejus Metam. l. XI. quae loca jam occupavit in Creta Cl. Meursius p. 207. *Cyprii Paphiam Venerem* CRETES *Sagittiferi* DICTYNNAM DIANAM; eandem quippe, quod addere hic licet, τοξότιν ac Venatricem Deam, & quae inde πολύθηρος Δίκτυννα, *multas venans feras Dictynna*, ab Euripide loco jam alibi adducto dicitur, Hippol. vs. 145. Unde caelata etiam eadem arcitenens & Κυνηγὸς Dea, seu *Dictynna* visitur adhuc in antiquis *Cretensium* nummis, & a *Communi* quidem gentis percussis, cum inscr. ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ, *Commune Cretensium.* Cujusmodi nempe sub Trajano & Hadriano cusi plures exstant in Thesauris Gallorum Regiis, iique subinde praeter succinctae & arcitenentis Dianae habitum, cum cane insuper Venatico, ut Κυνηγὸν Deam facile iidem prodant. Quibus accedit alius insignis Trajani nummus, quem jam vulgarunt nobiles Antiquarii Tristanus ac Seguinus, in quo Dea haec nuda, monti nempe Dictynnaeo, de quo paullo ante, insidens sinistra infantem; tanquam λοχεία Dea seu Εἰλείθυια, dextra autem jaculum tenens; utrinque vero stantes duo armati milites cum hasta & clypeo spectantur, ac inscr. ΔΙΚΤΥΝΝΑ. Quorum etiam nummorum ectypa, e quibus hic & plures aliorum Auctorum loci de hac *Dictynna*, eaque Κυνηγοῦ *Cretensium* Dea, ut hic dicitur, haud parum illustrantur, hic adponere haud erit inconsultum.

Quamquam non in *Creta* primo repertum, sed a Samiis ad Cydonios Cretenses translatum hujus *Dictynnae* cultum, tradat loco supra jam adducto ad vs. 198. Herodotus; & alibi etiam extra Cretam eundem viguisse constet, sicut in Laconica, idque cum in Aphetaide, ubi Dictynnae Aedem refert Pausanias l. III. p. 183. tum in Dianae Promontorio, ubi celebratum annuum Δικτύννης Ἀρτέμιδος festum observat eodem libro p. 210. Adde

Adde Ambrisenses in Phocide, apud quos Δικτυνναίαν (ni legendum forte Δικτύννην.) Ἀρτέμιδα praecipua religione cultam idem memorat l. x. p. 682. Hinc a Plutarcho etiam dictum de Solert. Anim. p. 984. καὶ μὴν ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ γε ΔΙΚΤΥΝΝΗΣ, Δελφινίου τε Ἀπόλλωνος ἱερὰ καὶ βωμοὶ παρὰ ΠΟΛΛΟΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ εἰσὶν, *unde etiam* DIANAE DICTYNNAE (h. e. a δικτύοις seu *retibus*, uti ea de re supra, dictae) & *Apollinis Delphinii Templa* & *Arae* PASSIM APUD GRAECOS. Quamquam non a δικτύοις, seu piscatoriis, seu venaticis; aut vero quod relicta Delo in Dictynnaeo Cretae monte egerit, uti supra tradentes vidimus Pindari Enarratores, eo *Dictynnae* nomine appellata fuerit haec Dea; sed missis poëtarum ea de re fabulis, a *radiis*, quos ad nos *remittat* Diana seu Luna; aut vero quod vis ejus omnia pervadat, dictam eandem Δικτίνναν vel Δικτύννην illud nempe a δικεῖν pro βάλλειν, *jacere*, vel *jaculari*; istud a διικνεῖσθαι, *permeare*, tradat Phurnutus penult. capite.

Vs. 206. Κυρήνην ἑταρίσσαο] De hac *Cyrene* Nympha venatrice abunde actum jam supra ad Hym. in Apollin. vs. 94. quae Ὑψηΐς, quod mox hic sequitur, *Hypsei* nempe filia, ibi itidem dicta vs. 92.

Vs. 208. παρὰ τύμβον Ἰώλκιον] *Peliae* nempe ut notant hic Scholia, qui *Pelias* proinde non *Peleus* (ut male in Frischlini ad hunc locum adnotatis, forte typothetarum errore, scribitur) ἐν εὐρυχόρῳ Ἰαωλκῷ Ναῖε πολύρρηνος, *in Jolco spatioso habitabat opulentus*, juxta poëtam, Odyss. Λ. 255. Dicta quoque illa Jasonis, *Peliae* e fratre nepotis, patria, & ob metrum similiter Ἰαωλκὸς pro Ἰωλκὸς apud Apollonium Rhod. l. IV. vs. 218. Ἐν δὲ αὐτῇ Ἰαωλκὸς ἐμὴ πόλις, in *ipsa autem* (Thessalia) *Jolcos civitas mea* &c. Eadem vero urbs, non quidem ab hoc *Pelia*, sed a situ ad radicem montis in Thessalia Pelii sive Πηλίου, appellata Πηλιῶτις Ἰωλκὸς apud Euripidem Mede. vs. 484.

Τὴν Πηλιῶτιν εἰς Ἰωλκὸν ἱκόμην,
Peliotam ad Jolcum veni,

scilicet juxta Pindarum, qui Nem. Od. IV. p. 363. Πηλίου παρὰ ποδὶ Ἰωλκὸν, *Pelii ad pedem montis Jolcum* vocat. In eodem autem monte *Pelio* venatam assiduo Cyrenem, ibique, quod jam supra ad H. Apollin. vs. 91. adnotavi, insignem de prostrato leone victoriam, idque sine armorum opera retulisse, memorat idem Lyricus Pyth. Od. IX. p. 299. Quod proinde peractum feliciter ibi ac intrepide ab hac Nympha Κυνηγῷ certamen, a Callimacho hoc & superiori versu innuitur. Iis enim dicitur haec *Hypsei filia* duos venaticos canes a Diana nacta, & illis *apud tumulum Peliae*, *Jolci* Regis, h. e. in radicibus montis Pelii, ubi *Jolcos* sita, insigne illud cum leone certamen decertasse. Quae clara mens hujus loci, quam ex parte viderat, sed non satis adsequutus est aut declaravit Frischlinus.

Αἰτὶ

Ἀυτὰ θηρευτῆρε δύω κύνε, τοῖς ἔνι κύρη
Ὑψῆος παρὰ τύμβον Ἰάλκιον ἤμμορ' ἀέθλου,
Duos canes venaticos, (a Diana datos) *cum quibus*
Hypsei filia Cyrene, *Jolci apud tumulum Peliae victoriam*
de leone prostrato reportavit.

Illud vero in priori versu τοῖς ἔνι, pro *cum quibus*, seu *quorum opera*, pari schemate dictum videtur, quo apud Atticos μεθ' ἡμέραν, pro ἐν ἡμέρᾳ dicebatur, ut notant veteres Critici ad illud Aristophanis in Pluto p. 92. ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν, *spolior interdiu*, aut ἐκ pro μετὰ *post* apud Aeschylum dicitur Agamem. vs. 909.

Κάλλιστον ἦμαρ εἰσιδεῖν ἐκ χείματος,
Pulcherrimum diem videre post tempestatem.

Vs. 209. Κεφάλου ξανθὴν ἄλοχον] Πρόκνη seu *Procne* in scholiis ad hunc locum dicitur, quae vulgo alioquin *Procris* apud Poëtas ac Mythographos, Homerum, Maronem, Ovidium, Antonium Liberalem Fab. XLI. Pausaniam, aliosque appellari consuevit; nisi quod in Romano Virgilii, eoque venerandae antiquitatis codice, *Procne* pro *Procris* legitur, ut observarunt viri docti ad Aen. l. VI. p. 44. Nota alioquin abunde ex iisdem Mythographis *Procne*, non *Cephali* quidem, sed *Terei* infelix conjux.

Vs. 210. σὴν ὁμόθηρον] Unde similiter de eadem *Procne* seu *Procride* Ovid. Metam. l. VII. 746.

Montibus errabat studiis operata Dianae,

& apud Pausaniam fit mentio canis venatici, huic Nymphae a Diana dati, ὑπὸ τοῦ κυνὸς, ὃν Πρόκριδι τῇ Ἐρεχθέως ἔδωκεν Ἄρτεμις, *ab eo cane*, *quem* Procridi *Erechthei filiae Diana dono dedit.* Quibus adde Xenophontem, qui concludit opportune Cynegeticon suum his verbis, quod non viri solum, quotquot venandi fuerunt studiosi, praeclari viri exstiterint, ἀλλ' αἱ γυναῖκες, αἷς ἔδωκεν ἡ θεὸς ταῦτα ΑΡΤΕΜΙΣ, Ἀταλάντη καὶ ΠΡΟΚΡΙΣ, καὶ εἴ τις ἄλλη, *sed etiam feminae*, *quibus haec* DIANA *largita est*, *ut Atalanta* & PROCRIS, & *si quae alia.* Hinc utraque etiam, hic *Procris*, mox *Atalanta*, inter Dianae ὁμοθήρους a Callimacho refertur.

Vs. 211. ἶσον φαέεσσι φιλῆσαι] Ita Moschus Idyll. II. v. 9.

Τὸν μὲν ἐγὼ τίεσκον ἶσον φαέεσσιν ἐμοῖσιν,
Eum quidem colebam sicut oculos meos,

& qui saepe alibi Callimachum exprimit vel imitatur, Veronensis Poëta notis versibus, Carm. III. *Quem plus illa oculis suis amabat*, & Carm. XVI. quod postremum jam adtigit Anna eruditissima, *Ni te plus oculis meis amarem*, ut vulgo Galli similiter, *il aime plus que ses yeux. Oculi* nempe seu *lumina* Graecis Latinisque Scriptoribus, passim de rebus aut personis, quae pro carissimis vulgo habitae, quod tralatitium, dici solet; unde de Ajace frater Teucer apud Sophoclem Ajac. v. 991.

Ὦ φίλτατ' Αἶας, ὦ ξύναιμον ὄμμ' ἐμόν,

O amantissime Ajax, o consanguinee mihi ocule.

Sic *Regis oculi* dicti apud Persas, fidissimi eorum satrapae, ut praeter Aristophanem Acharn. p. 375. aut Plutarchum in Artaxerxe, liquet praeterea ex Aeschylo Pers. 877.

Τὸν σὸν πιστὸν πάντ' ὀφθαλμὸν,

Tuum fidum per omnia oculum,

de uno nempe e Xerxis Satrapis. Adde Aristotelem Politic. l. III. c. XVI.

Vs. 212, ἀμφ' ὤμοισι φαρέτρας ἰοδόκας] Qualis vulgo Dianae habitus in statuis ac nummis antiquis compareret, cum exerto nempe *humero dextro; pharetra* ad eundem *sagittis plena* seu ἰοδόκῳ (aut quod idem, ut apud Apollonium l. I. vs. 1194. ἐς ἰοδόκην φαρέτρην) & nuda insuper, ut continuo de his Dianae Nymphis sequitur, dextra mamma. Ad quem etiam exertum vulgo in iisdem monumentis Dianae humerum, respexit Claudianus de Nupt. Honor. & Mar. vs. 290. ubi in hujus Augustae sponsae laudes excurrens, ait inter alia,

Aurorae vincis digitos, HUMEROSQUE DIANAE.

Idem vero, quod hic dicitur, comitum venatricis hujus Deae κυνηγῶν Nympharum habitus; nisi quod subinde etiam non in *dextro*, sed in *sinistro humero pharetram* ἰοδόκον eaedem gestarent; prout de Atalanta, de qua mox Callimachus, dicit Ovidius Metam. l. VIII. vs. 320.

Ex HUMERO *pendens resonabat eburnea* LAEVO
Telorum custos.

Ubi praetera *telorum custos* dicitur, quae hic φαρέτρα ἰοδόκος, & qua de re vide notata supra ad vs. 82. κοίλην ἰοδόκην βελέμνων.

Vs. 213. ἀσύλωτοι δέ φιν ὦμοι δεξιτεροὶ] Hac voce ἀσύλωτοι, non *inviolabiles* aut *illaesos*, juxta Interpretes, sed *nudos* significari, ingeniose conjecit praestantissima Fabri filia: velle enim Callimachum, illis Dianae comitibus, *dextros humeros nudos* fuisse sicuti Amazonibus, quod adstruant etiam sequentia Poëtae verba, de *nuda* earundem Nympharum *mamma;* quamquam id alibi, quod sciat, haud reperiatur. Res equidem ipsa, ut eam hujus loci explicationem confirmem ac illustrem, de *nudis* nempe Dianae Venatricis ejusque comitum Nympharum *humeris dextris*, (quamquam & *laevis* nonnunquam, ut modo diximus ad vs. 212.) ac *nuda*, quod hic additur *mamma*, e veteribus Nummorum statuarumve obviis adductisve paullo ante iconibus, aut quae mox adferentur, certa omnino & liquida. Hinc de iisdem Dianae comitibus Claudianus II. Cons. Stil. vs. 243.

—— *veniunt* HUMERUS & *brachia* NUDAE.

Vocis autem illius ἀσυλώτου pro *nudo* usum, licet alibi forte haud obvium, adstruere hic videtur, quod exuviis ferarum dextri veterum venatorum priscorumve Heroum aut Heroidum etiam humeri vulgo tegerentur, juxta illud Criticorum ad Apollonii Rhod.

 l. I.

Digitized by Google

l. I. vſ. 1438. de Argi nempe humeris taurina pelle amictis, ubi adnotant iidem, συνηθες γὰρ τοῖς Ἥρωσι δερματοφορεῖν, *ſolemne enim Heroibus pelles* ſeu *exuvias animalium geſtare*. Quo amictu etiam, caprinarum nempe pellium, indutae Heroïdes Libycae, quo nempe tractu oriundus erat hic vates Cyrenaeus, leguntur alibi apud eundem Apollonium l. IV. vſ. 1348.

Στερφεσιν αἰγείοις ἐζωσμέναι ἐξ ὑπάτοιο
Αὐχένος, ἀμφί τε νῶτα καὶ ἰξύος,
Caprinis amictae pellibus, e ſumma
Cervice circum humeros & lumbos.

Et quo proinde alias conſueto humerorum tegumento caruiſſe hic dicit Callimachus has Heroidas, ſeu Dianae κυνηγοῦ comites Nymphas; proinde *exuviis* id genus deſtitutos earundem *humeros*, ſeu *nudos*, quod pleniſſime antiqua comprobant monumenta, hinc vocat. Idem tangit Valerius Flaccus l. v. vſ. 136. *atque humeros nudata pharetris*. Quamquam & Interpretes, qui ἀσυλάτους per *inviolabiles* & *illaeſos* reddunt, tueri forte hic poſſet, quod nempe *pharetram ſagittis plenam*, ſeu, ut hic dicitur, ἰοδόκον, eamque cingulo ad dextrum latus adſtrictam eaedem geſtarent Nymphae, quo proinde teli ſeu armorum genere, ab omni vi ac injuria, ſe ad inſtar Dianae *illaeſas* abunde praeſtarent. Unde de iiſdem ait loco paullo ante adducto Claudianus, nempe ſequenti verſu 244.

Armataeque manus jaculis, & terga ſagittis.

Immo quod continuo firmare poſſet aut illuſtrare Statii de Statua Domitiani Equeſtri, primo Silvarum Poëmatio locus, ubi totum ejus habitum deſcribens ait inter alia, vſ. 93.

It tergo demiſſa chlamys, LATUS *enſe quieto*
SECURUM.

Haud aliter ac *humeros* harum Nympharum, *pharetris* itidem inde pendulis *ſecuros* ſeu *inviolabiles* ἀσυλάτους nempe hic dicit Callimachus. Verum iis verbis Papinius, pacatorem, ſeu, ut de eodem ante dixerat, *dextra vetat pugnas*, non vero amplius bellorum diſcriminibus obnoxium adumbrat ibi Domitianum.

Vſ. 215. ποδορρώην Ἀταλάντην] Scholia ad hunc locum, ποδορρώην, τὴν ταῖς ποσὶν ὁρμώσαν καὶ ὁρμῶσαν, ſeu *pedibus irruentem & velociter gradientem*. Occurrit alioquin vox ῥώομαι pro *feſtinare*, non apud Homerum ſolum, ſed apud Nicandrum Ther. p. 24. de *dipſade*, quae *prae ſiti aduſta cervice properabat greſſum*, κεκαυμένῳ αὐχένι δίψῃ Ῥώετο, & apud Apollonium Rhod. de Nereidibus l. I. vſ. 942. Ῥώοντο ἔνθα καὶ ἔνθα, *diſcurrebant hinc & illinc*; & praeterea in Inſcr. Herodis Attici vſ. 9. Ὡς τῇδε ῥώεσθε, *ſic huc properate*, ac ubi inde ποδορρώην ſeu *velocem pedibus Atalantam* hic a Callimacho dici obſervat ὁ πάνυ. Neque vero aliter de ποδορρώῃ hac virgine Aelianus V. H. l. XIII. c. II. ἐπεφύκει δὲ ΩΚΙΣΤΗ ΤΟΥΣ ΠΟΔΑΣ, καὶ οὐκ ἂν διέφυγεν, οὔτε θηρίον, οὔτε ἐπιβουλεύων αὐτῇ ἄνθρωπος. φυγεῖν δὲ ἐθέλουσαν οὐκ ἄν τις αὐτὴν κατέλαβεν, *natura*

autem eam CELERRIMAM PEDIBUS *finxerat, ita ut neque fera cursu ab ea posset evadere, neque homo ei insidians; ubi autem voluit aufugere, tum vero nemo eam fuisset adsequutus*, & quae plura adhuc in sequentibus tangit de incredibili hujus Atalantae *velocitate*, quae fulguris instar aut stellae transvolans apparebat repente, vel subducebat se hominum conspectui. Quae tamen inde confundi nullatenus debuit, quod a Statio alioquin factum Thebaid. l. VI. vs. 563. (& qua de re mox dicetur) cum altera illa vere etiam ποδῳκεία, seu *pedum velocitate*, & cursus gloria nobilitata Atalanta, de qua ille ibidem, *Nota parent cursu* &c. Quod jam ibi ad Statium notavit vetus ejus Interpres.

Vs. 216. Κούρην Ἰασίοιο &c.] Mire confusa & perturbata sunt apud veteres Mythologos, Poëtas, Criticos, quae de *Atalanta* seu *Arcadica*, seu *Argiva* vel *Boeotica* iidem memorant; quod erudite animadvertit ac demonstravit ad Propertium elegantissimus Muretus, ac observarat etiam pridem Apollodorus l. III. c. IX. Hinc, ut aliam mittam, *Arcadica*, seu *Jasii Arcadis*, ut hic vocatur *filia*, ac inde *Jasis*, quod viderunt alii, a Propertio appellata l. I. El. I. eadem, inquam, modo Ἰάσου παῖς, ut apud Apollodorum loco modo indicato, & veteres Homeri Iliad. I. vs. 544. ac Euripidis Phoen. vs. 152. Enarratores; modo Ἰασίωνος, uti duobus apud Aelianum locis V. H. l. XIII. c. I. modo Ἰάσονος etiam in antiquis ad Apollonium Rhod. Scholiis l. I. vs. 769. Sed ubi Ἰάσου vel Ἰασίωνος legendum omnino videtur; modo Ἰασίου, seu ob metrum, ut hic Ἰασίοιο, ac similiter apud Hyginum Fab. XCIX. *Jasii filia* dicitur. Diversa vero eadem *Atalanta*, quod notarunt jam alibi viri docti, & quibus praeiverant cum, ut jam dixi, Apollodorus, tum veteres Euripidis, Apollonii Rhod. & Statii Interpretes, ac praeterea Tzetzes in Chiliadibus, diversa, inquam, ab altera illa, vel *Argiva* vel *Boeotica*, vel (neque enim hic veteres ὁμόψηφοι) e *Scyro* Insula, quamquam vera itidem, ut supra dixi, ποδορρώη seu *pedibus veloci* Atalanta, eaque *Oenomai*, aut, juxta alios, *Schoenei* filia, non *Jasi* vel *Jasii*; ac inde *Schoeneia* appellata ab Ovidio *Metam.* l. X. vs. 609. & *Schoenis* (sicut altera illa uti vidimus *Jasis*) a Sidonio Apoll. Carm. XII. vs. 15. aut *Schoenis*, eaque *volucris* proinde apud Claudianum dicta in laude Seren. vs. 170. Quae postrema tamen *Atalanta*, quod monendum hic fuerat a Callimachi editoribus, non vero juxta Callimachum prior illa *Jasii filia*, ab aliis Scriptoribus, Diodoro l. IV. p. 240. Apollodoro l. I. & eodem teste l. III. Hesiodo, aliisque pluribus Auctoribus, Hygino praeterea Fab. CCXLIV. & CCLXXIII. iis accensetur, qui venationis hujus apri Calydonii fuerunt socii. Mitto, quae de *Jasidos Atalantae*, & de qua hic Callimachus, conjuge vel *Meleagro*, vel *Menalione* aut *Melanione* natoque inde *Parthenopaeo* Arcade, uti ille ab Aeschylo etiam dictus Sept. Theb. vs. 582. apud me-

memoratos modo Auctores, Apollodorum, Ovidium, Propertium, Hyginum, Statium, item Pausaniam l. v. p. 327. aut vero quae de eodem *Melanione* ac *Atalanta* juxta Palaephatum cap. XIV. vel altera illa *Schoeneia Atalanta* & Hippomene, juxta Ovidium Metam. l. VIII. vs. 689. ac Heraclidem a Leone Allatio vulgatum Incredibil. p. 22. edit. Cantabrig. in leones scilicet conversis, pari συγχύσει & varietate traduntur. Quibus utique discrimen illud, quod viderunt alioquin post veteres Criticos viri docti, de duplici hac *Atalanta*, *Jaside* nempe, de qua hic sermo, & *Schoeneide*, non medetur; & in quibus perturbatis adeo ac oppositis inter se veterum Auctorum de utraque illa virgine narrationibus conciliandis, ut neque tot aliis eorundem μυθολογουμένοις, frustra quis hodie ingenii aciem intendat, aut illa otiosus abutatur.

Ibid. συοκτόνον Ἀρκασίδαο] E quo loco Stephanum bene emendarunt viri doctissimi Salmasius ac Holstenius, ubi antea in voce Ἀρκάς legebatur τὸ πατρωνυμικὸν Ἀρκισίδας, pro Ἀρκασίδας, & quod jam arguebant sequentia, τὸ θηλυκὸν Ἀρκασίς. Inde vero haec Atalanta, a patria nempe in eadem Arcadia, *Nonacrina Atalanta* ab Ovidio de Arte Amandi l. II. vs. 125. alibi vero, nempe Metam. l. VIII. vs. 316. *Tegeaea*, ab alio eoque celebri *Arcadiae* oppido, denominata. Συοκτόνος autem seu *apri* Calydonii *interfectrix* eadem hic traditur, quod in solemni illa venatione Meleagro socia, prima etiam aprum sagitta transfixisse dicitur apud Pausaniam l. VIII. p. 528. Unde quoque comparet eadem, quod observo, juxta reliquos Heroas ad venationem illam accinctos, in praeclaro marmore apud Cl. Sponium Miscell. p. 312. Sed quam male ibi ad Dianam, cui nulla utique in ea venatione partes, referebat vir doctus. Eodem enim plane habitu spectatur haec *Atalanta*, quo eam describit aprum cum Meleagro venantem Philostratus Icon. p. 868. & quod magis adhuc ibi opportunum, quo hae Nymphae Dianae comites amictae, ut modo vidimus, a Callimacho enarrantur; arcu nempe & sagittis instructa, veste praeterea supra genu, qualis vulgo & de qua ante vs. 11. κυνηγοῦ Deae ejusque comitum Nympharum, succincta, cum crepidis praeterea ad pedes adstrictis, (de quibus supra ad vs. 16. brachiis denique ad humerum usque exertis; nempe ut de eadem Atalanta dicto loco Philostratus, ἔσταλται δὲ ἐσθῆτι μὲν ὑπὲρ γόνυ, κρηπῖδας (non κρηπῖδα) δὲ τοῖν ποδοῖν ἐνῆπται· καὶ αἱ χεῖρες ἐς ὦμον γυμναί, διὰ τὸ ἐνεργὸν εἶναι· τῆς ἐσθῆτος οὔσης ἐς περόνας ξυνεχομένης, *accincta vero est veste supra genu, soleis pedibus adnexis, manus & brachia ad humerum nuda, quod sit ad agendum parata, veste ibi ad fibulas constricta.* Quae ipsissima est sequentis venatricis Atalantae in dicto apud Sponium marmore, unde illa hic exprimitur, caelatae effigies.

Vſ. 218. ἐπίλεκτοι Καλυδώνιοι ἀγρευτῆρες] Sic Ovidius de iiſdem apri huius venatoribus, Metam. l. VIII. v. 300. *lecta manus juvenum* &c. qui cum ibi, tum ab Apollodoro l. I. cap. VIII. & ab Hygino plenius enumerantur Fab. CLXXIII. Horum etiam praecipuos recenſet, quales nempe depicti erant in ſimili hujus venationis tabula apud Tegeatas Arcadas, Pauſanias l. VIII. p. 529. ſicuti ab una parte, ut ibidem ait, eadem haec Atalanta, Meleager praeterea, Theſeus, Peleus &c. Spectatur vero idem *aper Calydonius* venabulo confixus in vetuſtis aliquot Aetolorum, quorum primaria, ut aliunde notum, urbs *Calydon* exſtitit, nummis, & cujuſmodi nuper alia occaſione protuli in vulgatis meis ad praeſtantiſſimum Begerum noſtrum epiſtolis. A quo etiam apro *Calydonio*, eandem, quamquam non Aetolicam, ſed Arcadicam συνκλόνον vocat Hieronymus adv. Jovianum l. I. *Atalantam Calydoniam virginem*, & quem locum jam ad Aelianum notavit eruditiſſimus Kuhnius. Idem vero aper, non *Calydonius* ſolum a loco, ubi idem caeſus, ſed *Oetaeus* etiam dictus ſeu Οἰταῖος (nempe ab ejus natali ſolo *Oeta*, noto Theſſaliae monte) apud Lycophronem p. 84. & Euſtathium ad Iliad. I. p. 773. & 747.

Vſ. 219. Μέμφονται κάπροιο] Niſi forte Theſtii filii, qui ob datum Atalantae a Meleagro, & in praemium praeſtitae in ea venatione laudabilis operae, occiſi nempe apri caput ſimul ac pellem,

Digitized by Google

lem, aut juxta alios pellem solam, quae dona eidem Nymphae ademisse aut adimere voluisse dicuntur apud Apollodorum l. I. Diodorum l. IV. p. 240. Hyginum Fab. CLXXIV. Tzetzem ad Lycophr. p. 861. & Eustathium dicta modo pag. 774. l. 47. Quamquam nulla mentio Atalantae, ubi orta de illo caesi apri praemio rixa, vel apud Homerum legatur in commemoratione hujus rei Iliad. I. vs. 543. &c.) & quem proinde hic sequutus Battiades; vel apud Antonium Liberal. Fab. II. qui ejusdem facti meminit. Unde etiam non veterum, sed recentiorum demum Auctorum, seu, ut ibidem ait, οἱ νεώτεροι φασὶ (& in qua tamen classe, uti modo diximus, Apollodorus, Diodorus, Hyginus &c.) hoc ab Eustathio ibidem traditur dato nempe Atalantae a Meleagro caesi apri praemio, subortaque inde inter eundem & Thestii liberos contentione.

Vs. 220. ἔχει δ' ἔτι θηρὸς ὀδόντας.] Tegeatae nempe Arcades, apud quos apri hujus Calydonii *dentes* adservatos, ac dein ab Augusto Romam delatos, tradit Pausanias l. VIII. p. 529. mox autem seu p. 530. e duobus illis in urbem asportatis hujus apri *dentibus*, unum effractum, alterum in Liberi Patris aede servatum. Idem vero ibi quoque observat, in templo Minervae Aleae apud dictos Tegeatas, pellem ejusdem apri Calydonii setis nudatam ac jam prae senio putrescentem, suo adhuc aevo repositam. Insignis autem, & cujus alibi facta a me mentio, nummus, non *Arcadum* quidem, sed *Aetolorum* in Thesauris Gallorum Regiis, in quo hinc caput Apollinis laureatum visitur, illinc hi *dentes* apri Calydonii, cuspis praeterea venabuli, quo idem confossus, ac botrus insuper occurrunt, cum inscr. ΑΙΤΩΛΩΝ. Ut de Meleagri hasta hic sileam seu venabulo, quo eundem aprum confecisse dicitur, non apud Arcades, aut vero apud Aetolos, sed apud Sicyonios (& qua de re nos etiam alibi) servato, tradit idem Auctor l. II. p. 299. Mitto hic aprum Erymanthium, cujus in Arcadia caesi *dentes*, non in eadem regione, sed apud Cumanos in Opicis custoditos, aut pro talibus venditari, refert idem Pausanias l. VIII. p. 492. Nota alioquin veterum religio, & de qua nos alibi, juxta quam in Deorum Fanis, aut Antris subinde, locisque ad id seu θησαυροῖς (quales apud Delphos, aut vero Olympiae in Elide & alibi commemorantur) destinatis, studiose recondi & adservari consueverant, id genus de prostratis hostibus vel immanibus feris, ut de aliis sileam, & consecratis inde omne genus spoliis vel donariis, monumenta; dictique fuerint, quibus tradita id genus κειμηλίων custodia, οἱ ἐπὶ τοῖς θαύμασι.

Vs. 221. Ὑλαῖόν τε κὶ ἄφρονα Ῥοῖκον] In antiquis ad hunc locum Scholiis dicitur, utrumque hunc *Hylaeum* & *Rhoecum* Centauros circa Arcadiam exstitisse, qui Atalantae vim inferre parantes, ab eadem fuerint interfecti. Quam rem pluribus tangit non Aelianus solum, quod jam hic vidit vir doctus, V.H. l. XIII. c. I.

Digitized by Google

etiam Apollodorus l. III. c. IX. & a quibus proinde haud aliena, quae de *Jasidos* hujus *Atalantae* proco *Menalione* vel *Melanione* (utroque enim modo vocatur in veteribus libris) ab *Hylaeo* vulnerato tradit Propertius:

Ille etiam Hylaei percussus vulnere rami,
Saucius Arcadicis rupibus ingemuit.

A quibus tamen abit Maro, qui Georg. l. II. vs. 435. utriusque hujus Centauri meminit, verum tanquam in cruento Centaurorum ac Lapitharum convivio a Baccho interempti. Ad quem proinde Virgilii *Rhoecum* vel *Rhoetum* (variant hic etiam MSS.) respexisse videtur Val. Flaccus l. I. vs. 141. *multoque insanus Jaccho Rhoetus*, ut praefert postrema e veteribus libris a Nicol. Heinsio, de Latinis Musis praeclarissime merito, emendata editio. Ad *Hylaeum* autem, de quo Maro, similiter Horatius l. II. Od. XII. *Nec saevos Lapithas, & nimium mero Hylaeum*; Alibi vero apud eundem Lyricum, non Centauri quidem sed Gigantis seu Terrigenae *Rhoeci* vel *Rhoeti*, a priori proinde diversi, occurrit mentio lib. II. Od. XIX. & l. III. Od. IV. Unde etiam in hac diversitate, hinc Callimachi hoc loco, & qui ei suffragantur, Apollodori, Aeliani, ac veterum ad eundem Battiadem Interpretum, illinc Virgilianae de utriusque hujus Centauri exitio narrationis, nihil aliud statuendum est, nisi aut non de iisdem, sed de diversis agi ab utroque Poëta, *Centauris*; aut quod priscis etiam fabulatoribus, & quidem in Atalantae hujus rebus aut gestis, uti paullo ante vidimus, solemne, ut diversa omnino & inter se pugnantia subinde de iisdem tradiderint.

Vs. 224. Μαιναλίη &c.] In hoc *Maenalo* Arcadiae monte egisse hanc venatricem Atalantam, docebit praeterea Apollonius Rhod. ubi in eodem datum ab ea Jasoni hastam, tradit, eandemque voluisse cum Argonautis proficisci, nempe l. I. vs. 769. &c.

Δεξιτερῇ δ' ἕλεν ἔγχος ἑκηβόλον, ὅ ῥ' Ἀταλάντη
Μαινάλῳ ἔν ποτέ οἱ ξεινήϊον ἐγγυάλιξε,

Dextra autem capit hastam procul jaculatricem, quam ei Atalanta in monte
Maenalo, tanquam hospitis munus quondam dederat &c.

Quamquam non hanc *Maenaliam Atalantam*, uti illa a Statio vocatur Theb. l. VI. vs. 563. sed quam ibidem (sicut paullo ante vidimus) cum altera Argiva vel Boeotica confundit, verum alteram Atalantam Schoenei filiam, inter Heroas Argonauticos commemoret Apollodorus l. I. cap. VIII. Quum tamen prior seu *Maenalia* cupiisse quidem dicatur ab Apollonio, loco modo adducto, seu qui proxime sequitur, cum Argonautis proficisci, a Jasone tamen metu rixae inter ejus procos (aderat enim inter eos Meleager) impeditam; nulla praeterea facta, uti nec ab Orpheo seu Onomacrito in Argonauticis, hujusce *Maenaliae* seu *Jasidos*, aut vero alterius *Schoeneiae Atalantae*, inter comites celebratae adeo expeditionis, mentione. Ab eodem autem *Maenalo*

lo

Digitized by Google

lo monte, de quo hic Callimachus, dicta quoque eadem *Atalanta* apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 538. Μάτηρ ὀρεσκῷος, *Mater monticola*, Parthenopaei nempe, unius e septem Argivorum contra Thebanos ducibus, sicut bene illud de hac *Atalanta*, non ut alia ad eundem locum Scholia, de *Antiope*, explicant veteres illius Tragici Enarratores, adduntque, τῆς ἐν τῷ ὄρει διαγινομένης, ἅτε ἱερείας οὔσης Ἀρτέμιδος, *ejus* (Atalantae) *quae montem incolebat, quippe quae Dianae erat sacerdos.* Accedit quod apud Apollodorum l. III. c. IX. dicatur *Atalanta*, juxta Euripidem Μαινάλου, seu *Maenalo orta.* Unde utique haud novum videbitur, quod in eodem hoc *Maenalo*, utriusque hujus Centauri, *Hylaei* & *Rhoeci*, ab hac Atalanta confossi *ilia inundasse* hic dicantur. Adde non Panem solum, qua de re supra ad vers. 89. sed Dianam quoque, e cujus comitibus Nymphis Atalanta, in hoc *Maenalo* monte venatibus se exercere creditam, juxta illud Claudiani Olyb. & Prob. Cons. vs. 185. de hac Dea:

Illa feros saltus & desolata relinquens
MAENALA, *lassato certis venatibus arcu.*

Ibid. νᾶεν] Haud praetereunda hic Scholiorum glossa, νᾶεν, ἔσταζεν, ἔρρεεν, ὅθεν καὶ νᾶμα, καὶ νασμός. Ab antiquo nempe verbo, νάω, pro ῥέω *fluo.* Quo usus Vatum parens Odyss. z. vs. 292. κρήνη νάει. *fons fluit*, ac unde similis etiam Hesychii glossa, Νάει, ῥεῖ, στάζει, item, Ναμάτων, ῥευμάτων. Apollonius autem l. I. vs. 1146. dixit ob metrum ναῖεν, nempe ὕδατι ναῖεν, sed male, ut observant ibi veteres Critici, pro νᾶεν, quod hic apud Callimachum & alibi apud Homerum legitur; nempe prout iidem notant, τὸ δὲ ναῖεν ἐκ τοῦ ἴδιε γὰρ χάριν τοῦ ι ναῖεν· ἵν' ἢ ἔρρει, adducuntque eam in rem Homeri locum, qui exstat Odyss. I. vs. 222. (sed ubi hodie ναῖον legitur) νᾶεν δ' ὀρῷ ἄγγεα πάντα, *repleta autem erant sero omnia vasa.* Haec levia fateor, sed haud omnino supervacanea, nec proinde unius Nazianzeni testimonio priscus vocis illius νάω pro *fluo* usus firmari in Hellenismi Thesauris aliisque Promptuariis debuit, ubi haec cum veterum Poëtarum, tum Criticorum ea de re loca, erant in medio posita.

Vs. 225. Χιτώνη] De qua Dianae appellatione jam supra actum ad H. in Jov. vs. 77. Χιτώνης Ἀρτέμιδος.

Vs. 226. Μιλήτῳ ἐπίδημε] De Gentilium Diis, inter homines scilicet modo ἐπιδήμοις, modo ἀποδήμοις, *praesentibus* seu *absentibus*, pro diversa nempe locorum aut temporum conditione, actum jam supra ad Hymn. in Apoll. vs. 13. τοῦ Φοίβου &c. ἐπιδημήσαντος. Nempe prout rursus hic Deus eadem Mileto quoque ἀπόδημος seu *absens*, & alio profectus habebatur, juxta adductum & emendatum ad vs. 13. Hym. in Apollinem, Menandri Rhetoris ea de re locum, οἷον Ἀπόλλωνος ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ (non ἐπιδημίαι) τινὲς ὀνομάζονται παρὰ Δηλίοις καὶ ΜΙΛΗΣΙΟΙΣ. Hic vero de *Diana* dicitur, tanquam *Mileti praesente*, urbe alioquin, ut aliunde notum, fratri Apollini, ubi

claro *Didymei* nomine solemniter cultus, potissimum sacra. Ubi de *Delum* ac *Miletum*, ἀμφοτέρας ἱερὰς Ἀπόλλωνος, *utramque Apollini sacram*, dixit Aristides Serm. Sacr. p. 583. Quin Venus inter praecipua *Mileti*, quae luxuria olim ac libidinibus, unde natum ei juxta Pausaniam l. IV. pag. 583. exitium, diffluens, Numina olim habita. Quod arguunt etiamnum veteres, iique insignes *Milesiorum* nummi, in quibus subinde Venus occurrit nuda, tanquam Tutelare urbis illius Numen; cujusmodi videas in Antonino Pio apud Tristanum T. I. p. 600. & 602. ac praeterea qualem inspeximus in insigni Severi nummo e maximorum genere, ac in altero insuper Faustinae junioris, utroque in Gaza Gallorum Regia. Neque minus tamen viguit itidem apud *Milesios Dianae* cultus, ut liquet etiam ex eadem veterum nummorum, qui ab iis percussi fuerunt, penu, qualis occurrit in Trajano ejusdem Cimeliarchii Regii, ubi Diana, stans spectatur, quae cervi hinnulum tenet (& quale alioquin Didymei quoque Apollinis symbolum, ejusmodi nempe hinnulum dextra gestantis in aliis Milesiorum nummis comparet, ac de quibus alibi egimus) quodque ad innuendum apud Milesios communem Dianae & Apollinis cultum haud male refert eruditissimus Harduinus, de Nummis Urb. illustratis p. 327. Verum, quod continuo hic a Callimacho additur, de tradita *Mileti* origine, seu deductis eam in urbem, duce & auspice Diana, colonis; eam proinde ut Ἀρχηγέτην a *Milesiis* cultam ibique frequenter ἐπίδημον seu *praesentem* creditam, abunde etiam arguit, quod solemne Dianae Festum, de quo mox, sacrum inde apud Milesios fuerit.

Ibid. & vs. 226. ποιήσατο Νηλεὺς Ἡγεμόνην] De *deducta* Miletum a *Neleo* Atheniensi Codri filio *Colonia*, haud obscura apud veteres mentio, Herodotum l. IX. c. XCVI. Strabonem l. XIV. p. 633. Aelianum V. H. l. VIII. c. V. Pausaniam l. VII. p. 398. Cononem Narrat. II. apud Photium Cod. CLXXXVI. Ammianum praeterea l. XXII. aliosque, notabiliter etiam in vetustis illis Epochis Marmor. Oxon. Epoch. XXVIII. prout lacunas commode ibi suppleverunt Viri docti: Ἀφ' οὗ ΝΗΛΕΥΣ ᾤκισε Μίλητον ἐν Καρίᾳ, λαὸν ἀγείρας Ἰώνων &c. *A quo* NELEUS *incoluit Miletum in Caria, gentem congregans Jonum* &c. Inde a conditore hoc *Neleo*, cum *Miletus urbs Nelei*, πόλις Νείλεω dicta a Theocrito, ut jam vidit Anna praestantissima, Idyll. XXVIII. vs. 3. tum *Milesii* appellati, quod observo, Νηλεΐδαι apud Apollonium Rhod. l. I. vs. 959.

> Νηλεΐδαι μετόπισθεν Ἰάονες ἱδρύσαντο
> Ἱερὸν,
> *Neleidae postea (seu a Neleo deducti) Jones erexerunt*
> *Templum:*

Minervae nempe, de qua ibi agitur, Jasoniae, & ad quem locum ab eruditis Criticis, Νηλεΐδαι de *Milesiis* explicantur, Μιλή-

σιοι

Digitized by Google

σιν δὲ συνοικίσαντες &c. Quod vero hic addit Callimachus de Diana ἡγεμόνῃ, seu *Duce* illius deductae Miletum Coloniae, ab hoc *Neleo* delecta, id pro recepto nobilissimarum apud veteres Coloniarum, qua de re supra ad H. in Apoll. vs. 55. more, ut Diis non Auctoribus solum vel Auspicibus, sed Ducibus etiam, idque sub variis avium aliorumve animalium figuris, Corvi, Cygni, Apis &c. eadem deduci crederentur. Hinc Νηλητς, in memoriam scilicet deductae Miletum, a *Neleo*, *Diana Duce* seu ἡγεμόνῃ, Coloniae solemne festum Deae illi apud Milesios sacrum; cujus praeter Plutarchum de Virtut. Mulier. qui Dianae licatum illud Festum, Νηληΐς a Milesiis dictum, docet, meminit insuper Polyaenus Stratag. l. VIII. c. XXXV. ἑορτῆς οὔσης παρὰ Μιλησίοις, ἣν ΝΗΛΗΙΔΑ καλοῦσιν, *cum Festum apud Milesios celebraretur, quod* NELEIDEM *appellant*; & cap. seq. XXXVI. sed quae loca jam occupavit Meursius in Graecia Feriata. Quo respexisse etiam videtur Athenaeus l. VII. p. 28. ubi Χησίαν Nympham, de qua mox, ait trajecisse, εἰς Μίλητον κατά τινα Ἀρτέμιδος ἑορτὴν, *Miletum, ad quoddam Dianae Festum.* Cujus autem Festi apud Milesios eam fuisse religionem arguit loco adducto Polyaenus, ut secessione facta & orto inde bello inter *Nelei* hujus posteros, & Jonas, qui Mileto relicta Miuntem transierant, hi nihilominus *Neleidos* hujus tempore, ad celebrandum illud Festum, Miletum, tanquam pacatis rebus, contenderent. De aliis vero & *Neleo* antiquioribus *Mileti* conditoribus, ut *Mileto*, a quo nempe urbi nomen, aut *Sarpedone*; variisque ejusdem urbis, pro varia ejus sorte, nominibus, qualia Πιτυοῦσα, dein Λελεγηΐς, post Ἀνακτορία, tandem Μίλητος, qua de re consuli possunt Apollonii Rhod. Enarratores ad l. I. vs. 186. Plinius l. V. c. XXIX. Pausanias l. VIII. p. 398. Stephanus, aliique, de quibus, inquam, agendi nunc non est locus. Ut mittam proinde, quod de *Mileto* urbe, tanquam a voce Hebraea מלט *milet*, *liberare*, eademque Ἀνακτορία a voce ἄναξ, seu a *salute* vel *servatore* dicta observat eruditissimus Steph. le Moyne Observ. in Var. Sacr. p. 134.

Vs. 227. Ἡγεμόνην] Nelei nempe *ducem* Dianam, Athenienses, uti mox addit, navibus Miletum deducentis, haud aliter ac Musae Apum specie, Cecropida, itidem, duce alio Codri filio Androclo, Ephesum, alterum Joniae ocellum, deduxisse dicuntur apud Philostratum Icon. lib. II. p. 793. Ἀθηναῖοι τὴν Ἰωνίαν ὅτε ἀπῴκιζον, Μοῦσαι ΗΓΟΥΝΤΟ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ἐν εἴδει μελιττῶν, *Athenienses quando Ioniam Coloniis frequentarunt*, *Musae* CLASSIS DUCES *fuere sub Apum specie*; ac unde *Apes* in Ephesiorum nummis passim signari, & quod a Pignorio jam observatum, alibi tradidi. Ἡγεμόνη itaque hic Diana seu vera Milesiorum Ἀρχηγέτις, pro nota fratris Apollinis ΑΡΧΗΓΕΤΟΥ, & de qua supra ad H. in eundem, qua in conditis, eo scilicet *Duce*, Coloniis colebatur, appellatione. Hinc ἡγεμόνης hujus Deae celebratus alibi etiam

cu-

cultus, cujus eo nomine Templum apud Ambraciotas exstitisse tradunt Polyaenus l. VIII. c. LII. de Deidamia, quae εἰς τὸ ἱερὸν ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ, *in Templum Dianae* HEGEMONES seu *Ducis* vel *Praesidis* confugit; & Antonius Liberal. c. IV. Ambraciotas dicit servitutem fugientes, Ἄρτεμιν ΗΓΕΜΟΝΗΝ ἱλάσασθαι, *Dianam* PRAESIDEM *placare.* Adde Arcadas, apud quos tum prope Acacesion, tum praeterea apud Tegeatas, Dianae ἡγεμόνης fana itidem exstitisse tradit Pausanias l. VIII. p. 513. & 531. Athenienses insuper, apud quos in sacramento Ephebοrum invocatam juxta alia Numina ἡγεμόνην, docet Pollux l. VIII. c. IX. p. 402. sed ubi male ἡγίμονα pro ἡγεμόνη legitur. Unde etiam factum videtur, ut ab Atheniensi Neleo, sub illius Athenis cultae ἡγεμόνης Dianae auspiciis, deducta crederetur Miletum Colonia, aut eadem Dea illius Praeses in posterum haberetur.

Vs. 228. Χησιὰς, Ἰμβρασίη] Duo hic *Dianae* epitheta prius, juxta Scholia ad hunc locum, a Sami promontorio Χήσιον dicto; alterum, a fluvio ad Samum *Imbraso.* Unde etiam Χησιεῖς dicti veteres *Sami* incolae, juxta eruditum Nicandri Enarratorem p. 57. Χησιεῖς πρῶτον ᾤκηταν ἐν Σάμῳ, *Chesienses primum habitarunt in Samo* insula; & apud ipsum Nicandrum Alexiph. p. 139. de insula Samo & Nymphis indigenis:

ΙΜΒΡΑΣΙΔΟΣ γαίης χιονώδεος, ἥντε κεράστης
Ἀμνὸς ΧΗΣΙΑΔΕΣΣΙ νέον σημήνατο νύμφαις.
Imbrasidos telluris nivosae, quamque cornutus
Agnus (Aries) CHESIADIBUS *indicavit Nymphis.*

Adde quod similiter Χησιὰς dicta occurrat Nympha, e qua nempe & *Imbraso* Sami fluvio nata ferretur virgo Ὠκυρόη, quae Apollinem fugiens, Miletum ad Dianae Festum, confugerit, juxta Athenaei ea de re petitam ex Apollonio Rhodio in Naucrateae, ut ibidem ait, κτίσει narrationem, l. VIII. p. 283. ubi inter alia τὴν γῦν Σαμίων πόλιν παραῤῥεῖν ποταμὸν ΙΜΒΡΑΣΟΝ.

Τῷ ῥά ποτ' Ὠκυρόην νύμφην περικαλλέα κούρην,
ΧΗΣΙΑΣ εὐπατέρεια τέκεν φιλότητι μιγεῖσα,

nempe IMBRASUM *fluvium adluere Samiorum civitatem;*
Cui Ocyrrhoen Nympham, virginem pulcherrimam,
CHESIAS *claris orta natalibus peperit, ex ejus concubitu* &c.

Quod alioquin utrumque Dianae datum hic a Callimacho epitheton Χησιὰς, Ἰμβρασίη, magis utique *Junoni Samiae*, tutelari, ut aliunde notum & ex antiquaria etiamnum penu, Samiorum Deae convenire videretur, quaeque Ἰμβρασίη etiam dicta ab Apollonio Rhod. l. I. vs. 187. Ἰμβρασίης ἕδος Ἥρης, *Imbrasiae sedes Junonis*, ac similiter apud Nicandrum, circa finem Alexiph. Ἥρης τ' Ἰμβρασίης, *Junonis autem Imbrasiae*, seu *Samiae* &c. Immo ad quem fluvium *Imbrasum* sub vitice nata ferebatur, juxta Pausaniam l. VII. p. 402. eadem Juno. Verum eximie

mie cultam quoque a *Samiis* Dianam, cum inde liquet, quod ab iis Cydoniae in Creta οἰκισταῖς, Metropoleon more, Dictynnae Dianae sacra eo fuisse delata, ex Herodoto vidimus ad vs. 197. hujus Hymni; tum praeterea, quod, ut id alibi ab eodem traditur, nempe l. III. c. XLVIII. ad Templum Dianae Sami confugerint, idque Samiorum suasu, trecenti Corcyraeorum liberi, qui Sardes a Corinthiis evirandi mittebantur, & qui inde loci seu asyli religione ab ea contumelia immunes evaserunt. Quibus addi insuper hic debet, quod praeter ea, & qua de re jam supra obiter actum, quae Junoni ac Dianae communia, ac unde utraque LUCINA & Εἰλείθυια, seu pro eodem parturientium Numine vulgo habita, magnam insuper huic Callimachi loco facem praeferre videantur veteres, iique insignes nummi, in quibus idem ferme *Diana* (qualis nempe *Ephesiae*, aut vero *Pergaeae* peculiaris Deae illius in antiquis id genus monumentis habitus) & *Junonis Samiae* spectatur, velatae scilicet mulieris cum calatho in capite, duobus praeterea verubus suffultae, & in nonnullis etiam Samiorum nummis, cum dimidia Luna tum in capite, tum ad pedes, clarissimo proinde *Dianae* symbolo. Quod ne fortuito a me dici quis putet, & praeterea ut hasce observationes, insertis totidem veluti tessellatis gemmis, subinde exornem, suumque eadem opera praeclaris antiquitatis studiis pretium, oblata quacunque ejus rei facultate, pro virili parte adferam, en hic duas *Dianae* ac *Junonis Samiae* icones; unam expressam in veteri Samiorum nummo Antonini Pii cum velo, calatho, duobus, quibus Dea innititur verubus, & quod hic praecipuum, dimidia Luna eaque cum supra caput, tum ad pedes sculpta; alteram Gordiani Pii, cum Junonis Samiae stantis cum calatho & verubus in ejusdem aede effigie, modio praeterea cum spicis, & in utroque nummo Regiae Gallorum gazae, cum inscr. CAMIΩN *Samiorum*.

Ita

Ita jam res liquida, cur eaedem hic Dianae, quae alioquin *Junoni Samiae* erant peculiares appellationes, a Callimacho tribuantur; quod equidem, quamquam aliqua notatione dignum, non adtigerant priores editores, ac simul comprobatur id quod a Servio dictum ad Georg. l. I. vs. 5. *item* LUNAM, *eandem* DIANAM, *eandem Cererem*, *eandem* JUNONEM, *eandem Proserpinam dicunt.*

Vs. 229. πηδάλιον νηὸς] Nihil faciunt ad illustrationem hujus loci, quae ad eundem e Strabone ac Pausania notat vir doctus; nempe de duobus templis Dianae ab Agamemnone conditis; uno in ignobili oppido, non procul ab Epheso; altero Megaris, post reditum a Trojana expeditione. Meminit hic enim Callimachus non conditi Dianae ab illo Heroë templi, minus autem post ejus a Trojae excidio reditum, sed sacrati ab eo in aede hujus Deae in Aulide, *navis gubernaculi*, quam nempe ibidem, Dianae voluntate adversi detinebant cum reliqua Graecorum Classe venti, in ipso ferme profectionis ad Trojam limine. Factum id proinde ab Agamemnone, ad placandam Deam, utque eandem propitiam ad perficiendum reliquum navigationis ad Ilium cursum experiretur. Solita vero in Deorum Fanis reponi id genus donaria, cum tralatitium, & e Pausania maxime ac ubique ferme apud eundem obvium; tum supra obiter etiam dictum ad vs. 220. de servatis in Arcadia apri Calydonii dentibus. Ut ergo *navis clavus* hoc loco, inter sacra id genus κειμήλια dicatus; sic ancora a Mida inventa Ancyrae in Jovis templo sacrata, teste eodem Pausania l. I. p. 8. & funiculus e comis Thraciarum mulierum, quo navis Herculem vehens Erythraeas adducta, ibi in aede illius Dei reconditus, ab eodem Auctore dicitur l. VII. p. 406. Ita ipsum navigium, quo Theseus salvus Athenas rediit, usque ad Demetrii Phalerei aetatem, Athenis servatum, veteribus nempe lignis sublatis, & aliis validioribus suffectis, tradit in Theseo Plutarchus. Ut taceam studiose inprimis a Graecis adservata, quotquot exstare credebantur, belli Trojani monumenta; sicuti Equi Durii Athenis in arce, juxta Pausaniam p. 402. ipsa instrumenta, quibus ille ab Epeo fabricatus, in Templo Minervae prope Metapontum; praeterea arma Diomedis & sociorum Graecorum ad Trojam, secures insuper aereas, in alio Minervae fano circa Dauniae loca, recondi tradit Aristoteles Θαυμ. Ἀκουσμ. cap. CXXIV. In quam classem referri etiam debet Achillis hasta, Phaselide, in aede itidem Minervae; Machaonis ossa a Nestore servata, teste rursus Pausania p. 163. & 215. tum Diomedis clypeus Argis (& de quo, ut & de advecto ab eodem Trojano Palladio, dicetur infra Hym. in Lav. Pallad. vs. 38.) solemni pompa gestari ibidem solitus.

Vs. 230. Μιλήτῳ ἐπλοίης] Μιλήτῳ, quae vox apud Homerum, juxta veteres ad eum Criticos, & quibus suffragatur ὁ πάνυ de

modo

modo usus. p. 144. de *dote* seu *donis in dotem* datis dicitur, appellatum etiam de quibusvis *donis*, aut vero *ludicris*, quibus vel Dii vel homines, vel ipsi infantes placabantur. Hujus rei luculentus testis Apollonius Rhod. apud quem eodem modo pro παιγνίοις seu *ludicris*, qualia Jovi adhuc infanti, aut vero Veneri ad oblectandum data, ut l. III. vs. 135. & 146. & ad quem postremum locum Critici, μείλια τὰ παίγνια, δι' ὧν παῖδας μειλίσσεται, h. e. μείλια, *quibus infantes demulcentur*: modo pro muneribus, quibus Heroas Argonauticos, ad Phaeacum terram appulsos, mulieres illius tractus continuo, prout erga tantos hospites decuit, prosequi cogitant, nempe l. IV. vs. 1190.

> *Μείλιά τε χρυσεῖο, καὶ ἀλλοίην ἐπὶ τοῖσιν*
> *Ἀγλαΐην, οἵην τε νεόζυγες ἐντύνονται,*
> *Lautia etiam ex auro, aliumque praeterea*
> *Mundum, quo novae nuptae instruuntur.*

Alibi vero & opportunius quidem ad hunc Callimachi locum usus Apollonius eadem voce, quo denotaret *munus* Diis oblatum, ut placatis iisdem ac propitiis in reditu uterentur Argonautae. Exstat id eodem l. IV. vs. 1548. ubi Orpheus,

> Κέκλεθ' Ἀπόλλωνος τρίποδα μέγαν ἐκτοθι ΝΗΟΣ,
> Δαίμοσιν ἐγγενέταις, νόστῳ ἔπι ΜΕΙΛΙΑ θέσθαι,
> *Hortatur magnum Apollinis tripodem* E NAVI *depromtum,*
> *Diis indigenis, placabile pro reditu donum, sacrare;*

eruditi autem Critici ibidem, μείλια τὰ ὀνομαλίζεσθαι δυνάμενα δῶρα, τὰ ἱλαστήρια, h. e. μείλια *dona placandi vim habentia*, *propitiatoria* seu *placabilia*. Unde etiam clara mens hujus apud Callimachum loci, quo similiter dicitur Dianae sacratus ab Agamemnone, uti superiori versu, *navis clavus*, atque, ut nunc addit, μείλιον ἀπλοίης, seu tanquam *placamentum impeditae* hactenus a Dea, dum secundos illa detinet ventos, *navigationis* ad Trojam; haud aliter nempe ac eandem in rem invocatum dicit Apollinem Aeschylus Agam. vs. 153.

> *Μή τινας ἀντιπνόους*
> *Δαναοῖς χρονίας ἐχενῆδας*
> ΑΠΛΟΙΗΣ τεύξῃ,
> *Ne quas adversorum ventorum*
> *Graecis, diuturnas navium remoras,*
> *Navigationis difficultates creet* Diana;

sicuti de hac Dea id intelligendum monent ad postrema haec Tragici verba veteres Critici, & qua de re iterum agit vs. 196. Εὖτ' ἀπλοίᾳ κεναγγεῖ &c. *quando navigandi impotentia naves exhauriente, gravabatur populus Graecorum.* Quomodo similiter de eadem Graecorum classe in Aulide adversis ventis detenta, seu, ut ibidem quoque dicitur, ἀπλοίᾳ, idque donec placaretur Iphigeniae sacrificio, quod unum nempe μείλιον ἀπλοίης Diana,

na, apud Euripidem legitur, Iphig. Taur. vſ. 35. & ſequentibus.

Vſ. 231. Τεύκρον ἡνίκα νῆες Ἀχαιΐδες] Adducitur hic verſus a Tzetze ad Lycophronem p. 192. ſed ubi pro Ἀχαιΐδες legitur Ἀχαιῶν, quamquam haud opus ſit ea vocis mutatione Homero familiari. Utrumque enim apud Homerum obvium, Ἀχαιΐδες & Ἀχαιιάδες, & *Achaiades* apud Ovidium Ep. III. vſ. 71.

Vſ. 232. Ἑλένη Ῥαμνουσίδι] Athenagoras initio Apologiae: ἀλλ' ὁ μὲν Ἰλιεὺς θεὸν Ἕκτορα λέγει, καὶ ΕΛΕΝΗΝ ΑΔΡΑΣΤΕΙΑΝ ἐπιστάμενος, προσκυνεῖ, *ſed Ilienſis quidam Deum Hectorem praedicat, & HELENAM NEMESIN ratus, adorat.* Ad quem locum, *Adraſteam Helenam* hactenus ſe non legiſſe, adnotavit doctiſſimus Geſnerus; quod ab eo utique factum non fuiſſet, ſi hujus apud Callimachum loci ei forte occurriſſet memoria. *Rhamnuſida* enim aut *Rhamnuſiam* de *Nemeſi* ſeu *Adraſtea* dici a Graecis Romaniſque Scriptoribus, ut Ῥαμνουσιὰς Οὖπις, de qua ſupra ad vſ. 204. in Inſcr. Herodis Attici, & *Rhamnuſia virgo* aliquoties apud Catullum, vel tironibus notum; ut proinde eadem ſit apud Athenagoram Ἑλένη Ἀδράστεια, quae hic Ἑλένη Ῥαμνουσίς. Ad originem etiam illius appellationis Ῥαμνουσίδος vel Ῥαμνουσίας, pagi nempe in Attica, ubi colebatur *Nemeſis*, reſpexit Parmenio Anthol. l. IV. c. XII. Ep. LXXI.

Ἔνδικος ἱδρυνθεῖσα θεὰ Ῥαμνοῦντος ἐπ' ὄχθαις,
Juſta Dea erecta ad Rhamnuntis ripam;

ſitûs enim erat ad mare ille Atticae pagus, ut ex Pauſania etiam liquet l. I. p. 62. in quo conditum erat Nemeſeos fanum, ac erectum praeterea nobile Deae ſimulacrum, Phidiae opus, & quod juxta Plinium l. XXXVI. c. 5. *M. Varro omnibus ſignis praetulit.* Quum autem in eo Atticae pago, Jovem cum Nemeſi, quod innuunt etiamnum hic Scholia, concubuiſſe, indeque natam cum Dioſcuris Helenam fabularentur; hinc eadem *Rhamnuſia Helenae* mater, Leda autem ejus nutrix a Graecis habita, ut ait Pauſanias l. I. p. 63. Tzetzes praeterea ad Lycophr. p. 2. & quo reſpicit Plutarchus de Pyth. Oracul. p. 401. Τῶν δὲ Γραμματικῶν ἀκούσῃ τὴν Λήδαν Νέμεσιν, ut bene ibi Interpres, non Μνησινόην, *Grammaticos quoque audies Ledam, Nemeſin appellantes.* Ῥαμνουσὶς itaque illorum Auctorum fide dicta hic a Callimacho *Helena*, Attica proinde, non Spartana; & quam pro matre *Nemeſi*, aut ejuſdem inſtar, ab Ilienſibus cultam docet loco paullo ante adducto Athenagoras.

Vſ. 234. Ἄλλοι μὲν Κορίης] Vidit Pauſaniae locum Friſchlinus, ubi non Dianae quidem, ſed Minervae Κορίας aedes exſtructa in vertice montis prope Clitorios dicitur, & cujus alioquin Minervae Κορίας apud Arcadas dictae, meminit etiam Cicero de Natura Deorum l. III. c. XXIII. Adeo ut vel iſto graviſſimi Auctoris teſtimonio, nihil ſit in Pauſania mutandum, Ἀρτέμιδος.

nem-

Digitized by Google

nempe pro 'Αθηνᾶς; quamquam idem aut vicinus locus foret, ubi conditum alterum, de quo mox, Dianae 'Ημερίας aut 'Ημερησίας templum, a Callimacho & ipso Pausania paullo ante, nempe l. VIII. p. 485. traditur. Verum haud insolitum, ut diversis Gentilium Numinibus eadem subinde cognomina, quod paullo ante de Diana ac Junone vidimus ad vs. 228. tribuerentur; maxime ut Minervae ac Dianae, utrique ἁγνῇ, παρθένῳ, & ἀδμήτῳ, *castae*, *Virgini*, ac *indomitae* apud Poëtas dictae, opportune idem Κορίας nomen, a κόρη nempe, *virgo* seu *puella*, concedatur; Immo quomodo κόρη Τιτηνὶς, *Virgo Titania*, a Nicandro *Diana* dicitur Ther. vs. 13. Quae appellatio utrique forte in eodem aut vicino loco, eadem de caussa, indita etiam videtur; *Diana* quidem, quod in Scholiis ad hunc locum innuitur, ob liberatas ab insania in ejus aede, ut ait Pausanias, Proeti κόρας seu *filias*; *Minervae* autem, eidem nempe quae, juxta Phornutum, Διὸς Σύνεσις, item ὑγίεια Athenis antiquitus, teste Aristide H. in eandem p. 25. culta. Opportune proinde in memoriam ac durationem ejusdem beneficii, seu bonae ac sanae mentis illis Proeti filiabus redditae, utraque Dea, *Diana* ac *Minerva*, illo Κορίης nomine potuit eo in tractu sacrari. *Minervam* certe praecipue coluisse Arcadas, tanquam apud se natam & educatam, tradit eodem libro Pausanias p. 497.

Vs. 235. 'Αζείνια] Mons Arcadiae hic in Scholiis dicitur, quo nomine tamen nullus hactenus occurrit apud Geographos. Unde pro 'Αζείνια omnino 'Αζηνια vel 'Αζάνια hic legendum pridem vidi, inductus Stephani in ea voce notatione, ubi in 'Αζανια, nota etiam aliunde Arcadiae regione, fontem tradit exstitisse, in quem Melampus purgamina fertur injecisse, quando Proeti filias, de quibus hic agit Callimachus, purgare adgressus est. Quin insuper fons *Clitorius*; de quo loco paullo ante, in narratione hujus facti ab Ovidio dicitur Metam. l. XV. vs. 322. Unde obvia continuo & certa vocis hujus 'Αζηνια pro 'Αζεινια apud hunc Poëtam emendatio; & quam eidem quoque doctissimum Holstenium ad Stephanum non invidisse nunc animadverto.

Ibid. τὸν δ' ἐνὶ Λύσοις] Utroque modo hic scribitur Λύσοις, & in aliis veteribus libris, sicut in H. Stephani editione adnotatur, ac in Scholiis ad hunc locum, Λύσσοις, ubi praeterea dicitur casu recto efferri hoc urbis nomen, τὰ Λοῦσα, & quidem Herodiani, Grammatici nempe, auctoritate. Apud Polybium quoque Λουσῶν cum gemino σ, & loci incolae Λουσιᾶται dicuntur l. IV. p. 288. & 295. sicuti apud Stephanum, juxta veteres omnes libros Λουσοὶ, ut agnoscit postremus ejus editor Berkelius, quamquam Λουσοὶ in eodem expresserit. Apud Pausaniam vero l. VIII. p. 415. Λοῦσοι aliquoties hodie legitur qui intra Clitoriorum fines fuerint, & ubi a Melampode in Dianae aede liberatas ab insania Proeti filias, ab eo ac Stephano etiam traditur. Ad quod proinde *Dianae* in hac *Lusorum* vel *Lussorum* urbe fa-

 num,

num, cujus hic meminit Callimachus, illudque in summa religione ibidem habitum, respexit Polybius, dum refert eodem loco, ubi *Lussorum* meminit, quod Aetoli post direptos Cynaethenses Arcadas, προῆγον εἰς ΕΠΙ ΛΟΥΣΣΩΝ, καὶ παραγενόμενοι, πρὸς τὸ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἱερὸν, ὃ κεῖται μὲν μεταξὺ Κλείτορος καὶ Κυναίθης, ἄσυλον δὲ νενόμισθαι παρὰ τοῖς Ἕλλησι, *castra moverunt versus* LUSSOS, *&* *quum ad* DIANAE AEDEM *inter Clitorem & Cynaetham sitam pervenissent, quam Asyli religione Graeci colunt*, eos sacrum Deae pecus ac caetera circa fanum diripere contendisse; *Lussiatas* vero, data prudenter supellectilis parte, furorem impium Aetolorum, ne quid gravius in se consulerent, avertisse. Unde postea etiam p. 295. a Boeotis accusatos ait inter alia Aetolos, quod συλήσειαν δὲ τὸ ἐν ΛΟΥΣΣΟΙΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΙΕΡΟΝ, DIANAE TEMPLUM LUSSIS *expilassent*. Idem vero l. IX. p. 564. de alia ejusdem Templi direptione a Timaeo profecta &c. καὶ τὸ τῆς ἐν ΛΟΥΣΟΙΣ ΙΕΡΟΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἐσύλησε, DIANAE AEDEM LUSIS *spoliavit*; ubi rursus per unum σ vox eadem legitur.

Vs. 236. Ἡμέρη] Seu potius Ἡμερίη, prout legit hic Scholiastes, & addita quidem ejus nominis ut & alterius Κεφίης, Dianae iis in locis tributi ratione, διότι τὰς κόρας ἡμέρωσεν, *quod* nempe *mansuetas reddidisset* furentes antea Proeti *filias*; apud Pausaniam vero, non Ἡμέρα vel Ἡμερίη, sed Ἡμερασία inde appellata a Clitoriis Diana dicitur. Haud aliter nempe ac Diana Ἠπιόνη, seu *morbos mitigantis* nomine apud Epidaurios culta, teste Pausania l. II. p. 135. sicuti nempe sanitatis alioquin largitor & tutelare eorundem Numen, Ἤπιος, ut aliunde constat, & qua de re postea ad vs. 214. Hym. in Delum, ubi de ipso Apolline dicitur, ἤπιος ἔζηθι κόλπῳ, agendi erit locus. Illud vero hic ad curatas ab insania, seu ab *animo*, ut hic dicitur, *furo*, & quidem Dianae ope, has Proeti filias, ac inde Deam in beneficii illius memoriam Fano, sub nomine *Mansuetae* seu Ἡμέρας vel Ἡμερίης, cultam, notandum opportune, quod ab Hippocrate in Argum. libr. de Virginum Affectib. traditur, prolapsa nempe in dementiam virgine nubili; postea φρονησάσης δὲ τῆς ἀνθρώπου, τῇ ΑΡΤΕΜΙΔΙ πολυτελέστατα τῶν ἱματίων ΚΑΤΙΕΡΟΥΣΙ τῶν γυναικείων, *redeunte autem ad bonam mentem virgine, mulieres cum alia multa, tum vero etiam pretiosissimas vestes muliebres* DIANAE *consecrant*; idque, ut addit, Vatibus jubentibus. Quamquam non Diana quidem, sed Deum mater, Ῥέα καθάρτρια τῆς μανίας, *Rhea insaniae purgatrix*, dicatur a priscis ad Pindarum Criticis, Pyth. Od. III. p. 224. Ad quam alioquin Dianae Ἡμέρης hic dictae appellationem referri obiter etiam posset, quod ei, ut tradit, loco alia occasione adducto, Philostratus Icon. l. I. p. 774. πάντα ἩΜΕΡΑ καὶ μὴ δεδιότα τοὺς ἀνθρώπους, ut legendum jam vidit Interpres, seu *cicures omnes & hominem minime timentes bestiae*, ali in pascuis ad id delectis solerent.

Vs.

Vs. 238. παῤῥαλίη Ἐφέσυ] Ni potius Ἐφέσῳ legendum videatur, quum παῤῥαλίη seu παραλίη, *maritima* nempe seu ad mare sita dicta fuerit *Ephesus*, ut apud Dionysium, vs. 827.

Παῤῥαλίην Ἔφεσον μεγάλην πόλιν ἰοχέαιρα,

Maritimam Ephesum, magnam urbem sagittis gaudens Diana &c.

Hinc inscriptio etiam veteris nummi a Cl. Patino vulgati, ΕΠΙ ΑΡΧΙΕΡ. ΑΣΚΛΗΠ. ΕΦΕ ΠΑΡΑΛΙ ΣΜΥΡΝΑΣ, sicuti eam haud incommode supplevit vir eruditus de Num. Urb. Ill. p. 462. sed quod alibi docemus, minus commode explicat ac distinguit, quasi nempe ibi de tribus diversis locis ageretur, quorum *Pontifex* esset ille *Asclepius*, nempe *Ephesi*, *orae Maritimae*, *Smyrnae*. Utraque enim Urbis *Ephesus* ac *Smyrna* ad mare sita, inde παραλία utraque etiam dicta; sicut prior adducto modo e Periegete loco; Smyrna autem cum in nummo illo, ad discrimen nempe alterius superioris Smyrnae, seu τῆς ἄνω dictae, ut e Philostrato alibi docemus, ac praeterea haud semel eodem nomine a Smyrnaeo Rhetore appellata, pars nempe illius urbis maritima, Monod. in Smyrn. p. 458. ὦ κόσμοι παραλίας, non adeo ut Canterus vertit, *o marina ornamenta*, sed *o maritimae Smyrnae*, nempe *ad mare* (ut alibi loquitur Smyrn. p. 404.) *extensae*, quae cladem illam passa, *ornamenta*; ac iterum in Smyrn. p. 405. πάντα γὰρ ἤδη μέχρι παραλίας καταλάμπεται γυμνασίοις, ἀγοραῖς, *omnia deinceps ad maritimam* (seu ad extremam sitam in littore urbem) *gymnasiis*, *foris* &c. *resplendent*. Ac unde Smyrnaei καὶ οἱ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ seu *ad mare* a Philostrato dicti, de Soph. l. I. p. 531. Ita παραλία etiam Attica, *littoralis* nempe seu *maritima* apud Hesychium aliosque, sed qua de re plenius alibi. Quamquam παραλίη seu παῤῥαλίη possit hic etiam apud Callimachum *de ora maritima* ad Ephesum intelligi; haud aliter ac apud Strabonem de eadem legitur l. XIV. p. 639. ἐν δεξιᾷ ἐστιν ἡ Ἐφεσίων παραλία, *ad dextram est Ephesiorum ora maritima*, & mox δὲ ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, ἐστὶ καὶ ἡ Ὀρτυγία, *in eadem ora maritima paululum supra mare Ortygia est*, *lucus* &c.

Ibid. βρέτας ἱδρύσαντο] De simulacro solum Dianae hoc dicitur ab Amazonibus illic loci erecto, non de *Templo*, uti & apud Pausaniam, sed quem locum male accipit Interpres l. IV. p. 275. αἱ φήμην τὸ ΑΓΑΛΜΑ ἔχουσιν ΙΔΡΥΣΑΣΘΑΙ, καὶ ὅτι ἐκ παλαιοτάτου τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐποιήθη, *quas* (Amazonas) *fama fert Deae* SIMULACRUM EREXISSE, *& quod ab antiquissimis temporibus Templum illud fuerit conditum*; sicuti verti locus ille debuit & quod postremum, de *Templo* nempe, Amazonum ea in loca profectione vetustiori, alibi pluribus adserit, immo Deae illi Ephesiae sacra ibidem ab il is e Thermodonte mulieribus facta, nempe l. VII. p. 399. Templum quidem ipsum Dianae, praeter Pindarum aliosque ab Amazonibus conditum tradit, ubi παῤῥαλίης Ἐφέσου, loco paullo ante indicato, meminit Dionysius,

de qua re mox. Dianae vero hujus *Ephesiae simulacrum*, tanquam διοπετὲς potius, de quo Actor. XIX. vs. 35. quam ab Amazonibus, uti hoc loco dicitur, aut ab alio artifice, juxta Plinium l. XVI. c. XL. fabricatum, non summa solum religione, quod itidem exstat Actor. XIX. 27. sed ad ejus formam quoque passim in aliis Graecanici ritus urbibus sacratum. Quod tamen non e Strabone adeo, Pausania, aliisque priscis Auctoribus, quam e veteri & luculenta nummorum supellectile etiamnum, & qua de re nos alibi, obvium. Bene autem eos, ut obiter hoc addam, qui βρέτας indeclinabile existimabant, redarguit ad vs. 248. hujus Hymni, ubi de eodem Dianae simulacro agitur, eruditissima Fabri filia, adducto uno & altero, quae contrarium docent, Aeschyli testimonio, ubi βρέτη legatur; & quibus addi possunt ex eodem Tragico βρέτεα Eumen. vs. 80. & 172. βρέτει ibidem vs. 259. Ut mittam vocem βρετισσοτα ab eo usurpatam, Suppl. vs. 892.

Vs. 239. Φηγῷ ὑπὸ πρέμνῳ] Haud male ingeniosissimus Tan. Faber, ut e praestantissima ejus filia ad hunc locum discimus, legendum hic statuit in secundo casu, Φηγῶ ὑπὸ &c. Dorice pro Φηγοῦ, *fagi* nempe *trunco*. Dionysius autem Alex. vs. 828. non βρέτας quidem, quod confundi hic non debuit, sed νηὸν *templum* ipsum Deae Ephesiae, πρέμνῳ ἐπὶ πτελέης, *sub trunco ulmi*, conditum tradit vs. 827.

> Ἔνθα θεῇ ποτε ΝΗΟΝ Ἀμαζονίδες τετύκοντο,
> Πρέμνῳ ἐπὶ πτελέης, περιώσιον ἀνδράσι θαῦμα,
> *Ibi quondam templum Deae Amazonides fabricarunt*
> *Sub trunco ulmi, venerandum hominibus miraculum.*

Nisi eodem loco βωμὸν, ut praeferunt etiam veteres aliquot eiusdem Poëtae libri, sicut id in margine Stephanianae editionis adnotatur, pro νηὸν, *aram* pro *templo*, quod a doctissimo Is. Vossio ad Melam factum p. 85. legi placeat. Quod me utique haud invito etiam fiet, ni illud, quod in sequenti poëtae versu legitur, περιώσιον ἀνδράσι θαῦμα, *summe venerandum hominibus miraculum*, ad ipsum Dianae Ephesiae *fanum*, aut saltem admirabile Deae illius *simulacrum* potius, quam ad *aram* spectare videretur. Aliunde vero, e Stephano nempe, discimus dictum Ephesi locum, Πτελέην, in quo aedificatum fuit Dianae Templum, & a quo urbs ipsa Πτελέα fuit appellata; ut videre est in voce Ἔφεσος, ac praeterea in Πτελέα. *Sub trunco* autem *fagi* seu Φηγῷ ὑπὸ πρέμνῳ, erectum hoc Dianae Ephesiae ab Amazonibus simulacrum dicitur; seu, quod ait poëta, *sub tegmine fagi*, haud alieno etiamnum multis in locis more, quo vel Deiparae Virginis, vel ipsius Servatoris signum, arboribus subinde, vel ligno seu palo erecto adfigi consuevit. Neque mirum illud hic de eo Dianae signo *sub fagi stipite* sacrato videbitur; quum & ipsa nonnunquam nobilissima aliarum Dearum simulacra, sicuti Minervae Atticae, aut Cereris Fariae, nonnisi rudis palus seu truncus

Digitized by Google

cus exstiterint, juxta Tertullianum l. I. contra Nation. c. XII. *Quinimo distinguitur a Crucis stipite, Pallas Attica & Ceres Faria, quae sine forma, rudi palo & solo staticulo ligni informis repraesentatur*; prout idem locus in Tertulliani Rigaltiana, sed ante ab incomparabili Salmasio emendatur de Cruce p. 236. Quamquam ea de re sileat vir doctissimus in Observ. ad Varia Sacra p. 488. &c. a quo idem locus, prout a celeberrimo Jac. Gothofredo, qui primus illud Tertulliani opus vulgavit, sed parum emendate editus, ad eandem normam castigatus refertur. Ut sileam hic insuper φηγίνεον Πανὸς ἄγαλμα, *e fago Panis simulacrum*, cujus meminit Nicander apud Athenaeum l. II. p. 52. Neque enim *e fago* exstitisse ideo Dianae Ephesiae simulacrum, sed vel e *cedro*, juxta Vitruvium l. II. c. IX. cujus materiam optimam ad statuas tradiderat jam ante Theophrastus H. Pl. l. V. c. V. vel ex *ebeno*, aut juxta Mucianum, e *vite* seu *vitigineum* apud Plinium l. XVI. c. XL. idque signum, quod ibidem addit, *nunquam mutatum, septies restituto templo*. Ut illud addam postremo, nec alieno loco, aliam arboris speciem exstitisse Graecorum φηγὸν, aliam Latinorum *fagum*; illam enim inter quercuum genera, & quidem cujus lignum sit robustissimum, nec putredini obnoxium, apud Theophrastum referri H. Pl. l. III. & apud Grammaticos, sicuti Theocriti Enarratores ac Hesychium, Φηγὸς, ἡ δρῦς· φήγινος, δρύϊνος. Quod ibi ad Theophrastum monuit eruditissimus Palmerius; sed jam in Plinianis praeiverat ὁ πάνυ, ac inde ad eundem Theophrastum J. Bodaeus.

Vs. 240. πρῶτα πρύλιν ὠρχήσαντο] Armata nempe saltatio, prout decuit *Martias Virgines*, & qualem Curetibus supra tribuit poëta Hym. in Jov. vs. 52. πρῶτα πρύλιν ὠρχήσαντο. De duabus autem saltationis apud veteres speciebus, altera pacifica, altera militari videndus est Plato de Legib. l. VII. p. 815. & 874.

Vs. 241. σακέεσσιν ἐνόπλιον] Quod nempe *armatae saltationis* seu cum *clypeis* genus, Graecis olim & Barbaris fuit ex aequo familiare. Unde Athenis pueri cum *clypeis* saltare in Panathenaeis soliti, ut liquet ex Comico Nub. p. 179. ὅταν ὀρχεῖσθαι Παναθηναίοις δέοι αὐτοὺς τὴν ἀσπίδα &c. *quando saltare in Panathenaeis oportet, clypeum &c. protendens*; & ubi consuli possunt eruditi ejus Enarratores. Cujus insuper ἐνόπλιον seu *armatae saltationis*, Athenis in honorem Palladis fieri solitae meminit Plato de Legib. l. VII. p. 769. Fiebat autem eadem *saltatio* πρὸς ῥυθμὸν, ut liquet rursus ex alio Comici loco in eodem dramate p. 165. ὁποῖός ἐστι τῶν ῥυθμῶν κατ' ἐνόπλιον, *quis sit modus armatae saltationis ad rhythmum*; & similiter apud Thracas, de quibus Xenophon Ἀναβ. l. VI. p. 370. καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν τοῖς ὅπλοις, *& armati ad tibiam saltitant*. Unde minus insolitum id de *Threiciis Virginibus*, quales dictae a Marone Amazones Aen. l. XI. vs. 659. videbitur, quod hic ἐνόπλιον cum *clypeis saltasse* a Callima-

cho dicantur. Ut mittam, quod de Arcadibus ibidem ait paullo post idem Xenophon p. 371. ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο, κάλλιστα ᾖσάν τε ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι, *armis quantum potuerant, pulcherrime instructi, ad rhythmum incedebant, praecinente tibia modum armatae saltationi convenientem.* Addit vero ibidem inductam quoque saltatricem mulierem, quae pyrrhicham seu ἐνόπλιον cum levi clypeo, non sine ingenti adstantium plausu, saltaret. Quo autem metri genere uterentur, qui quatiendo clypeos ἐνόπλιον saltarent, docent veteres Critici ad dictum Comici locum, Nub. p. 165.

Ibid. & vs. 242. κύκλῳ στησάμεναι χορὸν] Quales ἐύκυκλοι seu in *orbem* veterum *choreae*, maxime in hujus Dianae (qua de re jam supra ad vs. 2. & infra adhuc vs. 266.) tum Cereris, aut aliarum quoque Dearum Festis peragi solitae, eaeque una voce χοροστασίας etiam dictae, sicuti infra Hymn. in Lav. Pall. vs. 66. ac alibi. Hinc agentes Thesmophoria apud Comicum in cognomine dramate mulieres p. 820. non Cererem ibi solum, Festi illius Deam, sed Dianam orbicularibus illis *choreis* dicuntur quoque celebrare:

> Πρῶτον ΕΥΚΥΚΛΟΥ ΧΟΡΕΙΑΣ εὐφυᾶ ΣΤΗΣΑΙ βάσιν,
>
> *Primum decentis in* ORBEM CHOREAE *concinnum* STATUERE *gressum;*

ac, ut continuo additur, ut chorus ille cum Apollinem, tum τοξοφόρον ΑΡΤΕΜΙΝ ἄνασσαν ἁγνὴν, *Arcitenentem* DIANAM *Reginam castam*, cantu celebret. Neque vero solum *concinno* illo pedum, ut ibi Comicus, seu, ut supra jam dictum, *ad rhythmum gressu*, sed manuum similiter decenti plausu, ac proinde, sicuti hoc in ἐνόπλιῳ seu *armata saltatione*, *clypeos quatiendo πρὸς ῥυθμὸν choreae* id genus peragerentur. Unde paullo ante dixit ibidem Comicus:

> Κοῦφα ποσὶν ἄγ' ἐς κύκλον,
> Χειρὶ σύναπτε χεῖρα, ῥυθμὸν χορείας
> Ὕπαγε πᾶσα.
> *Leviter pedibus move te in orbem,*
> *Manui conjunge manum, rhythmum choreae*
> *Observa undequaque.*

Quo spectat etiam id quod alibi apud eundem Comicum, ab ipso Choro ad saltandum prodeunte in Eleusiniis, ejusdem Cereris Festo, dicitur Ran. p. 233. Τὸν ἡμέτερον τρόπον, τὸν καλλιχορώτατον παίζοντες, non, ut ibi Interpres, *& nunc solito pede*, sed *nostro*, seu *consueto* ad rhythmum *modo*, *pulcherrimum chorum agentes.* Unde ἐνόπλιος illa, de qua hic agitur, Amazonum cum *clypeorum* motione *saltatio* seu πυῤῥίχη, dicta etiam χειρονομία, seu *manuum ventilatio*, teste Athenaeo l. XIV. pag. 631. καλεῖται δὲ ἡ πυῤῥίχη, καὶ ἡ χειρονομία, *vocatur etiam Pyrrhiche cheironomia*, seu *manuum exercitatio*; & similiter Pollux p. 106. χειρονομῆσαι

τὸ

τὸ πᾶν χειρῶν ἐν ῥυθμῷ (MSS. Vossii εὐρύθμως) κινεῖσθαι, h. e. χειρονομεῖσθαι, *manibus ad rhythmum moveri.* Hinc illud discrimen inter μέτρον & ῥυθμὸν, non quod ῥυθμὸς solum de *incessu*, uti ad Luciani Timonem existimavit eruditus ejus Enarrator Tan. Faber, sed prout tradit Anonymus in Hermogenem haud vulgo obvius p. 387. quod inter alia, καὶ κρότῳ χαλκείων καὶ κινήσεις δακτύλων, ῥυθμὸς ἐγεννᾶτο, *& pulsus aereorum crepitaculorum, & motio digitorum, rhythmus haberetur;* seu, ut antea in genere dixerat p. 381. ῥυθμὸν εἶναι μέτρον κινήσεως, *mensuram motionis*, sive pedibus proinde, sive manibus eadem fieret, & quae postrema σχήματα τῶν χειρῶν, *figurae manuum*, dicuntur apud Athenaeum l. XIV. p. 631. sed cum quibus proinde confundi non debet ῥυθμὸς κατὰ δάκτυλον, *rhythmus* nempe *constans e dactylo* pede, cujus meminit Aristophanes Nub. p. 165. quoque tibicines olim usos tradunt ibidem veteres Critici, & de quo etiam *rhythmi* genere mentio occurrit apud Plutarchum de Musica p. 1133. ubi Olympus dicitur, χρησάμενος τῷ ἁρματίῳ νόμῳ καὶ τῷ κατὰ δάκτυλον εἴδει, *usus curuli nomo, & ea specie, quae e dactylo constat.* De altero vero, cujus ibi mentio, ac, ut obiter hoc addam, ἁρματίῳ νόμῳ, & cur ita idem sit dictus, consuli potest Euripides in Oreste vs. 1385. ἁρμάτειον, ἁρμάτειον μέλος, *curule, curule carmen*, & Graeci Enarratores ibidem.

Vs. 243. λιγέαι σύριγγες] Nulla ferme olim apud Graecos juxta & Barbaros Deorum sacra, sine organica haud minus ac vocali Musica, & qua de re multa exstant praeclara apud Strabonem l. x. p. 467. &c. ubi inter alia observat, Platonem & priores Pythagoreos omne quod musicum, opus Dei censuisse. Unde apud Plutarchum etiam legitur libro de Anima e Timaeo p. 1031. quod antiquitus Theologi, Philosophorum vetustissimi, instrumenta musica in manibus Deorum seu signorum, quibus iidem exprimebantur, continuo reponerent; *non utique*, ut addit, quod *eosdem lyra* vel *tibia* (non ut ibi Interpres, *lyra* vel *cithara*) *ludere putarent; sed quod nullum Deo opus convenientius judicarent, quam harmoniam & symphoniam*, οὐχ ὡς λύραν τοῦ καὶ αὐλῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἔργον οἰόμενοι θεῶν, ὥσπερ ἁρμονίαν εἶναι καὶ συμφωνίαν. Inter ea autem instrumenta musica, tria olim praecipua; sicuti idem praeclarus Auctor observat libro de Musica p. 1136. *Cithara*, *Tibia* ac *Fistula*; unde tres Gratiae tria illa manu gestarent in simulacro Apollinis in Delo; additque ibidem, tradi Hyperboreorum sacra, adhibitis tibiis, citharis, ac fistulis, antiquitus in Delum missa. *Fistulae* nempe quae accinere hic dicuntur isti Amazonum choreae, *e* genere Instrumentorum, juxta *tibiam* (eaque, ut continuo addit Callimachus, antiquiores) quae nempe ἐμφυσώμενα dixerunt veteres seu ἐμπνευστὰ & cujus *fistulae* μονοκαλάμου inventorem Mercurium (quod ei etiam tribuit Hymnus in eundem Homero tributus vs. 509.) aut Seuthen quendam & Rhonacem Medos, sicuti πολυκαλάμου Sile-

Digitized by Google

num; illius autem, quae cera glutinatur, Marsyam tradit Athenaeus l. IV. p. 184. Quum autem τὰ ἐμπνευστὰ faciliora essent, teste Aristotele apud Athenaeum l. IV. p. 174. τοῖς ἐντατοῖς seu πολυχόρδοις, quae *tendebantur*; hinc antiquior etiam habitus priorum usus. Unde, ut ibidem ait, nempe Naucratites, multi, qui nunquam didicerant, *tibia* tamen aut *fistula* veluti pastores, ludere potuerunt. *Fistula* autem & quidem μονοκάλαμος eadem de caussa, *tibia* vetustior. Quae etiam *fistulae*, inductis postea *tibiis*, simul antiquitus in Pythiis retentae; quamquam dein a Telephone Megarico rejectae sint eaedem, uti docet Plutarchus de Musica p. 1138. Hinc λεπταλέαι, seu *tenues* dictae hic *fistulae*, quod nempe tenuis esset ac subtilis prae *tibiis*, earum sonus; quum *tibiarum* ferme βαρὺς φθόγγος, *gravis sonus*, immo βόμβος seu *strepitus* haud semel fuerit dictus, ut apud Athen. l. IV. 682. & XIV. 633. ipsa autem *tibia* inde βαρύβρομος, *graviter sonans* vel *strepens*, apud Euripidem Helen. vs. 1367. & similiter apud Comicum Nub. p. 143. μοῦσα βαρύβρομος αὐλῶν, *musa* seu *cantus graviter sonans tibiarum*, non ut ibi Interpres, & *suavi tibia cantu*. Quamquam ἡδυβόα αὐλῶν πνεύματι, *suaviter resonante tibiarum flatu*, dixerit idem Tragicus, Bacch. vs. 127. & alibi Heraclid. vs. 893. Λιγεῖα λωτοῦ χάρις, *suavis tibiae* potius quam *fistulae*, ut ibi Canterus, *gratia*. *Tibiae* enim, maxime Africanae, e *loto*, qua de re mox. Ad hunc autem *subtilem* seu *tenuem*, de quo hic Battiades, *fistularum sonum* illud Plotini Ennarrat. l. III. l. II. p. 270. ὥσπερ οὐδὲ ἐν ΣΥΡΙΓΓΙ φωνὴ μία, ἀλλὰ καὶ ΕΛΑΤΤΩΝ τις οὖσα καὶ ΑΜΥΔΡΑ πρὸς ἁρμονίαν τῆς πάσης σύριγγος συντελεῖ, *quemadmodum neque in* FISTULA *vox unica satisfacit: sed* MINOR *praeterea* DEBILIORQUE *requiritur, ad totam fistulae consonantiam conficiendam*.

Vs. 244. νέβρεια δ' ὀστέα τετρήνοιο] Unde simpliciter τὰ νέβρεια vocantur apud Plutarchum in Sympos. p. 150. ea *binnulorum ossa*, e quibus parabantur tibiae. Dictae etiam inde νέβρειοι αὐλοί, *ex binnulis tibiae*, ab Antipatro Anthol. l. IV. c. XXVIII. Ep. XIII. & quod Thebanorum inventum tradit Juba apud Athenaeum l. IV. p. 182. Θηβαίων δὲ εὕρημα φησὶν εἶναι Ἰόβας τὸν ΕΚ ΝΕΒΡΟΥ ΚΩΛΩΝ κατασκευαζόμενον ΑΥΛΟΝ, TIBIAM *autem, quae paratur* E TIBIIS HINNULI, *Thebanorum inventum esse tradit Juba*; cui consona etiam habet Pollux l. IV. c. X. p. 190. Θηβαῖοι μὲν αὐλὸν ΕΚ ΝΕΒΡΟΥ ΚΩΛΩΝ εἰργάσαντο· χαλκήλατος δὲ ἦν τὴν ἔξωθεν ὄψιν, *Thebani quidem* TIBIAM EX HINNULI TIBIIS *compegerunt, sed aere inducta erat pars ejus exterior*; & similiter qui id ab Athenaeo, quod ei solemne, hausit Eustathius, ad Iliad. Σ. pag. 1157. Unde Boeoti hominis verba apud Aristophanem Archarn. p. 412.

Ἱμεῖς δὲ ὄσοι Θῆβαθεν αὐλῆται πάρα
Τοῖς ὀστίνοις φυσῆτε,

Vos

Vos autem, qui adestis Thebani tibicines,
Osseis inflate tibiis &c.

ubi Critici, ὀςίνοις δὲ, ἔφη, ἐπεὶ τὸ παλαιὸν ἀπὸ τῶν ΕΛΑΦΕΩΝ ΟΣΤΩΝ κατεσκεύαζον ΤΟΥΣ ΑΥΛΟΥΣ, *Osseis autem, quandoquidem antiquitus* E CERVINIS OSSIBUS *fabricabant* TIBIAS. Quam in rem etiam Philostratus Vit. Apoll. l. v. c. VIII. p. 238. ubi simul alia, e quibus parabantur veterum tibiae, memorat, πότερον αὐτὸς ἐργάζεται ὁ ΑΥΛΟΣ, διὰ τὸ χρυσοῦ τε καὶ ὀρειχάλκου καὶ ΕΛΑΦΩΝ ΚΝΗΜΗΣ ξυγκεῖσθαι· Οἱ δὲ ὄνων, ἢ ἕτερόν ἐστιν, ὁ ταῦτα δύναται, *an efficit hoc* TIBIA, *quod ex auro, orichalco, aut* CERVORUM CRURIBUS, *vel asinorum juxta alios sit compacta.* De *tibiis* quidem ex asinorum, pro cervinis, ossibus, videndus insuper Plutarchus dicto paullo ante loco Sympos. p. 150. ubi inter alia de Naucratitae Aegyptii uti dicuntur tibiis ex asininis ossibus, idque iis vitio versum a Busiritis. Notae alioquin *tibiae* aliunde, quam ex horum animalium, aut elephantis etiam ossibus (prout, ut alia mittam, *tibia eburna* dicitur apud Propertium lib. IV. Eleg. VI. & similiter apud Athenaeum, de quo loco mox, ἐλεφάντινοι αὐλοί) paratae: ac frequentius ex *arundinis* seu καλάμου genere dicto inde αὐλητικοῦ apud Theophrastum H. Pl. l. IV. c. XII. aut e *buxo*, qualis tibia Phrygia apud Pollucem; aut e *loto*, prout vulgo, sicuti supra obiter, dictae Afrorum tibiae, ac unde Λίβυς αὐλὸς & Λίβυς λωτὸς, de *Libyca tibia* apud Euripidem Alcest. vs. 346. & Troad. vs. 544. Immo unde λωτὸς pro *tibia* passim apud veteres Tragicos sumitur. & quam vocem subinde Interpretes minus accurate per *fistulam* vertunt; quaeque *Africanae tibiae* dictae etiam ab Alexandrinis Φώτιγγες, auctore Athenaeo l. IV. p. 182. ac inde apud Eustathium pag. 1157. Neque vero novum, ad denotandas tibias, *perforata* hic dici ilia *binnulorum*, e quibus eaedem fiebant, *ossa*, seu νεβρεια ὀςέα τετρήνοιτο; sed minus forte alibi obvium, quod τοὺς καλουμένους ἐλεφαντίνους ΑΥΛΟΥΣ παρὰ ΦΟΙΝΙΞΙΝ ΑΝΑΤΕΘΡΗΝΑΙ, dictas *eburneas* TIBIAS a PHOENICIBUS, (primum nempe) PERFORATAS, tradat memorato modo apud Athenaeum loco Tryphon. Apud Hebraeos certe נקבים item חללים dictae *tibiae* vel *fistulae*, quasi *perforatae*; a duobus verbis נקב & חלל, quorum illud *perforare*, istud cum *prostratum* esse, tum αὐλεῖν praeterea seu *tibiis canere*, ut I Reg. I. 40. & Psalm. LV. 21. Ita *tibiae* etiam apud Graecos dictae subinde, ut ab Alcaeo l. I. c. XI. Ep. V. τρηταὶ δόνακες, *perforatae arundines*, & Epigram. I. ejus capitis, λωτοὶ πολύτρητοι, *tibiae cum multis foraminibus*, seu juxta Apulejum Florid. I. *pluriformi & multiforabili tibia*, ac unde Aristoxeni liber exstitit, περὶ αὐλῶν τρήσεως, de *tibiarum perforatione*, teste Athenaeo l. XIV. p. 634.

Vs. 245. Ἔργον Ἀθηναίης] Ideo nempe, quod Musica, ob singularem ejus ac divinam praestantiam, Deorum, ut ait Plutarchus

de Musica p. 1136. olim inventum haberetur; inde etiam factum, ut praecipua ejus instrumenta, Diis auctoribus continuo adscriberent. Hinc fistulae μονοκαλάμου, de qua supra, inventum Mercurio, sicut πολυκαλάμου Sileno; *lyrae* insuper & *chelyos*, eidem Mercurio; *citharae*, Apollini; πηκτίδος seu *fidium*, non somideo minus quam semifero Chironi, juxta Orpheum seu Onomacritum Argon. vs. 411. quamque alias Sapphus reperisse ab Aristoxeno apud Athenaeum dicitur, l. XIV. p. 635. πηκτίδος, uni e Musis; *tibiae* autem *rectae*, de qua hic nempe, *Minervae*; *obliquae* vero seu πλαγιαύλου, Baccho vel Pani tribuitur. Unde eam in rem Bion Idyll. III. vs. 7.

Ὡς εὗρε πλαγίαυλον ὁ Πὰν, ὡς αὐλὸν Ἀθάνα,
Ὡς χέλυν Ἑρμάων, κίθαριν δ' ὡς ἁδὺς Ἀπόλλων,
Quomodo tibiam obliquam Pan invenerit,
Minerva tibiam, chelyn Mercurius, & citharam dulcis Apollo.

Et tibiam quidem quod adtinet, qua ubique non aliud instrumentum in Deorum sacris, festis, aut agonibus iisdem dicatis, magis olim frequentatum, ejus inventum, sicuti hoc loco Callimachus, ad *Minervam* itidem referunt passim prisci Poëtae ac Mythologi; sed quam eadem ob oris visam inde, dum illam inflat, deformitatem continuo abjecisse dicitur. Hinc Apollo etiam a Minerva doctus tibia canere, juxta Plutarchum de Musica p. 1136. de quo tamen paullo ante dixerat, eum, non vero Marsyam, aut Olympum, aut Hyagnidem, *tibiae* vel citharae auctorem exstitisse. Alii vero iisdem Phrygibus, *Marsyae*, *Olympo*, vel *Hyagnidi*, aut vero *Seriti* Afro, aut juxta varios inductos tibiam inflandi modos, variis subinde tribuunt auctoribus. Sed nullum nobilius hodie de primis *tibiae* inventoribus, aut de tempore ejusdem repertae, monumentum versamus, Chronico dicto Oxoniensi, & quod utique, sicuti tot alia quae ad hoc argumentum spectant, praetermitti non debuit ab erudito de Tibiis veterum Commentatore. Exstat nempe locus ejusdem Chronici Epoch. x. Καὶ ΥΑΓΝΙΣ ὁ Φρὺξ ΑΥΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΕΥΡΕΝ ἐν Κελαινᾶις τῆς Φρυγίας, καὶ τὴν Ἁρμονίαν, τὴν καλουμένην Φρυγιστὶ, πρῶτος ΗΥΛΗΣΕ, καὶ ἄλλους Νόμους Μητρὸς, Διονύσου, Πανὸς, καὶ τῶν ἐπιχωρίων Θεῶν καὶ Ἡρώων, Ἔτη ΧΗΗΔΔΔΔΙΙ βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐριχθονίου, τὸ ἅρμα ζεύξαντος, *Et* HYAGNIS *Phryx* TIBIAS PRIMUS INVENIT *in Celaenis urbe Phrygiae, & Harmoniam dictam, juxta Phrygium modum primus* TIBIIS CECINIT, *& alios Nomos magnae Matris, Bacchi, Panis, & Deorum Patriorum ac Heroum Anno* MCCLXII. *regnante Athenis Erichtonio, qui currum junxit.* Mitto quae ad hunc locum a doctissimo Seldeno aliisque viris eruditis post eum sunt adnotata, & prostant in praeclara editione marmorum Oxoniensium, ubi eadem consulere poterit Lector. Illud solum addam, inde & ex adscripta quidem Epocha constare, cum primum *tibiae* inventorem (quod & apud alios Auctores, Plutarchum

chum de Musica p. 1136. Aristoxenum apud Athenaeum l. XIV. p. 624. & fusius apud Apulejum Florid. l. I. legitur) *Hyagnidem* a Graecis habitum; tum eum patria *Phrygem* & quidem Celaenis habitasse; tempus insuper repertae ab eodem *Tibiae* & Nomorum ad tibiam, in Deum Matris aliorumque Numinum ac Heroum sacra inductorum adscribi, & quidem juxta accuratos Thomae Lydiati calculos Anno Mundi conditi MMCCCCXCIX. h. e. temporibus Josuae. Adeo, ut apud Graecos, & juxta hunc Chronici Auctorem, *tibiarum* usus, longe utique recentior haberetur. Tubalcaini temporibus, a quo repertae dicuntur Gen. IV. 21. כנור ועוגב quod postremum a Chaldaeo Paraphraste אבובא *abbuba* redditur, & de *fistula* vel *tibia* (unde *ambubajae* pro αὐλητρίδες seu *tibicines* Tyriae apud Horatium l. I. satyr. II.) reddi ab Interpretibus consuevit. Ex Oriente certe, ut obiter hoc dicam, ad Graecos profluxere, sicuti aliarum artium, ita etiam prima & vetustissima quaeque Musicae organa; quod non dissimularunt praeclari inter Graecos Scriptores, & qua de re plenius quandoque alibi. Certe Aristoxenus, qui non de Musica solum, sed de Tibicinibus, Tibiis & Organis libros hodie deperditos ediderat, juxta Athenaeum l. IV. p. 182. & Strabo insuper l. X. p. 471. veterum Instrumentorum Musicorum nomina pleraque barbara ac peregrina fuisse observant, & Phoenicia quidem, praeter instrumentum Φοίνικα inde seu *Phoenicem* proprie dictum, aut Syriaca apud eundem Athenaeum Sopater & Juba, Thracia autem & Asiatica, dicto loco Strabo. Cujusmodi etiam ab iis inter alia recensentur νάβλα, σαμβύκη, ut & apud alios, κινύρα, quae utique non aliunde, quam ex Hebraeis fontibus petenda abunde liquet; seu e veteri eoque authentico Foedere, ubi eorum occurrit mentio, & sicut id a doctissimo Bocharto jam adsertum est de Colon. Phoen. l. VI. c. VII. Quibus addi etiam possunt Τύμπανον Hebraeis תף & תפים *Thoph* vel *Theeph* & *Thuphim*; ac praeterea Μάγαδις, ἀρχαῖον ὄργανον, ut apud Athenaeum dicitur l. XIV. p. 635. ac de quo, an e genere τῶν ἐντατῶν an vero τῶν ἐμπνευστῶν, seu *citharae* an *tibiae* species fuerit, prolixa exstat apud eum disputatio; cujus etiam, & quae prioribus seu ἐγχόρδοις, juxta majorem veterum consensum, omnino illud imputat ὄργανον, exstat descriptio apud Philostratum Icon. l. I. p. 746. Ejus autem vocis, quippe Graecis Auctoribus, Aristoxeno puta & Straboni, locis supra dictis peregrinae ac barbarae, & quam τὴν Μάγαδιν a *Magdie* quodam Thrace derivabat Duris juxta Athenaeum l. XIV. p. 636. origo videtur mihi haud obscura, a voce nempe Hebraea מגד מגדים *meged*, *megedim*, quae *rem pretiosam*, seu *omne in re aliqua eximium & praestans* denotat, Deuter. XXXIII. vs. 13. & Cant. IV. 13. Immo quod addere licet, hic opportune, non Phoenicum solum, *Tibiae*, quibus Adonin lugebant, dictae ab iisdem Γίγγροι vel Γίγγραι, teste eodem

Athe-

Athenaeo l. IV. p. 174. ſed *tibia* vocata in genere *barbara* apud Catullum Epithal. Thetid. vſ. 264.

Barbaraque horribili ſtridebat tibia cantu,

h. e. *Phrygia*, & unde etiam Horatius Epod. IX.

Sonante miſtum TIBIIS *carmen Lyra*,
Hac Dorium, ILLIS BARBARUM.

Qua in re nempe Latinis hiſce Poëtis praeiverant Graeci, ut Euripides Iphig. Aul. vſ. 576.

Βάρβαρα συρίζων Φρυγίων
Αὐλῶν Ὀλύμπου καλάμοις,
Canens barbaricos modos Phrygiarum
Tibiarum Olympi calamis,

quia nempe Phryx *Olympus*, unus e modorum ad tibiam inventoribus, ut e Plutarcho de Muſica aliisque notum, habitus; ac proinde ubi male a Cantero, ad majorem ſcilicet loci illius lucem, additur, *Olympico ritu calamos connectens*, quaſi non de Phryge illo *Olympo*, ſed de ludis *Olympicis*, ibi ageretur. Meminit vero alibi idem Tragicus, modo Φρυγίων αὐλῶν, *Phrygiarum tibiarum*, ut Bacch. vſ. 127. modo, ſicuti eorum mentio in adducto Chronici loco, Φρυγίων νόμων, Oreſt. vſ. 1428. & quomodo itidem modo Φρύγιος ῥυθμὸς, ut ab Anacreonte dicitur Od. LVI. ac denique Μητρῷον αὔλημα, ſeu *ad tibiam cantus in honorem Deum Matris* (cujus inventum Phrygi *Hyagnidi* tribuit etiam laudatum Chronicon) apud Phrygas receptus traditur a Pauſania l. x. p. 668. Quamquam idem ibi non *Hyagnidem* & *Marſyam*, ejus, ut aliunde conſtat filium, μητρῴου illius αὐλήματος auctorem facit; & quod alioquin Seriti Afro adſcribitur apud Athenaeum l. XIV. p. 618. ὃς κ. κατηύλησε τὰ Μητρῷα πρῶτος, *qui etiam primus tibia in Matrem Deum* (non Cercates juxta interpretem, qui aliter nuncupati) Hymnos cecinit. Idem vero τὰς Φρυγιστὶ ἁρμονίας, *harmoniae ad Phrygios modos*, de quo in eodem Chronici loco, meminit pariter, & cujus etiam auctores facit Phrygas, nempe Athenaeus l. XIV. p. 624. & inde, ut ibi addit, *Phrygias* fuiſſe pleraſque *tibicinum* apud Graecos appellationes. Mitto caeteroquin, quae in eodem Chronico Epoch. XXXV. dicuntur de Terpandro Lesbio, qui *Nomos ad tibiam* ſimul & *ad lyram* docuerit, & quos cum tibicinibus ſimul tibiis cecinerit. Quod multis poſt Hyagnidem ſeculis contigiſſe, cum ex iis, quae de hoc Terpandro, inſigni Muſico ac Citharoedo, aliunde ſunt nota (quem Lycurgo & Iphito, a quo prima inſtituta Olympias, coaevum facit Athenaeus l. XIV. p. 638.) tum ex adſcripta itidem Epocha conſtat, quae ad A. Mundi conditi MMMCCCL. refertur.

Ibid. & vſ. 246. ἔδραμε δ' ἠχὼ Σάρδεις] Fiſtulae nempe de quibus hic agitur, ſicuti tibiae inter ὄργανα ἔγχορδα, neque tamen gravis adeo toni, ut ille Epheſo *Sardes* usque, quae aliquot dierum intervallo erant a ſe invicem disjunctae, penetrare alioquin

quin potuerit. Verum id pari fide hic, ut supra ab eodem Poëta dicitur Cyclopum incudem in Lipara Insula tundentium strepitu, personare non Aetnam solum & Siciliam reliquam, sed Italiam insuper & Corsicam. Neque mirum *Sardium* fieri mentionem, tempore hujus Amazonum eas in oras, Ephesi puta ac Smyrnae, profectionis; quae nempe urbs prima cunarum Jovis testis Bacchique nutrix a Macedonio dicitur Anthol. l. IV. c. XXVIII. Ep. XIX. Μάρτυς ἐγὼ πρώτη γενόμην Διὸς, *testis ego prima facta sum Jovis* &c. mox, αὐτὴ καὶ Βρομίῳ γενόμην τροφὸς, *ipsa & Baccho facta sum nutrix.* Strabo autem l. x. p. 625. eam recentiorem quidem Troicis temporibus, *antiquam* tamen vocat, ἀρχαίαν ὅμως, & sicuti Σάρδις ἀρχαῖαι, *Sardes antiquae*, dicuntur in Epigrammate Alexandri Aetoli apud Plutarchum de Exilio p. 599. Τάρνη nempe prius dicta, & eo nomine ab Homero indigitata Iliad. B. vs. 44. juxta brevia ad eum Scholia, quae & Ἴδη etiam aut Arx illius urbis, juxta eundem Strabonem p. 125. ac Plinium l. v. c. XXIX. appellata. Quamquam vero eadem urbs Lydiae caput exstiterit, ac *celebrari maxime Sardibus Lydiam*, dicat eodem loco Plinius, occurrit insigne & longius adhuc patens illius urbis elogium, in veteri nummo Gazae Gallorum Regiae, sed sequutis longe post Amazonas, quarum hic mentio, aetatibus, sub Gordiano nempe Imp. ut aliunde constat, percusso, & quem iam vulgavit, qui eum olim possidebat, in Selectis Numism. Cl. Seguinus, cum memorabili nempe inscriptione, de qua nos alibi, CΑΡΔΙC ΑCΙΑC ΛΥΔΙΗC ΕΛΛΑΔΟC Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC, *Sardis*, *Asiae*, *Lydiae*, *Graeciae Prima Metropolis.* Huic geminus etiam sed cum diverso typo in altera nummi area, videri potest in Itinerario Cl. Sponii; qualis nempe Romae exstabat apud Cardinalem de Maximis, mirifice, dum viveret, omnis hujus veteris ac eruditae elegantiae studiosi ac periti, nec minoris, quam in eadem Urbe coram & prolixe olim sum expertus, humanitatis.

Vs. 246. ἐς τε νομὸν Βερεκύνθιον] Qui inter Lydiam & Phrygiam exstitisse in Scholiis ad hunc locum dicitur. Strabo l. x. p. 469. & juxta eum Hesychius, *Berecyntos* Φρυγῶν φῦλον, *Phrygum genus*, statuunt. A Plinio autem prope Nysam ac Tralles *Berecyntius* tractus dicitur l. v. c. XXIX. & qui non ideo simul Nysae urbi & Marsyae proximus, a postremo ac erudito Plinii editore ac interprete dici debuit. A *Nysa* enim, quae haud procul Maeandro sita, ad amnem *Marsyam*, qui prope Celaenas & Apameam in Maeandrum influit, haud exiguus adhuc tractus interjacebat; & ad quem *Marsyam* amnem, situm montem *Berecyntium* tradit Plinius. Νομὸν autem Βερεκύντιον, (ita enim passim in veteribus libris legitur, non Βερεκύνθιον) *tractum* illum *Berecyntium* hic vocat Callimachus, pro Cyrenaei scilicet seu Alexandrini, qualis ille exstitit Poëta, more, juxta quem divisa antiquitus in varios Νομοὺς seu *Praefecturas*, Aegyptus, eosque variis nominibus, uti

uti ex Herodoto, Platone, aliisque constat, distinctos. A quo praeterea *tractu* vel *monte Berecyntio*, dicta etiam cum Cybele, Phrygia quippe Dea, *Berecyntia*, tum *tibia* ipsa, quae in ejus sacris seu Μητρῴοις, de quibus paullo ante invaluerat, ut apud Horatium l. IV. Od. I. *Berecyntiae delectabere tibiae*; h. e. *Phrygiae*, juxta Hesychii glossam, πρότερον Βερεκυντία ἡ Φρυγία, καὶ αὐλὸς Βερεκύντιος, *prius Berecyntia dicta Phrygia*, *& tibia Berecyntia*; & mox, Βερεκυντα βρόμον, Φρύγιον αὐλὸν, Σοφοκλῆς Ποιμέσιν, *Berecyntium sonum*, *Phrygiam tibiam vocat Sophocles in Pastoribus*. Βερεκύντες utique de *Phrygibus* olim dictos, erudite jam monuit ad Catullum vir longe doctissimus Is. Vossius, & firmat adhuc alibi Hesychius emendandus, Βερέκυντοι (non Βερεκύνδαι) δαίμονες, οἱ Φρύγες.

Vs. 247. Οὖλα κατεκροτάλιζον] Obvia nempe verbi origine a voce κρόταλα, quibus juxta tympana & cymbala, locus erat in sacris Deae Phrygiae, & de quibus exstant corrupti adhuc, quamquam a magno Casaubono ex parte emendati, apud Strabonem Pindari in veteri Dithyrambo versus, l. X. p. 469.

Σοὶ μὲν κατάρχειν, μᾶτερ, πάρα
Μεγάλοι ῥόμβοι κυμβάλων,
Ἐν δὲ παλλακᾶν ΚΡΟΤΑΛΑ,
Tibi quidem primitiae sacrorum, o Magna Mater,
Adsunt quoque magni rhombi cymbalorum,
En etiam cinaedorum CROTALA,

sicut postremo versu legendum existimo, pro quo ibi καλλιάδων, voce Helladi hactenus ignota, legitur; nisi quis malit καλλαβίδων, quae vox de quodam *saltationis* genere, ex Aeschylo & Eupolide in deperditis dramatibus, ab Athenaeo adducitur l. XIV. p. 629. & 630. sed quum apud Hesychium καλαθοίδες dicantur, & qua de re ad titulum hujus Hymni, de quibusdam Hymnis in Dianam cani solitis; in illis autem Pindari apud Strabonem versibus, agatur de sacris Deae Phrygiae totoque eorum apparatu, omnino opportunior videtur ibidem, quam modo adtuli, παλλακᾶν pro καλλιάδων emendatio. Neque enim παλλακαὶ solum, unde Latinorum *pellices*, ut apud Demosthenem in Neaeram p. 535. dicuntur de *concubinis*, sed παλλακοὶ etiam de *amasiis* seu *cinaedis*, unde apud Hesychium, παλλακὸς, ἐρώμενος, apposite omnino ad hunc locum de *cinaedorum* nempe seu *Gallorum crepitu*, quem κροτάλοις edebant in his Matris Deum sacris: haud aliter ac de semiviris & circumforaneis Deae Syriae bajulis Apulejus l. VIII. *qui per plateas & oppida cymbalis &* CROTALIS *personantes* &c. Erant autem vulgo ex aere eadem *crotala*, unde κρόταλα χαλκοῦ apud Euripidem Cycl. vs. 204. & χάλκεα κρόταλα, quibus strepitum edidisse dicuntur Γαλλαὶ (quarum haud facile obvia mentio) Magnae Matris comites, in antiquis apud Hephaestionem versibus p. 40.

Γαλ-

Γάλλαι Μητρὸς ὀρείης φιλόθυρσοι δρομάδες,
Αἷς ἔντεα παταγεῖται, καὶ χάλκεα ΚΡΟΤΑΛΑ,
Gallae Matris montanae, thyrsos amantes sequaces,
A quibus arma quatiuntur, & aerea CROTALA.

Ubi Γάλλαι *effeminatos* seu *eviratos* illos hujus Deae ministros notant. Cum quibus vero aereis *crotalis* confundi non debuit *sistrum*, ficuti id ab illustri Scaligero factum ad Copae poëmatium vs. 2. *Crispum sub crotalo* &c. ubi nempe *aeneum crepitaculum*, quale ab Apulejo dicitur Metam. l. xi. & quo omnino *sistrum*, ut viderunt ibidem viri docti, describitur, ad *crotalum* retulit. Erant enim praeter *crotala*, *crepitacula* dicta a Graecis κρέμβαλα, & quae inter instrumenta Musica ψόφου μόνου παρασκευαστικὰ, *sonum solummodo excitantia*, ab Athenaeo recensentur l. xiv. p. 636. a Dicaearcho autem ibidem vocantur, χειροφανῆ κρέμβαλα χαλκοτέρικα, *demerata crembala aenea*. Sicuti vero obviae non solum *sistrorum* in priscis monumentis effigies, sed qualia *sistra* versantur adhuc hodie in Antiquariorum aut Principum Thesauris; ita non *tympana* tantum *cymbala*, sed κρόταλα quoque & κρέμβαλα, *crotala* & *crepitacula* nonnunquam (quorum nempe usus erat ad ciendum crepitum in solemnibus Deae Phrygiae aut Bacchi etiam sacris) conspiciuntur in antiquis, quae olim vidisse non semel juvit, marmoribus, & cujusmodi prostant in Cl. Sponii Miscell. p. 21. A quibus proinde vocibus, ut κροταλίζειν, hic a Callimacho dictum pro *crepitum*, non manibus quidem, prout *crotalis* alioquin factum, sed, quod hic dicitur, *pedibus ciere*; sicuti rursus ἀνακροταλίζειν, pro *applaudere* apud Athenaeum sumitur l. iv. p. 129. ἐφ' οἷς ἡσθέντες ἀνεκροταλίσαμεν τὸν νυμφίον, *quibus magnopere laeti, sponsum cum applausu laudavimus*.

Vs. 248. & 249. Θέμειλον Δωρόθεν] Aedificatum fuisse eodem in loco, ubi nempe Dianae signum ab Amazonibus erectum, sed non ab iisdem Martiis virginibus, hoc Ephesiae Dianae fanum a Callimacho dicitur. Quod postremum ut a Pindaro, sed praeter rei veritatem, traditum, redarguit Pausanias l. vii. p. 399. & quod proinde de aliis Auctoribus, qui idem tradidere, erit quoque statuendum, qualis est Mela l. i. c. xvii. ut de Dionysio Alex. de cujus ea de re loco actum antea, nihil hic dicam, qui idem cum Pindaro, de condita nempe ab Amazonibus hac Dianae sede, protulere. Neque certe una occurrit veterum de primis Templi hujus conditoribus narratio. *Croeso* quidem *indigenae* ac *Epheso*, Caystri scilicet fluminis filio hanc laudem tribuit dicto loco Pausanias; *Ctesiphonti* vero seu *Chresiphonti*, juxta veteres libros, Gnossio, & filio ejus *Metageni*, haud uno loco Vitruvius, sicut Praefat. l. vii. p. 125. & l. x. c. vi. & vii. Idem vero Χερσίφρων a Strabone dicitur l. xiv. p. 640. & similiter a Plinio l. xxxvi. c. xiv. alibi *Ctesiphon* l. vii. c. xxxvii. vel juxta antiquos codices, ut ad eum viri docti, *Cresiphon*, unde in

in Strabone etiam Χερσιφῶν pro Χερσίφρων legendum putat in Plinianis ὁ πάνυ. Ab eo autem *Ctesiphonte* vel *Chersiphonte* exstructum quidem, sed ab alio majus factum illud Templum, adserit itidem Strabo; nempe a Demetrio ipsius Dianae servo & Peonio Ephesio, qui hanc aedem a Ctesiphonte, ut hodie ibi legitur, & filio inchoatam perfecisse dicuntur apud Vitruvium Praef. l. VII. Addit vero Strabo, eodem Templo ab Herostrato combusto, aliud praestantius continuo ab Ephesis exstructum, eodem operis illius, qui & Alexandriae architecto *Cheiromocrate*, seu, ut e melioribus libris, (quod ad eum Strabonis locum adnotatur) restituendum patet, *Dinocrate*. Plinius autem dict. l. XXXVI. c. XIV. ducentis viginti annis a tota Asia factum, illud Templum tradit, & cui operi, antiquioris proinde hujus aedis, praefuerit ille dictus Chersiphon. Exstructum vero hic a Callimacho dicitur prope locum erecti ab Amazonibus *sub fago* Dianae simulacri. In solo autem palustri, ubi, teste etiam Theophrasto H. Pl. p. 47. constat φηγὸς facillime provenire, id factum memorat d. l. Plinius; alii in loco antea Πτελέα dicto seu *ulmis* consito, ut Dionysius ac Stephanus. In foro autem conditum idem Templum, e Creophilo, qui de hac aede scripserat, refert Athenaeus l. VII. p. 361. Eam vero aedem, ut obiter hoc addam, praeterlabebatur Sellenus fluvius, juxta Xenophontem. Ἀναβ. l. V. p. 360. & Strabonem similiter l. VIII. p. 387. Sed in quo postremo Auctore Σελλινοῦς pro Σελινοῦς, ac apud Plinium *Sellenantes* juxta Xenophontem, pro *Selinuntes*, legendum pridem monui Diss. de praest. Num. p. 486. & quod arripuit postremus ac eruditus Plinii Commentator.

Vs. 249. ἔτι θειότερον (ἔψι') ἠώς] Quod de hac aede dicitur, quae post Herostrati incendium, quo antiquior eadem, qua natus die Alexander, conflagravit, fuit refecta seu denuo condita; sicut id e Callimachi aetate sub Ptolomaeis, Philadelpho & Euergete, abunde colligitur, & de qua similiter agit, qui sub Augusto demum vixit, Dionysius Alex. vs. 829. σεβάσμιον ἀνδράσι θαῦμα, *venerandum hominibus miraculum*. Neque minus tamen antiquior illa aedes, Chersiphontis seu Cresiphontis opus, celebrata, quae ab Aristophane Nub. p. 162. πάγχρυσος οἶκος, *domus tota aurea*, dici meruit, & de qua etiam ait Livius, ubi sub Rege Servio exstructi in Aventino Dianae Fani meminit l. I. c. XLV. *quantum erat inclytum Dianae Fanum, id communiter a civitatibus Asiae factum fama ferebat.* Ad quod proinde respexit itidem loco jam paullo ante indicato Plinius l. XXXVI. c. XIV. *magnificentiae vera admiratio exstat templum Ephesiae Dianae, ducentis viginti annis factum a tota Asia*; postea, *operi praefuit Chersiphon architectus.* Ne de recentiori illo Dianae Ephesiae Fano, Alexandri temporibus & ab alio architecto refecto loqui eum quispiam putet, quod nec a Vitruvio etiam factum locis supra indicatis, ubi ab eo nobilissimae hujus aedis ejusque stru-

Aurae fit mentio. Quum tamen aliquot post seculis uterque ille Auctor vixerit, ab incensa illa priori Ephesina aede, Chersiphontis opere; nova autem eaque angustiore, uti e Strabone paullo ante vidimus, & qualis proinde eorum aevo exstabat, fabricata. Qua de re ita statuendum est, illo Herostrati incendio non conflagrasse totam hanc aedem, aut subrutam universam ejus mirabilem structuram; ita ut primi operis & architecti, qui ei praefuerat, laus ac industria, ex hominum conspectu plane evanuisset. Unde factum etiam videas, ut duobus locis, quibus de admirabili hujus templi, & quod tum adhuc erat miraculo, structura aut artifice agit Plinius, nempe lib. VII. c. XXXVII. & l. XXXVI. c. XIV. a *Cresiphonte* seu *Ctesiphonte*, primae scilicet ac antiquae hujus aedis, multis ante eandem ab Herostrato incensam aetatibus, ut e Strabone ac Vitruvio constat, architecto, non vero a Dinocrate, qui posteriorem demum exstruxit aut refecit, fabricatam, ut paullo ante vidimus, dicat. Mitto autem, quod valvae illius aedis e cupressu, quae per quadringentos annos durabant, meminerit idem Plinius l. XVI. sect. LXXIX. cujus alioquin rei a Theophrasto fit mentio, H. Pl. V. c. V. p. 109. Quidcunque enim de hoc Theophrasti loco statuatur, quem dum haec scribo, in eruditissima doctissimi Bentley ad Jo. Malalam Diatriba feliciter expensum video, illud utique liquidum, Alexandro M. σύγχρονον fuisse eundem Theophrastum. Unde etiam merito in praefatione de Homonymis, Plinium, ut minus fidum loci illius Interpretem, redarguit magnus Salmasius: frustra autem, quasi nempe ab utroque auctore Theophrasto ac Plinio, diversa omnino instituta esset narratio, posteriori suppetias in notis ad eum locum ferente, nupero ac erudito Plinii Interprete. Multa autem erant, quae hoc loco plane eximium Callimachi de eadem nobilissima toto orbe aede, qualis nempe suo aevo & a Dinocrate architecto refecta visebatur, elogium mererentur. Cujusmodi erat Deae, cui dicata erat eadem in toto illo Asiae tractu, praecipua quaedam religio ac celebritas; unde *Magna* Ephesiorum *Diana* dici ac praedicari, ut vel ex loco Actor. XIX. 21. constat, solita: ipsius praeterea Fani mirabilis, quam Vitruvius ac Plinius describunt, quaeque tota non conflagraverat, sed angustiori adhuc forma fuit restaurata, structura; Asiae ac Regum Alexandri successorum in eadem fabricanda ornandave studium singulare ac impensae: ejusdem Fani, quamquam postea refecti, cum antiquitas, celebris jam, teste Pausania l. VII. p. 399. ante Jonum ea in loca profectionem; tum magnitudo, quam commendat etiam hoc loco Callimachus, dum ἄφνειον θέμεθλον illud vocat, & tradit memorato supra loco Plinius, nempe l. XXXVI. c. XC. tum materia e cedro, cupressu, lapide candidissimo, auro praeterea, quo eadem coruscabat; & quae singula a memoratis aliisque insuper Auctoribus traduntur. Adde singularia, quae ad aedem illam ornandam collata erant seu

conferebantur undique aevo Callimachi, decora, nempe, signa, Imagines, Tabulas, Donaria omnis generis; adeo ut de iis dicat Plinius l. XXXVI. c. XL. *caetera ejus operis ornamenta plurium librorum instar obtinent, nihil ad speciem naturae pertinentia.* Accedebat insuper jus *Asyli* eidem Fano antiquitus indultum, ab Alexandro etiam ad stadium usque, ut ea de re Strabo l. XIV. 641. auctum & adsertum: Sacerdotum praeterea ejusdem aedis ex utroque sexu, epulonum insuper, seu qui Ἐσσῆνες ab Ephesiis, juxta Pausaniam l. VII. p. 476. appellati, praerogativae, castimonia, Sacrorum insuper & ceremoniarum peculiares ritus; Ludorum & Agonum, ad quos e toto orbe fiebat concursus, ibidem solémnia; Urbis denique ipsius, totius Asiae, minoris nempe appellatae, clarissimae celebritas, situs, frequentia, & quae singula alibi in nostra nempe, de Metropolibus Asiae Proconsularis, ad Ulpiani leg. 4. §. 5. D. de offic. Proconsulis, Diatriba, fusius expenduntur. E quibus praeterea hactenus memoratis abunde liquet, cur nullum hac ipsa aede cum *divinius*, tum ut mox addit, *opulentius fanum*, οὐδ' ἀφνειότερον dicat exstitisse Callimachus; & adeo quidem *ut facile ipsam aedem Delphicam*, de cujus Thesauris ac divitiis actum jam supra ad vers. 35. Hym. in Apoll. mirabile illud Ephesiorum *Artemisium* (sicuti eandem aedem vocat Strabo p. 641.) *superaret*, ῥέα κεν Πυθῶνα παρέλθοι. Versus autem Homeri, qui ad illustrandum hunc Callimachi locum in Scholiis adducitur, exstat Iliad. I. vs. 404. ubi nempe ab Achille dicitur, se prae legitima uxore & paternarum Pelei facultatum possessione, opes omnes parvi pendere,

> Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει
> Φοίβου Ἀπόλλωνος, Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.
> *Nec quantas opes lapideum limen jaculatoris intus continet*
> *Phoebi Apollinis in Pytho saxosa,*

seu ejus apud Delphos aede.

Vs. 252. Λύγδαμις ὑβριστὴς] Quem nempe cum Cimmeriorum exercitu Joniam usque & Lydiam progressum, ac Sardes cepisse memorat Strabo l. I. p. 61. & apud eundem rursus Callisthenes l. XIII. p. 627. Quod tamen contigisse praeter illius urbis Arcem tradit Herodotus l. I. c. XV. ubi itidem illius Cimmeriorum in ea loca expeditionis meminit. Hesychius autem ab eodem *Lygdami* incensum refert Dianae Templum, Λύγδαμις· οὗτος ἔκαυσεν τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, *Lygdamis, qui combussit Templum Dianae*, puta Ephesiorum, a quo tamen abit proximis, uti videbitur, versibus, Callimachus; & de quo facto silent insuper Herodotus ac Strabo; quorum ille etiam alibi, nempe l. I. c. VI. nullas in ea expeditione a Cimmeriis urbes expugnatas, sed per incursiones praedas tantum abactas refert.

Vs. 254. ναίουσι βοὸς πόρον Ἰναχιώνης] Eandem hujus *Bospori* Cimmerii ita appellati originem, a *transitu* nempe per illas fauces *Jus Inachi filiae*, tradiderat pridem iis versibus Aeschylus, quos

Digitized by Google

quos jam adduxit opportune ad hunc locum Anna eruditissima. Iidem etiam ab Ἐθνικογράφῳ Stephano referuntur in voce Βόσπορος. Alias vero ac diversas de *Bospori* nomine ac origine opiniones, e vetustioribus Auctoribus adducunt eruditi Apollonii Rh. Enarratores ad l. II. vs. 168. quas petere poterit ibidem lector, ac inter alia, πάντας τοὺς στενοὺς πορθμοὺς Βοσπόρους καλεῖσθαι, *omnia angusta freta dici Bosporos*. Ut mittam depictam *Bospori* imaginem, in Philostrati Icon. l. I. p. 748. Ἰναχιώνη vero seu *Inachi filia* hic dicitur ob metrum, quae κόρη Ἰναχεία *filia* aut *virgo Inachia* ab Aeschylo vocatur Prom. vs. 592. ab Euripide autem Suppl. vs. 629. πόρις seu πόρτις Ἰνάχου, idque non solum tanquam βουκέρως seu *cornigera vacca virgo*, ut illa a priori Tragico dicitur Prom. vs. 590. Inachi *vitula* seu *partus*, sed quod insuper apud eosdem Tragicos, βοῦς, μόσχος, δάμαλις, πῶλος, νεοσσὸς, σκύμνος, πόρτις denique aut πόρις, de *pueris puellisque* dici promiscue ferme soleant. Hinc alibi Aeschylus, non ipsam quidem *Jon Inachiam*, sicut dicto modo loco Euripides, aut similiter Lycophron pag. 191. sed ejus filium *Epaphum*, πόρτιν appellat vers. 42. δῖον πόρτιν, *divinum vitulum* seu *partum*, & rursus eodem dramate vs. 319.

Τίς οὖν ὁ δῖος πόρτις εὔχεται βοός;

Quis igitur se jactat divinum vaccae Jus vitulum seu *filium?* non, ut ibi Interpres, *gloriatur se fere* &c. De *Epapho* enim qui e Jovis cum βουκέρῳ illa Jo concubitu natus ac pridem denatus ferebatur, ibi est sermo, & qui etiam a Danaidibus, ut ipsis praesto adesset, illo Tragici loco fuerat invocatus.

Vs. 256. Οὔτ' αὐτὸς Σκυθίων δὲ παλιμπετὴς] Eum certe in Cilicia periisse tradit Strabo l. I. p. 61. nempe postquam ipse cum Cimmeriis ab Alyatte Lydorum Rege, fuit ex Asia, h. e. Joniae & Lydiae, quem invaserant, tractu, cum suis ejectus, teste Herodoto l. I. c. XV.

Vs. 257. ἐν λειμῶνι Καϋστρίῳ] Haud procul nempe Sardibus ab hoc Lygdami & Cimmeriis, paullo ante, ut modo dictum, expugnatis, sed inde mox repulsis. Sardibus enim *Caystri campus*, seu ut hic dicitur *pratum*, & similiter a magno hujus Battiadae imitatore poëta, Georg. l. I. vs. 384. *prata Caystri*, seu τὸ Καϋστριανὸν scil. πεδίον, una cum Sardiano & Hermi campis subjacebat, juxta Geographum l. XIII. p. 626. Notum enim cum saepe alibi, tum maxime a fluviis ea loca adluentibus non solum, sed pinguefacientibus, *Maeandro*, *Caystro*, *Hermo*, *Caico*, denominatos, qui in utroque eorundem fluviorum latere jacebant, *campos*, & quidem ab illuvie eorumdem fluviorum terrae adgesta, ut de iisdem alibi apud Strabonem Nearchus l. XV. p. 691. nempe

ἔνθα πεδίον Ἀσωπὸς ῥοαῖς
Ἄρδει, φίλον πίασμα Βοιωτῶν χθονὶ,
ubi Asopus campum fluentis
Irrigat, amice pinguefaciens Boeotorum solum;

 &

Digitized by Google

& ficuti alibi Euripides de Thessaliae fluvio, Hecub. vs. 453. Ἀπιδανὸν πεδία λιπαίνειν, *Apidanum campos pinguefacere.* Hinc Plinius l. v. c. xxx. *A Smyrna Hermus* CAMPOS *facit*, *&* NOMINI *suo adoptat.* Unde etiam Ἕρμιον ἀμπεδίον a Mimnermo apud Stobaeum Floril. ferm. VII. Sicut ἀμπεδίον Μαιάνδριον, apud Dionysium vs. 837. pro ἀνὰ πεδίον, cujusque *Maeandri campum* ab hoc *Caystri* fluvio irrigari ibidem tradit; & quos tractus illius *campos*, λειμῶνας seu *prata* etiam, ut hoc loco Battiades, de *Caystri campo* similiter vocat; cujusque versus proinde ea de re merentur hic adscribi:

Πολλοὶ γὰρ ΛΕΙΜΩΝΕΣ ἐν Ἀσίδι τηλεθόωσιν,
Ἔξοχα δ' ἀμπεδίον Μαιάνδριον, ἔνθα ΚΑΥΣΤΡΟΥ
Ἥσυχα καχλάζοντος ἐπιῤῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ.
Multa namque PRATA *in Asia virent*,
Praecipue vero in Campo Maeandrio, quo CAYSTRI
Placide strepentis influit limpida aqua.

Quomodo proinde dictum Καΰστρου vel Καϋστριανὸν (ut utroque nomine a Strabone vocatur p. 626. & 629.) πεδίον, *Caystri* aut *Caystrianus campus*, vel *Caystrius*, ficuti apud Comicum Acharn. p. 373. διὰ τῶν Καϋστρίων πεδίων ὁδοιπλανοῦντες, *per Caystrios campos palantes*, & quibus vicini erant alii *campi* dicti *Cilbiani.* Unde praeterea factum observo, ut Dii, qui in *campis* illis colebantur, in quibus nempe erectae erant eorum arae aut fimulacra, πεδιονόμοι seu *campestres* vel *pagani*, ad discrimen nempe τῶν ἀστυνόμων seu πολιέων & ἀγοραίων Deorum, qui in *urbibus* & quidem vulgo earum *foris*, templis ac aris facrari consueverant. Liquet id ex Aeschylo, & priscis ejus Enarratoribus, Sept. Theb. vers. 277. &c.

Ἐγὼ δὲ χώρας τοῖς πολισσούχοις θεοῖς,
Πεδιονόμοις τ', κ' ἀγορᾶς ἐπισκόποις,
Ego vero regionis urbisque custodibus Diis,
Paganisque, *&* *Fori praesidibus*,

ubi veteres Critici Deos πεδιονόμους dici observant, quibus nempe in lucis & campis qui erant iisdem facrati, habitare & coli contigerat; ac ubi proinde Dii πεδιονόμοι opponuntur iis, quos ἀστυνόμους seu *urbanos* idem Tragicus alibi vocat, Agamem. vs. 88. Verum quod propius ad hunc Callimachi locum facit, occurrit ejusdem *Caystri* fluvii (a quo *Ephesus*, ut tradit Plinius l. v. c. XXIX. *adluitur*, dictusque hoc loco sit λειμὼν Καΰστριος, seu Καΰστριον πεδίον) mentio in priscis iisque insignibus Ephesiorum nummis fub Severo cusis, cum inscr. ΕΦΕCΙΩΝ ΝΕΩΚ... ΚΑΥCΤΡΟC, *Ephesiorum Neocororum Caystrus*; & in alio, ubi Diana cum duobus Fluviis infra jacentibus, & epigraphe ΚΑΥCΤΡΟC ΚΕΝΧΡΙΟΣ ΕΦΕCΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Caystrus Cenchrius Ephesiorum Neocororum*, cujus postremi equidem nummi meminit eruditus Auctor de Nummis Urb. Ill. p. 166. sed non indicato, ubi idem ille prostaret, Museo. Exstabat vero insignis ille num-

Digitized by Google

nummus, & quem Romae versavi olim non semel in Cimeliarchio CHRISTINAE Augustae, dum Graecos illius Gazae nummos, male ut plurimum descriptos nec intellectos, ipse, impetrata ejus rei a rari exempli Regina facultate, ne dicam etiam mihi oblata, inspicerem, eorumque indicem in Cimeliarchii illius meumque simul privatum usum, ad eosdem refingerem. Quibus addi potest alius Ephesiorum nummus cum ejusdem *Caystri* effigie & qualem sub Valeriano, eidemque similem sub Gallieno, cusum protulerunt cum pluribus aliis in eruditae peregrinationis monumentis Sponius ac Wehlerus. Neque vero hic praetereunda *Caystri* hujus mentio, in vexato a viris magnis apud Propertium loco l. III. El. XXII.

Et qua Gygaei visenda est ora Caystri.

Ubi nempe pro *Gygaei*, sicut praeferunt illius editiones, Scaliger e vestigiis veteris libri legebat, *Et si quadrigae* &c. ut ad quatuor nobilissimas tum illius tractus urbes, *Ephesum*, *Smyrnam*, *Colophonem* ac *Miletum* id referri existimaret. Lipsius vero, *Et qua cygnaei* &c. nempe *Caystri*: quibus vero, & vulgata simul lectione, repudiatis, Is. Vossius, vir vere πολυμαθέστατος ad Catullum p. 109. legendum contendit,

Et si qua Phrygii visenda est ora Caystri,

quamque lectionem ibidem praefert priori a se alibi, ut ait, exhibitae, nempe ad Pompon. Melam. p. 85. *Et si qua Ortygii.* Verum ut de Scaligeriana hujus loci emendatione, quam nec mihi probari, ultro agnosco, neque uno adhuc telo, ob *quadrigas* scilicet illarum memoratarum ab eodem urbium, possum confodere, nihil dicam, haud meliori etiam talo stare illam Vossianam, *Phrygii* nempe *Caystri*, existimo. Neque enim *Phrygius* ille fluvius, sed Lydius, & cujus fontes non in *Phrygia*, sed in *Cilbianis jugis* juxta Plinium l. V. c. XXIX. siti; haud procul proinde a Tmolo monte ac Sardibus, adde & a Gygia palude, de qua mox. Unde etiam tradit Strabo p. 629. *Caystrianum*, quem nempe fluvius ille adluebat, *campum*, inter mediterranea & Tmolum incidere, versusque Orientem ei esse conterminum campum Cilbianum. Hinc idem *Caystrus*, Lydias demum urbes, & postremam quidem, de qua ante, Ephesum adluens, inde se in mare exonerabat: Unde inter alias ad hujus *Caystri campum* adjacentes Lydiae civitates, urbs *Hypaepa* a Strabone refertur l. XIII. p. 627. ΥΠΑΙΠΑ δὲ πόλις ἐστὶ καταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ Τμώλου πρὸς τὸ τοῦ ΚΑΥΣΤΡΟΥ ΠΕΔΙΟΝ, HYPAEPA *urbs est, qua descenditur a Tmolo ad* CAYSTRI CAMPUM. Unde lux, & qui simul Strabonem ac eundem urbis illius situm eximie illustrat, veteri nummo cujus ectypum omnis hujus antiquae & eruditae elegantiae peritissimo Morello nostro acceptum feret Lector, in quo nempe *Caystri* fluvii effigies signatur ac inscr. ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ ΚΑΥΣΤΡΟϹ: cuique ea occasione comitem addemus vulgatum in laudatis paullo ante *Kinerariis*

variis nummum, cum ejusdem fluvii effigie, ac nomine ΕΦΕ-CΙΩΝ ΚΑΥCΤΡΟC, *Ephesiorum Caystrus.*

Meminit vero ejusdem *Hypaepenorum* nummi, tanquam a se visi, sed in iisdem, ut opinor, optimi praestantissimique Morelli Schedis eruditus Auctor de Num. Urb. Illustr. p. 522. E quibus autem satis liquere arbitror, cur ea *Phrygii Caystri* emendatio in Propertio non sit admittenda; ut nec altera paullo ante memorata ejusdem viri, ingenio alioquin & doctrina praestantis, nempe *Ortygii*. Quam postremam etiam illud convellit, quod non *Caystrus*, sed alter prope Ephesum, & in nummo supra descripto memoratus fluvius *Cencbrius*, per lucum illum juxta Ephesum *Ortygiam* dictum laberetur, ut aperte id tradit Strabo l. XIV. p. 639. qui ubi de illa agit *Ortygia*, addit continuo, διαῤῥεῖ δὲ ὁ Κέγχριος ποταμὸς, *per eam Cenchrius fluvius labitur*, & unde similiter apud Tacitum Annal. l. III. c. LXI. ubi Ephesii inter alia in senatu praedicant, *esse apud se Cenchrium amnem, lucum Ortygiam, ubi Latonam partu gravidam* &c. Adeo ut si conjecturis ibi in Propertio esset locus, illam Lipsii, *cygnaei* nempe *Caystri* reponentis, omnino aliis potiorem arbitrarer: quum his oloribus abundaret totus ille tractus, ut observat loco paullo ante indicato Dionysius Alex. vs. 833. ac proinde, ut e Virgilio insuper liquet, cum vicina palus *Asia* appellata, tum ipse etiam *Caystrus*, de quo Georg. l. I. vs. 383.

& quae Asia circum
Dulcibus in stagnis rimantur PRATA CAYSTRI.

Adeo, ut *cygnus* vocetur *ales Caystrius* ab Ovidio Trist. l. V. El. I. alibi autem, ut Metam. l. II. vs. 283. de cygnis itidem dicat, *celuere Caystro*; & quibus praeiverat dudum Anacreon Od. LVII. Κύκνος Καΰστρου, *cygnus Caystri*. Ut mittam, quod *cygnaei* vox ab altera *Gygaei* minus recedat; ut ita proclivis fuerit librariorum unam pro altera reponentium lapsus. Sed ne loco tamen continuo moveatur recepta lectio *Gygaei*, illud suadet, quod non solum *Gyges* exstiterit haud ignotus Lydiae Rex, & ab eo etiam dicta in eo Lydiae tractu, *Gygaea palus*, seu Γυγίη λίμνη, cujus

cujus Homerus meminit, Iliad. B. vſ. 865. ſed illud potiſſimum, quod, uti ſupra obiter dictum, ac e Strabone abunde conſtat l. XIII. p. 626. haud procul ab eadem *Gygia* quae Κολὴ poſtea eſt appellata, *palude* eſſet *Cayſtrus* fluvius, immo ejuſdem *Cayſtri* ortus. Eadem enim *Gygia palus* infra XL. ſtadia a Sardibus juxta Geographum eodem loco erat ſita; ac proinde monti Tmolo & Cilbianis jugis, ubi *Cayſtri*, uti vidimus, fontes, vicina. Quae confirmat haud parum ac illuſtrat praeclarus eam in rem, & quem non adtenderunt viri magni, Nicandri locus Ther. p. 44. ubi Tmolus, *& Gygis monumentum*, Γυγίο τε σῆμα, ac praeterea *Cayſtri* ortus refertur, κὴ ἀντολαὶ εἰσὶ Καΰςρε, *& ubi oritur Cayſtrus*. Locum, ſi vacat, adeat Lector, & quae ad eum enarrat Graecus & antiquus Interpres, qui illud Γυγιο σῆμα, aut de *Gygio*, qui iis in locis regnavit, & cujus Hipponax meminerit, *ſepulcro* intelligendum monet; aut de *Gygia palude*, quae Lydiae eſſet ac Myſiae. Quibus inſuper illud ante jam excuſſum de *Phrygio* nempe pro *Gygaeo Cayſtro* abunde refellitur. Sed quibus forte nimium, quamquam ab hoc Callimachi loco haud alienis, praeter inſtitutum tamen longius, immoramur. Quamquam illud praeterea hic addendum ſit: nempe id quod ex eodem Callimacho refert Euſtathius Iliad. M. p. 1714. κὴ Καλλίμαχος ἐν ἐν ὑπομνήμασι, τὴν Ἄρτεμιν ἐπιξενωθῆναι φησὶν Ἐφέσῳ υἱῷ ΚΑΥΣΤΡΟΥ, ἐκβαλλομένην δὲ ὑπὸ τῆς γυναικὸς, τὸ μὲν πρῶτον μεταλλαξεῖν εἰς κύνα &c. *Callimachus itaque in Commentariis-Dianam refert hoſpitatam apud Epheſum* CAYSTRI *filium; ejectam autem a muliere, eam primo in canem mutaſſe*; dein, quod addit, reddita ei humana forma, eandem tamen prae pudore illius, qui ei contigerat, caſus, ſe ſuſpendiſſe, a Diana vero, proprio mundo muliebri illi circumpoſito, *Hecaten* appellatam.

Vſ. 258. Ἔφεσε τεὰ τόξα πρόκειται] Haud mirum τεὰ τόξα ad Dianam hic dici, quae *arma Dianea*, & *arma Dianae* (uti ſupra jam dictum ad vſ. 133.) a Gratio vocantur Cyneget. vſ. 252. & 457. ac unde τοξότις eadem jam ante appellata hujus Hym. vſ. 223. Iiſdem autem *telis* perpetuo ab eadem Dea, tanquam *Magna* Epheſiorum *Diana* Act. XIX. 21. *propugnari Epheſum* traditur; ſicuti ſequenti Hymno, Delum ab Apolline, nullumque firmius dari, quod continuo addit, vallum, ac ideo quidem, quod Deus ſit immotus & inconcuſſus; & de quo loco nos ibidem. Unde Tutelares & Cuſtodes Urbium Dii (quales nempe vocat Horatius *cuſtodes Numidae Deos* l. I. Od. XXXVI. aut Apollinem e Vulcano natum *cuſtodem Athenarum* Tullius de Natur. Deor. l. III. c. XXIII. &c.) paſſim ab iiſdem praecipua quadam religione culti, quique πόλιν aut γῆν ἔχειν vel κατέχειν Atticis, uti apud Aeſchylum Suppl. v. 711. Ariſtophanem praeterea, Thucydidem, Demoſthenem, alioſque dicebantur; ſub variis autem & peculiaribus, modo Πατρῴων, modo Ἐγγενῶν, ſeu Ἐγχωρίων, modo Ἀρχαίων, modo Πολιέχων, modo Σωτήρων, aut apud *Romanos*

Digitized by Google

nos similiter *Patriorum*, *Custodum*, *Tutatorum*, *Propugnatorum*, aliisque id genus nominibus, & quorum obvia in nummis ac lapidibus antiquis mentio, coli iisdem in locis consueverant. Unde haec Diana itidem cum ΣΩΤΕΙΡΑΣ, de qua jam ante, tum CONSERVATRICIS aut INVICTAE etiam appellationes in iisdem haud semel nacta conspicitur. *Ephesi* autem cum speciali πρωτοθρονίης, teste Pausania l. x. p. 686. elogio eadem culta. Verum ut illud mittam, quamquam ab aliis Auctoribus, sicuti ex adducto supra Hesychii loco liquet, traditum fuerit, incensam nempe ab hoc ipso Lygdami, Ephesiae Dianae aedem; illud utique Callimachi aevo constare poterat, non hanc vim habuisse ea *Dianae* hujus *Invictae tela*, ut confosso iisdem Herostrato, institutam ab illo ejusdem aedis conflagrationem impedirent. Unde etiam eadem Dea, dum nobilissimum illud ejus toto orbe fanum deflagraret, abiisse peregre, ἀπόδημ☉ nempe tum, non vero Ephesi ἔνδημ☉, est dicta; ab aliis autem minime esse mirandum, si domo absfuerit, quod Olympiadis in partu adesse voluerit, sicut id e Timaeo a Cicerone refertur de Natur. Deor. l. II. cap. XXVII. paullo vero aliter apud Plutarchum, ac ut frigidum Hegesiae cujusdam Magnesii dictum legitur, circa initia vitae Alexandri. Ut mittam, quod quamquam eadem Dea Γαιάοχ☉, seu *terram obtinens* vel *servans* fuerit, uti a Sophocle Oedip. Tyr. vs. 166. appellata, varios tamen terrae motus ab ea non averterit, quibus eadem dilecta *Ephesus* post Callimachi aetatem saepius concussa fuit & prostrata. Unde & inter eas Asiae civitates exstitit, quae Tiberii temporibus *collapsae nocturno motu terrae*, apud Tacitum dicuntur Annal. l. II. c. XLVIII. & *corruisse* apud Eusebium, seu ejus interpretem Hieronymum in Chronico.

Vs. 259. Πότνια Μυνιχίη, λιμενοσκόπε &c.] Citatus hic versus, sed paullo aliter a Tzetze ad Lycophronem p. 176. Ἄρτεμι Μυνιχίη, λιμέν☉ σκοπὴ, χαῖρε Φεραίη, quamquam nihil obstat, quin retineatur, sicuti in scriptis aut editis hodie Callimachi libris legitur, idem versus. Quum autem vox πότνια apud Homerum ejusque imitatores poëtas, Deabus, (uti supra Rheae, Hym. in Jov. & Dianae haud semel jam ante in hoc Hymno) aut Heroinis tribuatur, aut Matribus, iisque ferme Reginis, inde Cleophontem merito sugillat Aristoteles Rhetor. l. III. c. XXIV. qui πότνια συκῆ, εὐτελὲς πρᾶγμα. τὸ δὲ πότνια, θεαῖς καὶ θεοῖς ἁρμόζοντα, *ficus enim res vilis*, πότνια *autem Diis & divinis convenit.* Hinc verbum ποτνιᾶσθαι, de feminis quidem, male autem de viris, Diis supplicantibus, dici observat in Chrestomathia, postumo foetu a Cl. Meursio illustrata, Helladius p. 18. quod tamen promiscue a Graecis Scriptoribus, tam de viris, quam de feminis, ut praeter Philonem, Lucianum &c. apud Josephum Ἀρχ. p. 662. lin. penul. ed. Genev. & quidem subinde alios etiam quam Deos deprecantibus, dici constat. Quibus postremis accedit Eusebius de vit. Const. l. IV. c. LXIX. de Romanis, qui corpus Constantini

in

Digitized by Google

in regia urbe deponi deprecabantur; καὶ τῇ βασιλίδι πόλει κατατίθεσθαι ποτνιώμενοι. Non monerem, si vel uno verbo id ibi indicasset Cl. Meursius. Inde vero, ut alias magis obvias mittam, facta etiam vox ποτνιασμὸς, quae apud Strabonem, neque forte alibi facile legitur, l. x. p. 297. ubi conjungit Geographus τὰς θρησκείας τῶν θεῶν καὶ ἑορτὰς καὶ ποτνιασμοὺς, *Deorum cultum & festa & supplicationes*; & altera ποτνιάκαλος, quam Smyrnae tribuit Homerus in Epigrammate, quod in adscripta Herodoto ejus vita cum aliis nonnullis prostat,

Αἰολίδα Σμύρνην ἁλιγείτονα ποτνιάκαλον,

Aeolida Smyrnam mari vicinam, dominii venerandi.

Dianam vero λιμενοσκόπον quod spectat, de ea actum est jam supra ad vs. 38. ubi λιμένεσσιν ἐπίσκοπος, *portuum inspectrix*, eadem dicitur. Quae ratio est etiam inditae hic eidem Deae *Municbiae* appellationis, a portu, ut notum, Athenarum ita nuncupatae. Quod vero idem *portus* Μουνιχία, qui alias a Piraeo diversus ab Auctoribus antiquis traditur, hic in Scholiis dicatur μέρος τοῦ Πειραιῶς, τοῦ λιμένος τῶν Ἀθηνῶν, *pars Piraei, portus Athenarum*, inde factum quod idem portus, seu *Municbia*, cum Pyraeo esset conjunctus, ut id docet de eodem agens Strabo l. IX. p. 395. προσειληφυῖα τῷ περιβόλῳ τὸν Πειραιᾶ, *ambitu suo complexa Pyraeum Municbia.* Fani vero ibidem *Dianae Municbiae* conditi, alii *Municbum*, a quo loco nomen, ut Stephanus ac Suidas; alii Embarum quendam, sicut Pausanias, juxta Eustathium ad Iliad. B. p. 331. auctorem statuunt. Qua de re consuli potest eruditissimi Meursii libellus de Piraeo haud ita pridem editus. In ora autem Ephesiorum maritima situm etiam fuisse *Municbiae* hujus *Dianae* Templum, illudque ab Agamemnone conditum, tradit Strabo l. XIV. p. 639.

Ibid Χαῖρε Φεραίη] Φεραίη hujus Deae, praeter Pausaniam, qui eam extra Thessaliam apud Athenienses, Argivos & Sicyonios cultam docet l. II. p. 104. & 137. meminit etiam Lycophron p. 176.

Θύσθλοις Φεραίαν ἐξακεύμενοι θεάν,

Sacrificiis Pheraeam placantes Deam,

& quam ibi de *Hecate* dici, nata scilicet Jove & Pheraea Aeoli filia, tradit Tzetzes, additque praeterea, Φεραίαν vocari τὴν ἐν Φεραῖς τιμωμένην, *quae Pheris coleretur*; eam vero Thessaliae urbem (notam aliunde Admeti Regiam) suo aevo Σεῦρα nuncupari; cujus equidem postremae appellationis, an alius praeter hunc Graeculum meminerit, ignoro. Quae enim Σάειρα a Josepho dicitur Origin. l. I. c. XIX. a senioribus autem Σηὶρ, Gen. XXXIII. 15. Chananeae locus erat, non Thessaliae. De voce autem χαῖρε, qua Deam hic compellat, dicetur infra ad ultimum hujus Hymni versum.

Vs. 263. Οὐδὲ γὰρ Ἀτρείδης ὀλίγῳ ἐπεκόμπασε μισθῷ] Sic infra in Lav. Pallad. vs. 102. ut jam monuit Vulcanius, de mortali, qui Deum, nisi ipse voluerit, coram adspexerit, μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν με-

γύλῳ, *mercede id conspiciet magna*, nempe ubi μισθὸς pariter pro *poena* sumitur; & quomodo itidem *magna mercede* occurrit pro *magno damno* apud Tullium Tuscul. l. III. c. V. ubi inter alia, quae absurde a Crantore prolata memorat Cicero, illud legitur, *nam istuc nihil dolere*, NON SINE MAGNA MERCEDE *contigit*, *immanitatis in animo*, *stuporis in corpore*. Neque aliter Catullus Carm. LXXVII. MAGNO *cum* PRECIO *atque malo*; nempe juxta illud Donati ad Terentii Andr. A. III. Sc. V. *pretium pro stultitia est poena*, *pretium pro virtute est & lucrum*; quod idem de μισθῷ seu *mercede* pro *retributione* sumpta dicitur. Quem usum etiam vocis hujus *pretii* in malam partem accepti, e duobus Comicorum Latinorum locis (aliunde praeterea notum) adtigit hic opportune eruditissima Fabri filia. Neque aliter apud vetustos Graeciae Scriptores, ποινὴ & ἄποινον vel ἄποινα, tam de *praemio* quam de *poena* usurpantur; neque Pindari solum, apud quem, quod jam viderunt ejus Interpretes, priori ferme sensu utraque vox sumi consuevit, ut ποινὰ ἐξαίρετος καμάτων, *praemium eximium laborum*, Nem. Od. I. & alibi; ac similiter ἄποινα ἀρετῆς Pyth. Od. II. ἄποινα μόχθων Nem. Od. VII. νίκης ἄποινα Isthm. Od. VIII. seu *virtutis* aut *laborum* aut *victoriae praemia*. Sic apud Aeschylum Prom. vs. 176. ποινὰς τε τίσειν explicant veteres Enarratores, χάριτας ἀποδιδόναι, *beneficia* seu *praemium rependere*, ob eam, quam patiebatur Prometheus, atrocem injuriam seu poenam; alibi autem in eodem dramate vs. 223. κακαῖς ποιναῖς, *malis* seu *molestis poenis*, dicitur, quasi nempe aliae darentur ποιναὶ, quae non utique essent *malae*, sed χάριτες potius, ut priori loco Critici. Mitto alium utriusque vocis ποινῆς & ἀποίνων usum ex Homero & priscis Grammaticis notum, de *pretio*, quod ad redimendam poenam datur. Quo sensu etiam *poena* dicta videtur apud Propertium toties, ut notum, 'Ελληνίζοντα, l. II. c. VIII. ubi de Briseide Achilli ad eum placandum restituenda, injuriaque quae in ea eidem adimenda illata fuerat, resarcienda agitur,

At postquam sera captiva est reddita poena.

Quamquam & ibi *sera poena*, de *tarda* Graecorum in eadem Briseide restituenda poenitentia, haud male, ut a Passeratio factum, explicari etiam possit.

Vs. 264. μιᾶς δ᾽ ἓν παρθένον] Qua nempe sola παρθένου appellatione haec Dea subinde designatur, uti jam supra monui ad vs. 6. ubi infans adhuc a parente Jove petit, Δός μοι παρθενίην αἰώνιον, *da mihi virginitatem perpetuam.* Quo alioquin παρθένου nomine culta etiam altera innuba itidem (ut id quoque supra adtigimus) Jovis filia, sicuti apud Athenienses παρθένου Παλληνίδος appellatione, de qua Euripides Heraclid. vs. 1031.

Δίας πάροιθε παρθένου Παλληνίδος,

Ante templum divinae virginis Pallenidis;

quomodo ibi legendum, Δίας nempe non Δίκης, vidit jam in notis Canterus; & quibus verbis ad Minervam, non ad Dianam

respici

Digitized by Google

respici docet alter Tragici locus qui praecesserat in eodem dramate vs. 50. Παλληνίδος &c. Δίας Ἀθηνᾶς, *Pallenidis*, *divae Minervae*. Hinc eidem Minervae Athenis aedes Παρθενῶνος dicata, cujus meminit Pausanias l. I. p. 43. & similiter Philostratus Vit. Apoll. l. I. c. v. ὡς Ἀθήνῃσίν τι ἰδεῖν ἐστιν ἐν προδόμῳ τοῦ Παρθενῶνος. *ut Athenis videre est in vestibulo Parthenonis*, seu aedis Virgini Minervae sacratae.

Vs. 265. Οὐδὲ μὲν Ὠαρίων &c.] Ὠαρίων seu *Oarion* cum ἐπενθέσει litterae α ob metrum, qui vulgo Ὠρίων, utroque autem modo in Pindaro, nempe Nem. Od. II. & Isthm. Od. IV. dicitur. Unde ut hoc loco, ita apud Catullum, ultimo versu Comae Berenices, prout ille in optimis editionibus legitur,

Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion;

& apud Nicandrum ab initio ferme Theriac. ubi praeterea tentatae, quod de eo Horatius, Dianae, & inde non *virginea* quidem, quod addit ille post Homerum, *Deae sagitta domitus* dicitur, sed scorpionis ab ea immissi ictu interemptus. Meretur vero locus adscribi, ad pleniorem hujusce apud Callimachum lucem,

Τὸν δὲ χαλαζάοντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε,
Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα,
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ΩΑΡΙΩΝΙ,
Ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων.
Illum vero virgo Titania grandinosum immittit
Scorpionem stimulo aculeatum, quando furebat,
Boeotio OARIONI *malum fatum praeparans,*
Quum ille manibus inviolatam Deae vestem arripuit &c.

Quae plenius, & quidem in Insula Chio contigisse, ac praeterea, quomodo haec ad signa coelestia *Scorpionis* & *Orionis*, utriusque scilicet inter astra relati, referenda sint, docebit Aratus in Phaenomenis, & in Καταστερισμοῖς Eratosthenes, a quo tamen diversa ea de re narratio in Σκορπίος & Ὠρίων reperietur. In priori enim, id Colonae in Insula Chio, juxta Aratum, vult contigisse, ob Dianam in venatione indecenter attrectatam; in altero autem seu *Orione*, in Creta eam cladem ejusdem a Scorpione interempti, & a Tellure ideo immissam, quod praesentibus Diana ac Latona jactasset ille, se omnes supra terram feras interempturum.

Vs. 266. Μηδὲ χορὸν φεύγειν ἐνιαύσιον] De *choris* simul & *choreis* (neque enim ista semper olim simul juncta, χοροὶ inquam & χορεῖαι) cum in aliis Deorum, tum praecipue Dianae sacris, & quantum illa vel Deae, vel Nymphis ejusdem fuerint curae, dictum jam abunde ab initio hujus Hymni ad vs. 3. ac dein ad vs. 242. Hinc multiplices olim id genus *chori* a pueris, viris, senibus quandoque sicut apud Laconas, teste Plutarcho in Lycurgo, virginibus denique aut matronis etiam, ut in Dearum, & priorum quidem in Dianae potissimum Festis. Unde insanum quoddam Graecorum, maxime Atheniensium olim studium extitit,

stitit, quo in διδασκαλείοις ad id institutis, τὰ χορικὰ, in Dionysiis maxime, rite praestare, & juxta leges, quae de iis erant latae, & quarum subinde fit mentio apud Comicos & Oratores Atticos (ut de Platone sileam, libris de Legibus, maxime l. VI. VII. & VIII.) se decenter gerere addiscerent: nullisque praeterea impensis, in iis agendis a choragis parceretur. Adeo ut integras saepe facultates, & qua de re subinde queruntur Comici illi & Oratores, in iisdem profunderent. Ut proinde haud mirum sit, id a Callimacho circa finem hujus Hymni studiose moneri, ne scilicet *choros*, & quibus haec Dea impense delectari ferebatur, ullatenus omitterent.

Vs. 267. Ἀλλ' αὐτοὶ περὶ βωμὸν ἀπείπατο κυκλώσασθαι] Nempe in Gentilium Festis *circa Aram* Dei vel Deae, cujus erant solemnia, *choreae* illae in *orbem* agi solitae. Cujus ritus utique antiqua occurrunt, ut tot aliorum in sacris Gentilium, vestigia in veteri foedere, sicuti aut Hebraeorum circa vitulum aureum choreas ducentium, Exod. XXII. 19. aut filiarum Silo in solemnitate Domini anniversaria, Jud. XXI. 20. aut Davidis saltantis coram Arca, I Sam. VI. 30. Ea res vero, *chorearum* nempe circa Deorum apud Gentiles *Aras*, obvia in eorum monumentis. Hinc Iphigenia ignara adhuc fati, dum a patre Agamennone sacra, cujus futura destinabatur victima, facturo, jubetur prope lavacrum adstare, quaerit subito,

Στήσομεν ἀμφὶ ΒΩΜΟΝ, ὦ Πάτερ, ΧΟΡΟΥΣ;

Faciemus circa ARAM CHOREAM, *o Pater.*

Unde de *choreis* in honorem Apollinis, vulgo aut Delphis, aut in Delo, aut apud Boeotos institutis, agens Apollonius l. I. vs. 538. &c. addit continuo,

Φόρμιγγος ὑπαὶ ΠΕΡΙ ΒΩΜΟΝ ὁμαρτῇ

Ἐμμελέως κραιπνοῖσι πέδον ῥήσσωσι πόδεσσιν,

ad citharam simul CIRCA ARAM

Concinne solum citis pedibus quatiunt.

Qui mos inde etiam invaluit, ut coram dissectis victimae partibus, iisque arae accensae impositis, id genus circulares *Chori* agerentur; sicut in sacris in honorem Apollinis Ἑῴου seu *Matutini* ab Argonautis celebratis factum observat idem Apollonius l. II. vs. 703. κυκλικοὶ proinde χοροὶ apud Graecos iidem dicti, & quorum haud infrequens mentio apud Scriptores Atticos, ut Aristophanem Nub. p. 145. ac oratores etiam, Lysiam Orat. XX. aliosque; ac praeterea κυκλιοδιδάσκαλος, qui eorum modum ac rationem edoceret, cujus meminit idem Aristophanes pag. 606. & Hesychius: Κυκλιοδιδάσκαλον, κύκλιον χορὸν διδάσκοντα, sicuti legendus ille locus. E quibus, iisque quae supra jam ad vs. 241. κύκλῳ Στησάμεναι χορὸν, aut quae de similibus ἐγκύκλοις *choris*, alibi, ut in Bacchi Festis leguntur apud Dionys. Alex. vs. 841.

Ὀρχεῦνται θηητὸν ἑλισσόμεναι περὶ κύκλον,

Saltabant mirificum se flectentes in orbem.

Im-

Immo dicti etiam inde ἱεροὶ κύκλοι, quod nempe in honorem Numinis, cujus tum agebantur solemnia, *circa* ejus *Aram*, ut hic dicitur; aut vero in lucis eidem sacris, & Fano seu Arae illi proximis, a virginum aut mulierum *choris* ad id constitutis, κύκλῳ seu *in orbem*; & *solito* quidem *modo*, nempe cum decenti ad rhythmum totius corporis, pedum nempe non solum, sed insuper manuum, lumborum & capitis motione, iidem *chori* fieri consueverant. Quae singula ab ipso in Cereris Eleusiniis choro indicantur apud Aristophanem Ran. p. 233.

Χωρεῖτε νῦν ΙΕΡΟΝ ἀνὰ ΚΥΚΛΟΝ θεᾶς
Ἀνθοφόρον ἀν' ἄλσος,
Παίζοντες, οἷς μετουσία
Θεοφιλοῦς ἑορτῆς.
Nunc ite in ORBEM seu *Chorum* SACRUM *Deae*,
In florido luco
Ludentes seu *saltantes*, *qui participes sunt*
Dilecti Deae Festi.

quibus adde, quae e sequentibus ejusdem Chori verbis a me supra sunt adducta ad vs. 24. & quae praeterea de his in honorem Dianae *choreis*, dicuntur in Epicratis ea de re versibus apud Aelianum de Animal. p. 703. a me jam indicatis ad vs. 6. hujus Hymni. E quibus insuper satis liquet, cur vocem κυκλώσαντο, & quidem περὶ βωμὸν hic adhibuit Callimachus, uti supra etiam vs. 170. Νύμφαι σε χορῷ ἔνι κυκλώσονται, *Nymphae te in choro circumdabunt*, nempe circa ejusdem Aram. Idque juxta veterum Grammaticorum de voce illa κυκλώσαντο glossas, juxta quas nempe dicitur vox eadem formata a κυκλόω, κυκλώσω, *circumdo* seu in *orbem duco*; non vero a κυκλέω, κυκλήσω, h. e. φέρω, seu juxta Homerum, *currui impono*: prout haec praeter Sophoclis Enarratores ad Ajac. vs. 354. Hesychium in Κυκλήσομαι, notant antiqua Scholia MSS. olim penes Cl. Is. Vossium, ad Homerum Iliad. Δ. vs. 259. quorum haec est glossa: Δηλῶ, δηλώσω, τὸ δεῖξαι· δηλῶ δὲ δηλήσω, τὸ βλάψαι· κυκλῶ, κυκλώσω, κοινῶς. κυκλῶ δὲ κυκλήσω, τὸ ἐφ' ἁμάξης τάξαι, παρ' Ὁμήρῳ, nempe Iliad. H. vs. 352. κυκλήσομεν αὐτόθι νεκρούς, *advehemus hic cadavera*, ubi itidem brevia Scholia, κυκλήσομεν, *in currus importabimus*; κύκλα *enim sunt rotae*: sed istud, ut aliunde etiam notum, ἐν παρόδῳ.

Vs. 268. Χαῖρε μέγα κρείουσα] Haud insolitum illud χαῖρε in fine id genus Hymnorum epiphonema, uti illius ab hoc Battiade in Palladis Lavacrum scripti, Χαῖρε θεὰ &c. ac similiter eorum, qui Homero vulgo adscribuntur. Quo nempe, tanquam in solemnibus eorundem Numinum Festis, ac proinde celebrandis, & quidem cantu & choreis, uti modo vidimus, eorum laudibus, ac ita honori Deorum simul ac hilaritati dicatis, ut laeto vultu & κεχαρηότι θυμῷ, sicuti utrumque in Orphicis legitur, iis velint iidem frui ac favere, compellantur. Neque enim dissi-

milis

miles Orphicorum formulae, quamquam quod vere ab illustri Scaligero monitum, τελεταὶ eae potius sint, dum nempe Deorum mysteriis initiantur, iisque libant, & quibus eos sibi in futurum propitios invocant οἱ μεμυημένοι, quam Hymni, qui in Deorum natalibus, gestis, honoribus, variisque subinde casibus, sicut in hoc Hymno aliisque nostri Battiadae, aut eorum, qui Homero addi solent, enarrandis occupentur; ac prout de iis egerunt olim, qui praecepta dicendi tradidere, sicut, ut ad titulum hujus Hymni jam diximus, Menander Rhetor, qui de hisce seu de *Hymnis in Deos*, & quomodo sint iidem instituendi, enarrat ab initio Διαιρεσ. τῶν Ἐπιδεικτικῶν pag. 594. &c. Hinc frequentes etiam eorum, uti vocantur, Orphicorum epilogi, in quibus Κλῦθι, aut Ἐλθὲ θεὰ, *Exaudi* nempe vel *Adsis propitium Numen*, legitur; idque potius, quam ut ibidem intelligatur solita illa vocis χαῖρε, quasi Deo vel Deae, peracto in ejus laudem Hymno, valedicentis, ac ad aliud Numen pariter celebrandum transeuntis, formula. Quo postremo alioquin sensu illud χαῖρε in fine Hymnorum, qui Homero vulgo addicuntur, saepius videtur adhibitum, ut in Apollinem, & ultimo quidem versu, in aliis etiam sequentibus Hymnis frequenti,

Καὶ σὺ μὲν ΟΥΤΩ ΧΑΙΡΕ, Διὸς καὶ Λητοῦς υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο, καὶ ΑΛΛΗΣ μνήσομαι ΑΟΙΔΗΣ,
Et tu quidem sic SALVE (vel LAETARE) *Jovis ac Latonae fili.*
Verum ego & tui & ALTERIUS *memor ero* CANTUS seu *Hymni.*

Neque eo minus tamen obvia in iisdem, quae circumferuntur, Orphicis, peculiares formulae, quibus nempe & duplici quidem nomine, in illorum fine χαίρειν veluti compellantur iidem Dii. Unum, ut adsit Numen, *laeto ac hilari vultu*, καλῷ γήθοντι προσώπῳ, *gaudens* nempe, sicut in alio Hymno dicitur, *sacris*, quibus colebatur, *ritibus*, χαίρων ὁσίοις τε σεβασμοῖς. Ita Hymno in Matrem Deum, invocatur illa ut adsit similiter κεχαρισμένη εὐσεβίῃσιν, *pietate delectata* initiatorum, sicuti nempe κεχαρισμένον τὸ ὅσιον τοῖς θεοῖς, *grata Diis pietas* seu *religio* dicitur a Platone in Euthyphr. p. 15. T. 1. ed. H. Steph. Alterum, ut χάριν *gratiam* nempe seu divinum *favorem* Numen eorum sacris, libationibus, ipsisque initiatis largiretur, Ἀλλὰ χάριν λοιβαῖσι δίδου, *sed gratiam libationibus imperti*, seu iisdem fave, nempe Orph. Hym. in Jovem κεραύνιον. Quae obiter hic a me adferuntur, cum ad pleniorem hujus, qua praesens Callimachi, aut alii insuper Hymni clauduntur, formulae lucem; tum quod ex adlatis modo aliquot Orphicorum locis, earum vocum, quarum saepe fit mentio in Novo Foedere, χάριν, χαρίζομαι, & inter alia in illa compellatione Angelica Lucae I. 28. χαῖρε κεχαριτωμένη, antiquae acceptiones eadem opera illustrantur. Unde istud hic ad

Dia-

Dianam epiphonema, Χαῖρε μέγα κρείουσα, non hic tam *ave* aut *salve*, ut vulgo tamen, hujus & Hymnorum Homero adscriptorum Interpretes χαῖρε illud reddunt, denotat; quam sicuti e modo dictis liquet, ut laeto vultu simul & grata mente, institutam ac peractam in Deae honorem festivitatem velit eadem prosequi. Neque vero novum, quod eadem μέγα κρείουσα, *late imperans* seu *magna Regina*, uti antea haud semel in hoc Hymno Ἄνασσα, appelletur. Solemnia etiam ista apud Poëtas, Dearum, sicuti infra Cereris epitheta, & prout Dii Ἄνακτες *Reges* seu *Domini* dicebantur, aut etiam θεοὶ βασίλειοι, *Dii Regii*, ab Aristide Monodi in Smyrna p. 741. ac a Juliano Imp. Orat. VIII. p. 436. sunt in genere appellati, ac nominatim ab eodem Juliano inscripta in βασιλέα Ἥλιον, in *Regem Solem*, Oratio seu Hymnus, haud aliter ac βασιλεὺς Λοξίας. Apollo vocatur apud Pindarum Pyth. Od. III. Quomodo etiam haec ejus soror παμβασίλεια in Orphicis, eadem quippe, ut ea de re jam supra, quae *Juno Lucina*, dici meruit, Hymn. nempe εἰς Ἄρτεμιν. Quamquam unus forte occurrat Deorum Rex Juppiter, qui illo βασιλέως nomine, ut apud Athenienses, sicut e Xenophonte Ἀναβ. l. VI. p. 373. & aliunde liquet, ac alibi etiam, fanis ac simulacris fuerit sacratus. Quemadmodum una Dearum Juno, quae in veteri nummorum penu JUNO REGINA, eo scilicet nomine a Romanis templo ac effigie culta, inscribitur; & quo alioquin, (sicuti Diana, ut modo dictum, eadem cum *Lucina*) Ἥρα παμβασίλεια, itidem in Orphicis, & similiter ab Apollonio Rhod. IV. vs. 1348. παμβασίλεια Διὸς ἄκοιτις, *omnibus* vel *ubique Regina*, Jovis conjunx dicitur. Neque enim in hunc censum referri debet antiquus nummus, ac de quo jam ante obiter vs. 69. ubi Vulcano REGI ARTIS χειρώνακτι nempe (sicuti χειρωναξία, de eodem dicta apud Aeschylum Prom. vs. 45.) elogium tribuitur.

Ibid. εὐάντητον ἀειδῇ] Prior vox aut inde formata, obvia saepe in epilogis Orphicorum; nempe ubi numen illud, cui sacratus Hymnus, εὐάντητον, seu ut *favens* & veluti *occursu propitium*, initiato ejus sacris, aut eidem libanti continuo adsit, invocatur. In σπονδαῖς enim seu Deorum *libationibus*, Hymnos in eorum laudes cani solitos, antea monui ad Inscr. primi Hymni. Ut vero de aliis Orphicorum locis sileam, in fine Hymni in hanc ipsam Deam dicitur,

> Ἐλθὲ θεὰ σώτειρα, φίλη μύστῃσιν ἅπασιν,
> Εὐάντητος,
> *Veni Dea servatrix* seu *salutaris*, *amica omnibus initiatis*,
> *Propitia* seu *occursu fausta*.

Ubi nempe Ἐλθὲ εὐάντητος, sicut alibi adhuc in iisdem Orphicis, nihil aliud, quam quod hic a Callimacho in fine Hymni, quo ejusdem Deae laudes celebraverat, εὐάντητον uno verbo dicitur;

&

& quo illam eidem Hymno propitiam ac faventem adprecatur. Ἀοιδὴν enim de *hymno* etiam dici, & ἀείδειν pro *hymno celebrare*, antea indicavi ad 1. vs. Hym. in Jovem. Haud aliter vero, juxta Callimachum hoc loco, chorus μυστῶν seu *initiatorum* apud Aristophanem Ran p. 243. Musam invocat,

Ἔλθ' ἐπὶ τέρψιν ἀοιδᾶς ἐμᾶς,

Veni seu *adsis ad recreandum meum cantum*;

sicuti idem antea ad Cererem, cui sacrum erat festum, dixerat p. 230.

Ἄνασσα συμπαραστάτει

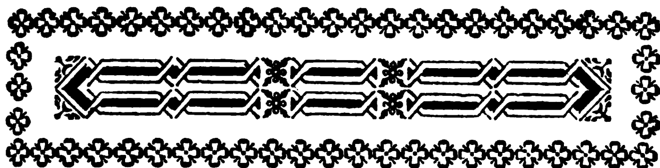
Καὶ σῶζε τὸν σαυτῆς χορόν.

Regina (ut hic Diana μέγα κρείουσα, & supra etiam, uti vidimus aliquoties, ἄνασσα) *una adsis*

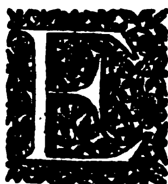
Et conserva tuum chorum.

OBSERV.

OBSERVATIONES IN HYMNUM IN DELUM.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΛΟΝ ΥΜΝΟΣ] Mirum continuo videri cuipiam posset, quod DELUS, exigua nempe Aegaei Maris Insula, pari hic cum coelestibus & majorum gentium Diis, JOVE, APOLLINE, DIANA, PALLADE, CERERE, honore gaudeat; Hymno nempe itidem in eam a Battiade nostro condito. Cujus rei tamen in iis, qui exstant etiamnum, vel Orphicis, vel Homeri, vel Homeridarum potius, Hymnis, nullum occurrit exemplum; nec earum quidem Regionum aut Urbium, quae Deorum alioquin Natalibus haud minus ac *Delus*, celebrabantur. Verum facili utique negotio absolvi potest. Callimachus, nec obscura ejus rei ratio hic reddi: Latonae scilicet, post longos errores & denegatam ab aliis, quas adierat, gentibus sedem, felici partu seu Apollinis Γενεθλίοις, non celebrata solum fuerat apud veteres *Delus*, unde illud Poëtae Georg. III. vs. 6.

Cui non dictus Hylas puer, & LATONIA DELOS?

sed sacra etiam ideo (prout ea ab initio hujus Hymni dicitur, & qua de re nos ibidem) habita, & peculiariter quidem nuncupata. Hinc singulari quodam & consentiente populorum in Apollinem studio & cultu, ac in accepti scilicet tanti ab hac DELO beneficii memoriam, missis undique in eam Insulam θεωρίαις seu solemnibus legationibus; statisque frugum aut sacrorum primitiis, ac reliquo apparatu; Choris praeterea, Ludis, Agonibus, Hymnis

Digitized by Google

nis frequentata & consecrata veluti eadem DELUS. Neque enim id a vicinis solum Cycladibus, sed e tribus mundi plagis, ultimoque etiam Septentrione seu ab Hyperboreis factum, tradit hoc ipso Hymno, & qua de re nos ibidem, Callimachus vs. 278. ac sequentibus, ubi ad *Delum*, insigni eam in rem loco, ait:

'Αλλά τοι ἀμφιετεῖς δεκατηφόροι αἰὲν ΑΠΑΡΧΑΙ
Πέμπονται· ΠΑΣΑΙ δὲ ΧΟΡΟΥΣ ἀνάγουσι ΠΟΛΗΕΣ
Αἵ τε πρὸς ΗΟΙΗΝ, αἵ θ' ΕΣΠΕΡΟΝ, αἵ τ' ἀνὰ ΜΕΣΣΗΝ
Κλήρους ἐστήσαντο, καὶ οἱ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕ ΒΟΡΕΙΗΣ
Οἰκία θινὸς ἔχουσι.

Verum tibi quotannis decimiferae semper PRIMITIAE
Mittuntur solemniter (ea enim vis ibi vocis πέμπονται)
OMNESQUE CHOROS *agunt* CIVITATES;
Quaeque ad ORIENTEM; *quaeque ad* HESPERUM; *quaeque ad* MERIDIEM
Sedes posuerunt; & quae SUPRA BOREALE
Littus habent domicilia.

Quorum istud insuper, de Hyperboreis nempe *Delum* eo more olim rituque colentibus, magno consensu, uti nos infra plenius, memorant veteres, Herodotus, Plato, Diodorus, Strabo, Mela, Plutarchus, Pausanias, Claudianus, Servius. Hinc facti etiam in eadem *Delo* Ludi & Agones ab Atheniensibus instituti, quique a loco, seu *Delio* dicto inde Apolline, ΔΗΛΙΑ nuncupabantur. Quamquam etiam a Polycrate Sami Tyranno, pulcherrimum certamen in eadem Insula *Delo*, idque in honorem *Delii* illius Apollinis celebratum, consultumque ab eo Delphicum Oraculum, utrum ΠΥΘΙΑ, an ΔΗΛΙΑ idem Agon vocandus deinceps foret, responsumque ab Oraculo, Ταῦτά σοι καὶ ΔΗΛΙΑ καὶ ΠΥΘΙΑ, *haec tibi* DELIA & PYTHIA, natumque inde proverbium, memoret Suidas, & paullo aliter Apostolius Prov. Cent. XVI. 95. Ab Atheniensibus tamen, & quos hanc Insulam prae aliis frequentasse aliunde, ut infra dicetur, constat, institutos in eo *Deliacos Ludos* ΔΗΛΙΑ ibidem dictos, eosque Quinquennales, magno Ionum concursu celebratos, tradit praeclaro eam in rem loco Thucydides l. III. p. 243. ubi nempe de lustrata ab iisdem Atheniensibus *Delo* agens, ait, καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ 'Αθηναῖοι ΤΑ ΔΗΛΙΑ, *tunc quoque primum Athenienses post lustrationem* DELIA (seu *Ludos Deliacos*) *Quinquennalia instituerunt*; mox de Ionibus addit & circumjacentibus Insularibus, ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ΕΣ ΤΑ ΕΦΕΣΙΑ Ἴωνες. καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ Γυμνικὸς καὶ Μουσικός. χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. *cum uxoribus enim & liberis ad spectacula* in Dela *conveniebant, ut nunc Iones ad* EPHESIA. (seu ludos in honorem Dianae Ephesiae) *Illic enim Gymnicum Musicumque fiebat certamen, & agebant choros civitates.* Immo quod jam prisco Homeri in Apollinem Hymno, de hac Deliaca Ionum panegyri, ad-

adductis inde versibus, qui etiamnum in eodem (nempe Hymn. vers. 146. &c.) leguntur, adstruit ibidem Thucydides.

> Ἀλλὰ σὺ ΔΗΛΩ, Φοῖβε, μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
> Ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται,
> Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι, καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν.
> Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
> Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωσιν ΑΓΩΝΑ.
> *Sed tu* DELO, *Phoebe, maxime oblectas animum,*
> *Ubi tibi cum longis tunicis Iones congregantur*
> *Suis cum liberis & verecundis uxoribus.*
> *Hi autem te pugilum certamine, & tripudio, & cantu*
> *Memores exhilarant, cum constituerint* CERTAMEN.

Eadem vero solemnia cum ΔΗΛΙΑ, tum adfinia iisdem, ut e Thucydide modo vidimus, ΕΦΕΣΙΑ, signantur etiamnum in praeclaris nummis. Exstat enim Commodi nummus, inter eos quos Romae, sed necdum divulgatos, in aes pridem incidi curavit princeps tum urbis antiquariorum, & cujus consuetudine sum olim in eadem usus, Franciscus Gottifredi, in quo autem solito Agonum seu Festorum in antiquis illis monumentis, & qua de re nos alibi, symbolo, tria vasa cum totidem palmae ramis mensae imposita spectantur cum inscr. ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΔΕΙΑ. *Nicaeensium Delia;* ΔΕΙΛΙΑ scilicet pro ΔΗΛΙΑ, haud insolita ει pro η in antiquis monumentis permutatione, ut Ἑρμεῖ Σωτεῖρι pro Ἑρμῇ Σωτῆρι Thes. Grut. XL. 10. & CCCXXVII. ac similiter ἐπιμάρψει pro ἐπιμάρψῃ in primo versu Inscriptionis Herodis Attici. Immo haud aliter ac vicissim ΕΦΕΣΗΑ inter alios ibi commemoratos Graecorum Agonas, dicuntur in insigni marmore Oxon. p. 71. quae vulgo ΕΦΕΣΕΙΑ vel ΕΦΕΣΙΑ, sicuti in adducto modo apud Thucydidem loco, & in praeclaro insuper Gallieni nummo, dici consueverant. Cujus utriusque nummi, ubi DELIA illa & EPHESIA signantur, ac inter rariores etiam habendi icones infra adpositas haud ingratas Lectori fore arbitror, & quas in pulcherrimis praestantissimi Morellii nostri schedis, quae varia Caesareanorum nummorum, eaque singulari industria delineata ectypa continebant, mihi olim observare licuit.

Neque mirabitur *Deliacos*, seu in honorem cum *Deli*, tum Apollinis potissimum *Delii* ludos, extra eandem Insulam, a *Nicaeensibus* Bithynis celebratos, qui non hospes plane fuerit in hac omni veteris elegantiae ac eruditionis penu; ac inde & marmoribus praeterea antiquis, novit *Pythia*, ut de aliis sileam, seu Delphicos sacros eidem Deo ludos, passim in aliis quoque Graeciae aut Asiae urbibus peragi solita, sicuti *Trallibus*, *Mileti*, *Magnesiae*, *Sidae*, *Pergae*, *Thessalonicae*, *Hieropoli*, aliisque, & in ipsa quoque, juxta praeclarum Regiae Gallorum Gazae nummum, *Emisena Phoenices civitate*, prout de illa loquitur Ulpianus l. 1. § 15. de Censibus. Unde etiam eadem ΔΗΛΙΑ, & quidem e devictorum Atheniensium spoliis, a Thebanis celebrata, quod Cl. Meursii, ubi id festum paucis tangit, diligentiam itidem fugit, refert Diodorus Siculus lib. XII. pag. 120. Τήν τε ΤΩΝ ΔΗΛΙΩΝ πανήγυριν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συνεστήσαντο, DELIACAM *quoque panegyrim ex eorum pecunia constituerunt.* Ni tamen in eodem, de quo modo actum, nummo, ut idem sagax Morellius, a quo ille, uti & a me hactenus non est visus, dubitabat, ΔΕΙΑ forte pro ΔΕΙΑ sit legendum; ac ita ΚΟΜΟΔΕΙΑ, exesis nempe prioribus litteris ΚΟΜΟ, in superna nummi parte, ad celebratos, quod ex aliis eorum nummis constat, a Nicaeensibus in Commodi honorem ludos respiciat. Quod ex ipsius nummi, si eo frui quandoque dabitur, conspectu, liquidius constabit. Ex eo caeteroquin gentium in colenda celebrandaque DELO ritu, itidem factum, ut a Ceis Insulanis rogatus fuerit olim Pindarus, ut Hymnum seu Paeana in eam scriberet, prout id refert ipse Lyricus sub initium Isthm. Od. 1. ac ubi *Delum* simul deprecatur, ut cum bona ejus venia, ei liceat Ἐπινίκιον prius in concivem, Thebanum, nempe Herodotum, pangere:

μή μοι κραναὰ νεμεσάσαι
ΔΑΛΟΣ, ἐν ᾇ κέχυμαι,
Ne mihi aspera succenseat
DELUS, *in quam sum* alioquin *effusus*;

se enim postea, ut continuo addit, Delo ac Apollini in Cejorum gratiam celebrandis haud defuturum. Quod a Pindaro etiam adimpletum, licet forte ex eo ejus in *Delum Hymno* statuere, cujus meminit, primosque inde versus enarrat Philo Qu. Mund. Incorr. p. 960. διὸ καὶ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς ΔΗΛΟΥ φησί· Χαῖρ' ὦ θεοτίματε &c. *Unde etiam Pindarus de* DELO *ait: Salve o Diis chara*, eamque, ut addit, ab hominibus quidem *Delum*, a Diis autem dici τηλέφαντον κυανέας χθονὸς ἄστρον, *lucidissimum nigrae Telluris sidus.* Haud aliter quoque ac Chalcidensibus ad Euripum, ᾆσμα πεποιημένον ὡς προσόδιον εἰς Δῆλον, *canticum* nempe, quod appellantes in statis θεωρίαις Delum, iidem pro more canerent, a Pronomo Thebano tibicine factum, tradit Pausanias lib. X. p. 560. Ut mittam Δηλιακὸν ἐπίγραμμα, cu-

cujus meminit Ariſtoteles ad Nicomach. lib. I. cap. VIII. Adeo etiam, ut a Callimacho haud diſpari utique cauſſa ac inſtituto ſcriptus videatur hic IN DELUM HYMNUS, obitae nempe ſolemnis id genus, aut a civibus Cyrenaeis, aut vero ab iis apud quos agebat, Alexandrinis, in eandem *Delum* θεωρίας. Incertum vero an hujus vel alterius generis fuerit memorata ab Ariſtotele cap. II. de Poëtica Nicocharis ΔΗΛΙΑΣ, de qua hoc unum ex eo conſtat, Poëma fuiſſe deterioris notae, nec dignum proinde de quo ſimus hodie ſolliciti. Id tandem obiter addam, haud inde continuo mihi, ſicuti alioquin noviſſimo eruditiſſimoque Poëtices hujus Enarratori, liquere, carmen illud fuiſſe ludicrum Comici Athenienſis Nicocharis; quo nempe ille *Deliorum* mores jocoſe traduxerit. Lubentius enim in doctiſſimi P. Victorii ſententiam concederem, qui ex ipſis Ariſtotelis de eodem verbis, alterius Nicocharis poëma illud exſtitiſſe ſtatuit. Ut mittam, quod nec a Suida eadem *Delias* inter alia Comici illius, quae idem recenſet, dramata adnumeretur; ac praeterea, quod alterius operis ΔΗΛΙΑΣ itidem inſcripti, & cujus auctor eſſet Semus quidam Delius, meminerit aliquoties Athenaeus, & qualem Δηλιάδα in rebus *Deli* ac *Deliorum* enarrandis, non vero iisdem ſugillandis verſatam, liquet facile ex iis, quae inde a Naucratita illo referuntur, colligere, ut l. III. p. 109. & l. IV. 173. & alibi, ac inſuper e Stephano in voce Τέγυρα, ac de quo mox, ad verſ. 6.

Vſ. I. Τὴν ἱερὴν] *Sacra* dicitur *Delus* in limine hujus Hymni peculiari nempe ac propria, quod modo innueram, huic Inſulae appellatione; uti vel e Dicaearcho liquet in vita Graeciae p. 181. ed. Hoeſch. (ſeu verius in ſtatu Graeciae, prout βίον de *opibus*, *facultatibus*, *bonis*, a Graecis dici ex Euripide in Ione vſ. 881. Electra vſ. 81. Polybio haud uno in loco, & Graecis ad dictum Tragicum Criticis conſtat ad Hecub. vſ. 12.) Δῆλος ΙΕΡΑ Νῆσος λεγομένη, *Delus* SACRA *Inſula dicta*, & prout ad Apollinem dicitur, Δῆλον ὃς ἴσχεις ΙΕΡΑΝ, *Delum qui* SACRAM *obtines*, ab Ariſtophane Θεσμοφ. p. 784. ac ab Orobio poſt expulſos ab eo ex Inſula Delo Athenienſes in Epigrammate, quod apud Athenaeum legitur lib. V. p. 215.

ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ὅτι ΝΗΣΟΝ Ἀθηναῖοι κεραΐζον,
Dum SACRAM INSULAM *Athenienſes vaſtabant.*

Quod proinde de eadem expreſſit Maro Aen. l. III. vſ. 73.

SACRA *mari medio colitur gratiſſima Tellus.*

Ita Ariſtides Panathen. p. 329. ἀλλὰ καὶ ΔΗΛΟΣ ἀνεῖται τοῖς θεοῖς, *ſed eſt quoque ſacra Diis* DELUS. Unde ἱεροὶ ab ipſis etiam Perſis habiti Deli incolae; prout de Dati Darii claſſis praefecto narrat Herodotus lib. VI. cap. XCIV. quod Delios ejus metu profugos redire juſſerit ſecuros, eos adfatus, ἄνδρες ΙΕΡΟΙ, τί φεύγοντες; *viri* SACRI, *quid fugitis?* ſe enim & ſua ſponte, quod addit, & Regis juſſu, neque regionem, neque incolas

Digitized by Google

ejus ullatenus laesurum: addita ejus rei ratione, ἐν ᾗ χώρᾳ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, *in qua regione duo Dii sunt nati.* *Sacra* proinde appellata haec Delus seu tanquam θεόδματος, *divinitus condita*, ut illa a Pindaro vocatur Olymp. Od. VI. & qua de re infra; seu potius quod eadem Apollini, qui in ea natus ferebatur, *sacra* vulgo haberetur, ac ideó statae ac solemnes θεωρίαι seu *sacrae legationes*, non a vicinis solum Cycladibus, de quibus mox, sed ab Atheniensibus etiam aliisque, immo ex omnibus, qua de re obiter paullo ante, ac infra suo loco plenius, mundi partibus, Delum quotannis missae. Unde dicti Athenis, qui illud munus e *sacrorum* apud eos *ministrorum* seu κηρύκων μυστικῶν genere obibant, cum ἱεροποιοὶ apud Pollucem p. 402. tum nominatim Δηλιασταὶ, uti illud e priscis non solum Grammaticis, Harpocratione ac Hesychio, sed praeterea ex Athenaeo constat l. VI. p. 231. Navis autem, quae eosdem devehebat, *sacra* quoque ac θεωρὶς appellata, uti illa etiam dicitur hujus Hymni vs. 313. θεωρὶς ἱερὰ Φοίβῳ &c. & qua de re pluribus ibidem. Adde, ut vel *sacram* inde *Delum* habitam continuo liqueat, quod lustrata solemni ritu ab iisdem Atheniensibus fuerit haec Insula; mortuorum etiam monumenta ab iis inde ablata; edictumque ne in posterum aut mori, aut vero mulieri parere in eadem liceret; sicuti haec tradit Thucydides l. III. p. 242. aut juxta Strabonem l. X. p. 486. ut mortuum in Delo sepelire aut cremare nefas olim fuerit, vel canem etiam alere. Hinc de Juliano ait Ammianus l. XXII. c. XII. quod *circumhumata corpora*, quae nempe erant ad Castalium fontem, *statuit transferri eo ritu, quo Athenienses Insulam purgaverant Delon.* Unde de *sacra Delo* audiendus adhuc Aristides, Serm. Sacr. IV. p. 583. πρῶτον μὲν εἰς ΔΗΛΟΝ, ἔπειτα εἰς Μίλητον ἀπεστάλημεν, ἀμφοτέρας ΙΕΡΑΣ Ἀπόλλωνος· ἄξιον δὲ καὶ τοῦτο ἀποδοῦναι τῷ Ἀπόλλωνι ΔΗΛΙΩ τε καὶ Σωτῆρι, *in* DELUM *primum, deinde Miletum sumus expositi, utramque Apollini* SACRAM. *Quin etiam hoc Apollini* DELIO *nempe ac Servatori retribuendum esse* &c. Quae singula satis utique arguunt, cur ἱερὰ in limine hujus in eandem *Delum* Hymni, ac insuper Νησάων ἁγιωτάτη, *Insularum sanctissima*, dicatur infra vs. 275. id nempe non ornatus solum caussa factum, prout de simili ΙΕΡΑΣ elogio aliis subinde Insulis aut locis (uti infra Δώτιον ἱρὸν dicitur vs. 25. Hym. in Cerer.) tributo notant veteres Pindari Enarratores Pyth. Od. IV. p. 232. ubi ἱερὰν νᾶσον de *Thera* dixit Lyricus, ac monent iidem, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κόσμου χάριν ἐγκεῖσθαι τὸ ἐπίθετον, *potest autem fieri, ut ornatus caussa ponatur hoc epithetum.* Sicut nempe Ταίναρον ἱερὸν dixit mox in eodem carmine Lyricus p. 237. & ἱερᾶς Σικυῶνος, Nem. Od. IX. p. 414. Quod saepe a Latinis etiam ac Romano Lyrico inter alios factum, ut *sacri custode Tarenti* lib. I. Od. XXVIII. &c. Quo referri itidem possunt antiquae variarum urbium in earundem nummis, Syriae inprimis ac Phoeniciae, ut *Apameae*, *Damasci*, *Bybli*, *Tyri*,

Si-

Digitized by Google

Sidonis, *Gabalorum*, & plurium id genus inscriptiones, cum eodem illo ΙΕΡΑΣ elogio. Ut nunc mittam, Apollinis Oraculum in eadem Delo, de quo postea adhuc dicendi erit locus, & quod de Antiocho Epiphane tradit Livius lib. XLI. cap. XX. *sed & Delum aris insignibus, statuarumque copia exornavit*; aut quod eandem Insulam, ob loci religionem, ἀτελῆ, *immunem* a tributis & vectigalibus Romanos constituisse, tradit Polybius Exc. Legat. CIV. p. 933.

Vs. 2. Ἀπόλλωνος κουροτρόφος] Prout eadem Delus rursus infra dicitur vers. 276. mox autem vers. 10. ejusdem Dei Τιθήνη, ac inde a Claudiano in Prob. & Olybr. Consul. vers. 185.

Ad loca NUTRICIS *jam non errantia* DELI:

ipse autem Apollo, tanquam illius Τιθήνης seu Κουροτρόφου *alumnus* apud Statium vocatur Theb. lib. III. vs. 439.

DELE *times*, *magnique fidem testaris* ALUMNI.

Unde Ἀπολλωνιὰς etiam dicta *Delus* apud Pindarum, Isthm. Od. I. & de eadem Aeneas in eam Insulam appulsus apud Virgilium Aen. l. III. vers. 79. *veneramur Apollinis urbem.* Non ergo Latona solum, cujus puerperium hoc Hymno celebratur, κουροτρόφος a Theocrito dicta Idyll. XVII. vers. 50. sed Apollinis etiam *alma nutrix* haec Delus, cujusque ille, ut infra dicitur vers. 274. γλυκὺν ἔσπασε μαζὸν, *dulcem traxit mammam*, vera proinde κουροτρόφος, sicuti *Tellus* eo nomine apud Athenienses olim culta; ut liquet ex Aristophanis Θεσμοφ. p. 783. ubi praeco fausta verba, non Cereri modo ac Proserpinae &c. sed καὶ τῇ κουροτρόφῳ τῇ Γῇ, *& altrici juvenum Terrae*, ac praeterea e Suida, qui legem Athenis ab Erichthonio latam tradit, qua jubebantur huic *Almae* Deae seu *Telluri* κουροτρόφῳ ante alia Numina immolare. Quo respexit proinde Proclus in Platonis Timaeum l. IV. p. 283. καθ᾽ ἣν (τάξιν) καὶ πάτριον Ἀθηναίοις ΚΟΥΡΟΤΡΟΦΟΝ αὐτὴν (γῆν) ὑμνεῖν, καὶ ἀνησιδώραν, ὡς καὶ ἀνίεισαν τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα, καὶ τρέφουσαν. *Juxta quod munus, receptum erat apud Athenienses* κουροτρόφον eam seu *Almam Nutricem ac donorum datricem celebrare; nempe tanquam emittentem plantas & animalia, eademque nutrientem.* Immo nec *Tellus* duntaxat, vel *Ceres*, sed *Venus* etiam, obvia itidem hujus appellationis ratione, eodem κουροτρόφου nomine invocata legitur apud Athenaeum l. XIII. p. 542. ac similiter hujus Apollinis soror *Delia*, cum in Orphicorum Εὐχῇ, nempe Νύμφην κουροτρόφον οὐρεσιφοῖτιν, *Nympham juvenum* seu *puellarum altricem montivagam*; tum alibi nempe Hym. in eandem, βροτῶν κουροτρόφε δαῖμον, *hominum alma nutrix Dea*, dicitur. Mitto, ut de κουροτρόφῳ Εἰρήνῃ seu *alma Pace* ab Hesiodo, quod notum, dicta sileam, κουροτρόφον Ἐλπίδα, *spem juvenum altricem*, a Pindaro eleganter appellari, prout ejus ea de re verba, quae apud illum hodie, quod equidem meminerim, non leguntur, refert Chrysostomus Serm. ad P. Infidel. p. 183. Tom. VI. edit. Savil.

Digitized by Google

Vſ. 3. *Κυκλάδες, αἱ νήσων ἱερώταται*] Mirum continuo videri poteſt, *Cycladas* hic a Poëta dici *Inſularum in mari maxime ſacras*, quum ex iis tres tantum aut quatuor, *Ceus* puta, *Naxus*, *Parus*, & *Andrus*, quod agnoſcit etiam de iis agens Strabo l. x. p. 487. commemoratione fuerint dignae; ac unde de iisdem *Cycladibus* agens Statius, ait Achilleid. l. I. vſ. 205. *Hinc ſpretae Myconos, humilisque Seriphos:* quaedam etiam ex iis, ut eadem *Seriphus*, & quibus, ut ex Strabone liquet, adnumerata ab aliis *Gyarus*, ſcopuli nempe eſſent ac viles loci, exulum apud Romanos, ſeu deportatorum in Inſulas infelicia receptacula: aliae autem darentur *Inſulae*, quae ut reliquis decoribus, ita hac etiam religionis ſeu ſolemnis in iis Numinum cultus laude, longe potiores viderentur. Talis utique *Creta*, non minus ſolum Jovis, ſed plerorumque Numinum incunabulis, juxta Diodorum l. v. p. 233. celebrata; *Rhodus Veneris filia*, & Solis ſponſa a Pindaro dicta Olymp. Od. VII. delubris praeterea, aris, ſignis Deorum, quod vel ex Ariſtide in Rhodiaca liquet, undique olim florentiſſima; ut de *Sicilia*, *Cypro*, *Euboea*, *Icaro* praeterea, quae Dianae prae cunctis Inſulis dilecta dicitur Hym. ſuperiori vſ. 187. *Samo*, Junonis in ea cultu, quod antea etiam vidimus, inclyta, aliisque ſileam eo proinde, ſacri nempe Deorum cultus, nomine, quod aliunde & ex priſcis earum monumentis adhuc conſtat, haud parum olim commendatis. Adeo, ut ſtatuendum illud hic foret, longe aliam fuiſſe ac diverſam harum *Cycladum*, quod de plerisque tamen haud liquidum, eamque valde commendabiliorem, Callimachi, quam ſequutis mox aetatibus, conditionem; aut potius, quod illud ab eodem Poëta, & quae vera eſt etiam ejus rei ratio, ſub initium hujus in Delum Hymni, continuo dicatur, ob ſolemnem nempe & religioſum cultum, quo eaedem *Cyclades* hanc Delum, quam circumdabant, ac unde nomen etiam dicuntur nactae, proſequebantur. Ammianus Marcellinus l. XXII. cap. VIII. dicit *Cycladas ideo ſic appellatas, quod omnes ambiant Delon, partu Deorum inſignem.* Illius vero earundem Cycladum ſolemnis in eandem Delum cultus, teſtis luculentus ejus rei Strabo, & cujus locus proinde meretur hic adſcribi lib. x. p. 485. *ἔνδοξον δὲ ἐποίησαν αὐτὴν* (Δῆλον) *αἱ περιοικίδες* ΝΗΣΟΙ *καλούμεναι* ΚΥΚΛΑΔΕΣ, *κατὰ τιμὴν πέμπουσαι δημοσίᾳ θεωρούς τε, καὶ θυσίας, καὶ χορούς παρθένων, πανηγύρεις τε ἐν αὐτῇ συνάγουσαι μεγάλας.* *Celebrem* (Delum) *fecerunt circumjacentes* INSULAE CYCLADES *dictae, honoris cauſſa mittentes ſacras legationes, tum victimas & choros Virginum, ſolemnesque ibi & magnos agitantes conventus.* Immo quod jam ante indicaverat Thucydides, eo loco, quem ſupra, de *ſacra* nempe Delo dicta adtigimus l. III. p. 242. ac ubi haec praeterea leguntur, *ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς* ΤΗΝ ΔΗΛΟΝ, *τῶν Ἰώνων τε καὶ* ΠΕΡΙΚΤΙΟΝΩΝ ΝΗΣΙΩΤΩΝ, dein *χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις* &c. *Fuit autem & priſcis temporibus* IN DE-

Digitized by Google

DELO *frequens Ionum & accolarum in* INSULIS CIRCUMJACENTIBUS (h. e. Cycladibus) *habitantium conventus; nam & civitates choros ibi agebant.* Ubi veteres Critici, περικτίονες κύκλῳ καὶ ἀμφικτίονες οἱ περιοικοῦντες, h. e. *circum circa habitantes*, hae nempe, de quibus agitur, aliaeque Ionii vel Aegaei Maris Insulae. Id quod tradiderat jam ante Herodotus, qui Νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, *Insulanos & Ionas*, coetus solemnes in Delo instituisse, ac decantasse ibi Hymnos ab Olene Lycio, de quo infra vs. 305. conditos, memorat l. IV. c. XXXV. Quod commune eorundem Ionum ac Insulanorum, & in iis harum maxime *Cycladum*, institutum, haud mirabitur, qui adverterit hasce ab Ionibus seu Ionis, Xuthae & Creusae filii posteris, inhabitatas, ut id dicitur apud Euripidem Ion. vs. 583.

Κυκλάδας οἰκήσουσι, νησαίας πόλεις,

Cycladas incolent, insulares urbes,

seu in iisdem Insulis conditas, & quarum alioquin aut plerarumque ex iis Οἰκιστὴν fuisse Cretensem Minoa, eumque primum, ejectis inde Caribus, Colonias in easdem Cycladas deduxisse, tradit Thucydides l. I. p. 4. ed. Wechel. Harum autem *Cycladum* in *Delo* ob status in ea ac solemnes earundem choros & Panegyres, stata etiam erant ac peculiaria domicilia; sicuti in Cejorum in *Delo* ἑστιατορίῳ seu *coenaculi* prope Artemisium, Dianae nempe ibidem Sacellum, meminit d. l. Herodotus, ἀγχοτάτω τοῦ Κηΐων ἑστιατορίου, *proxime Cejorum coenaculum.* Unde ab iisdem Cejis, & qua de re jam ante, exoratus olim Pindarus, ut iis chorum in Delum pro more mittentibus, Hymnum seu Paeana in Delum, quem iidem nempe ibi χορεύοντες accinerent, vellet condere. Ut jam hic mittam *Cyclada* de hisce *Cycladibus* in genere dictam, sicuti apud Senecam Hercul. Oet. vs. 803. *& voces* CYCLAS *excepit omnis.* Immo ipsa *Delus* una quippe e Cycladibus, *Cyclas* etiam, ut potiori adhuc prae reliquis jure, appellata, in medio quippe earum sita, sicut de eadem infra Callimachus vs. 200. Ἔστης δ' ἐν μέσσῃσι, *constitisti vero in medio*, ac Ἱρὴ praeterea seu Ἑστίη dicta sub finem hujus Hymni, & qua de re nos ibidem.

Vs. 4. τὰ πρῶτα φέρεσθαι Ἐκ Μουσέων,] De primatu hujus Insulae *Deli* pluribus infra agitur vs. 16. & sequentibus, ubi ea de re dicendi erit locus. A Musis vero eundem sibi, ob natum scilicet apud se, & celebratum primo Deum Μουσαγέτην, prout ille in Orphicis pridem dictus, continuo tribui, jure quodam suo flagitare dicitur hic Delus; ac proinde iisdem *Musis* velut accinentibus, Hymnum in eam hic a Poëta pangi.

Vs. 6. Λοῦσέ τε καὶ σπείρωσε] Quod utrumque a deabus factum dicitur in Hymno Homerico in hunc Apollinem vs. 112. &c. Sicuti supra de Jove recens nato Hym. in eundem vs. 32. τόθι χρόα φαιδρύνασα, σὲ ἄνα, τεὸν σπείρωσε, *tum corpus tuum perpurgans, o Rex, illud fasciis involvit*, nempe mater Rhea. Quam vero

laudem, ut Cretae ereptam, ibi Arcadiae tribuit Callimachus; ita tunc *loti* primum a partu & *fasciis involuti*, quod hic dicitur, in *Delo* Apollinis, eidem Insulae Boeoti seu vero Apollo ipse, derogabant. Auctor enim Plutarchus de Oracul. defect. p. 412. ejectis Insula Deliis, Pythio Oraculo Graecos admonitos, ut locum, in quo natus esset Apollo, investigarent; mirantes eosdem, quod ille alibi, quam in Insula Delo quaereretur, tandem apud Tegyraeos Boeotos natum eum, ductu ejusdem Oraculi deprehensum. Cui consona etiam tradit idem Auctor in Pelopida p. 286. Apollinis nempe Τεγυραίου Templum & Oraculum prope Orchomenum exstitisse, ubi genitus Apollo ferebatur, vicinum autem eidem montem Delum. A quo proinde, non autem a *Delo* Insula, idem Δήλιος seu *Delii* nomen (quamquam refragantibus praeter alia Deliorum nummis, in quibus velut ἐπιχώριος ea ΔΗΛΙΟΥ appellatio illi tribuitur,) foret arcessenda. Qua de re, seu traditis hisce aliisque Apollinis natalibus videri potest alius Auctor, & quidem Delius, de quo antea ad hujus Hymni lemma, apud Stephanum in Τέγυρα, nempe Σῆμος δὲ ὁ Δήλιος, τὴν Ἀπόλλωνος γένεσιν, οἱ μὲν ἐν Λυκίᾳ, οἱ δὲ ἐν Δήλῳ, οἱ δὲ ἐν Ζωστῆρι τῆς Ἀττικῆς, οἱ δὲ ἐν Τεγύρᾳ τῆς Βοιωτίας φασίν. ὅθεν καὶ Τεγυραῖος Ἀπόλλων. *Semus autem Delius ait; Apollinis natales alii in Lycia, alii in Delo, alii in Zostere Atticae, alii in Tegyra Boeotiae tradunt. Unde etiam Tegyraeus Apollo.* Quibus addi insuper debuit Ephesus, sive Ortygiae apud eam lucus, ubi Latonam partu gravidam edidisse Dianam & Apollinem, ab Ephesiis apud Tacitum dicitur Annal. l. III. c. LXI. Pro insula tamen Delo, ut Apollinis scilicet natalibus & cunis decorata, seu pro tali certe a Gentilibus vulgo habita, militant indultae eidem Insulae, variae, & de quibus adhuc infra, ac singulares praerogativae, sicuti sacrae illae, de quibus paullo ante ac infra pluribus, in eam missae aliarum Gentium Θεωρίαι; dicta *Deliaca* destinata eam in rem apud Athenienses navis; stationes solemnes in eadem Delo variarum civitatum ac populorum; conventus; chori; ludi *Deliaci*; veterum praeterea poëtarum, & qui pro antiquissimis Graecorum Theologis vulgo habiti, Paeanes ea de re & Hymni; ipsa denique DELII Apollinis appellatio, atque insculpta publico, quod modo innui, Deliorum aere, aliisque *sacrae* inde etiam habitae illius Insulae monumentis; & qua de re, praeter ante memorata, dicetur adhuc suo loco, ac prout Δαλογενὴς idem invocatur in veteri Hymno, cujus aliquot versus adducuntur ab Aristotele Rhetor. l. III. c. XXVI. Adde vero hisce, quae de gemina Latonae prole, post partum non in Delo insula, vel in Boeotia, sed in Xantho Lyciae fluvio *abluta*, ex Antonino Liberali, & aliunde notamus ad vers. 4. hujus Hymni.

Ibid. καὶ ὡς θεὸν ἤνεσε πρώτη] Altera nempe caussa cur a Musis *primatum* sibi inter Insulas deberi vult hic Delus, quod non solum

lum nati Apollinis fuisset, uti ea de re jam dictum, κουροτρόφος, sed praeterea, quod eum *prima* pro *Deo* sibi *celebrandum* duxerit; atque ita reliquis Insularibus in cultu hujus Dei omnino praeiverit. Qua praerogativae alioquin laude, non nati solum apud se, sed sacrati primum juxta Dianam Apollinis, inniti videas, dicto paullo ante apud Tacitum loco, Ephesum; & similiter alias ejusdem tractus urbes, ac Cyprum quoque ob repertas apud se primum & constitutas hujus vel alterius Numinis religiones ac ceremonias. Quae etiam ratio exstitit, cur περὶ πρωτείων seu de *primatu* contendisse subinde inter se clarae olim ejusdem Regionis urbes leguntur; sicut Nicomedia ac Nicaea in Bithynia apud Dionem Prusaeum Orat. XXVIII. aut Ephesus, Smyrna, Pergamus, apud Aristidem Serm. de Concord. T. II. p. 302. & praeterea apud Philostratum Vit. Soph. l. I. p. 558. &c. Unde insculpta passim in earundem, aliarumve etiam Urbium aut Regionum, nummis, illa Deorum Dearumve, quorum cultu & sacris eae passim nobilitabantur, ac unde etiam aliquid praecipuum sibi adrogabant, fana & simulacra: additaque etiam subinde iisdem locis vel ΠΡΩΤΩΝ, vel uti paullo ante diximus, ΙΕΡΩΝ, vel ΝΕΩΚΟΡΩΝ, sed de quibus nos alibi, elogia. Illud unum addam, aliud de hoc Apolline, qui hic scilicet in Delo natus, ac *primum pro Deo celebratus* dicitur, statuisse Plutarchum in Pelopida p. 286. ubi eundem non inter Deos, instar Bacchi & Herculis ex hominibus factos, tradit exstitisse, ἀλλὰ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀγεννήτων, *sed inter sempiternos & ingenitos*. Verum quibus hodie non abunde nota veterum Gentilium in eorum θεολογουμένοις, maxime in praedicanda vel enarranda suorum Numinum origine ac natura, non dicam solum impietas, sed mira insuper varietas, dissensio, & ineptiae.

Vs. 7. Ὡς Μοῦσαι τὸν ἀοιδὸν, ὃ μὴ Πίμπλειαν] Citatur hic versus a Tzetze ad Lycophronem p. 53. ac prout hodie ibidem legitur,

> Ὡς Μοῦσαι τὴν ἀοιδὴν, ἣν μὴ Πίμπλειος ἀείσῃ,
> Ἔχθουσι,
> *Ut musae cantum, quem Pimpleus non canit,*
> *Oderunt.*

Sed quae ibidem abeunt a lectione hujus apud Callimachum versus, sunt plane nauci, nec eundem, quem licet sequens locus, τὼς Φοῖβος, ὅτις Δήλοιο λάθηται, *sic Phoebus eum* (odit) *qui Deli obliviscitur*, omnino exigit, efficiunt. Mitto, quod apud Graecos, non Πίμπλειος, sed Πίμπλεια, ut hic apud Callimachum & Lycophronem d. l. Strabonem p. 410. &c. ac inde apud Horatium l. I. Od. XXV. *Pimplea* dicebatur, & similiter apud Statium Silv. l. I. carm. IV. *Excludit Pimplea sitim*, & rursus l. II. carm. VI. *Et superat Pimplea sitim*, ubi in priori loco editur *Pimplaea*, quasi ob metrum, & quomodo *Pimplaeum montem* legas hodie apud Catullum carm. CIII. quum alioquin Πίμπλεια non Πιμπλαία a Graecis diceretur. Restituendus proinde apud Tzetzem hic versus,

sus, prout in scriptis & editis Callimachi libris hactenus legitur; aut Grammatici illius eo citando, quod & alias illi contigit, incuria est merito culpanda.

Vs. 9. Δήλῳ νῦν οἴμης ἀποδάσσομαι] *Οἴμην* de *cantu* seu *carmine* saepe a Poëtis dici tralatitium, non adeo de voce οἶμος, de qua supra actum ad Hym. in Jovem vs. 78. Inde vero προοίμιον non solum, seu φροίμιον, *praeludium*, in cantu apud Aeschyl. Agam. vs. 838. sed etiam de *Hymno* ipso dicitur; sicuti apud Thucydidem de eo, quem ab Homero in Apollinem, & qui etiamnum exstat, scriptum refert l. III. p. 243. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος, ὅτι τοιαῦτα ἦν, ἐν ἔπεσι τοῖσδε, ἅ ἐστιν ἐκ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ Ἀπόλλωνος, *quod autem haec ita se habuerint, Homerus inprimis declarat his versibus, qui sunt ex Hymno Apollinis*, nempe a vers. demum 146. ejusdem Hymni & sequ. Adde quod συνοίμιον ὕμνον ἀείδειν, apud Apollonium l. II. vs. 161. dicitur h. e. συνῳδὸν juxta veteres ejus Enarratores, seu *consonum Hymnum canere.*

Vs. 11. ἠνεμόεσσα καὶ ἄτροπος] Scilicet juxta illud Maronis de eadem Insula Aen. l. III. vs. 77.

Immotamque coli dedit, & contemnere ventos.

E duabus vero hujus vocis ἀτρόπου, quas hic tradunt Scholia, significationibus, priorem arripuit Interpres πεζογράφος, nempe pro ἀκίνητος seu *immota*; posteriorem autem Vulcanius, pro *aspera* seu *inculta*, & quam in notis tuetur. Consultius tamen putem priorem, & quomodo Delum a Virgilio vocatam supra vidimus, amplecti, tum quod eam ibi Thucydidis auctoritate adserunt priora in hunc locum Scholia, qui nempe magnum terrae motum enarrare adgrediens, dixerit adeo ingentem eum fuisse, ut ipsa etiam Insula Delus fuerit commota. Exstat vero ille gravissimi Auctoris locus Hist. l. II. p. 104. ed. Wechel. ubi inter futurarum rerum prodigia illud refertur, ἔτι δὲ ΔΗΛΟΣ ἐκινήθη ὀλίγον πρὸ τούτων, πρότερον ΟΥΠΩ ΣΕΙΣΘΕΙΣΑ, *praeterea* DELUS *etiam paullo ante haec tremuit, quae* NUNQUAM ANTE MOTA FUERAT. Quamquam id Medici etiam seu Persici belli temporibus, ut vere ibi ad Thucydidem notant veteres ejus Enarratores, contigisse, & quidem pro magni portenti loco tradat Herodotus lib. VI. c. XCVIII. ΚΑΙ ΠΡΩΤΑ ΚΑΙ ΥΣΤΑΤΑ τὰ μέχρι ἐμέο. ΟΥ ΣΕΙΣΘΕΙΣΑ, *ad meam usque aetatem tunc &* PRIMUM & POSTREMUM COMMOTA. Quibus consona refert Plinius de eadem Insula l. IV. c. XII. *sola motum terrae non sensit. Ad M. Varronis aetatem Mucianus prodidit bis concussam*; & similiter Callisthenes apud Senecam l. VI. Natur. Qu. c. XXVI. sicut jam ad Plinii locum notarunt viri docti. Ut proinde haud mirum sit, hic *ventosam* dici eandem *Delum*, & simul tamen *immotam*, seu solitis terrae motibus, instar aliarum Maris Aegaei Insularum, haud obnoxiam. Unde immissa a Neptuno gravi in Aegaeum tempestate, metuisse sibi, ne eadem

forte

Digitized by Google

forte percuteretur, immotam alioquin Delon, tradit eodem, de quo paullo ante loco, Papinius Theb. l. III. vſ. 438.

Ipſa tuo Mycono, Gyaroque revelli,

DELE, *times:*

quam tamen *inſtabilem* dixit alibi idem Statius Achill. I. 388. *nec inſtabili fama ſuperabere Delo*, nempe quod ante natum in ea Apollinem, πλαγκτὴ ſeu *errabunda* eadem, uti infra vocatur vſ. 274. exſtitiſſe crederetur. Adde hic inſuper, quod quamquam *aſpera* eſſet haec Inſula, prout de ea adducto jam ad lemma hujus Hymni loco Pindarus, & in Argonauticis Orpheo tributis ſimiliter vſ. 1354. Δήλου ἀπὸ κραναῆς, *Delo ab aſpera*, ac rurſus in Orphicis Hym. in Latonam, κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ, ac inde etiam δυσήροτος ſeu *ad arandum difficilis*, uti infra dicitur vſ. 268. non proinde tamen foret, ut in poſtremis ad hunc locum Scholiis notatur, ac arripuit, ut dixi, Vulcanius, plane ἀγεώργητος ſeu *inculta*. Quod, ut alia nunc mittam, abunde redarguit ſequens Euripidis locus, Iphig. Taur. vſ. 1235.

Δηλίας ἐν καρποφόροις
Γυάλοις,
Deliacae terrae in fertilibus
Vallibus.

Vſ. 12. Αἰθυίης] *Mergis* perviam dicit hanc Inſulam *Delum*, ut ea proinde fuerit juxta illud Maronis l. V. vſ. 128. *apricis ſtatio gratiſſima* MERGIS. Αἴθυιαν quidem, non tam de *mergo*, quam de *fulica* ab eodem poëtadici, ſeu ita Arati de αἴθυίᾳ locum verti Georg. l. I. vſ. 36. notat ad Solinum ὁ πάνυ, qui tamen ibidem αἴθυιαν in genere de *mergo* intelligi, atque ita etiam a Lucano eandem reddi, ibidem agnoſcit. περὶ θάλασσαν autem ſive *maritima loca* incolentem αἴθυιαν, notavit Ariſtoteles Hiſtor. An. l. VIII. c. III. ac unde Nereides dicuntur ab Apollonio l. IV. vſ. 966.

Ἔνθ' αἱ μὲν κατὰ βένθος ἀλίγκιαι αἰθυίῃσι,
Ubi quidem fundum mergis ſimiles ſubierunt.

Inde etiam, & quod haec illuſtrat, juxta marinas coturnices, in adjacente ad unum ex Iſtri oſtiis Achillis Inſula, copioſum αἰθυιῶν proventum exſtare, tradit Arrianus in Periplo Ponti Euxini p. 133. poſtrem. edit. E quo Arriani praeterea loco conſtat diverſam eſſe, quod viderunt alii, αἴθυιαν ab ἐναλίῃ κορώνῃ ſeu *marina coturnice*, quas pro eadem haberi tradit ad hunc locum Vulcanius. Quamquam utraque eſſet ex earum avium genere, quas Inſulares, ſeu τὰς ἐν ταῖς νήσοις διατριβούσας, *in inſulis verſantes*, dicit ad Aratum de iis agentem, Theon Διοσημ. vſ. 186. Augurium vero futurae tempeſtatis ex αἰθυίαις ſeu *fulicis*, juxta Virgilium, vel *mergis*, e mari ad littora ſeu in ſiccum confugientibus capi, poſt Aratum Διοσημ. vſ. 187. tradiderunt Maro dicto Georg. loco, Lucanus l. I. vſ. 503. Perſius Satyr. VI. vſ. 3. & Plinius l. XVIII. c. XXXI.

Vſ.

Vf. 14. ἀπομάσσει] ὕδατος ἄχνῃ] Locum hunc, quem fatis difficilem tradit Anna ἐλλογιμωτάτη, haud male expreffit Vulcanius, *late fpumanti afpergine tundit*. Ἀπομάσσειν nempe feu ἀπομάττειν, quod Graecis proprie, ut notum, *abftergere* aut *purgare* denotat, & ἀποψᾷν ab antiquis Criticis redditur; quandoque etiam luto aut alia quapiam re *illinere*, ut apud Demofthenem de Corona, idque juxta ufum fimplicis μάττειν, quo nempe dicitur, τὸ ἀναμιγνῦναι, καὶ φυρᾷν, καὶ εἰς ἓν συνάγειν, *mifcere*, *pinfere*, *& in unum cogere*, ut notant eruditi Comici Enarratores Equit. p. 388. Unde ab eodem Comico, cum προσμάττειν, pro *adjicio*, *conglutino*, tum Ἀχιλλείων ἀπομάττειν ibidem dicitur p. 337. h. e. juxta eosdem Criticos *praeftantiffima bordea*, quae Ἀχίλλεια dicebantur, *fubigere*, feu iis *vefci*; h. e. ut iidem notant, *publici in Prytaneo victus fieri participem*. Quamquam ut obiter, nec alieno ad eam rem loco, id notem, Ἀχίλλειον juxta Hefychium diceretur etiam de *fpongia*, *qua oculi abftergunttur*, ficut apud eundem Comicum legitur in eodem dramate p. 343. τὼ ὀφθαλμὼ περιψῶ, mox ἐμοῦ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀποψῶ, *in caput abftergo meum*, a Criticis autem ibidem, περιψῶ, ἀντὶ τοῦ καταμάσσειν, ἀποσπογγίζειν, ac proinde περίψημα ab Apoftolo 1. Corinth. IV. 13. quod *ramentum* Beza, & *rejectamentum* Erasmus, ab aliis etiam *fpongia*, ut a viro doctiffimo If. Voffio ad Catullum p. 98. ftatuatur, haud aliena utique a veteri ad eum Apoftoli locum Scholiaftae gloffa, quae hanc vocem explicat de re ipfa, qua fordes abfterguntur. Ita etiam ἀπομάγματα ab Hippocrate de Medico cap. 11. dicuntur ὀθόνια & σπόγγοι, *lintea* & *fpongiae*, quibus oculi, ut ibidem ait, aut vulnera deterguntur. Apud Theophraftum vero de Lapidibus circa finem, gypfi ufus potiffimum praeftare dicitur, πρὸς τὰ ἀπομάγματα, quod *in fimulacris & figillis* vertit ibi Interpres, ficut nempe ἐκμαγεῖον fubinde a Platone aliisque fumitur, non de figillis quidem, fed de expreffo figillis aut aliunde fimulacro: ἀπόμαγμα vero cum de *fpongia*, aut alia re ad abftergendum, ut modo dictum, idonea; tum de re ad *illinendum* apta, prout eo Theophrafti loco debet illud intelligi, a verbo nempe ἀπομάττεσθαι, eo fenfu, ficut paullo ante vidimus, ab Atticis ufurpari folito. Quod adftruit etiam Harpocration, apud quem legitur in voce ἀπομάττεσθαι, *obductos gypfo* (γύψῳ καταπλασμένους) Titanas, ne manifefti fierent, dum Bacchum dilaniarent. In prifcis autem Philoxeni gloffis, ἀπόμαγμα, *Cermentarium*, & rurfus, *Cermentarium*, ἀπόμαγμα, ubi vox illa *Cermentarium* nihili omnino, nusquam certe alibi legitur, & cujus loco proinde *Caementerium* feu *Caementum*, Gallis *ciment*, haud aliena a tradita modo vocis illius ἀπόμαγμα fignificatione licet ibi opinari, ac prout alibi in iisdem gloffis, *caementum*, χάλιξ, γύψος redditur. Exftat vero alius ejusdem Theophrafti locus, fed in cujus explicatione in diverfa abeunt Interpretes, nempe de Cauf. Pl. l. VI. c. XXXIX. ubi ἀπομάγματα τῶν δακτυλίων, *abftergimenta digitorum* ver-

vertit Gaza; alii, ut e Foësii Oeconomia observo in voce ἐκμάξαι, & quibus ille favere ibidem videtur, *ab annulis expressa simulacra;* in Heinsiana vero editione, & cui alii jam praeiverant, ut ex eodem Foësio liquet, *pastillorum strigmenta*, seu, ut mallem, *pastillorum confectiones*, aut *illitus*. Agit nempe ibi Theophrastus de iis, quae odorem potissimum suscipiant ac servent, qualia non deceat esse, ut ibidem ait, neque arida nimis, neque nimis liquida, additque opportune eam in rem, ἀλλὰ δεῖ καθάπερ τὰ ἀπομάγματα τῶν δακτυλίων, μέσην τινὰ ἔχειν κρᾶσιν, *sed oportet, ut sicut pastillorum confectiones* aut *illitus*, *medium habeant temperamentum*. Quales nempe *pastilli*, qui δακτύλιοι ab Hippocrate, juxta Galenum in Expositione glossarum illius Medicorum Antistitis appellati, iique *orbiculares* seu κυκλοι, τροχίσκοι, ac proinde non adeo a forma oblonga instar *digiti*, prout alioquin id genus *pastilli* a forma orbiculari illis τροχίσκων vulgo aut κυκλίσκων nominibus dicti sunt, alii vero τρίγωνοι similiter, quos vel ex eodem Galeno observarunt jam viri docti; alii vero ab ovata figura aut a forma panis aliter vocabantur. Unde posteriori etiam aevo dicti φοινικοπάστιλλοι, *pastilli*, tanquam in modum *dactyli* seu palmae fructus conformati; ut istud e Zosimo Panopolitano monuit ὁ πάνυ ad Solinum p. 396. ult. ed. Ad quae referri insuper debet Hesychii de hac voce δακτύλιος notatio: Δακτύλιος, Φαρμακίτης, ὃν οἱ φαρμακοπῶλαι εἰώθασι πιπράσκειν ἀντὶ φαρμάκου, h. e. δακτύλιος *ad medicamenta spectans*, *quem Pharmacopolae solent vendere pro medicamento.* Sed quam in rem, seu ad dictum Theophrasti locum, unice faciunt Hippocratis verba de Natur. Mul. cap. cv. καὶ μὴ ὑγρὸν πάνυ ποιεῖ, ἀλλ' ὡς ΕΚΜΑΣΣΕΣΘΑΙ ΔΑΚΤΥΛΙΟΝ, *& non valde liquidum medicamentum facit*, *sed ut* PASTILLUS EFFINGI *possit*, ut bene a Foësio vertitur hic locus, non ut ab aliis, nec in ea etiam quamquam caeteroquin accurata, quae in Batavis prodiit, Hippocratis editione, verba redduntur, *sed ut digiti effingi possent.* Proprium vero id horum *pastillorum*, cum ex iis Hippocratis verbis, tum aliunde constat, maxime ex eorum genere, qui ad illinendum formabantur, ut illi contriti humore quopiam, postea aliquantum exsiccarentur; atque ita nec liquidi nimis, nec minus aridi iidem forent. Adde, quod ex odoribus sive odoratis plantis vel succis, croco, myrto, nardo &c. crebro ii effingerentur; sicut de *pastillo e croco*, eoque fronti illinendo videas apud Galenum l. II. c. II. de Compos. Medicam. κατὰ τόπους. Ex hisce autem plana videtur mens Theophrasti, ubi opportuno id genus pastillorum exemplo, naturam eorum, quae odores suscipere ac retinere valent, nempe ne aut liquida nimis, aut nimis arida sint, sed mediae cujusdam temperationis, abunde videtur comprobare. Opportune etiam eam in rem adhibuit Theophrastus vocem ἀπομάγματα, prout ἐκμάττεσθαι δακτύλιον, *effingi pastillum*, dixit adducto loco Hippocrates; nempe qui digitis seu manibus formari ac ἀναπλάττεσθαι vulgo dicebantur,

tur, & quomodo Galenus indicato modo loco ait, ἀνάπλαττε τροχίσκους, *effinge pastillos*, & quidem ubi de pastillis ad illinendum agitur, pro tradita jam ante apud Atticos vocis ἀπομάττεσθαι & ἀπόμαγμα significatione, ac proinde juxta illud, quod a Statio dicitur Achill. l. I. vs. 332.

Qualiter artificis victurae POLLICE *cerae*
Accipiunt FORMAS.

Quamquam, ne quid dissimulem, illa etiam de qua supra hujus apud Theophrastum loci tradita ab aliis explicatio, nempe ἀπομάγματα τῶν δακτυλίων, *expressa ab annulis simulacra*, neque a nativa verborum illorum significatione, neque a sensu etiam illo, de quo ibi agitur, abludat: de iis nempe, quae dum effinguntur mediae inter humidum ac siccum temperationis esse oporteat. Unde etiam pridem, ac ante visam eandem illam horum verborum, quam nunc in Oeconomia Foësii forte animadverto, explicationem, ad oram mei Theophrasti *impressiones sigillorum* eadem ibi verba ἀπομάγματα τῶν δακτυλίων verti debere notaveram. Ut mittam, quod pro δακτυλίων ab aliis δακτύλων legitur in adductis paullo ante Hippocratis verbis, ac inde quoque alia, ut jam vidimus, adferatur ejusdem loci explicatio: tum praeterea, quod ipsa vox δακτυλίων, pro *pastillis* inter Hippocratis glossas, seu peculiares illi dictiones a Galeno referatur, neque ab aliis e veteribus eo sensu dicta eadem occurrat. Immo, ut hoc addam, quod vulgatam alioquin apud Graecos Medicos vocem τροχίσκου de *pastillis*, & cujus tamen ante Galenum exempla non adtulere hactenus, qui hoc agebant, viri docti, Foësius in Oeconomia, Gorraeus in Definitionibus seu Lexico Medico, aliique e recentioribus, aut veteris caeteroquin Hellenismi promi condi, eam, inquam, vocem alibi apud ipsum Theophrastum observarim, nempe Hist. Plant. l. IX. c X. ubi de panacis radice ait inter alia, εἶτ' οἴνῳ δεύσαντες τροχίσκους ποιοῦσιν, *vino deinde eam subigentes, pastillos formant.* Ea autem seu obvia alioquin, ut ad Callimachum redeam, *abstergendi* significatione, vox illa ἀπομάσσεσθαι ab eodem hic sumitur, ut nempe dicat Icarii maris plurimam spumam circa Deli Insulae littus *abstergi* quasi & purgari, seu *in unum ibidem cogi*, ac in littus ejici, pro tradita postremae vocis μάσσειν vel μάττειν a Graecis, uti vidimus, Comici Enarratoribus, significatione, nempe εἰς ἓν συνάγειν. Ὕδατος enim Ἰκαρίου ἄχνην, de *maris spuma* potius dici, quam de *alga*, quamquam eadem huic loco ratio constat, omnino putem, sicut adducto ab Anna eruditissima Homeri loco Odyss. E. vs. 403. juxta vetera ad eum Scholia, & quomodo ἁλὸς ἄχνην, *maris spumam*, dixit itidem Nicander Alex. p. 164. aut vero οἰνωπὸν ἄχνην, *vini spumam*, Euripides Orest. vs. 115. Unde ἀπομάσσεσθαι etiam per ἀποῤῥύπτειν hic commode reddunt Scholia, h. e. *sordes*, *marinam* nempe *spumam abstergere*, vel *expurgare*; ut proinde haud opus sit eandem vocem hic in ἀποῤῥίπτειν continuo mutare. Ad quam praeterea vo-

cem

Digitized by Google

cem ἀπομάσσεσθαι, hic a Callimacho adhibitam, spectat itidem ea, quam notavit hic Anna ἐλλογιμωτάτη, pro *mensuram abstergere*, seu *abradere* eidem vel demere, quod mensurae superest, illius verbi significatio; ea scilicet, quam expressit Theocritus Idyll. XV. 95. *μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, non mibi vacuam*, choenicem nempe mensurae, ut notum, genus, *absterges* seu *abrades*, h. e. *demensam eam ad tuum lubitum non mibi praebebis*, sicuti verum ejus loci sensum primus erudite eruit ac Luciani testimonio confirmavit vir magnus D. Heinsius. Quam etiam horum apud Theocritum verborum explicationem adstruit vir summus de Modo Usurar. p. 164. quamquam eam, ut novam ibidem obtrudat, & cujus mentem non viderint priores Interpretes; quam tamen praeter Heinsianas ad eum Syracusani Vatis locum notas p. 367. indicaverat ibidem vetus Scholiastes, qui ea Theocriti verba apposite reddit, *μή μοι κενὸν τὸ μέτρον ἀποψήσῃς, non mibi vacuam mensuram abrades*; atque juxta illud Theophrasti Charact. περὶ βδελυρ. *μετρῶν αὐτὸς τοῖς ἔνδον τὰ ἐπιτήδεια σφόδρα ἀποψῶν, metiens ipse domesticis suis necessaria*, seu *demensum abradens*, & quae ibidem notavit Casaubonus. Alio quidem, quod praetermitti hic non debet, sensu, eadem voce ἀπομάσσεσθαι usus erat Cyrenaeus hic vates, eo nempe versu, qui ab Athenaeo sub initium operis refertur, τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι &c. quo ad veterem & sacram expiandi ac lustrandi ritum respici, notavit ibidem ὁ πάνυ, ac praeterea ad Theophrasti Charact. p. 304. & quo sensu etiam voce ἀπομαγμάτων usus Sophocles in Captivis apud Harpocrationem,

> Στρατοῦ καθαρτὴς κ᾽ ἀπομαγμάτων ἴδρις,
>
> *Lustrator exercitus*, *& expiationum peritus*, non *abstergimentorum*,

ut ibi Interpres. Quo spectat Hesychii glossa, Ἀπομάγματα, θειώματα, *lustrationes per sulphur*. Adeo ut ex hisce plures emergant diversae haud parum, neque proinde, ut subinde ab Interpretibus factum, inter se confundendae, harum vocum ἀπομάττειν vel ἀπόμαγμα significationes; nempe illud pro *abstergere*; *conglutinare* vel *illinere*; *effingere* seu *imprimere*; *abradere demensum*; *purgare* seu *expiare*; & inde ἀπόμαγμα similiter *spongia*; *strigmentum*; *res ad conglutinandum* aut *illinendum apta*; vel quae *effingitur*; *lustratio* denique, seu *purgatio*. Unde voce ἐναπομάττειν usus est haud semel Chrysostomus, modo pro rem aliquam in animo *imprimere*, ut Homil. XXVII. Tom. VI. ed. Savil. p. 226. κ᾽ ἤθη, κ᾽ ῥήματα γυναικεῖα εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐναποματτόμενοι ψυχὴν, *mores & verba mulierum in animo suo imprimentes*; pro *abstergere* autem, Serm. XXXV. in Lazarum T. V. pag. 228. τὸ ῥεῦμα ῥινὸς συνεχῶς ἐναπομασσόμενοι, *narium profluvium continuo abstergentes*.

Vs. 15. ἰχθυβολῆες ἁλίπλοοι] Sic ἰχθυβόλῳ μηχανῇ de Neptuni *tridente* dixit Aeschylus Sept. Theb. vs. 134. Ut vero ἁλίπλοοι dicuntur hic *piscatores*, ita etiam *nautae* apud Apollonium Rhod.

l. III. vſ. 1328. *μέγα λαῖφος ἁλίπλοοι ἐστείλαντο*, *magnum velum nautae dimittunt.*

Vſ. 16. *πρώτησι λέγεσθαι*] Non de Urbium ſolum inter ſe, unius nempe aut diverſarum quandoque Regionum, & qua de re nos accurate alibi, ſed integrorum quoque Populorum *primatu* ſaepe olim actum, ac ratio ejusdem habita legitur. Hinc de ſervato ordine Urbium aut Populorum Graeciae, qui fortiter contra Perſas pugnaverant ad Plataeas, & quorum nomina inciſa erant in ſigno Jovis ab iisdem Populis dedicato in Olympia, videri poteſt Pauſanias l. v. p. 332. &c. Ut notas mittam Athenienſium, & Lacedaemoniorum, potiſſimarum quondam Graeciae gentium, de illo Primatu contentiones, & quorum poſtremos non cum Graecis ſolum reliquis, ſed & cum Macedonum Regibus perpetuo περὶ πρωτείων decertaſſe tradit Strabo l. VIII. p. 365. Sed de his πρωτείοις ſeu *primatibus* Urbium aut Populorum, & qua praerogativae laude illas ſubinde in antiquis eorum nummis ornari cernimus, nunc agendi non eſt locus. Id unum hic notandum, quod Inſulae *Delo*, prae aliis nempe Inſulis, *primatum* hic tribuat Callimachus, ob Latonae in ea, de quo pluribus infra, puerperium, ac editum ibi ſacratumque primo Apollinem; quodque illa Inſula ideo in peculiari hujus Dei tutela haberetur; ac inde, uti jam ante vidimus, pluribus praerogativis ornata fuerit eadem Delus, quod teſtatur etiam Strabo l. x. p. 485. Τετίμηται δ᾽ ἐκ παλαιοῦ διὰ τοὺς θεοὺς, ἀπὸ τῶν κρονικῶν (MSS. ἡρωϊκῶν) ἐξαρμένη, *antiquitus in magno fuit haec Inſula honore propter Deos* (Apollinem nempe ac Dianam) *Jam a Saturni* (ſeu *Heroicis temporibus*) *exaltata*; perhiberi enim, ut addit, Latonam partus doloribus ſolutam, ibi Apollinem ac Dianam in lucem edidiſſe. Quo ſpectant inſuper ea, quae mox tradit de inſigni hujus Inſulae celebritate, eaque aucta, maxime poſt everſam a Romanis Corinthum, mercatoribus undique eo adlectis immunitate Templi ac Portus opportuno ex Italia & Graecia in Aſiam navigantibus ſitu, de quo etiam Maro l. III. Aen. vſ. 80. *haec feſſos tuto placidiſſima Portu, Accipit*; ac praeterea e ſolemnibus in eadem conventibus, qui ἐμπορικὸν quid haberent. Reſtaurata vero a Romanis Corintho, ſubdit idem Geographus, Athenienſes Inſula potitos, ſacra ſimul & mercaturam diligenter in eadem procuraſſe. Quibus etiam conſona quae apud Pauſaniam de eadem Delo itidem leguntur, quam tradit l. III. p. 207. olim totius Graeciae Emporium exſtitiſſe, alibi nempe lib. VIII. p. 209. τὸ κοινὸν Ἑλλήνων ἐμπόριον, *commune Graecorum Emporium* itidem vocat. Immo, quod de eadem ut totius Orbis Emporio, ait de aere agens, quod in Delo praeſtantiſſimum proveniebat, Plinius l. XXXIV. c. II. *antiquiſſima aeris gloria Deliaco fuit*, MERCATUS IN DELO CONCELEBRANTE TOTO ORBE. Quae ſingula egregie illuſtrat praeclarum & antiquum marmor *Deliacum*, ex eadem

Digitized by Google

dem nempe Insula ante annos haud ita multos advectum, cujus inscriptionem, quamquam quibusdam in locis mutilam, vulgarunt viri bene de his antiquitatibus meriti, Sponius Miscell. p. 343. & Wehlerus Itiner. Anglic. edit. p. 54. Complectitur vero illa *Psephisma* seu Decretum profectum a *Synodo* sive conventu *Mercatorum* & *Naucllerorum in Delo*, in honorem cujusdam Dorothei; ac ubi in fine inscribitur hinc Δῆμος Ἀθηναίων, *Populus Atheniensium*, qui ratum nempe illud habuit, quique habitabat, ut aliunde notum, ac vere ibi monuit Cl. Sponius, in Delo; illinc ἡ Σύνοδος τῶν Τυρίων Ἐμπόρων καὶ Ναυκλήρων, *Synodus Tyriorum Mercatorum & Nauclerorum.* Quae tamen decora amisit eadem Insula, dum postea misere a Mithridatis ducibus vastata, urbeque solo aequata, ut tradit itidem Strabo l. x. p. 486. & Pausanias l. III. p. 207. ea sub Romanorum primo, postea Atheniensium potestate, deserta ferme ac inops deinceps remansit; adeo, ut de ea suo jam aevo nullo loco habita, dixerit Tertullianus de Pallio c. II. *cum inter Insulas* NULLA JAM DELOS; *arenae Samos.*

Vs. 17. Ὀππότ' ἐς Ὠκεανόν τε καὶ ἐς Τιτηνίδα Τηθὺν] Haud magnopere hic verti censeo, ut vel recepta in Callimacho lectio retineatur, ὀππότε, aut vero ut cum eruditissimo Tanaq. Fabro legatur ὄπποσ' pro ὄπποσαι. Neque enim prius illud sensu carere, si locus recte attendatur, existimo. *Titanis* autem dicta hic *Tethys*, sicuti ab Ovidio Fast. l. v. vs. 81.

Duxerat Oceanus, quoniam Titania, Tethyn.

Quod eadem juxta *Oceanum*, fratrem nempe simul & conjugem, hic commemoratum, e Coelo ac Tellure genita, praeter Hesiodum a Platone praeterea dicatur in Timaeo: *Titanes* autem dicti fuerint Coelo ac Tellure sati, ut apud Aeschylum Prom. vs. 205.

Τιτᾶνας, Οὐρανοῦ τε καὶ Χθονὸς τέκνα,

Titanas Coeli & Telluris liberos.

Unde Τιτηνίδα eandem *Tethyn* dixit etiam Lycophro p. 46.

Γραῖαν ξύνευνον Ὠκεανοῦ Τιτηνίδα,

Anum Titanidem, Oceani conjugem,

ubi consuli potest Tzetzes; & sicuti insuper inter Titanas feminas *Tethys* juxta Rheam, Themim &c. a Diodoro adnumeratur l. v. p. 334. Hinc Τιτανὶς appellata itidem *Themis* apud dictum modo Tragicum Prom. vs. 873. & alibi juxta eundem, Phoebe Τιτανίς, ἄλλη παῖς Χθονός, *Titanis alia Telluris filia.* Eumen. vs. 6. & quomodo Τιτηνὶς Μήνη, *Titanis Luna*, quae eadem cum *Phoebe* legitur apud Apollonium Rhod. l. IV. vs. 54. Quamquam *Tethyn*, non pro *Telluris* filia, sed pro *Tellure* ipsa, ac inde etiam Τηθύν, quasi *Nutricem*, h. e. Τιθήνην, dictam observent veteres Critici ad Homeri Iliad. Σ. vs. 201. Quam notat etiam, sicut alteram ejusdem vocis, eamque magis obviam (& de qua supra ad vs. 44. Hym. in Dian.) pro *Oceano* ipso

ſeu *mari* ſignificationem, ad eundem Poëtae locum Euſtathius p. 978. Τηθὺν τὴν κοινὴν τροφὸν Γῆν, dein αὕτη καὶ ὁ Ὠκεανὸς, *Tethyn communem Nutricem Terram* &c. *ipſa etiam Oceanus*, & quomodo de *extremo mari* dixit Orpheus ſeu Onomacritus Agon. vſ. 333. καὶ Τηθύος ἔσχατον ὕδωρ. Verum quid per hanc *Tethyn* intellexerint priſci naturae conſulti, aut ut eos ſubinde veteres vocant, οἱ θεολόγοι, omnium optime docebit Proclus l. v. in Timaeum, ubi varias refert de eadem opiniones, ac intra alia p. 293. Τὴν δὲ ΤΗΘΥΝ, οἱ μὲν τὴν ὑγρὰν αὐτὴν οὐσίαν φασίν· οἱ δὲ τὴν πολυμετάβολον φύσιν· οἱ δὲ, τὴν τοῦ παντὸς εὐθημοσύνην· ὁ δὲ θεῖος Ἰάμβλιχος, ποιητικὴν διάθεσιν εἶναι αὐτὴν τὴν ἐν τῷ ἐνεργεῖν δραστήριον ὑποτίθεται κατάστασιν. TETHYN *autem quidam dicunt eſſe ipſam humidam naturam; alii vero naturam plurimum mutabilem; nonnulli univerſi concinnam ordinationem: divinus autem Jamblichus ſupponit eſſe illam effectricem diſpoſitionem*, ſeu *in operando promptam ac efficacem conſtitutionem.* Quibus addit in ſequentibus, unde dicta ſit eadem TETHYS, nempe juxta traditam a Platone in Cratylo ejusdem vocis, quamquam parum probabilem originem, ac ejus praeterea ab Oceano diſcrimen, τοῦ μὲν Ὠκεανοῦ πᾶσαν κίνησιν γεννῶντος ἀθρόως θείαν, νοερὰν, ψυχικὴν, φυσικήν· ἡ ΤΗΘΥΣ οὖσα διακριτικὴ τῶν κινήσεων τῶν ἔνδον καὶ τῶν ἔξω, καλεῖται Τηθὺς διαττῶσα καὶ διηθοῦσα τὰς ὑλικὰς ἀΰλων κινήσεων, *quum vero Oceanus omnem motum gignat promiſcue, divinum, intelligibilem, animalem, naturalem*, TETHYS *autem ea ſit, quae diſcernit motus internos & externos, ideo inde etiam dicta, quaſi percribans & percolans materiales motus ab immaterialibus.* Quae loca ideo obiter hic adſcribere non piguit, ut vel inde eorundem Platonicorum in explicandis veterum Poëtarum θεολογουμένοις multiplex varietas aut etiam ἀπειρία eluceſcat. Hic vero, ut id poſtremo addam, circa eandem *Tethyn* & *Oceanum* congregari Inſulas, & Chorum agere fingit Callimachus, tanquam filias nempe circa patrem Oceanum ac matrem, uti ab Homero vocatur, Tethyn; & quibus conjugibus, *Mare* ſimul ac *Terram* deſignari modo diximus.

ἔξαρχος ἐλθούσι] Nempe in Inſularum circa Oceanum & Tethyn Choro dux ejusdem dicitur hic *Delus*, ſeu, ut vulgo Graeci, κορυφαῖος. Notum enim cum ἄρχειν, ἄρχεσθαι, tum compoſita ἐξάρχειν, κατάρχεσθαι, dici de iis, qui in veterum ſacris & choreis primi canendo aut ſaltando etiam, juxta Ariſtarchum apud Athenaeum l. IV. p. 180. auſpicium reliquis faciebant. Ita ἔξαρχος Βρόμιος, *Chori Dux* ſeu *praeſultor* Bacchus, dictus ab Euripide Bacch. vſ. 141. & ἐξάρξω μολπὰν, *exordiar cantilenam*, Troad. vſ. 148. Apud Sophoclem Antigon. vſ. 160. Βακχεῖος ἄρχοι, h. e. juxta Criticos ibidem, ἄρχοι τῆς χορείας, *Bacchus Choream incipiat.* Sic apud Pauſaniam l. v. p. 322. Ἀπόλλων ἐξάρχων τῆς ᾠδῆς, *cantu praeeunte Apolline*, & apud Pindarum Nem. Od. II. p. 344. ἁδυμελεῖ δ' ἐξάρχετε φωνᾷ, *ſuaviſona autem auſpicamini voce.* Quo ſenſu κατάρχομαι adhibuit etiam haud ſemel Euripides, ut Hecub. vſ.

Digitized by Google

vf. 684. καταέχομαι Νόμων Βακχείων, *incipio Nomos Bacchicos*, & alibi Andromach. vf. 1199. Qui vero *primatus* hic inter Infulas Delo tribuitur, ad ea, quae ad verf. 1. & 16. diximus de ejusdem Infulae celebritate, & magna olim loci religione, referri unice debet.

Vf. 19. Φαίνεσθαι μετ' ἴχνια Κύρνος ὀπηδεῖ] Mirum inter Infulas maris mediterranei fecundum *Corficae* locum hic tribui, qui nec magnitudinis, nec fertilitatis, aut aliorum decorum intuitu, ei videbatur competere, prae Sicilia utique, Creta, Cypro, & vicina eidem, quae mox fequitur, Sardinia. Unde eadem etiam *Corfica* in fextum demum locum, magnitudinem Infulae quod fpectat, poft Sardiniam nempe, Siciliam, Cretam, Cyprum, Euboeam, a Scylace rejicitur in fine Peripli, ubi μεγέθη Νήσων, *magnitudines Infularum* tangit: & a Diodoro fimiliter lib. v. p. 297. ab Appiano autem in Syriacis p. 3. in octavum demum locum, poft Rhodum nempe adhuc ac Lesbum, praeter memoratas modo Infulas. Quum alioquin eadem tertio loco poft Siciliam & Sardiniam collocetur, cum a Strabone l. II. p. 123. tum in verfibus, qui ex Alexico (forte Alexide) Comico a Conftantino Imp. referuntur Imp. Orient. l. II. & Euftathio in Dionyfium p. 83. Et quamquam idem Diodorus, ubi de hac agit *Corfica* l. v. p. 295. eam a proventu refinae, cerae, mellis, & buxi, ac praeterea a juftitia & humanitate incolarum, prae aliis barbaris populis commendet; haud eo minus illa a Strabone l. v. p. 224. & a Seneca in eam relegato Confol. ad Helv. cap. VI. ob coeli inclementiam, foli afperitatem, rerum ad vitam fuftentandam penuriam ac feritatem incolarum, traducitur; eaque inde etiam *terribilis*, *barbara* & *horrida* appellari meruit in Catalectis veterum Poëtarum ab illuftri Scaligero vulgatis l. I. p. 198. Ut mittam, quod de eadem Infula tradit Procopius Bell. Got. l. IV. cap. XXIV. in Corfica, quae Κύρνος olim dicta, νάνους feu *pufillos* homines, & armenta equorum paullo grandiora ovibus dari. A quibus nempe recedit hic Callimachus, qui primum eidem *Corficae*, poft facram, & quam laudandam hoc Hymno fufceperat, *Delum*, locum continuo tribuit; eamque, ut addit, οὐκ ὀνοτήν, *non vituperandam*, indigitat. Qua occafione illuftrandus ac emendandus Theophrafti de eadem Infula locus, male hactenus a librariis ac ab interpretibus acceptus. Exftat ille H. Pl. lib. v. cap. IX. ubi poftquam arborum ad fabricandas naves magnitudine ac pulcritudine, nullo loco, quod iis alioquin fupra reliquam Italiam excellebat, habendum prae Corfica Latium dixiffet, addit, ΚΥΡΝΟΣ μὲν οὖν, εἴτε διὰ ΤΗΝ ΟΝΗΣΙΝ, εἴτε καὶ τὸ ἔδαφος, καὶ τὸν ἀέρα πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων. CORSICA *quidem*, *feu ratione* UTILITATIS, *feu etiam ratione foli & aëris*, *locis plurimum caeteris praecellit.* Ibi enim in prioribus verbis perperam hactenus διὰ τὴν ἄνεσιν, feu juxta Gazam, *ratione laxationis*, nullo equidem idoneo fenfu legitur & explicatur, maxime ubi denfam & confertiffimam, praeftantiffimis id

Digitized by Google

id genus arboribus hanc Insulam, & e quibus navim quinquaginta velis instructam a Romanis fabricatam tradidisset, quibus haec, quae modo adtuli, verba continuo subdit praeclarus Auctor. Haec autem, ut eadem emendavi, cum proxime accedunt ad editam ibi vocem, quamquam diversissimo utriusque sensu, ἄνεστιν pro ἄνεσιν; tum hunc Callimachi locum egregie illustrant, ac inde etiam lucem mutuantur, Κύρνος ἐπεὶ οὐκ ΟΝΟΤΗ, *Corsica sequitur haud vituperanda.* Unde insuper abunde refellitur τοῦ πάνυ Jul. Scaligeri ad eundem Theophrasti locum animadversio, ubi ἐν τῇ Κυρνικῇ, pro ἐν τῇ Κύρνῳ legendum credidit; quasi nempe pro Κύρνος vulgo a Graecis, ab indigenis autem seu a Poenis, uti ea de re mox, Κορσὶς vel Κορσικὴ, & inde a Romanis *Corsica* sit appellata. Qua de re proinde, seu diversis adeo de eadem Insula veterum narrationibus, haud aliud statuendum occurrit; nisi non videri omnem Diodoro, Insula quippe haud valde remota oriundo, ac unde ei *Siculi* nomen, fidem abrogandam, dum Corsicae bona praedicat; neque etiam mirum si ab Auctore longius dissito, qualis hic Cyrenaeus vates, & qui Alexandriae floruit, ac post gravissimum Auctorem Theophrastum, qui eadem ferme aetate (is paucis enim annis, antequam floruit sub Philadelpho Callimachus, decesserat) idem de illa judicium tulit, magna quoque de eadem, & si ei parum alioquin nota, quod Sardiniae etiam aliisque remotioribus Insulis contigit, opinio foveretur. Cur autem Φοινίσσα seu *Phoenicia* dicatur hic eadem *Corsica*, docebit ὁ πάνυ Bochartus de Colon. Phoen. l. I. c. XXXVI. ubi ex Herodoto, Polybio, Floro, aliisque Scriptoribus, a Poenis eandem Insulam, haud minus ac vicinam Sardiniam, olim inhabitatam; utraque etiam Graeca illius Insulae nomina, Phoeniciae esse originis observat, Κύρνον nempe seu Κύρνος a קרנות *Keranoth*, multis nempe promontoriis, ut de ea Auctores, angulosa; κορσὶς autem eadem חורשי *Chorsi*, quasi *sylvosa*, sicuti de eadem Insula veteres itidem sunt locuti. Certe a *Libyae inquilinis*, ὑπὸ τῶν Λιβύων, h. e. a Poenis, dictam eandem Insulam Κορσικὴν *Corsicam*, tradit Pausanias l. x. p. 639. Quo praeterea opportune referas, quod Κόρσεια apud eundem Auctorem l. x. p. 577. seu Κορσεῖαι, juxta Scylacem, dictum fuerit prope Thebas Boeotias, Phoeniciae, ut aliunde notum, originis, oppidum; illudque vicino luco seu sylva conspicuum, πόλισμά ἐστι Κορσεῖα, seu Κορσεῖαι (ut istud jam e Scylace vidit ad eum locum Palmerius) ὑπὸ δὲ αὐτὸ δένδρων ἄλσος οὐχ ἡμέρων, πρίνοι τὸ πολύ εἰσι. *oppidum est Corsea, infra quod lucus sylvestrium arborum, ilicum magna ex parte.* E quibus etiam, seu ob *Phoeniciam* vel *Punicam* dictam hic *Corsicam*, abunde liquet, haud opus omnino cum viro docto, qui primus hunc Poëtam Latine vertit & explanavit, statuere, Callimachum hic ad *Sardiniam* potius, de qua mox agitur, & quae a Poenis fuerit inhabitata, quam ad *Corsicam* respexisse. Glossam vero, quae hic in Scholiis legitur, merito explodit, dicto

dicto loco laudatus modo Bochartus, & quae stare nullatenus potest, Κύρνος, ἡ νῦν Τύρος καλουμένη, *Corsica, quae nunc Tyrus dicitur.* Adeo, ut pro Τύρος ibi Κορσὶς omnino legendum videatur: Κύρνον nempe a Callimacho dici, quae postea, & eo quidem aevo, quo haec Scholia fuerunt conscripta, Κορσὶς *Corsica* vocabatur. Quibus consona omnino dixerat Dionysius Perieget. vs. 458.

καὶ ἀπείρονος εἰν ἁλὶ ΚΥΡΝΟΣ,
Ἣν ῥά τε ΚΟΡΣΙΔΑ φῶτες ἐπιχθόνιοι καλέουσιν,
& immensa in mari CYRNO,
Quam CORSICAM *viri indigenae appellant.*

A sciolo proinde aliquo, qui Κύρνον a Callimacho Φοίνισσαν dici hic animadvertit, illud egregium glossema, Κύρνος, ἡ νῦν Τύρος, pro Κορσὶς, continuo profluxit.

Vs. 20. Μάκρις Ἀβαντιὰς] *Euboeam* his duabus vocibus designari, indicant Scholia, quae nota sunt & antiqua quidem illius Insulae nomina, unde postremum quod adtinet, Εὔβοια, Ἀβαντὶς, retenta nempe simul prisca appellatione, Εὐβοίης ἔντοσθεν Ἀβαντίδος, *intra Euboeam Abantida*, ab Apollonio dicitur l. IV. vs. 1135. ab Homero autem Ἄβαντες appellati, neque aliter *Euboeenses*, prout observat Strabo l. x. p. 445. Μακρίδος vero nomen, post Trojae excidium, ab *Abantibus* inditum eidem Insulae, notant eruditi Apollonii Enarratores ad l. IV. vs. 1175. ubi nempe Μακρίδος appellatione, eandem ibi a Poëta statuunt designari. Id autem haesisse *Euboeae* nomen, non a *Macride* Nympha & Aristaei filia, Bacchi juxta eundem Apollonium, qui paullo ante ejus rei meminerat (nempe vs. 1133. &c.) non autem Junonis, ut ad Stephanum tamen notat doctissimus Holstenius, Nutrice, sed ab ejus *longitudine*, praeter antiquos Geographos, aperte etiam innuunt Comici verba, ubi ille de eadem ait Νεφέλ. p. 135.

Ἡδί. παρατέταται ΜΑΚΡΑ πόῤῥω πάνυ,
Ecce valde longe protenditur, seu *in multam longitudinem.*

Tertia autem hic inter Insulas, & post *Corsicam* quidem ac *Lesbum* collocatur; in antiquis autem Poëtae versibus ab Eustathio, de quibus supra, adductis p. 83. quinta itidem, ante Cyprum scilicet & Lesbum, refertur. Occurrunt vero, ut obiter hoc addere liceat, antiqua illius Insulae numismata, tum apud Goltzium, tum in hac Electorali Gaza, cum bovino capite, quae & nominis, Εὐβοίας nempe, originem abunde arguunt, non ab Io quidem in vaccam conversa, & Epaphum eo scilicet in tractu enixa, sed a frequentibus in eadem Insula pascuis. Inde etiam illa non ἀργιβόειος solum a *bobus albis* dicta legitur apud Aelianum de Animal. l. XII. c. XXXVI. sed cum Βωμῶ apud Hesychium eadem Μάκρις seu *Euboea* appellatur, a voce Arabica *bohmo*, quae *pecudes* notat, tum *Abantes* Euboeenses, a voce אבס *abas saginare* denominati, juxta doctissimum Bochartum de Col. Phoen. l. I. c. XIII.

Digitized by Google

Vf. 21. Σαρδὼ δ' ἱμερόεσσα] Quarto demum loco occurrit hic *Sardinia*, & quidem post Corsicam, quae tamen cum magnitudine, tum frequentia hominum, & fructuum proventu, non eadem Corsica solum praestantior fuit olim habita; sed quae tanquam Insularum, Maris scilicet interni, *maxima* ab Herodoto dicitur l. v. c. CVI. a Scylace itidem in Periplo, ac a Timaeo etiam apud Strabonem l. XIV. p. 654. ubi prima, & ante Siciliam quidem, inter septem maximas Maris interni Insulas recensetur; ab aliis autem, ut Diodoro l. v. p. 297. Strabone l. II. p. 123. Martiano Heracleota, seu verius Scymno Chio in Periegesi, melius quippe edoctis, secunda demum post Siciliam collocatur. Neque mirum continuo videri debuit, cur ἱμερόεσσα seu *amoena* hic a Cyrenaeo vate dicatur eadem *Sardinia*, quum tamen in eam Insulam missi fuerint a Romanis exules, aut quasi inde illa ejusdem cum infelicibus *Gyaris* conditionis haberi meruerit, scilicet de quibus Juvenalis Satyr. x. vf. 170.

Ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho.

Neque enim una erat relegatorum in Insulas aut deportatorum, ut e libris Jurisconsultorum D. de Interd. & Releg. aliisque Romanis Auctoribus satis notum, ratio; neque unius etiam sortis aut conditionis Insulae, in quas iidem relegati aut deportati mittebantur. Hinc Judaeis Roma sub Tiberio pulsis, ex iis quatuor millia, delectu a Consulibus habito, in *Sardiniam*, sed ad militandum, missa, teste Josepho Ἀρχ. l. XVIII. c. v. seu *per speciem sacramenti*, ut ea de re Suetonius in Tiber. c. XXXVI. Neque certe cum *brevibus Gyaris*, ut de eodem loco alibi Satyricus, conferri debuit *Sardinia*; e quibus prior illa Insula e vico exiguo, eoque inopi adeo, constitisse a Strabone traditur l. x. p. 485. ut CL. denariorum tributi diminutionem a Romanis, cum aegre centum posset persolvere, petere fuerit coacta: *Sardiniae* autem uti jam diximus, magnitudo, frequentia incolarum, fertilitas, a praestantissimis Scriptoribus, Polybio l. I. p. 79. Pausania l. IV. p. 260. l. VII. p. 428. & l. x. p. 638. aliisque, passim commendari, immo juxta Siciliam, *urbis Romae nutrix*, sicuti a Valerio Max. l. VII. c. VI. dici meruit; ac similiter utraque Insula *Romana borrea complere* apud Lucanum, cujus ea de re locum jam adtulit Frischlinus. Unde etiam ab uno e filiis Herculis *Sardo*, occupatam ac denominatam eandem Insulam tradidere, seu, ut id a Strabone memoratur l. v p. 225. ab Iolao, aliquot ex Herculis liberis in Sardiniam delatos, qui eam cum inquilinis illius Insulae inhabitarunt. Quo referas proinde id, quod apud Aristotelem Phys. l. IV. c. XII. legitur de iis, qui ἐν Σαρδοῖ καθεύδειν παρὰ τοῖς Ἥρωσι, *in Sardinia apud Heroas dormire dicebantur*; ac inde apud Graecos ejus Interpretes Themistium p. 45. & Simplicium p. 167. ed Graec. quorum ille fusius rem explicat, nomen nempe Herculis filiorum, quos ex Thespiae filiabus susceperat, corpora integra & sine putredine in eadem Insula, quasi dormire

vide-

Digitized by Google

viderentur, adſervata: qui nempe Herculis filii eſſent Heroes illius Inſulae, apud quos more receptum foret, ut ſomniorum aut alterius utilitatis ergo multi longiſſimos ſomnos caperent. Quamquam, ut hoc addam, non *Sardiniam* quidem, ſed *Corſicam* ab Herculis liberis inhabitatam tradat Ariſtides Hym. in Herculem p. 76.

Ibid. ἣν ἐπενήξατο Κύπρις] Quod tam de *Cytheris* Inſula, cum viro docto ad hunc locum, quam de *Cypro* poteſt intelligi; quum utrique illi Inſulae, *Veneris* Natales, ſeu e mari primus in unam e duabus appulſus, vulgo tribui ſoleant: inde vero Κυθερείης & Κύπριδος vel Κυπρογενείας indita eidem promiſcue nomina; & hinc utraque Inſula Veneri ſacra etiam fuerit habita. De Inſula tamen Κύθηρα dicta, non de urbe Cypri cognomine, intelligenda eſſe cum viris doctis illa, quae de Inſula primo Veneris in eadem ortu nobilitata, Heſiodus aut alii Poëtae fabulantur, abunde liquet, cum, ut alia mittam, e Diodoro dicente l. v. p. 344. Venerem commorari ſolitam circa Erycem Siciliae, τῶν δὲ Νήσων, περὶ Κύθηρα, καὶ Πάφον τῆς Κύπρου, *ex Inſulis autem, circa Cythera, & Paphum Cypri*; ac praeterea e Pauſania, qui l. III. p. 207. Veneris Uraniae Templum apud *Cythera* Inſulam, omnium, quae apud Graecos Veneri dicata ſunt, ſanctum maxime ac vetuſtiſſimum exſtare obſervat. Ut mittam Latinos Poëtas, Ovidium Epiſt. VII. vſ. 60.

Nuda Cytheriacis edita fertur aquis;

& Martialem l. II. Epigr. XLVIII.

Levior, o conchis, Galle, Cytheriacis.

Unde etiam apud Maronem Aen. X. vſ. 51. *excelſa mihi Paphus, alta Cythera*, poſtrema verba, non utique de urbe Cypri, quod a Meurſio in Cypro p. 35. aliiſque e recentioribus factum, *ſed de inſula contra Laconicam Veneri conſecrata.* explicat Servius. Quibus adde Poſidippi Epigramma ineditum:

ΗΚΥΠΡΟΝ, ἤτε ΚΥΘΗΡΑ, καὶ ἐς Μίλητον ἐποιχνεῖς,
Καὶ καλὸν Συρίης ἱπποκρότου δάπεδον,

Quae in CYPRUM, *aut vero in* CYTHERA, *aut quae Miletum tendis;*
Aut pulchrum Syriae *equis perſtrepentis ſolum.*

De *Cypro* vero, in quam concha vel ſpuma marina, Zephyro ſpirante, fuerit primum delata, ſeu quod hic dicitur, *adnataverit*, indeque etiam nomen illud *Cypridis*, nacta haec Dea, videri poteſt Hymnus in eandem, qui Homeri cum aliis nomen praefert, tum praeter alios Lucanus l. VIII. p. 458.

Unde diva memor Paphiae, ſi Numina naſci
Credimus, aut quemquam fas eſt coepiſſe Deorum.

Conjunxit utrumque Martialis l. VIII. Ep. LV. ubi *Cythereia Cypros*, de Inſula nempe *Cypro* dicitur, quae ob ſolemnem Veneris in eadem cultum, a *Cytherea* Venere ſcilicet *Cytheris* orta, & Cypriorum alioquin Dea, utramque illam appellationem meruit.

Digitized by Google

Neque tamen dubium, quin de Cypro, ceu inter nobiles olim Insulas, juxta alias hic commemoratas, Corsicam, Sardiniam, Euboeam commemorari solita, & in quam Venus fertur adnatasse, sit hic Poëtae sermo.

Vs. 22. Ἐξ ὕδατος τὰ πρῶτα] Cujus etiam Veneris Ἀναδυομένης, seu e mari primum emergentis, & quidem, ut de ea Statius Sylv. l. I. c. II. concha considentis, & cujusmodi in Templo Neptuni in Isthmo signum exstitisse, tradit Pausanias l. II. p. 87. prostant etiamnum simulacra in priscis nummis & marmoribus. Tale praeter alia exhibet MSS. Pighianum Electoralis hujus Bibliothecae, ubi Venus nuda conchae marinae, quam duo barbati Tritones sustinent, insidens visitur; ab uno autem latere Cupido cum face, praeter Nympham itidem nudam.

Ibid. σαοῖ δέ μιν ἀντ' ἐπιβάθρων] Primum hic Interpretem redarguit Anna praestantissima, qui haec reddit; *illam servat pro scala nautica*; minus vero opportune, ut cum bona ejus venia hoc dicam, Vulcanium, aut vero vertendum hic statuit, *servatque illam pro propugnaculo*, seu, *illi pro propugnaculo* &c. Neque enim ea mens hujus loci, sed ea omnino, quod Insulam Cyprum, de qua hic agitur, servat ac protegit Venus, ejus nempe Σώτειρα & custos, idque in remunerationem primi ejus e mari in eam *exscensus* seu *appulsus*; & quod proinde commode expresserat Vulcanius, *gratique ascensus nomine servat*. Praeter enim apertam, quam dixi, loci illius mentem, firmat eandem Apollonius, ubi vocem ἐπίβαθρα itidem adhibet l. I. vs. 421.

> Ἥν τοι τῷ δ' ἐπίβαθρα χάριν προτιθείμεθα νηὸς
> Πρωτίστην,
> *Quod pretium datae ad conscendendum hujus navis tibi persolvimus*
> *Primum.*

Id enim proprie ἐπίβαθρον, quod ex Homero etiam Odyss. O. vs. 448. & veterum ad eum Criticorum glossa, constare poterat, ἐπίβαθρον, μισθὸν ὅ ἐστι ναῦλον ἐπιβάσεως τῆς νεώς, *pretium* nempe *conscensus* primum *navis*, sicuti hic apud Callimachum remuneratio primi e mari egressus seu exscensus in Insulam Cyprum. Ita ἐπιβάθρα, in singulari nempe feminini generis, subinde pro *loco exscensus* e navi in terram, ac inde pro *aditu* opportuno dicta, sicuti duobus apud Polybium locis, quae inter ejus Fragmenta a Suida referuntur: ac similiter, ut hoc addam, apud Plutarchum in Demetrio pag. 892. ubi amico quodam Antigoni de Athenis dicente, eam urbem, ubi illa potitus foret, a Rege retinendam, ΕΠΙΒΑΘΡΑΝ τῆς Ἑλλάδος ἔσεσθαι· οὐ προσέσχεν ὁ Ἀντίγονος, ἀλλ' ΕΠΙΒΑΘΡΑΝ μὲν, ἔφη, καλὴν καὶ ἀσάλευτον εἶναι τὴν εὔνοιαν, *quod ea esset in Graeciam* EXSCENSUS seu *aditus* VIA, *non tamen adtendit Antigonus, sed* VIAM AD *ejusmodi* EXSCENSUM *praeclaram esse ac immotam civium benevolentiam*. Unde ἐπιβάθραι vulgo a Graecis dictae, machinae ad ascendendum in

urbem

urbem obsessam, ut nominatim, quod viderunt jam alii, a Vitruvio, ubi Athenaei τοῦ Μηχανογράφου locum de machinis reddit lib. x. cap. xix. ἐπιβάθραν, quam Diades, praeter alias obsidionales machinas a se repertam tradiderat, explicat, *adscendentem machinam, qua ad murum plano pede transitus esse posset*; & circa finem ejusdem capitis, *de accessu*, seu ut legendum credidit Lipsius, suffragantibus eidem viris doctis, *de ascensu qui ἐπιβάθρα Graece dicitur*. Etsi ut obiter hoc addam, *accessus* vocem ibi apud Vitruvium non continuo abjiciendam putem; tum quod vox ἐπιβάθρα non tam *ascensum*, quam ut ille paullo ante eam vocem reddit, *adscendentem machinam* notet; tum quod Graeci similiter προσαγωγὴν & προσαγωγὰς dixerunt, seu *accessum*, de oppugnatoriis machinis, quibus in muros scandebatur, uti inter alia videre licet apud Philonem Βελοποιϊκ. pag. 98. Quo sensu etiam eadem vox ἐπιβάθρα subinde legitur apud editos novissime juxta hunc Philonem, e Typographia Gallorum Regia alios insuper de machinis seu Poliorceticon scriptores, Athenaeum, Apollodorum, ac ubi idem ille Athenaei locus, quem a Vitruvio expressum viderant jam viri insignes, Dan. Barbarus ac Turnebus, legitur, pag. 4. Exstat vero alius pag. 6. unde quomodo fieret eadem ἐπιβάθρα, quod a Diade praeteritum paullo ante dixerat Athenaeus, eo loco, quem jam exscripserant viri illi praestantes, & conjectando adsequi tentaverant Vitruvii enarratores, nunc demum discitur; nempe γίνεται δὲ καὶ ΕΠΙΒΑΘΡΑ σανίδος ἐφηλωθείσης τῇ προσφορῇ τοῦ κριοῦ, καὶ ἐπὶ ταύτης γίγνεται ἐκ τριτημορίου, δίκτυον πεπλεγμένον, ἔχον τὰς ὀπὰς παλαιστιαίας πρὸς ΤΟ ΡΑΔΙΩΣ ΑΝΑΒΑΙΝΕΙΝ ἐπὶ τὸ τεῖχος, *fiebat autem* ADSCENSUS *machina, adfixa ad projecturam arietis, & super ea fiebat ex tertia parte reticulum intextum, quod habebat foramina palmae magnitudine, per quod* FACILE ADSCENDI *potest in murum*. Hinc ab Apollodoro pag. 14. ejusdem operis, inter machinas obsidionales, quae ibi commemorantur, ἐπιβάθρα quoque legitur, & ubi cur ab interprete retenta sit Graeca vox *epibathra*, cum in ea Latine reddenda praeivisset pridem, ut vidimus, Vitruvius, haud utique adsequor; uti itidem in explicandis Philonis verbis Βελοποιϊκῶν pag. 91. ubi, quid ab obsessis faciendum docet adversus hostium machinas, arietes, καὶ τὰς ἐπιβάθρας, & *epibatras* redditur. Qui interpres rursus alibi in eodem Auctore, ἐπιβάθρας per *pontes & ponticulos*, vertit, ut pag. 95. ἢ ἐπιβάθρας ἐπιθέντες, καταλάβωνταί τινα πύργον, *neve hostes injectis ponticulis in murum insiliant*, & pag. 99. ἵνα δὴ μὴ ἐμπίπρηται μήτε μηχανήματα, μήτε αἱ ΕΠΙΒΑΘΡΑΙ, μήτε αἱ χελῶναι, *porro ne machinae, ne* PONTES, *neve testudines incendantur*, nempe sicut hasce ἐπιβάθρας reddunt vulgo, juxta Arriani Interpretem, Camerarius, & ex eo H. Stephanus; ac διαβαθρῶν de *ponticulis* similiter explicat idem Philonis interpres pag. 95. ubi crassiora e lino retia utiliora fore dicit, πρὸς τοὺς κατὰ τὰς κλίμακας διὰ τῶν διαβάθρων ἐπὶ τὰ τείχη ἀναβαίνοντας, *adver-*

versus eos, qui juxta scalas, per ponticulos ascendunt in murum; & in Apollodori Poliorcet. in eodem opere editis pag. 31. καὶ ἐὰν θέλωμεν καὶ κριοὺς εἶναι, καὶ τοὺς αὐτοὺς διαβάθραν, *si autem voluerimus eosdem arietes esse, & pontis vicem implere.* Ita etiam ἐπιβατηρίους μηχανὰς, per *pontes*, ubi de Jotapatae obsidione agitur, reddit vetus Josephi interpres Ἁλωσ. lib. III. cap. IX. & X. ἐπιβάθρας autem per *scalas* lib. VII. cap. XXXVI. ubi de Romanis ad muros Hierosolymitanos invadendos accinctis, ait, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν χωμάτων ἐφόδους ΤΑΙΣ ΕΠΙΒΑΘΡΑΙΣ γεφυρώσαντες, προσέβαλον ἤδη, ubi vetus interpres, *& aggeribus scalarum pontibus junctis muros adgrediebantur.* Qua ratione, ut hoc addam, *scalae*, h. e. ἐπιβάθραι dictae, ex emendatione τοῦ πάνυ Cujacii Leg. VII. Cod. de Aquaeductu, ac inde etiamnum maritimi in Oriente destinati mercatorum commerciis portus, seu totidem opportuna eorum in illos *exscensus* loca. Quo sensu tamen, ut ad Callimachum redeam, ἀντ' ἐπιβάθρων, non hic adeo de *exscensus* loco e mari seu navi in terram, & quomodo ἀντ' ἐπιβάθρας, de hac Insula, nempe Cypro, dictum potius foret; sed de altera voce, uti supra innui, est explicanda, quae τὸ ἐπίβαθρον ab Homero, & in adducto apud Apollonium loco, numero plurium similiter, ἐπίβαθρα, immo alibi ab hoc ipso Callimacho, teste Etymologi Auctore in voce Δανάκης, & quod inter hujus Battiadae Fragmenta suo loco comparet, ac ubi versu penultimo, pro νηὸς Ἀχεροντίας ἐπίβαθρον, *Acherontiae*, hoc est, Charontis, *navis merces pro vectura*, δανάκης, ex emendatione magni Casauboni ad Theocritum dicitur, etsi paullo aliter legi eosdem versus norim a τῷ πάνυ Salmasio de usuris pag. 427. Ita Poëtis, & ipsi Callimacho, familiari voce idem est hic usus; nempe ταὶ δέ μιν ἀντ' ἐπιβάθρων, *servat autem eam* (h. e. Cyprum Venus) *in remunerationem sui in eandem exscensus*, seu quod prima Deam, qua de re superiori versu, *ei adnatantem* exceperit. Unde postea illius Insulae, quod supra jam monui, Σώτειρα exstiterit eadem Cypris; prout illa ΣΩΤΗΡ in veteri Inscriptione dicitur Grut. Thes. LIX. I. seu CONSERVATRIX, quomodo Juno vocatur in antiquis nummis.

Vs. 24. Δῆλος δ' Ἀπόλλωνι] *Delus* nempe, sicuti alioquin erant reliquiae, de quibus egerat Insulae, non erat muris aut turribus cincta ac munita, sed sola loci religione & Apollinis *Delii* (unde in antiquis nummis illius Insulae, de quibus jam ante, & infra ad vs. 269. ΔΗΛΙΟΣ adhuc hodie legitur) praesidio tuta ac secura habetur. Id aperte docet Pausanias l. III. p. 207. Τῆς γὰρ ΔΗΛΟΥ τότε ἐμπορίου κοινοῦ Ἕλλησιν οὔσης, καὶ ἄδειαν τοῖς ἐργαζομένοις ΔΙΑ ΤΟΝ ΘΕΟΝ δοκούσης παρέχειν, *nam cum esset* DELUS *totius olim Graeciae emporium, eaque unius Dei* (*Delii* nempe *Apollinis*) *praesidio securitatem omnibus in eadem quaestum facientibus praestaret*, sicuti verti locus ille debuit, mox, ἅτε οὔσης ἀτειχίστου τῆς Δήλου, καὶ ὅπλα οὐ κεκτημένων ἀνδρῶν, *cum enim Delus foret sine muris, & arma non haberent incolae &c.* Unde etiam liquet,

quet, cur discrimen illud inter dictas modo Insulas & *Delum*, hic tangit Callimachus: quod nempe illae turribus seu propugnaculis adversus vim hostium vallatae essent ac munitae; *Delus* autem uno custodis ac defensoris *Apollinis* praesidio secura ageret. Quamquam Graecorum urbes ad mare ac in Insulis sitas, easque commerciis ditiores factas, contra vim praedonum fuisse a Minois temporibus paullatim muris cinctas, tradiderit Thucydides lib. I. p. 5. & 6. Idem tamen alibi, nempe lib. VIII. in narratione belli inter Athenienses ac Peloponnesios ad Insulas gesti, celebres dudum in iis, immo unde iisdem Insulis nomen ac decus, urbes, *Coon*, *Cnidum*, *Thasum*, & in vicino continenti Clazomenas, Cyzicum, Lampsacum &c. ἀτειχίστους eo tempore adhuc fuisse, ac muris tum primum vallari coeptas, ubi de iisdem locis agit, refert. Id proinde ut *Delo* peculiare notat adducto paullo ante loco, Pausanias; quod per tot secula una loci religione, seu Apollinis Delii praesidio, secura & ἀτείχιστος, idque Mithridatis adhuc aevo, exstitisset eadem Delus. Quam in rem dixerat jam ante Cicero Orat. pro Populo cap. XII. *Insula Delos parva*, SINE MURO *nihil timet*. Quod ipsum ut singularem aliisque inconcessam sacrae illius Insulae praerogativam praedicat, itidem hoc loco Callimachus; ac prout Pindarus jam ante de ea ac Apolline dixerat, Olymp. Od. VI. Δάλου θεοδμάτου σκοπὸν, *Deli divinitus conditae praesulem* seu *custodem*. Idque, ut aliunde constat, quamquam aliis etiam Diis aut Deabus sacra facerent in *Delo*, ac arae & sacella essent iis erecta; sicuti Dianae, quae vulgo nata in ea juxta Apollinem (& qua de re infra ad vs. 202. & 255.) ferebatur, Artemisium dictum, cujus paullo ante ex Herodoto facta mentio l. IV. c. XXXV. & occurrit apud Clementem Protrept. p. 29. ac inde apud Cyrillum adv. Julianum l. X. p. 343. & de quo loco adhuc alibi. Immo unde ipsa etiam ΔΗΛΙΑΣ in antiquis Insulae illius nummis apud Goltzium, quod ante vidimus, dicta; & quo nomine insuper Ceres, a cultu nempe ejus in eadem Delo, appellata apud Suidam legitur, in voce Δηλιάς, ni verius istud librariorum aut aliis Suidae erratis sit adnumerandum, & pro Δημήτηρ, Ἄρτεμις seu *Diana*, cui illud *Deliae* nomen adhaesit, non Cereri, sit reponenda. Adde Venerem, de cujus antiquo in Delo simulacro vs. 305. hujus Hymni traditur, sicuti Lucinae etiam apud Pausaniam l. I. p. 31. & alibi; Herculem praeterea, cui Sacellum *a Synodo Mercatorum Tyriorum* in Delo agentium dicatum, uti liquet ex Inscr. Deliaca, de qua paullo ante, in Cl. Sponii Miscell. p. 344. Immo unde Deliorum utriusque sexus Numinum mentio occurrit apud Aristophanem Θεσμοφ. p. 784. ubi cum Diis & Deabus Olympiis ac Pythiis preces fundere jubentur mulieres Legiferae Deae sacris operantes, ac ut additur, καὶ τοῖς ΔΗΛΙΟΙΣ καὶ ταῖσι ΔΗΛΙΑΙΣΙ; & DELIIS *Diis ac Deabus*. Hinc etiam πολύβωμος, seu *multis aris sacrata* invocatur infra vs. 266. haec *Delus*. Hanc eo minus

minus tamen in peculiari *Apollinis* tutela, & cui prae aliis Diis consecrata foret eadem *Delus*; patria quippe credita hujus Dei, ac de qua ante, κυροτρόφος, & quo proinde *Apollonias*, ac *urbs Apollinis*, uti jam vidimus ad vs. 2. appellari eadem meruit; ac prout de eodem Deo dixerat Comicus ead. pag. 784. & loco jam ante adducto, ΔΗΛΟΝ ὃς ἱερὰν ἔχεις, *qui sacram* DELUM *obtines*, seu, quod vulgo apud Atticos notat, *servas*, *protegis*: quique etiam solus ab Aenea in eam Insulam appulso apud Maronem invocatur Aen. l. III. vs. 85. aut propter quem denique adiri aut sacris undique frequentari consueverat eadem *Delus*. Adeo, ut praeter alios Deos, Custos *Deli* ac Propugnator hic dicatur idem *Apollo*, sive qui eidem esset loco turrium, ac Deorum proinde, qui Thebarum θεοὶ πυργοφύλακες, *Dii turrium custodes*, dicuntur apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 174. Id quod continuo firmat Callimachus, dum nullum dari posse firmius hoc Deo vallum contendit: muros quippe ac turres, vi & impulsu ventorum posse continuo dejici & prosterni: *Delum* vero ait immotam perpetuo & inconcussam permanere, ac proinde firmum illud esse & turribus seu machinis quibuscunque validius ac diuturnius Deli propugnaculum. Unde etiam non moenium aut turrium, quibus tamen cinctae ac munitae erant Thebae, sed uno Deorum praesidio, urbem se inhabitare indomitam dicunt Thebanae mulieres in eodem Aeschyli dramate vs. 239.

Διὰ θεῶν πόλιν νεμόμεθ' ἀδάματον,

Deorum ope urbem incolimus indomitam;

ac ubi similiter διὰ θεῶν, quod διὰ θεοῦ, de uno nempe custode aut defensore Apolline dixerat, loco paullo ante adducto, Pausanias, ut hic etiam tradit Callimachus. Hinc celebre Apollinis Delii Fanum in hac Insula, cujus meminit agens de Delo Dicaearchus p. 181. νεὼς τ' Ἀπόλλωνος, & intra quod ipsius Dianae, quae in eodem nata vulgo ferebatur, aedes seu sacellum, ut docet dicto jam loco Clemens, continebatur. Ut praeterea hic mittam, quae sequutis mox Callimachum aetatibus, de misere vastata hac Delo, idque inde, quod esset ἀτείχιστος, & omni armatorum praesidio vacua, refert idem Pausanias: & qua de re jam ante obiter ad vs. 16. ac paullo post adhuc dicetur. Immo unde postea factum, juxta eundem Pausaniam l. VIII. p. 509. ut celebre illud *Delii* ipsius *Apollinis* fanum, non hujus quidem Dei, quod hic dicitur, sed uno Atheniensium praesidio servaretur, ἡ Δῆλος δὲ ἀφελόντι τοὺς ἀφικνουμένους παρ' Ἀθηναίων ἐς ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΗΝ ΦΡΟΥΡΑΝ, Δηλίων γε εἵνεκα, ἐρημός ἐστιν ἀνθρώπων, *Delus autem, si demas ab Atheniensibus mitti solitos* AD TEMPLI CUSTODIAM, *& quidem in Deliorum gratiam, vacua est alioquin hominibus*, prout verti locus ille debuit. Nempe quomodo jam olim illud Delium, seu Apollinis in ea Insula fanum, fossa, aggeribus, vallis, turribus etiam & propugnaculis ab Atheniensibus munitum tradit Thucydides lib. IV. p. 312. illud autem

tem a Boeotis obsessum & captum Diodorus lib. XII. p. 120.

Ibid. τί δὲ στιβαρώτερον ἔρκος] Notanda omnino praeclara hujus Poëtae sententia, qua nullum ait dari posse urbibus, aut locis quibusvis, tutius ac validius, Dei benevolentia & praesidio, propugnaculum. Quo etiam spectant ea, quae jam ad superiorem Hymnum, in antiquissimis nempe urbium monumentis adscripta subinde hujusce Apollinis, aut alterius etiam Dei, tanquam loci Praesidis, Custodis, ac Tutatoris elogia retuli; sicut ΑΠΟΛΛΩΝ ΣΩΤΗΡ, vel APOLLO CONSERVATOR, SALUTARIS PROPUGNATOR; quomodo primum praeferunt veteres *Lapitharum* in Thessalia nummi, quales exstant in Electorali hoc Cimeliarchio; haec autem in Romanis occurrunt id genus monumentis. Murus proinde seu *vallum* Deli firmissimum, immo *quo nullum aliud firmius*, *Delius* hic *Apollo* dicitur. Verus proinde & unicus πόλεως seu Insulae πρόμαχος, *urbis propugnator*, ut de Thebarum defensore dicitur apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 424. Haud aliter nempe ac potiori quidem jure, Deus Ecclesiae suae *murus igneus in circuitu* vocatur Zachar. II. 5. aut a coelesti sponsa dicitur Cantic. VIII. 10. *Ego* MURUS, *& ubera mea sicut* TURRES. Adde ab hoc loco praeterea haud alienum illud Balbi apud Tullium circa finem L. III. de Natura Deorum, *diligentiusque urbem religione, quam ipsis moenibus cingitis.* Unde impietatis & vesaniae poenas mox luit apud Tragicos veteres, impius ille & vecors e septem adversus Thebas Ducibus, qui juxta Aeschyli ea de re verba, Diis etiam invitis, & spretis Jovis ignibus, urbem continuo se expugnaturum minatur, Sept. Theb. vs. 432. &c.

> Πύργοις δ' ἀπειλεῖ δεῖν', ἃ μὴ κραίνοι τύχη.
> Θεοῦ τε γὰρ θέλοντος, ἐκπέρσειν πόλιν,
> Καὶ μὴ θέλοντος, φησὶν, οὐδὲ τὴν ΔΙΟΣ
> Ἔριν πέδῳ σκήψασαν, ἐμποδὼν σχέθειν.
> *Turribus minatur atrocia, quae non perficiant fata:*
> *Nam, Deo volente, se eversurum urbem,*
> *Et non volente, ait, neque Jovis*
> *Iram in solum irruentem* (seu fulmen) *id ullatenus impediturum.*

Vs. 25. ὑπαὶ ῥιπῆς κε πέσοιεν Στρυμονίου βορέαο] Muros nempe urbium firmissimos ac turres, magno ventorum impetu dirui posse ac everti, dicit hic Callimachus, quo nempe invalidum in iis ac infirmum reponi praesidium continuo argueret; longeque proinde securius ea loca agere, quae in Dei, semper quippe, ut continuo ait, immoti, sicuti Delus in Apollinis tutela agerent. Ad illud autem, quod de dirutis ventorum seu procellarum impetu, muris aut turribus hic dicitur, spectat quod de eversa turri Babel a Sibylla traditum refert Josephus Ἀρχ. l. I. c. V. πύργον ᾠκοδόμησαν τινὲς ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ· οἱ δὲ θεοὶ ΑΝΕΜΟΥΣ ἐπιπέμψαντες, ἀνέτρεψαν τὸν πύργον. *Turrim aedificaverunt quidem excelsissimam, quasi per eam ad coelum adscensuri;*

ſuri; Dii vero VENTOS *immittentes, everterunt Turrim.* Talia autem conſtat in Inſulis frequenter contingere, in quibus nempe nihil ſit oppoſitum, quod appulſum ventorum impediat, ut tradit Theophraſtus de Ventis p. 407. & qui alibi p. 413. validum imprimis circa Inſulas Cnidum & Rhodum, non *Aquilonem* quidem, ut hoc loco, ſed Africum ſpirare obſervat. Unde terrae motus, quibus toties concuſſae leguntur Maris interni Inſulae, nihil aliud eſſe, quam ἀνέμους ὑπογαίους, *ſubterraneos ventos*, monet Olympiodorus Meteorol. l. II. p. 37.

Vſ. 26. Στρυμονίου Βορέαο] Notum nempe Thraciam habitam olim *ventorum habitaculum*, ἀνέμων οἰκητήριον, ut ea de re loquuntur veteres Critici ad Apollonium l. I. vſ. 820. Unde ἄνεμοι Θρήκιοι, *venti Thracii*, ab eodem Poëta dicti eodem libro vſ. 953 & jam ante ab Aeſchylo Θρηΐκιαι πνοαί, *Thracii flatus*, Agam. vſ. 663. Hinc alibi in eodem dramate vſ. 200. πνοαὶ ἀπὸ Στρυμόνος, *flatus a Strymone*, Thraciae, ut aliunde notum, fluvio juxta & freto ſimiliter appellati. Quum autem ventorum tyrannicus ſit & violentiſſimus motus, ut ea de re loquitur Olympiodorus Meteorol. l. II. p. 37. id de *Aquilone* imprimis notum; unde e Thracia itidem orta, ſeu ab Aemo Thraciae monte, *Aquilonis procella*, Βορέαο καταῖξ, ſupra Hym. in Dianam vſ. 114. traditur. Hinc Theophraſtus de Ventis p. 409. τὰ δὲ πρὸς Βορρᾶν καὶ ὅλως κατήνεμα, ἐπισκιστῇ διὰ τοῦτο, πνευματωδέστερα, mox γίνονται δὲ καὶ αἱ καταιγίδες ἐν τούτοις, *quae vero loca Aquilonem ſpectant, & ab eo contecta ſunt, ventis ideo ſolent infeſtari* &c. *fiunt vero procellae in iis locis.* Ut proinde Βορέας σκληρὸς ἄνεμος, *Aquilo moleſtus ventus*, dictus ſit in verſione Seniorum Proverb. XXVII. 16. Unde etiam factum, ut ſicut venti in genere, aris olim & ſacris, ſicut apud Perſas, juxta Herodotum l. I. c. CXXXI. & qui eundem inde deſcribit, Strabonem l. XV. p. 732. aliaſque gentes fuerint culti, & templum Ventorum Antiochiae a Veſpaſiano exſtructum dicatur a Joanne Malala nuperrime edito p. 339. ita is honor nominatim ac ſolemniter Aquiloni Threicio fuerit habitus. Quomodo inter alios Hymnos in Orphicis, legitur unus *Boreae* inſcriptus, & ubi idem compellatur,

Κρυμοπαγὴς Βορέα, χιονώδεος ἔλθ' ἀπὸ Θρᾴκης,

Gelu concrete Borea, nivoſa veni a Thracia.

Immo cui *Boreae* Megapolitanos Arcadas ſacra feciſſe, nullique Deorum plus honoris tribuiſſe, tradit Pauſanias l. VIII. p. 513. Quibus conſona de Thuriis refert Aelianus V. H. l. XII. & LXII. ac de Athenienſibus, eorumque ſcilicet *Borea* ab iis poſt victoriam Medicam culto, Herodotus l. VII. c. CLXXXIX. Immo unde Βορεασμὸς Athenis *de feſto & epulis* eidem *Aquiloni ſacris*, teſte Heſychio, fuit dictus; & in quibus peculiares eidem placentae appoſitae, de quibus nempe Matron ait in Parodia Homerica apud Athenaeum l. IV. p. 134.

Τάων καὶ Βορέης ἠράσσατο πεπλομενάων,

Quas etiam ſubactas adamavit Boreas,

ut

ut vidit ad eum locum ὁ πάνυ. Ut mittam Xenophontem, qui flante infesto, dum Armeniam cum exercitu peragrat, *Aquilone*, ex vatum praescripto sacrificiis placatum eundem, adeo ut molestus ille & adversus flatus continuo desineret, memorat Ἀναβ. l. IV. p. 329.

Ibid. θεὸς δ' αἰεὶ ἀστυφέλικτος] Praeclarus iterum locus, quo *Deus* solus & *perpetuo* quidem, adversus omnes procellas & casus quoscunque *immotus* & *inconcussus* traditur; atque ita, quo nobilissimum illud inter Dei, ut vulgo vocantur, *attributa*, seu, ut de iis Jamblichus loquitur, ἰδιώματα, hic a Gentili Poëta haud male utique adseritur. Neque enim id Apollinem adeo, quam Deum in genere respicere statuendum est. Id quod a Platonicis etiam de supremo Deo, seu primo omnium principio dictum, cui nempe τὸ ἀκίνητον, seu quod sit *immotum*, iidem tribuunt, & simul εἶναι αἴτιον πάσης κινήσεως, *quod sit motus omnis caussa*, ut de eo loquitur Jamblichus de Myster. Sect. I. c. IV. & ante eum Plotinus Ennead. l. V. c. X. p. 529. ἀπ' αὐτοῦ κίνησις ἡ πρώτη, οὐκ ἐν αὐτῷ, *& a quo primus motus, qui neque est in eo*; mox, οὐ γὰρ κινεῖται, addita etiam ejus rei ratione, *quod nihil habeat, in quo moveatur*. Quibus consona habet Proclus in Theologiam Platonis l. I. c. XII. p. 32. Unde etiam ἀκίνητον *immobile* nempe, & quod *per se mobile*, ab iisdem distinguitur; istud, quod se ipsum quidem movet proprio quodam ac interno motu, ex alia tamen antiquiore caussa pendet, quae semper & eodem modo se habet, ac proinde, quae manet *immota*, ἀκίνητος, seu, quod hic dicitur, ἀστυφέλικτος. Unde praeterea liquet, non Apollinem solum, sed *Deum* in genere, eo ab hoc Poëta ornari elogio; neque proinde Apollinem ibi pro *Sole* demum respici, quem utique non *immobilem* vulgo a Poëtis antiquis, ut de Philosophis sileam, & ab hoc ipso Callimacho supra vs. 181. &c. Hym. in Dianam, habitum satis constat. Eadem autem, ut hoc addam, qua Callimachus hoc loco, ἀστυφέλικτος voce usus est Julianus Imp. Orat. I. p. 25. Τὸν δὲ Λυκοῦργον τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους ΑΣΤΥΦΕΛΙΚΤΟΝ τὴν βασιλείαν διαφυλάττοντα, *Lycurgum vero, qui Herculis posteris* STABILE *regnum atque* INCONCUSSUM *servare vellet*.

Vs. 27. τοίης σε βοηθόος ἀμφιβέβηκεν] Haud aliter ac de Epheso, Dianae non solum sacra, sed quasi uno ejus praesidio munita ac defensa dixit vs. 258. superioris Hymni, Ἐφέσου γὰρ αἰεὶ τεὰ τόξα πρόκειται, *Ephesum enim tua tela perpetuo protegunt*. Adeo ut vocem ἀμφιβέβηκεν eodem sensu hic adhibuerit Callimachus, non quo infra vs. 113. pro *conscendit*, sed quo Homerus dixit de eodem Apolline, ut monuit jam Anna eruditissima, Iliad. A. vs. 37. ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας, *qui Chrysam circumdas*, seu *protegis*, ac similiter Aeschylus Sept. Theb. vs. 180. de Diis Thebarum custodibus, ἀμφιβάντες πόλιν, *urbem circumdantes*, seu *protegentes*, & sicuti proinde verti hic apud Callimachum debuit σε βοηθόος ἀμφι-

φιλάσσουσιν, *te auxiliator protexit* seu *protegit*, *tutatur*, non ut Interpres, *circumivit*. Haud aliter עטר *circumdare* seu *benevolentia* velut *scuto cingere*, h. e. protegere dicitur Psalm. v. 13. & quod Seniores ibi per στεφανῶν reddunt, quomodo nempe στέφανοι, ac inde εὐστέφανος Θήβη apud Hesiodum in Scuto vs. 13. de locis turribus munitis seu cinctis subinde a Graecis dicti, ut ab Euripide Hecub. vs. 910. & alibi. Neque tamen verus hic Vates fuit Callimachus, quum *Delum*, moenibus quippe, turribus, ac armatorum insuper, uti vidimus, virorum praesidio carentem, a Mexophane Mithridatis duce dejectam ac misere vastatam, atque ita, ut ab ea clade penitus resurgere ei non licuerit, tradiderint locis jam ante adductis, Strabo l. x. p. 486. & Pausanias l. III. p. 207.

Vs. 28. περιτροχόωσιν ἀοιδαὶ] Pindari nempe ac Bacchylidis, juxta Scholia ad hunc locum, & a quibus proinde Lyricis, Hymnos seu Paeanas in hanc Insulam Delum, aut vero Apollinem Delium scriptos, & qui hodie non exstant, liquet. Meminit quidem, sed obiter, *Deli Pindarus* Nem. Od. I. ubi Ortygia, Insula in Sicilia prope Syracusas, cum Dianae patria, tum *Deli soror*, Δάλου κασιγνήτα dicitur. Ac Pindari quidem, quam multa hodie desiderantur, cum abunde constat e priscis Auctoribus & Grammaticis, unde etiam magna Fragmentorum (& cujusmodi multa a nobis olim collecta) ex aliis deperditis Thebani hujus vatis operibus, posset seges confici; tum praeterea ex eo, quod sub initium ferme Athenaei, Eupolis suo jam aevo questus fertur, de neglectis nempe ac silentio ferme obrutis summi hujus Lyrici carminibus; idque prae levioribus minusque decoris aliorum Poëtarum cantilenis. Infelicius vero adhuc *Bacchylidis* Pindari, ut ex eodem & priscis ejus Enarratoribus ad Olymp. Od. II. p. 209. & Nem. Od. III. p. 355. liquet, coaetanei ac aemuli fatum. Ejus enim, quamquam λάλος Σειρὴν, *loquax* aut *vocalis Sirene*, in veteri Epigrammate dicatur Anthol. l. I. c. LXVII. hodie tamen silet Musa, praeter pauca, quae e Plutarcho, Athenaeo, Stobaeo &c. inter veterum Lyricorum Fragmenta exstant relata; & quibus nonnulla aliunde addi etiamnum possent.

Vs. 30. μέγας θεὸς οὔρεα θείνων] Neptunus nempe, juxta Scholia ad hunc locum, & qui ab ea, quae hic illi tribuitur, *montes* aut *terram concutiendi* facultate, Γαιήοχος, Ἐννοσίγαιος vulgo, ut notum, aut τινάκτωρ γῆς Sophocli Trachin. vs. 507. κινητὴς γῆς Pindaro IV. Isthm. p. 454. dictus legitur. Ad succussos autem terrae motu seu *abruptos*, unde postea ut continuo hic dicitur, emerserint in mari Insulae, montes spectat, quod de Lesbo ab Ida monte avulsa apud Strabonem legitur l. I. p. 60. & quod de Prochyta in Campaniae situ ait Plinius l. II. c. LXXXVIII. *alibique* TERRAE MOTU *stagnum emersisse*, & *alio* PROVOLUTIS

TIS MONTIBUS *Insulam exstitisse Procbytam*, a Miseno nempe promontorio abruptam; ut de eadem rursus Strabo l. IV. c. XXIX.

Vs. 31. Ἄορι τριγλώχινι] Non fulmine, ut hic Frischlinus, sed quod viderunt jam alii & erat utique obvium, *Tridente*, eoque proinde, non Jovis, ad quem idem vir doctus haec in sequentibus refert, sed noto Neptuni, ut juxta Aeschylum id pridem tradentem, symbolo, Suppl. vs. 226.

Ὁρῶ τρίαιναν τήνδε σημεῖον θεοῦ,

Video tridentem hunc, signum Dei,

nempe qualis Argis erectus, quo appulerant hae Danaides, ac ubi τρίαινα locus ipse vocabatur, in quo sacratus erat huic Deo rectus tridens, ut id observant Graeci Euripidis Enarratores Phoen. vs. 195. Τρίαινα, τόπος Ἄργους, ἔνθα τὴν τρίαιναν ὀρθὴν ἔστησεν ὁ Ποσειδῶν, *Tridens, locus Argis, ubi tridentem rectum statuit Neptunus*. Qualis etiam ὀρθὴ τρίαινα, eidem Neptuno Athenis erecta, ab Euripide dicitur in Erechtheo, cujus ea de re versus leguntur apud Lycurgum in Leocratem p. 163. ed. Hanov. Unde factum proinde, quod idem Deus ὀρσοτρίαινα a Pindaro fuerit non semel dictus, sicut Olymp. VIII. Pyth. Od. II. Nem. Od. IV. Ἄορ vero τριγλώχιν dicitur hoc loco de hoc *tridente*, haud aliter ac τριωνύχῳ δορὶ, *tricuspide hasta*, de eodem dixit Lycophron p. 96. aut τριβελὲς δόρυ idem vocatur in Anthol. l. IV. c. XI. Ep. LXIV. seu *trifida hasta* apud Valerium Fl. l. I. vs. 642. *cum subitus trifida Neptunus in hasta*, & juxta formatam inde Latinam *tridentis* vocem, non jam τρίαινα, sed τριόδους apud Pindar. Olymp. Od. IX. p. 25. Idem vero Neptuno tridentem tribui docent veteres Critici ad Aeschylum Prom. vs. 291. seu quod ille tertium sit elementum; seu quod aqua in tres dividatur, fluviatilem, marinam & palustrem; aut juxta Plutarchum de Iside p. 381. quod ille Neptuni *tridens*, signum sit tertiae Regionis, quam mare obtinet, post coelum collocatae. Unde etiam ἔχειν τρίαιναν, pro θαλαττοκρατεῖν, seu *imperium maris obtinere*, dixit Comicus Equit. p. 339. Dum vero ille Neptuni *tridente*, seu τριγλώχινι concussos montes, conditasque inde, ut mox ait, ab illo Deo Ἐναλίῳ Insulas, tradit Callimachus; idem de Sicilia eo Neptuni tridente ab Italia avulsa, dixit, & qui omnino huc respexisse videtur, Dionysius, eo versu, quem alioquin ad illustrandum τριγλώχινος vocem opportune jam huc adtulit Vulcanius,

Ἀονίῳ τμηθεῖσα πολυγλώχινι σιδήρῳ,

Aonio scissa multas cuspides habente ferro, seu *tridente*.

Quae rursus e sacris Hebraeorum fontibus, seu Mosis virga supra mare extensa, eoque inde scisso, & media parte in siccum seu continentem continuo versa, Exod. c. XIV. 16. 21. hausta haud immerito videri possunt. Insulas vero absorpto mari, in continentes etiam subinde versas, tradunt iidem veteres, ut

 Stra-

Digitized by Google

Strabo l. I. p. 59. Plinius l. II. c. LXXXIX. aliique. Haec ante biennium, & quod excurrit, dum differtur a Bibliopola Ultrajectino, aliis distracto, ista Callimachi editio, cum reliquis meis ad hos Hymnos Observationibus scripta, ac ad prelum parata, in meis jacebant scriniis, quum e missis ad me ab insigni harum litterarum omnisque praeclarae eruditionis ornamento, Graevio nostro, editis jam tandem hujus Battiadae, cum variorum ad eosdem adnotationibus, Hymnis, incidi in Cl. Meursii adscriptam ad hunc locum glossam, qua eadem Poëtae verba ἄορι τριγλώχινι, male a Vulcanio de Neptuno, ejusque *tridente* explicari, ac de *trisulco fulmine* ac Jove, his & proximis versibus, agi dicitur. Verum quod abunde, ut opinor, totus eorundem versuum conspectus redarguit; ubi de Deo agitur montes concutiente seu σεισίχθονι, trisulco ejus ense, seu hasta, ut diximus, trifida, quamque ei non Cyclopes, sed Telchines mari, ut quidam volunt, orti fabricarint: qua autem marinas Insulas, modo eas terra avulsas in mare detrudendo, modo in eodem radicitus defigendo, constituisse dicitur. Quae singula e sequentibus adhuc clarius elucescent.

Ibid. τὸ οἱ Τελχῖνες ἔτευξαν] Aliud agebat vir doctus, cui *Telchinas* de Cyclopibus, qui Jovi scilicet fulmen pro more fabricarint, hic enarrare placuit; & a cujus vestigiis bene longe recessit Vulcanius. Neque certe Siculi seu Aetnaei, sed vel Rhodii, vel Cretenses, vel Cyprii, vel Achaei etiam habiti olim hi fabri praestantissimi seu *Telchines*: iique primo, juxta Strabonem l. XIV. p. 653. ferrum ac aes fabricasse, primi etiam, teste Diodoro l. V. p. 326. simulacra Deorum confecisse dicuntur, quae inde quandoque eorum *Telchinum* nominibus, sicuti Apollo *Telchinius* apud Lindios, apud alios Minerva *Telchinia*, fuerunt appellata. Adde, quod iidem *Telchines* e mari orti ibidem a Diodoro dicantur; ac inde, ut statuere licet, ab Eustathio ad Iliad. I. p. 771. & qui proinde Neptuno seu Ἐναλίῳ Deo opportune, *tridentem fabricasse* hic a Poëta statuuntur. Quum vero iidem *Telchines* ab aliis etiam pro insignibus *magis* seu *praestigiatoribus* fuerint habiti, ut ex eodem Diodoro, Strabone praeterea, ac priscis insuper Grammaticis liquet, a quibus Τελχῖνες, γόητες vulgo explicantur; inde etiam ingeniose a doctissimo Bocharto de Col. Phoen. l. I. c. VII. nominis illius origo adserta e Phoenicia seu Hebraea voce לחש *lachas*, *incantare*, unde תלחיש *talchis*, *incantator*, ac inde Graecorum Τελχῖνες; sicut promiscue δελφὶς & δελφὶν, Σαλαμὶς & Σαλαμὶν dici consueverint. Hinc de iisdem Gregorius Nazianzenus in Julianum Στηλιτ. pag. 97. quique ab eo id videtur hausisse Suidas, Τελχῖνες πονηροὶ καὶ βάσκανοι δαίμονες, *Telchines malefici ac fascinatores daemones*; ac Epistol. LX. p. 817. οὐκ ἐπαινῶ σου τοὺς κοροπλάθους, καὶ ΤΟΥΣ ΤΕΛΧΙΝΑΣ, οὓς βάλλεις κακῶς τῶν ἀντιτέχνων, *tuos illos pupparum figulos & TELCHINAS minime laudo, quibus artis aemulos insectaris.* Adde

The-

Themistium adversus calumniatores suos Orat. XXIII. p. 286. ubi calumnias & convicia, quibus impetatur, *haud alia esse, quam quae in claros illos & divinos homines* (Socratem nempe, Platonem, Aristotelem) *antiqui illi Telchines*, h. e. invidi calumniatores *contulerunt*, οὐκ ἄλλαι εἰσὶν, ἢ ἃς τοὺς κλεινοὺς ἐκείνους καὶ θεσπεσίους οἱ πάλαι ΤΕΛΧΙΝΕΣ, nempe quod praecesserat, διαβάλλουσι.

Vs. 32. Νήσους εἰναλίας εἰργάζετο] Haud mirum hic a Poëta Gentili in mundi opificio, eas Neptuno Σεισίχθονι partes tribui; *Insulas* nempe e terra seu montibus illius tridente scissis, in *mari condendi*; ac prout de Sardinia, Euboea, ac Cypro, ab eodem Εἰναλίῳ Deo factum, gemino huic loco dicitur in Argonauticis sub Orphei nomine vulgatis, vers. 1279. Νήσους εἰναλίας ἔμμεναι, ut *essent Insulae maritimae* &c. Nota nempe & pervulgata, quae de variis Insulis olim, tanquam gravibus terrae motibus, ac inde vi fluctuum a continente avulsis, ut Sicilia ab Italia; aut Lesbo etiam, ut paullo ante vidimus, ab Ida; Cypro a Syria; Euboea a Boeotia; Capreis a Minervae promontorio, aliisque id genus, tradiderunt veteres, non Poëtae solum, sed naturae etiam consulti, ut Seneca dicto jam ante loco Natur. Quaest. l. VI. c. XXIX. ac Geographi, ut Strabo l. I. p. 60. & l. VI. p. 258. Plinius l. II. c. LXXXVIII. *namque & hoc modo Insulas rerum natura facit. Avellit Siciliam Italiae* &c. Quae an fabulis singula adnumerari continuo debeant, omnesque illae Insulae in prima mundi creatione, seu potius a restaurata post diluvium terra, a Deo conditae, promiscue statui; an vero modus aliquis, quod acerrimi ingenii judiciique viro, Gassendo obiter ea de re agenti in l. X. Laërtii p. 1050. placuisse video, ea in re tenendus sit, nunc operose disquirere satis supervacaneum putem. Eum vero hac in re jam olim adhibuit Strabo dicto loco p. 258. ut Insulas, quae in alto emerserint, e mari enatas; quae vero ante promontoria, & exiguo freto a continente dividuntur, ab iis abruptas crediderit; scilicet

insita cum vis
Exagitata foras erumpitur, & simul altam
Diffindens terram, magnum concinnat hiatum,

ut ait Lucretius l. VI. vs. 581. &c. Cujusmodi etiam exempla, Insularum nempe terrae motu repente in mari enatarum; sicut Therasiam in mari Aegaeo, idque nautis spectantibus, refert Seneca Natur. Quaest. l. VI. c. XXI. quodque Insulae inter Theram & Therasiam sitae, tribuit Strabo l. I. p. 57. & hoc autem seculo, anno nempe 1638. haud procul ab Insula S. Michaelis seu Azorum una, contigisse ab eodem Gassendo dicto jam loco, aliisque dicitur. Insulas vero vicissim, maris nempe interni, terrae motibus, quibus illae haud parum, qua de re obiter jam ante, subjacent, saepe etiam concussas & mari absorptas constat. Quamquam id discrimen notet Aristoteles Meteorol. l. I.

c. VII. ut nempe in Insulis in alto mari, & quas ποντίας νήσους, alii πελαγίας vocant, minores fiant motus, quam in προσγείοις, seu iis, quae continenti sunt proximae: addita etiam ejus rei caussa, quod illae non concutiantur, nisi moto toto mari, a quo eaedem ambiuntur. Ne jam de iis agam Insulis, quae terrae adluvione in lacubus aut fluviis haud infrequenter enascuntur; ac prout post terrae motum & immensos imbres in Boatensi prope Nicomediam lacu, ἐκ τῶν συνεχθέντων ἐς αὐτὴν παμπόλλων φορυτῶν, *e quamplurimis, quae alluvione illuc delatae, quisquiliis*, exortas Insulas, tradit Euagrius H. Eccl. lib. XIV. pag. 307. De mari alioquin, quod ornamentum juxta ac tutelam Insulis praestet, dixit S. Basilius Hom. IV. in Hexam. p. 53.

Vs. 33. Ἐκ νεάτων ἄγκλισσι.] Sic νεάτας ἄκριας, *extimos montis seu summitates montium*, dixit Apollonius l. III. vs. 1191. Sophocles autem Antig. vs. 822. νεάταν ὁδὸν, *viam ultimam*, nempe ad Acherontem seu mortem ducentem, h. e. ut Romani etiam loquuti, *novissimam*. E concussis autem extremis montium jugis segregatas seu motas a Neptuno Insulas hic dicit; tum ob ea, quae jam adtigimus; tum juxta illud Philosophi l. I. Meteorol. c. XIV. οἱ γὰρ κάτωθεν τόποι, τῶν ἄνωθεν ὕστεροι ἀνίσχουσιν, *inferiores loci post superiores fuerunt conditi*.

Vs. 34. Καὶ τὰς μὲν κατὰ βένθος] Ita quidem de Rhodo Insula in maris fundo latente, e quo postea emerserit, Pindarus Olymp. Od. VII.

Ἁλμυρῷ δ' ἐν βένθεσι νᾶσον κεκρύφθαι,

Salsis seu *maris in profunditatibus insulam occultam fuisse*; ibi Critici. Hinc Plinius l. II. c. LXXXVIII. *nascuntur & alio modo Terrae, ac in aliquo Mari emergunt, veluti paria secum faciente natura*. Et quod de Rhodo ac Delo nominatim ibi mox tangit, quasque eo terrae motus genere, quod *brasmatiam* vocat, emersisse, tradit Ammianus l. XXVII. c. VII. Quam in rem etiam a Strabone disputatur lib. I. p. 54. ubi, postquam inter alia subitos terrae in mari latentis tumores dari tradiderat, addit, non si exiguae insulae efferri e mari possunt, magnae etiam non possunt, & Siciliam nihilo magis frustum ab Italia abruptum judicari posse, *quam vi Aetnaei ignis rursum e profundo projectam ita cohaesisse*, ἀναβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αἰτναίου πυρὸς ἐκ βυθοῦ. Adeo ut in eum sensum de insulis id genus loquutus videatur Callimachus, quae a Neptuno nempe in maris profundum demersae, ibi, donec inde enatarent, latuerint; & quomodo a Poëta similiter κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες, *in profundo maris Nereides*, habitare dicuntur Iliad. Σ. vers. 49. & paullo infra a Battiade in hoc hymno vers. 37. de Asteria, Deli scilicet sorore, quae Jovis concubitum fugiens, *in profundum* mare, seu ut ibi dicitur, βαθὺν ἥλατο τάφρον, *in profundam insiliit fossam*. Neque tamen alteram hujus apud Callimachum loci explicationem, quam in novissimis ad eum notis adpositam video, ut nempe de insulis in alto mari, lon-

longe a continente positis, non tamen in illo demersis, eadem intelligantur, rejiciendam continuo putem.

Ibid. ἠπείρου λάθονται] Nempe juxta illud Olympiodori in I. Meteorol. p. 25. τὴν ἤπειρον θαλαττοῦσθαι, *continentem mare fieri, & mare continentem*; indeque, ut ex Aristotele ibidem tradit, illud partim e magna hyeme, hoc e magna aestate; partim illud e fluviis multum limum deferentibus, factaque inde ejusdem limi adgestione, quae in terram indurescit, & quod postremum Aegypto etiam ac Libyae arenosae contigisse dicitur.

Vs. 35. Πρυμνόθεν ἐρρίζωσε] Contra Aeschylus Sept. Theb. vs. 1064. ὠλέσατε πρυμνόθεν, *perdidistis funditus*, ubi Critici, πρυμνόθεν, ἐσχάτως, ῥιζόθεν, *ultimo, radicitus*. Homerus autem de Neptuno similiter navim in mari, ut hic Insulas, radicante, ἐρρίζωσεν ἔνερθε, h. e. juxta brevia ad Poëtam Scholia, ἀκίνητον ἐποίησεν, *immotam effecit*; ac prout de Delo antea mobili, tum autem immota reddita, dicitur infra vs. 54. in mari Aegaeo ποδῶν ἐνεθήκαο ῥίζας, *pedum adfixisses radices*. Quamquam de Insulis, quod primum fuerint omnes πλωταὶ seu in mari *natantes*, vel πλαγκταὶ, qualis exstiterit haec *Delus*; nulla proinde adhuc, quod hic dicit Callimachus, in maris fundo *radicitus defixa*, tradiderint e veteribus nonnulli. Ita ubi Apollonius de una Aeolidum, ubi Vulcani officina, dixisset l. III. vs. 41. Νήσοιο πλαγκτῆς εὐρὺν μυχὸν, *Insulae errantis latum recessum*, notant eruditi ibidem Critici, πλωτὴν δὲ αὐτὴν εἴρηκεν &c. ἢ ὅτι τὸ παλαιὸν ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΠΑΣΑΙ ἐπλανῶντο, καὶ βάσιν οὐκ εἶχον, *natantem ipsam dixit, an quod antiquitus* OMNES INSULAE *errabant, & fundamento carebant*.

Vs. 36. ἄφετος] De voce ἄφετος, quae cum *liber & solutus*, ut hoc loco de Delo Insula, adhuc scilicet mobili, tum inde de Deo, qui scilicet ab omnibus aliis curis *liber* & *solutus*, seu ἄνετος vel ἀνειμένος dicitur, videri potest, quo inter maternos προγόνους jure possum gloriari, ὁ πάνυ Budaeus in Commentariis; & quo postremo etiam sensu dixit Euripides in Ione vs. 821. ὁ δ' ἐν θεοῦ δόμοισιν ἄφετος &c. *ille autem in Dei Aede*, Delphica nempe, *Deo consecratus educatur*. Hinc erudite, ut solet, Hesychius utrumque in hac voce adtigit, Ἄφετοι, οἱ ἱεροδοῦλοι, καὶ ἀπολελυμένοι, h. e. ἄφετοι, *sacri praecones, & soluti*.

Ibid. πελάγεσσιν ἐπέπλεες] Prout πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ, *natanti in Insula*, ab Homero Odyss. K. vs. 3. de Aeolia Insula, quasi hinc inde in mari jactata, eaque modo a dextris, modo a sinistris conspicua dictum, notat in brevibus ad Homerum Scholiis Aristarchus. Idque ut ibidem additur, hujus Deli exemplo, οἷον δή τι καὶ περὶ ΤΗΝ ΔΗΛΟΝ ἱστορεῖ Πίνδαρος, λέγων οὕτως· ἦν γὰρ τὸ πάροιθε ΦΟΡΗΤΑ ΚΥΜΑΤΕΣΣΙ ΔΑΛΟΣ παντοδαπῶν ἀνέμων ῥιπαῖς. *quomodo simile quid de* DELO *narrat Pindarus, dicens: erat enim prius* FLUCTIBUS VECTA DELUS *omnigenum ventorum impulsibus*: quique Pindari, ut obiter hoc addam,

locus (neque enim hodie in ejus 'Επινικίοις comparet) ex ejus in Delum, de quo supra e Philone, Hymno desumptus videtur. Cujusmodi alioquin πλωταὶ seu πλωάδες νῆσοι, *natantes Insulae*, in Orchomeno & Aegypto a Theophrasto traduntur H. Pl. l. IV. c. XIII. & in Lydia quoque, eodem auctore, juxta Senecam Natural. Qu. l. III. c. XXV. Nempe quae dictae Insulae *Choreusae* seu Χορεύουσαι vel 'Ορχοῦσαι, Varroni de R. R. l. III. c. XVII. Plinio autem *Calaminae* l. II. v. XCV. *in Lydia, quae vocantur Calaminae* &c. eaedem inde *Saliares* seu 'Ορχηστρίδες ibidem, juxta veteres libros, & qua de re ὁ πάνυ ad Solinum p. 88. ult. edit. appellatae, non *Saltuares*; quamquam istud in postrema Plinii editione, altera, ne quid forte Salmasio deberet, lectione indicta, retinuerit vir eruditissimus. Hinc eadem de caussa ab eo dissimulata verissima Plinii, quam ibidem observat magnus Salmasius, castigatio, dum *Saliares* illas in Nymphaeo Insulas, a *Calaminis Insulis* male ibidem distinguit Plinius; quum tamen Nymphaeum Lydiae stagnum foret, in quo agnoscente alioquin viro docto, exstarent Insulae illae Calaminae, *Saliares* dictam ob caussam nuncupatae; prout istud e Sotionis fragmento jam adnotarunt ad Varronem ac Solinum viri doctissimi. Quibus autem natantibus Lydiae Insulis addit insuper Seneca; & cujus ea de re locum jam vidit Vulcanius, ad Cutylias Insulam; alias praeterea, cum in Vadimonis lacu, tum in Stationensi & quibus plures adhuc adnumerat dicto loco Plinius, *quaedam Insulae semper fluctuant, sicut in agro Coecubo, & eodem Reatino, Mutinensi, Stationensi.* Idem autem alibi nempe l. IV. c. XII. de hac *Delo* nominatim ait, *quae diu fluctuata*, ut *proditur* &c. Tales autem *natantes* Insulas, cum in via Tiburtina, tum ad Audomaropolim in Artesia, se cum voluptate vidisse, notarunt ad Senecam Muretus, ac istud Fromondus; quod postremum arripuit, ejusdem nempe ad illud Audomari fanum voluptatis compos itidem factus, nuperus ac eruditus Plinii Commentator.

Vs. 37. 'Αστερίη τὸ παλαιόν] Aliter, quod jam vidit Frischlinus, veteres Apollonii Enarratores, a quibus ad l. I. vs. 308. *haec Insula primo quidem* DELUS, *postremo autem* ASTERIA, & quidem *a figura*, τὸ πρὶν μὲν ΔΗΛΟΣ, ὕστερον δὲ ΑΣΤΕΡΙΑ διὰ τὸ σχῆμα, appellata dicitur. Iis etiam accedere videtur Servius ad Aen. III. vs. 72. ubi de eadem Insula ait, *Ortygia dicta est, quae* ANTE DELOS *nominabatur*; quae nempe *Ortygia*, & qua de re mox, eadem cum hac *Asteria*, in Ὄρτυγα nempe seu *coturnicem* conversa, fertur exstitisse. A quibus tamen abeunt alii veteres Auctores & Grammatici, qui praeter hunc Battiadem, Poëtam non solum sed Criticum etiam, seu, ut illo aevo iidem appellati, Grammaticum praestantissimum, hanc Insulam, *Asteriam* primo aut juxta alios, *Ortygiam*, postea demum dictam *Delum*, aperte statuunt, ut Strabo l. X. p. 486. ὠνομάζετο δὲ καὶ Ὀρτυγία πρότερον, *prius autem dicta fuit Ortygia*, Hyginus itidem

Fab.

Fab. LIX. Isaacius ad Lycophr. p. 71. Lactantius ad Papinii Thebaid. l. IV. vs. 796. aliique. Ut Plinium mittam, qui lib. IV. c. XII. *Ortygiam* & *Asteriam* inter antiqua ejusdem Insulae nomina retulit; aut Anton. Liberalem, qui Latonam in *Asteria* Insula (quod nempe nomen hactenus obtinuerat) Apollinem ac Dianam edidisse refert. Unde etiam in Servio, ad Aen. III. vs. 12. *quae ante Cynthus nominabatur, & postea Delos*, pro *quae ante Delus nominabatur, & postea Delos*, bene jam legendum vidit diligentissimus Barthius ad Statium l. IV. vs. 796. ac prout etiam in eruditis illis ad Apollonium glossis, ubi de antiquis *Deli*, quam Poëta ibi memoraverat, appellationibus agitur, reponi itidem debet, τὸ πρὶν μὲν Κύνθος, ὕστερον δὲ &c. *primo quidem Cynthus, postremo autem*, quod in iis additur, *Asteria*, & rursus *Ortygia* est appellata. Quo loco nempe Δῆλος pro Κύνθος a semidocto vel imperito potius quopiam, ubi de Delo videbat agi, est intrusa. *Cynthum* utique praeter Stephanum a Barthio jam adductum, Δῆλος δὲ ἐκαλεῖτο Κύνθος, *Delus autem vocabatur Cynthus*, inter antiqua Deli nomina recenset e veteri Auctore d. l. Plinius, *Aglaosthenes Cynthiam*, (forte *Cynthum*) *alii Ortygiam*, *alii Asteriam* &c. Idem vero *Asteriae* nomen *Delo* tribuit etiam Hesychius, Ἀστερία ἡ Κρήτη, καὶ ἡ Δῆλος ἐκαλεῖτο, *Asteria Creta & Delus vocabatur*. Neque tamen cum hac *Asteria* seu *Delo* confundi debuit, uti a doctissimo Holstenio factum, altera, cujus meminit Stephanus, eodem nomine *exigua Insula*, ἔστι καὶ Νησίον Ἀστερία. Haec enim, ut continuo ibi addit Ethnicographus, & cui praeiverat, ut passim, Strabo l. X. p. 456. fuit intra Cephaleniam & Ithacam sita, ab Homero Ἀστερὶς, & cujus de eadem versus adducuntur, appellata. Neque aliter Plinius l. IV. Sect. XIX. a quo eadem *Asteris*, & ante Ithacam itidem, collocatur. Mitto insuper quod Ἀγαθόνησον nuncupatam eandem *Delum* tradit alibi Hesychius, ut jam monuit ad Stephanum idem Holstenius. Neque tamen eo spectasse Apollonium, dum Δῆλον ἠγαθέην vocat l. I. vs. 308. licet forte inde opinari; quum istud commune tot aliis Insulis ac locis apud Homerum &c. epitheton tribui soleat.

Ibid. βαθὺν ἥλατο τάφρον] Prius nempe, juxta priscos Mythologos aut Grammaticos, Hyginum, veteres Lycophronis aut Papinii Interpretes aliosque, dictis jam locis, in coturnicem, Jovis, ut continuo additur, concubitum fugiens, conversa; a quibus vero abit, qui id non Asteriae sed sorori ejus Latonae tribuit, Servius ad Aen. l. III. vs. 72. & 73. Βαθὺν τάφρον vero dicit hic Poëta de *mari*, in quod ultro desiliisset haec Asteria, uti ab aliis etiam Hygino, Isaacio &c. eandem fabellam narrari diximus; ac unde enata ibi subito Insula, *Asteriae* inde, aut *Ortygiae*, ac tandem *Deli* nomine appellata; nempe prout βυθὸς de mari itidem ac simili ferme in re, a Philippo dicitur Anthol. l. IV. cap. XI. Ep. I.

Digitized by Google

Καὶ βυθὸν ἐς χέρσυ χῦμα μετεπλάσατο.

Et mare in terrae formam transformavit.

Vulgo autem τάφρος, teste Hesychio, ἐπὶ βάθυς ὀρύγματος, *de profunda fossa*; quod tamen non semper obtinuisse, & de *exiguo* etiam dictum, ex Homero docet Eustathius Odyss. Φ. p. 1904. Quam vocem alioquin, ut inter alias Aeschylo familiares, sugillat apud Comicum Euripides Ran. p. 235. ἢ Σκαμάνδρους, ἢ τάφρους, *aut Scamandros, aut fossas*, crebro nempe ab Aeschylo usurpari, e quibus priorem equidem vocem, in ejus Agamemnone, Choëphoris, Eumenidibus haud semel etiamnum videas; altera autem seu τάφρος vix hodie in iis, quae adhuc prostant illius Tragici fabulis, comparet, in deperditis proinde frequens exstare debuit. Βόθρος vero & τάφρος, sed ut distincta simul subinde occurrunt apud priscos Auctores, & quorum caeteroquin discrimen haud ignotum; quamquam βόθρον, sicut de τάφρω paullo ante dictum, interpretentur itidem ad Homerum veteres Grammatici, nempe βάθος τῦ ὀρύγματος, in brevibus Scholiis ad Iliad. P. vs. 58.

Vs. 38. ἀστέρι ἶσα] Nempe ex earum *quasi stellarum* genere, quae διαθέοντες, vulgo διάττοντες, seu opportunius ad hunc locum, δοκῦντες ἀστέρες διάττειν, *quae videntur prosilire stellae*, ab Aristotele l. 1. Meteorol. c. iv. ac inde a Graecis ejus Interpretibus dictae, ut Olympiodoro l. 1. Meteorol. p. 9. & Philopono sive Joanne Grammatico in eadem Meteorol. p. 86. & 88. Eaedem nempe, quas *coelo labi* ac ruere dixerunt similiter Poëtae, ut Aratus Diosem. vs. 194. &c.

Καὶ διὰ νύκτα μέλαιναν, ὅτ' ἀστέρες ἀΐσσωσι,

Et per noctem atram, cum stellae praecipites ruunt;

ac Virgil. Georg. l. 1. vs. 368.

Saepe etiam stellas vento impendente videbis

Praecipites coelo labi.

Unde de iis Laërtius in Epicuro l. x. p. 651. postremae illiusque luculentae editionis Batavae, οἱ λεγόμενοι ἀστέρες ἐκπίπτειν, *quae autem cadere dicuntur stellae* &c. nempe ignes in aëre emicantes, sive ut de iis veteres, scintillae vel exhalationes, aut fulgores ignei, facium instar transvolantes, ac inde Graecis Philosophis vel Astrologis, cum λαμπάδες, tum φλόγες καιόμεναι, σπινθῆρες, σελασμοὶ πυρώδεις, βολίδες etiam, δαλοὶ, & αἶγες dictae, *defluxus flammae, accensae scintillae, fulgores igniti, jactus* quoque, & postrema voce, non tam *caprae* forte (ut vulgo tamen veteres & recentiores Interpretes eandem vocem αἶγες apud Aristotelem 1. Meteorol. c. iv. ac ipse etiam Seneca Natur. Qu. l. 1. c. 1. sed ita ut rationem ejus appellationis ignorare se ibidem agnoscat, interpretantur) sed *turbinum* instar & *procellarum transilientes*. Ut mittam enim, quod haud aliud, quam fecundum plus aut minus discrimen, inter διάττοντας, & quos addit, δαλὺς & αἶγας statuat dicto loco Philosophus, utique voce ἀΐσσειν usus agens de illis stel-

stellis διάττουσι adducto paullo ante versu Aratus, διάττοντας dicti etiam, uti ex Ammiano, de quo mox, liquet, iidem ignes, de quibus praeterea haec ad Aratum notat Theon: καὶ ξηρὸς ὤν, καὶ πυρώδης γενόμενος, ἀποπέμπει τινὰς ὥσπερ σπινθῆρας, οὓς δὴ ὑπονοοῦσιν ἀστέρων εἶναι διαδρομάς· οὐκ εἰσὶ δέ· οὐ γὰρ οἱ ἀστέρες κινοῦνται, ἀλλὰ σελαγήσεις πυρώδεις εἰσίν, ἃς, ὡς ἔφην, ἀποπέμπει ὁ αἰθήρ. *& siccus quum sit aër & ignitus* (exhalationibus nempe, quod ante dixerat, a Sole e terra eductis) *densatus, emittit quasdam veluti scintillas, quas scilicet putant stellarum esse transcursus; non sunt tamen: neque enim moventur stellae, sed sunt fulgores igniti, quos aether, ut dixi, emittit*; quosque διάττοντας in sequentibus itidem appellat, ἄττοντας vero vocat etiam Achilles Statius ad Aratum p. 102. una cum Hipparcho a doctissimo P. Victorio vulgatus. Adde de iisdem veluti stellis dicentem Senecam d. l. Natural. Qu. l. 1. cap. 1. *audi quid de ignibus Philosophia velit, quos aër transversus agit. Magna vi illos excuti, argumentum est, quod obliqui ferantur &* PRAERAPIDA CELERITATE. *Apparet illos non* IRE, *sed* PROJICI. & paullo post: *Illud enim stultissimum est existimare, aut stellas decidere, aut transilire, aut aliquid illis auferri & abradi; nam si hoc fuisset, jam defuissent.* Quibus consona adhuc apud Ammianum leguntur l. XXV. c. 11. *Erat enim nitor igneus iste, quem διάττοντα nos appellamus, nec cadens unquam nec terram contingens. Corpora enim qui credit coelitus posse labi, profanus merito judicatur & demens.* E quibus autem prioribus Senecae verbis abunde liquet, cur hic a Callimacho, Asteries Jovis concubitum fugientis, incredibilis quaedam velocitas, ἀστέρι ἴση, *stellae similis*, seu rapido ignis ejusmodi trajicientis motui, continuo adsimilatur. Quum alioquin, ut hoc addam, ex illis stellis transcurrentibus seu διάττουσι, arcana quidam mysteria & futurorum decreta, venditare fuerint olim soliti, & quibus incautos aut credulos argento emungerent, prisci inter Gentiles harioli & conjectores. Docet id Cyrillus adv. Julianum l. x. p. 357. &c. ubi ejusdem τοῦ παραβάτου verba refert, quibus ille de talibus agi διάττουσι, eundemque in finem, coeli nempe decreta manifestandi, iisque fidem adstruendi, contendit, ubi Deus Abrahamum foras eductum jubet coelum respicere, ac stellas numerare, Genes. XV. 5.

Vs. 39. οὔπω σοι χρυσέη ἐπεμίσγετο] Corruptus hic locus dicitur in novissimis ad eundem adnotationibus; adscriptis etiam ibidem illius rei momentis: ac unde οὔπω οἱ, pro οὔπω σοὶ reponitur. Verum nihil putem hic mutandum. Neque enim *Delus*, seu quae *Asteria* adhuc vocabatur, cum Jove concubuisse eo versu dicitur; verum quamdiu ei Insulae necdum se immiscuisset, seu in eam errabunda confugisset Latona, tamdiu, quod sequenti versu traditur, Insulam *Asteriam*, non vero adhuc *Delum* appellatam. Quae adstruuntur etiam e sequentibus in hoc Hymno versibus 204. &c. ubi errantis Latonae, & a qua omnes Junonis metu

metu recederent terrae, quas illa adibat, ac insulae, una Asteria in Cycladum medio tum forte stans, miserta dicitur, & ad se vocata Latona, hanc tum in eadem Insula doloribus partus tandem solutam, Apollinem enixam; ac unde *Delus* eadem Insula, ipse autem Apollo *Delius* sit dictus. Neque etiam ἐπιμίσγετο hic aliud denotat, quam apud Poëtam, Odyss. Z. vers. 205.

Οὐδέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος,

Neque aliquis alius homo nobiscum commoratur,

& vers. 241. de Ulysse apud Phaeacas agente, Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται, *cum Phaeacibus hic vir frequentat*, seu iis est immixtus.

Vs. 41. Πολλάκις ἐκ Τροιζῆνος] Bene hic primam vocem in duas, πολλάκι σ' &c. *saepe te ex Troezene*, distinguendam, quod fugerat priores editores, in novissima ad hunc locum notatione, monitum video.

Ibid. ἐκ Τροιζῆνος ἀπὸ Ξάνθοιο πολίχνης] Scholia hic ἀπό τινος Ξάνθου βασιλεύοντος Τροιζῆνος, *a quodam Xantho regnante Troezeni*; & quomodo vix sensus his Poëtae verbis constaret, ni illud ἀπὸ ad sequentis versus vocem ἐρχόμενοι h. e. ἀπερχόμενοι, διὰ τμῆσιν nempe ejusmodi compositarum vocum Poëtis Graecis familiari, referri continuo debeat. Varios autem *Troezeniorum* Reges, ut *Orum* antiquissimum ac indigenam, *Althepon*, *Saronem*, *Troezenem*, a quo urbi nomen, & *Pittheum* ejus fratrem, aliosque recenset Pausanias l. II. p. 141. nullibi vero hunc *Xanthum*, qui tamen prae aliis *Troezenis* Regibus aut conditoribus memorari hic a Poëta, si fides Graeco ejus Enarratori, meruit. *Xanthi* quidem Boeotorum Regis, singulari certamine a Melantho Messeniorum Rege occisi meminit Strabo lib. IX. p. 393. ac similiter ut Thebanorum duntaxat Regis Pausanias l. IX. p 591. & in cujus ea de re verbis, seu de auctore caedis, qua *Xanthus* ille sublatus, mendum bene jam observarunt duo viri eruditissimi Sylburgius & Palmerius. Alterius vero *Xanthi* Triopae filii, Pelasgorum, qui ab Argis venerant, & cum quibus ille Lyciam incoluit, Regis mentio fit etiam apud Diodorum l. V. p. 346. ac praeterea apud Hyginum Fab. CXLVI. Ut de alio *Xantho* sileam, qui inter filios Aegypti a Danai filiabus caesos memoratur ab eodem Hygino Fab. CCLXX. aut de eo, qui Erymanthi Arcadis filius a Pausania alibi dicitur l. VIII. p. 495. Ii autem singuli (ne jam *Xanthum* Grammaticum, cujus apud Suidam aliosque mentio, aut a Diis scilicet dictum eo nomine fluvium, iis haec superaddam) nihil utique ad dictam paullo ante Graeci Enarratoris ad hunc Poëtae nostri locum glossam conferunt, de *Xantho* nempe claro quopiam *Troezeniorum Rege*, cujusque proinde *urbs* a Callimacho dicatur hoc versu eodem *Troezen*. Unde omnino suspecta hic mihi Graeculi illius Grammatici fides; maxime quum in accurata illa Pausaniae de hac *Troezene*, ejus Regibus, Conditoribus, aliisque monumentis, nulla hujus *Xanthi* occurrat mentio: neque etiam

jam inter varia illa nomina, quae obtinuisse olim eadem *Troezen* apud Stephanum ac Eustathium Iliad. B. p. 287. dicitur, ullum exstet, quod ad *Xantbum* quempiam adludat. Unde conjiciebam aliter forte intelligenda haec Callimachi verba, neque ullam hic *Xantbi* alicujus, *Troezenis* scilicet *Regis*, sed verius Lyciae primariae urbis, ut e Strabone l. XIV. p. 665. 666. aliisque notum, & a *Xantbo* illo Pelasgo, cujus paullo ante e Diodoro memini, ita, ut videtur, appellatae, aut *Xantbi*, non illius pro *Scamandro* ita a Diis apud Poëtam dicti, sed cognominis ibidem in Lycia fluvii (quomodo πολίχνη tum non ad *Xantbum*, sed ad *Troezenem*, esset in hoc Callimachi versu referenda) mentionem hic a Callimacho simul & *Troezenis* factam. Nempe hoc velle Poëtam; Insulam, quae nondum *Delus*, sed tum *Asteria* vocabatur, in mari errantem adhuc ac mobilem visam, adeo ut qui e Lycia seu *Xantbo*, primaria, ut dixi, ejus urbe aut cognomine fluvio, Troezenem, ac inde ut continuo additur, Ephyram seu Corinthum versus navigabant nautae, illam Insulam in Saronico sinu natantem conspicerent: Corintho autem reversi, eandem quippe adhuc mobilem, & jam Euripum Chalcidicum ingressam non amplius deprehenderent. Quae mens utique hujus loci cum Graecis Poëtae verbis, ac eorum scopo, prae altera illa in Scholiis ad eundem tradita, magis utique videtur concordare; immo quod, aut simile quid, eruditissimo Vulcanio jam in mentem venisse postea animadverti, dum in notis quidem, quas primo consulueram, nihil ad haec verba aut Graeci ad ea Interpretis glossam monet, eadem tamen ita vertisse in ligata versione opportune video:

Namque Ephyram ex Troezene, a Xantbi littore nautae.

Accedit, quod Ξάνθοιο, hujus nempe Lyciae fluvii, fiat itidem mentio in hoc Hymno vers. 305. Οἱ τοι ἀπὸ Ξάνθοιο. Quamquam forte haud satis liqueat, cur e Lycia, & *Xantbo* quidem, seu urbe, seu fluvio illi cognomine, ad quem eadem illa erat sita, & qui in mare haud ita procul defertur, petita hic foret *Troezenem* versus, seu in sinum Saronicum, ac inde Corinthum, atque, ut errantis in eo sinu *Deli* Insulae meminisset, navigationis mentio: Nisi forte huc facit, quod Lycios *maris imperio, & quidem ad Italiam usque potitos*, dicat Strabo l. XIV. p. 664. θαλασσοκρατήσαντες μέχρι τῆς Ἰταλίας, ac proinde frequentes prae aliis forent eorundem in illo maris tractu navigationes. Ut hoc insuper addam, Latonam ferri, ubi in Asteria seu Delo, Apollinem ac Dianam edidisset, Lyciam continuo adiisse, quo illa geminam prolem (uti jam ante vidimus ad vs. 6.) in fluvio *Xantbo* continuo ablueret, eundemque *Xantbum*, sacrum inde Apollini ab eadem Latona constitutum; prout hanc fabellam refert Anton. Liberalis cap. XXXV. Immo quem Lyciae fluvium Latona manibus suis, scisso Lyciae solo, eduxisse, a Quinto Smyrnaeo dicitur, & quidem

Digitized by Google

dem ubi partus doloribus eadem premeretur, nempe lib. xi. vers. 21. &c.

Ὃς τράφη ἐν Λυκίᾳ, ΞΑΝΘΟΙΟ ἐπὶ καλὰ ῥέεθρα.
Ὅν ποτ' ἐριγδούποιο Διὸς δμηθεῖσα φιλότητι
ΛΗΤΩ δὴ ἀνέφηνεν, ἀναῤῥήξασα χέρεσσι,
Qui (Laomedon) *educatus in Lycia, juxta amoena* XANTHI *fluenta.*
Quem mortalibus olim grandisoni Jovis concubitu
Latona produxit manibus suis disrumpens,

nempe, ut additur, *Asperum celebris Lyciae solum, cum ipsam premeret laboriosis cruciatibus aegritudo divini partus, quantam parturientis dolores excitabant.* Hinc Latonae etiam Templum ad *Xanthum* illum Lyciae fluvium a Strabone memoratur l. xiv. p. 665. a priscis autem Grammaticis in Argum. Pythiorum Pindari, post Latonae in Delo partum, relicta matri eadem Delo, Apollo in Lyciam, quam nempe deinceps inhabitaret, profectus dicitur. Ita idem Apollo, Delum, Clarum, Delphos, ac Lyciam, ἢ Λυκίην εὐρεῖαν &c. ut dilecta eidem prae aliis loca, peragrare fertur apud Apollonium l. i. vs. 308. immo *Lyciae sortes* pro *Apollineae*, juxta Servium a Marone dictae Aen. l. iv. vs. 346. Quibus proinde induci potuit Callimachus, ut dum de futuro Latonae partu & errante adhuc Delo ageret, illius littoralis in Lycia tractus, & e quo frequentes tum erant navigationes, hic opportune meminerit; quem Latonae praeterea aut Apollinis, prae aliis ferme post Delum locis, cultu & praesentia celebrem in posterum fore argueret. De qua tamen hujus apud Callimachum loci explicatione, liberum esto erudito Lectori judicium.

Vs. 42. Σαρωνικοῦ ὕδασι κόλπου] *Saronicum* hunc *sinum* πόντον seu *mare*, modo πόρον seu *fretum*, aut vero πέλαγος dici notat Strabo l. viii. p. 364. Neque proinde opus, ut cum viro doctissimo ad Melam p. 153. *sinus Saronicus* statuatur, minor nempe ad Troezenem, magnus autem seu mare *Saronicum*, quod nempe inter Atticae & Peloponnesi littora ad Isthmum extendebatur. Primae enim appellationis, juxta Strabonem, seu πόντου vel *maris Saronici* dicti exemplum suppeditat de ipsa Troezene agens Euripides Hippol. vs. 1200.

Πρὸς πόντον ἤδη χειμάνη Σαρωνικὸν,
Sita jam ad mare Saronicum;

& ad quem locum veteres Critici: Σαρωνικὸς κόλπος ἐστὶ πρὸς τῇ Κορίνθῳ, ἱερὸς Ἀρτέμιδος ἐν ᾧ φασὶ Σκύλλαν ὑπὸ Μίνωος ἑλκυσθῆναι. Ὀνομα δ' ἐστι πελάγους, ἀπό τινος Σάρωνος κυνηγοῦ, *Saronicus sinus est prope Corinthum, Dianae sacer, in quo dicunt Scyllam a Minoë tractam fuisse. Nomen itaque est maris* (πελάγους, ut supra Strabo) *a quodam Sarone venatore*, qui nempe cervum venans & furore correptus, se in mare illud *Saronicum* inde dictum, ut supra id obiter innui ad vs. 25. Hym. in Jovem, praecipitem dederit. Quod a Pausania similiter refertur l. ii. p. 142. & quod *Saroniae* *Dia-*

Dianae Aedes & Lucus, ac *Festum* etiam *Saronia* dictum, fuerint sacrata. Hinc eadem Dea, tanquam Troezeniorum, ut hic de Neptuni Tridente, aut Minerva Poliade in antiquis urbis illius nummis signatis sileam, numen invocatur, non ab Hippolyto solum venatore, sed a Choro etiam Troezeniarum mulierum, in dicto Euripidis dramate. Dictum vero *sinum illum Saronicum*, ab ambientibus eam quercubus, quae nempe a Graecis Σαρωνίδες fuerint appellatae, & qua de re supra ad vs. 22. Hym. in Jovem, tradit Plinius l. IV. sect. IX. Ab eodem etiam *sinu*, seu a *Sarone*, Troezeniorum, ut e Pausania obiter ante dictum, Rege, *Saronis* ante appellata ipsa urbs *Troezen*, quae ad illum sinum erat sita. Portus vero ejusdem πώγων dictus, juxta Strabonem l. VIII. p. 373. ac inde apud Eustathium Iliad. B. p. 308. & ad quem proinde adlusisse Aeschylum, nempe Agam. vs. 314. censuit ad Melam vir longe doctissimus, de quo paullo ante, Is. Vossius p. 154.

Φλογὸς μέγαν πώγωνα, καὶ Σαρωνικοῦ
Πορθμοῦ κάτοπτον πρῶν'.
Flammae promissam barbam (pogona) *& Saronici*
Freti ex adverso conspicuum cacumen.

Ubi praeterea πορθμὸν Σαρωνικὸν, *fretum Saronicum* seu πόρον, sicuti vocatum illum *Saronicum sinum* tradit loco supra indicato Geographus, dictum liquet.

Vs. 45. Εὐρίποιο πόρον] πόρον nempe non de *fluviis* solum dici a Poëtis constat, ut πόροι ἁλίρροθοι, *fluvii in mare labentes*, apud Sophoclem Ajac. vs. 414. ac inde Ἀξίου πόρον, ac Σκαμάνδρου πόρον, *Axii* vel *Scamandri fluentum*, apud Aeschylum vs. 493. & Choëph. vs. 364. sed de *mari* etiam apud eundem, ut nunc de aliis sileam, Tragicum, Ὠκεανοῦ πόρον, *Oceani fluxum*, Prom. vs. 531. & πόντιον πόρον, *marina fluenta*, Pers. vs. 453. sicut paullo ante apud Strabonem, πόρον Σαρωνικὸν, *fretum Saronicum*. Sic Εὐρίποιο πόρος hic a Poëta dicitur, quomodo Εὐρίπου ῥοαὶ, *Euripi fluenta*, apud eundem Aeschylum Agam. vs. 300.

Vs. 48. μαστὸν Παρθενίης] *Non adeo uber Partheniae*, ut hanc vocem μαστὸν hic enarrat juxta Graeca Scholia Interpres, & adserit praeterea eruditissimus Vulcanius, sed *collem* verius, pro usu vocis μαστοῦ apud Atticos, & Sami situ in montem, juxta Strabonem, adsurgentis, immo quae, ut idem addit, tota erat montosa l. XIV. p. 637. adsequi hic licet. Sic praeter Xenophontem, qui aliquoties voce μαστοῦ pro *colle* usus est, Ἀναβ. l. IV. p. 320. 321. aut Polybium, qui de loco quodam Siciliae inter Erycem & Panormum ait lib. I. pag. 57. ἔχει δὲ ἐν αὐτῷ καὶ μαστὸν, *in hoc etiam tumulus adsurgit*, qui arcis nempe vicem ac speculae obtineat, aut Hesychium, qui cum in genere *loca edita*, tum nominatim *celsas* Atticae *partes*, μαστοὺς vocari tradidit; addere hic licet Archestratum apud Athenaeum l. III. p. 111. qui de alia Insula,

fula, Lesbo nempe, & in ea urbe Ereffo in colle ad mare, juxta Geographum l. XIII. p. 618. itidem fita, ait,

Ἐν Λέσβῳ, κλεινῆς Ἐρέσου ἀλικύμονι ΜΑΣΤΩ

In Lesbo, celebris Erefſi, quae fluctibus adluitur, COLLE, prout verti locus ille debuit. Unde retenta etiam quandoque ac indicata fimul vocis illius μαστὸς, de prominentibus inftar mammarum *collis* aut *rupis* partibus fignificatio; ficuti apud Jofephum obfervo Ἁλωσ. l. VII. p. 981. ubi in Machaeruntis defcriptione, illud, uti fingulare & admiratione dignum, in ea arce exftitiffe memorat, fpeluncam nempe faxo imminente protectam, ac, ut addit, ταύτης ἄνωθεν ΩΣΑΝΕΙ ΜΑΣΤΟΙ ΔΥΟ ἀνέχουσιν, ἀλλήλων ὀλίγῳ διεστῶτες, καὶ ψυχροτάτην μὲν ἅτερος πηγήν, ἅτερος δὲ θερμοτάτην ἐκδίδωσιν, *fuper banc* (πέτραν feu *faxum*) DUO VELUTI UBERA, *inter fe paullatim diftantia eminent; quorum alterum frigidiffimum fontem, alterum calidiffimum fundit.* Haud aliter ac loco ante ad verf. 24. adducto, a fponfa dicitur Cantic. VIII. 10. Μαστοί μου ὡς πύργοι, *ubera mea, ficut turres.* Prout referri etiam debet venufta hic Callimachi adlufio, ad nomen Sami Παρθενίας antea appellatae, idque juxta eruditos Apollonii Enarratores ad l. I. vf. 187. quod fcilicet Juno adhuc *virgo* ibi fuerit educata, & quod fimiliter e Varrone refert Lactantius Inftit. l. I. c. XVII. *Infulam* SAMUM *fcribit Varro prius* PARTHENIAM *nominatam, quod ibi Juno adoleverit, ibique Jovi nupferit.* Inde etiam alibi ab Apollonio Παρθενίη de *Samo* dicta l. II. vf. 874. ac fimiliter ab alio e Pleiade Poëta Alexiph. p. 139. γαίης Παρθενίης, *terrae Partheniae*; & quomodo Sami fluvius *Imbrafus*, de quo jam ante vidimus ad vf. 228. Hym. in Dianam, Παρθένιος etiam antea appellatus, cum a Strabone dicitur l. X. p. 457. tum ab hoc ipfo Battiade apud eosdem Apollonii d. l. Graecos Interpretes, & qui ejus verfus inde inter Callimachi Fragmenta eft relatus,

Ἀντὶ τοῦ ἐκλήθης, Ἴμβρασε, Παρθενίου,

Imbrafe enim vocatus es, loco Parthenii.

Hinc ipfa Juno Samia utroque illo nomine ab Apollonio vocatur loco ante indicato l. I. vf. 187. Ἰμβρασίης ἕδος Ἥρης Παρθενίης, *Imbrafiae fedes Junonis Partheniae.* Quibus accedit Pindarus Olymp. Od. VII. Ἥραν Παρθενίαν κελαδῆσαι, *Junonem Partheniam celebrare*; & quod male ibi veteres Lyrici Enarratores, ad Junonem in Parthenio Arcadiae monte cultam referunt. Praeter ea enim, quae modo adtuli, de Junone virgine in monte Sami *Partbenio*, qui inde nomen fcilicet nactus fit, ut fabulantur, educata, ibique Jovi nupta; accedit, quod eadem Dea ad *Partbenium* feu *Imbrafum* poftea dictum, Sami fluvium, fub vitice, aevo Paufaniae, adhuc ibi oftendi folita, nata ferebatur, eodem tefte l. VII. p. 403. Notus etiam abunde non ex Auctoribus folum, fed vel e nummis potiffimum antiquis, folemnis Junonis apud Samios, & qua de re jam fupra ad vf. 228. Hym. in Dianam

nam actum, cultus; ac inde signata in iisdem Deae illius aedes, omnium, quas vidit Herodotus, eodem scilicet teste l. III. p. 185. amplissima; tum Junonis ipsius Samiae, & cujus prolatae jam supra a nobis icones, simulacrum. Illud autem antiquum & nobile fanum, Strabonis aevo, reponendis demum tabulis dicatum, seu πινακοθήκην tantum exstitisse, idem observat l. XIV. p. 637. & de qua caeteroquin aede, Strabone recentior ait Pausanias l. VII. p. 405. illam a Persis exustam, cum admiratione tamen suo adhuc aevo spectari. Conspicitur certe etiamnum signata ejus effigies in praeclaris recentiorum adhuc Pausania Imperatorum, Alexandri Severi, Gordiani &c. nummis; sicut in isto Cimeliarchii Gallorum Regii, qui in anteriori area Gordiani caput praefert, in altera vero Junonis Samiae velatae cum calatho supra caput, veru in utraque manu, instar Dianae Ephesiae, & prope modius cum spicis, ac inscriptione ΣΑΜΙΩΝ.

Μαζὸν autem, ut hoc addam, apud Callimachum, non *uber* quidem, sed *jugum*, ad Stephanum in voce Σάμος interpretatus jam erat, quod nunc forte animadverto, doctissimus Holstenius.

Vs. 49. ὔπω γὰρ ἔην Σάμος] Auctor etiam Strabo dicto loco, denominatam hanc Insulam primo *Partheniam*, Caribus eam tenentibus, dein *Anthemium* seu *Anthemusam*; postea *Melamphylum*; tandem *Samum*; & similiter ex Aristotele Plinius l. V. H. N. c. XXXI. Stephanus, aliique. Inde etiam ita intelligenda ejusdem Strabonis ea de re verba l. X. p. 457. ubi antea de eadem Insula agens, ait Homeri aevo nondum eam *Samum* dictam, additque, οὐδ' ἐκαλεῖτο τῷ αὐτῷ ὀνόματι πρότερον, ἀλλὰ Μελάμφυλος, εἶτ' Ἀνθεμὶς, εἶτα Παρθενία ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Παρθενίου, ὃς Ἴμβρασος

μετονομάσθη, *neque sane olim eo Sami nomine fuit vocata, sed Melamphylus sive Anthemis, sive Parthenia, e fluvio Parthenio, qui Imbrasus post modo appellatus est*; non, ut ea ibi Interpres accepit, quod *Samus* primo *Melamphylus*, dein *Anthemis*, postremo demum *Parthenia* fuerit dicta, quum ibi non εἶτα sed εἴτε legatur, & praeterea haec manifeste iis adversarentur, quae de variis illius Insulae nominibus ei per vices inditis aperte idem Geographus, & cui suffragantur, ut dixi Plinius, Stephanus, aliique, in sequentibus tradit, nempe loco jam indicato p. 637. ἐκαλεῖτο δὲ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ ΠΡΟΤΕΡΟΝ, οἰκούντων Καρῶν, εἶτα Ἀνθεμοῦς, εἶτα Μελάμφυλος, εἶτα Σάμος, PRIMUM *dicta fuit* PARTHENIAS *Caribus eam tenentibus; deinde Anthemus; post Melamphylus, tandem Samus.* Pro Ἀνθεμοῦς vero, quae urbs Macedoniae, & cujus mentio apud Thucydidem, Plinium, aliosque, aut priori apud Strabonem loco Ἀνθεμὶς, quod herbae nomen apud Dioscoridem l. III. c. CLIV. legendum videtur in utroque Geographi loco, Ἀνθεμοῦσα vel Ἀνθέμουσα, sicuti apud Aristotelem, juxta Plinium d. l. Stephanum, & Apollonii Enarratores l. II. vs. 874. Apud hos autem vicissim, non Μελάνθεμος, sed Μελάμφυλος, vetus ejusdem *Sami* nomen, emendari debuit; prout istud rursus apud Strabonem non solum, Stephanum, Hesychium, sed praeterea apud Jamblichum l. I. c. II. de Vit. Pyth. & quomodo veteri Oraculo Φυλλὰς ibidem prius nuncupata dicitur eadem Samus, seu Φυλλὶς, juxta Hesychium; sicut ad eundem jam adnotarunt viri docti. Ea vero evasit postea hujus *Sami* ita dictae celebritas, ut sese etiam *Ioniae primos* publico aere sub Romanis Imperatoribus signarint Samii; cujusmodi nempe, & maximi quidem, ut ajunt, moduli, spectantur insignes nummi, quorumque ectypa possideo, in Cimeliarchio Gallorum Regio cum inscr. ΣΑΜΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΙΩΝΙΑΣ, *Samiorum Primorum Ioniae*; sed de quibus alii. In eadem autem *Samo* Insula, sicut in Chio, Coo, Andro, Teno, omnibusque Aegaei maris Insulis, unam tantum urbem exstitisse, nempe *Samum*, observat Galenus de Medicam. Facult. l. IX. §. II. Agit vero ibidem pluribus, nempe §. IV. de *Samia terra*, seu *astro* vel *astere Samio* dicto, multiplicique ejus ad medicamenta usu, & quomodo ἀστέρα etiam appellatum ejusdem Samiae terrae genus, non e Plinio solum l. XXXV. c. XVI. aut Dioscoride, recentioribusve aliis Medicorum filiis, Oribazio &c. sed ex antiquiore iisdem Theophrasto liquet de Lapidibus p. 400.

Vs. 50. Γείτονος Ἀγκαίου Μυκαλησσίδος] Sive prout alii praeferunt codices, ac inde in Stephaniana ad marginem hujus loci editione adnotatur, Γείτονες Ἀγκαίου &c. & quod eodem redit. *Ancaeus* nempe, qui quum prius *Samum* Cephalenicam incoluisset, coloniam ex Apollinis oraculo, cum e Cephaleniis, tum aliunde ex Arcadibus, Thessalis, Atheniensibus &c. in Insulam Sa-

Samum deduxisse dicitur a Jamblicho, dicto jam loco; & a quo oraculum ipsum ea de re ab Apolline editum refertur,

ΑΓΚΑΙΕ, εἰναλίην νῆσον Σάμον ἀντὶ ΣΑΜΗΣ σε
Οἰκίζειν κέλομαι· Φυλλὰς δ' ὀνομάζεται αὐτή.

ANCAEE, *marinam insulam Samum, loco Sames, te Inhabitare jubeo; Phyllas vero ipsa vocabitur.*

E quibus praeterea illustrantur aut expendi debent, quae e Strabone & Pausania, de eodem *Ancaeo*, ut Samo vicinisque locis imperante; aut qui ducta uxore *Samia*, inter alios liberos *Samum* filium genuerit, jam adtulit ad hunc locum vir doctus. Vicinae autem eidem *Ancaeo* dicuntur hic *Nymphae Mycalesides*, quod Sami Insulae tanquam ante *Mycalen* in proximo continenti sitae, meminerint passim Auctores & Geographi, Herodotus, Scylax in Periplo, Strabo & Pausanias, a quo nempe dicitur l. VII. p. 402. Σάμος, ἡ ὑπὲρ Μυκάλης, *Samus, quae supra Mycalen*; cujusque montem *Mycalen* etiam dictum, urbi nempe, quod saepe alias, cognominem, Samo imminere dicit alibi idem Strabo p. 636. Nempe, quod eadem *Samus*, ut ait de ea Thucydides l. VIII. p. 608. *qua Mycalen spectat, parum a continente distaret*, διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ ΣΑΜΟΣ τῆς ἠπείρου, πρὸς ΤΗΝ ΜΙΚΑΛΗΝ. Ὀρειάδες proinde seu *montanae* Nymphae illae *Mycalesides*, a quibus, *Ancaeo*, Sami, ut in Graecis ad hunc locum Scholiis dicitur, Regi, seu, uti e Jamblicho vidimus, οἰκιστῇ, *conditori*, h. e. Samo Insulae vicinis, exceptam hospitio errantem adhuc Asteriam, quae postea Delus dicta, tradit hoc loco Callimachus.

Vs. 52. ἀντιμοιβόν] Ἀνταμοιβὸν hic legit, monente τοῦ πατρὸς τῷ παιδὶ, ingeniosissimus Tan. Faber; quomodo nempe ἀνταμείβετο, ἀντάμειψις, ἀνταμοιβὴ dicta, & similia, sicut, ut de aliis sileam, χρυσαμοιβὸς Mars apud Aeschylum dicitur Agam. vs. 447. Immo ἀνταμοιβὸν, & tanquam Callimacho Auctore, in vulgaribus hodie Hellenismi promptuariis jam antea relatum videas. Quamquam ob metrum ἀντιχμοιβὸν hic legendum censeat H. Stephanus, & quod magis placet quam illud Anonymi ἀντημοιβόν.

Vs. 53. οὐκέτ' ἄδηλος ἐπέπλεις] Hinc non *Delus* solum, juxta fabulatores Graecos, dicta, sed etiam Ἀναφή, juxta Philonem περὶ Ἀφθαρ. Κόσμ. p. 960. Τὴν δὲ ΔΗΛΟΝ καὶ ΑΝΑΦΗΝ (rectius Ἀνάφην) ὠνόμασαν δι' ἀμφοτέρων ὀνομάτων πιστούμενοι τὸ λεγόμενον· ἐπειδὰν ΑΝΑΦΑΝΕΙΣΑ ΔΗΛΗ ἐγένετο, ΑΔΗΛΟΥΜΕΝΗ καὶ ἀφανὴς οὖσα τὸ πάλαι. DELUM *vero etiam* ANAPHEN *nominarunt, ut ex utroque nomine fides fieret; quoniam ubi apparuit, evasit manifesta, cum antea ignota, haud appareret eadem.* Quem locum ideo adscripsi, quod alioquin *Anaphe*, cum apud Geographos antiquos, tum apud ipsum Callimachum eo versu, qui inde a Strabone refertur p. 484. ac praeterea apud Apollonium Rh. l. IV. vs. 1717. non de *Delo*, sed de alia Sporadum Insula dici vulgo soleat. Unde nec alibi, quod sciam,

 legi-

Digitized by Google

legitur, *Anaphen* vocatam eandem *Delum*, inter plura, quae caeteroquin exſtant apud veteres Auctores & Grammaticos, ejusdem Inſulae nomina; & quamquam haud diſpar a Graecis vulgo adferatur utriusque appellationis origo, ſeu e mari (quod de ambabus illis tradunt etiam Plinius l. II. §. LXXXVII. & Ammianus l. XVII.) ſubito enatae & conſpicuae factae, ſeu quod, uti de ea Inſula ait Apollonius l. IV. vſ. 1718. ὁ δὴ Φοῖβος μιν' ἀτυζομένοις ἀνέφηνε, *ipſe vero Apollo conſternatis* Argonautis *eam conſpiciendam dedit.* Quae dudum notaveram, quum idem de adducto Philonis loco, a ſe quoque obſervato, ſtatuiſſe Cl. Holſtenium, ex ejus ad Stephanum in voce Ἀνάφη adnotatis, nunc demum animadverto. Ut hoc addam, quod aliunde, quam a Graeca voce, aut illis Graecorum de manifeſtata tandem *Delo*, poſt Latonae partum, fabulis, hoc ejus nomen arceſſat doctiſſimus Bochartus de Colon. Phoen. lib. I. cap. XIV. ubi nempe ſtatuit eſſe illud Phoeniciae originis, a voce דחל, *daal*. qua *timor* a Syris, dein *Deus*, ac in Paraphraſibus Chaldaicis de *Diis gentium* dicitur. Adeo ut a Phoenicibus appellata fuerit, auctore Bocharto, eadem *Delus*, tanquam Inſula Dei Apollinis.

Vſ. 54. ποδῶν ἐνεθήκαο ῥίζας] De fixa tum primum in mari mobili ante Delo hoc dicitur; quomodo alias non maris jam, ſed *continentis radicem*, ῥίζαν ἀπείρου de Africa dixit Pindarus Od. Pyth. IX. Vide autem quae ſupra notavi ad verſ. 35. Πρυμνόθεν ἐῤῥίζωσε.

Vſ. 56. ἐπεβρωμᾶτο λεχωΐσιν] Minus utique decenter βρωμᾶσθαι de Deorum Regina, aut vero convenienter huic loco, dictum foret a cultiſſimo Poëta, quod vulgo de Arcadici pecoris *ruditu* dici, e priſcis Grammaticis notum; ac unde βρωμήεντα & βρωμητῆρα, *aſellum* indigitat Nicander Ther. p. 24. & Alex. p. 163. prout eundem ibi enarrat vetus ejus ac eruditus Scholiaſtes. Unde pridem, & quod eruditiſſimo etiam Tan. Fabro in mentem veniſſe monuit omni laude praeſtans ejus filia, legendum hic vidi, ἐπεβριμᾶτο, *graviter interminabatur* ſeu *ſuccenſebat*, voce nempe ἐπιβριμᾶσθαι huic loco plane congrua; & quomodo ἐμβριμᾶσθαι αὐτῷ vel αὐτοῖς, uſurpari haud ſemel in novo Foedere noveram, ac inter alia ἐνεβριμῶντο αὐτῇ, *fremebant in eam*, juxta veterem Interpretem, Marc. XIV. 5. Unde βριμᾶσθαι, τὸ ὀργίζεσθαι, ἀπειλεῖν, *iraſci*, *minari*, praeter alios explicant antiqui Ariſtophanis Enarratores ad illud Equit. p. 349. εἰ σὺ βριμήσαιο, *ſi tu excandeſcas*, ſeu *prae ira fremas.* Veteres autem gloſſae, βριμῶμαι, *frendo*, & ἐπιβριμῶμαι, *infrendo*; & quod hic adpoſite omnino ad Junonis, non *lenis* jam *Ilythiae*, ſed prout ſupra dicitur vſ. 30. Hymn. in Dianam, ζηλήμονος Ἥρης, *zelotypae Junonis*, & graviter proinde *excandeſcentis* ſeu *frementis* in omnes *puerperas*, quae ex Jove ſcilicet, quod hic additur, pariebant, iracundiam denotandam dicitur.

Ibid. λεχωΐσιν] Idem λεχωῒς, quod λεχὼ, ob metrum ita a Calli-

Callimacho hoc loco, & cujus potior esse debuerat, quam Nonni, qui eadem voce usus traditur, auctoritas, de *puerpera* nempe dicta. Hesychius: Λεχὼ, ἡ προσφάτως τετοκυῖα, *quae recens peperit*; & quomodo apud Hippocratem, quamquam id omiserit in Onomastico Foësius, legitur de Morb. Mulierum l. I. c. LXXXVIII. λεχοῖ τὰ λοχεῖα καθαίρει ἄμεινον, *puerperae ex partu proluviem melius purgat*. Qua voce etiam usus, quod praeterea observo, Euripides Electr. vs. 637.

Λεχώ μ' ἀπάγγειλ' οὖσαν ἄρσενος τόκῳ,

Puerperam me esse, nuncia, prole mascula.

Neque vero, ut obiter hoc addam, abjudicandum, quod Criticis nonnullis visum, Euripidi hoc drama vel inde mihi liquet, quod ab Aristophane in Ranis vs. 274. duo versus tanquam Euripidis, juxta plures alios ejusdem Tragici promiscue aliunde ibi congestos, adducuntur, quaeque etiamnum in eadem Electra exstant, nempe vs. 435. & 436.

Ἵν' ὁ φίλαυλος ἔπαλλε δελφὶς &c.

Vs. 57. Διακριδὸν] Usus eadem voce pro *distincte* aut *sigillatim* Apollonius l. IV. vs. 721. de Circe Jasonem ac Medeam, de singulis, quae iis contigerant, studiose inquirente, seu ἕκαστα, ut ab eodem dicitur, διειρομένη, ac inter alia, ναυτιλίην τε διακριδὸν ἐξερέεινεν, *navigationemque distincte inquirit*. Lucianus vero Amorib. p. 1021. ed. Salm. διακριδὸν δὲ ἠσκημένης κόμης, *eximie autem composita coma*. Nempe juxta Scholiorum ad hunc locum glossam, διακριδὸν, κατ' ἐξοχὴν μεγάλως, & quomodo proinde *praecipue*, aut *maxime* verti hic ab Interprete debuit, non *seorsim*.

Vs. 60. & 61. εὖγε δὲ Λητὼ τειρομένη ὠδῖσι] Sic de eadem Latona infra vs. 202. ὑπ' ὠδίνεσσι βαρυνομένην, cujusque proinde *gravibus partus doloribus pressae*, alia hic ratio, quam parientis supra Telluris, Hym. in Jovem vs. 29. ταὶ δ' ὠδῖνες ἐλαφραὶ, *tui enim pariendi dolores leves sunt*, sicuti ὠδῖνας, vel ὀδύνην, quod tralatitium, de *partus doloribus* vulgo a Graecis non Medicis solum, sed aliis Auctoribus dici constat. Minime proinde Latonae OPIFERA hic Juno Lucina, seu ὠκυτόκια δυστοκεούσῃ, *aegre parienti partum accelerantia remedia*, de quibus senex Cous de Mul. Morb. l. 16. cap. LXXVII. eidem subministrare parata. Haud insolita vero haec ejusdem Junonis erga Jovis pellices saevitia. Ita enim veneficae apud Pausaniam l. IX. p. 555. ab eadem dicuntur immissae, quae parturienti Alcmenae impedimento forent, idque ab iis etiam factum; donec illae a Tiresiae filia deceptae abscissent; & tunc levatam doloribus Alcmenam, subito puerum seu Herculem enixam. Deas alioquin vulgo citra dolorem parientes finxerunt veteres Poëtae (& qua de re jam supra obiter actum d. l. Hym. in Jovem) atque subinde etiam ipsas Deorum pellices; idque ad celandum partum; sicut de Creusa ex Apolline Ionem pariente ait Euripides Ion. vs. 1596.

 Ἄνασσα

Ἄνευθε λοχείης σ', ὅτε μὴ γνῶναι φίλους,

Sine dolore parere te fecit, ut nescirent amici.

Immo de hac ipsa matre Latona, Dianam citra dolores enixa, dixerat ipsa virgo Diana, superiori Hymno in eandem vſ. 24.

Ὅττι με καὶ τίκτουσα καὶ οὐκ ἤλγησε φέρουσα,

Quoniam, & quum me pareret, & quum in utero foret, non doluit,

& qua de re adhuc infra ad vſ. 202. Quamquam Minerva obstetricata Latonae, & natis ex ea Apolline ac Diana, dicatur ab Ariſtide Hym. in Minervam p. 24. ſicuti Prometheo e Jovis vertice naſcenti ab Euripide Ion. vſ. 455. & cujus utriusque facti Minervae tributi haud obſcurum utique μυθολόγημα.

Vſ. 62. πέδον ἠπείροιο] Non Aſiae ſolum minoris *continens* hic intelligitur, qui καθ' ἐξοχὴν, illo ἠπείρου nomine a veteribus & qua de re infra ad vſ. 178. hujus Hymni, ἠπείροιο πόληες, *continentis urbes*, ſubinde deſignatur; ſed Europae etiam pars, Graecia nempe & in ea, quas in ſequentibus enumerat, Arcadia, Peloponneſus proprie dicta, Boeotia, Achaja, Theſſalia praeterea, vicinaeque Regiones; quas nempe e ſummo montis in Thracia Aemi vertice ſpeculatur, a matre Junone ad id conſtitutus Pater Gradivus.

Vſ. 63. Ἥμενος ὑψηλῆς κορυφῆς &c.] Nempe ἐν σκοπιῇ, quae ei a Junone fuerat impoſita; & quomodo ab Homero pridem dictum, Il. E. vſ. 771. Ἥμενος ἐν σκοπιῇ, *ſedens in ſpecula.* Qualia nempe de Diis Homericis, & ipſo Deorum Rege, ab illo Vatum parente haud ſemel dicta; ſicut alibi de Neptuno Iliad. N. vſ. 10. Οὐδ' ἀλαοσκοπίην εἶχε, *neque in vana agebat ſpecula*; neque, ut continuo addit, (& quo, ut ſaepe alibi, reſpexit nunc Callimachus)

Ὑψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑληέσσης
Θρηϊκίης,

Super ſummum verticem Sami ſylvoſae
Thraciae,

ſeu Samothraciae. Haud aliter ac Thracum habitus vulgo hic Deus, Mars nempe, potiori quodam jure, in celſo *Threicii* montis *Aemi vertice ſediſſe* hoc loco dicitur. Adde vſ. 66. ubi Iris Inſularum σκοπὸς a Junone conſtituta dicitur, & quae ibi notamus.

Vſ. 64 Ἄρης ἐφύλασσε σὺν ἔντεσι] Quomodo in ſignis ac nummis antiquis ſpectatur etiamnum idem Gradivus, galea nempe, lorica, clypeo & haſta vulgo armatus, ſubinde etiam cum parazonio, ac tropaeo praeterea onuſtus, & cujus poſtremi generis nummos aliquos ad Juliani Caeſares olim vulgavimus. Haſtam quidem in iis nemo mirabitur, qui non ſolum eandem, conſuetum aliorum quoque Numinum in priſcis eorum ſimulacris, aut proprium etiam Martis, Ἐνυαλίου quippe Dei, inſigne apud Macrobium legit Saturn. L. I. c. XIX. ſed quod praeterea a Cle-

Digitized by Google

a Clemente refertur in Protreptico p. 30. Varronem nempe adfirmare, *Romae antiquitus hastam exstitisse, Martis simulacrum*, τὸ παλαιὸν δόρυ γεγονέναι τοῦ Ἄρεως ξόανον. Quamquam idem Gradivus, non *δορυσθενὴς* solum, seu *hasta potens*; aut a *galea* vel *lorica*, quibus indutus passim cernitur, *χρυσοπήληξ*, *auream habens galeam*; ut cum alibi, tum apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 108. *εὐθώραξ*, vel *χαλκοθώραξ*, *pulcram* vel *auream habens loricam*, ab aliis dictus; sed in genere etiam ΘΕΟΣ ΟΠΛΟΦΟΡΟΣ, *Deus Armiger*, idque in Gordiani nummo, cum alia ibidem inscriptione, MART. VICTOR. seu *Marti Victori*, qualis nempe a Jo. Vaillantio harum antiquitatum summe perito, iisque ab eo in Thesauris Regis collocatus traditur in libro Numism. Praestantiorum pag. 155. Occurrit alioquin in eadem gaza, & e maximorum genere, ejusdem Gordiani nummus, in quo nulla equidem *Martis Victoris* mentio, sed inscript. VICTORIA AUGUSTI; in summitate autem Templi ΝΕΙΚΗ ΟΠΛΟΦΟΡΟΣ, *Victoria Arma Tenens* seu *Armifera*. Consona his sequentis nummi, qui inter selectiores elegantissimi Abbatis de Camps brevi, ut audio, vulgandos conspicitur, nec alieno utique loco, quo de *Martis Custodis armis* a Callimacho agitur, promenda hic effigies, quae hinc eundem Gordianum, illinc sacrificium itidem ac templum exhibet, in quo Martis armati simulacrum, & desuper ΟΠΛΟΦΟΡΟΥ seu *Armigeri* vox legitur.

Diversi vero ab aliis veteres & eximii Smyrnaeorum nummi, & quales versavi itidem in Cimeliarchio Gallorum Regio, in quibus non Mars jam, sed Hercules ΟΠΛΟΦΥΛΑΞ, *Armorum*

 Custos,

Digitized by Google

Custos, inscribitur; in aversa autem nummorum area, Victoria gradiens, aut Fluvius decumbens, aut Telesphorus stans visitur, cum epigraphe ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ad quos proinde Smyrnaeos referri etiam debet antiqua Inscriptio, quae exstat inter Marmora Oxoniensia p. 265. & inde relata a Cl. Reinesio Syntagm. p. 112. ubi inter alia legitur, Στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὅπλων Ἡρακλεῖ ΟΠΛΟΦΥΛΑΚΙ, *Praefectus Armorum Herculi Armorum Custodi.* Ut hic mittam Junonem ὁπλοσμίαν, cujus meminit haud uno loco Lycophron p. 131. & 139. in Elide, ut Tzetzes ibidem notat, cultam.

Vs. 65. Ἐπλάμυχον Βορέαο περὶ σπέος] Thracii nempe dicti hujus venti *specum* seu *antrum*, non jam in Aeoliis Insulis cum Homero aut Marone, sed in Thracia, credita scilicet Aquilonis, de quo ante ad vs. 26. patria, & quidem circa montem Aemum collocat hic Callimachus, e quo eundem *Boream* oriri dixit etiam superiori Hym. in Dianam vs. 114.

Αἷμον ἐπὶ Θρῄκιν, τόθεν Βορέαο κατᾶιξ
Ἔρχεται,
Aemum ad Threicium, unde Boreae procella
Oritur.

Hinc a Dionysophane, juxta eruditos Apollonii Enarratores l. 1. vs. 826. traditum, foveam exstitisse in Thracia, e qua fierent flatus ventorum; atque ita inde habitam, & qua de re jam supra ad vers. 26. *Thraciam ventorum domicilium*, Θρῄκην ἀνέμων οἰκητήριον. Immo sicuti Martis, Thracum nempe Dei, equi juxta illud Boreae antrum, stabulare dicuntur hoc loco; ita ipse *Boreas*, & socii venti, *Thraces equi* indigitantur a Valerio Flacco l. 1. vs. 611. & similiter ejusdem *Boreae* procellae ἅμιπποι, *equis similes* seu equestri celeritate, a Sophocle vocantur, juxta priscos ejus Interpretes, Antigon. vs. 996. Ubi praeterea ejusdem *Boreae antra*, prope Thracium sinum Salmydessum collocantur, qui sinus monti Aemo seu Haemimonto, Thraciae regioni ab eo denominatae, erat vicinus.

Vs. 66. σκοπὸς] Quod ab Homero sumptum, de eadem Iride sub uno e Priami filiis habitu, Iliad. Β. vs. 192. ὃς Τρώων σκοπὸς ἷζε, *qui Trojanorum speculator sedebat.* Ita Ἐπίσκοποι dicti *speculatores* seu custodes gentium Dii, qua de re supra ad vs. 39. Hym. in Dianam; & sicuti Veneris κατασκοπίας delubrum apud Troezenios exstitisse, tradit Pausanias lib. II. p. 146. Adde Dionem Chrysost. de Jove Olympio dicentem Orat. XII. p. 215. ἀστασιάστου καὶ ὁμονοούσης τῆς Ἑλλάδος Ἐπίσκοπος, *quietae & concordis Graeciae speculator*; & quod de Deo universi hujus moderatore dixerat Plato, & ex eo refert Theodoritus Θεραπευτ. serm. IV. p. 535. εἰς τὴν ἑαυτοῦ περιωπὴν ἀπέστη, *in suam speculam abscessit.*

Vs. 67. ἐπαΐξασα Μίμαντι] Dum *mons Chii*, ὄρος Χίου, dicitur in Scholiis hic *Mimas*, haud inde ab Asia amovetur, cum eadem Chios, tum Erythreae, utraque Ionici etiam conventus, seu celebris

lebris

Digitized by Google

lebris illius Panionii pars fuerint, & quibus imminens sive vicinus traditur ab antiquis auctoribus idem *Mimas*. De Chio equidem vel Homerus pridem fidem fecit; non noto solum eam in rem versu & apud Tullium memorato ad Atticum l. XVI. Epist. XIII. nempe Odyss. Γ. vs. 172.

Ἢ δ' ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα,

An infra Chium, ad ventosum Mimantem;

sed Hymno praeterea in Neptunum, qui in ejus vita Herodoto adscripta legitur,

Δὸς δ' ὑπώρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος,

Da autem, ut ad inferiora excelsi Mimantis perveniam.

Neque enim ibi de *Erythris*, quod censet ad Ammianum l. XXXI. c. XIV. doctissimus Valesius, sed de *Chio* itidem Poëtae sermo; ad quam nempe per Erythras iter ipse faciebat, ut Theosdonidem quendam in Chio agentem ac Homeri carmina pro suis venditantem, coram plagii continuo redargueret. Ut tamen a μνημονικῷ errore haud immunis sit dicto loco Ammianus, qui, quod de *Chio* ait Homerus, utroque illo & quidem aperte omnino priori, ad quem etiam respexit idem Marcellinus, loco; id tamen de *Erythraeo oppido* eum dixisse ibidem tradit; nempe ubi de Valente Imperatore ait, eum fatidici versus recordatione, Asiae nomen horruisse, *ubi Erythraeo oppido superpositum montem & Homerum scripsisse, & Tullium doctis referentibus, audiebat.* Neque tamen, quod vere monet praestantissima Daceria, in Chio Insula, sed in ejus conspectu, seu, quod ait Pausanias l. VII. p. 402. Χῖος ἡ ἀπαντικρὺς τοῦ Μίμαντος, *Chius, quae ex adverso Mimantis*; quomodo nempe ibidem dicitur, & de quo jam supra ad vs. 50. Σάμος ἡ ὑπὲρ Μυκάλης, *Samus, quae supra Mycalen*, & apud Strabonem l. XIV. p. 636. Μυκάλη τὸ ὄρος &c. ἐπίκειται δὲ τῇ Σαμίᾳ, *Mycale mons imminet hic Samio agro*, quarum illa itidem Ionii Maris, ut notum, Insula; hic autem mons *Mycale* in adversa Ioniae continenti erat situs. Hinc male hodie apud Hesychium legitur, Μίμας, ὄρος Αἰτωλίας, pro Αἰολίας, seu verius Ἰωνίας, ut bene jam ad eundem animadvertit eruditissimus Palmerius. Ideo autem, quod summae altitudinis esset hic *Mimas*, ὑψίκρημνος etiam postremo apud Homerum loco, & a Strabone l. XIII. p. 645. ὄρος ὑψηλὸν dictus, idemque ad mare, quod vel ex Alexandro Myndio apud Aelianum liquet de Animal. l. V. c. XXVII. prominens; ac praeterea longe seu per CCL. millia, ut de eo Plinius l. IV. c. VIII. extensus, inde etiam opportune in ejus vertice tanquam Insularum vicinarum, Chii proinde & aliarum *Inspectrix* seu ἐπὶ νήσων σκοπὸς consedisse dicitur hic Junonis jussu Thaumantias Iris. Accedit, quod de *Mimante* tradit Solinus c. XL. cujus nempe vertices e nubibus intervolantibus, futurae tempestatis significant qualitatem; idcirco eo adhuc opportunior tradita haec ejusdem Iridis statio.

Quibus adde, quod apud Aristophanem Νεφέλ. p. 140. Socrates nubes compellans dicat,

Ἢ Μαιῶτιν λίμνην ἔχετ', ἢ σκόπελον νιφόεντα ΜΙΜΑΝΤΟΣ;
Sive paludem Maeotim inhabitatis, sive nivosum MIMANTIS *scopulum.*

Neque enim audiendi sunt Graeci Comici Interpretes, qui *Mimantem montem Thraciae* ibi imputant, ὄρος Θρᾴκης ὁ Μίμας, eamque in rem adductum paullo ante *apud ventosum Mimantem*, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα, Homeri locum citant: qui tamen *Mimas* prope Chium exstare ibi a Poëta dicitur, ac ita non Thraciae, sed minoris Asiae mons, quod aliunde etiam constat, exstitit. Qui proinde illorum Grammaticorum haud insolitus ἐν γεωγραφουμένοις lapsus, uti Suidae ei geminus, non debuit doctissimum Valesium impellere, ut alium ac diversum ab illo minoris Asiae *Mimante* montem cognominem in Thracia exstitisse, ad dictum supra Ammiani locum, idque post Ortelium, qui idem notaverat, ejusque, ut videtur, fide statueret. Neque etiam ille, cujus praeterea testimonio innititur Ortelius, probat id Ovidius; qui nempe dum montium undique enarrat orta Phaëthontis lapsu incendia, ait inter alia l. II. vs. 222.

Et tandem Rhodope, nivibus caritura, MIMASQUE,
Dindymaque, & *Mycale:*

ubi prior ille Thraciae, reliqui autem tres totidem Asiae minoris montes, quod nec triviales etiam illius Poëmatis Interpretes fugit, adducuntur. Ad quem Ovidii locum facit etiam ille Silii lib. III.

abeuntque in nubila montes,
Mixtus Athos Tauro, Rhodopeque adjuncta Mimanti,

fallente nempe ob densam nubium caliginem, qua insessa erant illorum hinc Europae, illinc Asiae montium juga, obtutu. *Mimas* caeteroquin de gigante, neque ab Horatio solum lib. III. Od. IV. ut statuisse ad eundem videtur nuperus ac eruditissimus ejus Enarrator, sed a Claudiano etiam dictus de Raptu lib. III. vers. 347. *haec arma Mimantis sustinet.*

Vs. 70. Φεῦγε μὲν Ἀρκαδίη] Arcadiam inter eas regiones a Poëtis olim relatam, quae scilicet praegnantem Latonam non admiserint, liquet praeterea e Pausania l. VIII. p. 539. ubi Apollinem ac Dianam memorat, ubique gentium graves de iis hominibus ac locis, quae Latonam, dum uterum ferret, errantem contempserant, poenas sumentes, ad Tegeatas quoque Arcadas eadem de caussa venisse.

Ibid. φεῦγε δ' ἱερὸν Αὔγης Παρθένιον] Haud novum, *sacrum* hic dici *Parthenium*, Arcadiae montem, Pani nempe potissimum, cujus celebre ibi extabat fanum, & in quo praeterea consecratum erat Telephi sacellum; sicut utrumque e Pausania liquet l. VIII. p. 542. Nota autem ejusdem Telephi mater, quae hic commemo-

Digitized by Google

moratur, *Auge*, & quae juxta Graeca ad hunc locum Scholia, Alei Arcadis filia, ac Minervae praeterea sacerdos, in monte *Parthenio* ab Hercule vim passa fuerat; aut in quo monte, non solum juxta Pausaniam, sed juxta Diodorum praeterea l. IV. p. 239. ac Mythologos antiquos, Apollodorum l. II. c. IV. Hyginum Fab. XCIX. natus ex *Auge* Telephus, a matre aut juxta Apollodorum & Tzetzem ad Lycophr. p. 43. ab *Auges* parente Alea fuerat expositus. Haud una enim, ut in id genus veterum fabulis vel narrationibus passim contigit, inter eos Auctores de toto illo *Auges*, & nati ex ea *Telephi* casu occurrit varietas. Unde idem, quem adduxit ad hunc locum vir doctus, Pausanias, alibi non tantum expositum in monte *Parthenio* ab *Auge*, vel ejus patre, Telephum; sed *Augen* ipsam a patre cistae, una cum nato filio Telepho inclusam, ac in mare abjectam; trajecto vero mari in Cayci fluvii ostium delatam tradiderat paullo ante, nempe l. VIII. p. 460. ac similiter Strabo l. XIII. p. 615. Neque etiam de loco Arcadiae, ubi nempe huic *Augae* vim intulerit Hercules, minus olim controversum, rursus ex eodem Pausania constat p. 331. Adde Jornandem, qui Getic. cap. IX. & cujus locum vidit jam ad Hyginum eruditus illius Enarrator Th. Munckerus, *Augen* hanc, non Alei Arcadis, sed Priami sororem facit. Sacerdotio vero Minervae, quod hic in Schollis dicitur, functam eandem *Augen*; immo inde in Minervae luco natum ex ea Telephum ab ea continuo expositum, tradit Apollodorus l. III. c. IX. & postremum itidem Tzetzes d. l. ad Lycophr. p. 43. E quibus praeterea illud liceret conjicere, Αὔγῃ hic potius in Callimacho legendum, quam Αὔγης, nempe ut dicatur *mons* ille Arcadiae *Parthenius*: ideo *Augae* huic *sacer*, ὄρος ἱερὸν Αὔγῃ (non Αὔγης, neque enim ille ab ea denominatus alibi legitur) Παρθένιον, quod in memoriam nati ibi ex ea aut in eo expositi, atque a cerva, quod addunt, Mythologi, nutriti Telephi, non huic solum, sed matri etiam, locus fuerit in postremum consecratus. De Telepho utique in eodem monte juxta Panem culto, omissa omni alterius Numinis ibidem sacrati mentione, fidem facit eo, quem supra indicavi, loco, Pausanias; immo cujus ea de re verba non debent hic praetermitti sub finem l. VIII. p. 543. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου δὲ ἄρχεται ΤΟ ΟΡΟΣ, ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ· ἐν αὐτῷ δὲ ΤΕΜΕΝΟΣ δείκνυται ΤΗΛΕΦΟΥ, καὶ ἐνταῦθα παῖδα ἐκκείμενον φασὶν αὐτὸν ὑπὸ ἐλάφου τραφῆναι· Ἀποτέρω δὲ ὀλίγον Πανός ἐστιν ἱερόν. *Inde incipit* MONS PARTHENIUS. *In eo* TEMPLI SACELLUM *ostenditur* seu LUCUS (pro utroque enim τέμενος apud Auctores sumitur) *ibique expositus infans Telephus a cerva nutritus traditur. Paululum inde abest Panis fanum.* Nihil proinde in eodem monte, uti ex eo Pausaniae, & hoc praeterea Callimachi loco liquet, illo nati ibi e *matre Auge* & expositi Telephi casu, aut utrique quodammodo sacrati inde loci celebritate nobilius. Notum alioquin quod *sacri* saepe in genere

dicti

Digitized by Google

dicti fuerint *montes*, tanquam huic vel illi Numini peculiari quadam religione dicati; unde illud Luciani de Sacrificiis p. 365. ed. Salm. καὶ ὄρη ἀνέθεσαν, *& montes consecrarunt*; aut quod Indi etiam apud Philostratum de Vit. Apoll. l. I. c. II. Caucasum in genere θεῶν οἶκον, *Deorum domicilium*, leguntur appellasse. Ita *Dii montium* dicti I Reg. xx. 23. & de Cybele ac Diana, *ut montium Deabus* seu *Dominis* apud Poëtas, & qua de re jam ad superiores Hymnos, subinde appellatis, res nota. Hinc, ut alia nunc mittam, sicut ἱερὸν ὄρος Παρθένιον hoc loco Callimachus, ita ἱερὸν Τμῶλον, *sacrum Tmolum*, notum Lydiae montem, vocat Aeschylus Pers. vs. 49. & Euripides Bacch. vs. 64. aut quomodo *Taygetus* prae aliis montibus Dianae sacer ac dilectus dicitur, supra vs. 188. Hym. in hanc Deam. Sed hoc passim obvium, & in nummis etiam antiquis conspicuum, in quibus frequenter in vertice montium Templa aut Deorum simulacra occurrunt. Quamquam & inde ἱερὸν ὄρος Αὔγης Παρθένιον, *sacer mons Auges Parthenius*, dici hic a Callimacho potuit; haud aliter ac apud Aeschylum, de monte *Atho* legitur, Agam. vs. 293. Ἀθῷον αἶπος Ζηνὸς, *Athoon cacumen Jovis*, Jupiter nempe Ἀθῷος, quod observat Hesychius, in summitate illius montis Athos sacratus. Hinc Jupiter etiam ΑΚΡΑΙΟΣ in nummis; sed de quibus alibi & supra jam actum ad vs. 82. Hym. in Jovem, ubi de eodem Deorum Rege dicitur, Ἄκρης ἐν πολίεσσιν &c.

Vs. 71. ὁ γέρων μετόπισθε Φενειός.] Nempe urbs ipsa inter Arcadicas olim celebris, conditoris ejus nomine designata; qui Φενειὸς hic ob metrum, seu Φενεὸς αὐτόχθων, *Pheneus indigena*, a Pausania traditur l. VIII. p. 478. *Senex* autem dictus hoc loco idem *Pheneus*, quod *urbs* esset *Arcadiae antiqua*, ut hic in Scholiis traditur, eaque inundatione aquarum olim absorpta, teste eodem Pausania p. 477. Φενεατῶν δὲ τὸ πεδίον κεῖται μὲν ὑπὸ ταῖς Καρυαῖς· πλεονάζοντος δέ ποτε αὐτῷ τοῦ ὕδατος, καταχλυσθῆναι φασὶ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΦΕΝΕΟΝ. *Pheneatarum campi Caryis sunt subjecti; unde quondam aquarum in iis profluvio.* ANTIQUAM PHENEON *absorptam memorant*, prout locus ille legi obvia ejus emendatione debuit, καταχλυσθῆναι nempe, non κατακλυσθῆναι, quod & sequentia ibidem arguunt. Quo respexit etiam Theophrastus Hist. Pl. l. v. c. VI. Φανερὸν δὲ γίνεται ἐν ΦΕΝΕΩ (non Φανεῷ vel Φενεῷ, ut in utraque edit. Basil. & Batava D. Heinsii) τῆς Ἀρκαδίας, ὅτι αὐτοῖς ἐλιμνώθη τὸ πεδίον, φραχθέντος (ut post Gazam Palmerius, non βραχέντος) τοῦ βερέθρου, *manifestum id contigisse apud* PHENEUM *Arcadiae*, *cum obstructis ibi faucibus, campus in locum redundavit.* Illud vero peculiare de his *Pheneatis* observat Pausanias l. VIII. p. 480. quod Cererem errabundam, dum illa Proserpinam quaereret, hospitio non solum iidem excepisse dicantur, sed etiam quod majora minoraque Mysteria huic Deae, eodem ritu, quo apud Eleusinem celebrarint. Quae illustrat insuper id quod Conon refert Narrat. xv. apud Photium,

tium, *Pheneatas* ob oſtenſum Cereri locum, quo Proſerpina ad inferos a Plutone rapta deſcenderat, Deam tum iis plurima bona conceſſiſſe, tum ne unquam in bello ultra centum Pheneatas caderent. Quae haud diſpar ratio vel origo inſtitutorum apud Athenienſes Eleuſiniorum; Ceres nempe filiam quaerens, hoſpitio ibi comiter excepta, ac praeterea grata triticearum frugum ab eadem Dea Athenienſibus conceſſarum memoria, ut ea de re praeter alios Arnobius l. v. p. 185. ed. Batav. ac nos infra ad Hymnum in Cererem.

Vſ. 72. ὅλη Πελοπηΐς] Quomodo ab Apollonio Rhodio dicta itidem *Peloponneſus* l. IV. vſ. 1570.

Πελοπηΐδα γαῖαν ἱκέσθαι,

in Peloponneſi terram ſeu *regionem pervenire.*

Non *tota* tamen nobilis illa peninſula, cui nomen hoc adhaeſit, ſeu quae intra Iſthmum (& cui ita acceſſiſſet ipſa, cujus jam Poëta mentionem facit, Arcadia) hic innuitur, ſed pars tantum ejus ſeptentrionalis, quae nempe ut continuo additur, *Iſthmo adjacet*, ὅση παρακέκλιτ' Ἰσθμοῦ. Qualis nempe Corinthiorum & Sicyoniorum tractus, ut de Argolide & Achaja proprie olim dicta, de quibus mox, hic ſileam. Nota vero e Geographis aliisque Auctoribus antiquis, Strabone, Ptolemaeo, Pauſania, Plinio &c. tradita ab iisdem Peloponneſi in varias partes diviſio. Quamquam neque eo aevo, quo Latona praegnans e Jove a Mythologis traditur, notum adhuc *Peloponneſi* nomen; nondum ſcilicet nato Pelope; ſed quae prius *Pelaſgia*, item *Aegialea*, ante *Apia*, & juxta Heſychium, Παvία, tandem, poſt Pelopis nempe e Lydia aut Phrygia in Graeciam adventum, *Peloponneſus*, ſeu juxta Sophoclem Oed. Col. vſ. 728. *Pelopis magna inſula;* verius peninſula nuncupata eſt. Verum id ſolemne, ut notum, Poëtis antiquis, maxime autem Tragicis, regiones non priſcis, quas tum obtinebant, ubi res ab iis memoratae contigere, appellationibus, ſed recentioribus, & ſuo aevo uſitatis, frequenter indigitare.

Vſ. 73. Ἔμπλην Αἰγιαλοῦ] *Aegialos* nempe dicta antiquitus ea littoralis, quod vox ipſa etiam arguit, Peloponneſi pars, quae inter Eleos & Sicyonios ſita, *Achajae* poſtea nomen obtinuit, teſte Pauſania ſub initium l. v. & l. VII. Quamquam ab aliis etiam, & appoſite ad hunc Callimachi locum, ad Iſthmum usque extendatur eadem regio, *Aegialus* dicta, ut a Plinio l. IV. c. V. *Achajae nomen Provinciae* AB ISTHMO INCIPIT; *ante* AEGIALUS *vocabatur, propter urbes in littore per ordinem diſpoſitas.* A ſitu proinde ad mare, quod praeter Plinium & Pauſaniam agnoſcit etiam Strabo de vocibus Ἕλος & Αἰγιαλὸς agens l. VIII. p. 349. & alibi adhuc l. XII. p. 245. petita vocis illius Αἰγιαλοῦ vel Αἰγιαλείας ſignificatio; quam alioquin ab *Aegialeo*, Inachi ſcilicet filio, vulgo arceſſunt veteres Mythologi, ut Apollodorus ſub initium l. II. ſeu ab *Aegialeo*, Sicyoniorum,

rum, de quo idem Pausanias p. 96. & 396. Rege. Hinc etiam Αἰγιάλη eodem Auctore p. 96. aut sicut hodie apud Strabonem legitur l. VIII. p. 382. Αἰγιαλὸς dicta prius ipsa urbs littoralis, ut notum, Sicyon; aliudque praeterea illius tractus oppidum, *Aegialea* appellatum, de quo rursus Pausanias p. 94. & 96. Eadem vero Peloponnesi pars littoralis, quae inde primum *Aegialus*; dein *Ionia*, quod incolae ejus antiquitus essent Iones; postremo *Achaja*, quod pulsis Ionibus, Achaei Phthiotae seu e Thessalia eo profecti, eundem tractum occupassent, appellata apud Strabonem legitur l. VIII. p. 383. Quamquam suo adhuc aevo Αἰγιαλὸν dictum illum Peloponnesi tractum, non vero totam, ut ex eodem loco male adseruit ad Stephanum Berkelius, Peloponnesum, tradit alibi Pausanias nempe l. II. p. 94. καὶ Πελοποννήσου δὲ ὅσον ΕΤΙ ΚΑΙ ΝΥΝ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΑΙΓΙΑΛΟΣ ἀπ' ἐκείνου βασιλεύοντος ὀνομασθῆναι, *eamque Peloponnesi partem, quae* HOC ETIAM TEMPORE AEGIALUS VOCATUR, *ab eo* (nempe Aegialeo) *ibi regnante nomen sumpsisse*. Ut proinde haud mirum sit, si eo etiam nomine a Callimacho, tractus ille Peloponnesi hic appelletur.

Ibid. καὶ Ἄργειος] Pro Ἄργους, & quo nomine tam urbs Graecorum olim intra Isthmum seu Peloponnesi clarissima, quam regio ipsa, vulgo Ἀργεία vel Ἀργολὶς dicta, hic censetur. Docent id veteres Critici ad Apollonium l. III. vs. 992. ubi Ἑλλάδα tam de tota regione, quam de urbe cognomine dici, observant, adduntque ὃν τρόπον Ἄργος, καὶ ἡ πόλις, καὶ ἡ χώρα, *quomodo Argos etiam & de urbe & de regione dicitur.* Immo Ἄργος insuper de tota *Peloponneso* subinde dicta, juxta glossam veterum Pindari Enarratorum Isthm. Od. II. p. 445. καὶ τάχα ἂν Σπαρτιάτην εἴρηκε Πίνδαρος Ἀργείων, καθόσον Η ΠΑΣΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΑΡΓΟΣ καλεῖται, ὁμώνυμος τῇ πόλει, *& continuo quidem Spartiatam dixit Pindarus de Argivo, in quantum* UNIVERSA PELOPONNESUS, ARGOS *vocatur, eodem, quo urbs, nomine*; & quod Eustathius etiam haud uno loco tangit, ut ad Il. B. p. 195. & 222. & praeterea ad Il. Z. p. 630. *Argivis* alioquin proprie dictis seu *Argolidi* adscripti quoque, teste Pausania l. II. p. 96. Sicyonii, quorum urbem Αἰγιάλην vel Αἰγιάλειαν nuncupatam, paullo ante ex eodem Auctore & Strabone praeterea diximus.

Vs. 74. ἐπεὶ λάχεν Ἴναχον Ἥρη] Notus utique Argivorum regionem praeterlabens fluvius *Inachus*, quem inde *Argivum* ab Aeschylo dici observat Pausanias l. VIII. p. 464. qui tamen hodie locus in eodem Tragico non comparet. Occurrit quidem sub Choëphor. vs. 6. locus, ubi Orestes Argos reversus ait, πλόκαμον Ἰνάχῳ θρεπτήριον, prout ibidem legendum *comam Inachi nutritiam*, in inferiis nempe, quas ibi patri Agamemnoni idem offerre dicitur. Ita de Argis seu Argivorum solo apud Euripidem ait Jocaste Phoen. vs. 577. ἐπ' Ἰνάχου ῥοαῖς, *ad fluenta Inachi*,

chi, haud aliter ac *Inachiis Argis*, & *Inachia tecta*, de iisdem dicuntur apud Statium Theb. l. I. vs. 660. & l. III. vs. 249. & alibi, quod tralatitium, *Inachidae* de *Argivis* ut l. II. vs. 245. De solemni vero *Junonis* apud *Argivos* cultu; ac unde ei passim Ἥρας Ἀργείας, & inde apud Maronem similiter Aen. l. III. vs. 547. *Junonis Argivae*, non apud Auctores solum & potissimum Tragicos, sed in nummis etiam antiquis, obvia adhuc nomenclatio. Cujusmodi nempe legitur in sequenti nummo, qualis exstat in Thesauris Mediceis & Parisiensibus, & qui in anteriore parte caput Neronis praefert.

Quamquam non idem sit hujus *Deae Argivae* habitus, qualem ei tribuunt veteres Grammatici ad Theocriti Idyll. XV. vs. 64. nempe Junonis insidentis throno, sceptro praeterea armatae, desuper autem cuculi, aut quomodo plenius describit Pausanias l. II. p. 114. Deae signum solio itidem insidentis, cum corona in capite, cui Horae & Gratiae sunt insculptae, dextra autem manu malum punicum, sinistra vero sceptrum tenentis. Quod tamen *Junonis Argivae* signum paullo aliter describit Tertullianus de Coron. c. VII. p. 104. ed. Rigalt. *Junoni vitem Callimachus induxit. Ita & ARGIS SIGNUM EJUS palmite redimitum, subjecto pedibus ejus corio leonino, insultantem ostentat novercam de exuviis utriusque privigni*, Bacchi nempe & Herculis. Simile vero hujus *Junonis Argivae* signo, urbis Romae simulacrum dicasse Caesareae Herodem, refert Josephus Ἁλωσ. l. I. c. XVI. Ubi enim in ea Urbe Templum Augusto, & ejus in eo Colossum, Jovi in Olympia parem erectum ab Herode dixisset, addit continuo, Ῥώμης δὲ ἴσος Ἥρᾳ τῇ κατ' Ἄργος, *Romae autem similis*, Colossus nempe, *Junoni quae est Argis*, seu *Argivae*, non ut ibi perperam vetus Interpres, & Gelenius, *Romane autem par & Junoni, quae in Argis est*. De duobus enim Colossis seu simulacris ibi agitur ab Herode, Caesareae a se conditae seu restauratae, extructis, uno Caesari, altero Romae; prout id aperte etiam tradit Ἀρχ. l. XV. c. XIII. ἀγάλματα, τὸ μὲν Ῥώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, *simulacra*, *illud quidem Romae*, *hoc autem Caesaris*. Ut mittam jam ΗΡΑΙΑ seu solemne ejusdem *Junonis Argivae Festum*, Argis etiam celebrata, quorum nempe pro-

prooemium erat clypeus aeneus & corona e myrto; ac unde ὁ Ἄργει χαλκὸς, *Argis aes*, de eodem Agone dictum a Pindaro Olymp. Od. VII. sed qua de re opportunius dicendi erit locus ad vs. 35. sequentis in Palladis Lavacrum Hymni. E quibus autem liquidum, cur *Argos*, Ἥρας δῶμα, *Junonis domicilium*, aut *Argivos*, Ἥρας τ' εὐάνορα λαὸν, *Junonis strenuum populum*, vocet Pindarus Nem. Od. X. p. 415. & quomodo Ἀργείας Ἥρας ἐν δαπέδοις, *Argivae Junonis in solo*, de eadem regione dicatur ab Euripide in Rheso: immo quod eadem ab Aeschylo, omisso etiam Junonis nomine, Ἀργεία θεὸς, *Argiva Dea*, solum indigitatur Suppl. vs. 305. Ubi etiam paullo ante de Io, Inachi, cujus hic mentio, filia dixerat, eam κληδοῦχον Ἥρας, *Junonis aedituam*, exstitisse in *Argivorum terra*. Ut proinde haud incaute hic a Latona e Jove gravida, & locum tutum ad partum quaerente, praeterita dicatur *Argos*, *Aegialo* etiam, ut modo vidimus, hic a Callimacho sociata, Αἰγιαλῦ τε καὶ Ἄργεος, quod *Aegialeus* (unde loco nomen inditum volunt Mythologi & Grammatici veteres, Apollodorus l. II. c. I. & Etymol. M. Auctor in Ἀπία) *Inachi*, quem *sortita* hic dicitur *Juno*, filius censeretur. Adde, quod lite forte de illo tractu inter Junonem & Neptunum orta, eaque ab *Inacho* cum Phoroneo, Cephisso praeterea & Asterione, secundum Junonem judicata, Deae illi continuo obtigerint eadem loca; ut id refert Pausanias l. II. p. 112. optimus proinde hujus apud Callimachum loci, praeter alia ante dicta, Interpres, ἐπεὶ λάχεν Ἴναχον Ἥρη, *quandoquidem Inachum sortita est Juno*. *Inacho* autem primo & antiquissimo, ut notum, Argivorum Rege, nihil apud Graecos occurrit antiquius; unde illud Horatii, ac ut bene etiam ad eum observat eruditissimus Dacerius, l. II. Od. III.

Divesne, PRISCO *natus ab* INACHO,

& l. III. Od. XIX.

Quantum distat AB INACHO *Codrus*,

nempe ab eo, cujus vetustissima foret inter Graecos memoria.

Vs. 75. Ἀονη] Quo nomine *Boeotiam* olim dictam, e Strabone ac Dionysio Periegete, ejusque Enarratore Eustathio, adnotarunt jam ad hunc locum viri docti, sed quod plenius e Pausania constat, qui *Aonas*, veteres Boeotiae incolas, post Cadmi in ea loca adventum, retentos ibidem, & cum Phoenicibus permixtos vicatimque habitasse refert l. IX. p. 549. Adde Stephanum in Boeotia, & eruditos ad Apollonium Criticos, ubi ad Poëtae versum l. III. vs. 1177.

Ἀονίοιο δράκοντος ὃν Ὠγυγίῃ ἐνὶ Θήβῃ,

Aonii serpentis, quem in Theba Ogygia,

Cadmus scilicet interfecit, notant iidem, Ἀονίοιο δράκοντος, ἀντὶ τοῦ Βοιωτικοῦ· Ἀονία γὰρ τὸ πρότερον ἡ Βοιωτία. *Aonii serpentis, pro Boeotico. Aonia enim prius dicta Boeotia.* De *Thebis* autem Boeotiae, ut notum, primaria urbe, hic Ἀονίην a Callimacho nomina-

minatim intelligi traditur in Scholiis ad hunc locum. Quod a Lycophrone etiam factum p. 180. ubi Ἀονίαν τε γῆν, *terramque Aoniam*, de Thebana regione dici videas, & jam ante a Moscho Idyll. IV. vs. 35. ubi Megara de parentibus suis, Thebas, ut itidem ait, incolentibus, addit Ἀονίω πεδίοιο, &c. qui *Aonii* seu Thebani *campi pinguem arant glebam.* Idem nempe ibi Ἀόνιον πεδίον, quod τὸ Θήβης πεδίον, *Thebes campus*, vocatur Polybio Exc. Vales. p. 69. & de quo mox. Quibus addo Nonnum Dionys. l. IV. p. 155. ubi πόλις Ἀονίη de *Thebis* etiam dicitur; & similiter, ac unde lux eidem, Statium Theb. lib. I. vs. 226.

Aonias fluit hic ab origine Thebas,

ac veterem ejus Enarratorem ad vs. 34. ubi *arma Aonia* explicat *Thebana*, ab Aone Rege filio Neptuni, vel a monte Boeotiae. Immo quomodo *Aonidas* & *Aonios sulcos*, pro *Thebanis*, & *Aoniam aulam*, pro Eteoclis apud Thebanos Regia, usurpat alibi idem Papinius; immo *Aonii* ab eodem passim de *Thebanis* dicti. Hinc Stephanus *Aonas*, non de *Boeotia* in genere, sed de Boeotiae gente explicat, Ἄονες, ἔθνος Βοιωτίας, ἐξ ὧν ἡ Ἀονία.

Vs. 76. Δίρκη τε Στροφίη τε] E Scholiis ad hunc locum, nec aliunde quod sciam, docemur, *Strophien* aeque ac *Dircen*, fontem ad Thebas exstitisse. De *Dirce* res equidem pervulgata, e Tragicis maxime antiquis in mentione rerum Thebanarum; & a quibus eadem non pro *fonte* solum, sed pro *fluvio* etiam sumitur, sicuti, ut alios mittam, apud Euripidem Phoen. vs. 737.

Βαθὺς δέ τοι Διρκαῖος ἀναχωρεῖν πόρος,

Profundum vero est Dircaeum vadum ad redeundum,

& apud Criticos ibidem, Δίρκη δὲ ποταμὸς ὁμώνυμος τῇ κρήνῃ, βαθὺς, πλατύς, *Dirce autem fluvius eodem cum fonte nomine, profundus, latus.* Hinc etiam pro *Thebis* dicta apud Vatem Thebanum Pyth. Od. X. παρ' εὐκλεεῖ Δίρκᾳ, *apud inclytam Dircen*, ac unde ipsemet appellatus *Dircaeus cygnus* ab Horatio, & similiter *Dircaeus gener*, Thebanus nempe Polynices Adrasti gener apud Papinium Theb. l. IV. vs. 74. Quum autem a Sophocle haud semel numero plurium dicantur Διρκαῖα ῥέεθρα, *Dircaea fluenta*, ut Antigon. vs. 105. & a Papinio similiter Theb. l. VII. vs. 164. *Dircaea ad flumina*; ac praeterea in dicto Tragici dramate vs. 856. nominatim Διρκαῖαι κρῆναι, *Dircaei fontes*; fieri potest, ut vicinus *Dircae fons*, & cum eo hic a Callimacho junctus, nempe Στροφίη, ac velut eodem patre Ismeno, ut mox additur, genitus, sub illa etiam *Dircaeorum fontium* appellatione designetur. Dictus alioquin alius ad Thebas *fons Oedipodius*, Οἰδιπόδειος κρήνη, & ubi ludi victoriae a Sylla reportatae caussa celebrati dicuntur apud Plutarchum in Pelopida p. 464. & quem fontem memorant etiam cum Pausanias l. IX. p. 569. tum ubi enumerat varios Boeotiae fontes, Plinius, nulla caeteroquin facta Στροφίης, cujus hic Callimachus meminit, mentione; nempe l. IV. c. VII. *Praeterea fontes in Boeotia, Oedipodia, Psamate*,

mate, *Dirce*, *Epicrene*, *Aretbusa*, *Hippocrene*, *Aganippe*, *Gargapbie*.

Vs. 77. Ἰσμηνῦ χέρα πατρὸς] Non tamen *Ismeni*, sed *Acbeloi filia* dicitur fons ad Thebas *Dirce* apud Euripidem Bacch. vs. 519.

Ἀχελώυ θύγατερ,
Πότνι' εὐπάρθενε,
Acbeloi filia,
Veneranda pulcra Virgo Dirce,

In cujus nempe fontibus, ut ibi continuo additur, primum ablutus fuit, e Semeles femore raptus semiambustus Liber. Ἰσμηνὸς autem hic, ut apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 384. & Euripidem, a quo etiam Ἰσμηνῦ πόλις de *Tbebis* dicitur Suppl. vs. 1204. apud alios Ἰσμῆνὸς quandoque, ut apud Dicaearchum ob metrum p. 167. a quo etiam fluvio dictum vicinum eidem Apollinis Oraculum Ἰσμήνιον, cujus meminit Pindarus Pyth. Od. xi. & quale ἀλαθέα μαντείων θῶκον, *veram vaticiniorum sedem*, ibidem vocat, & de quo adhuc paullo post. Μελαμψηφὶς vero seu *niger calculo* hic *Ismenus* fluvius, haud aliter ac de Anauro supra vs. 101. Hym. in Dianam dictum μελαμψηφῖδος Ἀναύρυ; & sicuti alioquin *Peneus viridis calculo* a Plinio dicitur l. iv. c. viii.

Vs. 78. Ἀσωπὸς βαρύγουνος, ἐπεὶ &c.] Alter, qui Thebas praeterlabebatur fluvius, ac unde de *Tbebis* agens dicto jam ante loco Dicaearchus p. 172. utrumque, ut aliunde satis notum, innuit indicto nomine, καὶ γὰρ ποταμοὶ ῥέουσι δι' αὐτῆς δύο, *duo enim fluvii per eam labuntur*. Hinc etiam per διπόταμον πόλιν, *urbem irriguam* duobus fluviis, Thebas indigitat Argivarum mulierum Chorus apud Euripidem Suppl. vs. 621. alibi vero in eodem dramate vs. 510. γῆς Ἀσωπίας, pro *terra Tbebana* seu Θήβης πέδου, de quo actum paullo ante. Quam in rem similiter Strabo l. ix. p. 408. ὁ γὰρ Ἀσωπὸς καὶ Ἴσμηνος διά τε πεδίου ῥέουσι τοῦ πρὸ τῶν Θηβῶν, *Asopus enim & Ismenus per campum labuntur, qui est ante Tbebas*; ac unde alibi ab utroque illo fluvio dicuntur ei p. 382. Θῆβαι Διρκαῖαι καὶ Ἀσωπίδες, *Tbebae Dircaeae & Asopides*. Quod vero hic in Scholiis dicitur de Aeginae Nymphae a Jove raptu, eoque patri ejusdem *Asopo* fluvio a Sisypho indicato, apud Pausaniam etiam legitur l. ii. p. 93. Adde quod ex hoc Callimachi loco liqueat, *Asopum*, Aeginae scilicet patrem, eundem cum Boeotio seu *Tbebano*, de quo hic sermo, *Asopo* vulgo habitum; errare proinde Didymum, qui in Scholiis Pindari Nem. Od. iii. p. 346. alium a Thebano *Asopum* fluvium in Aegina exstitisse statuit, & de quo explicat hujus Lyrici ibidem verba, ὕδατι ἐν Ἀσωπίῳ, *aquam apud Asopiam*. Quae ibi verius Aristarchus, ad *Asopum* Phliasium retulit; qui nempe, ut ibidem dicitur, circa Phliuntem & Nemea (de Agone autem seu ἐπινικίῳ Nemeorum ibi sermo) sive quod a Pausania, dicto jam loco traditur, in Phliasiorum finibus ortus, per Sicyoniam regionem in mare Corinthium labebatur. Unde alibi legitur apud eundem Pindarum in

in Nemeis Od. IX. ἐπ' Ἀσώπου ῥεέθροις, *in Asopi fluentis*; nempe ut bene Graeci Critici ibidem, ἐν Σικυῶνι. Hinc etiam apud Strabonem, a quo plures alioquin seu quatuor *Asopi* fluvii recensentur, & inter eos dictus modo *Phliasius*, ut & alter, de quo hic, *Thebanus*, nullus vero in Aegina commemoratur, l. VIII. p. 482. *Asopida* vero dictam, praeter alia antiqua ejus nomina, Euboeam, tradit editus sub nomine Marciani Heracleotae Scymnus Chius Perieg. p. 23. & Plinius l. IV. c. XII. Exstat praeterea, *Urbis Asopitarum* mentio in duabus inscriptionibus antiquis Marm. Oxon. l. II. p. 292. & 293. quarum unam Trajano, alteram Constantio Η ΠΟΛΙΣ Η ΑΣΩΠΕΙΤΩΝ (sicuti illa utroque modo ibi inscribitur, haud aliter ac ΖΜΥΡΝΑ & ΣΜΥΡΝΑ in antiquis nummis) *Urbs Asopitarum* dicavit. Quae proinde *Asopus*, urbs ibi Laconica, in qua Romanorum Imperatorum Templum exstitisse tradit Pausanias l. III. p. 206.

Vs. 80. Αὐτόχθων Μελίη] *Indigena* nempe seu Thebana Nympha, & quo sensu Χθόνιαι Νύμφαι dicuntur ab Apollonio Rh. l. II. vs. 506. de Nymphis, quae collem Africae prope Cyrenas myrtosum, & cujus supra meminit Callimachus vs. 91. H. in Apoll. inhabitabant,

Χθονίαις ἐγκατέθετο Νύμφαις,

ubi eruditi Critici, Χθονίαις, ταῖς ἐγχωρίαις, *indigenis*, & quomodo proinde verti vox illa ibidem debuit, seu *indigenis commisit Nymphis*, non ut ibi Interpres ad litteram, *terrestribus*. Αὐτόχθων vero dicta hic *Melie* Nympha, ad discrimen aliarum Μελιῶν Nympharum, quarum in genere meminit in Theogonia Hesiodus, ac nomina recenset alibi ad eundem, seu Ἔργ. p. 48. Tzetzes, Ἑλίκη, Κυνόσουρα &c. Hujus autem *Melies* ut Thebanae, praeter Callimachum hoc loco, seu potius fontis eidem cognominis, ad quem nempe situm erat Ismenium, de quo paullo ante, Apollinis Oraculum πὰρ Μελίαν &c. auctor Pindarus Pyth. Od. XI. in Thebanum hieronicam; ac ubi a priscis ejus Enarratoribus, *Melie* Oceani filia ac Ismeni ad Thebas fluvii soror dicitur, & cui *Heroidi fons erat* ibi, ut Plautus loquitur, *cognominis*, ἔτι δὲ καὶ πηγὴ ὁμώνυμος τῇ Ἡρωΐδι. Inde proinde explicandus Pausanias, a quo lib. IX. p. 557. ex hac *Melie* Nympha & Apolline genitus traditur Ismenus fluvius; nempe, qui ortum duceret ex eo fonte illius tractus Μελίῃ a μελιῶν seu *fraxinorum* ibi proventu, ut videtur, dicto; ex earum nempe μελιῶν genere, quas in *campestribus & aquosis locis*, seu ἐν τοῖς πεδίοις & περὶ τὰ ἔφυδρα nasci, & montanis *fraxinis* praestare tradit Theophrastus H. Pl. l. III. c. XI. Adde, quod eodem loco Pausanias, fontis meminit supra Ismenum hunc fluvium siti, ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ἰσμηνίου (ni Ἰσμηνοῦ ibi potius & alibi legi apud eundem debet) τὴν κρήνην ἴδοις ἄν, *supra Ismenii fontem videas* &c.

Vs. 81. Ἥλικος ἀσθμαίνουσα περὶ δρυὸς] Μελίη nempe, de qua modo actum, ac una proinde *Hamadryadum* seu Nympharum,

 quae

quae simul cum *quercubus* aliisvè id genus sylvestribus aut montanis arboribus natae, seu ejusdem cum illis aevi ferebantur: ut id praeter alios Auctores & Grammaticos a Battiade hoc loco, & mox adhuc vs. 83. innuitur, τότε δρύες ἡνίκα Νύμφαι, *tunc quercus, cum erant Nymphae*. Neque aliter, & qui hunc, ut plures alios, quod in processu harum Observationum subinde moneo, Callimachi locum expressit vel imitatus est aemulus Poëta, ubi de Nympha quadam Hamadryade, orante Paraebii patrem, arbores in monte exscindentem, dicitur Argon. l. II. vs. 481.

Μὴ ταμέειν πρέμνον ΔΡΥΟΣ ΗΛΙΚΟΣ,

Ne exstirparet truncum QUERCUS COAEVAE;

quod scilicet cum id genus *quercubus* nasci simul & mori crederentur eaedem Nymphae; prout nempe harum singulae ferebantur huic velut alteri *quercui* coaevae. Unde veterum ibi Criticorum ad Apollonium seu ad vs. 478. glossa, quod juxta Mnesimachum dicantur, Ἁμαδρυάδες Νύμφαι, διὰ τὸ ἅμα ταῖς δρυσὶ γεννᾶσθαι, ἢ ἐπεὶ δοκοῦσιν ἅμα ταῖς δρυσὶ φθείρεσθαι, *quod simul cum quercubus nascantur, aut quandoquidem cum quercubus intereant*; adducta etiam ibi e Charone Lampsaceno de quadam Nympha narratione, quae ob servatam a Rhoeco fatiscentem alioquin quercum, *cum qua illi Nymphae fuisset una pereundum*, μέλλουσα συμφθείρεσθαι τῇ δρυῒ Νύμφῃ, mercedem, quam vellet, eidem promisit ac praestitit. Immo ad quas *coaevas* scilicet cum *quercubus Nymphas* respicit ille Pindari, qui ibidem adfertur, nec hodie, quod & tot aliis ejusdem Lyrici carminibus contigit, in ejus Ἐπινικίοις prostat locus, ἰσοδένδρου τέκμαρ αἰῶνος λαχοῖσαι, *nactas finem aevi aequalis arbori* seu *quercui*; & sicuti idem eam in rem etiam a Plutarcho adducitur de Oracul. defectu pag. 415. ut eo nempe dicatur, tantum temporis Nymphas illas, juxta Pindarum, vivere, quantum datur arbori; ac ubi simul a Plutarcho additur, διὸ καὶ καλεῖν αὐτὰς Ἁμαδρυάδας, indeque *vocasse eas Hamadryadas*, seu quasi *cum quercubus viventes*. Quamquam longius etiam aevi spatium Nymphis ibidem tribuant Hesiodi, quos idem Auctor adducit e deperdito ejusdem opere, versus, & a quo non discedit Pausanias l. x. p. 670. ubi ait, vulgo a Poëtis ferri, Nymphas vivere quidem annos quam plurimos, sed non esse a morte immunes. Immortales tamen eaedem & senii expertes dicuntur ab Orpheo seu Onomacrito Argon. vs. 646. ubi Hylam ideo a Nymphis raptum ait, ὄφρα σὺν αὐταῖς

Ἀθάνατός τε πέλῃ, καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα,

Ut cum ipsis immortalis sit & senii expers in omne aevum. Ne jam hic tangam, quod illa *quercus in Mamre* sub qua Deus apparuit Abrahamo, & idem tres Angelos excipit Gen. XVIII. 4. aevo Constantini adhuc superstes exstitisse, & ad quam quotannis solemne Festum Palaestini, Phoenices, Arabes, iique tam Christiani quam Judaei ac Gentiles celebrarent, tradatur apud Euse-

Digitized by Google

Eusebium de Vita Constant. l. III. c. LI. LIII. & Sozomenum l. II. c. IV.

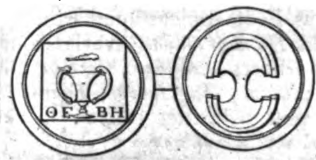
Vf. 83. τότε δρύες, ἡνίκα νύμφαι] Quae proinde Ἀμαδρυάδες, ut modo vidimus, dictae, quasi ejusdem cum *quercubus aevi*, seu quae cum iis natae simul ac moriturae. Unde etiam juxta Poëtas, Nymphae, cum ex aliis arboribus, tum maxime e *quercu* nasci dictae; atque ita *Nymphis* priores eae *quercus*, quae illarum scilicet matres habitae. Ita Pausanias l. x. p. 672. εἶναι τῷ ἀρχαίῳ λόγῳ τῶν Ποιητῶν ἐφύοντο, ἀπό τε ἄλλων δένδρων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν δρυῶν, *Nymphae priscis Poëtarum fabulis, cum ex aliis arboribus, tum maxime e quercubus natae ferebantur.* Aliter quidem ea de re Pherenicus Poëta Epicus apud Athenaeum l. III. p. 78. qui a Nymphis illis *Hamadryadibus*, varias, quas ibi commemorat, cognomines arbores, Καρύαν, Βάλανον, Αἴγειρον, Πτελέαν, Ἄμπελον, Συκῆν, *Nucem*, *Juglandem*, *Fagum*, *Ulmum*, *Vitem*, *Ficum*, aliasque, nomen sortitas refert, καὶ ταύτας Ἀμαδρυάδας Νύμφας καλεῖσθαι, καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλὰ τῶν δένδρων προσαγορεύεσθαι, *easque Hamadryadas Nymphas vocari, & ab iis multas arbores nuncupatas fuisse.* Quibus addi poterat ea, quae superiori versu commemoratur Nympha Μελίη arbori itidem μελίῃ, seu *fraxino* cognominis. Δρῦς autem de quavis arbore, quod notum, olim dictae; unde illa veterum Criticorum ad Aristophanis Aves glossa p. 465. δρῦς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πᾶν ξύλον, *quercus autem apud veteres omne lignum*, & similiter brevia Scholia ad Homeri Iliad. Λ. vf. 86. ac Isaäcius ad Lycophronem p. 205. immo unde δρυὸς ἔρνος, *ramus quercus*, seu *arboris*, ab Euripide vocatur Cycl. vf. 61. qui *ramus oleae*, ἀκρέμων ἐλαίας ab eo ante dictus fuerat vf. 454. & quod vidit jam ad illud drama eruditissimus Florens. Inde vero hoc de Nymphis *Hamadryadibus*, tanquam id genus arboribus & *quercubus* potissimum coaevis, dictum videtur; quod a Gentilibus antiquitus altaria & sacra vulgo fierent sub *quercubus* & quo spectat illud מאלים *a quercubus* Esa. I. 9. quod a Senioribus & veteri Interprete redditur, ἀπὸ τῶν εἰδώλων, *ab Idolis.* Nymphis autem tanquam locorum Geniis, sacra etiam ab Ethnicis facta, easque aris & simulacris cultas, ex Homero Odyss. Β. vf. 211. Athenaeo l vI. p. 250. aliisque satis constat. Unde etiam traditae *Nympharum*, sicuti aliorum Numinum afflationes seu ἐπιπνοίαι, de quibus Jamblichus de Myster. sect. III. c. x. & quibus afflati Νυμφόληπτοι dicti apud Platonem in Phaedro: immo unde ipse Plato Νυμφόληπτος a Proclo vocatur in Theol. Platonis l. I. c. 4.

Vf. 84. Νύμφαι μὲν χαίρουσιν] Hic & sequens versus, suppresso Poëtae nomine adducitur a Proclo in Πολιτείαν Platonis, Graece post ejus in Timaeum Commentarios edito p. 384. & quidem inverso eorundem versuum ordine, ac ubi κλαίουσιν pro κλαίουσιν perperam legitur, Νυμφαι μὲν κλαίουσι &c.

Vf. 85. οὐκέτι φύλλον] Apud Proclum, de quo modo actum,

legitur, σὺν ἐνὶ φύλλα, & quomodo ſcriptum etiam a Poëta putem.

Vſ. 87. Θήβη] Θήβη nempe & Θῆβαι numero plurium promiſcue olim dicta, immo ΘΕΒΗ ſingulari numero ſignata eadem in antiquis, qui ſuperſunt, & in hoc etiam Electorali Cimeliarchio, hujus urbis nummis. Quibus accedit domeſticum Thebani Vatis teſtimonium, a quo *mater*, ut eam ibidem compellat, χρύσασπις Θήβα, *aureo clypeo inſignis Thebe*, dicitur; opportune rurſus ad caelatum vulgo in iiſdem Thebanorum nummis, & qua de re alibi agimus, clypeum,

ΘΕΒΗ nempe ibi, ſicuti in priſcis itidem Athenienſium nummis ΑΘΕ. & ΑΘΕΝΑΙΩΝ, antiquo more efferri paſſim videas. Sed hoc alterius loci. Inde autem abunde liquet, vere utique a Sex. Empirico olim adſertum adv. Mathem. l. I. p. 31. Θήβη ἑνικῶς καὶ Θῆβαι πληθυντικῶς, καὶ Μυκήνη, Μυκῆναι, *Thebe in ſingulari & Thebae in plurali numero, ut Mycene & Mycenae*, & quomodo etiam Μυκήνη dicitur Anthol. lib. I. cap. LX. Epigr. I. aut Θήβη ab Apollonio, cum adducto jam ante loco l. III. vſ. 1177. Ὠγυγίῃ ἐνὶ Θήβῃ, tum l. I. vſ. 736. ἀπύργωτος δ' ἔτι Θήβη, *adhuc ſine muris erat Thebe*, & ſimiliter a Nonno Dionyſ. l. IV. p. 139.

Κάδμος ἀπυργώτοιο θεμείλια πήγνυε Θήβης,

Cadmus turribus carentis fundamenta firmabat Thebes.

Dum vero miſſis Graecorum de *Thebe* quadam Jovis aut Promethei, aut vero filia naeniis; aut de eadem a *Thebis* Aegyptiis nomen nacta, hujus urbis, Phoeniciae utpote originis, & a Cadmo, quod a Nonno etiam dicto loco traditum, conditae nomen alii deducunt a Phoenicia aut Hebraea voce תבה *thebe* ſeu *arca*, h. e. nave inſtar *arcae*, qua Cadmus in Graeciam trajecerit; vel ſicut e priſcis Grammaticis Iſaacius ad Lycophronem p. 83. & Etymologici M. Auctor, quod Θήβα Syris *bos* ſcilicet diceretur; aut cum viro magni nominis Dan. Heinſio in Ariſtarcho ſacro, a voce Arabica verius quam Phoenicia vel Hebraea חבת *thabat*, *ſtetit*, *conſtitit*, quaſi conſtituta tum urbe. Quibus rejectis aut ſilentio transmiſſis, novam, ſed vereor, an ſatis fundatam adtulit ὁ πάνυ Bochartus de Col. Phoen. l. I. c. XVI. nempe a voce Hebraea בץ vel בצה *coenum*, *lutum*; dictamque proinde hanc urbem a Phoenicibus, quaſi *lutoſam*, & quod ibidem colligit, e Dicaearchi verbis, qui de Thebis dixerit

p. 174.

Digitized by Google

p. 174. πηλὸν ἔχει πολὺν, *lutum habet plurimum*, esseque eandem urbem totam κάθυδρον seu *aquosam*. Ut enim mittam, quod paullo longius recedit vox צב aut צבה a voce Θήβη, vix etiam verisimile inde urbi, Cadmi ac sociorum adventu ac sede, immo *Cadmeae urbis* aut Arcis appellatione nobilitatae, nomen a *luto* continuo inditum. Unde quando conjecturis licet hic indulgere, magis utique mihi adlubesceret petita ab alia voce Hebraea vel Phoenicia ejus vocis Θήβη, vel Dorice, quae Thebanorum olim dialectus, Θήβα, origo; nempe a תאב unde תאבה *thaba*, *desiderium*, *adpetitus*, idque ob singularem loci illius pellucidis fontibus fluviisque irrigui ac vernantis undique amoenitatem. Cujus etiam rei luculentus testis idem Dicaearchus de Thebis agens p. 174. ἐνθερίσαι μὲν ἡ πόλις οἵα βελτίστη· Τότε γὰρ ὕδωρ πολὺ ἔχει καὶ ψυχρὸν, καὶ κήπους· ἔςι δὲ εὔηνεμος ἔτι καὶ χλωρὰν ἔχουσα τὴν προσόψιν, ἐχέκαρπός τε καὶ τοῖς ὠνίοις ἄφθονος, *ad transigendam vero aestatem ibidem urbs maxime opportuna; aquam enim habet plurimam, eamque frigidam, hortosque consitos; est praeterea commodo quoad ventos situ, & vernante seu grato adspectu, fructibus insuper omnibusque rebus ad victum venalibus abundans.* Ubi inter alia εὐήνεμος Thebe, quod Theophrasto d. l. Pl. l. III. c. VII. εὔπνους dicitur, & quod ille ibidem explicat πρὸς τὰ πνεύματα καλῶς κεῖσθαι τοὺς τόπους, *quoad ventos opportune sita loca.* Adde quod etiam paullo ante Dicaearchus de iisdem *Thebis* eodemque, quo de *luto* illius urbis egerat, loco, ait, *pluribus eam hortis cultis, quam ullam aliam Graeciae urbem praestare*, κηπεύματα ἔχουσα πλεῖςα τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων, ubi nempe κηπεύματα vox a Lexicographis praeterita de *hortis cultis* seu *irriguis* dicta, a voce κηπεύειν, *hortum excolere* seu *irrigare*, & qua postrema etiam significatione usus Euripides Hippol. vs. 78. ubi de *verno* & *illibato* adhuc *prato* ait, ποταμίαισι κηπεύει δρόσοις, *fluviatili illud irrigat rore.* Vero proinde, si quid judico, magis videtur consentaneum, adlectos vernantis illius tractus, & fontium fluviorumque ibi decurrentium fructuumque praeterea omnis generis, ac adversus aestivos ardores opportunae stationis illecebris, eidem hoc, ut *desiderati optatique* loci nomen Phoenices indidisse. Sed hoc sagacioribus ingeniis dijudicandum relinquimus; ne aliam insuper conjecturam hic tangam, juxta quam idem Θήβης seu *Thebarum* nomen, ob inventas litteras a voce Rabbinica תבה *theba*, quae *vocem scriptam*, juxta Eliam Levitam, notat, deduci posse, neque tamen sibi probari, tradit ad Nonni Dionysiaca pag. 67. doctissimus P. Cunaeus.

Vs. 88. τάλαινα, τί αὐτίκα πότμον] Vaticinatur hic & adhuc infra vs. 162. ac sequent. Apollo ἔτ' ὑποκόλπιος, seu in Matris utero adhuc jacens, & jam μάντις, proximum Thebarum excidium, ob exclusam Thebanorum finibus Latonam. Ter equidem deletas easdem Thebas tradit Dicaearchus, qui Aristotelis fertur

 fuisse

fuisse discipulus, nempe p. 172. ἀλλὰ τὸ τρὶς ἤδη, ὥς φασιν αἱ ἱστορίαι, κατεσκάφθαι, *quod jam ter, ut dicunt historiae, fuerint funditus eversae.* Diodorus vero l. IX. p. 696. οὐκ ὀλιγάκις ἀνάστατον γεγενημένην, *aliquoties fuisse hanc urbem plane excisam*, variasque ejus mutationes, seu ejectos haud semel sedibus suis Thebanos ibidem refert. Ter autem id potissimum contigisse ante illa, quibus Dicaearchus & Callimachus vixerunt, tempora, ex eodem Diodoro etiam liquet; nempe ab Epigonis Argivis, septem ad Thebas Ducum posteris; dein belli Trojani tempore, a Pelasgis; postremo denique, urbe ab Alexandro M. expugnata & solo aequata; donec postea, vigesimo ab ea clade anno a Cassandro eadem denuo fuit restaurata. Quo respicit proinde, qui ea aetate tum vixit, & unde etiam de ea licet statuere, Dicaearchus; dum eodem loco, ubi ter eversas memorat Thebas, praemiserat haec verba, ἀρχαία μὲν οὖσα, καινὴ δὲ ἐρρυμοτομημένη, *vetus quidem urbs, noviter autem restaurata*, seu juxta vim Graecae ibi vocis, *in vias rectas noviter divisa*, juxta Hesychii de eadem voce glossam, Ῥυμοτομεῖται, (non Ῥυτομεῖται, quod ibi jam adnotarunt viri docti) εἰς ὀρθὸν κόπτεται, & quomodo usurpat eandem Josephus agens de castrorum constructione apud Romanos Ἁλωσ. l. III. c. VI. p. 835. ῥυμοτομοῦσι δὲ εὐδιαθέτως εἴσω τοῦ στρατοπέδου, *intra autem castra vias rectis spatiis dirimunt.* Neque tamen constans postea Thebarum felicitas fuit, dum post Callimachi aetatem, eandem urbem, Graeciae quondam principem, a Ptolemaeo Philometore deficientem, graviter multatam; suo vero tempore tota inferiori urbe, delubris exceptis, eversa, ad Arcem unam & paucos in ea incolas redactam, docet haud uno loco Pausanias, ut l. I. p. 75. & l. VIII. p. 509. & l. IX. p. 554. Immo suo jam aevo Strabo eandem urbem tradit, *vix vici alicujus nominis formam habuisse*, οὐδὲ κώμης ἀξιολόγου τύπον σώζουσαν, l. IX. p. 403.

Vs. 89. ἀέκοντα βιάζεο μαντεύεσθαι] Haud aliter ac item Apollo de se invito ad vaticinandum adacto, dixisse fertur eo versu, quem e Porphyrii libro de Philosophia ex Oraculis, adducit Theodoritus Serm. X. p. 628. T. IV. καὶ ὁ Ἀπόλλων δὲ βοᾷ,

Κλῦθι μὲν οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεί μ' ἐπέδησας ἀνάγκῃ,

Audi ea, quae invitus dicam, quandoquidem eo me necessitate adegesti,

& quae similia de se queritur ibidem Hecate. Quod caeteroquin Vatibus seu Fatidicis Gentilium vulgo contingere credebatur, qui divino furore rapti, seu mente moti, vaticinia, eoque demum sermone & numero (ut hac de re Ammonius περὶ Ἑρμην. p. 95. immo jam ante Euripides Ion. vs. 91. &c.) quo ea illis Numen suggerebat, proferre cogebantur. Unde iidem non solum ἔνθεοι, seu ἐνθουσιῶντες, θεοφόρητοι vel θεοφορούμενοι, prout prima voce usus eam in rem Aeschylus Agam. vs. 1159. posteriori Jamblichus de Myster. §. III. c. V. θεόληπτοι, praeterea, νυμφό-

φοίβητοι, de qua voce paullo ante, a Graecis sunt appellati, sed etiam κάτοχοι, καλλιχόρδμοι, φοιβάδες, βάκχοι & φρενομανεῖς, ut postremum de fatidica Cassandra dicit itidem dicto modo loco Tragicus. Hinc Plato in Timaeo p. 71. ed. Henr. Stephani neminem mentis compotem vaticinari tradit, sed *Deum divinationem humanae insaniae designasse*, μαντικὴν ἀφροσύνῃ θεὸς ἀνθρωπίνῃ δέδωκεν; ac unde μανικὴν etiam & μαντικὴν pro eodem habitam, immo priori nomine hanc primum & rectius dictam, testatur idem, non in Gorgia quidem, prout id traditur a Graecis Euripidis Enarratoribus ad Hecubam p. 61. sed in Phaedro p. 244. & inde Aristides Orat. de Rhetor. p. 25. T. III. Quod proinde e Gentilium scitis adstruit quoque eruditissimus Clemens Protrept. p. 9. Quod autem Apollo hic Thebas deprecatur, ne se vel invitum cogant, clades illis & exitium ominari, inde factum quod vera scilicet, ut mox sequitur, nec irrita haberentur hujus Dei, quamquam nondum πυθομάντιας, Oracula; quod praeterea illibenter, & quasi coactus, a δυσφήμοις μαντείαις auspicium suae illius artis, nec dum scilicet natus, facere nunc teneretur; ac proinde idem hic de se queratur, quod δυσφημοῦσα Cassandra ait apud Aeschylum Agam. v. 122.

Ἰοὺ, ἰοὺ, ἰὼ, κακά!
Ὑπ' αὖ με δεινὸς ὀρθομαντείας πόνος
Στροβεῖ, ταράσσων φροιμίοις εὐφημίοις,
Heu, heu! proh! proh! mala!
Me rursus gravis verae vaticinationis labor
Exagitat, praeludiis conturbans infaustis;

εὐφημίοις, nempe κατ' ἀντίφρασιν, pro *infaustis* ab Aeschylo alibi etiam, juxta Hesychium in hac voce, dictis. Adde eo magis id ab Apolline dictum hic fingi, quod fausta caeteroquin pro infaustis ominari Thebanis idem mallet, a quibus nempe *Ismenii Apollinis* nomine, quod e Pausania aliisque constat, solemniter colendus in posterum foret; Ismeniumque ibi ejus Oraculum, quod Pindarus vocat, ut ante vidimus ad vers. 77. ἀλαθέα μαντεῶν θῶκον, *veram vaticiniorum sedem*; proinde celebribus ejusdem Dei Fatidici χρηστηρίοις deinceps adnumerandum, sicut a Stephano etiam factum in voce Τέγυρα. Hinc idem Apollo *Ismenius* in Cadmi Thebarum conditoris & Harmoniae nuptiis a Nonno recensetur Dionys. l. v. p. 144. idemque Deus insuper inter custodes Thebarum Deos, a Choro Thebanarum Virginum invocatur apud Aeschylum Sept. Theb. v. 147. Ut addam denique, quod raro contingebat, ut sponte nec rogatus, μαντεῖας, sicut hic ab eo factum, edere Apollo crederetur, aut ejus nomine & ἐπιπνοίᾳ seu *adflatu*, fatidica Pythias.

Vs. 90. Οὔπω μιν Πυθῶνι μέλει &c.] Haud eo minus tamen verus jam *Pytho*, seu velut ἐγγαστρίμαντις hic Apollo; qui scilicet e matris utero hoc edit nunc vaticinium. Πύθωνας enim Graecis dictos Vates ἐγγαστριμύθους, docet Plutarchus de Oracul. defectu

 p. 414.

p. 414. ὥσπερ τοὺς ἐγγαστριμύθους Εὐρυκλέας πάλαι, νυνὶ Πύθωνας προσαγορευομένους, *ficuti Vates ventriloquos, Eurycleas olim, nunc Pythonas vocant.* Neque aliter Hesychius, Πύθων, ὁ ἐγγαστρίμυθος, ac ubi inter alia dicitur, τοῦτον ἡμεῖς Πύθωνα καλοῦμεν, prout legendum, non ut ibi nullo sensu, πάλιν ὃν καλ. quod non debuit ibi eruditissimo Palmerio negotium facessere, ac jam e priori illo Hesychii loco, ab aliis fuerat ibi animadversum, & quibus nunc accedit clarissimum illud Plutarchi testimonium. Quod vero ille Εὐρυκλέας olim, eosdem Pythonas seu ἐγγαστριμύθους dictos adserit ibidem, id insuper ex Aristophane in Vespis ejusque antiquis Enarratoribus p. 503. Platone praeterea in Sophista p. 252. & Hesychii rursus in voce Εὐρυκλῆς glossa, constat; ab *Eurycle* nempe Atheniensi, qui eo modo vaticinatus primum traditur, unde Εὐρυκλέους μαντεία, de tali divinationis genere a Comico d. l. vocatur, & ubi Critici, ἐγγαστρῖται δὲ καὶ Εὐρυκλεῖται ἐκαλοῦντο, ἀπὸ Εὐρυκλέους, πρῶτον τοῦτο ποιήσαντος, *ventriloqui autem & Euryclitae inde omnes arioli appellati, ab Eurycle primum id agente*; nempe quod paullo ante de eo dixerat, μαντευόμενος διὰ τοῦ ἐνυπάρχοντος αὐτῷ δαίμονος, *vaticinatur per insidentem ei*, seu in ejus ventre, *daemonem.* Cui tamen *Eurycli* praeivit ea in re hic velut ἐγγαστρίμαντις Apollo, quamquam nondum scilicet, ut hic de se innuit, πυθόμαντις, sicuti ab Aeschylo vocatur Choëph. vs. 1030. nec proinde πυθόχρηστα vel πυθόκραντα (prout ab eo Tragico dicuntur eodem dramate vs. 901. & Agam. vs. 1264.) Delphis nempe edita forent ejus Oracula. Neque proinde ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩ, *Apollini Fatidico*, seu APOLLINI DELPHICO, erectae adhuc, prout in antiquis lapidibus, de quibus nos olim ad Juliani Caesares, Arae & Simulacra. Πυθῶνα enim, cum de *Delphis*, ut hoc loco & verti ab Interprete debuit, ac supra jam Hymno in Apoll. vs. 35. ac Dianam vs. 250. & haud semel apud Pindarum ut πετρώεσσας Πυθῶνος, *petrosae Pythonis*, h. e. *Delphorum*, Olymp. Od. VI. & alibi; tum de *serpente* ipso, de quo mox, *Pythio*, uti ante Hym. in Apoll. vs. 100. tum de Vate seu *ariolo* ἐγγαστριμύθῳ, ut modo vidimus, dictum a Graecis liquet.

Ibid. Οὔπω &c. μέλλει τριποδήϊος ἕδρη] Quo tempore, nondum scilicet nato Apolline, Oraculi seu *Tripodis* hujus Delphici πρωτόμαντις Tellus; dein Themis, & de qua etiam Lucanus l. v. vs. 81.

Cum Regna Themis TRIPODASQUE *teneret;*

postea, una e Titanibus Phoebe; tandem Phoebus ipse Praeses, seu χρηστήριος extitisse traditur ab Aeschylo, ab initio Eumenidum, relicta nempe, ut ibi continuo additur, Delo; & in quam utique Latona, quae hic μάντιν illum Pythium adhuc in utero ferebat, nec dum adpulerat. Nondum itaque Πυθὶν χρηστήριον seu ἕδρη τοῦ Θεοῦ, Dei hujus *sedes*, ut de ea quoque loquitur Jamblichus de Myster. sect. III. c. XI. & quae hic similiter dicitur Πυθῶνι τριποδήϊος ἕδρη, *Delphis Apollinis Tripus*, evaserat. Proprius nempe

pe Delphico Oraculo, non aliis adeo ejusdem Dei aut aliorum etiam Numinum μαντείοις, χρηστήριος seu *fatidicus tripus*; prout idem ab Euripide vocatur Ion. vſ. 1320. & προφητικὸς a priſcis Pindari Enarratoribus ad Argum. Pyth. p. 185. ſicuti alioquin Theſproticus Lebes, Dodonaeum Tintinnabulum ſeu χαλκεῖον, Fons Clarius, aliaque id genus, ad vaticinia olim adhibita, a Clemente Protrept. p. 9. ac inde Theodorito recenſentur ſermone ſupra adducto de Oraculis p. 623. T. IV. Quibus continuo ab iisdem additur *Cirrhaeus* hic ſeu *Delphicus Tripus*, cui nempe inſidens Apollo ſeu verius προφῆτις vel πρόμαντις (utroque enim nomine eadem dicta) Pythias, eas, quas ibi Apollo ſubminiſtrabat, voces conſulentibus prodere credebatur. Quamquam ne id proprium dicatur *tripodi*, de quo hic, Delphico, obſtare videatur, ut hoc obiter moneam, Nicander, apud quem legitur in prooemio Alexiph. vſ. 11.

Ἑζόμενος ΤΡΙΠΟΔΕΣΣΙ παρὰ ΚΛΑΡΙΟΙΣ ΕΚΑΤΟΙΟ,

Sedens apud TRIPODAS CLARIOS (ſeu in Claro) APOLLINIS.

Verum ubi primo illud occurrit, quod priſcus ac eruditus ejusdem Poëtae Enarrator obſervat, ſcriptum fuiſſe, in aliis nempe veteribus libris,

Ἑζομένη Κλαρίοιο Θεοῦ παρὰ πίονι νηῷ,

Sedens apud pingue templum Dei Clarii,

nulla nempe alicujus *tripodis Clarii* facta ibi mentione. Adde, & quod aliunde conſtat, non *tripodem*, ſed fontem, prout eundem a Clemente & Theodorito vocari modo diximus, *Clarium* exſtitiſſe, e quo Apollinis illic loci Oracula ederentur. De quo etiam, praeter Tacitum Annal. l. II. c. LIV. aliosque, audiendus eſt Jamblichus de Myſter. ſect. III. c. XI. ubi in confeſſo apud omnes eſſe ait, Oraculum Colophonium ſeu *Clarium*, *per aquam edere reſponſa*, δι' ὕδατος χρηματίζειν, eſſe enim fontem in antro ſubterraneum, e quo bibit Propheta, & poſt peracta dein ſtatutis noctibus ſacra vaticinatur, omnibus, qui interſunt, ipſe inviſibilis factus. Mitto eruditos Apollonii Enarratores ad l. I. vſ. 308. qui e Manto Tireſiae filiae, deflentis Thebarum excidium, lacrymis eundem fontem enatum volunt; ac ubi Apollinis Oraculum fuerit ab eadem conſtitutum. Adeo ut per *tripodas Clarios*, ſi vulgata adducti verſus lectione ſtare oporteat, nil niſi celebre illius loci Oraculum intellexerit Nicander; haud aliter, ac ubi de Heleno Apollinis Vate dicitur apud Virgilium l. III. vſ. 360. *qui tripodas*, *Clarii lauros* &c. h. e. *Oracula*, juxta Servii ad eundem locum gloſſam. Hinc a *tripode*, ſicut Delphis, ita in ipſa Delo, cui dicatus eſt hic Hymnus, vaticinatum quoque hunc Deum, innuere videas, qui utriusque Oraculi ſimul meminit, Lucanum l. VI. vſ. 241.

Non TRIPODAS DELI, *non Pythia conſulit antra.*

Adde Maronem rurſus, apud quem, ubi de conſulto ab Aenea

Digitized by Google

nea Apollinis in Delo oraculo egisset, continuo addit l. III. vs. 90.

tremere omnia visa repente
Liminaque, LAURUSQUE *Dei*, *totusque moveri*
Mons circum, *&* *mugire adytis* CORTINA *reclusis*.

Accedat Papinius, ubi de Graecorum navibus, quae Ulyssem cum Diomede & sociis in Scyrum Insulam, ad educendum inde Achillem veherent, ait Achill. l. II. vs. 5.

jam DELOS *opacat*
Aequor, *ubi excelsae libant carchesia puppes*,
RESPONSIQUE *fidem*, & VERUM *Calchanta precantur*.

nempe Apollinem Delium. Unde etiam ejusdem in Delo Oraculi mentio fit apud Theodoritum Hist. Eccles. l. III. c. XXI. ubi tradit Julianum contra Persas profecturum, misisse Delphos, & in Delum, ac Dodonem, de felici illius expeditionis eventu Oracula sciscitaturos. Immo cujus habiti in Delo Oraculi luculentus adhuc index, praeclarus quidam nummus, quem Romae olim vidi in Schedis, de quibus alibi egimus, Pyrrhi Ligorii; & qui insuper nummus in editis postea doctissimi Holstenii ad Stephanum notis memoratur. Exhibet vero ille in anteriori area juncta M. Aurelii & Commodi capita; in posteriori vero templum monti, Cynthio nempe, impositum cum inscript. ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΔΗΛΙΑΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Oraculum Deliorum Neocororum*. Unus tamen, quidcunque e duobus adductis Virgilii & Lucani locis, de vero Deliaco Apollinis *tripode*, aut pro *Oraculo* in genere ab iis dicto statuatur, unus, inquam, exstitit Pythius seu Delphicus, decantatus vulgo & χρηστήριος dictus apud veteres *tripus*; cujusque hoc ipso in Delum Hymno, cum hic, tum infra adhuc vs. 182. meminisse Apollo dicitur; cuique proinde, tanquam communi Graeciae tripodi, insidere fertur apud Euripidem in Ione vs. 366.

Εἴπερ καθίζει τρίποδα κοινὸν Ἑλλάδος,

Quandoquidem sedet supra tripodem communem Graeciae; ac de eodem *tripode* ait similiter in vita Pythagorae Porphyrius, cujusque ea de re locum adducit inter alia Cyrillus advers. Julianum l. X. p. 337. ὁ ᾀδόμενος ΤΡΙΠΟΥΣ, ὁ ταῖς Ἑλλήνων πόλεσί τε καὶ χώραις χρησμολογῶν, καὶ τεθαυμασμένος, *hic celebratissimus ille* TRIPUS, *qui civitatibus & regionibus Graecorum Oracula reddebat*, *ac omnibus erat admirationi*. Quamquam idem ibi hujus *tripodis* officium praestitisse quoque, & quod alibi caeteroquin vix legas, mensam quatuor pedibus fultam, & supra quam sederet vaticinatura Pythias, tradat dicto paullo ante loco Jamblichus p. 73. & qui meretur proinde hic adscribi, εἴτε ἐν τῷ ἀδύτῳ καθημένη ἐπὶ δίφρου χαλκοῦ τρεῖς πόδας ἔχοντος χρηματίζει· εἴτε καὶ ἐπὶ ΤΟΥ ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΣ ΔΙΦΡΟΥ, ὅς ἐστιν ἱερὸς τοῦ Θεοῦ, *sive in adyto sedens*, *supra mensam trium pedum aeneam vaticinatu-*

ra

ra Pythias; *seu vero supra* MENSAM QUATUOR *habentem* PEDES, *Deo sacram*. Cujusmodi nempe Delphicae mensae τετράποδι haud dissimilem, seu Δελφικαῖς παραπλησίαν, sacram in Mosaico Tabernaculo mensam exstitisse, tradit Josephus Origin. l. III. c. VII. uti jam ad eum Jamblichi locum animadvertit eruditissimus Th. Gale; & cujusmodi utique cum bipedales, tum τετράποδες mensae frequentius, aut quandoque etiam triquetrae seu totidem *tripodes*, in sacris Agonibus, cum impositis desuper Agonum praemiis, laureis puta, palmis, coronis, vasis, cyathis, pomis, lancibus, canistris cum omnigenis fructibus; & qui tripodes subinde supra mensas non τετράποδας tantum, sed bipedales quandoque positi, spectantur etiamnum in pluribus & insignibus, ac de quibus nos alibi, veterum nummis, aliisve priscis monumentis; & ad quos proinde ritus respexit Virgilius Aen. l. v.

In medio SACRI TRIPODES, *viridesque coronae*
Et palmae pretium Victoribus.

Quem itidem in usum, seu Pythiorum, sacrorum scilicet Apollini, quod vel lippis notum, Delphico agonum, frequentes ibidem mensas, licet continuo statuere; quibus proinde mensis Josephus dicto loco *haud absimilem* tradit *mensam* Tabernaculi quatuor pedibus suffultam, & cum corona desuper aurea, uti de ea legitur Exod. XXXVII. 12. 13 Immo cujusmodi plures olim mensas Delphicas ad sacrorum usum, aut alibi dein ad earum exemplum, constructas, docet Ciceronis in Verrem l. IV. c. LIX. locus, ubi inter alia praedonis hujus verius quam Praetoris latrocinia, illud etiam refert, *quod iste* MENSAS DELPHICAS *e marmore*, *crateras aere pulcherrimos*, *vim maximam vasorum Corinthiorum*, *ex* OMNIBUS AEDIBUS SACRIS *Syracusis abstulit*. Quo utique referas haud dissimilem e Trojano Junonis fano advectam, sed ab hostibus Graecis, praedam, apud Maronem l. II. vs. 763.

huc undique Troïa Gaza
Incensis erepta adytis, MENSAEQUE DEORUM,
Crateresque auro solidi.

E quibus autem adductis Ciceronis verbis liquet, non de privatorum solum *abacis*, aut *mensis ad pocula*, ut e Porphyrione ad Horatium, Martiale, Paulo J. C. glossis Philoxeni, &c. adnotarunt hactenus viri docti, dictas olim *Delphicas*, & quibus addi possunt Talmudici Magistri in Mischna, ubi haud semel & voce Graeca detorta, דלופקי *delupki*, aut דולפקי *dulpeki*, pro *mensa* itidem, seu *abaco* ad pocula, cibos, fructus, &c. sumitur, ut videre est in Cl. Buxtorfii Lex. Talm. p. 546. sed eas de iis etiam *mensis* dictas, & ad quas respexisse videtur memorato paullo ante loco Josephus, quae nempe *Delphis*, & deducto inde alibi etiam more, ad sacrorum usum ac Deorum ministerium in templis reponebantur. Adeo ut id genus mensae ad divina-

tio-

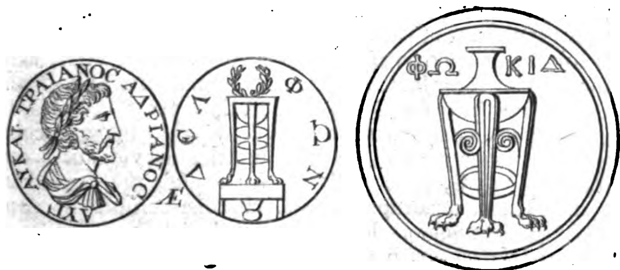
Digitized by Google

tiones, seu τρίποδες aut τετράποδες eaedem fuerint, a Gentilium Magis legantur adhibitae, ut apud Tertullianum Apolog. c. XXIII. *per quos* (Daemonas) *&* *Caprae* *&* MENSAE *divinare consueverunt.* Unde continuo, ut obiter hoc addam, robur aliquod suae conjecturae, & de qua paullo post, petere potuisset vir eruditissimus, qui in Variis Sacris, ab Orientali voce *Taripa* vel *Teripa*, h. e. *scientia*, vel *Spiritu Magiae*, *tripodum* in Graecorum Templis usum fluxisse existimat. Haud alibi vero, ut opinor, legimus talem τετράποδα δίφρον, pro fatidico in Aedis Delphicae adytis, de quo hic Callimachus, *tripode*, supra quem sederet vaticinatura Pythias olim dictum; confudisse proinde eadem, quod omnino liquere existimo, adducto paullo ante loco Jamblichum. Quod factum etiam ab erudito Auctore libri *Delphi Phoenizantes* inscripti, qui ut hunc *tripodem* Delphicum, Arcae Foederis quadrangulae similem continuo argueret, non triquetrum eundem seu revera *tripodem*, sed quatuor pedes habuisse existimat. Una enim & constans veterum cum Auctorum, tum oculata adhuc nec fallax monumentorum fides, quae e χρηστηρίῳ Delphorum *tripode*, non vero e mensa *tetrapode* prolata ab Apolline, seu a Pythia Vate, oracula contestatur; ac unde non τρίπους idem solum, sed τρίοψ etiam a Pythagoraeis, juxta Hesychium, dictus. Quam in rem insuper notabilia de ejusmodi tripodibus, qui suo aevo ad instar *tripodis* Delphici passim exstarent, Diodori verba, l. XVI. p. 428. εἶναι δὲ τὴν μηχανὴν ΤΡΕΙΣ ἔχουσαν ΒΑΣΕΙΣ, ἀφ' ὧν αὐτὴν ΤΡΙΠΟΔΑ κληθῆναι· σχεδὸν δὲ παντὸς τοῦ κατασκευάσματος ΑΠΟΜΙΜΗΜΑΤΑ γίνεσθαι, ΤΟΥΣ ἔτι καὶ νῦν κατασκευαζομένους χαλκοῦς ΤΡΙΠΟΔΑΣ, *machinam esse, quae habeat* TRES BASES, *unde* TRIPODIS *illi nomen obvenit, omnem vero ejus figuram*, IMITARI *ferme, quotquot sunt hodie conflati ex aere* TRIPODES. Cujusmodi passim etiamnum in plurimis variarum gentium & locorum, seu Graecis Romanisque, nummis signati passim *tripodes* conspiciuntur. Quod de iis utique, totidem nempe juxta Diodorum, Delphici *tripodis* simulacris licet continuo statuere; in quibus aut Apollo ipse tripodi suo insistit, ut in Antiochi Dionysi nummo apud clarissimum Antiquarium Vaillant Hist. Reg. Syriae p. 385. aut in quibus supra *tripodem* positi e lauro rami, vel coronae e lauro, aut prope *tripodem* laurea quandoque vel lyra; aut ubi sculpta in superioribus *tripodis* seu ancularum partibus, Caprarum, (a quibus detectum primo Delphicum Oraculum refert idem Diodorus, ut ex eodem quoque memorant Comici Enarratores ad Plutum p. 7.) capita conspiciuntur: cujusque postremi generis cum alibi videas, tum in Lilybytarum Siciliae nummo apud Parutam. Quibus adde Romanos etiam nummos, eosque vulgo in Antiquariorum libris, aut veteris illius peculii ταμιείοις etiamnum obvios, in quibus vel Delphinus supra *tripodem* recumbens, in medio autem *tripodis* corvus; vel

ubi

Digitized by Google

desuper idem corvus; vel Serpens Pythius supra *tripodem* erectus; totidem nempe, quod jam ab aliis monitum, in iis Auguratus vel Quindecimviralis Collegii, quorum Apollo Antistes, desumpta e sacris eidem animalibus symbola & insignia. Quibus Delphici *tripodis* simulacris, & proprio quodam jure, accedat insignis ac opportune hic memorandus, qui exstat in gaza Gallorum Regia, nummus, sub Hadriano *Delphis* ipsis, seu ἐν Πυθῶνι, ut hic Callimachus, cusus, cum *tripode* & corona e lauro desuper, eoque praeterea supra mensam non τετράποδα tamen, sed bipedalem, prout id subinde in antiquis id genus nummis obvium paullo ante diximus, cum inscr. ΔΕΛΦΩΝ *Delphorum*. Quamquam autem ejusdem nummi penes me esset e Galliis, cum pluribus aliis insignibus, adlati ectypon, quo accuratius tamen illud hic prostaret, en quale ad me, id ab eo pro amicitiae nostrae jure petentem, graphice admodum, ut solet, depictum misit vir mirabilis in his fidei ac industriae, ac de tota hac praeclarae antiquitatis penu insigniter τὸν Θεῷ meriturus, Morellius noster. Cui autem ectypo comitem simul hic addemus alium *Phocidis* itidem, cujus Metropolis, ut notum, Delphi, nummum, quem edidit jam olim Goltzius Tab. VIII. in quo *tripus*, primarium regionis illius decus, visitur, non mensae quidem, ut in priori, impositus, sed cum mensa aut ara veluti desuper, quamquam cum aliquo inter utrumque discrimine, & cum inscr. ΦΩΚΙΔ. *Phocidis.*

Coronas autem e lauro, qualis in eodem *Delphorum* nummo comparet, & quam alioquin Pythiorum praemium constat exstitisse, supra fatidicum *tripodem* Delphicum positas quoque; quasque inde vaticinatura Pythias capiti imponeret, memorant eruditi Aristophanis Enarratores, indeque interpretantur ea Comici verba Plut. p. 6.

> Ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων.
>
> *Apollo crepuit*, seu *vaticinatus est per coronas*, sive *e medio coronarum.*

nempe, ΣΤΕΦΑΝΟΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΡΙΠΟΔΟΣ ΕΚΕΙΝΤΟ, ὡς ἡ Πυθία ἐν τῇ κεφαλῇ φέρουσα ἐμαντεύετο, CORONAE SU-
PRA

PRA TRIPODEM *jacebant*, *quas Pythias in capite gestans vaticinabatur.* Quamquam & de *laureis*, quibus revinctus foret idem *tripus*, & quod inter *lauros* media sederet Pythias, eadem Comici verba interpretentur alii e priscis ad eundem Criticis; ac unde ipsa Pythias apud Aeschylum ait Eum. vs. 39.

> Ἐγὼ μὲν ἔρχομαι πρὸς ΠΟΛΥΣΤΕΦΗ μυχὸν,
>
> *Ego quidem vado ad recessum*, seu *antrum* Delphicum, *multis coronis* vel *laureis redimitum*;

& qua de re consuli itidem potest Euripides Ion. vs. 103. &c. ac sicut opportune quoque eam in rem haud uno loco ait Lucretius ut lib. I. vs. 740. &c.

> *Pythia*, *quae* TRIPODE *ex Phoebi*, LAUROQUE *profatur.*

Ut nunc de Lactantio ad Statium l. I. vs. 509. sileam, ubi *tripodem* statuit, *speciem lauri tres habentem radices*; sicut apud Ammianum legas lib. XXIX. c. I. de consecrato Valentis Imperatoris temporibus arcano quodam ritu *tripode*, *ad cortinae similitudinem Delphicae diris auspiciis*, DE LAUREIS VIRGULIS. Quomodo alioquin tres e lauro rami, de quibus paullo ante obiter, supra *tripodem* positi in antiquis etiam Seleucidarum & Antiochiae nummis subinde occurrunt; cujusmodi videas apud doctissimum & celeberrimum P. Norisium in praeclaro opere Syro-Macedonum p. 135. & laudatum paullo ante Vaillant Hist. Reg. Syriae p. 357. & 366. Qualem insuper, eumque hactenus ineditum Antiochensium nummum, & cujus a me Parisiis inspecti ectypon habeo, proferre hic possem, ni de iis ad Julianum in Misopogone, ubi meminit solemnis Daphnaei apud eosdem Antiochenses Festi, agendi opportunior foret locus. Unde, ut hic me intra hosce Pythii hujus Apollinis ἐπιχωρίες DELPHORUM aut PHOCIDIS adductos supra, cum signato in utroque *tripode*, nummos contineam, pro corona e lauro, quae in priori, uti vidimus, conspicitur, ara veluti, prout diximus, seu mensula potius quadrangula, non tamen quadrupes, *tripodi* imposita cernitur in altera PHOCIDIS nummo. Eam vero ad illud ἐπίθημα sive ὅλμον, cui supra tripodem posito insidebat oracula editura Pythias, liceret forte referre, ni continuo obstaret, quod κύκλον seu orbiculare illud sedile statuat, qui de eo agit, Pollux l. X. c. XXIII. nempe τὸ δὲ ἐπίθημα τοῦ τρίποδος ΚΥΚΛΟΝ καὶ ΟΛΜΟΝ δεῖ καλεῖν, ἐπεὶ καὶ ΤΟΥ ΔΕΛΦΙΚΟΥ ΤΡΙΠΟΔΟΣ τὸ ἐπίθημα, ᾧ ἐγκάθηται ἡ προφῆτις, ΟΛΜΟΣ καλεῖται, *operculum vero tripodis* CIRCULUS & HOLMUS *appellari debet*; *quandoquidem ipsum etiam* DELPHICI *tripodis operculum*, *cui insidet vates Pythias*, HOLMUS *dicitur.* Quod de hoc Pythiae sedili ὅλμῳ dicto, tradunt alioquin, ut viderunt jam alii, veteres Aristophanis Enarratores ad initium Plut. p. 2. Accedit, quod ὅλμος Graecis, de iis, quae figuram haberent sphaericam seu circularem, diceretur, ut *lapide rotundo*, *pila*, *mortario*, *poculo*,

cor-

cornu instar *cylindri:* ut apud Nicandrum Ther. p. 36. 37. Athenaeum l. XI. p. 49. & Grammaticos, Hesychium, aliosque videas; & in glossis Philoxeni, ὅλμος, *pila*, *mortarium*. Ut mittam, quod ὅλμος non solum, sicut modo apud Pollucem & Comici Interpretes, & qui utique vocis illius ea in re usus fuit, de Pythiae nempe supra *tripodem* ἕδρῃ seu *sedili*, sed inde de *tripode* ipso, juxta Etymologum, Zenobium, Suidam dicatur; dum & inde proverbio datum locum volunt, ἐν ὅλμῳ εὐνήσω, vel ἐν ὅλμῳ ἐκοιμήθη, seu, ut illud e Pausaniae Lexico refert Eustathius Il. Λ. p. 836. ἐν ὅλμῳ ἐκοιμήσω, pro μαντικὸς ἐγένου, *vates factus es*. Adde, quod Πύθιος ἄξων, de ipso Μαντείῳ Delphico, in illo Graeciae vel orbis etiam, prout illud a veteribus habebatur, umbilico; tripus vero seu potius crater desuper tinnulus, idemque ὅλμος inde a Graecis, & κύκλος, ut paullo ante e Polluce vidimus, dictus, similiter κύκλος αὐτοβόητος, *circulus per se sonans*, a Nonno vocetur l. IV. p. 128. ubi de Cadmo Oraculum Delphicum consulturo idem ait,

> Δελφὸν ἀσιγήτοιο μεσόμφαλον ΑΞΟΝΑ ΠΥΘΟΥΣ,
> Μαντοσύνην ἐρέεινε, καὶ ἔμπνοος ΠΥΘΙΟΣ ΑΞΩΝ
> ΚΥΚΛΟΝ ἐπ' αὐτοβόητον ἐθέσπισε κοιλάδι φωνῇ,
> *Delphicum non silentis medium* AXEM PYTHIUS (non Suadae, ut ibi Interpres, cum πειθοῦς antea male, quod vidit Falkenburgius, ibi legeretur)
> *Consuluit* seu *oraculum sciscitatus est*; *spirantia vero* PYTHIUS AXIS
> *Supra* CIRCULUM *per se sonantem vaticinatus est voce concava.*

E quibus insuper abunde eruitur, non fuisse hemisphaericam cortinam, quam Pythias haberet suppositam, prout tamen statuisse incomparabilem Peireskium tradit in ejus vita doctissimus Gassendus, ac ubi eundem conquirendis undique *tripodibus*, & doctorum virorum, qui de incompertis quibusdam *tripodum* mysteriis differerent, judiciis, laborasse ostendit, symbolamque suam in id quoque prae aliis & feliciter quidem contulisse eundem Peireskium. Qua occasione, & opportune dum haec scribo, occurrit a viro praeclare de hisce Antiquitatibus merito Cl. Sponio, aliqua *Tripodum* schemata, & quidem Delphici aut ad ejus normam fabricata, in Miscellaneis ejus tradi. Quae ut continuo adii, ita ibidem lubens reperi p. 119. praeter alia quaedam *tripodum* ectypa, e Romanis aliquot iisque vulgo obviis nummis petita, *tripodis Delphici*, seu ad similitudinem ejus constructi, quem nempe ex aere nactus fuerat (indice antea ejus rei, ut modo dicebamus, Gassendo) laudatus Peireskius, traditum schema, additamque simul plenam ejus e Peireskianis schedis, ut ibidem ingenue agnoscit vir optimus, quamque, ut hoc addam, paucis tantum satisque perplexe adtigerat idem Gassendus, descriptionem. Haec vero ne actum hic agamus, consulere pote-

Digitized by Google

rit ibidem lector, simulque conferre cum aliis veterum eorumque insignium quorundam nummorum ectypis, in quibus supra tripodem similis utique crater, seu, ut omnino licet statuere, ὅλμος orbiculari itidem forma & perforatus visitur, cui nempe insideret Pythias, ac unde emanare, quae proferret, oracula credebantur. A quibus autem diversa figura quadrangula, seu mensula in adducto PHOCIDOS nummo supra tripodem posita, ac prout agnoscit alioquin Pollux, mensas & quidem alios in usus, *tripodibus*, diversis nempe a Fatidico *tripode*, superpositas; *καὶ μὴν τὰς ἐπιθέμενα* ΤΟΙΣ ΤΡΙΠΟΣΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ *καλοῦνται, καὶ μαγίδες*, *verum etiam, quae tripodibus superponuntur*; MENSAE *vocantur & lances* &c. Qualis itidem mensa supra *tripodem* visitur, cum alibi, tum in pulcherrimo Electoralis hujus Cimeliarchii nummo a Crotoniatis cuso, cum tribus non coronis, ut in alio Crotoniatarum nummo apud Goltzium, sed pomis desuper, noto itidem Pythiorum praemio, & cum haud dissimili caeteroquin, qui in superioris *Phocidis* nummo comparet, typo: communi praeterea in anteriori utriusque nummi area, Aquilae lauream uno ungue tenentis effigie. Sed qua de re, variisque, quae in iisdem *tripodibus* subinde signantur, symbolis, & quibus etiam haud paucis liceret hic defungi, agetur alibi a nobis opportunius. Haud una enim exstitit olim *tripodum* in Gentilium templis ac solemnibus dedicatorum ratio; qualesque haud semel Apollini Delphico donatos aliunde constat, ac tradit etiam Plinius l. XXXIV. Sect. VIII. *ex aere factitavere & cortinas*, TRIPODUM *nomine*, DELPHICAS, *quoniam donis maxime Apollinis Delphici dicabantur*. Unde, ut alia Numinum e Gentilium templis simulacra, a Constantino M. iis erepta, & per fora Urbis a se denominatae erecta; ita etiam tripodas Delphicos in Circo ejusdem urbis, ut singulare spectaculum, ab eodem expositos tradit in ejus vita Eusebius l. III. v. LIV. *ἐν αὐτῷ δὲ ἱπποδρομίῳ*, ΤΟΥΣ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΤΡΙΠΟΔΑΣ, *in ipso autem Circo*, TRIPODAS DELPHICOS, & quod ipsum Apollinis Delphici tripodem, *τὸν τρίποδα τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος* statuit in narratione hujus facti Zosimus l. II. c. XXXI. A quo tamen abit, ut observo, vetus Thucydidis Enarrator ad lib. I. p. 86. ubi illum tripoda exstitisse tradit, qui juxta eundem Historicum (Herodotum praeterea, Diodorum, Pausaniam,) e manubiis devictorum a Graecis Persarum, Delphis fuerat dedicatus; quique, ut dicitur in Graecis ad eum locum Scholiis, diversus ab illo, e quo Apollo vaticinaretur, a Romanis Imperatoribus fuerit Constantinopolim in circum delatus. Adde hisce Delphicos *tripodas*, quos praelatos in pompa Philadelphi Dionysiaca tradit Athenaeus l. IV. p. 199. eosque quadrangulares quidem, non tamen (ne quis haec confundat) *τετράποδας*, nempe *ὧν αἱ γωνίαι τετράμετροι*, *quorum anguli quadrati*, & a qua etiam figura non abludunt subinde in antiquis nummis aut toreumatibus

Digitized by Google

bus *tripodes*. Adeo, ut haud unum veterum illorum *tripodum*, quamquam triquetrum semper in priscis monumentis, sicut alibi agnoscit idem Athenaeus l. 11. p. 38. (licet unum bipedalem pro *tripode*, e Baganianis schedis tertio loco a Cl. Sponio prolatum videas Miscell. p. 118.) exstiterit schema; quibusque addita subinde diversa vel insignia, vel symbola; pro diversa nempe locorum aut artificum indole, varioque, in quem iidem *tripodes*, & qua de re consuli rursus potest idem Naucratites l. 11. p. 37. & 38. destinabantur, usu ac instituto, & a quo insuper alibi musici *tripodis*, usum triplicis citharae exhibentis, fit mentio, l. XIV. p. 637. Factum alioquin in honorem *tripodis* illius Χρησμικοῦ seu Προφητικοῦ, uti paullo ante vidimus, dicti, ut in aliis hujus Dei Fanis & Μαντείοις, aenei vel aurei subinde *tripodes*, tanquam eidem Deo sacri & accepti, dicarentur; sicut id in Ismenii apud Thebanos, de quo supra, Fano & Oraculo factum, e Pausania liquet l. IX. p. 557. Ibi enim inter alia ait de illo nobilissimorum e Thebanis puerorum, eorumque laureatorum more, *ἀναθεῖναι δαφνηφορήσαντες* ΧΑΛΚΟΥΝ *τῷ Πυθίῳ* ΤΡΙΠΟΔΑ, *consecrare laurigeros adolescentes* AENEUM *Apollini* TRIPODEM. Quam in rem praeclarus etiam, qui Pausaniam haud parum illustrat, apud Pindarum locus Pyth. Od. XI. p. 318. ubi agens de eodem celebri apud Thebanos Ismenii Apollinis Μαντείῳ, quod ut continuo adeant, Thebanas Heroidas hortatur Lyricus:

χρυσέων
Ἐς ἄδυτον ΤΡΙΠΟΔΩΝ
θησαυρόν.

aureorum
In sacrum TRIPODUM
thesaurum sive *repositorium*.

ubi veteres ejus Interpretes, *διὰ τὸ αὐτόθι* ΠΟΛΛΟΥΣ *ἀνακεῖσθαι* ΤΡΙΠΟΔΑΣ· *οἱ γὰρ Θηβαγενεῖς* ΕΤΡΙΠΟΔΗΦΟΡΟΥΝ *ἐκεῖσε*. *Ideo, quod multi ibi consecrati essent* TRIPODES. *Thebani enim illuc* TRIPODAS *deferebant*. E quibus praeterea Lyrici verbis videas, quod ut saepe alias, ita non aenei solum juxta Pausaniam, sed aurei etiam essent *tripodes*, qui in illa Apollinis Ismenii aede & Μαντείῳ, a Thebanis recondebantur; immo qualis ipse Delphicus *tripus*, *χρυσήλατος* nempe, sub initium Pluti a Comico dictus, *aureus*, seu verius *auro incrustatus*; aut sicuti *aureus* etiam a Diodoro l. XI. p. 26. exstitisse dicitur *tripus*, de quo paullo ante, e Persarum manubiis Apollini Delphico sacratus. Quo referas proinde *Delphicos Tripodas*, eosque non aeneos, aut vero argenteos duntaxat, sed aureos etiam, vel solido ex argento gemmisque praeterea insignes, qui in pompa Philadelphi, de qua paullo ante, Dionysiaca praelati leguntur apud Athenaeum l. I. p. 199. Baccho enim, quod ex eodem Athenaeo l. II. p. 37. & aliunde notum, haud minus

ac Apollini sacri olim *tripodes*, & consueta proinde Choragorum in Dionysiis apud Athenienses, sicut Victorum in aliis Agonibus, praemia; ac unde *tripodes* in Templis vel Bacchi vel Apollinis consecrati dicuntur ab Isaeo de Dicaeog. Haered. p. 444. ed. Hanov. Accedit denique, quod e Porphyrio in vita Pythagorae refert Cyrillus adv. Julianum l. x. p. 342. Apollinem nempe Sileni filium a Pythone serpente interfectum in loco, qui *Tripus* dicebatur, quod tres Τριόπου seu *Triopae* filiae Apollinem ibidem luxerint. An vero ad tres hasce *Triopae* filias, tria sculpta supra veterem *tripodem* feminarum capita, quod e Peireskianis, de quibus supra, schedis memorat Cl. Sponius Miscell. p. 120. referri continuo debeant, ad ipsum Cyrilli (cujus contra τὸν παραβάτην libros nunc, dum haec scribo, luculentam Juliano Appendicem, typis denuo vulgandos tradidi) ea de re locum, opportunius videbitur. Modum enim & praeter institutum jam egressa est haec de Delphico Apollinis *tripode*, seu quae hic τριποδήϊος ἕδρη a Callimacho dicitur, quamquam haud alieno utique loco, commentatio. Cui tamen ultimam nec importunam, uti opinor, addemus coronida, nempe eo Apollinis, seu Phoebados in Templi Delphici adyto supra tripodem sedentis, responsaque inde, Dei illius Oraculum consulentibus, edentis facto, adumbrari a Gentilibus pridem nobis visum, id quod legitur Num. c. VII. v. 89. Mosem, quoties ingrederetur Tabernaculum, ut *consuleret Oraculum* (prout hic vetus Interpres) audivisse vocem ad se loquentis e Propitiatorio, quod erat super Arcam (seu ejus Operculum) inter duos Cherubim. Quae haud diffiteor jam acute adtigisse eruditum Auctorem libri memorati *Delphi Phoenizantes*, quamquam postea demum editi, ac serius a nobis visi, & cui caeteroquin Viro docto, ad Tabernaculum cum Arca ad Sciluntem sub Josua (Jos. XVIII. 1.) fixum, totam hanc Hebraici ritus in Delphici tripodis & Oraculi constitutione originem ac simulacrum referre placuit. Unde eidem, ut alia mittam, *Cortina Delphica*, non tripus aut tripodis operculum, seu ὅλμος, de quo supra, sed aedes Tabernaculo similis; tripus vero, uti jam vidimus, *quadrupes*: Apollo vero idem cum Josua, peracto sexennio in debellandis Chananaeorum Regibus, quiescente: *Python* autem serpens, cum Amorrhaeorum Rege, non tamen a Josua, ut idem tradit, sed a Mose jam ante, prout liquet e Deuter. III. 3. cum tota ejus gente ad internecionem prostrato. Ne jam hic adducam aliam, quam obiter supra adtigi, Viri eruditissimi de hisce Graecorum *tripodibus* petitam ex Oriente itidem conjecturam: qui nempe in Variis Sacris p. 1010. vocem τρίπους ab Orientali *Taripa* seu *Teripa*, de *scientia* aut *spiritu Magiae* fluere existimat, & inde Graecos litteraturae Orientalis ignaros, quod vox ea accederet ad vocem τρίπους, statim *tripodas* sibi finxisse, eosque in Templis suis consecrasse. Quae ut ingeniose, sicuti plura alia eodem

Digitized by Google

dem in opere, animadversa, nemo jure ibit inficias; ita an eadem pro veris ac certis probari continuo debeant, haud inde licet, quod nec ipse Vir doctissimus, qui nunc ἐν ἁγίοις, contendisset, statuere. Ut enim mittam varia, quae alii in illa triquetra sacrorum apud Graecos *tripodum* figura, quamquam ferme inaniter, quaesiverunt mysteria; ita eo magis probabilis hujus fatidici *tripodis* ratio, quae ex haud dissimili, quem modo adtigimus & sacrae produnt litterae, divini ex Arca Foederis in intima Tabernaculi parte, sacroque supra eam sedili vel operculo, oraculi usu eruitur. Adde, quod haud plane orientalis litteraturae ignari haberi utique debeant Phoenices, qui in Boeotiam adpulere, & a quibus cum litteras, tum plurimos sacrorum ritus hausisse olim Graecos, haud uno ab eruditis opere luculenter, a nobis etiam subinde in hisce ad Callimachum adnotationibus adsertum, & pluribus adhuc evinci potest ac illustrari.

Vs. 91. ὄφις μέγας] Unde Vir doctus suam, quam módo adtigi, conjecturam firmare potuisset, juxta quam nempe hunc *magnum*, ut hic dicitur, *Pythonem*, seu per litterarum anagrammatismum, *Typhonem*, eundem cum *Ogo gigante*, de quo Deuter. III. vs. II. statuere illi placuit. Idem vero serpens Δελφύνης etiam dictus, ut apud Apollonium Rh. l. II. vs. 108. juxta eruditos ejus Enarratores ab hoc ipso Callimacho: ὅτι ΔΕΛΦΥΝΗΣ ἐκαλεῖτο ὁ φυλάσσων ἐν Δελφοῖς χρηστήριον, Λέανδρος καὶ Καλλίμαχος εἶπεν. Δράκαιναν δὲ αὐτὴν φησὶν εἶναι, θηλυκῶς καλουμένην ΔΕΛΦΥΝΗΝ, αὐτὸς ὁ Καλλίμαχος. *quod* DELPHYNES, *dictus sit custodiens Delphis Oraculum Leander & Callimachus tradunt. Dracaenam autem eandem* DELPHYNEN *feminino genere appellatam, ait ipse Callimachus*. Unde etiam erudite a viro summo P. Huetio glossa haec in Callimachi Scholiis ad superioris versus vocem τριποδήϊος, nempe Δελφίνης, ad hunc locum rejecta, & Δελφύνης eadem emendata, ut id in addendis editionis Parisiensis ab Anna praestantissima monitum opportune animadverto. Quibus accedit etiam Dionysius Perieg. vs. 441.

> Τῷ παρὰ Πυθῶνος θυόεν πέδον, ἧχι δράκοντος
> ΔΕΛΦΥΝΗΣ τριπόδεσσι θεοῦ παρακέκλιται ὁλκός,
> *Apud quem Pythonis odoriferum solum, ubi Draconis*
> DELPHYNES *tripodibus Dei adjacet spira* &c.

Unde praeterea firmatur, id quod de Δελφύνῃ feminino genere dicta, juxta Callimachum, eadem serpente, a priscis Grammaticis (uti quoque ab Eustathio ad hunc Periegetae locum) traditum modo vidimus; & cur proinde tum ab Ovidio de eadem dicatur *incognita serpens* Metam. l. I. vs. 439. & vs. 450. *victa serpente superbus*, nempe Apollo, ac similiter a Lucano l. VI. vs. 407.

> *maxima serpens*
> *Descendit Python Cyrrhaeaque fluxit in antra.*

Neque vero ſolum Templi ſeu Oraculi Delphici cuſtos dictus idem, quod modo vidimus, Draco Δελφύνης vel Δελφύνη Δράκαινα, ſeu, ut hic apud Callimachum, ὄφις μέγας, & ſimiliter ab antiquis Grammaticis ad Pindari Pythia p. 185. ſed ab aliis etiam traditum; ſicut ad primum Argum. Pythiorum, eundem *Pythonem praefuiſſe quondam Fatidico* illi *tripodi*, Πυθῶνος δὲ τότε κυριεύσαντος τοῦ προφητικοῦ τρίποδος, ibique eundem a Baccho, non ut vulgo ab Apolline, interemptum. Ut nunc mittam diverſam rurſus de hoc *Pythone* caeſo, idque non Delphis aut tanquam χρηστηρίου ibi *tripodis* cuſtode, ſed ut a Junone immiſſo gravidae Latonae vexatore, narrationem Servii Aen. l. III. vſ. 73. *Cum Juno gravidam Pythone immiſſo Latonam inſequeretur, terris omnibus expulſa Latona, tandem applicante ſe littoribus a ſorore ſuſcepta eſt, & illic Dianam primo, poſt Apollinem peperit. Qui ſtatim occiſo Pythone ultus eſt matris injuriam.* Quamquam ea de re aliter rurſus ii e veteribus, qui, uti paullo ante e Cyrillo vidimus, Apollinem a ſerpente Pythone interemptum, ibique ubi poſtea Pythius *tripus*, ſeu quae hic τριποδήιος ἕδρη, ſepultum tradidere. Noti caeteroquin alii Dracones ſimiliter pro geniis locorum tutelaribus, Oraculis, ſacrarum Aedium cuſtodibus frequenter apud veteres habiti; ſicut Athenis Minervae, juxta Plutarchum in Themiſtocle p. 116. aut Lanuvii, juxta Propertium l. IV. El. VIII.

Lanuvium annoſi vetus eſt tutela Draconis.

Lavinii, juxta Aelianum de Animal. l. XI. c. XVI. (quae duo loca saepe, ut notum, confuſa ſeu promiſcue ſumpta leguntur in veterum libris, & hic etiam, quod factum nollem, ab illuſtri Scaligero) Junonis nempe Argivae, vel Soſpitae. Unde duo Dracones etiam cuſtodes dati infanti ex Apolline & Creuſa nato, nempe Ioni, juxta Euripidem in cognomine dramate vſ. 22. & duo itidem Dracones nati Jami nutritores & cuſtodes leguntur apud Pindarum Olymp. Od. VI. &c. Sed quod huc propius facit, & quod olim obſervaſſe in opere meo de Nummis antiquis memini, Pytho hic, ſeu Δελφύνης Draco, ſub hac ipſa τριποδηΐῃ ἕδρῃ ſeu *tripode Delphico*, vocem edere a Luciano dicitur de Aſtrologia p. 993. ed. Salmur. & quomodo tripodes Dracone ſeu Serpente involuti occurrunt ſaepius in nummis antiquis *Troadis*, *Nicomediae*, *Amaſtianorum* &c. aliquando etiam ſupra tripodem erecti. Idque inde, quod Dracones olim ἐπιτήδειον πρὸς τοὺς οἰωνοὺς τὸ ζῶον, *aptum ad auguria animal*, ſit habitum, ut id antiquis Pindari Enarratoribus dicitur Pyth. Od. VIII. p. 291. & ab Aeliano ſimiliter de Animal. l. XI. c. XVI. ἴδιον δὲ ἦν ἄρα τῶν δρακόντων ἡ μαντικὴ, *proprium autem quid erat Draconum divinatio.* Unde etiam Apollini, (quamquam ab eo caeſus feratur Pythius hic Draco) eique τῷ μαντικωτάτῳ ſacer Draco traditur ab Artemidoro l. IV. c. LXIX. p. 242. Cujus rei fidem rurſus praeſtat Aelianus de Animal. l. XI. c. II. ubi Dracones

apud

apud Epirotas, & quos e Pythone illo Delphico prognatos iidem ajunt, in luco Apollinis, tanquam eidem Deo acceptos, ali solemniter, victumque iis peculiari ritu a nuda sacerdote porrigi, & ex admissa ab iis aut repudiata esca, futuri mox fertilis aut sterilis anni capi continuo augurium. Ut notam hic mittam plani illius apud Lucianum Alexandri fraudem; qui adumbrata cujusdam Draconis specie, se aliquamdiu pro divino vate gessit; & cujus rei testes etiamnum luculenti insignes Abonoteichitarum, apud quos histrioniam illam egit, nummi, cum signato in iis eodem Dracone cum ingentibus spiris humanoque capite, quales vulgavit Cl. Sponius libro Gallice edito *Recherches d'Antiquité* &c. aut cum duobus Draconibus, e quibus unus alterius caput lambit. Hujusce autem postremi & eximii nummi, a me in Cimeliarchio Christinae Augustae Romae olim observati iconem, & ab illustri Urbis Antiquario Fr. Gottifredi, me rogante postea acceptam, primus haud diffitente eodem Sponio edidi dudum ac illustravi; eandemque, de traditis illis Draconum seu Serpentum auguriis, & credita vaticinandi peritia, intelligendam, adlatis eam in rem aliquot veterum Scriptorum testimoniis, monui Diss. de Praest. Num. p. 177. &c. Cum quibus conferat si lubet, quae duodecim post annis, ab illo eximio caeteroquin veterum antiquitatum scrutatore dicto libro p. 529. & sequentibus, de eodem nummo, sunt adlata; & qua de re mox dicendi adhuc erit locus.

Vs. 92. Θηρίον αἰνογένειον] Cujus loci vim, quamquam haud reconditam, non satis adsequuti mihi videntur eruditi Interpretes, quo non solum *terribilis*, aut *fera bellua* cum Vulcanio; aut *terribiles malas habens*, ut vulgo Lexicorum conditores in hac voce, sed etiam *barbatus*, seu *barbato mento hirsutus* ac *horridus*, saevus proinde adspectu, Draco seu Serpens Pytho; mas proinde, non femina, hic innui videtur; quique etiam αἰνὸς ὄφις seu *terribilis serpens* dictus jam supra fuerat Hymno in Apoll. vs. 101. Obvia nempe eam in rem vox αἰνογένειος de eo cui *promissa barba* &c. & quomodo aliae voces similiter ab αἰνὸς formatae, aliquid *terribile*, vel *exitiale* denotant, prout θηρίον αἰνολέοντα, *feram saevum leonem*, dixit Theocritus Idyll. xxv. vs. 168. Ita etiam Paris αἰνόλεκτρος ab Aeschylo dicitur Agam. 722. & ab Euripide pariter Helen. vs. 1129. αἰνόγαμος, seu *conjugio* vel *nuptiis exitialis*, ac inde ab eodem Tragico Hecub. vs. 945. αἰνόπαρις, *exitialis Paris*; apud Orpheum autem seu Onomacritum Argon. vs. 350. Erinnyes αἰνοδότειραι, *dirarum poenarum datrices*, seu ultrices. Haud ignota vero, quae de *barbatis Draconibus* a priscis aliquot Scriptoribus sunt tradita, ut ab Aeliano de Animal. l. xi. c. xxvii. ἔχει γοῦν ὁ μὲν δράκων ὁ ἄῤῥην τὸν λόφον καὶ ὑπήνην δασεῖαν, *sicuti mas insignis est*, & *crista* & *barba hirsutus*. Idemque alibi de κυνοπροσώποις apud Aegyptios agentibus dixerat l. x. c. xxv. κέκτηνται δὲ ὑπὸ τὴν ὑπήνην αὐτοῖς γένειον, ὡς εἰκάσαι τοῖς τῶν δρα-

δρακόντων αὐτὸ, *descendit autem infra barbam mentum, Draconum quadam similitudine.* Hinc duo etiam barbati & coronati Dracones spectantur in praeclaro Trajani nummo Gazae Mediceae, eoque, sicuti ex additis ibidem symbolis alibi dudum observavi, in Aegypto cuso. Ita θηρίον αἰνογένειον de Dracone Pythone, eoque scilicet simili *barba hirsuto* ac *horrido*, aut quod eodem redit, *mento barba hispido* ac *saevo*, hic a vate Libyco & apud Aegyptios agente dicitur. Cujusmodi etiam duo αἰνογένειοι seu *barbati Dracones* spectantur in aliis extra Aegyptum nummis, sicuti in duobus, quorum hic sequuntur icones. Priori nempe signatur notus ille e Luciano non solum, sed ex vulgatis jam de eo, cum a me pridem alio opere, tum a Cl. Sponio (& qua de re paullo ante) renatus nempe *Glyconis* nomine, insigni impostoris fraude, apud Paphlagonas *Aboneteichitas* Aesculapius, isque, quod in iisdem nummis non comparebat, & qualem praefert praeclarus hic illustrissimi Harlaei nummus, αἰνογένειος, cum *mento*, ut modo ajebam, *barba hirsuto.* Geminus eidem, alter eodem modo barbatus itidem Draco in nummo *Samiorum*, ut docet inscriptio, eoque sub Gallieno cuso.

Ibid. ἀπὸ Πλειστοῖο] Cujus Delphorum fluvii, praeter Pausaniam, meminit Pythias seu Delphica προφῆτις apud Aeschylum Eum. v. 27. ubi se inter alia Πλειστοῦ τε πηγὰς, *Plisti etiam fontes,* dicit invocare. Ejusdem autem fluvii Corycias Nymphas, seu quae ad Corycium in Parnasso antrum prope Delphos habitare vulgo dictae filias, vocat Apollonius l. II. vs. 713.

Πολλὰ δὲ Κωρύκιαι Νύμφαι Πλείστοιο θύγατρες

Valde autem Coryciae Nymphae, Plisti filiae.

Ad quem locum Graeci Interpretes notant ab indigenis, non Πλεῖστον, sed Πλειστὸν dici eundem fluvium, *idque quasi pulcrum,* (ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιχωρίων λέγει) Πλειστὸς, ὡς καλὸς, adduntque, ἔστι δὲ ποταμὸς ἐν Δελφοῖς· Πλεῖστος δὲ ποταμὸς Δελφίδος, quasi nempe duo ibi darentur eo nomine fluvii, iique solo accentu distincti, Πλειστὸς nempe qui *Delphis*, Πλεῖστος autem, qui *Delphides* esset fluv-

fluvius; qua tamen voce Δελφὶς apud Graecos Auctores dicitur *petra* seu *rupes*, ubi sita erat ipsa urbs Delphi, seu Δελφὶς πέτρα, sicut e Tragicis antiquis liquet, ac Πυθία etiam πέτρα, ut ab Euripide in Ione vs. 550. de *Delphis*, & similiter Δελφὶς γυνὴ vel Δελφίδες κόραι in eodem dramate vs. 93. & 551. de ipsa Vate *Pythia*, ac *puellis Delphorum*. Qui praeterea duo in eodem tractu fluvii solo scilicet accentu distincti, nullo veterum Auctorum testimonio nituntur; qui unum apud Delphos seu in ea Phocidos parte fluvium hoc *Plisti* seu Πλείστου nomine agnoscunt, & quibus accedit Hesychius, Πλεῖστος, ποταμὸς ἐν Δελφοῖς. Neque minus ignota illa vocis πλειστὸς pro καλὸς adlata in iisdem scholiis significatio, & qualia omnino expendi ac notari obiter a postremo Apollonii Interprete & Commentatore debuerant, majorque lux quam ab eo, qui ultro id sibi imposuerat, factum, cum Apollonio, tum ejus Enarratoribus adferri. Mitto vero haud levem Latini Strabonis Interpretis, quem jam animadvertit ὁ πάνυ Casaubonus, errorem, dum Geographi de eo fluvio locum l. IX. p. 418. δι' ἧς (νάπης) ὁ Πλεῖστος διαρρεῖ ποταμὸς, *per quem saltum Pleistus labitur fluvius*, vertit, *per quem plurimus diffluit fluvius*. Quo loco insuper illud non praetereundum occurrere apud Josephum Ἀρχ. l. XVIII. c. II. Πλείστων seu *Plistorum* nomen, qui non in *Phocide*, sed inter Dacos versari ibidem dicuntur, & de quibus altum apud alios veteres Auctores & Geographos silentium. Flavii verba, ubi de Essenis ait, ζῶσι δὲ οὐδὲν παρηλλαγμένως, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἐμφέροντες ΔΑΚΩΝ ΤΟΙΣ ΠΛΕΙΣΤΟΙΣ λεγομένοις, *neque vero discriminatim vivunt, sed quam maxime similes iis, qui* INTER DACOS PLISTI *vocantur*. Verum non Gentis adeo ibi nomen, esse illud Πλειστοὶ, quam sectae, & de cultoribus Πλειστώρου dicti apud Herodotum l. IX. c. XVIII. Thracum, qui cum Dacis passim confunduntur, Dei, erudite, ut solet, in editis novissime Opusculis observavit doctissimus Bochartus p. 1144.

Vs. 93. Παρνησὸν νιφόεντα] Sic Panyasis in iis verbis, quae apud Pausaniam leguntur l. X. p. 624. Παρνησσὸν νιφόεντα &c. *Parnassum nivosum* itidem vocat, quomodo Παρνασσὸς & Παρνασὸς promiscue scribi in veterum libris, eruditis notum, nec Poëtarum solum, sed etiam πεζογράφων, ut Theophrasti, apud quem Παρνησὸς vel Παρνησσὸς, & Παρνασσία, (sicuti apud Pindarum Pyth. Od. VIII. & de quo loco mox) hodie legitur, Hist. Pl. p. 16. 42. & 80. ed. Heinsianae. De *Parnassi* vero *nivibus* similiter Propertius l. III. Eleg. XIII.

Gallia Parnassi sparsit in arma nives.

Ibid. περιστέφει ἐννέα κύκλοις] κύκλους, & in singulari etiam κύκλος, de *spiris* Serpentum aut Draconum dici, haud novum; sicuti de variis Serpentum speciebus agens in genere Nicander Ther. p. 11.

περιμήκεα κύκλον

Ποικίλον αἰόλλει,

praelongum orbem
Et varium in sinus ducit.

Mox autem idem Poëta ἁλῶνα, similiter aspidis in orbem sinus vocat; sicuti nempe alias κύκλον & ἁλῶνα pro eodem sumi, vel ex hoc Aeschyli versu abunde liquet, Sept. Theb. vs. 495.

Ἅλω δὲ πολλὴν, ἀσπίδος κύκλον λέγω,
Aream vero magnam, clypei orbem dico.

Ut vero novem huic Draconi Pythoni κύκλους seu *spiras* vel *orbes* tribuit Callimachus; sic aurei velleris custodi Draconi longe plures, immo sexcentos seu prope innumerabiles Apollonius Rhod. lib. IV. vers. 151.

μήκυνε δὲ μυρία κύκλα,
innumeros autem extendit orbes,

quae mox itidem vocat vs. 160. κύκλα ἀπείρονα, *infinitos orbes*, & in quo utroque loco κύκλα neutro genere dici obiter videas. De quo Dracone similiter Valerius Flaccus l. VII. vs. 167. &c.

Qui nemus omne suum, quique aurea (respice porro)
Vellera, tot spiris circum, tot ductibus implet.

Nullibi autem hodie multiplices illos & sinuosos draconum orbes, manifestius intueri, ac inde de illorum magnitudine liquidius statuere datur, quam in nummis antiquis, maxime aliquot Ponti, Bithyniae, & Thraciae urbium, qui varios ejusmodi draconum κύκλους nobis ante oculos ponunt. Quod a me quidem ex hac penu antiquaria luculenter olim adsertum, & magni etiam Bocharti edito ea de re in praeclaro de Animalibus opere, testimonio, privatisque ad me litteris agnitum, ibidem monui. Cujusmodi etiam duas nummorum icones, quae sinuosas Draconum id genus spiras exhibent, hic in Lectoris gratiam lubet superaddere; unum e nummo Nicomediensium, cum adscriptis haud insolitis in prisco hoc aere urbis illius praerogativis, & de quibus nos alibi, ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗΣ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, *Metropoleos & Primae Nicomediae*; alterum vero e nummo urbis aemulae, in eademque Bithynia expressum, nempe ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *Nicaeensium*.

Vſ. 94. *ἐρέω τι τορώτερον ἢ ἀπὸ δάφνης*] Vera nempe habita Apollinis Oracula, quae e *laureato*, de quo paullo ante, ejus *tripode* edebantur, & de quibus Euripides ait Electr. vſ. 399.

Λοξίου γὰρ ἔμπεδοι
Χρησμοὶ, βροτῶν δὲ μαντικὴν χαίρειν ἐῶ,
Apollinis enim rata ſunt
Oracula; mortalium vero divinationem valere ſino.

Unde profluxit illud Terentianum, quod huc jam opportune adtulit Anna praeſtantiſſima, *non Apollinis magis verum Atque hoc reſponſum eſt*; nempe ut a Statio itidem dicitur Theb. l. v. vſ. 734. *quae certus agi manifeſtat Apollo.* Δαφνηφόρος vero idem Deus ab Anacreonte, quod paullo ante vidimus, dictus; & ab eodem alibi ſeu Od. LVII. ac opportune ad hunc Callimachi de *tripode* ſimul, uti jam vidimus, ac *lauro* Apollinis locum,

Ἱερὸν γάρ ἐστι Φοίβου,
Κιθάρα, Δάφνη, Τρίπους τε,
Sacra eſt enim Apollinis
Cithara, Laurus & Tripus.

Poſtquam nempe ob caedem Pythonis illius, de quo modo actum, ſerpentis purgatus, corona e lauro Tempes Theſſalicae, & ramo lauri praeterea in dextra ſumpto, rediiſſe Delphos, & Oraculum ibidem occupaſſe dicitur ab Aeliano V. H. l. III. c. I. Unde non *laurea* ſolum corona idem Apollo Pythius, ut paſſim in nummis & marmoribus antiquis, redimitus; ſed *lauream* etiam virgam ſeu ramum dextra, ſiniſtra vero citharam geſtans viſitur in ſequenti Trallianorum, quem ad Juliani Caeſares jam vulgaveram, nummo, cum inſcr. ΠΥΘΙΟΣ ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, *Pythius Trallianorum.*

Quem nummum, ſeu inſcriptum in eo & ſignatum *Trallibus Pythium* hunc Deum, illuſtrat, ut obiter hoc addam, antiquus lapis in Marmor. Oxon. p. 11. & Miſcell. Sponii p. 367. ubi praeter alios commemoratos in eo Agones legitur, ΤΡΑΛΛΕΙΣ ΠΥΘΙΑ, *Trallibus Pythia*; ſicuti eadem paſſim in aliis quoque Graecanicis aut a Graecis habitatis urbibus, & qua de re obiter paullo ante, & accuratius alibi agimus, conſtat celebrata. Immo nec *laureatus* duntaxat hic Deus ἀληθόμαντις, aut ejus tripus, e quo

Digitized by Google

e quo demum verae illae, seu quas pro talibus venditarunt Gentiles, edebantur *μαντεῖαι*, sed *laureata* etiam, quae eidem laureato tripodi insidebat, oracula illa Apolline praeeunte, prolatura Pythias. Qualis virga laurea *ἰθυντήριον* olim, juxta Hesychium, dicta, Ἰθυντήριον, ὃ φέρουσιν οἱ μάντεις, σκῆπτρον ἀπὸ δάφνης, *virga*, seu *baculus*, *quem ferunt Vates e lauro*, ut hunc Grammatici locum jam ad Theophrasti Characteres adnotavit vir magnus, ubi de alio veterum ritu, *lauri* nempe folia manducandi, seu in ore sumendi agitur, & quod tanquam a vatibus etiam factum, commenti sunt veteres Poëtae. Inde scilicet, ut id ab Isaacio ad Lycophronem de *δαφνηφάγῳ* Cassandra monitum p. 7. quod *laureas* manu ferentes, & *laureis* insuper *coronis* redimiti forent iidem *μάντεις*. Quas certe *fatidicas circa collum corollas*, *μαντεῖα περὶ δέρῃ στέφη*, simul & *σκῆπτρα*, seu *virgas*, vel e *lauro ramos*, ipsa in cultu suo memorat, fatidica Cassandra apud Aeschylum Agam. vs. 1274. & quem etiam locum jam opportune viderat ad Theophrastum ὁ πάνυ. Quibus adde, quod *laureati* forent, qui Pythium Oraculum consulebant, aut consulendi ergo, adibant prius Aram Delphicam. Unde ad Creusam eo nomine Delphos profectam ait Xuthus maritus apud Euripidem in Ione vs. 422.

> Σὺ δ' ἀμφὶ βωμοὺς, ὦ γύναι, δαφνηφόρους
> Λαβοῦσα κλῶνας,
> *Tu vero circa Aras, o Mulier, laureos*
> *Accipe ramos.*

Ut mittam, quod corona e lauro, ut notum, praemium foret victorum in Pythicis Apollini sacris Agonibus, ac unde ἐστεφανωμένον ποίᾳ Παρνασσίᾳ, *coronatum herba e Parnasso*, de ejusmodi hieronica dixit Pindarus Pyth. Od. VIII. Cui nempe monti, de quo etiam Callimachus superiori versu, adjacebant Delphi, & qui *lauriger* praeterea tanquam *lauris* consitus, a Propertio dicitur, adducto jam ante loco l. III. El. XIII. *At mons laurigero concussus vertice* &c. Quamquam non ex hoc monte, sed e Tempe Thessalica, petitam *laurum*, e qua necterentur coronae victorum in Pythiis, tradat, & ex eadem, quam ante vidimus, occasione laureati inde Apollinis, Aelianus d. l. V. H. l. III. c. I. Quod adstruit etiam, ut observo, & praeclarus insuper ritus illius index, Plutarchi locus de Musica p. 1136. ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ κατακομίζοντι παιδὶ ΤΗΝ ΤΕΜΠΕΩΝ ΔΑΦΝΗΝ εἰς ΔΕΛΦΟΥΣ παρομαρτεῖ αὐλητὴς, *sed & puerum, qui* TEMPICAM LAURUM DELPHOS *defert, comitatur tibicen.* Immo quibus accedit Lucanus, ubi e Thessalia profectum Delphos Pythonem serpentem narrat, additque l. VIII. vs. 409.

> *Unde &* THESSALICAE *veniunt ad* PYTHIA
> LAURUS.

Quibus tamen non suffragatur in adlatis modo verbis Pindarus, qui haud ita longe, sed e vicini *Parnassi*, illiusque praeterea *lauri geri* a Propertio dicti, *herba* seu lauro coronatum in Pythiis hiero-

Digitized by Google

hieronicam ibidem laudat. Accedit Cato de R. R. c. CXXXIII. & qui illo Auctore nititur Plinius l. XV. c. XXX. ubi de *lauro* ait, *duo ejus genera tradit Cato, Delphicam & Cypriam*; mox autem Delphicam describens idem Plinius, *aequali colore* &c. additque, *hac victores Delphis coronari, & triumphantes Romae.* Eadem proinde Catoni & Plinio *laurus Delphica*, quae Pindaro supra ποία Παρνασία; & qua uterque, Lyricus nempe, luculentus hujus rei testis, ac Plinius, coronari victorem in Pythiis tradunt; quod merebatur utique a viris doctis ad Aelianum, Lucanum, aut Plinium, diversa de illo more seu loco petitae illius sacrae *lauri* adferentes, notari obiter & expendi. Adde, quod Pausanias l. x. p. 618. tradat Apollinis aedem Delphicam e lauro erectam; petitis nempe ramis e *lauro*, quae ad Tempe; in sequentibus autem p. 622. e *lauro* coronam haud alia de caussa in Pythiis datam victoribus, quam quod Daphnen Ladonis Arcadiae fluvii, (ut ille de eodem alibi, & praeter Geographos, Callimachus noster vs. 18. Hym. in Jovem) filiam, ab Apolline adamatam fama vulgasset; non proinde in memoriam, juxta Aeliani ea de re narrationem, coronati primum e lauro Tempes Thessaliae Apollinis. Quo loco & illud hic notandum, ad instar nempe Delphicae hujus Aedis, e *lauri* ramis primum, quod ait Aelianus, constitutae, tripodem quoque, cujus supra ex Ammiano facta mentio ad vs. 90. seu quam ibi vocat, nempe l. XXIX. c. I. *mensulam*, non solum *ad similitudinem Cortinae Delphicae*, sed praeterea e *laureis virgulis constructam* ab eodem dici; quo nempe *certiora*, seu quod hic dicitur, τομώτερα, ac proinde tanquam ab ipso tripode Delphico profecta crederentur, quae inquirentibus ibidem edita forent, de futuro post Valentem Imperatore, vaticinia. Ut mittam, quod ad eum, qui vulgo obtinuit in cultu Pythii hujus Apollinis, morem, δαφνηφορήσαντες, seu *laureis coronis redimiti* etiam forent nobilissimi e Thebanis adolescentes, qui ex patrio instituto, aeneos Apollini Ismenio, seu celebri ejus Oraculo, tripodas, qua de re jam supra ad vs. 90 consecrabant, juxta tradentem id Pausaniam l. x. p. 557. Sed de his hactenus, nec alieno utique loco, ubi de *lauro* hujus Dei Delphica, eaque fatidica agitur. Eum caeteroquin usum vocis τομώτερος, quam adhibet hic agens de verissimis scilicet Apollinis Oraculis Callimachus, & quae explicatur hic in Scholiis per vocem σαφέστερον, ac proinde, non, ut eadem vulgo, aenigmaticis, illustrat haud parum quod τόμουροι, ut notum, dicti fuerint Jovis apud Dodonem Vates seu ὑποφῆται, & τόμουραι ipsa *Oracula*, ut hoc observat haud uno loco Eustathius; immo quod τόμουρος pro *vate* eoque *certissimo* a Lycophrone dicatur. Qua de re consuli potest ille Homeri Enarrator Iliad. Π. p. 1057. in fine, ubi de eo Chalcidensi vate ait, ὃς καὶ τόμουρον τὸν ἁπλῶς μάντιν λέγει, ὁμωνύμως τοῖς ἐν Δωδώνῃ. Τόμουροι γὰρ οἱ ἐκεῖ τοῦ Διὸς ὑποφῆται, καὶ τόμουραι αἱ μαντεῖαι. item ad Odyss. Π. p. 1806. τοῖς δὲ ῥηθεῖ-

φηθῦσι τομούροις, καὶ ὁ παρὰ τῷ Λυκόφρονι συνονομάζεται τόμουρος νημερτέστατος, *dictis autem Tomuris* (nempe Jovis in Dodone vatibus) apud Lycophronem similiter appellatus τόμουρος, seu *vates certissimus*. Hinc τομουριὰς φηγὸς, *fatidica fagus*, in navi Argo ab Orpheo dicta, seu Auctore Argon. vs. 264. sicuti ibi pro τομαριὰς recte legendum vidit nuperus ac eruditus illorum Argonauticorum editor. De qua voce τόμουροι caeteroquin aut τόμαροι, & quam ibi apud Homerum Odyss. Π. vs. 403. pro θέμιστες reponunt veteres Critici, videndus insuper Strabo l. VII. p. 328. Hesychius similiter, Τόμουροι, προφῆται, ἱερεῖς, οἰωνοσκόποι, *Vates, Sacerdotes, Augures*. Veteres autem ac eruditae Glossae, τομὴ πράγματος, *decisio*, & hinc proinde usus vocis τομώτερος hoc loco, pro *certo* ac *rite deciso*; qualia nempe vulgo habita Apollinis hujus Pythii seu Δαφνηφόρου oracula; & de quibus proinde dicit Euripides eo versu, qui e Plutarcho adducitur de Pythio Oracul. pag. 407. & qui ita, ut metri ratio habeatur, constituendus,

Χρὴ Φοῖβον ἀνθρώποις θεμιστεύειν μόνον,

Oportet Apollinem solum hominibus vaticinari.

Haud tamen mirum, quod *certiores* hic dicuntur eaedem hujus Dei, quam si jam e *tripode illo laureato* seu fatidico, prolatae forent voces, seu τομώτερον ἢ ἀπὸ Δάφνης. Quam in rem, ut alia nunc mittam, praeclarus apud Jamblichum locus, ubi totum hoc vaticinii seu θεοφορίας, sicut ibidem & alibi ab eo vocatur, opus a Deo solo, non ab aliis organis pendere agnoscit, additque de Myster. Sect. III. c. VII. τὸ δὲ πᾶν ἔργον τῆς μαντείας δι' αὐτοῦ πληροῖ, καὶ ἀμιγῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφῃρημένος, οὔτε ψυχῆς κινουμένης οὐδ' ὁτιοῦν, οὔτε σώματος, ἐνεργεῖ καθ' αὐτόν· ὅθεν δὴ καὶ ΑΨΕΥΔΩΣ γίνονται τὰ ΜΑΝΤΕΙΑ, τὰ οὕτως, ὡς λέγω, κατορθούμενα, *qui totum autem vaticinii opus per se praestat, & pure separatimque ab aliis omnibus, anima utique neque corpore ad id se moventibus, per se operatur. Unde etiam haud* MENDACIA *sunt* VATICINIA *ad hunc modum constituta.*

Vs. 96. κακογλώσσοιο γυναικὸς] Unde de eadem Tantalide, seu hac Niobe Tantali filia, Ovidius Metam. l. VI. vs. 213.

& exhibuit linguam scelerata paternam.

Vs. 98. εὐαγέων δὲ καὶ εὐαγέεσσι μελοίμην] Non accedo H. Stephano, qui voci εὐαγέων subaudiendum hic putat υἱοῖς, quasi dixerit Poëta, *curae sim iis, quorum Patres sancti fuerunt, & qui sancti sunt ipsi*, seu quod inde expressit Vulcanius, *puri ex puris me numina curent*. Apollinis nempe adhuc in Latonae utero jacentis sunt haec verba, quibus, ubi gravia Thebanis, ob repulsam ab eorum sedibus praegnantem Latonam, ut impiis fuisset ominatus, addit postremo, *ipse autem, sicut sanctus sum, sanctis etiam sim curae*. εὐαγέων nempe ibi non plurale ab εὐαγὴς, sed particip. a verbo εὐαγέω, *sanctus* seu *pius sum*. Immo cui geminus omnino, optimus proinde hujus loci Interpres, apud coaevum

nostro

Digitized by Google

noſtro Battiadae Simichidem occurrit locus Idyll. XXXVI. vſ. 30. ubi poſt diſcerptum a Thebanis mulieribus impium ac infelicem Pentheum, addit continuo Poëta,

Αὐτὸς εὐαγέοιμι, καὶ εὐαγέεσσιν ἅδοιμι,

Ipſe vero ſanctus fiam, & ſanctis ſeu *ſancte agentibus placeam.*

Ita caeteroquin de Coryciis Nymphis, hunc Apollinem Hymno & chorea celebrantibus, ait alius e Pleiade itidem Poëta Argon. l. II. vſ. 717. λοιβαῖς εὐαγέεσσιν ἐπώμοσαν, *inter puras libationes conjurarunt*, & ſicuti εὐαγίως pro *ſancte* ſeu *caſte* dixerat paullo ante vſ. 701. Quod vero ad Juliani Caeſares olim monui, male ibi εὐαγὴς pro ἐναγὴς, *ſanctus* nempe pro *impio* ſeu *ſcelerato* legi, id alibi etiam haud ſemel, aut viciſſim, ἐναγὴς nempe pro εὐαγὴς, obvio utique in iis errore ν pro υ, aut contra factum. Sic apud Sophoclem Oedip. Tyr. vſ. 670. ubi male τὸν ἐναγῆ φίλον in accuratiſſimis etiam editionibus legas, pro εὐαγῆ, *innocentem*, *purum*, & ſicuti ad eum Critici ejuſdem dramatis vſ. 941. λόγον εὐαγῆ, notant, ἤγουν ἁγνὸν καὶ ἱερόν· ἐναντίον δὲ τῷ εὐαγεῖ τὸ ἐναγές. Simile etiam mendum in Pſello de Daemon. p. 5. eluit doctiſſimus Gaulminus, ubi nempe pro εὐαγεῖς λόγους, de ſermonibus *impiis*, ἐναγεῖς legendum monuit.

Vſ. 100. Ἀχαιιάδες] Non *Archivae* hic ſeu *Graecae* in genere *mulieres*, aut vero *Argivae*, ſicuti Ἀχαιιάδες vocantur ſequenti Hymno in Lav. Palladis vſ. 12. aut apud Theocritum Idyll. XVIII. vſ. 20. & Idyll. XXIV. vſ. 74. ſed *Achajae* ita ſpeciatim appellatae *urbes*. Dictum vero paullo ante ad vſ. 73. de *Achaja*, tanquam littorali ab Iſthmo Peloponneſi parte, indeque prius *Aegialea*, juxta Plinium, Pauſaniam, aliosque appellata. De qua proinde, eaque tanquam ab *Achaeo*, Xuthi juxta Ionem filio, denominata, dixit Euripides Ion. vſ. 1591. &c.

Κατ' αἶαν Πελοπίαν γ' ὁ δεύτερος
ΑΧΑΙΟΣ, ὃς ΓΗΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ *Ῥίου πέλας*
Τύραννος ἔσται, κἀπισημανθήσεται,
Κείνου κεκλῆσθαι λαὸς ὄνομ' ἐπώνυμος.
In terra autem Pelopia alter filius
ACHAEUS, *qui* MARITIMAE TERRAE
Dominus erit, & gloriabitur Populus,
Se de illius nomine cognominem appellari.

In eodem vero tractu *ſitae*, ſeu ad ſinum Corinthiacum, duae illae *Achaicae*, quae hic a Poëta dicuntur, *urbes*, *Helice* ut continuo addit, & aliquantum a Mari remotior *Bura*; & quae ideo, quod ſimili fato eodemque tempore, qua de re mox, abſorptae fuerint, conjungi etiam ſolent apud antiquos Auctores, quasque itidem ut hic Ἀχαιιάδες πόληας Callimachus, *Achaidas urbes* dixit Ovidius Metam. l. XV. vſ. 293.

Si quaeras Helicen & Burim, ACHAIDAS URBES,
Invenies ſub aquis

Unde

Unde etiam de *Helice* Theocritus Idyll. xxv. vſ. 165.

Ἐνθάδ' Ἀχαιὸς ἀνὴρ, Ἑλίκης ἐξ ἀγχιάλοιο,

Huc vir Achivus ex Helice maritima;

& mox vſ. 180. Οὐξ Ἑλίκηθεν Ἀχαιὸς, *ille ex Helice Achaeus* ſeu *Achivus*; ne Herodotum praeterea, Polybium, Strabonem, Diodorum, aliosque huc advocem, e quibus conſtat eam celeberrimam quondam Ionum in Peloponneſo, ubi poſtea *Achaei*, ſedem, ac ubi etiam primum celebrata fuerint Panionia, extitiſſe. Hinc *Ioniae* primum, antequam *Achajae* dictae, eaedem urbes, uti e Diodoro conſtat l. xv. p. 364. Unde ſequutis aetatibus, juſſu Apollinis, a Ionibus Aſiaticis petita, quamquam fruſtra, ab hiſce *Achaicis* dictis tum urbibus *Helice* & *Bura*, tanquam a Metropolibus, ſeu, ut Salluſtius loquitur, *originibus ſuis* Deorum ſimulacra. Neque hiſce obſtat, ut hoc addam, quod de eodem utriusque *urbis Achaicae* caſu agens Ammianus l. xvii. c. vii. dicat & in *Criſſaeo ſinu Helice & Bura* &c. Idem enim *Criſſaeus* ſinus aut *Cirrhaeus* quandoque dictus, qui alias Corinthiacus a *Criſſa* nempe & *Cirrha* oppidis quondam, ut de iis Strabo l. ix. p. 418. in adverſo Phocidos latere ſitis, atque ita *Achajae* proprie ante dictae, ac in ea *Helicae* huic & *Burae*, quamquam iſtae aliquantum a mari diſſitae, oppoſitis.

Vſ. 101. Ἑλίκη τε Ποσειδάωνος ἑταίρη] Imperite in Scholiis, Boeotiae haec urbs dicitur, quae *Achajae* erat, littoralis illius ad ſinum Corinthiacum Peloponneſi, indeque ἀγχίαλος etiam ſeu *maritima*, adducto paullo ante apud Theocritum loco Id. xxv. vſ. 165. dicta, eaque primaria quondam & maxime celebrata illius tractus civitas. Nempe Ἑλίκη ibi a Grammaticis ad hunc Battiadae locum, cum Ἑλικὼν, notiſſimo Boeotiae monte, confuſa, indeque potiſſimum, ut videtur, quod *amica Neptuno* dicatur hic eadem *Helice*, quippe ab ea Ἑλικώνιος, ut pridem apud vatum Patrem Iliad. Ε. vſ. 404. fuit appellatus, Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα, *Heliconium circum Regem*, ſeu ad Neptuni in *Helice* aram. Cautius enim ibi veteres Critici, qui ab illa Achajae Ἑλίκῃ rectius, quam a Boeotiae monte *Helicone*, eundem Neptunum ita dictum tradunt. Certe ab ipſo Poëta alibi, eadem *Helice* inter urbes Neptuno ſacras recenſetur Iliad. Θ. vſ. 204. & in brevi Hymno praeterea, qui vulgo eidem cum aliis id genus tribuitur in Neptunum; prout nempe ibi Ἑλίκην τε, pro Ἑλικῶνα erudite jam legendum vidit doctiſſimus Holſtenius. Hinc juxta Herodotum l. i. c. xlviii. Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ, *Neptuno Heliconio*, ſacer ille ad Mycalen locus Panionium dictus, ubi nempe ſolemnis Ionum Panegyris & Neptuni cultus, eo nempe delatus ex hac *Helice*, Ionum primum, ut paullo ante dictum, in ea Peloponneſi parte, quae *Achaicae* poſtea nomen obtinuit, ſede. Neque tamen prohibuit ſolemnis ποντίω hujus Dei in ea urbe *Helice* cultus, de quo inſuper apud Polybium, Strabonem, Pauſaniam, aliosque facta occurrit mentio; quin eadem urbs, non

ob

Digitized by Google

ob ſpretam quidem, quod hic ab ea factum dicitur, Latonam, ſed ob violatos in Neptuni aede Ionum ex Aſia ſupplices, tota fuerit, implacabili ſcilicet ejusdem Dei ira, continuo abſorpta. Idque, juxta Ammianum dicto jam ante loco l. XVII. c. VII. eo terrae motus genere, quod *chasmatian* appellatum ibidem tradit, *chasmatiae, qui grandiore motu, patefactis ſubito voratrinis terrarum partes abſorbent* &c. ut in *Criſſaeo*, quod addit, *ſinu Helice & Bura.* Et ubi proinde Ammianus ante oculos habuiſſe videtur illud Auctoris de Mundo cap. IV. *χάσματά τε τῆς γῆς, θαλάσσης, καὶ κυμάτων ἐκδρομαὶ, ποτὲ μὲν ἀνταναχοπὴν ἔχουσαι, ποτὲ δὲ πρόωσιν μόνην, ὥσπερ ἱστορεῖται περὶ* ΕΛΙΚΗΝ ΤΕ καὶ ΒΟΥΡΑΝ, *hiatus enim fiunt maris & receſſus ſaepenumero, & fluctuum irruptiones; quandoque cum repercuſſione, quandoque cum ſolo impetu; ſicuti contigiſſe traditur circa* HELICEN & BURAM. Quibus gemina de utraque hac urbe fluctibus intumeſcentibus merſa, refert Diodorus l. XV. p. 364. ac haud uno loco Seneca Natural. Quaeſt. l. VI. c. XXIII. ubi etiam a Calliſthene traditum refert, *quemadmodum Helice Burisque merſae ſunt, quis illas caſus in mare, vel in illas mare immiſerit.* Unde etiam *χάσματα καὶ καταπόσεις χωρίων, hiatus & abſorptiones locorum*, nominatim de illo terrae motus genere, quo *Bura* deleta eſt, dixit Strabo l. I. p. 54. Idem tamen alibi ita hanc cladem *Burae* ſimul ac *Helices* diſtinguit l. VIII. p. 686. *Βοῦρα δὲ καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δὲ ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη, Bura autem & Helice, altera hiatu; altera fluctibus eſt deleta.* Pauſanias vero non eodem terrae motus genere, ut ibi Interpres, ſed eodem tempore utrique illi urbi id contigiſſe narrat, ut ambae fuerint deletae lib. VII. p. 449. *Ὅτε δὲ Ἑλίκην ἐποίησεν ἄδηλον ἐξ ἀνθρώπων ὁ Θεὸς, τότε καὶ Βοῦραν σεισμὸς ἐπέλαβεν ἰσχυρὸς, quando autem Helicen ex hominum conſpectu ſuſtulit Deus, tunc etiam Buram ingens terrae motus perculit.* Cui tamen, uti & Diodoro, qui utriusque illius urbis Achaicae, quae ambae funditus ſint deletae, cladem, ad idem tempus, iratumque ambabus eandem ob cauſſam Neptunum, dicto jam apud eum loco itidem refert, aperte repugnat, haud paullo antiquior, Achaeus praeterea & graviſſimus Auctor Polybius. Is enim lib. II. p. 128. ubi mutatae apud Achaeos Reipublicae formae, & inductae in duodecim, quas ibidem enumerat, urbes, ac inter eas *Buram*, democratiae meminit, addit, ἃς ΕΤΙ ΚΑΙ ΝΥΝ *συμβαίνει* ΔΙΑΜΕΝΕΙΝ, *πλὴν Ὠλένου καὶ* ΕΛΙΚΗΣ *τῆς πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ὑπὸ τῆς θαλάττης καταποθείσης, quae* NUNC QUOQUE SUPERSUNT, *praeter Olenum &* HELICEN, *quam ante cladem Leuctricam mare hauſit.* Quum autem illa Leuctrica pugna referatur ad annum II. aut, juxta alios, IV. Olympiadis CII. Polybii autem hiſtoria pertingat ad tertium aut quartum annum Olympiadis CLVIII. inde magnum utique inter infelix utriusque illius Achaicae urbis fatum, ultra nempe annos ducentos & viginti quatuor, aut quinque, intervallum

relinquitur. Adeo ut hoc unum dici hic possit, factum forte, ut eodem tempore, quo *Helice* funditus est absorpta, terrae motu conquassata sit *Bura*, nec tum tamen, quod alia aetate eidem contigerit, penitus illo hiatu, qui χασματίας, ut vidimus, dictus, deleta. Factum vero sequutis aetatibus, ut utriusque illius Achaicae urbis, quo eaedem etsi diversis adeo temporibus plane sunt absorptae, haud dissimile alioquin excidium, ob locorum viciniam sit ab Auctoribus in notatione temporum minus accuratis, aut ab iis remotioribus, confusum. Hinc etiam apud Philostratum in Heroicis p. 719. dicitur metuisse ibi confabulantem cum Phoenice vinitorem, ne simili cum *Bura* ac *Helice* fato, quaedam Thessaliae civitates submergerentur, τὴν μὲν γὰρ καταδῦναι φησί, τὴν δὲ ἂν ῥαγῆναι, *hanc enim* (seu Helicen) *fuisse submersam, illam vero*, Buram, *corruisse*. Quae ideo obiter hic tango, quod & hic earundem Achaicarum urbium fiat mentio, quarum prior seu *Helice*, uti ex iis, quae modo e Polybio adtulimus, liquet, aevo Callimachi dudum erat mari mersa; altera autem seu *Bura*, multis adhuc post annis, seu ultra seculum, eidem Battiadae, juxta Polybium, fuit superstes; ac praeterea ad adductum Ammiani de iisdem urbibus locum, quasi nempe earum clades uno eodemque terrae motus genere χασματία dicto, contigisset, indicta reliquerint eruditi ejus Interpretes. Adde autem hinc Josephum de Hierosolymis, ob summam incolarum impietatem, ubi ab ea urbe evertenda supersedissent adhuc Romani, dicentem, fore, Ἁλωσ. l. vi. c. xvi. ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ χάσματος, ἢ κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν; *aut hiatu absorptam, aut fluctibus mersam iri civitatem*. Qua occasione etiam obiter emendandus in voce Χάσματος Hesychius, Χάσμα, στόμα, ἢ σχίσμα γῆς ἢ θαλάσσης. χάσμημα θηρός, ὄφις θηρός, ἢ πρόσωπον. quae alioquin confusa aut hiulca ibidem hactenus leguntur, & quibus sanandis minus feliciter medicas adtulerunt manus viri docti. Posterius, & quod ibi emendo, χάσμημα θηρὸς &c. respicit ad Comici locum Avib. p. 544.

Ἀπόλλον ἀποτρόπαιε τοῦ χασμήματος.

ubi veteres Critici, τοῦ χασμήματος, ἐπεὶ πρόσωπον ὄρνεου ἐποίησεν ὁ ὑποκριτής, ἔχοντος τὸ ῥάμφος κεχηνός, διὰ τοῦτο εἶπεν χασμήματος.

Vs. 102. Βοῦρά τε, Δεξαμενοῖο βοόστασις] De *Burae* hujus situ, & haud dissimili juxta *Helicen* clade, jam actum ad superiorem versum. Eadem *Buris* etiam appellata cum apud Ovidium, dicto ante loco, & sicuti constanter in veteribus ejus libris legi testatur ibidem magnum Latinarum Musarum decus, nobisque, dum fata sinebant, veteri amicitia conjunctus, Nic. Heinsius, tum apud Senecam aliquoties, ut idem observat, Natur. Quaest. l. vi. c. xxiii. &c. In antiquariis vero Pyrrhi Ligorii, quas olim Romae in Bibliotheca Christinae Augustae excutere mihi licuit, Collectionibus, exstabant aliqui descripti veteres hujus urbis nummi, & quos inde etiam memorat ad Stephanum Cl. Holstenius.

nius. Ille autem ex iisdem nummis, qui caput Herculis ejusque solita exhibet insignia; ad eundem Deum Βουραϊκοῦ nomine ibi a loco appellatum, teste Pausania l. VII. p. 449. & cujus consulebatur Oraculum, referri continuo debet. Quod vero hic *Dexameni* βοόστασις seu *boarium stabulum* exstitisse eadem urbs traditur, id de Centauro ita appellato, cujus armenta ibidem adservarentur, dici, observarunt Scholia ad hunc locum. Eadem etiam leguntur, adducto quoque, quamquam sine Auctoris nomine, hoc Callimachi versu apud Etymologum, in voce hujus urbis Βοῦρα, nisi quod ibi non *Dexamenus*, sed *Hexadius* vocetur idem Centaurus, Βοῦρα πόλις τῆς Ἀχαΐας, ἣν ᾤκισεν Ἑξάδιος ὁ Κένταυρος· καὶ ἐκεῖ αὐτοῦ ΤΑ ΒΟΥΣΤΑΣΙΑ ἐφυλάττετο· διὸ καὶ Βοῦρα ὠνομάσθη, ἀπὸ τοῦ τὰς βοῦς ὁρεῖν, ὅ ἐστι φυλάττειν· Βοῦρά τε Δεξαμένοιο &c. *Bura urbs Achajae, quam inhabitavit Hexadius Centaurus, & cujus ibi boum stabula servabantur; unde etiam Bura dicta a boum custodia*, (βοῦς ὁρεῖν) addito simul hoc Callimachi versu, Βοῦρά τε &c. Ubi proinde in superioribus Etymologi verbis, Δεξαμενὸς pro Ἑξάδιος legendum etiam liquet; quum uno hujus Callimachi testimonio res haec tota ibi adstruatur: neque illius *Hexadii*, quod equidem sciam, alibi facta occurrat mentio. E scribendi autem compendio, maxime in propriis vocibus, in antiquis codicibus obvio, factum videtur, ut Δεξαμενὸς in Ἑξάδιος librariorum errore aut incogitantia, seu quatuor primarum litterarum Δεξα. in Ἑξαδ. mutatione iis haud insolita, transierit. Accedit, quod in eodem Achajae tractu, non Centaurus quidem, sed Oleni Rex legatur apud veteres Auctores ac Mythographos imprimis, *Dexamenus*, qui Herculem hospitio exceperit, idemque Dejanirae, juxta Hyginum Fab. XXXI. & XXXIII. ac Lactantium ad Statii Thebaid. l. V. vs. 263. aut Hippodamiae, juxta Diodorum in rebus Herculis l. IV. p. 238. aut vero Mnesimachus, juxta Apollodorum l. II. c. IV. fuerit parens. Unde opportune adducto Diodori loco, quod jam ad Hyginum monuit eruditus ejus editor Th. Munckerus; tum in Pausania l. VII. p. 431. de hoc *Dexameno* Oleni Rege agi, animadvertit ac legendum vidit doctissimus Palmerius. Οἰνιάδης vero idem *Dexamenus* hic a Callimacho dicitur, tanquam ex *Oenei* liberis seu posteris; quamquam ille inter ejusdem *Oenei*, quos recensent Apollodorus l. I. c. VIII. ac Antonius Liberalis c. II. filios, relatus non occurrat; Dejanira autem inter ejusdem *Oenei*, sicuti praeterea apud Sophoclem in Trachinia, non vero *Dexameni* filias, ab iisdem referatur. Haud procul vero Oleno, ubi Rex fuisse traditur *Dexamenus*, sita, de qua hic agitur, *Bura*, ac ubi βοόστασις seu *boarium* ejusdem *stabulum* exstitisse hic dicitur; immo unde juxta Etymologum, uti vidimus, urbs illa nomen scilicet fuerit nacta. Βοόστασις proinde haec *Bura*, haud aliter ac Mycenas prius opulentas, postea desertas & βουστάσιον evasisse, tradit Olympiodorus Meteorol. l. II. p. 25. ed. Graecae. Βουστάθμια

Digitized by Google

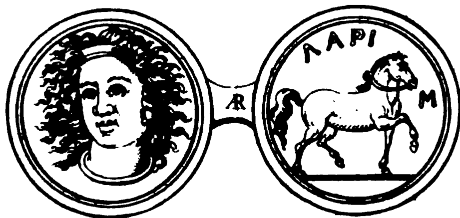
σταθμὰ vero & βουστάθμους dixit Euripides Helen. vſ. 29. & 363. non de *boum*, ſed de *pecorum ſtabulis*, circa quae nempe verſabatur paſtor Paris, dictus itidem ſubinde ὁ βούτας, ut ab Euripide Hecub. vſ. 646. & βοτὴρ Androm. vſ. 280. ac a Theocrito Idyll. XXVII. vſ. 1. βουκόλος, quomodo βουκόλοι, ut notum, & qua de re jam ſupra, in genere de *paſtoribus*, ſeu aliarum praeter boves pecudum cuſtodibus ſubinde dicti, ac unde Criticorum ad eundem Euripidis Andromachae locum gloſſa, βουκόλοι, κοινῶς οἱ νομεῖς, ἀπὸ τοῦ ἐπιφανεστέρου ζώου, *bubulci communiter paſtores, a praeſtantiore animali*. Unde βουστάσιον, de aliorum etiam animalium praeter boves, *ſtabulo* dictum, ut apud Chryſoſtomum Hom. in Matth. LXXXVIII. p. 542. T. II. ed. Savil. βουστασίου καὶ ἐπαύλεων ὄνων καὶ καμήλων, *ſtabuli ac mandrae aſinorum & camelorum*. Quamquam Paridem quod adtinet, in antiquis ſubinde monumentis, ſicuti in veteri gemma Cimeliarchii hujus Electoralis, caelatae occurrunt tres Deae coram hoc judice, circa eum vero bos & ovis. De vero caeteroquin *boum ſtabulo* ea vox βούστασις a Laërtio adhibita, ubi Heraclitus morbo aquae intercutis laborans, ſe ipſum in *boum ſtabulo incluſiſſe* dicitur, αὐτὸς εἰς βούστασιν κατορύξας l. IX. p. 234. ed. Lond. Βουαύλια vero pro *ſtabulis* dixit vetus Argonauticorum ſcriptor vſ. 436. nempe βουαύλια Κενταύροιο, *ſtabula Centauri* Chironis.

Vſ. 104. Καὶ μεγάλη Λάρισσα] Quae nempe *caput Theſſaliae* a Livio dicitur l. XLII. c. XLVII. a Scymno Chio in Periegeſi p. 25. εὐτυχεστάτη πόλις, *feliciſſima urbs*, & per quam, ut addit, labitur magnus fluvius Peneus; a Philoſtrato autem, πόλις εὖ πράττουσα ἐν Θετταλοῖς, *urbs florens apud Theſſalos*, de Vit. Soph. p. 610. Neque proinde βούστασις, juxta dictam modo *Buram*, ſed ἱπποτρόφος potius ſeu πωλοτρόφος, *equorum altrix*, ſicuti Theſſalia in genere dicta Anth. l. I. c. XXXIII. Ep. XIV. Quamquam Theſſalicos etiam boves in pretio olim fuiſſe, liqueat ex iis, quae de Iphicli bobus a Neleo, e Theſſalia in Graeciam adductis tradit Pauſanias lib. IV. pag. 285. immo quod eadem Theſſalia in genere, πάμπαν ἐΰρρηνός τε καὶ εὔβοτος, *prorſus abundans pecoribus & paſcuis*, dicatur apud Apollonium Rh. l. III. vſ. 1085. Εὔιππον vero ſeu *equis praeſtantibus* feracem, indeque potiſſimum nobilitatam, campeſtrem quippe regionem, Theſſaliam, conſtat; ac ideo equeſtribus dimicationibus, quod ait Julianus Imper. Orat. II. p. 117. maxime aptam olim habitam; ac ubi inſuper ars equos domandi primum fuerit reperta: quae ſingula a priſcis Auctoribus (& quibus adnumerandus Plato de Legib. l. I. p. 625. ac Themiſtius Orat. XXV. p. 335. ult. edit.) ſunt abunde litteris conſignata. Quod praeterea ex antiquis Theſſalorum nummis, cum ſignato paſſim in iis equo, luculenter adſtruitur. Hinc veteres etiam, iique inſignes hujus *Lariſſae* nummi, in quibus equus decurrens, aut etiam paſcens cernitur; & quod obiter addo, in quibus cum uno σ nempe ΛΑΡΙΣΑ & ΛΑ-

ΡΙ-

Digitized by Google

ΡΙΣΑΙΩΝ efferri vulgo, loci nempe ac gentile nomen, consuevit. Id quod jam ab eruditissimo Holstenio ad Stephanum monitum video, ac in pluribus insuper quos versavi saepius in praeclaris Cimeliarchiis, urbis illius nummis, observare mihi contigit: prout etiam Λαρισαῖος nonnunquam legitur in veterum libris, sicut apud Pausaniam lib. x. p. 622. & de quo loco paullo post. Inter Mediceos tamen hujus urbis nummos, unus exstat; in quo equus itidem pascens cernitur, cum inscr. ΛΑΡΙΣΣΕΩΝ, nempe juxta aliud ejusdem urbis gentile, quod in eadem ὁ Ἐθνικογράφος quoque observat, Λαρισσεὺς, & quomodo *Larissentes*, ut jam ad ipsum Stephanum monuit vir doctus, dixit Livius lib. xxxi. cap. xxxi. Haud aliter nempe, & quod alibi pridem cum ex eodem Stephano, tum ex ipsa veteri nummorum penu illustravimus a desinente similiter, ut Λαρίσσα, urbis nomine Ἔδεσσα, ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ & ΕΔΕΣΣΕΩΝ in iis legitur: dum nempe alia Ἐθνικὰ κατὰ τόπον seu κατὰ ἐπιχώριον, alia κατὰ τέχνην, ratione loci, aut juxta analogiam formata observat haud semel idem Stephanus. Neque tamen Λαρίσσιος dictum quoque *Larissae* gentile, statuere debuit dictus Stephani Enarrator Berkelius, idque e corrupto Strabonis loco, ubi lib. IX. p. 440. ὁ Λαρίσσιος Ζεὺς, nempe pro Λαρισσαῖος, quomodo ille alibi ab eodem Geographo, quod non fugit Cl. Holstenium, dicitur lib. xvi. p. 649. ac praeterea, ut hoc addam, a Pausania lib. II. p. 128. non quidem ubi *Larissae* hujus Thessalicae, sed Arcis apud Argos *Larissae* itidem dictae, fit ab eo mentio. Plures enim *Larissas* exstitisse abunde ex eodem Pausania & Apollonii Enarratoribus ad lib. I. vers. 40. qui tres recensent, constat, ac praeterea e Strabone, Plinio, Stephano, qui plures adhuc enumerat, ac unde etiam haud unum gentile ab iisdem formari potuit; sicut pro vario urbium, quae eodem nomine sunt appellatae, situ, varia inde exstitisse earundem Gentilia, in Εὐκάρπεια, cum Phrygiae, tum Siciliae oppido, ac alibi observat Stephanus. Exstat vero antiquus & eximius *Larissae* in hac Electorali Gaza nummus, qui hinc signatum exhibet Apollinis caput, spiris veluti serpentis, in occisi nempe ab eo Pythonis, *Thessalici*, uti antea e Luciano vidimus, *serpentis* memoriam; illinc equum non pascentem jam, sed decurrentem, cum inscr. ΛΑΡΙΣ. h. e. ut in aliis nummis, ΛΑΡΙΣΣΑΙΩΝ, vel etiam ut in nummo Mediceo, ΛΑΡΙΣΣΕΩΝ,

Et

Et quamquam plures darentur, ut modo dixi, *Larissae*, ac Apollinis *Larissini*, nempe *Larissae*, quae in Troade apud Strabonem lib. XIII. p. 620. fiat mentio; haud dubium tamen ex eo hujus nummi typo, spectare illum ad nobilem Thessaliae ad Peneum urbem, ad quam hic quoque respicit Callimachus; & prout non Palladis solum, sed laureatum Apollinis caput haud semel occurrit in nummis a Communi Thessalorum cum inscr. ΘΕΣΣΑΛΙΩΝ percussis. Hanc autem *Larissam*, quam, etsi alia adhuc daretur in Thessalia, * juxta Pausaniam lib. II. p. 128. maritima *Larissa*, tanquam in eadem gente celebratissimam, Λάρισσαν τὴν ἐν Θετταλίᾳ vocat Theophrastus de Causs. Pl. lib. V. cap. X. eandem esse cum illa Thessaliae urbe, quam Ἄργισσαν vocat Homerus nempe Iliad. B. v. 738. notant Graeci Apollonii dicto jam loco Interpretes, eamque ab Acrisio, quod tradit etiam Stephanus, conditam. Etsi non cunas quidem, sed Acrisii sepulcrum, in hac *Larissa* Thessalica exstare tradit Theodoritus Serm. VIII. de Martyr. p. 598. T. IV. Καὶ ἐν Λαρίσσῃ τῇ Θετταλικῇ πάλαι, ἐν τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς τὸν Ἀκρίσιον τεθάφθαι, *&* *in Larissa Thessalica pridem in Palladis templo Acrisium esse sepultum.* Quod tangit etiam Cyrillus adv. Julianum lib. X. pag. 342. sed ita, ut id non huic Larissae ad Peneum, seu Thessalicae, sed Argivorum Arci, *Larissae* etiam, ut aliunde, Strabone, puta, Pausania, Stephano, Apollonii Enarratoribus constat, appellatae, haud obscure tribuat, ἐν Λαρίσσῃ τῇ ἀκροπόλει τάφος ἐστὶν Ἀκρισίου, *in Arce Larissae sepulcrum est Acrisii.* Verum quamquam id inde etiam adstrui videretur, & Cyrillo hic forte imposuit, quod Argivorum Rex fuerit idem Acrisius, non in hac tamen apud Argos *Larissa*, sed in Thessalica ad Peneum, ad quem ille Argis concesserat, a Perseo, e Danaë filia nepote, disco caesus dicitur apud Pausaniam lib. II. pag. 112. ac proinde ibidem, juxta Theodoritum, sepultus. Neque etiam ubi *Larissam* Argivorum arcem, eorumque in eadem memorabilia, tangit Pausanias lib. II. pag. 128. ulla, quod ab eo praeteritum haud foret, qui caeteroquin ejusdem Acrisii, ut modo dictum, in Argivorum rebus meminit, illius, qui ibi conditus fuerit, sepulcri fit mentio. Nomen vero huic *Larissae* Thessalicae, a *Larissa* Pelasgi filia inditum, tradit juxta Apollonii Enarratores, Hellanicus, & quod de Arce *Larissa* refert, itidem p. 128. Pausanias.

Ibid. Χειρωνίδες ἄκραι.] De monte Pelio hoc dici, in quo habitaret Centaurus Chiron, monent Graeca ad hunc locum Scholia. Haud male vero vocem ἄκραι hic substantive sumi, eaque denotari *juga* seu *cacumina*, notavit H. Stephanus; quomodo nempe ἄκραι Graecis passim pro *arcibus* seu locis, quae in clivis seu jugis montium posita dici consueverant; ac unde ἄκραι εἰναλίαι, *arces maritimae*, vocantur ab Euripide Cyclop. v. 317. Tales autem hae Χειρωνίδες ἄκραι, seu *Chironis* habitatio in quodam Pelii montis jugo ad mare, ut liquet ex Orpheo seu vetusto Ar-

Argonauticorum Scriptore, a quo dicuntur illi Minyae Heroës ad littus ibi adpulsi, eosque tum adfatus Peleus vs. 375. nempe

ἀθρεῖτε σκοπιῆς πρέχοντα κολωνὸν
Μέσσῳ ἐνὶ πρηῶνι κατάσκιον, ἔνθάδε Χείρων,
videtis speculae eminentem verticem
Medio in cacumine umbrosum; illic Chiron habitabat &c.

Ab illis autem Ἄκραις dicti dii Ἀκραῖοι, ceu qui in *Arcibus* illis culti, quorum obvia non apud Auctores solum veteres, sed in nummis etiam antiquis, & qua de re jam obiter a nobis actum supra ad vs. 70. & antea ad vs. 82. Hym. in Jovem ac agetur adhuc alibi, σὺν θεῷ, opportunius.

Vs. 105. Πηνειὸς ἑλισσόμενος διὰ Τεμπέων] Adducitur hic versus in Scholiis ad Pindari Pythia Od. IV. p. 248. Trita vero omnia, quae in iisdem, & alibi apud Herodotum, Diodorum, Strabonem, Senecam, & Poëtas, Ovidium, Senecam Tragicum Hercul. Fur. vs. 285. &c. Claudianum de Raptu Proserpinae l. II. vs. 179. de abrupto Neptuni scilicet tridente (aut quod Herculi alii ex iis tribuunt) h. e. terrae motu, ab Olympo Ossa: atque ita *stagnanti* antea, uti de eodem loquuntur Auctores, *Peneo*, aditu in mare per amoena illa *Tempe*, seu mediam inter dissectos eos montes convallem, patefacto. Quomodo etiam in veteri tabula depictam totam hujus rei scenam describit Philostratus Icon. l. II. p. 800. nempe juxta Ovidium Metam. l. I. vs. 569.

vocant Tempe, per quae Peneus ab imo
Effusus Pindo, spumosis volvitur undis.

Quae tangit etiam ac illustrat dicto paullo ante loco Theophrastus, nempe de Caus. Pl. l. V. c. XX. ubi apud hanc Thessaliae urbem Larissam prius campis aqua stagnante (hujus scilicet *Penei*, ad quem eadem erat sita) repletis, aërem crassum & calidiorem ait exstitisse; postea vero quum educta esset eadem aqua & consistere prohibita, frigidiorem ibi regionem & congelationes frequentes visas. Unde Aristides Gratul. in Smyrn. p. 474. ait Thessaliae dici Neptunum humaniter concessisse τὴν διασφάγα ποιήσας τῶν Τεμπῶν ἕνεκα τῷ Πηνειῷ, *facto propter Tempe Peneo flumini hiatu*: sicuti nempe eadem voce διασφάγος usus est Herodotus l. III. c. CXVII. ad denotandum Acis, Asiae fluvii, per intercisos itidem seu avulsos a se invicem montes labentis cursum, & praeterea διασφάγα pro *hiatu* adhibuit Lycophron vs. 1062. Hinc vero eadem Πηνειῶ καλὰ Τέμπεα, *Penei pulcra Tempe*, vocat Theocritus in primo Idyllio, aut *convallibus* flumina delectari dicuntur apud Philostratum Epist. 893. ubi ait, quod mare Insulis gaudeat, οἱ δὲ ποταμοὶ Τέμπεσι, *fluvii autem convallibus*. Immo unde idem *Peneus*, ob abruptum nempe ab Olympo Ossam, Ἀράξης non solum, juxta Strabonem, Stephanum & Eustathium ad Dionysium dictus, sed praeterea, ut postremus ibidem notat p. 98. Σαλαβρίας, eadem nempe, ut observo de

Digitized by Google

caussa, ob patefactam nempe huic Peneo per dissectos illos montes, Neptuni tridente, seu terrae motu, effluendi portam, ut nominatim ea de re dicto antea loco pag. 800. Philostratus, ῥήξει γὰρ ὁ Ποσειδῶν τῇ τριαίνῃ τὰ ὄρη καὶ ΠΥΛΑΣ τῷ ποταμῷ ἐργάσεται, *Neptunus igitur tridente scindet montes*, PORTASQUE *flumini Peneo efficiet.* Hesychius autem, Σαλάβαι, (forte Σαλάβαι) θυρῶν ὀπαὶ, *januarum foramina.* Unde facta proinde vox ea Σαλαμβρίας seu *Salamprias*, quo nomine vocari eundem Peneum tradit Sophianus.

Vs. 107. Πήχεις Ἀμφοτέρους ὀρίγνυσα] Puras nempe manus, dextras simul ac sinistras, ad Deos in periculis tollere soliti etiam Gentiles: Quod officium Diis utriusque sexus Coelestibus praestare jussi, Dodoneo Oraculo Athenienses, teste Demosthene in Midiana p. 392. Θεοῖς Ὀλυμπίοις πάντεσι καὶ πάσαις ὁσίας δεξιὰς καὶ ἀριστερὰς ἀνίσχοντες, *Diis ac Deabus omnibus Olympiis puras dextras ac sinistras manus attollentes.* Unde mos olim Gentilium in rebus trepidis continuo ad simulacra Deorum confugere; ibique eorundem genua, supplicum nempe more, adprehendere; aut protensis ad eadem simulacra manibus, Deos, ut praesentes ibi, pie ac rite venerari; quorum illud simili in facto Thebanarum Virginum, βρετέων ἔχεσθαι, *simulacra tenere*, dixit Aeschyl. Sept. Theb. vs. 97. istud χειροτόνους λιτὰς, h. e. juxta Criticos ibidem, μετὰ χειρῶν τάσεως γινομένας, *cum extensis manibus factas preces*, ejusdem dramatis vs. 179. Quam in rem a Juliano Imp. dicitur apud Cyrillum Alex. lib. II. p. 69. οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐκ ἀνατείνει μὲν εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, εὐχόμενος, *nemo est qui non in coelum manus tendat, cum precatur.* De quo more proinde ait Simplicius ad Aristotelem de Coelo l. I. p. 31. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς νομίζοντες μεστοὺς θεῶν εἶναι, ἐκτείνουσιν εἰς αὐτὰς (lego αὐτοὺς) τὰς χεῖρας, *in sacris enim & templis existimantes, ea Diis esse plena, ad eos manus extendunt.* Hinc Josephus de Tito Imperatore Ἁλωσ. l. VI. c. XIV. καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας, κατεμαρτύρετο τὸν θεὸν, *& extensis manibus, Deum testabatur.* Cujus etiam recepti in sacris Gentilium ritus obvia in antiquis nummis, aliisve prisci aevi monumentis exempla; sicuti, ut alia nunc mittam, in praeclaro illo Colophoniorum nummo Gazae Gallorum Regiae, quo Panionii, seu sacra, ut praefert ipsa nummi inscriptio, *Ionum Communis* solemnia signantur, & cujus icon infra adducetur ad vers. 258. Nemesin alioquin, ut hoc addam, (ut Minervae, de quibus vs. 5. Hym. sequentis, πήχεις seu *lacertos* hic mittam) *cubitum* dextrum, seu πῆχυν ad os attollentem exhibent vulgo antiqui nummi, ac unde explicanda videntur duo vetera Epigrammata l. XXI. & LXXII. Anthol. l. IV. c. XII.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,

Nemesis praedicit cubito ac oris fraeno,

seu *cubito* ejus ad os, obvio illius Deae in nummis schemate, sublato, sicuti mox eandem in rem, ἡ Νέμεσις πῆχυν κατέχει, *Neme-*

Nemesis cubitum cobibeo; quae postrema caeteroquin verba *per normam babeo*, sicuti in priori Epigrammate, πῆχυν itidem per *normam* reddit Latinus Interpres: apertius per *cubitum*, obvium & antiquissimum mensurae apud plerasque gentes nomen ac normam, reddi potuit. Certe quum eadem Nemesis occurrat subinde in praeclaris Graecorum, maxime Smyrnaeorum, quorum tutelaris, quod aliunde constat, exstitit eadem Dea, nummis: eaque non solum dextro cubito ad os seu faciem sublato, sed sceptrum veluti seu bacillum sinistra tenens; eo πῆχυν pro *cubito ad mensurandum* adhibito designari, & id proinde intendisse eorundem Epigrammaton Scriptores, haud abs re liceat statuere. Quod adstruere etiam videtur integrum de eadem Dea, quod ibi legitur, Epigrammation,

Ἡ Νέμεσις ΠΗΧΥΝ κατέχω· τίνος εἵνεκα; λέξεις.
Πᾶσι παραγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ ΤΟ ΜΕΤΡΟΝ,
Nemesis CUBITUM *teneo: cujus caussa? dices.*
Omnibus adnuncio, ne quid supra MENSURAM.

Χαλινὸν vero in adducto paullo ante versu de *oris angulo* seu ore, ad quod dextram intendit Nemesis, juxta Pollucem l. II. c. IV. dici patet; & sicuti in Dionysii Hymno in Nemesin, qui post Aratea Oxonii edita p. 51. ad eandem Deam dicitur,

Ἐπέχεις ἀδάμαντι χαλινῷ,
Inhibes firmissimo oris fraeno,

ἀδάμαντι nempe pro ἀδαμαντινῷ. Sed haec obiter.

Vs. 109. Νύμφαι Θεσσαλίδες, ποταμοῦ γένος] Non hic proinde Ὠκεανῖναι seu *Oceani filiae*, de quibus supra Hym. in Dianam vs. 13. & 62. sed *Penei*, qui nempe Thessaliae fluvius κατ' ἐξοχὴν hic dictus, sicuti apud Catullum Epigr. LXIV. vs. 28. *quos praeter fluminis undas* &c. nempe *Penei*, ut ibidem liquet. Ita quatuor celebrioribus Thessaliae fluviis *Peneo*, *Apidano*, *Pamiso* & *Enipeo*, iisque in unum *Peneum* confluentibus, inde eum ut reliquis potiorem illos ἀνωνύμους, seu *innominatos* effecisse, tradunt Apollonii Enarratores ad l. III. vs. 1084. & quod ab Herodoto, qui idem retulerat lib. VII. c. XXIX. sumptum. Quo spectat etiam illud Lucani l. VI. vs. 371.

Et quisquis pelago per se non cognitus amnis,
Peneo donavit aquas.

Thessalicas autem hasce ad Peneum *Nymphas* invocat quoque, dicto paullo ante apud Theocritum loco, Thyrsis Idyll. I. vs. 66.

πᾶ ποκα Νύμφαι;
Ἢ κατὰ Πηνειῶ καλὰ Τέμπεα;
ubi tandem fuistis Nymphae?
Anne apud Penei pulcra Tempe?

& quarum etiam meminit agens de *Peneo* Ovidius Metam. l. I. vs. 576.

Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.

Eadem insuper a vicina huic *Peneo*, ac *Tempis* palude, *Nessonides* vocantur apud Catullum in Epit. Thetid. vs. 285. *Confestim Peneos adest*, dein

Nessonidum linquens claris celebranda choreis.

Ut mittam *Nympham Peneida*, de Daphne hujus *Penei* scilicet, qua de re jam ante ad vs. 94. filia, ab Ovidio dictam Metam. l. I. vs. 472.

Vs. 110. μέγα χεῦμα] Ob caussam modo dictam, de reliquis Thessaliae fluviis in illum Peneum confluentibus, & qua de re Ovidius Metam. l. II. vs. 577.

Conveniunt illic popularia flumina primum,

ac unde MAGNUM *illum* inde continuo *fieri* dixit Aelianus V. H. l. III. c. I. καὶ ἐργάζονται τὸν Πηνειὸν ἐκεῖνοι ΜΕΓΑΝ. Hinc de eodem Scymnus Chius in Periegesi p. 25.

Πηνειὸς δι' ἧς
ΜΕΓΑΣ διαῤῥεῖ ποταμός,
Peneus, *per quam* (Larissam nempe)
MAGNUS *labitur fluvius*;

ac Naso rursus de eodem d. l. vs. 571. *haec sunt penetralia* MAGNI *amnis.*

Ibid. περιπλέξασθαι γενείῳ,] Juxta pervulgatum veterum morem, ut supplices barbam illius, quem volebant exorare, adprehenderent; sicuti supra Diana adhuc infans Jovis Parentis barbam, quo voti nempe compos continuo fieret, adtrectare adnititur Hym. in eandem vs. 26. Quae, ut tot alia a vatum Parente mutuatus est Callimachus, dicente Iliad. K. vs. 454.

γενείου χειρὶ παχείῃ
Ἀψάμενος λίσσεσθαι,
barbam manu robusta
Tangens adprecaturus.

Barbati autem vulgo majores Fluvii in antiquis nummorum aut lapidum monumentis, neque semper tamen, aut ii tantum, qui in mare, qualis hic Peneus, delabebantur; ut visum nuper praeclaro antiquario in opere de Coloniis Romanorum quae sub Imperatoribus sunt deductae. Ut nunc mittam duos Siculorum fluviorum, qualis *Acragas* & *Hypsas*, quos sub formosi pueri habitu signatos exhibent illorum tractuum & obvia in Parutae Sicilia numismata; ac ut de *Acragante*, seu Agrigentinorum fluvio nominatim id ab Aeliano monitum V. Histor. l. II. c. XXXIII. Qualis etiam *Meles* Smyrnaeorum fluvius depictus itidem in veteri tabula, instar pueri ephebi describitur a Philostrato Icon. l. II. p. 791. χάριεν μὲν ἐν τῆς γραφῆς αὐτὸς ὁ Μέλης &c. καὶ ταρχόμενος εἶδος ἁβρὸν καὶ μειρακιῶδες, *venustas autem illius picturae ipse Meles delicatam ac puerilem prae se ferens speciem.* A quo tamen diversus abit idem *Meles* in priscis Smyrnaeorum nummis, in quibus conspicitur, solito majorum fluviorum typo, cum promissa ac hispida barba, qualis nempe hic traditur Peneus; & sicuti

Digitized by Google

uti de Acheloo, caeteroque Ταυρομόρφῳ, uti etiam idem in veteribus nummis prostat, ait Sophocles Trachin. vs. 14.

ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος,
Κρουνοὶ διεῤῥαίνοντο κρηναίου ποτοῦ,
ex hirsuta autem barba
Scaturigines fontanae aquae diffluebant.

Vs. III. Ζηνὸς ἐν ὕδατι τέκνα τεκέσθαι] Nempe tanquam e Jove uterum ferens ac partui proxima, cupit hic anxie Latona, ut *Jovis liberos* liceat ei in Penei *aqua parere.* Magna nempe illius fluvii, quod ante vidimus, celebritas, ac singularis quaedam per amoena illa Tempe decurrentis pulcritudo; adeo etiam, ut cum inde a Thessalis κατὰ τὸ κάλλος, sicuti Nilum ab Aegyptiis κατ᾽ ὠφέλειαν, seu *utilitatis ergo*, divinis honoribus cultum, tradat Maximus Tyrius Diss. XXXVIII. p. 378. Sed propior adhuc hujusce Latonae voti caussa subesse seu fingi hic videtur; quod nempe idem Peneus Daphnes parens, uti jam supra dictum, fuerit habitus; haec autem ab eo, quem in utero ferebat Latona, Apolline, impense erat diligenda, seu, quod ait Ovidius Metam. l. I. p. 452.

Primus amor Phoebi, Daphne Peneia.

Adde consitas lauro sacra Apollini arbore, ac unde fabulae de Daphne locus, ejusdem fluvii ripas, juxta illud Catulli de Peneo Epith. Thet. vs. 288.

namque tulit radicibus altas
Fagos, & recto proceras stipite lauros;

ac inde etiam ex eadem lauro, quod ex Aeliano & Lucano jam supra vidimus ad vers. 94. primum coronatum eundem Apollinem, immo etiam juxta eosdem Auctores in Pythiis hujus Dei agonibus. Hinc proinde illud sollicitum hic Latonae votum, quo nempe nascendus mox ex ea juxta Dianam Apollo, idque pro veteri puerperii ritu, in eo Peneo ablueretur; ipsaque puerpera, τὰ λοετρὰ λεχώϊα, ut eadem vocat Apollonius l. II. vs. 1016. ibidem Latona nancisceretur. Haud aliter nempe ac de Rhea, ubi Jovem esset enixa, dixit supra Callimachus Hym. in Jov, vs. 16.

Αὐτίκα δίζηται ῥόον ὕδατος, ᾧ κε τόκοιο,
Λύματα χυτλώσαιτο, τεὸν δ᾽ ἐνὶ χρῶτα λοέσσαι.
Statim quaerit aquae rivum, quo partus
Detrimenta purgaret, tuumque (h. e. Jovis) *corpus ablueret.*

Immo sicuti eandem Latonam, post editos in Asteria Insula seu Delo hosce liberos, in Lyciam continuo venisse, quo eosdem ibi in Xantho amne ablueret, ab Antonio Liberali relatum diximus supra ad vers. 6. Unde etiam mox ad Latonam ait Peneus vs. 124. se quidem alias novisse *ablutas a se puerperas*, λουσαμένας ἀπ᾽ ἐμεῖο λεχωΐδας. Notandum hic praeterea, quod unus iste occurrat in toto hoc Poëmatio locus, ubi agens de praegnantis Latonae, quem in utero gerebat, foetu, aut sequuto in Delo partu,

Digitized by Google

tu, plurali numero illud efferatur nempe τὰ Ζηνὸς ἐν ὕδατι τέκνα τεκέσθαι, *Jovis in aqua liberos parere*; De uno caeteroquin Apolline, quem in utero tunc ferret, & quem postea in Delo sit enixa Latona, omissa omni Dianae tanquam ibidem gemino partu ex ea editae, mentione, agit toto hoc Hymno Callimachus, & qua de re infra ad vs. 202. & 255. dicendi adhuc erit locus.

Vs. 112. Πηνειὲ Φθιῶτα] *Phthiota* hic dicitur, *Peneus*, cui nempe, & Larissae ad eum sitae, adjacebat ea Thessaliae pars, quae *Phthiotis* olim dicta, seu quae juxta Strabonem l. VIII. p. 383. inter Peneum & Asopum sita. Hinc in brevibus etiam ad Homerum Scholiis Iliad. B. vs. 259. dicitur Πηνειὸς ποταμὸς Θεσσαλίας πλησίον Φθίας, *Peneus Thessaliae fluvius, prope Phthiam*. Unde *Phthiotica Tempe*, per quae nempe labebatur, uti vidimus, *Peneus*, dixit Catullus Epith. Thetid. vs. 35. Accedit, quod *Phthiae* nomen a *Phthio*, Neptuni & Larissae filio, inditum dicitur apud Stephanum in voce Φθία. Quamquam non conveniant hic inter se, quod iis solemne, veteres Mythologi; dum idem *Phthius* ab aliis, ut ab Apollodoro l. III. c. VIII. inter Lycaonis liberos; ab aliis etiam Achaei filius & Xuthi nepos statuitur. Eo autem *Phthiae*, ac inde *Phthiotidis* nomine, dictam illam Thessaliae partem, in qua regnavit quondam Hellas Deucalionis filius, indeque Ἑλλάδα & Ἕλληνας de sola *Phthiotide* aut ejus incolis ab Homero intelligi, monuit pridem, quod notum, Thucydides l. I. p. 3. A quo tamen aliquantum abit Strabo, qui ab Homero *Phthiam* & *Hellada*, ut diversa adhiberi Thessaliae oppida vel regiones (istud enim in dubio relinquit ibidem Geographus) ex adductis eam in rem Poëtae locis colligit lib. IX. p. 431.

Ibid. τί νῦν ἀνέμοισιν ἐρίζεις;] Sicuti nempe de velocitate canum venaticorum, dixit Hym. in Dianam vs. 94. Θάσσονας αὐράων κυνοσουρίδας, *velociores auris Cynosurides*; & quomodo equis aliisque citis animalibus, imposita subinde *Aurae*, ut apud Pausaniam l. II. El. p. 373. & *ventorum* in lapidibus antiquis nomina; ac *tigrides* e *vento* etiam concipere inde dictae, qua de re ibid. ad Hym. in Dianam actum. Unde hic cum *ventis*, paullo post cum *volatu* avium, contendit Latona rapidum illum praeter solitum Penei cursum, quod de sagittis, navibus vela facientibus, aliisque id genus summae cujusdam velocitatis, similiter a Poëtis factum, sicuti de Nympha Claudianus in sec. Cons. Stil. vs. 252.

Et cursu zephyris nunquam cessura Lycaste;

aut vero de Minerva e terra in coelum reversa, Orpheus seu Onomacritus Argon. vs. 554. πάλιν ἐτράπετ' ἶσον ὀϊστῷ, *denuo sublata est instar sagittae.*

Vs. 113. ἵππον ἀέθλιον ἀμφιβέβηκας] Id quod vulgo Graeci, ubi nempe de unius equi, sicuti hoc loco, seu *singulatori*, equitis, ut de iis veteres Glossae, agone agebatur, κέλητα πῶλον, vel κέλητα ἵππον

ἵππω ἐλαύνειν dixerunt, ſicut Artemidorus l. I. c. LVIII. aut ubi de ipſo agone ſeu curſu illo mentio, κέλητι πώλῳ, ut Pauſanias de eo haud ſemel loquitur l. v. p. 302. l. x. p. 621. &c. aut ἡ νίκη ἵππου κέλητος, *victoria equi ſingularis*, apud eundem l. VI. p. 346. Κέλης enim Graecis tam de ejusmodi *equo ſingulari*, ſeu, ut hic dicitur, ἵππος ἀέθλιος, quales μόνιπποι, μονάμπυκες, aut μονάτορες etiam, ſicuti apud Comici Enarratores in Pace p. 691. poſteriori etiam aevo σιγγλάριοι ſunt appellati; quam de *ſingulatore* ſeu *ſolitario equite* dictus. Unde κέλης ἱππεὺς, & ἱππαστὴς κέλης, *Caballarius* vel *ſingulator* in Gloſſis Philoxeni; aut etiam *celſus* a Graeca nempe voce κέλης, & quod poſtremum jam ad Themiſtium monuit doctiſſimus Petavius p. 482. Quo ſpectat Ariſtophanis jocus dicto modo loco:

> Τρίτη δὲ μετὰ ταῦθ' ἱπποδρομίαν ἄξετε,
> Ἵνα δὴ κέλης κέλητα παρακελητιεῖ,
> *Poſt illa autem tertia die vacandum Circenſibus,*
> *Ubi etiam ſingulator, ſingularem Equum* (non cum Florente, *ſingulatorem* nempe *Equitem*) *agitabit.*

Ἱπποδρομίαν vero non de curulibus ſolum Bigarum aut Quadrigarum agonibus, ſed de illo etiam *ſingularium equorum* ſeu μονίππων, ut hic apud Comicum, curſu dictam, liquet praeterea e priſcis Grammaticis ad Argum. Iſthm. Pindari Od. III. p. 449. Hos autem κέλητας, ſeu μονίππους, ad ejuſmodi agones inter alios adhibitos docet Plato de Legib. l. VIII. p. 834. qui dentes aetatis indices ſeu pullarios adhuc retinebant, μονίπποις δὲ ἆθλα τιθέντες πώλοις τε ἀβόλοις, *ſingularibus autem equis praemia decernentes pullis nempe, qui dentes nondum amiſerunt*; & cujuſmodi πώλους ἀβόλους dictos, ſeu quibus adhuc eſſent γνώμονες, *dentes* nempe *pullarii*, docet Po lux p. 48. Μοναμπυκίαν quoque de eodem illo *curſu* ſeu agone *ſingularis* vel *deſultorii equi* ſeu ἵππου, ut hic ἀεθλίου, dixit Pindarus Olymp. Od. VI. ubi diverſos illos equeſtres agones, qui e celete, bigis & quadrigis conſtabant, tangit,

> Ἵπποις, ἡμιόνοις τε, μοναμπυκίᾳ τε,

equis ſeu quadrigis, *mulis* ſeu bigis vel ἀπήνη, & *uno equo deſultorio*; quomodo nempe μονάμπυκας πώλους, ejuſmodi *ſingulares equos* vocat Euripides Alceſt. vſ. 428. Quibus addere licet hic opportunum Pauſaniae locum l. x. p. 622. ubi primum in Pythiis victorem ſingulari ejuſmodi equo, quendam Lycormam Lariſſaeum exſtitiſſe teſtatur, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ πώλῳ τῷ κέλητι, Λυκόρμας ἀνηγορεύθη Λαρισσαῖος, & *quidem ſingulari equo Lycormas Lariſſaeus victor eſt renuntiatus*. Unde factum licet forte arbitrari, ut agens hic de Lariſſa, & Penei incitato praeter ſolitum curſu Callimachus dicat, eum tamen *non hic ſingulari equo decertare*, οὐ μὲν ἵππον ἀέθλιον ἀμφιβέβηκας, poſtrema nempe voce uſus hic eodem ſenſu, non quo ſupra vſ. 27. βοηθόος ἀμφιβέβηκας, & de quo ibdem, ſed quo apud Homerum ſol dicitur Iliad. Θ. vſ. 68.

&

& alibi, μέσσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει, *medium coelum conscenderat.* Praeclarum vero, ut hoc postremo addam, hujusmodi ἀειλίκτου, & simul ἱππαςοῦ κέλητος imaginem nobis ante oculos ponit Apollonius l. IV. vs. 1604. & sequentibus,

> Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ θοὸν ἵππον ἐς εὐρέα κύκλον ἀγῶνος,
>
> *Ac ut aliquis velocem equum in latum certaminis circum ducit.*

ut reliqua omittam, quae ibi consulere, si vacat, poterit Lector.

Vs. 114. Ἦ ῥά τοι ὧδ' αἰεὶ ταχινοὶ πόδες;] Quod de Penei cursu, tanquam praeter solitum citato, ideo hic a Latona dicitur, quod lente ille alioquin ac leniter per Tempe flueret, ut de eo Aelianus V. H. l. III. c. I. Διὰ μέσων δὲ τῶν Τεμπῶν ὁ Πηνειὸς ποταμὸς ἔρχεται, χολῇ καὶ πράως προϊὼν, ἐλαίου δίκην, *per media vero Tempe Peneus fluvius venit, lente quidem ac leniter, procedens in star olei.* Quod postremum *instar olei* ἐλαίου δίκην, & qua de re nihil ibi eruditi Aeliani editores, ab Homero sumptum; quamquam ille id non de *Peneo* proprie, sed de Titaresio fluvio dixerit, in *Peneum* quidem influente, non eidem tamen commixto, verum supernatante *instar olei*, Iliad. B. vs. 260.

> Οὐδ' ὅγε Πηνειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίνῃ
>
> Ἀλλά τέ μιν καθύπερθεν ἐπιῤῥέει, ἠύτ' ἔλαιον,
>
> *Nec ille Peneo commiscetur coloris argentei vortices habenti,*
>
> *Sed in ipsum superne influit, tanquam oleum.*

Quod expressit etiam Lucanus l. VI. vs. 375.

> *Solus in alterius nomen cum venerit undae,*
>
> *Defendit Titaresus aquas, lapsusque superne*
>
> *Gurgite Penei, pro siccis utitur arvis.*

Quibus adde Philostratum Icon. l. II. p. 801. & Senecam Troad. vs. 846. ubi *segnes* vocat hujus *Titaresii undas.* Quamquam Peneum quod spectat, *citato flumini*, de eo dicat alibi idem Tragicus, Hercul. Fur. vs. 284.

Vs. 117. μέλλοι γὰρ ἀπειρήκασι τένοντες.] Quum multiplex sit τενόντων apud Medicorum filios non solum, sed Poëtas etiam veteres significatio, de majoribus nempe cervicis aut brachiorum, vel manus, aut poplitis etiam, ac a poplite ad calcem nervis, hic postremo sensu vox eadem sumitur, ubi de Latona, foetus nempe, quem in utero & jam parturiens ferebat, onere, ac longa insuper erratione fessa, agitur. Unde apud Aeschylum τένοντες dicti, non solum, ut apud Homerum Iliad. X. vs. 396. *tendines* seu *nervi*, ut ibidem ait, *a calcaneo ad talum*, ποδῶν τένοντε ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, sed ipsa etiam pedum in longitudinem extensio, seu mensura, uti de solo impressis Orestis pedum vestigiis ait Electra apud Aeschylum Choëph. vs. 207.

> Πτέρναι τενόντων θ' ὑπογραφαὶ μετρούμεναι,
>
> *Calces tendinumque descriptiones mensuratae;*

veteres ibi Enarratores, τενόντων, τοῦ εἰς μῆκος τοῦ ποδῶν ἐκτάσεως,

σιν, τένοντάς φησιν, *hic pedum in longitudinem extensionem tendines vocat.* Haud aliter nempe ac τένοντες seu *tendines* manuum dicti, qui nempe cubiti musculis ad digitos extensi, ut de iis Galenus, de Usu Partium, l. I. c. XVII. περὶ τενόντων τῶν τὴν χεῖρα κινούντων, *de tendinibus, qui manum movent*, Euripides vero τένοντα pro ipsa *cervice* usurpavit, Hippol. vs. 1165.

Τένοντ' ἐς ὀρθὸν ὄμμασι σκοπούμενος,

Ad cervicem erectam oculis respiciens.

Vs. 118. Φιλύρης νυμφήιον] Νυμφεῖον nempe, & Poëtice ob metrum νυμφήιον, de *sponsa*, *nuptiis*, & *thalamo* etiam *nuptiali* subinde a Poëtis, Tragicis maxime antiquis, dictum; & quo postremo sensu νυμφῶνα adhibuerunt haud semel sacri Euangelistae. Qua caeteroquin voce Νυμφῶν@, *Nympharum aedem*, seu antrum in Sicyoniorum luco, ubi solis mulieribus fas erat sacra facere, dictum observat Pausanias l. II. p. 104. Νυμφῶν proinde ibi, non pro Νυμφεῖον, sed quod ab eo diversum, Νυμφαῖον seu *Nymphaeum*, quod de *antro* aut *lavacro* etiam *Nympharum* Hydriadum, seu κρηναιῶν, ποταμηΐδων, Λιμνάδων, aut juxta Orpheum seu Onomacrit. Argon. vs. 644. Λυμνακίδων dici, ut aliunde notum, consuevit. Quale *Nymphaeum* prostat etiamnum in pictura veteri in monte Quirinali effossa, dum construerentur ibi aedes Barberinae, quam erudita commentatione, quae ante annos haud ita multos Romae prodiit, illustravit doctissimus Holstenius.

Vs. 120. Ὠμοτόκους ὠδῖνας] Sic rursus de *leaena crudipara*, ut hic in monte Thessaliae Pelio, ita in monte Epiri Tmaro dicitur infra vs. 53. Hym. in Cerer. λέαινα ὠμοτόκ@. Inde autem eo nomine dicta utroque in loco videtur haec fera; & quidem, ut hic additur, *graves partus dolores intendens*, quod non solum unipara vulgo fuerit habita, sed praeterea partum edens, qui matris uterum discerperet. Quod utrumque ab Herodoto l. III. c. CVIII. olim traditum, aliisque vulgari fama creditum, vel ex Plinio constat l. VIII. c. XVI. *semel autem edi* (Leaenae nempe) *partum*, LACERATO *unguium acie* UTERO IN ENIXU, *vulgum credidisse video. Aristoteles diversa tradit, vir quem in iis magna secuturus ex parte &c.* Et quamquam praeter Aristotelem, id ab aliis quoque, ut Plinio ibidem, Aeliano de Animalibus, Gellio, Philostrato, & quod unum scilicet leaenae partum spectat, ex ipsis sacris Prophetis Ezechiele XIX. 2. & Nahum II. 12. merito, ut videre est apud τὸν πάνυ Bochartum Hieroz. l. III. c. II. refellatur; haud mirum tamen, si ad pervulgatam ea de re opinionem, quod ab Aeliano in variis, Antigono Carystio, Basilio etiam, Epiphanio, aliisque gravissimis Auctoribus itidem factum, respexisse hic credatur Callimachus; dum vel ὠμοτόκους, seu *crudiparas* leaenas hic & alibi appellat, & graves earum in partu, quo nempe earundem uterus laniari credebatur, dolores hic tangit. Adde quod alioquin haud insolitum

fit

ſit etiam ſacris Scriptoribus, ut a parturientium, & quidem ut hic, in montibus ferarum doloribus exempla arceſſantur, ſicuti a Jobo factum XXXIX. 13. ubi ibices ſeu rupicaprae parere dicuntur petras incolentes, ac ut addit, & juxta veterem Interpretem, *pariunt & rugitus ſuos emittunt*, ſeu ut ibi Chaldaeus Paraphraſtes, *dilacerantur, dolores ſuos emittunt.* Dari autem, quod hic a Callimacho dicitur, *leones* ac *leaenas* in monte Theſſaliae Pelio, liquet praeterea ex iis, quae de Cyrene cum leone in eodem monte luctante, eundemque ſine armis proſternente a Pindaro relata Pyth. Od. IX. ſupra jam notavi ad vſ. 92. Hym. in Apollinem.

Vſ. 122. Ἀναγκαίη μεγάλη Θεός.] Quae proinde etiam Deo imperare dicitur a Philiſco Thebano apud Stobaeum Serm. LX. p. 33.

Δοῦλοι βασιλέων εἰσιν, ὁ δὲ βασιλεὺς θεῶν, ὁ
Θεὸς Ἀνάγκης,

h. e. illuſtri Grotio Interprete,

Reges ſuperſtant ſubditis, Di Regibus,
Neceſſitas Dis.

Unde *Neceſſitatem* ne a *Deo* quidem poſſe cogi dixit Plato de Legib. l. V. p. 74. Prout etiam aliud, ac ut vetus alicujus Poëtae dictum a Stobaeo traditur Ecl. Phyſ. c. VIII. p. 10. ac inde ſimiliter a viro magno in Stobaei Excerptis p. 127. nempe Ἀνάγκη δὲ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, *neceſſitati ne quidem Dii repugnant*; quod alioquin Pittaco, ut obſervo, tribuit Laërtius lib. I. p. 48. ult. edit. ac in proverbium dein abiiſſe, non Zenobius ſolum aut Suidas, quod ibi ad Laërtium notat eruditiſſimus Menagius, ſed Plato pridem monuerat de Legib. l. VII. p. 818. Ἀλλ' ἔοικεν τὸν Θεὸν ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΡΟΙΜΙΑΣΟΜΕΝΟΣ, ὡς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν, ὡς ΟΥΔΕ ΘΕΟΣ ΑΝΑΓΚΗι ΜΗΠΟΤΕ φανῇ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ, *immo ad iſtud reſpexiſſe videtur, qui* PROVERBIO PRIMUM *de Deo ita loquutus eſt*, NE DEUM QUIDEM IPSUM UNQUAM NECESSITATI REPUGNATURUM. Cui dicto geminum ut Sophoclis refert d. l. Stobaeus,

Πρὸς τὴν Ἀνάγκην οὐδ' Ἄρης ἀντίσταται,
Neceſſitati ne Mars quidem reſiſtit.

Hinc Gregorius Nazianz. prima in Julianum Philippica pag. 66. tradit, quod e Philoſophis alii non eſſe Deos ſtatuant; alii eos non providere rebus humanis; alii temere ac fortuito omnia fieri; alii ſideribus duci, καὶ, ut addit, σχηματισμοῖς ΑΝΑΓΚΗΣ οὐκ οἶδα ὑπὸ τινὸς ἀγομένοις καὶ ὅθεν, *&* NECESSITATIS ſeu *fatalibus figuris, haud ſcio unde & a quo ductis.* Platonem tamen per Ἀνάγκην nihil aliud deſignaſſe, quam τὴν φυσικὴν ποίησιν, ſeu *naturalem rerum effectionem* tradit Proclus in ejus Theolog. l. V. p. 314. ac unde etiam duas rerum cauſſas diſtinguit idem Plato in Timaeo p. 68. T. III. ed. H. Stephani, τὸ μὲν Ἀναγκαῖον, τὸ δὲ

ἡ Θεῶν. *Necessariam quidem unam, alteram vero Divinam.* Quamquam hujus Ἀνάγκης seu *Necessitatis* nomine, inevitabilia Dei decreta & permanentem voluntatem intellexisse saniores Gentilium Sapientes, liqueat e dicto paullo ante Stobaei loco, seu Excerptis de rerum Natura, ubi agitur περὶ Ἀνάγκης καθ' ἣν ἀπαραιτήτως κατὰ τὴν τῦ Θεῦ γίνεται βύλησιν, *de Necessitate, qua cuncta necessario secundum Dei voluntatem fiunt.* Hinc Θεῶν ἀνάγκαι, *Deorum necessitates*, uti ab Euripide in Dictye apud eundem Stobaeum Serm. LXXI. p. 472. appellatae, & de quibus consulendus omnino Jamblichus de Myster. S. I. c. XIV. qui illas Θεῶν Ἀνάγκας Diis proprias, illisque omnino dignas statuit; quod non ex aliqua vi externa tales eaedem sit; verum quod ut bonum ex *Necessitate* exstare omnino debuit, ita illa *Necessitas* e voluntate Deorum benefica & eorum ordini ac naturae immutabili congrua oritur. Immo unde Jupiter idem cum Ἀνάγκῃ φύσεως habitus, juxta Scenicum Philosophum Troad. vs. 886.

Ζεὺς, εἴτ' Ἀνάγκη φύσεως, εἴτε Νῦς βροτῶν,

Juppiter, sive es Necessitas naturae, sive Mens mortalium. Quo spectat proinde illud Plutarchi de Audiend. Poët. p. 31. ubi *Jovis* nomine apud Poëtas, quandoque *Fatum* tradit designari; ac unde idem Jupiter, *Fatum* etiam *dirigere* ab Aeschylo dicitur Suppl. vs. 681. Adde hic postremo Hesychium, qui forte hunc Callimachi locum ante oculos habuit, Ἀναγκαίη, ἀνάγκη.

Vs. 124. Λυσαμένας ἀπ' ἐμεῖο λεχωΐδας] Quae ratio etiam paullo ante a nobis indicata, nempe ad vers. III. ubi enixe Latona expetere dicitur, quo in Penei aqua parere illi liceat; & ibi proinde, ut vel hic liquet, λοετρὰ seu λοχείων κάθαρσιν nancisci. Qua de re insuper videri possunt, quae notavi ad vs. 16. Hym. in Jovem.

Vs. 125. οἷος ἔφεδρος] Sicut haud una hujus vocis ἐφέδρυ occurrit apud antiquos Auctores acceptio, ita obvia eadem in palaestra aut athleticis agonibus, de tertiario, qui nempe duobus jam victis novus sedebat athleta, ἀθλητὴς ἔφεδρος, ut in certamen cum victore descenderet; prout id notant veteres Sophoclis Enarratores Ajac. vs. 618. ac unde in antiquis Glossis, ἔφεδρος *tertiarius* dicitur. Quem genuinum vocis illius sensum, quamquam erudite a magno Budaeo jam e Plutarcho observatum, non adsequuti sunt subinde Latini veterum Hellados Scriptorum Interpretes, ut id pluribus notamus ad Aeschyli Choëph. vs. 866. ubi de Oreste dicitur, quod solus relictus esset contra duos ἐφέδρυς. Haud aliter ac ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔφεδρος, *in certaminibus succenturiatus*, a Philone etiam dictus Legat. ad Cajum p. 496. & apud Xenophontem Ἀναβ. l. II. p. 286. ἄλλοτι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες, πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνιζόμεθα, *qui aliud fecerimus, quam quod occiso homine bene merito, adversus Re-*

Digitized by Google

Regem maximum, qui in caesi locum ultor succedet, decertabimus. Unde eodem sensu vox ἐφεδρεία a Platone adhibita, sed cujus locus itidem male ab Interpretibus Ficino ac Serrano, quorum iste eadem prioris verba ibi retinuit, acceptus, nempe de Legib. l. VII. p. 819. Καὶ πυκτῶν καὶ παλαιστῶν ἐφεδρείας καὶ συλλήξεις ἐν μέρει, h. e. *pugilum ac luctatorum ad certamen sortito succenturiatorum vice.* Inde ἐφεδρεία & ἐφεδρεύειν, subinde adhibita, de *subsidiario milite*, seu quod Gallis dicitur, *se garder pour un corps de reserve*, sicuti apud Polybium lib. I. p. 8. & p. 17. & alibi, ac Plutarchum haud semel sumitur, ut in Marcello p. 299. & Philopoem. p. 358. &c. Ita etiam ἔφεδροι in genere, ut notant Critici ad Euripidis Phoen. vs. 1102. ἀντίπαλοι, ἀνταγωνισταὶ, ἐπικαθεζόμενοι ἀντιτάττεσθαι, *adversarii, antagonistae, consistentes ad resistendum*, seu qui cum hostibus congrediantur; & quae postrema nominis illius ἔφεδρος originem simul ac rationem tangunt. Hinc Aeneas ad Hectorem apud eundem Tragicum in Rheso vs. 119.

ἔφεδρον παῖδ᾽ ἔχεις τὸν Πηλέως,
paratum adversarium habes filium Pelei Achillem,

& a Pindaro p. 367. τραχὺς παλιγκότοις ἔφεδρος, *asper inimicis adversarius*, seu, ut ibi Grammatici, ὁ ἐπικείμενος τοῖς ἐχθροῖς, ὁ ἐφεδρεύων καὶ ἐπιτηρῶν· ἀθλητικὸν τὸ νόημα, οἷος ἀντὶ τοῦ δυσκαταγώνιστος, *inimicis imminens, captans & observans; athleticus autem sensus, quasi pro eo qui difficulter vincitur.* Quomodo pro *insidiatore* & *exploratore*, seu in specula ad nocendum posito, ἔφεδρος etiam, sicuti Mars hoc loco a Junone ad id munus obeundum (de qua re jam supra v. 64. ac in sequentibus) constitutus; quo nempe specularetur ac vetaret, ne tutum ad puerperium locum in iis, quos adibat, locis, Latona continuo nancisceretur.

Vs. 127. τί μήσομαι] Ita subinde veteres Tragici, Aeschylus Sept. Theb. vs. 1065. τί δὲ δρῶ, τί δὲ μήσομαι, & Sophocles similiter Trachin. vs. 990. τί δὲ μήσομαι, *quid autem consilii capiam?*

Vs. 128. ἴτω πεπρωμένον ἦμαρ] Idem nempe, quod Aeschylus Suppl. vs. 1055.

Ὅ, τι τοι μόρσιμόν ἐστιν, τὸ γένοιτ᾽ ἄν,
Quod a fato decretum est, hoc fiat;

ac Euripides Hecub. vs. 43. ἡ πεπρωμένη δὲ ἄγει, *fatum autem impellit*; & Alcest. vs. 145.

Πεπρωμένη γὰρ ἡμέρα βιάζεται,
Fatalis enim dies impellitur,

seu quod Aristoteles apud Stobaeum Serm. c. XVII. p. 600. dixisse fertur, ἄφυκτόν ἐστι τὸ τῆς πεπρωμένης κακὸν, *inevitabile est fati malum*; quod nempe a fato decretum est. Quod proinde dici ab iis consuevit, qui hinc id, quod ab iis exigitur, vel commiseratione, ut hic erga Latonam Peneus, vel alia de caussa annuere non detrectant; illinc tamen imminens inde sibi praesen-

lentissimum exitium seu fatum facile praevident, quod evitare scilicet nequeant.

Vs. 130. Ἀνψαλέην ἄμπωτιν] Absorptam iri omnem Penei aquam haec notant, semel scilicet recepta intra ejus alveum Latona; atque ita eodem plane exsiccato, aridam, ubi prius erat hic fluvius, fore deinceps terram. Unde opportune ad hunc locum ἄμπωτις a veteribus Grammaticis ad Pindari Olymp. Od. IX. p. 88. dicitur τὸ λεγόμενον πεδίον ἐκ τῆς τότε πλημμύρας, ἀναποθέντος τοῦ ὕδατος, *campus appellatus est post eam, quae tunc contigerat, inundationem, aqua* nempe *resorbente*, seu *post aquae, quae illic inundaverat, recessum.* Neque enim ἄμπωτις de solo *maritimi aestus refluxu*, sed in genere de quovis *maris* aut *fluviorum* etiam post exundationem ἀφανισμῷ, ac sequuta inde ξηρασίᾳ subinde adhibita. Quomodo de aquarum, post terram iis obrutam, recessu, dixit Pindarus dicto ante loco ἀνάπωτιν ἐξαίφνας ἄντλον ἑλεῖν, *recessu aquarum repente exundationem resorbuisse*; ac, ut ibidem rursus Critici, ἄντλον, τὴν χύσιν καὶ τὴν ῥύσιν λέγει τοῦ ὕδατος, ἣν ἄμπωτις ἀνεξήρανε, h. e. *effluxum & eluviem aquae dicit, quam* ἄμπωτις seu *recessus quis exsiccarit.* Unde etiam omnino emendandus, qui ad eum Pindari locum respexit, Hesychius, & quo adstruitur Guyeti de eodem loco conjectura, Ἄμπωτις, ἀνάπωσις, (non ἀνάπαυσις) ξηρασία. Quamquam eadem vox ἄμπωτις, sicut etiam πλημμυρὶς apud Strabonem l. I. p. 6. *de marino aestu*, tam accedente, quam recedente, dicta nonnunquam legitur. Ita Josephus de Lusitanis agens & Cantabris, ait Ἁλωσ. l. II. c. XVI. p. 806. οὐδ' ὁ γείτων Ὠκεανὸς φοβερὰν καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ἄμπωτιν ἐπάγων, *neque vicinus Oceanus terribilem accolis aestum marinum adducens*, non ut ibi vetus Interpres, & quod retinuit ejus interpolator, Gelenius, *accolis suis fragore terribilis.* Quo sensu etiam vox ἀμπωτίζειν a Philone adhibita, ubi nempe de Oceano agens ait de Somn. p. 1124. ἀμπωτίζει δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ θάλαττα, *apud eos enim mare reciprocat*, accessu nempe ac recessu marini aestus, non proinde ut ibi Interpres, *mare resorbetur*, quasi nempe de solo *recessu*, non vero *accessu* quoque marini illius aestus ageretur. Adde Pausaniam l. VI. p. 378. qui Tartessum ait, maximum Hispaniae fluvium Boetimque postea dictum, καὶ ἄμπωτιν παρεχόμενον, non cum Amasaeo, *praealtis verticosum gurgitibus*, sed ut bene jam ibi Sylburgius, *marini aestus more reciprocantem.* Mitto hinc alium inde ortum ejusdem vocis ἄμπωτις usum apud Hippocratem haud infrequentem, de humorum nempe ab externis partibus ad internas *recessu*, de quo abunde in Oeconomia divini senis Foësius. Διψαλέον vero, quod hic legitur, seu δίψιον, de *solo arido* a Graecis dictum, ac unde πολυδίψιον Ἄργος, *aridum Argus solum*, quod ante erat paludosum, appellatum, jam alibi in his Observationibus monui; & de quo postremo adhuc infra dicetur ad vs. 46. in Lavacrum Palladis.

Vs. 134. Παγγαίου προβλῆτες] Situs hic mons *Pangaeus* in

Thraciae ac Macedoniae confinibus; unde factum, ut ab aliis Thraciae, uti quoque in Graecis ad hunc locum Scholiis, ab aliis autem Macedoniae fuerit adscriptus: sicuti confusa saepius occurrunt in veterum monumentis, alia utriusque regionis, ob earundem nempe viciniam & mutatos subinde fines, loca. Ex antiquissimis certe Auctoribus, qui hujus montis meminere, occurrit Aeschylus, atque ita, ut eundem Macedoniae haud obscure adjudicet. Ubi enim ille Persarum, post acceptam ad Salamina cladem, fugam narrat in cognomine dramate, ait inter alia vs. 492. &c.

ἔς τε Μακεδόνων
Χώραν ἀφικόμεσθ' ἐπ' Ἀξίου πόρον,
Βόλβης θ' ἕλειον δόνακα, Παγγαῖον τ' ὄρος,
in Macedonum
Regionem provenimus ad Axium fluvium
Bolbesque palustrem arundinem, Pangaeumque montem.

Quae cum satis sint perspicua, tum ut de *Axio*, noto Macedoniae flumine, nihil dicam, *Bolbe* etiam *palus* eidem regioni a Thucydide tributa l. II. p. 168. ac alibi, ita a Scylace in Periplo p. 25. ac Stephano praeterea, sed ubi male Βοίβη pro Βόλβη, quod vidit ad Scylacem Doctissimus Vossius, dicitur; & quibus proinde major habenda hic fides, quam Graecis Aeschyli Enarratoribus, qui eandem paludem in Thracia exstitisse tradunt; nisi non quidem ad Aeschyli, sed ad sua demum tempora, quod saepenumero contigit, iidem respexerint. Dio Cassius sua etiam, seu Alexandri Mammeae aetate, Pangaeum cum circumjacente regione Macedoniae adscribi testatur lib. XLVII. p. 351. Mitto vero, quod de auri & argenti metallis in eodem Pangaeo monte exstantibus memorant Herodotus l. VII. c. CXII. Strabo in Excerpt. l. VII. c. 331. & quod a Plinio insuper additur l. VII. c. LVI. *auri metalla & conflaturam Cadmus Phoenix ad Pangaeum montem* invenit. Unde lux proinde Euripidi in Rheso vs. 970. ubi ὑπάργυρον χθόνα, *argentiferam terram*, vocat eundem tractum, in quo antea *Pangaei* montis, seu ut eum vocat, Παγγαίου πέτρας, *Pangaei rupem*, memoraverat; in qua nempe occultandus foret in posterum Rhesus, post mortem ἀνθρωποδαίμων, seu *semi-Deus* futurus, Bacchi nempe ibidem, qui eum montem quondam inhabitaverat, sacerdos. Unde in eodem *Pangaeo* argenti venas adhuc reperiri tradit Bellonius Observat. l. I. c. LV. Neque mirum, ut hoc addam, Martem in specula montis Aemi, qua de re supra vs. 63. positum, inde continuo hic dici *Pangaei* montis avulsa sustulisse *cacumina*, quibus nempe Penei fluenta obrueret. A *Pangaeo* enim haud procul adeo mons Aemus, unde etiam uno intuitu utrumque conspicere dicitur Baccha Edonis apud Lucanum l. I. vs. 679.

video Pangaea nivosis
Cana jugis, latosque Aemi sub rupe Philippos.

Quae

Quae tamen urbs *Philippi*, quod ibi a viris eruditis haud praeteriri debuit, non ad Aemi, sed ad *Pangaei* radices erat sita; sicut id in Strabonis Excerptis l. VII. p. 331. ac Dione l. XLVII. p. 347. legitur, ac e Theophrasto insuper liquet Hist. Pl. l. VI. c. VI. ubi de rosis centifoliis agens, ait, *plurimas circa Philippos nasci, quas incolae ex Pangaeo ferunt*, πλεῖστα δὲ τὰ τοιαῦτα περὶ Φιλίππους· οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου φυτεύουσι.

Vs. 136. ἀσπίδα τύψεν ἀκωκῇ Δούρατος] Haud mirum de *Marte* hoc dici, ab eo *clypeum hastae cuspide*, quo strepitum inde ingentem ac terrorem simul cieret, *percussum*. Quam in rem, & qui hinc illustratur, praeclarus est apud Ammianum locus l. XV. c. VIII. *militares omnes horrendo fragore scuto genibus illidentes, quod est prosperitatis indicium plenum, nam* CONTRA *cum* HASTIS CLYPEI FERIUNTUR (ut a Marte hoc apud Callimachum loco) IRAE *documentum est & doloris*. Et vero alibi apud eundem Historicum legas, & quod ab eruditissimis Ammiani Enarratoribus Lindenbrogio & Valesio paucis adnotari vel expendi meruerat, postremum hoc in plausu militari ac ut *plenum prosperitatis indicium* (Juliano nempe Augusto a militibus declarato iisque pro tribunali fausta quaeque & grata pollicito) itidem factum, lib. XX. c. V. *hac fiducia spe majoris animatus inferior miles, dignitatum jam diu expers ac praemiorum*, HASTIS FERIENDO CLYPEOS *sonitu assurgens ingenti, uno propemodum ore dictis* FAVEBAT *& factis*. Adde, quod solita sint alioquin, & de quibus jam ante, Gradivi Patris in simulacris ejus ac nummis antiquis insignia, *Hasta* nempe & *Clypeus*: sacrae etiam forent vulgo eidem Marti veterum id genus campestres seu ludicrae hastarum ad clypeos aereos adlisiones. Unde de iis Claudianus VI. Cons. Honor. vs. 624. &c.

jucundaque MARTIS,
Cernimus, insonuit cum verbere signa magister,
Mutatosque edunt pariter tot pectora motus,
In latus ADLISIS CLYPEIS, *aut rursus in altum*
Vibratis: grave PARMA SONAT MUCRONIS *acutum*
Murmur.

In quibus proinde ejusdem Poëtae verbis, primo *Martis*, dein *adlisis clypeis*, & inde *mucronis acutum murmur*, opportuna exstat hujus apud Callimachum loci interpretatio. Ut mittam insupe notos Saliorum, Martis apud Romanos Sacerdotum, similes id genus, ac in nummis etiam antiquis expressos cum scutis itidem seu ancilibus & levibus hastis, in campo nempe Martio circumcursitationes ac strepitus.

Vs. 137. ὁ δ' ἐλέλιξεν ἐνόπλιον] Quod nempe dixit etiam adducto modo loco Claudianus, *grave parma sonat*; & Silius l. III. vs. 348.

Ad numerum resonas gaudentes plaudere cetras.

Hh 3 Adde,

Adde, quae ſupra ad vſ. 241. Hymn. in Dianam ἐν σακέεσσιν ἐνόπλιον, *in clypeis armiſonum tripudium*, jam ſunt a me adnotata. Ut mittam Thracum ſolemnes fuiſſe id genus, quod vel e Xenophonte ibidem monui, exercitationes, & opportune proinde huic Deo in Threjicii montis Aemi vertice conſtituto.

Vſ. 138. καὶ πεδίον Κραννώνιον] Opportune facta hic *Cranonii* hujus in Theſſalia *campi* mentio, qui nempe ἐν τοῖς Τέμπεσι, ubi erat urbs Κράνων dicta, ſicut e Stephano liquet, erat ſitus; & per quae loca ſeu Tempe labens, uti antea dixerat Poëta, Peneus, Latonam intra alveum ſuum recipere jam annuerat. Eadem proinde loca illo ſtrepitu & fragore adliſorum haſtae mucrone clypeorum, terrere hic vult Gradivus; utque a ſimili propoſito caveant, dimovere. Ejusdem vero *Cranonis* in Theſſalia oppidi facta etiam alibi ab hoc Poëta mentio, nempe infra vſ. 77. Hymn. in Cererem, ἐπὶ Κράνωνα βεβήκει, *Cranonum abiit.* Hunc vero Callimachum in alio inſuper opere, nempe ἐν Θαυμασίοις, juxta & Theopompum, perhibere duos tantum corvos reperiri in eadem *Cranone*, qui, alio corvorum pari progenito, continuo diſcedant, tradit Stephanus in Κράνων. Quae narratio, quum in Ariſtotelis Θαυμασίοις Ἀκουσμ. cap. CXXXVI. itidem occurrat; inde nata τῷ πάνυ Salmaſio occaſio ad Stephani marginem, ut refert ſimul ac improbat Berkelius, legendi ibidem ὡς Καλλίμαχος καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Θαυμασίοις. Quamquam vero ad ea Hymnorum loca, in quibus hujus *Cranonis* meminit, uti videmus, Callimachus, illa, quam ex eo ibi memorat Stephanus, de corvis narratio non adtineat: merebantur tamen eadem ne indicta abirent viro docto aut doctiſſimo Holſtenio, ubi illi caeteroquin veteres adducunt Auctores, Herodotum, Ariſtotelem, Laërtium, Antigonum Caryſtium, ac Strabonem in Excerptis, qui hanc *Cranonem* memorant. Quibus addi inſuper poterat cum iisdem Auctoribus antiquior Hippocrates, apud quem legas Epidem. l. II. Tex. I. Ἄνθρακες ἐν Κραννῶνι θερινοί, *Cranone carbunculi aeſtivi*, & lib. IV. Tex. XXXVII. ἐν Κραννῶνι, Λύκων Γραμματικοῦ ἐκ πυρετοῦ χολώδεος, *in Cranone Lycino Grammatico ex febre bilioſa* &c. tum Galenus Com. in I. Epidem. Tex. I. a quo ſitus etiam illius urbis traditur; ἡ Κράνων ἐν κοίλῳ καὶ μεσημβρινῷ χωρίῳ κειμένη, *Cranon in concavo & meridiano loco ſita*, ac inde putridis morbis & carbunculis, ut ibidem addit, obnoxia. Adde Plutarchum in Hyperide pag. 849. μετὰ τὰ Κράνωνι συμβάντα, *poſt ea quae apud Cranonem contigerunt*, ſeu, poſt cladem ibi acceptam, ut eadem reddit interpres. Κραννώνιος vero, ſicut hic πεδίον Κραννώνιον, dictus hoc oppido oriundus, Scopas: tam ille, nempe, cujus meminit Laërtius in Socrate p. 95. noviſſ. ed. Batav. & Libanius Declam. XXIX. p. 682. ſed apud quem poſtremum male ὁ Καρώνιος legitur, quod erudite jam ad Laërtium monuit doctiſſimus Menagius; quam alter, quod ille ibi quoque obſervat, *Cranonius* itidem Scopas Simonidis aequalis, de quo agunt Cicero l.

II,

II. de Oratore & Quintilianus l. XI. c. II. Immo unde *Cranonisque domos*, hujus nempe *Cranonis* Thessaliae oppidi dixit Catullus, prout e vestigiis veterum librorum eruditissimus P. Victorius, aliique jam ante eum viri docti, & quibus postremo accessit Poëtae illius doctissimus Enarrator Is. Vossius, legendum adnotarunt; ac ubi opportune idem cum *Larissa*, de qua facta paullo ante a Callimacho mentio, conjungitur. Nempe Epithal. Thetid. vs. 36.

Cranonisque domos, & moenia Larissaea,

nequidquam reclamante illustri Scaligero, qui *Grajugenasque domos*, sola ductus conjectura ibidem legit. Postremum enim Catulli apud Gallos, qui melius utique de cultissimo Poëta, atque imposita sibi, quam in lemmate praefert eundem enarrandi provincia, mereri potuisset, interpretem haud moror; qui lectione illa *Cranonisque domos*, non praeterita solum, sed etiam indicta, Scaligerianam retinuit.

Vs. 139. ὀρχήσατο πᾶσα Θεσσαλίη] Voce ὀρχεῖσθαι hic usus Poëta pro *commoveri* aut *concuti*, prout subinde a veteribus factum docet Athenaeus l. I. p. 21. τὸ δὲ ὀρχεῖσθαι, ἐπὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἐρεθίζεσθαι, h. e. ὀρχεῖσθαι, *autem pro moveri, aut irritari*, adductis ibidem eam in rem duobus ex Anacreonte ac Ione exemplis. Hinc erudite Hesychius, Ὀρχεῖται, διασείεται, *concutitur*, ac opportune omnino ad hunc Callimachi de tota Thessalia ad Martis clypeum quatientis sonitum, commota & concussa, ut id continuo hic additur, τοῖος γὰρ ἀπ' ἀσπίδος ἔβραχεν ἦχος, *talis enim e clypeo infremuit sonitus*, & de cujusmodi ad clypeos, ut cum Plauto loquar, *tinnimentis* modo actum vs. 136.

Vs. 142. κατουδαίοιο γίγαντος] Vox κατουδαῖος, quae hic legitur, non debuerat a Thesauris aliisque recentioribus Hellenismi promptuariis exulare, quam retulit etiam in Glossas suas Hesychius, Κατουδαῖοι, νεκροὶ, καταγειοι, *mortui*, *subterranei*, & quo postremo sensu eadem hic sumitur. Ita ὑπουδαῖος pro eodem apud Oppianum Ἁλιευτ. l. III. vs. 488. ubi, de mintha herba in Nympham scilicet mutata, ait,

Φασὶν ὑπουδαίην ἔμεναι Κωκυτίδα Νύμφην,

Perhibent subterraneam fuisse Cocytidem Nympham.

Vs. 143. Εἰς ἑτέρην Βριαρῆος ἐπωμίδα] Ἐπωμὶς hic non de *superhumerali* pallio seu peplo, sed de ipso *latere* dicitur, sicuti apud Euripidem de ipso *humero* seu superiori humeri parte Hecub. vs. 558.

Λαβοῦσα πέπλους ἐξ ἄκρας ἐπωμίδος.

Adprehendens peplos ex summo humero.

ac ut ibi Critici, ἐπωμὶς, ὑπερέχον βραχίονος, *quod eminet supra brachium*, & in Iphigen. in Taur. vs. 404. γυμνὰς ἐκ χερῶν ἐπωμίδας, *nudos manuum lacertos*, ad remos, quod ibi sequitur, adplicantes. Haud aliter nempe ac ἐπωμὶς de *summitate humeri*, seu *superiori brachii parte*, quae vicina humeris a Medicorum

Digitized by Google

filiis sumitur, Hippocrate, Galeno, Rufo, qua de re videri potest Foësius in Oeconomia Coi Senis, & G. Hoffmannus ad Galenum de Usu Partium l. XIII. c. XIII. Unde hic etiam pro *latere* vox eadem a Poëta nostro usurpatur, & quomodo de Encelado dixit itidem aut imitatus est, non Virgilius solum, quod hic viderunt jam alii, & sicut vera ejus lectio jam ex optimo Codice Mediceo a viro clarissimi nominis Nic. Heinsio feliciter est adserta,

Et fessum quoties MUTET LATUS, *intremere omnem Trinacriam;*

sed Statius etiam, *Enceladus mutare latus*, ut jam ad Ovidium monuit idem ejus Sospitalis Heinsius, ac ubi etiam e veteribus libris, & *mutare latus* legendum itidem docuit, nempe Metam. l. XIII. vs. 936. Haud mirum vero confundi subinde a Poëtis hos terrae filios, & eadem cum de utroque, *Encelado* nempe & *Briareo* seu Aegeone, tum de Typhoeo ab iis dici, ut hic etiam in Graecis ad hunc locum Scholiis traditur. Res autem vel pueris, qui Poëtas veteres legunt, nota.

Vs. 144. Θερμαύστραί τε] Hinc emendandus Hesychius, Θερμαύστραι, κάμινοι, non ut ibi hactenus, Θερμαστραί. Sic in sequenti apud eundem Glossographum voce Θερμαυστρὶς etiam legendum, non Θερμαστρὶς, quod jam viderunt alii, de quodam nempe fervidae & velut lymphaticae saltationis genere, de qua consuli potest diligentissimus Meursius in Orchestra, & unde verbum Θερμαυστρίζειν de iis, qui eandem exercebant, apud Lucianum de Saltat. p. 927. To. I. ed. Salm.

Vs. 147. σακὸς τόσσος ἐυκύκλοιο] Non θυρεὸς proinde hic seu *scutum* proprie dictum, qualia vulgo oblonga aut Thracia etiam *pelta*, quamquam Threjicius haberetur hic Mars ὁπλοφύλαξ, quae lunata erat, seu *dimidiae lunae* ἡμίσυ πεπληθυίας instar; sed velut πληρουμένης, seu quae ad instar Argivi aliisque etiam Graecis usitati olim *clypei*, de quo notum illud Aen. l. III. vs. 637.

Argolici clypei, aut Phoebaeae lampadis instar.

Σάκος vero & ἀσπὶς (quamquam aliquot inter utrumque discrimen statuerint nonnulli veteres Grammatici, juxta Eustathium ad Iliad. Ξ. p. 996.) promiscue de ἐυκύκλῳ seu *orbiculari* ejusmodi *clypeo* dicta, ex Homero & Tragicis antiquis obvium, uti vel ex Aeschylo Sept. Theb. vs. 515.

Σάκει κυκλωτῷ, σώματος προβλήματι,

Clypeo rotundo, corporis munimento.

Unde etiam κύκλος apud Graecos, & inde *orbis* apud Latinos, quod obvium, de ἐυκύκλοις ejusmodi *clypeis* dicti. Sed qua de re agimus alibi plenius.

Vs. 150. Κοιηῒς] Seu Κοιογένεια, prout eadem Latona praeter Mythographos, ab Apollonio Rhod. dicitur l. II. vs. 712. Λητὼ Κοιογένεια, *Latona Coeo genita*; ac unde eadem in veteri gripho seu aenigmate dicta apud Athenaeum l. X. p. 455. ἀμφιμιῶσα

καλή,

Digitized by Google

θμῦ, *numeri filia*, quod nempe Λητὼ, ἥτις Κοίυ ἐςὶν θυγάτηρ. Μακεδόνες δὲ τὸν ἀριθμὸν, Κοῖον προσαγορεύυσι, *Latona eſt Coei filia*; Coeon *autem Macedones* numerum *appellant*. Multae enim peculiares erant veterum Macedonum gloſſae, ſeu locutiones a communi Graecorum lingua diverſae, cujusmodi plures olim congeſſi ad Juliani Caeſares p. 389. ſeu nempe illae e veteri & antiquiſſima eorum tractuum, Hellenum nempe apud eos & vicinos Theſſalos, lingua; ſeu vero e commerciis Macedonum ſub Alexandro ejusque ſucceſſoribus cum Syris, Perſis, Aegyptiis, fuerint profectae; & unde redarguuntur haud ſemel a Phrynicho, qui poſtremae hujus notae vocibus uſi ſunt Graecorum Scriptores, Menander, aliique. Ita etiam non καῖος quidem, ſed καῖδος παρὰ Μακεδόσιν οἰκόνομος, *apud Macedonas diſpenſator*, ab Arcadio, Grammatico inedito in Bibliotheca Gallorum Regia, dicitur; quod ex Oriente petitum utique videtur, ubi á voce קדם *kiddem*, facta vox Arabica مقدم *mukadem*, *praepoſitus*, *oetonomus*, ac unde formatum a Syro-Macedonibus illud καῖδος de *oeconomo* ſeu *domui praepoſito*, ultima nempe littera ם ſeu μ, qua in fine vocum carent Graeci, mutata in σ.

Vſ. 152. ἐλεημοσύνης] Pro nativa nempe hujus vocis ſignificatione, de οἰκτιρμῷ, ſeu *miſericordia*, qua erga Latonam errabundam & jam partui proximam adfectus fuerat hic Peneus, eique continuo cum praeſentiſſimo etiam diſcrimine opem ferre paratus. Quo ſenſu ἐλεημοσύνην διδόναι, *miſericorditer opem ferre*, dixit Diogenes Laërtius in Ariſtotele l. v. p. 277. ult. edit. Hinc eadem vox ab Helleniſtis in Novo Foedere, ac dein a Chriſtianis uſurpata, pro beneficentia in egenos ſeu ope, quae *miſericordia* nempe in eosdem erogatur; & cujus vocis eam in rem uſum, ut inuſitatum parumque ſibi probatum in iisdem redarguit ὁ Παραβάτης Julianus Orat. VII. p. 417. ἴσως δὲ καὶ ἄλλο τὸ μηδὲν ὑμῖν εἶναι πρόχειρον τῦ φορολογεῖν εὐπροσώπως, οἷον ἐκεῖνοι ἣν λέγουσιν ἐκ οἶδ' ὅπως ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ, *ac fortaſſe pro eo, quod nullus colligendae pecuniae, quem illi* (Galilaei ſeu Chriſtiani) *habent, vobis eſt color, quam neſcio quomodo* ELEEMOSYNAM *appellent*. Primaevo autem vocis illius ſenſu, vox eadem a ſenioribus ſubinde adhibita, ut in Jacobi verbis a Joſephi filio contendentis, ne in Aegypto ſepeliretur, Gen. XLVII. 29. ποιήσεις ἐπ' ἐμὲ ἐλεημοσύνην, juxta veterem Interpretem, & *facies mihi miſericordiam*, ſeu hanc benevolentiam gratiamque mihi praeſtabis, ne ſepeliar, quod addit, in Aegypto. Hinc utramque etiam vocis illius ſignificationem tradunt veteres Gloſſae, Ἐλεημοσύνη, *Miſericordia*, *ſtips*, *ſtipis*.

Vſ. 155. Οὐ λιπαρὸν νήεσσιν Ἐχινάδες ὅρμον] Λιπαρὸν ὅρμον, hic de *praeclara* ſeu *opportuna* navium *ſtatione* dixit, quomodo eadem vox λιπαρὸς ſeu λιπαρὰ ſubinde apud veteres Poëtas, de terra aut loco *praeſtanti* ſeu *ſplendido* dicitur, ut de *Athenis* apud Pin-

 darum

darum Isthm. Od. II. p. 446. Aristophanem Equit. p. 36. λιπαραὶ Ἀθῆναι, & λιπαρὰν γῆν, de Attica similiter dixit Euripides Iphig. Taur. vs. 1131. Ita pro *jucundo* & *grato* eadem vox usurpata quandoque, ut ab Oedipo ad conspectum filiarum reducum apud Sophoclem Oed. Col. vs. 1180. μὴ θαύμαζε πρὸς τὸ λιπαρὲς, ubi Critici, πρὸς τὸ λιπαρὲς, τὸ ἀρέσκον, *quod gratum est & perplacet*. Ex hoc autem Callimachi loco, nec aliunde forte discimus, opportunum navium stationi portum habuisse, seu εὐλιμένας fuisse easdem *Ecbinadas* Insulas; quas alioquin desertas exstitisse tradit Thucydides l. II. p. 171. asperas autem & incultas, ac unde nomen etiam iisdem inditum fuerit, Strabo l. X. p. 453. ac Stephanus. *Asteris* quidem vicina iisdem *Ecbinadibus* Insula, & de qua obiter actum ad vs. 40. portus habere navium stationi opportunos, ab Homero dicitur Odyss. Δ. vs. 846.

Ἀστερίς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι.

Asteris non magna, portus vero in ea navibus apti
Ab utroque latere ingressum babentes;

sicut proxima etiam iisdem *Ecbinadibus* Ithaca, tres portus habere traditur a Dicaearcho p. 165. Mitto, quod *Dulichium*, inter easdem *Ecbinadas* recenset Strabo l. VIII. p. 335. & alibi; neque Homerum repugnare ostendit, ubi *Dulichii* & *Ecbinadum* meminit, Iliad. B. vs. 625. & cui Geographo accedit etiam Eustathius Odyss. H. p. 1414. A quibus tamen abeunt alii, ut Mela l. II. c. VII. Plinius l. IV. c. XII.

Vs. 156. Κέρκυρα φιλοξεινωτάτη] Hinc vere de iis *Corcyraeis* seu Phaeacibus, quamquam anceps adhuc & incertus, ad quos adpulerat Ulysses apud Poëtam Odyss. Z. vs. 121. οἱ φιλόξεινοι, *an hospitum amantes?* Unde haud utique dubium, quin exulare hic debeat altera, quae exstat in libris aliquot hujus Poëtae scriptis, lectio, & quam jure etiamnum improbavit Anna praestantissima, nempe κακοξεινωτάτη. Quamquam haud desint exempla violatorum a Corcyraeis hospitum, ut quod de Periandri filio apud eos aliquamdiu hospitante, ac inde ad patrium Corinthi regimen capessendum evocato, nefarie ab iis occiso, narrat Herodotus l. III. c. LIII. Mirum autem videri posset Κέρκυραν, ut hoc loco, ita passim alibi apud veteres, qui ejus meminere, Auctores, Herodotum, Thucydidem, Strabonem, Dionysium Periegetem, aliosque, hodie legi; quum tamen veteres illius Insulae nummi, indubii ac domestici testes, & cujusmodi plures etiamnum prostant in praeclaris Cimeliarchiis, constanter ΚΟΡΚΥΡΑ & ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ praeferant. Quamquam & Κόρκυρα etiam juxta nummos dicatur in Scymni Chii Periegesi p. 19. & ita subinde exstare in priscis Strabonis codicibus ad eundem ut l. VII. p. 299. sit monitum, prout quoque legitur l. I. p. 44. & in Excerpt. l. VII. p. 329. Unde quin potior hic longe sit, quae iisdem codicibus accedit nummorum indubiae fidei ac vetustatis aucto-

auctoritas, ut pro Κέρκυρα & Κερκυραῖος, continuo Κόρκυρα & Κορκυραῖος apud dictos Auctores reponatur, dubitare equidem haud licet. Id quod a viro Corcyraeo, Andrea Marmora, qui patrias antiquitates illustravit libro ea de re Venetiis edito, sed quem necdum videre mihi contigit, monitum, possum equidem jure augurari.

Vs. 160. Κόων Μεροπηΐδα νῆσον] *Meropis* nempe, non *Meropos*, ut notat ad hunc locum vir doctus, dicta olim *Cos* Insula, quomodo eandem etiam vocant, Κῶν τὴν Μεροπίδα, *Coon Meropidem*, Thucydides, Strabo, Antonius Liberalis, Aristides; quorum loca jam ad Stephanum congessit doctissimus Holstenius, & quibus accedit Pausanias l. VI. p. 370. ἐκ τῆς Κῶ Μεροπίδος, *e Coo Meropide*, item Plinius l. V. c. XXXI. Hinc Μεροπηΐς hoc loco ob metrum, sicuti Πελοπηΐς *Peloponnesus* supra vs. 73. vocata ab Eustathio traditur ad Iliad. B. p. 318. Quum vero triplex tradatur, in Graecis ad Poëtam nostrum Scholiis, hujus nominis ratio; aut quod Rex illius Insulae fuerit *Merops*; aut quod *Meropes* eam inhabitarint; aut quod *Meropis* filia fuerit *Cos* seu *Coos*, unde etiam Insulae nomen; tria illa ad unum refert, de quo facta hic ab Anna cultissimi ingenii mentio, Hyginus Astronom. l. II. c. XVI. *nonnulli dixerunt etiam, Meropem quendam fuisse, qui Coon Insulam tenuerit regno, & a filiae nomine Coon, & homines ipsos a se Meropas appellant.* Unde in Coorum responso ad Regem Persarum Artaxerxem, qui ab iis Coum Hippocratem sibi tradi flagitaverat, legitur, ὅτι Κῷοι οὐδὲν ἀνάξιον πράξουσιν, οὔτε Μέροπος, οὔτε Ἡρακλέους, οὔτε Ἀσκληπιοῦ, *Coos nihil Merope, neque Hercule, neque Aesculapio indignum facturos.* Dicti utique a Graecis *Meropes* prisci illius Insulae incolae; unde πόλις Μερόπων, *urbs Meropum*, appellata ab Auctore Hymni in Apollinem vs. 42. & a Pindaro Μερόπων ἔθνεα, *Meropum gentes*, Isthm. Od. VI. p. 471. Sed in quo utroque, male μερόπων per vocem *mortalium* reddunt Interpretes; sicuti de priori jam ad Strabonem viderat ὁ πάνυ Casaubonus p. 244. de posteriori vero ad Stephanum eruditissimus Holstenius, a quo alibi, nempe ad vers. Γάδειρα, ineditum antea Meleagri, qui inter Coos vixerat, Epigramma adfertur, ubi idem Μερόπων ἀστὸν, *Meropum civem*, se vocat; & de quo Meleagro similiter dicitur in alio veteri Epigrammate LXX. Anth. l. III. c. XXV.

Κῶς δ' ἐρατὴ Μερόπων πρέσβυν ἐγηροτρόφει,
Cos vero amabilis, Meropum senem in senectute alit.

Quibus adde Quintilianum l. VIII. c. VI. Plutarchum Quaest. Graec. p. 304. Aristidem Orat. in Asclepiadas p. 77. Tom. I. Hyginum, adducto ante loco. Immo quomodo *Meropes* etiam *de Cois* dicti; eo Apollinis Didymei Oraculo, quod in Thalete apud Laërtium legitur lib. I. & quod ibi unius vel Stephani, vel Plinii auctoritate, ubi potiora ac vetustiora suppetebant testimonia, illustrant viri docti. Hinc etiam antiquum Apollinis in Delo simulacrum, opus τῶν καθ' Ἡρακλέα Μερόπων, *eorum*, qui

qui circa Herculem erant Meropum, (seu qui ab eo, & qua de re adhuc versu proximo, debellati in Coo Insula) exstitisse a Plutarcho traditur de Music. pag. 1136. Meminit vero, ut obiter hoc addam, *Meropis*, ac ejus, juxta Interpretes ad eum locum, filiae, Euripides in Helena vs. 387. ubi Diana dicitur e Nympharum Choro ejecisse

> *Χρυσοκέρω τ' ἔλαφον, Μέροπος Τιτανίδα κούραν,*
> *Καλλοσύνας ἕνεκεν,*
> *Aureis cornibus insignem cervam, Meropis Titanida filiam,*
> *Propter pulcritudinem;*

& quae priora vertit Canterus, *filiam Meropis, qui unus fuit ex Titanibus*. Cui interpretationi tamen repugnat dicto paullo ante loco Hyginus, ubi de *Merope*, a quo dicti fuerint *Meropes*, sicut a filia *Coo* denominata Insula, egisset, addit, *Hunc autem Meropem habuisse* UXOREM *nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam, quae cum desierit colere* DIANAM, *ab ea sagittis figi coepit, tandemque a Proserpina viva ad inferos arrepta est.* MEROPEM *autem desiderio uxoris permotum, mortem sibi consciscere voluisse.* Juxta quae proinde apud Euripidem, non de *Meropis* filia, sed de uxore, una, ut ibi dicitur, *Titanidum*, sermo; quae a Diana, nempe sicut Callisto, de qua modo ibi egerat Tragicus, in ursam, ita in *auricornem cervam* mutata fuerit, seu, quae, quod a Valerio Flacco dicitur Argon. l. VI. c. 71. *setis fulgens & cornibus aureis*. Neque etiam idem *Merops* unus e *Titanibus* seu terrae filiis a Stephano dicitur, aut a Porphyrio in vita Pythagorae p. 187. qui Triops, inter dissentientes de ejus genere veterum Auctorum ac Poëtarum fabulas, Neptuni & Canaces, aut Solis & Rhodi, aut Lapithae Apollinis & Stilbes Penei filius; aut vero, juxta meliorum Auctorum fidem, ex Inachi posteris; a nonnullis etiam, ut Pausania l. II. p. 524. & Graecis Poëtarum, sicut Homeri ad Iliad. B. vs. 75. & Euripidis in Oreste Interpretibus, Phorbae filius & Pelasgi parens statuitur. Immo adde hisce opportune, hunc Triopem Meropis *Patrem*, Coi Regem itidem exstitisse; dictumque ab eo *Triopis collem*, teste Theocrito Idyll. XVII. vers. 68. ubi de Coo, Philadelphi, uti mox videbitur, patria agens, ait:

> Ἐν δὲ μιᾷ τιμῇ Τρίοπος κατεθεῖο κολώνην,
> *Et eodem honore adficias Triopis collem;*

quo nempe Apollo *Delum*; Critici vero ibidem, Τρίοψ γὰρ βασιλεὺς τῆς Κῶ, ἀφ' οὗ τὸ ἀκρωτήριον ὀνόμασαι τῆς Κνίδου, *Triops enim Rex Coi, a quo promontorium Cnidi denominatum*, *Triopium* nempe, de quo in vicina Caria ab eodem *Triope* seu alio *Triopa* condito infra ad vs. 31. Hym. in Cerer. ubi fit mentio, dicendi erit locus.

Vs. 161. Χαλκιόπης ἱερὸν μυχὸν Ἡρωίνης] Non ab Orpheo solum seu Onomacrito, quem adducit eam in rem vir doctus, sed ab Apollonio etiam in Argonauticis l. III. vs. 248. ac alibi, & Apollodoro insuper l. I. c. IX. *Chalciope*, Medeae soror & Argi e Phry-

Digitized by Google

e Phryxo mater perhibetur. Neque tamen de ea *Chalciope* hic Poëtae sermo, sed de altera Coa *Heroïde*, e qua & Hercule natum filium Thessalum tradit idem Apollodorus l. II. c. VII. aut Eurypylum Coorum Regem memorant veteres, uti mox dicetur, ad Homerum Critici. Cultum autem in eadem Coo Insula solemni ritu Herculem, abunde e Plutarchi loco constat, quem jam viderat vir doctus, & qui exstat Quaest. Graec. p. 304. ac praeterea e nummis Coorum antiquis, in quibus subinde clava Herculis, aut ipsum Herculis caput cum leonina pelle occurrit; ac praeterea ex alio insigni quodam nummo, a me itidem in Gallorum Cimeliarchiis viso, ubi Hercules infantem ulnis tenens, cernitur, & inscr. ΚΩΙΩΝ; quod ad natum ex eodem apud Coos, & ex hac *Chalciope Eurypylum* haud immerito referas; & de quo etiam, ut Coorum Rege, ait Homerus Iliad. B. vs. 677. καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν, *& Coon Eurypyli civitatem*, ac ut ibi veteres, quod paullo ante monui, Critici, ἐπεὶ Εὐρύπυλος ἦν Ἡρακλέους καὶ ΧΑΛΚΙΟΠΗΣ παῖς, ὃς ἐβασίλευσε ΤΗΣ ΚΩ, *quandoquidem Eurypylus erat Herculis & CHALCIOPES filius; ille regnavit in Coo.* Adde, quod ejusdem *Chalciopes* pater, uti videtur, & itidem Coorum Rex, sed ab Hercule capta Coo caesus dicatur Eurypylus apud Apollodorum sub initium cap. IX. l. I. pro solito nempe Graecorum more, ut avorum nomina nepotibus inderentur. Mitto hic, quod non Eurypyli, sed Alciopi apud Coos seu Meropas, filias, debellatis iisdem Meropibus, Herculem duxisse dicat Plutarchus loco ante jam a viro docto indicato Quaest. Graec. p. 304. Quum illud utique e modo dictis constet, *Chalciopen* habitam illius tractus, & quam duxit apud Coos Hercules, cujusque meminit hoc loco Callimachus, *Heroïda*. Haud aliter ac alter Eurypylus Telephides, seu Telephi filius, quique stabat a Trojanorum partibus, cum apud Homerum Odyss. Λ. vs. 518. tum ΗΡΩΣ ΕΥΡΥΠΥΛΟΣ dicitur in veteri & praeclaro Pergamenorum nummo, quem dudum e Cimeliarchio Christinae Augustae depromptum protuli ac illustravi Diss. Praest. Numism. p. 479. & seqq. Ἱερὸν autem μυχὸν, seu *sacrum* huic *Chalciopae Heroïnae recessum* vel *antrum* in hac Insula exstitisse, hinc praeterea discimus; de locis sacris seu antris μυχὸν subinde a Poëtis antiquis dici constat; haud aliter ac πολυστεφῆ μυχὸν, *multis coronis redimitum antrum*, Pythium, vocat Aeschylus Eum. vs. 39. ac alibi de eodem Choëph. vs. 953. ὁ Παρνάσσιος μέγαν ἔχων μυχὸν, *Apollo Parnassius magnum habens antrum*, & μυχὸν Παρνάσσιον similiter de eodem Pindarus Pyth. Od. x. p. 311. aut de Isthmiis idem ait, Κορίνθου ἐν μυχοῖς, *Corinthi in recessibus.*

Vs. 164. ἐπεὶ λιπαρή τε καὶ εὔβοτος] Unde de eadem Insula Coo εὔκαρπος δὲ πᾶσα, οἴνῳ δὲ καὶ ἀρίστη, καθάπερ Χίος καὶ Λέσβος, *tota frugum ferax, vino etiam commendatissima, sicuti Chius & Lesbus*, a Strabone dicitur l. XIV. p. 657. Exstat autem Coorum nummus

mus a viro bene de hisce antiquitatibus merito, Car. Patino vulgatus Thes. Numism. p. 137. cum Herculis capite & inscr. ΕΥΚΑΡΠΟΣ ΚΩΙΩΝ, cui geminum viderat apud illustrem Fr. Gottifredi Cl. Holstenius, cujusque apud Stephanum meminit p. 184. ac ubi haeret, an illud Εὔκαρπος sit ejusdem Insulae, sicuti de ea dicto modo loco ait Strabo, an vero Herculis, an potius, & quod dein ex aliis similibus nummorum apud Coos inscriptionibus colligit, Praetoris seu Magistratus ibidem nomen. Quod postremum etiam est verissimum, & ex pluribus ejusdem loci nummis liceret ulterius comprobare. Ad hanc autem hujus Insulae, quae hic commendatur, singularem fertilitatem ac praestantiam spectat, quod juxta Cnidum in Zona maxime temperata sita dicatur apud Galenum ad Aphorismum XIV. Hippocratis, ἡ δὲ ἀκριβῶς εὔκρατος τε καὶ μέση ζώνη τῆς οἰκουμένης ἐστὶν, ἡ διὰ Κνίδου καὶ Κῶ, *zona vero exquisite temperata ac media orbis habitabilis est, quae per Cnidum & COUM Insulas* &c. Ut proinde haud immerito Κῶς ἐρατὴ, *Coos amabilis,* dicatur in veteri, de quo paullo ante, Meleagri Epigrammate, immo omnium Insularum similis magnitudinis pulcerrima, apud Aristidem in Asclepiad. pag. 78. Tom. I. Mitto alia ejus decora, ut quod *Metropoleos* nomine eadem decoretur in Artaxerxis Persarum Regis Epistola ad *Coos*, quae una cum aliis id genus inter Coi senis libros est relata, sicut eadem *Cos* λαμπροτάτη seu *splendidissima* dicitur in Inscriptione hujus Insulae a Cl. Sponio vulgata, Miscell. p. 337. Neque etiam, ut obiter hoc addam, aliena ab eadem laude λιπαρὴ, de qua paullo ante ad vers. 155. & quae de Insula *Coo* hic a Callimacho dicitur, sicuti de una e Cycladibus *Naxo* Insula ait Pindarus Pyth. Od. IV. p. 243. ἐν Νάξῳ λιπαρᾷ, h. e. juxta Criticos ibidem εὐδαίμονι, *felici*, seu quae omnibus bonis abundet; ac de *Thebis* itidem Pyth. Od. II. λιπαρᾶν ἀπὸ Θηβᾶν, & de Athenis (praeter adductum antea locum Isthm. Od. II. ad vers. 155.) Nem. Od. III. λιπαρᾶν ἀπ' Ἀθηνᾶν, h. e. ut haud male postrema haec verba vertit Interpres, *splendidis ab Athenis*. Hinc idem usus vocis λιπαρῶ. ubi ἐθείρη seu *comae* subinde a Poëtis antiquis eadem tribuitur, & qua de re jam ante ad vers. 39. Hym. in Apollinem ac infra ad vs. 32. Hymni sequentis in Lavacrum Palladis, ubi dicitur λιπαρὸν σμηξαμένα πλόκαμον.

Vs. 165. ἐκ μοιρέων] Quae *fata* numero plurium a Latinis etiam haud semel dicta, ac in praeclaris Diocletiani & Maximiani, cujusmodi dudum protuli ac illustravi, nummis, FATIS VICTRICIBUS, ac similiter in veteri Inscriptione, FATIS CECILIUS FEROX FILIUS, in schedis Bibliothecae hujus Electoralis Pighianis.

Ibid. ὀφειλόμενος θεὸς ἄλλος] Summae venustatis & elegantiae haec & sequentia Poëtae verba, quibus denuo Heroi suo ac Benefactori Ptolemaeo Philadelpho, sicut jam ab eo factum vidimus

dimus Hym. I. in Jovem, adblanditur hic, qui in Regia ejus vixit & floruit Battiades. Ad receptum autem apud Aegyptios morem simul idem hic respicit, juxta quem eorum Reges adhuc superstites, divinis honoribus coli ab iis consueverant, uti e Philone Legat. ad Cajum p. 1052. aliisque constat. Unde etiam hic Ptolemaeus una cum conjuge simul & sorore Arsinoë, ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, *Deorum fratrum*, seu *Deorum fratris sororisque*, (Jovis nempe & Junonis, aut vero Apollinis ac Dianae in antiquis nummis, & de quibus infra, exemplo) nominibus, cum in Monumento Adulitano a Leone Allatio primum edito, tum in praeclaris nummis, quos olim primus in lucem protuli & explanavi, signatus legitur. Mitto, quod ibidem adtuli, aliquot Seleucidarum nummos, in quibus ad Ptolemaeorum exemplum, vesana illa ΘΕΟΥ appellatio iis ibidem tribuitur. Natum vero & educatum in Insula Coo hunc Philadelphum, bene jam e Theocrito monuerunt hic priores editores; qui alioquin educatus duntaxat in eadem Insula, in Graecis ad hunc locum Scholiis dicitur.

Vs. 166. σαωτήρων ὕπατον γένος] Ptolemaei nempe Lagi & Berenices, qui ambo augustis illis ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ nominibus, in iisdem praeclaris & antiquis monumentis modo adductis insigniuntur. Quibus accedit de ipso Ptolemaeo, vulgo Lagi, Porphyrii in Excerptis Graecis Scaligeri ad Eusebium p. 59. testimonium, & quod SOTERIS cognomentum ei primum a Rhodiis datum tradit Pausanias l. I. p. 14. Quo proinde referri etiam debet id, quod de eodem Ptolemaeo adhuc superstite, a Rhodiis pro Deo culto profert Diodorus l. xx. p. 825. & de qua caeteroquin ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ appellatione, eadem adulatione seu vesania aliis quoque Alexandri M. successoribus, ut e Seleucidis Antigono ac Demetrio &c. tributa, non ea hic pluribus tangam, quae alibi dudum monui: idque ad instar Dioscurorum, & de quibus Dioscuris debet intelligi adposita prope Alexandriam a Sostrato Cnidio Inscriptio, ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΠΛΟΙΖΟΜΕΝΩΝ, *Diis Servatoribus pro navigantibus*, apud Strabonem l. XVII. p. 791. Σαωτῆρες vero ob metrum pro σωτῆρες hic dicti, haud aliter ac apud Aratum Διοσημ. vs. 31. Αὐτὸς μὲν τὰ πρῶτα σαώτηρ, *ipse quidem ante omnia hic servator*; & in Duridis Epigrammate Antholog. l. I. c. LXX. Epigr. XVIII.

Πῆ δὲ σαωτῆρες τότε δαίμονες ἔτραπον ὄμμα;

Qui autem tum servatores Dii averterunt oculum?

Ibid. ὑπὸ μίτρην] Μίτρην de *fascia* seu *diademate* regio subinde dictam, ex Eustathio opportune hic monuit Vulcanius, & inde metonymice hic pro *regno* seu *imperio*, ut viderat jam ante H. Stephanus, immo quibus praeiverant Graeca ad hunc locum Scholia, ὑπὸ μίτρην, ὑπὸ τὴν βασιλείαν, *sub mitra*, h. e. *sub regno*. Hinc צניף a LXX. senioribus promiscue κίδαρις, μίτρα,

τρα, ut Exod. XXIX. 6. &c. & διάδημα Esa. LXII. 3. reddi solet. Ut proinde aliud hic egerit Interpres, qui hoc ὃ ὑπὸ μίτρῳ vertit, *cujus sub baltheum*, & praeoccupavit jam H. Stephanus, quamquam μίτραν de *baltheo* etiam dici constet, quatenus nempe *baltheus* pro *cingulo* sumitur, & ita χαλκομίτρην Amazona vocat Lycophron p. 997. *Mitra* alioquin pro *muliebri tegmine*, a Graecis etiam dicta, ut apud Aristophan. Θεσμοφ. p. 780.

Κεκρυφάλου δεῖ καὶ ΜΙΤΡΑΣ. Ἀγ. ἡδὶ μὲν ἐν
Κεφαλῇ περίθετος, ἥν ἐγὼ νύκτωρ φορῶ.
Reticulo opus est & ΜΙΤRA. Ag. haec quidem est
Capiti, quae circumponitur, quam ego noctu gesto.

Vs. 169. περάτη τι] Adduxit jam ad hunc locum Anna eruditissima Apollonii Scholia, in quibus haec vox περάτη, juxta nonnullos, de altero sub terram hemisphaerio, proprie tamen de *oriente* dici scribitur. Locus Apollonii, ubi illa Criticorum de hac voce glossa, exstat l. I. vs. 1281. ubi de Aurora ait Poëta ἐκ περάτων ἀνιοῦσα, *e meta horizontis orta* &c. haud aliter, ac ἐκ περάτων numero plurium, & de oriente itidem Sole alibi dixit l. II. vs. 164.

Ἦμος δ' ἠέλιος δροσερὰς ἐπέλαμψε κολώνας,
Ἐκ περάτων ἀνιών.
Quando autem sol roscidos illuminabat colles,
E metis horizontis orsus.

ubi Critici ἐκ τοῦ ὑπερφερίζοντος ἡμισφαιρίου, *ex extremo hemisphaerio*; alibi autem voce περάτηθεν eam in rem usus, sed de Luna similiter l. IV. vs. 54.

Τὴν δὲ νέον Τιτηνὶς ἀνερχομένη περάτηθεν,
Eam autem Titanis luna nuper exorta e meta seu *termino*,

non ut ibi *ex adverso*, ut ipse postea Interpres in Notis ad hunc locum retractavit; & quomodo περαιόθεν melius ab eo redditur l. IV. vs. 71. Sicuti autem de *Orientali plaga* eadem περάτη & περάτηθεν, adductis modo locis, dicuntur, & ob eam, quam adducunt ad priora Apollonii verba nempe l. I. vs. 1281. veteres Critici caussam, ΠΕΡΑΤΗ λέγεται δὲ κυρίως ἡ ΑΝΑΤΟΛΗ· πέρας γὰρ αὕτη τῆς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεως· ἐκεῖθεν γὰρ ἔρχεται, καὶ εἰς αὐτὴν τελευτᾷ, h. e. περάτη *dicitur autem proprie* ORIENS; *est enim ille terminus Coeli motus; hinc enim oritur, & in eum desinit*; ita hic περάτην de *Occasu*, non de *Oriente* dici, de quo mox ait Callimachus, καὶ ὁππόθεν ὠκέες ἵπποι Ἠέλιον φορέουσι, *& unde veloces equi solem ferunt*, bene viderunt Interpretes. Sic enim περάτη tam de diurni solis cursus in nostro hemisphaerio *meta*, seu quod ait Euripides in Ione vs. 1148. *quum sol agebat* equos εἰς τελευταίαν φλόγα, *ad ultimam flammam*, quam de extremo alterius hemisphaerii *termino*, unde ille denuo supra nostrum horizontem emergit, dici pariter potuit. Ut mittam notam Epicuri, aliorumque e veteribus opinionem, qui occidentem solem extingui

in

in Oceano Occidentali credidere, indeque poſtea novi ſolis lumina, quod a Lucretio etiam l. v. verſ. 661. adſtruitur, reparari.

Ibid. *ἀντολέων ὠκέες ἵπποι 'Ηέλιον φορέουσιν*] De ortu Solis haec dici nemo utique non videt, & cui proinde Orienti potius, quam Occidenti, *citos equos* tribuere veteres & optimos naturae conſultos, Poëtas nempe, licet ſtatuere; quod inter Aſtronomorum ſcita referatur, ſolem perpetuo ad ortum oriri citius, ad Occaſum autem tardius occidere. Quamquam vero ſolem, ſicuti vulgo Lunam, bigis equorum vectum ſubinde dixerint iidem Poëtae, juxta veteres Sophoclis Enarratores ad Ajac. vſ. 685. eosdemque equos *Λάμποντα* ſcilicet & *Φαίθοντα* appellatos; Quadrigas tamen ſeu *τέτριππα ἅρματα* paſſim eidem tribui, vel pueris notum, ac unde a Graecis ad Euripidem Criticis Phoeniſſ. verſ. 3. illorum quadrijugum equorum nomina recenſentur, *Χρόνος*, *Αἴθων*, (*Αἴθων*) *'Αστραπὴ*, *Βροντὴ*, aliter proinde quam apud Ovidium Metam. l. II. vſ. 153. *Pyroeis*, *&* *Eous*, *&* *Aethon*, *Solis equi*, *quartusque Phlegon*. Hinc idem ſol oriens depictus vulgo in antiquis nummorum & lapidum monumentis, nudus, radiatus, in quadrigis nubes tranſcendens, circum autem zodiacus: cujusmodi proſtat in praeclaro nummo M. Aurelii a *Nicaeenſibus* Bithynis percuſſo, qui exſtat in Theſauris Gallorum Regiis, infra autem mulier ſeu Tellus recumbens, dex. ſpicas, ſin. cornu copiae tenens, & cum inſcr. ΝΙΚΑΙΕΩΝ.

Mitto eundem Solem orientem (quod praeter Plutarchum de Iſide p. 355. tangit plenius Jamblichus de Myſter. ſect. v. c. II.) ab Aegyptiis per infantem e loto ortum, & quod in veteribus etiam eorum nummis, qualem alibi dudum protuli, adumbratum; aut vero eundem Solem aut Lunam, non bigis aut quadri-

drigis, sed navigio vectos, cursus suos perficere; quo nempe inde innuerent, eos humore procreari ac nutriri. Quod a Plutarcho traditum eodem de Iside libro p. 367. ac ab Aegyptio etiam eruditissimoque Scriptore Clemente; sed quae jam occupavit in Harpocrate p. 14. vir insigni eruditione amicissimus Cuperus.

Vs. 171. ξυνὸς τις ἐλεύσεται ἄμμιν ἄεθλ☉] Nihil aut parum ad capiendum genuinum hujus loci sensum confert is, ad quem lector ablegatur, Justinus. Profectionem quidem ille Gallorum, duce Brenno, ad Delphos; ibique Apollinis auspiciis factam eorum stragem narrat. De Ptolemaei vero Philadelphi, *communi*, quod tamen hic a Poëta tangitur, futuro nempe illi cum Apolline contra eosdem Gallos *certamine*, & inde quod in sequentibus traditur, *communi* etiam utrique, iis debellatis, *praemio*, nulla omnino apud Justinum, & qua de re mox ad vs. 185. facta occurrit mentio. Hoc erat tamen, quod citra ambages ipse Apollo hic apud Callimachum, & quo Philadelpho Maecenati suo simul & Regi Poëta ipse blandiretur, vaticinatur; quod infra etiam, nempe ad vers. 185. in Graecis Scholiis obiter tangitur; & qua de re plenius ibidem.

Vs. 172. ἐφ' Ἑλλήνεσσι μάχαιραν βαρβαρικὴν] Nempe longioribus seu gravioribus *gladiis* usae vulgo prae Graecis aliae gentes tam Asiaticae, quam Europaeae, quae vulgo *Barbararum* nomine censebantur. Id vero nominatim, & valde hic opportune de Gallis, de quibus hic agit Callimachus, & quorum pars Italiam ac Romam paullo ante invaserat, observat Plutarchus in Camillo p. 350. εἰδὼς δὲ τῆς τῶν ΒΑΡΒΑΡΩΝ ἀλκῆς τὴν ΒΑΡΥΤΑΤΗΝ ἐν ΤΑΙΣ ΜΑΧΑΙΡΑΙΣ οὖσαν, ἃς ΒΑΡΒΑΡΙΚΩΣ καὶ σὺν οὐδεμιᾷ τέχνῃ καταφέροντας, ὤμους μάλιστα καὶ κεφαλὰς διέκοπτον, *sciebat autem Camillus* MAXIMAM VIM BARBARORUM *esse* IN GLADIIS, *quibus uterentur*, BARBARORUM *more*, *sed nulla arte ferientes*, *humeros maxime & capita amputabant*. Quo respicit etiam Florus, dum de illa horum Gallorum parte agit, a qua Roma capta est & incensa, *gens natura ferox*, *moribus incondita*, *ad hoc ipsa corporum mole*, *perinde* ARMIS INGENTIBUS, *adeo omni genere terribilis fuit*, *ut plane nata ad hominum interitum*, *urbium stragem videretur*. Haud alio vero armorum genere, nisi levibus ferme, quo se tegerent, scutis, ac praeterea ensibus usos eosdem Gallos, e Pausania de iis agente, qui Graeciam invaserant, liquet l. VI. p. 648. immo ex iis, quae mox commemorat Callimachus, de eorum scutis, balteis & gladiis vs. 183. &c. quae praedae seu praemii loco, sibi relicta iri vaticinatur Apollo. Adde, quod de Gallis itidem seu Celtis, tanquam super coenam gladiatorio certamine gladiis ad mortem usque subinde proeliantibus, refert Athenaeus l. V. p. 154. Unde tanquam μαχαιροφόρους eosdem Gallos hic innuit Callimachus; haud aliter ac de Asiaticis in

in Xerxis exercitu gentibus dixit Aeschylus Perf. vs. 56.

Τὸ μαχαιροφόρον ἔθνος ἐκ πάσης Ἀσίας ἕπεται,

Ensiferque populus ex omni Asia sequitur.

Etsi Gallorum *gladios* quod adtinet, eos prae Romanis, quod illi caesim tantum feriant, & mucrone omnino careant, minus longe ad pugnandum valuisse, tradit Polybius lib. II. pag. 115. 126. edit. Paris.

Vs. 173. Κελτὸν ἀναστήσαντες Ἄρηα] Κελτὸν Ἄρηα dixit hic Battiades pro Κελτικὸν; haud aliter ac Σκύθης ὅμιλος apud Aeschylum Prom. vs. 2. & 417. Σκύθης λεὼς apud Euripidem in Rheso vs. 429. Θεσσαλὸς λεὼς apud eundem in Andromach. vs. 19. aut στόλον Ἕλληνα Heraclid. vs. 131. & talia plurima, quae passim occurrunt in Poëtarum Graecorum libris. Eadem Latinis etiam vatibus haud insolita, cujusmodi nonnulla animadversa videas a magno Casaubono in Lect. Theocrit. p. 241. & de quibus nos alibi.

Vs. 174. Ὀψιγόνοι Τιτῆνες ἀφ' ἑσπέρου ἐσχατόωντος] *Titanas* sero natos seu gigantum posteros, vocari eosdem Gallos, & quidem ab immanibus seu impiis ac sacrilegis etiam eorum ausis, innuunt Graeci hujus loci Interpretes. Ita *immanissimi etiam Galli atque Germani*, apud Florum dicti lib. III. c. X. Adde immensa eorundem corpora, ut de hiscemet Gallis, qui Brenno duce Graeciam invaserant, tradit Pausanias l. X. p. 647. εἰσὶ δὲ ἄλλως καὶ οἱ Κελτοὶ μακρῷ πάντας ὑπερηκότες μήκει τοὺς ἀνθρώπους, *ut sunt alioquin Galli longe alios homines corporum proceritate superantes.* Neque aliter de eorum proceris corporibus Livius l. XXXVIII. c. XVII. Florus dicto paullo ante loco, l. I. c. XIII. aliique. Haud mirum vero Ἕσπερον ἐσχατόωντα, seu *ultimum Occidentem*, de eorundem Gallorum, unde profecti fuerant, solo a Poëta Cyrenaeo hic dici, quod de iis pridem dixerat Herodotus l. IV. c. XLIX. ἀρξάμενος ἐκ ΚΕΛΤΩΝ ΟΙ ΕΣΧΑΤΟΙ πρὸς Ἡλίου ΔΥΣΜΩΝ μετὰ Κύνητας οἰκέουσι ἐν τῇ Εὐρώπῃ, *a* CELTIS *incipiens, qui in Europa* AD SOLIS OCCASUM EXTREMI *sunt post Cynetas.* Immo quod a Pausania etiam, longe infra Callimachi tempora, traditur l. I. p. 6. ΓΑΛΑΤΑΙ, οὗτοι νέμονται τῆς Εὐρώπης ΤΑ ΕΣΧΑΤΑ ἐπὶ θαλάσσῃ πολλῇ, *Galli in ultimis Europae locis ad vastum mare habitant.* Haud aliter ac Horatius l. I. Od. IV. ait, *Hesperia Sospes ab ultima*, de vicina nempe Galliae, & quae ad mare Occidentale sita itidem Hispania. De iis enim maxime regionibus Ἕσπερος & Ἑσπέριοι τόποι, h. e. δυτικοὶ, *Occidentales*, a vetustis Auctoribus appellati, & quibus addendi insuper Ἑσπέριοι Λίβυες, *Afri Hesperii*, quibus sacrum Atlanta dicit esse Maximus Tyrius. Diss XXXVIII. p. 385. ac unde illustratur de eodem Atlante agens Aeschylus, apud quem situs ille traditur Prom. vs. 348. πρὸς Ἑσπέρους τόπους, nempe pro Ἑσπερίους, aut, uti legendum mallem, πρὸς Ἑσπέραν aut Ἑσπέρου τόπους, *ad Occidentalia loca.* Sicuti nempe de Saturni regno ait Dio-

 dorus

dorus l. v. p. 354. imperasse eum maxime τῶν πρὸς Ἑσπέρην τόπων, *Occidentalibus regionibus*. Hinc Creusa apud Euripidem, ubi se orbam liberis seu ἄτεκνον mansuram ex Apollinis Oraculo colligit, ut continuo ultra Graeciam volare possit, ἀστέρας Ἑσπερίους, *stellas ad Hesperias*, Ion. vs. 798. h. e. ad ultimi Occidentis fines. Unde etiam apud Apollonium Rh. l. iv. vs. 1629. Hesperus ἀστὴρ αὔλιος, *stella vespertina*, seu *oriens*, juxta Graecos ibi Criticos, *Hesperus*, quum jam in stabulis aut forte sub dio quiescunt pecora. Italia vero, quamquam *Hesperia* a Marone itidem dicatur, non tamen ut hic de Gallis, *ultima*; & quod de Hispania proprie dici, adducto eam in rem Horatii loco, observat Servius ad Aen. l. i. vs. 530. Ἑχατόωντος vero pro ἑκατόωντος hic legendum, bene jam monuit H. Stephanus.

Vs. 176. καὶ ἠέρα βουκολέονται] Imitationem hujus loci Virgilianam opportune jam adtigit Anna eruditissima, quae fugit hactenus ejusdem Maronis Enarratores; ac prout a Lucretio jam ante dictum lib. i. vs. 232. *unde aether sidera pascit*. Imperite vero, aut ut mollius dicam, inconsiderate Interpres haec reddit, *stellis*, *quum plurimae in aëre errant*, & Vulcanius itidem, *oberrant*, ubi agitur de innumerabili Gallorum, qui Graeciam invaserant, numero, eoque inde cum nivibus, aut stellis, neque iis proinde *errantibus*, quae oppido perpaucae, sed quae vulgo ἀπλανεῖς, *non errantes*, sive, ut de iis Achilles Statius Prolegom. ad Aratum p. 87. ἐμπεπηγότες τῷ οὐρανῷ ἀπλανεῖς λέγονται, *fixae in coelo non errantes dicuntur*, comparato. Non debuerat hoc intactum praeteriri.

Vs. 177. Δελφίδες ἄκραι] Nempe pro Δελφὶς ἄκρα, *Arx Delphica* seu *Delphorum*, sicut Δελφὶς πόλις, de *Delphis* apud Pausaniam l. x. p. 624. & apud Euripidem in Oreste vs. 1096.

Τὴν Δελφίδ' δ' ἐλθὼν, Φωκέων ἀκρόπτολιν,

Veniens in Delphicam terram, *Phocensium arcem*;

aut sicuti Δελφὶς πέτρα, *Delphis* seu *Delphica rupes*, eadem vocatur apud Sophoclem Oedip. Tyr. vs. 472. & Euripidem Andromach. vs. 398. Ipsa nempe urbs & aedes Delphica *in monte Parnasso in rupe undique impendente* dicitur apud Justinum l. xxiv. c. vi. sita, & dicta jam ante a Strabone l. ix. p. 418. κατὰ κορυφὴν ἔχον τὸ μαντεῖον καὶ τὴν πόλιν, *locus saxosus*, *in cujus vertice urbs & fanum*. Vera proinde Δελφὶς ἄκρα, seu ob metrum Δελφίδες ἄκραι, de iisdem *Delphis* hic dicitur. Δελφίδες alioquin de *Delphorum puellis* vel *mulieribus* apud Euripidem in Ione aliquoties dictae, sicuti vs. 44. 92. &c.

Vs. 178. καὶ πέδια Κρισαῖα] Κρισαῖον πεδίον seu *Crissaeus campus* dictus de loco Pythiorum, seu ubi agebantur ludi Pythici Delphico Apollini sacri. Hinc Sophocles Electr. vs. 733. Ναυαγίων Κρισαῖον ἱππικῶν πέδον, *Crissaeus campus equestribus naufragiis*, quod praecesserat, *implebatur*, seu bigarum quadrigarumve

ve ex Pythiis pro more decurrentium fragminibus, & similiter Pindarus Pyth. Od. V. p. 272.

Κρισαῖον λόφον
Ἄμειψεν ἐς κοιλόπεδον,
Νάπος Θεοῦ,
Crissaeum ad collem
Pervenit, ad cavum campum,
Clivum Dei.

Unde etiam ἐν Κρίσᾳ, *apud Crisam*, de *Pythiis*, seu victorem in iisdem exstitisse Xenocratem, dixit idem Pindarus Isthm. Od. II. p. 447. Qua de re ait ille in eadem Oda p. 272. Κρισαίαις ἐν πτυχαῖς, de curuli nempe victoria, *Crissaeis in jugis*, seu Pythiis reportata. Quae similiter Πυθῶνος ἐγγυάλοις, *Pythonis* seu *Delphorum convallibus*, ut Pyth. Od. VIII. p. 293. aut ἀπὸ Κίῤῥας, *a Cirrha*, Pyth. Od. VII. p. 286. aut vero ἐπ' ὀφρύϊ Παρνασίᾳ, *in jugo Parnassio*, Olymp. Od. XIII. p. 122. de eodem loco Pythiorum, seu *Pythiis* ipsis, dici apud Lyricum Vatem solent.

Vs. 179. Ἀμφιπεριστείνωνται] Non adsentior H. Stephano, qui huic verbo *lamentorum* seu *gemituum* significationem non inesse, sed pro *circumarctari* hic sumi existimat; quod undique oppleta forent Gallorum copiis ea, quae Poëta ibi commemorat, loca. A quo tamen jure hic recedit Vulcanius, dum ab eo retenta genuina illius verbi & huic loco maxime congrua significatio, *circumquaque gemunt*, seu ut prior Interpres, *lamentis circumcirca fremunt* vel *perstrepunt*. Quae sequentia etiam Callimachi verba abunde adstruunt, ubi continuo additur, quod illa Locrorum & Phocidos, ac in ea Delphorum oppida seu campi, vastari videant ac incendi ab iisdem Gallis vicinos agros, immo Templo Delphico imminere jam illas barbarorum ac immanorum hostium phalangas.

Vs. 181. Ἀλλ' ἤδη περὶ νηὸν] Non mirum haec, quae multis post aetatibus contigerant, de *Templo* nempe Apollinis Delphico a Gallis expilato, tanquam praesentia, hic ab ipso Apolline nec dum nato, sed uti mox ipsemet se indigitat vers. 189. ὃς ἔτι γαστέρι μάντις, *qui, quamquam adhuc in utero, jam vates*, commemorari. Nota abunde haud dissimilis sacrorum in veteri Foedere Vatum ratio, immo non futura solum ut praesentia, sed ut praeterita etiam saepenumero enarrandi, sicuti Genes. XLIX. 9. Esa. XLII. 6. & alibi. Hinc הראים seu *videntes* itidem, nempe ὡς τὰ μέλλοντα προορῶντες, *tanquam futura praevidentes*, juxta Theodoritum in I. Reg. Qu. XLVII. appellati. Quamquam ad Vates id genus seu vaticinia, ἐγγαστρίμαντις velut hic Apollo, aut qui talem eum hic inducit Callimachus, referre utique non debeat; quod de re non futura, sed quae ejusdem Callimachi, qui haec scribit, aetate, & regnante eodem, sub quo florebat hic vates, Philadelpho contigerat. Hinc etiam discrimen illud inter Pro-

phetarum & Pythii hujus Apollinis, aut Jovis Dodonaei Oracula tangit Theodoritus Serm. x. p. 635. Tom. IV. quod Propheta Deo plenus futura longe ante, velut praesens cerneret, & tanto post spatio eventura praediceret, Ὁ δὲ Δωδωναῖος καὶ ὁ Πύθιος, οὐδὲ τὰ μετὰ τρεῖς ἐσόμενα μῆνας, προειπάτην ὡς ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ τῇδε κἀκεῖσε κλινομένους ἐκδέδωκε τοὺς χρησμούς, *Dodonaeus vero & Pythius, ne ea quidem, quae post tres menses futura erant, eventura pronuntiarunt, sed quae huc illuc trahi possunt, Oracula reddiderunt.* Adde, quod sicut Battiades Apollinem necdum natum inducit hisce versibus, Templi sui Delphici a Gallis expilati casum, multis ante seculis praevidentem; ita ejusdem naeniam, seu inde versus aliquot, ex Oenomao & Porphyrio de Philosophia ex Oraculis, refert memoratu modo Theodoritus Ἑλλην. Θεραπ. Serm. x. pag. 631. T. IV. quibus nempe inevitabili Parcarum decreto fulmine combustam eandem aedem Delphicam, & cui suppetias ferre non potuerit, deflet idem hic Apollo.

Vs. 183. Φάσγανα καὶ ζωστῆρας] De Gallis hisce Μαχαιροφόρους seu *ensigeris*, & cur de hac Deorum armatura facta sit jam ante ab hoc Poëta mentio, dictum ibidem ad vs. 172. ἐφ' Ἕλλησι μάχαιραν Βαρβαρικὴν &c. Ζωστῆρες autem, qui de viris *armatis* dicti supra Hym. in Apollinem, vs. 85. hic consueta pro *balteis* appellatione adhibiti, non pro *cingulis* in genere, (pro utraque vocis hujus, quam tangit Servius ad Aen. V. vs. 311. significatione) sed pro iis, quibus enses adpensi; & cum quibus hic etiam conjunguntur; quomodo Lycophron ait vs. 1323. καὶ φασγάνου ζωστῆρα, *ensis balteum.* Ad humerum autem positos antiquitus eosdem *balteos*, unde pendebant enses, cum aliunde constat, tum ex eo, quod de Jasone dicit Apollonius l. III. vs. 1281.

Καὶ ξίφος ἀμφ' ὤμοις γυμνὸς δέμας,
Et gladium circa humeros, corpore nudo,

nempe neque lorica aut scuto alioquin munito. Ita gladios equitum Romanorum magnos, latos, & ab humero pependisse tradit Arrianus in Tacticis p. 16. ult. ed. & praeterea e monumentis antiquis adhuc obvium.

Vs. 184. Ἀσπίδας] Ἀσπὶς de Gallorum *scuto* hic dicta, quae vulgo, sicuti σάκος, de *rotundis* seu εὐκύκλοις, qua de re supra ad vs. 147. veterum Graecorum *clypeis* dicebatur; ac unde ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην, *clypeum undique aequalem*, vocat Poëta Iliad. P. vs. 43. Gallorum autem *scuta*, uti ea de re jam obiter ad vs. 147. oblonga, θυρεοὶ proinde a Pausania dicuntur; ubi ἀσπίδας Ἀργολικὰς, *clypeos Argolicos*, non oblongos fuisse ait κατὰ τοὺς Κελτικοὺς θυρεοὺς, *juxta Celtarum scuta*, l. VIII. p. 534. & quae alibi itidem vocat θυρεοὺς ἐπιχωρίους, *scuta gentilitia* horummet Gallorum, qui Brenno duce in Graecia pugnarunt. Hinc Virgilius de iisdem agens Gallis Aen. l. VIII. vs. 662. *scutis protecti corpora longis*, & quomodo itidem ab Ovidio dicuntur, *scutaque*

longa

longa Fast. l. VI. vs. 136. Ut mittam alia Polybii, Strabonis, Livii, quae jam vidit Lipsius, ea de re loca. Etsi, ut hoc addam, notet Polybius lib. III. p. 118. iisdem Gallorum scutis eorum corpora protegi non potuisse, ut non eadem, quo majora nempe erant, hostium jaculis paterent.

Ibid. Γαλάτῃσι] Haud alium extare hodie puto antiquiorem inter Graecos Scriptorem, qui ad nos pervenerit, ubi hujus nominis Γαλατῶν de *Gallis* occurrat mentio. Adducitur quidem ab Etymologici M. Auctore Timaeus, qui eadem ferme aetate, qua Callimachus (sub Ptolemaeo enim Philadelpho adhuc floruit) Γαλατίας regionis in Asia, tanquam a *Galato* Cyclopis e Galateae scilicet filio denominatae, meminerit. Vetustior certe Κελτῶν apud eosdem Graecos notitia, quos memorat, uti paullo ante vidimus, ad vs. 174. Historiae apud Graecos, juxta Tullium parens, Herodotus; ut de Xenophonte & sequutis eum Auctoribus sileam. Quae firmat etiam ac illustrat, id quod ea de re observat, & in quae, ubi priora scripseram, forte incido, Pausanias l. I. p. 6. Ὀψὲ δὲ πότε αὐτοὺς καλεῖσθαι ΓΑΛΑΤΑΣ ἐξενίκησε· ΚΕΛΤΟΙ γὰρ κατά τε σφᾶς τὸ ἀρχαῖον, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὠνομάζοντο, *verum ut* GALLI (Γαλάται nempe apud Graecos) *appellarentur*, *nonnisi* SERO *usus obtinuit*. CELTAS *enim ipsi se antiquitus*, *tum alii eos nominabant*. Nempe eo demum aevo, & quo floruit Callimachus, facta illa Gallorum in Graeciam primum, & quidem circa Delphos, de qua hic agit Poëta, dein in Asiam irruptio; ac sequuta tandem multorum ex iis in ea, Asiae parte, quae inde *Galatiae* nomen deinceps obtinuit, habitatio. Unde postea promiscue Κελτοὶ & ΓΑΛΑΤΑΙ, de his *Gallis* seu *Celtis*, qui longinquam hanc eas in oras expeditionem susceperant, apud Graecos Scriptores, quod a nostro Battiade etiam factum, qui Κελτὸν Ἄρηα, uti vidimus, de horum Γαλατῶν acie paullo ante dixerat, leguntur appellati.

Ibid. ἄφρονι φύλῳ] Haud aliter ac de *Galatis* horum Γαλατῶν posteris, ait D. Paulus Epist. ad eosdem c. III. vs. 1. ὦ ἀνόητοι Γαλάται, *o amentes Galatae*. Quod partim e nativa veterum illorum Gallorum, quorum erant traduces hi *Galatae*, feritate seu ἀνοίᾳ, de qua passim Auctores; partim e soli, quod iidem insederant, genio ac proprietate veluti adhaesit. Unde ad eum locum Hieronymus tradit, *Apostolum Galatas regionis suae proprietate pulsasse*. Notum certe Paphlagonas, in quorum regionis parte consedisse eosdem *Galatas* seu Gallo-Graecos constat, pro bardis ac stolidis a Graecis olim habitos. Unde Comici initio Equitum, de Cleone, quem Παφλαγόνα vocat, scomma, & quod inde ad Claudium Imperatorem Julianus in Caesaribus festive, ut itidem vidimus, transtulit. Adde hic, quod de dementatis seu perculsis iisdem, qui Delphos oppugnaverant, Gallis, tum terrae motu ac tonitruum fragore, tum terrore panico, sequutaque inde ingenti eorum clade, observat in narratione

Digitized by Google

barum rerum Pausanias l. x. p. 652. & 654. Etsi eosdem Galatas, non *barbaros* esse appellandos, sed omnino Romanos, quod communis eis sit cum illis videndi ratio, dicat Themistius Orat. xvi. pag. 211. & alibi rursus, eos acutos esse ac solertes, ac iis, qui maxime sunt Graeci, ad capessendas disciplinas dociliores, Orat. xxiii. p. 299.

Vs. 185. *αἱ μὲν ἐμοὶ γέρας*] Prostratis nempe ad Delphos haud uno cladis genere, ac fugatis inde Gallis, relicta inter alia spolia eorum scuta, eaque in aede Delphica, in memoriam, seu quod hic a Poëta innuitur, in monumentum partae divinitus, ac Apollinis potissimum auspiciis, victoriae adpensa. Unde alibi nominatim de eadem Gallorum clade Pausanias l. viii. p. 472. *ἐνδηλότατα δὲ ὁ Γαλατῶν στρατὸς ἀπώλετο ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐναργῶς ὑπὸ Δαιμόνων*, *Nihil vero certius, quam Gallorum apud Delphos exercitum, ab Apolline, & a loci Geniis manifesto deletum.* Cui consona tradit Justinus, dum Delphos in aciem contra Gallos prodeuntes, ait *praesentiam* Dei (seu Apollinis) *& ipsi statim sensere* l. xxiv. c. viii. Unde etiam a Cicerone de Divinat. l. i. c. xxxvii. mentio fit Oraculi eam in rem ab ipso Apolline Delphico editi, & ipso eventu continuo comprobati, quod contigisse Brenno dicitur, ejusque Gallicis copiis, cum is fano Apollinis Delphici nefarium bellum intulisset: tum enim ferunt ex Oraculo effatam esse Pythiam:

Ego providebo rem istam, & albae virgines.

Ex quo factum, ut & viderentur virgines ferre arma contra, & NIVE *Gallorum obrueretur exercitus*; qui alioquin Galli *νιφάδεσσιν ἐοικότες*, *nivibus similes*, dicuntur, ubi eorum paullo ante Callimachus meminit vs. 175. Hinc in Scholiis etiam ad hunc Callimachi locum, grandine ab Apolline immissa deleti dicuntur apud Delphos iidem Galli. Haec itaque tot ante seculis, & adhuc in matris utero praevidens scilicet Apollo, *suum praemium*, *ἐμοὶ γέρας* vocat hic ea Gallorum scuta, quae post tantam eorum cladem in Aede ejus Delphica fuerunt eidem, ut DEBELLATORI GENTIUM BARBARARUM, sicuti in nummis inscribitur Constantinus, continuo sacrata. Quod a Pyrrho etiam factum, devicto Antigono, & deletis mercenariis, qui in ejus exercitu militabant, Gallis, narrat alibi Pausanias l. i. p. 23. indeque demum magnitudinem victoriae intellectam, ex suspensis nempe in Itoniae Palladis aede, eorundem caesorum Gallorum scutis cum hac inscriptione, quae a Plutarcho itidem in Pyrrho p. 400. refertur,

Τοὺς θυρεοὺς ὁ Μολοσσὸς Ἰτωνίδι δῶρον Ἀθάνᾳ,
Πύῤῥος ἀπὸ θρασέων ἐκρέμασε Γαλατῶν,

Haec scuta Molossus Rex Itonidi Minervae donum,
Pyrrhus de audacibus suspendit Gallis &c.

Quod de Macedonum quoque in eadem acie prostratorum dicatis Pyrrho in Jovis Dodonaei fano clypeis ibidem refert. Clypei

Digitized by Google

pei enim aut scuta hostibus erepta, vel ab iis in acie derelicta, tanquam insignia maxime & conspicua reportatae victoriae monumenta, haberi a Graecis, & consecrari vulgo in Deorum fanis consueverant: prout de clypeis devictorum Laconum a Cleone e Pylo relatis, jam alibi ex Aristophane vidimus. Quem morem alioquin, ut obiter hoc addam, arma e devictis hostibus, & quidem Graecis, in templis dedicandi; atque ita eadem a proprio usu ad res sacras transferendi, ni quidem Deus ipse aliter edixerit, aperte redarguit Plato de Republ. lib. v. p. 469. edit. H. Steph.

Ibid. *αἱ δ' ἐπὶ Νείλῳ*] Ea quae hic, sequentibus versibus, tanguntur, de Gallorum ad Delphos caesorum reliquiis, ad *Nilum* seu in Aegyptum traductis, indeque eorum ibidem mortuorum scutis, praemii loco, Ptolemaeo Philadelpho cessuris, cum iis utique non consentiunt, quae de ea Gallorum in Graeciam expeditione, memorant alii Auctores, sicuti Pausanias, & de quo supra obiter ad vers. 171. Justinus. Tradunt enim iidem, ille l. I. p. 7. & l. x. p. 655. hic l. XXIV. *neminem ex tanto Gallorum exercitu, vel ad memoriam tantae cladis* ad Delphos acceptae, *superfuisse*, aut juxta Pausaniam, *salvum domum rediisse*; adduntque insuper, sicuti Justinus l. XXV. c. I. Gallos ad tuendos fines a Brenno duce, cum in Graeciam proficisceretur, domi relictos, anno insequenti, uti ea de re Pausanias p. 655. & cui suffragantur Graecae ad Eusebium Scaligeri collectiones ad Olymp. ΡΚΕ. seu CXXV. p. 331. in Asiam transmigrasse. Adeo, ut iis Auctoribus, non eorundem Gallorum, qui Delphos invaserant, pars iidem fuerint, qui in Asiam trajecerint, aut postea in Aegyptum, ut hic dicitur, fuerint delati, ibique perierint. Verum, quis dubitat, quin coaevo Scriptori, eique haud procul ab eodem Nilo, Alexandriae scilicet agenti, nostro nempe Battiadae major sit habenda hic fides; dum ex eodem Gallorum ad Delphos exercitu superfuisse haud paucos aperte hic adserit, quique in Aegyptum a Ptolemaeo Philadelpho traducti, ibidem eo regnante sint deleti. Ita vero haec res plenius enarratur in Graecis ad hunc locum Scholiis, nempe ex iis, qui Delphos invaserant, plurimos grandine ab Apolline immissa periisse; paucos vero, qui superfuerant, ab Antigono quodam Ptolemaei Philadelphi amico, conductos, ut secum sub mercede militarent; iis enim copiis indiguisse Ptolemaeum. Ii autem Galli, quum uti paullo ante Delphis ab iis factum, Ptolemaei pecuniam voluissent diripere, idque Rex fuisset edoctus, eosdem ab eo ad Nili ostium Sebenyticum translatos, ibique ejus jussu submersos. Quae aliter a dictis Auctoribus, ut Pausania l. II. p. 23. & Justino l. XXV. c. I. &c. referuntur, ubi Antigoni quidem facta mentio, sed Macedoniae Regis, a quo conducta fuerit mercenaria Gallorum manus, non tamen ex eorum numero, qui duce Brenno Delphos invaserant, quaeque a Pyrrho cum

Digitized by Google

reliquis Antigoni copiis fuerit profligata; nulla vero Ptolemaei Philadelphi, aut horum Gallorum, qui illi militarant facta mentione, quique postea in ostio Nili Sebenytico, ob illud pecunias ejusdem diripiendi consilium fuerint illius jussu submersi. Ut mittam Ptolemaei Cerauni Macedoniae Regis antea ab iisdem Gallis (qui postea Delphos profecti, ibique internecione sunt deleti) capti in acie ac caesi fatum, quale memorat idem Justinus l. XXIV. c. III. Ad quod proinde in earum rerum narratione inter hunc Callimachum, veteresque ejus Enarratores, aut hosce Auctores, Pausaniam, Justinum, Plutarchum etiam, discrimen advertant deinceps, si lubet, accurati Historiarum aut Chronicorum conditores. Ut de Gregorio Syncello nunc sileam, qui mire haec turbat, dum Ptolemaeum Ceraunum cum patre ejus Ptolemaeo Lagi confundit; & hunc in acie contra Gallos, idque fulminis ictu, caesum, eundemque, de quo hic narrat, Ptolemaei Philadelphi parentem exstitisse statuit, Chronograph. ed. Reg. p. 266. & 271. Quae quam valde sint ἀσύςατα, & cum nota Lagidarum historia, iisque, quae de eorum rebus sunt aliunde prodita, adversentur, dicere hic haud necesse.

Vs. 186. ἀποπνεύσαντας] Eadem voce alibi usus erat Callimachus, ille nempe versu, qui a priscis Aeschyli Enarratoribus refertur, neque hactenus inter Battiadae nostri Fragmenta fuit relatus ad Choëph. vs. 436. Καλλιμάχου, Τεθναίην, ὅτ' ἐκεῖνον ἀποπνεύσαντα πύθωμαι, *Callimachi* versus, *Moriar, quando illum exspirantem audiam.*

Vs. 187. βασιλῆος ἀέθλια πολλὰ καμόντος] Sicut Apollini, in praemium caesorum ejus auspiciis ad Delphos Gallorum, scuta iis erepta, ex parte cessisse modo dixerat; ita Ptolemaeo Philadelpho, ob praestitam ab eo, haud sine multo labore aut discrimine, in delendis eorundem Gallorum reliquiis operam, scuta pariter de iisdem prostratis in Aegypto, praemii loco, obvenisse, tradit nunc Callimachus. Sicut *commune* proinde, quod supra dixerat vs. 171. suscipiendum erat ab Apolline cum Philadelpho, contra illos Gallos certamen; ita iis debellatis ac deletis funditus, *commune* utrique *praemium*, eorundem nempe Gallorum scuta, obtentum iri innuit Poëta. Ut proinde utrique ξυνὸς ἄεθλος, *commune certamen*, dicto ante versu; ita etiam κοινὰ ἄεθλα, seu, ob metrum, ἀέθλια, *communia praemia*, fore vaticinatur hic Apollo; petita ab elegantissimo cultissimoque Poëta, ex hac Apollinis cum Philadelpho contentione, Regi suo ac Euergetae blande ac venuste omnino, ut jam Deorum socio ac παρέδρῳ alterique praeterea Μουσαγέτῃ, adsentandi occasione.

Vs. 189. Αἰνήσεις μέγα δή τι &c.] Quae rursus ad Philadelphi laudem mirifice faciunt, cujus nempe, ipso id praesagiente Apolline, singulare & constans futurum, tota vita in colendo celebrandoque hoc Deo studium, isto & sequenti adhuc versu per-

perhibetur. Quo nihil utique a Poëta aulico, ac in magni illius Regis clientela florente, ad ejusdem commendationem luculentius dici aut opportunius potuit. Nota vero aliunde ac celebrata cum exquisita quadam in hoc Philadelpho humaniorum disciplinarum notitia, & de quo Plutarchus ait apud Athenaeum l. xii. p. 536. cum omnium suo seculo Principum maxime venerabilem exstitisse, καὶ παιδείας εἴ τινα καὶ ἄλλον καὶ αὐτὸν ἐπιμεληθέντα, *ac eruditionis, si quis alius, summe studiosum*; tum inde ejusdem in promovendis artibus ac scientiis, fovendisque, quae illas excolebant, ingeniis, propensio ac liberalitas. Hinc praeter immensam illam Bibliothecam, ejus jussu ac impensis undique collectam, tributa eidem Regi, celebris illius Alexandrini Musei, veri Musarum Prytanei, juxta Athenaeum l. v. p. 203. constitutio, & viri singulari Poëseos laude excellentes, inter quos noster Battiades, in florenti apud eum gratia positi. Quo nomine a Syracusano Vate & Callimacho coaevo commendari itidem meruit, qui nullum ait suaviter potuisse canere, Musis proinde ac Apollini litare, in quem non Philadelphus dignum arte sua praemium contulerit; ac unde vicissim factum, quod, ut idem addit Idyll. xvii. vs. 115.

> Μουσάων δ' ὑποφῆται ἀείδοντι Πτολεμαῖον,
> Ἀντ' εὐεργεσίης,
> *Musarum vero interpretes cantu celebrant Ptolemaeum,*
> *Propter beneficentiam.*

Adde Tertulliani de eodem Rege testimonium Apologet. cap. xviii. *Ptolemaeorum eruditissimus, quem Philadelphum supernominant, & omnis litteraturae sagacissimus.*

Ibid. εἴσετι γαστέρι μάντιν] Nihil hic mutandum, neque sequens illud ὕστερον id suadet. Ptolemaeus nempe eum, qui, quum adhuc esset in matris utero, jam erat vates, seu Apollinem, toto vitae suae tempore celebraturus dicitur. De hoc vero ἐν γαστρὶ μάντι Apolline in Latonae nempe utero, vidimus jam ante ad vers. 181.

Vs. 191. διειδομένη &c. νῆσος ἀραιή] Quae vox hic in Scholiis redditur φαινομένη, idem proinde quod Δῆλος, *conspicua, manifesta,* & de qua etiam Delo Insula id hoc loco dicitur. Unde *nota* a primo interprete, & *conspicua* a Vulcanio eadem vox διειδομένη hic redditur, & quo sensu vox διειδέναι a Cyrillo adhibetur adversus Julianum l. i. p. 41. διειδέναι καλῶς τε καὶ ἀπλανῶς, *recte & certissime cognoscere.* Verum non satis advertisse videntur viri docti, quod adhuc ἄδηλος seu obscura, nec satis jam nota, nondum scilicet Latona ibi Apollinem enixa, habita fuerit & dicta eadem Insula; uti supra etiam de ea dicitur vs. 53. quod nato demum Apolline, οὐκέτ' ἄδηλος ἐπέπλεες, *non amplius obscura innatares.* Neque proinde *Deli* nomen tum adhuc nacta. Unde aliquanto opportunior hic, quam adfert eruditissima Fabri filia, explicatio hujus vocis, quae nempe *modo hic, modo illic*

illic cernitur. Apud Hesychium quidem redditur διηλεῖ, διϋλίζει, *percolatur, defecatur*; sicuti postrema haec vox in Glossis Philoxeni vertitur, διϋλίζω, *defeco, sacco, percolo*; & quomodo διαηθομένη eadem Insula hic vocaretur, quasi quam in mari errantem hinc inde venti perflant ac veluti *percolant*. Sicuti nempe de eadem mox dicitur vs. 194. Ἔνθα Νότος, ἔνθ' Εὖρος, *Hinc Auster, illinc Eurus*, eam agitat scilicet, aut percolat quasi, seu purgat. Quo referri etiam posset, quod νῆσος ἀραιή, *levis* seu *angusta Insula*, eadem hic vocetur; quae nempe permeabilis esset, seu agitari undique opportuna. Quo sensu utique vox ἀραιή hic debet potius intelligi, sicuti νῆας ἀραιάς, *naves agiles*, dixit Hesiodus Ἔργ. vs. 809. & quomodo nominatim ait Eustathius Iliad. Σ. p. 1151. ἡ δὲ ἱστορία οἶδε καί τινας ΝΗΣΟΥΣ ἐπονομαζομένας ΑΡΑΙΑΣ; sicuti nempe Insula Delus hoc loco dicitur, eaque *in mari*, ut continuo additur, *errans*. De Attica caeteroquin dicit Dio Chrysost. Orat. VII. p. 87. εἶναι γὰρ τὴν χώραν ἀραιάν, καὶ τὸν ἀέρα κοῦφον, *esse enim regionem tenui solo, ac levem aërem*, prout una voce λεπτόγεων eadem Attica, post Thucydidem nempe pag. 2. a Galeno dicitur Προτρεπτ. cap. VII. aëris autem λεπτότητα eidem tribuit Aristides Serm. Sacr. VI. pag. 642. Eustathius vero alibi observat ad Iliad. Π. p. 1012. eandem vocem ἁραιάς, cum gravi nempe spiritu, aliud denotare, seu στερεὰς καὶ ἐπιμήκεις, *robustas ac praelongas*.

Vs. 193. ἀνθέρικος ὥς.] Opportune hic supernatantem adhuc in mari Delum *albuco* comparat, quale in mari nasci subinde, ibique vivere juxta *palmam* & *scillam* tradit Theophrastus Hist. Pl. l. I. c. VII. Τὰ δὲ καὶ τῶν ὁμολογουμένων χερσαίων πεφυκότα, ποτὲ ΕΝ ΤΗ ΘΑΛΑΤΤΗ βιῶν, φοίνικα, σκίλλαν, ΑΝΘΕΡΙΚΟΝ, *ex iis autem, quae extra omne dubium sunt terrestres, in mari natas nonnunquam vivere, Palmam, Scillam*, ALBUCUM. Idem vero alibi observat nempe Hist. Pl. l. IV. c. VII. in Mari Interno, exigua tantum quaedam nasci, ac nihil fere super hoc mare enatare. Illud vero de eadem planta ἀνθερίκῳ notat Hellanicus apud Athenaeum l. XI. p. 462. καὶ ὅτι οἰκίας ἔχουσιν ΕΞ ΑΝΘΕΡΙΚΟΥ πεποιημένας μικρᾶς ὅσον σκιᾶς ἕνεκα, ἃς καὶ ΠΕΡΙΦΕΡΟΥΣΙΝ ὅπου ἂν πορεύωνται, *quod mapalia habeant ex* ALBUCO *constructa, parvae umbrae tantum captandae gratia, quae* CIRCUMFERANT *secum, quocunque ierint*. Ut proinde peculiare huic ἀνθερίκῳ illud fuerit, ut cum in mari, de quo hoc apud Callimachum loco, tum in terra etiam apud illos Nomadas hinc inde circumferretur. Explicatur vero ἀνθέρικος in Graecis ad hunc locum Scholiis, ὁ τοῦ ἀσφοδέλου καρπός, *asphodeli fructus*, sicuti etiam a Plinio l. XXI. c. XVII. a priscis Theocriti Enarratoribus Idyll. I. vs. 52. & ab Hesychio. A quibus rursus abeunt veteres, quod adnotavit jam ad Theophrastum Vir doctus, a quibus, ut Hippocrate, Theophrasto, Theocriti rursus Enarratoribus

ribus Idyll. VII. de *caule asphodeli*; a Nicandro vero ac Dioscoride, de ejus *flore* sumitur. Adde, quod tradit etiam Hesychius, herbam insuper fuisse peculiarem, quae eodem ἀνθερίκου seu ἀνθέρικος nomine vocaretur. Meretur autem doctissimus Glossographus, ut locum ejus integrum, quo ei lucem adhuc aliquam foenerer, huc adducam, Ἀνθέρικες, τὰ τῶν σταχύων ἄκρα· καὶ αἱ προβολαί· καὶ ὁ ἀσφοδέλου καρπός· καὶ βοτάνης εἶδος· καὶ τὰ ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα, h. e. Ἀνθέρικες, *spicarum culmi munimenta etiam quaedam*; *& asphodeli fructus*; *& herbae species*; *& in aristis aculei*. De *spicis* quidem ea voce, juxta veteres ad eum Criticos, usus Homerus Il. Υ. vs. 227.

Ἄκρον ἐπ' ΑΝΘΕΡΙΚΩΝ καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων,
Per summum spicarum fructum currebant, neque frangebant:

in brevibus autem Scholiis, νῦν τῶν ἐν τοῖς στάχυσι λεπτῶν ἀθέρων, *nunc in spicis tenues aristae*. Quomodo etiam vocem ἀνθέρικος explicavit olim Neoptolemus, & quo utique nomine sugillari non debuit, sicuti a Graecis Theocriti Enarratoribus factum, Idyll. I. vs. 52. ubi de voce ἀνθερίκων ajunt, ὁ δὲ Νεοπτόλεμος γελοίως φησὶ ἀθέρα τοῦ στάχυος, *Neoptolemus autem ridicule cuspidem spicae dici credidit*. Alteram autem adhibitam ibi apud Hesychium hujus vocis glossam, αἱ προβολαί, & postremum simul τὰ ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα, *in spicis aculeos*, egregie omnino illustrat eximius apud Chrysostomum locus. Exstat ille Serm. XI. in Statuas p. 535. Tom. VI. ed. Savill. Καθάπερ γάρ εἰσι ΤΩΝ ΑΣΤΑΧΥΩΝ αἱ ΑΝΘΕΡΙΚΕΣ, ὥσπερ τινὰ δόρατα, ΠΡΟΒΕΒΛΗΜΕΝΟΙ τοὺς ὄρνιθας ἀποσοβοῦσιν, οὐκ ἐπιτρέποντες ἐγκαθίζεσθαι τῷ καρπῷ, καὶ διακλᾶν τὴν καλάμην ἀσθενεστέραν οὖσαν· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὥσπερ τινὲς ΑΝΘΕΡΙΚΕΣ, καὶ δόρατα ΠΡΟΒΕΒΛΗΝΤΑΙ αἱ τῶν βλεφάρων τρίχες, *quemadmodum enim supra spicas* ACULEI (ἀνθέρικες apud Hesychium, ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα) *tanquam hastae quaedam ad tutamen protensi* (Hesychius αἱ προβολαί) *aves abigunt, non sinentes, ut illic insideant fructui, & debilem stipulam confringant; ita etiam oculos quod adtinet, tanquam quidam* ACULEI (ἀνθέρικες) *& hastae, ad tutamen protenduntur* (προβέβληνται) *ante eos palpebrarum pili*. Quibus equidem nihil a gravissimo scriptore dici opportunius potuit ad superiorem Hesychii, de variis vocis ἀνθερίκων glossis, locum capiendum melius & explanandum. Neque otiosa praeterea in illis τοῦ χρυσορρήμονος verbis, quae ibidem leguntur, ἀνθέρικες, ὥσπερ τινὰ δόρατα, & rursus ὥσπερ τινὲς ἀνθέρικες, καὶ δόρατα, *spicarum culmi* seu *aculei*, *quaedam hastae*; quum ἀνθέρικες, seu *asphodelum*, *hastulam regiam* a forma nempe sceptri Regii, quam praefert, vocavit Plinius, & inde Theophrasti Interpres Gaza p. 147. Haud aliter ac φάσγανον, ξίφος, & ξίφιον, *Ensis*, *Gladius*, *Pugio*, de aliis plantis olim dicta, ut apud Theophrastum H. Pl. l. VII. c. XII. & alibi.

Vs. 197.

Vſ. 197. Ἀστερίη φιλόμολπε] De hoc antiquo *Deli* nomine actum jam ſupra ad vſ. 37.

Vſ. 198. περιηγέας] Quomodo ſupra Hym. in Apoll. vſ. 59. περιηγέος ἐγγύθι λίμνης, *rotundam prope paludem*, & praeter adducta ibi a me Apollonii loca, περιηγέα πέτρον, *rotundum lapidem ſeu diſcum*, dixit idem lib. III. vſ. 1364. qui nempe λίθος χωνευτήρις ab Ariſtarcho vocatur in Scholiis ineditis ad Homeri Iliad. Ψ. vſ. 826.

Ibid. Γεραίστιον εἵπετο φῦκος] De quo nempe *Geraeſtio*, Euboeae, ut hic in Scholiis etiam dicitur, ad Atticam nempe promontorio, opportune Plinius l. IV. c. XII. *& a promontorio* GERAESTIO CIRCA DELUM *in orbem ſitae, unde & nomen traxere Cyclades*. Neque minus opportune de eodem Euripides ait in Oreſte vſ. 994.

Λευκοκύμασι πρὸς Γεραιστίαις,

Juxta albicantes fluctus Geraeſtios:

quod nempe ſpumantes eſſent ad illud promontorium, iique *algam*, ut hic dicitur, ſecum ferentes fluctus. Φῦκος enim cum de *alga marina* in genere, ut hoc loco, dici notum, ſeu juxta Heſychium, τὸ προσβρασσόμενον ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῇ γῇ, *quod a mari in terram eructatur*; tum nominatim de ejusmodi *alga marina*, quae in mari ad Cretam naſcebatur, & qua ad inficiendas rubro colore lanas, veſtes, ſicuti de ea Theophraſtus H. Pl. l. IV. c. VII. utebantur. Unde factum, ut traducta quoque eadem fuerit ad muliebria pigmenta, ac inde φῦκος, & a Latinis etiam Scriptoribus *fucus*, de quovis medicamine, quo inficitur mulierum facies, diceretur, nempe tam rubei coloris, quam alterius etiam cujuscunque. Ita Cyprianus de habitu Virgin. p. 94. *oculos circumducto nigrore fucare*, & illud Horatianum lib. V. od. XII. *ſtercore fucatus Crocodili*. Adeo, ut inde facile componi lis inter veteres ea de re ſcriptores poſſit, nec id debuerit Viris eruditis ac poſtremo Theophraſti Enarratori negotium faceſſere; dum nempe φῦκος ad ejusmodi pigmenta aut tincturas adhibitum, alii e veteribus nativum quid; alii factitium demum, ut Galenus, Aëtius &c. & quidem ceruſſa compoſitum videntur ſtatuere. Utrumque enim uſum obtinuit de pigmento muliebri adhibitum Graecorum φῦκος, & inde Latinorum *fucus*: ut nempe & de illo *fuco* proprie dicto ſumeretur, qui e φύκει ſeu *alga marina*, Cretica nempe ſeu tinctoria, parabatur; neque idem proinde foret cum eo, qui ex anchuſa aut ceruſſa aliove medicamine demum fiebat. Quae ita diſtinguit Ariſtoteles Hiſt Anim. l. VI. c. XII. ut dicat, cum purgatur Pontus, ſecundo mari ad Helleſpontum fluitare φῦκος, ſeu, ut alii illud vocant, ἄνθος φύκους, *algam* ſeu *florem algae*, ἀφ' οὗ, ut addit, τὸ φύκιον, *ex quo fucus*, quo nempe mulieres ſe illinunt. Quamquam & φύκιον de ipſa *alga*, ut hoc apud Callimachum loco φῦκος, e mari in littus ejecta, dicat Julianus Imp. Epiſtola XLVI. (in qua

de

de avito ſuo praedio, haud procul ab eodem illo mari, de quo Ariſtoteles, ſeu Propontide ſita, agit) p. 199. οὐ φυκίοις ἐφεισὰς καὶ βρύοις, *non inter algas verſans & muſcum*; & φῦκος praeterea de ipſo *fuco* itidem dicatur, qui ex *alga* ſeu *algae* juxta Ariſtotelem *flore* parabatur. Hinc etiam tria illa in pigmento ejusmodi muliebri alibi diſtinguit, & agnoſcit ipſe Galenus Προτρεπ. c. x. ubi de Phryne ait, θεασαμένη γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμμυθίῳ καὶ ΦΥΚΕΙ κεκαλλωπισμένας, *conſpicata mulieres anchuſa, & ceruſſa, &* FUCO *ornatas* ſeu *illitas*. Ita apud Lucianum Reviviſc. p. 396. ψιμμύθιον καὶ φῦκος, *ceruſſa & fucus*. Adde Anthol. l. II. c. IX. Ep. IX.

οὔποτε φῦκος,
Καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

nunquam fucus,
Et ceruſſa ex Hecuba facient Helenam.

Sic Tertullianus de cultu Femin. lib. I. c. II. *medicamenta ex fuco quibus lanae* (nec opus ut ibi *genae*, quod olim cenſui, pro *lanae* reponatur) *colorantur*; & ſimiliter illius magiſtri diſcipulus Cyprianus de Habitu virgin. *Aut herbarum ſuccis & conchyliis tingere & colorare lanas docuit:* quo ſenſu ait etiam Horatius l. III. od. v. *Neque amiſſos colores, lana refert medicata fuco.* Quae ut clara & perſpicua *de fuco*, aut nativo quodam pigmento, & a *ceruſſa* quidem diverſo; ita illud haud minus certum, φῦκος inde ſaepius, ſicuti *fucum* & *fucare* apud Latinos ſcriptores, de quovis factitio pigmento aut tinctura, ſeu e ceruſſa, ſeu aliunde eadem fieret, eaque ſeu rubei aut punicei, uti jam ante innui, ſeu alterius etiam coloris uſurpari. Ita Lucianus in Amorib. p. 1058. edit. Salm. παρειὰς ἐρυθραίνουσιν ἐπιχριστοῖς φύκεσιν, *genas illitis fucis* ſeu pigmentis *rubefaciunt*. Unde etiam de purpurae colore ſeu tinctura adhibetur apud Catullum Epith. Thetid. vſ. 49.

Tincta tegit roſeo conchyli purpura fuco;

non ſolum quomodo de conchyliorum fuco ait Plinius, ubi agit de purpura l. IX. c. XXXVI. *ſed unde conchyliis pretia? queis virus grave in fuco*; verum pridem Aeſchylus dixerat Agam. vſ. 969.

πορφύρας ἰσάργυρον
Κηκῖδα παγκαίνιστον, εἱμάτων βαφάς,

purpurae argentum
Contra earum fucum (non *fuliginem*, quod agnovit poſtea in Notis idem eruditus Interpres) *ſemper recentem, veſtium tincturas.*

Adde quod nato circa Cretam *fuco*, eoque proinde nativo, infici veſtes dicat alibi Plinius l. XXVI. c. X. Ut mittam *fucum* de unguento etiam dictum, quo capilli perungebantur, ut apud Tibullum l. I. Eleg. IX. *Quid fuco ſplendente comas ornare?* & ſimiliter *fucata ephippia* apud Apulejum pro *tincta*, Metam. l. X. & alibi.

Vſ. 199.

Vſ. 199. Ἔστης δ' ἐν μέσσῃσι] Ita Plinius l. IV. c. XII. & *Cycladum media*, nempe Delos, quae & ipſa *Cyclas* inde etiam dicta, ut a Sidonio Apollinari Praef. Paneg. Avit.

Quam neque Deliacis peperit Latona ſub antris
Fixura errantem CYCLADA *pignoribus.*

Vſ. 200. Φῦκος ἅπαν κατέφλεξας· ἐπεὶ &c.] Hoc ob Deli ſterilitatem, ſeu informe ejus ſolum, ubi ne algae quidem proveniunt, dictum putat ad hunc locum vir doctus. Verum ne haec eorum verborum mens ſit, obſtat addita continuo ratio, *omnis* illius *algae* a Delo *combuſtae*; quod nempe igne flagraret circumquaque eadem Inſula, graves parturientis Latonae dolores conſpicata, ἐπεὶ περικαίεο πυρὶ &c. In eo itaque poſita, ipſo teſte Callimacho, tota ejus rei ratio. Delus nempe inter antiqua ejus nomina, qualia *Aſteria*, de quo jam ante verſ. 37. 40. & 197. *Ortygia* &c. dicta etiam olim *Pyrpiles* aut *Pyrpoles*, *igne ibi primum reperto*, ut de hac Inſula agens tradit Plinius l. IV. c. XXII. ac inde Solinus cap. XI. *Pyrpole* etiam, ut bene ibi ὁ πάνυ, pro *Pyrpile*, *quoniam & ignitabula ibi*, *& ignis inventa ſunt*. Ad quam proinde veterem Deli appellationem ejusque traditam originem reperti primum in ea *ignis* & *ignitabuli*, reſpexit omnino hoc loco Callimachus; dum omnem illam *algam* marinam e vicino *Geraeſto*, Euboeae promontorio, una cum *Aſteria* ſeu Delo eo advectam & ſimul *combuſtam*, continuo hic dicit, ἐπεὶ περικαίεο πυρὶ, *quandoquidem igne flagraret circumquaque*; cui nempe Πυρπόλη, ut vidimus, dictae, ignitabuli ſeu fomitum eam in rem vicem praeſtiterit tum alga illa marina. Quae vera proinde & perſpicua eſt ratio hujus apud Callimachum loci, quam non adtigere, ut nec tot alia, hujus Battiadae veteres aut recentiores Enarratores. Neque inde ad Plinium vel Solinum, (ad quos tamen, ubi de Delo *Pyrpole*, ac inde quidem, quod iis Auctoribus, *ignis & ignitabulum* in ea fuerint repertae, lux aliqua redundabat) quidquam adnotarunt viri doctiſſimi. E quibus etiam modo dictis liquet, cum nihil deeſſe, ut putat H. Stephanus huic loco, tum fruſtra πυρὶ vocem ſuſpectam eidem fuiſſe, quod prima in ea ſyllaba vulgo corripi ſoleat. Quod poſtremum tamen non obſtitit, quin a πυρὸς deductae voces πυραυγὴς, πυραιχμὴς &c. ſint apud Poëtas Graecos ancipites; aut longae etiam, ut πύραμος, ſicut in aliis diſſyllabis vocibus, πυρὸς pro *frumento*, τυρὸς, μύρον, &c. ac in triſyllabis γέφυρα, λάφυρα & ſimilibus illud υρ, quod in hisce, ut tyrones norunt, producitur.

Vſ. 201. Τλήμων' ὑπ' ὠδῖνεσσι βαρυνομένην] Lucinam tamen ex Hyperboreis Delum veniſſe, quo parturienti huic Latonae opem ferret; indeque ibi ſacris & Hymno ab Olene (de quo primo Hymnorum apud Graecos Auctore infra vſ. 305.) confecto, eandem Lucinam ſolemniter a Deliis cultam, immo e Delo nomen ejus ad alias gentes pervaſiſſe, tradit Pauſanias l. I. p. 31.

Digitized by Google

ac praeterea l. IX. p. 581. A quibus vero, qui hic dicuntur, *partus doloribus*, ac citra proinde ullam hujusce Lucinae operam inmunis exstitisse dicitur eadem Latona, ubi Dianam (ut ante monitum verf. 60.) parturit fupra vf. 24. Hym. in hanc Deam, ac, ut continuo addit, ἀλλ' ἀμογητὶ φίλων ἀπεθήκατο κόλπων, *sed sine labore e charo depofuit gremio.* Unde liquet & ex iis infuper, quae de toto hoc Latonae in Delo puerperio, natoque tantum ex eo Apolline, fequuntur in hoc Hymno, iis acceffiffe Callimachum, qui alibi, puta in luco apud Ephefum Ortygia, neque gemello proinde in Delo partu, natam e Latona Dianam tradidere. Sed qua de re infra ad verf. 255. plenius adhuc dicendi erit locus, & quod obiter jam fupra innui ad vf. 111. ubi alioquin errabunda Latona, Phthioticas Nymphas fupplex compellat, quod Peneum fluvium exorent, ut liceat ei *Jovis liberos in* ejus *aqua parere*, τὰ Ζηνὸς ἐν ὕδατι τέκνα τεκέσθαι. De Philadelphi caeteroquin matre Berenice dixit itidem, ut hoc loco Callimachus de Latona Apollinem pariente, Theocritus Idyll. XVII. vf. 61.

Ἀντιγόνης θυγάτηρ βεβαρημένα ὠδίνεσσι,
Filia Antigonae gravata doloribus partus.

Vf. 203. τοῦτό μοι ῥέζον] Ῥέζειν nempe ex iis verbis, quae Atticorum more cum duobus Accufativis, ut hoc loco, conjuncta; ficuti apud Aefchylum Perf. vf. 236. ἔρξας πολλὰ Μήδους κακὰ, *Medos multis adficiens malis.* Sic ut fexcenta id genus maxime apud Tragicos & Comicos Atticos obvia hic mittam, τοῦτο μ' ἐργάσῃ apud Sophoclem Elect. vf. 1310. ficut hic τοῦτό μοι ῥέζον. Quod obvium etiam in verbo δρᾶσιν apud Ariftophanem, Euripidem, aliosque.

Vf. 204. ἐφύλαξα] Scholia hic ἀντὶ τοῦ φυλάξω. Illud vero etiam frequens apud Poëtas Atticos, ut pro Futuro, Praefens aut Praeteritum fubinde ab iis ufurpetur, ficut δρῶ pro δράσω apud Aefchylum Sept. Theb. vf. 1050. & Ariftophanem in Pluto p. 7. ac alibi; κέκλημαι pro κεκλήσομαι, apud Euripid. Hecub. vf. 480. immo qualia etiam facris in veteri Foedere vatibus, & qua de re jam fupra, confueta. Sic Futurum viciffim pro Praefenti aut Praeterito apud eosdem Scriptores obvium, ut εὑρήσεις, pro εὕρηκας, Sophocles Oedip. Tyr. vf. 449. Quae obiter in tyronum gratiam, ac ut ad hafce minutias in veterum Poëtarum lectione oculos etiam fubinde advertant, indicare fatis eft.

Vf. 205. ἄλης ἀπεπαύσατο] Imitatione Homerica, ὅττι μ' ἔπαυσας ἄλης, *quod me ceffare fecifti ab errore* feu *erratione*, Odyff. O. vf. 341. & qua voce praeter Homerum, quem unum ejus indicem adducunt Thefauri, ac Callimachum infuper hoc loco, ufus infuper Nicander Alex. p. 135. ἄλην ἑτεροειδέα, h. e. juxta veterem ejus Enarratorem, πλάνην ἀλλοειδῆ, *errorem alterius generis.*

Vf. 206. Ἰνωποῖο παρὰ ῥόον] De hoc *Inopo* Deli fluvio feu rivulo fuperius actum jam ad vf. 171. fuperioris Hym. in Dianam,

& cur *Aegyptius* ibidem a Poëta, seu qui cum Nilo pariter cresceret, ac ab eo etiam per occultos meatus, ortum duceret, sit appellatus. Quod jam viderunt alii, & aperte hic & sequentibus duobus versibus, a Battiade nostro declaratur. Haud aliter nempe ac *Gebon*, unus e quatuor Paradisi fluviis, pro Nilo a Josepho multisque ex antiquis Ecclesiae Doctoribus habitus, indeque subter longum marium ac terrarum tractum in Aegyptum deferri creditus.

Vs. 207. ὅτε πλήθοντι ῥέεθρῳ Νεῖλος &c.] Adde de Mygdonio in Mesopotamia fluvio, & ad quem sita, quae & *Antiochia Mygdoniae* inde juxta eundem, ab indigenis autem *Nesibis* dicta, tradit Julianus Orat. I. pag. 49. ἐπέῤῥει δὲ Μυγδόνιος πελαγίζων τὸ περὶ τῷ τείχει χωρίον, καθάπερ Ο ΝΕΙΛΟΣ, φησὶ, τὴν Αἴγυπτον, *tum autem Mygdonius fluvius inundans adjacentem moenibus campum, quemadmodum* NILUS, *ut ajunt, in Aegyptum infunditur.* Ut vero *Deli*, quod supra vidimus ad vs. 63. ita etiam *Inopi* hujus in eadem Insula nomen, e Phoenicum lingua arcessit itidem ὁ πάνυ Bochartus de Colon. Phoen. lib. I. cap. XIV. nempe ut *Inopus* sit dictus, quasi עין אוב *A in Ob* hoc est *fons Pythonis*. Non jam de hisce Nili incrementis, unde nempe eadem proveniunt seu ubi ille e praeruptis, quod hic additur, Aethiopiae locis labitur, agendi anxie, quod a veteribus & recentioribus etiam superiori & hoc adhuc seculo subinde factum, nunc est amplius locus. Res est enim hodie accurata eruditorum, seu eorum, qui Aethiopiam intimius hoc aevo perlustrarunt, indagine, tandem certius explorata; e pluviis nempe in Aethiopia aestivis, non autem e solutis, quod aliis etiam & antiquis & recentioribus visum fuerat, in eadem regione nivibus, ea Nili incrementa, ac solitam inde per Aegyptum exundationem emanare. Qua de re equidem praeter alios videri possunt, vir magnus Is. Vossius de Nilo cap. XIII. & novissime vir multiplici eruditione, Aethiopicarum autem rerum felicissimus indagator ac interpres, Jobus Ludolfi Hist. Aethiop. l. I. c. VIII. & commentario in eandem p. 126. &c. Sicuti autem e veteribus Agatharchides, Nearchus apud Strabonem, Posidonius apud eundem & Cleomedem, Strabo ipse adhuc alibi, Plinius, aliique, id jam aperte tradiderant; immo ipsi Aegyptii Sacerdotes, ut id retulisse Eudoxum memorat Auctor Historiae Philosophicae, quae inter Galeni opera legitur lib. I. c. XXIII. περὶ ἀναβάσεως τοῦ Νείλου, *de Nili incremento:* ita accedit his etiam Eratosthenes Cyrenaeus, vir suo aevo in omni scientiarum genere summus, in cujus opusculis Oxonii post Aratum feliciter vulgatis legitur de *Nili Fontibus*, seu Νείλου πηγαῖς, Fragmentum, ubi inter alia de eo dicitur, τὴν δὲ πλήρωσιν αὐτοῦ τοὺς θερινοὺς ὄμβρους παρασκευάζειν, *inundationem vero ab aestivis imbribus fieri.* Quod proinde haud fugere potuit hunc Cyrenaeum vatem, non solum quod ei Alexandriae operam dedisse dicatur Eratosthenes in hujus vita Graece

cum

cum ejus opusculis edita; aut quod inter alios ingenii foetus Αἴτια, ubi in rerum caussas & origines inquirebat, elucubraverit; sed praeterea, qui in Aegypto, & quidem sub eo Rege seu Philadelpho floruit, a quo exploratores ad eandem rem de Nili incrementis accuratius investigandam missi, id ipsum ab aestivis Aethiopiae imbribus proficisci retulerant, teste Strabone l. XVII. p. 789. Quod forte innuere hic voluit Battiades, dum Nilum augeri ait, ubi ille *e praeruptis Aethiopiae locis labitur*, ἀπὸ κρημνοῖο κατέρχεται Αἰθιοπῆος. Quamquam non id nominatim hic tangat, an e solutis in Aethiopia nivibus, an vero ex aestivis imbribus id fieret. E liquefactis certe in Aethiopia nivibus, augeri Nilum tradiderat pridem Aeschylus iis versibus, qui in veteris Anonymi scripto de Nili incremento, & ab H. Stephano primum, dein inter Herodoti appendices a G. Jungermanno edito leguntur, & quorum jam facta est a viris magnis ad Solinum ac ad Melam mentio, ubi inter alia dicitur,

Αἰθιοπίδος γῆς, ἔνθα Νεῖλος ἑπτάρους,
Γαῖαν κυλίνδων ῥευμάτων ἐπομβρίαις,
Aethiopicae terrae, ubi Nilus septemfluus,
Terram oblimat aquarum exundatione,

& ubi subduntur ii versus, qui solutis id tribuunt nivibus; quod Aeschyli exemplo ab Euripide deinceps factum, cujusque ea de re versus cum ex Archelao, deperdito dramate, tum ex Helenae initio ibidem, & ab Aristide praeterea in Aegypt. p. 559. T. III. adducuntur. Quam in rem videri etiam potest dicto jam ante loco Histor. Philos. quae Galeno vulgo tribuitur Ἀναβάσεως τοῦ Νείλου, ubi inter alia a liquefactis in Aethiopia nivibus, Anaxagoras; a nivibus vero solutis in portubus Septentrionalibus, Democritus illam Deli exundationem arcessunt. Ut hic mittam, Nilum ab Aeschylo alibi, nempe in Prometheo soluto, cujusque ea de re locum inde adfert Strabo lib. I. pag. 35. vocari, λιμνὴν παντοτρόφον Αἰθιόπων, *lacum Aethiopum omnibus alimenta ferentium.*

Vs. 209. Λύσατο δὲ ζώνην] Quod nempe tam in primo partu, quam in virginitatis diminutione apud veteres factum, unde Alcimeda Jasonis mater ait apud Apollonium l. I. vs. 287.

ᾧ ἐπὶ μούνῳ
Μίτρην πρώτην ἔλυσα καὶ ὕστατον,
cujus unius caussa
Mitram seu *zonam primo ultimoque solvi.*

& ubi veteres Critici, ΛΥΟΥΣΙ τὰς ΖΩΝΑΣ, αἱ πρῶται τίκτουσαι, καὶ ἀνατιθέασιν Ἀρτέμιδι, ὅθεν καὶ ΛΥΣΙΖΩΝΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἱερὸν ἐν Ἀθήναις, SOLVUNT *enim* ZONAS, *quae primum pariunt, quas Dianae consecrant; unde Athenis* ZONAM SOLVENTIS *Dianae fanum.* Quae proinde apud Theocritum etiam dicitur Εἰλείθυια λυσίζωνος Idyll. XVII. vs. 60.

Ἔνθα καὶ Εἰλείθυιαν ἐκώσατο ΛΥΣΙΖΩΝΟΝ,
Ibi enim Lucinam invocavit ZONAM SOLVENTEM.

Quamquam Latona non in Delo, ut hic dicitur, sed in Atticae Isthmo, qui inde etiam Ζωστὴρ appellatus fuerit, *Zonam solvisse* dicatur apud Stephanum; & quod ab Hyperide in Deliaca traditum, adlatis ejus ea de re verbis, tradunt veteres Hermogenis Enarratores, ut ad Stephanum erudite jam observavit doctissimus Holstenius. Ipsum autem eorundem Graecorum Interpretum, quod haud adeo in multorum manibus versentur iidem Commentarii, & eadem, quae hactenus Callimachus de Latonae ante partum erroribus obiter tangunt, locum adscribere non pigebit, qui exstat p. 389. ubi haec ab Hyperide in dicta Deliaca dicuntur, βουλόμενος γὰρ ἐκεῖνος ἐξ ἀρχαίου δεῖξαι τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἐν Δήλῳ ἱερὰ προσήκοντα, πολλῷ κέχρηται τῷ μύθῳ, λέγων· οὕτω λέγεται γὰρ ΤΗΝ ΛΗΤΩ κύουσαν τοὺς παῖδας ἐκ Διὸς, ἐλαύνεσθαι ὑπὸ τῆς Ἥρας κατὰ τὴν γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· ἤδη δὲ αὐτὴν βαρυνομένην, καὶ ἀπορῦσαν, εἰς τὴν γῆν ἐλθεῖν τὴν ἡμετέραν, καὶ ΛΥΣΑΙ ΤΗΝ ΖΩΝΗΝ ἐν τῷ τόπῳ, ὃς νῦν ΖΩΣΤΗΡ καλεῖται, *quum vellet enim ille* (Hyperides in Deliaca) *Atheniensibus probare, ex antiquo sacra iis in Delo competere, multa utitur fabula, hoc nempe proferens; dicitur enim Latona Jovis liberos in utero ferens, a Junone mari ac terra agitata, jamque partus doloribus pressa, & incerta, ubi pareret, in terram nostram venisse*, ZONAMQUE SOLVISSE *in loco, qui nunc* ZOSTER *appellatur.* Quam rem ita enarrat, & quod miror a viris eruditis ad Stephanum haud observatum, Pausanias l. 1. p. 59. ubi in eodem Atticae loco ad mare, *Zostere* dicto, Minervae Apollinis Dianae ac Latonae fana dicit exstitisse, additque, τεκεῖν μὲν οὖν ΛΗΤΩ τοὺς παῖδας ἐνταῦθα οὔ φασι, ΛΥΣΑΣΘΑΙ δὲ τὸν ΖΩΣΤΗΡΑ, ὡς τεξομένην, καὶ τῷ χωρίῳ διὰ τοῦτο γενέσθαι τὸ ὄνομα, LATONAM *quidem liberos hic negant* PEPERISSE, sed tantummodo ZONAM SOLVISSE, *veluti parituram, indeque loco nomen inditum.* Adde Aristidem in Panathenaica pag. 169. Λητώ τε γὰρ &c. λυσαμένη τὴν ζώνην ἐν Ζωστῆρι τῆς Ἀττικῆς, *Latona namque zona in Zostere Atticae soluta*, unde, ut addit, nomen loco datum; eademque, duce Minerva Provida, ab extrema Attica ad insulas progressa, in Delum devenit, ubi Dianam cum Apolline, patrio Athenarum numine, sit enixa. Unde etiam Menander Rhetor, auctor parum tritus, ait Περ. Ἐπιδεικτ. pag. 597. dari Hymnos Μυθικοὺς ἢ Γενεαλογικοὺς, & quorum hoc inter alia addit exemplum, ὅτι ἐν Ζωστῆρι τὴν ζώνην ἐλύσατο Λητὼ, *quod in Zostere*, dicto Atticae loco, *zonam solverit Latona.* Quamquam Latonam ibidem, soluta prius zona in lacu lotam, quod post partum fieri demum seu πρὸς τὰ λουτρὰ τὰ καθάρσια, supra jam vidimus, tradit dicto ante loco Stephanus.

V. 210. Φοίνικος ποτὶ πρέμνον] Nempe juxta morem parturientium proxima quaeque arripiendi, & quam hoc Latonae exemplo

plo adserunt eruditi Apollonii Enarratores, ubi Anchiala Idaeos Dactylos, tellurem prius in Antro Dictaeo utraque manu adprehendens, enixa dicitur l. I. vs. 1131. & ad quem locum haec notant Critici: ἔθος ἐςὶ ταῖς κυούσαις τῶν προχειμένων λαμβάνεσθαι, καὶ ἀπικουφίζειν ἑαυτὰς τῶν ἀλγηδόνων, ὡς καὶ ΛΗΤΩ ἐλάβετο ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ, *mos est parientibus proxima quaeque arripere, & ita levare se ipsas a doloribus partus, sicuti etiam* LATONA *adprehendit* PALMAM. Unde etiam de adprehensa ab hac Latona, ubi Apollinem pareret, palma dixit Theognis eo versu, quem jam huc adtulit Anna eruditissima, Φοίνικος ῥαδινῆς χερσὶν ἐφαψαμένη, *palmam teneris manibus adprehendens.* Adeo ut *palmae truncus*, in quem se reclinasse hic parturiens Diana dicitur, earum stellarum, quae δίφροι λοχεῖαιοι, *sellae obstetricariae*, dicebantur, vicem hic praestiterit, & de quibus Artemidorus ait l. V. §. LXXIV. δίφρους ὁρᾶν λοχειαίους, οἷς πρὸς τὸ ἀποτίκτειν χρῶνται αἱ γυναῖκες, *sellas videre obstetricarias, quibus mulieres in puerperio utuntur.* Unde etiam de eadem *palma Deliaca* sicuti Δήλιος φοῖνιξ, eadem ante dicta vs. 4. Hym. in Apoll. praeter Homeri, & qui in Scholiis hic adducuntur ea de re versus, ad quem nempe enixa dicitur Latona, Euripides similiter in Ione vs. 920.

φοίνικα παρ' ἁβροκόμαν,
Ἔνθα λοχεύματα σεμν' ἐλοχεύσατο
Λατὼ Δίοισί σε καρποῖς,
Juxta palmam molli coma praeditam,
Ubi partu venerando peperit te
Latona divinis manibus tenens;

& quam Deliacam similiter φοίνικα ἁβροκόμαν, *palmam egregie comatam*, vocat idem Tragicus Iphig. Taur. vs. 1099. Cui etiam *palmae* in Delo, & in hoc Latonae partu, *lauream* ac *oleam* comites addit iisdem locis, & alibi adhuc Euripides, nempe Hecub. vs. 458. &c. & quarum itidem ramis decoratum Latonae puerperium tradit. Dicta autem ibidem πρωτόγονος φοῖνιξ, *primitiva palma*, quasi nempe primum ibi in Delo nata fuerit, & cujus juxta oleam Athenis, oleastrum Olympiae, Delphicam platanum, &c. a fabularum auctoribus vetustatem jactari observat Theophrastus Hist. Pl. l. IV. c. XIV. Quamquam haec aliter enarrat Plutarchus in Pelopida p. 286. ubi in hoc Latonae partu φοίνικα, non de *palma*, sed de *fonte* ita dicto explicat: nempe in Arcadia Apollinis Tegyraei, de quo supra, fanum exstitisse; vicinum vero eidem montem Delum; retro autem fanum, duos fontes scaturiisse; ὧν τὸ μὲν (ut addit, nempe νᾶμα) ΦΟΙΝΙΚΑ, τὸ δὲ Ἔλαιαν, ἄχρι νῦν ὀνομάζομεν, οὐ φυτῶν μεταξὺ δυοῖν, ἀλλὰ ῥεέθρων, ΤΗΣ ΘΕΟΥ λοχευθείσης, *quorum unum* PALMAM, *oleam alterum etiam nunc vocamus; ut non inter arbores duas, sed duo fluenta videatur peperisse* LATONA. Palmae tamen in Delo meminit alibi idem Plutarchus in Nicia p. 525. sed quae vento elisa in excelsam Naxiorum statuam prociderit, eamque deje-

 cerit,

Digitized by Google

cerit. Ut mittam palmam *soli sacram* olim habitam, & *senii expertem*, ut id a Juliano Imp. dicitur Orat. v. p. 330. ὡς ἱερὸν Ἡλίου τὸ φυτὸν, ἀγήρων τε ὂν, ac inde in Apollinis Natalibus, qui vulgo idem cum sole, cujusque *aeterna juventa*, opportune illi locum tribui.

Vf. 212. ἀλυθμαίνουσα] Apud Hesychium, juxta seriem litterarum legitur, Ἀλυθμαίνειν, ἀλύειν, ἀπορεῖν, ἀπὸ τῆς λύσεως μὴ εὑρίσκειν, h. e. *valde dolere, perplexum esse, ab eo quod notat liberationem*, seu *exitum non reperire*, quod hoc loco apprime convenit. Apud Nicandrum vero non ἀλυθμαίνειν sed ἀλυθαίνειν, una dempta littera, legitur Alex. p. 139. *imbecillem, infirmum esse*, nempe

Ἄλλοτ' ἀλυθαίνοντι ποθὲν γάλα πῖον ἀρήξει,

Quandoque viribus destituto epotum capellae lac pingue opitulabitur.

Unde emendandus Hesychius, Ἀλυθαίνει (non Ἀλυθενεῖ) ἀσθενεῖ, ἀνιᾶται. nisi Dorum censeatur ἀλυθαίνειν, pro ἀλυθενεῖν, quibus haud insolitum nempe ει in αι commutare, ut in φθαίρω, κλαίω, & similibus, quae observant subinde veteris Hellenismi promicondi. Adeo, ut quum hic duae voces ἀλυθμαίνειν & ἀλυθαίνειν veterum Auctorum & Criticorum auctoritate nitantur, & qualem praeterea hic loci ratio requirit sensum constituant, aliquanto securius videretur alterutram hic admittere, prae altera illa ἀλυθμαίνειν, quae haud alibi, quod hic sciam, hactenus legitur. Quamquam ne quid hic practeream, eandem hic veterum ad hunc locum Scholia tueri videantur, quae illam vocem ἀλυσθμαίνουσα agnoscunt & explicant, per πνευστιῶσα, ἀσθμαίνουσα, *difficulter respirans, aegre spiritum trahens*, & quod praeterea mox de eadem Latona dicitur vers. 217. Εἶπε δ' ἔτ' ἀσθμαίνουσα, *dixitque adhuc anhelans.*

Vf. 214. Γείνεο, γείνεο, κοῦρε] Sic Philadelphi mater Berenice, sed jam enixa Philadelphum continuo ad eundem ait apud Theocritum Idyll. XVII. vf. 66. Ὄλβιε κοῦρε, γένοιο, *Nascere, beate puer.*

Ibid. ἤπιος ἔξιθι κόλπου] Haud semel jam usus Callimachus voce κόλπου de *utero parturientium*, & supra quidem vf. 25. Hym. in Dianam, de hac Latona eandem pariente, quod monuit hic Anna eruditissima, φίλον ἀπεθήκατο κόλπον, idque, ut hoc addam, non Poëtico solum more, ut *sinum* seu *gremium* pro *utero* sumeret, sed ad normam etiam veterum Medicorum. Ut vel liquet e Galeno, qui τῶν ὑστερῶν, aut τῆς μήτρας κόλπους, *matricis sinus*, peculiari etiam capite describit de Usu partium l. XIV. c. IV. Minus vero usitatum, quod ab Alcmena de Hercule, quem in utero tulerat, dicitur apud Moschum Idyll. IV. vf. 85. ἐμῷ ὑπὸ ἥπατι ἔχουσα, *quem sub hepate meo habebam* pro ἐν γαστρί. Ἤπιος autem ut e Matris *utero prodeat* Apollo hic dicitur, haud aliter ac Deos precatur apud Sophoclem Philoctetes in cognomine dramate vf. 735.

Σῶτε-

Σωτῆρας αὐτοὺς ΗΠΙΟΥΣ θ' ἡμῖν μολεῖν,

Ut ipsi ad nos veniant servatores ac MITES seu *propitii*; Immo prout hujus Apollinis filius Aesculapius, proprio quodam jure Ἤπιος, ut e Lycophrone vs. 1054. ac Isaäcio ibidem liquet, primum dictus. Unde nova lux Papinio de eodem Aesculapio dicenti Sylv. l. III. c. IV. *Salutifero* MITIS *Deus incubat angui*; *mitis* nempe prout ille ἤπιος olim appellatus, ac Ἠπιόδωρος in Orphicis idem dictus pag. 164. ult. ed. ac sicuti de ejusdem Dei prole, ejusdemque medendi artis perito dixit Homerus, ΗΠΙΑ φάρμακα πάσσειν, *salubria medicamenta inspergere*; aut sicut Prometheus de se, ut primo artis illius inventore, ait apud Aeschylum vs. 481. Ἔδειξα κράσεις ΗΠΙΩΝ ἀκεσμάτων, *ostendi mixturas* seu *compositiones salubrium medicamentorum*. .Ut proinde eodem seu potiori adhuc jure futurus hic Apollo Ἰατρὸς, eoque etiam nomine in solemni illo apud Hippocratem jurejurando, primo ante Aesculapium, Salutem &c. loco adjuratus, sive, ut de eo in Philonis Legat. ad Cajum p. 1006. σωτηρίων φαρμάκων εὑρετὴς πρὸς ὑγείαν ἀνθρώπων, *salubrium medicamentorum repertor ad hominum salutem*, ἤπιος itidem, seu, ut *propitius* ac *salutaris* in lucem prodeat, hic a matre Latona dicitur.

Vs. 215. Νύμφα Διὸς] Ionice nempe hic η mutato in α breve, Homeri in eadem voce eodemque casu exemplo, Iliad. Γ. vs. 130. Δεῦρ' ἴθι Νύμφα φίλη. Contrario autem Dorum more passim apud Theocritum obvio, ut Idyll. II. vs. 14. χαῖρ' Ἑκάτα δασπλῆτι, & Idyll. XI. vs. 19. Ὦ λευκὰ Γαλάτεια &c. quum alioquin α longum in α breve vertant itidem Dores, ac unde ille Simichides ab antiquis Criticis reprehensus, quod εἶκα, producta nempe ultima syllaba, praeter morem Dorum dixerit Idyll. I. vs. 4.

Vs. 225. πόντοιο κακὸν σάρον] Scholia τὸ σάρον, τὸ κάλλυντρον, βυζάντιοι. Sic eidem κάλλυντρα & κάλυντρα (utroque enim modo juxta seriem litterarum, apud eum legitur, quod unam tamen eandemque vocem notat) κοσμητήρια, & κόσμητρα, & qua voce usus Plutarchus in Dione pag. 982. σαίρουσαν δὲ καλλύντρῳ τὴν οἰκίαν, *qui verrunt scopis domum*; glossae autem veteres, κάλλυντρον, *nitella*. Idem vero ὄφιλμα & ὄφιλτρον etiam dictum seu *scopae*. Hesychius, Ὀφίλμασι, σαρώμασι, item, Ὄφιλτρον, κάλυντρον (non ut ibi κάλυνθρον) & hinc ὀφιλτρεύω, *verro*, & cum voce κοσμοῦσαι simul etiam conjunctum apud Lycophronem vs. 1165.

Θεᾶς δὲ ὀφιλτρεύουσαι κοσμοῦσαι πέδον,

Deaeque verrent purgantes solum seu fanum,

ubi Isaäcius, ὀφιλτρεύουσαι· σάρον γὰρ καὶ ὄφιλτρον, καὶ ὄφιλα, καὶ ὄφιλμα, ἡ σκύπα λέγεται. Quae ibidem firmat adductis Hipponactis ea de re versibus, ubi ille ὀφίλλειν & ὄφιλμα, pro *verrere*, & *verriculo* seu *scopis* usurpavit; nempe prout iidem ordinandi,

Ἄνθρωπον εὑρὼν τὴν σίγην ὀφίλλοντα,

Οὐ γὰρ παρῆν ὄφιλμα πυθμένι σαρῶσαι.

Hominem reperiens tectum verrentem,
Neque enim aderant ſcopae in imo ſtibadio.

σοιβὴ nempe idem ibi quod στιβάς. Quo reſpexit proinde Heſychius in adductis gloſſis, Ὄφιλμα, κάλλυντρον. Ὀφέλμασι, σαρώμασιν. Notanda vero in adducto modo Iſaäci loco vox poſterioris aevi σκοῦπα ſeu Latinorum *ſcopae*, quam inde etiam retulit in gloſſarium ſuum eruditiſſimus Du Cange. Adde & opportune quidem ad hunc Callimachi locum, κόντοιο κακὸν σάρον, aliam Heſychii, prout ea hodie ibidem legitur, gloſſam, nempe Ἀγέστρατον, κάλλυντρον, ἤγουν κοσμητήριον. Quod lectionis omnino portentum, & pro quo in editione Batava magnus Salmaſius dicitur emendaſſe, Ἀγέοσαρον, ac ita etiam, Ionice ſcilicet, legi debere in voce Σάρον; ubi nempe exſtat παλαιὸν ἀκίοσαρον. Ad quem tamen poſtremum Heſychii locum, qui ita effertur, Σάρον, Ἴων Ἀργείοις, ὡς παλαιὸν ἀκίοσαρον, idem Salmaſius, ὡς παλαιὸν ἀκεῖς σάρον dicitur ibidem legiſſe, ſeu, ut alias ibi vir doctus, & quod eodem redit, ὡς παλαιὸν ἀκεῖ σάρον, *ſicut veteres*, ſeu *detritas reſarcit ſcopas*. Niſi quis ibi legendum malit, quod verius etiam puto, παλαιὸν ἄγε σάρον, *veteres adfer ſcopas*, prout alibi idem Heſychius, Ἄγεις, ἄγε, φέρε, ac ut in priori adducto apud Heſychium loco, ex illis Ionis in dramate Argivi inſcripto verbis, legi itidem debeat, Ἄγε vel Ἄγεις σάρον, *fer ſcopas*; ubi nempe ab imperito librario e duabus illis vocibus una formata fit vox, retentis iisdem litteris, Ἀγέοσαρον, iisdemque etiam, quibus σάρος, vocibus explicata, de *ſcopis* nempe ſeu *everriculo*, quae a Graecis, & alibi apud eundem gloſſographum, uti paullo ante vidimus, κάλλυντρον itidem & κοσμητήριον dicta. Unde alterius librarii errore vel incuria, loco illius vocis pro duabus inducta ἀγέοσαρον, retenta ſolum alia eique proxima in litterarum ſerie Ἀγέστρατον, ſeu *exercitus Ducem*, ut Minervam vocat Heſiodus Θεογ. vſ. 984. & cui valde imperite, vera & obvia de *exercitus Duce* omiſſa notatione, addita illius vocis Ἀγέοσαρον, ſeu, ut legi debuit, duabus vocibus Ἄγε vel Ἄγεις σάρον gloſſa, nempe Ἀγέστρατον, κάλλυντρον, ἤγουν κοσμητήριον. Unde ut coecus coecum trahit, improvide omnino eandem, ut hodie legitur, Heſychii gloſſam, in ſuum Graecae linguae Theſaurum ſeu ejus Epitomen in Anglia editam continuo retulit vir doctus, & explicavit Ἀγέστρατον, *redimiculum*, *capitis ornamentum*, *caliendrum apud Horatium.* Quae omnia aliena utique, ne quid acerbius dicam, ex mutilo & corrupto Heſychii loco; ac praeterea ex perperam intellectis, quae ibi ſcilicet vocem Ἀγέστρατον pro Ἄγε σάρον interpretantur, & aliud omnino innuunt, vocibus h. e. *ſcopas* ſeu *everriculum*, κάλλυντρον, ἤγουν κοσμητήριον. Quod obiter in tyronum gratiam monendum hic fuit. Talia autem, quale illud vel Ἀγέοσαρον, vel Ἀγέστρατον etiam (de *ſcopis* ſcilicet ſeu σάρῳ) in Heſychium ὅσα κόνις irrepſiſſe, & quibus foede inquinatae ſint etiamnum ejus gloſſae, & pridem ad eum vidimus ac paſſim animad-

madvertimus, & noviſſime etiam in eruditiſſima ad Jo. Millium Epiſtola poſt Jo. Malalam edita, luculenter adductis pluribus eam in rem exemplis adſeruit oriens novum litteratae Britanniae ſidus, Richardus Bentlejus.

Vſ. 226. Ἀλλὰ φίλη] Pro φίλη traditur legendum hic potius φίλ', ut nempe φίλ' ἄμυνον dicatur, h. e. ἄμυνε, *ſubveni*; neque enim credibile a peritiſſimo Poëta factum, ut adeo familiariter *amicam* appellaret, heram ancilla ejus ſeu miniſtra. Quo tamen nomine hera Penelope vocatur a nutrice Euryclea Odyſſ. Δ. vſ. 743. Νύμφα φίλη; ipſa autem *Juno* magni ducit ab Oceano & Tethye ita appellari Idyll. Ξ. vſ. 210.

Αἰεὶ κε σφὶ ΦΙΛΗ τε καὶ αἰδοίη καλεοίμην,

Semper quidem ab iis AMICA *& veneranda vocarer.*

Immo ſolemnis illa ferme apud eundem vatum Patrem, Dearum & Heroinarum, mutuaque inter ſe appellatio. Iris autem, quamquam Junonis πάρεδρος & miniſtra, Dea tamen etiam habita, eoque nomine ab ipſo Junonis fratre Neptuno appellata Iliad. O. vſ. 206. Ἶρι θεά, *Iri Dea &c.* Adeo, ut ea quidem ratio, petita nempe ab hac appellatione φίλη, qua Junonem Iris praeter τὸ πρέπον hic compellaret, haud quaquam ſuadere videatur, ut eo nomine eadem vox φίλη hic in alteram φίλ' commutetur. Id autem, quod pridem ad eum locum his in Obſervationibus notaveram, in noviſſimis ad eundem adnotatis opportune monitum etiam video.

Vſ. 227. σῆς πέδον πατέουσιν ἐφετμῇ] Non ut hic Interpres, qui in *tuo ſolo ambulant legitime*, ſed qui *tuo juſſu* (σῆ ἐφετμῇ) *tuam terram peragrant*, Mars nempe & Iris, ut Latonam ab iis, quas illa adibat, terris abigant. Id vero, quod alioquin obvium, bene quoque animadvertit ad edita ſub nomine Orphei Argonautica vſ. 6. qui poſtremus eadem vulgavit vir doctus, ubi nempe Μούσης ἐφετμαῖς, *Muſae praeceptis*, dicitur. Verum hoc quoque in verſione hujus loci emendatum, & in notis ad eundem, quae huic noviſſimae editioni acceſſerunt, occupatum quoque nunc cerno.

Vſ. 228. Ἷζε κύων ὡς Ἀρτέμιδος] Vetus illa & adducta ſubinde vigilum, cuſtodum ac miniſtrorum, qui dominis praeſto ſunt & ad implenda eorum juſſa, cum canibus aedium cuſtodibus aut venaticis comparatio. Sicuti nempe κυνὸς δίκην, *inſtar canis*, ſe indigitat, qui excubias agebat in Agamemnonis aedibus, in cognomine dramate apud Aeſchylum vſ. 3. aut quomodo ipſa Clytemneſtra, ſe a marito domum e Trojana expeditione reduce, repertam iri ait, qualem ille nempe eam reliquerat, δωμάτων κύνα, *aedium canem*, in eodem dramate vſ. 616. Unde ἐποπτὶς de *cane* tanquam *inſpectore* & comite aſſiduo, dicitur apud Lycophronem vſ. 1176. Talis autem *canis* ſedulus Dianae comes, qui ut hic continuo additur, juxta venatricis Dianae pedes *aſſidet*, arrectisque auribus ad juſſa Deae exequenda, ſpe-

Digitized by Google

ſtatur etiamnum haud ſemel in antiquis Deae ſignis, aut qui eandem exhibent, nummis; & ad quae monumenta obvia, ac ante oculos poſita, advertit hic omnino Callimachus. Cujus equidem notae duo ſequentes nummi apud *Ephesios* cuſi; in quibus Dea illa κυνηγὸς ſpectatur cum *cane* ad pedes venatico, in priori quidem icone, eodem *cane* erecto reflexoque ad Dianam capite & arrectis auribus; in altero, *cane* ad venationem ſeu curſum jam prono, ac in priori cum epigraphe ΕΦΕΣΙΩΝ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Ephesiorum Ter Neocororum*; in altero ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑCΙΑC, *Ephesiorum Primorum Asiae*, Proconſularis nempe.

Adde, quod non unus ſolum, ſed duo ſubinde *canes* ad Dianae ſtantis itidem pedes, vigilum inſtar ſeu aſſiduorum comitum, conſpiciantur in aliis id genus nummis. Ut inde continuo liqueat, id quod de ejusmodi *Dianae cane* addit hic Callimachus, ἷζε θηρήτειρα παρ' ἴχνεσιν, nempe de qua ante Ἀρτέμιδος, *ſedet hic juxta veſtigia Dianae;* & ſicuti de duobus venaticis hujus Deae canibus dixit Hym. in Dianam vſ. 207. θηρητῆρε δύω κύνες, *duo canes venatici;* de quibus vero haud unius generis ἰχνευτῆς & θοοῖς, *ſagacibus* & *velocibus* Deae κυνηγοῦ *canibus*, pluribus egerat in eodem Hymno a vſ. 90. & ſequentibus, ac nos ibidem. Cujusmodi etiam *canem* venaticum, nusquam a ſe vel venante, vel domi manente, aut corpus exercente diſcedere, ſed exercenti ſemet adſidere, καὶ γυμναζομένῳ παρακαθῆσθαι, dicit Arrianus de Venat. c. v. Eadem proinde ibi hanc in rem voce, *adſidenti cani* illi tributa, ut hic a Callimacho factum, de tali venatrice Dianae cane, ἷζε θηρήτειρα, *ſedet venatrix.*

Ibid. οὔατα δ' αὐτῆς Ὀρθὰ μάλ'] Nempe in obſequii fidem arrectae hic *canis aures*, quod alioquin in venaticis canibus haud malae notae habitum. Unde idem, de quo modo Arrianus, cum magnas aures in venaticis canibus commendat, ὦτα δὲ μεγάλα ἔστω ταῖς κυσὶν, *aures vero magnae ſint canibus*, tum καὶ κἂν ΟΡΘΑ φαίνοιτο, οὐ πονηρὸν, *nec malum, ſi* ARRECTAE *appareant.*

Vſ. 233. σφετέρης] Pro ἑῆς nempe, quod apud Poëtas, alios-

que

que veteres Auctores haud insolitum; quamquam id in Apollonio Rhodio, qui haud semel ita loquutus est, censoria nota perstrinxerint veteres ad eum Critici. Quod jam erudite, ut solet, ad Athenaeum monuit ὁ πάνυ l. IX. c. IV. adducto eam in rem loco ex eorundem Grammaticorum glossa ad l. III. vs. 186. ubi dicitur οὐκ ὀρθῶς τὸ ΣΦΕΤΕΡΟΝ· ἔστι γὰρ τρίτον πρόσωπον πληθυντικὸν, καὶ ἁμαρτάνει &c. *non recte* τὸ σφέτερον, *est enim tertia persona, plurium significationem inferens, & errat* &c. Quod ab iisdem eruditis quamquam illius Poëtae Enarratoribus, alibi adhuc factum, ut ad vs. 622. ejusdem libri, ubi σφέτερον δόμον, h. e. *suam domum*, dixerat Apollonius, & mox vs. 625. σφετέρους τοκῆας, *suos parentes*, idque ut utroque loco iidem notant, κακῶς & οὐχ ὑγιῶς, *male nec sane*; debuisse enim dicere ἑὸν δόμον & ἑοὺς τοκῆας, & quod ab iis similiter jam ante monitum fuerat ad l. I. vs. 643. ubi ἀκαίρως, *intempestive* seu improprie, σφετέροιο τοκῆος ab Apollonio dictum volunt. Verum Apollonium eademque opera Callimachum hoc loco abunde absolvunt, a postremo Apollonii Interprete & Commentatore adlata ad l. III. vs. 186. aliorum veterum Auctorum loca, & qualia liceret plura, si necesse esset, superaddere: sicut Pindari Olymp. Od. IX. p. 91. σφετέρας αἰχμᾶς, *sua acie*, ubi Critici itidem, σφετέρας, ἀντὶ τῆς ἑῆς, & Ol. Od. XIII. p. 118. σφετέρου πατρὸς, uti paullo ante apud Apollonium σφετέροιο τοκῆος, h. e. *sui patris* &c. Unde praeterea falli abunde liquet Thomam Magistrum, qui semel tantum illud σφέτερον ἐπὶ ἑνικοῦ usurpatum tradit, nempe in iis, quae refert incerti Auctoris verbis, ὁ δεῖνα τὴν σφετέραν κακίαν ἐνδείκνυ̃ται, *ille suam malitiam prodit*, additque, quod semel dicto, quale scilicet ibi illud σφετέραν pro *sua* uti non oporteat. Ita subinde fallunt & falluntur ii, quibus tamen, Phrynicho nempe & hoc Thoma, *non dari hodie meliores Hellenismi magistros*, ait alicubi in Epistolis Scaliger. Immo idem usus quoque obtinuit, ut σφέας & Poëtice σφὶ, pro αὐτὸν, ac proinde itidem ἐπὶ ἑνικοῦ dixerint subinde optimi antiquissimique Atticismi promicondi, sicut Aeschylus Prom. vs. 9. σφὶ δεῖ Θεοῖς δοῦναι δίκην, *ipsum oportet Diis poenas dare*, & similiter Sept. Theb. vers. 620. ac alibi; Aristophanes insuper Equit. p. 348. σφὶ κατακρώζουσι κολοιοὶ, *in illum cornicantur cornices*. Unde etiam a σφὶ pro αὐτὸς, formatum pariter aut adhibitum illud σφέτερος, de uno, non de pluribus. Sed de his plus satis.

Vs. 234. λευκαῖον ἐπὶ πτερὸν ὕπνος &c.] Non ceperunt totam elegantiam hujus loci Interpretes. *Somnus* nempe inter alatos Deos olim habitus, haud minus ac Mercurius, Cupido, Nemesis, Victoria, Diana etiam quandoque, & Iris, aliaque insuper Numina, de quibus erudite jam egit amplissimus amicissimusque Cuperus in Apotheosi Homerica, & qui *somni alati* effigiem editam ac illustratam paullo ante a viro docto memorat. Cui comitem possumus hic addere, & cujus ibidem meminit p. 178. *Somni alati* in

in veteri marmore descriptam a Grutero effigiem Thes. cccIV. 9. eandemque omnino, ut ex adducta ab eodem inscriptione SOMNO ORESTILIA FILIA &c. liquet, quam in Schedis Pighianis Electoralis hujus Bibliothecae opportune depictam, cum reliqua marmoris illius icone, hic ad plenam hujus apud Callimachum loci lucem conspiciendam damus.

Ita perspicuum, cur *alati somni* fiat hic a Poëta mentio, haud aliter ac de *somnio* dictum itidem in Orphicis pag. 180. ult. edit. τανυσίπτερ' οὖλε ὄνειρε, *alas expandens*, *perniciosum somnium*. Quod vero eandem *somni alam*, *lethaeam*, seu ληθαῖον πτερὸν hic dicat, imitatus adhuc est Maro, ubi *lethaeum somnum* vocat nempe Georg. l. I. vs. 787. *lethaeo perfusa papavera somno*, & quomodo alibi *lethaea papavera* dicuntur IV. Georg. 545. *Somni* alioquin signum apud Sicyonios memorat Pausanias l. II. p. 103. sed non addit, quale illud foret.

Vs. 235. γλωχῖνα θρόνοιο] Scholia ad hunc locum haec reddunt per

per γωνίαν τῦ θρόνυ: Hesychius autem explicat γλωχῖνα, τὴν γωνίαν τῦ βέλυς, *teli angulum*; quomodo nempe γλωχῖνα de *cuspide* sagittae adhibuit Sophocles Trachin. vs. 694. πικρᾶ γλωχῖνι, ubi Critici, γλωχῖνι ἢ ἀπὸ μέρυς, τῷ βέλει· γλωχὶς γὰρ ἡ ἀκὶς, ὃ λέγει ὁ Ὅμηρος ὄγκον, h. e. γλωχῖνα ab ejus parte de *sagitta* hic dicitur, γλωχὶς *enim est acies seu cuspis, quam Homerus vocat* ὄγκον. Exstat Poëtae locus Iliad. Δ. vs. 214. ubi de sagitta ait, ὀξέες ὄγκοι, h. e. juxta veterem ejus Enarratorem, αἱ γωνίαι, καὶ ἐξοχαὶ τῆς ἀκίδων τυ βέλυς, *anguli & eminentiae aciei teli*, seu *sagittae*. quae eadem est etiam apud Hesychium de voce γλωχῖνος glossa, κορίως δὲ γλωχῖνες, αἱ τῆς ἀκίδων ἐξοχαί.

Vs. 236. ἀποκλίνασα καρήατα λέχριος] Ita de venaticis canibus Xenophon Κυνηγετ. p. 978. τιθεῖσαι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ γῆν λεχρίας, *capita terrae obliqua admoventes*. Hinc vox λέχρις pro *oblique* ab Apollonio Rh. adhibita lib. III. vs. 238. ubi eruditi Critici λέχρις, ἐκ πλαγίυ. Non monerem, si locum vel Autorem indicassent Lexicorum conditores.

Vs. 238. ταχινὰς Ἐνδρομίδας] Ita κυρίως dici *venatorum calceos* tradit ad hunc locum Graecus Poëtae Enarrator, unde Dianae venatrici iidem etiam tributi supra vs. 16. Hym. in hanc Deam, & qua de re nos ibidem. Eaedem tamen ἐνδρομίδες, & quod vel vox ipsa indicat ac monuit etiam Pollux p. 170. proprio cursorum seu τῶν δρομέων *calcei*; ac unde opportune cum ταχινὰς ἐνδρομίδας hic vocat Callimachus, tum easdem Iridi largitur, de qua paullo ante vs. 216. dixerat, quod ad Junonem προσέδραμεν ἀγγελιῶτις, *occurrit nuntia*; hic autem, quod semper accincta esset & calceata ad obeunda Herae jussa. Nulla proinde huic Iridi serva *ab endromide* Graecorum more de *calceis* dicta, seu *sandalio*; cujusmodi alioquin apud Romanos Liviae aut nobilioribus Matronis Ancillas exstitisse, e Marmoribus veterum discimus, ut in Syntagm. Reinesii p. 581.

Vs. 239. ἀλαστήσασα] Verbo Homerico usus Poëta, pro quo ἄλαστα στενάζειν, *graviter gemere*, dixit Sophocles Oedip. Col. vs. 1743. & una voce ἀλαστολύζω Anacreon Od. LIX. ni eadem ibi in duas sit dividenda ἄλαστα λύζω, quod mallem, & ab incomparabili Grotio etiam factum in Excerp. Stobaei p. 487.

Vs. 240. γάμοιο λάθρια] Nempe prout ante vers. 38. γάμος de *clandestino*, quem Jupiter cum Asteria, quamquam frustra ambiverat, *concubitu* dicitur; ac similiter de Daphnidis & puellae clandestinis itidem nuptiis seu συνυσίας apud Theocritum Idyll. XXVI. vs. 57.

Ἀλλάλαις λαλέοντι τεὸν ΓΑΜΟΝ αἱ κυπάρισσοι,
Inter se colloquuntur de nuptiis tuis cupressus:

nempe *conjugium vocat, praetexit nomine culpam*. Sic *nubere* saepe apud Plautum & *nuptias facere*, quod jam ad eum notarunt viri docti pro συνυσιάζειν, cujus rei prae aliis luculentus index hic Comici locus Cistell. A. I. Sc. I.

Hae

Haec quidem ecastor hodie viro nubit, nupsitque hodie;
Nubet mox noctu; nunquam hanc viduam cubare sivi.
Nam si haec non nubat, lugubre fame familia pereat.

Nempe quod de Antiocho Magno ait Justinus lib. XXXI. cap. VI. *Rex ipse per hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie* NUPTIIS *deditus erat*; ac prout *nuptias facere* eodem sensu haud semel apud Petronium dicitur. Quo referri itidem debet illud Catulli de sua Lesbia Carm. LXX. (ut liquet e sequenti Carm. LXXV.)

Nulli se dicit mulier mea NUBERE *malle,*
Quam mihi, non si Jupiter ipse petat.

Vſ. 242. δυστοκέες μογέουσιν] Utraque vox opportuna de laborantibus in partu mulieribus; prior nempe, quae vix alibi legitur, pro δύστοκοι, qua alioquin usus est Euripides apud Aelianum de Animal. l. XIV. c. VI. pro *infelici partu*, ubi nempe lyncem vocasse dicitur δύστοκον δάκος, additque Aelianus, ὅτῳ δὲ λέγει δύστοκον, τοὺς Κριτικοὺς ἐρέσθαι λῷον, *cur autem* δύστοκον *eam vocet, melius est ut doceant Critici*, optimi nempe veterum Poëtarum Enarratores. Verbum autem μογέουσι, de *laborantibus in partu*, adposite quoque hic usurpatur pro μογοστοκεῖν, & quomodo μόγος de *partu* dicitur ab elegantissimo Oppiano Ἁλιευτ. l. I. vſ. 688. ubi de phoca, de qua hic etiam continuo agitur, ait, λύετ' ἀνερχομένῃ γαστρὸς μόγος, *solvitur progressae* in terram *ventris labor* seu partus. Addam obiter, quod voce δυστοκεῖν eleganter usus sit Comicus, ubi de Athenis aegre ob Alcibiadem adfectis, ait Ran. p. 278. ἡ πόλις γὰρ δυστοκεῖ, *graviter enim laborat civitas.*

Ibid. ἀλετρίδες] Nulla ἀλετρίδων virginum mentio, quae liba ad sacrificia pararent, nec eadem vox in ἀλεκτρίδας, quasi ὁμολεκτρίδας, *lecti consortes*, uti videbatur viro docto, commutanda. Hunc locum procul dubio tangunt Aristophanis Enarratores, Εἰρήν. p. 640. ἀλετρὶς ἡ μυλωθρὸς παρὰ Καλλιμάχῳ, *molitrix apud Callimachum*; & qua voce usus itidem Comicus in Lysistrata, p. 877. ἀλετρὶς ἡ δεκέτις, *molitrix decennis nata.* Vere proinde hic Scholia, ἀλετρίδες, θεράπαιναι, αἱ ἀλήθουσαι, *ancillae, quae molunt*, nempe ἀλήθω ab ἀλέω, unde Hesychius, Ἀλετρεύουσιν, ἀλήθουσιν, & veteres Glossae, ἀλήθω, *molo.*

Ibid. φῶκαι εἰνάλιαι τίκτουσιν ἐνὶ σπιλάδεσσιν &c.] *Phocae* scilicet, quamquam, ut hic dicitur, *marinae*, h. e. e cetorum genere, extra mare tamen seu in terra *pariunt*, quod pridem docuit Philosophus Hist. Anim. l. VI. c. XI. καθεύδει καὶ τίκτει ἐν τῇ γῇ πρὸς τοῖς αἰγιαλοῖς δὲ, ὡς οὖσα τῶν πεζῶν, & *dormit* ac *parit* phoca *in terra ad littora*, tanquam *una e terrestribus animalibus.* Ita etiam de ejusdem phocae partu Oppianus Ἁλιευτ. l. I. vſ. 688.

Τῇ δὲ ἔτι μετ' οἴδμασιν, ἀλλ' ἐπὶ χέρσον,
Λύετ' ἀνερχομένῃ γαστρὸς μόγος, ἦμος ὠδὶς,

Huic

Huic autem non in aquis, sed in terram
Solvitur progressae ventris labor, tempestivus partus.

Quo respexit itidem Lycophron p. 38. a quo post Homerum dicitur Menelaus in Aegyptum adpulsus, ibi in littore δυσόδμοις θηρσὶ συγκοιμώμενος, *cum male olentibus phocis dormiens*, non ut ibi Canterus, *balaenis*, quod jam ibi animadvertit eruditissimus Meursius, nempe eo inductus, ut videtur, Canterus, quod φαλαίνας cum φώκαις confuderit. Sicuti vero de iisdem *phocis* dixerat vatum Parens eas somnum capere circa Proteum dormientem, ὑπὸ σπέεσι γλαφυροῖσιν, *sub specubus cavis*, Odyss. Δ. vs. 403. ita eaedem a Callimacho parere hic dicuntur ἐνὶ σπιλάδεσσιν ἐρήμοις, *in desertis specubus*, juxta Interpretem, seu *rupibus* vel *scopulis*, sicuti eandem vocem σπιλάδεσσι interpretantur veteres ad Homerum Critici Odyss. Γ. vers. 298. & alibi, ac Hesychius: Σπιλάδες, αἱ περιεχόμεναι τῇ θαλάσσῃ πέτραι, *rupes* aut *saxa quae mari ambiuntur*. Ita apud Synesium Epist. IV. p. 160. ἀπέστη τοῦ διαμάχεσθαι πρὸς τὰς σπιλάδας, *destitit scopulis conflictari*. Ideo autem dilecta a *phocis* ejusmodi deserta ad pariendum loca, seu ἐρῆμοι αὐλαὶ, quo nempe illae foetus suos, quos impense diligunt, occultarent securius, simulque iis lac & ubera haud aliter ac alia e cetorum genere ad sugendum commodius praeberent; prout istud nempe de *phocis* nominatim observat adducto paullo ante loco, Aristoteles, lac nempe iis esse instar pecudum, ac post duodecimum demum a partu diem, earum foetus in mare primum ac paullatim, quo illi ei adsuescerent, ab iisdem deferri. Id quod similiter ab Oppiano d. l. traditur, per duodecim nempe dies integros a partu remanere in terra *phocam*; decima tertia demum die, eam mare cum catulis subire vs. 690. l. I. Ἁλιευτ.

Μίμνει δ' ἤματα πάντα δυώδεκα σὺν τεκέεσσιν,
Αὐτοῦ ἐνὶ τραφερῇ· τρισκαιδεκάτῃ δὲ σὺν ἠοῖ
Σκυμνοὺς ἀγκὰς ἔχουσα, νεαλδέας εἰς ἅλα δύνει,
Manet autem dies ipsos duodecim cum liberis,
Ibidem in continenti: tertia vero decima cum Aurora,
Catulos amplexubus tenens novellos, in mare subit.

Insignem quoque earundem *phocarum* erga catulos amorem abunde insuper arguit, id quod Apollonius apud Philostratum narrat l. II. c. VII. de visa a se Argis *phoca* ad venationes theatrales inclusa, quae mortuum, quem in carcere pepererat, catulum ita luxerit, ut triduo eadem ab omni cibo abstinuerit, quamquam omnium, quod ibidem addit, belluarum foret voracissima. Unde εἰνάλιαι seu *marinae* eaedem *phocae* hic dictae, quod etsi, *tanquam terrestres forent*, ut ait de iis agens memorato jam loco Aristoteles, in terra pariant, nihilominus maximam temporis partem in mari, & e quo aluntur, agant; atque inde, quod idem addit, μετὰ τῶν ἐνύδρων περὶ αὐτῆς λεκτέον, *cum aquaticis animalibus de phoca dicendum est*. Ex hisce proinde liquidum, & quod vel obiter

ter ab aliis hujus Enarratoribus moneri debuerat, cur parturientem in deserta Insula Delo Latonam, cum *phocis marinis* conferat hic infensa eidem Juno; quae nempe, quamquam ut hic ait, εἰνάλιαι seu *marinae*, similiter *in desertis specubus* seu saxis, foetus suos edere soleant. Quibus proinde veterum ea de re narrationibus accedit luculentum istud cultissimi doctissimique Poëtae testimonium.

Vs. 245. ἀποθύμια ῥέζω] Obvia rursus imitatio Homerica, ἀποθύμια ἔρδοι, *ingrata faceret* seu *molesta*, Iliad. Ξ. vers. 261.

Vs. 246. κακῶς ἐχαρίσσατο Λητοῖ] Non ea mens hujus loci, quam ei tribuit Vulcanius, nec redargui eo nomine debuit, qui eam haud male adtigerat, utroque sermone soluto ac ligato, Frischlinus. Nempe male quidem de se meritam Asteriam hic innuit Juno, quod Latonae tutum ad pariendum locum concesserit; se tamen ei non succensere, aut velle ideo molestam esse, ob antiquius, quo eidem devincta est, & quo nomine etiam impense illam colit, beneficium; Jovis nempe concubitus ab eadem Asteria repulsi, ipsique Deorum Regis thalamo praelati continuo maris cubilis, in quo nempe illa maluerit delitescere. Quae ex toto loci hujus apud Callimachum contextu clara abunde & liquida, ut ulteriori probatione haud indigeant.

Vs. 247. ἔκπαγλόν τι] Hinc eadem litterarum μετάθεσιν verborum ἐκπαγλοῦμαι, pro ἐκπλαγλοῦμαι, quo usus Aeschylus Choëph. vs. 215. ubi ad Electram dicit ignotus adhuc eidem Orestes,

Σύ οἶδ' Ὀρέστην πολλά σ' ἐκπαγλουμένην,

Novi autem, quod Orestem vehementer videre gestias seu *impense colas*,

juxta Criticos ibidem, ἐκπαγλουμένην, ἐκπάγλως θαυμάζουσαν. Ab Aeschylo autem ejusdem vocis usum mutuatus est Euripides, cujus locum in Oreste notarunt jam alii, usumque vocis ἔκπαγλον aut ἐκπάγλως in utramque partem; unde ἔκπαγλον κακὸν, *immane malum*, dicitur alibi ab eodem Aeschylo Agam. vs. 871. & ἀνὴρ ἔκπαγλος, *vir terribilis*, Jason nempe duplici hasta armatus, a Pindaro Pyth. Od. IV. p. 242. ac similiter apud Nicandrum aliquoties de noxiis animalibus, ut *dracone*, Ther. p. 32. ἔκπαγλα χαλέψῃ, & de *myraena* p. 59. μυραίνης δ' ἔκπαγλον &c.

Vs. 248. Διὸς δ' ἀνθείλετο πόντον] Non video cur corruptus statui debeat hic locus. Asteria quod ante dixerat Callimachus vs. 37. & 38. dum Jovis fugit concubitum, *stellae instar*, ἀστὴρ ὥς, unde ei nomen, in mare desiliens, eodemque mersa latuerat. Hinc Juno dum id magni erga se beneficii loco ducit ac praedicat, ait eam *lectum* Jovis *non calcasse*, δέμνιον οὐκ ἐπάτησε, ac proinde eidem Jovi seu Jovis thalamo, maris, ut paullo ante dictum, cubile seu in eodem mergi ac latere, illam praetulisse, Διὸς δ' ἀνθείλετο πόντον. Quae solita est etiam ejusmodi verborum apud Graecos e praepositionibus compositorum constructio, ut ita dicatur, pro εἵλετο πόντον ἀντὶ Διὸς, *elegerit mare prae Jove*, seu *Jovis thalamo*, & qualis in hoc verbo ἀνθείλετο seu ἀνθελέσθαι, e Sy-

Digitized by Google

e Synesio jam ab aliis observata, nempe Epistol. CIII. ὥσπερ τὸ δεῖν ἀνθελέσθαι φιλοσοφίαν τῆς ἀγοραίας ταύτης διατριβῆς, *esse forensi huic occupationi philosophiam anteponendam*; ac, ut addam, a Libanio in Basilico p. 98. T. II. τήν τε ἐλάττω πόλιν τῆς μείζονος ἔπεισαν ἀνθελέσθαι, *persuaserunt, ut minorem civitatem majori anteferret*. Haud aliter nempe, ac supra dicitur vers. 216. ποίη σε προσέδραμεν ἀγγελιῶτις, *qualis ad te accurrit nuntia*, h. e. ἔδραμε πρὸς σε ἀγγελ. Sed haec obiter.

Vs. 249. κύκνοι δὲ Θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ] De *Cygnis* Apollinis scilicet cantoribus, actum jam supra ad vers. 5. Hym. in Apollinem, ὁ δὲ κύκνος ἐν ἠέρι καλὸν ἀείδει, *& olor in aëre pulcre canit*. Illud vero singulare *canere* hic *olores* in Latonae puerperio ac Phoebi natalibus, qui demum in proprio funere, seu ante mortem, fati scilicet praescii, canere vulgo ferebantur. Unde apud Aeschylum Agam. vers. 1453.

Κύκνου δίκην
Τὸν ὕστατον μέλψασα θανάσιμον γόον,
Cygni instar,
Extremum canens funebrem lessum.

& ad quem locum respexisse videtur Oppianus ubi eadem de re agit Κυνηγ. II. vs. 548.

Κύκνοι μαντιπόλοι γόον ὕστατον ἀείδοντες,
Cygni vates lessum ultimum canentes.

Quamquam illud de canoris in Delo Cygnis, extra eorum funus, ac ut totidem Musarum cultoribus, meminerit eodem loco, quo de Latonae partu, Euripides, ac ubi *cygneam* etiam in Delo *paludem* (de qua palude paullo post vs. 261. hujus Hymni) vocat; in qua iidem *olores* modularentur, nempe Iphig. Taur. vs. 1103.

Λίμναν θ' εἱλίσσουσαν ὕδωρ
ΚΥΚΝΕΙΟΝ, ἔνθα ΚΥΚΝΟΣ μελῳδὸς
Μούσας θεραπεύει.
Et paludem volventem aquam
CYGNEAM, *ubi canorus* CYGNUS
Musas colit.

Hinc apud aedem Apollinis Delphicam, *cygnum* itidem advolantem, sed quem procul inde ad Deliacam paludem abigit, commemorat Ion in cognomine apud Euripidem dramate vs. 161. &c.

Vs. 250. Μηόνιον Πακτωλὸν] De *cygnis* quidem in *Caystro*, Lydiae itidem, quod notum, juxta *Pactolum* fluvio obvia apud veteres mentio, ut apud Anacreontem Od. LVI. εἴτε τις κύκνος Καΰστρου, *velut aliquis cygnus Caystri*, & apud Philostratum Icon. l. I. p. 148. ubi cygnorum greges ad Caystrum & Istrum canere dicuntur. Verum de canoris itidem cygnis in *Pactolo*, vel fidem praeter hunc Callimachi locum, faciet Dionysius Periegetes, & cujus ea de re ac *Meonio* hoc *Pactolo* versus adscribere hic haud pigebit,

> ΜΗΟΝΙΗ δ' ἐπὶ τῇσιν ἐπ' ἀντολίην τετάνυσται,
> Τμώλῳ ὑπ' ἠνεμόεντι· τόθι ΠΑΚΤΩΛΟΣ ἐλίσσων
> Χρυσὸν ὁμοῦ δίνῃσιν ἐφελκόμενος κελαρύζει.
> Τοῦ δ' ἂν ἐπὶ πλευρῇσι καθήμενος εἴαρος ὥρῃ,
> ΚΥΚΝΩΝ εἰσαΐοις λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ
> Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται, ἀεξομένης ἐπὶ ποίης.
> MEONIA *autem post has urbes* (Miletum nempe, Prienem, Ephesum) *ortum versus porrecta est*,
> *Tmolo sub ventoso; unde* PACTOLUS *means*
> *Aurum cum vorticibus trahens, murmur edit.*
> *Hujus autem ad latera sedens veris tempore*
> OLORUM *exaudires canoram vocem, qui ad aquam*, (seu adjacentibus campis)
> *Hic & illic pascuntur, crescentem supra herbam.*

Unde etiam liquet *Meoniam*, cujus mentio apud Homerum, proprie olim dictam superiorem Lydiam, ad quam mons *Tmolus* & defluens inde, quod praeter Dionysium tradit haud uno loco Strabo, *Pactolus*, Meonius etiam ideo hic a Callimacho dictus. Unde *Meonas* sub Tmolo exstitisse tradit Homerus Iliad. Β. versu 866.

> *Οἳ καὶ Μήονας ἤγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας,*
> *Qui & Meonas adduxerunt sub Tmolo natos.*

Quo factum proinde videtur, ut *Meones* a Lydis, qui inferiora nempe seu ad mare vergentia Lydiae loca incolerent, & jam olim ante Strabonem, ut ex eodem liquet l. XIII. p. 625. & sequutis adhuc aetatibus, fuerint a nonnullis distincti, sicut apud Philostratum in vita Apollonii l. III. c. II. *καθάπερ αἱ Λυδῶν τε καὶ Μαιόνων*, (*Μαίονες* enim, qui *Μῄονες* primum, ut observat Strabo l. XII. p. 550. appellati) *sicuti Lydorum & Maeonum* vites, & de Vit. Sophist. l. I. p. 518. *καὶ Λυδοὺς, καὶ Κᾶρας, καὶ Μαίονας*, *Lydos*, *Cares*, *& Maeonas*. Ut hoc postremo obiter addam, male a Latino Dionysii Interprete, ubi de cygnis ad Pactolum ait, *τοί τε καθ' ὕδωρ*, verti *qui in nemore* &c. *pascuntur*, pro *ad aquam* seu in *campestribus* ad Pactolum aut Hermum, in quem *Pactolus* labebatur, locis, nempe *ἐν τοῖς πεδίοις*, & quae *λειμῶνας* etiam seu *prata* (sicut inde Maro, *prata Caystri*) subinde vocant veteres, quaeque a fluviis *Hermo*, *Caystro*, ac vicino etiam *Maeandro*, uti supra vidimus ad Hym. in Dianam vs. 257. erant denominata.

Vs. 251. Ἑβδομάκις περὶ Δῆλον] Hujus rei peculiaris ratio, & quam alibi vix legas, hic in Scholiis traditur, *quod septimestris Apollo foret natus*, ἑπταμηνιαῖος γὰρ ἐτέχθη ὁ Ἀπόλλων. Ab Hesiodo enim, ut notum Ἔργ. vs. 768. ideo septimus dies, nempe mensis, Apollini sacer dicitur, quod ea die eum Latona peperisset, & proinde tanquam dies hujus Dei Natalis. Quo referri etiam debet, quod a Plutarcho similiter traditum Quaest. Graec. p. 292. septima die mensis Βυσίου (seu, ut mallem Πυσίου) a Delphis dicti,

Digitized by Google

cti, natum credi Apollinem, indeque die illa Natalem ejus ab iis cultum. Haud aliter nempe ac tertia mensis dies Athenis Minervae sacra exstitisse dicitur, juxta Callisthenem; quod ea die nata & Τριτογένεια inde dicta fuerit, ut id notat Tzetzes ad Lycophronem p. 91. eadem Dea. Aliam vero & subtiliorem illius diei septimi Apollini sacri caussam commenti sunt nonnulli, sicuti Proclus non solum ad dictum Hesiodi locum, sed insuper ad Platonis Timaeum l. III. p. 200. ubi septenarium numerum communem Baccho & Apollini statuit; Baccho quidem, quod ab antiquis Gentilium Theologis idem in septem partes (nempe juxta notos aliunde, ac ut eos vocat Julianus ὁ παραβάτης apud Cyrillum l. II. p. 44. Διονύσου σπαραγμοὺς, *Bacchi laniatus*) dicatur divisus; Apollini autem, tanquam omnem harmoniam contineat idem numerus: in unitate enim duali & quaternario numero positum illud bis *Diapason*, e quo constat septenarius numerus, ac ut addit, διὸ καὶ Ἑβδομαγέταν ἐκάλουν τὸν Θεὸν, καὶ τὴν Ἑβδόμην τοῦ Θεοῦ ἱερὰν ἔλεγον, *unde & septimi diei praefectum vocant Apollinem, & septimam ei sacram dixerunt.* A cultu certe septimi mensis diei, Apollini apud Graecos dicati, Ἑβδομαγέτας idem dictus, & quidem illustri apud Aeschylum loco, quique similiter ab eruditis, qui ea de re egere, praeteriri non debuit, nempe Theb. vs. 806.

Τὰς δ' ἑβδόμας ὁ σεμνὸς Ἑβδομαγέτας,
Ἄναξ Ἀπόλλων εἵλετ',
Septimum vero venerandus septimae diei praefectus,
Rex Apollo elegit,

ubi vetus ejus Enarrator, Ἑβδομαγέτας, τὸν Ἀπόλλωνα λέγει, ὃς ἐν ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς γεννηθεὶς, ἐκλήθη Ἑβδομαγέτας, h. e. Ἑβδομαγέταν *vocat Apollinem, qui septima mensis die natus, dictus est* Ἑβδομαγέτας. Ut vel inde etiam liqueat, septimam diem Apollini, juxta Hesiodum, sacram, & ideo, quod ea esset hujus Dei Natalis, non de *sabbato* seu Saturni die, tanquam septima hebdomados, sed de *die mensis septima*, secus quam a multis factum, debere omnino intelligi. Plura vero adduxit eruditissimus Clemens Stromat. l. v. p. 600. Hesiodi, Homeri, immo hujus etiam Callimachi loca, sed quae Lino tribuit apud Eusebium, Praepar. Evangel. l. XIII. c. XII. Aristobulus, quibus non septimae quidem diei in hebdomade seu sabbati apud Gentiles cultum, sed septenarii numeri religiosam quandam apud eos observationem notari; indeque etiam explicari debere Josephi adversus Apionem ea de re & aliorum adhuc Auctorum verba, pluribus ostendit Anglorum decus Jo. Seldenus de Jure Natur. & Gentium apud Hebraeos l. III. c. XV. & sequentibus. Ut hoc insuper addam, septimam mensis Artemisii, Dianae sacram exstitisse apud Meroas, juxta Libanium Declam. XXII. p. 638. Tom. II.

Ibid. ἐπῄνεσαν δὲ λοχείῃ] Sic Anthol. l. I. c. XXI. Ep. II. ἥτε λοχείης Μαῖα, *quae & puerperii Obstetrix*, & de *puerperio* adhibuit

buit etiam Euripides Iphigen. Taur. vs. 206. quod alibi in eodem dramate vs. 1241. vocat λοχεῖα, numero plurium; λόχιον autem dixit Hippocrates de Fractur. c. v.

Vs. 253. τοσσάσδε λύρη ἐνεδήσατο χορδάς] Ita Proclus ad Hesiodum p. 169. ed. Heins. ἡ δὲ ἑβδόμη ἱερὰ Ἀπόλλωνος, ἐν αὐτῇ δὲ ἐτέχθη, διὸ καὶ ΕΠΤΑΤΟΝΟΣ αὐτοῦ ἡ ΚΙΘΑΡΑ, *septima autem sacra Apollini; in ea enim est natus; unde etiam* SEPTEM FIDIBUS *intenta est* CITHARA. Haud aliter nempe ac ἑπτάτονον χέλυν, *de lyra* itidem seu *cithara septem fidium*, dixit Euripides in Alcest. vs. 446. ubi Critici ἑπτάτονος χέλυς, ἀντὶ τοῦ ἡ ἑπτάχορδος. Unde χορδοτονία, *fidium intentio*, in lyra apud Athenaeum dicitur l. xiv. p. 637. cujusque ἑπτατόνου seu ἑπταχόρδου citharae origo, ad septem illas cygnorum in Latonae puerperio cantilenas, & simul ad Apollinem ejus rei Auctorem, hic a Callimacho refertur. A quo utique abeunt veteres ad Homerum Critici, qui ad Iliad. Σ. vs. 570. in scholiis antiquis ineditis, quae pridem, uti alibi monui, apud virum exquisita doctrina Is. Vossium evolvere mihi licuit, e Philochoro referunt, loco *chordarum* in cithara, usos olim veteres *lino*; Linum Heroa primum rejecto lino, *chordas* induxisse, eumque ideo ab Apolline interemptum; Thebis autem sepultum, ac lugubribus naeniis, quas λινῳδίας dixerunt, ibidem cultum. Addunt λίνον quoque inde dictum, de ejusmodi *lugubri cantu*, qui cum tenui voce canebatur, & cujus etiam, (qualem eidem mortuo cecinerunt Musae) formula ibidem refertur, Ὦ Λίνε, θεοῖσι τετιμημένε &c. Φοῖβος δέ σε ἀναιρεῖ, Μοῦσαι δέ σε θρηνοῦσι, *O Line, o diis honorate &c. Apollo quidem te occidit; Musae autem te lugent &c.* Attigerunt id ex parte, de antiquo nempe *lini* in cithara pro *chordis* usu, brevia ad Homerum Scholia, & istud de Lino Heroë, ob repertas chordas ab Apolline interempto, ex iisdem, ut liquet, fontibus, seu vetustis illis ac ineditis hactenus Poëtae Enarratoribus, Eustathius p. 1061. Ut mittam, quod *citharam cum tribus chordis in Asiae urbe ad Tmolum primum repertam* tradat Stephanus in Ἀσία. Ἀσία, πόλις Λυδίας παρὰ τῷ Τμώλῳ ἐν ᾗ τρίχορδος εὑρέθη κιθάρα, ac unde etiam, ut praeterea observo, Ἀσιὰς seu *Asiatica* dicta olim *cithara*, juxta veteres Apollonii Interpretes l. II. vs. 779. Καὶ ἡ κιθάρα Ἀσιὰς, (non Ἀσία) λέγεται, ἐπεὶ ἐν Λυδίᾳ πρῶτον εὑρέθη, *& cithara* ASIAS *dicitur, quandoquidem in Lydia* (ubi nempe olim urbs *Asia* ad Tmolum) *primum reperta est*. Qua de re paullo aliter, ut observo, Plutarchus, apud quem lib. de Musica p. 1133. a quodam Terpandri discipulo cithara primum reperta, eaque inde Ἀσιὰς dicta traditur, quod Lesbii, Asiae incolae, primi sint ea usi. Immo cujus dictae Ἀσιάδος *citharae* facta pridem fuerat mentio, & de quo silent itidem ad Stephanum eruditi ejus Enarratores, a duobus antiquis, & qui inde lucem foenerantur, Auctoribus. Quorum prior est Euripides in Cyclope vers. 442.

Λέγ',

Λέγ', ὡς ΑΣΙΑΔΟΣ οὐκ ἂν ἥδιον ψόφον
ΚΙΘΑΡΑΣ κλύοιμεν.
Dic, quia ASIATICAE *non libentius strepitum*
CITHARAE *audiemus.*

Alter, ut praeterea observo, Aristophanes Θεσμοφ. pag. 272. κρούματα τ' ΑΣΙΑΔΟΣ, non ut ibi perperam Interpres, *saltationes Asiaticae terrae*, sed *pulsus Asiaticae citharae*, quae Ἀσιὰς nempe, ut modo vidimus, dicebatur. Nota vero Instrumentorum Musicorum apud veteres distinctio, & de qua, ut alios mittam, Maximus Tyrius Dissert. XXI. p. 715. εἰς τὰ κρουόμενα, *in ea, quae pulsantur*, ut lyra vel cithara, quaeque τὰ ἔγχορδα, κάθαπτα, vel τὰ ἐντατὰ, *quae chordis* seu *fidibus tenduntur*, ac inde in veteri Epigrammate ἄπνοα νεῦρα ταθέντα, *sine flatu nervi tensi*, dicuntur Anthol. l. I. c. XLV. & εἰς τὰ ἐμπνεόμενα vel ἐμπνευστὰ, aut ἐμφυσώμενα, eadem etiam ἔνηχα, *in ea, quae inflantur*, seu *flatu resonant*, ut tibia, ac unde φυσατήρια vocat *tibias* Aristophanes Lysistr. p. 910. Hinc autem κρούματα, sicut etiam adducto apud eundem Comicum loco, & κροῦσις, ut apud Plutarchum de Musica p. 1140. ac alibi, de *pulsatione* fidium citharae aliorumve ἐγχόρδων ὀργάνων, ac inde κρούματα ἄφωνα, *citharae pulsus*, *qui sine voce*, seu addito iis cantu, fierent, quomodo κιθαρισταὶ ἐπὶ τῶν κρουμάτων ἀφώνων, a citharoedis proinde diversi, vocantur apud Pausaniam l. X. p. 621. sicuti in genere τοὺς κιθαριστὰς ἐπὶ τῶν κρουμάτων, non quidem *citharoedos*, ut ibi doctissimus Petavius, sed *citharistas* de citharae *pulsibus* non esse ab aliis edocendos, dixit Themistius Orat. XXV. p. 311. ult. edit. Unde κρουματικὴ σοφία, de *arte citharistica*, non de *Musicae scientia* in genere, ut ibi Interpres, in eodem, de quo modo, Epigrammate dicitur; cujusque initium τὸν σοφὸν ἐν κιθάρῃ, *peritum citharae* &c. ac ubi de aliquot *citharae chordis*, de quibus hic in genere Callimachus, earumque proprietatibus, agitur, & κρούειν citharam plectro pulsare, alibi dicitur Anth. lib. IV. cap. XVI. Ep. IV. Quamquam κρούματα etiam de eo & peculiari quidem concentus genere dicta, qui ῥυθμὸς κατὰ δάκτυλον, *rhythmus ad digitum*, vocabatur, & ad quem inflabant subinde tibiam, tradunt eruditi Comici Enarratores ad Nub. p. 165. cujusque meminit etiam Plutarchus de Musica p. 1033. Unde, ut hoc addam, δακτυλικοὶ, quas Pollux memorat p. 192. dictae videntur eaedem tibiae: κρουματοποιὸς autem Dorion, de tali tibicine, a Machone Comico apud Athenaeum l. VIII. p. 337. qui certe αὐλητὴς paullo post ibidem vocatur, non proinde *fidicen*, juxta illustrem Grotium in Excerpt. Comic. p. 489. aut, ut de eo magnus Animadversor, *nescio quorum instrumentorum pulsator*. Haec autem scripseram, quum ab Etymologici M. Auctore, cum eadem, quae ab Apollonii Enarratoribus tradita paullo ante retuli, de reperta nempe in urbe Lydiae ad Tmolum, τρίχορδον cithara, cujus inventum alioquin Osiridi tribuit Diodorus l. I. p. 15. tum praeterea eundem Aristophanis,

 sed

sed indicto dramate, locum indicari video in voce Ἀσιᾶτις, & quasi parodia esset loci Euripidis Erechtheo, ubi Ἀσιάδος κρούματα similiter de *cithara* usurpasset Tragicus. Quo referri etiam debet illud veteris itidem Poëtae, seu Euripidis, seu alterius Tragici apud Strabonem l. x. p. 471. κιθάραν Ἀσιᾶτιν ῥάσσων, *citharam Asiatida pulsans*, ac id, quod paullo ante ab eodem Geographo dicitur, ἡ Μουσικὴ πᾶσα Θρᾳκία καὶ Ἀσιᾶτις νενόμισται, *Musica omnis Thracia & Asiatica censetur.* Quum autem ὀλιγοχορδία, sicut in illa Ἀσιάδι seu τριχόρδῳ cithara, nempe *chordarum paucitas* locum primo, ut fieri solet, & quod a Plutarcho etiam traditur de Musica p. 1137. habuisset, (quibus tamen repugnat apud Athenaeum Euphorion, qui antiquissimum fuisse τῶν πολυχόρδων ὀργάνων usum notat lib. XIV. p. 635.) completa demum habita est cithara, omnemque perfectae harmoniae modum adtigisse, ubi ἑπτάχορδος evasit. Quod pridem ab Aristotele observatum Problem. Sect. IX. c. XXV. ὅτι ἑπτάχορδοι ἦσαν αἱ ἁρμονίαι, *quod e septem chordis* sive *fidibus constarent harmoniae*; idque juxta septem coelestium sphaerarum motus, (uti ea de re postea Macrobius, cujus locum hic adnotavit vir doctus) seu pro numero planetarum, ac ut tradit, ὅτι ἑπτὰ ἦσαν αἱ χορδαὶ τὸ ἀρχαῖον, *quod septem essent chordae antiquitus.* Unde etiam Timotheus Spartae accusatus, quod ἑπτάχορδον citharam, qualis nempe usque ad Terpandrum fuerat, in plures sonos, & quidem inductis (seu juxta Aristidem de Musica l. I. p. 35. undecima *chorda* prioribus ab eo addita) duodecim *chordis* disperserit, aut, ut a Pherecrate Comico dictum apud Plutarchum de Musica p. 1142. ἀπόλωλε κἀνέλυσε χορδαῖς δώδεκα, *absolvit ac resolvit duodecim chordis*; & ab Argivis, ut idem observat p. 1144. mulctatus, qui pluribus quam *septem chordis* apud eos foret usus. Quo factum est itidem, ut ἐννεάχορδον seu *novem fidium* instrumentum rejectum fuerit, teste Athenaeo l. x. p. 336. Quod proinde voluit hic innuere Callimachus, dum *lyrae* seu *citharae* (promiscue enim fere haec a Poëtis, aliisque priscis Auctoribus sumpta, & qua de re nos alibi) *cum septem fidibus* seu *chordis*, perfectae proinde, seu ἑπταφθόγγου, ut ab Euripide dicitur Ion. vs. 881. aut ἑπτατόνου ab eodem, Alcest. vs. 446. aut ἑπταγλώσσου, apud Pindarum Nem. Od. V. p. 371. alibi ἑπτακτύπου Pyth. Od. II. p. 52. nempe de qua Horatius l. III. Od. X. *resonare septem callida nervis*, inventum hic Apollini tribuit. Quales proinde *septem* repertae ab eo *citharae chordae*: singulae suis nominibus distinctae, singulisque illis septem planetis, qua de re paullo ante, adtributae leguntur; sicut *Hypate*, tanquam prima, Saturno aut juxta alios, Lunae, *Nete*, ut ultima, Lunae, ac ab aliis, Saturno: *Mese*, media quippe, Soli; quae autem ab utraque parte *Parhypate*, τῇ hypate nempe proxima; Jovi; *Paranche*, eademque *Lichanos*, ab *indice* digito, quo eadem chorda pulsabatur, Mercurio; *Paramese*, Marti; & *Trite*, seu *Tertia*, Veneri. Qua de re videri potest

Nico-

Digitized by Google

Nicomachus Harmon. Enchirid. p. 33. & Ariſtides de Muſica l. I, p. 10. Qua ratione etiam factum, ut hanc ἑπτάφθογγον *citharam* vel *lyram*, ſeu ejus tractationem, cui antiquos operam dediſſe, tradit etiam Cicero de Senect. c. VIII. tanquam παιδευτικὴν & ἀνδρώδη, *erudiendi vim habentem ac virilem*, ab Apolline repertam, eamque ἱμεροτόνοις ὀργάνοις, ut *tibiae* ac *ad tibiam* cantui tanquam θηλύνοντι τὴν ἀκοήν, qui *effeminaret auditum*, Marſyaeque ut volunt, invento, longe praeferendam ſtatuerent veteres. Quod praeter Ariſtidem de Muſica lib. II. p. 108. a Platone pridem ante obſervatum videas de Republ. l. III. p. 399. & quod firmat etiam Cicero pro Muraena cap. XIII. *ut ajunt in Graecis artificibus, eos auloedos eſſe, qui citharoedi fieri non potuere*; alibi autem citharae antiquos, non autem tibiae, de qua ſilet, operam dediſſe memorat, de Senect. c. VIII. nempe, *diſcebant fidibus antiqui*. Quamquam, ut hoc addam, *fides* ſeu *chordas*, non de *cithara* ſemper aut *lyra*, aliisque id genus ἐγχόρδοις vel ἐντατοῖς inſtrumentis, ſed de *tibiis* etiam dici, & quidem apud Lucretium l. IV. contendat in Obſervationibus ad Catullum p. 167. vir doctrina & ingenio inſignis. Verba nempe Lucretii, quae merentur hic adſcribi, ubi de nocturno agit, quem ludentes Satyri vel Fauni cient, ſtrepitu, exſtant l. IV. vſ. 587.

Chordarumque ſonos fieri, dulceſque querelas,
Tibia quas fundit, digitis pulſata canentum;

ubi tamen nihil obſtat, immo quod non ſuadeat omnino, ut iis verbis *chordarumque ſonos*, de ſonitu fidium citharae agatur, prout de iis ψόφον, κρότον, κλόνον, *ſtrepitum* ac *ſonitum* dixerunt veteres, ac unde ἑπτάκτυπον *ſeptiſonam* de *cithara* ſeptem chordarum a Pindaro vocari paullo ante vidimus; aut quomodo κρουστὰ, πηκτίδων μέλη, *carmina, quae ad pectidis* (inſtrumenti id genus ἔγχορδον, & ſubinde pro *cithara* etiam uſurpati) *pulſum canuntur*, a Sophocle dicta in deperdito dramate apud Athenaeum l. IV. p. 175. Ut mittam ψαλμὸν quoque de *ſono* ſeu *pulſu* citharae dictum, ſicut ψάλλειν & ἀντιψάλλειν apud Comicum Avib. p. 550. pro *citharam pulſare*, & qua de re eruditi ad eum Critici. Tibia autem eaque *canentum*, Satyrorum nempe ſeu Faunorum, *digitis pulſata* a Lucretio dicitur, quod non oris ſolum flatu, ſed manus etiam ſeu digitorum motione ac miniſterio elicerentur tibiae πολυτρήτου ſeu *cum multis foraminibus* ſoni. Unde de Satyro ſimiliter, abjectam a Minerva tibiam inflante, ait Ovidius Faſt. l. VI. vſ. 705.

Et modo dimittit DIGITOS, *modo concipit auras*;

ac, ut alios inſuper mittam, quos jam notarunt, qui de tibiis egere viri docti, Cicero de Natur. Deor. l. II. c. LX. utrumque illum tangit digitorum in tibia ſimul ac cithara uſum, *itaque ad pingendum, ad fingendum, ad ſculpendum, ad* NERVORUM ELICIENDOS SONOS AC TUBARUM *apta manus eſt* ADMOTIONE DIGITORUM. Immo quam in rem notabilia haec Pollucis verba l. IV. p. 190. ἀπόδειξις καὶ τὴν αὐλητοῦ

εὐχείρειαν, ταχυχειρίαν, καὶ τὴν εὐχειρίαν, *ostendere etiam tibicinis agilitatem, celeritatem, & facilitatem.* Adeo, ut quamquam ἄχορδος *tibia*, *digitis* tamen *canentum pulsata*, haud eo minus dici a Lucretio potuerit, id quod alioquin ἐγχόρδων seu ἐντατῶν, *fidibus* seu *chordis intentorum* instrumentorum proprium exstitit; & quidem pro illorum rursus inter se discrimine, quae nempe ex iis aut plectro solum, aut vero digitis seu κατὰ χεῖρα pulsabantur. Quorum illud, ut vulgo notum, in cithara seu lyra passim obtinuit, ac unde ejus inventor Εὔλυρος hic seu citharoedus Apollo, plectrum dextra praeferre in antiquis nummis ejusque signis visitur. Hinc etiam *sine plectro* citharam, omnemque artem citharisticam, vanam ac inutilem, dicit Chrysostomus in Martyr. Roman. T. v. p. 492. ed. Savil. Quamquam antiquum & praestantissimum olim citharistam, Chironem, non plectro quidem, sed manibus citharam pulsasse, haud semel dicatur a veteri Argonauticorum Auctore, vs. 380. κιθάρην μετὰ χερσὶν ἀράσσων, & vs. 396. χερσὶ λύραν ἤρασσε, *citharam* seu *lyram manibus pulsavit*, quod alioquin πλήκτρῳ διώκειν, vel ἐλαύνειν, aut ut paullo ante vidimus, κρούειν, dicunt Pindarus, aliique, & quomodo etiam *magadin* ac *pectida*, sine plectro pulsari, ex Aristoxeno refert Athenaeus l. XIV. p. 635. Hinc illud inter κινύραν, & νάβλα, utrumque alioquin δεκάχορδον organum, discrimen observat Josephus Ἀρχ. l. VII. c. XI. quod nempe illa plectro; haec autem, (& quam per κιθάραν reddunt subinde LXX. Interpretes, ut Psalm. LXXXI. 3.) δακτύλοις κρούεται, *digitis pulsatur*; & quibus gemina omnino de utroque illo organo habet Theodoritus in III. Reg. Qu. XXXIV. Quod postremum, manu nempe ac digitis, potius quam plectro, organon id genus ἔγχορδον *pulsare*, majoris olim artis habitum: unde de Epigono, instrumenti Epigonii ab eo dicti inventore, ait Athenaeus l. IV. p. 183. μουσικώτατος δ' ὢν κατὰ χεῖρα δίχα πλήκτρου ἔψαλλεν, *quum Musicae summe esset peritus, manu sine plectro pulsabat.* Neque vero minus dubito, ut evincere potuerit vir doctissimus, nunc ὁ μακαρίτης, *chordas* pro *tibiis* apud Platonem legi. Illud equidem scio, communionis cujusdam *tibiae* seu ad tibiam concentus cum *lyra* aut *cithara*, mentionem subinde a veteribus factam, ut apud Athenaeum l. XIV. p. 617. ac inde alibi ab eodem dici p. 637. ἔναυλον κιθάρισιν, non ut ibi Dalechampius *citharae cantum cum tibia*, (illum enim κιθαρῳδίαν, non κιθάρισιν, ut vel docebit Plato in Ione p. 533. notat) sed *tibiae & citharae concentum*, inductum ab eodem, de quo modo dictum, Epigono. Unde etiam inter varia *tibiarum* genera, αὐλοὺς κιθαριστηρίους referri ab eodem Naucratita videas, l. IV. p. 183. nempe, quod ille magadin tradit l. XIV. p. 634. ab Aristoxeno vocari αὐλὸν κιθαριστήριον, *tibiam citharisticam*; & quomodo etiam, juxta Pollucem l. IV. c. X. μονιάμβοι & παριαμβίδες dicuntur νόμοι κιθαριστήριοι, ac postremi apud Hesychium κιθαρίδες, seu *modi citharae* aut citharistarum, quos nempe, ut addunt iidem, ad *tibiam* veteres *adap-*

labant, ὡς καὶ πρόσπωλιν. Quod in nobili Hyacinthiorum apud Laconas festo, a praecinctis pueris fieri solitum, ut nempe iidem citharam pulsantes, immo omnes ejus chordas plectro simul ferientes, ad tibiae seu tibiam inflantium modos canerent; tradit idem Athenaeus l. IV. p. 139. Quod observare etiam liquet apud Xenophontem in Convivio pag. 878. ἐκ δὲ τούτου συνηρμοσμένη τῇ λύρᾳ πρὸς τὸν αὐλὸν ἐκιθάρισεν ὁ παῖς, καὶ ᾖσεν, *secundum haec puer, lyra ad tibiam accommodata, & citharam pulsavit ac cecinit*. Ita συναυλία dicta de *citharae* cum *tibia*, qui locum subinde habuit, seu mixto ex utroque organo, *concentu*, prout id praeter adductos ea de re ab Athenaeo Auctores l. XIV. p. 618. memorant veteres Critici ad illud Aristophanis Equit. p. 288. ξυναυλίαν κλαύσομεν, nempe ξυναυλία δὲ λέγει, ὅταν αὐλὸς καὶ κιθάρα συμφωνεῖ, dicitur ξυναυλία, *quando tibia & cithara concinunt*, quamque apud Romanos quoque haud insolitam, vel ex duobus Horatii locis, qui & inde etiam haud parum, & paullo plenius, quam hactenus factum, illustrantur, constat, ut l. IV. Od. I. *Lyraeque & Berecynthiae Delectabere tibiae Mistis carminibus*, & l. V. Od. IX. *Sonante mistum Tibiis carmen Lyra*. Quamquam rursus ξυναυλίαν de solo *tibiarum inter se concentu*, explicet Pollux lib. IV. cap. X. Semus autem Delius dicto apud Athenaeum loco, tibiae ac rhythmi, sine modulato sermone, concentum. Neque vero ideo colligas *chordas* inde ab iisdem Auctoribus de *tibiis* dici, aut ἰσχόρδους vel ἐντάτους, *chordis* seu *fidibus tentas tibias*, olim exstitisse. Platonem certe quod adtinet, & quem praeter Lucretium, ut indicem quoque ejus rei obiter ibi ad Catullum commemorat vir doctissimus, eum utique non satis accurate, ubi ille de his agit organis, ab eodem expensum, licet utique statuere. Respexisse enim videtur vir πολυμαθέστατος, ad locum gravissimi illius Auctoris, qui exstat de Republ. l. III. p. 339. ubi de variis harmoniarum apud veteres agens speciebus, transit ad eas, quae ex Instrumentis Musicis πολυχόρδοις & πολυαρμονίοις oriebantur, ut trigonis, & quae πηκτίδες aliisque nominibus dicebantur. Iis autem e civitate, quam toto illo opere ordinat, rejectis, subdit continuo, τί δὲ αὐλοποιοὺς ἢ αὐλητάς παραδέξῃ ἐς τὴν πόλιν; τί ΟΥ ΤΟΥΤΟ ΠΟΛΥΧΟΡΔΟΤΑΤΟΝ, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια, ΑΥΛΟΥ τυγχάνει ὄντα ΜΙΜΗΜΑΤΑ; *quid vero? tibiarum opifices & tibicines ipsos, num quid admittes in civitatem? quid? annon* ILLUD INSTRUMENTUM, QUOD MULTIS CHORDIS *constat, & ea, quae harmonias omnes continent*, TIBIAE *sunt imitamenta?* Ubi continuo rejecta etiam tibia, solam dein lyram seu citharam (ut illis nempe πολυχόρδοις & παναρμονίοις organis simpliciorem, & qualem κιθαρῳδίαν antiquitus exstitisse, tradit Plutarchus de Musica p. 1133.) in civitate utilem, fistulam autem pastoribus in agris permittendam tradit. Adeo, ut mirari utique subeat, non male quidem haec Platonis verba & contrario plane sensu accepisse, quod ei saepenumero, ut eruditis notum, contigit, Ser-

ranum, dum inter alia imperite (venia sit verbo) ea, in quibus cardo hujus rei versatur, expressit, *nonne tibia omnium instrumentorum Musicorum maxime chordis constat?* sed iisdem Platonis verbis potuisse induci virum Graece, si ullus alius hac aetate, doctissimum, ut chordas ibidem seu πολυχορδότατον organon, de *tibiis* juxta minus fidum peritumve interpretem, dici statueret. Id enim ad instrumentum *fidibus* revera & *pluribus quidem intentum*, referri omnino debuit, & quidem, cujus soni ad tibiae modos proxime accedunt, eamque, quod ait Plato, *imitarentur*. Talis autem omnino erat veterum *magadis*, instrumentum quidem ἐντατὸν, *fidibus tensum*, sicut cithara, lyra, barbitus, ut id ab Athénaeo traditur l. IV. p. 182. & proinde alibi ψαλτικὸν, seu quod *digitis pulsaretur*, ab eodem dictum l. XIV. p. 634. ac inde etiam cum *trigono* & *pectide*, quorum a Platone facta fuerat ibidem mentio, a Diogene Tragico conjunctum iis versibus, qui in illis convivialibus sermonibus referuntur p. 636. sed tamen, quod ad tibiae modos pulsabatur. Unde etiam *tibiae citharisticae* nomen, uti paullo ante vidimus, eidem a nonnullis inditum, immo a quibusdam dubitatum, ut ex illo Naucratita rursus constat p. 634. ac alibi, an pro *cithara* vel *tibia* habendus esset *magadis*: nempe quod ille sono quidem & peculiari eidem modo, ad citharam accederet. Idem vero non ἴσχορδος solum, uti diximus, sed vere etiam, prout hic a Platone dicitur, πολυχορδότατος; qualem utique, seu *viginti chordarum magadin* habere se ait Anacreon in dicto modo apud Athenaeum loco. Sicut proinde per illud τοῦτο τὸ πολυχορδότατον, *magadin* aut simile ἐντατὸν organum intellexit hic Plato; ita etiam per ea, quae ibidem addit, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια, & *ipsa quae ex omnibus harmoniis constant*, quaeque itidem forent *tibiae imitamenta*, αὐλοῦ μιμήματα, hydraulica organa videretur omnino designasse, ni obstaret, quod a Ctesibio, qui Ptolemaei Euergetae secundi seu Physconis, temporibus vixerit, illud instrumentum demum repertum traderet Athenaeus l. IV. p. 174. De iis alioquin hydraulicis dubitasse similiter ab eodem Athenaeo dicitur Aristocles, qui de iis olim egerit, an ἐνταταῖς, an vero ἐμπνευσταῖς, seu quae inflantur, ut tibia, organis essent eadem adscribenda; eaque insuper triplex illud harmoniae apud veteres genus in se continere dicta, Chromaticum, Enarmonicum, & Diatonium. Quibus insuper accedit, dum ea quoque, nempe quae ex multis chordis aut ex omnibus harmoniis constarent, una cum tibiis, quas illa imitabantur, rejicit hic Plato; quod idem alibi similem tibiae cum cithara *communionem* κοινωνίαν aperte redarguat, nempe de Legib. l. III. p. 700. ubi Poëtas, prae vera & genuina Musicae ignorantia, varia illa cantuum ad tibiam & ad citharam genera miscuisse, (αὐλῳδίας δὲ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι) omniaque ad unum retulisse memorat. Unde superiora etiam Platonis verba, prout eadem sonant, ac insuper totius contextus ra-

Digitized by Google

ratio omnino exigit, recte quoque ante a Ficino, quem modo adii, intellecta & explicata, quo major hic Serrani incuria, videas. Quamquam forte eidem Serrano eo major venia dari hic possit, quod Pollucem nunc forte animadverto, ubi de veterum tibiis agit, idem, prout hodie apud eum legitur, aperte dicentem, l. IV. c. IX. sect. v. Πλάτων δὲ καὶ πολύχορδον εἴρηκε τὸν αὐλὸν, *Plato vero etiam tibiam multis chordis praeditam dixit*; ac inde, ut statuere licet, virum incomparabilem ad Solinum p. 8. ult. edit. referre similiter, πολύχορδον αὐλὸν Platonem appellasse, h. e. ut ille ibidem addit & explicat, τὸν πολύτρητον, *multiforatam*, quod nempe foramina tibiae respondeant citharae chordis. Quamquam autem certo statuere nunc non licet, an alius olim seu aevo Pollucis exstiterit Platonis locus, ubi, quod ait Pollux, πολύχορδον *tibiam* dixerit, quod utique non putem legi hodie in ejus operibus; an vero ad adducta paullo ante Platonis verba, sed properantius, quod ei haud semel in aliis etiam Auctoribus contigit, animadversa; respexerit ibidem Pollux. Unde fieri etiam potest, ut Platone ipso non consulto, a Polluce vel a Salmasio forte, cujus paucis ante lineis, alia de tibiis, ut perperam adnotata, perstringit dicto ad Catullum loco vir varia & excellenti doctrina, inductus, idem quoque de πολυχόρδῳ tibia a Platone dictum adfirmaret. Ut nunc mittam, quod alibi idem Plato, de Legib. l. VII. p. 809. &c. agit de cithara & institutione puerorum, a quibus citharistae per triennium opera foret danda, *chordas* quidem *citharae* aut *lyrae*, & πρόσχορδα φθέγματα, seu *sonos ad citharae chordas consonos*, (& quomodo πρόσχορδα κρούειν, *chordis consona pulsare*, dixit Plutarchus de Musica p. 1140. & πρόσχορδα ᾄσματα, *chordis consonas cantilenas*, Pollux l. IV. c. IX. p. 187.) nullibi autem easdem *tibiae* tribuit; ubi caeteroquin de iis, aut primis ac praestantissimis tibicinibus, Marsya & Olympo, agit in Minoë p. 318. aut ubi Alcibiadem, citharam quidem pulsandi, non autem inflandi tibiam artem doceri voluisse, tradit in Alcibiade l. I. p. 106. Quod postremum nempe Atheniensium moribus ac institutis erat consonum; quos citharae valde fuisse studiosos, vel e Comico & Graecis ejus Interpretibus liquet, Nub. p. 178. Unde etiam peculiaris Eunidarum familia Athenis exstitisse, apud Harpocrationem dicitur; quae e citharoedis, qui in sacris operam darent, constabat, sicut aliunde constat Thebanos olim tibia impense delectatos, aut etiam Laconas; ac praeterea, ut vel apud Tragicos antiquos obvium, Lydos, Mysos, Phrygas, apud quos eadem reperta credebatur: aut prout alioquin Arcadas fistula; Siculos πηκτίσι usos tradit eruditissimus Clemens Paedag. l. II. c. IV. Immo unde id patrium Thebanis fuisse, ut tibiae nempe operam darent, dicit Polyaenus Stratag. l. I. c. X. Αὐλὸν quidem, ut hoc addam, non de *tibia*, sed de quavis extensa in longitudinem figura dictum, praeter veteres Grammaticos, apud Athenaeum legas l. v. p. 119 ac inde

inde etiam de *ostrei* quodam genere ita appellatum, eodem indice l. III. p. 99. Unde factum videtur, ut ab Hesychio, quamquam loco, ut opinor, mutilo, aut in quem alicujus imperiti librarii, ut totiens illi Glossographo, prout hodie illum terimus, contigit, glossema irrepserit, αὐλὸς, κιθάρα, ἢ σύριγξ, *tibia*, *citbara*, vel *fistula*. Tria certe illa praecipua olim Musicae Instrumenta apud veteres exstitisse, notat Plutarchus de Musica p. 1136. ita tamen, quod aliunde obvium, ut toto genere, materia, figura, sono, iis utendi ratione ac modo diversa valde essent duo priora, *tibia* & *citbara*. Unde certe haud facile licet opinari, quamquam id adfirmate tradiderit vir πολυμαθέστατος, & praeeunte jam, ut supra vidimus, magno Solini Enarratore, *chordas* pro *tibiis*, a quibus illae omnino aberant, a veteribus dictas; aut de *tibiis* intelligenda ea Lucretii, Platonis, & aliorum id genus loca, ubi de *chordis* seu ἰσχόρδων vel πολυχόρδων organo fit mentio. Unus quidem patrocinari viro doctissimo videtur Juvenalis, qui ab eo adducitur, locus; ubi nempe de invectis in urbem ab effoeminatis Syris, vanae delectationis & luxuriae aucupiis, inter alia referri legimus, Satyr. III. vs. 64. *& cum tibicine chordas obliquas*, quasque de *plagiaulo* ibidem dici, haud abs re forte, & cui suffragatur etiam vetus Interpres, contendit vir eximius. Notae enim abunde *obliquae* illae veterum *tibiae*, ac praeterea Phoenicum seu Syrorum, qui confundi a Romanis & Graecis etiam Scriptoribus solent, tibiae, γίγγροι aut γίγγραι ab iis dictae, de quibus Athenaeus haud uno loco & Grammatici veteres, ac *Sarranae* vel *Serranae*, h. e. Tyriae, ut ad Solinum monuit ὁ πάνυ, quae in Praefatione ad Terentium memorat Donatus, & *jocum in Comoedia* ait *ostendisse*; quibusque actam fabulam Adelphos, in ejus Didascalia dicitur. Non desunt tamen Interpretes, qui in eodem satyrici loco, utrumque Musici instrumenti genus, tam ἰσχόρδων quam ἱμαντωτὸν tangi, & quod a voluptariis Syris sit in urbem illatum, neque forte injuria credidere. Quorum utique tueri sententiam posset, quod *obliqua tibia* seu *plagiaulus* a Polluce quidem Libycum l. IV. p. 181. ab Athenaeo vero Aegyptium seu Osiridis l. IV. p. 185. vulgo autem a Graecis & Romanis, ut vel ex Plinio liquet l. VII. c. LVIII. haud aliter ac recta etiam tibia, Phrygum inventum fuerit olim habitum; ac inde tibicinae vulgo apud Graecos Phrygiae, ut docebit Aristophanes in Vesp. pag. 528. & prisci ejus Interpretes; ac Berecynthiae etiam inde apud Horatium adducto ante loco appellatae: quum pleraque illa ἰσχόρδα vel ἐντατὰ veterum organa, peregrina seu ex illo tractu, Syriae nempe ac Phoeniciae, profluxisse, a Graecis ipsis, aliisque antiquis Auctoribus sit olim agnitum, & barbara inde indita iis nomina. Id nominatim utique de *nabla*, *barbito*, *magadi*, observat Strabo l. x. p. 471. & quod praeterea de *psalterio*, *sambuca*, ipsoque *citbarae* nomine ab Hebraico כנר *cinnar*, & Chaldaico כנרא *cinnara*, & inde a LXX.

se-

fenioribus, *κινύρα*, dici itidem poteſt, ut ab eruditis jam, qui in illis litteris & linguis regnarunt, obſervatum; ac de *magadi* itidem a nobis infra adhuc dicetur. Unde etiam ab Ariſtoxeno peregrina inſtrumenta recenſeri, *phoenicias*, *pectidas*, *magadidas*, *ſambucas*, *trigona*, *ſcandapſos*, totidem intenta chordis inſtrumenta, refert Athenaeus l. IV. p. 182. Immo quod nominatim de *trigono*, ut a Syris reperto; & de *ſambuca*, tanquam Syrophoenice, ſeu lyra Phoenicia, *phoenice* item & *nabla*, ut Phoenicum itidem inventis, hujusque *Sidonii* inde dicti, e Juba, Sopatro, Ephoro, aliisque, tradit idem Athenaeus l. IV. p. 175. & l. XIV. p. 637. aut vero, quod de *citbara*, quae *Aſias* olim, tanquam in Aſia reperta fuerit, dicta, jam ante eſt a nobis obſervatum. Adeo etiam, ut in ipſis quaſi mundi incunabulis, a Jubale in eo ſeu Syris vicino Orientis tractu reperta legantur Gen. IV. 21. juxta LXX. ſeniores, *citbara* & *pſalterium*, utrumque ἰσχόρδον organum. Neque vero id genus inſtrumentorum chordis ſeu fidibus intentorum uſus cum peregrino luxu, tibiis aut tibicinis minus, nec proinde a Satyrico, ubi ea de re agit, omittendus, in urbem Romam fuerat, & quidem ex illo Aſiae tractu, invectus. Quam in rem praeclarus omnino & qui inſigniter huc facit, Livii locus, qui poſt devictum Syriae Regem Antiochum, vulgo Magnum, ait l. XXXIX. c. VII. *luxuriae enim peregrinae* ORIGO *ab exercitu* ASIATICO *invecta in urbem eſt*; omiſſaque ibi omni tibiarum aut tibicinum mentione, *tum* PSALTRIAE SAMBUCISTRIAEQUE, *& convivialia ludorum oblectamenta.* Hinc *tibicinas*, *tibicines*, *ſambucinas*, quae Livio *ſambuciſtriae*, conjungit Plautus Stich. A. II. Sc. II. vſ. 57. & ab Horatio alioquin dictum l. II. Epiſt. I. vſ. 32.

pingimus, atque
PSALLIMUS, *& luctamur Achivis doctius unctis.*

Cicero autem ſaltatores, cithariſtas, totum denique comeſſationis Antonianae chorum, memorat Philip. V. cap. VI. Immo nec obliquas *chordas*, de tali inſtrumento, e Syriaco luxu in urbem advecto dici a Satyrico mirabitur; qui norit *ſambucum*, a quo *ſambuciſtriae* vel *ſambucinae*, quae illud pulſare, eoque Romanorum ludos & epulas, ut d. l. Livius, oblectare erant doctae, trigonale & cum inaequalibus nervis ſeu chordis exſtitiſſe; aut obliqua caeteroquin vulgo fuiſſe, ipſa lyrae ſeu citharae, aliorumque id genus ἰσχόρδων inſtrumentorum latera & cornua, Polluci p. 187, πήχεις, κέρατα, prout nota & obvia eorum in monumentis antiquis, & de quibus mox, ſchemata id abunde oſtendunt. Adeo ut illis Satyrici verbis, *& cum tibicine chordas obliquas*, utrumque innui ab eo videatur inſtrumenti tam ἐμπνευστοῦ, quam ἰσχόρδου genus; ut, quod ab Horatio itidem factum, ubi agit caeteroquin de utriusque adhibito ſubinde a Romanis, & qua de re jam ante, concentu, *ſonante miſtum tibiis carmen lyra.* Neque tamen, ne hoc praeteream, ſum neſcius,

ctus, de *tetrachordis*, *hexachordis* & *octachordis* mentionem a Vitruvio fieri in hydraulici organi descriptione l. x. c. XIII. quod tamen non fidium pulsu, sed aëris & aquae per tubos & canales spiramentis animabatur: *chordas* proinde ibi de tuborum ordinibus, unde diversi oriebantur soni, intelligi. Immo factum etiam, ut vox *tetrachordon*, ad alia quoque sit translata; ut quum *anni tetrachordon*, de quatuor anni tempestatibus dixit apud Nonium Varro; aut quum per πανάρμονιον τετράχορδον, *tetrachordum per omnia concinens*, quatuor Principum Romanum imperium simul regentium, Diocletiani nempe & trium, quos participes imperii fecerat, concordiam, designat in Caesaribus Julianus. E quibus tamen haud statui posse putem, *chordas* aut *chordarum sonos*, sicut eo, de quo agimus, apud Juvenalem loco, (ut reliqua modo ad eundem dicta sileam) de tibiis potius, quam de vere ἰσχόρδοις organis debere intelligi; quorum tamen per me liberum sit penes eruditum Lectorem judicium. Sed de his plus satis; quamquam non quaesita certe, sed quae commentanti ad hunc Poëtae locum, ubi de *septem lyrae* seu *citharae* ab Apolline *aptatis chordis* agitur, nobis forte sub manum nata, diximus. Neque tamen manum hic adhuc de tabula tollemus, quin in Lectoris gratiam, ac majorem hujus apud Callimachum loci illustrationem, repertae scilicet ab Apolline *lyrae* seu *citharae*, & quidem primum cum *tribus*, dein cum *quatuor*, postea cum *septem*, ut hic videmus, *chordis*, hujusque postremae pro perfecta, ut diximus, habitae schemata, in praeclaris Electoralis hujus Cimeliarchii, ne aliunde ea jam arcessam, nummis obvia, hic in medium proferamus. Prior nempe nummus cum lyra τριχόρδῳ, ΛΙΛΥΒΑΙΤΩΝ seu *Lilybitarum* in Sicilia; alter cum lyra τετραχόρδῳ, ΛΑΠΠΙΘΩΝ *Lappitharum* in Thessalia; tertius denique, cum ἑπταχόρδῳ, de qua hic Callimachus, & Apollinis effigie in anteriori nummi area, ΧΑΛΚΗΔΩΝ. *Chalcedoniorum* in Asiatico ad Bosporum Thracium littore praeferunt nomina; ubi praeter obvium in aliis hujus urbis nummis morem ΧΑΛΚ. pro ΚΑΛΧ. seu *Chalcedoniorum* pro *Chalchedoniorum* legitur.

Vs. 255. ὁ δ᾽ ἔκθορεν] Solus ergo Apollo, non Diana, quamquam gemello in Delo Latonae partu, & quidem primo Diana, dein

bein Apollo vulgo editi ferebantur. Utriusque certe natales Delo vulgo olim adscripti, uti a Pindaro in Delum Hymno, cujus supra facta mentio ad vs. 3. e Philone nempe 960. χαῖρ' ὦ θεοτίμητε, λιπαροπλοκάμων ΠΑΙΔΕΣ ἧ Λατῶς ἱμεροέστατον ἔρνος, *gaude a Deo honorata* Dele, *in qua splendidam habentis comam Latonae* LIBERI *amabilissima progenies*. Quod ab alio Lyrico, & qui Pindaro antiquior exstitit, Alcaeo itidem factum iis versibus eidem adscriptis, quibus Latonam in Delo cum Apollinem tum Dianam tradit peperisse, Ἐν Δήλῳ πότ' ἔτικτε &c. Immo quod a Persis etiam creditum, auctamque inde apud barbaros loci religionem, constat ex iis, quae de Dati Praefecto Classis sub Dario Hystaspis Praefecto tradit Herodotus l. VI. c. XCVII. cum profugas ex Insula Delios, iisque verbis revocasse, ut diceret se & sua sponte & Regis jussu, nolle locum, *in quo duo nati essent Dii*, οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ejusque incolas ullatenus laedere, ibique continuo, seu ad aram in Delo, trecentas thuris libras adolevisse. Quibus gemina a Gobia in Delum a Xerxe misso, dicta leguntur apud Platonem seu Aeschinem Socraticum in Axiocho p. 371. T. III. ὅπως τηρήσειε τὴν νῆσον, ἐν ᾗ ΟΙ ΔΥΟ ΘΕΟΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ, *ut Insulam tueretur*, *in quo* DUO DII ERANT NATI. Unde de Delo similiter, tanquam Dianae haud minus ac Apollinis patria, Catullus in seculari in Deam carmine,

Quam mater prope
Deliam peperit olivam.

& Seneca de utriusque in Delo natalibus, Hercul. Fur. vs. 15.

Quibusque natis, mobilis tellus stetit;

ac ubi pro *tellus* forte *Delus*, de qua mobili prius & tum *stabili* agitur, legi ibidem posset, ni obstaret veterum librorum fides. Immo quod decus ipsa vendicabat sibi olim Delus, ut liquet etiamnum e vetustis ejus Insulae nummis, in quibus cernuntur modo Solis seu Apollinis radiatum caput, ac Diana sive Luna in bigis a tauris vecta; modo & ipse Apollo, sicuti Diana rursus, bigis insistentes, cum appellatione in iisdem, hinc ΔΗΛΙΟΥ, illinc ΔΗΛΙΑΣ, *Delii* & *Deliae*: modo juncta quoque utriusque capita, cum inscr. ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. Quae *Deliae* etiam, sicuti & *Cynthiae* a monte Deli Cynthio appellatio, huic Deae passim a Poëtis tributa; & praeterea celebre ejusdem in illa Insula fanum, Artemisium dictum, cujus ex Herodoto & Clemente facta jam ante mentio ad vs. 24. videntur itidem comprobare. Immo id vulgo quidem creditum agnoscunt ipsi Ephesii apud Tacitum Annal. l. III. c. LXI. ita tamen, ut non in Delo, sed apud se levatam eo partu Latonam, & utrumque numen Apollinem ac Dianam enixam, haud eo minus contenderent, nempe, *non ut vulgus crederet* DIANAM *atque* APOLLINEM DELO GENITOS; *esse apud se Cenchrium amnem*, *lucum Ortygiam*, UBI LATONAM *partu gravidam*, *& oleae*, *quae tum etiam manet*, *adnisam edidisse ea numina* &c. E quibus consenta-

sententanea de illo Latonae apud Ephesios partu memorat, uti ad Tacitum monuit Lipsius, Strabo l. XIV. p. 639. Quamquam alii, ut Aristo, juxta veteres Pindari Enarratores Nem. Od. I. p. 332. genitum quidem in Delo Apollinem, sed natam in Ortygia apud Ephesum Dianam velint. Alii vero, prout nota fabularum indoles, uno quidem Latonae in Delo partu, Apollinem ac Dianam editos tradunt; natam vero, uti ea de re Libanius Declam. XXXII. p. 662. Tom. II. ante Apollinem Dianam, atque ideo, ut eadem continuo matri Latonae obstetricaretur, πρὸς τὸ καὶ τὸν Ἀπόλλω τεκεῖν, *ut ea quoque Apollinem pareret*, & quibus gemina, additaque etiam ejus rei ratione, leguntur apud Servium Aen. l. III. vs. 73. ubi de Latona in Delo ait, *& illic Dianam primo, post Apollinem peperit:* mox, *sane nata Diana parturienti Apollinem matri dicitur praebuisse obstetricis officium:* dein, ut scilicet se non amplius nugari doceat, *quod autem diximus Dianam primo natam, rationis est. Nam constat primam noctem fuisse, cujus instrumentum est Luna, id est, Diana, post diem, quem Sol efficit, qui est Apollo.* Quibus tamen non accedit Callimachus, sed potius memorato paullo ante Aristoni; dum unum Apollinem, non autem Dianam, uti jam ante obiter monui ad vers. 202. eo Latonae in Delo partu editum hic memorat. Cui jam ante praeluxerat Homerus Hymno (qui ei a Thucydide, uti supra monui, tribuitur) in Apollinem, ubi praeterea eodem etiam verbo, quo hic Battiades eam in rem usus vs. 119. ἐκ δ' ἔθορε προφόωσ-, *prosilit autem in lucem Apollo.* Ut de aliis sileam (prout in diversa de Deorum suorum patria ac natalibus abierunt pro more veteres fabulatores) qui, ut refert Diodorus l. V. p. 44. Dianam & Apollinem in Creta natos statuebant; aut qui Dianam, non Latonae, sed Cereris filiam, juxta Aeschylum, & qui id ab Aegyptiis acceperit, tradidere, sicuti id apud Pausaniam legitur l. VII. p. 515. Immo apud Aegyptios, teste Herodoto lib. II. c. LVI. uterque, Apollo nempe ac Diana, iique e Baccho & Iside nati, Latona vero eorum nutrix tantum & Σώτειρα ferebantur.

V. 256. Νύμφαι Δηλιάδες, ποταμοῦ γένος] Nempe Inopi in Delo fluvii, ad quem constitisse parturientem Latonam ait supra vs. 206. & prout antea dixerat vs. 109. Νύμφαι Θεσσαλίδες, ποταμοῦ γένος, *Nymphae Thessalicae, fluvii genus*, seu, ut ibi vidimus, Penei. Immo sicuti nato etiam Apolline, Θεαὶ δ' ὀλόλυξαν ἅπασαι, *Deae autem jubilarunt omnes*, seu Paeana, uti mox dicetur, cecinerunt, apud Homerum Hym. in Apollinem vs. 119. Idque scilicet, ne minor nascentis Dei, quàm aliorum Heroum, aut beatiorum hominum ratio haberetur, quorum Natales Γενεθλιακοῖς Hymnis coli ac celebrari consueverant.

V. 258. ὀλολυγὴν] Sicuti in versu modo indicato Hymni in Apollinem Homerici, eadem in re vox ὀλόλυξαν adhibita. Scholia vero ad hunc Battiadae locum, ὀλολυγὴν, τὴν μετ' εὐφημίας λέγει εὐχὴν, *cum fausta acclamatione invocationem vocat*, seu laetum Paeana, ob

ob natum nempe Apollinem. Haud aliter ac ὀλολυγμὸν εὐφημοῦντα, *clamorem auspicatum*, dixit Aeschylus Agam. vs. 25. & alibi in eodem dramate vs. 604. ἱερὸν ὀλολυγμὸν εὐφημοῦντες, *de faustis acclamationibus*, & quae nempe in solemnibus Deorum sacris & festivitatibus publicis fieri consueverant, sicuti εὐφημεῖν & ὀλολύζειν conjungit quoque Aristophanes Pace p. 630.

Εὐφημεῖν χρὴ, καὶ μὴ φλαυρὸν
Μηδὲν γρύζειν, ἀλλ᾽ ὀλολύζειν.
Favere oportet, & nihil turpe
Quidquam mutire, sed fausta acclamare.

Unde vere jam ad Theophrasti Characteres monuit ὁ πάνυ, vocem esse ὀλολύζειν, quae ad sacrorum ceremonias pertineat, neque aliter a vetustissimis scriptoribus, quod pauci, ut addit, observarunt, usurpari. Addo, & quod ex modo dictis liquet, ubicunque publicae alicujus festivitatis ac laetitiae ratio, sicut hoc loco a Nymphis Deliacis Apollinis nativitas, id flagitabat; & quomodo ἀπολολύζειν pro παιανίζειν, *paeana post victoriam canere*, apud Aeschylum dicitur Sept. c. Theb. vs. 831. sicut notant ibidem Critici; & Clytaemnestra ad nuntium eversae tandem mariti auspiciis Trojae, Agam. vs. 596. Ἀνωλόλυξα μὲν πάλαι χαρᾶς ὕπο. *Jam dudum quidem exclamavi prae gaudio.* Id ipsum vero de his vocibus ὀλολύζειν & ὀλολυγμὸν, pro *gaudio exclamare*, & *exultatione*, olim dictum, & Aeschyli indicato modo e Sept. c. Theb. loco vs. 82. testimonio itidem confirmatum video in novissimis eruditissimi Graevii filii, τοῦ μακαρίτου, in hunc locum notis. Quomodo verbum etiam inde formatum *ululare*, in gaudio similiter, seu pro *exultare*, adhibuit Statius Theb. l. v. vs. 729. *laetoque ululante tumultu.* Adeo, ut nollem ab eruditissimo Vulcanio intempestive monitum, recte Nymphis hisce Deliacis ὀλολυγὴν hic tribui, quod ὀλολυγὴ sit vox mulierum in templis ad lamentationem composita. Ut mittam, quod ὀλολυγὴν & κωκυτὸν, *acclamationem laetam & planctum* inter se opponat Euripides Med. vs. 1176.

Εἶτ᾽ ἀντίμολπον ἧκεν ὀλολυγῆς μέγαν
Κωκυτόν.
Deinde contrarium faustae acclamationi gravem emisit
Planctum.

moriens nempe nefariis Medeae artibus, in paterna Creontis domo, nova Jasonis conjux. Immo ad cujus rei, ritusque in veterum sacris solemnis, majorem quandam lucem, insignis omnino & e maximorum quidem genere nummi iconem edere hic opportunum valde, ac lectori praeterea longe jucundissimum fore, arbitror. Exstat ille, de quo supra obiter ad vs. 108. in Thesauris Gallorum Regiis, sub Treboniano Gallo apud Colophonios, & quidem nomine totius Ionum Communis, quod nummi epigraphe arguit, cusus, in quo autem solemne eorundem sacrificium depingitur; ara nempe accensa, taurus prope

Digitized by Google

ſeu victima; ſupra aedicula cum ſedentis in ea Numinis ſimulacro; infra aram autem ac taurum, plures ſeu XIV. figurae ſtantes, & protenſis ac elatis dextris (quod aperte ſatis ibidem liquet, & ad nummi illius conſpectum mihi obſervare continuo licuit) ὀλολύζοντες, cum inſcr. ΕΠΙ CΤΡ. ΚΑ. ΚΑΛΙCΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ, *ſub Praetore Claudio Caliſto Sacerdote Ionum Colophoniorum*, in medio autem ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ, *Commune Ionum.*

De aliis, quae ad majorem praeclari adeo nummi ſeu inſcriptionis in eodem plenius elucidandae locum ſpectant, hic non jam, ſed alio in opere opportunius agimus. Quamquam de *planctu* etiam, & quidem juxta ſacrorum caeremonias, ὀλολυγὴ ſubinde ſit dicta, ut in Epopis naenia apud Comicum Avib. p. 550. Θεία μακάρων ὀλολυγὴ, *divinus Deorum leſſus.*

Vſ. 261. τροχόεσσα πανήμερος ἔρρεε λίμνη] Ejusdem *paludis Deliacae*, quamquam praeterito ejus nomine τροχόεσσης ſeu τροχοειδὴς, h. e. *orbiculatae*, non ut hic Interpres, *curvae*, facta etiam, quod obiter ante vidimus, ab Euripide mentio Ion. vſ. 267. ubi ille aedis Delphicae aedituus cygnum, qui ad eam advolarat, ad paludem Deliacam continuo ablegat, λίμνας τ' ἐπίβας τᾶς Δηλιάδος, *paludem ingredere Deliacam*; item Iphig. Taur. vſ. 1103.

Λίμναν θ' εἱλίσσουσαν ὕδωρ κύκνειον,

Et paludem volventem aquam cygneam.

Bene autem hic τροχόεσσα, *rotunda*, non ut ante *curva*, in nova & emendata hujus Battiadae interpretatione, repoſitum, nunc e miſſis ad me editis tandem illis Hymnis video.

Vſ. 262. γενέθλιον ἔρνος ἐλαίης] Idem nempe quod ait de eodem Latonae in Delo partu agens Euripides Ion. vſ. 1104.

Γλαυ-

Digitized by Google

Γλαυκῆς θαλλὸν ἱερὸν ἐλαίας,
Sacrum ramum caeruleae oleae;

& ad quam in Delo *oleam*, non Apollinem quidem, ſed Dianam natam dixit, uti ſupra vidimus, Catullus, ac ubi *Deliacam* eandem *oleam* vocat. A quibus rurſus abeunt Epheſii apud Tacitum, & Strabo adductis ad vſ. 255. locis, ubi *olea*, ad quam fuerit levata doloribus partus Latona, non in Delo, ſed in Ortygia ad Epheſum luco, ſtatuitur; eademque olea adhuc aevo Tiberii ibidem ſuperfuiſſe traditur. Quod de palma Deliaca, in quam inclinata fuerit parturiens Latona, ſimiliter dictum, uti ſupra monitum ad vſ. 210. & quod alioquin de *olea* in Athenarum arce Minervae ſacra, & per tot ſecula ſuperſtite, cum alibi tum a Pauſania traditur l. VIII. p. 490. ubi vetuſtiſſimas juxta Graecorum monumenta ſuo adhuc aevo ſuperſtites & virentes etiamnum arbores commemorat, ac primum *viticem* in Samiae Junonis aede (ἱερῷ Ἡραίῳ, non ut ibi male, ἥρωι) dein *quercum* Dodonaeam; tum oleam in arce Athenarum; palmam praeterea in Delo; & poſtremo *platanum* apud Cephyatas Arcadas. Quibus addi inſuper poteſt cum *quercus* illa in Mamre, Conſtantini nempe aevo, juxta Euſebium ac Sozomenum, & qua de re ſupra ad verſ. 81. adhuc ſuperſtes credita: tum memorata a Theophraſto Hiſt. Pl. l. I. c. XV. & inde a Plinio, *platanus* in Creta in agro Gortynenſi ſub qua Jupiter ſcilicet cum Europa concubuiſſe ferebatur. Quae *platanus* inde, ut obſervo, ſpectatur etiamnum ſignata in praeclaro *Gortyniorum* nummo Cimeliarchii Gallorum Regii, ubi Europa ſedens moeſta ſub platano, a tergo aquila, illinc, ſeu in altera nummi area Europa tauro vecta cernitur in corona oleaginea, cum inſcr. ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Cujus etiam inſignis nummi expreſſa hic icone, Lectorem harum elegantiarum haud incurioſum demereri, nec inconſultum, nec ab hoc loco alienum, reor.

Vſ. 263. πλήμμυρε βαθὺς Ἰνωπὸς] Opportune πλημμυρεῖν hic de *Inopo* Deli fluvio ſeu fonte dictum, qui nempe ad inſtar Nili, & ex quo per occultos meatus emanare creditur, iiſdemque temporibus exundare, uti antea ad vſ. 206. vidimus, erat ſoli-

 tus.

tus. Quamquam πλημμυρὶς non solum de *aestu maris*, aut vero *exundatione* aliorum fluviorum, praeter Nilum fuerit dicta, sicuti πλημμυρίδα Κέστρε, *exundationem Cistri* Pamphyliae fluvii, vocat Nicander Alex. p. 106. sed etiam de abundanti lacrymarum proluvie, ut apud Aeschylum Choëph. vs. 184.

Ἐξ ὀμμάτων δὲ δίψιοι πίπτουσί μοι
Σταγόνες ἄφρακτοι δυσχίμου πλημμυρίδος,
Ex oculis vero sitientes deciderunt mihi
Guttae ineffabiles inundationis hybernae;

& apud Euripidem Alcest. vs. 182. Ὀφθαλμοτέγκτῳ δεύετο πλημμυρίδι, *ex oculis manante proluvie rigabatur*. Immo prout verbum πλημμυρεῖν, de lacte a foetae suis uberibus exuberanti dixit Apollonius lib. IV. vers. 705. συὸς τέκος, ἧς ἔτι μαζοὶ πλημμύροντο λοχίης ἐκ νηδύος, *catulus suis, cui adhuc ubera scatebant effoeto ex utero*. Πλήσμην vero pro πλημμυρίδα seu *inundatione* fluviorum dixerunt etiam Graeci, ut notant Apollonii Enarratores ad l. I. vs. 757.

Vs. 264. ἀπ' ὕδεος εἵλετο παῖδα] Ex more veteris puerperii, juxta quem nati infantes in terram primum prostrati, quo illam veluti parentem & altricem agnoscerent; dein sublati, & in parentum amplexus tradi consueverant. De quo ritu agimus alibi.

Vs. 266. πολύβωμε, πολύπτολι] Rationem prioris hujus appellationis, qua πολύβωμος compellatur hic Delus, ac similiter infra vs. 316. Ἀστερίη πολύβωμε, *Asteria* (quae postea *Delus*) *multis aris sacrata*, petere licet continuo ex iis, quae ante notavimus ad vs. 24. hujus Hymni, de aliis nempe praeter Apollinem, quamquam praecipuum ac tutelarem loci Deum, cultis in eadem Insula Numinibus, uti Latona, Diana, Venere, Hercule, Ara Piorum in Delo apud Laërtium, Clementem, Porphyrium; immo dictis in genere apud Aristophanem, adducto ibidem loco, Δηλίοισι καὶ Δηλίαισι, *Deliis Diis ac Deabus*, quibus nempe sacratae essent in Delo arae ac fana erecta. Πολύβωμος itaque vere appellata hic eadem Delus, ac prout ὁμόβωμοι apud Hesychium & alibi σύμβωμοι dicti *Dii eadem in ara culti*; aut sicut alioquin κοινοβωμία apud Aeschylum legitur *de ara Deorum omnium communi* Suppl. vs. 230. Cujusmodi scilicet ara duodecim Diis Majoribus ab Argonautis erecta in Asiatico ad Bosporum Thraciae littore, ab Apollonio traditur l. II. vs. 533. ac prout *commune Deorum templum*, κοινὸν τῶν Θεῶν ἱερὸν, non Romae solum, sed Athenis etiam exstitisse e Pausania liquet l. I. p. 10. Immo non mirum *sacram*, qualis ea habebatur, uti vidimus ad I. vers. hujus Hymni, hanc Insulam πολύβωμον hic dici, quum domus etiam πολύβωμοι, seu *multae Deorum arae* darentur in eadem domo; unde moritura Alcestis dicitur ab Euripide in cognomine dramate vs. 168.

Πάντας δὲ βωμοὺς, οἳ κατ' Ἀδμήτου δόμους,
Omnes autem aras, quae in Admeti aedibus,

adiisse

Digitized by Google

adiisse nempe, ut additur, ad easque preces fudisse. A quibus proinde privatis id genus *aris*, *diversae arae publicae*, sicut hac in Delo, seu βωμοὶ δήμιοι, quorum meminit Aeschylus Eumen. vs. 658. Sed magis forte notabile, quod πολύπολις dicatur hic eadem Insula, exigua caeteroquin, uti a Strabone etiam vocatur l. x. p. 485. καὶ γὰρ ἡ νῆσος μικρά, *parva enim est Insula*, qui & unam in ea urbem ibidem memorat. Verum, ut subdit mox Geographus, vastata prius a Mithridatis ducibus, deserta tum ac inops agebat eadem Insula, quae antea, uti jam vidimus ad verf. 167. & dicetur adhuc infra ad verf. 319. & 316. tum singulari loci religione ac celebritate, tum opportunitate situs, undique, & ab Atheniensibus maxime ac Phoeniciis mercatoribus, frequentari ac inhabitari consueverat. Unde conditae etiam in ea Insula, uti dictis notamus locis, Novae Athenae seu Athenarum Colonia; & Callimachi aevo florentissima tum, multisque insuper in ea oppidis aut vicis, quod vel hic locus abunde arguit, decorata exstitit eadem Delus. Adde hisce percussum adhuc sub Antonino Pio nummum cum inscr. ΚΟΙΝΟΝ ΔΗΛΙΑΤΩΝ, *Commune Deliorum*, qualem e scriniis Pyrrhi Ligorii jam ad Stephanum memoravit Cl. Holstenius. Etsi itidem in antiquis nummis, ut de lapidibus sileam, non regionum solum, sed unius etiam urbis κοινὰ signari subinde haud ignorem; ut praeter varia, quae Goltzianus Thesaurus suppeditat, exempla, legitur ΚΟΙΝΟΝ ΘΕϹϹΑΛΟΝΙΚΩΝ, aut ΚΟΙΝΟΝ ΝΕΩΚΑΙϹ. ΜΗΤΡΟ. *Commune Thessalonicensium*, & *Commune Neocaesareae Metropoleos*, Ponti nempe Polemoniaci, in nummis Gazae Gallorum Regiae.

Vf. 268. δυσήροτος] Ideo nempe; quod arida & saxosa esset haec Insula Delus, dicta inde κραναὰ Δῆλος seu *aspera Delus*, cum, uti supra jam vidimus ad verf. 11. ab Orpheo sive Onomacrito in Argonauticis, & praeterea a Pindaro Isthm. od. 1. ubi juxta veteres ejus Enarratores, τραχεῖα καὶ πετρώδης ἡ νῆσος, *aspera & saxosa insula* eadem traditur; ac unde factum, ut Δηλίαν τε χοιράδα, *Deliam rupem*, dixerit Aeschylus Eum. vs. 9. & similiter Euripides Troad. vs. 89. Δήλιαί τε χοιράδες, *& rupes Deliae*. Immo unde de eadem ait Homerus Hym. in Apoll. vs. 54. Οὐδ' εὔβων σε ἔσεσθαι, *neque bobus te fore* (nempe ad arandum) *divitem*; & mox vs. 60. alendam esse hanc Delum,

Χειρὸς ἀπ' ἀλλοτρίης, ἐπεὶ οὔ τοι πῖαρ ὑπ' οὖδας,

Manu ab aliena, quoniam non est pingue tibi solum.

Quamquam non incultam omnino Delum, licet δυσήροτον seu δύσεργον, ut de ejusmodi solo ait Theophrastus H. Pl. l. v. cap. 1. remansisse, vel ex eo liqueat, quod supra ex Euripide adtuli ad verf. 11. de hujus Deli καρποφόροις γυάλοις, *fertilibus vallibus*; aut quod de Niciae obita solemni in Delo θεωρίᾳ, de qua mox ad verf. 279. verba faciens Plutarchus, illud insuper addat, praedium ibi decem millibus drachmarum emptum ab eodem Nicia,

 e cu-

Digitized by Google

e cujus redditibus solemnia a Deliis, ubi Apollini iidem sacrificassent, epula fierent. Obvium autem e delectu coeli & soli, quod ait Theophrastus de Caus. Pl. l. III. c. I. *fertilitatem & sterilitatem* provenire, εὐθένειαν καὶ ἀκαρπίαν, seu, ut ibi mallem, εὐθένειαν, quae de *fertilitate* frugum, cum alibi, tum in antiquis etiam nummis quandoque occurrit, nempe ΕΥΘΕΝΕΙΑ, *Abundantia*, & quo sensu vocem εὐθενεῖν, de fecundo terrae proventu usurpat Aeschylus Eum. vs. 911. & Aristides Rhod. p. 397. Tom. II. Quamquam alibi voce εὐθηνίας usum eundem Theophrastum norim, ut de Causs. Pl. l. II. c. II. ubi *vegetum arborum statum* vocat δένδρων εὐθήνειαν. Sed de his alibi plenius.

Vs. 268. ἀπ' ἐμεῖο Δήλιος] Sicuti nempe in ipsis Deliorum nummis eadem, ut ante monui, ΔΗΛΙΟΥ appellatio illi tribuitur, & quomodo Δάλιον ξένον, *Delium hospitem*, Apollinem Cyrenis cultum vocat Pindarus Pyth. od. IX. p. 298. Immo unde etiam ejus soror, *Delia* quoque in iisdem Deliorum nummis, sicuti a Poëtis passim, dicitur. Quamquam enim haec Dea non ab omnibus, uti ante vidimus ad vs. 202. & 255. nata statueretur in Delo, haud eo minus tamen in ea colebatur, & erectum ei Artemisium, de quo nos ad eadem loca.

Vs. 271. Κερχνὶς] Pro qua voce Κιγχρὶς omnino hic substituendum ex Auctoribus antiquis, qui hujus Promontorii in Isthmo Corinthiaco meminere, monuit ad hunc locum vir doctus. Verum per literarum μετάθεσιν Poëtis familiarem Κερχνὶς hic pro Κιγχρὶς a Battiade dici potuit; γ enim & ν promiscue ac in locorum etiam nominibus sumi, vel e nummis aliisque monumentis obvium aut aliunde etiam notius, quam ut plura ea de re hic addam. Immo id jam opportune de hoc ipso Callimachi loco monitum video a postremo Stephani Interprete & Enarratore Berkelio, in voce Κιγχρέαι; & ex solita literarum mutatione in hac ipsa voce Κιγχρὶς & Κερχνὶς, ac similiter Κεγχρεῶδις &c. vere adsertum. Quibus addam Galenum, qui Comment. III. in Hippocrat. de Articul. ed. Graec. Basil. p. 625. κέρχνον *milium* Ionibus pro κέγχρον dici observat; & sicuti alibi e Nicandro κεγχρίν vocem de avi, quae κερχνὶς seu κερχνῆς ab Aristophane haud semel Avib. p. 537. & 569. dicitur, adducit idem Pergamenus Criticus haud minor quam Medicus, de locis affectis l. II. c. V. Sic notat Hesychius in voce Κερχνώμασι, ita dici περὶ τὰς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμον, *circa umbones clypeorum ornamentum*; & pro quo ἀσπίδων κεγχρώμασιν, dixit Euripides Phoen. vs. 1395. ubi occurrit eadem omnino, quae apud Hesychium, de hac voce κέγχρωμα vel κέγχρος, veterum Tragici Enarratorum glossa. Juxta quae proinde usitata in ejusmodi vocibus vestigia, non ut vitiosa continuo ea vox κερχνὶς in hoc Callimachi loco redargui debuit.

Vs. 273. Ὡς ἐγὼ Ἀπόλλωνι] Unde etiam, uti jam ante dictum ad vs. 2. Ἀπολλωνίας appellata eadem Delus, apud Pind. Isthm. od.

Digitized by Google

od. I. & a Marone Aeneid. l. III. vſ. 79. *Veneramus Apollinis urbem*, nempe Delum.

Ibid. ἔσσομαι οὐκέτι πλαγκτή] Nempe adhuc *errans*, quum Apollinem Latona edidit, Delus juxta illud Senecae Herc. Fur. vſ. 453.

Quem profuga terra mater errante edidit;

ſed continuo poſt partum *mobilis* prius ac *inſtabilis* a Statio, ut jam ante vidimus ad vſ. 11. dicta, ſtabilis tum demum facta ſicuti verſu ejusdem apud Senecam dramatis paullo ante adducto, dicitur, *quibusque natis mobilis* &c. Hinc alibi Statius Theb. l. VIII. vſ. 197. *partuque ligatam Delon vocat;* & Claudianus IV. Conſ. Honor. vſ. 133.

Haeſit Apollineo Delos Latonia partu,

& in Prob. & Olybr. Conſul. verſu jam ſupra adducto,

Ad loca nutricis jam non errantia Deli.

Nec ſola tamen Delus πλαγκτή, ſeu in mari *errans* olim dicta, quo nomine aliae etiam Inſulae praeter Cyaneas apud vatum Patrem occurrunt appellatae; immo quod omnibus Inſulis antiquitus, antequam nempe radicitus in mari forent fixae, commune ſcilicet exſtitiſſe, tradentes vidimus antiquos Criticos ſupra ad vſ. 45. hujus Hymni.

Vſ. 274. γλυκὺν ἔσπασε μαζόν] Aliter in Hymno Apollinis Homerico, ubi nato Apolline, eoque continuo pro more abluto, additur, non lactatum eundem more aliorum infantium, ſed nectar continuo & ambroſiam, Deorum potum ac cibum, ei a Themide praebita; nempe a vſ. 123. &c.

Οὐδ' ἄρ' Ἀπόλλωνα χρυσάορα θήσατο μήτηρ,
Ἀλλὰ Θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν,
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο· χαῖρε δὲ Λητώ.

Neque utique Apollinem auricomum lactavit mater,
Verum Themis nectar & ambroſiam amabilem,
Immortalibus manibus praebuit; gaviſa autem eſt Latona.

Quod, ut licet ſtatuere, Sol ſeu Apollo, tanquam omnium in terra ſator ac nutritor, alimentis non terreſtribus, ſed coeleſtibus tantum poſſet ſuſtentari. Ut de Stoicis hic ſileam, qui teſte Plutarcho in Iſide p. 357. Solem e mari ali atque incendi ſtatuebant. Pro melle proinde & lacte, primo infantium & nati etiam Jovis, ſupra Hym. in eundem cibo, aut Capra Amalthea, cujus idem ſugebat ubera, σὺ δ' ἐθήσαο πίονα μαζόν, nectar demum & ambroſia, idque Themidos manibus, Apollini, in adductis modo Hymni Homerici verſibus, praebita; & quae Themis alioquin Solis filia apud Lycophronem dicta p. 129. ac praeterea Delphici etiam tripodis ante Apollinem cuſtos, apud Aeſchyl. Eumen. vſ. 1. & alibi, qua de re jam ſupra, legitur. Apud Proclum autem in Timaeum l. I. p. II. ἡ ἐγκόσμιος Δίκη, *ordinata Juſtitia* ſeu Themis apud ſolem collocatur. Hic vero *ubera* ſuxiſſe dicitur Apollo, non addito matris aut alterius,

 quae

Digitized by Google

quae illa ei praeberet, eumque lactaret, nomine; sed quae ad Asteriam Nympham seu Delum referri e sequentibus liquet, ubi factum inde ait, ut Delus cum Insularum sanctissima evaderet, tum Apollinis κουροτρόφος, seu prout eadem jam ante dicta vs. 10. hujus Hymni, illius τιθήνη, & a Claudiano similiter, uti ibidem ac paullo ante vidimus *nutrix* fuerit nuncupata; quaeque etiam vs. 6. natum Apollinem abluisse continuo traditur & fasciis involvisse.

Vs. 275. νησάων ἁγιωτάτη] Unde etiam ἱερὴ & *sacra*, non communi aliarum quoque *Insularum* epitheto, sed propria inde huic *Delo* appellatione, eadem dicta, ut notavi ad vs. 1. hujus Hymni, & quae plura ibidem eam in rem leguntur. Hinc ut θεοτίμητος etiam compellatur eadem Delus in Hymno Pindari Deliaco apud Philonem, de quo supra ad vs. 255.

Vs. 277. Οὐδ' Ἀΐδης] Vere quidem notavit Anna praestantissima, inde Ἀΐδην hic, qui nempe una cum Marte & Bellona e Delo exularet, commemorari; videri enim a se alicubi lectum, quod in Delo non sepelirent mortuos, sed in vicinas Insulas eosdem deferrent. Quod utique jam ad vs. 1 hujus Hymni, e duobus gravissimis Auctoribus, Thucydide ac Strabone, qui revera hoc tradunt, vidimus; & quibus hic addi insuper debent Plutarchus Apophthegm. Lacon. p. 230. ac Servius ad Aen. L. III. vs. 73. ubi de Delo ait & Apolline, *nam praecepit ne illic mortuus sepeliretur.* Immo, quod dum haec scribo, a viro docto, qui primus hunc Poëtam explanavit, opportune jam e Thucydide hic monitum video.

Vs. 278. ἀμφιετεῖς δεκατηφόροι αἰὲν ἀπαρχαί] *Primitias* pro *decimis* in Insulam Delum *quotannis* missas, idque non a vicinis solum Insulis, sed remotis etiam quaquaversum gentibus, docet hoc & sequentibus versibus, insigni utique eam in rem loco, sicuti id jam ad titulum hujus Hymni indicavi, Callimachus. Quo nempe Apollinem, tanquam vere patrium loci Deum, rite pieque eaedem gentes colerent; ac unde praeterea, qui sacra ibi in Deliaca Apollinis aede procurabant, caeterique etiam *sacrae*, uti dictam antea vidimus, Deli incolae alerentur. Hinc solemnes illae θεωρίαι non Atheniensium solum, sed aliorum etiam Populorum, de quibus nos obiter antea, ac paullo post agit ipse Callimachus; quae nempe in Delum *quotannis*, ut hic dicitur, peculiari ritu ac religione mittebantur. Adeo ut eadem ferme Deli & Apollinis in ea fani apud gentes, quae Hierosolymorum & sacri ibidem templi apud Judaeos ratio extitisse videatur; ad quam nempe Judaeorum metropolim, *primitiae* ac *decimae*, non solum e Judaeae latifundiis, sed, ubicunque agebant in orbe Judaei, collectae, pro *primitiis* ac *decimis* pecuniae, in usum templi & sacrorum, Hierosolymas deferri consueverant. Quod Judaeis utique singularis privilegii loco a Romanis concessum tradit Josephus Ἀρχ. l. VII. c. XIII. eamque

que ſacram pro *primitiis* pecuniam, Hieroſolymas, a delectis ad id Judaeorum ubique extra Judaeam degentium, ſtatis temporibus, legatis delatam, quaeque λύτρα a Judaeis, nempe Helleniſtis, dicta, docet Philo de Monarch. p. 822. Quibus alioquin conſona in Numinum patriorum cultu, a gentilibus ubique ferme leguntur obſervata. Certe ſacratas Athenis Minervae *decimas*, & *quinquageſimas* Diis aliis, tradit Demoſthenes adv. Timocratem p. 447. conſtitutique ſimiliter τῶν ἱερῶν χρημάτων Ταμίαι, ſeu *ſacrae pecuniae Quaeſtores*, ut ex eodem Demoſthene cum in eadem Orat. p. 477. tum adv. Macartat. p. 666. Andocide praeterea de Myſter. p. 239. ed. Han. & aliunde liquet. Ita de fano Dianae in Scilunte a ſe exſtructo, & conſecratis eidem fructuum agri *decimis*, adſcriptoque ejus rei (pro more nempe in his conſtitutionibus uſitato) in columna prope fanum decreto, meminit Xenophon Ἀναβ. l. v. p. 350. & cujusmodi plura exempla ſuppeditant vetera marmora. Quam in rem audiendus etiam Harpocration in vocibus Ἀπὸ μισθωμάτων, nempe ἑκάστῳ τῶν Θεῶν πλέθρα γῆς ἀπένεμον, ἐξ ὧν μισθουμένων αἱ εἰς τὰς θυσίας ἐγίνοντο δαπάναι, *arvipendia enim unicuique Deo adſignabant, ex quorum locationibus proveniebant impenſae, quae in ſacrificiis fiebant.* Verum peculiaris adhuc, ut vel ex ante dictis, & maxime ex hoc Callimachi loco proximisque verbis conſtat, Deli hujus ratio; in quam nempe, non e propriis adeo Inſulae ſeu Apollini ſacris in eadem latifundiis, aliisve proventibus, ſed undique e vicinis remotisque etiam, uti mox iidem commemorantur, tribus mundi cardinibus, *primitiae* ac *decimae*, tanquam ad religioſum locum, peculiaremque Dei illius communis cultum, & incolarum, quaſi totidem ejus Sacerdotum, aut vero hoſpitum etiam eo undique loci religione, & qua de re mox, confluentium, alimenta deferebantur, prout nempe a Statio de eadem Inſula dictum, *atque hoſpita Delos gentibus*, Achill. l. 1. vſ. 206. Mitto hic memoratum ſupra e Plutarcho in Delo praedium, a Nicia Apollinis cultui, ſeu ſolemni Deliorum in ejus honorem epulo, ſacratum.

Vſ. 279. Πέμπονται] Verbum hic utique opportunum, ubi nempe de miſſis undique in Delum, ſtatis temporibus, ſolemnique ritu, *primitiis* agitur, ſeu, ut hic dicitur, ἀπαρχαὶ πέμπονται. Ita de miſſis a religioſis hominibus, non ad patria ſolum, ſed ad aliorum quoque locorum feſta, donariis dixit Theophraſtus περὶ Αὐθαδ. καὶ τοῖς τιμῶσι καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτὰς, *& qui Deos colunt, ac ad feſta ſolemnia dona iis mittunt.* Immo unde πέμπειν etiam Atticis ſimpliciter dictum, pro πομπεύειν, ſeu *Deum celebrare*, aut ſolemni pompa deducere, ut apud Aeſchylum Eum. vſ. 12. de culto nempe ab Athenienſibus Apolline, eoque Delphos ſolemniter ab iis deducto,

Πέμπουσι δ' αὐτὸν, καὶ σεβίζουσιν μέγα.

Deducunt autem illum ſolemniter, & colunt magnopere;

& quod

& quod πέμπειν πομπὴν dici alioquin vulgo ab iisdem Atticis solet, ut a Thucydide l. VI. p. 451. a Demosthene Philipp. III. & a Comico jam ante, Avib. p. 587.

> Τὸν ἱερέα πέμψαντα τὴν πομπὴν
> Καλῶ.
> *Sacerdotem, qui pompam adduxit,*
> *Appello.*

Ibid. πᾶσαι δὲ χορὺς ἀνάγουσι πόληες] Ad Musicos nempe agones, qui in Delo solemni ΔΗΛΙΩΝ festo, & qua de re jam ante ad lemma hujus Hymni, juxta Gymnicos, in Apollinis honorem, solemni pompa ac ritu celebrantur. Quam in rem iisdemque verbis, quibus hoc loco Callimachus, usus jam fuerat Thucydides l. III. p. 242. ubi de hisce variarum urbium ac Insularum choris, eum in finem in Delum missis, ait, χορὺς δ' ἀνῆγον αἱ πόλεις. Quod ab Herodoto, uti vidimus ad vs. 3. monitum jam ante fuerat, de missis nempe ab Ionicis *urbibus* & Insularibus statis in Delum *choris* & conventibus. De Peloponnesiis itidem Messeniis, Pausanias l. IV. p. 221. ἐπὶ δὲ Φίντα Συβότα, πρῶτον Μεσσήνιοι τότε ΤΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΕΣ ΔΗΛΟΝ θυσίαν, καὶ ΑΝΔΡΩΝ ΧΟΡΟΝ ἀποστέλλουσι, *Phinta autem regnante, Sybotae filio*, APOLLINI *primum Messenii sacrum cum* VIRORUM CHORO, DELUM *miserunt*; additque cantici, quo iidem Apollinem post eorum adventum continuo celebrant, auctorem fuisse Eumelum. Id enim notare ibi apud Pausaniam προσόδιον, seu προσοδίους ὕμνους, quos nempe Dei in Delo aram adeuntes canebant, ut id a Proclo observatum in Chrestomathia p. 342. ult. ed. Hinc Themistius, quum solemne vellet novae Romae in colendo Constantio studium celebrare, ait Orat. IV. p. 54. Οὐ γὰρ μόνον θεωροὺς ἐπέμψατε, ὥσπερ εἰς Δῆλον, ἀλλὰ καὶ οἴκοι στεφανηφορεῖτε, καὶ εὐθυμεῖτε, καὶ ἑστιᾶσθε, *nam non solum sacros legatos, tanquam ad Delum, misistis; sed etiam domi coronas gestatis, & hilaritati atque epulis indulgetis.* Solemnis vero maxime & celebrata, cujus origo etiam infra a Callimacho traditur vs. 314. &c. ab Atheniensibus in Delum cum *choris*, & reliquo sacrorum apparatu, mitti solita θεωρία. Eximius vero Plutarchi eam in rem, neque hic praetereundus locus in Nicia, p. 524. &c. ΤΩΝ γὰρ ΧΟΡΩΝ, οὓς ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ἔπεμπον ᾀσομένους τῷ Θεῷ προσπλεόντων μὲν ὡς ἔτυχεν, εὐθὺς δὲ ὄχλου πρὸς τὴν ναῦν ἀπαντῶντος ᾄδειν κελευομένων κατ' οὐδένα κόσμον, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως ἀποβαινόντων ἅμα, καὶ στεφανουμένων, καὶ μεταμφιεννυμένων. ἐκεῖνος ὅτε τὴν θεωρίαν ἦγεν, αὐτὸς μὲν εἰς Ῥήνειαν ἀπέβη, ΤΟΝ ΧΟΡΟΝ ἔχων, καὶ τὰ ἱερεῖα, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν· ζεῦγμα δὲ πεποιημένον Ἀθήνησι πρὸς τὰ μέτρα, καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς χρυσώσεσι, καὶ βαφαῖς, καὶ στεφάνοις, καὶ αὐλαίαις κομίζων· διὰ νυκτὸς ἐγεφύρωσε τὸν μεταξὺ Ῥηνείας καὶ ΔΗΛΟΥ πόρον οὐκ ὄντα μέγαν· εἶθ' ἅμα ἡμέρᾳ ΤΗΝ τε ΠΟΜΠΗΝ τῷ Θεῷ, καὶ ΤΟΝ ΧΟΡΟΝ ἄγων κεκοσμημένον πολυτελῶς, καὶ ᾄδοντα διὰ τῆς γεφύρας, ἀπεβίβαζε, *quum enim* CHORI,

Digitized by Google

RI, *quos* URBES *ad canendum in Apollinis honorem* MITTEBANT, *appellerent, prout casus tulit, & ad navim turba repente occurrente canere juberentur, nullo ordine, sed prae nimia festinatione incomposite de navi descenderent, coronas sumerent, & vestes permutarent; Nicias vero dux missae in Delum sacrae statataeque legationis, trajecit secum in Rheniam* CHORUM, *victimasque & reliquum apparatum, ad haec pontem Athenis constructum justae magnitudinis, atque eximie ornatum auro, purpura, coronis, tapetibus deportans, ea nocte fretum inter Rheniam ac Delum medium, quod non latum, junxit. Mox ubi illuxit*, DEDUXIT POMPAM *Deo*, & CHORUM *magnifice ornatum cantantemque traduxit per pontem.* Quem locum ideo integrum exscribere libuit, quod ex eo insigniter hic illustretur Callimachus, & simul tota id genus χορῶν, qui in Delum quotannis undique, a religiosis scilicet urbibus ac populis mittebantur, ratio, institutum, & apparatus abunde constent. Quibus accedit alius adhuc praeclarus Hyperidis in Deliaca locus, qui a Sopatro in Graecis ad Hermogenem Commentariis adducitur p. 183. ubi ait: ἀφίκοντό τινες ΕΙΣ ΔΗΛΟΝ ἄνθρωποι Αἰολεῖς πλούσιοι, χρυσίον ἔχοντες πολὺ, ΚΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, *venerant divites quidam Aeoles in* DELUM, *multo onusti auro*, OB SACRAM GRAECIAE LEGATIONEM, qui, ut addit, in Rheniam, de qua modo Plutarchus, Insulam ejecti & mortui fuerant inventi; ortam inde gravem inter Delios ac Rhenios contentionem, dum mutuo se de illorum caede accusant: Rhenios autem ita eam a se amolitos, ut nullam subesse causam dicerent, cur iidem ad se venissent; nullos enim esse apud se portus, non emporium, non aliud, & ne unum quidem, diversorium, ΠΑΝΤΑΣ ΤΕ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ἀφικνεῖσθαι πρὸς ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ ἔλεγον, OMNES *vero* HOMINES DELUM *dicebant adire.* Quibus postremis equidem verbis nihil dici potuit luculentius ad ea, quae hoc loco & sequenti versu de adpulsu in Delum, e tribus mundi cardinibus, urbium seu populorum tradit Callimachus, ac, ut continuo subdit, ex ultimo etiam Septentrione, ΠΑΣΑΙ δὲ χορὺς ἀνάγουσι ΠΟΛΗΕΣ, &c. *Omnes autem urbes choros* in Delo *celebrant* &c. Unde insuper satis liquet, haud solis Atheniensibus, patrias fuisse illas in insulam Delum θεωρίας, prout id de iis, quas Delphos ad Apollinem Pythium mittebant, dicit Aristides Panathen. p. 329. θεωρίαν μὲν Πυθιάδα, Ἀθηναίων μόνον πάτριον, *sacram quidem legationem Pythiada* seu *Delphicam, Atheniensibus duntaxat patriam*, h. e. *propriam, esse.* Adde quod ea festivitate, ac ab omnibus aliis curis remissione, illae solemnes in Delum urbium pompae seu transvectiones undique fierent; ut datus sit inde proverbio, cujus mentio fit apud Graecos Paroemiographos, Zenobium, Diogenianum &c. locus, Ἄδεις ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων, nempe, ἐπὶ τῶν ἀφροντίστως καὶ φιληδόνως βιούντων, *cantas, tanquam in Delum navi-*

navigans; de iis, qui fine cura & voluptarie vivunt. Ut illud adhuc obiter hic tangam, eam, de qua modo a Plutarcho ac Hyperide facta mentio, Rheniam Insulam, a Polycrate Sami tyranno, Apollini Delio subjectam fuisse, juxta Thucydidem l. I. p. II.

Vs. 280. Αἶτι πρὸς ἠοίλω] Quo proinde referas id, quod de Persarum Regibus Dario & Xerxe, eorumque praefectis, de summa nempe eorum erga hanc Insulam Delum religione jam ante monitum ad vers. I. hujus Hymni. Quibus accedunt insuper ejusdem Datis de quo ibi Persicae classis sub Dario Xerxis parente praefecti jussa, ne naves ejus in Delum tenderent, ne huic Insulae ullum inde accideret incommodum; sed ut illae in Rheniam, de qua paullo ante, ad superiorem notam, appellerent. Ut hoc addam, quod hujusce Apollinis Delii apud Indos simulacrum vidisse Apollonium Tyaneum, tradat in ejus vita Philostratus l. III. c. III. unde ad ultimum quoque *Orientem* pervenisse illius Delii cultum liceret statuere.

Vs. 281. Κλήρους ἐγητανῖο] Quum haud una sit hujus vocis κλῆρ, praeter propriam ei *sortis* significationem, apud Graecos acceptio; inde haud semel ea ab illorum Interpretibus confunditur. Modo enim κλῆρος apud veteres pro *baeredio rustico* dictus, unde κληροῦχος & κληρουχικὴ, ut apud Comicum & ejusdem Enarratores, Νεφέλ. p. 134. πότερα τὴν κληρουχικὴν &c. ubi Critici ἐνταῦθα λέγει τὴν γεωργικήν· κληροῦχοι γὰρ οἱ γεωργοὶ, & Apollonium Rhodium l. III. vs. 1402. κλήρου σημαντῆρα, φυτοτρόφον, *baeredii* seu *agri rustici dominum, plantarum altorem*; modo in genere de uniuscujusque *facultatibus*, ut apud Pindarum Ol. od. XIII. p. 118. πατρὸς ἀρχὰν καὶ βαθὺν κλῆρον, *patris regnum & magnas opes*: modo de *agrorum sorte* ac *divisione*, seu in hostium solo, seu a novo Coloniae duce eadem caeteroquin fieret, & a quibus etiam antiqui agri Diis consecrabantur, sicuti apud Thucydidem legitur l. III. p. 206. ac inde tandem in genere, pro *terra* seu *regione*, quam quaevis gens insedit, sicuti hoc apud Callimachum loco, ubi de gentibus seu locis agitur, quae vel ad orientem, vel ad occasum, vel ad meridiem inhabitabant. Ita Δαναῶν κλᾶρον, de Argivorum regione dixit idem versu ultimo sequentis Hymni in Lavacrum Palladis, & de quo loco ibidem.

Ibid. οἱ καθύπερθε βορῆος] Nempe qui similiter apud Melam l. III. c. V. *Hyperborei super aquilonem*; aut apud Plinium l. IV. c. XII. *ultraque aquilonem*; & juxta Strabonem l. I. p. 62. qui omnium sunt *maxime septentrionales* βορειότατοι, ac ut idem addit, sub mundi polo. Jure vero ille Herodotum ibi redarguit, qui nempe l. IV. c. XXXII. *Hyperboreos* nullos dari censuit, quod eos ita dici crederet, apud quos non spirat boreas. Melam vero, seu qui id cum eo statuebant, solem nempe verno aequinoctio iis oriri, autumno vero occidere, male a Plinio culpari, vere ad eundem Pomponium adnotavit vir doctissimus Is. Vossius;

nec

Digitized by Google

nec diffitetur, quamquam tacito, unde id hauserit, nomine, postremus ac eruditus Plinii Enarrator, cujus alioquin, ut opinor, plaudentes, haud facile lectores reperiet, ea quam tentat postea in secundis Notis, ejusdem Pliniani loci, quo eum nempe ab errore illo liberaret, emendatio. Hujus autem *Hyperboreorum* nominis originem, non a Graecis petendam, & a situ quasi *supra boream* fuerint iidem dicti, sed e Sueonum, apud quos nempe forent *Hyperborei*, & quidem a claritudine generis, quod antiquissimus Sueonum Rex *Boreus* seu *Boreas* fuerit appellatus, & a quo *Oferborne*, seu *Hyperborei*, quasi celsissima stirpe geniti, contendit in Atlantica, ingeniosissimo nec vulgaris acuminis ac industriae opere, & veteris Sueonum linguae exemplis ac testibus illustrare adgreditur Rudbeckius Atlant. I. Part. p. 366. &c. Neque vero mirum, quod in earum gentium censu, a quibus cultus fuerit Apollo Delius, & quidem ubi enixa eum fuerat Latona, referuntur hic potissimum iidem *Hyperborei*; Id enim magno veterum Auctorum consensu traditum aliunde liquet, & praedicat Plinius l. IV. c. XII. praecipue nempe, *cultum ab iis Apollinem*. Hinc tertium Apollinem, Jove nempe natum & Latona, eundemque proinde, de quo hoc Hymno Callimachus, *ex Hyperboreis Delphos ferunt advenisse*, ait Cicero de Natura Deorum l. III. c. XXIII. Immo unde apud hosce *Hyperboreos* genitam quoque Latonam, ac inde singulari & prae Diis aliis, religione, fanis, luco, sacerdotibus, assiduis cantilenis cultum Apollinem, καὶ πόλιν μὲν ὑπάρχουσαν ἱερὰν τοῦ Θεοῦ, *& urbem quidem exstare* apud eos *Deo illi sacram*, tradit Diodorus l. II. p. 130. Hinc Ἀπόλλωνος θεράποντα, *Apollinis cultorem*, vocant, Ὑπερβορέων δᾶμον, *Hyperboreorum populum*, Pindarus Olymp. od. III. ac alibi, nempe Pyth. od. X. p. 313. festis, dapibus, laetis acclamationibus & asinorum praeterea Hecatombis, cultum ab iisdem Apollinem docet. Quod postremum de horum *Hyperboreorum* in illius honorum ὀνοσφαγίαις, a nostro Battiade itidem traditur, iis versibus, qui ibi a priscis Pindari Enarratoribus p. 313. & a Clemente in Protrept. p. 18. recensentur, & quod praeterea ab Antonio Liberali adseritur Metam. c. XX. Ita *sacram* Hyperboreorum *gentem* ab Apolline frequentatam tradit Apollonius Rhod. l. IV. vs. 614. ubi a Jove fulmine ambusto filio ejus Aesculapio, inde iratus Apollo e coelo exulare fuerat coactus,

Ἦμος Ὑπερβορέων ἱερὸν γένος εἰσαφίκανεν,

Quando Hyperboreorum sacram adibat gentem, &c.

quem & apud eosdem *Hyperboreos* visum jam ante dixerat l. II. vs. 676. ac ideo juxta Criticos ibidem, quod in summo apud eos honore foret hic Apollo. Hinc Pythagoras, ob summam sapientiam pro Apolline Hyperboreo a Crotoniatis habitus, juxta Aelianum V. H. l. II. c. XXVI. immo ab ipso Abaride, Hyperboreo ejusdem Apollinis sacerdote, (& cujus Plato in Charmide, aliique meminerunt) ut id a Porphyrio ac Jamblicho cap. XIX. in

Digitized by Google

in vita Pythagorae, quod monuerunt etiam ad Aelianum viri docti, similiter traditur. Verum Jamblichi, ubi ea de re agit, locum, quique haud uno in mendo cubat, & inde, ut tot alii in eodem libro, pessime est ab Interprete acceptus, ex optimo Regiae Gallorum Bibliothecae codice emendatum hic juvabit adponere, ἦλθε μὲν γὰρ Ἄβαρις ΑΠΟ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ, ἱερεὺς ΤΟΥ ΕΚΕΙ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ, πρεσβύτης καθήκων, καὶ τὰ ἱερατικὰ σοφώτατος, ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποστρέφων, εἰς τὰ ἴδια, ἵνα τὸν ἀγερθέντα χρυσὸν τῷ θεῷ ἀποθῆται εἰς τὸ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ ἱερὸν, *siquidem Abaris ex* HYPERBOREIS *venit, sacerdos* ILLIC APOLLINIS, *ferme senex, & eorum, quae ad sacra spectant callentissimus, e Graecia ad suos revertens, ut collectum aurum Deo* Apollini APUD HYPERBOREOS in ejus *templo* reponeret. Unde a cultu illo Apollinis apud hosce *Hyperboreos*, terra augusta a Mela l. III. c. V. de eorum regione dici statuit ad eundem in observationibus vir doctissimus; de quo tamen, quum *terra angusta* legatur in antiquis aliquot Melae editionibus, haud satis constare existimo. Hunc vero, juxta Graecos Auctores, cultum ab *Hyperboreis* Apollinem, eundem esse cum *Baal Sephon*, Deo seu Idolo, cujus mentio Exod. XIV. I. contendit idem, de quo paullo ante, vir ingeniosus ac industrius, Rudbeckius Atlant. p. 761. quod nempe *sephon* de *septentrione* seu *aquilonari plaga* ab Hebraeis dici sit in confesso; atque ita *Baal* seu *Belum septentrionalem* nihil esse aliud, quam *Apollinem Hyperboreum*; *Baal* enim a Scaldis & in Edda *omnium praestantissimum* denotare. Cui & illud suffragari insuper posset, quod a Chaldaeis צפון, *siphon*, de *extremo septentrione* ideo dici adserant veteres magistri, quod sol illic sit veluti absconditus: id autem de *Hyperboreis* tradiderint Mela, Plinius &c. eos per semestrem solis luce carere. Ita *Belphegor* seu *Balphegor*, juxta eundem Rudbeckium p. 764. idem qui *Apollo* vel *sol pulcher*; *fegor* enim *pulcher*, & de *sole* a Scaldis itidem dici. Quae interpretatio utique postremi hujus Moabitarum Idoli *Beelphegor*, ab eorum placitis, Hieronymi puta, qui ab Hebraeorum Magistris id hauserat, recedit, qui de Idolo turpitudinis seu Priapo illud sunt interpretati, & quibus tamen non accessit doctissimus Seldenus, qui a loco seu monte Moabitarum *Peor*, ubi nempe coleretur, dictum id demum censuit. Sed haec non jam hic excutimus; aut quod prius illud *Baal Sephon*, non de Idolo, quamquam ita interpretentur e recentioribus Grotius, aliique, sed de oppido, quae & doctissimi Seldeni de eodem sententia, Moabitarum dicatur Num. XXXIII. vs. 7. Quae tamen nihil obstarent, quin utraque eadem loca *Peor* & *Baal Sephon*, a totidem nempe locorum illorum Diis seu Idolis, quae ibidem colerentur, & quorum cultum aliunde accepissent Moabitae, pro more tot aliorum locorum similiter apud gentes denominatorum, fuissent nuncupata. Sed hoc jam non operose, quod nec flagitat loci hujus ratio,

exce-

Digitized by Google

excutimus; aut vero a Rudbeckio, ea de hisce duobus Idolis in veteri Foedere tradita, tanquam ab iis, de quibus hic agimus, *Hyperboreis*, sint continuo arcessenda, volumus ideo pro certis, immo quorum alia & propior iisdem origo dari non posset, venditare.

Vs. 282. Οἰκία θινὸς] Per vocem θινὸς, *Oceani zonam* hic intelligi, dicitur in Graecis ad hunc locum Scholiis. Nempe juxta illud Melae sub finem l. I. *ultra surgit mons* Riphaeus, ultraque *eum jacet ora, quae spectat Oceanum*, quamque etiam παρωκεανίτιδα *Oceani ripam* dictam similiter apud Strabonem legas l. VII. p. 295. & pone quos montes Riphaeos, habitasse Hyperboreos statuunt idem Mela, Plinius, aliique, & de quibus proinde a Catullo dictum Carm. CXIII. *Usque ad Hyperboreos & mare ad Oceanum*, glaciale nempe dictum, & inde a Marone Georg. l. IV. vs. 517. *Solus Hyperboreas glacies* &c. Adde, ab Hecataeo, ut id ex eo refert Diodorus l. II. p. 130. collocari Hyperboreos ad *Oceanum* contra Celticam, cujus late, ut notum, diffusum apud veteres de septentrionalibus juxta & occidentalibus Europae gentibus nomen, & quod proinde de *Anglia*, dum nempe Κελτικὴν ibi apud Diodorum per *Galliam* vertit, intelligi ipse censuit eruditus ejus Interpres; a Posidonio vero eosdem *Hyperboreos* statui citra Alpes Italiae, prout id a priscis Apollonii Enarratoribus refertur, l. II. vs. 677. qui praeterea ab Hecataeo, de quo facta modo mentio, libros de *Hyperboreis*, conscriptos itidem tradunt, a quibus rursus abeunt, qui eosdem *Hyperboreos*, ut Mela l. III. c. V. & Ptolemaeus in prima tabula, in Asiatico littore collocant; tum Strabo, qui l. XI. p. 507. ad mare Euxinum, & ad Istri fontes, seu verius ostia, Pindarus, Olymp. od. III. p. 31. aut ipse paullo post cum Strabone Callimachus, qui ad paludem Maeotida, eosdem statuit; dum quae hic de *Hyperboreis* dicit, Arimaspis ibidem tribuit vs. 291. Sic ultra Riphaeos montes eosdem Hyperboreos, eosque justissimos ac fructibus arborum victitantes habitasse, ex Alexandro Polyhistore refert Cyrillus adv. Julianum l. IV. p. 134. Adeo nempe ignota & incerta apud veteres, quod nec Strabo l. VII. p. 294. nec Ptolemaeus Prooem. l. II. diffitentur, quae de septentrionalibus seu ad Oceanum septentrionalem sitis regionibus, sunt ab iis aliisve in litteras relata. Quas tamen diversas veterum de *Hyperboreorum* situ, eum modo in Asia, modo in Europa collocantium, opiniones, ita conciliari posse putat Rudbeckius Atlant. p. 374. ut *Hyperboreos* divisos dicat fuisse a reliqua Europa, mari Balthico, cohaesisse autem cum Asiae montibus Riphaeis, quos Asiae ac Europae limites tradant unanimi consensu veteres. Horum enim *Hyperboreorum* laudatam a veteribus regionem, haud aliam esse, quam *Sueoniam* seu *Uplandiam*; neque eam etiam sub polo aut supra polum, prout veterum nonnullis placuit, sed circa polum investigandam, & Platonis maxime ac

Dio-

Digitized by Google

Diodori insistens vestigiis, pluribus eodem opere nec incuriosa indagine exsequitur p. 371. ac sequentibus. Quamquam, ut obiter hoc dicam, in iis haud pauca sint forte nec levia, quae necdum dilucide satis ac praecise veterum horum *Hyperboreorum* situm notent; aut quae cum potissimis antiquorum de eodem narrationibus, sicuti de tradita illorum cum *Arimaspis*, immo cum quibus subinde iidem & ab hoc ipso Callimacho, ut modo dictum, & paullo infra videbitur, confusi, vicinia; aut in Asiatico littore sede, aut vero semestri tantum apud eos luce, possint utique, quod praestare tamen adgreditur vir dictus, commode ac idonee conciliari. Neque minus tamen digna merita laude, singularis ejusdem in eruendis a densa temporum caligine, ac enarrandis antiquitatibus patriis, industria, attentio, & sedulitas; nec denegandum continuo ab exteris quoque, seu a Boreali Ursa remotioribus suum ingenioso labori ac instituto pretium. Caeteroquin per vocem θινὸς, qua hic usus Callimachus, non *maris* semper *littus*, ut hoc loco & apud Homerum, sed quandoque *maris fundus* denotatur. Unde apud Aristophanem Vesp. p. 480. τὸν θῖνα ταράττεις, ubi Critici, ἐκ βυθοῦ με κινεῖς, ἀντὶ τοῦ τὴν καρδίαν, *e fundo me moves*, *pro intimo cordis*. Quas aliasque insuper hujus vocis θινὸς significationes, erudite, ut solet, congessit Hesychius in voce Θὶς, quem, si lubet, vide.

Vs. 283. καλάμην τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρῶτοι] Non *praecipue* solum, quod paullo ante vidimus, cultum ab Hyperboreis Apollinem, sed *sacrorum* etiam *primitias* ab iis in Delum, Latonae partu & Apollinis natalibus ac cultu celebratam, iisque primis, quod hic insuper dicitur, missas haud minori veterum Auctorum consensu traditum constat. Vel testis luculentus Plinius l. IV. c. XII. *nec licet dubitare de gente ea, cum* TOT AUCTORES *prodant*, FRUGUM PRIMITIAS *solitos* DELON *mittere Apollini, quem praecipue colunt*. Quamquam non *primitias* quidem *frugum*, quod tradit ibi Plinius, aut qui eum sequitur, Solinus, & hic Callimachi locus videtur continuo innuere, sed in genere *sacrorum primitias*, ut de iis Mela, seu ἱερῶν ἀπαρχὰς, prosicias nempe hostiae partes, easque stipula triticea involutas, in Delum ab Hyperboreis demum missas, in Plinianis observat ὁ πάνυ. Praeter enim Melam, qui non *frugum*, sed *sacrorum primitias*, ab Hyperboreis virginibus delatas dixerit, aperte id, ubi ea de re agit, tradere Herodotum; dum ait nempe l. IV. c. XXXIII. iisque verbis, quae haec Callimachi videntur interpretari, πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτέων ΔΗΛΙΟΙ λέγουσι, φάμενοι, ΙΡΑ ΕΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΕΝ ΚΑΛΑΜΗ ΠΥΡΩΝ ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα, *sed multo plura de Hyperboreis* DELII *memorant; tradunt enim* SACRA ADLIGATA IN TRITICEA STIPULA *ex Hyperboreis delata* &c. ἱρὰ enim seu ἱερὰ, quod addit ὁ πάνυ, vulgo dici de victimis immolatis, aut eorum partibus seu ἀπαρχαῖς. Neque aliter Pausanias, qui ubi in gene-

genere de his *Hyperboreorum*, quae ab iis in Delum mittebantur, *primitiis*, ſive per quos eaedem curarentur, egiſſet, addit ſimiliter, τὰς δὲ ἀπαρχὰς κεκρύφθαι μὲν ΕΝ ΚΑΛΑΜΗ ΠΥΡΩΝ, γνώσκεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενὸς, *primitias autem abſconditas eſſe in* TRITICEA STIPULA, *agnoſci autem illas a nemine*; ſeu juxta interpretem, *haud fas eſſe cuiquam illas intueri*. Quibus accedit inſuper & ab eodem viro incomparabili ad Solinum adductus Servius ad Aen. l. XI. vſ. 322. *Quidam dicunt Opin & Hecaergen*, PRIMAS *ex Hyperboreis* SACRA *in Inſulam* DELUM *occultata* IN FASCIBUS MERGITUM *pertuliſſe*. *Mergites* enim de *manipulis ſpicarum* dici, docet alibi Virgilius Georg. II. vſ. 517. *Cerealis mergite culmi*; & Servius ibidem, *manipulos ſpicarum* mergites *dicimus*. Quod proinde iisdem hic Callimachi verbis innititur, καλάμην τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρῶτοι Ἀσταχύων φορέουσι, *culmos & ſacros manipulos ſpicarum primi* ferunt *Hyperborei*; quibus nempe involutae & occultatae forent illae ſacrorum ἀπαρχαὶ, immolatae nempe, ut ſtatuit ὁ πάνυ, victimae. Quibus addere hic mihi liceat, duo indicta adhuc & graviſſima de hiſce Hyperboreorum ſacris in Delum, ſolemni cum pompa & tripudio antiquitus miſſis, Plutarchi nempe & Aeliani teſtimonia. Prius exſtat in Plutarchi libro de Muſica p. 1136. καὶ τὰ ΕΞ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ ΤΑ ΙΕΡΑ μετ' αὐλῶν καὶ συρίγγων καὶ κιθάρας ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΛΟΝ, φασὶ, τὸ παλαιὸν σέλλεσθαι, *quin & * HYPERBOREORUM SACRA, *adhibitis tibiis*, *fiſtulis & cithara*, *miſſa antiquitus* IN DELUM *ferunt*. Aeliani autem ea de re verba exſtant V. H. lib. III. cap. I. ubi de nobilibus pueris, Delphis ad Tempe Theſſalica Apollini ſacra ibi facturis, mitti ſolitis agens, addit, haud minori reverentia ac honore eosdem deductos, ἤπερ ἂν ἐκεῖνοι, οἱ ΤΟΥΣ ΕΞ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ ΤΑ ΙΕΡΑ κομίζοντας τῷ αὐτῷ Θεῷ τούτῳ τιμῶσι, *quam illi eos*, *qui ex* HYPERBOREIS SACRA FERUNT *eidem iſti Deo*, *proſequuntur*. Quibus accedit inſuper Porphyrius περὶ Ἀποχ. l. II. σεμνὰ δὲ ἦν τὰ πρὶν ὑπομνήματα ΕΝ ΔΗΛΩ ΕΞ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ ΑΜΑΛΛΟΦΟΡΩΝ, *veneranda autem erant monumenta* IN DELO HYPERBOREORUM MANIPULOS FERENTIUM. Prout nempe vox ἄμαλλαι de *manipulis frugum*, non apud Sophoclem ſolum eo loco, quem ex ejus deperdito dramate citant Grammatici, Heſychius &c. ſed apud Plutarchum in Publicola p. 100. ἐφόρουν τὰς ΑΜΑΛΛΑΣ (quas nempe δράγματα paucis ante verbis dixerat) πρὸς ποταμὸν, MANIPULOS FRUGUM *in fluvium detulerunt*; ut ita ἀμαλλοφόροι ibi apud Porphyrium Hyperborei, idem omnino de iis innuant, quod hic ait Callimachus, δράγματα ἀσταχύων φορέουσι, & ſicut alioquin Ἀμαλλοφόρῳ Cereri ſacra feciſſe Athenienſes, tradit Euſtathius Iliad. Σ. p. 1162. Quas ἀμάλλας caeteroquin de *hordei* ſeparatis neque in unum adhuc faſcem colligatis, qui tum οὖλαι vel ἴουλοι dicebantur, *manipulis*, appellatas;

tradit apud Athenaeum Semus Delius l. xiv. p. 618. Quae firmat praeterea, & qui inde lucem mutuatur Servius; qui de hisce *primitiis* ab Hyperboreis in Delum delatis, ac prout ea ex antiquis accepit Auctoribus, agit, οὐλοφόρους eorundem latores vocat, nempe l. xi. vs. 858. *Graeci enim tradunt* OULOFOROS *ex Hyperboreis qui ipsi sunt Treci* (mallem *Thraces* vel *Threïcii*) *in Insulam Delum venisse* &c. Ubi proinde Οὐλοφόροι iidem sint, qui Porphyrio Ἀμαλλοφόροι, ac prout ἀμάλλαι & οὖλαι de *hordei manipulis*, ut modo vidimus, dicti, ac οὐλαὶ in veterum sacris, ut vulgo notum, quod Romanis *mola sacra*, ac inde οὐλοχύται de *primitiis ex hordeo* ante sacrificium, seu *canistris* etiam, e quibus hordea seu κριθαὶ, ut notat in hac voce Hesychius, effundebantur, fuerint dictae; & prout Ceres etiam non ἀμαλλοφόρος solum, uti de ea paullo ante, sed Οὐλὼ etiam culta, juxta eruditos Apollonii Enarratores lib. I. vs. 972. ac ἴουλος, quod ad primum Hymnum jam diximus, in eandem Hymni. Unde si accuratius res subducatur, Plinium ejusque simiam Solinum, dum *primitias frugum* hic memorant, tueri posset, quod de proficiis ex immolata hostia extorumque partibus, seu θυμάτων, ut de iis vir maximus ad Solinum, ἀπαρχαῖς nulla hic apud Callimachum, neque apud dictos modo Auctores, Herodotum, Melam, Plutarchum, Aelianum, Pausaniam, Porphyrium, Servium, in narratione hujus rei occurrat mentio; sed tantum ἱρὰ seu ἱερὰ aut ἀπαρχὰς simpliciter, aut *sacrorum primitias in triticea stipula*, seu, ut hic a Callimacho, stipulas tantum & *sacros spicarum manipulos* καλάμην καὶ ἱερὰ δράγματα ἀσταχύων, aut vero *manipulorum e frugibus latores*, ut a Porphyrio, nihilque praeterea ab iis tradi. Ἱρὰ autem seu ἱερὰ de aliis etiam dici, quam de hostiae immolatae partibus seu θυμάτων ἀπαρχαῖς, quae una voce πρόθυμα dicuntur ab Euripide Iphigen. Aul. vs. 1311. nemo in lectione veterum Auctorum eorumque, quae ad sacra Gentilium adtinent, notitia plane hospes, ibit utique inficias. Cujusmodi certe ἱερὰ ἄπυρα seu incruenta & sine hostiarum mactatione sacra, quomodo eadem ab Aeschylo dicuntur Agam. vs. 701. & qualia etiam προθύματα apud Comicum in Pluto p. 671. vocantur, seu, juxta eruditos ibidem Criticos, θυμιάματα, ἢ πλακούντια, *incensa* vel *placentae*, apud alios dicuntur θύματα πάγκαρπα, ἱεροὶ πέλανοι, θυμιάματα, & κόμης ἀπαρχαὶ, ut ab Euripide Orest. vs. 96. seu *oblationes e tritico aut hordeo*, aut *ex omni fructuum genere*; *sacrae placentae incensae*; *comae detonsae*, *in inferiis primitiae* &c. quorum nempe omnium ἀπαρχαὶ, uti id in veterum monumentis obvium, subinde fuerunt nuncupatae. Ut nihil hic dicam de *sacris* Hebraeorum *primitiis* e terra Israëlis, quas septem tandem speciebus iisque tritico, hordeo, uva, ficu, olea, malogranato & palma illatas tradunt eorum Magistri; & quorum ea de re loca in editis haud ita pridem Cl. Jac. Capelli Observationibus in Exod. XXIII. 19. legas. Immo, quod hic adverti omnino meruit,

tuit, talem in Delo exstitisse aram Apollinis ἀναίμακτον seu *incruentam*, ubi sacra *e tritico, bordeo & placentis tantum absque usu ignis fierent, nulla autem adoleretur victima*, διὰ τὸ πυρὸς, καὶ κριθὰς, καὶ τὰ πόπανα μόνα τίθεσθαι ἐπ' αὐτῷ, ἄνευ πυρὸς, ἱερεῖον δὲ μηδὲν, ab Aristotele olim traditum in Deliorum Republ. uti ex eo id refert Laërtius in Pythagora l. VIII. p. 499. nov. ed. Batavae, & Jamblichus in ejus vita p. 40. & 47. Quo referri etiam ab eruditis Laërtii Enarratoribus debuit, quod a Clemente Stromat. l. VII. p. 717. traditur, de eadem in Delo ara, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀρχαιότατον βωμὸν ἐν Δήλῳ, ἁγνὸν εἶναι τεθρυλλήκασι, seu ANTIQUISSIMAM ARAM IN DELO *sanctam* seu *puram vulgo jactarunt*, ad quam nempe, addit continuo, utpote caede & cruore minime pollutam, accesserit Pythagoras. Hinc ara *Piorum* seu Εὐσεβῶν nuncupata eadem ara Deliaca apud Porphyrium περὶ 'Αποχ. l. II. p. 172. Ut proinde de similibus *sacris* seu sacrorum primitiis illae, quae ad antiquissimam Apollinis in Delo aram ab Hyperboreis, iisque, ut hic a Callimacho & ab Herodoto etiam dictum, omnium *primis* fuerunt missae, ac unde *Piorum* nomen iis a Deliis fuerit inditum, haud immerito statui possunt ac intelligi. Ita thus & placentas in canistris eorum, qui Delphis sacra huic Deo faciebant, exstitisse tradit Aelianus V. H. l. XI. cap. V. Neque vero insolitum, quod ab Herodoto sacra illa *adligata*, ἱρὰ ἐνδεδεμένα dicuntur in hisce *triticeis stipulis*, seu forte *canistris* inde textis; adeo, ut nefas esset eadem antequam nempe in Delum pervenissent, ab Atheniensibus aliisve populis conterminis, quorum opera illa deinceps, uti ea de re infra adhuc ad vs. 291. deportabantur, conspici. Id enim subinde in aliis veterum sacris contigisse haud ignotum, cujusmodi, ut de sacris Cereris Eleusiniis, vel Thesmophoriis, occultisque in iis symbolis sileam, vel *Vannus Iacchi mystica* apud Maronem Georg. l. I. vs. 166. h. e. juxta Servium, *vas vimineum*, in quo congestae essent *frugum primitiae*, vel alia Liberi illius Patris orgia seu occulta sacra, cistae ejusdem mysticae, & de qua praeter alios Clemens Protrept. p. 14. inclusa; aut Themidis, de quibus ibidem Clemens, τὰ ἀπόρρητα σύμβολα, *arcana symbola*; aut Isidis itidem τὰ κρυπτὰ apud Jamblichum de Myster. p. 143. aut occultae denique Cabirorum τελεταὶ, quae omnia ab aliis tangi aut conspici, quam quibus id erat lege licitum, nefas & piaculare olim habitum. Ut nunc mittam, si de immolatae hostiae partibus explicanda forent, juxta τὸν πάνυ ad Solinum, haec primitiarum in Delum ab Hyperboreis missarum sacra; inde fieri potuisse, ut occulta eadem, donec Delum pervenissent, iidem vellent: quod nempe apud eos ὀνοσφαγίαι, uti paullo ante dictum ad vs. 280. seu *asinorum sacrificia*, in honorem Apollinis fierent. Unde id ab iis cautum & provisum foret, ne ejusmodi sacrorum, seu ex immolatis id genus hostiis ἀπαρχαὶ, testandae erga eundem Apollinem religioni, Delum

Digitized by Google

usque ab iis missae, ludibrium aliis gentibus & Graecis maxime, ubi id de iis undecunque constitisset, deberent, apud quos uni forte turpissimo Priapo hoc animal immolari solitum, & per quorum loca & manus eadem Hyperboreorum sacra erant Delum usque deportanda. Dum autem, quod antea jam innui, meae in hunc Hymnum & sequentes duos Observationes ad praelum paratae, occupato in aliis operis bibliopola, inter chartas meas a multo sat tempore jacerent sepositae, in editis interea haud ita dudum hisce Hymnis, ejusdem Salmasii de iis Hyperboreorum primitiis sententiam adferri quoque, ut hic a nobis factum, ac redargui, in erudita ad hunc Callimachi locum praestantissimi Graevii filii τοῦ μακαρίτου, adnotatione haud illibenter video.

Vs. 284. Δωδώνηθε Πελασγοί] Ita Herodotus, quod jam vidit ad hunc locum vir doctus, primos Graecorum *Dodonaeos*, seu, ut ait similiter, quamquam alia in re, Pindarus Nem. od. IV. Δωδώναθε ἀρχόμενοι, *a Dodone incipientes*, haec Hyperboreorum sacra in Delum deferenda dixit accepisse, lib. IV. c. XXXIII. nempe postquam ab Hyperboreis ad Scythas, a Scythis deinde ad finitimos, & ita gradatim ad Graecos eadem pervenissent. Quibus consona Pausaniae eadem de re narratio; nisi quod omissa ab eo peculiaris horum *Dodonaeorum* mentio, cujus autem notabilis & prioribus Callimachi editoribus indictus de toto hoc antiquo ritu locus, non debet hic praeteriri. Exstat ille lib. I. p. 59. his verbis, Ἐν δὲ Πρασιεῦσιν Ἀπόλλωνός ἐστι ναός. ἐνταῦθα τὰς ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ ΑΠΑΡΧΑΣ ἰέναι λέγεται· παραδιδόναι δὲ αὐτὰς Ὑπερβορέους μὲν Ἀριμασποῖς, Ἀριμασποὺς δὲ Ἰσσηδόσι, παρὰ δὲ τούτων Σκύθας ἐς Σινώπην κομίζειν· ἐντεῦθεν δὲ φέρεσθαι ΔΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ἐς Πρασιάς· Ἀθηναίους δὲ εἶναι τοὺς ἐς Δῆλον ἄγοντας. *In Prasiensibus autem* (Atticae pago) *Apollinis est templum, quo* HYPERBOREORUM PRIMITIAS *mitti tradunt: eas enim Hyperborei Arimaspis committunt; Arimaspi Issidonibus; ab iis acceptas Scythae Sinopen; inde ad Prasienses* GRAECI *deportant; eas deinde Delon Athenienses mittunt.* Unde etiam liquet a Callimacho *primos* hic dici, uti & ab Herodoto jam ante, *Dodonaeos*, qui nempe inter Graecos proprie ita dictos seu qui veteris Graeciae finibus continebantur, eadem sacra a vicinis acceperint gentibus, quae quamquam Graecorum coloniis frequentatae, Barbararum tamen nomine vulgo a Graecis censebantur. *Dodonaei* certe velut in extima Graeciae parte, barbaris juxta Homerum, vel Strabone teste l. VII. p. 328. &c. seu Thracibus apud Dionysium Perieget. vs. 429. &c. vicini, lateque, ut ibidem ait, extensi; immo unde *Dodone* non Thesprotiae solum aut Molossiae, sed Thessaliae etiam adscripta, ac inde duae pro una *Dodone* a Mnasea non solum aut Philoxeno apud Stephanum tradita, sed praeterea in Scholiis ineditis, & quorum alibi facta jam a nobis mentio, veterum Criticorum ad Iliad. Π. vs. 233. nempe

Digitized by Google

pe Δωδῶναι δὲ δύο, ἡ μὲν Θεσσαλίας, ἡ δὲ Μολοσσίας, *Dodonae vero duae, haec quidem Thessaliae, illa Molossiae.* Immo unde *Pelasgi Dodonaei*, qui Thessali olim, ut notum, aut ab iis orti, hic a Callimacho dicuntur, & a quibus nempe fundatum primo Dodonaeum oraculum tradiderunt veteres, Herodotus l. II. cap. LII. Hesiodus & Ephorus apud Strabonem l. VII. p. 327. Scymnus Chius in Periegesi vs. 449. aliique. Hinc apud Homerum etiam, ut observat Strabo, conjuncta Jovis epitheta, dicto jam loco, Ὦ ἄνα Δωδωναῖε, Πελάσγιε, *o Rex Dodonaee & Pelasgie*, ac ubi similiter veteres Poëtae Enarratores cum in editis, tum in ineditis adhuc Scholiis, conditam a Pelasgis, vicinis nempe Thessalis, *Dodonam* tradunt. Quod vero diversas adtinet hujus *Dodonae* nominis origines, de quibus in Segueriano Stephani Fragmento agitur, aut aliunde exstant eruditorum conjecturae, illud obiter hic dicam, minus mihi improbari eam, sed prae reliquis ingeniosam videri, quae ob pervulgatum, & e Phoenicia, juxta Herodotum lib. II. cap. LIV. & LVI. in Graeciam deductae columbae Dodoneae seu mulieris eo nomine ibidem dictae oraculum, ab eruditissimo Stephano Monachio, inter alias ab eo adductas e duabus vocibus דודה יונה *duda* seu *doda* & *jona* vel *ova*, quae *amabilem columbam* notant, deducitur. Nisi vero quis malit, & quod nescio an alteri in mentem venerit, ab eadem prima voce דוד vel דודא *dud* vel *duda* seu *doda*, quae per *lebetem* a Senioribus ac veteri Interprete redditur Samuel. IV. 14. quum utique haud minus sit decantata fatidici in Dodona seu Dodonaei, de quo mox vers. 286. & nos ibidem pluribus, *lebetis* mentio. Quae eo magis aliquam veri speciem possunt obtinere, quod ex oriente, vel fatente, ut diximus, Historiae apud Graecos patre, petenda sit origo illius Dodonaei oraculi; & ad fabulas ferme recurrant, quae in luculento illo Stephani Fragmento traduntur illius nominis Origines, si eam mittam, quae ex Herodiano Grammatico, eamque probante τῷ Ἐθνικογράφῳ, & praeterea Eustathio ad Dionysium pag. 62. a *Dodone* fluvio eidem urbi vicino, arcessitur. Quod quidem pluribus aliis locis & urbibus Graecorum contigit, ut illae essent fluviis cognomines, sicut *Xantho*, *Acraganti*, *Himerae*, *Camarinae* &c. sed ita ut incertum maneat, quae e fluviis vel urbibus alteri nomen dederit; obscura praeterea sit illius *Dodonis* fluvii apud veteres, qui locorum situs enarrarunt, aut de illo Epiri tractu & *Dodona* nominatim egerunt, mentio; neque inde magis compertum maneat, unde idem fluvius esset illud nomen nactus. Nonnullas vero, initio hic a *Dodonaeis* facto, subdit mox gentes Callimachus, ut *Melienses*, ac dein *Euboeos*, qui Delum usque eadem Hyperboreorum sacra continuo deferrent; haud aliter ac ab Aeliano fieri videas dicto jam loco ad vs. 283. ubi ille similiter viam *Pythiada* dictam memorat, ac regiones ad eandem sitas, Thessaliam, Pelagoniam, Meliensium etiam, aliasque, per quas no-

Digitized by Google

nobiles pueri Delphis ad Tempe Thessalica peractisque ibi Apollini sacris, Delphos redire consueverant.

Vs. 286. Γηλεχέες] Vox nempe ἐξ ἅπαξ λεγομένων, quae inde ab Etymologi M. Auctore in voce Γηγενής, simul cum hoc Callimachi versu, ubi eadem exstat, adducitur; sed ubi male, Γηλοχῆς & Γηλοχέες, pro Γηλεχέες legitur. Iidem vero γηλεχέες, ut ipsa vox etiam innuit, quod χαμαιεῦναι apud Homerum, de hisce Dodonaeis Pelasgis dicti Iliad. Π. vs. 235. Ita χαμεύνην de *humili lecto*, seu super terram strato, dixerunt Aeschylus Agam. vs. 1549. Aristophanes Avib. p. 579. & Theocritus Idyll. XIII. vs. 33. & χαμευνάδας similiter Nicander Ther. p. 3. χαμευνάδας εὐνὰς Lycophron p. 138. Immo etiam inde de *prostibulo*, χαμευνάδος ab eodem dictum p. 58.

Ibid. ἀσιγήτου λέβητος] Quum vel pueris nota sint ac trita, quae de ingenti, & qui proverbio locum dedit, tinnitu *aerei* in Dodonaeo Jovis templo *pelvis* seu *lebetis*, atque inde *Dodonaeum* χαλκεῖον, & *Dodonaeus* aut *Thesprotius lebes*, ex aere quippe, de eodem dici vulgo apud Auctores soleat; ita illud forte insolitum, quod eadem ut diversa commemorentur ab eruditissimo Clemente, ubi agit de variis Gentilium oraculis Protrept. p. 9. ἢ λέβητα Θεσπρωταῖον, ἢ τρίποδα Κιῤῥαῖον, ἢ Δωδωναῖον χαλκεῖον, *aut lebetem Thesprotium; aut tripodem Cirrhaeum; aut vas aereum Dodonaeum*; & ab Eusebio, qui eadem Clementis verba, ut solet, adducit Praep. Euang. l. II. §. II. Ita etiam, qui a Clemente id itidem hausisse videtur Theodoritus Serm. X. de Oracul. p. 623. tum plenius adhuc p. 632. Tom. IV. οὐχ ὁ Θεσπρώτιος λέβης μαντεύεται· οὐχ ὁ τρίπους ὁ Κιῤῥαῖος χρησμολογεῖ· οὐ τὸ Δωδωναῖον χαλκεῖον ἀδολεσχεῖ, *nihil praedicit Thesprotius lebes, nihil tripus Cirrhaeus, nec Dodonaeum vas aheneum garrit.* In quibus utique *lebes* Thesprotius & *vas aeneum* seu χαλκεῖον Dodonaeum satis aperte, ac ut diversa quidem Graecorum oracula, distinguuntur. Unde in notis ad dictum Eusebii a Clemente locum, ejusdem editor ac Interpres Vigerus, *de hoc lebete, idemne fuerit ac Dodonaeum aes*, ad Observationes a se in illud Eusebii opus scriptas, Lectorem, ut passim alibi in iisdem notis, & quarum demum in Praefatione spem facit, unice ablegat, quas tamen nunquam editas puto. Illud equidem constat, cum Dodonaeum templum seu oraculum promiscue Thesprotis ac Molossis, aut modo his, modo illis, quod monuerunt jam alii, adscriptum; & ex antiquis Auctoribus, non Pindaro solum aut Tragicis, uti ea de re Strabo l. VII. p. 378. & vel ex Aeschylo etiamnum liquet Prom. vs. 828. & 831. sed Herodoto insuper l. II. c. LVI. Scymno Chio in Periegesi p. 19. Strabone dicto jam loco, Pausania lib. I. p. 30. ac priscis etiam vel Homeri vel Sophoclis ad Trachin. vs. 175. Enarratoribus. Quo jure vero aut titulo id sit ab iis factum, ut nempe *Dodonem*, illiusque aerisonum, seu, ut hic ἀσίγητον, *non silentem*, apud Thesprotos *lebetem* quoque collocarent;

&

Digitized by Google

& an e male intellectis Homeri, ubi de Dodone aut Dodonaeis agit, verbis, praepofteram, loco utique non obfcuro aut extra ipfius Graeciae fines pofito fedem adfignarent Graeci modo dicti, iique nec unius aetatis aut indolis Auctores; quique ex iis in defcribendo locorum fitu Graeciaeve antiquitatibus enarrandis, ipfa locorum infpectione ac notitia voluerunt fidem fuam ac induftriam adprobare, hic jam non quaeritur; ac de eo ftatuent, qui de his fincerum poffunt judicium ferre. Illud hic fatis eft ad Clementis & ejusdem fequacium adducta paullo ante verba, id de Dodonaeo apud Thefprotos *lebete* vel oraculo fuiffe a veteribus illis traditum; tum de uno, non de pluribus Dodonaei Jovis oraculis, ubi nempe effet illud *Dodonaeum* χαλκεῖον feu *Thefprotius lebes*, (χάλκειος idem feu *aereus* vel *aerifonus*, & qui proverbio locum dedit) eosdem, aut alios, qui ea de re agunt, Auctores meminiffe. Unde etiam inter munera aenea ab Heleno, utpote vate, data, *Dodonaeosque lebetas* retulit, ut notum, Maro Aen. III. vf. 466. & ad quem locum Servius, *vafa aenea in Dodone, quae uno tactu folebant fonare*, ac ubi proinde illi *Dodonaei lebetes* Servio iidem, qui χαλκεῖα, & apud Themiftium itidem Orat. XXI. p. 259. ult. ed. ὑπηχεῖ δὲ τὸ Δωδωναῖον χαλκεῖον, *refonatque vas aeneum* feu *Dodonaeus lebes*; a Lucano autem jam ante l. VI. vf. 427. *Aere Jovis Dodona fonet*, ficuti ibi pro *ore Jovis* in veteri MSto Rhemenfi, ac in uno Vaticano, dum hanc operam olim huic Poëtae impenderem, legendum vidi; ac ita etiam in MSS. legi, monitum jam ab aliis novi. Neque vero plures, quaecunque *Dodonaeorum lebetum* facta fubinde fuerit mentio, quam unus aerifonus feu *non filens*, praeter alios, de quibus fupra, ab illa quoque infigni, ut vocari vulgo folent, Patrum triade, Clemente, Eufebio, Theodorito dictus; neque vero ille, ut vel hic Poëtae noftri locus, & alius ejusdem in Stephani Fragmento de Dodone (fi tot alia deeffent ejus rei, illiusque vulgo etiam obviae, documenta) abunde argueret, a Dodonaeo χαλκείῳ, quod iisdem, eruditis quamquam, facrorum Antiftitibus inconfulto placuit, ullatenus diverfus. Hinc etiam illud Philoftrati de Dodona, feu eodem in illa χαλκείῳ, aut χαλκῷ etiam dicto, cum his Callimachi de ejusdem *lebete* verbis confona; indeque pridem ad oram hujus loci a me adnota, nempe Icon. l. II. p. 830. χαλκῆ τε Ἠχὼ ἐν αὐτῷ τετίμηται, mox ἐπειδὴ ΧΑΛΚΕΙΟΝ ἀνέκειτο τῷ Διῒ κατὰ Δωδώνην ἠχοῦν ἐς πολὺ τῆς ἡμέρας, καὶ μέχρι λάβοιτό τις αὐτοῦ ΜΗ ΣΙΩΠΩΝ, *aeneaque* (in ipfo nempe fano Jovis Dodonaei) *Echo colitur; quandoquidem vas aheneum* (feu *lebes aereus*) *Jovi in Dodone dicatum erat, ad multam diem refonans, & donec id apprehenderet aliquis*, MINIME SILENS; nempe quod hic a Callimacho dicitur, ἀσιγήτοιο λέβητος. Ita, quod aliunde notum, χάλκειοι olim vulgo *lebetes*, iique etiam Athenis ab Hierophanta Proferpinam invocante, aut vero Spartae Rege mortuo pulfari, quo tinnitum

 ede-

ederent, soliti, ut id partim ex Apollodoro notant veteres Theocriti Enarratores ad ea verba Idyll. II. vs. 36. Τὸ χαλκίον ὡς τάχος ἄχει, *vas aheneum quamprimum pulsa*. Neque vero idem Dodonaeus *lebes*, prout hic a Callimacho dicitur, ἀσίγητος seu *perstrepens* vel *sonorus* amplius aevo Strabonis, qui oraculum Dodonaeum, sicuti & reliqua, defecisse tradit l. VII. p. 317. Ut proinde haud mirum sit a Theodorito, post verba ex eo paullo ante adducta, continuo addi, ἀλλὰ σιγᾷ μὲν ὁ Δωδωναῖος, *sed tacet quidem Dodonaeus*, Juppiter nempe, seu *lebes* ille antea ἀσίγητος. Decepit proinde eruditissimum Clementem, & qui id ab eo, praeter Eusebium, mutuatus est, eundem Theodoritum, facta modo *Dodonaei* χαλκεῖα, modo ejusdem dicti *Thesprotii*, a *Dodona* nempe traditi a multis, ut antea vidimus, veterum apud *Thesprotos* situ, *lebetis* mentio, ut ista quasi de diversis oraculis, diversisque, quae in iisdem exstarent, symbolis aut vasis, dicta iidem sint arbitrati. Unde cautius utique unius tantum hujus fatidici *lebetis* fit a Gregorio Naz. mentio in Julianum Στηλιτ. I. pag. 127. οὐκ ἔτι φθέγγεται δρῦς, οὐκ ἔτι λέβης μαντεύεται, *non amplius loquitur quercus, non amplius lebes vaticinatur*. Ut hoc jam mittam λέβητας aereos, de *urnis* etiam, in quibus conditi mortuorum cineres, apud veteres dictos, ut ab Aeschylo Choëph. vs. 684. λέβητος χαλκέου πλευρώματα, *urnae aheneae latera*, & quam similiter una voce χαλκῷ denotat Sophocles Electr. vs. 761.

Χαλκῷ μέγιστον σῶμα δειλαίας σποδοῦ.

In urna ahenea de magno corpore miserum cinerem colligentes.

Ita *aereos lebetes* juxta ac tripodas, solita in antiquis agonibus victorum praemia, ac inde ab iis, ut jam alibi diximus, in Deorum fanis consecratos, uno etiam χαλκοῦ nomine denotat subinde Pindarus ut Nem. Od. X. p. 421. ἀλλὰ χαλκὸν &c. ubi Critici, λέβητα γὰρ ἐτιμῶντο ἐν πολλοῖς τῶν ἀγώνων, *lebetem enim magni ducebant*, nempe praemii loco, *in pluribus agonibus*.

Vs. 287. ἱερὸν ἄστυ, καὶ οὔρεα Μηλίδος] Idem nempe, quod dudum dixerat Herodotus de hisce Hyperboreorum sacris ad Dodonaei primum, inde *in sinum Meliacum*, ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον delatis, quo illinc in Euboeam, ac tandem in Delum transferrentur l. IV. c. XXXIII. Ipsam autem regionem ad sinum illum *Meliacum*, & quam Μηλίδα λίμνην, *Melidem paludem*, vocat Sophocles Trachin. vs. 646. Μηλίδα etiam dictam arguit hic Callimachi locus, uti apud Stephanum recte legitur in voce Μῆλος, sub finem, Μαλὶς, ἡ χώρα, nec opus proinde fuisse, ut cum doctissimo Holstenio, ibi Μηλὶς ἡ χροία, de *melino* nempe *colore* pro χώρα legatur. Ejusdem vero Μηλιεῖς incolae appellati, Μηλιεὺς λεώς, *Meliensis populus*, in iisdem Sophoclis Trachiniis vs. 197. loci vero Nymphae Μηλιάδες in ejus Philoctete vs. 741. & quas pro *Trachiniis* ita ibi dictas, notant veteres illius Tragici Interpretes.

Ipsum

Digitized by Google

Ipsum vero sinum Μηλιᾶ κόλπον vocat Aeschylus Pers. vs. 486. nempe contracte pro Μηλιέα, ut in adducto ante Herodoti loco. De *montibus* autem *Melidis*, quorum hic meminit Callimachus, videndus Herodotus l. VII. c. XCVIII. περὶ δὲ τὸν χῶρον τοῦτον ΟΥΡΕΑ ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικλήει πᾶσαν τὴν ΜΗΛΙΔΑ γῆν· Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι, *circa autem illum locum* MONTES *editi atque inaccessi totam cingunt* MELIDEM *regionem, quae petrae Trachiniae nominantur. Melienses* vero similiter relatos ab Aeliano jam vidimus vs. 283. inter eas gentes, per quas iter Delphorum pueris ad sacra Apollinis apud Thessalica Tempe obeunda, erat faciendum.

Vs. 289. ἀγαθὸν πεδίον Ληλάντιον] Nempe cum ob insignes illas aquas calidas, quae scaturiebant in hoc Euboeae *campo*, & quas ad morborum curationem opportunas, iisque usum Syllam tradit Strabo l. x. p. 443. tum quod pinguis esset idem *campus*, ut vel e Theophrasto licet colligere Hist. Pl. l. VIII. c. VIII. Ibi enim ait, foenograecum nasci quidem in solo tenui, *nusquam autem in pingui; unde nec in Euboea apud Lelantum nascitur*, οὐκ ἐν ταῖς πιείραις· ἐν τῷ Ληλάντῳ οὐδ' οὐ γίνεται. Cujus *Lelanti* in Euboea meminit rursus idem Auctor c. x. ejusdem libri. Adde, quod in eodem *campo Lelanto* admirabile fuisse metallum aeris & ferri commune, sed quod suo aevo non exstaret amplius, refert dicto ante loco Strabo. E quibus proinde intelligimus, cur natas continuo de eodem *campo*, inter duas principes Euboeae urbes, Chalcida & Eretriam, contentiones, e Strabone constat l. x. p. 448. & 465. Quod vero hic addit continuo Poëta, ab Euboeis, ob exiguum inde in Insulam Delum trajectum (nulla etiam facta prius, uti nec ab Herodoto loco jam supra indicato ad vs. 284. Atheniensium mentione) delatas in eandem Hyperboreorum aliunde ad se advectas pro more primitias: id utique cum Pausaniae narratione, de qua jam ante ad vs. 283. non quadrat, ubi ille ab Atheniensibus id fieri solitum memorat, adductis ejus ibidem verbis, Ἀθηναίους δὲ τοὺς εἰς Δῆλον ἄγοντας, *Athenienses esse*, qui accepta nempe ab aliis eadem sacra, *in Delum deferant.* Unde dicendum est, aut ab aevo Callimachi id mutatum fuisse, ut solis nempe Atheniensibus, in quorum veluti potestate remanserat eadem Delus, hoc fuerit concessum; aut vero Athenienses exstitisse, qui ex Euboea iis olim subjecta, coloniisque in ea, ut Chalcide & Eretria, primariis ejusdem Insulae urbibus, quod vel e Vellejo notum l. I. c. IV. frequentata, ea Hyperboreorum sacra in Delum ferrent. Athenienses certe, ubi Euboea tempore belli Peloponnesiaci ab iis defecisset, maximo ad illum usque diem metu perculsos tradit Thucydides l. VIII. p. 622. ex qua Insula nempe, ut addit ibidem, illi plus utilitatis, quam ex ipsa Attica perciperent. Quamquam sequutis aetatibus, & aevo quidem Pausaniae, alia longe esset Atheniensium, qui pridem Romanis parebant, conditio;

 quo-

Digitized by Google

quoque jam tot cladibus *extinctos*, & *colluviem nationum* dicebat apud Tacitum Tiberius Annal. II. c. 55. nisi quod multa in eos beneficia contulisse referatur, cum alibi, tum ab hoc ipso Pausania in Atticis, Hadrianus; unde & *urbs Hadriani*, & *novae Athenae*, in antiquis Inscriptionibus appellari eadem civitas meruit. An vero id quoque sit iisdem Atheniensibus ab Hadriano, e veteri quodam ritu, seu quaesita inde singulari praerogativa, de qua tamen silent Herodotus & noster Battiades, denuo concessum, ut penes eos solos, veneranda illa Hyperboreorum sacra apud se translata in Delum deferendi, postliminio veluti jus & fas foret, id nec ab eodem Pausania, in narratione huius rei dicitur, nec aliunde nobis constat.

Vf. 291. ἀπὸ ξανθῶν Ἀριμασπῶν] *Arimaspos* hic pro *Hyperboreis* dixit, & quos etiam *gentem Hyperboreorum* exstitisse traditur in Graecis Scholiis ad hunc locum, ac similiter a Stephano, Ἀριμασποὶ, ἔθνος Ὑπερβόρειον. Quod ab Antimacho itidem traditum, eosdem nempe esse *Hyperboreos* cum *Arïmaspis* refert idem Ἐθνικῶν Scriptor in voce Ὑπερβόρεοι. Unde etiam in Pherenici versibus de *Hyperboreis*, qui a Graecis Pindari Enarratoribus recensentur ad Olymp. Od. III. p. 31. *Boreae* seu Hyperboreorum *terram* Rex *Arimaspus* inhabitasse dicitur.

Νάσσατο δ' Βορέαο γῆν Ἀριμασπὸν ἄνακτα.

Quamquam ab aliis non iidem cum *Hyperboreis*, sed iis finitimi statuerentur *Arimaspi*; & inde etiam a Pausania in narratione hujus rei, seu primitiarum, quas in Delum Hyperborei mittere consueverant, traditum jam ante vidimus ad vf. 284. eas nempe ab Hyperboreis fuisse *Arimaspis*, finitimis quippe, primum commissas; ab *Arimaspis* dein Issedonibus, & ab his rursus per conterminos populos easdem in Delum deportatas. *Arimasporum* autem sedem, non ad Oceanum quidem, Germanicum puta ac septentrionalem, ad cujus oram Hyperboreos collocant, uti antea vidimus ad vf. 282. veteres ad eum locum Critici, aliique; sed ad Moeotida paludem statuunt Orpheus seu Onomacritus Argon. vf. 1063.

Ὧν περιναιετάει ἐν γῇ Μαιώτιδα λίμνην,

Qui circumhabitant in terra Maeotidem paludem.

& circa eadem loca de iis *Arimaspis* agens Aeschylus Prom. vf. 805.

Οἰκοῦσιν ἀμφὶ νᾶμα Πλύτωνος πόρου,

Habitant juxta laticem Plutonis alvei.

Quibus postremis nempe vocibus, νᾶμα Πλύτωνος πόρου, non Nilus, ut existimarunt veteres aliquot Critici, & in incerto reliquerunt ibidem alii, silet autem eruditus editor ac Interpres Stanlejus, sed *Acheron* fluvius omnino debet intelligi, prout ad eundem Tragicum pridem vidi, & de quo fluvio dixit Apollonius l. II. vf. 353.

Ἔνθα

Ἔνθα μὲν ἐς Ἀΐδαο καταιβάτις ἐστὶ κέλευθος.

Ibi quidem prona est descendens ad Plutonem via.

ac ubi τὸν τοῦ Ἅιδου ποταμὸν, *Plutonis fluvium*, vocant similiter (ut nempe νᾶμα Πλούτωνος dicto modo loco Aeschylus) Apollonii Enarratores, & quomodo τὸν καταιβάτην Ἀχέροντα, *declivem ad inferos Acheronta* dixit Euripides Bacch. vs. 1358. & de eodem praeterea Lycophron p. 21. Idem vero *Acheron* fluvius in Mariandynorum regione, ab Apollonio ibidem statuitur, ac praeterea ejusdem libri vs. 745. & quidem ad Heracleam Ponticam, ut ibi veteres Critici, quae in eodem Mariandynorum solo a Xenophonte Ἀναβ. l. VI. p. 374. Strabone l. XII. p. 542. aliisque collocatur. Quo etiam factum observo, ut in praeclaro ejusdem Heracleae nummo sub Gordiano percusso, spectetur cum tricipiti, quem trahit, Cerbero, quod nempe ibi, ut ea de re jam olim Xenophon d. l. p. 375. Hercules ad Cerberum feratur descendisse, descensusque illius, nempe ad inferos, signa ibidem exstare; seu, ut ea de re vetus Nicandri Enarrator ad Alex. vs. 13. Ἀχέρων δὲ ποταμὸς ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ Ποντικῇ, ἔνθα τὸν τοῦ Ἅιδου κύνα ὁ Ἡρακλῆς ἐξήγαγε, *Acheron autem fluvius Heracleae Ponticae, ubi inferorum canem Hercules eduxit.* Ne hisce jam immorer, quae de eodem *Acheronte*, ad suam de Hyperboreis confirmandam sententiam adfert eruditissimus Rudbeckius; dum ex Orpheo, Platone, Virgilio, aliisque, eundem dictum a Poëtis *nigrum* seu *tenebricosum*, ac praeterea *infimum* seu *inferum Acheronta* contendit, ob creditam nempe a veteribus, quamquam falso, perpetuam in ultimo illo eoque *inferiori* etiam dicto septentrione caliginem, seu semestrem juxta alios noctem, finemque terrae iis in locis ab iisdem quoque constitutum. Unde etiam missa e Graecis aut Hebraeis vocibus deducta ab aliis *Acherontis* origine, eandem ille, & quod jam notaverat Ortelius, arcessit ab antiqua voce Scythica *agron*, quasi *sine fundo*; idque ob immensos maris illius septentrionalis vortices. De quibus nempe agit laudatus modo Rudbeckius Atlant. l. I. p. 310. & 551. & quae hic obiter tantum tangimus. Hyperborei vero, qui *Arimasporum* nomine, seu, ut iis finitimi, hic a Callimacho, uti ex ante dictis, & quae mox subdit, liquet, cum *Arimaspis* itidem conjunguntur a Clemente Stromat. l. I. p. 543. αἱ γὰρ Ὑπερβόρειοι καὶ Ἀριμάσπιοι πόλεις, καὶ τὰ Ἐλύσια πεδία, δικαίων πολιτεύματα, *urbes enim, quas Hyperborei & Arimaspi incolunt, ac Elysii campi, justorum habitationes.*

Vs. 292. Οὖπίς τε, Λοξώ τε, καὶ εὐαίων Ἑκαέργη] Tres hasce *Arimasporum* seu *Hyperboreorum* potius, ut illae ab aliis Auctoribus dicuntur, virgines, sacrorum primitias in Delum, per longum terrarum ac maris etiam tractum, primas detulisse, tradit Callimachus. Virgines vero illae in genere, & tacitis earum nominibus, dicuntur in narratione hujus facti apud Melam l. III. c. IV. Plinium lib. IV. c. XII. Solinum cap. XVI. Ab Herodoto autem

Digitized by Google

tem duae commemorantur, aliisque nominibus, quae primae sacra illa in Delum detulerint, *Hyperoche* nempe & *Laodice*, l. IV. c. XXXIII. A quo proinde id hausisse videtur Clemens in Protrept. p. 29. (ut Cyrillum mittam, qui Clementis ea de re verba adducit adv. Julianum l. x. p. 343.) dum easdem, non vero *Opin* & *Hecaergen* memorat, nempe, τί σοι καταλέγω, τὰς ΕΞ ΥΠΕΡΒΟΡΕΩΝ γυναῖκας; ΥΠΕΡΟΧΗ καὶ ΛΑΟΔΙΚΗ κέκληνται· ἐν τῷ Ἀρτεμισίῳ δὲ ἐν ΔΗΛΩ κεκήδευνται· τὸ δὲ ἐν τῷ Ἀπόλλωνος τοῦ Δηλίου ἐστὶν ἱερῷ. *quid tibi* EX HYPERBOREIS *feminas* (non ut Interpretes, *Hyperboreorum uxores*) *commemorem?* HYPEROCHE *&* LAODICE *vocabantur, quae in Artemisio* DELI *sunt sepultae. Illud autem est in aede Apollinis Delii.* Quamquam priori de hisce duabus Hyperboreorum virginibus in Delum adpulsis narrationi, aliam mox subdit Herodotus cap. XXXIII. & ex Deliorum quidem, ut ait, sermonibus; duas nempe ab iis antiquiores adhuc statui Hyperboreorum virgines, quae in Delum venerint, Ἄργιν, seu ut in veteribus libris, Ἄργην καὶ Ὦπιν, *Argen & Opin*, quarum etiam nomina exstarent in Hymnis, non a Deliis solum, sed eorum exemplo, ab Insularibus & Ionibus cantari solitis. In quibus autem postremis Herodoti locis, pro Ἄργιν vel Ἄργην, omnino Ἑκαέργην legendum patet, prout hic apud Callimachum & alios adhuc Auctores, sicut haud uno apud Pausaniam loco, ut l. I. p. 81. ubi inferias ait a nupturis Megarensium virginibus Iphineae Alcathoi filiae fieri solitas criniumque primitias detonderi, additque, καθὰ καὶ τῇ Ἑκαέργῃ καὶ Ὤπιδι (non, ut ibi legitur, & viderunt jam alii, ὅτι δὴ) αἱ θυγατέρες ποτὲ ἀπεκείραντο αἱ Δηλίων, *sicuti etiam Hecaergae & Opi detonderi solent Deliorum virgines*, & qua de re etiam mox Callimachus. Neque aliter idem Pausanias l. v. p. 299. ubi dicitur in eandem Ὦπιν καὶ Ἑκαέργην, *Opin & Hecaergen*, decantatum apud Delios carmen, quod primae ab Hyperboreis in Delum venerint. Sicuti adducto jam ante ad vs. 283. Servii loco, nisi quod pro virgine Ἑκαέργη, *Hecaerge*, Ἑκάεργος seu *Hecaergus* dicatur, a quo juxta *Opin*. ab Hyperboreis delatae sint in Delum sacrorum primitiae. Quod a Platone etiam factum fuerat, seu potius ab Aeschine Socratico in Axiocho p. 37. Tom. III. ubi nempe Xerxis in Graeciam expeditionis temporibus missus dicitur in Delum Gobrias, ut Insulam (qua de re ante dictum ad vs. 255.) tueretur, duorum Deorum natalibus celebrem; ibi autem ex aereis quibusdam tabulis, ἃς ἐξ Ὑπερβορέων ἐκόμισαν Ὦπίς τε καὶ Ἑκάεργος, *quas ab Hyperboreis Opis & Hecaergus detulissent*, de animarum nempe post mortem migrationibus in inferos, aliaque, quae ibi commemorantur, fuisse consignata. Adde, quod alibi adhuc Servius ad Aen. lib. XI. vs. 858. & ubi οὐλοφόρους, seu *sacrarum primitiarum latores*, uti jam ante etiam vidimus, vocat *Opin & Hecaergen*, qui ex Hyperboreis in Delum venerint, *Hecaergon Apollinem & Dianam educasse*,

esse, uti etiam ex cognominibus Deorum, cum illa Opis, & hic Hecaergos appellantur, cognoscitur. Verum sicuti *Opis*, ita Ἑκαέργη seu *Hecaerge* dicta etiam Diana, ut in eo Branchi vatis versu apud Clementem Strom. l. v. p. 570.

Μέλπετε, ὦ παῖδες, Ἑκάεργον καὶ Ἑκαέργην,
Cantate o pueri Hecaergon & Hecaergen.

Hinc solis Hyperboreorum virginibus, iisque, juxta Herodotum, Callimachum, Pausaniam veteresque Deliorum Hymnos, *Opi* & *Hecaergae* appellatis, hoc factum delatarum primum in Delum ἀπαρχῶν tribuunt memorati jam ante Mela l. v. c. III. Plinius l. IV. c. XII. Solinus c. XVI. Quibus adde Claudianum in sec. Cons. Stilich. vs. 253.

Jungunt se geminae metuenda feris HECAERGE,
Et soror, optatum numen venantibus, OPIS,
Progenies Scythiae: Divas, nemorumque potentes,
Fecit HYPERBOREIS DELOS *prolata pruinis.*

Quarum alioquin trium; quae hic a Callimacho commemorantur; Hyperborearum virginum, sed in genere, ut totidem Nympharum Dianae comitum, & cum Dea, ubi eam vidit nudam infelix Actaeon, lavantium, meminit in narratione hujus fabulae Nonnus Dionysiac. l. v. p. 168. ἴαχε ΛΟΞΩ, σύνθρονον ΟΥΠΙΝ ἔχουσα &c. *clamabat* LOXO, *consonam* UPIN *habens*, quae natantem, ut additur, inhibuit *sororem* HECAERGEN, κασιγνήτην ΕΚΑΕΡΓΑΝ. Quem locum ideo hic tango, quod cum haud infrequens occurrat, uti superiora arguunt, harumce *Opis* & *Hecaerges* apud veteres mentio, unus forte praeter Callimachum exstet hodie Nonnus, qui ejusdem virginis Λοξὼ meminerit. A quo tamen Apolline qui sicut Ἑκάεργος, ita Λοξίας etiam dictus, seu a tributis huic Delio, simul ac sorori Deliae, totidem appellationibus seu institutis; iis quoque nominibus dictas, inde a Poëtis sacratas hisce Diis virgines licet continuo statuere. Immo unde videtur, Σκυθιάδος seu *Scythiadis* nomen huic Insulae inter alia eidem quoque inditum: sicut e Nicanore refert Stephanus, & constanter praeferre libros veteres monuit ad eundem vir doctus; qui tamen aliam, & quam verissimam statuit, magni Salmasii conjecturam refert, Κυνθιάδος nempe ibidem legendum pro Σκυθιάδος. Idem vero de Delo ob Apollinem Hyperboreum eo *Scythiadis* nomine appellata, notasse jam video doctissimum Holstenium; ac prout, ut hoc addam, *Scythiae progenies* dictae a Claudiano, ut modo vidimus, Hyperboreae illae, quae in Delum appulerunt cum sacris Apollini primitiis, virgines. Quamquam autem posteris aetatibus, non intra hasce Hyperboreorum virgines remansisse illud sacrorum primitias in Delum deferendi institutum, iidem dicti paullo ante Auctores tradant; sequutis enim annis, id aliarum itidem virginum opera renovatum; dein ob violata in iis hospitii jura, ad proxima tantum loca progressas οὐλοφόρους illas virgines, depositis

ibi

Digitized by Google

ibi ſacris; quae per manus dein conterminorum hinc inde accolarum, in Delum usque transferrentur; donec & illud quoque tandem abolitum. Docet id poſt Melam, & uberius aliquanto, Plinius l. IV. c. XII. ſub finem: *Virgines ferebant eas frugum* (ut ille eas vocat) *primitias, hoſpitiis gentium per annos aliquot venerabiles, donec violata fide, in proximis accolarum finibus deponere ſacra ea inſtituere, hique ad conterminos deferre, atque ita Delon usque. Mox & hoc ipſum exolevit.* Neque aliter, qui id ab eo hauſit, Solinus c. XVI. Quibus etiam accedit Pauſanias dicto jam loco lib. I. p. 59. de delatis nempe Hyperboreorum in Delum usque per conterminos populos, primitiis; & id quod ſimiliter de veneratione, qua eorundem ſacrorum latores excipiebantur ab iis, per quas ab Hyperboreis in Delum usque iter illis erat faciendum, gentibus, tangit, adductis etiam jam antea illius ea de re verbis ad vſ. 283. Aelianus V. H. l. III. cap. I.

Vſ. 293. Θυγατέρες Βορέαο] Sicut *Boreae* nempe filii Zethes & Calais e Poëtis noti, ita hic *Boreae filiae* traduntur, commemoratae modo Hyperboreorum virgines, *Opis*, *Loxo*, & *Hecaerge.* Cujus utique rei ratio e Diodoro Siculo petenda, qui ubi de hiſce Hyperboreis, cultoque ab iis ſolemnibus ritibus Apolline; & coalita, renovataque per Abarin cum Deliis amicitia egiſſet, addit, βασιλεύειν τε τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ τεμένους ἐπάρχειν τοὺς ὀνομαζομένους ΒΟΡΕΑΔΑΣ, ἀπογόνους ὄντας ΒΟΡΕΟΥ, καὶ κατὰ γένος ἀεὶ διαδέχεσθαι τὰς ἀρχὰς, *urbis* apud Hyperboreos *imperium, & ſummam templi Apollinis curam, eſſe penes* BOREADAS, *progeniem* BOREAE, *qui gentili ſucceſſione principatum ineunt.* Unde Cl. Rudbeckius eo Diodori, tanquam luculento, & cui iſtud Callimachi licuiſſet ſuperaddere, teſtimonio nixus, rem eam ita explanat Atlant. p. 565. *Boream* nempe dictum ab Hyperboreis Saturnum, Neptuni patrem, & Atlantis avum, prout id ante e Platone ac Edda a ſe firmiter probatum dicit, & a quo deinceps *Borea*, ſeu antiquiſſimi Hyperboreorum, h. e. Sueonum, juxta illum, Rege, dicti fuerint ejus ſucceſſores *Borei*, cujusque appellationis, prout id jam ex eodem obiter adtigi ad vſ. 261. plurima exſtent in antiquis Sueonum monumentis veſtigia. Quae obiter, quod non in omnium manibus verſetur illud Rudbeckii opus, nec alieno utique loco, ubi de *Boreae progenie*, Hyperboreis nempe hiſce virginibus, a Callimacho agitur, hic tango: liberum caeteroquin de iis judicium ſedulis ac induſtriis veterum in ſeptentrionalibus illis plagis originum indagatoribus relinquens.

Ibid. καὶ ἄρσενες, οἵ τοι ἄριστοι] Nempe, non qui illas ſacrorum primitias ab Hyperboreis in Delum detuliſſent, ſed qui virginibus Hyperboreorum, de quibus modo actum, ὁλοφόροις, *ſecuritatis* tantum *ergo*, ἀσφαλείας εἵνεκα, ut ea de re Herodotus d. l. l. IV. c. XXXII. iique e popularibus, quinque viae comites ac deducto-

auctores fuerant additi. Unde etiam factum, uti mox a Callimacho dicitur, ut iidem juvenes, & juxta eundem Herodotum, περιφερέες inde appellati, in grati animi exantlatique laboris memoriam, juxta dictas virgines, statis quibusdam ritibus fuerint deinceps a Deliis culti. Plures alioquin Hyperboreorum advenas, Delphos quoque venisse, ibique perfecisse Apollinis oraculum, veteris apud Delphos fatidicae Boeo carminibus ferri, & quorum aliquot ibi leguntur, tradit Pausanias l. x. p. 617.

Ἔνθα τοι εὔμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
Παῖδες Ὑπερβορέων, Πάγασος καὶ δῖος Ἀγυιεύς.
Hic tibi decantatum oraculum perfecerunt
HYPERBOREORUM *liberi, Pagasus & divinus Aguieus.*

In quo postremo, ut obiter hoc addam, nomine Ἀγυιέως Apollinis, qualis passim apud Graecos, ut aliunde notum, in ἀγυιαῖς quippe cultus, ac inde etiam *Aguieus Apollo* ab Horatio invocatur in seculari Carmine, origo forte aut vestigium comparet.

Vſ. 295. Εὔμοιροι δ' ἐγένοντο] In scholiis ad hunc locum, εὔμοιροι, εὔφημοι, h. e. *celebrati*, seu laudem ac gloriam post mortem nacti. Quod utique adposite de hisce Hyperboreorum juvenibus dictum, qui Delum cum memoratis ante virginibus οὐλοφόροις adpulsi, magnam inde apud Delios famam, statosque ac solemnes, uti mox addit Callimachus, honores sunt consequuti. Id quod de iis ab Herodoto etiam dictum pridem fuerat, adducto jam ante loco l. IV. c. XXXIII. τούτους οἱ νῦν περιφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες, *quos nunc peripbereas* (seu *circumferentes*) *vocant multis in Delo honoribus nactos.* Occurrit etiam eodem, quo hic sensu, vox εὔμοιρος apud Aeschylum Eum. vſ. 893. ubi Minerva ad chorum placatarum jam Eumenidum ait:

Ἔξεστι γάρ σοι, τῆσδε γ' εὐμοίρου χθονὸς
Εἶναι δικαίως ἐς τὸ πᾶν τετιμένῃ,
Licet enim tibi, ut in beata seu *decantata hac terra*
In aeternum sis solemniter culta,

non ut ibi postremus editor ac Interpres, qui εὐμοίρου χθονὸς, vertit *terrae participi*, quum tamen in eo loco vox εὔμοιρος, non ad Eumenidas, sed ad Atticam referatur. Sic apud Josephum Ἀρχ. l. VIII. c. VII. de Oza Rege Judaeorum, quod postquam juste ac pie Regno praefuisset, pervenissetque ad summam senectutem, εὐμοίρως ἀπέθανε, *in magna celebritate* seu *gloria obiit*; quod hic nempe de Hyperboreis juvenibus dicitur, εὔμοιροι δ' ἐγένοντο. E quibus abunde liquet, haud meruisse eam, quae in scholiis ad hunc Callimachi locum exstat, glossam εὔμοιροι, εὔφημοι, ut illa, inquam, perstringeretur nota censoria, quasi εὔμοιροι *nunquam significaret* εὔφημοι, ac proinde εὔμολποι in Callimacho, non εὔμοιροι legerit idem Scholiastes. Ut hic mittam Hesychium, apud quem utique legitur, εὐμοίρησε, εὐτύχησεν.

Vſ. 296. εὐηχὴς Ὑμέναιος] Conjeceram aliquando pro εὐηχὴς, le-

legendum hic εὐχαίτης, sicuti *Hymenaeus* dicitur Anthol. l. IV. c. XII. Ep. CV. ad Venerem:

Σὺ δ' εὐχαίταν εἰς Ὑμέναιον ἴθι.

Tu vero pulchre comatum ad Hymenaeum vade.

Verum haud opus, ubi non adsunt veterum librorum vestigia, a recepta lectione temere ac citra necessitatem recedere. Εὐηχὴς itaque dictus hic *Hymenaeus*, ob solita in nuptiis tripudia, ad citharam cantus &c. ac ut de eo Catullus ait Carm. LXI.

Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus.

Et quomodo apud Anacreontem de Venere itidem dicitur Od. XVIII. ὑμεναίοις κροτοῦσα, *cum hymenaeis perstrepens.* Ita ὕμνους εὐαχήτους, *hymnos bene sonoros*, nempe ad sonum, ut ibi etiam dicitur, citharae, vocat Euripides Ion. vs. 884.

Vs. 297. Ἤθεα κυράων μορμύσσεται] Sic ante Hym. in Dian. vs. 70. Αὐτίκα τὴν κούρην μορμύσσεται, *statim is puellam territat.* Unde ἤθεα κυράων, hic pro κόρας, ut bene jam animadvertit Anna eruditissima, dixit Callimachus. Quae apud Graecos Poëtas & Tragicos imprimis Atticos, haud insolita, ut Ἀθηναίας σθένος, *Minervae robur*, pro *Minerva*, apud Aeschylum Eum. vs. 299. Ἱππομέδοντος σχῆμα, pro *Hippomedonte*, apud eundem Sept. Theb. vs. 494. aut Τηρείας μήτιδος, *Terei consilii* seu *prudentiae*, Suppl. vs. 62. ubi Critici, κατὰ περίφρασιν, τοῦ Τηρέως, *per periphrasin*, *pro Tereo*, & quod proinde a Latinis Poëtis, Graecorum more, subinde dictum, ut in eo, quod adducitur in iisdem Annae laudatissimae Notis, *mitis sapientia Laeli* pro *Laelio.* De metu autem Virginum, ubi adest Hymenaeus seu nuptiarum tempus, similiter Catullus carmine nuptiali LXI. ad Hymenaeum: *Te timens cupida* &c. ac Virgilius in Ceiri de Hespero, a quo nempe rapi dicebantur novae nuptae:

Quem pavidae alternis fugitant, agitantque puellae.

Ibid. ἥλικα χαίτην Παρθενικαί] Morem illum, juxta quem hae Δηλιάδες seu *virgines in Delo* nupturae, aut juvenes ibidem comae primitias Hyperboreis cum virginibus, tum juvenibus, περιφερέων nomine apud Delios, uti vidimus, cultis dicare essent solitae, e Pausania jam hic adnotavit vir doctus. Ita apud Troezenios lege cautum tradit Lucianus de Dea Syria, ne adolescentes & virgines nuptias inirent, priusquam Hippolyto comas totonderint: idque apud Hieropolitanos etiam Syrios obtinuisse. Sponsarum certe detonsam olim comam, cum aliunde liquet, tum de Spartenis notat Plutarchus in Lycurgo p. 48. earum capillos aure tenus a pronuba circumtonderi solitos. Dianam alioquin & Parcas a nupturis virginibus placari solitas, tradit Pollux l. III. c. III. p. 137. Unde etiam cum juvencam Dianae ab iis immolatam, patet ex Euripide Iphig. Aul. vs.

1113.

1113. tum canistra frugum a maturis viro virginibus, in Dianae honorem circumferri solita, juxta veteres Theocriti Enarratores Idyll. VII. vs. 66. Neque omissus ab iisdem Veneris, nuptiarum utpote, sicut a veteribus Criticis eadem dicta, ἰφόρα cultus; prout id apud Hermionenses sedulo observatum monet Pausanias l. II. p. 451. ut nupturae nempe tam virgines, quam viduae, rem ei divinam ante nuptias facerent. Verum de nuptiarum, quarum hic caeteroquin mentio, ritualibus jam non agimus. De detonsis vero in inferiis parentum, aut quos coli solemniter mos jubebat patrius, ad eorum tumulos virginum aut juvenum comis, res aliunde pervulgata. Unde similem πλόκαμον πενθητήριον, *comam luctuosam*, vocat Orestes apud Aeschylum, sub initium Choëph. quam nempe ad tumulum patris Agamemnonis erat depositurus, & Electra similiter in eodem dramate vs. 178. χαίταν κουρίμων χάριν πατρὶ, ut ibi Interpres, *capillos, juvenilem gratiam patri*, seu *comam detonsam in honorem patris*, Inachi nempe Argivorum fluvii, sicuti Agathon Tragicus ait apud Athenaeum lib. XII. p. 528.

Κούρητας εἶναι, κουρίμου χάριν τριχὸς,
Curetes dici, propter tonsilem comam.

& qui versus ab Eustathio, indicto ejus auctore, adducitur ad Iliad. Ψ. pag. 1292. ubi etiam sub initium sequentis paginae, quid illud Tragici κούριμος θρίξ, seu unde fluvios κουροτρόφους dictos posset quis statuere, traditur. Adde prout αἱμακουρία a Boeotis dictae id genus inferiae, ut apud Pindarum Olymp. Od. I. & Criticos ibidem pag. 2. Immo unde κούριμος παρθένος, de virgine certum in modum detonsa apud Pollucem dicitur lib. IV. cap. IX. p. 207. Quum caeteroquin κούριμον pro *puellari* seu *virgineo* dictum veteri Orphicorum versu norim, quem Proclus in Timaeum refert lib. II. pag. 137. ac prout legi ibidem ob metrum debet,

Αὐτὸς ἑῆς παιδὸς γὰρ ἀφείλετο κούριμον ἄνθος,
Ipse enim suae filiae puellarem florem abstulit.

Placet autem, ut hoc postremo addam, H. Stephani emendatio, ut hic apud Callimachum παρθενικαῖς, de Hyperboreis nempe virginibus, quibus nupturae Deliacae puellae comae primitias detonderent, dicatur: sicut sequenti versu de mascula pube in Delo itidem legitur, quae ἠϊθέοισιν seu advenis quoque, & cultis in eadem Delo *juvenibus* Hyperboreis, primam lanuginem similiter solita sit consecrare.

Vs. 300. νῆσοι Κύκλον ἐπηνήσαντο] Vide de his *Cycladum* aliarumque etiam *Insularum* & gentium statis ac solemnibus missis in Delum choris, notata jam ad vs. 1. & 3. & paullo ante ad vs. 279. hujus Hymni.

Vs. 302. Οὔτε σιωπηλὴν, οὔτ' ἄψοφον] Cum cantu nempe ad citharam & choreis, sicuti antea Hym. in Apoll. vs. 12. utrumque similiter in celebrando eodem Deo notaverat,

Μήτε σιωπηλὴν κίθαριν, μήτ' ἄψοφον ἴχνος,

Neque tacitam citharam, neque sine strepitu gressum,

& qua de re nos ibidem. Ita *surda plectra* sine Apolline, nempe, quod hic ἄψοφα, dixit Papinius Sylv. l. I. Carm. IV. vs. 19.

Ast ego nec Phoebum, (quamquam mihi SURDA *sine illo* PLECTRA)

Addam hic solum, Alexandrum M. ut de eo refert Dio Chrysost. orat. II. p. 24. non omnem Musicam velle se discere professum, ἀλλὰ κιθάρᾳ μόνον ἢ λύρᾳ χρῆσθαι, πρὸς Θεῶν ὕμνους καὶ θεραπείας, *sed cithara solum vel lyra uti, ad Deorum hymnos & cultum.* Unde etiam *citharam matrem hymnorum*, κίθαριν τε μητέρ' ὕμνων, vocat Aristophanes Θεσμοφ. p. 772.

Vs. 303. ἠλθ' ἰθείραις Ἕσπερος] Non ut *crinita* stella de *Hespero* hoc dicitur, sed quod plena luce, ut notatur etiam in Graecis ad hunc locum Scholiis, λαμπρὸς ταῖς ἀκτῖσι, resplendeat. Hinc λαμπρὸν Ἑσπέρου φάος, *spendida Hesperi lux*, pro *Hespero* dicitur ab Euripide in Ione vs. 1149. ac de eodem Catullus in Carm. LXI.

vesper Olympo
Exspectata diu vix tandem lumina tollit.

Hinc Ἕσπεροι λαμπτῆρες de *stellis* in genere dixit Sophocles Ajac. vs. 286. Hujus autem *Hesperi* sidus in publico Locrorum Ozolarum, & qui *Hesperii* etiam dicti, sigillo signatum, notat Strabo l. IX. p. 416. Quale utique conspicuum sidus, quum occurrat in nummis Locrorum, qui Opuntii dicti apud Goltzium Tab. Graec. XVIII. id de eodem *Hespero* interpretatur doctissimus If. Vossius ad Catullum p. 157. minusque sidus obvium in nummis aliorum Locrorum in eadem tabula, non de Epicnemidiis Locris, a quibus tamen signati iidem nummi, sed Locris Ozolis imputat, quae alibi expendimus.

Vs. 304. νόμον Λυκίοιο γέροντος] *Lycium* nempe, uti idem sequenti versu vocatur, *Olena*, primum auctorem exstitisse Hymnorum, qui in Delo canebantur, ex Herodoto & Pausania jam monuit vir doctus. Hujus etiam *Olenis*, cum in Lucinam Hymnum, quem canerent Delii, tum alterum in Junonem, memorat haud uno loco Pausanias, ut l. I. p. 31. & l. II. p. 108. &c. Immo eundem *Olena*, ut primum & antiquissimum Hymnorum, non in Delo solum, sed in genere apud Graecos, auctorem, idem statuit l. IX. p. 581. Quendam vero Melanopum post *Olena*, in Hyperboreorum memoratas ante virgines, Opin & Hecaergen, Hymnum quoque decantasse, tradit rursus idem Auctor l. V. p. 299. Ut hic mittam, qua fide a Juliano Imperatore dicatur Epist. ad Athen. p. 551. plerosque Hymnos in sacris, ab ipsis Diis datos; paucos vero ab hominibus, iisque divinitus afflatis, profectos. Νόμον autem pro ὕμνον hic dici, bene monuit Anna praestantissima. Dictos enim subinde νόμους de *hymnis*, qui in

In Deorum honorem canebantur, observant eruditi Aristophanis Enarratores Equit. p. 228. Νόμοι δὲ καλοῦνται, οἱ εἰς Θεοὺς Ὕμνοι, *Nomi autem vocantur in Deos Hymni.* Unde de Olympo Marsyae discipulo ait Plutarchus de Musica p. 1133. πεποιηκότος εἰς τοὺς Θεοὺς τοὺς Νόμους, *qui in Deos* primus *Nomos* seu *Hymnos fecit.* Non proinde Νόμοι dicti soli in Apollinem, sicuti Dithyrambi in Bacchum, *Hymni*; prout id a viro eruditissimo amicissimoque novissime ad Aristotelis Poët. cap. I. & II. statui video; quum, ut alia insuper hic praeteream, Ἄρεως νόμον, *Martis nomum*, apud eundem Plutarchum legas de Musica p. 1141. & similiter τὸν τῆς Ἀθηνᾶς νόμον, *Minervae nomum*, p. 1143. Hinc sicuti κιθαρῳδικοὶ Νόμοι, de *Nomis* seu modis dicti, qui in *cantu ad citharam*, iique a Terpandro primum erant praescripti, & ad quos maxime Hymni in Apollinem, citharoedum quippe, cani consueverant (quamquam aliter de hymnis, ut ad tibiam solum cani solitis, a priscis Euripidis Enarratoribus ad Phoenis. vs. 1036. traditum sit, ut obiter jam monui ad vs. 1. Hym. in Jovem) ita αὐλητικοὶ etiam νόμοι, qui in *cantu ad tibiam*, auctore primum Cleone, juxta Plutarchum ibidem p. 1132. instituti, quique in sacris potissimum matris Deum, Martis, &c. adhibiti. Unde νόμοι postea de ipsis *hymnis*, qui ad modos illos seu citharoedicos; seu ad tibiam, sicuti in eandem Rheam, aut Martem, aliosque Deos, canebantur, promiscue sunt appellati. Immo unde etiam αὐλητικὸς Νόμος εἰς Ἀπόλλωνα, *ad tibiam Nomus* seu *hymnus in Apollinem*, ab eodem, de quo paullo ante, Olympo factus, a Plutarcho itidem dicitur de Music. p. 1133. idque inde, uti in sequentibus tangit p. 1135. & aliunde constat, quod in sacris & choris in honorem hujus Dei institutis, ad tibiam quoque hymnos eidem accinerent, quique προσῴδια olim dicebantur, & cujusmodi fuisse hymnum Thebani tibicinis in Delum seu Delium Deum, e Pausania & Proclo ad titulum hujus Hymni jam vidimus. Ita vere hic apud Callimachum, de Olenis in Hyperboreas, qua de re ante, virgines *hymno*, νόμος similiter dicitur. Quae prima etiam origo fuit, cur νόμοι in genere de *hymnis* seu cantilenis certis nempe legibus adstrictis, fuerint dicti, prout id innuit Plato l. VII. p. 799. nempe ut ratum sit illud ac statutum deinceps: Νόμους τὰς ᾠδὰς ἡμῖν γεγονέναι· καὶ καθάπερ οἱ παλαιοὶ τότε περὶ κιθαρῳδίαν, οὕτω πως, ὡς ἔοικεν, ὠνόμασαν, *cantilenas* seu *hymnos Nomis*, h. e. *certis legibus constare apud nos debere, & sicuti tunc veteres de cantu ad citharam, ita quidem, uti videtur, eos appellarunt.* De cantu nempe ad citharam, ut ea de re paullo ante, dicti primum, quod & agnoscit etiam Plutarchus, iidem νόμοι; unde quem νόμον ἄνομον, *cantum inornatum* seu *ingratum*, vocat Aeschylus Agam. vs. 1157. explicant veteres ad eum Critici, κιθαρισικὸν δὲ νόμον φησὶ, *citharoedicum autem cantum* seu *νόμον dicit.* Qualem nempe ἄλυρον Μοῦσαν, *sine lyra Musam*, seu *inconcinnum canticum*, appellat Euripides Phoen. vs. 1035. seu

quod ait rursus alibi Aeschylus Agam. vs. 999. ἄνευ λύρας ὑμνῳδεῖ θρῆνον, *sine lyra seu cithara canit lessum.* De *nomis* caeteroquin veterum Musicis multa opportune ad Chronicon Oxoniense congesserunt eruditi ejus Enarratores, quae consulere poterit, ubi ei lubebit, Lector.

Vs. 306. Αἱ δὲ ποδὶ πλήσσουσι χορίτιδες] Musica nempe veterum in saltatione, rhythmo, & cantu erat posita, ut notat Strabo l. x. p. 467. Hymnos quidem quandoque cum saltatione, quandoque sine eadem cani solitos, notat Athenaeus, sed ita ut optimi haberentur, quod paullo ante dixerat, qui cum saltatione erant conjuncti, βέλτιστοι δέ εἰσι τῶν τρόπων, οἵτινες καὶ ὀρχοῦνται, *optimi autem sunt modi illi, qui etiam saltantur,* L. xiv. p. 63. & cujusmodi χορικὴν ἀοιδὴν, de hymno in Apollinem dixit, ut jam monui ad vers. 1. Hym. in Jovem, Apollonius Rh. l. ii. vs. 716. E quorum autem genere παρθένια seu *virginales* ibidem apud Athenaeum vocantur; qualisque exstitit in Delum, seu Latonae in ea partum, Lycii Olenis hymnus, ad quem dictae paullo ante Δηλιάδες, *Deliacae virgines,* hic autem χορίτιδες, saltasse dicuntur a Callimacho, sive alterno terram pede concussisse, nempe, prout fieri decuit, κινοῦντας εὐρύθμως τοὺς πόδας, *moventes ad rhythmum pedes,* ut dicto apud Athenaeum loco traditur. Eo autem motu pedum, seu choreis Deliacarum virginum, Δήλου πλάνην, Λητοῦς ὠδῖνας, *Deli errationem, Latonae parturientis dolores,* quae inter saltationum apud veteres imitamenta recenset Lucianus de Saltat. p. 930. adumbrasse easdem, & de quibus agit toto hoc hymno Callimachus, facile equidem licet statuere. Ad citharae nempe praecinentis modos, saltationes illae a virginum aut juvenum etiam *choris,* circa Dianae aut Apollinis aram peragi olim ut plurimum, solitae; sicut de simili choro & saltatione ad aram Apollinis in Delo itidem fieri solitum, ait Apollonius Rh. l. i. vs. 538.

φόρμιγγος ὑπαὶ περὶ βωμὸν ὁμαρτῇ,
Ἐμμελέως κραιπνοῖσι πέδον ῥήσσωσι πόδεσσιν.
ad citharam circa aram una
Concinne citatis pedibus solum quatiunt.

Ubi, quod obiter addo, ἐμμελέως vocem opportune adhibet Poëta, quod ἐμμέλεια diceretur de *saltatione* εἰρηνικῇ seu quae a militari vel armata erat diversa; prout id docet Plato de Legib. vii. p. 816. & quo respicit proinde Hesychii glossa, ubi dicitur ἐμμέλειαν esse saltationis genus, quod a Platone laudetur. Quibus adde hos incerti Poëtae versus apud Hephaesticnem p. 37.

Κρῆσσαι νύ ποθ᾽ ὧδ᾽ ἐμμελέως πόδεσσιν
Ὀρχεῦντ᾽ ἁπαλοῖς, ἀμφ᾽ ἐρόεντα βωμὸν,
Creticae nunc virgines hic concinne pedibus
Saltant teneris, circa amabilem aram.

Neque tamen a Deliacis hisce virginibus, choris solum, quod hic innuit Callimachus, sed quod a Deliis juvenibus factum

modo

modo dixerat, hymnis quoque celebratos primos illos ex Hyperboreis in Delum ex utroque sexu, ut vidimus, advenas, haud obscure traditur in hymno in Apollinem, qui Homero adscribitur. Nempe ubi dicuntur eaedem κοῦραι Δηλιάδες, post laudatum primo Apollinem, ac dein Latonam ac Dianam, tum quoque vs. 160.

Μνησάμεναι ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Ὕμνον ἀείδουσιν,
Recordatae virorum antiquorum atque mulierum,
Hymnum canunt;

in honorem scilicet tam virginum illarum, quae primae ab Hyperboreis sacrorum primitias in Delum detulerant, quam eorum juvenum, qui securitatis caussa viae comites & velut deductores, uti antea vidimus ad vs. 293. iisdem puellis fuerant additi, & quos omnes coli deinceps ac celebrari hymnis & choreis, mos apud Delios, de quo hactenus noster Battiades, obtinuit.

Vs. 307. στεφάνοισι βεβρίθεται ἱρὸν ἄγαλμα] Pro more nempe, quo coronata olim Deorum simulacra, ut id a Proclo traditur Platonis Πολιτ. p. 360. ὥσπερ καὶ ταῦτα (ἀγάλματα) στέφειν ἦν νόμος, *sicut etiam & simulacra coronare mos erat.* Unde ab Euripide dicitur Heracl. vs. 441. τίς γὰρ ἄστεπτος θεῶν, *quis enim Deorum non coronatus?* & proinde apud Aeschylum, virginum Thebanarum chorus in summo urbis periculo, ad Deorum simulacra supplex ait, Sept. Theb. vs. 101.

πέπλων καὶ ΣΤΕΦΕΩΝ
Πότ᾽ εἰ μὴ νῦν ἀμφὶ λιτᾶν ἕξομεν;
peplos & CORONAS,
Quando, si non modo inter supplicandum, adprehendemus;

ubi consuli possunt veteres Tragici Enarratores, qui in more apud antiquos positum tradunt, ut Deorum peplos & coronas, quibus nempe eorum simulacra ornari ac redimiri erant solita, manibus adprehenderent, ut ita *per haec Deos placarent*, καὶ διὰ τούτων αὐτοὺς ἐξιλεοῦσθαι. Unde cum coronis etiam ac suffitibus, quae nempe domo adferrent, ad Deorum templa ac simulacra accedere eam in rem soliti; sicuti Jocasta de Oedipi perturbatione ob Laji caedem anxia, apud Sophoclem Oed. Tyr. vs. 932. decretum sibi esse ait,

Ναοὺς ἱκέσθαι δαιμόνων, τάδ᾽ ἐν χεροῖν
ΣΤΕΦΗ λαβούσῃ κἀπιθυμιάματα,
Templa adire Deorum, his manibus
CORONAS *accipiens & suffitus.*

Immo sicuti etiam de coronatis domi privatis Deorum simulacris dicitur in inedito Stratonis Epigrammate,

καὶ οἴκαδ᾽ ἀπελθὼν,
Ἐστεφάνωσα θεοὺς, κεῖνον ἐπευξάμενος.
& domum abiens,
Coronavi Deos, illum invocans.

Vſ. 308. Κύπριδος ἀρχαίης ἀμίκοον] Eadem, quae de advecto e Creta in Delum a Theſeo hoc *Veneris ſimulacro*, ſolemnique ibi ad ejus aram tripudio, hic & ſequentibus verſibus tradit Callimachus, eadem, inquam, tangunt, quod jam vidit ad hunc locum vir doctus, Pauſanias l. IX. p. 605. & pluribus Plutarchus in Theſeo p. 9. ubi Ἀφροδίσιον illud Veneris ſignum dicitur. Idem vero ligneum, qualia vulgo ſigna a Daedalo profecta, exſtitiſſe, ejus autem dextram prae vetuſtate exeſam, tradit ibidem Pauſanias. Ut vel inde liqueat, cur *antiquae Veneris*, ἀρχαίης Κύπριδος ſignum hic dicatur; nempe pro ἀρχαῖον Κύπριδος ἄγαλμα, quomodo ξόανον ἀρχαῖον Ἀφροδίτης Ἥρας, *vetuſtum Veneris Junonis ſignum*, in Laconica exſtitiſſe, refert idem Pauſanias l. III. p. 185. & apud Thebanos ſigna antiqua Veneris Uraniae idem memorat l. IX. p. 566. Ad hunc autem Veneris in Delo cultum ſpectare videtur, quod ab Horatio de ea dicitur l. III. Od. XXVIII. quae *Cnidon fulgenteſque tenet Cycladas*, e quarum nempe numero Delus, *Cyclas* etiam inde, uti antea vidimus, nonnunquam appellata. Ἀμίκοος vero dixit itidem Apollonius l. IV. vſ. 1707. de Apolline, qui nempe rite a Jaſone invocatus, venerit, *prompte exaudiens ad Melantias rupes*, ῥίμφα Μελαντίους ἀμήκοος.

Vſ. 311. γναμπτὸν ἕδος σκολιοῦ λαβυρίνθου] In cujus etiam *ſinuoſi labyrinthi*, & egreſſus ex eo, memoriam, gratique ſimul animi ſignificationem, inſtituta a Theſeo, e Creta in Delum adpulſo, ſaltatio, eaque variis gyris implexa, & quam Γέρανον appellatam, e Dicaearcho tradit in Theſeo Plutarchus p. 9. μίμημα τῶν ἐν τῷ λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων, ἔν τινι ῥυθμῷ παραλλάξεις καὶ ἀνελίξεις ἔχοντι γιγνομένων, *imitatio in labyrintho anfractuum & egreſſuum, ad certum rhythmum, cum alternis gyris & circumvolutionibus peractorum*. Nempe pro veteri ritu, juxta quem ſaltatio habita μιμητική τις ἐπιστήμη καὶ δεικτική, *imitatrix quaedam ſcientia & demonſtrativa*, apud Lucianum de Saltat. p. 929. ubi etiam percurrit pleraſque veterum fabulas & Heroicorum temporum eventus maxime memorabiles, quos a perito ſaltatore noſci & pro uſu exprimi debere ibidem oſtendit. Quam in rem haud praetereundus hic apud Cyrillum locus adverſus Julianum l. I. p. 26. Ὅμηρον δὲ τὸν ποιητῶν ἄριστον, φαίη ἄν οἶμαί τις ὀλίγῳ διενεγκεῖν ΤΩΝ ἐν σκήναις ΟΡΧΟΥΜΕΝΩΝ· τοὺς μὲν γάρ φασιν οἱ φιλοθεάμονες, ΣΧΗΜΑΣΙ τε καὶ ΝΕΥΜΑΣΙ τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις ΕΙΔΟΠΟΙΕΙΝ εἰωθότας, αὐτὰ δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι ΜΟΝΟΝΟΥΧΙ ΠΑΡΟΝΤΑ ΔΕΙΚΝΥΕΙΝ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, *Homerum autem Poëtarum praeſtantiſſimum, parum quis differre dicat ab iis*, QUI SALTANT *in ſcena; quos, qui ſpectaculis gaudent, ajunt* FIGURIS & NUTIBUS, *ſic rerum naturas* EFFINGERE *ſolitos, ut* TANTUM NON IPSAS PRAESENTES *ſpectantium oculis ſubjicere videantur*. Neque vero omiſſa ab eodem, de quo modo, Luciano p. 927. ejusdem Γεράνου, ſeu priſcae hu-

hujus in Delo ſaltationis, quamquam, ut ibidem addit, obſoletae jam eo aevo aut minus tum decorae, mentio. Meminit quoque illius Pollux, quod non fugit diligentiſſimum Meurſium in Orcheſtra, ac ſimul qualis illa ſaltatio fuerit, ibidem docet l. IV. c. XIV. & cujus verba, quae unice totum hunc Callimachi locum haud parum illuſtrant & explanant, adſcribere non erit inconſultum: τὴν δὲ Γέρανον κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο, ἕκαστος ὑφ' (juxta MSS. Voſſianum, non ἐφ') ἑκάστῳ κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων τῶν περὶ ΘΗΣΕΑ, πρῶτον ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΔΗΛΙΟΥ ΒΩΜΟΝ, ἀπομιμουμένων τὴν ἐκ τοῦ λαβυρίνθου ἔξοδον; *Geranum vero ſecundum multitudinem ſaltabant, ſinguli ſingulos ordine conſequentes, extremitates utrasque tenentibus circa* THESEA *ducibus, primum circa* DELI ARAM, *e labyrintho egreſſum imitantibus.*

Vſ. 312. ἐγειρομένου κιθαριστοῦ Κύκλιον ὠρχήσαντο] Unde liquet, quod paullo antea dixi ad vſ. 306. veterum in ſacris choreas olim ad citharam peragi ut plurimum ſolitas; unde ἄχορον κίθαριν, *de triſti cithara* ſeu *choro orbata* dixit Aeſchylus Suppl. vſ. 689. Quamquam adhibita etiam fuerit in Deliorum choreis juxta citharam tibia. Docet id inſignis eam in rem, ſeu de hiſce Deliacis puerorum, quorum modo meminerat quoque Callimachus vſ. 309. choris, apud Lucianum locus de ſaltatione p. 918. ed. Salm. ΕΝ ΔΗΛΩ δέ γε οὐδὲ αἱ θυσίαι ΑΝΕΥ ΟΡΧΗΣΕΩΣ, ἀλλὰ σὺν ταύτῃ, καὶ μετὰ Μουσικῆς ἐγίνοντο, ΠΑΙΔΩΝ ΧΟΡΟΙ συνελθόντες ΕΝ ΑΥΛΩ καὶ ΚΙΘΑΡΑ, οἱ μὲν ἐχόρευον, ὑπωρχοῦντο δὲ οἱ ἄριστοι προκριθέντες ἐξ αὐτῶν, IN DELO *autem nulla* SINE SALTATIONE *ſacra peragebantur, ſed cum ea adhibebatur etiam Muſica.* PUERORUM CHORI CUM TIBIA AC CITHARA *ingreſſi choreas ducebant, quibus optimi quique ex eorum numero delecti cantilenam* (non ut ibi Interpres *ſaltationem*) *accommodabant*, ſeu *accinebant.* Apud Graecos enim, quod vel proximis verbis docet Lucianus, ὑπορχήματα *vocabantur, quae propter choros ſcriptae erant cantilenae*, τὰ γοῦν τοῖς χοροῖς γραφόμενα τούτοις ᾄσματα, ὑπορχήματα ἐκαλεῖτο. Quo proinde poëſeos genere uſum maxime Pindarum tradit Plutarchus de Muſica p. 1134. & de quibus ὑπορχήμασι, quave de cauſſa illa a Poëtis fuerint inducta, videri poteſt Athenaeus l. XIV. p. 628. *Aras* autem (juxta quod hic ad aram Veneris in Delo factum dicitur) ἐν κύκλῳ ſeu *in orbem* circumire, paſſim receptum, idque non in ſacris ſolum, & qua de re jam ante ad ſuperiorem hymnum, gentilium, ſed etiam Judaeorum, de quibus proinde ait Philo de Victimis p. 38. καὶ δεξάμενος τοῦ αἵματος ΕΝ ΚΥΚΛΩ περιιὼν ΤΟΝ ΒΩΜΟΝ, ἐπιῤῥαινέτω, *& accepto ſanguine* IN ORBEM *circumiens*, IN ARAM *eum effudit*, mox autem pag. ſequenti, τὸ δὲ αἷμα ΚΥΚΛΩ προχεῖται ΤΩ ΒΩΜΩ. διότι ΚΥΚΛΟΣ σχημάτων τελειότατον, mox addita ejus rei ratione, συμβολικῶς ἐν ἀναδιδάσκει τὴν διάνοιαν ὅλην δι' ὅλου ΕΝ ΚΥΚΛΩ ΧΟΡΕΥΟΥ-

ΣΑΝ ἐν πάσαις ἰδέαις λόγων, καὶ βουλευμάτων, καὶ ἔργων, ἐπιδεικνυμένου τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀρέσκειαν, *sanguis autem* IN ORBEM *in* ALTARE *effunditur, quia* CIRCULUS *est figura perfectissima;* dein *figurate igitur docemur, ut integra mente* IN ORBEM CHOREAS *agitante, per omnes consiliorum, dictorum, factorum species, Deum colamus.*

Vs. 314. Θεωρίδα ἱερὰ Φοίβου] Prae Insulis nempe aliisque gentibus, a quibus, missis statis in Delum legationibus, alioque sacrorum apparatu, celebratus, uti antea vidimus ad vs. 4. & 279. Apollo Delius, solemne & constans maxime exstitit Atheniensium, de quibus nunc Poëtae sermo, eam in rem studium. Cujus etiam ritus origo hic, & similiter a Platone sub initium Phaedonis, ad Theseum refertur, seu complementum illius voti quo se cum aliis quatuordecim Atheniensibus obstrinxerat, si salvi e Creta Athenas reverterentur, ἑκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον, *singulis annis sacram legationem in Delum mittere;* quod & inde perpetuo ab Atheniensibus observatum, ibidem a Platone dicitur. Recenset ille praeterea *sacri* hujus *navigii* seu θεωρίδος hic & alibi dictae, apparatum; a sacerdote Apollinis puppim ejusdem navis coronatam; urbem lustratam praeterea, & publico decreto insuper cautum, ne dum sacra navis in Delum it reditque, quisquam capite plecteretur. Cujus proinde Platonis in Phaedone loci facta obiter in Graecis Callimachi Scholiis, ad superiora Poëtae verba σὺν περὶ βωμὸν, mentio. Θεωρὶς autem, tanquam quae Θεωρὸν seu Ἀρχιθέωρον & Συνθεώρους, prout dictos eosdem videas in veteri inscriptione Deliaca, & de qua paullo post apud Gruterum p. ccccv. *sacrae* nempe *legationis ducem & comites*, in Delum, cum reliquo sacrorum apparatu, veheret, ac ut rite ibi culto Apolline, eundem praeterea publico Athenarum nomine consulerent. Qualis Θεωρὸς seu Ἀρχιθέωρος exstitit, de quo ante actum ad vs. 279. e Plutarcho in ejus vita, Nicias, & de splendida illa, praeter solitum etiam, uti vidimus, pompa, qua in Delum per pontem auro, purpura, aliisque pretiosis stragulis stratum, cum solemni choro decenter itidem amicto, canticis, victimis &c. trajecit, ac unde omnis θεωρίας illius in Delum mitti ab Atheniensibus solitae ratio elucescit. Ut mittam Erysichthona, quem in reditu ex obita illa Atheniensium in Delum θεωρίᾳ mortuum, ac ad Prasias Atticae vicum sepultum, tradit Pausanias l. 1. p. 59. aut vero missam in Delum pro more Atheniensium θεωρίδα, ab Aeginetis captam, vinctosque ab iis, qui in ea erant, primores Atheniensium, indeque ortum inter Athenienses & Aeginetas bellum, quod refert Herodotus l. VI. c. LXXXVII. Adde, quod Δηλιασταὶ dicti fuerint Athenis, quod jam obiter ad vers. 1. hujus hymni monitum, iidem θεωροὶ, qui in Delum mittebantur, ut e Lycurgo observat Harpocration; ad discrimen nempe aliorum θεωρῶν, aut etiam ἀρχιθεωρῶν, qui vel Delphos ad Apollinem, Pythium

Pythium proinde non Delium; vel ad solemnes etiam Graeciae agones, ut e Graecis oratoribus liquet, Andocide de Myster. p. 239. ed. Hanov. & Demosthene in Midiana p. 401. mittebantur. Immo de quibus Δηλιαστῶν relatae erant leges & Decreta in publicas Atheniensium tabulas, queis illis per annum in Delio Apollinis apud Athenienses templo, *Parasiti*, de quo nuper alibi egimus, seu Epulonis munere fungi incumbebat, prout id tradit Athenaeus l. VI. p. 334. Haud aliter, ut obiter hoc tangam, ac *Parasitos Jovis ad ejus convivium adbibitos*, dixerat olim Varrò, quod ex eo refert & fugillat D. Augustinus de Civ. Dei l. VI. c. VII. sed ubi antiquam & de sacris Epulonibus adhibitam hujus vocis *Parasiti* significationem videtur ignorasse, ut ex toto ejusdem ea de re loco satis patet, gravissimus Antistes. Verum, ut eo redeam, licet θεωροί de iis etiam, uti modo vidimus, qui alio, quam in Delum, obibant sacras illas Atheniensium, easque ferme terrestri itinere, legationes, ab Atticis dicerentur; θεωρὶς certe de ea navi unice apud eos appellari meruit, quae illorum θεωροὺς, omnemque θεωρίας apparatum, Delum deferebat. Quamquam ad illius θεωρίδος exemplum, Atheniensis Aeschylus Sept. Theb. vs. 864. ναύστολον θεωρίδα, de *cymba Chârontis* dixerit, quamque τὰν ἀστιβῆ Ἀπόλλωνι, *inviam Apollini*, ibidem vocat; ad discrimen nempe verae apud Athenienses & Apollinis Delii cultui unice dicatae ibidem θεωρίδος. Quod pluribus etiam ibi enarrant veteres Tragici illius Interpretes. Adde hisce, quod jam ante e Pausania retuli l. I. p. 39. ubi Hyperboreorum primitias, per conterminos populos in Atticam & ad Prasienses, Atticae populum, deportatas, in templo ibi Apollinis repositas, ac inde ab Atheniensibus in Delum delatas vidimus. Quo spectant praeterea Apollinis Delii apud Athenienses fanum, & ὀρχησταὶ apud eos dicti, qui in Θαργηλίοις, sacro maxime Apollini festo, e primoribus urbis pueris, solemnibus praeterea θεωρῶν, qui in Delum nempe mittebantur, vestibus erant amicti, & lustrata etiam tum urbe, choreas in Dei illius honorem agebant. Docet id Athenaeus l. x. p. 419. sed ubi postrema ejus ea de re verba in mendo cubant, καὶ κατεδύοντο ἱμάτια τῶν θηραικῶν, pro qua voce, θηρικῶν legendum conjicit magnus Casaubonus, de vestibus nempe e pelle confectis, sed ubi θεωρικῶν omnino legendum pridem vidi, & adposite de vestibus *theoricis* in honorem Apollinis Delii, seu ad instar earum, quibus induti erant θεωροὶ in Delum missi. Quales utique splendidas fuisse, liquet abunde e Plutarchi adducta paullo ante narratione de Nicia θεωρῷ, reliquoque cum eo Atheniensium choro & apparatu in Delum pro more misso. Hinc Antiphon Orat. XVI. p. 143. choragum se delectum in his Thargeliis tradit, & chorum e lectissimis, nempe Atheniensium pueris, eumque omni, quo potuit, studio a se collectum ac instructum memorat. Im-

Digitized by Google

mo quae jam scripseram, quum hanc meam certissimam de Athenaei verbis, ἱμάτια τῶ θεωρικῶν, pro θηραικῶν aut θηρικῶν, conjecturam, insigni & gemino omnino eam in rem loco, firmatam eo versu video, qui exstat apud Euripidem Suppl. vers. 97. Ibi enim Theseus ad conspectum atris ac vilibus indumentis amicti, supplicis Argivarum mulierum, quae filios ad Thebas caesos lugebant, chori, continuo ait,

Κουραὶ δὲ, καὶ πεπλώματ᾽ οὐ θεωρικὰ,

Cantero Interprete,

Et rasurae, ac vestitus, non qualis est in pompis sacrorum.

Ad eas vero statas Atheniensium in Delum profectiones spectat illud quoque, quod e Semo Delio in ejus Deliade, cujus ad titulum hujus hymni facta obiter mentio, refert Athenaeus l. VIII. p. 334. sacrificantibus nempe in Delo Atheniensibus, Deliorum vates, e quodam, qui ibi memoratur, casu maris imperium continuo illis praedixisse. Neque stetit horum, de quibus hic Callimachus, *Cecropidarum* in adeunda Delo unius religionis ergo studium; sed frequentata ab iis eadem, haud minus, uti mox adhuc dicetur, ac a Phoenicibus seu Tyriis mercatoribus aliisque, opimi quaestus caussa. Quum enim partim loci celebritate ac religione, & inde gentium undique in eam adfluxu, statisque ac solemnibus θεωρίαις; partim opportunitate situs, evasisset Delus, uti antea e Strabone & Pausania monui, praecipuum totius Graeciae vicinarumque Insularum emporium; crebrae inde exstitere Atheniensium in Delum navigationes, & constituta etiam ab iis in eadem domicilia, conditaque nova Atheniensium Colonia. Id liquet utique luculenter e duabus, iisque praeclaris Inscriptionibus (& de quibus supra obiter ad vs. 16.) Deliacis; quarum una exstat apud Gruterum p. CCCCV. altera in Miscell. Sponii p. 343. eaque ex Insula Delo Chium, & inde Constantinopolim ante annos haud ita multos delata. In priori enim Inscr. *Populi Atheniensium in Delo* fit mentio, ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΗΛΩ, cui aurea etiam corona Athenis in theatro, pro more nempe erga bene meritos de se populos, fuerit decreta; tum Senatus seu Curiae Atheniensium in Delo, & Legatorum, qui Athenas inde mittebantur. In posteriori autem, seu quae a Cl. Sponio vulgata, itidem *Atheniensium Populus*, ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, in fine ejusdem marmoris, una cum *Synodo* seu *Conventu Mercatorum Tyriorum* in Delo itidem agentium signatur. Quo referas praeterea, quod apud Athenaeum legitur l. V. p. 212. de quodam Athenis cive, τοῦ τότε πλουτοῦντος ἀνθρώπου ταῖς ΕΚ ΔΗΛΟΥ προσόδοις, *hominis reditibus* E DELO *locupletis*, & in cujus proinde aedes omni ornamentorum genere splendidas transiit novus Atheniensium futurus tyrannus Athenion. Ut mittam, quod eadem Delus *commune* esset aerarium κοινὸν ταμιεῖον, in quod sociorum, quae iis pendebant, tribu-

buta conferri voluerunt Athenienses, & conventus in ejus templo celebrari, ut id praeter Thucydidem l. I. p. 64. a Diodoro insuper traditur l. XI. p. 264. & a Corn. Nepote in Aristide cap. III. Immo prout Atheniensium juris, juxta alias Cycladas, evasisse constat eandem Delum; ac unde ab Aristide Panathen. pag. 319. de illa dicitur, ἤδη ἐστι τῆς πόλεως, *haec autem ad urbem Athenarum pertinet.* Hinc apud Polybium Excerpt. Legat. XCVIII. p. 929. Romam missi Atheniensium legati, qui Delum ac Lemnum sibi tradi postularent, ac ideo quidem, *quod eas Insulas jam ante sibi vindicaverant.*, διὸ καὶ τὸ πρότερον ἀντιπεποιῆσθαι τῶν νήσων τούτων· factum quoque, ut illas iisdem Romani concederent. Cujus etiam deditionis formulam, seu conditionem tangit alibi idem Polybius, nempe Exc. Legat. CXXIII. p. 956. ac unde eam etsi frustra, deprecari voluisse Delios licet insuper colligere, τοῖς γὰρ Δηλίοις, διαδοθείσης ἀποκρίσεως παρὰ Ῥωμαίων, μετὰ τὸ συγχωρηθῆναι τὴν Δῆλον τοῖς Ἀθηναίοις· αὐτοῖς μὲν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς νήσου, τὰ δὲ ὑπάρχοντα κομίζεσθαι, *dato enim Deliis a Romanis responso, quo permissa Atheniensibus Delo, ipsi quidem excedere insula jubebantur, sua autem omnia exportare.* Addit, ubi inde Delii fortunas suas in Achajam, concilii publici participes in eadem facti, transtulissent, ac inde juxta leges foederis inter Achaeos & Athenienses agere cum hisce deinceps vellent; neque id illis concederent Athenienses: re autem, missis utrinque legationibus, Romae disceptata pro Deliis & Achaeis eandem a senatu decisam. Ad Atheniensium vero in Delo imperium spectat etiam, quod iis, juxta Philostratum de Vita Soph. lib. I. pag. 527. pecuniarum inopia Insulas vendere decernentibus, urbane qui huic rei repugnabat, fertur exclamasse Lollianus Atheniensium Praetor, λῦσον, ὦ Πόσειδον, τὴν ἐπὶ Δήλῳ χάριν, συγχώρησον αὐτῇ πωλουμένῃ φυγεῖν, *solve, Neptune, gratiam supra Delo debitam, & illi venditae concede, ut fugiat.* Unde factum, ut post vastatam a Mithridatis praefectis Delum, eadem nihilominus ab Atheniensibus, quod Strabo etiam docet, haud sit continuo derelicta; adeo ut sub Hadriano, ejusque sumptibus, *Novas Athenas Hadrianeas*, Νέας Ἀθήνας Ἀδριανὰς, condiderint in Delo Athenienses, prout id e Phlegonte refert Stephanus, & cujus ea de re locum opportune jam in Miscell. adtigit Cl. Sponius, & virum eruditissimum jure redarguit, qui in Num. Pop. &c. Illust. p. 414. frustra esse, qui Athenas in Insula Delo investiget, tradiderat.

Vs. 315. τοπήια] Ita apud Laconas dici *navium armamenta*, ut *funes*, *rudentes*, traditur in Graecis ad hunc locum Scholiis. Haud mirum autem voce Laconica usum hic & alibi, & qua de re jam ante ad vs. I. hujus hymni, Cyrenaeum vatem; quum Cyrenaei essent Laconum posteri, ut hujusce originis facta ab eodem Battiade mentio Hym. in Apoll. vs. 74. &c. ac simul inde Καρνείω Apollinis apud Cyrenaeos, sicuti & Spartae solemnis dein-

deinceps festi. Ὅπλα autem a Graecis dicta cum in genere de omni *navium instrumento*, ut notat Pollux l. I. c. IX. & sicuti apud Athenaeum l. v. p. 284. dicitur, καὶ ὁ τῶν ὅπλων κόσμος, *&* *navium apparatus*; tum in specie, *de funibus nauticis*. Unde Erotianus, seu quisquis Auctor Lexici Hippocr. ὅπλα Βακχεῖος φησὶ τὰ στύππινα σχοινία, οὐκ εὖ. ἔστι γὰρ κοινῶς τὰ ἐν τῇ νηῒ διακρατοῦντα ὀρθὸν τὸν ἱστὸν σχοινία, h. e. ὅπλα *Bacchius interpretatur stupeos funes, sed non recte: sunt enim communiter funes, qui firmant rectum in navi malum.* De iis proinde aut aliis etiam funibus nauticis, ait Apollonius l. II. vs. 727. &c.

ὑπὸ πνοιῇ δὲ κάλωες
ΟΠΛΑ τε ΝΗΙΑ πάντα τινάσσετο νισσομένοισιν,
flatu autem rudentes
Ac omnes NAVIS FUNES *inter eundum quatiebantur*,

Pro varia enim *rudentium* seu funium nauticorum conditione, varia etiam iidem nomina sortiri leguntur, prout eruditi ad eundem Apollonium Critici ad l. I. vs. 566. ἰκριόφιν δὲ κάλωας, *in tabulato autem funes*, observant κάλωας in genere de *funibus* dici, ibi autem, quibus malus ab utraque parte navis firmatur, & qui πρότονοι proprie, ut ibidem notant, appellati: μεσουρίας, quibus velum erigitur: πόδας, qui circa angulos, seu, ut aliunde notum, quibus utrinque ad proram & puppim tenditur; juxta eos; πρόποδες: post quos dicti τέρθριοι seu τέρθροι, quibus velum intenditur & laxatur. Adde alia adhuc *funium nauticorum* apud veteres Graecos, quae subinde occurrunt, nomina; ut τρόπος apud Homerum & Athen. l. v. p. 208. ac τροπωτῆρες, *funes*, quibus *ramus scalmo* adligatur apud Suidam, ζωνώματα, *funes in media navi*, apud Hesychium: πείσματα apud Aeschylum Pers. vs. 112. alibi de *funibus* ad *proram*, juxta Apollonii Enarratores l. I. vs. 652. seu quibus navis ad terram adligatur; κάμιλοι, *crassi funes*, quibus nempe *ancorae* ligari solitae, & de quibus Aristophanis Enarratores Vesp. p. 505. & qui χαλινωτήρια dicuntur apud Euripidem Hecub. vs. 539. & χαλινοὶ λινόδετοι ab eodem Iphig. Taur. vs. 1043. θρίοι praeterea, iidemque ἴκφοροι, dicti *ultimi* navis *funes*, quos ubi ventus laxatur, primos e prora demittunt, juxta eosdem Criticos, Equit. p. 313. πρυμνήσια vero haud aliter ac πείσματα, quae vel ex Homero nota, quibus *navis in littora adligata*, & inde τὰ λιμένια σχοινία, *ad terram funes*, dicta a Criticis ad Homeri Il. A. vs. 476. ῥύματα denique, quibus *navis* bellica aut oneraria, quae caret remigio, *trahitur*, apud Polybium l. I. p. 27. & 29. ac Dionys. Halicarnass. l. III. p. 183. Ut nunc mittam ὁρμιὰν, *funiculum piscatorium*, cujus praeter Theocritum, fit a Theodorito mentio Ἑλλ. Θεραπ. Serm. VI. p. 560. ἄλλος ἐπὶ πέτρας καθήμενος, καθίησιν ὁρμιὰν, *alius saxo insidens, funiculum demittit.*

Vs. 316. τίς δέ σε ναύτης Ἔμπορος] Ob dictam nempe caussam, cum loci sanctitatis; tum opportunitatis situs; tum aeris etiam, quod

quod omnium praeſtantiſſimum in Delo; uti jam ante e Plinio vidimus ad vſ. 16. proveniebat, ab omnibus non ſolum in mari Aegaeo, ſed *e toto orbe*, ut ait ibidem Plinius, mercaturam facientibus ſeu ἐμπορικῇ ἐπιμελουμένοις frequentata eadem Delus. Unde de eadem ait Cicero in Verrem I. cap. XXXI. *inſula Delos, quo omnes undique cum mercibus atque oneribus commeabant.* Strabo autem lib. XIV. p. 668. καὶ ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΝ οὐκ ἄπωθεν, παντελῶς ἦν ΜΕΓΑ καὶ πολυχρήματον Η ΔΗΛΟΣ, δυναμένη μυριάδας ἀνδραπόδων αὐθημερὸν καὶ δέξασθαι καὶ ἀποπέμψαι, ὥστε καὶ παροιμίαν γενέσθαι διὰ ταῦτα.

Ἔμπορε, κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται),

non procul aberat, a Cilicia nempe, EMPORIUM *omnino* MAGNUM, *ac opulentum*, DELUS; *quod una die poterat mancipiorum myriadas accipere & amandare; ut etiam proverbium extiterit, mercator appelle navem, expone, omnia ſunt vendita.* Ut non mirum ſit proinde, quod eadem Delus, commune Graecorum emporium, apud Pauſaniam, quod notatum etiam ad vſ. 16. hujus Hymni, appellari meruerit; ac ſtati in ea Inſula conventus mercatorum, ſicuti in veteri marmore Deliaco (de quo facta ibidem, & paullo ante mentio, in Cl. Sponii Miſcell. p. 344.) decretum legitur, ſancitum a τῷ κοινῷ τῶν Τυρίων Ἐμπόρων καὶ Ναυκλήρων, *A Communi Tyriorum Mercatorum & Naucl erorum*, in Delo; ut inde iterum in fine ejusdem decreti, ἡ Σύνοδος τῶν Τυρίων Ἐμπόρων καὶ Ναυκλήρων, *Conventus Tyriorum Mercatorum & Naucl erorum.* Ne ea rurſus hic addam, quae de Athenienſium in eadem Delo habitationibus, colonis, mercatu, reditibus modo diximus ad vſ. 314. Conjungitur autem hic a Poëta ναύτης ἔμπορος, ſicut Hym. in Jovem verſ. 70. νηῶν ἐμπεράμους, *navium peritos* legas, ac ubi ναύτας de ἐμπόροις *mercatoribus*, mari nempe quaeſtum facientibus, ſubinde a Graecis vocari vidimus. Ut nunc de pio Aenea ſileam, qui cum ſociis neque quaeſtus tamen cauſſa, navigans, eandem ſacram Inſulam haud praeteriit; immo, ut ipſemet de ſuo in eam adpulſu narrat Aen. l. II. vſ. 78.

Huc feror, haec feſſos TUTO *placidiſſima* PORTU
Accipit; egreſſi veneramur Apollinis urbem.

Quo referri inſuper debet cultus ille, quo, ut e Delio Auctore ſeu Semo in Deliade, refert Athenaeus l. VIII. p. 335. in Delo mulieres ſolitae, Βριζοῖ, Deam ſomniorum interpretem, proſequi; eoque ritu, ut ſcaphas cibis omnibus, praeter piſces, refertas offerrent; pro omnium ſalute eidem vota nuncupantes, & quidem, ut *naves* (nempe tam onerarias ſeu ἐμπορικὰς, quam ſacrorum cauſſa in Delum vela facientes, aut inde ſolventes) *ſervaret incolumes*, ὑπὲρ τῆς τῶν πλοίων σωτηρίας. Cujus inſuper Βριζοῦς, tanquam per ſomnia vaticinantis, meminit Etymologus; Heſychius autem Βριζοῖ, μάντις (non ut ibi una voce legitur, βριζόμαντις) ἐνυπνιόμαντις. Ad quae haud incommode adduci poſſunt illa Aeſchyli Agam. vſ. 282.

Χο.

Χο. Πότερα δ' ΟΝΕΙΡΩΝ φάσματ' εὐπειθῆ ΣΕΒΕΙΣ.
Κλ. Οὐ δόξαν ἂν λάβοιμι ΒΡΙΖΟΥΣΗΣ φρενός.
Chor. Num SOMNIORUM *visa probabilia* COLIS?
Cly. Non amplecterer utique opinionem somno gravatae mentis; & quam caeteroquin vocem βρίζειν, non de meridiano quidem post cibum somno, uti eam proprie sumendam notarunt Grammatici, sed de infante, cui uber sugenti somnus obrepit, adhibuit idem Tragicus vs. 807. ubi Clytemnaestra ait ad filium Orestem, Μαστὸν, πρὸς ᾧ σὺ πολλὰ δὴ βρίζων ἅμα, *Mammam, ad quam saepius dormituriens simul* &c.

Vs. 320. τὰ λαίφη Ὠκεῖς ἐστέλλοντο] Euripides Hecub. vs. 320.
Λινόκροκον φᾶρος στέλλων,
Navis e lino crocei coloris velum demittens,
ubi nempe λινόκροκον φᾶρος, pro λαῖφος seu *velo* dictum; quomodo nempe λινόπτερα, *vela* vocat Aeschylus Prom. vs. 467. aut βύσσινον ἱστίον, *velum e bysso*, Athenaeus l. v. p. 206. Ut vero propria vox στέλλειν apud Graecos ea in re, seu ubi de velo navis contrahendo agitur, sic inde λόγον στέλλειν, pro *sermonem contrahere* dixit Euripides Bacch. vs. 668. ἢ λόγον στειλώμεθα, *an sermonem contrahamus?*

Vs. 321. βωμὸν ὑπὸ πληγῇσιν ἑλίξαι] Unde proverbium, Δήλου κακὸς βωμὸς, *Deli mala ara*, apud Hesychium, & quod ibidem continuo explicat, τὸ περιτρέχειν κύκλῳ τὸν ἐν Δήλῳ βωμὸν, καὶ τύπτεσθαι. Ἤρξατο τούτου Θησεὺς, εὐχαριστήριον τῆς ἀπὸ τοῦ λαβυρίνθου φυγῆς, *circumire in Delo aram, & flagellari. Incepit hoc in Delo Theseus, in grati animi significationem, ob exitum e labyrintho.* Unde liqueret dici hoc de illa saltatione, de qua paullo ante, in Delo ad aram Apollinis a Theseo inducta, & qualem Γέρανον appellatam ibi vidimus. Verum de alio hic agi ludicro seu tripudii genere, quo advenae in Delum mercatores ad aram Apollinis Delii, eundem colere forent soliti, abunde vel ex eo constat, quod de illo non a Theseo quidem, sed a Deliaca Nympha, reperto, mox tradit Callimachus, ἃ Δηλιὰς εὕρετο νύμφη, *quae Delias reperit nympha*: ac praeterea, non ut ille Γέρανος ad aram Veneris in Delo, uti supra vs. 314. sed Apollinis Delii eadem haec saltatio fieret. Adde hic, quod tradit Aelianus de Animalib. l. XI. c. VIII. fanum in Leucadio promontorio exstitisse, ubi festum eidem celebratum, καθ' ἣν (ἑορτὴν) καί τι σχῆμα πηδῶσι τῷ Θεῷ, *in quo festo saltationem quandam in honorem illius Dei peragunt.* Haud absimile vero huic ad aram Apollinis Delii ludicro, illud Panis festum in Arcadia, ubi scyllis flagellatum ejus simulacrum apud Theocritum legitur Idyll. VII. vs. 106. Ut de illis apud Phineatas Arcadas Cereris Cidariae sacris sileam; ubi, teste Pausania l. VIII. p. 400. Deae sacerdos populares virgis caedere consueverat; aut quomodo etiam notae Laconum μαστιγώσεις, seu διαμαστιγώσεις,

prout

prout nempe eo διαμαστιγώσεως nomine dictum illum Spartanorum agonem, quo apud eos ephebi flagris apud aram Dianae Orthiae seu Orthosiae caedebantur, e Plutarcho, Tertulliano, Simplicio, aliisque monuit jam in Graecia Feriata eruditissimus Meursius; & ad quem ritum etiam alibi respexit, ut observo, Tertullianus Apolog. cap. xv. ubi inter Gentilium Theologiae ludibria; *& Dianam flagellatam*, (prout nempe de Panis simulacro dici modo a Syracusano vate vidimus) refert; & sicut alioquin de illa epheborum apud Spartanos flagellatione ait Sextus Empiricus Hypoth. lib. III. cap. XXIV. ὑπὲρ τοῦ πολλὸν αἵματος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεοῦ γίνεσθαι ῥύσιν, *ut multum in aram Deae*, Dianae nempe, *defluat sanguis*. De quo etiam ritu ait Libanius de vita sua pag. 9. ἀλλὰ νῦν μὲν ἐφ' ἑορτὴν Λακωνικὴν τὰς μάστιγας ἐπειγόμενος, *sed nunc quidem ad festum Laconicum, flagrorum videlicet, properans.* Ac unde rursus apud Aleenses Arcadas tradit Pausanias p. 489. in annuis apud eos Dionysiis, Spartanorum ad dictam Dianae aram instar, feminas flagris caedi: & quod apud Hesychium legitur, de simili in Cerealibus more, quibus funiculis in cortice contextis se mutuo flagellabant mulieres, Μόροττον, ἐκ φλοιοῦ πλέγμα τι ᾧ ἔτυπτον ἀλλήλας τοῖς Δημητρίοις. Ad quae proinde ac similia instituta respexit, qui διαμαστιγώσεις, *flagellationes*, in festis Graecorum observat, Theodoritus Serm. x. de Oraculis p. 625. T. IV. Haud opus vero hic inquirere in illud Apollinis Oraculum, quo *aram* ejus in Delo cubicam, non *flagellare* quidem, sed duplicare jussi sunt Delii; idque ut a praesenti calamitate seu morbo, quo laborabant iidem, liberarentur; prout id tradit Plutarchus in Socratis Genio p. 579. ac ante eum Eratosthenes in Epistola ad Ptolemaeum Euergetem, τοῦ κύβου διπλασιασμὸς, seu *cubi duplicatio* inscripta, & quae cum aliis viri illo aevo omni scientiarum genere excellentis, opusculis Oxonii post Aratum, uti id jam ante tetigi, sunt vulgata. Neque enim id hujus loci, & praeterea cum ibi ab eodem Eratosthene, tum a summis prisci ac hujus etiam aevi Mathematicis ventilatum jam saepius ac discussum; prout de eodem arae in Delo διπλασιασμῷ dixerat rursus alibi Plutarchus, nempe de EI apud Delphos p. 387. ὃ τῆς ἄκρας ἕξεως περὶ γεωμετρίαν ἔργον ἐστὶν, *quod summae est rerum geometricarum peritiae opus.*

Vs. 322. πρέμνον ὀδακτάσαι ἁγνὸν ἐλαίης] *Oleae*, quam nempe in Delo, & juxta parientem Latonam, exstitisse supra vidimus ad vs. 261. hujus Hymni. Illius autem *oleae stipitem*, tradit hic Poëta a mercatoribus advenis in Delum, idque circa Apollinis aram, demorsum, eosque ramis ejusdem *oleae* devinctis retro manibus, ad eandem aram rite flagellatam saltasse. Quod hic in Scholiis dicitur, ἐξηγκωνισμένους ἐκ τῆς ἐλαίας, h. e. ut prior illa vox apud Hesychium explicatur, ἐπαθεὶς, ἐκ τῆς ὀπίσω δεθείς,

ϗ ἐξηγκωνισθεὶς, nempe ἐκπαθεὶς seu rectius, quamquam obstet confusa saepe in eo Grammatico litterarum series, ἐκπαθεὶς. *tergo vinctus, & insertis manibus, ut cubiti promineant.* Unde προεξαγκωνίσας, quod non in Thesauris Linguae Graecae, sed tamen apud Aristotelem reperies Rhetor. l. III. c. XIV. pro *cubitos* seu *bracbia exerens*, prout solent athletae ad decertandum accincti. Quomodo Pan vinctis seu inflexis post tergum manibus, πεπῆχθαι τὼ χεῖρε, depictus traditur a Philostrato Icon. l. II. p. 798. juxta significationem vocis πηγνύειν pro κάμπτειν, quam tradunt veteres Critici. Occurrit alioquin vox ἀπαγκωνίζομαι, pro *cubito repello*, non apud Lucianum solum in Timone, quod viderunt alii, sed apud eundem praeterea seu ignotum potius Philopatridis Auctorem p. 1005. Tom. II. ed. Salm. Voce autem ὀδακτάζειν, juxta Callimachum, usus etiam Apollonius l. IV. vs. 163. Ἀμφὶς ὀδακτάζοντι, ubi Critici, δάκνοντι, *mordenti.*

Vs. 324. κυρίζοντι ϗ Ἀπόλλωνι γελαστύν] *Apollini ludenti* seu *oblectanti*, non *juvenescenti* cum Interprete. Sic de Diana vs. 5. Hym. in eandem, παῖς ἔτι κυρίζουσα, non *puella adbuc adolescens*, ut ibi etiam interpres de Diana adhuc infante ac in parentis genibus posita, sed se tunc *infantium more oblectans*, sicut ibidem monui. Sacra autem veterum, non cum omni solum festivitate, quod iis solemne, sed cum risu & scommatibus peragi subinde solita; qualia non Saturnalia solum exstitere, aut Apollinis hujus Delii, sed Apollinis etiam Αἰγλήτου sacra in Insula Anaphe, quae cum plurima dicacitate ac risu virorum juxta ac mulierum inter se celebrata, & qua occasione etiam id factum, tradit Apollonius Rhod. l. IV. vs. 1723. &c.

οὐκέτ' ἔπειτα
Ἴσχειν ἐν στήθεσσι γέλω σθένον,
Neque enim postea
Continere intra pectus risum potuere &c.

Ita de Festo Mysiae Cereris in Achaja apud Pausaniam l. VII. p. 454. quo durante ἀφικομένων ἐς τὸ ἱερὸν τῶν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκές τε ἐς αὐτοὺς, ϗ ἀνὰ μέρος ἐς τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες, γέλωτί τε ἐς ἀλλήλους χρῶνται ϗ σκώμμασιν, *viris templum ingressis* (ubi nempe ambae solae ab iis relictae fuerant mulieres) *eos mulieres, & per vices feminas viri, multo cum risu mutuisque excipiunt scommatibus.* Ut jam de risu ipsius Cereris nihil dicam, ob Jambes ancillae scommata, & obscoenum adspectum in domo Hippocoontis, ac inde renovatis, praeclarae scilicet hujus rei, in sacris illis Eleusiniis, ritibus. Quibus adde eandem jocandi licentiam in Thesmophoriis ejusdem Deae sacris, teste Apollodoro l. I. c. VI. inde quoque adhibitam, & qua de re infra ad vs. 18. Hym. in Cererem. In tanto enim festorum apud Graecos numero, pauca admodum exstitisse legimus, quae cum planctu & lamentis,

risus

Digitized by Google

risus aut hilaritatis loco, fuerint peracta; nisi forte vel *Adonia*; vel *Phrygiae Deae* sacra, seu, ut de iis Arrianus loquitur Tactic. p. 75. ed. Batav. Τὸ πένθος τὸ ἀμφὶ τῷ Ἄττῃ Φρύγιον ἐν Ῥώμῃ πενθεῖ, *& luctum ob Attin Phrygium Romae lugent*; vel apud Corinthios Ἡραῖα, quae similiter Junonis πένθιμον ἑορτὴν, seu *lugubre festum*, exstitisse, tradunt veteres Euripidis Enarratores Medea vs. 1379. Adde Ariadnae a Theseo derelictae lugubre apud Naxios festum, teste Plutarcho in Theseo p. 9. aut Atheniensium Ὠσχοφόρια, in quibus a praecone ΕΛΕΛΕΥ, quae consternationis formula, clamari, docet ibidem Plutarchus pag. 10. Ut feralia hic mittam, & nota Osiridis apud Aegyptios sacra; aut qualem ceremoniarum inter Aegyptiacas & Graecanicas in sacris diversitatem observat Apulejus de Deo Socratis, *Aegyptiaca Numinum fana, plena* PLANGORIBUS, *Graeci plerumque choreis*; Immo sicut pridem de solemnibus veterum sacris agens Orpheus seu Onomacritus Argon. vs. 32. θρήνους τ' Αἰγυπτίων, *lamentaque Aegyptiorum* commemorat. Unde etiam festa id genus cum plagis & planctu, non Diis convenire aut bonis geniis, sed malis tantum a Xenocrate tribui, docet Plutarchus de Isid. p. 361. Immo intra hilaritatem stetisse etiam Hebraeorum festa, liquet abunde e veteri foedere, & Hebraeorum, qui de iis agunt, magistris; adeo etiam ut non licuisse flere die festo apud Hebraeos, tradat Josephus Origin. l. XI. c. V. & ab Esdra Tabernaculorum die, dictum, μὴ δακρύειν· εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. οὐ γὰρ ἐξεῖναι, *non flere, esse enim festum, nec oportere ea die lamentari, non enim id licere.* Quibus nempe consona, & alio quidem ante illud festum die, exstant Nehem. VIII. 9. & 11. Γιλαριστὺς autem, ut hoc addam, hic dicitur, sicuti Ὀαριστὺς, seu *amatorium colloquium*, proci & puellae inscribitur Theocriti Idyllium, de quo jam ante, XXVII.

Vs. 325. Ἱστίη ὦ νήσων, εὐέστι,] Ἱστίη nempe hic *Delus* appellata Ionice pro Ἑστία, sicut Ἱστίη etiam apud Herodotum de *Vesta* dicitur l. IV. c. LIX. *quam* Scythae *maxime colerent*, ἱλάσκοντες Ἱστίην μὲν μάλιστα. Ita Cejorum in Delo *cella* seu *coenaculum*, & de quo supra ad vs. 3. Ἱστιατόριον pro ἑστιατόριον dicitur apud Herodotum l. IV. c. XXXV. aut vero Ἐπίστιος Jupiter pro Ἐφέστιος apud eundem Auctorem vocatur l. I. c. XLIV. Unde etiam explicandus Anacreon apud Athenaeum l. X. p. 447. Πίνουσα τὴν ἐπίστιον, de potu nempe Jovi Ἐπιστίῳ seu Ἐφεστίῳ, aut vero Vestae supra focum libari in conviviis solito. Quod proinde non debuit magno Casaubono videri obscurissimum, nihilque in libris veterum repertum, aut vero a se excogitari potuisse, quo illis Anacreontis verbis lucem aliquam adferret. In Graecis autem ad hunc Callimachi locum Scholiis, ratio redditur, cur Ἱστίη seu Ἑστία *Delus* hic dicatur; quod nempe sicuti arae vulgo in medio aedium essent sitae; ita *Delus* etiam in medio Cycladum. Cui

& illud, ac forte adhuc magis opportunum, addi hic potest, quod Prytanea apud Graecos τῇ Ἑστίᾳ seu *Vestae*, ut aliunde notum, sacra, vulgo in media seu penetrali urbium parte essent erecta. Vestae autem simulacra (uti ea de re plenius agitur in nostra de Vesta & Prytanibus Graecorum, eaque denuo a nobis recensita & amplificata Diatriba, ac infra etiam ad vs. 129. Hymn. in Cererem, τὰ τᾶς πόλιος Πρυτανήϊα) in iisdem Prytaneis, ac in privatis etiam aedibus, in earum penetrali seu media parte vulgo erant itidem sacrata. Hinc dicta quoque pridem *Vesta*, non solum in *penetralibus*, habitare, ut apud Maronem lib. v. vers. 744. *penetralia Vestae*; sed in Orphicis dudum ante, ἃ μέσον οἶκον ἔχεις, *quae mediam domum obtines*, & apud Phornutum cap. de Cerere & Vesta, de hac, κατὰ μέσους ἱδρῦσθαι τοὺς οἴκους, *in mediis erigitur aedibus*. Unde quemadmodum aedes aut ara Apollinis Delphica, Ἑστία μεσόμφαλος, *ara seu sedes penetralis*, apud veteres Tragicos, Aeschylum Agam. vers. 1065. & alibi, haud semel appellata; quod nempe urbs Delphi *orbis* haberetur, juxta Poëtam in Priapejis, *umbilicus*: ita haud minus *Delus* in medio Cycladum sita, immo *Cyclas* etiam, uti supra vidimus, & praeterea Latonae partu ac Apollinis natalibus & cultu veneranda, ἑστίη νήσων, & εὐέστιος, *Vesta Insularum* ac *fortunata*, hic dicitur, quum ἑστίαν etiam & ἕδραν promiscue de *ara* dixerint iidem Tragici, sicut Aeschylus Suppl. vers. 510. Θεῶν ἕδρας, *Deorum aras*. Unde ἕδριοι etiam iidem, qui ἐφέστιοι seu ἱκέται, *supplices*, appellati. Etymologici M. Auctor: Ἑδρίοι, οἱ οἰκέται, ἀπὸ τοῦ καταφεύγειν εἰς τὴν Ἑστίαν. ubi pro οἰκέται, una dempta littera, ἱκέται legendum continuo videbatur, ni obstitisset Plutarchi locus de fano Thesei, servorum apud Athenienses Asylo, in Theseo p. 17. ἔστι δὲ φύξιον οἰκέταις, *est autem perfugium famulis*; ac prout etiam ad illud Comici Equit. p. 360.

καθῆσθαί μοι δοκῶ
Εἰς τὸ Θησεῖον πλεύσαντες, ἢ ᾿πὶ τῶν σεμνῶν Θεῶν,
Considere mihi videor
Cum navigantibus ad Theseum, aut ad venerandarum Dearum seu *Eumenidum*,

fanum vel aram, notant Critici, ἐνταῦθα οἱ καταφεύγοντες τῶν οἰκετῶν, ἀσυλίαν εἶχον, *eo confugientes servi, asylum nanciscebantur*. Haec autem, quam modo adtuli, vera est hujus apud Callimachum loci interpretatio, prioribus, ut tot alia, illius editoribus intacta.

Vs. 326. καὶ ἣν ἐλοχεύσατο Λητὼ] Mallem, quod in medio relinquit H. Stephanus, καὶ ἣ ἐλοχεύσατο Λητὼ, vel potius ἥ τ᾽ ἐλοχεύσατο Λητὼ, nempe quod praecedit, χαίροι δ᾽ Ἀπόλλων τε, *salveat autem & Apollo, &, quae eum peperit, Latona*. Ut proinde in fine hujus in Delum Hymni, cum Apollo, de cujus in eadem Insula partu, ara praeterea & sacris modo actum erat; tum

tum ipsa, quae eum ibidem pepererat, Latona, & de cujus variis ante partum erroribus, ac felici tandem puerperio, quo enixa erat eundem Apollinem, toto hoc Hymno egerat Callimachus, hoc epiphonemate, pro consueto hymnorum more, compellentur. Adeo ut hunc etiam loci sensum haud male amplexus sit Vulcanius, neque proinde redargui eo nomine debuerit, dum postrema haec verba reddit, *& tu Latona puerpera salve*. Neque enim de *Diana*, aut de *Latona*, eam in Delo, qua de re supra diximus ad vers. 285. enixa, ulla in toto hoc Poëmatio facta fuerat mentio, aut in superiori etiam in Dianam hymno; ut proinde haud consentaneum videatur, quod coronidis velut loco, & Dea illa ne quidem nominata, hic tamen compellari aut intelligi eadem debuerit. Adde, quod hanc Insulam Delum, *Latonae* pro Calauria a Neptuno datam, perhiberi, adductisque etiam Ephori ea de re versibus, tradat Strabo l. VIII. p. 374. quique etiam apud Pausaniam leguntur lib. II. p. 148. Unde quoque *Latonae* fanum seu Λητῷον in Delo exstitisse, & simulacrum vetusti valde operis, ac proinde ligneum & informe, liquet e Semi Delii de eodem apud Athenaeum lib. XIV. pag. 614. narratione; quod nempe Parmenisco Metapontino, casu eam in Insulam delato, illius simulacri adspectus continuo risum excitarit; ac inde ille a morbo acriori liberatus, eandem *Latonam*, responsum illi ante ab ea editum recordatus, impense deinceps coluerit. Qui *Latonae* etiam cultus, non intra hosce Delios stetit, sed ex eadem hujus in Delo puerperii, aut vero ejusdem parturientis fama seu fabula, cum ad *Lycios*, qua de re supra ad vers. 41. aut ad *Atticos*, tum ad *Argivos* ac *Messenios* in Achaja; ad *Mantinenses* Arcadas, ad *Phaestios* in Creta, ubi festum ejusdem Deae Ἐκδύσια dictum, aliosque transiit; ut vel e Pausania pag. 59. 124. & 468. Antonio Liberali Fab. XVII., Stephano in Ἀμφιγένεια, ac aliunde constat. Quibus addi etiam debent *Aegyptii*, a quibus in urbe Bubi *Latonae* Oraculum prae omnibus aliis celebratum, tradit Herodotus lib. II. cap. LXXXIII. Immo hinc veteres ac insignes *Tripolitarum ad Maeandrum* nummi, in quibus cum Latona, vel sub illius habitu Agrippina Neronis, qui se nempe pro Apolline citharoedo haberi ac in nummis, quales etiamnum visuntur, signari itidem voluit, mater sedens cum sceptro & cum inscript. ΛΗΤΩ ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Latona Tripolitarum*; tum celebrata in illius honorem, ab eaque denominata, *Pythia* nempe in corona laurea, ΛΗΤΩΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, circum ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Latona Pythia Tripolitarum*. Sed cujus praeclari ac rarissimi utriusque nummi, quamquam prior, quem versavi in Thesauris Gallorum Regiis, sit a Tristano, nobili Antiquario, in Nerone dudum vulgatus; alter in specimine eadem laude excellentis Morelli nostri jam prostet; icones ideo hic promendas duxi, quod

 nec

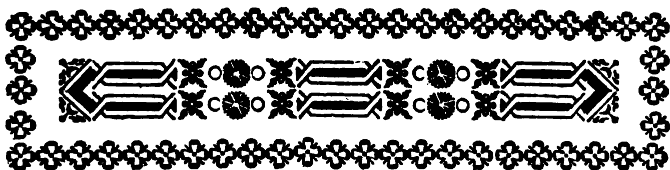
nec eadem, utut in libris illis edita, inde in omnium oculos incurrant; nec opportuniori praeterea hic non in Delum magis, quam in Latonam, & in cujus nomen idem nunc etiam definit, Hymnus, emblemate potuerit a me illuſtrari.

OBSER-

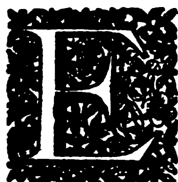
OBSERVATIONES

IN

HYMNUM

IN

LAVACRUM PALLADIS.

IS ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ] Quaenam fuerint haec *Palladis* ΛΟΥΤΡΑ seu *Lavacra*, traditur a Graeco Interprete ad prima hujus Hymni verba, *ὅσσαι λωτροχόοι τᾶς Παλλάδος*, *quotquot lotrices Palladis* &c. Unde id jam ad eadem adnotavit vir doctus; stata nempe quadam anni die, ab Argivis virginibus, delatum solemni pompa *Palladis* simulacrum, una cum Diomedis, de quo infra plenius vers. 35. clypeo, quo illae utrumque Inacho amne rite abluerent. Non solae scilicet in solemnibus veterum sacris, eorum, qui iis operabantur, lotiones & *καθάρσεις* usitatae; prout *λουτρὰ τῆς προφήτιδος*, *lavacra vatis Pythiae*, antequam eadem redderet oracula, commemorat Jamblichus de Myster. Sect. III. cap. XI. sed ipsorum etiam numinum Dearum maxime, *λουτρὰ* subinde seu *lotiones* adhibitae. Hinc in veteri urbis Kalendario, quo praecipua Romanorum festa ac solemnia ad suos menses ac dies referuntur; & quale vulgavit Herwartus, ac inde in Uranologium suum retulit doctissimus Petavius; tum e Bibliotheca Vindebonensi, paucis admodum immutatis Cl. Lambecius Append. l. IV. legitur in Februario, *Ad* V. *Kal. Mart.* LOTIO; in mense autem sequenti, *Ad* VI. *Kal. April.* LAVATIO, nempe Rheae seu Matris Deum simulacri Almone fluvio ablui ea die, ut ab Ammiano praeterea l. XXIII. c. IV. & Vibio Sequestro de Fluminibus traditur, soliti; ac proinde quibus totidem stata apud Romanos, qualia hic

 Pal.

Digitized by Google

Palladis apud Argivos, ΛΟΥΤΡΑ indicantur. Adde hisce Atticorum ΠΛΥΝΤΗΡΙΑ, quibus, ut e Plutarcho in Alcibiade p. 210. & priscis Grammaticis constat, quod jam occupavit diligentissimus Meursius libro de festis Graecorum, non ipsum quidem, ut hic apud Argivos, hujus Minervae signum, sed detracta eidem ornamenta, solemni ritu ac pompa, ablui itidem apud Athenienses consueverant. Neque vero duntaxat dictum jam Matris Deum simulacrum, ac ut opportune id hic ab aliis monitum, sed carpentum etiam, quo illud vehebatur, *Almonis undis ablui* solitum, refert dicto loco Ammianus; & firmant praeterea D. Ambrosius ac Prudentius iis verbis, quae postremis eruditissimi Lindebrogii curis sunt ad eundem Marcellinum animadversa. In ipso autem noto Lucani, quique ibidem adducitur, de illo Rheae λουτρῷ versu lib. I. vs. 600. legendum, prout in veteribus aliquot illius Poëtae scriptis libris, quos olim contuli,

ET LOTAM *parvo revocant Almone* CYBEBEM,

non *Cybelen* aut *Cybellen*, ac prout in Catulli carmine in Athyn, *Cybebe* & *Cybebes*; pro *Cybelle* & *Cybelles*, in accuratissima Graevii nostri, viri omni doctrinae ac humanitatis laude excellentis editione legitur, & quidem praevio veterum apud Graecos Poëtarum exemplo, ut Anacreontis Od. XIII. οἱ μὲν καλὴν Κυβήβην &c. Ipsum autem Romanorum in abluenda hac Dea, seu ejus simulacro & carpento morem, e deducto a Phrygiis ritu emanasse, tradit, ut observo, Arrianus Tactic. p. 75. ed. Batav. ubi de Phrygiae hujus Deae apud Romanos sacris agens, addit, καὶ ΤΟ ΛΟΥΤΡΟΝ δὲ ἡ Ῥέα, ἐφ' ᾧ τὸ πένθος λήγει, τῷ Φρυγίῳ νόμῳ ΛΟΥΕΤΑΙ, *Rheae quoque* LAVACRUM, *quando luctus ille desinit* (de quo supra ad vs. 324. Hym. in Delum) *Phrygio more peragitur*. Romae itidem Kalendis Aprilis, tota a mulieribus, quae myrteis coronis redimitae, Venus; ut id praeter Plutarchum in Numa p. 72. refert Ovidius Fast. l. IV. vs. 135.

Aurea marmoreo redimicula tollite collo:
Demite divitias, TOTA LAVANDA DEA *est:*

immo lotae quoque ejusdem Deae, ut continuo addit, comites,

Vos quoque sub viridi myrto jubet ipsa LAVARI.

Quae ut obvia, numinum nempe id genus, seu simulacrorum, quibus eadem effingebantur, λουτρὰ, ita haud adeo forte tritum, unde hic ritus apud veteres illas gentes emanarit: cujus tamen haud una neque obscura tradi potest caussa. Foedari nempe & pollui haud una ratione poterant eadem veterum numinum, erecta in templis, aut ad eorundem aras, & in privatarum quoque aedium vestibulis, publicisve locis, simulacra. Cujus utique rei, praeter notos Horatii aut Juvenalis, de inquinatis Numinum, ut Priapi vel Pudicitiae, simulacris, jocos, luculenta exstant in veterum Christianorum, Tertulliani, Clementis Alex.

Alex. & Arnobii Apologeticis teſtimonia, quibus ei Gentilium id genus ſtatuas adorantium veſaniae illudunt, *quas milvi, & mures, & araneae*, ut de iis Septimius Apolog. cap. XIV. *intelligunt*. Unde Athenis eadem aeneis lunulis tecta, ne avium nempe ſtercore conſpurcarentur; ut id nos docet Ariſtophanes Avib. p. 595. μηνίσκους φορεῖν, ὥσπερ ἀνδριάντες, *lunulas ferre, ſicuti ſtatuae*, ubi veteres Critici notant, μηνίσκους, σκεπάσματα, διὰ τὸ μὴ ἀποπατεῖν κατ' αὐτῶν (ἀνδριάντων) τὰ ὄρνεα, *lunulas, opercula, ne inquinarentur eadem avium ſtercore*; & qua itidem de cauſſa Ion in cognomine Euripidis dramate vſ. 177. templi Delphici cuſtos, aves ſimiliter arcet, ne illius aedis donaria aut ipſa aedes ab iisdem foedarentur. Verum haud minus, tum iisdem aliisque ſordibus, tum aëris praeterea injuriis, humidoque coelo adfecta, quae e cedro maxime, cupreſſu, aut olea conſtabant Deorum aut Dearum ſigna, ac inde, ob tenuem nempe, qui iis inerat, humorem, ſudare etiam eadem credita, & quod poſtea portenti loco habitum, ut id egregie obſervat Theophraſtus, cum H. Pl. l. v. c. 10. tum de C. Pl. l. IV. c. IV. Immo de quibus foedatis vulgo Deorum ſimulacris in fanis gentilium, adeo ut ſubinde ne agnoſci quidem eadem poſſent, inſignis occurrit Chryſoſtomi locus Serm. II. in S. Babylam p. 450. T. v. ed. Savil. καὶ τοσαύτην ἐπικειμένην ΤΩ ΞΟΑΝΩ τὴν κόνιν, ὡς μήτε ῥῖνα, μήτε ὀφθαλμὸν, μήτε ἄλλο τι τοῦ προσώπου φαίνεσθαι μέρος, *talem autem incumbentem* SIMULACRO *pulverem, ut neque naſus, neque oculus, neque alia quaevis faciei pars appareret.* Immo qua de re dictum jam ante fuerat ab Arnobio lib. VII. pag. 237. ed. Batav. LAVATIO, inquit, *Deum Matris eſt hodie. Sordeſcunt enim Divi, &* AD SORDES ABLUENDAS *laventibus aquis opus, atque antiqua cineris frictione.* Accedebat quod iisdem ſimulacris varia ſubinde adpenderentur donaria, ut Deae, de qua actum, Phrygiae, detonſae adſeclarum ejusdem ſeu Gallorum comae: prout id e veteri & inedito adhuc liquet Epigrammate, quod exſtat inter alia ἀνέκδοτα MSS. olim Palatini, nunc Vaticani.

Ἔνδυτα καὶ πλοκάμους τούτους θέτο Γάλλος ὀρείῃ
Μητρὶ Θεῶν, τοίης εἵνεκα συντυχίης.

Indumenta & crines hoſce dedicat Gallus montanae
Matri Deum, talem ob eventum.

Mitto nunc alia aliis numinum ſignis, pro eorundem nempe cultu, arte, aut merito, adpendi itidem aut dicari, idque ex voto aut alia quacunque de cauſſa, olim ſolita, arma puta, veſtes, tabulas, tripodes, inſtrumenta, quae nempe illis numinibus grata aut alioquin propria cenſebantur; ac unde ait apud Aeſchylum Suppl. verſ. 472. Danaidum chorus, quamquam iisdem verbis aliud quidpiam occultaret,

Νέοις πίναξι βρέτη κοσμῆσαι τάδε.

Novis tabulis ut ſimulacra haec ornem.

 Cujus-

Cujusmodi proinde donariis, e Veneris apud Romanos simulacro prius demptis, totam eam tum lavandam, seu ejusdem Deae signum, dixit adducto paullo ante Fastorum loco Ovidius, *Demite divitias* &c. Immo unde factum, ut detracta illa numinum simulacris ornamenta, subinde etiam solemni ritu, uti paullo ante de πλυντηρίων dicto inde apud Atticos festo vidimus, lavarentur. Verum erant aliae peculiares adhuc & religiosae quidem hujus ritus, de quo hic a Callimacho agitur, caussae. Solita nempe non ornari solum id genus donariis ea numinum a gentilibus simulacra; sed eadem etiam ab iis, a supplicibus autem maxime (quae iisdem vulgo Asyli loco, iisque caede subinde aut alio scelere pollutis) adprehendi & adtrectari, & quod βρετέων ἔχεσθαι, *simulacra Deorum tenere*, ab Aeschylo, uti ante vidimus ad vers. 307. Hym. in Delum, dicitur Sept. Theb. vs. 97. Unde etiam id in more olim positum, ut iidem supplices sinistra manu ramos ἱκετηρίας gestarent; dextra autem Deorum signa adprehenderent, ut liquet ex alio ejusdem Tragici dramate Suppl. vs. 199, ubi jubentur a patre accedentes cum ἱκετηρίαις ad Jovis aram Danaides,

> Σεμνῶς ἔχουσαι διὰ χερῶν εὐωνύμων,
> *Cum reverentia easdem gestare manibus sinistris;*

ac ubi vetus Enarrator, ὅ ἐστιν, ἀντέχεσθε τῇ δεξιᾷ τῶν ἀγαλμάτων, τῇ ἀριστερᾷ τοὺς κλάδους κατέχουσαι, *quod est, adprebendite dextra statuas, sinistra ramos supplicum tenentes.* Nihil proinde eorundem numinum ἁγνείᾳ convenientius existimarunt iidem Gentiles, quam ut adtrectata impuris aut profanis alioquin manibus, ac inde veluti inquinata eorum simulacra, stato solemnique ritu, & quod maxime ἁγνὴν & παρθένον, qualis Minerva, Deam decuit, abluerentur. Cujus etiam rei luculentum utique exemplum suppeditat Euripides in Iphigenia in Tauris, ubi eadem Deae sacerdos, tanquam contrectatam a polluto materna caede, ac proinde manuum piaculo devincto Oreste, Tauricae Dianae statuam lavari velle fingit vers. 1041.

> Κἀκεῖνο νίψαι σοῦ θιγόντος, ὡς ἐρῶ,
> *Illud etiam dicam, cupere se, utpote a te contrectatam, lavari.*

Unde postea Regi Thoanti eandem statuam, tanquam ab hospitibus impuris, Oreste nempe & Pylade, pollutam, a sua sede se avertisse, ac, ut inde ait, vers. 1199.

> ΑΓΝΙΣΤΕΟΝ μοι καὶ τὸ τῆς Θεοῦ ΒΡΕΤΑΣ,
> PURIFICANDA, seu mari, quod ante dixerat,
> LAVANDA *mibi est Deae* STATUA;

siquidem, ut ipse Rex continuo addit, *matricidae* Orestis macula eam *polluit.* Accedebat etiam ea, quae invaluerat, opinio, & quae propior adhuc hujus, de quo hic agitur, loti apud Argivos Palladii, seu horum Παλλάδος λουτρῶν caussa. Nempe quod *lavacris* id genus cum purificari, prout de Junone mox dicetur; tum

Digitized by Google

tum delectari & recreari Numinum, quae illis vulgo Gentiles adfingebant, corpora; sicut de eadem hac Minerva cum comitibus Nymphis in Hippocrene lavante agitur hoc Hymno vs. 71. &c. ac inde laetiora omnia & fausta, quaeque situ veluti omni & squalore deposito, iis, ubi illis lavare contingeret, locis portendi vulgo crederentur. Qui ritus seu religio ad eorum quoque simulacra transiit, ea maxime, in quibus peculiarem Numinis vim ac praesentiam inesse iidem existimabant, seu quae θεῖα καὶ θείας μετουσίας ἀνάπλεα, *divina & divinae communicationis plena*, seu de divina natura plurimum participare, ut de iis loquitur apud Photium Cod. CCXXV. Jamblichus περὶ Ἀγαλμάτων, censebantur. Quo spectant itidem Procli verba in Timaeum lib. II. pag. 83. circa finem: ὥσπερ τῶν ὑπὸ τῆς τελεστικῆς ἱδρυμένων ἀγαλμάτων, τὰ μέν ἐστιν ἐμφανῆ, (non ut ibi legitur, ἀφανῆ) τὰ δὲ ἔνδον ἀποκέκρυπται συμβολικῆς τῶν Θεῶν παρουσίας, ἃ καὶ μόνοις ἐστὶ γνώριμα τοῖς τελεσταῖς, *quemadmodum, quae a perfectrice sacrorum religione erecta simulacra; quorum alia quidem sunt invisibilia; alia autem intus occultant symbolicam Deorum praesentiam, quaeque solis nota sunt sacrorum mystis.* Qualia proinde simulacra προσκυνούμενα, ac ut addit, καὶ θυσίαις καὶ τελεταῖς γεραιρόμενα, *adorata ac victimis ac sacris mysticis celebrata*, a Gentilibus, dicit Theoditus Ἑλλην. Θεραπ. serm. pag. 521. Tom. IV. Cujusmodi utique de lota, eoque solemni apud Romanos ritu, Almone fluvio, & qua de re paullo ante, Cybele, seu ejus simulacro, & publica, qua illud ab ea lotione excipiebatur laetitia ac festivitate, tanquam mitiori & magis propitia habita inde eadem Dea, e Lucano, Valerio Flacco, ac Statio norunt eruditi, & ad Claudianum de Bell. Gildon. vs. 120. jam vidit diligentissimus Barthius. Unde haud parum illustrantur, eaque hisce lucem simul addunt, quae post incensam a Nerone Romam, inter petita a Diis piacula, seu ad placandam eorum iram, refert Tacitus Annal. XV. c. XLIV. *propitiata* JUNO *per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare: unde hausta* AQUA *templum &* SIMULACRUM DEAE PROSPERSUM EST. Quod ipsum de Palladio, seu λουτροῦ Palladis, quale ab Argivis (& qua de re infra) haberi crederetur simulacro, apud eos similiter obtinuit; ut & stato tempore ac die, solemnique ritu, & cui dicatus a Callimacho hic Hymnus, in Inacho fluvio illud a destinatis ad id λουτροχόοις, de quibus mox, virginibus lavaretur; tum, ut idem Palladium post illud Lavacrum, in urbem denuo, cum laetis faustisque earundem Argivarum virginum gratulationibus ac votis, in quibus etiam desinit, ut ibidem videbitur, hic Hymnus, continuo reduceretur. Adeo, ut de aliis hujus Palladis λουτροῖς hic agatur, quam de iis, quae ei cum Junone & Venere, antequam nempe eaedem Paridis de forma judicium subirent, communia dicuntur, Anthol. lib. IV. cap. XIX. Epigr. XXXVII.

Ἥρῃ κ̓ Κύπριδι κ̓ ΠΑΛΛΑΔΙ τοῦτο τὸ ΛΟΥΤΡΟΝ,
Junonis & Veneris & PALLADIS *hoc Lavacrum* &c.
ac de quibus earundem Dearum λουτροῖς, ait apud Euripidem Helena in cognomine dramate vſ. 682.

Οἴμοι ἐμῶν δεινῶν, ΛΟΥΤΡΩΝ κ̓ κρηνᾶν,
Ἵνα θεαὶ μορφὰν ἐφαίδρυναν,
Ἔνθεν ἔμολε κρίσις.
Heu mea mala LAVACRA *& fontes*,
Ubi Deae formam ornarunt,
Unde evenit judicium.

ac ut ſimiliter de iisdem Deabus dicitur in illius Tragici Andromach. vſ. 283. πιδάκων νίψαντο αἰγλάεντα σώματ' ἐν ῥοαῖς, *fontium abluerunt Nitentia corpora in aquis.* Ut nunc mittam, quod Junonem quotannis in fonte Canatho apud Argivos itidem lotam, denuo virginem fieri, vulgo ab iis proditum, tradit Pauſanias l. II. p. 157. aut quod eandem Deam, celebratis cum Jove nuptiis, in fonte inter Euphratem ac Tigrim pellucido (quibus utique aut vicinis in locis primos τῶν πρωτοπλαστῶν Hymenaeos ſacrae memorant litterae) ſe abluiſſe, ſacro apud accolas ſermone ferri, refert Aelianus de Animal. l. XII. c. XIII. Haud aliter ac de Cerere Λουσίᾳ apud Arcades dicta tradit rurſus Pauſanias l. VIII. pag. 495. quod, poſt ejus ſcilicet cum Neptuno (Telluris nempe cum Mari) congreſſum, in Ladone fluvio eadem laverit. Neque enim poſtrema haec Dearum illarum Λουτρὰ ſeu Καθάρσεις hujus loci; ubi etiam non de Deabus ipſis, ſed de earum tantum ſimulacris, aut potius de Deae virginis & ἀλέκτρου ſeu *omnis connubii expertis*, lota ab Argivis virginibus ſolemni pompa ac ritu, effigie, feſtoque eam in rem die, agitur. Quo proinde horum ΠΑΛΛΑΔΟΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ſeu *Lavacrorum* apud Graecos ſymbolo, internam eos animae puritatem ac laetitiam adumbrare voluiſſe, vel inde liquet, quod haberetur eadem Pallas, ut de ea Proclus in Timaeum loquitur l. I. p. 51. omnium virtutum procreatrix, quaeque *vitam impollutam*, ζωὴν ἄχραντον ac καθαρὰν efficere potis eſſet: immo de qua ait Ariſtides Hymn. in eandem p. 29. προφῆται δὲ κ̓ ἱερεῖς ΚΑΘΑΡΣΙΟΝ αὐτὴν ἐπικαλοῦσι κ̓ Ἀλεξίκακον, τῶν τελεωτάτων Ἔφορον ΚΑΘΑΡΩΝ, *Prophetae autem & ſacerdotes* EXPIATRICEM *eandem vocant, & malorum Averruncatricem, perfectiſſimarumque inſpectricem* PURIFICATIONUM *ſeu Lavacrorum.* Qua in re utique veſtigia Moſaicorum rituum licet facile intueri; quibus lotiones externas, in ſignum internae purificationis fuiſſe praeſcriptas, conſtabat utique ex iis, ut alia mittam, quae dicuntur Num. VIII. 7. ac Eſai. LII. 11. E quibus autem abunde illuſtratur id quod de eo Gentilium ritu a Tertulliano dicitur de Baptiſmo cap. V. ac ubi inter alia ad haec ſolemnia Palladis ΛΟΥΤΡΑ credo eum reſpexiſſe, dum dicit, *ipſos etiam Deos ſuos* LAVATIONIBUS *efferunt.*

Vſ. 1.

Digitized by Google

Vſ. 1. λωτροχόοι τᾶς Παλλάδος] Dorica nempe Dialecto, ubi de Argivorum ſolemni agebatur, & in quorum gratiam hunc Hymnum condidit, ut jam monuit eruditiſſima Daceria, Callimachus. Accedebat, quod Cyrenaeus eſſet, & e Dorum proinde genere ſeu Laco ἄνωθεν, ut ea de re actum Hymn. in Apoll. hic Battiades, & prout Cyrenaei dicuntur a Joſepho Ἀλωσ. l. II. c. XVI. τὸ Λακώνων γένος, *genere Lacones.* Λωτρὸν autem pro λουτρὸν a Laconibus, Dorice quoque, ut notum, loquutis dictum, auctor etiamnum Heſychius, Λωτρὸν, δειλινὸν ἄλειμμα, Λάκωνες, atque ita non de *lavacro* ſolum ſeu *balneo*, quomodo apud Comicum ſumitur Νεφέλ. p. 182. & 183. ſed pro *pomeridiana unctione*, quae nempe fiebat poſt balneum, & χύτλα, ut e veteribus Grammaticis liquet, & qua de re obiter egimus ad vſ. 17. Hymn. in Jovem, fuerunt dicta. Unde utrumque etiam conjungit agens de Sybaritis Athenaeus, & ubi eadem voce λουτροχόοι, qua hic Battiades uſus ait l. XII. p. 518. παρ' οἷς πρώτοις εἰσήχθησαν εἰς τὰ βαλανεῖα ΛΟΥΤΡΟΧΟΟΙ καὶ παραχύται πεπεδημένοι, *apud quos primum in balnea inducti ſunt compedibus vincti* (ne citius quam oportuit, ut ibidem additur, abirent) QUI AQUAM EFFUNDERENT & *eosdem illinerent oleo*, ſicuti nempe vocem παραχύται pro *unctoribus*, quemadmodum ſubinde hi dicuntur in antiquis Lapidibus, accepit ibi Dalechampius. In veteribus autem Gloſſis Graecis ac Latinis, παραχύτης, *meſtrinus*, & *meſtrinus* παραχύτης legitur; quae vox tamen *meſtrinus* vix alibi, quod ſciam, neque in amplo eruditiſſimi diligentiſſimique du Cange Gloſſario legitur: unde *meſtrinus* ibi forte pro *mediaſtrinus* legitur, notante Priſciano, *mediaſtinos* dici ſervos lavantibus in balneis miniſtrare ſolitos, & quod *medias partes balnei tenerent, hoc eſt, in medio lavantium ſtarent*, ita appellatos. A quibus nempe diverſi erant ἀλεῖπται, aut qui τριπταὶ ſeu τρίβοντες, aut παιδοτρίβαι in Graecorum Gymnaſiis, ut e variis ſenis Coi & Galeni locis liquet, dicebantur; qui nempe non effundebant ipſi in ungendos aut fricandos oleum, ſed eodem a παραχύταις ſeu *mediaſtinis* ad id conſtitutis effuſo, ipſi eodem athletas fricabant ſedulo. Utrumque vero illud lavandi & ungendi miniſterium ancillae itidem Heroicis temporibus praeſtare ſolitae, ſicut de Telemacho & Piſiſtrato apud Menelaum hoſpitantibus ait Homerus Odyſſ. Δ. vſ. 49.

Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ.

Hos autem poſtquam ancillae laverunt & unxerunt oleo.

Λωτροχόοι vero ſimiliter, ſed nobiliori miniſterio, *Palladis* nempe *lotrices* Argivae, quae nempe illud lavationis officium recepto more ac ritu, Deae illius ſimulacro hic praeſtarent. Haud aliter ac annuam Veneris apud Sicyonios ſacerdotem virginem λουτροφόρον appellatam, a ſimili nempe praeſtita huic Deae, & prout de lota ſolemni ritu apud Romanos Venere paullo ante dixi-

diximus, opera tradit Pausanias l. II. p. 103. Nec mirum Argivas seu *Pelasgias*, uti mox eaedem a Poëta dicuntur, *Palladis lotrices* seu λωτροχόυς hic dici; quum Minervam haud minus ac Junonem, Argivam alioquin cum alibi, tum in nummis etiam antiquis dictam, Argis olim cultam aliunde constet. Immo delatum eandem in urbem Trojanum ab Argivo Diomede seu sacrum illud ac διοπετὲς Palladium, ibidemque adservari ab Argivis, uti ea de re infra, credebatur. Adde, quod Argivae etiam virgines in Minervae Templo, Argis in arce, quae Larissa dicebatur, sito, comae primitias deponere, & nupturae eaedem Deam, utpote virginitatis Antistitem, placare consueverant: ut id e Statio discimus, ac simul subito in metu, ad illud Minervae in eadem arce fanum adire solitos continuo Argivos, ubi nempe non minori fama ac celebritate, quam in arce Athenarum, coleretur haec Dea. Quae singula nempe tradit Papinius Theb. lib. II. vs. 252. &c.

innuptam lumine adibant
PALLADA, *Munichiis cui non* ARGIVA *per urbes*
Posthabita est LARISSA *jugis; hic more parentum*
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret aetas,
VIRGINEAS *libare* COMAS, *primosque solebant*
EXCUSARE TOROS.

Quibus accedit, quod Argiam, sive Argolida Minervae prae Neptuno, a delectis litis inter utrumque illud Numen arbitris adjudicatam refert Apollodorus l. IV. c. I.

Ibid. ἔξιτε πᾶσαι, Ἔξιτε] Solita nempe in jussionibus, & quidem quae ad Deorum sacra seu solemnia, ἀναδίπλωσις. Sic supra vs. 2. Hymn. in Apollinem, scelerati consueta formula abesse jussi, ἑκὰς, ἑκὰς, ὅστις ἀλιτρὸς, *procul, procul esto, quicumcunque es scelere pollutus.* Idem a supplicibus quoque in Deorum invocationibus subinde factum, ut ab Oreste apud Aeschylum Choëph. vs. 243. Ζεῦ, Ζεῦ, *Jupiter, Jupiter*; & a mulierum Thebanarum Choro, Deos urbis ab Argivis obsessae custodes invocante Sept. Theb. vs. 112. ἴτε, ἴτε, *venite, venite omnes* &c. Gemino nempe huic apud Callimachum epiphonemate, ἔξιτε, ἔξιτε, & mox vs. 4. σοῦσθε &c. σοῦσθε, *properate, properate.* Sic paullo ante idem Chorus ad Minervam dixerat in eodem Aeschyli dramate, ἴπιδ', ἔπιδε πόλιν, *respice, respice urbem.* Quae earundem vocum & pluries adhuc repetitorum ἀναδίπλωσις haud infrequens insuper apud eundem aliosque veteres Tragicos, maxime ubi ira vel vindicta mens veluti aestuat. Hinc illud Eumenidum Chori apud eundem Aeschylum in cognomine dramate vs. 130. λάβε, λάβε, λάβε, *cape, cape, cape* &c. & similiter vigilum Trojanorum Chorus audito nocturnorum speculatorum strepitu, vociferatur continuo apud Euripidem in Rheso vs. 675.

Ἔα,

Digitized by Google

Ἔα, ἴα, βάλλε, βάλλε, βάλλε, βάλλε, θεῖνε, θεῖνε.
Age, age, feri, feri, feri, feri, percute, percute.

Plurima hujus notae aut similis, etiam in naeniis formulae, superaddere hic haud opus, ut αἴλινον, αἴλινον εἰπὲ apud Aeschylum Agam. vſ. 167. aut Perſ. vſ. 1011. νέαι, νέαι, δύαι, δύαι, *novae, novae, calamitates, calamitates*; aut virginum Argivarum Chori in Agamemnonis inferiis, Choëph. vſ. 154. κλῦε δέ μοι, κλῦε, *audi vero me, audi.*

Vſ. 2. ἵππων ἄρτι φρυασσομένων] *Exultantibus* jam nempe *equis*, multoque hinnitu alacritatem ſuam ad praeſtandum ſolitum ea die Palladi, Deae quippe ἱππείῃ (& qua de re mox ad vſ. 6.) miniſterium conteſtantibus. Id enim notant voces ἵππων φρυασσομένων, ſicut Aeſchylus pridem dixerat Sept. Theb. vſ. 481.

Ὅς ἔτι μάργων ἱππικῶν φρυαγμάτων
Βρόμον φοβηθείς,
Qui nempe furentium equeſtrium hinnitum
Fremitum metuens.

Φρύαγμα vero non de *hinnitu* equorum, ſed de aprorum *grunnitu* dixit Oppianus Κυνηγ. l. II. vſ. 457.

Οὐ συὸς ἀγραύλοιο παρὰ σκοπέλοισι φρύαγμα,
Non ſuis ſylveſtris juxta ſcopulos grunnitum;

ſicuti canibus ὕλαγμα, tauris μύκημα, leonibus βρύχημα, conſuetas de eorum clamoribus voces ibidem tribuit. Dictum alioquin φρύαγμα & φρυάττεσθαι, pro *jactantia* & *gloriari, exultare*, ut apud Plutarchum de Educand. Liber. ferme ab initio, μεγαλαυχίας ἐμπίμπλανται καὶ φρυάγματος, *arrogantia replentur* & *oſtentatione*; ac Anthol. l. VII. Ep. 74. de adulta jam meretrice, μίμνει καὶ τὸ φρύαγμα τὸ παιδικόν, *manet vero arrogantia juvenilis.* Quo ſenſu etiam voce φρυάττεσθαι uſus, de Marcionitis agens Clemens Alex. Strom. l. III. p. 425. καθάπερ ἰδίῳ δόγματι φρυάττονται, *tanquam ſuo dogmate glориantur.*

Vſ. 3. Τᾶν ἱρᾶν] Sacri nempe Deae ἱππείας *equi*, ſeu qui curru juncti, quo ejus ſimulacrum ſolemni pompa ab Argivis mulieribus ad fluvium Inachum deferebatur, quemadmodum ſacrum etiam Matris Deum carpentum, illudque cum ejus ſimulacro Almone fluvio ablui ſolitum, vidimus ad titulum hujus Hymni. Ita *ſacer* apud Epheſios Dianae Currus, ſeu *Tenſa*, qua ſolemnibus Deae illius Feſtis ſive Agonibus, praelatum itidem ejus ſignum; & cujus rei fidem etiamnum praeſtant veteres nummi cum ſacro ejuſmodi carpento vel Tenſa & inſcr. ΑΠΗΝΗ ΙΕΡΑ ΕΦΕCΙΩΝ, *Sacra Tenſa Ephesiorum*, quale hic ſequitur, nummi, qui exſtat in Gaza Gallorum Regia ſub Commodo percuſſi ſchema,

Quam-

Quamquam alioquin Ἀπήνη de *mulari vehiculo* dicta fuerit juxta priscos Pindari Interpretes ad Olymp. Od. V. p. 40. Ἀπήνη δὲ ἅρμα ἐξ ἡμιόνων ζευχθὲν, h. e. Ἀπήνη *currus est mulis junctus*, & cujusmodi etiam Ἀπήνην seu *mulare vehiculum* in ludos Olympicos per decennium invectum ibidem dicitur, sublatum autem Olympiade LXXXIX. vel, ut in Scholiis ad inscriptionem Odae sequentis dicitur p. 45. Olympia LXXXV. aut LXXXVI. Unde etiam exstant duo ejusdem Thebani vatis Ἐπινίκια Olympica, v. nempe & VI. in Psammidem & Agesilaum, Ἀπήνῃ seu ejusmodi *mulari* eoque bigarum vehiculo victores. Ut proinde Ἀπήνη ibi alia esset, quam Συνωρὶς, quaeque Συνωρὶς, ut apud Pausaniam l. x. p. 621. aut Συνωρὶς πώλων, *pullorum bigae*, ibidem paucis ante lineis, non ut ibi perperam legitur, συνωρίδα τε πώλων καὶ κέλητα, & quomodo ἅρματι πώλων, de *quadrigis pullorum* alibi idem ait lib. VI. p. 344. Adde, quod non ex vehiculis solum aut Tensis, seu mularibus seu equorum bigis, aut quadrigis, sed ex equitibus etiam constarent sacrae illae veterum pompae, sicuti de Atheniensibus in solemni Jovis festo ait Plutarchus in Phocione pag. 758. καὶ τῷ Διῒ τὴν πομπὴν πέμποντες οἱ ἱππεῖς, *& Jovi pompam celebrantes equites*. Unde etiam Midiam inter alia redarguit Demosthenes in Midiam p. 409. quod quum magister equitum esset, ne equum quidem emere fuerit ausus, ἀλλ' ἐπ' ἀλλοτρίου πομπὰς ἡγεῖτο, τοῦ Φιλομήλου τοῦ Παιανιέως ἵππου, καὶ ταῦτα πάντα ἴσασιν οἱ ἱππεῖς, *sed alieno equo vehens, qui Philomeli Paeaniensis erat, pompas ducebat. Atque haec norunt omnes equites.*

Ibid. ἁ Θεὸς εὔτυχος] *Dea prompta* nempe *& expedita*. Hinc medicina a me duobus apud Aeschylum locis, quod fugere non debuit postremum ac eruditum ejus Enarratorem, obiter hic fiet. Prior est Suppl. vs. 981. ubi *quisquis* dicitur *inferre*

Ψόγον ἀλλοθρόοις
Εὔτυχος,
Contumeliam inferre aliorum lingua utentibus
Promptus;

alter in eodem dramate vs. 1001.

Πᾶς δ' ἐν μετοίκῳ γλῶσσαν εὔτυκον φέρει
Κακήν,

Quis-

Quisquis in inquilinum linguam promptam fert
Malam;

in quorum nempe priori loco male εὔτυκτος, in posteriori autem pejus εὔτυχος hactenus legitur. Hesychius, Εὐτυκῶς, ῥᾳδίως, καὶ τὰ ὅμοια. Haud necessaria proinde inmo aliena ab hoc Battiadae loco, vox εὔτακτος pro εὔτυκος.

Vs. 4. Σύθί νυν] Quem Poëtae nostri locum ante oculos habuisse videtur Hesychius, Σῦθι, ἴθι, ὁρμᾶτε. Priscus enim hic Callimachi Enarrator Σῦθι, ὁρμᾶτε. Aeschylus vero de Xerxis contra Graecos copiis earumque ducibus agens, ait Pers. vs. 25.

Σοῦνται στρατιᾶς πολλῆς ἔφοροι,
Proficiscerentur aciei numerosae praefecti.

Ibid. Πελασγιάδες] Seu *Argivae*, quomodo Πελασγία de *Argolide* ab Aeschylo pridem fuit dicta, ubi de Danaidum profectione seu reditu in avitum Argivorum, ut iidem fuerunt deinceps appellati, solum ait, Prom. vs. 859. Πελασγία δὲ δέξεται, *Pelasgia* vero terra *excipiet* &c. ac inde similiter ab Euripide ἡ Πελασγία, de *Argia* seu *Argolide*, Oreste vs. 961. Sic Πελασγίαν πόλιν, *Argos* vocat rursus Aeschylus Suppl. vs. 642. & alibi in eodem dramate vs. 1030. πόλιν τῶν Πελασγῶν, ac de *Argivorum* Rege, Ἄναξ Πελασγῶν vs. 383. 624. de Argivis autem δῆμος Πελασγῶν vs. 638. dicitur, & Πελασγὸν Ἄργος itidem ab Euripide Orest. vs. 693. & 1298. *Pelasgus* nempe eidem Aeschylo, Argivorum Rex traditur, ad quem profugere illae, de quibus modo, Danaides, Suppl. vs. 258.

Τοῦ γηγενοῦς γάρ εἰμ' ἐγὼ Παλαίχθονος
Ἶνις ΠΕΛΑΣΓΟΣ, τῆσδε γῆς ἀρχηγέτης,
Indigenae enim ego sum Palaecbthonis filius
PELASGUS, *bujusce terrae princeps;*

quomodo ibi legendum, non Πελασγοῦ, vidit jam eruditissimus Canterus, & continuo arguunt sequentia ejusdem Argivorum Regis verba, ubi ait vs. 260.

Ἐμοῦ δ' Ἄνακτος εὐλόγως ἐπώνυμον
Γένος ΠΕΛΑΣΓΩΝ, τήνδε καρποῦται χθόνα,
A me autem Rege optime jure cognomen ferens
PELASGORUM *gens, banc incolit terram.*

Neque enim opus, ut ibi ἐμοῦ in ἐξ cum Aurato, sicut in scriptis ejus ad hunc Tragicum, quas apud doctissimum Is. Vossium olim vidi, glossis, continuo mutetur. Idem enim Argivorum Rex *Pelasgus* vocatur alibi in eodem dramate vs. 1017. a quo nempe & ab Argivorum populo in partem regionis admissae dicuntur supplices illae Danaides, Γῆν μὲν Πελασγὸς, *Hanc quidem terram Pelasgus*, illam vero populus, quod addit, dabit iis deinceps inhabitandam. Ab hoc *Pelasgo* proinde, qui & αὐτόχθων seu *indigena* exstitisse ab Hesiodo, teste Apollodoro l. II. c. I. dicitur, appellata primum juxta Aeschylum illa *Argivorum* regio *Pelasgia*, & ejusdem incolae, uti vidimus, *Pelasgi*, quod tradi-

Digitized by Google

tradiderat etiam in Inacho Sophocles, ut id adnotatur ab eruditis Apollonii Enarratoribus ad lib. I. vſ. 580. ὅτι δὲ αὐτοὶ ΟΙ ΑΡΓΕΙΟΙ ἐκαλοῦντο ΠΕΛΑΣΓΟΙ, Σοφοκλῆς ἐν Ἰνάχῳ φησὶ, *quod autem ipſi* ARGIVI *vocentur* PELASGI, *ait Sophocles in Inacho.* Id quod adſtruit etiam Euripides (ejus enim eſt omnino ille, quem adduxit, verſus, quamquam paullo aliter, ac incertus, an illius Tragici eſſet vel alterius, ὁ πάνυ de Hellen. p. 302.) ubi de *Argivis* ait in Oreſte vſ. 934.

Πάλαι Πελασγοὶ, Δαναΐδαι δεύτερον,

Olim Pelasgi, poſtea Danaides dicti.

Neque vero opus, ut pro πάλαι ibi πρῶτον, cum eodem viro illuſtris doctrinae legatur, quum παλαιὸν Ἄργος ab initio Electrae dixerit idem Tragicus; & ſupra *Pelasgus* ille apud Aeſchylum Argivorum (uti poſtea iidem appellati) Rex, & a quo *Pelasgi* iidem denominati, γηγενοῦς Παλαίχθονος, *terrigenae Palaechthonis*, filius nuncupetur, ſeu juxta veteres ad memoratum Euripidis locum Interpretes, Inachi αὐτόχθονος h. e. γηγενοῦς. Cujus etiam Inachi filius ſimiliter a Graecis ad Apollonium Criticis dicitur ad d. l. I. vſ. 580. Πελασγῶν τῶν Θεσσαλῶν, ἀπὸ Πελασγοῦ τοῦ Ἰνάχου, ἢ ἀπὸ Πελασγῶν, ἔθνους βαρβαρικοῦ οἰκήσαντος τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὸ Ἄργος, *Pelasgorum* h. e. *Theſſalorum a Pelasgo Inachi filio, aut a Pelasgis gente barbarica, quae Theſſaliam & Argos incoluit.* Duo vero memorabilia, ſed quorum prius, librariorum aut ſciolorum errore, latuit ibi hactenus de eodem *Pelasgo*, Inachi ſcilicet filio, traduntur ab Euripidis Enarratoribus adducto jam loco, nempe ὁ δὲ ΠΕΛΑΣΓΟΣ πρῶτος ἄρτου (non ut ibi Ἄργου) κατασκευὴν ἐξεῦρε. πάλαι τῶν ἀνθρώπων τοῖς δράγμασι σιτουμένων, καὶ ΠΕΛΑΣΓΙΚΟΝ τὸ ΑΡΓΟΣ ὠνόμασεν, *primus autem* PELASGUS *panis confectionem reperit; antea enim manipulis ſpicarum homines veſcebantur, &* PELASGICUM ARGOS *nuncupavit*; quae nempe prius, de qua re ibidem paullo ante, *Inachia* diceretur. Ad quod primum reperti ſcilicet ab hoc Inachio *Pelasgo panis* inventum, ſpectat forte, quod apud Pauſaniam legitur l. I. p. 25. proditum nempe, Cererem Argos profectam, ibi a *Pelasgo* hoſpitio fuiſſe exceptam. In cujus proinde beneficii memoriam, panem e frugibus a Dea nempe frugifera, conficere fuerit is juxta fabulam illam edoctus. Quamquam non *panis* quidem inventum; ſed loco virentium adhuc frondium, herbarum, aut radicum, fagi glandibus veſci edoctos a Pelasgo Arcadas, tradat alibi idem Pauſanias l. VIII. p. 456. Arcada enim eumque indigenam ſeu terrae filium, fuiſſe antiquiſſimum, quum pluribus illud nomen haeſerit, *Pelasgum*, tradiderunt alii; ſicut ex Heſiodo id memorant Apollodorus l. II. c. I. & Servius Aen. l. II. vſ. 83. *Pelasgum* tamen Argivorum Regem, dictosque ab eo *Pelasgos*, antiquiſſimos atque indigenas exſtitiſſe Argolicae regionis incolas, tradidit etiam Dionyſ. Halicarnaſſ. l. I. p. 14. ubi de Pelasgis agens ait: πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τὸ καλούμενον νῦν Ἀχαϊκὸν ΑΡΓΟΣ ᾤκησαν ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ

NES

ΝΕΣ ὄντες, ὡς οἱ πολλοὶ περὶ αὐτῶν λέγουσι· τὴν δὲ ἐπωνυμίαν ἔλαβον ἐξ ἀρχῆς ταύτην, ἀπὸ τοῦ ΠΕΛΑΣΓΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, *nam primum habitarunt Pelasgi apud* ARGOS, *ut nunc vocant, Achaicum, ejus loci, ut a multis fertur,* INDIGENAE, *a* REGE PELASGO *sortiti antiquitus hoc vocabulum.* Quae consentanea omnino iis, quae ex antiquissimo auctore Aeschylo paullo ante adtuli de *Pelasgo*, indigenae scilicet Palaechthonis filio, dictisque ab eo *Pelasgis* ejusdem Argolicae regionis incolis. Hinc ille, quod ex eodem tragico itidem vidimus, *Rex Pelasgorum* h. e. *Argivorum* dictus, & *Pelasgia*, sicut ante vidimus, ab Euripide quoque, *Argivorum regio*, & *Pelasgicon Argos* de urbe, & hoc denique apud Callimachum loco, Πελασγιάδες de *Argivis mulieribus* sive virginibus dictae. Mitto vero hic, quod idem Argivorum Rex *Pelasgus*, non indigenae alicujus, ut apud Aeschylum Palaechthonis, aut veto Inachi, juxta veteres Euripidis adducto ante loco Interpretes, sed Jovis scilicet & Niobes filius ab aliis dicatur; ut ab Apollodoro l. II. c. I. & Dionysio Halicarn. memorato prius loco: aut quod non *Pelasgia* primum, ab hoc nempe *Pelasgo*, sed *Apia* jam ante, ab Api scilicet Apollinis, juxta eundem Aeschylum, aut juxta alios, Phoronei filio dicta statuatur Argivorum regio, ac unde etiam Ἀπιδανῆες de *Peloponnesiis* nuncupati ab Apollonio lib. IV. vs. 263. aut denique, quod idem *Pelasgiae* & *Pelasgorum* nomen, de Thessalia etiam & Thessalis dictum olim fuerit, immo apud Homerum de Thessaliae oppido legatur similiter Πελασγικὸν Ἄργος, *Pelasgicum Argos*, Iliad. Β. vs. 68. Unde etiam, ut alia hic mittam, Πελασγὶς Juno, non *Argiva* quidem sed *Thessalica* ab Apollonio dicitur Argon. l. I. vs. 14.

Ἥρης δὲ Πελασγίδος οὐκ ἀλέγιζεν,

Junonem vero Pelasgicam non curavit;

ac ubi eruditi Critici observant Homeri exemplo *Pelasgida Junonem* dici, de ea, quae in Thessalia colebatur; *Pelasgos* enim ab Homero appellari, qui Phthioticam incolerent. Thessalis enim imperasse eumdem *Pelasgum*, Argivorum Regem, & *Pelasgorum* itidem nomine dictos ab eo, qui ejus imperio parebant, non Argivos solum (quod nomen postea eis adhaesit) sed etiam Thessalos, declarat aperte eodem, de quo ante, Supplicum loco, seu sequentibus ibidem versibus Aeschylus, & juxta eum, quod praeterea observo, Dionysius Halicarn. Is enim non indigenas solum in Argivorum solo *Pelasgos*, & ita a *Pelasgo* eorum Rege dictos, adducto ante loco statuit; sed alibi, nempe p. 75. Thessaliam incolentes *Pelasgos*, & qui ea relicta, in Italiam venerint, *Argis ortos*, Ἀργεῖοι τὸ γένος ὄντες, tradit; de quibus autem opportunius ad eundem, de quo paullo ante, Aeschylum a nobis agitur. Neque enim haec satis hactenus viris eruditis, qui de hisce *Pelasgis*, antiquissimaque eorum origine ac sede, sicut a viro summo, qui libro de Hel-

leniftica eam non in Argivorum aut reliquo Peloponnefi folo; fed in ipfa Theffalia collocat, ventilata fuerunt & expenfa. Id autem ex ante dictis, ut opinor, liquet, cur Πελασγιάδων nomine *Argivae* mulieres hic a Callimacho compellentur.

Vf. 5. μεγάλως ἀπενίψατο πάχεις] Hinc εὔπηχυς dicta eadem Pallas a Rhiano apud Stobaeum Serm. IV. περὶ Ἀφροσύνης p. 54. μνᾶται δὲ εὔπηχυν Ἀθήνην, *precatur autem pulcros habentem lacertos Minervam*. Non *lacertos* vero adeo, quam *manus* ejusdem Deae, ficuti Junonis oculos, Veneris mamillas, Thetidos furas, Themidos vero mentem ac prudentiam commendant Rufini verfus Anthol. l. VII. Ep. CXXV. & CXXVI.

Ὄμματ᾽ ἔχεις Ἥρης, Μελίτη, τὰς χεῖρας Ἀθήνης,
Τὰς μαζὰς Παφίης, τὰ σφυρὰ τῆς Θέτιδος.
Oculos habes Junonis, Melite, & manus Minervae,
Mamillas Veneris, & furas Thetidis &c.

Hinc Statius Sylv. lib. I. Carm. I.

Aut te PALLADIAE *talem, Germanice, nobis*
Effinxere MANUS.

Nempe unde Ἐργάνη dicta eadem Minerva & culta, ὡς τῶν δημιουργικῶν ἔργων προστάτις, *tanquam opificiorum praefecta*, ut de hac ejus appellatione loquitur Proclus in Timaeum pag. 52. lanificii puta aliorumque ejusmodi operum inventrix. Qualis nempe & quidem *cum magnis lacertis* feu εὔπηχυς fpectatur eadem Dea cum textricibus virginibus, in antiquis marmoribus, quae & videre olim juvit Romae, & proftant in admirandis ejusdem urbis, a viro praeclarae induftriae P. Bellorio vulgatis. Εὐρύστερνος alioquin feu *cum lato pectore* appellata eadem Pallas a Theocrito Idyll. XVIII. 3. 36.

Vf. 6. Πρὶν κόνιν ἱππείαν] Ideo nempe, quod ἱππία feu *equeftris* haberetur haec Dea, uti a Pindaro vocatur Olymp. Od. XIII. & a Sophocle Oed. Col. vf. 1124. cujusque ἱππίας Palladis aram Athenis exftitiffe tradit Paufanias l. I. p. 58. & fimulacra cum in Elide, tum apud Aleatas Arcadas idem refert p. 613. & 530. Unde etiam ὁπλῖται καὶ ἱππεῖς, *peditum & equitum agmina*, Minervae inventum tribuit Ariftides Hymn. in eandem p. 22. additque in fequentibus, quod Erichthonius Minervae alumnus, primus equos curru junxerit; Bellerophon autem equi fraenum ab eadem Dea acceperit. Adde fequentes in hoc Callimachi Hymno verfus, ubi vel *equorum* vel *clypeorum ftrepitu gaudere* eadem dicitur, ut verf. 44. aut vero per Boeotiae vicos agrosque *equos agitare*, ἵππως ἐλαύνειν vf. 61. Quo refpexit proinde Statius, dum de Palladis figno feu Palladio, quale laeva manu geftabat equeftris Domitiani ftatua, ait eodem adducto paullo ante Carmine verf. 39. *ceu ftimulis accendat equum*, Dea quippe, & quod uno verbo notare ibi poterant Interpretes, ἱππία dicta; & quae equos regere ac agitare prima fcilicet, uti modo dictum, docuerit.

Vf. 7.

Vſ. 7. λύθρῳ πεπαλαγμένα] Sic ſupra Hymn. in Delum vſ. 78. πεπάλακτο κεραυνῷ, *foedatus* erat ſeu *concuſſus fulmine*. Immo cui geminus huic noſtro exſtat locus, ut obiter hinc etiam emendandus in vetuſtis, quae Orphei nomen praeferunt, Argonauticis verſ. 1232.

τοίῳ γε λύθρῳ πεπαλαγμένοι ἐστὲ,

tali autem cruore foedati eſtis.

Jaſon nempe & Medea ob caedem Abſyrthi Medeae fratris, ſed ubi pro λύθρῳ male hactenus λύγρῳ legitur in iis (quod erratis Typographicis alioquin imputaſſem) quas videre adhuc mihi contigit ac poſſideo, accuratiſſimis hujus Poëmatis editionibus, Aldina, Stephaniana in magno heroicorum Poëmatum opere, ut de ſimili Aureliana ſeu Genevenſi quae a Jacobo Lectio eſt recenſita, ſileam, & poſtrema etiam, quamquam a multis librariorum mendis viri eruditi induſtria ac labore haud ita pridem repurgata. Ita rurſus alibi in iisdem Argonauticis legas verſ. 564. Αἵματι καὶ κονίῃ πεπαλαγμένον, *ſanguine & pulvere foedatum*. Λύθρον autem de *cruore* ſeu *tabo*, non a Poëtis ſolum, Homeri exemplo, ſed a πεζογράφοις, ſubinde etiam adhibitum, ut a Juliano Imp. Orat. 1. pag. 49. τέτραπτο δ' ἡ λίμνη πρὸς λύθρον, *lacus ipſe in cruorem vertitur*.

Vſ. 15. μὴ μύρα] *Unguenta* nempe, quod mox additur, *mixta*, χρίματα μικτὰ vſ. 16. tanquam a Pallade aliena continuo hic amoventur. Id enim indicat vox μύρα, & ſicut id de Apolline ſimiliter dicitur ſupra Hymn. in eundem vſ. 39. ac ubi jam de illo diſcrimine actum, quod veteres notarunt, inter *ſimplex unguentum* ſeu ἔλαιον, & *e variis odoribus mixtum* ſeu μύρον. Unde heroas Homericos nondum μεμυρισμένους exſtitiſſe, ſeu mixto ejusmodi unguento perfuſos, tradit Athenaeus l. 1. p. 29. quod nempe non voce μύρου, ſed ἐλαίου uſus ſit eam in rem vatum parens. Quod a Plinio jam ante adſertum fuerat de unguentis agente l. XIII. c. 1. *Iliacis temporibus non erat*. Quamquam caeteroquin una voce שמן *oleum & unguentum* שמן מור *oleum myrrhae*, ſeu unguentum, Eſth. II. 12. a qua nempe *myrrha*, μύρον ſeu μύῤῥον a Graecis dictum ſtatuit ad Athenaeum ὁ πάνυ. Adde quod alibi adhuc Athenaeus, nempe l. XV. p. 688. μύρου voce primum uſum Archilochum notet, & cujus etiam ea de re verſus apud Plutarchum legitur in Pericle p. 167.

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο,

Anus quum ſis, unguentis utique non madebis.

Veneri nempe, ceu quae eam addictasve eidem ἑταίρας, non vero Minervam moratasque virgines aut mulieres decerent, relicta ejusmodi μύρα ſeu *unguenta*. Quam in rem inſignis omnino, qui e Sophoclis deperdito dramate refertur apud Athenaeum locus lib. XV. pag. 687. ad quem hic & iis, quae mox addit verbis, reſpexiſſe videtur noſter Battiades, & qui meretur omnino hic adſcribi: Σοφοκλῆς δ' ὁ ποιητὴς ἐν Κρίσει δράματι, ΤΗΝ μὲν ΑΦΡΟ-

ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ ἡδονήν τινα οὖσαν δαίμονα, καὶ ΜΥΡΩ ΑΛΕΙΦΟΜΕΝΗΝ παράγει καὶ κατοπτριζομένην, ΤΗΝ ΔΕ ΑΘΗΝΑΝ, φρόνησιν καὶ νοῦν, ἔτι δ' ἀρετὴν, ΕΛΑΙΩ χριομένην καὶ γυμναζομένην, *Sophocles Poëta in Cretensibus, quodam dramate*, VENEREM *Deam, quae voluptas innuitur*, UNGUENTO PERFUSAM *fingit, & ad speculum se contemplantem;* PALLADEM *vero, cujus nomine mentem, prudentiamque & praeterea virtutem intelligimus*, OLEO PERUNGI *& exerceri*. Hinc etiam Veneri, non Palladi, proprium unguentum κάλλος dictum, & quo perfusam eam fingit, tribuit Homerus Odyss. Σ. vs. 191. Immo unde eadem Pallas de Venere ad Paridem ait apud Lucianum Dial. Meretr. p. 168. ed. Salm. τοιαῦτα ἐντετριμμένην χρώματα, καθάπερ ὡς ἀληθῶς ἑταίραν τινὰ, *coloribus fucatam instar revera meretricis alicujus*. Ita Catullus de amica sua Carm. XIII.

Nam UNGUENTUM *dabo, quod meae puellae*
Donarunt VENERES, *Cupidinesque*.

Aliter vero idem de Berenices adhuc virginis coma Carm. LXVI. vs. 77.

Quicum ego, dum virgo quondam fuit, omnibus expers
Unguentis.

ac ubi opportune doctissimus ejus Enarrator Is. Vossius, cum sequentem Callimachi locum huic geminum, Μὴ μύρα λωτροχόοι τᾷ Παλλάδι &c. tum alterum Theocriti in Helenae Epithal. adducit, ubi de Spartanis virginibus dicitur,

Χρισαμέναις ἀνδριστὶ παρ' Εὐρώταο λοετροῖς,
Unctis virorum more ad Eurotae fluenta.

De muliebri vero in viris μύρων usu, praeter alios consuli potest Clemens Paedag. l. II. c. VIII. cujus lemma Εἰ μύροις καὶ στεφάνοις χρηστέον, *an coronis & unguentis uti liceat?* Unde etiam Josephus, (ut id luxuriae genus, a Judaeorum aeque ac cordatorum inter Gentiles, aut Christianorum moribus alienum liqueat) de zelotarum impiis & profanis inter Hierosolymitanos ausis agens, ait Ἁλωσ. l. V. c. IX. καταντλούμενοι δὲ ΜΥΡΟΙΣ, καὶ πρὸς εὐπρέπειαν ὑπογράφοντες ὀφθαλμοὺς, *madentes vero* UNGUENTIS, *& ut forma eximii viderentur, oculos illiti*. Idem etiam alibi, nempe Ἀρχ. l. XIX. p. 670. Agrippam tradit, quo se ignarum plane initorum cum Claudio de retinendo imperio consiliorum, senatui, a quo accersitus foret, exhiberet, χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀπὸ συνουσίας γινομένης ἀναλύσεως, *unguentatus capite, tanquam facto e comessatione congressu*.

Ibid. μηδ' ἀλαβάστρως] Ἀλάβαστρος nempe & ἀλάβαστρον promiscue juxta Etymologici M. auctorem, dicta; unde hic ἀλαβάστρως Dorice pro ἀλαβάστρους, & apud Aristophanem cum Acharn. p. 421. ἐς τὸν ἀλάβαστρον, ubi Critici εἰς τὴν μυροθήκην, sicuti eandem vocem explicat hic Graecus Callimachi Enarrator; tum in Lysistr. p. 894. λάβε τόνδε τὸν ἀλάβαστρον, *cape hunc alabastrum, seu vas unguentarium*. Immo ἀλάβαστος etiam apud Atticos, pro

ἀλά-

Digitized by Google

ἀλάβαστρος, juxta Thomam Magistrum, & prout hodie apud Harpocrationem, Hesychium, & Suidam legitur. Haud mirum vero eosdem ἀλαβάστρους seu ἀλάβαστρα h. e. μυρηρὰ τεύχη, *unguentaria vasa*, prout eadem dixit Aeschylus apud Athenaeum lib. I. pag. 9. cum μύροις hic conjungi, & Palladi proinde similiter abjudicari. Unde eadem ἀλάβαστρα sicuti etiam μύρα, quod superiori nota vidimus, Veneri tribuuntur Anthol. l. I. Epigr. LXX. τῆ Παφίης ἀλάβαστρα, *ubi Veneris alabastra*, & qua voce pro *ampulla unguentaria* seu μυροθήκη, praeter sacros Evangelistas, aut Plutarchum, quem ad eosdem adnotarunt viri docti, usus pridem, ut modo vidimus, fuerat ὁ Ἀττικώτατος Aristophanes, ac similiter Theophrastus de Odorib. p. 449. ubi de unguentariis ait, καὶ εἰς ἀγγεῖα μολυβδᾶ ἐγχέουσι, καὶ ΤΟΥΣ ΑΛΑΒΑΣΤΡΟΥΣ ζητοῦσι τοῦ λίθου, *& in vascula plumbea effundunt unguenta, &* ALABASTROS *expetunt lapidis ita dicti.* Unde formata etiam vox ἀλαβαστροθήκη ut apud Harpocrationem hodie & Suidam sine littera ρ legitur ἀλαβαστοθήκη h. e. ut apud Plinium l. XIII. c. I. *unguentorum scrinium*, in reliquo nempe Darii apparatu, quod ibidem dicitur, ab Alexandro repertum. Quomodo alioquin ἀλαβαστροφόρου vocem adhibuisse traditur antiquior adhuc inter Atticos Auctores Aeschylus, teste Athenaeo l. I. p. 17. Adde Theocritum Idyll. XV. vs. 114.

Συρίω δὲ μύρω χρύσει' ἀλάβαστρα.

Et aurea ALABASTRA *plena Syrio unguento;*

ac unde praeterea liquet, non de lapideis solum seu e lapide *alabastrite*, quod Grammaticis visum, & de quibus adducto loco Theophrastus, ἀλάβαστρα, sed in genere, de quibusvis vasis unguentariis eadem etiam dicta. Athenaeus vero l. XIV. p. 686. περιενεγκόντων δὲ τῶν παίδων ΕΝ ΑΛΑΒΑΣΤΡΟΙΣ καὶ ἄλλοις χρυσοῖς σκεύεσι ΜΥΡΑ, *circumferentibus autem pueris* UNGUENTA *in* ALABASTRIS *& aliis vasis aureis.* Nempe juxta illud Plinii l. XIII. c. II. *unguenta optime servantur in alabastris.* Idem autem Athenaeus alibi de sumptuoso Carani Macedonis convivio agens, ait l. IV. p. 129. καὶ δὶλήκυθον μύρου χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, *& duplex lecythus*, seu *vas unguentarium aureum & argenteum.* Quomodo nempe pro noto illo vocis ληκύθου usu Aristophanes in Pluto p. 82. αἱ δὲ λήκυθοι μύρου γέμουσι, *lecythi autem*, seu *ampullae unguenti plenae sunt:* sicuti Cicero apud Nonium Marcellum, ALABASTER *plenus unguenti.* E quibus autem lux aliqua accedit loco II. Reg. II. XXI. 13. ubi minatur Deus, deleturum se Jerusalem, quemadmodum abstergit scutellam seu *paropsidem*, ut ibi vulgo postremam vocem הצלחת reddunt hujus & superioris seculi Interpretes; veteres autem ut LXX. (& prout hic apud Callimachum) ἀλάβαστρος, seu ut MSS. Alexandrinum τὸ ἀλάβαστρον; Paraphrasis vero Chaldaica בלוחיתא *seluchta*, in qua latet vox Graeca λήκυθος, de *vase unguentario* seu ἀλάβαστρῳ, prout ibi seniores, adhibita; & sicut eadem vox Chaldaica *se-*

Digitized by Google

luchta usurpatur 1 Reg. XVII. 12. ac ubi vetus Interpres, & *paullulum olei in lecytho*; LXX. autem ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καψάκῃ, & mox vs. 14. καὶ ὁ καψάκης τοῦ ἐλαίου, & *olei lecythus*, ut bene ibi utroque loco vox καψάκης redditur. Quamquam enim eadem in priscis Graecorum Glossariis praeterita, nisi quod καψάκιον, γλωσσόκομον ab Hesychio redditur, *theca* nempe recondendis *tibiarum lingulis*; retenta tamen eadem a Cypriano de Eleemosyna (e veteri nempe versione, dicta Italica) ubi postremum illum Scripturae locum, & quod vidit jam ad eundem Nobilius, adducens, ita eum reddit, *capsace olei non minuetur*. Qui sanctissimi Martyris locus non fugit quoque in Latino Glossario eruditissimum Cangium. Quamquam vox καψάκιον, quod praeterea observo, legatur hodie in editione Theophrasti Heinsiana de C. Pl. l. 1. c. XII. ubi de asservatis olerum seminibus inter alia dicitur, καὶ κρομμυανεύουσιν ἐν καψακίοις, pro quo in prioribus editionibus legebatur ἐν ἀξαρίχοις, ac unde magnus Casaubonus eadem emendabat ad Athenaeum p. 154. ἐν ἀῤῥίχοις, quod ἄῤῥιχος seu ἄριχος seu *fiscina ficuum* a Cicerone dicatur. Eam autem lectionem ἐν καψακίοις, quam e libris, ut augurari licet, scriptis, in eum Theophrasti locum intulit postea vir magni nominis D. Heinsius, tueri videntur dictis Scripturae locis, quique haud diu post Theophrastum, immo eodem ferme aevo vixere, seniores, qui nempe vocem καψάκης, ut de eo aevo jam usitatam, adhibent. Mitto nunc, quod κάλπις itidem de *vase unguentario* seu ἀλαβάστρῳ vel ληκύθῳ dicta fuerit ab Antiphane apud Athenaeum lib. XII. pag. 553. ac ubi apud eundem de pompa Antiochi agitur p. 195. ἐκ χρυσῶν καλπίδων μύρον ἔῤῥαινον, ex *aureis urnis* seu *vasis unguentum aspergebant*. Haud aliter ac in luxuriosa Trimalchionis coena Fragmenti Traguriani dicitur, *inaudito enim more pueri capillati adtulerunt unguentum in argentea pelvi*. Adde, quod ὄλπη apud Theocritum Idyll. II. vs. 156. eadem, quae λήκυθος, juxta priscos ejus Enarratores, & alibi argenteae eam in rem ὀλπίδες Idyll. XVIII. vs. 45.

Πρᾶται δ᾽ ἀργυρέας ἐξ ὀλπίδος ὑγρὸν ἔλαιον,
Et primae tibi ex argenteo vase liquidum unguentum
Accipientes stillabant &c.

Ab Achaeo vero apud Athenaeum l. x. p. 451. λιθάργυρος ὄλπη χρίσματος, *unguinis e lapide argentato ampulla*. Quomodo ἀλάβαστρον μύρου, *alabastrum unguenti* dicitur Matt. XXVI. 7. & similiter *ampulla nardi*, in dicto Petronii Fragmento Traguriano. *Alabastra* autem dixit Martialis l. XI. Ep. IX. pro utroque apud Graecos, ut supra vidimus, vocis ἀλάβαστρος & ἀλάβαστρον usu. Ut mittam quod *onyx* apud Horatium aliosque dicatur de ampulla marmorea ad unguenta odorata, ut observat Acron ad l. IV. Od. XII. *Nardi parvus onyx*.

Vs. 14. Συρίζων αἴαν φθόγγον ὑπαξονίων] Ita Aeschylus Suppl. vs. 189.

Σύρι[γ-]

Σύριγγες ὀ σιγῶσιν ἀξονήλατοι,
Modioli rotarum non tacent agitati;

& prout idem Tragicus dixerat ejusdem dramatis verſ. 211. Σύριγγες ἔκλαγξαν, *modioli clanxerunt.*

Vſ. 16. χρίσματα μικτὰ] Μύρα nempe, uti paullo ante vidimus, non ἔλαια, ſeu *unguenta* quae e variis odoribus *mixta*, ut de ea re Plinius l. XIII. c. 1. *juvitque luxuria ea omnia* MISCERE, *& e cunctis unum odorem facere; ita reperta ſunt* UNGUENTA. Eadem autem averſata dicitur hic, ut jam adducto ad verſ. 13. e Sophocle apud Athenaeum loco, Minerva, cujus nempe nomine mens, prudentia, ac virtus intelligantur. Quibus adde illud Chryſoſtomi Serm. de ſtatuis XIX. tom. VI. p. 589. ἀλοιφὴ μύρων καταγοητεύουσα διάνοιαν, *pinguedo unguentorum mentem faſcinans*, & Clementem dicto jam ante loco Εἰ μύροις &c. Paedag. l. II. c. VIII. ubi varia recenſet a luxurioſis olim aut muliebrem in modum comptis adhibita μύρων genera, & inter alia καὶ ἀπὸ τῶν ῥόδων ἄλειμμα, *& e roſis unguentum.* Hiceſius enim, ut obiter hoc addam, apud Athenaeum l. XV. p. 689. μύρων alia dicit vocari χρίσματα ſeu *illitus*; alia ἀλείμματα, *unctiones*; quarum vocum promiſcuus tamen ſaepe apud veteres auctores uſus: nempe ut χρίσματα e puro oleo dicantur, unde apud Homerum haud ſemel χρίσαι ἐλαίῳ, & mox in hoc ipſo Hymno vſ. 26. & 30. & apud Heſiodum ſimiliter Ἔργ. vſ. 522. de virgine pudica apud matrem educata, καὶ λίπ' ἐλαίῳ χρισαμένη, *& pingui oleo uncta*; haec autem, ſeu ἀλείμματα, e μύροις itidem ſeu *unguentis* mixta dicerentur; ac unde noti ἀλεῖπται, qui in Gymnaſiis munus illud obire erant ſoliti, ac ἀλειπτήρια, loca in iis ad id conſtituta; quorum mentio apud Theophraſtum de Sudoribus p. 459. De multiplici autem & exquiſito quodam in parandis unguentis ποικίλοις miſcendisve odoribus induſtria & labore, conſuli inter alios poteſt Chryſoſtomus ad Stalechum p. 152. tom. VI. ed. Savil. ubi inter alia deſcribit cum multitudinem mulierum ad hoc opus adhibitarum; tum aromatum copiam & delectum praeterea adhibitum; tum ſingulare in iis ponderandis miſcendisve ſtudium, φύρσιν, ut ibidem ait, καὶ ἀναμιγνῦναι τοῖς ἄλλοις, (quomodo nempe χρίσματα μικτὰ hic dicuntur) & qualia eam in rem plura ibidem legas.

Vſ. 17. μηδὲ κάτοπτρον] Quod nempe id Venerem rurſus, uti mox etiam dicetur, voluptatis nempe & amorum Deam, non autem Minervam, ſapientiae ac virtutis numen deceret; ut id jam ante ad vſ. 15. ex adducto Sophoclis apud Athenaeum loco l. XV. p. 687. fuit monitum, ubi Pallas ſolo uncta oleo, & inde nullo adhibito *ſpeculo* γυμναζομένη, *exercens ſe in palaeſtra*, ſeu quod de eadem infra dicitur vſ. 44. ἵππων καὶ σακέων ἀδομένα πατάγῳ, *equorum & clypeorum ſtrepitu delectata.* Alienum proinde a bellatrice Dea, quae etiam φοβεσιστράτη apud Ariſtophanem dicta Equit. pag. 353. & praeterea ἀειπάρθενος ſeu *ſemper*

virgo, id sectari, quod in minus moratis virginibus haud primus culpat Tertullianus de virgin. veland. cap. XII. *jam & consilium formae* A SPECULO *petunt*; aut quod de viris muliebris luxuriae ait idem de Cultu Femin. lib. II. cap. VIII. *tum* SPECULUM *omni occasione consulere, anxie inspicere*. Quo spectat proinde illud Apulejo olim, & quod idem refert ac diluit in Apologia, a gravi censore objectum, *sequitur enim* DE SPECULO *longa & consona Oratio, de quo pro rei atrocitate pene diruptus est pudens, clamitans*, HABET SPECULUM PHILOSOPHUS, *possidet* SPECULUM *Philosophus. Ut igitur habere concedam, ac aliquid objecisse te credas, si negaro, non tamen ex eo me accipi necesse est*, EXORNARI *quoque* AD SPECULUM *solere*. Unde idem mox addit, SPECULI *non tam possessio culpatur, quam inspectio*, quamquam dein etiam, non omnem *speculi* usum, aut quodcunque in eo formam suam contemplandi studium, improbandum tradat, idque Socratis exemplo discipulos suos cohortantis, ut semet in speculo crebro contemplarentur; aut Demosthenis, semper ante *speculum*, quasi ante magistrum, *causas meditantis*. Quam in rem etiam nota illa patris ad liberos dissimili forma apud Phaedrum l. III. Fab. VIII.

Quotidie (*inquit*) SPECULO *vos uti volo:*
Tu formam ne corrumpas nequitiae malis;
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.

Improbatur alioquin a cordatioribus inter Gentiles, quod & a Callimacho haud obscure hic etiam factum, in viris aut probioribus etiam virginibus vel matronis frequens seu insanum ornandae ad speculum comae, & formae identidem, ad illud explorandae studium. Unde haec duo etiam, quae a Minerva abesse hic tradit Callimachus, unguentis nempe perfundi, & speculum consulere, in Phrygibus, mollibus quippe & effeminatis, suggillat Orestes in cognomine Euripidis dramate vs. 1114.

Οἵους ἐνόπτρων ϗ μύρων ἐπιστάτας.
Quales speculorum & unguentorum curatores.

Ἔνοπτρα nempe ibi, sicut alibi apud eundem Hecub. vs. 925. aut Ἔσοπτρα ut apud Anacreontem Od. XI. & Clementem Paedag. l. III. pag. 224. Κάτοπτρις autem hic apud Callimachum, quod alibi forte non legitur, pro usitato κάτοπτρον, quo usus pridem fuerat Aeschylus Agam. vs. 847. ὁμιλίας κάτοπτρον, *consuetudinis speculum* &c. Unde pro κάτοπτριν mallem etiam κάτοπτρον hic apud Callimachum legi, sicuti modo adlata eadem de re ἔνοπτρον, ἔσοπτρον &c. Ni forte inter voces Alexandrinas, cujusmodi plures apud hunc Poëtam vix alibi obviae, statui haud immerito possunt, reponi vox eadem debeat. Adde hisce quod de Alexio speculi usum, ut viro, ac multo adhuc magis militi, indecorum recusante, tradit Nicephorus Bryennius lib. II. cap. VII. ὁ δ᾽ οὐκ ἔθος ἔφη ἀνδράσι, ϗ ταῦτα στρατιώταις ΕΙΣ ΚΑΤΟΠ-

ΤΡΟΝ

Digitized by Google

ΤΡΟΝ κάτοπτρον· Γυναιξὶ γὰρ τοῦτο ΜΟΝΑΙΣ ἐπιτηδεύονται, *neque enim viris in more esse, & quidem militaribus* SPECULUM *consulere: solis mulieribus id curae esse.*

Ibid. καλὸν ἔμμεναι τὸ τύπος] Unde eadem Minerva non γοργῶπις solum, sed εὐῶπις etiam dicta apud Sophoclem Oedip. Tyr. vs. 198. θύγατερ Διὸς εὐῶπι, *Jovis filia cum pulcris oculis.* Juno alioquin ab *oculis* laudari Poëtis solita. Unde illud de Melites cujusdam forma Anthol. VII. Ep. CXXVI. Ὄμματ' ἔχεις Ἥρης, *oculos habes Junonis*, manus autem, quod additur, & supra jam traditum ad vs. 5. Minervae.

Vs. 18. τὰν Ἴδαν] Elleipsis Poëtis, & quidem Atticis, familiaris, praepositionis πρὸς aut κατὰ, ac similium, sicuti apud Aristophanem Θεσμοφ. p. 792. ἐλθὼν τὴν θύραν, pro πρὸς τὴν θύραν, *veni ad januam;* & Sophoclem Electr. vs. 892. ἦλθον πατρὸς τάφον, *veni ad patris sepulcrum.* Sic idem Ajac. vs. 34. καιρὸν δ' ἐφήκεις, prout idem mox ait vs. 38. πρὸς καιρὸν, nempe *opportune ades;* & Euripides Hecub. vs. 512. μετῆλθες ἡμᾶς, *venisti ad nos,* & ejusdem dramatis vs. 983. σημαίνειν σε χρὴ, quod ante dixerat vs. 217. πρός σε σημανῶν, *tibi significans:* sed qualium magna seges.

Vs. 19. ἐς ὀρείχαλκον] Φαεινὸν quippe seu *lucidum*, non ab Hesiodo solum dictum, uti de *ocreis* Herculis ait Ἀσπ. vs. 122. κνημῖδας ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ, *quae erant e lucido oricbalco.* Hinc *album* a Marone etiam dicitur, Turni loricam tradente, *auro squalentem alboque oricbalco*, Aen. l. XII. vs. 86. & similiter ab Hesiodi Enarratoribus de eodem *oricbalco* ad dictum ante ejus locum, τὸ λευκὸν χάλκωμα, *aes album.* Quamquam idem *auricbalcum*, pro *oricbalcum*, quasi, ut de eo veteres Grammatici, coloris esset aurei, vel ex auro mixtum, legatur haud semel in Plauto, ac in libris Digestorum. Quod neutrum tamen de *oricbalcbo*, seu hoc *aere montano*, vere dici posse, e μεταλλευομένοις notum, ac viderunt jam alii. Auro quidem pretio proximum idem olim habitum; seu juxta Platonem in Critia pag. 114. tom. III. ubi inter alia, quae in Atlantide Insula pretiosa eruebantur, *oricbalcum* etiam refert, πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν, *post aurum maxime tunc temporis in pretio*, nomen vero ejus tantum, quod continuo additur, suo aevo retineri. Unde & a Plauto haud semel de re pretiosa usurpatum, *auricbalco contra*, seu ut in Pseudol. A. II. Sc. III. *auricbalco contra non carum.* Neque tamen inde ita dictum, quod quidquam *auri* haberet admixtum, sed quod promiscue veteres Romani *plostrum* & *plaustrum*, *Plotus* & *Plautus* &c. ita *auricbalcum* etiam & *oricbalcum* dixerint, ut vere ad Plautum monuit ὁ πάνυ Salmasius. Unde etiam liquet haud opus esse, ut in libris Digestorum, *auricbalcum* ibi in *oricbalcum* continuo commutetur; prout id contendit postremus ac eruditus Virgilii apud Batavos Enarrator. Eo autem opportunius hic pro *speculo* aut vice *speculi* dicitur, in quo

 se

ſe contemplari noluerit Pallas, quamquam tum eſſet in monte Ida, coram litis de forma arbitro; quod metallica ferme forent veterum ſpecula, ac inde etiam mox Veneris ſpeculum vocet Poëta χαλκὸν διαυγέα, *aes pellucidum*, & qua de re pluribus ibidem. Haec autem ſcripſeram, quum forte animadverti virum incomparabilem in poſthumo opere de Homonym. Hyl. Iatr. ubi agit de *oricbalco*, hujus etiam apud Callimachum loci meminiſſe. Illum vero interpretatur ut *oricbalcum* de luculentiſſimo & quod ſpeculi vicem redderet, aere ſit dictum; ita tamen, ut non de *aere montano* dici potuiſſe, aut compoſitam inde, quod Graecum id, ut ait, morem non ſaperet, vocem ὀρειχαλκος ſtatuat; ſed novam, quamquam praeter ejus conſuetudinem, dubitanter adferat derivationem, ab ὄρημι nempe Aeolico pro *video*. Quorum iſtud tamen & minus adhuc Graecum in illa vocis ὀρειόχαλκος (nempe ab ὄρημι) compoſitione morem, ut ille loquitur, ſapit; neque inſuper peculiarem hujus aeris ita dicti naturam ac proprietatem notat. Prior autem illa & obvia ὀρειοχάλκου, quaſi *aeris montani* compoſitio, non ſolum illis, quas adfert, vocibus ὀρειβατεῖν & ὀρειβασιάς, ſed pluribus aliis, ut ὀρείαυλος, ὀρειοδρόμος, ὀρεινόμος, ὀρειπελαργὸς &c. abunde ſe tuetur; ut jam de Feſto nihil dicam, apud quem legas, *oricbalcum ſane dicitur, quod in montuoſis locis invenitur: mons enim Graece ὄρος appellatur.* Hinc multiplex etiam olim *oricbalci*, ut jam ante e Poëtis & Auctoribus antiquis vidimus, nec ad ſpecula ſolum uſus; ac unde de deducta, ut hoc addam, ſolemni pompa e Macedonia, Euſebia Conſtanti Imp. ſponſa ait in ejus Encomio Julianus Orat. III. p. 206. Καὶ ὀχημάτων παντοδαπῶν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ ΟΡΕΙΧΑΛΚΩ μετὰ τῆς ἀρίστης τέχνης ἐργασμένων, & *vehicula generis omnis auro, argento,* & ORICHALCO, *ſummo cum artificio exornata.* Quomodo etiam Libanius in Juliani Panegyrico p. 229. dicit, neque marmoream, neque aeream, οὔτε ὀρειχαλκίνην, *neque ex oricbalco*, immo neque ex adamante, ut addit, columnam ſtabiliorem inveniri memoria, quam adeptus ad poſteros transmittit conſulatus. Ne ea jam nunc tangam, quae de illo veterum *oricbalco*, quod nusquam proprii generis, ut auri, argenti, aeris metallum exſtiterit, ſed κρᾶμα demum, prout illud a Strabone etiam dicitur l. XIII. p. 610. & cujus locum expreſſit, ſicut idem ibi monuit Caſaubonus, Stephanus in Ἄνδειρα, ſeu compoſitum foret ex aere & cadmia terra, nullo auro admixto, idemque quod vulgo hodie *letonum* dicitur, ſeu lutei aeris genus, pluribus itidem diſſerit vir ſummus. Ea enim & jam ab aliis fuerunt haud ſemel obſervata; & cum aliis veterum, non Plinii ſolum, cujus indicat ea de re locum l. XXXIV. c. III. ſed antiquioris longe, Platonis nempe paullo ante a me adducti teſtimonio, pugnant; qui nempe de eo ut praeſtantiſſimo & maxime pretioſo metallo ſeu *aeris*, quodque paullatim defecerit, genere ſunt loquuti. Fruſtra autem eſſe, qui ab ulla *auri* mixtura dictum *oricbalcum*, ſeu, quod

quod idem, *aurichalcum*, crediderunt, vel abunde arguit, quod Graeca voce ὀρείχαλκος, ubi nulla plane *auri* mentio, dicatur, quaeque de praestantissimo quopiam *aere montano*, ubi nempe effoderetur, dictum illud primitus *oricbalcum* omnino evincit. Quo referri etiam potest, quod hic de Minerva in monte Ida, ut praecedentibus verbis ὄκα τὰν Ἴδαν &c. versante dicatur, eam in *oricbalco*, tanquam in speculo, noluisse, immo nec, quod mox addit Junonem, formam suam consulere: Venerem autem continuo διαυγέα χαλκὸν, *aes pellucidum*, speculum nempe, de quo mox, aut speculi vice, ad quod nempe componeret eadem comam, arripuisse.

Ibid. οὐδὲ Σιμοῦντος Ἔβλεψεν δίναν ἐς διαφαινομέναν] Neque tamen, quod hic dicitur, omissum ab hac Dea, omne in aqua limpida, tanquam in speculo consulendae formae studium, antequam scilicet subiret eadem Paridis judicium, in antiquo legitur Epigrammate, cujus priorem versum adduxi ad titulum hujus Hymni. Exstat illud Anthol. lib. IV. cap. XIX. Epigr. XXXVII. & quod proinde integrum debet hic adscribi,

Ἥρῃ καὶ Παφίῃ καὶ ΠΑΛΛΑΔΙ τοῦτο τὸ λουτρὸν,
Ὡς πότε τὸ χρυσοῦν ἤρεσε μῆλον ἔχειν·
Καὶ τάχα ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ κρίσις ἔσσεται, οὐ Πάρις αὐταῖς,
ΕΙΚΩΝ δὲ ΑΡΓΥΡΕΟΙΣ ΝΑΜΑΣΙ δεικνυμένη.

Junoni, & Paphiae Veneri, & PALLADI hoc lavacrum;
Dum iis quondam aureum placuit pomum habere;
Et continuo formae judicium non erit ipsis Paris,
Sed IMAGO ARGENTEIS IN AQUIS *ostensa.*

A quibus proinde abit hic Callimachus, dum accedentem ad Paridis judicium Minervam, *neque speculum* seu vice speculi, *oricbalcum*, *neque limpidissimam Simoentis fluvii aquam* explorandae formae, seu componendae comae studio, consuluisse hic dicit. Quam tamen non explorandae solum, sed ornandae etiam ante illud judicium, limpidis aquis & lavacris formae curam, in Minerva haud minus, ac in duabus aliis deabus agnoscit Euripides, in adductis ea de re, ad hujus Hymni lemma ex Andromache & Helena versibus. Adeo ut meliorem morum magistrum se illo scenico Philosopho hic prodat noster Battiades; dum omnem illum operosum ac adtentum formae cultum, in mascula & pudica Pallade, seu temperantiae haud minus ac prudentiae apud veteres Symbolo, amovet; eumque totum, ut statim innuit, Veneri, Ἑταίρᾳ quippe, addicit, haud aliter ac id genus *lotiones* inter *meretricis* notas refert divinus vates Ezechiel. cap. XXIII. vers. 40. Mitto quod alioquin de eadem Minerva tibias inflante proditum, eam id sibi esse dedecori perspexisse; ubi *se in aquis speculi vice fuisset intuita*, ἀντ' ἐσόπτρου χρησαμένη τῷ ὕδατι, uti hac de re loquitur Gregorius Nazianzenus secunda in Julianum Philippica pag. 121.

Vs. 21. Οὐδ' Ἥρη] Sicut Pallas, etiam Juno in judicio Paridis,

ridis, *consilium formae*, ut Tertullianus adducto paullo ante loco loquitur, a *speculo* haud petiisse hic dicitur. Non eadem proinde, quae Venus Juno, seu cujus signum apud Spartanos exstabat, teste Pausania l. III. p. 185. ad quod pro nupturis filiabus sacra matronae faciebant. Ut mittam Junonem & Venerem a Theologis gentilium pro eodem numine, & *stellam Veneris* in coelo; qua de re, ni fallor, jam ante ad superiorem Hymnum egimus; stellam *Junonis* dictam, juxta id tradentem praeter alios Plotinum Ennead. P. III. l. V. p. 198. Eadem vero haec *Juno*, quae *matrona Juno* apud Horatium dicta l. III. Od. IV. & proinde ab illo insano formae ac illecebrarum, quae Venerem decebant, ad speculum cultu, haud minus ac Pallas aliena hic dicitur. Quamquam non ipsa quidem Juno aut Minerva speculum consulere, sed earum tamen simulacra ad speculum compta olim a superstitiosis mulieribus legantur; & quod a vero numinum id genus cultu abhorrens redarguit continuo Seneca Epist. XCV. *Vetemus lintea & strigiles Jovi ferre*, SPECULUM TENERE JUNONI: idemque alibi, nempe de superstitione apud Augustinum de Civitate Dei l. VI. c. X. *sunt quae* JUNONI AC MINERVAE *capillos disponant*, *longe a templo*, *non tantum a simulacro stantes*, *digitos movent ornantium modo*; SUNT QUAE SPECULUM TENEANT &c. Accedit, ut praeterea observo, Apulejus de templo Junonis Samiae agens Florid. cap. XV. *Ibi donarium Deae perquam opulentum; plurima & argenti ratio in lancibus*, SPECULIS, *poculis*, *& hujusmodi utensilibus.* Ad quem proinde morem respexit illustri eam in rem loco, & qui etiam e modo dictis illustratur, Tertullianus de jejuniis cap. XVI. *unde & qui* IN IDOLIS COMENDIS, *& in aris ornandis*, *& ad singulas horas salutandis adulantur*, *curationem facere dicuntur*. Quo spectant itidem ea, quae inter alia pompae Isiacae solemnia describit Apulejus Miles. l. XI. *aliae* (mulieres) *quae nitentibus* SPECULIS *pone tergum reversis* VENIENTI DEAE *obvium commonstrarent obsequium*, *& quae pectines eburneos ferentes*, *gestu brachiorum flexuque digitorum*, *ornatum atque oppexum crinium regalium fingerent*. Hinc etiam earundem Dearum *ornatrices* dictae, quae illud munus obirent; quomodo apud Hesychium legitur Σαραχέρω παρὰ Βηρωσσῷ, ἡ κοσμήτρια τῆς Ἥρας, *Sarachero apud Berosum*, *Junonis ornatrix*, haud aliter ac *ornatrices*, ut subinde in Inscriptionibus antiquis, & similiter l. 69. l. III. D. de Legat. & Fideic. a Romanis appellatae, quae, ut dicitur l. 49. ejusdem libri, *mulieres exornant*; aut vero sicuti *cosmetae* ab iis dicti, qui curabant mundum muliebrem, quorum obvia mentio apud Juvenalem Satyr. VI. vs. 477. & quos ibidem ab *ornatricibus* distinguit vetus Scholiastes. Ut de *ornatoribus* sileam, quorum facta itidem mentio in Lapidibus antiquis, ut in Syntagm. Cl. Reinesii p. 375. Immo cujusmodi *cosmetae*, κοσμοπλόκοι apud Graecos

cos

Digitized by Google

cos etiam dicti, prout id me docuit vetus Inscriptio, quam olim alia occasione vulgavi ad Juliani Caesares, nempe

ΗΡΑΚΛΗ ΒΑΣΙΛΕ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΠΕΛΕΥ
ΣΕΒΑ. ΚΟΣΜΟΠΛΟΚΟΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Herculi Regi Antonius Libertus Augustae Ornator Posuit.

Ibid. Κύπρις δὲ διαυγέα &c.] Haud mirum Veneri, non vero Palladi, uti jam supra vidimus ad vs. 17. speculum hic a Poëta tribui, & ob exquisitam quidem, quae continuo additur sequenti versu & qua de re ibidem, componendae comae curam. Unde de eadem dixerat Sophocles apud Athenaeum adducto jam ante loco lib. XV. p. 687. Venerem ad discrimen nempe, ut ibi dicitur, Palladis, μύρῳ ἀλειφομένην καὶ ΚΑΤΟΠΤΡΙΖΟΜΕΝΗΝ, *unguento illitam* & AD SPECULUM *se contemplantem*. In Veneris quippe mundo cestus, lecythus cum unguento, speculum, & quaecunque dictam κέστον, ἱμάντα, aut πάνδημον Deam decebant talia illecebrarum aucupia. Ita solemnem ejusdem Deae in mari vectae pompam, & comites seu ministros Tritones describens Apulejus Milesf. l. IV. ait, *alius sub oculis Dominae* (Veneris) SPECULUM *praegerit*. Quamquam ejusdem Veneris ornatum, & componendae alioquin comae studium tradens Claudianus Nupt. Honor. & Mariae, de eadem dixerit vs. 106. SPECULI *nec vultus egebat judicio*. Ut mittam, quod refert Plutarchus de Fortun. Roman. p. 317. Venerem, ut de ea Spartani, ubi illa Eurotam transierit, speculis, ornatu, cestoque depositis, in Lycurgi gratiam, hasta & scuto se ornare. Sed de illo speculi ad ordinandam Veneris comam usu mox adhuc ad vers. proximum.

Ibid. διαυγέα χαλκὸν] Metallica fuisse, eaque vulgo ex argento & aere veterum *specula* notarunt jam eruditi, ut magnus Salmasius obiter ad Tertullianum de Pallio, & bene hic etiam monet Anna praestantissima. Adde insuper ex auro, in Asiatico nempe luxu, quum & χρύσεα ἔνοπτρα, *aurea specula*, Trojanarum virginum vel mulierum, commemorentur ab earundem choro, cum in Hecuba Euripidis vs. 925. tum in ejusdem Troadibus vs. 1107. ubi dicitur Helena secum ex Ilio in Graeciam abstulisse,

χρύσεα δ' ἔνοπτρα, παρθένων
Χάριτας.
aurea vero specula, virginum
Delicias.

Neque ignota eadem postea apud Graecos, ac jam ante Callimachum, eaque a Graecis etiam confecta, ut ex Aeliani narratione liquet V. H. l. XII. c. LVIII. ubi in Olympiis, praesente tum ibi Diogene, *aureum*, inquit, *speculum operis Corinthii vendebatur*, χρυσοῦν κάτοπτρον Κορινθιουργὲς ἐπιπράσκετο. Ut minus proinde mirum sit aut insolitum, si eorum mentio etiam fiat,

Digitized by Google

ut hoc addam, apud Apulejum in Florid. *Plurima auri & argenti ratio in lancibus*, SPECULIS, *poculis & ejusmodi utensilibus.* Eadem vero *specula* ex argento olim usitata non inde solum, aut vero e Plauti in Mostellaria loco, quem jam huc adtulit Anna eruditissima, sed ex Plinio insuper abunde constat, qui & primum Praxitelem fecisse *specula* argentea Pompeji M. aetate observat l. XXXIII. c. IX. & alibi; praeterea eadem, ita crescente luxu, Romae postea viluisse, quum *argenteis uti cepere & ancillae.* l. XXXIV. c. XVIII. Quibus adde illud Apuleji in Apológia, ob consultum a se speculum, uti paullo ante vidimus, a censore perstricti, *an existimes imaginem suam cuique visendam potius in lapide, quam in* ARGENTO; *magis in tabula quam in* SPECULO. Hinc inter muliebrem sui aevi luxum refert Chrysostomus Serm. XVII. p. 224. T. VI. ΤΟΙΣ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΟΙΣ *συνεχῶς ἐρωτῶντες*, *εἰ* ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ *κατεσκεύασται τῆς κυρίας*, ARGENTI FABROS *continuo interrogantes*, *an confectum sit Dominae* SPECULUM. Immo *stannea* etiam *specula*, & quidem ex mixto aere, quae Brundusii laudatissima parabantur, in usu antea obtinuisse, iisdem locis memorat Plinius. Aerea vero ex praestantissimo nempe & lucidissimo aere, specula olim apud Graecos maxime usitata exstitisse; argenteis nempe, quod vel ex superiori Plinii loco liquet, serius repertis liquet. Hinc, ut hoc loco *χαλκὸς διαυγὴς*, *speculum* Veneris *ex aere* denotat, sic luculentus & opportunus valde hujus rei index antiquioris Poëtae, Aeschyli nempe apud Stobaeum Sermon. Ethic. XVIII. p. 164. locus, qui hunc egregie interpretatur ac illustrat,

ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ *εἴδους* ΧΑΛΚΟΣ *ἐστ'*, *οἶνος δὲ νοῦ*,

SPECULUM *formae est* AES, *vinum autem mentis*,

nempe index. Immo quomodo *χαλκὸν διαυγέα*, Battiadae nostri exemplo, de *nitente speculo* dixit similiter, neque uno in loco, Nonnus, ut Dionys. l. V. p. 175. ubi de Proserpina ait,

Καὶ ποτε ΧΑΛΚΟΝ *ἔχουσα* ΔΙΑΥΓΕΑ *τέρπετο κούρη*,

Et interdum (ex aere nempe) SPECULUM *habens* PELLUCIDUM, *delectabatur puella*,

formae suae ut addit, ex eo repercutientis indice; ac de nativa itidem Beroës pulcritudine lib. XLII. p. 108.

Οὐ χροὸς ἀντιτύποιο ΔΙΑΥΓΕΙ *μάρτυρι* ΧΑΛΚΩ.

Non corporis oppositi PELLUCIDO *teste* SPECULO.

Quibus in locis cur *χαλκὸν*, quod ibi de *speculo ex aere*, & *κάτοπτρον* etiam priori loco mox ab eodem Poëta dicitur, tamen per *ferrum*, nempe *pellucido teste ferro* &c. reddiderit Interpres, haud facile licet statuere, nisi quod nulla ibi de *speculo*, ut fieri omnino debuit, oborta sit ei cogitatio. Hinc vero spongiae & pumicis etiam in detergendis metallicis id genus speculis usus; cujus prioris mentio apud Platonem in Timaeo pag. 72. T. III. ed. H. Steph. posterioris apud Tertullianum de Pallio; quamquam aliter de eodem Platonis loco senserit ibi *ὁ πάνυ*, sed quem

co

Digitized by Google

eo nomine jure redarguit ad Catullum vir praecellenti ingenio & doctrina Is. Vossius, ubi & illa Platonis recte interpretatur, οἷον κατόπτρῳ παρεσκευασμένον ἐκμαγεῖον, *tanquam spongia parata & prompta detergendo, cui apposita est, speculo.* Quamquam etiam vulgo apud Platonem & Platonicos vocis ἐκμαγεῖον, non de *spongia* quidem, sed de *expressa imagine* seu *simulacro* significationem, ut obiter dictum ad vs. 14. Hymn. in Delum, occurrere haud ignorem; sed qua de re alibi. Ut nunc mittam, quod e *carbunculis* & quidem apud Orchomenum Arcadiae natis, quandoque eadem *specula fierent*, juxta Theophrastum de Lapid. p. 396. & qui ex eo id tradit, Plinium l. XXXVII. c. VII. Adde *gemmata* subinde veterum *specula*, unde illud Papinii Sylv. lib. III. Carm. IV. vs. 94.

Nobile gemmato speculum portaverat auro.

Immo eadem *vitrea* etiam olim fuisse (quod negabat tamen ad dictum Catulli locum vir doctissimus, ac ubi obiter metallica ferme veterum specula exstitisse recte alioquin monuerat) & quidem Sidone reperta, docet alibi idem Plinius l. XXXVI. Sect. LXVI. ubi de vitrorum variis agens speciebus, ait: *Et aliud flatu figuratur, & aliud torno teritur, aliud argenti modo caelatur; Sidone quondam iis officinis nobili, siquidem etiam* SPECULA *excogitaverat*, quae omnia proinde, de quibus hactenus, seu metallica, ex *auro* nempe, *argento*, *aere*, *stanno*; seu vero e *carbunculis*, seu etiam *vitrea*, eaque sive plana, sive gibbosa, sive concava etiam fierent, complexus est Artemidorus l. II. c. VII. ubi ait, ΓΗΙΝΟΝ γάρ ἐστι ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ ἐξ οἵας ἂν εἴη πεποιημένον ὕλης, TERRENUM *enim* SPECULUM, *ex quacunque tandem materia fiat.* Quo referri itidem potest, quod alibi apud eundem dicitur l. III. c. XXX. λεκάνῃ ἐγκατοπτρίζεσθαι, *pelvi uti pro speculo*, nitente nempe ac pellucido; & cujusmodi pelves centum argenteae, ἑκατὸν ἀργυραῖ λεκάναι in pompa Antiochi Dionysiaca praelatae apud Athenaeum dicuntur l. V. p. 191. sicuti aureas alibi, aereas etiam quandoque, aut stanneas, prout hodie, ita exstitisse olim liquet. Quibus adde denique de pretiosis id genus veterum *speculis*, ut in hac re veterum quoque luxum a moribus hujus aevi haud alienum intelligamus, id quod in superfluo mulierum cultu redarguit inter alia Clemens Paedag. l. III. p. 220. κατόπτρων τε πολυτιμήτων κατασκευαὶ, *speculorum etiam magni pretii structurae.*

Vs. 22. τὰν αὐτὰν δὶς μετέθηκε κόμαν] Quae caussa etiam speculi a Venere consulti hic redditur; haud aliter ac de nova Jasonis nupta dicitur ab Euripide in Medea vs. 1161.

Λαμπρῷ κατόπτρῳ σχηματίζεται κόμην,
Nitidum ad speculum componit comam;

aut ab eodem Tragico in Electra vs. 1071.

Ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης,
Ad speculum flavos comae cincinnos componebas:

Qui-

Quibus adde, quae a choro Trojanarum mulierum dicuntur similiter in Hecuba vſ. 925. &c. de religatis nempe earum *comis ad aureorum ſpeculorum* (de quo verſu jam ante) *infinitos ſplendores*, ἐγὼ δὲ πλόκαμον &c. Hinc Ovidius de eodem muliebri neque uno comae ad ſpeculum cultu, Art. Am. l. III. vſ. 135.

Nec genus ornatus unum eſt, quod quamque decebit,
Eligat, & SPECULUM *conſulat ante ſuum.*

Immo id quod in viro, ſed muliebris luxuriae, inter alia redarguit Clemens Paedag. l. III. p. 224. ἄνδρα δὲ ὄντα κτενίζεσθαι &c. καὶ πρὸς τὸ κάτοπτρον διατιθέμενον τρίχας, *eum autem, qui vir eſt, pectere & ad ſpeculum crines componentem.* Unde haud mirum id de Venere, ſeu exquiſito ejus ac multiplici in componenda etiam bis coma ſtudio, a Poëta hic dici. Qua de re ſeu ſingulari in comenda Venere opera a Nymphis praeſtita, ac proinde inſigni de toto illo veterum ritu loco Claudianus ait Nupt. Honor. & Mariae a vſ. 40. &c.

Caeſariem tunc forte Venus ſubnixa coruſco
Tingebat ſolio; dextra laevaque ſorores
Stabant Idaliae; largos haec nectaris imbres
Irrigat; haec morſu numeroſi dentis eburno,
Multifidum diſcrimen arat, ſed tertia retro
Dat varios nexus, & juſto dividit orbes
Ordine, neglectam partem ſtudioſa relinquens;
Plus error decuit.

Quibus addi poſſunt, quae de ſimili hujus Deae in diſponendis crinibus cura Apollonio itidem fuerint dicta l. III. vſ. 45.

Λευκοῖσι δ' ἑκάτερθε κόμας ἐπιειμένη ὤμοις,
Κόσμει χρυσείῃ διὰ κερκίδι. μέλλε δὲ μακροὺς
Πλέξασθαι πλοκάμους.
E candidis utrinque immiſſas humeris comas
Aureo diſcernebat pectine, mox longos
Plicatura cirros.

Quales etiam Venus capillos capitis diſponens cernitur ſubinde in antiquis monumentis, ſicuti in veteri ac inſigni nummo M. Aurelii a Laodicenſibus cuſo, qui exſtat in Gaza Medicea. Pſecadum autem vulgo illud apud Romanos officium, earumque proinde in tutela Veneris, ſeu quarum Dea illa eſſet ac Patrona. Unde vetus Inſcriptio in Reineſii Syntagm. pag. 124. VENERI SACRUM CASSIA L. L. PSECAS; & quam in rem, quique ibidem adducitur, Juvenalis Satyr. VI. vſ. 189.

Componit crinem, laceratis ipſa capillis,
Nuda humeros Pſecas infelix.

Ut denique hoc addam, μετίθηκε κόμην hic dici de *tranſpoſita* bis *coma*, prout κόμην vel τρίχας διατίθεσθαι vel συντίθεσθαι dixerunt, pro *comam* ſeu *crines componere* vel *ordinare*, ut Anacreon Od. XXIX. πλοκάμων ἄτακτα συνθεὶς, *cincinnos inordinatos*, ſeu *ſine arte componens*, & Chryſoſt. adv. Theodor. p. 74. Tom. VI. καὶ βα-

φαῖ

Digitized by Google

φαῖς καὶ χρώμασι καὶ συνθέσει τριχῶν, *& coloribus, & tincturis, & dispositione crinium.* Unde etiam Graecorum more dicto jam loco, Juvenalis, *componit crinem*, & jam ante Ovidius I. de Arte amandi El. VII.

Ponere compositas in statione comas.

ac similiter apud Tertullianum de cultu Femin. l. II. c. VIII. *capillum disponere.* Ut nunc mittam προθέσει τριχῶν apud Clementem Paedag. l. III. p. 218. aut apud Philostratum Epist. p. 899. κομῶν προσθέτους, de *fictitiis capillis* dici. Eadem alioquin Venus incompta in luctu Adonidis seu ἀπλεκτος a Bione dicitur Idyll. I. vers. 21. & apud Apollonium adducto jam ante loco vs. 50. de eadem:

Ἀψήκτους δὲ χεροῖν ἀνεδήσατο χαίτας.

Impexas autem manibus comas circumligat.

Quod nempe fiebat crinibus fibula circa collum nexis, ut id observat Clemens l. III. p. 248. ubi mulieres decere ait, ἀναδεῖν τὴν κόμην εὐτελῶς περόνῃ τινὶ λιτῇ παρὰ τὸν αὐχένα ἀφελεῖ θεραπείᾳ, *circumligare tenuiter comam, uti aliqua fibula circa collum simplici cultu.* Unde diversa longe erant in cultu capillorum muliebri, eosdem nempe neglectos, ut hic a Clemente & ab Apollonio ἀναδεῖν, seu *bona simplicitate*, sicut ea in re Tertullianus loquitur de cultu Femin. l. II. p. 157. circumligare, vel in nodum veluti cogere; aut vero illos operose συντιθέναι vel διακρίνειν, *componere ac discriminare*, ac unde ornatam ejusmodi comam, κόμην διακεκριμένην dicit Plutarchus in Lycurgo p. 53. & κόμης διάκρισιν Appianus de Medico, ut eam vocat agens de exquisito comae cultu Surenae, Mithrid. pag. 143. Quod proinde dicit etiam Claudianus in adductis ante de compta Veneris coma versibus, *multifidum discrimen arat.* Adde illud Ovidianum Art. Am. l. III. vs. 137.

Longa probat facies, capitis DISCRIMINA *puri:*
Sic erat ornatis Laodamia comis.

Acus vero ad illa comae discrimina, seu, quod hic dicitur, δὶς μετέθηκε κόμαν, *bis comam disposuit*; *hastae* nomine alibi ab eodem Nasone dicta, Fast. lib. III. vs. 350.

Comat virgineas HASTA *recurva comas,*

quae, ut ibidem jam adnotarunt viri docti, *celibaris hasta* apud Festum, δοράτιον autem apud Plutarchum in Quaest. Rom. dicitur.

Vs. 23. δὶς ἑξήκοντα διαθρέξασα διαύλως] Unde γυμναζομένη, seu *agonibus gymnicis dedita* a Sophocle, dicto aliquoties apud Athenaeum loco l. XV. p. 687. appellata eadem Pallas. Luctae etiam inventrix habita, & a qua Theseus sit eam edoctus; ut ex Istro referunt veteres Pindari Enarratores Nem. Od. V. p. 374. Hic autem ab alterius agonis laude, seu *diauli* cursus inusitata quadam, & quae Deam solum decuit celeritate commendatur; qua nempe centum & viginti διαύλους seu ducenta & quadraginta sta-

diu peregisse dicitur Pallas. Quod de Ἱππίας seu *equestri* Minerva, de qua jam ante, intelligendum satis liquet. Δίαυλοι enim tam de equestri in veterum agonibus cursu, quam de pedestri appellati; ut prius patet ex Euripide in Electra vs. 824.

> ἢ δρομεὺς
> Διττοὺς ΔΙΑΥΛΟΥΣ ΙΠΠΕΙΟΥΣ διήνυσε,
> *quam cursor bis*
> *Bina stadia equestria conficeret.*

Hinc apud Pausaniam l. VI. p. 373. δρόμου δέ εἰσι τοῦ ἵππων, μῆκος μὲν, δίαυλοι δύο, *cursus autem sunt equestris agonis, cujus spatium sunt duo diauli*, seu *reciproca curricula*, quatuor nempe stadia. Quibus addo etiam Hippocratem de Vict. Rat. l. II. c. XII. οἱ δὲ δίαυλοι καὶ ἄκαμπτοι ἵππιοι, *cursus autem reciproci & indefiniti equestres*, carnem nempe, ut ibidem ait, minus diffundunt, sed magis extenuant. Haud aliter nempe ac de δολιχοδρόμοις dicit Xenophon Sympos. pag. 877. ὥσπερ οἱ δολιχοδρόμοι τὰ σκέλη μὲν παχύνονται, τοὺς δὲ ὤμους λεπτύνονται, *quemadmodum in agone dolicho dicto, currentibus crura compactiora fiunt, humeri tenuiores.* Neque vero ἵππιος solum, sed ὁπλίτης etiam subinde seu *armatus* cum clypeo *diauli* cursus, & qui Minervam proinde, cujus passim in antiquis monumentis insigne, & qua de re adhuc infra, clypeus, decuit. Constat id ex Pausania l. X. p. 678. ubi Mnesibulus inter alias Olympiacas palmas, eas quoque retulisse dicitur, σταδίου καὶ ΤΟΥ ΣΥΝ ΑΣΠΙΔΙ ΔΙΑΥΛΟΥ, *stadii* & RECIPROCI *cum* CLYPEO CURRICULI seu *diauli*. Adde, quod non clypeis solum armati, sed cristati etiam fuerint *diauli cursores* seu οἱ διαυλοδρομοῦντες, quod egregie rursus Minervae galeatae vulgo, & praeterea cum haud uno, quod e priscis etiam signorum aut nummorum monumentis liquet, cristae genere, convenit. Ritus vero illius index Aristophanes Avib. p. 554.

> Ἀλλὰ μέν τοι τίς ποθ' ἡ λόφωσις ἡδ' ἡ ᾽πὶ τῶν ὀρνέων,
> Ἢ ᾽πὶ ΤΟΝ ΔΙΑΥΛΟΝ ἦλθον;
> *Sed tamen, quae unquam cristatio est in avibus?*
> *An ad diauli cursum* (non *duellum*, ut absurde ibi, sicut passim toto illo dramate & alibi Interpres) *venerint?*

& ad quae postrema verba ἐπὶ τὸν δίαυλον ἦλθον, notant eruditi Interpretes, ἐπεὶ ΟΙ ΔΙΑΥΛΟΔΡΟΜΟΥΝΤΕΣ ΜΕΤ ΟΠΛΩΝ τρέχουσιν, ἔχοντες ΛΟΦΟΝ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, *quandoquidem* DIAULI CURSORES CUM ARMIS *decurrunt*, CRISTAM *ferentes*. Adduntque ibidem, quod sit δίαυλος, nempe ὁ διπλοῦν ἔχων τὸν δρόμον ἐν τῇ πορείᾳ τὸ πληρῶσαι τὸ στάδιον, καὶ ὑποστρέψαι, *qui duplicem habet in gressu cursum, complere stadium, & regredi.* Unde etiam de Graecorum ad Trojam itu ac reditu, dixit Aeschylus, Agem. vs. 351.

> Δεῖ γὰρ πρὸς οἴκους νοστίμου σωτηρίας,
> Κάμψαι ΔΙΑΥΛΟΥ θάτερον κῶλον πάλιν.

Opus

Opus enim est, quo salvi domum redeant,
Flectere alterum rursus DIAULI *actum.*

seu reditum continuo parare; sed quae e Latini horum versuum Interpretis verbis haud facile licet adsequi. Quomodo etiam Anaxandrides apud Stobaeum Serm. LXXII. pag. 437. de uxore, quae e paterna domo in mariti aedes, ac inde in domum paternam regredi rursus cogitat,

Ὁ γὰρ δίαυλός ἐστιν αἰσχύνην ἔχων,
Reciprocum iter hoc nunquam vacat infamia.

interprete illustri Grotio, & apud Euripidem Hercul. Fur. vs. 1102.

Εὐρυσθέως δίαυλον, εἰς ᾅδου πάλιν,
Eurysthei reciprocam viam, ad inferos profectus.

Hinc factum etiam observo ut δίαυλος, *de freto jactato aestu fluctuum reciproco*, dicatur apud eundem Tragicum, Troad. vs. 435.

Οὗ δὴ στενὸν δίαυλον ᾤκισται πέτρας,
Ubi angustum rupis fretum aestu reciproco jactatum incolit;

ac unde continuo lux Hesychio, & qui ad eum Euripidis locum procul dubio respexit, Διαύλους, στενοὺς τόπους, *diaulos, angusta loca*; & inde apud Suidam διαυλωνίζειν explicat Athenaeus l. v. p. 189. de loco, qui ex utraque parte ventum admittit. Ad quem praeterea dictum modo διαύλου vocis usum, spectat ejusdem Tragici locus Hecub. vs. 29. de Polydori corpore marino aestu hinc inde jactato,

Πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος.
Multis reciprocis undarum fluctibus agitatus.

Immo prout eleganter Chrysostomus de iis, qui eadem subinde repetunt, ait Serm. VI. in I. Corinth. pag. 274. T. III. μακροὺς ἑλίττοντες ΔΙΑΥΛΟΥΣ λόγων, *magnos circumvolventes reciprocos, seu iteratos sermones.* Hinc autem δίσταδιος, seu *duplicis stadii*, in itu nempe & reditu, dictus δίαυλος a Comici Enarratoribus adducto ante loco Avib. p. 555. ac praeterea, sicuti etiam apud Suidam, mensurae seu longitudinis ducentorum cubitorum. Apud Hesychium vero legitur tantum hodie δίαυλος, μέτρον πηχῶν, *diaulus, mensura cubitorum*, omissa nempe nota numerali, pro qua non σ, juxta Suidam, seu *ducentos*, sed ω seu *octingentos cubitos* legi debere contendit eruditissimus Palmerius. Idque inde, quod ipse Suidas alibi definiat stadium, pedum sexcentorum: cubitus autem mensura fit unius pedis & semis: atque ita diaulos, seu duplicatum stadium, efficiat cubitos octingentos. In eodem tamen luto cum Suida haerent, ut jam innui, Comici Enarratores, dicto ante loco Avib. p. 558. ubi δίαυλος itidem μέτρον πήχεων σ, *mensura cubitorum ducentorum*, traditur. Ut mittam Phavorinum, qui mutilum hic Hesychii locum supplet, & ne in numerali littera mendum latere apud eum putes, scribit: Δίαυλος, μέτρον πήχεων διακοσίων. *Diaulos, mensura ducentorum*

 cubi-

cubitorum. Quibus tamen in numeris, quin error equidem lateat, dubitare utique non licet; unde alibi apud eundem Phavorinum legas, στάδιον, πήχεων τριακοσίων διάστημα, *stadium cubitorum trecentorum intervallum*; atque ita *diaulos*, seu duplicatum *stadium*, foret cubitorum sexcentorum; & in Hesychio proinde supplendum, δίαυλος, μέτρον πήχεων χ, *diaulos*, *mensura cubitorum sexcentorum.* Nec obstaret quod *cubitus* tradatur vulgo mensura pedis & semis; quum & duorum pedum, pro vario nempe gentium ea in re, aut vero majoris minorisve cubiti discrimine, fuerit dictus, uti apud eundem Suidam, πῆχυς ἔχει πόδας β, *cubitus habet duos pedes.* Illud vero obiter hic notandum, stadia apud Graecos, & inter caetera illud, quod erat in Olympia, habita vulgo sexcentorum pedum, ita tamen ut stadium Olympiacum, sicut aperte id tradit Gellius l. I. c. I. reliquis fuerit longius; quod nempe Hercules pedibus suis, qui aliorum excedebant mensuram, foret illud metatus. Unde sequitur, ut *diaulus* Olympiacus, seu duplicatum illud stadium fuerit mille & ducentorum pedum Herculaneorum; & qui proinde mille & ducentos pedes ordinarios seu Atticos, & magis adhuc Romanos, quorum pes semuncia erat minor, excederent. Alia autem erat ratio *diauli* Pythici, ubi stadium juxta Censorinum cap. XIII. erat pedum mille, & *diaulus* proinde pedum duorum millium, ni ibi Censorinus mendo etiam laboret in numero per CIↃ seu *mille*, obvio forte & facili lapsu pro DC signato. Praeter Olympicum enim, *caetera quoque stadia in Graecia pedum fuisse numero sexcentorum, sed tamen aliquantulum breviora*, aperte tradit dicto ante loco Gellius. Adeo, ut quum *centum & viginti diaulos confecisse* dicitur hic Minerva, intelligantur *stadia ducenta & quadragena*; passuum autem, juxta communem Graecorum calculum, viginti octo millia & octingenta. Cur autem illum tot cursuum numerum, *centum* nempe & *viginti diaulos*, δὶς ἑξήκοντα διαύλους, confecisse Minervam hic dicat Callimachus, inde videtur posse illustrari, quod Plato de Legib. l. VIII. p. 833. agens de diversis illis agonisticis cursorum generibus, dicat, πρῶτος δὲ εἰσιὼν τὸ στάδιον ἀμιλλησόμενος σὺν τοῖς ὅπλοις· δεύτερος δὲ, ὁ τὸν δίαυλον· καὶ τρίτος, ὁ τὸν ἐφίππιον· καὶ δὴ καὶ τέταρτος, ὁ τὸν δόλιχον· καὶ πέμπτος δὲ, ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὡπλισμένον, ΕΞΗΚΟΝΤΑ μὲν ΣΤΑΔΙΩΝ ΜΗΚΟΣ, πρὸς ἱερὸν Ἄρεός τι, *primus itaque in stadium prodeat cum armis decertaturus*, (seu *armatus cursor*) *secundus vero, qui diaulum* seu *stadium cursu iterat*; *tertius, qui equestrem cursum conficit*; *quartus etiam, qui dolichum*, seu *longius curriculum decurrit*; *quintus autem, quem primo armatum dimittemus* IN SEXAGINTA STADIORUM *longitudinem, ad aliquod Martis fanum.* Ut proinde haud mirum videri debeat, si ab equestri ac bellatrice Dea longe adhuc majorem stadiorum numerum, seu δὶς ἑξήκοντα διαύλους, *bis sexaginta diaulos*, confectos hic dicat Callimachus. Ex iisdem vero, de quibus paullo ante, Comici Enarratoribus Avib. p. 555.

p. 555. desumpta sunt, quae de octo agonum apud Graecos generibus adtulit in Notis ad hunc locum Anna laudatissima. Ubi tamen illud constat, στάδιον, δίαυλον, δόλιχον, & ὁπλίτην, de uno, sed illius, uti e Platone modo etiam vidimus, multiplicis cursus agone dicta; ac praeterea δίαυλον subinde etiam ὁπλίτην seu *armatum*, uti paullo ante vidimus, exstitisse, ut eum quoque ibidem vocant eruditi Critici. Distincta alioquin eadem cursuum genera, δίαυλον nempe & ὁπλίτην, praeter alia docent Pindari Enarratores Olymp. Od. XIII. Δίαυλον, καὶ ὁπλιτικὸν δρόμον, καὶ στάδιον, *diaulon*, *& armatum cursum*, *& stadium*; ac Pindari etiam diversa inscripta ἐπινίκια, ut Hippocleae διαυλοδρόμῳ, *diaulo cursori*, Od. Pyth. X. Quae praecesserat autem, Telesicrati ὁπλιτοδρόμῳ, *armato cursori*. Unde eadem quatuor aut quinque etiam cursuum genera distinxit adductis paullo ante verbis Plato, δολιχοῦ quidem cursus, de quo ibidem, & cujus ut alia nunc mittam, facta obiter a nostro Battiade mentio in Epigrammate, quod jam in prioribus hujus Poëtae editionibus comparet n. XVI. Ab Eustathio vero Iliados V. p. 1320. commemorantur cursus in agonibus veterum *genera*, *diaulos*, *dolichus*, *quadrigae*, *bigae*, & *celes*, seu, ut ille, εἴδη δὲ δρόμου δίαυλος, δόλιχος, τέθριππος, ἀπήνη, κέλης, ubi stadii rursus omissam mentionem videas (qui nempe cursus *diaulo*, dimidio, & *dolicho* longe adhuc erat brevior) ac praeterea ὁπλίτου seu ὁπλιτικοῦ δρόμου, *armati cursus*, quem a prioribus subinde diversum etiam fuisse, jam paullo ante e Platone ac Pindaro vidimus, & aliunde constat. *Diaulon* autem seu stadii cursum & recursum, de quo hic Poëta, Olympiade decima quinta primum in Olympiacos agones inductum, eoque victorem exstitisse Hypenum Pisaeum tradit Pausanias l. V. p. 301. Verum plura hujus generis, quae intacta nobis reliquerunt, aut non satis accurate expenderunt eruditi alioquin rei gymnasticae seu agonisticae scriptores, hic mitto; & de quibus alibi forte opportunior adhuc agendi erit locus. Vox autem, ut id obiter addam, quam adhibet hic Callimachus de eo *diauli* cursu διαθρέξαντα, occurrit quoque Anthol. lib. VII. Ep. LVIII. τῆλε διαθρέξομεν, ὅπου σθένος; *procul accurremus*, *ubi facultas erit*.

Vs. 24. παρ' Εὐρώτᾳ τοὶ Λακεδαιμόνιοι Ἀστέρες] Quos nempe Λακεδαιμονίους δύ' ἀδελφούς, *Lacedaemoniorum geminos fratres*, vocat Theocritus Idyll. XXII. vs. 56. quique etiam *pileati fratres*, uti eos indigitat Catullus Carm. XXXVIII occurrunt, cum alibi saepius, tum in antiquis Hadriani & M. Aurelii nummis Cimeliarchii Gallorum Regii, cum inscr. ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ. Quamquam de horum Dioscurorum natalibus disceptasse cum Lacedaemoniis Messenios, tradat Pausanias lib. III. p. 213. & IV. p. 276. Laconibus tamen accenseri, ut vulgo notum, soliti iidem Castores; immo Σιοί, h. e. Θεοὶ ab iis κατ' ἐξοχὴν, Spartana dialecto, nuncupati; ac unde Laconicum juramentum, Ναὶ τὼ Σιώ, seu *per Dioscuros*, haud semel apud Aristophanem legitur, sicut de

de Pace p. 637. & idem a Lacaena muliere prolatum, Lysistr. p. 842. Unde & pileos, tanquam Spartanae nobilitatis insigne, iisdem tributos ad Catullum observat vir rara eruditione Is. Vossius; & praeterea ex iisdem pileis, instar dimidiati ovi putaminis, confictam videri fabulam, natalium nempe Castoris & Pollucis ex ovo dissecto. Quamquam, ut obiter hoc dicam, pileata id genus apud Eleuthero-Laconas simulacra, incertum an Dioscurorum, an Corybantum dici debeant, moneat Pausanias l. III. p. 210. & praeterea non pileati solum, sed galeati subinde occurrant Castores in nummis antiquis, ac unde Castor χαλκομίτρας apud Pindarum dicatur Nem. Od. x. ultimo versu. Accedit, quod vulgo pileatos in bello Laconas exstitisse, e Thucydide liquet l. IV. p. 276. quod ab aliis de loricae tegmine pectori apposito; ab aliis de operculo capitis dictum, monent ibidem veteres Critici. Ut mittam denique, quod nec alia sit horum pileorum, qui Dioscuris vulgo, in antiquis monumentis tribuuntur, quam pileati Vulcani, aut similium in aliis veteribus nummis effigies, ut vel e sequenti eorundem schemate fiet continuo liquidum; quorum prius pileatum *Vulcanum* in veteri *Lemniorum* nummo, alterum *Locrorum Ozolarum*, Dioscuros cum pileis & supra impositas stellas, seu *Lacedaemonia*, de quibus hic Callimachus, sidera exhibet.

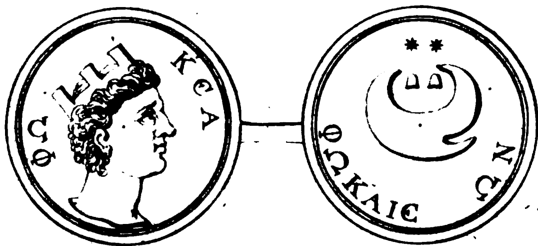

Cum duabus utique stellis iidem Castores praeter pileos, in nummis aliisve monumentis antiquis vulgo, ut notum, conspicui; nempe, ut eos vocat Valer. Flaccus Argon. lib. v. vers. 361. ASTROQUE *comantes Tyndaridas*. Lycophron autem eosdem innuens p. 89.

Ἃ δὴ πρὸς ΑΣΤΡΩΝ κλίμακας στήσει δρόμον,
Τοῖς ἡμιθνήτοις διπτύχοις Λαπερσίοις,
Id quod AD ASTRORUM *gradus muniet viam*
Semideis geminis Lapersiis.

Unde Dioscuros Ἄνακας, διὰ τὴν ΑΣΤΕΡΩΝ ἐπιφάνειαν, *propter*
STEL-

STELLARUM *ortum*, ab Athenienfibus dictos tradit Plutarchus in Thefeo; quamquam eos Athenienfium Ἄνακας, ad alios Diofcuros, quam Tyndaridas a Cicerone aliisque trahi haud ignorem. De hifce autem gemellis *Lacedaemonibus fideribus*, ut trita alia hic mittam, audiendus eft S. Empiricus qui adv. Mathem. p. 315. iisdem duo haemifphaeria, quod fuper terram, & quod fub terra, prifcos fapientes denotaffe contendit, feu ut ibidem addit, πίλους τ' ἐπιτιθέασιν αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ τούτοις ΑΣΤΕΡΑΣ, αἰνισσόμενοι τὴν τῶν Ἡμισφαιρίων κατασκευήν, *pileosque iis imponunt & fuper eos* STELLAS; *tacite innuentes conftitutiones Haemifphaeriorum*. Apud Galenum vero, feu verius Plutarchum, Hiftor. Philof. cap. XIII. & fimiliter de placitis Philof. lib. II. cap. XVIII. Hiftor. Philof. περὶ τῶν ἀστέρων τῶν καλουμένων Διοσκούρων, *de ftellis dictis Diofcuris*, occurrit lemma, & de quibus continuo dicitur a Xenophane tradi τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους, οἷα ΑΣΤΕΡΑΣ, *quae veluti* STELLAE *fupra navigia* (quae poftrema vox omiffa in poftrema Hippocratis & Galeni editione Parifienfi) *apparent*, nubem effe ut additur, *quae certo quodam motu agitata refplendeat* &c. Salutares nempe, ut vulgo notum, habitae eaedem navigantibus ftellae, feu de quibus gemellis Horatius l. I. Od. XII. *quorum fimul alba Nautis ftella refulfit*; nempe *ftella* ibi pro *ftellae*, feu δίδυμοι, ut viderunt Interpretes, ac unde Helena, juxta illos fratres Tyndaridas, in coelo itidem ναυτίλοις σωτήριος, *nautis falutaris*, evafiffe dicitur apud Euripidem in Orefte vf. 1640. Immo quae adducta Sexti & Galeni ea de re loca, aperte ante oculos ponunt & egregie illuftrant veteres nummi, ficuti fequens a Phocaeenfibus cufus, in quibus non duo pilei folum, uti paullo ante in Locrorum nummo, pro confuetis Caftorum fymbolis, fed iidem infuper pilei cum duabus fuperimpofitis ftellis fupra navigium feu ejus proram confpiciuntur, cum infcr. ΦΩΚΑΙΕΩΝ, *Phocaeenfium*, in anteriori autem parte caput turritum cum infcr. ΦΩΚΕΑ, prout nempe eundem nummum protulit Cl. Sponius Itin. P. III..

De nummi infcriptione ΦΩΚΕΑ, in prima nummi area, (non ΦΩΚΑΙΑ, uti vulgo urbs illa Ioniae dicta & incolae ΦΩΚΑΕΙΣ,

Digitized by Google

aut ut in hoc nummo ΦΩΚΑΙΕΙΣ *Phocaeenses* non *Phocenses*) & qualem praeferunt similiter alii ejusdem urbis nummi, jam hic agendi non est locus; & poterit alibi opportunius, aut in addendis ad hasce Observationes seorsim moneri. [Quod abunde, ut opinor, hic praestabit mea de alio & insigni illius urbis nummo cum simili inscriptione, hinc ΦΩΚΕΑ, illinc ΦΩΚΑΙΕΩΝ, eoque Electoralis hujus Gazae adnotatio; quam ad majorem illius in Thesauro Brandenburgico signati nummi lucem eidem Cl. Begerus noster intexuit.

Inter praeclaros Cimeliarchii hujus Electoralis Brandenburgici, olim Palatini, nummos, exstat unus, quem Romae olim cum nonnullis aliis fueram nactus, inscriptus in prima area, ΦΩΚΕΑ cum capite turrito, in altera, ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Eadem quoque hujus urbis illiusque gentilis, nempe ΦΩΚΕΑ cum capite turrito, & in aversa parte ΦΩΚΑΙΕΩΝ cum acrostolis & duobus pileis, duabusque stellis, totidem Castorum symbolis, inspicitur in nummo, quem Cl. Sponius protulit in Itinerario P. III. Inde autem liquet manifesto, dictam quondam hanc urbem Φώκεα, prout eadem in duobus illis antiquis patriisque loci monumentis signatur, & quae vulgo Φώκαια ab Auctoribus dicitur: ac inde formata gentilia, Φωκεὺς, Φωκαιεὺς, & Φωκαεύς. Quibus etiam nummis accedit, quique illos simul illustrat, Heraclides de Politiis, ΦΩΚΕΑΝ, οἱ μὲν ἀπὸ ΦΩΚΟΥ ἡγεμόνος ὀνομάσαι, οἱ μὲν ὅτι ΦΩΚΗΝ εἰς τὸ ξηρὸν εἶδον ἐκβαίνουσαν. PHOCEAM *jam, qui a* PHOCO *duce nuncupatam statuunt, alii vero, quod* PHOCAM *in siccum egressam viderint, nempe conditores.* Proba ergo ibi indubia veterum nummorum auctoritate scriptura Φώκεα, neque in Φώκαιαν continuo, ut Cl. Holstenio ad Stephanum videbatur, est commutanda. Firmat praeterea idem Heraclidis locus, id quod a Stephano traditur de vocis origine, διὰ τὸ πολλὰς ἀκολουθῆσαι φώκας τοῖς κτίσασιν, *quod multae phocae sequutae sint conditores.* Unde etiam factum, ut a *phoca* marina; seu a *Phoco*, cujus Heraclides similiter meminit, Coloniae in eum locum deductae duce, urbisque conditore, seu in genere a Graecis *Phocensibus*, quibus ortos illos Ioniae *Phocaeenses* tradit Pausanias lib. VII. p. 402. urbs ipsa Φώκεα, & incolae Φωκεῖς fuerint primum appellati. Neque enim Φωκεῖς de solis Graeciae *Phocensibus*, seu *Phocidos* incolis, sed de Ionibus *Phocaeensibus*, subinde etiam a veteribus, Herodoto, aliisque dictos, quod respuebat ad Solinum ὁ πάνυ, idem in glossa ad Stephanum, quae in Berckeliana editione ad vocem Φώκαια sub Salmasii nomine ibi prostat, agnoscit. Neque tamen rem acu ibi tangit, dum notat ὁ πάνυ, quod non solum Φώκαια, ut ibi apud Stephanum, sed Φώκεια quoque eadem urbs diceretur; ac unde natus sit error, qui multos & optimos Auctores invadit, ut ab iis Φωκὶς & Φώκαια confunderentur, & a qua postrema gentile Φωκεὺς profluxerit. Id enim in viro magno ferendum, qui veteres ac prae-

cla-

claros, quos supra indicavi illius urbis nummos, non viderat, in quibus urbs illa non ΦΩΚΕΙΑ, sed ΦΩΚΕΑ inscribitur. Magis forte id mirari subit in Cl. Holstenio, qui in Heraclide Φώκαια male pro Φώκεια legi ad Stephanum monet; quum tamen inter alios, quos ibi adducit hujus urbis nummos, eundem e C. Gottifredi κειμηλίοις memorat, quem edidit postea Sponius, indeque paullo ante retuli, inscriptum nempe in prima nummi area, ΦΩΚΕΑ, in altera autem non ut ibi Holstenius, ΦΩ-ΚΑΙC, sed ΦΩΚΑΙΕ, seu ut de eo jam ante, ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Ipsa proinde urbs, juxta traditam paullo ante ejus originem vel occasionem, ΦΩΚΕΑ, quod ejusdem nummi dubitare non sinunt, primum dicta; incolae autem cum inde Φωκεῖς, tum ad discrimen inter Graecos & Asiaticos, qui a prioribus orti, PHOCENSES, inserta, quod Ionibus haud insolitum, littera α, aut diphthongo αι, Φωκαεῖς & Φωκαιεῖς sunt vulgo appellati. Prout nempe illud discrimen in memoratis supra nummis comparet, ubi hinc retenta vetus & primaeva urbis appellatio ΦΩΚΕΑ, cujusmodi nulla urbs memoratur eo nomine in Phocide; ipsi vero urbis incolae ΦΩΚΑΕΙΣ, in aliis vero insignibus itidem nummis, ΦΩΚΑΕΩΝ nomine designantur: prout dari subinde plura unius loci Ἐθνικὰ, non magis ὁ Ἐθνικογράφος, quam illa ipsa, & qua de re alibi egimus, nummorum suppellex docet. Unde factum insuper videas, ut a Latinis Scriptoribus, sicut a Plinio aliisque, & quo nomine ii solent male redargui, *Phocenses* subinde de Asiaticis *Phocaeensibus* sint itidem dicti: quod sicut urbs ipsa Φώκαια, & incolae Φωκεῖς haud minus ac Φωκαεῖς, aut Φωκαιεῖς a Graecis sint appellati. Qua ratione proinde plana jam ac indubia veterum eorumque insignium Nummorum fide comprobata, quae hic Auctores illos antiquos ab errore (& quem *errorem communem Latinorum scriptorum* vocat ad Solinum p. 66. ultim. editionis Salmasius) abunde liberant; remque eam magis explicatam, quam hactenus factum, reddunt. Neque vero pariter ab errore immunis Lucanus, dum *Phocaica lauro* lib. v. vers. 144. & *Phocaicas manus* lib. III. vs. 172. dixit, ubi de *Phocica* seu Parnassia lauro, & Phocensibus Graeciae prope Parnassum incolis est eidem sermo. Neque enim dicti illi Φωκαεῖς vel Φωκαιεῖς, sicut Asiatici *Phocaeenses*, sed Φωκεῖς tantum; quorum istud utrisque, Graecis *Phocidos*, & Asiaticis illis *Phoceae* seu *Phocaeae* incolis, uti vidimus, fuit commune. Sed de his hactenus.] Dioscuros vero seu *Lacedaemonia*, de quibus hic agit Callimachus, & quae in hoc *Phocaeensium* nummo satis aperte comparent, *sidera*, mirum non in eodem agnovisse doctissimum Holstenium; qui similem plane nummum a se apud Fr. Gottifredi visum, ad Stephanum in voce Φώκαια memorat, & cujus aversae partis typum, de *navi* supra quam *duo monticelli* (qui duo nempe noti Castorum pilei) *in quorum vertice duae stellae*, nulla gemellorum Castorum, quos illae tamen omnino innuunt, mentione facta, demum explicat.

Digitized by Google

Idem tamen paullo ante Castorem & Pollucem sub aliis symbolis, ut equorum nempe domitores in alio eorundem *Phocaeensium* nummo sub Philippo Jun. cuso figuari meminerat. Quibus addi potest alius adhuc & antiquus horum *Phocaeensium* nummus, in quo iidem Castores cum hastis & clypeis stantes depinguntur, & cum inscr. ΦΩ. ΣΤΡΑ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ. ΑΣΚΛΗ Β. *Phocaeensium Praetore Heraclide Asclepiade Bis.* Quod vero a Callimacho dicitur instar horum *siderum Lacedaemoniorum* seu Dioscurorum *ad Eurotam* παρ' Εὐρώτᾳ Spartae, ut notum fluvium, confecisse Minervam memoratos illos superiori nota centum & viginti diauli cursus, inde facile ex illo Propertii loco lucem foeneratur, quem opportune huc adtulit Frischlinus. Adde id quod de iis ait chorus Laconum apud Aristophanem Lysistr. p. 913.

> Τυνδαρίδας τ' ἀγασώς, τοὶ δὴ ΠΑΡ ΕΥΡΩΤΑΝ ΨΙΑΔΔΟΝΤΙ
>
> *Tyndaridasque bonos, qui* PROPTER EUROTAM VACANT LUDIS;

& Statius Achill. l. I. vs. 180.

> EUROTAE *qualis vada* CASTOR *anhelo*
> *Intrat equo fessumque* SUI *jubar excitat* ASTRI.

Quibus accedit insuper illud Pindari de iisdem athleticorum agonum antistitibus Dioscuris Nem. Od. X. p. 422.

> οὐ θαῦμα σφίσιν
> Ἐγγενὲς ἔμμεν ἀεθλη-
> ταῖς ἀγαθοῖσιν, ἐπεὶ
> Εὐρυχόρου ΤΑΜΙΑΙ ΣΠΑΡΤΑΣ ΑΓΩΝΩΝ.
>
> *Non mirum, si insitum*
> *A natura habeant, ut sint* ATHLETAE *boni, quoniam*
> PRAESIDES AGONUM *spatiosae* SPARTAE.

Sortem eorum, quod addit continuo Lyricus, cum Mercurio & Hercule regunt. Ἀγώνιοι nempe vel Ἐναγώνιοι, Ἔφοροι, seu agonum apud Graecos Praesides & Curatores, veluti vulgo habiti iidem Dii, Mercurius, Hercules, Dioscuri; quibus etiam arae, simulacra, fana in stadii Olympiaci ingressu, aut alibi in Graecorum Gymnasiis erigi solita; & quibus additur subinde Apollo, aut vero teste Athenaeo l. X. p. 561. Cupido. Unde a Pindari, ad dictum modo locum, Enarratoribus dicuntur iidem Castores, Ἐπόπται γάρ εἰσι τῶν Ἀγώνων οὗτοι, *certaminum sunt enim illi inspectores.* Immo hic juxta Pausaniam l. III. p. 187. Ἀφετήριοι Spartae culti iidem Dioscuri, a loco nempe, e quo emittebantur cursores in Graecorum agonibus, vulgo ἄφεσις, ut aliunde notum, dicto. E quibus vero haud exigua lux, ut opinor, accedit iis, quae hic a Callimacho, de pluribus illis a Minerva *diaulis* seu reciprocis cursibus, ad instar Castorum, ad Eurotam peractis dicuntur. Quibus addere insuper liceat Διοσκούρια apud Cyrenaeos, Lacedaemoniorum nempe, quorum iidem traduces,

(&

(& qua de re ſupra ad Hym. in Apoll. ac obiter ad I. vſ. hujus Hymni actum) exemplo, magno ſtudio celebrata; ut id docent veteres ad Pindarum Critici Pyth. Od. V. p. 629. ὅτι ἐπιφανῶς ἄγουσι Κυρηναῖοι ΤΑ ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑ, Βάττου πρώτου καταδείξαντος τὴν εὐχήν, *quod Cyrenaei eximie* DIOSCURIA *celebrarent, Batto primo ſolemnes eam in rem preces iis tradente.* Cujusmodi nempe Διοσκούρια a *Lacedaemoniis* itidem peracta, liquet abunde ex narratione quae apud Pauſaniam legitur lib. IV. pag. 166. & quam jam notavit eruditiſſimus Meurſius in Graecia Feriata. Adde hinc inſuper veterem neque obvium, ut ad alios quoque emanaſſe ſimilis feſti ritum conſtet, Domitiae nummum, in quo Jupiter Φιλάλληλος, Laodicenſium, ut aliunde, conſtat, Deus, ſtans cum aquila conſpicitur & inſcript. ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, *Dioſcuria Laodicenſium.*

Vſ. 25. ἐτρίψατο] Propria nempe palaeſtrae olim vocabula, τρίβειν, & inde τρίψις, ἀνάτριψις, de *frictione* athletarum *cum oleo*, ſeu τὸ μετ' ἐλαίου τρίβειν, uti apud Galenum ſaepius, & quod a Minerva itidem factum dicitur; peractis nempe tot diauli, quos memoraverat Poëta, curſibus. Unde παιδοτρίβαι etiam dicti, quibus hoc in Gymnaſiis munus, fricare nempe adoleſcentes oleo, incumbebat, idque cum ante, tum poſt exercitia athletica, ſicut id monet Galenus Simpl. Medicam. Facult. lib. II. c. IV. & quidem faſciis, dum fricabantur athletae, ſeu ἅμμασι circa lumbos aut ventrem adhibitis; prout id ab eodem Auctore traditur de Sanit. Tuend. l. II. c. XI. & l. III. c. II. Quod vero ille capite ſequenti & cap. XI. ejusdem libri, ac alibi rurſus, ſicut ad Thraſybul. & ad Hippocrat. de Articul. p. 588. ed. Foëſii tangit, ἀνάτριψιν apud veteres, τρίψιν vero apud recentiores, de ejusmodi *frictione* dictam, caute utique debet intelligi: quum ea τρίψεως voce eandem in rem uſus haud ſemel Hippocrates, ſicut, ut obſervo, de Inſomn. c. IV. τρίψις δὲ μὴ ἔστω, μηδὲ πάλη, *frictio vero ne adſit, neque lucta*, & de Vict. Rat. Sanit. l. II. c. XI. πάλη δὲ καὶ τρίψις, *lucta autem & frictio*; mox τρίψις ἐλαίου ἐν ὕδατι, *frictio aquae cum oleo*, nempe ὑδρελαίου, quod ſubinde etiam in athleticis illis *frictionibus*, ſeu oleum cum lava-

lavacro aquae dulcis mixtum, adhibebatur, & quod lassitudinibus magis conducere, quam solam aquam, testatur Galenus Simpl. Medic. Facult. l. II. c. IV. & X. idemque ab antiquis χυτλῶσαι dictum adserit c. XXV. ejusdem libri, quod obiter jam ante monui ad verbum χυτλώσαιτο vs. 17. Hymn. in Jovem.

Ibid. λιτὰ λαβοῖσα χρίματα] Idque etiam juxta palaestrae leges ac ritus, quibus vulgo receptum, ut quovis obvio, eoque *simplici oleo*, non mixto, ungerentur athletae. Id docet itidem Galenus dicto libro II. Simpl. Medic. Facult. c. VI. ὡς' ὅτι μὲν ἐλαίῳ συνήθως τρίβεταί τις, ὥσπερ οἱ γυμναστικοὶ πάντες, ΕΝ ΕΛΑΙΩ ΜΟΝΩ ΤΡΙΒΕΤΑΙ, πάσης ἄνωθεν τῆς ποιότητος ἔξωθεν, *quapropter quum quis ex more oleo fricatur, sicut omnes athletae*, IN SOLO FRICATUR OLEO; *quod nimirum absque omni sit aliena qualitate*; & rursus circa finem ejusdem capitis, ὥσπερ, οἶμαι, καὶ τοὺς παῖδας οἱ παιδοτρίβαι ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΙΤΥΧΟΝ ΕΛΑΙΟΝ ΑΝΑΤΡΙΒΟΥΣΙΝ, οὔτε προθερμήναντες ἐπὶ πυρὸς, οὔτε περιψύξαντες ἐπὶ χιόνος, *sicuti, puto, & paedotribae pueros* QUOLIBET OBVIO OLEO FRICANT, *ne utique aut igne excalefacto, aut in nive refrigerato.* Quod proinde alienum ab illius veteris scriptoris verbis, quae ab Eustathio adducuntur Odyss. Ζ. p. 1560. ut probet magni pretii oleo usos subinde etiam veteres, nempe ἀλειφόμενοι δὲ ἐλαίῳ πολυτελεῖ καὶ μύροις, *uncti autem oleo pretioso & unguentis*, non proinde *simplici* & impermixto, ut hic Minerva, *oleo.*

Vs. 26. τᾶς ἰδίας ἔκγονα φυταλιᾶς] Prout etiam de iisdem oleis, ut *proprio*, quod hic legitur, Minervae *seminario* seu *plantatione*, a Marone dictum Georg. l. II. vs. 181.

PALLADIA *gaudent* SILVA *vivacis* OLIVAE.

ac inde *arbor Palladia*, ac *Palladis ramus* de olea a Silio Italico dicitur lib. I. & III. Φυταλία nempe idem, quod vulgo Gallis *plantage* aut *pepiniere*, ac inde pro *vinea*, quam ipse plantaverat, a Juliano Imp. adhibita Epist. XLVI. ΦΥΤΑΛΙΑ βραχεῖα φέρουσα οἶνον εὐώδη καὶ ἡδὺν, *parva quadam* VINEA, *quae vinum odoriferum fert ac suave*; immo similiter de *plantatione vitis* ab eodem Orat. III. pag. 232. ubi haud gratum dicit esse agricolam, ὃς καταφυτεύειν μὲν ΤΗΝ ΦΥΤΑΛΙΑΝ ἀρχόμενος, κλήματα ᾔτει παρὰ τῶν γειτόνων, εἶτα ἐκτρέφων τὰς ἀμπέλους, *qui seminarium quidem plantare adgressus, vitigeros surculos a vicinis petit; hinc ubi vineas excitare coepit* &c. Quomodo etiam eandem vocem φυταλιᾶς apud Homerum de *solo vitibus consito*, ἀμπελοφόρου γῆς, explicant veteres Critici Iliad. Μ. vs. 314. ubi καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, *amoenum vitibus & arvis* frugiferis solum, ac alibi dicitur; & quam alioquin φυταλιῆς vocem, de κήποις seu *viridariis* & *arbustis* vulgo reddunt Grammatici ac Latini Poëtae Interpretes. Unde hic de *olea* seu *satione oleae*, φυταλιᾶς seu φυταλιῆς dixit Callimachus, quae nempe in Palladis arce apud Athenienses pri-

primum nata, eaque nunquam marcescens, apud Euripidem dicitur in Ione vs. 1434.

Ἣν πρῶτ' Ἀθάνας σκόπελος εἰσηνέγκατο,

Quam primum edidit Minervae arx seu *scopulus*;

ac ubi de corona ex eadem olea nato Ioni a Creusa matre imposita traditur, *eam, si adhuc superſit, nondum amisisse folia virentia*,

Θάλλει δ', ἐλαίας ἐξ ἀκηράτου γεγώς,

Sed viret, cum ex non marescente olea sit facta.

Alibi vero apud eundem Tragicum nempe Troad. vs. 799. dicitur virentis oleae ramum, in Salamine Insula, Minervae primo ostensum, e quo coelestis ejus corona, Athenarum mox decus evaserit. Praeter enim Minervae in arce *oleam*, dictae etiam Athenis μορίαι, de *sacris oleis* prope Academiam, unde oleum in Panathenaeis, celeberrimo maximeque solemni hujus Deae festo, desumptum, juxta veteres Criticos ad Aristoph. Nub. p. 181. De *oleo* vero, seu fructu virentis semper oleae, dixerat jam ante Aeschylus Pers. vs. 618.

Τῆς τ' αἰὲν ἐν φύλλοισι θαλλούσης βίον

Ξανθῆς ἐλαίας καρπὸς εὐώδης πάρα.

Et in foliis semper geminantis vitam

Flavae oleae fructus fragrans adest.

Quamquam ἔλαιον seu *oleum* proprie quidem, ut hoc loco, de eo quod ex *olea*; per metaphoram tamen de alterius generis *oleo* etiam dictum, observet Galenus de Simpl. Medicam. Facult. l. II. c. VII.

Vs. 27. τὸ δ' ἔρευθος ἀνέδραμε πρώϊον] Bene hic elegantissimum Politianum redarguit Anna praestantissima, qui τὸ πρώϊον ad ῥόδον, quod proxime sequitur, retulerat, aliumque inde huic loco sensum praeter claram Poëtae mentem, indiderat. Et cui non dictus *rubor* Aurorae *matutinus*?

Vs. 28. σίβδας κόκκος] Σίβδης nempe Aeolice, seu Dorum etiam more, pro σίδης haud aliter ac μεμβλετο dixit Apollonius l. IV. vs. 470. & Oppianus ἐμέμβλετο Κυνηγ. l. IV. vs. 282. pro ἐμέλετο. Sic ἴσος pro ἴος, ἐμβραμένη apud Hesychium pro εἱμαρμένη, & quod apud Pamphylios usitatum notant Grammatici, ut ἀβέλιος, βαβέλιος· φάος, φάβος &c. Σίδην autem a Boeotis dictam, quae Atticis ῥόα, & inde iis adjudicatum oppidum Σίδας dictum, in quo magnus erat hujus mali punici proventus, ex Agatharchide notat Athenaeus l. XIV. p. 650. Σίδην vero, non de *malo* solum *punico*, sed de *planta* etiam dictam in lacu Orchomenio apud Boeotos proveniente, notat Theophrastus H. Pl. IV. c. XI. & quidem de qua ait ibidem, ΤΟΥΣ ΚΟΚΚΟΥΣ ΕΡΥΘΡΟΥΣ μὲν ΕΧΕΙ, *grana quidem rubra habet.* Quod inde itidem a veteri ac erudito Nicandri Enarratore traditur ad Theriac. p. 63. ΕΧΕΙ δὲ ΚΟΚΚΟΥΣ ΕΡΥΘΡΟΥΣ ὁμοίως ΡΟΙΑΣ, στρογγυλοτέρους δὲ, *grana autem habet rubra instar mali punici, sed rotundiora.* Unde

quod

Digitized by Google

quod hic a Callimacho, tale ἐρευθὸς πρώϊον, seu *rubor matutinus* dicitur, qualis σιδόης seu σίδης κόκκος, non adeo de *mali punici* cum elegantissimo Politiano, quam de plantae hujus σίδης κόκκοις ἐρυθροῖς *rubris* itidem *granis* dici similiter videtur; ac inde etiam eadem hic cum alterius plantae seu floris genere, rosa nempe conjuncta, ἢ ῥόδον ἢ ΣΙΒΔΗΣ ΚΟΚΚΟΣ ΕΧΕΙ χροιάν. Quamquam & mali punici, σίδης itidem, seu τῆς ῥοιᾶς τὰς κόκκους dici liqueat; quorumque usus, ut observat Clemens in Protrept. pag. 12. in Thesmophoriis fuerit prohibitus, sicuti etiam in sacris Eleusiniis, juxta Porphyrium περὶ Ἀποχ. l. IV. p. 402. Nec item in Junonis, cui Deae hanc plantam provenire tradit Philostratus v. Apoll. l. IV. c. IX. aut in Mercurii sacris, cui *malo punica* consecrata & addita ejus rei ratione, tradit idem Clemens Strom. l. VI. p. 679.

Vs. 29. ἄρσεν τ. κ. μοῦνον ἔλαιον] *Solum* nempe *oleum*, seu *simplex*, non mixtum, uti ea de re jam ante, & quo Castor, ut continuo addit, ac Hercules, Ἀγώνιοι nempe, quod supra vidimus, seu Ἀθλητῆρες Dii, ungebantur. Ideo etiam ἄρσεν seu *masculum* hic appellatur, non ideo solum, (uti hoc unum huc adtulit vir doctus, & ab hoc loco alienum) quod arbores darentur utriusque sexus, atque eo sensu *mares oleas* dixerit Ovidius Fast. IV. vs. 545. Verum ibi *maris rores* legi in veteribus libris, & de thuris foliis id a Nasone dici, notarunt jam ad eundem viri docti. Immo prout jam ante, quod ab eodem viro erudito aliisve, qui hunc Battiadem illustrarunt, adverti merebatur a moribundo Hercule apud Sophoclem dictum Trachin. vs. 1213.

πολλὸν δὲ ΑΡΣΕΝ' ἐντεμόνθ' ὁμοῦ
Ἄγριον ΕΛΑΙΟΝ, σῶμα τοὐμὸν ἐμβαλεῖν,
multa autem MARES *secantem*
Silvestres OLEAS, in eas *corpus meum injicere*;

ac ubi praeterea ἔλαιον pro ἐλαία, *oleum* pro *olea* dicitur. *Masculum* vero *oleum* similiter hic dictum, & quidem quod ejus solemnis esset in virilibus seu athleticis veterum exercitationibus usus; ac unde eodem oleo lassitudinem athletis auferri, emolliri artus, atque ita novum robur iisdem conciliari crederetur: prout id pluribus nec uno loco tangit Galenus, ut de Sanit. Tuend. l. II. c. XII. & Simpl. Medicam. Facult. l. II. c. IV. VI. XVIII. Sic κτύπος ἄρσην a Sophocle dictus Philoct. vers. 1489. h. e. juxta Criticos ibidem, ἰσχυρὸς, nempe *fragor validus*; & a Nicandro Alexiph. p. 161, πολίοιο ἄρσενος, *de polio masculo*, quod montano nempe alterius generis polio, magis quidem fruticoso, sed debiliori, ut de eo ait Dioscorides l. III. c. CXXIV. validius; uti in genere de *masculis* arboribus prae femineis id observat Theophrastus H. Pl. lib. V. c. V. quique alibi *polium* in genere ad omnem rem utile, ab Hesiodo & Musaeo jam olim traditum memorat, H. Pl. l. IX. c. XXI. Ita ἄρσεν ἔλαιον seu *masculum oleum* hic appellatum, quo fricantur & simul validiores redduntur athletae;

tae; ac unde etiam ejusmodi frictio cum oleo, cum ante exercitia athletica, quod ante innui, adhibita, eaque τρῖψις seu ἀνάτριψις παρασκευαστικὴ, *frictio praeparatoria* dicta; tum vero alia ἀποθεραπεία appellata, seu τὸ μέρ. τῆς γυμνασίας μέρ☉ τῆς τρίψεως, *apotherapeja, quae post exercitia pars frictionis* dicebatur, eodem Galeno teste de Sanit. Tuend. l. II. c. IV. & VII. Unde alibi idem Archidamum refellit, a quo praelata fuerat frictio sine oleo, quod durescere scilicet & uti cutem oleo unctam crediderit: ac praeterea, ut ex eodem refert cap. IX. dicti modo libri, & simul redarguit, quod inaequalis foret ex oleo frictio, ὀλισθαινουσῶν τῶν χειρῶν, *manibus lubricis labentibus.* Quamquam & idem Galenus alibi observet, nempe ejusdem libri II. Simpl. Medicam. Facult. cap. III. frictionum athleticarum haud unam olim exstitisse speciem; aliam cum copioso oleo, aliam cum exiguo, aliam prorsus sine oleo; quae *sicca* nempe *frictio* seu ξηρὰ, ut ab eodem alio loco dicitur, idque vel manibus tantum, vel etiam cum pulvere, vel per linteum. Ab Essenis quidem Judaeis turpe olim habitum, oleo ungi, prout id cum a Josepho traditur Ἁλωσ. lib. II. c. VII. tum a Porphyrio περὶ Ἀποχ. l. IV. p. 383.

Vs. 31. Οἴσετε καὶ κτένα οἱ παγχρύσεον] Quod alioquin de Veneris in ornanda coma studio dixerat Apollonius lib. III. vs. 46. κόσμει χρυσείῃ διὰ κερκίδι, AUREO *comam digerebat* PECTINE, prout nempe *aurea* omnia dicta vulgo Dearum apud Poëtas indumenta, arma, ornatus, insignia vel instrumenta: immo Deae ipsae sicut Latona supra Hymn. in Apoll. vs. 39. & haec Minerva aurata apud Valerium Flaccum appellatur l. VIII. vs. 203.

Haeserat auratae genibus Medea Minervae.

Quamquam *eburneo* etiam *pectine* depexam Veneris comam (ac unde, & ex adducto ante ad vers. 21. Apuleji loco, ex *ebore* olim, ut adhuc hodie, *pectines* in mundo muliebri exstitisse liquet) tradat Claudianus de Nupt. Honor. &c. vs. 102.

haec morsu numerosi dentis EBURNO,
Multifidum discrimen arat:

ac similiter de Isidis comitibus seu ornatricibus, Apulejus Metam. l. XI. *Et quae* PECTINES EBURNEOS *ferentes gestu brachiorum flexuque digitorum ornatum atque oppexum crinium regalium fingerent.* Hinc de compto muliebriter Paride Horatius l. I. od. XV.

Nequicquam VENERIS *praesidio ferox,*
PECTES CAESARIEM.

Unde etiam suam, pro feminarum nempe more ac indole, pexam caesariem, fratris Orestis, palaestrae exercitiis dediti, duris & impexis capillis seu ἀψήκτοις (quales vocat Apollonius lib. III. vs. 579.) opponens apud Euripidem Electra in cognomine dramate vs. 329. ὁ δὲ (nempe quod ante dixerat, χαίτης πλόκ☉)

κτε-

Digitized by Google

κτενισμοῖς θῆλυς, *hic autem comae meae cirrus, crebro eam pectendo femineus* ſeu *mollis evaſit*. Haud aliter ac Achillem antea virilibus & gymnicis itidem ſtudiis diſtentum, ad molliorem vitam traducere volens mater Thetis, inter alia dicitur apud Statium Achill. l. I. vſ. 128. *& implexos certo domat ordine crines*; prout de Hadriano ait Spartianus cap. XXVI. *forma comptus, flexo ad pectinem capillo*. Quam proinde ut feminarum propriam ac viris indignam pectendae nempe & componendae ad ſpeculum comae curam, in viris continuo redarguit eruditiſſimus Clemens Alex. iisque verbis, quae ut idem ſaepe alibi, adductum Euripidis ea de re locum videntur ante oculos habuiſſe, & quomodo eadem legi debent Paedag. lib. III. cap. III. Καὶ ΤΟΥΣ ΔΙΑΚΤΕΝΙΣΜΟΥΣ αὐτῶν τοὺς ΘΗΛΥΔΡΙΩΔΕΙΣ μεθετέον, *& quorum* PEXUS FEMINEI *ſunt praetermittendi*. Quibus gemina idem addit, ἄνδρα δὲ ὄντα ΚΤΕΝΙΖΕΣΘΑΙ καὶ ἀποκείρασθαι ξυρῷ πρὸς εὐπρέπειαν, καὶ πρὸς τὸ κάτοπτρον διατιθέμενον τὰς τρίχας &c. ΠΩΣ ΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ, *virum autem* PECTI *& tonderi ad formae cultum & crines componentem ad ſpeculum &c.* NONNE EST *plane* MULIEBRE? Unde ut alienum hoc in maſculo & neglecto Palladis, de quo modo egerat Poëta, quique Venerem magis deceret, cultu, illud pectendae comae ſtudium abeſſe etiam debuiſſe, poſſet quis haud vane contendere. Verum ad receptum illum in ſolemnibus veterum feſtis ac pompis morem hic reſpicit Callimachus, juxta quem, ſicuti id ante e duobus Senecae locis vidimus ad vſ. 21. hujus Hymni vulgo receptum, ut Dearum, & quidem Minervae nominatim ſimulacra, a ſuperſtitioſis mulieribus ad ſpeculum quoque comerentur ac ornarentur, eſſentque ex iis, quae earundem Dearum *capillos*, ut ea de re Seneca Epiſt. xcv. diſponant. Unde factum etiam quod hic Argivas mulieres ſeu virgines compellet Callimachus, ut aureum adferant pectinem; quo nempe, non molli quidem & operoſo ad ſpeculum., ſicut ante de Venere, ſed decoro tamen comae ornatu, Minervae ſimulacrum, in ſolemni illa hujus Deae apud Argivos pompa, ad Inachum amnem continuo pro more deferretur. Quomodo etiam in Junonis apud Samios feſto *inceſſiſſe* eosdem COMA DEPEXA, *eaque rejecta in humeros ac dorſum*, ἐβάδιζον ΚΑΤΕΚΤΕΝΙΣΜΕΝΟΙ ΤΑΣ ΚΟΜΑΣ ἐπὶ τὸ μετάφρενον, καὶ τοὺς ὤμους, tradit Duris apud Athenaeum l. XII. p. 525. Ut mittam ſtrenuos olim Laconas rite depexos in aciem prodiiſſe; unde eosdem, qui Leonidam eo capitis cultu in bello comitarentur, à Perſis contemptui habitos tradit Strabo l. X. p. 467. καὶ τοὺς περὶ Λεωνίδαν ΚΤΕΝΙΖΟΜΕΝΟΥΣ, ὅτε ἐξῄεσαν εἰς τὴν μάχην, καταφρονηθῆναι ὑπὸ τῶν Περσῶν, *& Leonidam cum ſuis, quia in pugnam exeuntes* SE PECTERENT, *contemptos fuiſſe a Perſis*: ſed, quod continuo addit, *admirationi autem habitos in praelio*. Adde Plutarchum in Lycurgo, & de quo loco mox ad ſequentem verſum.

Vſ. 32.

Vs. 32. λιπαρὸν σμασαμένα πλόκαμον] Proprio eam in rem verbo usus hic Callimachus, de *detersis* seu *purgatis* Palladis *crinibus*, nempe σμασαμένα πλόκαμον. Quomodo nempe apud Herodotum legitur l. IX. c. IX. at inde apud Athenaeum l. IV. p. 146. de Persarum Rege, quo semel in anno τότε τὴν κεφαλὴν σμῆται, *caput tum defricat*; non ut ibi Herodoti ac Athenaei, quod ad postremum jam observavit ὁ πάνυ, Interpretes, *caput Regio more adornat*. Quam in rem etiam opportune Diodori locum advocat idem Casaubonus, qui exstat lib. V. p. 305. ubi de Gallis ait, solere illos τιτάνου ἀποπλύσμασι ΣΜΩΝΤΕΣ ΤΑΣ ΤΡΙΧΑΣ συνεχῶς, *calcis lixivia frequenter capillos detergere*, potius, quam ut ibi eruditissimus Rhodomannus, *lavare*. Neque tamen opus ut cum eodem viro magno ad Athenaeum, quod vel hic Callimachi locus satis redarguit, ea voce σμᾶται operosior & cum adhibito smegmate *detersio* continuo intelligatur. Neque vero hic felicius eandem vocem σμησαμένη πλόκαμον, *caesariem dirimat*, pro *detergat*, aut mundam reddat, vertit cultissimus Politianus; aut vero idem λιπαρὸν πλόκαμον, *pinguem caesariem*, vel παζογράφῳ Interpres *tenerum cincinnum* explicant, qui rectius *nitentem* aut *insignem comam* reddidissent; prout de frequenti apud Graecos auctores hujus vocis λιπαρὸς usu jam ante ad vs. 39. Hymn. in Apollinem monuimus. Quomodo etiam una voce λιπαροπλόκαμον, *insignem coma*, Latonam dixit Pindarus eo loco, quem e Philone ad superiorem Hymnum adduximus; & λιπαρὰν ἔθειραν, *splendidam* seu *insignem caesariem*, noster Battiades in Epigrammate, quod in editione Parisiensi a Fabri eruditissima filia adornata jam legitur, haud aliter ac Theocritus Idyll. v. vs. 91.

λιπαρὰ δὲ παρ' αὐχένα σείετ' ἔθειρα,

splendida ei circa collum quatitur coma.

Quibus adde Plutarchum in Lycurgo pag. 53. ubi Laconas ait in bello & periculis aluisse τὴν κόμην λιπαράν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην, *comam quae appareret cum splendida, tum ordinata*, non proinde cum Callimachi Interpretibus, *tenera* vel *pinguis caesaries* aut *cincinnus*. Ita λιπαρόμματος seu cum *nitentibus oculis* sanitas, eaque ut Apollinis mater, compellatur a Lycimnio apud S. Empiricum adv. Mathem. p. 447. & Mnemosynam λιπαράμπυκα, cum *splendidis* seu *insignibus vittis* dixit Pindarus Nem. Od. VII. p. 387. De simili vero vocis λιπαρὸς vel λιπαρῆς usu, urbibus nempe aut regionibus subinde pro *felici*, juxta veteres Grammaticos, seu *splendido* etiam apud antiquos Poëtas, agitur ad vs. 164. superioris Hymni, ubi nempe Cos Insula λιπαρή τε καὶ εὔβοτος dicitur, & ante ibidem ad vs. 155. de *insigni* Echinadum *portu*, λιπαρὸν νήσων ὅρμον &c. Verum dum meae ad hos Hymnos Observationes pridem hic in scriniis meis jacent, in recensita emendataque, quae interea e praelo exiit, hujus Callimachi ab eruditissimo τοῦ πατρὸς τῆς παιδὸς versione, λιπαρὸν πλόκαμον, non juxta

ta priores Interpretes, per *pinguem* aut *tenerum cincinnum*, sed per *nitidum capillum* opportune jam redditum video.

Vs. 33. Ἔξιθ' Ἀθαναία] E sacri nempe huic Deae apud Argivos fani σηκῷ aut penetrali, ubi erigi apud gentiles solita Deorum Dearumve, quibus consecratae erant eaedem aedes, simulacra. Unde anniversaria die, educi inde eadem, & stato eam in rem ritu, splendida ut plurimum pompa, omnique publicae laetitiae apparatu, cantu, hymnis, tripudiis, equitum transvectione, ac per frequentissima quidem urbis loca, plaustris seu carpentis vecta, circumferri eadem consueverant. Etsi non omnia id genus simulacra ex eorum σηκοῖς seu ἕδραις (unde μάκαρες εὔεδροι, *Dii in bona sede collocati*, dicti apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 96.) ad publica id genus spectacula educebantur: quum nonnulla subinde pro mysticis habita, eaque insuper velata, & qua de re infra ad vers. 52. ἐν ἀπορρήτῳ manerent recondita. Adde quod ea caeteroquin foret civium, circa illa Numinum apud se πολιούχων simulacra, religio; ut nihil magis deprecarentur, quam ne sedibus suis exirent eadem, ac ad hostes suos demigrarent. Sed qua de re mox ad vers. 39. dicendi adhuc erit locus. Alioquin ut hic Argivarum ἔξιθ' Ἀθαναία, *prodi Minerva*; ita apud Aeschylum Thebanarum virginum chorus, ad hujus Palladis aliorumque custodum urbis Deorum simulacra supplex, eosdem obsecrat, Sept. Theb. vs. 112. ἴτε, ἴτε πάντες, *venite, venite omnes*; non quidem, quo eadem solemni pompa, ut hic Palladis signum Inacho, Dirce aut Ismeno fluvio abluerentur, sed ut obsessae ab Argivis urbi continuo suppetias ferrent.

Ibid. καταθύμιος ἴλα] Postrema vox ἴλα seu ἴλη, non hic pro recepto deinceps ejusdem usu, de *ala* seu turma equitum, & quo sensu ἴλη etiam occurrit pro ἴλη apud Byzantinos Scriptores, ut id non fugit eruditissimum Du Cange, & ἰλάρχης de *primo centurione* apud Mauritium Stratag. l. 1. c. 111. quod viderat jam ante in Glossario Rigaltius; sed de virginum Argivarum coetu Minervae sacris operantium adhibita. Ita quod de Graecorum ad Trojam exercitu per turmas aut manipulos congregato dixerat Homerus Iliad. B. vs. 93. ἐσιχόωντο ἰλαδὸν, de avium agmine, quae *gregatim* conveniunt, adhibuit Apollonius l. IV. vs. 240. οἰωνῶν ἰλαδὸν ἔθνος &c. Prioris autem vocis καταθύμιος pro eo, non quod tantum, ut rursus apud vatum patrem, *animo obversatur*, μηδέ τοι θάνατος καταθύμιος ἔστω Iliad. K. 383. sed pro eo, inquam, ut hoc loco, *quod animo adlubescit*, seu *gratum est & acceptum*, meminit tanquam e veteri Athenienfium lege Hermogenis Enarrator Sopater p. 325. ὡς Ἀριστεῦ ΤΑ ΚΑΤΑΘΥΜΙΑ δωρεῖσθαι κελεύων, quae nempe *victori exercitus duci*, *praemia ei grata & accepta dari jubet*, seu, ut alibi ab eodem ac Syriano, illius legis haud semel fit mentio, ut p. 46. & 300. licitum nempe victori, αἰτεῖν ὃ βούλεται γέρας, aut λαμβάνειν ἅπερ βούλεται

δωρεῖν, *petere aut accipere, quodcunque voluerit, praemium* seu *donum.* Adde, quod obvius occurrat ejusdem vocis, καταθύμιος & καταθύμιον pro eo, quod *gratum* est & *acceptum*, usus apud veteres Ecclesiae Doctores, Athanasium Apolog. de Fuga pag. 829. & eodem sensu καταθυμίας, in Epistola Constantii ad eundem Antistitem e Latino versa pag. 824. & Apolog. pag. 846. & καταθύμιον ac καταθύμιος, apud Gregorium Nyssenum pag. 1088. T. I. ac in Natalem Christi pag. 785. T. II.

Vs. 34. Παρθενικαὶ] Minervae prodeunti, ad statam nempe pompam, praesto hic adesse dicit Argivas *virgines*, quae debita Deae solemnia obirent. Quales scilicet decuit castae & semper virginis Deae comites, & cujusmodi vulgo etiam exstitisse leguntur, non ejus solum, vel Dianae aut apud Romanos Vestae, sed aliarum ferme Dearum apud Gentiles, Cybeles, Junonis etiam subinde, ac Cereris, immo ipsius Veneris sacerdotes, sicuti apud Sicyonios, teste Pausania l. II. p. 103. ac ministrae. Hinc Tertullianus Exhort. Castitat. cap. XI. *Novimus* VIRGINES *Vestae, & Junonis apud Achajae oppidum, Apollinis apud Ephesios, &* MINERVAE *quibusdam locis*, & rursus de Monogamia cap. XVII. *sunt & quae de tota continentia judicent nos* VIRGINES *Vestae, & Junonis Achaicae, & Dianae Scythicae, & Apollinis Pythii.* Immo quod apud Athenienses lege cautum, ab eodem, de quo paullo ante, Sopatro refertur ad Hermogenem p. 65. τὴν ἱέρειαν νόμος παρθένον εἶναι, *lex, ut sacerdos sit virgo:* addito eam in rem exemplo sacerdotis, quae ob medicamen haustum, concipiendi vim adimens, stupri fuit continuo damnata. Hinc Μελίσσας non Cereris solum, sed in genere *omnes* dictas *sacerdotes*, ob *apis* nempe seu μελίσσης *puritatem*, tradunt veteres Pindari Interpretes ad Pyth. Od. IV. p. 139. Μελίσσης &c. καταχρηστικῶς δὲ καὶ ΤΑΣ ΠΑΣΑΣ διὰ τὸ τοῦ ζώου ΚΑΘΑΡΟΝ. Quin ipsos quoque hujus Minervae ac Dianae sacerdotes mares, in casto vivere semper debuisse, observat insigni hanc in rem loco Galenus ad lib. VI. Epid. Tex. IV. de Telluris sacerdote ait, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον αὐτῷ διὰ παντὸς ἀπέχεσθαι τῶν ἀφροδισίων, ὥσπερ Η ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ, Η ΑΘΗΝΑΣ ΗΝ ΙΕΡΕΥΣ, *non erat ei necesse, ut perpetuo a Venereis abstineret, ac si* DIANAE *aut* MINERVAE SACERDOS *esset.* Hinc provisum etiam subinde, ut tam diu utriusque hujus Deae sacerdotio fungerentur virgines, donec eaedem pubescerent: sicut de Minervae Aleae apud Tegeatas, & Dianae in Aegira, Achajae oppido, Sacerdotibus feminis id notat Pausanias l. VII. p. 451. & l. VIII. p. 530. Neque enim sponte, sed coactas subinde Gentilium Sacerdotes, virginitatem professas tradit, dicto ad superiorem Hymnum loco, Philo de Vit. Contempl. p. 899. Unde etiam factum, ut mulieribus quidem, seu quae semel nupserant, Sacerdotia apud Graecos quandoque sint concessa; sed aut viduis ferme, aut adactis coelibem in posterum vitam agere; periculo quoque ejus rei

Ss 2 sub-

ſubinde facto, ut taurini ſanguinis hauſtu, adeo, ut ſi adhuc forent matrimonio junctae, caſtimoniam deinceps religioſe, procul ab omni viri congreſſu & ſancte colere tenerentur: ſicuti de Cereris Sacerdotibus obſervat dictis paullo ante locis Tertullianus, ut de Monogam. cap. XVII. *Cereris Sacerdotes viventibus etiam viris & conſentientibus amica ſeparatione viduantur*; & quod ſimiliter de Dianae Ὑμνίας apud Mantinenſes, & Telluris in Achaja Sacerdotibus feminis tradit Pauſanias l. VII. p. 450. & l. VIII. p. 476. Ita quum *virgo* prius foret vates Pythias, inde, quod una ex iis, a quodam Ethecrate vitium fuiſſet paſſa, cautum poſtea, ne ulla ejusmodi Pythias ſeu Delphica προφῆτις conſtitueretur, niſi foret quinquagenaria, & quae *virginis* inſuper cultu oracula proferre teneretur: prout id notant Comici Enarratores ad Plutum pag. 2. Haud aliter nempe ac Minervae apud Pallenenſes Sacerdos virgo, feſto illius Deae ejusdem πανοπλίαν indui erat ſolita, juxta id tradentem Polyaenum lib. VIII. cap. LIX: ut mittam id quod in genere obſervari vult Plato de Legib. lib. VI. p. 759. ne viri aut feminae, niſi ſexageſimum annum adtigiſſent, Sacerdotio fungerentur.

Ibid. μεγάλων παῖδες Ἀκεστοριδᾶν] Inſignem tribum Argis exſtitiſſe eo nomine, obſervat hic Graecus Callimachi Interpres; e qua nempe oriundae forent Argivae illae virgines, quae in hoc annuo Palladis Lavacro, ut ſtatae ejus comites ac miniſtrae ſolemnia ejusdem ſacra obirent. Quod alibi etiam obtinuiſſe apud Graecos legimus; ut nempe penes certas tribus vel familias ſacra patriorum numinum rite ac pie procurandi munus remaneret. Ita apud Athenienſes Eumolpidae & κήρυκες, qui, ut e Scriptoribus Atticis & priſcis Grammaticis notum, ſacrorum erant, maxime in myſteriis Eleuſiniis, adminiſtri: item Εὐπατρίδαι, ſeu *Patricii*, quibus a Theſeo conceſſum tradit Plutarchus in ejus vita, ut ſacrorum profanorumque rituum iidem eſſent interpretes. Quod & apud Romanos diu obtinuiſſe, ut penes patritios eſſet itidem ſacrarum caeremoniarum procuratio, aliunde ſatis conſtat. Adde Ἐτεοβουτάδας, ita juxta Harpocrationem dictos, tanquam e *vera Butae* apud Athenienſes *progenie*, & e quorum genere deligebantur Sacerdotes, qui umbellam in Σκίρῳ, hujus Minervae feſto geſtarent; ut id cum idem Harpocration in voce Σκίρος, tum veteres Ariſtophanis Enarratores obſervant Concion. p. 728. immo e qua familia ſacerdos Minervae πολιάδος ſumebatur. Docet iſtud Aeſchines de Falſ. Legat. p. 266. ἔστι δὲ ἐκ φατρίας τὸ γένος ἣ τῶν αὐτῶν βωμῶν Ἐτεοβουτάδαις μετέχει, ΟΘΕΝ Η ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ τῆς πολιάδος ἐστὶν ΙΕΡΕΙΑ, *ejus porro genus eſt ea ex curia, quae aras cum Eteobutadis communes habet*; UNDE MINERVAE *urbanae* SACRIFICULA *deligitur*. Cujusmodi etiam Sacerdotis occurrit vetus Inſcriptio apud Gruterum cv. 9. Ἐπὶ ἱερείας Ἀθηνᾶς πολιάδος μεγίστης Ἀσκληπιάδος Ἀλκιέως θυγατρὸς, *ſub Sacerdote Minervae urbicae maximae Aſcle-*

Asclepiadas Alaeenses (e pago nempe Attico Ἀλαιεὺς dicto) *filia*. Haud aliter rursus ac e Θαυλωνιδῶν, veteri & bene nata apud eosdem Athenienses familia, desumpti demum βούτυποι seu *victimarii* in Διιπολίων festo; ut id constare potest ex Hesychio in Βούτυποι & Θαυλωνίδαι, & Suida praeterea, in voce Θαύλων. Quomodo etiam e Poemenidarum genere delectum Cereris sacerdotem tradit alibi idem Hesychius: Ποιμενίδαι, γένος ἐξ οὗ ὁ τῆς Δήμητρος ἱερεύς. Unde quod μεγάλων παῖδες Ἀκεστοριδᾶν vocantur hic eaedem Argivae virgines, solemne illud Minervae sacrum obeuntes, inde etiam factum, quod nobilissima apud Graecos sicuti & alibi quoque, Sacerdotia, tum a primoribus civitatis & genere maxime conspicuis, aut loci etiam dominis, suscipi vulgo solerent: sicut ille apud Virgilium Deli Insulae Rex simul & Sacerdos Aen. l. III. vs. 80.

Rex Anius, Rex idem hominum, Phoebique Sacerdos;

& apud Romanos Caesarum filii aut successores declarati, in Sacerdotes continuo, ut id vel e priscis nummis & lapidibus perspicuum, cooptati: tum quod eadem Sacerdotia transirent subinde ad eorum posteros; atque ita gentilitia, recepto apud Hebraeos more, evaderent, seu intra certas manerent familias. Hinc lege cautum, cujus meminit Hermogenes Partit. cap. VI. & Marcellinus ad eundem pag. 71. Νόμος, τὰς ἱερωσύνας τοὺς παῖδας τῶν πατέρων διαδέχεσθαι, *lex, ut parentum Sacerdotia liberi consequantur*. Quod praeterea, tum e plurimis veterum auctorum locis, tum ex antiquis insuper Lapidibus abunde constat; in quibus ut in veteri Pariorum marmore in Cl. Sponii Miscell. pag. 335. τοῦ πρώτου τῆς πόλεως Ἀρχιερέως Μ. Αὐρ. Φαύστου ἐκ προγόνων, *primi civitatis M. Aurelii Fausti Pontificis a majoribus*; aut alterius in iisdem Miscell. p. 353. Ἱερατεύοντος διὰ γένους, *Sacerdotio fungentis gentilitio*, seu a majoribus ei tradito fit mentio. Haud aliter ac de Scopeliano Asiae Pontifice ait Philostratus de Soph. l. I. p. 515. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ μὲν γὰρ ἐγένετο τῆς Ἀσίας ΑΥΤΟΣ τε καὶ ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ αὐτοῦ, παῖς ἐκ πατρὸς πάντες, PONTIFEX *quidem Asiae factus est*, IPSE *nempe &* MAJORES *ejus filius a patre omnes*. Sed ea de re obiter. Ut vero hic *Acestoridarum filiae* dicuntur Minervae apud Argivos Sacerdotes seu ministrae; sic ab Adamanta Eurysthei, qui inter Argivorum Reges apud Syncellum, & quod eodem redit in Graecis Scaligeri Eusebianis pag. 24. recensetur, filia, & Argis Sacerdote, quae Sacerdotium tenuerunt, φαλίδες dicuntur nuncupatae; prout id apud eundem Syncellum legitur Chronogr. ed. Reg. p. 172. *Acestoridarum* alioquin apud Argivos, aut Argivi *Acestoris*, a quo iidem fuerint dicti, alibi, quod sciam, haud occurrit hodie mentio. *Acestoris* quidem Ephippi filii, sed Tanagraei, Boeotii proinde non Argivi, ejusque ab Hercule caesi meminit Plutarchus Quaest. Graec. pag. 299. *Acestoridae* autem Corinthii & Syracusanorum Praetoris, a quo expulsus primum fuerit Agathocles, Diodorus

lib. XIX. p. 654. Quibus addere licet duos Atheniensium Archontas, eodem *Acestoridis* nomine appellatos: unum, qui eo magistratu functus est Olympiade LXIX. a Dionysio lib. V. pag. 305. alterum, Olympiade LXXV. a Diodoro memoratum l. XI. p. 39. P. II.

Vs. 35. ἁ Διομήδεος ἀσπὶς] Adtigit quidem, sed non satis plene ac feliciter explicavit vir doctus, ritus hujus, de quo praeterea silent, qui post eum exstiterunt Callimachi editores, originem ac institutum; quo apud Argivos, una cum Palladis simulacro, *Diomedis Clypeus* ad Lavacrum seu Inachum fluvium, ibi quoque abluendus deferri stata ac solemni die fuerit solitus. *Diomedes* nempe Argivus, & Argivorum apud Homerum ad Trojam dux; unde Virgilius Aen. lib. XI. vers. 240.

Vidimus, o cives, Diomedem, Argivaque castra.

Tanto autem cive vel heroë efferre se vulgo soliti Argivi; unde *Diomedis* statua ab iisdem Delphos cum aliis donariis missa legitur apud Pausaniam lib. X. p. 627. Immo qui *Diomedes* a Minerva Diis immortalibus adscriptus ferebatur; prout id apud Pindarum legitur Nem. Od. X.

Διομήδεα δὲ ἄμβροτον
Ξανθή ποτε γλαυκῶπις ἔθηκε Θεὸν,
Diomedem autem immortalem
Quondam Dea caesiis oculis fecit Deum;

ac prout a Thoriis & Metapontinis, in magna proinde Graecia, eundem pro Deo cultum notant ibidem veteres Lyrici Enarratores. Ab eodem vero *Diomede*, teste rursus Pausania l. II. p. 128. Minervae *Perspicaci*, seu ὀξυδερκεῖ, fanum Argis erectum, quod ea ab illius pugnantis ad Ilium oculis caliginem avertisset. In eodem proinde Minervae fano, cum Deae pro more simulacrum erectum; tum appensus etiam, prout id alias obtinuit, & Minervae sacratus ibi *Diomedis*, Argivi herois, Deaeque illius praeterea tutela ac praesidio in bello Trojano defensi aut adjuti, dicataeque eidem aedes conditoris, *clypeus*. Haud aliter nempe, ac Danai Argivorum Regis, consecratus in aede Junonis Argivae *clypeus*, apud Hyginum traditur Fab. CLXX. aut vero Pyrrhi Regis *clypeus* aereus Argis itidem in templo Cereris adfixus dicitur apud Pausaniam l. II. p. 123. aut Aristomenis a Messeniis pro heroë culti, in Lebadia, teste eodem Pausania l. IV. p. 247. & 278. Inde vero eo magis hic honos *Diomedis clypeo* ab Argivis habitus; quod insignis foret idem *clypeus*, ut ex Homeri de eodem verbis liquet, Iliad. E. vers. 4. haud aliter ac de ipso quoque parentis Tydei *clypeo* videri possunt Aeschylus Sept. Theb. vs. 343. & Euripides Phoen. vs. 1127. Accedit, quod ἀσπὶς a duobus Argivis Regibus Proclo & Acrisio crederetur inventa, juxta Apollodorum lib. II. cap. II. & Plinium lib. VII. cap. LVI. & praeterea quod *Argolici clypei* praecipua foret apud veteres Graecos celebritas; ut vel ex notis, & alibi jam

ad

Digitized by Google

ad superiorem Hymnum a me adductis Maronis verbis liquet, *Argolici clypei*. Hinc etiam Ἀσπιδηφόρος λεὼς, *clypeatus populus*, de *Argivis* dictus apud Aeschylum Agam. vs. 834. aut λεύκασπις Ἀργόθεν, *clypeatus ex Argo* seu *Argivus*. Unde de coacto Argivorum exercitu ait Euripides Phoen. vs. 77.

Πολλὴν ἀθροίσας ΑΣΠΙΔ' ΑΡΓΕΙΩΝ, &c.

Multum colligens CLYPEUM ARGIVORUM i. e. *multos clypeatos Argivos*,

seu, ut modo de iis dictum, Ἀσπιδηφόρους. Immo unde etiam ἀσπὶς, & quomodo hic explicandus Euripides, de *lecta juvenum Argivorum manu dicta*, uti apud Suidam in Ὡς τὴν Ἀσπίδα &c. nempe οἱ δὲ λέγουσι φασὶν εἶναι ΕΝ ΑΡΓΕΙ τῶν πάνυ ἀκμαζόντων νεανίσκων, ἣν ΑΣΠΙΔΑ καλοῦσι, *illi vero dicunt cohortem esse* ARGIS *juvenum viribus maxime florentium*, *quam* ΑΣΠΙΔΑ seu CLYPEUM *vocant*. Quin Argis locus Ἀσπὶς etiam dictus, ut id e Plutarcho liquet in Pyrrho p. 404. ubi dicuntur Argivi a Pyrrho obsessi, & in ultimo capitis periculo ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΣΠΙΔΑ καὶ τοὺς ὀχυροὺς τόπους ἀνθεῖν, *ad* ASPIDEM seu CLYPEUM, *&* *partes urbis munitiores recurrunt*; ac paullo post ἥτε ΑΣΠΙΣ ὅπλων περίπλεως πολεμίων ὀφθεῖσα, τὸν Πύῤῥον διετάραξε, ASPIS *autem visa armorum plena hostilium*, *Pyrrhum perculit*, & clarius adhuc in Agide & Cleomene pag. 812. sed cujus ea de re loca jam occupasse video Cl. Meursium in Graecia feriata pag. 136. Adde, quod ut ibidem jam observavit vir eruditissimus, alterius generis solemne seu agon Argis foret, isque quinquennalis, juxta quem in Ἡραίοις seu Junonis Argivae festo, de *clypeo* decertabatur, non *Diomedis* quidem, de quo hic agebatur in solemni Palladis Lavacro, sed vel Danai, juxta Hyginum Fab. CLXX. & CCLXXIII. vel Euhippi Argivorum itidem Regis, juxta Lactantium ad illud Statii Thebaid. l. II. vs. 258.

Arcadis Euhippi spolium cadit AEREUS ORBIS,

seu *clypeus*; de quo nempe Argis in loco illo Ἀσπὶς inde apud eos dicto, eoque aditu difficili, clavis praeterea valide adfixo certamen erat, quem quis inde avelleret, ut re bene gesta, victor per urbem splendida pompa deducebatur. Unde idem agon, quod utique non inficiari debuit eruditissimus Meursius, nec eo nomine Hyginum, qui id tradit Fab. CLXX. redarguere, dictus ΑΣΠΙΣ ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ, *clypeus ex Argis*. Quod praeterea liquidum e marmoribus antiquis, non apud Gruterum solum, ut viderat Meursius, p. CCCXVI. 2. ubi de victore in variis agonibus fit mentio, & inter alios ΤΗΣ ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΑΣΠΙΔΑ ΤΡΙΣ, qui *ex Argis clypeum ter* avulsit; sed praeterea ex Oxoniensibus p. 70. P. I. ubi inter plures itidem variarum gentium ludos seu agones, *Olympia*, *Aetia*, *Nemea* &c. ΤΗΣ ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΑΣΠΙΔΑ, *ex Argis clypeum* relatum quoque videas. Quibus adde alium Megarensium lapidem in Sponii Miscell. p. 364. quo similiter reportatae e variis Graecorum, aut Romae etiam & in

 ma-

magna Graecia agonibus, ab illustri aliquo athleta victoriae recensentur, ac memoratam quoque legas ΤΗΝ ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΑΣΠΙΔΑ. E quibus proinde vetustis, ac indubiae fidei monumentis, liquida jam & plana veteris illius apud Argivos agonis nomenclatio. Unde factus etiam veteri proverbio locus, de viris generosis & laude dignis, cujus meminerunt Paroemiographi antiqui, quamquam genuinum ejus, quem modo adtigimus sensum, quod viderunt jam alii, non sint adsequuti; ut Zenobius Centur. II. 3. & inde Apostolius Centur. II. 70. Ἄξιος ΤΗΣ ΕΝ ΑΡΓΕΙ ΑΣΠΙΔΟΣ, *Argivo dignus es clypeo*; ac rursus Zenobius Cent. VI. 42. quod apud Suidam itidem legitur, ὡς ΤΗΣ ΕΝ ΑΡΓΕΙ ΑΣΠΙΔΑ καθελὼν σεμνύνεται, *gloriatur, tanquam* ARGIVUM CLYPEUM *abstulerit*. Quo respexit etiam Callimachus, prout id ex eo refert ad dictum paullo ante Statii locum, vetus ejus Enarrator, *proverbium apud illos* (Argivos nempe) *cum alicujus ignaviam irriderent, ut Callimachus ait*, ὥσπ. ACπIOAλTONeλΘN; seu, prout e modo dictis Zenobii & apud Suidam locis legendum liquet, & opportune jam ad Hyginum, apud quem Fab. CLXX. Latinis litteris hodie legitur *aspis en argo*, vidit vir praeclare de eo meritus Th. Munckerus, ὡς ΤΗΝ ΑΣΠΙΔΑ ΚΑΘΕΛΩΝ. Neque enim opus, ut cum eodem viro docto, praeter litterarum ductus, inseratur ΕΝ ΑΡΓΕΙ, quum de proverbio ibi Argis pervulgato sit sermo. A qua lectione proinde recedit ea, quam ad illa Lactantii ad Statium verba adfert, & qui alioquin nihil eximium ad illustrationem hujus loci aut ritus contulit, quamquam vir diligentiae & lectionis immensae, Barthius, ὡς τις ἐν ΑΣΠΙΔΙ ΑΡΓΟΘΕΝ ΕΛΘΩΝ, *& qui* CUM CLYPEO ARGIS VENIT. Quo praeterea referri debet illud Pindari Olymp. Od. VII. de hoc ipso nempe agone dictum, ubi plura similiter Graecorum certamina enarrantur, quibus victor exstitit Diagoras Rhodius, ac inter alia

Ο, Τ ΕΝ ΑΡΓΕΙ ΧΑΛΚΟΣ ἔγνω μιν,

Et IN ARGIS AES, seu *clypeus aereus novit eum*; idem nempe ac si dixisset ἡ ἐξ Ἄργους ἀσπὶς, *ex Argis clypeus*, vulgo apud Graecos, ut notum, *ex aere*, seu ut de eodem aut simili dicto ante loco Statius, *aereus orbis*, & de quo avellendo agon erat Argis constitutus; non vero juxta Meursium, & quos hic sequutus est, Pindari Interpretes, de agonis tantum praemio, seu *clypeo* victori, peracto certamine dari demum solito. Quod utrumque tamen vere observat ac distinguit dicto ante loco Hyginus, ubi de hiscemet Argivorum ludis, ut eos vocat, ait, qui APPELLANTUR ASPIS EN ARGO (seu ut paullo ante dictum Ἀσπὶς ἐξ Ἄργους vel ἐν Ἄργει) *e quibus ludis, cursoribus corona non datur sed* CLYPEUS: quamquam & praeter *Clypeum*, quod vidit jam ibi vir doctus & ante eum Meursius in Ἡραίῳ, corona quoque pro praemio in iis ludis data dicatur

in

in Scholiis Pindari p. 70. Immo id quod de agone illo, ita ut modo vidimus, appellato, adstruit alius Pindari locus, quem ibidem ut incerti Poëtae memorat obiter Cl. Meursius, & qui exstat integer in Ἐπινικίῳ Theji cujusdam Argivi, Nem. Od. X. p. 418.

ΑΓΩΝ τοι ΧΑΛΚΕΙΑΣ
Δᾶμον ὀτρύνει ποτὶ θυσίαν Η-
ΡΑΣ, ΑΕΘΛΩΝ τε κρίσιν,
AGON AEREUS (*seu aerei ex Argis Clypei*)
Hortatur Argivorum populum ad SACRA JU
NONIS *&* *ad* PRAEMIORUM (seu *Clypei* da-
ti quoque eam in rem soliti) *judicium.*

Unde etiam, quod de eo Argis certaretur in Ἡραίοις seu Junonis Argivae festo, ΗΡΑΣ ΑΣΠΙΣ, JUNONIS CLYPEUS, idem agon vocatur in Inscriptione Farnesiana apud Gruterum CCCXIV. 1. ac praeterea apud Zenobium Cent. 1. 64. & apud Στρωματίας seu Proverbia Metrica vs. 1192. ὥσπερ Ἥρας ἐν Ἀσπίδι &c. *tanquam cum Junonis Clypeo*, non ut ibi hactenus nullo sensu ἥρας ἐν ἀσπίδι, quod Barthium ad dictum Statii & prisci ejus Enarratoris locum fugit; non vero, ne quem sua laude sciens hic defraudem, Th. Reinesium, qui Var. Lect. p. 104. id in Apostolio in eodem luto haerente, bene jam animadvertit. Ut mittam, quod e Porphyrio refert adversus Julianum Cyrillus l. III. p. 87. Phrygis nempe Euphorbi Argivae huic Junoni dedicatum quoque clypeum. A quo caeteroquin dicto Junonis seu *ex Argis Clypeo* ita appellato, diversa haec *Diomedis*, cujus meminit hic Callimachus, apud eosdem Argivos Ἀσπὶς, quae non Junoni sacrata, aut de qua avellenda agon esset virorum apud eos constitutus; sed quae in Minervae aede adpensa, inde una cum Deae simulacro ab Argivis virginibus solemni pompa ad commune in fluvio Inacho lavacrum deferri consueverat. Idque eandem ob caussam, de qua supra monui ad titulum hujus Hymni; ad pulverem nempe detergendum, seu sordes abluendas, quibus juxta Minervae simulacrum, haec Διομήδεος ἀσπὶς foret itidem obsita.

Vs. 37. Εὐμήδης ἐδίδαξε] Minervae quippe apud Argivos, ut continuo addit Callimachus, Sacerdos: idem ut videtur, qui inter Melanis filios, & Oeneo, *Diomedis*, de quo modo, avo insidiantes, apud Apollodorum recensentur l. I. c. VIII. Idem enim Melas Argi frater exstitisse traditur, cap. proximo ejusdem libri. Alius proinde ab eo *Eumedes*, unus ex Hippocoontis filiis, cujus monumentum Spartae prope Agidos sepulcrum exstare dicitur apud Pausaniam l. III. p. 187. quique Hippocoon una cum filiis caesus ab Hercule, ab eodem Auctore dicitur l. II. p. 117. Adeo ut idem hic *Eumedes* statui non possit, qui nempe a Graeco Callimachi Enarratore dicitur in suspicionem apud Argivos incurrisse, quasi Heraclidis, Herculis nempe po-

ficeris & contra Orestiadas Argos tendentibus, Minervae simulacrum prodere voluerit. De ea autem Heraclidarum contra Orestis posteros Argis imperantes, expeditione videri potest Pausanias l. II. p. 117.

Ibid. τὼν κεχαρισμένος] Non citra exemplum haec vertit Politianus *meditans tibi grata*, nempe tibi *gratificatus* seu *gratum praestans* sacerdos, dum Argis solemne illud Palladis lavacrum primus, quod hic a Poëta dicitur, invexit. Neque enim semper κεχαρισμένος, pro eo, qui *gratus* est & *acceptus* dicitur; sed quandoque etiam pro eo, qui *gratum* quid alteri *praestat* seu *gratificatur*. Hinc etiam κεχαρισμένος *gratiam habens* seu *delectatus*, sicut Orphicorum Hymno in Matrem Deum, quod obiter jam adtigi ad vers. 68. superioris Hymni, invocatur haec Dea:

Ἔρχεο γηθόσυνος, κεχαρισμένη εὐσεβίῃσιν,

Adsis laeta, *gratiam habens pietati* illorum,

qui ejus sacris operabantur.

Vs. 39. τὸν ἱρὸν ἄγαλμα] De eximio Minervae, cujus haec *sacra* dicitur *effigies*, apud Argivos cultu dixi jam ad titulum hujus Hymni. Fatale autem illud in multis quondam urbibus habitum, ut nonnisi capta semel ab hostibus hujus aut alterius tutelaris loci numinis effigie, eadem loca eversa iri aut expugnata crederentur. Unde Tyro ab Alexandro obsessa, Apollinis simulacrum catenis aureis, ne ex orbe migraret, ab oppidanis revinctum tradit Diodorus lib. XVII. pag. 520. Ita factum etiam, ut religiose occultata subinde fuerint id genus simulacra; quomodo de fatali illo Trojanorum ac dein Romanorum *Palladio* observat ad Maronem Aen. l. II. vs. 166. Servius; illud nempe ferri a Trojanis primum fuisse intra exstructum parietem absconditum, eoque tamen a Fimbria quodam bello Mithridatico, reperto ac Romam advecto, adhibito ibi Mamurio Fabro, *multa similia*, quod addit Servius, ad illud scilicet occultandum, *facta sunt*. Quod e Lampridio etiam liquet in Elagabalo cap. VI. ubi de impuro illo principe, qui hoc Palladium, seu *sacrum*, ut ibi dicitur, *penetrale est auferre conatus*; sed, ut mox addit, *nec tamen quidquam religioni dempsit*, *quia* PLURES SIMILES *factae dicuntur esse*, *neque verum unquam possit auferre*. Quomodo etiam, quoad hoc Argivorum Palladium, ab Eumede ejusdem Deae Sacerdote, provisum hic videtur; ut dum populi insidias & hostium adventum vitat, eo continuo, ut hic dicitur, adsumpto, illud in tuto & arcano Argiae loco, praeruptis nempe, ut mox addit Callimachus, scopulis reponeret, & occultaret. Ἱερὸν ἄγαλμα autem vocat hic Callimachus, haud aliter ac Maro de Trojano Palladio Aen. lib. II. vers. 167. *sacram effigiem*, & Athenarum Palladium, Παλλάδος σεμνὸν βρέτας, *Palladis venerandum simulacrum*, Euripides Electr. vers. 1254. idque inde, quod utrumque διοπετὲς seu *coelo delapsum* crederetur; prout de

Athe-

Atheniensi Palladio observat Pausanias l. I. c. 48. de eo autem simul & Trojano ad Maronem Servius Aen. l. II. vs. 166. *dicunt alii unum simulacrum coelo lapsum, quod nubibus advectum & in ponte depositum, apud Athenas tantum dicunt fuisse. Unde & Γεφυρῖτις dicta est.* mox: *Sed hoc Atheniense Palladium a veteribus Trojanis Ilium translatum. Alii duo volunt, hoc de quo diximus, & Atheniense. Alii cum ab Ilo Ilium crederetur, hoc Trojanum coelo lapsum dicunt* &c. Ne vero idem hoc Argivorum *Palladium* seu Minervae ἱερὸν ἄγαλμα, cum illo Trojano ab Argivo Diomede, ut ferunt, rapto & secum avecto statuatur, obstat haud una eaque diversa de eodem narratio. Id quidem jactasse vulgo Argivos esse illud ipsum simulacrum, post Ilii eversionem ad se translatum, refert ac redarguit simul Pausanias lib. II. pag. 127. qui illud ab Aenea in Italiam deportatum, certum esse contendit ac manifestum. Idem vero alibi lib. I. pag. 53. narrat, capto Ilio, Diomedem Argos revertentem, viae errore ad Phalerum Atticae portum appulisse; ibique ignaris locorum populantibus Argivis, Demophoontem Thesei filium accurrisse, & ab eo ereptum Argivis Palladium Athenas delatum. Quod rursus paullo aliter tradit Harpocration, & ex eo Suidas; dum non Diomede, sed Agamemnone cum Argivis & Palladio Athenas appellente, raptum a Demophoonte illud *Palladium* memorant; ac inde, Agamemnone puniri raptorum postulante, constitutum ex Argivis quinquaginta & totidem Atheniensibus tribunal, quibus caussae illius disceptatio fuerit credita. De quo *Palladio* alia rursus e Varrone memorat Servius dicto ante loco; nempe a Diomede, qui rapto illo apud Ilium cum Ulysse *Palladio*, eoque secum abducto, inde autem sibi pericula, quibus nunquam cariturum Deorum responsis cognoverat, metueret, nisi Trojanis Palladium reddidisset, transeunti per Calabriam Aeneae oblatum illud fuisse; eoque a nauta quodam ita dicto accepto, inde factum, quod Romae deinceps, ut addit, *Minervae sacra non Julia gens habuerit, sed Nautiorum.* Cujus tamen, ut obiter hoc addam apud Romanos gentis, quae sacra Minervae apud eos procuraret, obscura in priscis annalibus & monumentis mentio. Ne id postremo hic tangam, quod de *aliis* Italiae locis, Lavinio, Luceria, Siri seu Heraclea, quae Trojanum illud *Palladium*, & quasi Ilio apud se adlatum, sibi vindicabant, memorat Strabo l. VI. p. 264. Quae autem de Diomede, avectoque ab eodem ex Ilio Minervae simulacro, haud parum illustrant, quaeque inde lucem unice capiunt, duae antiqui operis, quibus Heros ille cum Palladio a se ablato effingitur, gemmae: quarum una a Cl. Fabretto ad Tabulam Iliacam est vulgata p. 365. alteram, ab ea quamquam aliquantum diversam, Electoralis hujus Cimeliarchii, in Thesauro Brandenburgico ab eruditissimo Begero nostro insertam & ibi enarratam reperiet Lector: hic vero utramque opportune signandam duximus.

Vs. 40.

Vſ. 40. Κρεῖον δ' εἰς ὄρος] Qui *Argus* ſeu *Argiae mons* dicitur in Scholiis ad hunc locum, ideinque haud male a viro docto ſtatui videbatur, cum eo Argolidos monte, qui Κριόπολος a Strabone nuncupatur lib. VIII. p. 376. Alibi certe hujus in Argia montis Κρεῖον, quem bis hic Callimachus memorat, non occurrit mentio; niſi quod loci in Argolide τ͂ Κριῶν, nempe de Thyeſtae monumento dicti, meminerit Pauſanias l. II. p. 116. & ideo, uti paullo ante de eo tradidit, quod eidem ſepulcro κριὸς ſeu *aries* e marmore, ob ſubductum ab eo fratri Atreo vellus aureum, fuerit impoſitus. Inde vero forte huic monti nomen illud Κρειῶ, & inde Κρεῖον hic ob metrum fuit inditum.

Vſ. 42. Παλλατίδος] A recondito nempe ibi Minervae ſimulacro ſeu *Palladio* id nomen in poſterum hic Argolides ſcopulus nactus. Haud aliter ac *Palladium* Athenis de foro, ubi jus dicebatur de involuntaria caede & inſidiis appellatum; ob litem ſcilicet ibi de Palladio ex Ilio rapto inter Argivos & Athenienſes, ea occaſione, quam paullo ante adtigi, diſceptata. Immo dictus deinceps a Pallade mons ille Argiae, πέτραι Παλλατίδες, prout Sunium Atticae promontorium, Ἀθάνας πέτρα, *Minervae rupes*, vocatur apud Euripidem Cyclop. vſ. 293. aut quomodo a Diomede Argos reverſo, mons Argiae in quo erectum ab eo Minervae ſacrarium Ἀθηναῖον ab eodem dictum legitur, in libello de fluviis, qui Plutarchi nomen praefert, cap. de Inacho.

Vſ. 43. περσέπτολι, χρυσεοπήληξ] Prius epitheton Minervae itidem tribuit Ariſtophanes Nubib. p. 178. ἢ Παλλάδα περσέπτολιν δεινὰν, *vel Minervam urbium vaſtatricem gravem*; idque, ut tradunt ibi veteres ac eruditi ejus Enarratores, e Lamprocli cujuſdam Athenienſis carmine, quod inciperet, Παλλάδα περσέπολιν κλῄζω &c. *Minervam urbium vaſtatricem invoco.* Hinc de eo cantorum genere ait Dio Chryſ. Orat. XIII. pag. 224. οἷς ἂν ἱκανῶς κιθαρίσωσιν ἢ Παλλάδα περσέπτολιν Ἀθηνᾶν, *quibus ſufficit ſi citharâ ſciant canere Palladem urbium populatricem Minervam.* Nempe

qui-

Digitized by Google

quibus urbibus ob impia earundem facinora, aut alioquin, sicut Ilio, infensa erat bellatrix Dea; & quam inde πολεμοκλόνον τ' Ἀθήνην, *bella moventem Minervam*, vocat Anacreon Od. LIII. Eadem vero contrario epitheto, ut ῥυσίπτολις Παλλὰς seu *urbis Liberatrix* a choro Thebanarum mulierum invocatur apud Aeschylum Sept. Theb. 131. & similiter apud Homerum dicta eadem in Iliade, tum in utroque in hanc Deam Hymno, ἐρυσίπτολις, h. e. juxta veteres Grammaticos, *urbis Custos* seu *Servatrix*, σωσίπολις, sicuti nempe formata vox ἐρυσίσκηπτρον, quam praeter Dioscoridem ab eruditissimo Harduino ad Plinium, adductum l. XII. sect. LII. apud Theophrastum legas de Odoribus p. 482. de *aspalatho*, seu juxta τ̃ παῦν libro posthumo de Homonymis Hyl. Iatr. pag. 115. quod e *spina aspalathi* servarentur, ac in pretio haberentur baculi. Quamquam ἐρυσίπτολις, contrario etiam sensu, seu pro eo quod hic περσέπτολις, *urbis* sive *urbium vastatrix*, prout (nec primus id noto) intelligi posset eadem Pallas; non solum, quod ἐρύειν, ut ex iisdem Grammaticis liquet, ἕλκειν haud minus quam φυλάσσειν notet; sed maxime, si habeatur ratio brevis illius Hymni Homerici aut alicujus Homeridae, ubi quum hanc Deam Παλλάδ' Ἀθηναίην ἐρυσίπτολιν dixisset, addit continuo,

> Δεινὴν, ᾗ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμήϊα ἔργα,
> ΠΕΡΘΟΜΕΝΑΙ τε ΠΟΛΗΕΣ, ἀϋτή τε, πόλεμοί τε,
> *Gravem, cui cum Marte curae sunt bellica opera,*
> DIRUTAEQUE URBES, *clamorque & bella*;

haud aliter nempe ac Comicus dicto paullo ante loco ibidem haec Palladis epitheta conjunxerat, Παλλάδα περσέπτολιν δεινὰν, *Minervam urbium vastatricem gravem*, & simul περσέπτολις στρατὸς, *urbium vastator exercitus*, dicitur ab Aeschylo Pers. vs. 65. Eadem alioquin πολιὰς & πολιοῦχος sicuti mox vs. 53. hujus Hymni, & qua de re itidem, seu *urbium Custos* dicta & culta. χρυσεοπήληξ vero seu *auream habens galeam* vocata hic Minerva; sicuti Mars apud dictum modo Tragicum Sept. Theb. vers. 108. Ὦ χρυσεοπήληξ δαῖμον, *O Numen cum aurea casside*, & quomodo alioquin Thebanos Spartigenas χρυσεοπήληκα στάχυν σπαρτῶν, *cum aureo galeatam spicam satorum*, dixit Euripides Phoen. vs. 946. Ita χρυσόλογχος, seu *cum aurea hasta*, qua itidem vulgo armatur Minerva ab Euripide Ion. vs. 9. & ab eodem alibi, qua de re mox, χρύσασπις, *cum aureo clypeo*. Εὐπήληκα vero, seu *insignem galea* Minervam, uti eam vocat Leonidas Anth. l. VI. c. XVI. Ep. III. exhibent passim obvia veterum signorum & nummorum monumenta.

Vs. 44. Ἵππων καὶ σακέων ἀδομένα &c.] De ἱππίας Minerva dictum jam ante ad vs. 6. hujus Hymni. Non *galeata* vero solum, seu, de qua modo, χρυσεοπήληξ, sed χρύσασπις etiam seu *cum aureo clypeo* apud Euripidem dicitur Phoen. vs. 1381. Παλλὰς χρυσάσπιδος, & sicuti *clypeo* armata passim haec Dea, in priscis monumentis, quem vel manu gestat, aut qui ad pedes ejus adpensus

ibi

ibi visitur; & cum aegide praeterea seu Medusae obvio, in eodem capite. Hinc Atheniensibus bello Persico in Piraeum descendentibus, desiderata in Minervae simulacro aegis seu Γοργόνειον, illudque a Themistocle diu quaesitum, a Plutarcho dicitur in Themistocle pag. 117. Unde Minerva Γοργοῖ πάνοπλος, *Gorgo omni ex parte armata*, vocatur apud Euripidem Helen. vs. 1332. & hasta alioquin ac clypeus, Minervae propria dicuntur, sicuti pomum Veneri, Anth. l. I. c. XXXVIII. Ep. VIII. ubi nempe Venus ad Minervam ait,

Σὸν δόρυ καὶ ΣΑΚΟΣ ἐστὶν, ἐμὸν δὲ τὸ μῆλον ὑπάρχει,

Tuum est hasta & CLYPEUS, meum vero hoc pomum est, quod queritur ibi a Minerva sibi praereptum; & quale alioquin Venus passim manu praefert in priscis nummis & signis. Adde quod in pompa Panathenaica cum hasta & clypeo Athenis incederent viri aetate florentes, ut id monet Thucydides l. VI. p. 452. μετὰ τῆς ΑΣΠΙΔΟΣ καὶ δόρατος εἰώθεσαν τὰς προπομπὰς ποιεῖν, *nam cum CLYPEO & hasta pompas prosequi consueverant*. Quod non fugit Cl. Meursium Panathen p. 35. Immo unde de Proserpina ait Claudianus de ejusdem Raptu l. II. vs. 38. *poteritque videri* PALLAS, *si* CLYPEUM, nempe quod addit, *ferret*, tanquam praecipuum, quo eadem Pallas agnosceretur, symbolum & insigne.

Vs. 45. ὑδροφόροι] Ita nempe dictae hoc loco mulieres Argivae seu ancillae, quibus aquam ex Inacho fluvio in privatos aedium usus gestandi onus incumbebat. Veteres glossae, ὑδροφόρος, *aquarius*, *aquae portator*; & cujusmodi servi *aquarii domui tantum inservientes*, dicuntur l. 12. §. 42. D. de Instruct. vel Instrum. A quibus proinde diversi debent statui, neque cum iis confundi, *aquarii*, vel *aquarum custodes*, quos ὑδροφύλακας nominant, quorum mentio fit l. 10. C. de Aquaeductu, & apud Frontinum. Qualis exstitisse censendus est, qui in veteri Inscriptione apud Gruterum XCIII. 6. dicitur AQUARIUS AUG. & ab eo NYMPH. SACR. seu *Nymphis* fons quispiam *sacer*. Mitto *aquariolos* seu ὑδροχόους, in turpi ministerio, quod e Tertulliano in Apologetico, Apulejo in Apologia, & aliunde, ab eruditis jam observatum, adhibitos. De quo proinde foedo ac vili hominum genere, dixit in Commodo Lampridius, AQUAM GESSIT, *ut lenonum minister*, h. e. juxta veteres glossas πορνοδιάκονος, & quomodo de Eutropio, ut vili & ancillari id genus mancipio, dixit Claudianus l. I. in Eutropium vs. 105.

& saepe LAVANTI

Nudus in argento LYMPHAM GESTABAT *ahenum*.

Quales caeteroquin βαλανεῖς etiam appellati in adductis modo glossis, ac praeterea βαλλανεῖς, & de quibus videri potest ad Lampridii locum ὁ πάνυ Salmasius. ὑδροφόροι vero dicti etiam *aquilegi*, sicut Danaum, a quo putei primum ac fontes, qua de re mox, dicuntur in Argolide reperti, vocat Nonnus Dionys. l. IV.

p. 126.

p. 226. ὑδροφόροι Δαναοῦ, *aquilegi Danai*; & quomodo de ejusdem, quas aquatum miserat, filiabus, dixit itidem Lucianus Dial. Marin. p. 191. ed. Salm. ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ ὑδροφορεῖν, *& aquatum venire semper sit necesse*; & mox ἤδη γὰρ καιρὸς τῆς ὑδροφορίας, *jam enim tempus est, quo aquatum iri solet.* Quomodo a Dione Chrys. dictum Orat. VII. pag. 128. πενήτων βασιλέων, οἵας ΥΔΡΟΦΟΡΕΙΝ τε καὶ παίζειν περὶ τοῖς ποταμοῖς, *pauperum Regum* filiabus, *quales* AQUAM GESTANT *luduntque apud flumina.* Alterius vero generis ὑδροφόροι Virgines apud Athenienses appellatae, quae nempe, ut docet Porphyrius περὶ Ἀποχ. l. II. p. 176. in Jovis festo Διιπόλια apud eos dicto, *aquam, unde acuerentur*, a victimariis nempe ad id constitutis, *securis & gladius, gestare erant solitae*, ὑδροφόρους παρθένους κατέλεξαν· αἱ δὲ ὕδωρ κομίζουσιν, ὅπως τὸν πέλεκυν καὶ τὴν μάχαιραν ἀκονήσουσιν. Ne jam tangam ὑδροφόρια, de alio apud Athenienses lugubri festo dicta, in memoriam scilicet eorum, qui diluvio perierant, & de quo veteres Grammatici; ac altero eodem nomine Aeginetarum festo in honorem Apollinis, quae postrema jam occupavit eruditissimus Meursius in Graecia feriata. Ne jam tangam statuam virginis illius ὑδροφόρου aeream, quam a se olim Athenis erectam, sordibus in magnae Matris aede reperisse dicitur Themistocles apud Plutarchum in ejus vita p. 127.

Ibid. μὴ βάπτετε] Non, ut hic πεζογράφος Interpres, *ne lavate*, aut ut Politianus, *ne tingite*, sed *ne aquam* hodie e fluvio Inacho *haurite*, quod solebant nempe Argivae ὑδροφόροι, quas hic adloquitur, uti modo vidimus Callimachus, seu *aquariae*; uti manifeste etiam arguunt sequentia, ubi Argos seu Argivi compellantur, *ut hodie bibant e fontibus*, non vero e *fluviis* seu Inacho. Quo sensu etiam voce βάπτειν usus coaevus ferme & e Pleiade itidem Poëta Alexiph. p. 164. ἢ αὐτὴν ἅλα βάπτε, *aut ipsam aquam marinam*, seu *salsam hauri*, quae sole, ut addit, concrescat; & ad quem locum notat antiquus ejus Interpres, βάπτε γὰρ, ἀντὶ τοῦ ἄντλει, γέμιζε, h. e. pro *hauri, imple.* Quem Nicandri & Scholiastae eam in rem locum a me dudum in ora mei Callimachi adnotatum, video jam forte ab H. Stephano praereptum, qui & alium ex Euripide adducit, nempe Hecub. vs. 610. ubi infelix illa regina, famulam jubet urnam adferre, e qua *hauriat marinam aquam*, βάψασα &c. ποντίας ἁλὸς, ac ubi vetus Interpres, λαβοῦσα τὸ ἀγγεῖον, βάψασα, ἤγουν γεμίσασα, juxta adductam modo e priscis in Nicandrum Scholiis eandem hujus vocis βάπτειν expositionem.

Vs. 46. Πίνετ' ἀπὸ κρανᾶν] Cujusmodi nempe *fontes* Argis non deerant, ac aliae praeter Inachum fluvium, a quo nunc iis erat abstinendum, aquae, unde continuo *biberent* Argivi: idque quamquam πολυδίψιον Ἄργος, seu *valde sitibundum Argos*, jam olim dixerit Vatum Parens Iliad. Δ. vs. 171. aut vero ἄνυδρον seu *aquis carens* Argos, veteri verbo fuerit appellatum. Qua de re audien-

diendus est Strabo l. VIII. p. 370. πλάσμα δὲ καὶ ΤΟ ΑΡΓΟΣ ΑΝΥΔΡΟΝ.

Θεοὶ δ' αὖ θέσαν Ἄργος ἄνυδρον,

Τῆς τε χώρας κοίλης οὔσης καὶ ποταμοῖς διαῤῥεομένης, καὶ ἕλη, καὶ λίμνας περιεχομένης, καὶ τῆς πόλεως ΕΥΠΟΡΟΥΜΕΝΗΣ ΥΔΑΣΙ φρεάτων πολλῶν καὶ ἐπιπολαίων, *figmentum est hoc etiam*, ARGOS AQUIS CARERE.

Dii autem aquarum expertes Argos statuerunt:
Nam & regio cava est situ, & fluminibus irrigatur, & lacus habet ac paludes, & URBS AQUIS ABUNDAT, *puteis in ea frequentibus, ac in summo aquam habentibus.* Cujus erroris ἀνυδρίας nempe illius urbis creditae, caussam adscribit continuo Geographus, Homerico de eadem dicto πολυδίψιον; quod tamen non de *siticuloso*, sed vel pro πριποθήτῳ seu *maxime desiderato*, propter longi temporis absentiam, explicandum apud Poëtam putat; aut legendum sine δ nempe πολύψιον, *multis damnis adfectum.* Quam duplicem hujus vocis πολυδίψιον significationem, pro πολυποθήτου, aut pro πολυδιάφθορον, tangunt etiam brevia ad Homerum Scholia, & Eustathius p. 461. ubi Strabonis ea de re locum adducit; priorem autem, seu pro πολυπόθητον, Athenaeus quoque l. x. p. 433. Cui tamen Strabonis, de ea significatione, qua πολυδίψιον Argos ab Homero fuerit dictum, sententiae haud accedit Eustathius; & repugnat cum vetus illud alterius Poëtae dictum, quo ἄνυδρον Argos vocabatur, tum quod δίψιαν χθόνα, *siticulosam terram*, de Argivorum solo ad Homeri exemplum, dixerit itidem Euripides Alcest. vs. 561. Quomodo nempe ἐν γῇ διψώσῃ, de *terra arida* dictum a senioribus jam ante vidimus ad vs. 19. Hym. in Jovem. Quo referri etiam potest de eodem Argivorum solo apud Aeschylum locus, ubi a Danaidibus recens in eam regionem adpulsis dicitur, Suppl. vs. 33. χέρσῳ τῇ δ' ἐν ἀσώδει, quod veteres Grammatici ibidem explicant, πηλώδει, ψαμμώδει· τὴν γὰρ ψάμμον οὕτως φασὶν, *lutoso*, *arenoso*, *arenam enim ita vocant*, & quam postremam significationem, *arenosi* nempe, arripuit continuo ibi Latinus Interpres; de quo tamen haud dubito, quin prior pro *lutoso* potior omnino sit habenda, quum antiquis temporibus palustrem fuisse Argiam, uti mox adhuc dicetur, tradiderit Aristoteles. Immo quum ab ipso Aeschylo eodemque Danaidum apud eum choro paullo post de hoc Argiae, ad quod modo illae adpulerant, solo, dicatur vs. 51. ejusdem dramatis.

Νῦν ἐν ΠΙΟΝΟΜΟΙΣ,
Ματρὸς ἀρχαίας ΤΟΠΟΙΣ,
Nunc in fertilibus, seu *quae* PASCUIS ABUNDANT,
Matris antiquae (Ius nempe Argivae) LOCIS.

Neque tamen inde de vera mente loci Homerici, quo nempe Argos πολυδίψιον, *valde siticulosum*, seu ἄνυδρον, *aquarum expers*, dixerit, dubitandi locus, & quomodo idem similiter a Luciano intelligitur, loco ex parte jam ante adducto Dial. Marin. p. 197. edit.

edit. Salm. πολυδίψιον δὲ τὸ Ἄργος, ὡς ᾄδεται, ὥστε ἀνάγκη ἀεὶ ὑδροφορεῖν, *siticulosum autem est Argos, quare illi semper aquatum venire necesse est.* Quamquam post Danai eam in oram adventum, & ante Troica proinde tempora, ab eo aut ab ejus filiabus aquatum ab eo missis, ac post Neptuni cum una ex iis congressum, fontes, quorum hic apud Callimachum mentio, ac puteos in eo Argivorum solo scaturiisse, veteri ferretur fama, ut mox agnoscit idem Strabo, Apollodorus praeterea, aliique, & qua de re mox veteres auctores & Grammatici. Quum vero Troicis temporibus, palustrem fuisse eandem Argivorum regionem, tradat, ut modo dicebamus, Aristoteles Meteorol. l. I. c. XIV. quaerit inde ejus Enarrator Olympiodorus, ab Aldo editus pag. 25. cur πολυδίψιον dici tum ab Homero potuerit Argos; idque ut existimat, factum, οὐ κατὰ τὴν ἄχρηστον ὑγρότητα, ἀλλὰ κατὰ τὴν χρηστήν, *non juxta inutilem, sed juxta utilem humorem*; seu intuitu non aquae inutilis aut insalubris, qualis palustris, sed utilis & ad potum idoneae, seu quae εὔποτος foret, uti de quodam Argiae fonte dixit alicubi Aeschylus, & de quo loco paullo post. Ejusmodi autem in locis mutationes saepenumero oriri, neque una de caussa easdem latere, observat ibidem Olympiodorus; seu quod illae multo tempore contingant, & quas per vitae nostrae angustiam non possimus dignoscere; seu per frequentes gentium, fame, bello aut frugum sterilitate, jacturas, seu per eas, quae singulis accidunt, locorum mutationes ac migrationes; unde talium sequitur ignorantia, dum haud in uno semper loco quis consistet. Discrimen vero illud ab aliis, quoad ἄνυδρον vel ἔνυδρον Argos traditum, observat praeterea Strabo p. 371. nempe quod regionem quidem Argivorum seu Argiam ἐνυδρεῖν, seu *aquis abundare* dicant; ipsam vero urbem, seu Argos, ἐν ἀνύδρῳ χωρίῳ, *in loco aquae experte*, sitam. Ut jam fabellam mittam, qua exsiccatum a Neptuno dicatur juxta Apollodorum l. I. c. II. idem Argiae solum, ut ille Inachum plecteret, a quo istud fuerit Minervae adjudicatum. Verum alia subest, neque aliunde anxie adeo quaerenda ratio hujus rei, seu *valde siticulosae Argus* vel *Argiae* a Poëta dictae, quam subministrat Pausanias. l. II. p. 112. ubi tradit, quod neque Inachus, neque ullus aliorum Argiae amnium, aquam accolis suppeditent, nisi imbribus adjuti, ac inde, ut addit, Θέρους δὲ ΑΥΑ σφίσιν ἐστὶ τὰ ῬΕΥΜΑΤΑ, πλὴν τοῦ ἐν Λέρνῃ, *aestate autem* SICCA *illis*, seu Argivis, FLUENTA, *excepta Lerna, quae sola aquam habet.* Hinc etiam Danai filia, Argis ad Lernam usque, XL. circiter milliaribus, uti e Pausania infra dicetur, dissitam, aquatum missa dicitur apud Lucianum, eo, de quo paullo ante, dialogo. Unde juxta illud Papinii Theb. l. V. vs. 737. *& sitis interitu fluviorum*, ac proinde vere tum πολυδίψιον Ἄργος, seu *valde siticulosum Argos.* Ita obvium utique & manifestum, cur eo nomine *Argos* a Poëta dici meruerit; nec opus proinde fuisse, ut nativa

Digitized by Google

vocis illius significatione omissa, alienum ei loco sensum adfingerent graves alioquin & πολυμαθέστατοι Auctores, quales, uti vidimus, Strabo, Athenaeus, & veteres aliquot Critici; aut vero, ut horum auctoritate, Strabonis maxime, moti viri eruditissimi, aliquod pondus illis de loco illo Homerico interpretationibus inesse existimarent. Ut facile omittere liceat illud μυθῶδες, quod tradit dicto modo loco Pausanias; eam scilicet Argolidos amnium aestivis temporibus siccitatem & aquae penuriam, ortam e Neptuni, de qua paullo ante, in Inachum ira; a quo nempe, & duobus aliis arbitris, regio illa, de qua ei lis cum Junone, huic Deae (non vero Minervae, ut modo Apollodorus, & qua de re etiam supra ad vers. 1.) fuerat adjudicata. Fontes vero, ad quos hic Argivos ablegat Callimachus, ut sitim inde, non ex Inacho amne, ea solemni Palladis die levent, & cujusmodi duos mox commemorat, tres a Plinio recensentur, l. IV. c. V. *Fontes*, *Niobe*, *Amymone*, *Psamathe*. Plures tamen occurrunt apud veteres Auctores & Grammaticos. Talis *Lerna* celebratissimus Argiae fons, & e qua laudatissimam juxta & Pirenes in Acrocorintho fontis aquam a Graecis habitam docebit Athenaeus l. IV. p. 156. ubi quaesitum ait inter eruditos convivas, ποῖον δὴ ἥδιστον ὕδωρ ἐστί· καὶ τῶν μὲν ἐγκωμιαζόντων ΤΟ ΑΠΟ ΤΗΣ ΛΕΡΝΗΣ, ἄλλων δὲ ἀπὸ τῆς Πειρήνης, *quaenam inter aquas foret suavissima, laudantibus vero aliis haustum* E LERNA, *aliis e Pirene*. Nisi id de alio Corinthi *fonte*, *Lerna* itidem juxta Pausaniam l. II. vs. 92. dicto, intelligere quis malit. Obscura tamen eadem aqua prae Argolidos *Lerna*; a qua, uti etiam a fluvio Inacho, regio ipsa & Argivi apud Poëtas subinde, uti Graecorum, de quibus mox, exemplo apud Papinium, haud infrequenter denominantur, ut *Lernamque regas* Theb. l. II. vs. 376. & *Lernae ductor* l. III. vs. 348. & *Lernaei coloni* l. III. vs. 461. pro *Argolide Argivorum Rege*, aut *Argivis*. Eadem vero, quamquam a priscis Auctoribus, modo *palus*, ab aliis *fluvius*, immo juxta Strabonem p. 368. *palus* simul & *fluvius* paludi cognominis, eo *Lernae* apud Argivos nomine diceretur (ac unde explicandus est obiter Aeschylus, a quo Prom. vs. 653. Λέρνης βαθὺς λειμὼν dicatur, *Lernae* nempe *profundus campus* seu πεδίον, fluvio nempe illi ac paludi adjacens, & quomodo *prata Caystri* seu λειμῶνας, de ejusmodi πεδίῳ dixit, ut id antea vidimus ad superiorem Hymn. in Dianam vs. 257. Maro Georg. l. 1. vs. 384.) haud eo minus tamen *Lerna*, *fons* etiam Argiae aliquoties ab antiquis Auctoribus & Grammaticis dicitur. Ita ibi apud Aeschylum Λέρνης vocem reddunt veteres ejus Enarratores πηγὴ Ἄργους, *fons Argiae*, prout nempe Ἄργος apud Poëtas veteres tam de urbe, quam de regione dici notum, & ab eruditis ad Apollonium Criticis adnotatur ad l. III. vs. 992. Sic quum ab eodem Apollonio l. III. vs. 1240. Λέρνης ὕδωρ dicatur, ibi quoque iidem Critici, ΛΕΡΝΗ δὲ ΚΡΗΝΗ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ἱερὰ Ποσειδῶνος,

ἄλσος, LERNA autem fons Argiae Neptuno sacer. Unde similiter ab Euripide Phoen. verſ. 140. Λέρνης ὕδωρ de hoc *fonte* dicitur, tum ejusdem dramatis verſ. 127. Λερναῖα νάματα, ubi veteres itidem Interpretes, ΛΕΡΝΗ πόλις καὶ ΠΗΓΗ τοῦ Ἄργους, LERNA *urbs & FONS Argiae.* Occurrit vero alius de eadem *Lerna* apud Aeſchylum locus, ſed qui hactenus in mendo cubat, & ubi praeterea alterius fontis in Argia meminit; ubi nempe Io Argiva, eaque oeſtro ſtimulata, dicitur occurriſſe Prom. verſ. 677.

> εὔποτόν τε ΚΕΓΧΝΕΙΑΣ ῥέος
> ΛΕΡΝΗΣ ἄκρην τε,

h. e. juxta Interpretem,

> *ad potus ſalubrem* CENCHREAE *laticem,*
> *Altumque Lernae fontem,*

quaſi nempe ſubaudienda ibi eſſet, & quo eum induxit Graeci ad hunc locum Enarratoris gloſſa, vox κρήνη aut πηγὴ, aut vero quaſi de Argivorum *Arce* ageretur, quae non ad Lernam, ſed Argis erat ſita, ac ubi ſcilicet Io oeſtro accenſa refrigerationem, ut cum Plinio loquar, quaereret. Unde aliena plane vox ibi ἄκρην, & pro qua obvia unius litterae mutatione ἀκτὴν legendum pridem vidi. Ad mare enim ſeu ſinum Argolicum eumque XL. ſtadiis juxta Pauſaniam l. II. p. 154. Argis diſſitum, ſita erat urbs & fons & cognominis *Lerna*, inde Neptuno ſacra. Immo quam meam loci illius apud Aeſchylum emendationem omnino, & in quem opportune poſtea incidi, evicit ſimilis apud Pindarum locus Olymp. Od. VII. p. 64. Λερναίας ἀπ' ἀκτᾶς, *Lernaeo a littore.* Ad eum autem adductum Aeſchyli locum notant veteres ejus Interpretes, τὸ ῥεῖν ΤΗΣ ΚΕΓΧΡΗΣ ΚΡΗΝΗ ἐστὶν ΑΡΓΟΥΣ, καὶ πρὸς ΛΕΡΝΗΝ ΤΗΝ ΠΗΓΗΝ, *ad* CENCHREAE *laticem, quae* FONS *eſt* ARGIS, *& ad* LERNAM FONTEM. Nempe Κεγχρείας ῥέος, ad quod accurrebat lymphata Io, ſicut alibi ab eodem Tragico dicitur Agam. vſ. 910.

> Ὁδοιπόρῳ διψῶντι πηγαῖον ῥέος,
> *Sitienti viatori fontanum laticem.*

Κεγχρεῶν vero, ut haud ignobilis Argolidos loci, meminit Strabo lib. VIII. p. 376. ejusque ſitus, qua Tegea nempe Argos ducit; neque eundem omiſit, ubi de Argivis & Argolide agit Pauſanias lib. II. pag. 129. quamquam uterque citra ullam peculiarem fontis ibidem mentionem, quod liquidum tamen ex adlatis Aeſchyli verbis Criticorum ad eadem Scholiis. Adde inſuper ΛΑΓΝΕΙΗΝ apud Nicandrum Alex. p. 156. νύμφη Λαγνεΐη &c. ubi vetus ac eruditus ejus Enarrator, Λαγνεία, ΚΡΗΝΗ τοῦ Ἄργους, *Lagnea fons Argis* vel *Argiae*, a Nympha nempe cognomine. Λαγνείας alioquin ut ibi hodie legitur, fontis, ſed ubi agit de Pellana Laconicae oppido, meminit Pauſanias l. III. p. 203. ſicuti *Lernae* etiam, qua de re paullo ante, fontis,

Digitized by Google

non in Argia quidem, sed Corinthi, l. II. p. 92. Neque vero, ubi de hisce Argorum seu Argiae siticulosae alioquin dictae, fontibus agitur, e quibus bibere jubentur hodie Argivi, praetereundus Juliani locus Orat. III. p. 222. ἥκιστα δέ ἐστι ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ἕνεκα τὸ ΑΡΓΟΣ πολυδίψιον· ΠΟΛΛΑΙ μὲν ἐν αὐτῷ ΤΩ ΑΣΤΕΙ, ΠΟΛΛΑΙ καὶ πρὸ τοῦ ἄστεος περὶ τὸν παλαιὸν Μάσητα, *neque* ARGUS *quod ad ejusmodi* FONTES *pertinet, siticulosum est.* MULTI *enim* IN URBE, MULTI *ante urbem ad priscum illum Maseten fontes sunt.* Etsi eo in loco non adeo *Maseta*, prout censuit ad Stephanum in hac voce Cl. Holstenius, tanquam collem ante Argos, fontibus revera irriguum describit Julianus; quam ad sapientiae & doctrinarum fontes, quibus tum irrigarentur adhuc Argos, & vicina eidem loca, respicit: ut e toto loci contextu, & de quo nos ad ipsum Julianum, abunde colligitur. Qua occasione tamen, ac unde hic Callimachi de Argiae fontibus locus praeterea illustratur, adducenda sunt Hesychii verba, quibus fontem Argis, seu in Argiae convalle, extitisse observat, e quo biberent servi in libertatem adserti: & quidem quod eadem via aufugisset vinculis elapsus Cerberus: Ἐλεύθερον ὕδωρ ἐν Ἄργει, ἀπὸ ΤΗΣ ΣΥΝΑΓΕΙΑΣ ΠΙΝΟΥΣΙ ΚΡΗΝΗΣ ἐλευθερούμενοι τῶν οἰκετῶν, διὰ τὸ καὶ τὸν Κέρβερον κύνα ταύτῃ διαδρᾶναι καὶ ἐλευθερωθῆναι. In quo autem loco, pro ἀπὸ τῆς συναγείας, obvio librariorum lapsu, legendum ἀ. τ. συναγκείας, satis, ut opinor, liquet: prout apud Theophrastum de C. Pl. lib. II. cap. VI. συνάγκειάν τινα, *convallem aliquam*, non ut in editione Basileensi, συνάγγειαν, & sicut a Callimacho in sequenti Hymno dicitur vers. 83. Πίνδω seu Πίνδου ἀν' ἐνάγκειαν, *Pindi in amoeno colle.* Illud autem ne quid ad illustrationem hujus apud Callimachum loci praeteream, mirabitur forte quispiam, Argivos seu nobilissimae illius urbis incolas, & solemni quidem ac festo die, quod Liberi Patris potui liberalius indulgere soliti fuerunt veteres, tanquam meros tamen ὑδροπότας invitari, ut ea die *biberent e fontibus, non vero e fluviis.* Quod alioquin ut egenorum ac miserorum proprium notat Comicus Equit. pag. 307. ὕδωρ τε πίνων, ac ubi Critici, τουτέστι ταλαιπώρων, *quod est miserorum.* Quum tamen prae barbaris moderatos fuisse in vini potu Graecos observet Athenaeus l. X. p. 461. & vinum etiam aqua vulgo temperasse, idem ante dixerat p. 426. Unde illud apud Aristophanem Equit. p. 355.

Πίνω κεκραμένον τρία καὶ δύο,

h. e.

Bibere temperatum potum e tribus aquae ac duabus vini partibus,

& quam optimam fuisse vini cum aqua mixturam, notant ibidem eruditi Critici: quamquam ab aliis, ut Hesiodo, Anaxila, & Ione apud Athenaeum d. l. tres partes aquae, quarta autem vini, ab Alexide vero quatuor aquae partes, una demum vini;

ab

ab aliis autem quinque & duo, ſeu quinque aquae, duae vini partes pro optimo potu commendentur, ac unde nata ſit ea de re loquendi formula, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Adeo etiam, ut meracior ſeu liberalior potio ſit apud Athenienſes habita, ubi aequalis vini cum aqua mixtura, ſeu, ut de ea Ariſtophanes Plut. p. 108. ἴσον ἴσῳ κεκραμένης, & qua de re Critici ibidem. Ut proinde id a Callimacho ad Argivos dici hoc loco haud incommode potuerit, de aqua nempe, quam ea die non ex fluviis, ſed ex fontibus bibere iis incumberet; pro more nempe illo, quo aqua, & majori etiam menſura, vino miſcebatur; tum eorum praeterea, mulierum puta, adoleſcentum & promiſcuae praeterea ſervorum, ancillarum, aut egenorum multitudinis; aut caeteroquin abſtemiorum, quibus τὸ ὑδροποτεῖν, vel moribus receptum, vel egeſtate aut temperantiae etiam lege, aut aetatis vel valetudinis reſpectu erat praeſcriptum. Apud Mileſios certe, uti etiam Maſſilienſes Graecorum colonos, & Romanos itidem, id obtinuiſſe tradit Athenaeus l. x. p. 429. ut cum mulieres ingenuae, tum adoleſcentes, usque ad annum aetatis triceſimum, ac famuli praeterea vinum non biberent. Quomodo alioquin, ut hoc addam, quod hic dicitur πίνειν ἀπὸ κρανᾶν ſeu κρηνᾶν, in proverbium apud Graecos abiit, de eo, qui rem obviam ac in medio poſitam adgreditur; & quo ſenſu in Epigrammate hujus Callimachi; quod in MSS. Epigrammaton Graecorum olim Palatino, nunc Vaticano legitur, primum autem inter Huetiana exſtat vulgata in nupera editione Pariſienſi,

οὔτ᾽ ΑΠΟ ΚΡΗΝΗΣ
ΠΙΝΩ· σικχαίνω πάντα τὰ δημόσια,
neque E FONTE
BIBO: *odi omnia popularia*,

Vſ. 47. δώλας τὰς κάλπιδας] Nempe quae ὑδριαφόροι dictae, & quales Athenis e μετοίκων ſeu *inquilinarum* mulierum forte, *hydrias ferentes*, Panathenaicam pompam comitabantur. Docet id Pollux l. III. c. VI. nec omiſit eruditiſſimus Meurſius Panath. c. XXI.

Ibid. Φυσάδειαν] Quam nempe, & de qua mox, *Amymonem*, Danai Filias exſtitiſſe, & a quibus nomen illi duo fontes fuerint nacti, traditur in Graecis ad hunc locum Scholiis. Nulla tamen eo Φυσαδείας nomine, inter quinquaginta Danai filias, ab Apollodoro l. II. c. I. aut ab Hygino Fab. CLXX. recenſetur; nec alibi, quod equidem ſciam, legitur. Immo ſola *Amymone* proximo verſu, ubi Danai filia dicitur. Danaidibus quidem in genere, aut earundem patri Danao repertam apud Argos aquarum copiam, tribuiſſe veteres, & a quibus factum, ut effoſſis in Argolide frequentibus puteis, ex ἀνύδρου ἔνυδρος eadem regio evaſerit, vel ex Strabone liquet; & cujus ea de re locum opportune jam adtulit vir doctus. Quod adſtruit quoque Apollodorus l. II. c. I. ubi exſiccata a Neptuno ob cauſſam paullo

ante dictam Argia, a Danao filias aquatum missas memorat. Idque a Luciano similiter traditur Dial. Marin. de quo jam ante p. 197. edit. Salm. ubi Triton ad Neptunum ait, Danaum duriter filias educare, & inter alia *aquatum ab eo mitti*, ϗ πέμπει ὕδωρ τι ἀρυσαμένας. Quibus accedunt in brevibus ad Homerum Scholiis, & in iis, quae nondum prostant, veteres Critici, qui tamen non Argiae duntaxat, sed toti Peloponneso, hoc Danai & filiarum beneficium imputant; nempe ad Homericum illud, de quo ante, πολυδίψιον Ἄργος, ubi legitur haec eorum glossa, ΑΝΥΔΡΟΝ γὰρ οὖσαν τὴν Πελοπόννησον ΕΝΥΔΡΟΝ ἐποίησεν ΔΑΝΑΟΣ, ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ϗ οἰκήσας αὐτήν, *quum enim prius* AQUARUM PENURIA *laboraret Peloponnesus, eam* AQUIS ABUNDARE *fecit, egressus ex Aegypto* DANAUS, *eamque inhabitans*. Adduntque iidem, factum Minervae monitis, ut puteis a Danai filiabus effossis, ἔνυδρον Ἄργος deinceps evaderet. Quod inventum patri Danao tribuit quoque Plinius, lib. VII. cap. LVI. *Puteos* DANAUS *ex Aegypto advectus in Graeciam, quae vocabatur Argos Dipsion*, nempe, quod praecesserat, *invenit*, & ad quae verba nuperus ac eruditus Plinii Enarrator, unum Strabonis traditum paullo ante ea de re locum, quo non ipsi Danao, sed ejus filiabus hoc inventum tribuitur, adducit. Idem vero de effossis ab eodem Danao in Argia fontibus ac puteis, atque ita liberatum ab aquarum penuria δίψιον *Argos*, tradit Nonnus Dionys. l. IV. p. 127.

Δίψιον Ἄργος ἔπαυσε, κονιομένοις δὲ πολίταις,
Ὑγρὰ ποδῶν ἐπίβαθρα πόρεν ξεινήϊον ὕδωρ,
Siticulosas Argos liberavit, pulvere vero obsitis civibus,
Humidos pedum gressus praebuit, novam pro hospitio (quod ibi nempe nactus Danaus) *aquam*,

seu quas alibi vocat Plinius, *hospitales aquas* l. II. c. CIII. Quae egregie illustrat, & qui unicus censeri debet hujus rei fundus, quod Danaus nempe primus Argivis, ut id jam ad Apollodorum vidit eruditissimus mihique amicus Th. Gale, aquatica instrumenta indicasse dicatur apud Strabonem l. I. p. 23. καθάπερ Δαναὸν μὲν τὰ ὑδρεῖα τὰ ἐν Ἄργει παραδείξαντα, *quemadmodum Danaus, quod Argis aquatica instrumenta demonstrasset*. &c.

Vs. 48. Ἀμυμώνην εὗρε τὴν Δαναοῦ] Quo nomine etiam una inter Danaidas apud Apollodorum & Hyginum, dictis ante locis; tum apud Pausaniam l. II. p. 155. Lucianum praeterea, de quo mox, praeter locum, quem opportune hic indicavit vir doctus, Anthol. l. V. Epigr. IX. Εἰς Ἀμυμώνην τῆς Δαναοῦ θυγατέρα, *in Amymonem Danai filiam*, legitur; ac unde Ἀμυμώνη Δαναΐς, *Amymone Danais*, ut hoc addam, ab Apollonio dicitur l. I. vs. 137. Immo cujus mater e qua nempe eam genuerit Danaus, *Elephantis* vocatur apud Tzetzem Chiliad. VII. p. 127. & a qua *Amymone* huic Argiae fonti nomen inditum, quique prope Lernam, de qua paullo ante, extitisse a Strabone traditur l. VIII. p. 371.

Oc-

Occasionem vero hujus rei seu fabellam narrat Apollodorus; nempe a Danao missis aquatum, ut ante vidimus, filiabus: unam ex iis *Amymonem* aquam quaerentem, a Neptuno compressam, cui mox ille Lernae fontes indicaverit. Quod similiter a Luciano refertur dialogo ante indicato, nempe a Danao missam Argis ad Lernam usque aquatum *Amymonem* filiam, eamque a Neptuno rapta, tridente terram ab illo percussam, e qua nempe emanarit fons Nymphae cognominis. Quae ad Euripidem, unde ea videntur hausta, respiciunt, eumque eadem opera illustrant, ubi ab Argivis excidium Thebis portendi innuens ait Phoeniss. vs. 195.

> Λερναίᾳ τε δώσειν τριαίνᾳ,
> Ποσειδανίοις ΑΜΥΜΩΝΕΙΟΙΣ ὕδασι,
> *Daturum Lernaeo tridenti,*
> *Neptuniis aquis Amymoniis.*

Ad quem locum notat vetus ejus Interpres, quod e congressu scilicet Neptuni cum Danai filia *Amymone*, aquis abundans Argia evaserit; ac deinde utroque fonte *Lerna* & *Amymone*, ut diversis nempe, addit, ὃ (ὕδωρ) καὶ τὴν ἐπίκλησιν ἔχει ἐκ ΑΜΥΜΩΝΗΣ. Ἦν δὲ καὶ ἑτέρα ΚΡΗΝΗ Λέρνη, ΑΜΦΟΤΕΡΑΙ δὲ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ εἰσίν, *quae aqua nomen ab* AMYMONE *nacta est. Erat autem alius* FONS *Lerna*, UTERQUE *vero* ARGIAE. Quod ideo etiam monendum fuit, quia Ortelius, cui indictus hic Euripidis & Criticorum ad eum locus, unum eundemque Argiae fontem, *Amymonem* & *Lernam* credidit; quamquam discrimen inter utrumque, vel docere eum potuerat Strabo l. VIII. p. 371. Ἀμυμώνη κρήνη τῆς κατὰ Λέρνην, *Amymone fons prope Lernam.* Apud Pausaniam vero l. II. p. 155. non fons Argiae, sed fluvius vocatur *Amymone*, sicuti a Lactantio ad Papinium Theb. l. II. vs. 433. ubi quum eadem, quae ex Apollodoro vidimus, de Neptuni cum *Amymone* congressu adtulisset, addit cuspide terram eo in loco a Neptuno percussam, *unde quum aqua flueret, Lernaeus fons dictus est & fluvius* AMYMONIUS. Inter fontes tamen Argiae eandem *Amymonem* recenset dicto ad vs. 46. loco Plinius, *Fontes, Niobe, Amymone, Psamathus*, & pro quo postremo mallem *Psamathe*, a cognomine nempe *Psamathe*, Crotopi Argivorum itidem Regis filia, de qua videri potest Pausanias pag. 81. & 119. Mitto Ovidium, a quo idem fons *Amymone* prae aliis Argiae commendatur eo loco, quem hic viderunt jam alii, Metam. lib. II. vs. 239.

> *quaerit Boeotia Dircen,*
> *Argos* AMYMONEN.

Apud Philostratum autem, ut hoc addam, Icon. l. I. p. 742. ejusdem, de qua paullo ante, *Amymonis*, non Lernam quidem sed Inachum fluvium cum urna frequentantis, eaque occasione a Neptuno adamatae, puellae autem illius metu trepidae inde ac perculsae descriptio seu fabella legitur: ac prout a Papinio

Digitized by Google

de eadem dictum Theb. l. VI. vs. 288. *& in amne reperto* TRISTIS AMYMONE.

Vs. 50. Φορβαίων Ἴναχος ἐξ ὀρέων] De quibus, unde decurrat *Inachus*, *montibus*, non conveniunt veteres Auctores; dum in monte Arcadiae Artemisio ejus fontes statuit haud uno loco Pausanias p. 130. & 464. in Lyrcio autem ac ut Arcadiae itidem monte, Strabo l. VIII. p. 370. ac unde per convalles, quod addit, defluat; & similiter eruditi Apollonii Enarratores ad illud Poëtae l. I. vs. 125. ubi Λυγκήιον Ἄργος, aut juxta alios Λυρκήιον legi notant, idque ἀπὸ ὄρους Ἀργείου, ab *Argiae monte* cognomine, a quo fluit, ut addunt, Inachus. Qui etiam Λύρκειον, non Arcadiae, sed Argolidos mons a Stephano dicitur. Ab eodem vero Stephano, quod notavit hic vir doctus, e Lacmone Pindi cacumine oriri dicitur *Inachus*; & quod ille non de Pindo Thessalico, sed altero Arcadiae, eoque in confinio Argiae, intelligendum putat. Cujus tamen Pindi in Arcadia unus meminit Graecus Theocriti Interpres ad Idyll. I. vs. 67. sed manifesto Grammatici illius, ut bene censuit Ortelius, vel librarii errore; quum ibi eodem versu Pindus ille cum Peneo, notissimo Thessaliae fluvio, conjungatur. Adde, quod ex Hecataeo id tradiderat Stephanus; quum illud de *Inacho Amphilochico*, non *Argivo*, bene statuisse, male autem Sophoclem qui de *Inacho Argivo* sit interpretatus aperte dicat Strabo p. 271. & quod postremum ut fabulosum ac ἀδύνατον cum ibi redarguit, tum adhuc alibi p. 376. Stephano vero additur hic a Viro docto Aristoteles, qui nempe a Pindo Thessalico oriri *Inachum Argivum*, sed qua in re, ut ille ait, lapsum eundem esse constet, tradiderit. Verum haud difficulter se ab illa lapsus nota immunem Stagirita vindicat. Exstat Philosophi ea de re locus Meteorol. l. I. c. XIII. ubi percurrens fluvios e montibus ortos, inter alia addit, ὁ μὲν Ἀχελῷος ἐκ Πίνδου, καὶ ὁ Ἴναχος ἐντεῦθεν, *Achelous quidem ex Pindo fluit, & inde quoque Inachus.* Quo factum etiam ut *Inachus* a nonnullis, non Argivus solum fluvius, sed eodem nomine Thessalus, sicut a Vibio Sequestro dicatur. Unde id ab Hecataeo, non de *Inacho* Argivo, sed de altero Amphilochico, eoque e Laemo profluente, quique eodem *Inachi* nomine ab Amphilocho, aut ut alibi ait, ab Alcmaeone fuerit appellatus, vocatum probat, uti modo dicebamus, Strabo l. VIII. p. 376. Idem tamen, dum ea in re sibi, ut haud semel illi contigit, non constat Geographus, de *Inacho, qui versus Argos* fluit, id Hecataeum statuisse innuit l. VII. p. 316. De *Epirotico* autem non *Argivo Inacho* debet quoque adductus ante Aristotelis locus intelligi, quique inde ibi cum Acheloo, ejusdem tractus fluvio conjungitur; quem utrumque etiam in Ionium mare, procul proinde a sinu Argolico, exire, & quidem *Inacho* prius in Acheloum exonerato, tradit Strabo l. VII. p. 387. Ut proinde ad cum Philosophi de Pindo, e quo fluerent *Inachus* & Achelous, locum vana sit Olympiodori

Digitized by Google

dori in Meteorol. l. 1. p. 24. glossa, Πίνδος ὄρος ἐστὶ Πελοποννήσου, *Pindus mons est Peloponnesi.* Mitto quod Argivus *Inachus* Ἀλιάκμων primum dictus statuatur in libro de fluviis, qui Plutarcho tribuitur; quo ad dictum paullo ante *Laemum*, e quo Argivi Inachi fontes, eruebat, uti e Strabone vidimus, Sophocles; Amphilochici autem Inachi, Hecataeus, adludi continuo videtur. Verum idem *Haliacmon* obvius Macedoniae apud Auctores & Geographos antiquos, non vero Epiri aut Peloponnesi seu Argolidos fluvius. Φορβαίους vero vocat hic Callimachus eosdem *montes* seu *pascuos* vel *pascuis feraces*, e quibus Argos usque deflueret Inachus. Adde, quod fluviis & fontibus irrigua esset, qua de re ante, regio, ac inde pascuis dives. Quo nomine etiam Danaides, ut paullo ante vidimus ad vs. 46. πιονόμους τόπους, seu *loca pascuis abundantia* vocant Argiae, in quam recenter adpulerant, solum. Hinc Argos ἱππόβοτος, seu *equis alendis apta*, ab Homero jam olim dicta; φορβάδα vero de *pascente* equa dixit Euripides Bacch. vs. 167. sicut φορβάδος αἰγὸς de *pascente capra* Nicander Ther. p. 67.

Vs. 52. ἐκ ἐθέλων τὰν βασίλειαν ἴδῃς] Sicut a Tiresia factum paullo post dicitur vs. 73. ἐκ ἐθέλων δ' εἶδε &c. Quae ad peculiares sacrarum apud veteres ceremoniarum ritus, occultasque subinde earum rationes spectant. Ea nempe fuit pervulgata, & quae Homerum videtur Auctorem habuisse, Graecorum de Diis suis, ut ea de re infra vs. 101. opinio, citra piaculum magnamque noxam, conspici eos ab hominibus, nisi ubi id iisdem Diis esset lubitum, non posse. Quae religio ad simulacra etiam eorum, maxime quae διοπετῆ seu coelo delapsa censebantur, cujusmodi de quo paullo ante ad vs. 39. Palladium, transiit; in quibus scilicet symbolica Dei praesentia ac virtus quaedam mirifica occultari credebatur. Immo unde scriptus a Jamblicho περὶ Ἀγαλμάτων, seu *de simulacris Deorum* liber, cujus a Jo. Philopono refutati meminit Photius Bibl. Cod. ccxxv. & quo ille, ut ibidem dicitur, ac prout ea de re jam obiter actum ad titulum hujus Hymni, intendebat ostendere, *divina esse* simulacra, & juxta Interpretem, *praesentia Numinis referta*, seu *de divina natura plurimum participare*, θεῖα καὶ θείας μετουσίας ἀνάπλεα, eaque, ut ibidem addit, non solum quae ideo quod ab ignoto artifice fabrefacta διοπετῆ credebantur, sed quae etiam vulgari fundendi, sculpendi, aut fabrili arte erant conformata. Quae tamen ἀγάλματα ita distinguit Proclus in Timaeum l. 11. p. 83. τὰ μέν ἐστιν ἐμφανῆ (non, ut ibi legitur, ἀφανῆ, & quod totus loci contextus abunde redarguit) τὰ δὲ ἔνδον ἀποκέκρυπται συμβολικῆς τῶν θεῶν παρουσίας, ἃ καὶ μόνοις ἐστὶ γνώριμα τοῖς τελεσταῖς, *e quibus simulacris quaedam sunt conspicua; alia autem intus symbolicam Dei praesentiam occultant, & quae solis nota sunt mystis.* Cujusmodi proinde posterioris generis simulacra & pro mysticis habita, recondi in occultis templorum sacrariis ac intimis penetralibus, ἀδύτοις nempe seu ἀνακτόροις, consueverant; solis etiam, quibus id lege licitum Sacerdo-

tibus, & subinde semel tantum in anno, ut de Minerva Pollade apud Tegeatas tradit Pausanias l. VIII. p. 531. conspicua. Quae, ut obiter hic tangam, sicuti tot alia Graecorum θεολογήματα, e sacris Hebraeorum ritibus, de ingressu nempe solius Pontificis, idque semel in anno, in sanctuarium, reconditaque ibidem Arca & Cherubinis, totidem Dei praesentiae traditis in veteri Foedere symbolis ac simulacris, & quorum Cherubinorum speciem, juxta Josephum Ἀρχ. l. VIII. c. II. nemo conjicere potuerit vel eloqui, continuo hausta, haud immerito licet statuere. Unde rursus apud Pausaniam legas l. II. p. 98. varia Deorum signa habere Sicyonios in *occulto loco*, seu ἐν ἀπορρήτῳ, sicuti paullo ante p. 93. de Parcarum, Cereris & Proserpinae signis in earum aede, qua itur ad Acrocorinthum, eadem non esse conspicua tradiderat; idemque alibi de Thetidis apud Spartanos simulacro observat, l. II. p. 186. Immo unde etiam haud infrequens apud eundem Auctorem mentio ejusmodi signorum, quorum, ut hic Argis hujusce Palladii, solis mulieribus patebat adspectus. Id enim de simulacro quodam occulto apud Hermionenses, & de quo quale esset nulli viro indigenae aut extero, solis aliquot mulieribus, arcani nempe illius consciis & custodibus, constare; sicut apud eosdem Deae Lucinae, & alibi de Junonis apud Aegienses in Achaja, aut Bacchi etiam prope Taygetum simulacris memorat, ut alia adhuc mittam, idem Pausanias p. 153. 200. & 444. Cujusmodi quoque perantiquum Cereris signum, & in sacrario illius aedis intimo apud Catinenses reconditum, memorat Tullius IV. in Verrem c. XLV. *quod viri*, ut ait, *non modo cujusmodi esset, sed ne esse quidem sciebant*; aditum enim in id sacrarium, quod addit, viris non fuisse, sacra per virgines & mulieres tantum procurata. Haec vero, iisque similia de Trojano, ut vulgo creditum, ac Romano dein Palladio apud Auctores obvio, ac unde illud Lucani l. I. vs. 598. de Vestalium nempe maxima, & Palladio in intimo Vestae aedis recessu recondito:

vittata sacerdos
Trojanam SOLI *cui* FAS VIDISSE *Minervam*,

alibi l. IX. vs. 994.

NULLIQUE *adspecta* VIRORUM
PALLAS, *in abstruso pignus memorabile templo:*

ita de hoc Argivo Palladis simulacro, & quale pro Trojano ab ipsis Argivis, ut supra vidimus, habitum, Argis etiam obtinuisse ostendit hic Callimachi locus. Illud nempe, quod a solis Argivis virginibus, quae sacra Minervae procurabant, non vero a viris fas erat conspici: adeo, ut non impune etiam id ab iis, quamquam invitis, ut hic dicitur, fieret. Quam in rem quoque, ne talia nempe contingerent, maxime ubi foras sicut hoc loco illud Palladium erat educendum, prospiciebatur, ut peplis involuta essent id genus simulacra, quae nefas erat detegere. Quomodo id de alio Palladio, seu Minervae Saitidos in Aegypto signo,

no, cujus peplum nemo mortalium adhuc detexerat, tradit Plutarchus de Isid. p. 354. Neque verò insolens videbitur, quod de hoc Argivorum Palladio, tanquam de Dea ipsa fiat hoc & sequenti versu a Poëta sermo; quum notum sit, & praeterea ex adducto paullo ante Jamblichi loco liqueat, simulacra, maxime quae διοπετῆ censebantur, quale vulgo Palladium, pro Diis fere ipsis aut Deorum instar habita. Unde id apud Graecos usu receptum, ut Numinum simulacris ipsa Deorum Dearumve nomina continuo inderent, memorat ac simul redarguit Plutarchus de Isid. & Osir. p. 379. additis hujusce rei exemplis, & quidem a quo initium facit, Minervam nempe fuisse a Lachare exutam; Apollinis cincinnos aureos abstulisse Dionysium, Jovem Capitolinum sub bellum civile incendio periisse. Adde his insuper, haud mirum βασιλείας nomine *Minervam* intelligi, haud insolito nempe apud Poëtas more, Deos Deasve coelestes seu majorum Gentium, *Regum* & *Reginarum* nomine compellandi; quamquam utrumque de Jove & Junone frequentius, quod obvium, & alibi jam vidimus, fuerit dictum. Ut hic mittam sex *Deorum Reges*, Θεῶν βασιλεῖς, juxta Orphei Theologiam, traditos, nempe *Phaneta*, *Noctem*, *Coelum*, *Saturnum*, *Jovem*, *Bacchum*, de quibus videri potest, e Pythagoreorum ea de re scitis disserens, Proclus in Timaeum l. v. p. 291.

Vs. 53. ἴδῃ γυμνὰν τὰν Παλλάδα] Quod utique παρθένον αἰδοίην, *virginem verecundam*, qualis dicta in Hymno Homerico haec Dea, eamque ἄλεκτρον, ut in Panathenaeis, teste Athenaeo lib. III. p. 98. ab Atheniensibus cultam, minime decebat; ac omnino ab illo ejusdem Deae intemerato pudore & verecundia videbatur alienum. Unde sicuti DIANA SANCTA, aut pudicitiae apud Romanos antistes ac symbolum, & Palladii custos, VESTA SANCTA, eademque *Palladis* insuper nomine a Propertio dicta l. IV. El. IV.

PALLADIS *exstinctos si quis mirabitur ignes.*

h. e. *Vestae*; ita MINERVA SANCTA in Romanis nummis signari itidem meruit: prout etiam *Vestales sanctae* apud Horatium lib. I. Od. II. Romano nempe more, pro *pudicae* & *castae* appellantur. Unde earum uni, quod e Lucano ante vidimus, patebat *Palladii*, neque illius, quod veteres nummi abunde etiam arguunt, nudi adspectus; ac prout de alio Palladis simulacro, quod ne quidem ab alma ejus sacerdote fas erat *nudum* conspici, ait apud Statium Tydeus Theb. lib. II. vs. 739.

Pervigilemque focis ignem longaeva sacerdos
Nutriet, ARCANUM NUNQUAM VISURA PUDOREM.

Peplis proinde, uti paullo ante diximus, involuta vulgo in ejusdem festis Minervae simulacra, & stolata semper eadem Dea in signis ejus ac nummis antiquis etiamnum visitur, cum ποδήρει quoque seu *talari* ut plurimum tunica; quale Minervae apud Athenien-

nienſes ſimulacrum a Pauſania traditur p. 43. quum tamen non ſolum Venus paſſim, ſed Diana etiam ſubinde *nuda*, in ſimilibus priſci aevi monumentis occurrat. Immo quod eo magis *Minervam*, ſeu pudicitiae ac temperantiae apud veteres antiſtitem aut ſymbolum decuit, ne nuda ſcilicet pateret virorum conſpectui; quum id a Venere, quamquam Πανδήμῳ Dea & Ἀναδυομένη, ac Πόρνης etiam & Ἑταίρας nominibus culta, vitatum legatur apud Ovidium Faſt. l. IV. vſ. 141.

Littore ſiccabat rorantes NUDA *capillos:*
VIDERUNT *Satyri, turba proterva,* DEAM.
Senſit, & appoſita texit ſua corpora myrto:
Tuta fuit facto, voſque referre jubet.

Quo equidem *myrti* velamine, ut id obiter addam, & eo, qui inde in hujus Deae ſacris obtinuit, ritu, ad primae parentis factum, ficus frondibus una cum viro verecundiae conſulentis adludi, haud vane forte poſſet quis opinari. Quum alioquin diſcrimen illud inter utramque hanc Deam, Venerem nempe & Minervam, quarum illa *nuda* poſſet impune conſpici, haec non item, tangat vetus, de quo paullo poſt, Epigramma, Δέρκεο νηχομένην, μὴ δείδιθι, *reſpice natantem Venerem, ne metue* &c. Immo quod in genere antiquiſſimis temporibus, aureo nempe ſeculo citra cujuſquam noxam aut periculum contigiſſe, tradit alicubi Romanus Callimachus l. III. El. XIII.

Nec fuerat NUDAS *poena videre* DEAS.

Quamquam illud, quod de Paride, cui ea ſcilicet felicitas contigerit, fabulantur, infra Tireſiae, de quo mox Poëtae ſermo, aetatem referatur; & ubi juxta Venerem & Junonem Minerva aquis fontanis primum lota, ſe cum duabus illis Deabus *nudam* Phrygio paſtori conſpiciendam ſcilicet praebuit; uti jam ex Euripide & aliunde vidimus ad titulum & vſ. 19. hujus Hymni. Adde, quod ad Paridem ait ſeu ſcribit Oenone apud Ovidium;

Qua Venus & Juno, ſumptiſque decentior armis,
Venit in arbitrium NUDA MINERVA *tuum.*

Etſi non deſint etiamnum (& qua de re jam obiter ad ſuperiorem Hymn.) antiqua monumenta, in quibus eaedem tres Deae non *nudae*, ſed amictae ſeu ſtolatae ſtant coram eodem formae illarum arbitro. Ut nunc mittam, quod de Jove, ob viſam lavantem in fontanis aquis nudam Proſerpinam, libidine accenſo,

Λουομένης ὅλον εἶδος ἐδέρκετο Περσεφονείης,
Lavantis totam formam vidit Proſerpinae,

indeque clandeſtino ejus cum ea concubitu, narrat ad veteris ea de re fabulae fidem Nonnus Dionyſ. l. V. p. 177. & l. VI. p. 187. Quae autem quam cum nota Davidis & Bathſabae II Sam. XI. hiſtoria communionem habeant, hic non pluribus tangam.

Ibid. τὰν πολιοῦχον] Quomodo itidem πολιοῦχος Ἀθάνα, alibi ὦ πολιοῦχε Παλλὰς, *o urbis Athenarum cuſtos* ſive *patrona Minerva*, ab Ariſtophane dicitur Nub. p. 162. & Equit. p. 323. & cujus Deae

πολιο-

πολιούχῳ aedes etiam Spartae in colle exstitisse traditur a Pausania l. III. p. 193. Eadem quoque quae ΠΟΛΙΑΣ Athenis olim culta, ut vel ex eodem Comico liquet Avib. p. 580. & ejus Enarratoribus, ac praeterea ex veteri Atheniensium nummo, qualem in schedis meis aliunde descriptum reperio, ΑΘΗΝΑΣ ΗΛΙΑΔΟΣ ΜΕΝΕΦΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΝΕΦΡΟΝΟΣ, sed ubi pro ΗΛΙΑΔΟΣ omnino ΠΟΛΙΑΔΟΣ legendum liquet, h. e. *Minervae Urbanae Menephronis, Menephronis Filii.* Culta similiter eadem Minerva Πολιὰς apud Cretenses; prout istud liquet e priscis foederis inter Hierapytnenses & Priansios, Cretae populos, tabulis, quae exstant cum in J. Pricaei in Apologiam Apuleji notis, tum in Marmor. Oxon. p. 116. P. I. ubi sub finem & dialecto quidem Dorica dicitur in eadem tabula seu columna, ἐν τῷ ἱερῷ, τᾶς Ἀθαναίας τᾶς Πολιάδος, *in aede Minervae Poliados* seu *Urbanae*, collocanda; immo cujus *Minervae Poliados*, sicut Apollinis Delii, de qua ad superiorem Hymnum simulacra apud Indos exstare dicit Philostratus V. Apoll. l. III. c. LII. Πολιοῦχοι vero, sicuti Minerva hoc loco, in genere apud veteres *Dii urbici* seu *urbium custodes* ac *defensores*; sub quorum nempe praesidio ac tutela securae eaedem agerent, aut agere credebantur: sicuti πεδιονόμοι, *Dii pagani* aut *agrorum praesides*, quomodo apud Aeschylum iidem simul adducuntur Sept. Theb. vs. 272.

Ἐγὼ δὲ χώρας τοῖς ΠΟΛΙΣΣΟΥΧΟΙΣ ΘΕΟΙΣ,
Πεδιονόμοις τε,
Ego vero regionis hujus & urbis CUSTODIBUS DIIS,
Et Paganis &c.

& paullo post a choro Thebanarum Virginum vs. 318. ὦ πολιοῦχοι, *o Dii urbis* seu Thebarum *custodes*, invocantur, ut Thebas nempe ab Argivorum, qui ei excidium minabantur, armis & oppugnatione liberent. Haud aliter ac apud Comicum ante adductum paullo ante ex Avibus locum, legitur:

τίς δὲ ΘΕΟΣ
ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ἔσται;
quis autem DEUS
URBIS CUSTOS *erit?*

Idque Atticorum more, apud quos πόλιν, γῆν, aut χώραν ἔχειν dicebantur Dii, sub quorum praesidio ac tutela *urbs*, *terra* aut *regio* agere censebatur, ut alibi apud eundem Aeschylum Suppl. vers. 712. Θεοὺς δὲ, οἱ γᾶν ἔχουσι, *Deos vero, qui hanc terram obtinent* ac tutantur. Sic Thucydides l. IV. p. 148. Θεοὶ, ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε, *Dii, quicunque terram Plataeensium obtinetis*; & de Apolline Delio Aristophanes loco jam adducto ad Hymnum in Delum Θεσμοφ. p. 784. Δῆλον ὃς ἔχεις, *qui Delum obtines*: immo quae formula apud Demosthenem haud infrequens, ut de Coron. p. 333. τοὺς ΘΕΟΥΣ ἅπαντας καὶ πάσας, ὅσοι ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ ΕΧΟΥΣΙ τὴν Ἀττικὴν, *Deos Deasque omnes, qui terram Atticam*

Digitized by Google

ticam obtinent seu *protegunt*. Unde ut πολιοῦχοι, ita γαιήοχοι etiam iidem dicti, sicut praeter Neptunum alio etiam sensu appellatur Diana γαιήοχος, *terrae praeses*, apud Sophoclem Oed. Tyr. vs. 166. ac ubi γαιήοχον pro πολιοῦχον eandem dici notant veteres Grammatici. Πολιοῦχος autem Minerva, quae alioquin περσέπολις paullo ante appellata vs. 43. eo opportunius hic dicitur, quod ΠΟΛΕΩΝ ΠΑΣΕΩΝ τὰς κορυφὰς ΕΧΕΙ; *vertices* OMNIUM URBIUM HABERE seu *tenere* eadem dicitur ab Aristide Hym. in Minerv. p. 19. ac praeterea, quod prima urbes struxerit, easque & aedes inhabitandas dederit, ac in arcibus fuerit culta; ut idem Rhetor ait p. 21. ac prius illud ab Oppiano itidem de Minerva traditur Ἁλιευτ. l. II. vs. 25.

Δοῦρα τεκτήνασθαι, ἀνεγεῖραί τε μέλαθρα,

Ligna fabricare, excitareque aedificia.

Cultum autem ejus Deae in arcibus abunde arguit; quod Ἀκραία eadem haud minus ac Juppiter Ἀκραῖος, quae nempe arces urbibus impositas suo patrocinio protegeret, legitur appellata. Adde insuper, cujus ut verae *urbium custodis*, simulacra in earundem portis, sicut Martis in suburbiis, vulgo statuebantur, & quae Dea πυλαῖς & πυλαῖτις etiam inde dicta; prout postremo hoc nomine a Lycophrone vocatur p. 64. & de qua pridem dixerat Aeschylus Sept. Theb. vs. 507.

Ὄγκα ΠΑΛΛΑΣ, ἥτ' ἀγχίπτολις,

ΠΥΛΑΙΣΙ γείτων,

Onca PALLAS, *quae & prope urbica*,

PORTIS *vicina*.

Ὄγκα autem eadem, uti Ὁμολωῒς Minerva Thebis culta, a totidem nempe Thebarum portis ita appellatis; ut istud e Lycophrone rursus p. 91. illud ex eodem Tragici dramate vs. 171. & priscis ad utrumque Grammaticis constat. Immo unde Apollini προπυλαίῳ praelata dicitur Minerva apud Aristidem in Hym. in hanc Deam p. 28. & Παλλὰς πυλαιμάχος a Cleone dicitur apud Aristophanem Equit. pag. 354. gemina nempe ut Auctor ad Herennium loquitur, adnominatione, quam non observarunt ibi Interpretes, ad hujus nempe πυλαίας vel πυλαίτιδος, de qua diximus, seu a simulacris ejus ad urbium portas erectis tributum ei nomen; *tum a pugna ad Pylum*, qua se identidem jactabat Cleo. Et quo praeterea opportune referas, quod κληδοῦχος eadem Dea fuerit dicta; sicut de ea Aristophanes ait Θεσμοφ. pag. 829. Κληδοῦχός τε καλεῖται, *clavigera etiam vocatur*, quasi nempe urbium claves gestaret, & ad quam ejus appellationem respexit Aeschylus Eumen. vs. 830. ubi de semet ait Minerva:

Καὶ κλῇδας οἶδα δωμάτων μόνη θεῶν,

Et claves aedium sola novi,

ubi nempe Jovis fulmen foret reconditum. Quibus utique symbolis, consilio non minus ac arte, quam armis & viribus, de-

Digitized by Google

fendi urbes ac protegi, adumbrasse nobis veteres, liquidum abunde, ut opinor, ac manifestum.

Vf. 54. Τ' ὤργος] Uti infra vf. 138. & quomodo τ' ὠργεῖοι, Argivi, Dorice itidem pro τ' Ἀργεῖοι exstat apud Pindarum Isthm. Od. II. pag. 445. uti supra ὦνα pro ὦ ἄνα, verf. 33. Hymn. in Jovem, & τ' ὤνδον pro τὰ ἔνδον vf. 39. Hym. sequentis in Cererem, ac similiter τ' ὠνδρὸς pro τῶ ἀνδρὸς, aut ὦναξ pro ὦ ἄναξ in duobus hisce Battiadae, quae jam prostant in editione Parisiensi, Epigrammatis. Sic, ut obiter hoc addam, in venustissimo illo Sapphus Odario, quod apud Dionys. Longinum hodie, sed valde depravatum legitur, e veteri autem & optimo codice emendatum olim vidi apud virum ingenio ac doctrina insignem If. Vossium, ac inter alia secundo quidem versu, ἔμμεν' ὤνηρ, pro quo in editis ἔμμεν' ἀνὴρ, prout nempe χ' ὤνηρ itidem exstat in Theocriti Epigrammate in Epicharmum; ac in alio apud eundem τὤγαλμα. Sed haec levia fateor ac minutula.

Ibid. ἐσοψεῖται τοῦτο πανυστάτιον] Haud aliter nempe ac infelix Oedipus de se, oculos mox sibimet evulsurus, ait apud Sophoclem Oedip. Tyr. vf. 1209.

Ὦ φῶς, τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι νῦν,

O lux, te jam extremum nunc adspicio.

Id vero hoc loco juxta Graecorum, de qua paullo ante, Theologiam, ac mysticas eorum caeremonias, quibus, ac traditis Deorum iisdem ἐπιφανείαις, haud impune, ignaris quamquam (ut modo ac dein vf. 48. a Poëta dictum) ac invitis, sed quibus id alioquin vetitum, interesse, easque coram intueri haud licuit. Hinc vel furore, vel coecitate, ut id hoc loco & in sequentibus Tiresiae exemplo adseritur, vel aliis calamitatibus, ut mutatae subinde formae, aut vero morte continuo multati dicuntur ii, quibus id quocunque tandem casu & modo contigerat: cujusque rei obvia apud Poëtas antiquos aliosque Auctores exempla. Ita scilicet, ut fabellas ejus notae minus obvias & ab hoc loco haud alienas obiter hic tangam, Cretensis Siproetas e mari in feminam, sicuti de Tiresia etiam ab aliis dictum, versus, quod lavantem similiter vidisset Minervam, apud Anton. Liberal. cap. XVI. & Erymanthus Apollinis filius excoecatus, quod lavantem itidem intuitus esset Venerem, post ejus cum Adonide congressum, juxta Ptolemaeum Hephaest. l. I. apud Photium Cod. CXC. Ut similes ac infelices Calydonis, vel Haliacmonis, & de quibus postea ad vf. 78. traditos ab aliis casus hic non memorem. Quod alioquin aureo seculo nec dum obtinuisse, ut nempe coecitate vel alio calamitatis genere, nudas vidisse Deas luerent mortales, paullo ante tradentem vidimus Propertium; alibi autem de Diana dicit Papinius l. I. Sylv. V.

Hic velox Hecate velit & deprensa lavari.

Quibus alioquin poenis subinde etiam traduntur adfecti, qui vel solum Jovis fascias in Dictaeo antro conspexerant, in cognominem

Digitized by Google

nem scilicet inde avem mutati, apud Anton. Liberal. cap. XIX. aut caeteroquin qui aedes Deorum sacras, aut abdita eorum simulacra, ubi lege seu more patrio id iis erat vetitum, ingredi vel coram adspicere fuerant ausi. Sic excoecatus Aegyptus, quod ingressus foret templum Neptuni Mantineae, ad quod nemini patebat aditus, teste Pausania l. VIII. p. 462. ac similiter, qui Lyceum Jovis in Arcadia fanum hominibus inaccessum adierat, intra annum mortuus, eodem Auctore p. 517. Quod postremum paullo aliter tangit Plutarchus Quaest. Gr. p. 298. sponte nempe Lyceum illud ingressos, lapidibus ab Arcadibus obrutos. Quae omnia, & cujusmodi plura etiamnum adferri eam in rem possent, cum e Mose hausta haud immerito licet statuere, apud quem Exod. XIX. 20. & XX. 21. Deus Mosi praecipere dicitur, ne Sacerdotes & Populus adscendant ad Dominum, ad ejus nempe conspectum, ne ille continuo eos interficiat; tum praeterea ex cladibus, quibus vel Philistaei I Sam. V. 6. vel Bethsemetes incolae I Sam. VI. 19. vel Huzza II Sam. VI. 6. ob inspectam intus ab iis aut adtrectatam arcam, qua nempe (ut ea de re obiter ante ad vs. 12.) gloriosa Dei praesentia adumbrari, ac inde etiam de Deo ipso dicta legitur, Num. XXXV. 10. & alibi in veteri foedere. Quibus tamen, nempe quae ortas ex invito etiam coelestium Deorum conspectu, aut temerario ad eos accessu, poenas spectant, haud continuo suffragari videntur ea, quae de iisdem Diis, ut omnia quidem videntibus, ipsis interea ἀοράτοις, ac praeterea ἀμορφώτοις, ἀτυπώτοις, ἀμεταβλήτοις, *sine forma, sine effigie, immutabilibus*, sunt a priscis inter Graecos Sapientibus, & e Poëtarum etiam gente, haud semel tradita. Sed qua de re opportunior infra ad vs. 101. dicendi erit locus.

Vs. 58. Πουλύ τι καὶ πέρι] *Plurimum & eximie prae caeteris*; πέρι nempe ibi pro ὑπὲρ seu περισσῶς, & quo sensu formata inde composita περιάλλως, *eximie, prae aliis*; περίαλλος, *qui caeteris praestat*; περιπρὸ, pro *insigniter* itidem seu διαφερόντως, apud Apollonium l. I. vs. 869. & ejus Enarratores; ac apud eundem non solum aut Homerum, quos adducunt Hellenismi Thesauri, sed apud Pindarum etiam Isthm. Od. V. p. 462. Sophoclem in Phaedra apud Stobaeum Ecl. Phys. c. LX. p. 11. & Theognidem, περιώσιον & περιώσια, pro *magnopere*, aut *reliquis eminentiora, praestantiora*. Unde hic legendum apud Callimachum putem & explicandum illud καὶ περὶ δὴ φίλατο τᾶν ἑταρᾶν, nempe καὶ δὴ φίλατο περὶ τᾶν ἑταρᾶν, h. e. Attice vel Dorice pro τῶν ἑταίρων (sicuti mox vs. 119. αἱ ἑτάραι, & supra Hym. in Jovem vs. 46. ἑταραι pro ἑταῖραι) ac ut mox vs. 166. νυμφᾶν pro νυμφῶν & vs. 104. Μοιρᾶν pro Μοιρῶν. Nempe quod totius hujus loci conspectus manifestius ante oculos ponet,

Ἀθαναία νύμφαν μίαν ἔν ποκα Θήβαις
Πουλύ τι καὶ πέρι φίλατο τᾶν ἑταρᾶν,

Mi-

Minerva Nympham quandam (Chariclo, uti vocatur infra v. 67.) *olim Thebis*
Plurimum & prae aliis dilexit comitibus Nymphis.

Quamquam posset etiam illud πέρι per solitam Poëtis in ejusmodi verbis compositis ἀποκοπήν, a proximo verbo φίλατο divulsum censeri, & explicanda proinde haec Callimachi verba, περιφίλατο τὰν ἑτάραν, *eximie dilexit comitem* seu *sociam*: formato scilicet, quamquam alibi forte non occurrat, verbo περιφιλεῖν ad instar aliorum eodem sensu compositorum, περιεῖναι, περιγίνεσθαι, περιέπεσθαι, περιφρονεῖν, *superare*, *vincere*, *honorare eximie*, *valde ac attente circumspicere*, quae apud Scriptores Atticos, Demosthenem, Thucydidem, Aristophanem, aliosque occurrunt. Atticis autem, ut obiter hoc addam, propriam illam in hac voce ἑτάραν pro ἑταίραν, litterae ι ἀφαίρεσιν tribuit Corinthus, quamquam eam Doribus etiam ac Aeolibus familiarem ibidem agnoscat: nempe libro de dialectis primum a Varino Camerte in Thesauro seu hortis Adonidis Graece apud Aldum edito.

Vs. 59. οὔποκα χωρὶς ἔγεντο] *Nunquam seorsim* seu *separatim*, ut bene hic Interpres, *vixerunt*; quomodo χωρὶς apud Atticos, pro eo, qui *solus* remanet, sine alio adjuncto subinde dicitur, ut apud Aristophanem non semel videas. Sic χωρὶς pro *seorsim* dixit Lysias Orat. XXI. ἐπὶ δὲ τῇ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦσι, *ob hanc autem solam artem frumentarios seorsim constituunt*; & apud Sophoclem Oedip. Tyr. vs. 616. μή με χωρὶς αἰτιῶ, *ne me seorsim accuses*. Sed haec levia rursus, neque tanti forte, quae vel obiter indicasse fuerit hic necesse.

Vs. 60. ἀρχαίων εὖτ' ἐπὶ Θεσπιέων] Pro εὖτ' conjeceram legendum σεῦτ' pro σεύετο, neque enim, quod sequenti versu legitur ibi versum ἐλαύνοι, ad haecce ἐπὶ Θεσπιέων aut proxima verba ἢ 'πὶ Κορωνείας commode referatur; sed ad ea, quae ibi adduntur, & juxta consuetam verbi illius constructionem, εἰς (non ἐπὶ) 'Αλίαρτον ἐλαύνοι. Ita σεύατο dixit Callimachus vs. 34. Hymni sequentis, pro *proruit*; σεῦθε vero vs. 4. hujus Hymni. De quo tamen liberum sit Lectori judicium, quod recepta ibidem vox εὖτ' pro *quando* sit alioquin opportuna. Minervae autem ad *Thespienses* profectionis ideo hic fit sermo, quod eadem ibi sub ἐργάνης seu *opificis* nomine coleretur, teste Pausania lib. IX. p. 581. Adde quod *Thespiae*, eodem Auctore, a *Thespio* Erechthei Atheniensis filio conditae a multis crederentur: unde ἀρχαῖοι etiam seu *antiqui* dici potuerunt, ut hoc loco iidem *Thespienses*; ac praeterea, qui tanquam Atheniensium coloni, pro consueto coloniarum more, Minervae cultum & sacra a Metropoli seu matrice urbe hauserint. Meminit quidem ΘΕΣΠΙΕΩΝ nummi e Cimeliarchio regio vir eruditissimus de Num. Urb. Ill. p. 202. sed non additis, quae idem praeferebat, symbolis aut typis. Exstabat vero ille in Museo illustrissimi Harlaei, ac unde cum pluribus aliis selectis in regium, si bene memini, illatus, & in quo num-

Digitized by Google

nummo hinc caput muliebre velatum ac praeterea cum prominente cornu visitur, illinc lyra globo imposita; & qualem etiamnum nummum, nisi quod omissa ab eo *cornu* illius mentio, apud F. Gottifredi a se visum tradit ad Stephanum doctissimus Holstenius, praeter plures, quos in P. Ligorii Collectaneis exstare ibidem memorat. *Thespienses* alioquin, non Minervae quidem, quamquam saepe ad eos commeasse hic a Callimacho dicatur eadem Dea, sed Cupidinis cultu prae aliis Diis, juxta Pausaniam lib. IX. pag. 580. aut ei etiam soli, juxta veterem Poëtam Anth. lib. IV. cap. XII. Epigram. LV. dediti; unde nobile apud eos Cupidinis signum, *propter quod unum*, ut de eo Tullius in Verrem IV. c. II. *visuntur Thespiae*; quodque Romam Neronis jussu delatum, sub eodem conflagrasse, tradit Pausanias p. 581.

Vs. 61. Κορωνίας, ἢ εἰς Ἁλίαρτον] Inde haec duo Boeotiae oppida a Poëta, sicuti apud Homerum Iliad. B. vs. 503. conjunguntur, nempe, quod vicina eadem essent, & quae etiam duos fratres, *Coronum* & *Haliartum* conditores habuissent, juxta Pausaniam l. IX. p. 593. Minervae etiam cultu commendata prae aliis Boeotiae oppidis eadem loca, quibus cum vicinus Triton amnis, ad quem non ad Tritonida Africae paludem, educata scilicet Minerva ferebatur, & ubi *Coronene* adjacebat celebre illud *Itoniae* aut *Itoniadis*, sicuti infra Hym. in Cer. vs. 75. eadem dicitur, Minervae fanum, & de quo eruditi Apollonii Enarratores ad l. I. vs. 551. Ἰτωνίας δὲ ΑΘΗΝΑΣ ἱερὸν ἐν ΚΟΡΩΝΕΙΑ τῆς Βοιωτίας, *Itoniae autem* MINERVAE *fanum in* CORONEA *Boeotiae*. Immo in quo, auctore itidem Strabone l. IX. p. 411. παμβοιώτια, seu commune Boeotorum festum, celebrabantur, ita nempe dicta sicut πανελλήνια, πανιώνια, παναθήναια. Quae insuper ΠΑΜΒΟΙΩΤΙΑ occurrunt in veteri Labadensium, Boeotiae incolarum, marmore, quod vulgarunt viri de hisce antiquitatibus praeclare meriti, Sponius Itin. P. III. p. 12. & Wehlerus Itin. Angl. ed. p. 330. Unde etiam in Amator. Narrat. apud Plutarchum pag. 774. virgo Boeotia, vitatis procerum, qui patrem ejus interfecerant, insidiis praestolata dicitur παμβοιώτια, καὶ τότε εἰς ΚΟΡΩΝΕΙΑΝ ἐλθοῦσα, ἱκέτις καθίζεται ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς ΙΤΩΝΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ, *& tunc* CORONEAM *profecta*, *supplex consedit in* ITONIAE MINERVAE *templo*.

Ibid. τεθυωμένον ἄλσος] *Lucus odoriferus*, juxta Interpretes seu *consecratus*, juxta Hesychium, apud quem τεθυωμένον, ἡγνισμένον, & quomodo πολύθυτον ἄλσος Ἀρτέμιδος, *multis sacrificiis consecratus Dianae lucus*, apud Euripidem dicitur Iphigen. in Aul. vs. 185. *Sacri* nempe vulgo prope aras, ut hoc etiam loco, & supra Hymn. in Dianam vs. 37. & qua de re ibidem, *luci*; ac unde τεμένη apud Graecos tam de *fanis* seu *sacellis*, quam de *lucis* etiam dicta, juxta veteres Pindari Enarratores ad Isthm. Od. I. pag. 44. Unde conjungit Sophocles Trachin. vs. 767.

Βωμοὶ

Βωμοὺς ὀρίζει τεμενίαν τε φυλλάδα,
Aras definit, & lucum umbrosum,

ubi Critici τέμενος πολύφυλλον h. e. *lucum*. Neque adeo *odoriferis* arboribus vulgo consiti leguntur iidem *luci*; sed vel pinu, platano, abiete, cupressu, (ut prope Antiochensem Daphnem) aut vero lauro, olea, vitibus etiam, ut ille prope Athenas lucus, de quo Sophocles Oed. Col. 16. Βρύων

Δάφνης, ἐλαίας, ἀμπέλου,
Confertus lauro, olea, vitibus;

& quomodo vites circa Delum Apollinis Templum, seu intra ejus ambitum, ab Atheniensibus excisas memorat Thucydides IV. pag. 312. Ita non pinu solum, aut ulmo, sed prunis etiam & pomiferis arboribus consitus Cereris lucus dicitur Hymn. sequenti vs. 28. & 29. *Lucum* autem hic intelligit Callimachus, qui prope Itoniae Minervae ad Coroneam fanum, ubi communes Boeotorum conventus & festa gentis solemnia celebrari solita diximus; & qualem proinde *lucum* pro more flagitabat solemnis illa Panegyris. Sic Achaeorum commune solitum cogi in *luco* Jovis apud Aegium, teste Strabone lib. VIII. p. 387. Sic Panionia primum celebrata in *sacro luco* prope Mycalen, juxta Herodotum l. I. c. CXLVIII. seu *deserto* apud Diodorum l. XV. p. 364. h. e. *luco*, haud alias nempe, nisi ubi sacra illa foret Panegyris, adiri aut frequentari solito.

Vs. 64. βωμοὶ ποταμῷ κεῖνται] Ut Dii nempe ποτάμιοι, αἰγιαλαῖοι, ἐπάκτιοι, sicut apud Orpheum Argon. vs. 342. & inde *littoralibus Deis* apud Catullum Carm. IV. 22. ita etiam *arae* ad *fluvios*, & in littoribus frequenter olim positae. Unde sicuti βωμὸν ἐπάκτιον, *aram littoralem*, vocat Apollonius lib. II. vs. 691. ita Sophocles Oedip. Tyr. vs. 193. ἀκτὰν παραβώμιον, *littus aris plenum*, seu *aras in littore positas* dicit.

Vs. 66. ὄαροι νυμφᾶν] Non adsequuti mihi videntur elegantiam hujus loci Interpretes. Ὄαροι non solum pro *confabulationibus* in genere seu ὁμιλίαις, sed pro *cantilenis* etiam, ut observo, seu Hymnis in alterius laudem cani solitis subinde dicti, ac inde cum cithara, ad quam iidem fierent, conjuncti. Docebit id Pindarus sub finem Pyth. Od. I. ubi de Phalaride dicitur,

οὐδέ μιν φόρμιγγες ὑπωρόφιαι κοινανίαν
μαλθακὰν ΠΑΙΔΩΝ ΟΑΡΟΙΣΙ δέκονται,
neque ipsum citharae domesticae in consortium
suave, cum PUERORUM CANTILENIS *admittunt:*

quomodo nempe vox ὄαροι reddi ibidem debuit, h. e. juxta veteres ejus Enarratores, οὐδέποτε τὸν Φάλαριν ἐν συμποσίοις παῖδες ὑμνοῦσι, *nunquam Phalarin in conviviis* PUERI HYMNIS *ad citharam celebrant.* Sic idem Lyricus Nem. Od. III. p. 347. quum Mu-

Musam ab initio invocasset, ut adesset suavi adolescentum, qui Hymnos paraverant accinere, choro, ac ut illa Hymnum continuo vellet exordiri,

ἐγὼ δ᾽ ἐκείνων
τί μοι ΟΑΡΟΙΣ ΛΥΡΑ τε κοινάσομαι,
ego autem cum illorum
adolescentium CANTILENIS *lyra communicabo*,

h. e. juxta eosdem Enarratores, ἐκ τῶν παίδων φησὶ τῶν ᾀδόντων παρ᾽ ἐμοὶ, ΤΟΝ ΥΜΝΟΝ κοινῶς ᾄσομαι, μετ᾽ ΩΔΗΣ γὰρ καὶ ΛΥΡΑΣ ἀπηγγέλλοντο οἱ ἐπινίκιοι, *ex adolescentibus*, *inquit*, *qui apud me habitant*, HYMNUM *communiter* CANAM: *cum* CANTU *enim* & LYRA *Hymni*, *victoriae praecones*, *adnuntiabantur*. Eodem proinde sensu, quo apud Pindarum priori loco παίδων ὄαροι, hic apud Callimachum ὄαροι νυμφᾶν dicuntur, seu *hymni*, quibus *Nymphae*, Minervae comites eam celebrare erant solitae, & qui ὄαροι opportune etiam cum *choreis* hic conjuncti,

Οὐδ᾽ ὄαροι νυμφᾶν, οὐδὲ χορεστασίαι,
Neque cantilenae, seu *Hymni Nympharum*, *neque choreae*;

sine Nympha Chariclo, ut mox sequitur, huic Deae gratae erant & acceptae. A quibus autem diversi in vetusti Poëtae Argonauticis νυμφίδιοι ὄαροι, non puellares utique sermones aut cantilenae, ubi nempe de Medeae cum Jasónis connubio dicitur vs. 1324.

Εἰ δὲ καὶ νυμφίδιοις ὀάροις λέκτρῳ τε κλιθεῖσα,
Quod si vero maritalibus blanditiis, & *lecto sociata*,

virginitatem, ut additur, imminuit, prout nempe in alterius Poëtae Argonauticis, seu apud Apollonium lib. III. vs. 1101. de eodem Jasone Medeam blandis & amatoriis verbis demulcere adgresso,

μειλιχίοις καταψήχων ὀάροισι,
suavibus eam demulcens sermonibus,

sicut omnino legendus ille locus, non, ut hactenus, contrario sensu & facili librarii lapsu, καταψύχων, *refrigerans*, aut *exsiccans*; ac unde emersit morosa illa & aliena Interpretis versio, *hac amatoria eam adlocutiuncula seu* AQUULA ADSPERSIT: Critici vero ibidem, καταψήχων (non ut ibi quoque καταψύχων) καταμαλάττων; & Hesychius, καταψήχων, κολακεύων, ἡσυχῇ τρίβων. Unde apud Euripidem e venatione redux Hippolytus vs. 110. inter alia comites jubet, καταψήχειν χρεὼν ἵππους, *convenit recreare equos*, venatione nempe & cursu defessos. Mitto quod apud Nicandrum pro ἡσυχῇ τρίβειν, *leniter manibus conterere*, quae & altera est hujus vocis apud Hesychium interpretatio, verbum καταψήχειν adhibitum legitur Ther. p. 64. & Alex. p. 147. E quibus praeterea modo dictis, de amatorio sensu vocis ὄαρος, abunde, ut opinor, liquet, cur ὀαριστὺς inscribatur festivum illud Theocriti Idyllium, quo amatorii mutuique proci & puellae sermones, blanditiae, ac connubia tandem describitur; & qua voce similiter usus de facta Veneri urbe seu Corintho agens Aristides Hymn. in Neptun. p. 42. ἔχει δὲ

ἐν ἑαυτῇ φιλότητας, ἱμέρυς, ΟΑΡΙΣΤΥΝ, *quae habeat in se amores, illecebras, blanditias*, ac, ut addit, omnia Veneris pharmaca. Immo prout εὐναίυς ὀαρισμὺς *connubiales* seu *tori blanditias* dixit alibi noster Battiades, iis nempe versibus, qui inter ejus Fragmenta comparent. Quibus accedat adhuc veterum Apollonii Rhod. Interpretum glossa, ad lib. I. vs. 46. ubi in explicatione verbi ὄπυιεν, pro ἐγεγαμήκει, dicitur illud deductum ab ὀπὸς, h. e. τῆς φωνῆς, idque διὰ τὰς τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας ὁμιλίας, ἀφ' ὃ κ) ΟΑΡΟΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, *propter virorum cum mulieribus confabulationes, unde etiam vox ὄαρα de* MULIERIBUS *dicitur.*

Ibid. χοροστασίαι] Occurrit quoque eadem vox, quod moneo quia a Thesauris aliisque Hellenismi promptuariis eadem hactenus, quamquam immerito, exulat, apud Aristidem in eo versu, cujus se adducit Auctorem Serm. Sacr. v. p. 588.

Σοὶ τὸ δ' ἔθηκαν, ἄναξ, μνῆμα χοροστασίας,

Haec tibi, Rex, stantis signa chori posuit,

Cantero Interprete. Adde eodem Aristide vetustiorem Poëtam, Dionysium Periegetem vs. 842. Διωνύσοιο χοροστασίας, *Bacchi choreas*, & quomodo alius Battiadae nostri locus ab eruditis Comici Enarratoribus traditur Ran. p. 212. ubi ille de iisdem Bacchi choreis dixerit,

Λιμναίῳ δὲ χοροστάδας ἦγον ἑορτὰς,

Baccho autem Limnaeo choreis frequentata celebrarunt festa.

Quibus accedant Gregorius Nazianzenus Orat. XLIV. pag. 692. ἐπὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον μετὰ τῆς ἄνω χοροστασίας, *in superno altari, cum coelestibus choreis*: item Chrysostomus Serm. XXI. pag. 128. T. v. edit. Savill. εὐχαριστία, ἓν ἀγαλλίαμα, μία εὐφρόσυνος χοροστασία, *eucharistia, una exultatio, una laetitiam adferens chorea.* Obvium autem, unde aut quo sensu formata sit vox utraque χοροστασίαι, & χοροστάδες: adde & χοροστάτης *praesultor* apud Julianum Imp. Epist. XLI. ac unde etiam στάσιμον μέλος appellatum, ὃ ᾄδουσιν ἑστάμενοι οἱ χορευταὶ, *quod canunt stantes saltatores*, juxta Comici Enarratores ad Ranas p. 232.

Vs. 67. οὐχ ἁγεῖτο Χαρικλὼ] Quomodo nempe χορῦ Ἡγεμὼν, *chori dux*, primus χορευτὴς, qui caeteris praesultaret, ab Atticis dictus, vulgo κορυφαῖος, ac prout de Aristide quodam ea conjungit Demosthenes in Midiana pag. 395. κ) ἴσως ἧττων χορευτὴς, ἦν δὲ πάλαι ΗΓΕΜΩΝ, τῆς φυλῆς κορυφαῖος. ἴστε δήπου τοῦτ' ὅτι ΗΓΕΜΟΝΑ ἂν ἀφέλῃ τις, οἴχεται ὁ λοιπὸς χορὸς, *& forte minus praestans saltator, sed fuit aliquando* DUX CHORI, *tribus suae princeps. Scitis autem, si quis* CHORI DUCEM *sustulerit, reliquum chorum perire*, prout verti locus ille debuit. Ita Philo Legat. ad Cajum p. 1002. οἷα χορῦ τινὸς Ἡγεμὼν, sicut *chori alicujus dux*, & qualem χορῦ ἄρχοντα vocat Plato lib. VI. de Legib. pag. 766. ac ubi de modo in eligendo illo *chori duce* ab eodem agitur. Quomodo nempe una voce Ἀρχέχορον ab Euripide dici videas Troad. vers. 151.

 Ποδὸς

Ποδὸς ΑΡΧΕΧΟΡΟΥ πλαγαῖς Φρυγίαις
Εὐκόμποις ἐξάρχω Θεούς,

h. e.

Pede praefultore, Phrygiis ad citharam pulsibus
Probe concinnis, Deos primus celebrans;

sed ubi minus commode ac nullo ferme sensu, πλαγαῖς Φρυγίαις Εὐκόμποις, vertit Canterus, *ictu Phrygio glorioso*, quum πλαγαὶ ibi, & unde πλῆκτρον, sint *citharae pulsus*, dicti etiam subinde κτύποι & κρούματα, eaeque Φρύγιαι seu ad *Phrygios modos*, ad quos *chori dux* olim Hecuba, concinno pedis motu, Deorum laudes celebrare fuerit solita. Idem vero Ἀρχέχοροι seu χορῶ Ἡγέμονες antiquitus & primaeva vocis significatione χορηγοὶ etiam dicti, quum postea, & apud Scriptores Atticos ii demum ita vocari soleant, qui pecunia sua chorum seu χορευτὰς adducebant ac instruebant. Docet id e Demetrio Byzantio Athenaeus lib. XIV. p. 633. Ἐκάλουν δὲ ΧΟΡΗΓΟΥΣ ὥς φησιν ὁ Βυζάντιος Δημήτριος ἐν τετάρτῳ περὶ ποιήματος, οὐχ' ὥσπερ νῦν, τοὺς μισθουμένους τοὺς χορούς, ἀλλὰ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ, καθάπερ αὐτὸ τ' ὄνομα σημαίνει, CHORAGOS *autem vocarunt, ut ait Demetrius Byzantius, libro quarto de Poëmate, non ut hodie, qui choros conducunt, sed* CHORI DUCES, *ut vocabulum ipsum indicat.* Chariclo autem, quae hic Minervae *choros ducere* dicitur, Tiresiae mater etiam traditur apud Apollodorum l. II. c. I.

Vs. 70. πέπλων λυσαμένα περόνας] Quod solitum nempe Dearum Indumentum, unde Ceres εὔπεπλος a Theocrito dicta Idyll. VII. vers. 32. & quo amicta vulgo Dearum simulacra, ut id cum e Scriptoribus antiquis, Aeschylo aliisque, tum e signis & nummis vetustis etiamnum obvium; & qua de re, eoque indumenti genere, jam olim egi ad Juliani Caesares, & supra ad vs. 32. Hymn. in Apoll. Hinc Minervae hujus peculiaris & insignis *peplus* in Panathenaeis, quod notum, solemni pompa circumferri solitus, seu, ut de eo Virgilius in Ceiri,

Inde Deae votum solemni in tempore portant.

Immo unde Minerva *peplo*, quem ipsa manibus suis fecerat, eoque pro more variegato seu ποικίλῳ, induta apud Homerum, & quem exuere itidem, non tamen ut nuda se in fonte, ut hoc loco, aut fluvio ablueret, dicitur, sed quo lorica & aegide, se ad belligerandum contra Trojanos, muniret; nempe Iliad. E. vs. 734.

Πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οὔδει,
Peplum quidem effudit amplum in patris pavimentum.

Soluti vero similiter, ut hic a Pallade, a lavantibus Gratiis *pepli*, iique a Cupidine furto subrepti dicuntur Anthol. l. IV. c. XII. Ep. XXIV.

Ἐνθάδε λυσαμένων Χαρίτων ποτὲ θέσκελα πέπλα,
Hic lavantibus Gratiis quondam divinos peplos &c.

Amor, ut sequitur, furatus est. Πέπλα enim etiam dicta, unde

Digitized by Google

θήλεα πέπλα, *foeminei pepli*, apud Nonnum Dionyf. lib. xiv. pag. 334. Cujufmodi alioquin *peplos* (quos & ἀνδρείους feu *viriles* etiam fuiffe, & ita a Theocrito dictos Idyll. xxvii. vf. 10. contra Pollucem alibi docuimus) in luctu & fubitis calamitatibus, non tam exuere, quam e corpore avulfos dirumpere *foliti* fubinde veteres; ut praeter fimilia exempla in veteri foedere obvia de Xerxe, profligata a Graecis claffe, apud Aefchylum dicitur Perf. vf. 199. & 1035, & de Tigrane apud Xenophontem Inftit. Cyr. l. iii. p. 64. Obvium itidem, quod de *folutis* hic a Minerva *pepli fibulis* additur, quibus ut plurimum, fupra humerum dextrum, quandoque & finiftrum, quod abunde arguunt antiqua etiam figna & nummi, iidem pepli ficut & chlamydes adnectebantur; ac unde ἐπώμιοι περόναι, *humerales fibulae*, apud Lucianum in Amorib. dictae, & περονατρὶς de ejufmodi *peplo*, feu alio id genus indumento *fibulis nexo* a Theocrito vocatur Id. xv. vf. 21. De difcrimine autem, quod ftatuit Pollux inter περόνας & πόρπην, ut illae nempe circa humeros, hae circa pectus adaptarentur, quid ftatuendum fit jam ante monui ad vf. 3. Hymn. in Apollinem. Sed hoc obiter adhuc addendum, quod etfi λυσαμένα, in duali utique, locum habere hic poffit, nec mihi quoque difpliceat lectio λυσαμέναι, quam Politiani codex praeferre ad hunc locum dicitur: quemque videntur adftruere fequentia plurium nempe numero, λῶντο & λόοντο, *lavabant*.

Vf. 72. μεσαμβρινὰ δ' εἶχ' ὄρος ἁσυχία] Quamquam apud Theocritum haud fas dicatur a Paftore, metu quiefcentis tum Panis, *meridiano tempore* fiftula canere, ut opportune hic monuit Anna eruditiffima, *meridiani* tamen *cantus* & cantoris in *montibus* ac prope fontem (qualis hic erat Minervae lavantis in Hippocrene, Heliconis fonte, ftatio) paftoris mentionem fieri videas Anth. l. iv. c. xii. Epigr. lxxviii.

> Χὠ ποιμὴν ἘΝ ΟΡΕΣΣΙ ΜΕΣΑΜΒΡΙΝΟΝ ἐγγύθι πηγᾶς Συρίσδων,
>
> *Et paftor* IN MONTIBUS MERIDIE *prope fontem Fiftula canens*,

ac ut alibi fimiliter cap. xv. Ep. 1. ejufd. libri,

> Πρὸς γὰρ ἐμὰν μελίταν ΜΕΣΑΜΒΡΙΝΟΣ ΟΥΡΕΣΙΝ ᾠδὸς,
>
> *Ad meam enim meditatam cantionem*, MERIDIANUS *cantor* IN MONTIBUS,

Paftoralem, quod addit, *fonum fuum adaptavit*. Μεσαμβρινὸν nempe Dorice ibi pro μεσαμβρινὸν vel μεσημβρινὸν, quo poftremo ufus alibi idem Syracufanus vates Idyll. vii. verf. 21. & ficut ἴβασον pro ἴασον cum inferto β a Syracufanis dici obfervat Hefychius, & fimiliter ἴβα a Cretenfibus pro ἴα ufurpatum, alii veteres Grammatici, ut fimilia jam ante vidimus ad verf. 28. in voce σίβδης, pro σιδής. Ita βραδινὰν pro ῥαδινὰν dixit Aeolis Mufa eo verfu, qui apud Hephaeftionem legitur pag. 34. nempe βραδινὰν δ' Ἀφροδίταν, non *per acrem Venerem*, ut ibi Interpres in Stephaniana

 novem

novem Lyricorum editione, sed per *agilem Venerem*, aut vero per *delicatam* seu *teneram*, quomodo de Junone dixit Apollonius lib. III. vs. 106. ῥαδινῆς ἐπεμάσσατο χειρὸς, h. e. juxta eruditos ejus Enarratores, τρυφερῆς, *delicatae*, nempe, *delicata strinxit* seu *adprehendit manu*. Ut hic caeteroquin mittam verbum βρίζειν de iis, qui capiunt somnum meridianum juxta Grammaticos, prout alibi jam dictum, cujusque vocis aliunde iidem arcessunt originem.

Vs. 74. ἁσυχία τῆνο κατεῖχεν ὄρος] Musis, quippe tranquillis Deabus, & quae *secessum & otia quaerunt*, mons ille Helicon consecratus, ac proinde ab omni strepitu & commeantium ultro citroque turba remotus. Accedebat mons ipse densis arboribus, juxta Pausaniam lib. IX. p. 582. opacus, & eodem teste, haud procul ab Hippocrene, in qua lavabat tum Minerva, Musarum lucus, ac proinde *religione patrum late sacer*. Neque enim tum bellatrix haec Dea, aut ad proelium, ut apud Homerum, de quo loco paullo ante, accincta; aut Minerva Atheniensium Νίκη, seu in Romanorum nummis, VICTRIX; sed quae PACIFERA in iisdem dicta, sicuti etiam in veteri marmore, cujus ut in ruinis fori Romani superiori seculo reperti meminit in collectionibus ineditis, & quas Romae olim in Bibliotheca CHRISTINAE Suedorum Reginae evolvere mihi licuit, Pyrrhus Ligorius,

MINERVAE PACIFERAE
L. TITINUS L. L. AMAZON
GRAMMATICUS V. S. L. M.

Quae proinde quieti & tranquillitati intenta tum Dea, una cum dilecta eidem Nympha, Tiresiae nempe matre, in hoc Heliconе monte se oblectare dicitur. Quomodo in Orphicorum Hymno in hanc Deam traditur eadem,

Ἣ δ' ΟΡΕΑ σκιόεντα, νάπαισί τε σὴν φρένα ΤΕΡΠΕΙΣ,
Quae autem MONTES *umbrosos incolis*, & *te in saltibus* seu *animum tuum* RECREAS.

Miror autem, quod pace Annae eruditissimae dixerim, cur ingeniosissimo ejus parenti in mentem venerit, ut pro τῆνο κατεῖχεν ὄρος, legendum hic putarit τυτάκις εἶχεν ὄρος, & quidem, ac probante praestantissima filia, quod nauci omnino sit ibi illud τῆνο, cum de eo monte alibi scilicet non sit loquutus Callimachus. Verum penultimo ante hunc versu, & de quo modo egimus, omnino ejus montis Poëta meminerat vs. 72.

μεσαμβρινὰ δ' εἶχ' ΟΡΟΣ ἁσυχία,
meridiana tenebat MONTEM *quies*,

& quem etiam *Helicona* dictum ibidem tradidit. Ut proinde non opportune solum, sed omnino illud τῆνο a cultissimo Poëta fuerit hic dicendum, ubi ejusdem montis, & *quem alta quies occupabat*, denuo meminit: idque, quod repetere illi visum, dum in eodem monte, seu in fonte illius montis Hippocrene, ambae lavant

lavant Minerva & dilecta prae aliis Nympha Chariclo. Mitto proinde, quod illud τυτάκις a recepta veterum librorum lectione recedat; ac insuper minus venuste ac opportune loco illius τῆνα inserendum hic putetur.

Vs. 77. Διψάσας δ' ἄφατόν τι] Haud dissimile, quod de Hercule narrat Propertius l. IV. El. IX. qui nempe Alcides post abactos ab Hispania boves, dum ejus *sicco torret sitis ora palato*, seu, quod hic de venante Tiresia dicitur, διψήσας δ' ἄφατόν τι, ad lucum & sacros in Velabro Bonae Deae fontes, sitim inde levaturus forte accessit, seu, ut hic additur, ποτὶ ῥόον ἤλυθε κράνας, nempe

Foemineae loca clausa Deae, FONTESQUE *piandos*,
Impune & nullis sacra retecta viris:

ac ubi Hercules ad puellas tum in luci recessu ludentes ait, *fontis egens erro* &c. sed quem procul inde alma Deae Sacerdos, quamquam frustra, jubet abscedere. Quamquam enim *Demia*, ut notat Festus, seu *publica* dicerentur hujus Deae, quod nempe pro populo fierent, sacra, ut bene jam ad Grammaticum illum monuit illustris Scaliger; & prout ἱερῶν δημίων, seu *publicorum sacrorum*, meminit, ut alia id genus nunc mittam, Aeschylus Sept. Theb. vs. 183. ac inde *Damias* dicta vel *Damiatrix*, ut postremum praefert ὁ πάνυ, illius Deae Sacerdos, haud eo minus tamen maribus eadem, ut vel e noto Clodii in Caesaris aedibus facinore, erant inaccessa, sive ut de iisdem Tibullus lib. I. Eleg. VII.

Sacra Bonae maribus non adeunda Deae.

Adde vero fatales fuisse huic Tiresiae *sitim* ac *fontes*, quum de eo prodat Pausanias lib. IX. pag. 592. illum, dum capta Thebarum urbe, ab Argivis ad Delphicum Apollinem cum reliqua praeda protrahitur, sitientem forte in via hausta de Tilphussa fonte aqua, mortuum, & sepulcrum ejus exstare ad eum montem: hic vero, dum urgente itidem siti ad fontem accurrit, visaque ibi forte, ut in sequentibus traditur, nuda in eo lavante Minerva, oculis continuo privatus.

Vs. 78. οὐκ ἐθέλων δ' εἶδε τὰ μὴ θέμιδις] Contra quam de Cnidia Praxitelis Venere dicitur in veteri Carmine Anth. lib. IV. cap. XII. Ep. VII.

Πραξιτέλης οὐκ ΕΙΔΕΝ Α ΜΗ ΘΕΜΙΣ,
Praxiteles non vidit, quae nefas est videre.

Conjiciebam vero, quod insolens sit illud μὴ θέμιδις, pro μὴ θέμις, an legendum hic forte, μὴ θέμις ἦ, aut μὴ θεμιτὸν, nempe subaudiendo, & quod vox θέμιδις itidem postulat, ἰδεῖν h. e. εἶδε τὰ μὴ θέμις ἦν ἰδεῖν, aut μὴ θεμιτὸν ἰδεῖν, *quae nefas erat videre* (& quomodo οὐ θεμιτὸν ἦ dixit Plato in Phaedone p. 67. ed. H. Stephani) nudam nempe lavantem in Hippocrene Minervam, ac unde sequuta continuo, ut mox dicitur, Tiresiae caecitas. Quod tanquam ex una Callimachi apud Graecos narratione, hausisse

unum inter Latinos Propertium in nuperis Parisiensibus ad hunc Battiadis aemulum vatem Notis, & quidem e compilatis Passeratii, qui id improvide tradiderat, in eundem locum glossis, dicitur; & qua de re mox ad vs. 82. Neque vero & quod jam ante monuerat Callimachus vs. 52., Tiresiam hic a poena immunem praestat, quod ignarus ac *nolens* etiam, οὐκ ἐθέλων, eo nudae Minervae adspectu, casu nempe non consilio eo delatus, oculos paviffet. Quamquam ea in re, prae Hercule minus utique nocens, quem ab arcanis Bonae Deae lucis ac fontibus, & adducto quidem hoc Tiresiae exemplo, sed irrito tamen molimine, abstrahere conatur vetula Deae illius Sacerdos, dicto jam apud Propertium loco, & cujus duos priores versus opportune jam huc adtulerat vir doctus,

Magno TIRESIAS *adspexit* PALLADA *vates,*
Fortia dum posita Gorgone membra LAVAT.
Di tibi dent alios fontes. haec lympha puellis
Avia secreti liminis una fuit.
Sic anus; ille humeris postes concussit opacos;

& quo postremo ejusdem facto, se alium scilicet Samsonem praestitit hic Alcides. Immo ad quem Callimachi nostri locum, quo, quamquam *nolens*, οὐκ ἐθέλων, seu ignarus Tiresias, ob conspectam, *quod videre fas ei non erat*, nudam nempe lavantem Minervam, piaculo obstrictus hic innuitur, eximie facit illud Macedonii de veteri Lavacro carmen Anthol. lib. IV. cap. XIX. Epigr. XXXIII.

Μή τινα Νηϊάδων τὶς ἐμοῖς ἐπὶ χεύμασι ΓΥΜΝΗΝ,
Ἢ μετὰ καλλικόμων Κύπριν ΙΔΗ Χαρίτων,
ΟΥΚ ΕΘΕΛΩΝ: χαλεποὶ δὲ Θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς,
Τίς γὰρ Ὁμηρείοις ἀντιφέροιτο λόγοις;
Ne quam Naiadum quis meis in aquis NUDAM,
Vel cum pulcricomis Venerem Gratiis VIDEAT
NON VOLENS: *Graves autem Dii* (seu Deae) *si conspiciuntur manifesti* vel *nudi.*
Quis enim Homericis contradicat sermonibus?

De versu Homerico, qui exstat Iliad. Υ. vs. 131. infra adhuc videbitur ad vs. 101. Quam in rem nota etiam illa Nasonis Trist. L. II. vs. 105.

INSCIUS *Actaeon vidit sine veste Dianam,*
Praeda fuit canibus NON MINUS *ille suis.*
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est,
NEC *veniam laeso numine* CASUS *habet.*

Cujus equidem Theologiae, juxta quam poenae obnoxii censebantur, qui *nolentes* etiam οὐκ ἐθέλοντες, prout in utroque hoc Callimachi & Macedonii loco dicitur, seu ut modo apud Ovidium *inscius*, ac proinde quorum ea in re merum esset ἀτύχημα, non ἀδίκημα, Deos Deasve, aut arcana earundem & ἀπόῤῥητα introspexerat, ea erat & obvia quidem ratio; quod profanis oculis seu illi-

illicito ac impio adſpectu haud minus laeſa ac temerata crederetur Divina eorundem Numinum puritas & ſanctitas. Unde etiam nonniſi praeviis, quod aliunde notum, variis καθαρμοῖς, non corporis ſolum, ſed animae, ut ea de re Libanius Declam. XIX. pag. 495. & indicta prius a variis cibis omnique Venere abſtinentia ſacriſque aliis ritibus ac caeremoniis, & quidem ad conſtitutum etiam tempus, peragendis, Numinum in arcanis illis eorum τελεταῖς, praeſentiae ἐπόψιας fieri demum contingeret. Adde, quod ingens haberetur piaculum, eadem ἀπόῤῥητα cuiquam non initiato propalare; ac proinde id continuo exigi ab initiantibus, conſtituta, quae delinquentes maneret poena, ſoleret. Haud aliter ac de pudica itidem, immo pudicitiae apud Romanos Symbolo, Veſta, apud Ovidium dicitur Faſtorum VI. 254.

Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te, Dea, NEC *fueras* ADSPICIENDA *viro.*

Ut ideo id longe magis ad incautos, qualis hic Tireſias, nec rite prius καθαρθέντας nudae virginis Deae, & caſtitatis itidem ac temperantiae antiſtitis ſpectatores dici poſſit, quod de cavendo ἀφροδισίων adſpectu ait Tibullus lib. I. El. II.

Parcite luminibus, ſeu vir, ſeu foemina fias
Obvia, celari vult ſua furta Venus.

& ſicuti ſimili in re de iis, qui nocturna Priapi ſacra, quamquam ignari nec ultro introſpexerant, apud Petronium dicitur, *neque enim impune quiſquam*, QUOD NON LICUIT, ADSPEXIT, nempe quod hic dicitur, ἴδῃ τὰ μὴ θεμιτὰ, vel θεμιτόν. Unde etiam eosdem haud aliis profuit *ignorantia*, quin ſimili cum Tireſia in cauſſa, in idem aut magis adhuc calamitoſum fatum incidiſſe fuerint dicti. Sic Calydon Martis & Aſtynomes ſcilicet filius, licet κατ᾽ ἄγνοιαν lavantem vidiſſet Dianam, in lapidem continuo mutatus fertur; & Haliacmon Tirynthius, quod quamquam κατ᾽ ἄγνοιαν ſimiliter Jovem cum Rhea congreſſum erat conſpicatus, furore ſubito correptus, ſe in Inachum fluvium praecipitem dederit: prout utramque fabellam refert Plutarchus, ſeu quiſquis auctor libri de Fluminibus, in Acheloo & in Inacho.

Vſ. 81. Ὦ Εὐηρείδα] Quomodo de eodem Tireſia Theocritus Idyll. XXIV. vſ. 70. Μάντι Εὐηρείδα, *vates Eueride*, & praeter Graeca ad hunc Callimachi locum Scholia, ab Apollodoro inſuper lib. III. cap. VI. Εὐήρους *Eueri* filius idem traditur; ac inde, ut in Hygino Fab. LXIX. & LXXV. Phlegonte Tralliano Θαυμ. cap. IV. Lactantio ad Statii Theb. lib. II. vſ. 95. legendum primus monuit ad Phlegontem eruditiſſimus Meurſius, pro corruptis *Eurii*, vel *Eurimi*, aut Εὐμάρους, & *Pericli* etiam apud veterem Papinii Scholiaſten, de eodem *Euero* vocabulis; ut proinde non debuerit Barthius, qui Phlegontis a Meurſio editi ea de re verba ad Statii d. l. adducit, id ſibi vindicare.

Vſ. 82. παιδὸς δ᾽ ὄμματα νὺξ ἔλαβεν] Nihil novum utique, ut adoleſcens & adhuc cum prima lanugine ſupra dictus vſ. 75. Tireſias,

reſias, hoc παιδὸς nomine deſignetur; cujus vocabuli, ut & apud Latinos *pueri*, de provectioribus etiam ſaepe adhibiti, obvia apud Graecos & Romanos auctores exempla; *nox* autem *obruiſſe* ejus oculos hic dicitur, haud aliter ac de caecitate ſua Oedipus apud Sophoclem Oed. Tyr. vſ. 1336. σκότου νέφος ἐμὸν, *tenebrarum mea caligo* ſeu *tenebris obſita mea lumina*. Neque vero hanc de Tireſiae caecitate, e nudae ſcilicet Palladis adſpectu orta, fabellam unus inter Graecos tradidit Callimachus; & proinde quem unus inter Romanos ſequutus ſit, qui eam quoque tangit Propertius; ut viſum poſtremo ejus editori Gallo, & cui praeiverat, ut paullo ante dixi, ſed inconſulto Paſſeratius. Id enim Pherecydes, qui nempe θεογονίαν ſcripſerat, & Croeſo coaevus fertur, ac proinde Callimacho tot ſeculis antiquior, pridem tradiderat; ut id ex eo refert Apollodorus lib. III. cap. VI. ubi quum diverſa de ea Tireſiae caecitate narrari dixiſſet, ab aliis enim tradi Deorum ira, qui mortalibus, quae latere voluiſſent, detegeret, excaecatum fuiſſe Tireſiam, poſt ea, inquam, addit, Φερεκύδης δὲ ὑπὸ ΑΘΗΝΑΣ αὐτὸν ΤΥΦΛΩΘΗΝΑΙ· οὖσαν γὰρ τὴν Χαρικλὼ προσφιλῆ τῇ Ἀθηνᾷ ΓΥΜΝΗΝ ἐπὶ πάντα ΙΔΕΙΝ, τὴν δὲ, ταῖς χερσὶ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ αὐτοῦ καταλαβομένην, ΠΗΡΟΝ ποιῆσαι. ubi pro ὀφθαλμοὺς καταλαβομένην, legendum omnino putem, καταβαλλομένην, ſicuti hoc loco ὄμματα νὺξ ἔλαβεν & infra verſ. 100. ὄμματα ἁρπάζειν, *oculos rapere* ſeu *eruere*, dicitur. Firmat Heſychius: Καταβαλεῖ, ἀποκτενεῖ, καταλύσει, νικήσει. ῥίψει, & ſicuti voce παίειν, de ſemet manibus ſuis excaecato agens, ait Oedipus apud Sophoclem vſ. 1294. & 1335. Apollodori vero verba ſonant, *Pherecydes autem* A PALLADE LUMINIBUS ORBATUM *refert. Siquidem cum Chariclo Minervae chariſſima eſſet*, *illum* NUDAM *per omnia Deam vidiſſe contigit; eamque manibus ſuis* ERUTIS *illi* OCULIS, *eundem obcaecaſſe*. A Pherecyde, qui primus de Diis ſcripſiſſe a Laërtio fertur, hanc fabellam hauſerat Callimachus, quam tangit etiam vetus Poëta Anthol. lib. IV. cap. XVIII. Ep. XIV. ubi ad Martem, qui lavantem in fonte Venerem reſpicere vellet, dicitur,

Δέρκεο νηχομένην, μὴ δείδιε· οὐ γὰρ ΑΘΗΝΗΝ
Παρθένον ΕΙΣΟΡΑΑΣ, ὡς τὸ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ,
Vide natantem Venerem, *ne timeas; non enim* MINERVAM
Virginem INTUERIS, *& prout* TIRESIAS,

nempe inde eſt excaecatus. Adde Nonnum Dionyſ. ſub finem l. XX.

ΓΥΜΝΗΝ Τειρεσίης θηήσατο μοῦνον ΑΘΗΝΑΝ,
NUDAM *Tireſias vidit ſolum* MINERVAM;

dein

Ἔμπης μοῦνον ἴδησι, καὶ ὤλεσε φέγγος ὀπωπῆς,
Semel ſolum vidit, & perdidit lucem viſus.

Quin a Sophocle drama editum, quo lavantem Minervam a Tireſia

resia visam tradidit; ac inde non luminibus quidem orbatum, sed in mulierem eundem continuo mutatum, refert Jo. Malala in Chronographia Oxonii nuper admodum edita p. 47. An vero nihil uspiam de illa fabella quamquam ab aliis passim memoretur, a Sophocle sit prolatum, quod statuit in Epistola Malalae addita vir eruditissimus, & a quo magnum praeclaris doctrinarum studiis incrementum licet augurari, nolo jam hic cum eo contendere: neque an ideo id continuo evincatur, quod omnes fere Sophocleorum Dramatum titulos, beneficio Grammaticorum veterum habeamus, ubi nullus Tiresiae aut fabellae huic locus esse possit, praeterquam in utroque ejus Oedipo & Antigone, quae tria Sophoclis dramata (neque enim eadem esse ex una ejus Tetralogia, vere in Addendis agnovit vir insigni doctrina) adhuc supersunt, & ubi eandem fabellam exstare non meminerit. Ut hoc mittam, quod non ob visam lavantem Palladem, mutatus in foeminam apud Poëtas aut Mythologos antiquos passim memoretur hic Tiresias, sed ob visos scilicet in Cyllene monte, aut juxta alios in Cythaerone, coëuntes duos dracones, & foeminam ex iis ab eo occisam; prout id ab Hesiodo traditum refert Apollodorus lib. III. cap. VI. ab Hesiodo similiter Phlegon Trallianus Θαυμ. cap. IV. ac memorant insuper Antonius Liberal. c. XVI. Hyginus Fab. LXXV. Ovidius Metam. l. III. vs. 326. & Lactantius ad Theb. l. II. vs. 95. Excaecati vero Tiresiae, non ut hic a Pallade, sed a Junone fabellam, idque ob litem jocosam pro Jove contra Junonem decisam, iidem Apollodorus, Hyginus, Ovidius, Lactantius ad Statium referunt, traditis etiam apud Apollodorum versibus, tanquam ea de re a Tiresia prolatis, & quos jam ob rei, de qua ibi agitur, turpitudinem hic non expendimus. Hoc autem ad Mosen, qui & idem Tiresias, judicem ab Israelitis constitutum; & occaecatum eundem Tiresiam, ut hic a Pallade, aut juxta alios a Junone, ad velamen, quo Moses de monte descendens caput obnupserit, referre libuit viro summo in praeclaro opere Demonstr. Evang. Plura vero de variis hujus *Eueridae* casibus multiplicique μεταμορφώσει, e Sostrati Elegiaco de Tiresia carmine, & aliunde memorat Eustathius Odyss. K. p. 1665. Illud vero ibi μνημονικὸν ejusdem Eustathii ἁμάρτημα, quod nempe tradiderit Callimachus, ob visam lavantem alicubi in Boeotia Dianam, (Ἄρτεμιν) Tiresias fuerit oculis orbatus; nisi Ἄρτεμιν ibi pro Ἀθήνην librariorum lapsu irrepsisse statui potius debeat. Eadem vero caecitatis poena, ob visam non ipsam quidem, ut hic lavantem Minervam, sed conspectum ejus simulacrum seu Palladium, cum Ilum Trojanum, tum Romanum Metellum, oculis continuo captos, bene jam e Plutarchi Parallelis ad vers. 53. hujus Hymni monuit vir doctus; quorum uterque praeterea placato nomine & expiata ira, Tiresia proinde ea in re felicior, visum recuperarit. Neque dissimilem Aegypti Arcadis casum, quod ingressus esset Templum Neptuni

Manti-

Digitized by Google

Mantineae hominibus inaccessum, adtigi supra e Pausania. Adde legem, cujus meminit Sulpitius Victor sub finem Institutionum Oratoriarum, qua mas obcaecari jubetur, qui Cereris fanum foret ingressus; *nempe quidam cum mater ejus in Templo Cereris vapularet, ingressus est Templum, opitulatus est matri, petitur ad poenam lege, quae jubet,* EXCAECARI *eum, qui Templum Cereris intraverit.* Plura vide, quae de poena eorum, qui Deos, Deasve, aut eorum etiam simulacra coram vidisse censebantur, notavi supra ad vs. 54. & quibus adde illud, quod ad Herculem, ad sacrum Bonae Deae ac inde viris inaccessum lucum accedentem, ait Deae illius Sacerdos apud Propertium dicto ante loco lib. IV. El. X.

PARCE OCULIS, *hospes, lucoque abscede verendo;*
Cede agedum, & TUTA LUMINA *linque fuga.*

Ne hic tangam quod de excaecato a Musis Thamyri, ob spretam earum artem, tradit post Homerum Euripides in Rheso vs. 921. &c. aut vero, quod missis hisce fabellis de juvene Gentili refert Athanasius Apolog. de Fuga p. 848. qui nempe juvenis Alexandrinam Ecclesiam cum frondibus ingressus, easque Gentilium more in eadem agitans, mox fuerit oculis orbatus. Immo cujusmodi caecitatis, qua Deos nempe impios subinde percussit, nota sunt in sacro codice, ut Sodomaeorum Gen. XIX. 1. aut Syriae Regis militum II. Reg. XVIII. ac Elymae Act. XIII. 11. exempla.

Vs. 83. ἐκόλλασαν γὰρ ἀνίαι Γύναικα] In Scholiis manuscriptis ad Homeri Iliada, quorum facta a me haud semel mentio, adducitur hic Poëtae nostri locus, nempe ad Il. X. vs. 464. καὶ Καλλίμαχος, ἐκόλλασαν γὰρ μοι ἀνίαι γύναικα.

Vs. 85. τί μοι τὸν κῶρον ἔρεξας] Haud insolita in Poëtarum libris eorum, qui praeter fas se aut sibi charissimos plecti existimabant, cum Diis expostulatio; qualis est Promethei Caucaso adfixi apud Aeschylum, & qui, ut de eodem dicitur vers. 320. οὐδ' εἴκεις κακοῖς, *malis non cedis*, sed contra stimulos, ut continuo additur, calcitras. Quamquam neque apud eosdem Poëtas, aliosque e gentilibus Scriptores, desint gravissima subinde monita, quibus eas, quae a Diis immittuntur etiam immerentibus calamitates, patienter ferri debere; neque proinde Diis succensendum traditur. Sicuti cum in eodem Promethei apud Aeschylum dramate, ab Oceanidum choro admonetur subinde idem Japetides; & a Sophocle Philoctet. vers. 1348.

ἀνθρώποισι τὰς μὲν Θεῶν
Τύχας δοθείσας ἐσ' ἀναγκαῖον φέρειν,
hominibus enim, quae a Diis .
Immissae sunt calamitates, eas necesse est ferre.

Similiter apud Euripidem Phoen. vs. 385. δεῖ φέρειν τὰ τῶν Θεῶν, *quae a Diis veniunt, oportet ferre*; ac idem praeterea Tragicus in Aeolo apud Stobaeum Serm. CVI. p. 568.

τῆς

τὰς δὲ δαιμόνων τύχας
Ὅςις φέρει κάλλιςʼ, ἀνὴρ ὗτ⊕ σοφὸς,

Illuſtri Grotio Interprete,

at quod immittunt Dii,
Bene ferre quiſquis didicit, is vero ſapit.

Adde illud, quod ibidem apud Stobaeum, & ſimiliter in Grotii e Stobaeo excerptis pag. 454. tanquam Euripidis; apud Plutarchum autem in Conſolat. ad Apollon. pag. 116. ut Aeſchyli infertur,

Ἀνδρῶν γάρ ἐςι ἐνδίκων τε καὶ σοφῶν,
Ἐν τοῖς κακοῖσι μήτε θυμῦσθ Θεοῖς,
Juſtorum eſt virorum & ſapientum,
In rebus adverſis Diis non ſuccenſere.

De quibus plura qui volet, adeat eundem Stobaeum dicto Serm. CVI. & in excerptis τῦ ἀυτῦ Grotii, CVIII. ὅτι δεῖ γενναίως φέρειν τὰ προσπίπτοντα ὄντας ἀνθρώπυς, *quod eventus rerum fortiter ferendi ſint hominibus.*

Vſ. 86. τοιαῦται δαίμονες ἐςὶ φίλαι] Juxta nempe non illam ſaniorem, de qua modo actum, ſed vulgarem gentilium Theologiam, quae Deorum in homines benevolentiam aut odium, ex immiſſis proſperis ac adverſis, ſolita fuit aeſtimare; indeque eos laudandi, aut pro re nata inſectandi, anſam continuo arripere. Hinc eorundem gentilium in terrae motibus abjectos continuo prae Chriſtianis animos, qui tunc fiduciam in Deo collocarent, in iiſdem redarguit M. Aurelius Imp. in ea epiſtola ad commune Aſiae ſcripta, quae apud Euſebium legitur Hiſt. Eccl. l. IV. c. XIII. & Nicephorum l. III. c. XXVIII. Unde etiam Dii apud eos culti, ut ea de re Porphyrius περὶ Ἀποχ. l. II. p. 161. aut ut mala avertant, aut ut bona largiantur; ac inde duae Deorum claſſes conſtitutae ac tradita nomina: eorum nempe, quos ad res proſperas ab iis eliciendas: aliorum vero, quos ad averruncandum adverſas, invocandos ſibi ſtatuebant. Quod ab Hippocrate de Inſomniis cap. IV. ſub finem monitum pridem fuit, ac Minerva quidem cum Jove, Mercurio, & Apolline, in priorum cenſum ibidem relatae, quibus nempe ἐπὶ τοῖσιν ἀγαθοῖσιν, *ſuper res proſperas*, eſſet ſupplicandum. Hic vero non inter ἀγαθοδαίμονας eadem Dea, ſed κακοδαίμονας potius, ab irata & indignante matre, ob caecitatem ſcilicet filii, a Minerva profectam collocatur.

Vſ. 87. Ὄμματά μοι τῦ παιδὸς ἀφείλεο] Quae nempe propriis manibus eruerit Minerva, ut ea de re ex Pherecyde tradentem Apollodorum paullo ante vidimus ad vſ. 82. & quomodo de oculis ſibimet erutis ait, loco ibidem indicato, Oedipus apud Sophoclem vſ. 1355.

Ἔπαισε δʼ αὐτόχειρ ὗτις, ἀλλʼ ἐγὼ,
Nemo alius oculos manu ſua mihi avulſit, ſed ego;

& prout paullo ante de eodem dictum fuerat vſ. 1294.

Ἔπαι-

Ἔπαισεν ἄρθρα τῶν αὐτοῦ κύκλων,

Percussit aut *eruit compagem orbium suorum*, seu *oculorum*. κύκλοι nempe ibidem, sicut Latinis subinde *orbes* pro *oculis*.

Vſ. 89. οὐκ ἀέλιον πάλιν ὄψεαι] Haud aliter ac de Elyma, caeco aliquamdiu futuro, dicitur Act. XIII. 11. ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον, *eris caecus, non videns solem*. Quod nempe morte gravius dicitur a choro Thebanorum senum ad caecum jam Oedipum, apud Sophoclem vſ. 1382.

Κρείσσων γὰρ ἦσθα μηκέτ' ὢν, ἢ ζῶν τυφλὸς,

Cui melius erat non vivere, quam caecum vivere.

Vſ. 91. Ἦ μεγάλ' ἀντ' ὀλίγων] Haud commodae mihi videntur, ut libere dicam, quae adlatae sunt a se discrepantes eruditissimorum alioquin virorum Politiani & H. Stephani aut dein ab aliis Poëtae hujus Enarratoribus adsertae vel praelatae hujus loci explicationes. Ut de illa nunc sileam, quam in adnotationibus suis protulit Frischlinus, quae quamquam primo obtutu se commendet, a toto tamen, ut vel sequentia Poëtae verba satis arguunt, loci hujus sensu recedit. Neque vero iisdem explicationibus seorsim enucleandis aut inter se conferendis hic immorabor, quae singulae lectori in hac nova Callimachi editione, sunt ante oculos positae. Illud unum addam, haud aliud iisdem & proximis, e quibus nempe hoc distichon constat, verbis innui, nisi *magnum quid & memorabile peregisti utique, quae quum prius capreas & damas, easque haud multas soleres conficere, nunc filii mei oculos a temet erutos, praeclaram scilicet tuoque nomine dignam praedam, tenes.* Haud aliter nempe ac Juno ad Venerem ait, noto apud Maronem loco,

Egregiam vero laudem, & spolia ampla refertis,
Tuque puerque tuus, magnum & memorabile nomen!

Nec plura eam in rem adducere opus est.

Ibid. δόρκας ὀλέσασα] Nempe κυνηγὸς seu *venatrix* etiam haec Dea, quamquam ea Dianae propria laus haberetur. Quam in rem adiri potest Aristides Hym. in Minerv. 25. ΘΗΡΑΙ τοίνυν καὶ ΚΥΝΗΓΕΣΙΑ ἐστὶ μὲν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος παιδιά· κεκέρανται δὲ εἰς τὸ ΠΡΟΣΗΚΕΙΝ ΤΗ ΘΕΩ δι' ἓν μὲν, ὅτι τῆς πολεμικῆς φρόνιμον τέχνης ἐστὶ, μᾶλλον δὲ εἰκών· ταῦτα δὲ ΑΘΗΝΑ μέλλει φασίν· ἕτερον δὲ ὅτι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐπωνύμοις αὐτῶν, ὅπως ἔσονται, προσεξεῦρε (non ut ibi, typothetae forte culpa προσευξεῦρε) VENATIONES *igitur* & VENATIONIS INSTRUMENTA, *Apollinis quidem sunt & Dianae ludicrum; ita tamen instituta, ut* MINERVAE *etiam conveniant; partim quidem, quod artis bellicae, quae curae est huic Deae, pars quaedam sint, seu potius simulacra; partim quod ea ipsa, quae inde relata sunt cognomina, eadem prior invenerit.* De venationis quidem usu ad res bellicas videndus est, ut alios mittam, Xenophon in Cyri Institut. lib. I. pag. 5. &c. tum Cynegetico p. 974.

Vſ. 94.

Vſ. 94. *γοερᾶν οἶτον ἀηδονίδων*] Familiaris illa apud Poëtas antiquos, Tragicos maxime, e *lugubri luſciniae*, quo pullos ſibi ademptos deflet, *cantu*, petita in ſubitis calamitatibus comparatio. Exempla illius abunde ſuppeditabunt Aeſchylus Agam. vſ. 1153. & Suppl. vſ. 62. &c. Sophocles Ajac. v. 636. Electr. vſ. 160. Trachin. vſ. 980. Euripides Rheſ. vſ. 348. Helen. vſ. 1115. & alibi; Ariſtophanes Ran. p. 244. & Avib. p. 550. ut de aliis adhuc ſileam; & quae obiter hic indicaſſe ſufficiat, ne faſtidioſa horum omnium congerie Lectorem, quod fieri ab iis ſolet, qui hoc unum ferme agunt, dum veteres enarrant Auctores, hic obtundam. *Οἶτον ἀηδονίδων* proinde hic dixit Callimachus, ſicuti *ἀηδόνος μόρον*, *luſciniae fatum*, Aeſchylus Agam. vſ. 1155. & de eadem *παιδὸς μόρον* Suppl. vſ. 67. Adeo ut haud omnino opus ſit cum H. Stephano, quod bene monuit Vulcanius, *οἶτον* hic in *οἶκτον* mutare; quamquam, ut hoc addam, Terei *οἰκτρᾶς ἀλόχου*, *miſerae conjugis*, de *luſcinia* dixerit Aeſchylus Suppl. vſ. 63. & *οἰκτρᾶς γόοι ὄρνιθος*, *miſerae lamenta avis*, Sophocles Ajac. vſ. 636. Euripides autem vocat *ἀηδόνα δακρυόεσσαν*, *luſciniam flebilem*, Helen. vſ. 1115. Hinc vero, ut hoc addam, *ἀηδόνιος νόμος* de *lugubri luſciniae cantu* dicitur apud Ariſtophanem Ran. p. 244.

Vſ. 98. *Οὐ γὰρ Ἀθηναίᾳ γλυκερὸν πέλει ὄμματα* &c.] Quod utique alienum videbatur ab hujus Deae, & quidem quae *φωσφόρος* ſeu *Lucifera*, juxta Proclum in Timaeum l. 1. p. 52. haud minus ac Diana eſt appellata, indole; cuique ob ſervatum alterum Lycurgi oculum, *ὀφθαλμίτιδος* nomine fanum ab eodem in vico quodam prope Spartam erectum tradit Pauſanias l. III. p. 195. Adde cujus *Παιωνίας* Minervae ſimulacrum Athenis exſtitiſſe, apud eundem Pauſaniam dicitur l. 1. p. 4. & cujus Plutarchus etiam meminit de Clar. Orat. p. 843. Immo cui *Ὑγιείας* Minervae ſignum, in arce a Pericle dicatum, indicata quoque ejus rei cauſſa, memorat idem Plutarchus in Pericle p. 160. & aram inſuper *Ὑγιείας* (prout ibi legendum, quod vel ex nummis antiquis patet, in quibus ΥΓΕΙΑ) *Ἀθηνᾶς*, *Minervae Salutaris*, tanquam ab antiquiſſimis Athenienſibus erectam tradit Ariſtides Hym. in Minerv. p. 25. Unde Medicinae inventrix dicta a Porphyrio eadem Dea, juxta Proclum in Timaeum l. 1. p. 49. *Πορφύριος δὲ εἰκότως φησὶ καὶ Ἰατρικὴν ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἥκειν*, *Porphyrius vero merito dixit*, *Medicinam quoque a Minerva proficiſci*. Ut mittam *σώτειραν* eandem Deam, ſicuti apud Lycurgum in Leocratem p. 114. dictam, haud aliter ac alia benefica numina; & quod ad myſticas rationes refert Proclus in Timaeum p. 52.

Vſ. 100. *Κρόνιοι δ᾽ ὧδε λέγοντι νόμοι*] *Κρόνιοι νόμοι* pro *antiquiſſimis legibus*, ſeu ab antiquiſſimo Deorum latis: prout a Platone in Gorgia pag. 523. merito fit praeclarae illius *de hominibus latae* SUB SATURNO LEGIS, *& quae nunc adhuc inter Deos ſemper eſſet*, *ἦν οὖν* ΝΟΜΟΣ *ὅδε περὶ ἀνθρώπων* ΕΠΙ ΚΡΟΝΟΥ, *καὶ ἀεὶ νῦν ἔτι ἐστὶν ἐν θεοῖς*, ut nempe, qui juſte ac pie

Digitized by Google

vitam transegerat, post hanc vitam omni felicitate in beatorum Insulis nactus ageret; qui injuste vero ac impie, in Tartarum dejiceretur: Cujus etiam de hac Saturni lege apud Platonem loci meminit in ejus Theologia l. IV. c. XVI. Proclus, ubi νόμων Κρονίων καὶ Δίων, *Saturniarum & Joviarum*, seu a Saturno & Jove latarum *legum* fit insuper mentio; ac inter quas illud discrimen tradit, ut Jovis legibus οἱ Κρόνιοι Θεοὶ, *Dii Saturnii*, propter eorum essentiam sint exempti; *Saturniis* autem *legibus* non sint obnoxii Dii οἱ συνεκτικοὶ καὶ τελεσιουργοί, qui nempe res universas continent ac rerum sunt perfectores. Idem vero Proclus ait l. VI. c. IX. Νόμος οὖν θεῖός ἐστι παρὰ τοῖς νοεροῖς βασιλεῦσι ΤΩ τε ΚΡΟΝΩ καὶ τῷ Διῒ, *lex igitur divina apud intellectuales Reges*, *Saturnum & Jovem*; mox autem praecipuam legum a Saturno lectarum auctoritatem esse tradit, ἐνταῦθα δὲ διῃρημένως καὶ μεριστῶς, καὶ τῶν ἐκεῖ πρώτως ὄντων, ὁ μὲν ΝΟΜΟΣ ΚΡΟΝΙΟΣ ἐστι μᾶλλον, *hic vero distincte ac partite. Et ex iis, quae primo ibi sunt, ipsa quidem* LEX SATURNI *est potior*, seu magis caeteris praevalet: prae quibus nempe antiquis *Saturni legibus*, novae Jovis leges, & praeterea quibus is inique imperaret, dicuntur apud Aeschylum Prometh. vs. 150. Etsi alioquin κρόνιοι, κρονικὰ, κρόνιππα, non adeo pro *antiquis*, quam *prae vetustate obsoletis* seu *antiquatis* jam, adde & pro *deliris* apud Aristophanum dicta, ut Plut. p. 51. Nub. 184. Vesp. 135. & ab Arriano apud Athenaeum l. III. p. II. ταῦτα σιτία κρονικά ἐστι, ὦ ἑταῖροι, *hi cibi sunt exoleti, o amici*; & unde *Saturniae larvae*, *Saturnia tempora*, de quibus Paroemiographi.

Vs. 101. ὄκα μὰν θεὸς αὐτὸς ἔλῃται, Ἀθρήσῃ] Infaustus nempe, quod jam ante vidimus ad vs. 53. & 78. & cum summo discrimine conjunctus habebatur apud gentiles, inopinatus Numinis cujusque conspectus & occursus. Quo spectat opportunus in Luciani, aut alterius cujuscunque, Philopatride locus ab initio, & qui hinc etiam explicandus, ubi ad adspectum Critiae, qui totus immutatus & contractis superciliis torvus ac pallidus amico factus erat obvius, ab eo ita adfecto continuo quaeritur, num tricipitem Cerberum aut egressam ex inferis Hecaten vidisset, ac dein, ἢ καί ΤΙΝΙ ΘΕΩΝ ΕΚ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΥΝΗΝΤΗΚΑΣ, *aut etiam* ALICUI DEORUM CONSULTO OCCURRISTI. Quod Homerus, Theologiae Graecanicae parens vel propagator pridem tradiderat, eo versu, qui in veteri Epigrammate, de quo supra ad vs. 78. adducitur, nempe Iliad. Y. vs. 131.

Χαλεποὶ δὲ θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς,

Graves autem Dii, quum apparent hominibus manifesti.

Unde etiam id tangit Pausanias l. X. p. 474. τὸ ἔπος οὖν ἀληθέστατον ἔοικε τοῦ Ὁμήρου, σὺν οὐδενὶ αἰσίῳ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ΕΝΑΡΓΩΣ ΟΡΑΣΘΑΙ. *Homeri igitur illud dictum facile existimari potest verum esse, non posse cuiquam hominum bene vertere, cui Deos* MANIFESTE VIDERE *contigerit.* Hinc fugere etiam ac horrore continuo concuti soliti, ad praenuntium Numinis

mis alicujus adventantis signum, ni volentibus, ut hic dicitur, iisdem Diis, & citra metum propius accedere jubentibus, id contingeret. Praeclarus est eam in rem, & ad haec Callimachi verba illustranda locus apud Euripidem valde idoneus; ubi Ion viso repente coelesti supra aedem Delphicam splendore, hujusce nempe adventantis Minervae, ait continuo ad matrem in cognomine dramate vs. 1551. &c.

> Φεύγωμεν, ὦ τεκοῦσα, ΜΗ ΤΑ ΔΑΙΜΟΝΩΝ
> ΟΡΩΜΕΝ, εἰ μὴ ΚΑΙΡΟΣ ἐσθ' ΗΜΑΣ ΟΡΑΝ.
> ΑΘΗ. Μὴ φεύγετ', οὐ γὰρ πολεμίαν με φεύγετε,
> Ἀλλ' ἔν τ' Ἀθήναις, κἀνθάδ' οὖσαν εὐμενῆ,
> *Fugiamus, o mater*, NE DEORUM FACIEM
> VIDEAMUS, NISI OPPORTUNUM SIT
> (non ut Canterus, nisi sit opus) UT NOS EAM
> VIDEAMUS.
> MIN. *Ne fugite, non enim hostem fugitis,*
> *Sed & Athenis & hic amicam vobis existentem.*

Cujus proinde opportuna eam in rem tempora censebantur illae, quas obiter supra adtigi, & inde appellatae Deorum Ἐπιφάνειαι, quae nempe in mysticis Graecorum solemnibus, & praevio ac peculiari quidem sacrorum ritu elici demum credebantur; ac ubi proinde iidem Dii *volentes*, quod hic dicitur, ac ultro se a piis hominibus, riteque ad id ante praeparatis, conspici non concedere solum, sed gaudere ferebantur. Unde salutaris tum habita illa Deorum manifestatio, eorumque adspectus, quique proinde, non ut Tiresiae caecitatem, aut aliud praesentissimum exitium, sed sanitatem corpori, animae virtutem, menti lumen ac puritatem continuo adferret; quin animum ita inde adfici, ut amorem divinum & incredibilem quandam laetitiam intime sentiat. Deorum proinde, prae geniis aut heroibus, Epiphanias omnium esse manifestissimas, & ad summum, qualis nempe supra in Ione Euripidis, adventantis apud Delphos Minervae, fulgentes. Unde etiam Deorum Ἐπιφανῶν, seu qui hominibus manifestantur, numerum, solos nosse θεουργοὺς, seu arcanis eorum sacris operantes; solos, quid sit perfectum sacrificium, quo salutaris eorundem Numinum praesentia elicitur: ut de tota hac re disserentem videre licet Jamblichum de Mysteriis Sect. II. c. III. & sequentibus. Hinc eadem sacra, non ΕΠΙΦΑΝΙΑ solum, sed ΘΕΟΦΑΝΙΑ etiam dicta, ut jam olim e Philostrato in Vita Apoll. Tyan. l. IV. c. X. obiter monui; immo Dii *praesentes* quomodo iidem a Latinis dicti: unde apud Claudianum Bell. Gildon. vs. 307.

> *venerabilis illi*
> *Ceu Numen* PRAESENSQUE *vocor;*

& in Inscriptione Antonino Caracallae Imp. dicata in Itin. Cl. Sponii T. III. p. 50. ubi inter alia occurrit NUMINI PRAESENTI; ac apud Petronium praeterea, de quo loco paullo

 post.

Digitized by Google

post. Adde, quod iidem *Dii praesentes* seu *Epiphanes*, cum iis solis hominibus, juxta dictum ante Jamblichum Sect. III. c. XXXI. qui per sacra rite purgati, & a pravis adfectibus liberi prius ac immunes redditi fuerant, conversari demum censerentur. Id vero subinde etiam factum legas in antiquis gentilium libris, ut citra ipsum Numinis adspectum, cum eo tamen colloqui ac sermones miscere pius quispiam ac probus crederetur. Ita Hippolytus, pius idem & castus, de se ac Diana apud Euripidem ait in cognomine dramate vs. 84. &c.

> *Μόνῳ γάρ ἐστι τοῦτ' ἐμοὶ γέρας βροτῶν,*
> Σοὶ καὶ ΞΥΝΕΙΜΙ, καὶ ΛΟΓΟΥΣ ΑΜΕΙΒΟΜΑΙ,
> Κλύων μὲν αὐδῆς, ΟΜΜΑ δ' οὐχ ΟΡΩΝ ΤΟ ΣΟΝ,
> *Soli enim mihi inter mortales hoc praemium obtigit,*
> *Et* TECUM VERSOR, & TECUM SERMONES COMMUTO;
> *Audiens quidem tuam vocem, sed* OCULUM seu FACIEM TUAM NON VIDENS.

Quem proinde locum ante oculos habuit gravissimus, & Euripidi ferme aequalis auctor, Xenophon, qui de eodem Hippolyto pio & casto, ac proinde cum Diana sermones serere solito, ait similiter Cyneget. pag. 973. Ἱππόλυτος δὲ ὑπὸ μὲν ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ἐτιμᾶτο, καὶ ΕΝ ΛΟΓΟΙΣ ΣΥΝΗΝ (ita veteres libri, pro ΗΝ, & juxta illud Euripideum modo adductum, eademque in re, Σοὶ γὰρ ξύνειμι) σωφροσύνῃ δὲ καὶ ὁσιότητι μακαρισθεὶς ἐτελεύτησε, *Hippolytus in honore apud* DIANAM *erat, & cum ea* FAMILIARITER COLLOQUEBATUR, *ob pudicitiam etiam pietatemque consecratus obiit.* Quomodo illud μακαρισθεὶς verti ibidem debuit, potius quam *unde felix habitus*, ut abunde evincunt ea, quae refert Pausanias l. II. p. 146. de divinis honoribus, luco nempe, fano, simulacro, sacrificiis, sacerdote, huic Hippolyto post mortem apud Troezenios sacratis; quaeque ei morienti pollicita fuerat apud Euripidem Diana, Hippol. vs. 1424. &c. Neque tamen sola Numinis adlocutione, sed ejusdem etiam adspectu coram gaudere, verum in peculiaribus solummodo ac mysticis, eorundem Numinum sacris, iique demum censebantur, qui ad tanti beneficii communionem, neque uno, ut jam ante diximus, καθάρσεως genere, rite prius erant ac decenter praeparati. Adeo, ut quamquam e scitis eorundem gentilium, Dii coelestes, ab illis ἀόρατοι, *invisibiles*, (sicuti alioquin de uno & vero Deo dictum I Timoth. VI. 16. *quem* NULLUS HOMINUM VIDIT, *neque* VIDERE POTEST) incorporei quippe & νοητοί, seu qui *mente* solum possint videri ac percipi, immo δυστέκμαρτοι, *imperscrutabiles*, ut de Jove ait Euripides Troad. vs. 885. fuerint dicti; & inde quaerat etiam in Epistola ad Aegyptium Sacerdotem Porphyrius, quomodo Sol, Luna & alii coelites, *Dii futuri sint conspicui*, ἐμφανεῖς ἔσονται θεοί, haud eo minus tamen id fieri crediderunt, ut praesentes Dii hominum coe-

tibus

Digitized by Google

tibus subinde adessent, iisque manifesti, adsumptis nempe pro potestate eorum, qua omnia in se continent, quibusdam formis; aut vero pro indita naturis humanis propria quadam ad Deorum communicationem seu participationem facultate: quaeque insuper Deorum manifestatio, quibusdam theurgicis & arcanis, ut antea dictum, sacrorum caeremoniis procuraretur. Quam in rem praeter Jamblichum de Myster. p. 16. ubi hoc paucis & obscurius etiam tangit, memorandus Procli in Platonem l. II. de Repub. locus p. 358. & 359. & quem, quod plenius haec & dilucidius explanet, neque illi libri in omnium manibus versentur, adscribere ac enarrare hic non pigebit. Quaerit nempe ibi Proclus, *πῶς αἱ* ΑΥΤΟΦΑΝΕΙΑΙ *γίγνονται* ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ, *τότε μὲν ἀτυπώτων φωτῶν, τότε δὲ τυπωμένων· μὴ γὰρ προσιέμενοι ταῦτα, τὴν ἱερατικὴν ὅλην ἀνατρέπομεν, καὶ τὰ ἔργα τῶν θεουργῶν, καὶ ἄνευ τούτων* ΤΑΣ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΘΕΩΝ, *ἐν σχήμασιν ἄλλοτε ἄλλοις φανταζομένων· ἄπορον οὖν, πῶς μήποτε βλάπτοντι* ΤΟ ΘΕΙΟΝ *ἐν διαφόροις* ΑΥΤΟΠΤΕΙΤΑΙ *μορφαῖς*, *ad secundum, quomodo* MANIFESTATIONES *fiant* DEORUM PRAESENTIUM, *quandoque luminum omnis formae expertium, quandoque qui formam aliquam adsumpserunt. Si enim haec non admittamus, omnem sacrorum doctrinam evertimus, & Theurgorum opera ac sine iis* SPONTANEAS DEORUM MANIFESTATIONES *in figuris subinde aliis* CONSPICUORUM. *Incertum igitur quomodo illaeso* DIVINO NUMINE, *idem sub diversis* CONSPICIATUR *formis.* Quod dubium dein in sequentibus ita solvit, remque eam totam enarrat: quod Diis nempe manentibus immutabilibus, & citra ullam ipsorum essentiae imminutionem & jacturam, divina iidem adsumant simulacra, quae ab iis solum videantur, quorum mentes divinis luminibus sunt prius illustratae. Ac proinde, quamquam Dii natura sint incorporei; corpora tamen eos nostri caussa induere, ac, ut continuo addit, *ταῦτα μὲν οὖν καὶ φαίνεται, καὶ ἀφανῆ γίγνεται* ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΣΙΝ ΤΩΝ ΘΕΩΝ, *ea autem* (adsumpta nempe corpora) *&* MANIFESTA FIUNT, *&* NON MANIFESTA, SECUNDUM DEORUM VOLUNTATEM: ipsos autem Deos manere interea, quales sunt, inconspicuos; nempe nihil in se eorum, quae ad tempus adsumpserant, corporum seu simulacrorum derivantes, neque alioquin immutantes. Quibus omnibus, & quae plura eam in rem ibidem leges, addit postremo illud epiphonema idem Proclus, *πᾶς οὖν* ΘΕΟΣ *ἀμόρφωτος κἂν* ΑΥΤΟΠΤΗΤΑΙ *μορφωτικῶς. οὐ γὰρ ἐν αὐτῷ ἡ μορφὴ, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ· μὴ δυναμένου* ΤΟΥ ΑΥΤΟΠΤΟΥΝΤΟΣ *ἀμορφώτως ἰδεῖν τὸ ἀμόρφωτον, ἀλλ᾽* ΟΡΩΝΤΟΣ *πρὸς τὴν αὐτοῦ φύσιν μορφωτικῶς*, *omnis igitur* DEUS *sine forma, etiamsi* PRAESENS VIDERI *possit sub forma. Neque enim in ea est forma, sed ab eo; quum non posset is, cui* DEUS CORAM MANIFESTATUR, *sine forma videre eum omnis for-*

 mae

mae expertem, *sed sub forma*, *ad ejus naturam respiciens*. Quod autem ut modo retuli, dixerat idem Proclus, adsumpta illa a Diis corpora sive simulacra, conspicua esse hominibus, aut non conspicua *secundum Deorum voluntatem*, κατὰ τὴν βούλησιν τῶν θεῶν, ab Homero, Graecanicae Theologiae, ut diximus, propagatore, traditum pridem fuerat in ultimis versibus Odyss. Κ.

τίς ἂν ΘΕΟΝ ΟΥΚ ΕΘΕΛΟΝΤΑ
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτ', ἢ ἔνθ', ἢ ἔνθα κιόντα;
quisnam vero DEUM NOLENTEM OCULIS VIDERET
Aut huc aut illuc euntem?

In quibus proinde major inest divinae naturae ac potentiae imago, quam in hisce, quae nunc expendimus, Callimachi verbis; quibus nempe innuitur, quasi nolens etiam possit ab hominibus, sicuti Pallas hic a Tiresia, quamquam id haud impune, conspici. Quibus tamen pro consueto veterum Poëtarum more, eorum nempe θεολογούμενα simulacris quibusdam seu fabellarum involucris adumbrandi, videtur significare voluisse noster Callimachus, & qui similes fabellas enarrarunt; nihil praeter Dei voluntatem & jussa, hominibus de Deo, ejusque divina & alioquin *imperscrutabili* natura, anxie ac temerarie inquirendum; nec profanis oculis ac impura mente, sacris ejus, ubi praesens Numen credebatur, interesse: fieri alioquin non posse, ut citra magnam & ingentem noxam id illi moliantur; ac proinde decere mortales illud, quod praeclare ab Aeschylo dictum, Suppl. vs. 1069. providere, τὰ θεῶν μηδὲν ἀγάζειν, *in res Deorum non inquirere nimium*; prout nempe illud μηδὲν ἀγάζειν explicant ibi veteres Critici, λίαν ἐξετάζειν. Mitto vero impium illud, & quod caeteroquin e similibus, de quibus paullo ante, gentilium Theologiae praeceptionibus haustum videtur, Arii, quodque inter ejus *blasphemias* apud Athanasium legitur, effatum, ἰδίοις τε μέτροις ὑπομένει ὁ Υἱὸς ἰδεῖν τὸν πατέρα, ὡς θέμις ἐστὶ, *proque suis modulis potest patrem videre Filius*, *quatenus fas est*; aut quomodo dixerat ibidem ὁ Χριστομάχος, nempe τῷ Υἱῷ ἀόρατος ὁ αὐτὸς, *Filio invisibilis ipse*, Pater nempe.

Vs. 102. μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ] Nempe juxta illud quod ante ad vs. 78. e Petronio dictum vidimus ad eum, qui quamquam, ut hic lavantem Minervam Tiresias, ignarus etiam, neque ultro arcana quaedam Lampsaceni Dei pervigilia viderat; & cujus integrum ea de re locum, quia plura habet ad hunc Callimachi opportuna, adscribere hic non erit grave, *misereor medius fidius vestri*, *neque enim* IMPUNE *quisquam quod* NON LICUIT, ASPEXIT. *Utque nostra regio tam* PRAESENTIBUS *plena est* NUMINIBUS, *ut facilius possis* DEUM, *quam hominem invenire*. Immo prout divino unici ac veri Dei effatu, id jam Mosi, Dei gloriam coram videre gestienti, declaratum Exod. XXXIII. 20. *non poteris* VIDERE FACIEM

CIEM

CIEM *meam*; NON *enim* VIDERIT *me homo*, ET VIVET. Quo referas proinde illud Propertii l. II. El. XXXII.

> *Qui* VIDET, IS PECCAT; *qui non te viderit, ergo*
> *Non cupiat, facti* CRIMINA LUMEN *habet.*

De variis caeteroquin poenis & calamitatibus, in quas incidisse apud gentiles dicti, qui praeter fas ac Deorum voluntatem, eosdem Deos coram vidisse censebantur, occultaque eorum simulacra & arcanas sacrorum caeremonias introspexerant; aut fana etiam, quibus id alioquin vetitum, fuerant ingressi, vide, quae supra notavimus ad vs. 54. & 78. hujus Hymni. Quibus adde, quod de Jasone apud Apollonium dicitur l. IV. vs. 1315. eum nempe ad adventum Nympharum Libycarum, quae tamen ei in Syrtibus cum sociis laboranti opitulatum tempestive venerant, salutares proinde non graves aut formidaudae, retro tamen oculos, ne eas coram adspiceret, avertisse,

> *Αὐτὰρ ὅγ' εἰς ἑτέρωσε παλιμπετὲς ὄμματ' ἔνεικε,*
> *Δαίμονας αἰδεσθείς,*
> *Is vero* (Jason) *alio ac retrorsum oculos avertit,*
> *Deas reveritus.*

Vs. 130. *τὸ μὲν ἐ παλινάγρετον*] Iisdem verbis aemulus Callimachi Poëta Argon. l. II. vs. 446.

> *τὸ μὲν ἐ παλινάγρετον.*
> *Hoc quidem irrevocabile est;*

& quod a Seneca similiter de Parcis, ut hic, dicitur, Hercul. Fur. vs. 182.

> *nec sua retro fila resolvunt;*

& cujusmodi plura passim apud Poëtas antiquos & Tragicos maxime occurrunt, quae nempe *ἄφυκτον* seu *inevitabile τὸ μόρσιμον* vel *πεπρωμένον*, quod a *Parcis* aut *Fato* decretum est, ad nauseam inculcant, & quibus omnibus praeiverat Homerus Iliad. Z. vs. 488. *Μοῖραν δ' ἐ τινά φημι*, *Fatum vero dico neminem unquam effugisse &c.*

Vs. 104. *μοιρᾶν ὧδ' ἐπένευσε λίνα*] Legendum arbitror, & erat obvium, *ἐπένησε λίνα*, *nerunt fila*, ut passim ea in re Poëtae. Immo quomodo locutus est Vatum Parens, a quo id hausit quod hic ait Callimachus, Iliad. Y. vs. 125.

> *Ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα*
> ΓΕΙΝΟΜΕΝΩ ΕΠΕΝΗΣΕ ΛΙΝΩ, *ὅτε μιν τέκε μήτηρ,*
> *Imposterum vero ea patietur, quaecunque ei Parca*
> NASCENTI NEVERIT LINO, *quando ipsum peperit mater;*

& similiter Odyss. H. 196. dicitur, quaecumque Parcae *Γεινομένῳ* ΝΗΣΑΝΤΟ *λίνῳ*, *nato nerunt filo.* Nec absimile ab hoc loco illud Theocriti Idyll. I. vs. 139.

> *Τά γε μὰν* ΛΙΝΑ *πάντα λελοίπει*
> *Ἐκ Μοιρᾶν,*

Verum omnia FILA *defecerunt*
A Parcis;

quae nempe ei nato eaedem neverant. Unde etiam factum, ut juxta Lucinam nascentibus infantibus Parcae adesse fuerint dictae; ut a Pindaro Ol. Od. vi. & x. ac ab initio Nem. Od. vii. Ἐλείθυια πάρεδρος Μοιρᾶν, *Lucina, quae Parcis adsides.* Ac unde in seculari apud Horatium carmine, Parcae juxta Dianam Ilythiam seu Lucinam invocantur,

Vosque veraces cecinisse Parcae,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet.

Hinc vitae terminum unicuique praefixum ex ipsis ortus principiis, ultra quam vita prorogari non possit, tradit Plato in Timaeo p. 89. ed. H. Stephani. Sed in quem communem locum de fatali nempe e gentilium scitis, vitae termino, de quo exstant plures hac aetate eruditorum disquisitiones, hic non ingredimur.

Vs. 106. τέλθος ὀφειλόμενον] Sic infra Hym. in Cer. vs. 78. τέλθος ἀπαιτήσων, *debitum* seu *mercedem exigens*; quomodo nempe inter alias significationes vocis τέλος, ac Dorum more inserto θ (sicut in ἄχθος, μάλθακος, pro ἄχος, μαλακὸς) per δαπάνημα etiam seu *sumptus* eadem vox redditur in brevibus ad Homerum Scholiis Iliad. K. vs. 56. & τελεῖν pro δαπανᾶν apud Athenaeum l. 11. p. 40. aut inde pro *vectigali*, quod obvium, & pridem apud Aristophanem Equit. pag. 304. καὶ τέλη καὶ γραφαὶ, *& vectigalia & scripturae.*

Vs. 107. ἔμπυρα καύσει] Prout nempe gentilium sacra, alia vulgo ἔμπυρα, alia ἄπυρα etiam dicta, seu quae citra ullam accensi supra aras ignis operam peragebantur; qualia Minervae apud Rhodios celebrata, tradit Pindarus Olymp. Od. vii. p. 66. & Grammatici ibidem. Idem etiam de Parcarum ac Furiarum sacris, quod ἄπυρα fuerint, notant veteres Aeschyli Enarratores ad ea Tragici verba Agam. vs. 70. ἀπύρων ἱερῶν, nempe, quae ibi explicant, τῶν θυσιῶν τῶν Μοιρῶν καὶ τῶν Ἐριννύων, quamquam eas Furiarum θυσίας non omnino ἀπύρους exstitisse, liqueat ex alio ejusdem Tragici loco, ubi de sacris earum Eumenidum ait Eumen. vs. 108.

Καὶ νυκτίσεμνα δεῖπν' ἐπ' ΕΣΧΑΡΑ ΠΥΡΟΣ
Ἔθυον,
Et noctu venerandas coenas AD FOCUM IGNIS
Sacrificavi.

Quibus addi potest Aeliani locus de Animal. l. x. c. xxxiii. ubi turtures albas Veneri, Cereri, Parcis, & Furiis sacras fuisse observat; & praeterea, quod Furiis ovem nigram mactasse Orestes dicatur Scholiis ad Sophocl. Oedip. Col. vs. 42. Ἔμπυρα proinde eadem, sicut haec Thebana Antinoes, unius e Cadmi filiabus, sacra; & prout ἔμπυρα de sacris Herculis apud Theba-

nos

nos seu inferiis, quae occisis ejus & Megarae liberis, solebant ab iis annua fieri. Ἔμπυρα enim de *libaminibus*, seu incruentis vel ἀναιμάκτοις θυμιάμασι, ad mortuorum tumulos offerri olim solitis, non autem de victimis, alibi etiam dicta, ut apud Sophoclem Electr. vs. 408.

τῷ φέρεις τάδ' ἔμπυρα:

Χρ. Μήτηρ με πέμπει πατρὶ τυμβεῦσαι ΧΟΑΣ,

quo fers ista incensa libamina?

Χρ. *Mater mittit me, ut ad patris tumulum* INFERIAS *adferam;*

& quae ἔμπυρα καταχρηστικῶς dici de *inferiis*, quae nempe sine igne fierent, observant ibi Grammatici, quum alioquin, quod addunt, & vel e nomine erat obvium, ἔμπυρα γὰρ κυρίως, τὰ διὰ πυρὸς γινόμενα, h. e. *ἔμπυρα enim proprie, quae per ignem fiunt.* Quibus addi potest Euripides Helen. vs. 554. ubi ἔμπυρα similiter de *inferiis* ad Protei monumentum positis dicuntur; alibi autem de *vaticiniis*, quae nempe ex *ignispiciis*, ut ea vocat Plinius, seu victimarum, quae adolebantur, extis capi consueverant, in eodem dramate vs. 762. ubi de Haruspicibus per sacrificia Deos consulentibus agens, addit,

Κοὐδεὶς ἐπλούτησ' ἐμπύροισιν, ἀργὸς ὤν,

Et nemo dives factus est vaticiniis, (ut ibi Canterus, seu *haruspiciis*) *otiosus existens:*

quomodo ἐμπύρου φλογὸς, *ignitae flammae*, de *haruspicina* ait ibidem vs. 572. & ἔμπυρος τέχνη similiter de eadem Phoen. vs. 561. Quae proinde φλογωπὰ σήματα, *signa flammea*, ex inspectis nempe victimis vaticinia, apud Aeschylum dicuntur Prom. vs. 497. quum contra ἄπυρος seu πυρὸς δίχα, *sine igne*, dicatur ars auguralis, ut apud eundem Tragicum Sept. Theb. vs. 25.

ΠΥΡΟΣ ΔΙΧΑ

Χρηστηρίους ὄρνιθας ἀψευδεῖ τέχνῃ,

ABSQUE IGNE *dijudicans*

Fatidicas volucres arte non mendaci.

Quomodo proinde haruspicinae ars ab augurali distinguitur apud Euripidem Bacch. vers. 256. ubi a Tiresia augure quaerit Pentheus, an velit

Σκοπεῖν πτερωτὰς, κ' ἐμπύρων μισθὸς φέρειν,

Spectare alatas aves, seu *auguria*, *& haruspicum mercedem auferre;*

ac similiter apud Apollonium Rh. l. 1. vs. 145. ubi utramque artem auguralem & haruspicinam tradidisse Apollo dicitur,

Οἰωνούς τ' ἀλέγειν, ἠδ' ἔμπυρα σήματ' ἰδέσθαι,

Volucres observare, vel ignispicia inspicere.

Adde Dionem Prus. Orat. 1. p. 13. ἐσήμηνε δὲ καὶ δι' οἰωνῶν, καὶ δι' ἐμπύρων, *significationem autem dedit & per auguria, & per ignispicia.*

Vs. 108. τὸν μόνον εὐχόμενοι] Immo quale ipsius Actaeonis jam

in cervum a Diana mutati, & a propriis canibus dilacerandi votum legitur in Nonni Dionys. l. v. p. 160. Nempe ubi comparatione tam infelicis sortis, ob visam nudam Dianam, cum excaecato Tiresia, ob conspectam nudam itidem Minervam, felicem continuo exclamat eundem Tiresiam, qui scilicet in simili casu aut culpa, tam disparem poenam subierit,

Ὄλβιε Τειρεσίη, σὺ γὰρ ἔδρακες ἐκτὸς ὀλέθρου,
Γυμνὸν ἀναινομένης οἰκτίρμονος εἶδος Ἀθήνης,
O felix Tiresia! tu enim vidisti sine tuo exitio
Nudam renuentis sed *misericordis formam* (non *imaginem*, ut ibi Interpres) *Minervae.*

Quibus mox illud votum subdit,

Αἴθε μοι ἄλγος ὄπασσεν ὁμοίϊον, αἴθε καὶ αὐτὴ
Ὄμμασιν ἡμετέροισιν ἐπέχραεν, ὥσπερ Ἀθήνη,
Utinam mihi dolorem praebuisset consimilem; utinam & ipsa
Nostris oculis irruisset, sicut Minerva.

Priorem autem illum Nonni locum vidisse jam, ubi hanc de excaecato Tiresia fabellam a Callimacho traditam in Miscellaneis adtingit, elegantissimum Politianum, ex capite eorundem in calce Stephanianae editionis addito, postea animadverti.

Vs. 113. *οὐκ ἐθέλων περ ἴδῃ*] Qua de re tamen seu fabella, sicuti supra de excaecato dictum Tiresia, alii aliter; quod nempe conspecta lavante ac nuda Diana, vim inferre ei voluerit, ut ille a Statio vocatur Theb. l. II. vs. 198. *Antinoeus Heros*, aut quod nudae ejus intuitu oculos, propius etiam ad fontem accedens, diu ac libidinose paverit, seu curiosius eo gravisus fuerit spectaculo, aut vero, quod se Deae κυνηγῷ venandi arte praestare arrogantius jactaverit; aut quod nuptiale epulum, e venaticis Dianae canibus in ejus aede dicatis, celebrare sit adgressus; aut denique, quod Semeles nuptias ambiverit. Quae omnia, ut eos ordine, qui eadem tradiderunt, referam, ab Hygino prodita l. v. p. 359. Fulgentio l. III. c. III. Euripide (quem jam huc adduxit vir doctus) Bacch. vs. 339. Diodoro l. IV. p. 281. Arcesilao apud Apollodorum l. III. c. IV. & Stesichoro, teste Pausania l. IX. p. 545. Callimacho tamen, qui hoc omne mero casui, *nolenti* nempe ac invito Actaeoni tribuit, accedunt alii Mythologi, Apollodorus dicto jam loco, Ovidius, Hyginus Fab. CLXXXI. Lactantius Placidus Fab. II. &c. Unde idem hic a Poëta, quod de Tiresia dictum vidimus vs. 78. & prout id omnino cavendum monuerat jam ante vs. 52. ne quis Argivus etiam *nolens*, *οὐκ ἐθέλων* Deam videret. Quod nempe, ut id rursus traditur vs. 101. haud levior maneret eos, quibus id, quamquam *κατ' ἄγνοιαν* contingeret, poena, quam qui *consulto* & ex *προνοίας* Deos, nisi ipsimet id vellent, & id illi ab iis exigerent, coram vidissent. Qua de re abunde a nobis actum ad eadem loca, quae inde, si velit, petere poterit, qui in hunc incidet, Lector. Hoc unum addam, ea omnia utpote *ἀκούσια*, quod a *nolente*, ut hic & su-

pra

pra eadem in re dictum, seu ab *invitis* profecta, proinde, juxta Philosophum ad Nicomachum l. v. c. VIII. mera fuisse ἀτυχήματα, non ἀδικήματα, quae non dantur, nisi ubi sit τὸ ἑκούσιον, seu ἐκ προνοίας, *sponte* & *consulto*; atque ita, ut ab omni culpa immunes praestari debuerint illi, qui ea admisisse ferebantur. Quod firmare insuper videtur adlata dein ab eodem Philosopho, inter illa ἀκούσια, quae venia digna, aut non digna sunt, distinctio; dum in priorem classem seu τὰ συγγνωμονικά, *quibus ignosci par est*, refert quaecunque non solum ignarus, sed etiam δι' ἄγνοιαν, *per ignorantiam*, quis peccaverit. Quod postremum equidem de Actaeonis casu, juxta eos, de quibus paullo ante, dici non posset; qui eum quidem ignarum in locum venisse, ubi in Dianam inciderit lavantem, sed eo spectaculo aliquamdiu & ultro proinde gavisum finxerunt. Videri alioquin possunt, quae de discrimine a Regibus, seu qui alios habent in potestate, accurate faciendo inter ἀδίκημα, ἁμάρτημα, καὶ ἀτύχημα, *scelus*, *erratum*, & *infelicitatem* seu *fortuitum casum*; ac inde haud poenas eventis constituendas, tradit Themistius Orat. I. pag. 15. ac praeterea Orat. VII. p. 85. &c.

Vs. 114. κύνες] Quorum scilicet *canum*, qui infelicem herum dilaniarunt, & ex utroque quidem sexu, numerum simul ac nomina (tanta veterum in talibus vel περιεργία, vel ineptia etiam subinde exstitit) enarrari videas Mythologis antiquis, Ovidio Metam. l. III. Hygino Fab. CLXXXI. & in iis veteris Poëtae versibus, quorum aliquot retulit Apollodorus l. III. c. IV. sed in quibus depravatis, ut fieri solet, recensendis emendandisve nominibus, nemo, ut opinor, a me exspectabit, ut hic Lectori ludibrium debeam. De iis in genere ait Statius Theb. l. II. vs. 203.

Heu dominum insani non agnovere Molossi.

Vs. 115. ἔσσεαι μάτηρ Δεξεῖται] Λεξεῖται cum viris eruditissimis nec obesae naris, Politiano & H. Stephano, legendum hic etiam censeo, & quomodo, ut hoc addam, de illo ipso Autonoes filii Actaeonis a canibus discerpti ossa legentis facto, dixit Nonnus Dionys. l. v. p. 172.

ΟΣΤΕΑ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χυτῇ μεμερισμένα γαίῃ,
Λείψανα πεπληῶτα μόγις ΣΥΝΕΛΕΞΑΤΟ ΜΗΤΗΡ,
Ossa vero hinc inde effossa dispersa in terra,
Reliquias terrefactas vix COLLEGIT MATER.

Vs. 121. Μάντιν ἐπεὶ θασῶ] θασῶ hic nempe proprio eam in rem verbo. Unde οἰωνοθέτης seu *augur* dictus idem Tiresias apud Sophoclem Oedip. Tyr. vs. 493. ac ubi veteres Grammatici, Οἰωνοθέτης, ὁ τοῖς οἰωνοῖς ΤΙΘΕΜΕΝΟΣ, dein, καὶ ὁ τὰς πτήσεις τῶν οἰωνῶν ΔΙΑΤΙΘΕΙΣ, καὶ σύκρινῶν, h. e. *qui auguriis est propositus*, *& qui volatus avium* DISPONIT seu *discernit ac dijudicat*. Quomodo nempe apud Aristophanem dicitur, Avib. pag. 603.

Σὺ

Σὺ δὲ τὰ πτερὰ πρῶτον
ΔΙΑΘΕΙΣ τάδε κόσμῳ,
Tu autem alas primum
DISPONE *easque ordine;*

& apud Orpheum seu Onomacritum Argon. vs. 34. de vaticiniis in genere, quae ex Auguriis & Haruspicina capiuntur,

Θηρῶν, οἰωνῶν, καὶ σπλάγχνων ΘΕΣΙΣ ἐστι,
Ferrarum, avium etiam, & viscerum SITUS *est.*

Adde Hesychium, qui ἰξεδρον avem, & de qua voce infra; exponit οὐκ ΕΥΘΕΤΟΝ ὄρνιν, *avem non bene* POSITAM, in debito nempe ei caveae loco. Per μάντιν etiam, non adeo *talem* in genere, quam *augurem* a Minerva designatum Tiresiam, proxima Poëtae verba satis arguunt, & prout μάντεις de *auguribus* dixisse Hippocratem liquet de Acut. Morb. lib. I. Sect. xv. Ὅτι καὶ ΟΙ ΜΑΝΤΕΙΣ τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, *quomodo etiam* AUGURES *eandem avem, faustam* nempe, quod addit, aut *infaustam esse statuunt;* & ad quem locum notat Galenus, μαντικὴν dici quidem οἰωνιστικὴν, seu *artem auguralem;* dein τοὺς δὲ διὰ τῆς τῶν ὀρνίθων πτήσεως μαντευομένους, οὓς ΟΙΩΝΙΣΤΑΣ τε καὶ ΟΙΩΝΟΣΚΟΠΟΥΣ ὀνομάζομεν, τούτους νῦν ΜΑΝΤΕΙΣ ἐκάλεσεν ὁ Ἱπποκράτης, *qui ex avium volatu vaticinantur, quos* AUGURES & AVIUM INSPECTORES *vocamus, eo nunc* ΜΑΝΤΕΙΣ *vocavit Hippocrates.* Haud aliter ac de eodem Tiresia caeco & augure quamquam tacito nomine, ait Eteocles apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 24.

Νῦν δ' ὡς ὁ ΜΑΝΤΙΣ, φησὶν, οἰωνῶν βοτὴρ,
Nunc autem AUGUR, *inquit, avium custos;*

ac de eodem similiter Statius Theb. IV. vs. 510. *Aonius vates.* Cui geminum Eueni, Apollinis ovium apud Apolloniatas in Ionia custodis, fatum tradit Herodotus lib. IX. cap. XCIII. eum nempe ob male custoditas easdem oves, seu plures ex iis a lupis, eo dormiente, direptas jussu Apolloniatarum oculis orbatum, postea ἔμφυτον μαντικὴν, *insitam divinandi artem*, qua celeberrimus evaserit, obtinuisse. Hunc vero μάντιν, seu ea divinandi arte, quae ex auspiciis petitur, insignem Tiresiam, non a Minerva, ut hoc loco dicitur, sed ob decisam a Jove contra Junonem litem, inter fabulas relatum constat Metam. l. III. vs. 335. cui nempe Tiresiae Jupiter

pro lumine adempto,
Scire futura dedit, poenamque levavit honore.

Unde etiam Διὸς ὑψίστου προφήταν ἔξοχον, *Jovis altissimi prophetam* seu *vatem eximium*, eundem Tiresiam dixerat pridem ante Pindarus Nem. Od. I. p. 339. Haud aliter nempe ac ipse Apollo μάντις dicitur Delphis a Jove constitutus apud Aeschylum Eum. vs. 19.

Διὸς προφήτης ἐστὶ Λοξίας πατρὸς,
Jovis patris propheta est Apollo,

qui

quique, ut ante dixerat, nulla ederet oracula, nisi quae ipsi Jupiter praescripserat. Quam in rem quoque ab Amphiarao augure, auspicium ex avibus capturo, vocatur apud Statium Theb. lib. III. vers. 471.

Jupiter omnipotens, nam te pernicibus alis
Addere consilium &c.

ac mox vers. 481.

Ditior ille animi, cui tu, Dictaee, secundas
Impuleris manifestus aves.

Unde factum etiam, ut *Interpretes Jovis Optimi Maximi, publici augures*, a Cicerone dicantur de Legib. l. II. c. VIII. Verum, quae laus Minervae itidem tributa; utpote cui sicut mox a Callimacho dicitur vs. 132. & soli quidem e filiabus a Jove datum, ut omnia Patris decora eadem consequeretur, πατρῷα πάντα φέρεσθαι. Hinc juxta Jovem eadem Delphis Παλλάδος προναίας nomine culta, sicuti continuo apud Aeschylum ab eadem Pythia additur vs. 21.

Παλλὰς Προναία δ' ἐν λόγοις πρεσβεύεται,
Pallas autem Pronaea (seu ante templum culta) *sermonibus celebratur;*

cui nempe ante aedem Delphicam sacellum & simulacrum erectum, ac inde Προναίας nomen; cujusque juxta Graecos ad eum Tragici locum Enarratores, meminerit alibi Callimachus. Ita de Delphis, hujusque Minervae ibidem templo seu sacello agens Pausanias; sed ubi male aliquoties Ἀθηνᾶς Προνοίας (& quo nomine alibi eadem culta, ut e Phornuto & aliis constat) pro Προναίας, facili utique librariorum lapsu, hactenus legitur, l. X. p. 623. Immo cui Minervae, ut oraculis ab ipso Apolline praefectae, prima etiam sacra ibidem facta, tradit, insigni hanc in rem loco, Aristides Hym. in Minerv. p. 28. ὁ δὲ Ἀπόλλων τῶν αὑτοῦ ΧΡΗΣΜΩΔΙΩΝ ταύτην ΠΡΟΥΣΤΗΣΑΤΟ, καὶ προθύειν ἐπέταξεν, *Apollo vero* ORACULIS *suis* IPSAM (Minervam) PRAEFECIT, *priorique sacrificari jussit.* Unde dicta eadem Dea FATIDICA in veteri Inscriptione, & quae e modo dictis haud parum lucis mutuatur,

SACRUM MINERVAE FATIDICAE,

quam e Massono adtulit Cl. Reinesius Syntagm. p. 16. & ad cujus illustrationem unum ibi illud adducit vir doctissimus, quod a Bülengero, ut ibidem ait, e Didymo adnotatum fuerat, aut a Stephano in voce Θρίαι, nempe de calculis Minervae μαντικοῖς, iisdemque, rogatu Apollinis, omni fide deinceps a Jove adempta. Adde, quod apud Aegyptios, teste Herodoto l. II. c. LXXXIII. Minerva inter ea Numina fuerit habita, quibus divinationem creditam tradiderint, & oracula apud eos constituta. Haud mirum proinde a FATIDICA Dea, & inter Delphici oraculi Praesides habita, seu verius *Prudentia, quam Poëtico ritu Minervam nuncupavit*, ut de ea loquitur Apulejus de Deo Socratis,

con-

Digitized by Google

constitutum hic dici *vatem* seu *augurem Tiresiam*; quo illa nempe, pro ademptis eidem corporis oculis, mentis praestantius lumen, & futura prospiciendi facultatem eidem inditam testaretur; sive ut Cyrilli hic verbis utar adv. Julian. l. v. p. 158. φωτὸς &c. τοῦ νοητοῦ καὶ τὸν τῆς καρδίας ὀφθαλμὸν καταυγάζοντος, *luminis, quod intellectu percipitur*, & *cordis oculum illustrantis* donum. Haud aliter ac ab Hieronymo ad Abigaeam scribitur Epist. xxxii. quo caecum eundem consolaretur, *quosdam etiam mundi Philosophos legimus, ut totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse*; quodque sequenti Epistola ad Castrutium itidem caecum, illustrat graviori exemplo, *Jacob, cujus caligaverat acies, & cum interioribus oculis & spiritu prophetali longe post futura prospiceret, & Christum cerneret de stirpe regia esse venturum, Ephraim & Manassen videre non poterat.* Ut mittam, quod μαντικὴν seu *divinationem* fieri tradit Jamblichus de Myst. Sect. iii. c. xiv. quum Dii, sicut haec Minerva Tiresiae, lumen aliquod praevium in animum immittunt. Adeo ut non eadem hic *vatis* seu *auguris*; qualis insigni Minervae *munere* exstitit Tiresias, quae Sacerdotum apud Hebraeos foret ratio; a quo munere, ut corporis aliqua parte caeteroquin mutili seu non ὁλόκληροι, ita etiam inter eos nominatim caeci exclusi Levit. xxii. 22. & quidem juxta Hebraeorum magistros, ubi etiam in altero tantum oculo foret caecitas. Neque vero dispar apud Romanos augurum conditio, quos ἀσινεῖς & ὁλοκλήρους, non *mutilos corpore*, sed *integros* esse oportuit; immo quibus ulcus etiam habentibus, interdictum augurari, docet Plutarchus Quaest. Rom. p. 281. Quod de Sacerdotibus in genere, Hebraeorum more, apud Athenienses, & legibus quidem cautum, quarum aliquoties fit mentio apud veteres Hermogenis Enarratores pag. 88. 197. 297. &c. νόμος, τὸν ὁλόκληρον ἱερᾶσθαι, *lex, ut corpore integer Sacerdotium consequatur*; & gemino eandem in rem p. 241. νόμος, τὸν σεσινωμένον μὴ ἱερᾶσθαι, *lex, ut corpore laesus*, seu *mutilus Sacerdotium non consequatur.* Quod discrimen proinde ea in re inter Athenienses & Aegyptios, qui illud scilicet ὁλόκληρον in eorum Sacerdotibus non exigerent, tangit Anaxandrides apud Athenaeum l. vii. p. 300.

Τοὺς ἱερέας ἐνθάδε μὲν ὁλοκλήρους νόμος
Εἶναι, παρ' ὑμῖν δὲ, ὡς ἔοικεν, ἀπηργμένους,
Sacerdotes quidem hic corpore integros lex scivit,
Apud vos autem, ut fertur, mutilatos,

seu capite non solum, sed toto etiam corpore rasos & praeterea circumcisos; quales fuisse Aegyptiorum Sacerdotes tradit Herodotus l. ii. c. xxxvii. Quorum postremum tamen apud Hebraeos non obstitit, quin ὁλόκληροι eorum Sacerdotes, seu corpore integri, non vero σεσινωμένοι haberentur.

Vs. 123. Γνωσεῖται δ' ὄρνιθας] Quod primum nempe in augurali disciplina seu *juris augurii scientia*, ut eam vocat Tullius de Se-

Senectut. c. IV. requirebatur, accurata nempe *avium* quae ad facienda auspicia idoneae habebantur, *notitia* : sicuti a Matrone similiter dicitur in parodia Homerica apud Athenaeum l. IV. p. 136.

ΟΡΝΙΘΑΣ ΓΝΩΝΑΙ, καὶ ἐναίσιμα σιτίζεσθαι,

AVES NOSSE, *& cibis eas auspicatis pascere*,

non, ut postrema vertit Dalechampius, decenterque & auspicato illis vesci. Nempe quod de Prometheo, qui primus *aves* augurales, quae facerent auspicia, & de quo loco paullo post, discreverit, ait Aeschylus Prom. vs. 489.

καὶ δίαιταν, ἥτινα
Ἔχουσ' ἕκαστοι,
& qualem victum seu *escam*
Haberent singulae,

potius, quam ut ibi interpres, & *qualem vitae rationem quaeque haberent*. Unde etiam factum (tanta nempe circa earundem *avium* δίαιταν seu *victum*, cura veterum & religio exstitit) ut Athenis in Prytaneo alerentur *aves* illae augurales; prout id tradunt Comici Enarratores ad Nubes p. 148. χρηστήριοι autem seu *fatidicae* eaedem alibi ab Aeschylo appellatae, eo loco, quo de hoc Tiresia, ut praestantissimo augure, agi paullo ante diximus, nempe Sept. Theb. vs. 25. Νῦν δ' ὡς ὁ μάντις, ac ubi continuo de eodem additur,

Ἐν ὠσὶ νωμῶν καὶ φρεσὶν πυρὸς δίχα,
ΧΡΗΣΤΗΡΙΟΥΣ ΟΡΝΙΘΑΣ, ἀψευδεῖ τέχνῃ,
Auribus & mente dijudicans, absque igne,
FATIDICAS AVES, *arte non mendaci*;

ac unde ὀρθόμαντιν, h. e. τὸν ἀληθῆ μάντιν, *veracem vatem* seu *augurem*, vocat eum Pindarus Nem. Od. I. p. 339. alibi autem de Iamo augure Olymp. Od. VI. p. 53.

τόκα μὲν φωνὰν ἀκούειν
ψευδέων ΑΓΝΩΣΤΟΝ,
tunc quidem vocem audire
Mendaciorum nesciam.

Nempe quum e *faticidis* illis, prout eas vocat adducto modo loco Aeschylus, avibus, juxta auguralem disciplinam aliae, ut vulgo notum, forent *oscines*, quae ore seu cantu; aliae *alites*, seu *praepetes* dictae, quae volatu futura praedicerent, aliae autem, juxta Festum, in voce *oscines*, quae & in *oscinibus* & in *alitibus* haberentur, quum nempe aliae darentur aves, & de quibus agunt proxima Poëtae verba, quae nullum auspicium, nec ore scilicet, nec volatu, facere crederentur: inde e lege ejusdem disciplinae singulas id genus *aves*, quod hic a Callimacho dicitur, nosse probe, earumque naturam, ac inter se discrimina accurate tenere ac dijudicare futurus augur, isque, qualis habitus fuit Tiresias, praestantissimus omnino tenebatur, seu

qui doctus in omni
Nube, salutato VOLUCREM COGNOSCERE *Phoebo*,

prout

prout nempe de Amphiarao vate ait Papinius lib. VII. verf. 707. Quomodo etiam a Prometheo, ubi repertam a ſe, & de quo paullo ante obiter, Augurii diſciplinam apud Aeſchylum tradit, dicitur verſ. 486.

ἐνοδίους τε συμβόλους,
Γαμψωνύχων τε πτῆσιν οἰωνῶν σκεθρῶς
Διώρισ', οἵ τινές τε δεξιοὶ φύσιν,
Εὐωνύμους τε,

ſigna etiam propter viam,
Tum alitum cum aduncis unguibus volatum accurate
Diſtinxi, & qui natura dextri,
Et qui ſiniſtri quoque,

ac ut addit, & qua de re paullo ante, quae circa earundem *avium* victum, aut in caveis conſeſſum, vel inter ſe diſſidia, ſpectabant. E quibus nempe omnibus conſtabat auguratus apud veteres diſciplina, ac auſpiciorum ratio; quaeque proinde iis Minervae de Tireſia futuro augure verbis, γνωσεῖται δ' ὄρνιθας, *aves autem cognoſcet*, continentur; & quidem qui a Dea, uti jam vidimus, χρησμῴ ſeu *fatidica*, eadem haec omnia ſit edoctus. Adeo, ut hiſce aperte innuat Callimachus, coelitus, ſive a Deo vim omnem divinandi & auſpiciorum quidem repetendam; non autem eandem in ipſis auguribus, aut vero in *avibus* ſitam, quod poſtremum ſtatuebat apud Origenem Celſus l. I. IV. p. 222. ut abſurdum vero ac inſanum refellit Ammianus l. XXI. c. I. *Auguria & auſpicia avium, non volucrum arbitrio futura noſcentium colliguntur (nec enim hoc* VEL INSIPIENS *quisquam dicat) ſed volatus avium dirigit Deus* &c. Quam cordatiorum & Socratis etiam fuiſſe de auguriis diverſam a vulgi opinione ſententiam dixerat pridem Xenophon Memorab. lib. I. pag. 708. Οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ΟΥ ΤΟΥΣ ΟΡΝΙΘΑΣ, οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναι τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ΑΛΛΑ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν· κἀκεῖνος οὕτως ἐνόμιζεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι φασὶν ΥΠΟ ΤΕ ΤΩΝ ΟΡΝΙΘΩΝ, καὶ τῶν ἀπαντώντων, ἀποτρέπεσθαί τε καὶ προτρέπεσθαι; *exiſtimant enim illi* NON AVES, *nec alia quae occurſant* (puta felem, canem, muſtelam, aliaque id genus, e quorum occurſu capiebantur etiam auguria) *ſcire quid ex uſu ſit iis, qui divinatione utuntur*, SED *horum opera* DEOS *illa ſignificare; quod etiam putabat Socrates. Verum maxima ait pars ſe* AB AVIBUS, *& ab occurrentibus, vel averti, vel incitari.* Quam in rem etiam anquirit Statius, unde nempe conceſſum ſit avibus futura praedicere, triplicemque ea de re ſententiam pandit: ſeu nempe in primaeva rerum creatione, illa principia, a ſummo Deo ſint avibus indita; ſeu per Pythagoricam animarum poſt hanc vitam in aëra ac in aves migrationem; ſeu quod aves puriſſime in aëre vivant; nempe Theb. l. III. vſ. 482.

mirum unde, ſed olim
Hic honor alitibus: ſuperae ſeu conditor aulae

Sic

Digitized by Google

Sit dedit, effusum chaos in nova semina texens:
Seu quia mutatae, nostraque ab origine versis
Corporibus subiere Notos: seu purior axis
Amotumque nefas, & rarum insistere terris
Vera docent.

Qua de re autem disserit Jamblichus de Myster. Sect. III. cap. XVI. ut *aves* eas, quarum habetur in auguriis ratio, permoveri dicat, tum a suae animae impetu; tum a praeside animabus daemone; tum ab aëre; tum e coeli in aërem influxu; & quae omnia cum Deorum voluntate consentiant, easque *aves* ad id congruenter ducant, quod ab initio Dii praeceperint. Quibus etiam consona apud Apulejum legas de Deo Socratis, ubi nempe id ipsum a daemonibus, seu mediis inter homines & Deos potestatibus, proficisci statuit, qui nempe praesint vel *praepetibus gubernandis vel oscinibus erudiendis, vel vatibus inspirandis; quae autem cuncta*, ut addit, *coelestium & voluntate, & numine, & auctoritate fieri arbitrandum est.* Quod tamen postremum, citra illud daemonum in gubernandis avibus earumve auspiciis, seu ullam mediarum inter coelum ac terram potestatum operam ac ministerium, referunt veteres Graecorum Poëtae ac Theologi, ubi id genus *avium* auguralium meminerunt, Homerus, Aeschylus &c. sed tanquam proxime a summis ac coelestibus Diis, Jove, Junone, Apolline, Minerva immissarum; quaeque inde eorum ministri ac nuntii vocantur, ut apud Porphyrium περὶ Ἀποχ. l. III. p. 255. & sicut circus, accipitris genus, Apollinis ἄγγελος apud Homerum pridem dictus Odyss. O. vs. 525. Unde etiam de *avibus* in genere futurorum nuntiis ait Euripides in Ione vs. 179.

Τὰς Θεῶν ἀγγέλλοντας φήμας
Θνητοῖς,
Quae Deorum annuntiant voces, seu voluntatem,
Hominibus.

Quibus accedit etiam doctissimus Poëtarum Virgilius, apud quem supplex & anxius de futura sui & suorum sede Aeneas, Apollinem Delium invocans, ait,

DA, *Pater*, AUGURIUM, *atque animis illabere nostris*,

ac ubi Servius, AUGURIUM *enim est exquisita* DEORUM VOLUNTAS *per consultationem* AVIUM *& signorum.* Aperte quoque eam in rem disserit apud Tullium Quintus frater; ut nempe totum hunc *avium* in auspiciis motum ac significationem, Diis coelestibus, nulla intermediorum daemonum seu geniorum, quorum frequens adeo sequutis aetatibus exstitit in Platonicorum scriptis sermo, mentione adhibita, unice adscribat de l. I. cap. CLVIII. *eademque efficit in* AVIBUS *digna mens, ut tum hinc tum illinc volent, alites tum in hac, tum in illa parte se occultent; tum a dextra, tum a sinistra parte canant oscines.*

Quibus consona aut eam in rem magis adhuc notabilia tradit idem Tullius de Legib. l. II. c. XIII. ubi ex eo, quod detur, *summos esse Deos*, mundumque ab iis regi, eorum benignitatem humano generi consulere, & posse nobis, quod addit, *signa rerum futurarum ostendere, non video cur esse divinationem negem.* Quamquam eadem alibi, nempe Academicorum more, secundo de Divinatione libro impugnat adeo, ut nihil divini in auspiciis agnoscere videatur, nihil non-fortuitum ac incertum; censeatque proinde, neque injuria, apud Romanos jus augurum *divinationis quidem opinione principio constitutum, sed postea Reipublicae caussa conservatum fuisse ac retentum*, de Divin. l. II. c. XXXV. Ex iis tamen a Tullio ante memoratis, nempe alitum volatu, & cantu oscinum, iisque, quae inde capiebantur, significationibus ac notis, pendebat illa *avium*, quae Tiresiae hic incumbere dicitur, *notitia*, & prout alibi ait idem Cicero l. VI. Epist. Famil. VI. *non igitur ex* ALITIS INVOLATU, *nec e* CANTU *sinistro* OSCINIS, *ut in nostra disciplina est*, *nec ex tripudiis solistimis aut soniviis*, *tibi* AUGUROR. Cujusmodi autem *aves*, quarum in auguriis ratio habebatur, tum propria alioquin iis significatione, ὄρνιθες, οἰωνοὶ, tum ὄδιοι, ἐνόδιοι, item σύμβολοι a Graecis dictae; quae nempe non occursu solum seu propter viam, sicuti apud Horatium l. III. Od. XXVII. obvia forte praegnans canis, aut rava seu rufa lupa; aut foeta vulpes; aut serpens; sed alia quacunque ratione, ut pullorum pastu, & tripudio illo, de quo modo augur Cicero, solstimo, omen aliquod improvisum portenderent. Unde apud Aeschylum Agam. vs. 164. ὀρνίθων ὁδίων, de duabus aquilis dicitur, quarum ille narraverat ostentum; ac inde ὁδὸς de ipsa *vaticinandi arte* alibi in eodem dramate occurrit, nempe ubi ad fatidicam Cassandram ait Argivorum senum Chorus vs. 1163.

Πόθεν ὅρους ἔχεις θεσπεσίας ΟΔΟΥ;

Unde praecepta divinatricis VIAE seu ARTIS *habes?*

Ac inde lucem mutuatur Sophocles Oedip. Tyr. vs. 318. ubi ab Oedipo ad hunc augurem Tiresiam dicitur,

μήτ' ΑΠ ΟΙΩΝΩΝ φάτιν,

Μήτ' εἴ τιν' ἄλλην ΜΑΝΤΙΚΗΣ ἔχεις ΟΔΟΝ,

sive AB AVIBUS *nuntiationem*,

Sive quam aliam habes DIVINATIONIS VIAM *sive* ARTEM.

Et similiter de Amphiarao augure agens, Oedip. Col. vs. 1378. πρῶτα δ' ΟΙΩΝΩΝ ΟΔΟΙΣ, *primas avium auguriis* seu *vaticinandi arte* ferens. Prout iisdem vocem *vias* adhibere observo Tullium de Divin. l. I. c. XXXVIII. ubi Stoicorum de hisce divinationibus sententiam explicat: *Non igitur sunt Dii, nec significant futura; sunt autem Dii, significant. Et non si significant, nullas* VIAS *dant nobis ad significationis scientiam; frustra enim significarent, nec si dant* VIAS, *non est divinatio; est igitur di-*

vi-

vinatio. Quo sensu proinde Aeschylus seu apud eum auguralis artis inventor, ut vidimus, Prometheus discrevisse se augurii symbola ait, adducto ante loco, ἐνοδίους τε συμβόλους, utraque scilicet voce augurali, sicut ξύμβολοι ὄρνις, dixit Aristophanes Avib. p. 575. de *augurio*, quod e *signis*, ut ibi eruditi Critici, sive ex occursu avium capiebatur; & cujusmodi ξύμβολα alibi vocantur, ab eodem Aeschylo Agam. vs. 147. τερπνὰ τούτων αἰτεῖ ξύμβολα, *jucunda horum signa exigit*; nempe ex oblato geminarum aquilarum omine. Quamquam σύμβολα in auguriis veterum fuerint etiam dicta, quae non adeo ex avibus, aliorumve animalium occursu; quam e fulgure, tonitru aliisque id genus διοσημείοις, petita: quaeque inde ab auguribus itidem capiebantur significationes rerum futurarum; & cujusmodi ἐναίσιμα σήματα dixit Homerus Iliad. B. vs. 353. sed qua de re opportunius ad ipsum Aeschylum, seu adducta modo ejus verba, ἐνοδίους τε ξυμβόλους, a nobis agitur. Quum autem potissima χρηστηρίων, de quibus hic Callimachus, *avium notitia*, ex earundem *spectione*, voce, ut e Festo & aliunde liquet augurali, penderet, ac prout *in auguriis avem spicere*, juxta Varronem de L. L. a Romanis olim dictum; ita de eodem augure Tiresia, ut dudum artis illius eximie gnaro, dixit Euripides Bacch. vs. 287. σκοπεῖν πτερωτοὺς, *spicere* nempe seu *observare* (non ut ibi Canterus *spectare*, erat enim caecus Tiresias) *alites*; ac unde θᾶκον ὀρνιθοσκόπον, *sedem augurii*, insidere idem apud Sophoclem dicitur Antigon. vs. 1012. seu, ut de eodem Pausanias l. 9. p. 565. οἰωνοσκοπεῖον τε Τειρεσίου καλούμενον, *quod Tiresiae auguraculum*, ut illud vocat Festus, *dicitur*: & prout Athenis itidem ad ὀρνιθοσκόπον, augurem nempe consultura, profecta dicitur morosi cujusdam adolescentis mater, apud Theophrastum περὶ Δεισιδ. Unde etiam voce *servare* eam in rem usus, pro *observare* nempe seu σκοπεῖν, Lucanus l. 1. vs. 601.

Et doctus VOLUCRES *augur* SERVARE *sinistras*:

ita enim cum editi, tum scripti omnes, cujusmodi plures olim juvenis consului, (dum auctore ejus rei & auspice, Domino tunc & Patrono, CAROLO LUDOVICO Palatino Octoviro, de nova splendidaque illius editione cogitarem) hujus Poëtae libri. Nempe quomodo non oculis, sed *auribus* & *mente*, aves augurales dijudicasse dicitur, adducto paullo ante apud Aeschylum loco, idem hic Tiresias; a filia nempe, ut ibidem notant prisci ejus Enarratores, (nempe ad Sept. Theb. vs. 25.) de genere scilicet, numero, a dextris aut a sinistris volatu earundem avium edoctus; quaeque insuper tradita de iisdem σημεῖα, in tabulas, idque consulendae memoriae, augurales, & quas κλήρους appellarunt, continuo fuerint relata. Quorum istud ab eodem Tiresia memorari videas apud Euripidem in Phoenissis, ubi ille ad filiam viae ducem, & quam inde paullo ante *oculum suum* dixerat ὀφθαλμὸς σύ μοι, ait vs. 845.

ΚΛΗΡΟΥΣ τε μοι φύλασσε παρθένῳ χερὶ,
Οὓς ἔλαβον, οἰωνόσκοπος ΟΡΝΙΘΩΝ ΜΑΘΩΝ,
Serva mihi TABELLAS *vaticiniorum, virginea manu;*
Quas accepi, auguria AVIUM EDOCTUS,

ac ubi veteres Grammatici, οἱ γὰρ οἰωνοσκόποι ἐν δέλτοις ἐσημείωντο τὰς κλήσεις, *augures enim in tabulis notabant volatus.* Quo sensu etiam κλῆρον adhiberi ab eodem Tragico patet Hippol. vs. 1057. *Oscinum* autem sive earum *avium*, quae ore seu cantu auspicium facerent, voces aut sonos eidem Tiresiae, quamquam caeco, audire ac *dignoscere*, utrum scilicet boni an mali ominis iidem forent, *auribus* utique ac *mente*, ut de eo paullo ante Tragicus, facile licuit. Unde idem de se ait apud Sophoclem Antigon. vs. 1014.

Ἀγνῶτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων,
Ignotam audio loquelam avium &c.

ac dein vs. 1034.

Οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοὰς,
Neque avis faustas sonet voces;

& sicuti voces avium edoctos eundem Tiresiam & Melampum, Porphyrius tradit περὶ Ἀποχ. l. III. p. 246. Immo unde eam facultatem Tiresiae, purgatis illius aurium meatibus, a Minerva inditam, ἀκάσαι ΟΡΝΙΘΩΝ φωνὴν πᾶσαν συνιέναι, *eumque omnis avium loquelae intelligentem* fecisse, testatur Apollodorus l. III. c. VI. immo qui auspicium avium Tiresias invexisse a Plinio dicitur l. VII. c. LVI. Adeo, ut vel ex hisce facile liqueat, quod Ciceroni ab illius auguralis disciplinae cultoribus regeri tum potuerit; ubi inter alia, quae contra omnem auguratus ex avibus aut aliunde petitam divinationem disputat, ait de hoc caeco Tiresia Divin. l. II. c. III. *aut nescio, qui ille divinus, si oculis captus sit, ut Tiresias facit, posset, quae alba sunt, quae nigra dicere?* Immo quibus licuisset ea insuper opponere, quo ab eodem Tullio, pro divinationibus id genus, Academicorum, ut dixi, more, differente, dicta fuerant l. I. c. XXXII. *pars animi, quae est rationis & intelligentiae particeps; eam tum maxime vigere, quum plurimum absit a corpore.* Immo prout ab eodem Tiresia, non jam ex avium volatu, sed ex evocatis a filia, itidem vate, manibus auguria, seu, de futuro itidem inter Argivos bello, omina captante, quasi non mentis solum, sed oculorum, quo repente foret is illustratus lumine, eadem coram videre dicitur, apud Statium Theb. L. IV. vs. 583. &c.

desiste canendo,
Nata, ait, externae satis est mibi LUCIS; *inertes*
Discedunt nebulae, & vultum niger exuit aër.
Umbrisne, an supero me missus Apolline complet
Spiritus? en VIDEO *quaecunque* AUDITA.

Ibid. ὡς αἰτιῶ] Quod primum utique in hac, quam a Pallade dicitur edoctus Tiresias, *avium notitia*, seu augurali disciplina requi-

Digitized by Google

requirebatur: accurata nempe earum avium, quae laetum facerent auspicium, cognitio, & quales vulgo apud Graecos, ut notum, αἴσιοι sunt dictae. Unde αἴσιος ὄρνις de ipso *felici augurio*, ut apud Sophoclem Oed. Tyr. vs. 51. & Grammaticos ibidem, ΤΟ ΑΙΣΙΟΝ δὲ καὶ ΑΠΑΙΣΙΟΝ, ἐπὶ τῆς ὀρνίθων μαντείας, h. e. *αἴσιον autem* seu *faustum*; & ἀπαίσιον, *infaustum*, dicuntur de vaticiniis ex avibus seu auguriis, ut apud Euripidem Iphigen. Aul. vs. 607. ac alibi. Ita etiam ἐναίσιον pro *fausto*, & ἐξαίσιον pro *infausto* omine apud Dionem legitur l. XXXVIII. p. 67. Eaedem proinde *faustae aves*, seu αἴσιαι vel ἐναίσιοι ὄρνιθες, quae vulgo δεξιαὶ, item καλαὶ, ut apud Euripidem in Ione vs. 1333. οἰωνῶν καλῶν, *bonis avibus*, eaedemque ἀγαθοὶ apud Plutarchum in Numa p 64. ac ὅδιοι etiam subinde, de qua voce paullo ante, sunt appellatae. Ita Hesychius, ὅδιος οἰωνὸς, αἴσιος, & prout apud Aeschylum conjunguntur Agam. vs. 104.

Κύριός εἰμι θροεῖν ΟΔΙΟΝ κράτος
ΑΙΣΙΟΝ ἀνδρῶν,
Potis sum enarrare visum feliciter imperium
Auspicatum virorum;

ubi nempe a Choro agitur de fausto duarum aquilarum augurio, geminis Atridis, Graecorum ad expeditionem Trojanam profectis ducibus, ostenso, ac apud Pindarum similiter Nem. Od. IX. p. 408. de infausta Argivorum ducum contra Thebas expeditione, ΑΙΣΙΑΝ οὐ κατ' ὀρνίθων ΟΔΟΝ, *non per faustarum avium viam*, h. e. infaustis avibus, juxta illud nempe quod de felici ardeae, Ulyssi aliisque Graecorum optimatibus, dato a Minerva propter viam augurio, dixit Vatum Parens Iliad. K. vs. 274.

Τοῖσι δὲ ΔΕΞΙΟΝ ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ΟΔΟΙΟ,
Illis autem FAUSTAM *misit Pallas ardeolam*, PROPTER VIAM.

Et sicuti ad superiora Callimachi verba, συμβόλους & σύμβολα dici vidimus, de avibus auguralibus, seu signis tam faustis quam infaustis, quae ex earundem volatu, cantu, occursu, aut repentino alio casu caperentur; inde etiam εὐξύμβολοι, *fausti ominis aves*, appellatae: prout notant veteres Grammatici ad Sophoclis locum paullo ante adductum Oed. Tyr. vs. 51. nempe ἀπαίσιοι ὄρνιθες, οἱ δυσοιώνιστοι· ΑΙΣΙΟΙ δὲ τὸ ἐναντίον, οἷα ΕΥΞΥΜΒΟΛΟΙ, καὶ τὰ ἀγαθὰ σημεῖα δηλοῦντες, h. e. Ἀπαίσιοι *aves mali ominis*; ΑΙΣΙΟΙ *autem in contrarium*, *tanquam quae* ΕΥΞΥΜΒΟΛΟΙ, *& fausta edentes signa*. Unde eadem voce εὐξύμβολος pro *fausto*, usus est Aeschylus Suppl. vs. 709. & sicut εὔσημοι βοαὶ dicuntur itidem de *faustis* avium auguralium *vocibus* apud Sophoclem loco paullo ante adducto Antigon. vs. 1304. ac apud Statium Theb. l. III. vs. 493. *arcana volucris* BONA MURMURA *lingua*. Sic a Romanis *praepetes* leguntur, non de *alitibus* solum in genere, qua de re supra, sed de avibus boni ominis

dictae,

dictae; quales, ut de iis Gellius l. VI. c. VI. *aut opportune praevolant, aut idoneas sedes capiunt*; juxta nempe illa Ennii de fausto Romuli augurio apud Tullium de Divin. l. I. c. XLVIII.

Cedunt de coelo ter quatuor corpora sancta
Avium, PRAEPETIBUS *sese, pulcrisque locis dant.*

Unde etiam Servius ad Aen. l. III. vs. 361. & l. VI. vs. 15. *Praepetes enim aves sunt boni augurii*, seu *αἴσιοι*. Festus autem, *praepetes aves quidam dici ajunt, qui secundum auspicium faciant, praetervolantes*; mox, *caeterum Poëtae promiscue* OMNES AVES *ita appellant*; nempe tam quae hic dicuntur *αἴσιοι*, quam *ἀναίσιοι*, vel *ἐξαίσιοι*; aut de quibus mox, quae nempe nullam debant augurii significationem, prout hoc postremum Virgilii exemplo ac auctoritate, de Daedalo dicentis Aen. l. VI. vs. 15. *Praepetibus pennis* &c. tuetur Gellius d. l. lib. VI. c. VI.

Ibid. *αἵ τε πίτονται ἤλιθα*] Nempe, quod bene jam animadvertit Vulcanius, alterum illud avium genus hic tangit Callimachus, quarum nulla in auguriis capiendis ratio habebatur. Neque enim quaevis aves augurales, seu e quarum *volatu*, cujus hic mentio, aut *cantu*, vel alioquin *occursu*, auspicia fierent; sed quarum eam in rem exstarunt peculiares & collectae multorum annorum memoria, sicut ait ea de re Tullius, observationes; eaeque accurate ac sigillatim in augurales commentarios relatae. Quales nempe (ut nunc de aliis gentibus sileam, quas auguriis plurimum deditas, Arabas puta, Phrygas, Cilices, Pisidas, additaque etiam ejus rei ratione, e Tullio, aut aliunde, paullo post adhuc dicetur) apud veteres Graecos haud minus ac apud Romanos, exstitisse, vel unus docebit Galenus ad Hippocratem de Acutorum Victu Comment. I. Sect. XII. p. 41. T. V. ed. Basil. Ibi enim Graeci illius auguris meminit, qui ab eodem Galeno, de nonnullis circa avium volatum consultus, testes eorum, quae idem augur regesserat, & quorum auctoritate nitebatur, ei continuo adduxerat, Apelletis, Athenaei, Chaeremonis, Artemidori, Phocae, aliorumque *οἰωνιστῶν ἐνδόξων βίβλους, celebrium augurum libros*; & qui proinde augur, ut ibi additur, *τοὺς ἐνδοξοτάτους* ΤΩΝ ΟΙΩΝΙΣΤΩΝ *μάρτυρας παρεχόμενος, ἔτι μᾶλλον ἦν* ΑΞΙΟΠΙΣΤΟΣ, *testes adducens* AUGURUM *celebratissimos, eo magis* FIDE DIGNUS, Galeno judice, *habebatur*. Et quamquam id discrimen, ut observo, inter exterorum & Romanorum auguria tangat, agens de Regis Deiotari auspiciis augur ipse Cicero de Divin. l. II. Sect. XXXVI. *omnibus* FERE *avibus utuntur, nos admodum paucis*: haud *omnes* tamen *aves*, (quod vel ille locus arguit, hic autem Callimachi aperte declarat, aliusque insuper antiquioris adhuc Auctoris, nempe Aeschyli) in Graecorum auguriis observabantur. Insignia utique eam in rem gravissimi illius Tragici verba, apud quem, & de quo jam ante, Prometheus, repertam a se omnem auspiciorum rationem tradens, distinxisse se accurate docet; primo aves il-

las,

las, & quae ex inopino occursu, aliisve certis signis; omen aliquod portendebant, quasque ibidem vocat, uti ea de re jam ad superiora Poëtae verba, vidimus, ἐνοδίους τε συμβόλους, dein volatum, non avium rursus in genere, sed γαμψωνύχων, seu *cum aduncis unguibus*; quaeve insuper ex iis *a dextris natura*, aut *a sinistris volarent*, οἵ τινές τε δέξιοι φύσιν, Εὐώνυμοί τε. E quibus utique certarum avium, non vero *omnium*, habitam apud Graecos in auguriis rationem liquet. Quamquam & illud de Romanorum auguriis, seu vetus Collegii augurum decretum memoret Tullius de Divin. l. 1. Sect. XXXV. OMNEM AVEM *tripudium facere posse*. Et ad quod proinde aut simile decretum respexit forte Servius ad Aen. l. 1. vs. 398. ubi quum dixisset cygnos, cujus auspicium refert ibi Virgilius, inter augurales aves non inveniri, neque in auguralibus commentariis nomen eorum exstare, addit, *sed in libris reconditis lectum est, posse* QUAMLIBET AVEM *auspicium adtestari; maxime, quia non poscatur. Hoc enim interest inter* AUGURIUM *&* AUSPICIUM, *quod augurium & petitur*, *&* CERTIS AVIBUS *ostenditur: Auspicium* QUALIBET AVI *demonstratur, & non petitur. Quod ipsum tamen species augurii est.* Idem vero dixerat paullo ante, nempe ad vs. 393. IN AUGURIIS *autem considerandae sunt non solum* AVES, *sed etiam* VOLATUS, *ut in praepetibus*, *&* *cantus, ut in oscinibus; quia* NEC OMNES, *nec omnibus* DANT AUGURIA. Idem vero vidimus in Graecorum auguriis locum etiam habuisse, ut nempe non omnes, sed certae etiam apud eos aves darent volatu omina; ac proinde quod hic a Poëta dicitur, aliae forent *aves*, quae *volatu* nullam darent alicujus augurii significationem, sed qui foret plane *irritus*, & *sine signo*, ἀσύμβολος seu ἀτέκμαρτος, Quomodo etiam hac postrema voce vocari videas ab Aristophane ejusmodi avem, quae nullum daret augurium, Avib. pag. 548.

Ὄρνις ἀστάθμητος ΠΕΤΟΜΕΝΟΣ ΑΤΕΚΜΑΡΤΟΣ,
Avis considerata VOLANS SINE SIGNO,

ubi Critici, ἀτέκμαρτος, οἷα σημεῖον διὰ ΤΗΣ ΠΤΗΣΕΩΣ ΟΥΚ ἐμφαῖνον, h. e. *tanquam signum* VOLATU NON EDENS, id ipsum nempe, quod hic a Callimacho dicitur, αἵτε πέτονται ἄλλως, *aves*, *quae frustra volant*. E *corvo* autem & *columba*, emissis ex Arca Noae, ad explorandum terrae statum, emanasse ad gentes, Graecos maxime ac Romanos, a Japhet Noae filio oriundos, illam e *volatu* certarum avium seu augurii disciplinam, statuit in editis nuper ad Genesin adnotatis vir doctissimus Lud. Capellus. Quod confirmare equidem posset, emissa similiter, e Deucalionis Arca, eundemque in finem, ut viderunt jam alii, columba, & cujus facta a Plutarcho de Solert. Animal. p. 968. mentio. In quem censum venit insuper haud absimile, ut praeterea observo, emissae itidem e navi Argo alterius *columbae* augurium; quo de felici per Symplegadas transitu, periculum facerent

rent Argonautae; ut ea de re Apollonius Rh. l. II. vs. 328.

ΟΙΩΝΩ δὴ πρόσθε ΠΕΛΕΙΑΔΙ πειρήσασθε,

Ergo prius AUGURALI COLUMBA *tentate.*

Et quo referre insuper licet, quod Prometheus Deucalionis pater, Japeti autem filius, apud Graecos fuerit habitus; idemque etiam, prout ante ex Aeschylo vidimus, ut haruspicinae, ita auguralis quoque, quae ex avium auspiciis petebatur, artis inventor. Quibus etiam aliisque, de quibus mox, inductus, id pridem ad Aeschylum observaveram, de arcessenda nempe ex illo Noae, corvum & columbam, ad explorandum terrae statum emittentis, facto, prima auspiciorum inter gentiles origine. Antiquissimam certe fuisse inter alias gentes, & diu antequam eadem apud Graecos Romanosve invaluisset, augurii ex avibus disciplinam, vel inde liquet, quod de Baalamo Madianitarum augure, (qua de re praeter alios videri potest Philo de vita Mosis l. I. p. 643.) inter alia dicitur Num. XXIV. ac prout verba Hebraea itidem sonant, in versione seniorum, οὐκ ἐπορεύθη κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ εἰς ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΝ ΤΟΙΣ ΟΙΩΝΟΙΣ, non ivit, *sicut consuetum ei erat*, IN OCCURSUM AUSPICIIS; quin paullo ante ab eodem augure cap. XXIII. 23. quasi fidem ipse, ut ea de re Origenes adv. Celsum l. IV. p. 227. voluisset auguriis derogare, dictum, ΟΥ γάρ ΟΙΩΝΙΣΜΟΣ ἐν Ἰακὼβ οὐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ, *non est* AUGURIUM *in Jacob, nec divinatio in Israel.* Nempe juxta illud, quod a Deo fuerat Israelitis vetitum Levit. XIX. 26. Οὐκ ΟΙΩΝΙΕΙΣΤΕ, οὐδ' ΟΡΝΙΘΟΣΚΟΠΗΣΕΣΘΕ, *non augurabimini, neque auspicabimini*, seu juxta alias, versiones antiquas, *neque ominemini*: more nempe augurandi apud vicinas gentes recepto, Arabas, Madianitas, Syros, aliosque. Quibus adnumerandi etiam Chaldaei, de quibus ait Cyrillus Glaphyr. in Genes. l. III. pag. 71. T. I. Χαλδαίοις ἦν ἔθος, καὶ ἐν ὑπολήψει χρηστῇ καὶ ἀδιαβλήτῳ, παντελῶς περιεργάζεσθαι λεπτῶς ΤΩΝ ΟΡΝΕΩΝ ΤΑΣ ΠΤΗΣΕΙΣ, *Chaldaeis mos erat, & quidem cum bono & irreprehenso proposito*, AVIUM VOLATUS *accurate observare.* Immo prout ad illud I. Reg. IV. 30. ubi Salomonis sapientia major omnium Orientalium sapientia dicitur, ab Hebraeorum magistris, id de siderum coelestium peritia, & divinandi ex avibus, ac in auguriis exercitatione, qua omnibus Orientalibus praecelleret Salomon, intelligendum traditur. Unde etiam de Abrahamo a Juliano Imp. dictum refert Cyrillus adversus eundem Julianum l. X. p. 356. & 358. eum nempe Abrahamum *auguriis fuisse impense deditum*, οἰωνίζετο δὲ μεγάλως, habuisseque domus custodem συμβολικὸν seu *conjectorem.* Quod abunde evinci ibidem contendit Julianus, e verbis Geneseos XV. 5. &c. ubi a Deo eductus foras Abrahamus dicitur, jussusque coelum respicere, ac stellas numerare: & mox, praeter juvencam, capram & arietem, eademque animalia per medium ab eo divisa, turturem & columbam adsumere,

aves

Digitized by Google

aves autem hasce non dividere: descendisse vero aves, carnivoras nempe, supra divisiones, ac juxta eas Abrahamum consedisse: prout nempe postremam vocem בשׁי quasi a ישׁב *sedere* reddunt ibi seniores, quam per *abegisse* explicant alii veteres Interpretes. Sed qua de re seu praepostera ac adulterata a Juliano hujus, quae Abrahamo contigit, visionis interpretatione, videri potest ibidem Alexandrinus Antistes; & ad quem, (cujus nempe illud opus e prelo, una cum τῷ ἐν ἁγίοις operibus, nobis auctoribus, jam est emissum) opportunior adhuc agendi nobis erit locus. Ut hoc duntaxat addam, haud mirum a Juliano, disciplinae illius auguralis antiquitatem ac dignitatem eo nomine ibidem obtendi & jactari, qui, ut de eo ait, admirator ejus alioquin & gentilis itidem Ammianus l. XXII. c. I. *exta rimabatur assidue*, AVESQUE SUSPICIENS, *praescire festinabat accidentium finem: sed responsis ambiguis & obscuris haerebat futurorum incertus.* Quum caeteroquin id, quod paullo ante dictum de antiquo auspiciorum seu auguralis ex avibus disciplinae apud veteres Arabas vicinasve gentes usu, firmet abunde Tullii testimonium, qui de Divin. l. I. c. XLI. Arabas, ac praeterea Phrygas, Pisidas, Cilices, avium significationibus plurimum obtemperasse memorat; additaque ejus rei caussa, quod pastu pecudum maxime uterentur, campos & montes hyeme ac aestate peragrantes, ac *praeterea facilius* CANTUS *avium &* VOLATUS *notaverint.* Quod statuit etiam Theodoritus, a quo Ἑλλην. Θεϱ. Serm. I. p. 467. dicuntur, Ἄραβες καὶ Φρύγες οἰωνιστικὴν ἐξευρόντες πρῶτοι, *Arabes ac Phryges avium observationem*, seu auguralem artem, *primi invenerunt.* Unde etiam de Apollonio tradit Philostratus in ejus vita l. I. c. XIV. eum Arabum more, voces avium, e quibus auguria captarent Arabes, edoctum; & quod de iisdem ac Apollonio refert etiam Porphyrius περὶ Ἀποχ. lib. III. p. 246. Adeo, ut ex iis, quae hic a Callimacho traduntur de Thebano Tiresia, Cadmo, uti de eo mox, adhuc superstite, ex *avium volatu* auspicia edocto, & futura praedicente, haud immerito statui posset, e Phoenicia ac Syria Arabibus contermina, eandem artem auguralem in illam Graeciae partem, ubi Thebae a Phoenicibus conditae ac inhabitatae, primum illatam; aut pluribus ac certioribus, seu quae pro talibus habitae, observationibus confirmatam; ibique inde plurimum, ut ex aliis veterum de Tiresiae auguriis & oraculis narrationibus liquet, immo prout de inventis ab illo, sicut jam e Plinio ad superiorem notam vidimus, *auspiciis avium* dictum constat, invaluisse. Unde inter eas etiam hujus disciplinae observationes ac notas, ea potissimum exstare debuit, quae ex *avium* natura ante omnia petebatur; quae nempe ex illis avibus, vel *auspicatae*, seu quae alicujus augurii significationem darent, vel quae *frustra*, ut hic a Callimacho dicitur, *volarent*, αἵτε πέτονται ἠλίθα.

Vs. 124. ποίων ὄρνις ἀγαθοὶ πτέρυγες] Quarum nempe avium, non

jam *funstus* foret seu αἴσιος, vel *irritus* seu ἴλλιος, de quibus duobus modo actum, sed ἀπαίσιος seu *infaustus* omnino *volatus*; & quae tria discrimina tenere ac nosse accurate futurus augur Tiresias teneretur: hanc rem totam ei scilicet declarante *fatidica*, uti dictam eam vidimus, *Minerva*. Ut proinde *alites* sive *praepetes* dictas a Romanis aves dignoscere idem continuo debuerit; quae nempe *volatu* auspicia facerent, & quales ferme e γαμψωνύχων genere seu *cum aduncis unguibus* apud Graecos exstitisse, jam ante ex antiquo Graeco Auctore, eaque de re agente Aeschylo vidimus. Id quod crebra insuper ac obvia *aquilarum* & *accipitrum* in illo ipso Tragico, ac aliis antiquis Graecorum monumentis, sicut *vulturum* etiam (quorum nempe laetum fuisse Herculi, ubi se vultur ei obtulisset, augurium, autor est Herodotus Ponticus, teste Plutarcho in Romul. p. 23. pro infausto autem apud Statium legitur Theb. III. vs. 508.) exempla abunde comprobant. Unde αἰετὸς etiam, pro *augurio* apud Theocritum dictus, Idyll. XXVI. vs. 31.

Ἐκ Διὸς Αἰγιόχω τιμὰν ἔχει ΑΙΕΤΟΣ οὗτος,

A Jove Aegida tenente honorem obtinet haec AQUILA, seu *ratum est hoc augurium*,

illud nempe, de quo agitur, sequenti versu, ac ubi nulla caeteroquin, nec in toto illo Idyllio, *aquilae* fit mentio. Neque dispar hic Romanorum ratio, apud quos *alites*, quae, ut de iis ait Servius ad Aen. l. v. vs. 394. VOLATU *auspicia faciunt*, *buteo*, *sangualis*, *immissulus*, *aquila*, *vulturius*; ac, ut similiter de iis Festus in voce *alites*, eaedem vero totidem γαμψώνυχα, seu *uncungues*; *buteo* enim ex *accipitrum*, *sangualis* autem & *immissulus* ex *aquilarum*, ut de iis suo loco idem Festus aliique, genere. Quamquam & ex eorumdem γαμψωνύχων aliae etiam darentur aves, quae non *volatu* adeo ac proinde *alarum* motu aut clangore, quam *cantu* auspicium facere credebantur; sicuti non apud Romanos solum, quod obvium est, & qua de re adhuc infra, sed apud Graecos inter augurales aves relatae itidem *picus*, *corvus*, *cornix*. Unde haec postrema, ut obiter id tangam, Junonis nuntia apud Apollonium Rh. occurrit l. III. vs. 930. sicuti *crex*, Minervae, teste Porphyrio περὶ Ἀποχ. l. III. p. 255. sacra, eademque nubentibus, ut de illa avi Hesychius, augurali. De *pico* autem & *corvo*, auguralibus itidem inter Graecos haud minus ac apud Romanos avibus, vel fidem, ut obiter hoc addam faciet Theophrastus, & de quo loco paullo post Hist. Pl. l. IX. c. IX. itemque, quod de *corvorum* auspicio in expugnanda Jaleso memorat Athenaeus l. VIII. p. 360. aut quod de Phocione tradit in ejus vita Plutarchus, eum ad bellum accinctum, crocitantibus corvis, arma continuo deposuisse. Unde etiam κοράκων γῦν καὶ κόρακος οἰωνισαὶ, *cornicis vero & corvi augures*, dicuntur a Porphyrio περὶ Ἀποχ. l. III. p. 249. qui nempe ex earumdem avium cantu, vulgo enim illae inter oscines, auspi-

spicia, ac laeta quidem facere credebantur. Quod de *corvo* non solum & *aquila*, sed de *noctua* etiam, quae e γαμψωνύχων itidem genere, ut secundis avibus, observat, ubi non faustas, sed infaustas tantum aves, omina tum portendisse tradit augur Melampus apud Papinium, Theb. l. III. vs. 506.

Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
Vector adest, flavaeque sonans AVIS UNCA *Minervae*,
Non venit auguriis melior:

de infaustis vero, quae tum volitarent, ac sinistrum omen rapinis vel stridore facerent, continuo addit,

quin VULTUR, *& altis*
Desuper ACCIPITRES *exultavere rapinis.*

mox:

Nocturnaeque gemunt striges, & feralia BUBO
Damna canens;

prout nempe apud Romanos, teste Plinio l. x. Sect. XVI. foret BUBO *funebris & maxime abominatus publicis praecipue auspiciis.* Ex iis vero *alitibus*, quae non *cantu* adeo aut *rapacitate*, quam ipso *volatu* darent auguria, continuo edoctus iri Tiresias hic dicitur, quorum *alae non faustae*, quid portenderent. Haud leve enim auspicium in *alarum* motu statuebant augures. Adeo ut haud frustra id de futuro augure, sit hic a doctissimo haud minus ac cultissimo Poëta monitum: neque opus proinde fuerit, ut cum eruditissimo Vulcanio, circumlocutione hic usum Callimachum, & qui *instrumentum volatus*, pro ipso *volatu* acceperit, continuo statuamus. Unde etiam augurandi disciplinam, a Phrygibus profectam tradens Gregorius Nazianzenus Orat. I. adv. Julianum p. 100. utramque unde id genus aves auspicium ederent, tangit, Φρυγῶν τ̃ πρώτων παρατηρησαμένων ὀρνίθων ΠΤΗΣΕΙΝ τε καὶ ΚΙΝΗΜΑΤΑ, *a Phrygibus, qui primum avium* VOLATUS AC MOTIONES *observarunt.* Ita ab Euripide, de divinationibus, quas haruspicina & augurii disciplina subministrarent, dicitur Ion. vs. 377.

Σφαγαῖσι μήλων, ἢ δι' ΟΙΩΝΩΝ ΠΤΕΡΟΙΣ.
Mactationibus avium, aut per AUGURIA ALARUM.

& similiter de haud uno vaticiniorum genere agens Propertius l. IV. Eleg. VI.

Aut si quis MOTAS *cornicis senserit* ALAS.

Hinc πτερὸν de *augurio* a Sophocle dictum Oedip. Col. vs. 98. πιστὸν ἐξ ὑμῶν πτερὸν, *fidum a vobis augurium*; & ab Aristophane Avib. p. 603. τὰ πτερὰ μαντικὰ, *alae divinatrices*, & prout ibi ab eruditis ejus Enarratoribus dicitur, κοράκων, καὶ ἀετῶν, καὶ τ̃ λοιπῶν, *corvorum, aquilarum, & aliarum alitum.* Neque vero unius erant generis, quae ex *alis* id genus avium ac earum *motionibus* observabantur ab auguribus signa & notae, quibus an fausta vel infausta forent omina, ac proinde ποίων σὺν ἀγαθαῖς πτέρυγες, iidem perite dijudicarent. Cujusmodi nempe censebatur, utrum lenis

ac

ac placidus, an vero turbidus ac inordinatus foret earundem *alarum* motus & clangor; quorum istud *non bonum*, ut hic loquitur Callimachus, seu infaustum auspicium faciebat. Unde idem Tiresias ad ignotum continuo ἀπαισίαν avium, seseque mutuo lacerantium clangorem, ait apud Sophoclem Antigon. vs. 1017.

ΠΤΕΡΩΝ γὰρ ΡΟΙΒΔΟΣ οὐκ ἄσημος ἦν,
ALARUM *enim* CLANGOR *non erat sine signo.*

Sic visus non leniter advolans, sed irruens impetuose accipiter caput aquilae vellicans, pro inauspicato ducitur apud Aeschylum Pers. vs. 207.

κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ
ΠΤΕΡΟΙΣ ἐφορμαίνοντα,
circum (accipitris, ut jam ante dixi, genus) *adspicio cursu*
ALIS *irruentem* &c.

Ammianus autem adducto jam ante ex parte, ubi de auguriis agit, loco, addit VOLATUS AVIUM *dirigit Deus*, *ut rostrum sonans*, *aut praetervolans pinna*, TURBIDO MEATU *vel* LENI *futura praemonstret.* Hinc illud Argivi auguris de turbido ejusmodi ac inordinato avium meatu, ut infausto omine apud Papinium Thebaid. l. III. vs. 503.

Amphiarae vides, *cursus ut nulla* SERENOS
ALES *agat?* LIQUIDOQUE *polum complexa meatu*
Pendeat, *aut fugiens* PLACABILE PLAUSERIT
OMEN,

seu juxta veteres libros, *planxerit*: mox autem vs. 510.

Monstra volant, *dirae* STRIDENT *in urbe volucres.*

Sic apud Plutarchum Parallel. p. 309. Metellus in suburbium pergens, ὑπὸ κοράκων ὑπεσχέθη, ΠΑΙΟΝΤΩΝ ΤΑΙΣ ΠΤΕΡΥΞΙΝ, *a corvis retentus* ALIS TUM PLANGENTIBUS, domum reversus; & similiter de *columba* mali ominis legas apud Euripidem Ion. vs. 1203.

εὐθὺς ΕΥΠΤΕΡΟΝ δέμας
ΕΣΕΙΣΕ,
statim ALATUM *corpus*
CONCUSSIT,

ac ut addit, bacchari coepit. E contrario autem apud Virgilium de fausto duodecim cygnorum auspicio dicitur Aen. l. I. vs. 397.

illi ludunt stridentibus ALIS;

(ubi *stridentibus*, a Servio *signum augurii*, quod hic pro fausto, apud Papinium vero pro *infausto* dici modo vidimus,) & quo referas etiam, quod paullo ante de iisdem cygnis Poëta dixerat vs. 393.

Aspice bis senos LAETANTES AGMINE *cygnos*,

nempe qui gregatim seu ἀγεληδὸν ac ὁμιληδὸν, non vero inordinato indiscretove ordine, procederent. Adde, pro auspicatis apud

Digitized by Google

apud Graecos Romanosque aves juxta Gellium l. vi. c. vi. *quae ingentibus* ALIS *patulae atque porrectae praevolarent*, & quas inde τανυπτέρυγας Homerus dixerit, iis, quos adduxit ibidem, versibus nempe Iliad. M. vs. 237.

> *Τύνη δ' οἰωνοῖσι* ΤΑΝΥΠΤΕΡΥΓΕΣΣΙ *κελεύεις*
> *Πείθεσθ'*,
> *Tu vero avibus* ALAS EXPANDENTIBUS *jubes*
> *Obsequi.*

Quamquam quod observo, alibi ab eodem Poëta, ὄρνιθες τανυσίπτεροι, *aves cum expansis alis*, *non accipitres* solum, sed *bubones* etiam dicantur Odyss. E. vs. 66. Σκῶπές ἴρηκές τε, quorum tamen infaustum habebatur, ut antea vidimus, auspicium. Sic ex *alarum* colore in id genus avibus, *albae* nempe an *nigrae* eaedem forent, captata olim auguria; ut vel ex eo, quem jam ad vs. 123. adtuli, Ciceronis de hoc Tiresia loco, abunde liquet, *quomodo ille oculis captus posset*, *quae* ALBA *sint*, *quae* NIGRA *dicere* &c. & prout ex *alborum* corvorum adspectu, captam iri Jalesum, oraculo praedictum refert, loco etiam paullo ante indicato, Athenaeus. E quibus abunde, ut opinor, liquet, proprie utique & adposite loquutum hic Callimachum, dum inter alias auspiciorum leges, edoctum dicit ille Tiresiam, quae *alarum* in iis habenda foret ratio, seu quis earum motus aut color, ac unde de iis, *quae alae non essent boni ominis*, seu, ut hic dicitur, οὐκ ἀγαθαὶ πτέρυγες, liceret continuo dijudicare. Quo referri etiam debet volatus id genus avium a dextra, aut a sinistra, sive, ut apud Aeschylum adducto paullo ante loco, Prom. vs. 488. δεξιοὶ φύσιν, εὐώνυμοί τε: nempe non quod *dextrae*, seu a dextris aves, ut eruditis ad Festum placuit, pro auspicatis semper apud Graecos, sinistrae vero pro *inauspicatis*, idque contrario apud Romanos more, haberentur, quamquam δεξιοὶ vulgo pro *faustis*, & ἀριστεροὶ seu εὐώνυμοι pro *infaustis* fuerint dictae; & quomodo apud Arabas شمال *sinistram manum* & simul *infaustum augurium* notat. Factum tamen subinde, ut in veterum auguriis eadem avis a dextra bonum, a sinistra vero malum omen; aut vero vice versa, a sinistra bonum, a dextra autem malum omen portendere crederetur; eaque in re haud unus esset inter ipsos augures, pro varia gentium indole, dissensus. Quam in rem occurrit, quem paullo ante jam adtigi ad vers. 6. Hym. in Jovem, cum Hippocratis, tum Galeni in eundem locus de Acut. Victu Sect. xiv. ubi medicos in acutorum morborum curatione ait dissentire Senex Cous, ut quae ille bona seu aegroto salutaria, alter mala eadem & noxia opinetur; idque, ut addit, augurum exemplo, ὅτι οἱ ΜΑΝΤΙΕΣ τὸν αὐτὸν ΟΡΝΙΘΑ, εἰ μὲν ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ εἴη, ΑΓΑΘΟΝ εἶναι νομίζουσιν, εἰ δὲ ΔΕΞΙΟΣ, κακὸν, *quoniam* AUGURES *eundem* ALITEM, *si* SINISTER *quidem appareat*, BONUM *esse augurantur*, *si vero* DEXTER, *malum*:

dein

δεξιὰ καὶ ἡμῖν τὸ μαντεῖον τὰ ἐναντία τούτων, *alii vero* AUGURES *his contraria statuunt.* Ad quem autem locum Galenus, nempe p. 41. T. v. ed. Graec. Basil. & quo eidem lucem, ut ipse ibi tradit, affunderet, dissensionis illius inter augures adfert exempla; sicuti quos e duobus, quos ipse consuluerat, auguribus (& prout id jam a me monitum ad vs. 69. Hym. in Jovem) unus, isque Arabs, *dextrum alitem* visum, aegrotantes servare mulieres, sinistrum autem viros; alter Graecus *dextrum alitem*, viris aegris salutem, sinistrum autem contrarium portendere contenderet. Quibus adducitur ab eodem Galeno alia adhuc de eodem *volatu* a dextra aut a sinistra, dissentientium inter se augurum documenta; utrum nempe, ubi ille *volatus valde* sublimis, aut terrae propinquior, aut vero intermedius; item utrum moderatus idem, aut immoderatius, eandem dent augurii significationem, & qua de re illud addit, ὁ δὲ Ἕλλην ΑΙΩΡΙΖΕΤΟ καὶ ἐπὶ τῇ συμμέτρῳ ΔΕΞΙΟΥ τε καὶ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ, καὶ γεγράφθαι ταῦτα τοῖς οἰωνισταῖς ἔλεγε, *augur de volatu moderato* DEXTRO *ac* SINISTRO DISTINGUEBAT, *dicebatque, haec scripta esse ab auguribus, e* quorum observationibus distincta peti posset eorundem notitia: & quibus adducta jam ante Promethei apud Aeschylum verba illustrari insuper videas, διώρισ', οἵτινές τε δεξιοὶ &c. *distinxi, quae quidem aves natura dextrae, quae sinistrae &c.* Qua equidem in re, quamquam haud ubique eadem fuerit auspiciorum apud Romanos, quae apud Graecos ratio, juxta illud Tullii de Divin. l. II. c. XXXVI. *alia illis* SINISTRA *sunt, alia nostris*; haud eo minus quaerit ille in genere cap. XXXVIII. *cur autem aliis* ALAEVA, *aliis* A DEXTRA *datum est avibus, ut ratum auspicium faciant?* Quomodo nempe apud Romanos, ut e Plauto Asin. Act. II. Sc. I. & aliunde insuper notum, corvus a dextra, picus autem & cornix a laeva, laeta faciebant omina; ac unde inducitur ab eodem Tullio de Divin. l. II. c. III. Panaetius, *requirens, Jupiterne cornicem a laeva, corvum a dextra canere jussisset?* Adde insuper, quod ubi non dextrarum, sed sinistrarum *alarum* motus tantum fieret, id pro inauspicato apud Romanos habitum legatur in Gracchorum vita apud Plutarchum p. 682. ubi de avi augurali, quae e cavea fuerat egressa, additur, ἀλλ' ἐπάρασα ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑΝ ΠΤΕΡΥΓΑ, καὶ παρατείνασα τὸ σκέλος, πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε, *sed quae sublata* SINISTRA ALA, *protensoque crure, refugit in caveam.* Quod rursus satis arguit, haud frustra, uti jam ante vidimus, de *alis* id genus avium, quae nempe ex iis forent *infaustae*, οὐκ ἀγαθαὶ πτέρυγες, factum hic a Callimacho mentionem. Unde etiam haec tria ab iis, qui futura ex auguriis captant, adtendi, dicit Synesius de Insomn. pag. 132. οἱ δὲ ἐν ὀρνίθων κλαγγαῖς, καὶ καθέδραις, καὶ κινήσεσι, *quidam autem in clangore avium & earum sedibus, seu caveis ac volatu*, futura nempe praevident. Quod ut de duobus, *clangore* nempe & *volatu* id ge-

genus avium, abunde ex ante dictis liquidum: ita vel ex eodem adducto Plutarchi loco, & aliunde praeterea, pro *malo* itidem *omine* habitas aves constat, quae offam iis in *caveis* seu *καλιάδαις* adpositam non adtingerent, prout apud Papinium eam in rem dicitur, *impastae fugistis aves* Theb. lib. I. vs. 625. aut quae ex iisdem caveis, ubi augurii significationem dare debuerant, exire abnuerent. Quo referas itidem eas aves, quae ex adsignata iis in cavea sede, in aliam inauspicatam discesserant, quaeque inde ἔξεδροι, & de quibus obiter agit vir doctissimus Is. Vossius ad Catullum p. 105. sunt a Graecis dictae. Nempe juxta illud Euripidis Hercul. Fur. vs. 596.

Ὄρνιν δ᾽ ἰδών τιν᾽ οὐκ ἐν ΑΙΣΙΟΙΣ ΕΔΡΑΙΣ,

Conspexit autem avem quandam in INAUSPICATIS SEDIBUS.

Ita Hesychius, qui inde illustratur, Ἔξεδρον, ἢ οὐκ αἴσιον οἰωνὸν, οὐκ εὔθετον ὄρνιν, οὐκ ἐν δέοντι τὴν ἕδραν ἔχοντα, h. e. ἔξεδρον, *omen infaustum, avem non bene positam, non in debito loco sedem habentem*. Unde illud Sophoclis in Tereo apud Comici Enarratores Avib. p. 553.

Τίς ὄρνις οὗτος ΕΞΕΔΡΟΝ χώραν ἔχων;

Quae avis haec ALIENAM SEDEM *occupans?*

& quem locum παρῳδεῖ dicto loco Aristophanes,

Ἕτερος δὴ τάχ᾽ οὗτος χώραν ἔχων,

Altera avis jam forte ALIENAM *hic sedem obtinens.*

Quibus adde insignem apud Dionem locum l. XXXVII. p. 41. ubi de capto Salutis apud Romanos augurio ait, ΕΞΕΔΡΟΙ γάρ τινες ΟΡΝΙΘΕΣ ἐπέπτοντο, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεμαντεύσαντο, *nam & aves quaedam* EXTRA SEDES *suas* (non ut ibi Interpres, *aves alienae*) *avolarunt, atque ideo sinistrum augurium evasit.* Ac unde factum, ut ἔξεδροι φρενῶν, *extra sedem mentis positi*, seu *mente moti*, dicantur ab Euripide in Hippol. vs. 935. Sinistri proinde ominis loco habitum, ac damnum haud leve portendere, ἕδρας seu avium in cavea *sedes* conturbare. Unde explicandus continuo Theophrastus H. P. l. IX. c. IX. ubi dicitur, eum, quem interdiu peoniae plantae fructum colligentem viderit picus Martius (e γαμψωνύχοις & auguralibus, ut ante dictum, avibus) oculis, ne ab eo nempe pico avellantur, periclitari, τὴν δὲ, quod additur, ῥίζαν τέμνων, ἐκπίπτει ΤΗΝ ΕΔΡΑΝ, *radicem autem secans, auguralem* CAVEAM *prosternet*, seu *decidere faciet*, h. e. malo multabitur: cujus autem loci vim ac elegantiam non ceperunt eruditi Interpretes vel Enarratores, Gaza, Jul. Scaliger, D. Heinsius, Bodaeus, qui tantum *sedem procidet*, aut *secanti sedes praecidet*, quasi de sede ῥιζοτόμου ibi ageretur, ac proinde de alio, magis utique opportuno, ac ubi de infausto avis auguralis omine agebatur, eorundem verborum sensu, ἐκπίπτει τὴν ἕδραν, valde securi, vertendum credidere. Ita certe ἕδραι in auguriis, sicut adducto paullo ante Euripidis loco Hercul. Fur. vs. 996.

996. de avium, quae auspicium facerent, *caveis* seu *sedibus*, ubi eaedem agerent, dicuntur: Hinc etiam ἔξεδρος, Atticis, ut vidimus, pro *infausto*, seu idem quod ἐξαίσιος, quae vox eo sensu praeter Dionis dictum supra ea de re locum, apud Aeschylum legitur Suppl. vs. 523. & praeterea apud Platonem de Legib. l. v. p. 732. Et quomodo alioquin mali ominis aves, una voce δυσόρνιθες appellantur apud Plutarchum in Marcello p. 299. ac inde δύσορνις de re infausta apud Aeschylum Sept. Theb vers. 844. & Euripidem Hippol. vs. 759. ac similiter παρόρνιθες πόροι, pro δυσόρνιθες, *infaustae viae*, apud priorem Tragicum dicuntur, Eumen. vs. 773.

Vs. 125. Βοιωτοῖσι θεοπρόπα] Pro quo vulgo θεοπρόπια, & ita dictum hic foret per ἀφαίρεσιν ob metrum penultimae litterae, Poëtis familiarem, uti supra vs. 119. ἑτάρα, & vs. 46. H. in Jov. ἔταραι, pro ἑταίρη & ἑταίραι, ac apud Aristophanem, ποᾶ pro ποιᾶ Ran. p. 236. & saepe alibi πόᾳ & ποεῖν, pro ποίᾳ & ποιεῖν, sicut Θεσμοφ. 816. &c. & apud Aeschylum τέλιον pro τέλειον *perfectorum* Suppl. vs. 533. Adposite autem eadem voce θεοπρόπα seu θεοπρόπια usus Callimachus, agens de auguris Tiresiae *vaticiniis*, quomodo Calchas θεοπρόπος οἰωνιστὴς, *vates augur*, ab Homero dicitur Iliad. N. vs. 70. Apud Aeschylum vero Prom. vs. 659. θεοπρόποι dicti, non jam *vates* seu *augures*, qui reddebant oracula; sed ipsi θεωροὶ, seu qui, ut consulerent eadem, Delphos aut Dodonem erant missi. Vide locum & Criticos ibidem: *Boeotis* vero, quod hic a Callimacho dicitur, *multa edidisse oracula* Tiresiam, vel inde haud parum illustratur; quod Tiresiae per longas etiam aetates fuerit apud eosdem Boeotos, quodque passim consuleretur, oraculum. Cujus equidem rei luculentus index Plutarchus de Oracul. Defectu p. 434. ἐν δὲ Ὀρχομενῷ λέγουσι λοιμοῦ γενομένου, πολλῶν μὲν ἀνθρώπων διαφθαρῆναι, τὸ δὲ ΤΟΥ ΤΕΙΡΕΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΗΡΙΟΝ ἐκλιπεῖν παντάπασι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀργὸν διαμένειν καὶ ἄναυδον, *Orchomeni* (claro Boeotiae oppido) *ajunt multis peste absumptis hominibus*, TIRESIAE ORACULUM *plane defecisse, & in hunc usque diem otiosum manere & mutum.* Ad quod proinde clarum Tiresiae apud *Boeotos oraculum* respexit hoc loco Callimachus.

Ibid. Κάδμῳ χρησεῖ] Mirum continuo videri cuipiam posset, quod *Cadmo* adhuc superstite, haec Tiresiae caecitas, & inde augurii donum ei dicatur contigisse, qui Oedipi ac filiorum seu *Labdacidarum*, uti mox de iis dicitur, aevo, & sicut e Tragicis antiquis, ac apud Statium in Thebaide l. IV. vs. 407. &c. constat, iisdem etiam superstes vixerit, ac demum expugnatis Thebis, ab Epigonis Argivis in captivitatem abductus, in via, quod ante vidimus, decesserit. A conditis autem a *Cadmo* Thebis juxta accuratiores Eusebii calculos, ad captas easdem ab Argivis, & sequutum mox Tiresiae fatum, anni sunt circiter ducenti & viginti novem. Ut jam hic mittam Chronicon Oxonien-

nlense, a quo annis ferme 90. antiquior ea Thebarum a Cadmo conditarum aera statuitur Epoch. XIII. Quum vero non septem solum aetates, ut e Phlegonte, qua de re mox, Luciano, & Hygino, ac annis proinde 210; sed ad novem etiam aetates ab aliis, ut a Tzetze ad Lycophronem p. 112. seu annis 270. vixisse dicatur idem Tiresias, ac proinde idem mox a Callimacho dicatur, πολυχρόνιος; inde liquet utique citra ullum veteris memoriae de Cadmi rebus ac Tiresiae casu vel auguriis, quorum hic fit mentio, anachronismum, a Poëta hic dici; quod nempe, qui *puer*, uti paullo ante vocatur, in hanc caecitatem inciderit, *Cadmo*, qui longaevus etiam exstitisse fertur, multa potuerit *vaticinari*. Unde insuper dictus in antiquo Melampodis carmine, juxta eundem Tzetzem ad Lycophronem, Tiresias, ἀπὸ τῦ ΚΑΔΜΟΥ ἦν, καὶ κάτωθεν Ἐτεοκλέους, A CADMO *enim*, *&* *infra Eteoclem ac Polynicen* EXSTABAT. A quibus tamen abire videtur Papinius, dum a Lajo, eoque ab inferis evocato, ac sub ejus nepotibus *aequaevus sacerdos* dicitur Tiresias Theb. l. IV. vs. 626. & ad quem locum exstare hanc veterem glossam dicitur in Cl. Barthii notis ad hunc locum, *supputanti annos apparebit vera haec dici.* Quum tamen Lajus Labdaci, Cadmi e filio Polydoro nepotis, esset filius, Cadmi proinde pronepos, & anniculus superstes a patre relictus, juxta Apollodorum l. III. c. V. A *Cadmo* autem, quo tempore Thebis regnasse fertur, ad Lajum, quo is nec dum Thebanorum Rex, Chrysippum Pelopis filium rapuit, juxta Eusebii Chronicon Scaligerianum, annorum CXXIX. spatium intercesserit. *Cadmo* caeteroquin, ejusque posteris *vaticinatum*, quod hic dicitur, Tiresiam, non οἰωνοσκοπικῆς solum, de qua modo Callimachus, sed θυτικῆς etiam seu *haruspicinae* opera, discas ex Sophoclis Antigone vs. 1018. &c. ubi postquam de signis futurorum ex avibus, more augurum a se captis egisset, Tiresias, addit de hostiis similiter, a se consultis, ἐμπύρων ἐγευόμην βωμοῖσιν &c. *ignispicia tentavi in aris* &c.

Vs. 127. Δωσῶ καὶ μέγα βάκτρον] Quo nempe, ut continuo hic additur, viae duce deinceps uteretur caecus Tiresias; immo, qui oculorum ei vicem praestaret, uti de eo Apollodorus l. III. c. VI. Ubi enim orbatum luminibus a Minerva, quam nudam viderat, Tiresiam, datumque ei a Dea augurii donum e Pherecyde dixisset, addit, καὶ ΣΚΗΠΤΡΟΝ αὐτῷ ΔΩΡΗΣΑΣΘΑΙ κυάνεον, ὃ φέρων ὁμοίως τοῖς βλέπουσιν ἐβάδιζεν, BACULUM *etiam caeruleum ei* a Minerva *datum*, *quem gestans* Tiresias *aeque ac oculatus incederet*, ac prout hic addit Callimachus, ὃ οἱ πόδας ἐς δέον ἀξεῖ, *qui pedes ei convenienter ducat.* Quamquam idem Tiresias, quod jam hic vidit vir doctus, id beneficium non *baculo*, sed filiae, ut viae nempe duci, seu quae pedum gressus caeci parentis regeret, imputat apud Euripidem Phoeniss. vs. 837. Haud aliter nempe ac Polyxena filia ab anu Hecuba vocatur in cogno-

mine apud Euripidem dramate vs. 281. Βάκτρον, ἡγεμὼν ὁδοῦ, *baculus*, *dux viae*. Utrumque vero illi Tiresiae, filiae nempe & *baculi* fulcrum, sed quo semel, insolito quodam Deum munere, haud indiguerit, tribuit Statius Theb. l. IV. p. 582.

Nec jam firmanti BACULO, *nec virgine fida*
Nititur, *erectusque solo* &c.

Adde *baculum* Tiresiae opportune ut auguri *datum*; prout nempe *lituus*, *clarissimum insigne auguratus*, sive quem *incurvum & leviter a summo inflexum bacillum*, vocat Tullius de Divin. l. I. c. XVII. ac in antiquis etiam nummis idem consuetus, ut notum, auguratus index, ac prout de eo ait Servius Aen. l. IX. vs. 12. *augures designabant spatia lituo.* Immo prout antiquum illud auguratus insigne, pridem tradiderat Homerus; apud quem nempe in inferis augur Tiresias ad Ulyssem, qui Circes opera illum de suo in patriam reditu consulturus accesserat, venit responsa ei editurus, χρύσεον σκῆπτρον ἔχων, *aureum sceptrum* seu *scipionem tenens*, Odyss. Λ. vs. 91. Haud aliter nempe ac fatidica apud Branchidas ῥάβδον ἔχουσα, *virgam* seu *bacillum tenens*, oracula edidisse apud Jamblichum dicitur de Myst. Sect. III. cap. XI: Immo prout Phoebas cum baculo, Apollo autem cum cithara arae insidens, spectatur in veteri hujus Cimeliarchii Electoralis gemma. Ne ea jam hic tangam, quae de ῥαβδομαντείᾳ, qua olim usi leguntur ad vaticinia Magi & Scythae, ut e Dione memorat vetus Nicandri Enarrator ad Ther. p. 74. ac vidit jam ad Ezech. XXI. 21. ὁ πάνυ Grotius; & quo respexisse haud male statuitur, a nonnullis Interpretibus, Hoseas cap. IV. vs. 12. *& baculus ejus annuntiabit ei*; seniores autem, καὶ ἐν ῥάβδοις ἀπήγγελλον αὐτῷ, *& in virgis annuntiabit ei*, priora autem verba reddunt, ἐν συμβόλοις ἐπηρώτων, Nobilio Interprete, *in auguriis interrogabant*, & de quo loco alibi. Unde insuper aliis, quae tanquam inter Mosen ac Tiresiam communia collegit vir magnus in Demonstratione Euangelica, addi opportune illud posset de vaticiniis aut miraculis Mosis baculo seu virga in Aegypto editis. Ut ea jam hic mittam, quae de *virga*, ut ajunt, *divinatoria* seu bacillo fatidico, & singularibus quidem ac mirificis ejus viribus, sunt novissime edito in Galliis ea de re libro divulgata; ab aliis autem ut falsa vel temere credita sunt explosa.

Vs. 128. βιότου τέρμα πολυχρόνιον] Uti, quod paullo ante innui, e Phlegonte Tralliano περὶ Θαυμ. cap. IV. Hygino Fab. LXXVII. Luciano praeterea in Macrob. Lactantio ad Statium Theb. l. II. vs. 95. Tzetze ad Lycophronem ad vs. 125. de producta scilicet Tiresiae a Jove, vel ut hoc loco, a Minerva ad septem aut ad novem usque aetates seu generationes vita dicitur; ac proinde a Cadmi aevo, usque ad Oedipi nepotes sub quibus demum fato sit functus, uti jam ante e Pausania vidimus, Tiresias. Hinc de *termino vitae*, cujus hic mentio, sibi a Jove ad septem aetates

pro-

Digitized by Google

producto, ait ipse Tiresias in Melampodis versibus, quos refert ad Lycophronem Tzetzes p. 112.

Ὅς μοι μακρὸν γε ἔθηκας ἔχειν αἰῶνα ἀνθρώπων,
Ἑπτά μοι ἔτη ζώειν γενεὰς μερόπων ἀνθρώπων,
Qui mihi longum constituisti aevum,
Ut vivam per septem aetatum generationes hominum mortalium.

Ut proinde haud mirum sit, si, ut hoc loco, ita ab Apollodoro de eodem dicatur l. III. c. VI. ἐγένετο δὲ καὶ πολυχρόνιος, ac similiter a Papinio, idque sub iis, de quibus modo dixerat Callimachus, *Labdacidis*, Laji nempe Labdaci filii nepotibus, *longaevi vatis* nomine a Papinio designetur l. II. vs. 95. & l. IV. vs. 407. ac de ejus *canitie* sermo fiat vs. 581. Quomodo idem a Lycophrone, loco modo adducto, τίμπαλος dicitur, seu, ut ibi Tzetzes, ὑπέργηρως, ac apud Hesychium, πέμπελον, λίαν γηραλέον, & Arcadium Grammaticum in MSS. Bibl. Gallorum Regis πέμπελος, ὁ παλαιός, apud Aeschylum vero Eum. vers. 479. alio sensu εὐπέμπελον dici videas, pro *exorabili.* Adde hisce de Tiresia, antiquissimo ac celebratissimo apud Graecos augure, immo qui auspiciorum ex avibus, uti ante e Plinio vidimus, inventor habebatur, ut *longaevo*, seu qui tot aetates vixerit, inde traditum; qui nempe longae aetatis beneficio, seu *observatis longo tempore significationibus*, sicut de eadem auguratus scientia loquitur Tullius de Divin. lib. I. cap. VI. eam sibi divinationem comparasset. Ut proinde potiori jure in eum quadret, id quod de praestantissimo augure ab eodem Cicerone dicitur eod. lib. cap. XLVII. *Solus enim* MULTORUM ANNORUM *memoria, non decantandi augurii, sed* DIVINANDI *tenuit* DISCIPLINAM. Haud aliter ac apud Maronem Aen. lib. VIII. vers. 498. *retinet* LONGAEVUS *haruspex, fata canens;* ac ut ibi Servius, *argumento aetatis vult doctum videri;* prout de fatidicis Sibyllis vulgo veteres, ac de Cumana idem Poëta Aen. VI. vers. 321. *longaeva sacerdos;* Sibylla autem ipsa de se apud Ovid. Metam. l. XIV. vs. 144.

nam jam mihi SECULA SEPTEM
Acta vides,

& quomodo de septem Tiresiae vatis aetatibus dictum modo vidimus. Quibus adde, quae a Cicerone dicuntur libro de Senect. c. XVIII. ubi inter alia praeclara Collegii augurum decreta illud ut palmarium laudat, quod *neque solum honore antecedentibus, sed iis etiam, qui cum imperio sunt,* MAJORES NATU AUGURES *anteponuntur.*

Vs. 129. πεπνυμένος ἐν νεκύεσσι] Unde νεκρόμαντιν πέμπελον, *manium vatem senem*, vocat, dicto paullo ante loco Lycophron. Obvium autem Homeri de eodem apud inferos Tiresia locum, quem & illis verbis Lycophron, & hic plenius expressit Callimachus, adtigit jam Vulcanius, ac pridem Cicero de Divin. l. I. cap. XL.

a quo *Amphiaraus ac Tiresias dicuntur, qui avibus & signis admoniti, futura dicebant. Quorum de altero* (Tiresia) *etiam apud inferos Homerus ait, solum sapere; caeteros umbrarum vagari modo.* Omnis nempe divinatio, non naturae opus aut artis effectus (qua de re jam ante actum ad vers. 123.) juxta saniores gentilium Theologos, & Ciceronem dicto ante loco de Divin. l. I. c. LIII. tum aperte Jamblichum de Myster. Sect. III. c. I. & XXII. sed a Deo tota proficisci ab iisdem dicta, eaque proinde animae divinitus indita: cujus autem vita sit duplex, altera corpori adnexa, altera, quae potest ab eo separari, & plane divina, prout ea de re disserit idem Jamblichus pag. 62. Immo e quo praeterea tum Homeri, tum, qui eum hic reddidit, Callimachi loco, quo dicitur uni huic vati Tiresiae datam divino munere mentem post mortem sapientem ac providam, νόον πεπνῦσθ, seu eum πεπνυμένον agere inter mortuos; in eum proinde non cadere continuo liquet, quod a Platone dictum in Timaeo pag. 71. Deum divinandi artem dementiae tribuisse, οὐδεὶς γὰρ ΕΝΝΟΥΣ ἐφάπτεται μαντικῆς ἐνθέου καὶ ἀληθοῦς, *nemo enim, quamdiu* PRUDENS *est*, seu MENTIS COMPOS, *divinam & veram vaticinandi artem adtrectat: Prudentis* vero unius esse, quod ibidem addit, ea quae quis amens seu extra se raptus vaticinatus est, intelligere ac dijudicare. Ut hoc postremo addam, quod quamquam huic uni post mortem Tiresiae datum divinitus dicatur illud *prudentis* ac *providae mentis* donum; haud novum alioquin juxta Theologiam gentilium exstitisse, ut earundem, quibus vivi inclaruerant, artium vel virtutum cultu seu inventis, honos post mortem iis remaneret integer & incolumis, e quorum proinde genere ii censebantur, de quibus in beatis mortuorum sedibus constitutis dicitur Aen. VI. vs. 602.

Quique pii vates & Phoebo digna locuti.

qualis nempe fuerat hic ὀρθόμαντις, uti eum a Pindaro vocari diximus, Tiresias. Immo quo loco haud omittendum, arcanum illud, quod tradit Porphyrius περὶ Ἀποχ. l. IV. p. 576. accipitrem, avem scilicet auguralem, ideo Soli apud Aegyptios sacrum, nempe ΜΕΤΑ δὲ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ἰσχὺν ἔχειν ΜΑΝΤΙΚΗΝ, καὶ εἶναι λογιώτατον ἀπολυθέντα τοῦ σώματος, καὶ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΩΤΑΤΟΝ, POST VITAM *autem vim habere* DIVINATRICEM, *esseque loquacissimum a corpore solutum, &* MAXIME PRAESAGUM.

Vs. 130. μεγάλῳ τίμιος Ἀγεσίλᾳ] Quomodo jam ante non ab Aeschylo solum in deperdito dramate dictus fuerit, ut jam vidit eruditissimus L. Gyraldus, Pluto; apud Athenaeum nempe l. III. p. 99. Αἰσχύλος τὸν Ἅιδην Ἀγεσίλαον, *Aeschylus Plutonem, Populorum deductorem* dixit; sed a Nicandro praeterea in Georgicis eo versu, qui alibi apud eundem Athenaeum legitur l. XV. p. 684. ubi herbae, e qua fieret Ditis corona, meminit, ac prout vere ibi Ἀγεσιλάου, pro Ἡγεσιλάου emendavit ὁ πάνυ,

Xilan-

Χθόνιον πίφα) τέφος Ἀγεσιλάου,
Terrestris apparet corona Ditis.

Idem nempe, qui Ἀϊδωνεὺς ἀνάπομπος, *Pluto deductor*, ab eodem Aeschylo dictus Pers. vs. 651. ac paullo ante nempe vs. 628. inter Deos φθιμένων πομποὺς, *mortuorum deductores*, juxta Tellurem nempe & Mercurium, relatus; ac prout alibi idem Tragicus ait Prom. vs. 152. Ἀΐδου τε νεκροδέγμονος, *Orci mortuos recipientis*. Quod vero Tiresiam in honore fore apud eundem Plutonem, auguratur hic apud Callimachum Minerva, ad Homerum respicit, qui a Proserpina Tiresiae datum illud, de quo modo actum, ut solus nempe apud inferos saperet, munus dixerat.

Vs. 131. τὸ δ' ἐντελὲς, ᾧ κ' ἐπινεύσῃ] Haud aliter nempe ac de Jove, cum quo forent omnia Minervae, ut continuo hic additur, communia, mox dicitur vs. 135. ᾧ κ' ἐπινεύσῃ Ἔμπεδον, & de quo ibidem. Unde etiam Minerva de semet ait apud Aeschylum Eum. vs. 602.

Ἔξεστι γάρ μοι μὴ λέγειν, ἃ μὴ τελῶ,
Non enim mihi licet dicere, quae non perficio.

Quod nempe τέλειος esset haec Dea, haud minus, ut ea de re mox, ac parens Jupiter; seu quae nihil vellet aut proferret, quod non simul perficeret, ac ratum foret. Quomodo nempe alii Dii praeter Jovem, τέλειοι etiam dicti, ut apud Aeschylum Suppl. vs. 535. & de quo loco mox ad vs. 135. ac praeterea in eo Mercurii ad Deos praeconio, quod apud Lucianum legitur, cum in Jove Tragoedo p. 203. tum in Deorum concilio pag. 950. ed. Salm. Τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ΤΕΛΕΙΩΝ Θεῶν, *Quis* PERFECTORUM *seu summorum Deorum vult verba facere?* & in decreto eidem concilio adnexo, ubi concio Deorum in Olympo congreganda dicitur, eligendique septem Θεοὶ τέλειοι arbitri, tres nempe e veteri Saturni curia, quatuor autem, & in quibus Jupiter, e duodecim Diis. In quibus autem Luciani locis, nollem eruditissimum Sam. Petitum, qui occasione similis Atheniensium in concionibus praeconii, τίς ἀγορεύειν βούλεται, eorundem meminit ad Leges Atticas p. 210. nempe pro τῶν τελείων, aut τελείους Θεοὺς, emendandum, sed infelici Minerva, statuisse, disjuncta nempe in duas voce τε λείους, quasi de *laevigatis Diis* ibi foret mentio. Τέλειοι nempe Dii *coelites* seu majorum gentium, ac ut e Platonis mente disserit Apulejus libro de Deo Socratis, qui *natura prorsus ac retro aeviterna, ac ingenio ad summam beatitudinem* PERFECTO; & alibi, *nam nihil est* DEO PERFECTIUS.

Vs. 132. μούνᾳ Ζεὺς τόγε θυγατέρων] Hinc Minerva, prae aliis Jovis Filiabus caeterisve Diis, nunquam a Jovis latere discedere, immo sedere (& de quo loco jam ante ad vs. 29. Hym. in Apoll.) ad dextram Dei Patris, ab Aristide dicitur Hym. in hanc Deam p. 18. & 19. alibi autem *Jovi proxima* τοῦ Διὸς ἐστιν ἐγγυτάτω.

p. 30. Hinc de eadem, ubi de Jove egisset, Horatius l. I. Od. XII.

Proximos illi tamen occupavit
PALLAS *bonores*,

ante Deos nempe Deasve alias; Bacchum, Dianam, Apollinem, totidem Jovis liberos, quos ibidem celebrandos Poëta susceperat. Ita prima etiam e Filiabus Jovis invocatur a choro Thebanorum apud Sophoclem Oedip. Tyr. vs. 163.

ΠΡΩΤΑ σε κεκλόμενος,
Θύγατερ Διὸς,
Ἄμβροτ' ΑΘΗΝΑ,
Teque PRIMAM *invoco*,
FILIA JOVIS
Immortalis MINERVA,

ac dein Diana, & Apollo. Unde de eadem ait rursus Aristides Hymno in Minervam pag. 18. καὶ τὰ πρεσβεῖα ΜΟΝΗ κατείληφε, *&* SOLA *omnes bonorum praerogativas consequuta est.*

Vs. 133. πατρώϊα πάντα φέρεσθαι] Ac proinde ut Jovis τελεὺς instar, omnia, sicut modo Poëta dixerat, & mox adhuc repetit, quae vellet seu annueret Minerva, ea continuo rata forent. Quomodo nempe de eadem Dea ait Aristides, dicto modo loco, ὥστε δὲ αἰδέσιμός ἐστι ΤΩ ΠΑΤΡΙ, καὶ ΠΑΝΤΑ ΚΕΚΟΙΝΩΝΗΚΕ, *adeo quoque est* PATRI *reverenda*, *&* OMNIUM *cum eo* PARTICEPS. Alibi autem, ubi de eadem & Patre dixisset p. 30, de rebus omnibus idem semper utrique, Jovi nempe & Minervae, videri; caussam continuo addit, χεδὸν γὰρ ΔΥΝΑΜΙΝ ΤΟΥ ΔΙΟΣ εἶναι λέγων τις ΑΥΤΗΝ ἐκ τούτων, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι, *si quis enim ex his*, JOVIS VIM *esse* MINERVAM *dixerit*, *haud quaquam falletur*; ac proinde posse Jovis opera ΚΟΙΝΑ τοῦ Διὸς εἶναι, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, COMMUNIA *Jovi esse simul & Minervae.* Immo sicuti de Patre & Filia, Jove nempe ac Minerva, pridem a vatum ac Theologorum, uti de eodem jam ante, apud Graecos parente dictum fuerat Odyss. Π. vs. 264.

Ὕψι γὰρ ἐν νεφέεσσι καθήμενω, ὥστε καὶ ἄλλοις
Ἀνδράσι τε κρατέουσι, καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Alte in nebulis sedentes, *quique & aliis*
Viris dominantur, *& immortalibus Diis.*

Quibus autem, ne jam ea omnia ad Mysterium in novo foedere, de Patris ac Filii conjuncta in agendo imperandove virtute ac potestate, Joh. V. vs. 17. 19. &c. ac alibi; aut de Filio sedente ad dextram Dei potentiae, ac in nubibus veniente Matth. XXVI. 64. manifeste tradita, huc forte improvide referam; quibus, inquam, adumbrasse tamen eosdem Graecorum Theologos liquet, cum praeclarum Sapientiae ac Providentiae, quibus res humanae reguntur, cum divina Potentia concentum; tum omnia a summo Deo consequi, ac de divina quodammodo natura & praestantia participare, qui felici sapientiae ac virtutum, quarum procreatrix habita fuit, uti ante e Proclo vidimus, Miner-

va,

Digitized by Google

va, cultu ac amore, se illi similes efficere conantur. Mitto, quod sicut adducto paullo ante loco, Aristides Minervam Jovis parentis Δύναμιν vocat; ita ab impio Ario, unigenitus Dei Filius ejus Δύναμις καὶ Σοφία, sed non ὁμοούσιος seu eidem coaeternus, statueretur, juxta Athanasium p. 884. T. I.

Vs. 134. ματὴρ δ᾽ ὅτις ἔτικτε θεάν] Hinc illud Apollinis de eadem Minerva apud Aeschylum Eum. vs. 666.

Πατὴρ μὲν ἂν γένοιτ᾽ ΑΝΕΥ ΜΗΤΡΟΣ, πέλας
Μάρτυς πάρεστι ΠΑΙΣ Ὀλυμπίου Διὸς,
Οὐδ᾽ ἐν σκότοισι νηδύος τεθραμμένη,
Ἀλλ᾽ οἷον ἔρνος ΟΥΤΙΣ ἂν ΤΕΚΟΙ ΘΕΟΣ,
Ut pater quidem fiat SINE MATRE, *vicinus*
Testis adest FILIA *Jovis Olympii;*
Non in tenebris alvi enutrita,
Sed quale germen NULLA DEARUM *pariat.*

Nempe prout ab Oreste apud Euripidem dicitur in cognomine dramate vs. 554.

Ἄνευ δὲ ΠΑΤΡΟΣ τέκνον οὐκ εἴη ποτ᾽ ἄν,
Sine patre autem nemo unquam liberos feret;

quique versus, indicto Auctore a Clemente adducitur Strom. l. II. p. 423. additoque ei continuo altero hoc versu,

Ἄνευ δὲ μητρὸς οὐδὲ συλλαβὴ τέκνου,
Sine matre autem neque liberorum conceptio fiet.

Cujus posterioris tamen συλλαβῆς exemplum, ἀμήτωρ, ut de ea Aeschylus, aliique Callimacho antiquiores Mythologi, exstiterit scilicet haec Dea; sicuti prioris Vulcanus, ἀπάτωρ inde apud Nonnum dictus Dionys. l. VIII. p. 262. ac, ut addit, ὃν αὐτογόνον τίκεν Ἥρη, *quem per se generans peperit Juno.* A qua tamen Vulcani ἀπάτορος fabella recessit Plato in Critia, ubi eandem Minervam & Vulcanum multa habere tradit communia, ἅμα μὲν ἀδελφὴν ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, *tum quod soror sit ei* EX PATRE; tum, ut addit, quod utrumque illud Numen, Sapientiae & Artium amore ac inventis inclaruerit; & quod postremum de Minerva & Vulcano, eorumque inde communione, pluribus tangit Proclus in Theolog. Platonis l. VI. c. XXIV. Quo referas proinde id quod in veteri ac inedito Epigrammate MS. olim Palatini, nunc Vaticani, de Minervae cum Vulcano concubitu legitur, natoque inde scilicet λύχνῳ.

Ἡφαίστῳ ποτὲ Παλλὰς ἐπ᾽ ἀγκοίνῃσι μιγεῖσα,
Εἰς εὐνὴν ἐμίγη Πήλεως ἐν θαλάμοις,
Vulcano quondam Pallas in gremio sociata,
Cum eo concubuit in Pelei thalamis. &c.

Ut mittam, quod congressus prius cum *Metide* seu *Prudentia* Jupiter, dein etiam cum Themide; antequam nempe educeret e capite Minervam, aliis veterum fabulis feratur; ut ea de re disserit apud Galenum, & de quo loco mox, Chrysippus.

Vs. 135. Ἀλλὰ Διὸς κορυφὰ] Qua de re, seu Minervae e *Jovis* ver-

vertice natalibus, nota veterum, ut de recentioribus sileam, μυθολογήματα nemo, ut opinor, hic a me exiget. Adeat vero, cui vacabit, quae ea de re a Proclo dicta sunt in Timaeum l. I. p. 51. Ταύτην δὲ τὴν θειότητα καλοῦντες οἱ Θεολόγοι πάντες ΑΘΑΝΑΝ, ὡς μὲν ἀπὸ ΤΗΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ τικτομένην, καὶ ἐν αὐτῷ μένουσαν, Νόησιν οὖσαν δημιουργικὴν, *hanc autem divinitatem vocant omnes Theologi* MINERVAM, *tanquam quidem* E PATRIS VERTICE *natam, in eoque permanentem*, INTELLIGENTIAM *existentem rerum effectricem* &c. Unum illud hic superaddere, ut minus forte obvium, haud grave erit; exstare apud Galenum de Hippocr. & Platon. placit. l. III. c. VIII. Chrysippi, & quam idem Pergamenus Doctor impugnat, hujus μυθαρίου, de Minerva scilicet nata e *Jovis vertice*, explicationem, quo eandem nempe fabellam cum suo dogmate, de principe animae facultate, quae non in cerebro seu capite, sed in corde exstaret, idem Stoicus non repugnare ostenderet. Nempe, prout ipsa Chrysippi ea de re verba adfert & simul enarrat Galenus: Jovem non ex se, sed deglutita prius Metide, & ex ea veluti praegnantem factum, e capite postea, h. e. per sermonem seu ex ore, Minervam peperisse; quum os sit etiam capitis pars, e vertice autem eandem symbolice dici procreatam. Quam fabellae hujus expositionem ut industriam ac ingeniosam, & Stoicorum dogmati consonam, laudat quidem Galenus; sed simul id, quod erat praecipuum in quaestione, non adtigisse eundem Chrysippum, & fecisse convenientius, si eandem fabellam, utpote homini Philosopho ad demonstrationem haud necessariam, omnino non adduxisset, pluribus ibidem, neque inaniter contendit. Vide eundem p. 274. Tom. I. edit. Graec. Basil.

Ibid. κορυφὰ Διὸς ᾧ κ᾽ ἐπινεύσῃ, Ἔμπεδον] Cui loco geminum plane opportune suppeditat Aeschylus Suppl. vs. 95.

> Πίπτει δ᾽ ἀσφαλῶς, οὐδ᾽ ἐπὶ νώτῳ,
> ΚΟΡΥΦΗ ΔΙΟΣ, εἰ ΚΡΑΝΘΗ πρᾶγμα ΤΕΛΕΙΟΝ,
> *Cadit autem secure* seu praeclare *non in tergum* seu *turpiter*,
> VERTEX JOVIS, *si quid* PERFICIENDUM *statuitur:*

& quibus prioris versus verbis obvia e palaestra locutio, ubi nempe, quod vidit Graecus Tragici Enarrator, turpe fuit Athletam in dorsum cadere prostratum seu supinum, qualis ὕπτιος a Graecis dicebatur: ut liquet e Philone de Agricult. p. 204. & quod πίπτειν εἰς τὸν ὦμον, *in humerum recidere*, dixit Aristophanes Equit. p. 322. Idem caeteroquin adductis Aeschyli verbis innuitur, quod hic a Callimacho dicitur, *cuicunque Jovis vertex annuerit, id firmum* fore & consummatum: prout etiam de eodem Jove ab Euripide dictum (& cujus locum supra jam adtuli ad Hym. in Jov.) Alcest. vs. 978. ΖΕΥΣ ὅτι ΝΕΥΣῌ &c. quidquid JUPITER ANNUIT, *tecum hoc* PERFICIT. Cui praeiverat pridem vatum Parens, qui haud unquam irritam Jovis

vis voluntatem tradiderat Iliad. A. 5. Διὸς δ' ἐτελείετο βουλὴ, *Jovis autem perficiebatur voluntas.* Unde etiam τέλειος idem Deorum Pater saepius apud antiquos Poëtas, ficut ea de re jam ante, dictus; ut apud Pindarum Pyth. Od. 1. Aeschylum Agam. vs. 982.

Ζεῦ, Ζεῦ Τέλειε, τὰς ἐμὰς εὐχὰς τέλει,

Jupiter, Jupiter Perfector, mea vota perfice,

seu ut eadem sint rata: immo alibi ab eodem, Suppl. vs. 535. invocatur tanquam Τελέων Τελειότατον κράτος, *Perfectorum Perfectissima potentia*; qui nempe *ab hominibus Deorum haberetur optimus & justissimus*, ut de eo Plato in Euthyphrone p. 5. Quomodo vero de summo & unico Deo, ac fidelium omnium Patre, dictum Matth. v. 48. ὥσπερ ὁ ΠΑΤΗΡ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ΤΕΛΕΙΟΣ ἐστι, *sicut &* PATER *vester, qui in coelis est,* PERFECTUS *est*, non potentiae nempe solum, qua omnia quae vult, *perficit*, sed sapientiae insuper, omnisque quae in Deum cadere potest, *perfectionis* intuitu. Ut vere proinde ab incomparabili Salmasio Foen. Trapezit. p. 291. rejecta sit sacri Exercitatoris seu viri magni Dan. Heinsii de eadem voce τέλειος, quasi ea *integer* seu *innocens* ab Evangelista designaretur, aliena ab eo loco explicatio.

Vs. 136. ὦ θυγάτηρ] Pro quo Aeolum more θυγάτηρ, nempe υ itidem breve, dixerat alibi idem Callimachus, teste Prisciano l. 1. p. 554. *Illi enim* (Aeoles) θυγάτηρ *dicunt pro* θυγάτηρ, υ *corripientes* &c. *ut Callimachus*, καλλιχόρου χθονὸς ὑμέας θυγάτηρ. Ad quem proinde nostri Battiadae locum respexit ὁ πάνυ Salmasius ad ovum Simmiae p. 175. ubi πυκινώτατον Aeolice dici potuisse tradit, pro πυκινώτατον, υ nempe correpta, ut apud Callimachum θυγάτηρ pro θυγάτηρ. Quod a Lacedaemoniis etiam factum ibidem traditur.

Vs. 137. δέχεσθε τὰν θεὸν, ὦ κῶραι] Utpote peracto illo lavacro exhilaratam veluti, ac pristino nitori restitutam; ac inde etiam, uti ea de re jam diximus ad titulum hujus Hymni, solemni Argivarum Virginum pompa ac festivitate, ut Argis deinceps solito faventius ac magis adhuc benevolum Numen, in urbem continuo ac ad pristinas in ea sedes, illud seu venerandum ejus simulacrum reducendum. Haud aliter ac de lota Almone fluvio Cybele, ut luctu tum omni ab ea deposito, missisque planctibus, laeta eadem ac propitia, lucentibus taedis festoque oppidorum apparatu recepta, ait Valerius Flaccus lib. VIII. vs. 239. &c.

Sic ubi Mygdonios planctus sacer abluit Almo,
LAETAQUE *jam Cybele*, FESTAEQUE *per oppida* TAEDAE.

Vs. 139. σύν τ' εὔγμασι, σύν τ' ὀλολυγαῖς] Pro more caeteroquin in veterum sacris festisque solemnibus, ut Numen, cui eadem erant consecrata, tum precibus ac votis, quae nempe idem exaudire vellet, continuo prosequerentur; tum faustis acclama-

tionibus, uno veluti ore altaque voce, prolatis, celebrarent. Prius illud innuunt hic Poëtae verba, σύν τ' εὔγμασι, in quibus vulgo desinebant eorum Hymni, ut ex Orphicis, Homeri vel Homeridarum, ac ipsismet hujus Callimachi Hymnis, abunde constat; ac ubi pro çujusque Numinis, qua pollere maxime credebatur, facultate & conditione, corporis, animi, aut fortunae bona ab eodem, nuncupatis eam in rem verbis, exigebantur. Hinc variae etiam *precum* apud eosdem species, de quibus praeclarus omnino exstat Procli in Timaeum l. II. p. 64. locus, πρώτισται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς σωτηρίας, δεύτεραι ὑπὲρ τῆς τῶν σωμάτων εὐκρασίας, τρίται δὲ ὑπὲρ τῶν ἐκτὸς ἐπιμελούμεναι, *primae preces de animae salute; secundae de bono corporis temperamento; tertiae autem eorum, quae extrinsecus adveniunt, curam habentes*; & quomodo, ut alia mittam, hic Hymnus in voto ad Minervam, & de quo mox, desinet: ut nempe Argivorum regionem incolumem eadem servet. Idem vero Proclus paullo ante p. 64. de singulari egerat apud omnes moratas gentes sapientum circa *preces* studio, ut Brachmanum apud Indos, Magorum apud Persas, Theologorum vero apud Graecos, qui τελετὰς nempe & mysteria induxerant, & in quibus maxime, ut aliunde satis constat, εὐχαῖς illis seu λιταῖς θεοκλύτοις, *precibus Deos invocantibus*, ut de iis Aeschylus Sept. Theb. vs. 145. locus esse consueverat. Easdem vero τελεσφόρους εὐχὰς, quas iidem nempe Dii adimplerent, alibi vocat idem Tragicus, nempe Cnoëph. vs. 210.

Εὔχου τὰ λοιπὰ, τοῖς θεοῖς τελεσφόρους
Εὐχὰς ἐπαγγέλλουσα, τυγχάνειν καλῶς,
Precare, ut reliqua, Diis perfectrices
Preces annuntians, recte succedant.

Alterum vero, quod hic tangit Callimachus σύν τ' ὀλολυγαῖς, ad faustas eas acclamationes respicit, quas in veterum sacrificiis, elatis ad Deum, cui litabatur, adstantium sacrisque operantium vocibus, sublatisque manibus fieri solitas, e prolata etiam eam in rem praeclari nummi, quae luculentum moris illius exemplum praebet, icone vidimus ad vs. 258. superioris Hymni, & quae ibi consulere poterit, si lubeat, Lector. Unum adhuc dicti modo Tragici locum adferre non pigebit, ubi eorum, quorum hic Callimachus meminit, cum εὐγμάτων, tum ὀλολυγῶν fit mentio, nempe Sept. Theb. vs. 272. ubi Eteocles Thebanorum Rex ait ad Chorum Thebanarum Virginum,

Εὔχου τὰ κρείσσω, συμμάχους εἶναι θεοὺς,
Κἀμῶν ἀκούσασ' ΕΥΓΜΑΤΩΝ· ἔπειτα σὺ
ΟΛΟΛΥΓΜΟΝ ἱερὸν εὐμενῆ παιώνισον,
Ἑλληνικὸν νόμισμα θυστάδος βοῆς,
Precare meliora, ut Dii sint auxiliatores;
Measque audiens PRECES, *mox tu*
ACCLAMATIONES *sacras ac faventes accinas,*
More illo Graecanico clamoris in sacrificiis recepti.

Ea-

Eadem autem voce, ut hic obiter addam εὐγμάτων pro εὐχῶν, uſus praeterea erat idem Aeſchylus Prom. verſ. 586. ut non debuerit proinde in Theſauris linguae Graecae aliisque promptuariis, uno Heſychii, qui eam ex antiquis illis Auctoribus, Aeſchylo, Callimacho &c. acceperat, teſtimonio eadem inniti.

Vſ. 141. ἐς πόλιν αὖτις] Vera omnino ac certa H. Stephani emendatio ἐς πόλιν, pro ἐς πάλιν, uti antea hic legebatur; & quod poſtremum ut alia mittam, quae ipſius loci conſpectus exhibet, vel ſequens illud αὖτις, Dorice nempe pro αὖθις, abunde redarguit.

Vſ. 142. Δαναῶν κλᾶρον ἅπαντα σάω] Nempe *Argivorum regionem*, ſicuti κλῆρον ea voce ſubinde apud veteres Auctores, & hoc loco, ſumi diximus ad vſ. 281. ſuperioris Hymni, κλήρους ἐπάσαντο, & quomodo Aeſchylus Ioniam ſeu Ioniae urbes indigitat Perſ. vſ. 900. καὶ τὰ κλῆρον Ἰόνιον πολυάνδρους, h. e. *Ioniae* ſeu *Ionicae regionis urbes incolis frequentes*. Δαναῶν autem non de *Graecis* in genere, ſed de *Argivis* hic dici, haud opus, ut multis adſtruatur. Qui enim *Pelasgi* prius, ut ſupra vſ. 4. a Pelasgo, a *Danao* poſtea, Argolidos itidem Rege, Δαναοὶ & Δαναΐδαι a Poëtis, Tragicis maxime olim dicti. Unde eam in rem ait Euripides Oreſt. vſ. 933.

ὦ γῆν Ἰνάχου κεκτημένοι,
πάλαι Πελασγοί, ΔΑΝΑΙΔΑΙ δεύτερον,
o Inachi terram incolentes,
Olim Pelasgi, *poſtea* DANAIDAE ſeu *Argivi*.

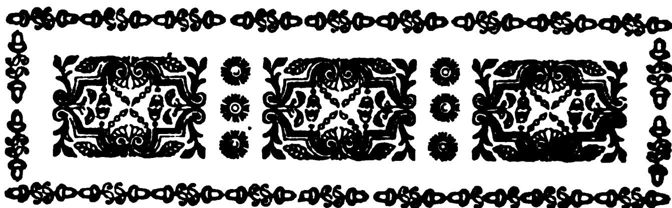
Hinc Δαναϊδῶν πόλιν de *Argis* legas in eodem dramate vſ. 877. & ΔΑΝΑΩΝ καὶ Μυκηναίων ἄκροι, *Argivorum & Mycenaeorum primores*, Phoeniſſ. vſ. 433. &c. Ita etiam apud Statium, ut alia mittam, *Danaica arva*, pro *Argivis* ſeu *Argolide* dicta Theb. l. III. vſ. 324. *Danaica Theſeus Arva petit.* De voto autem, in quo deſinit hic Hymnus, ut Minerva nempe *Argivorum regionem omnem* incolumem *ſervet*, ſeu omnes Argivos protegat, diximus paullo ante vſ. 139. & prout circa finem ſequentis in Cererem Hymni verſ. 135. ad illam Deam dicitur,

Χαῖρε Θεά, καὶ τάνδε ΣΑΩ πόλιν
Salve Dea, *& hanc* SERVA *civitatem*,

in concordia, ut ibi additur, omniumque rerum felici ac uberi proventu. Notae abunde ſimiles in fine Orphicorum formulae, ut σώζειν, vel σωτῆρος, aut σώτειρα adeſſe velit, ille, qui in iis invocatur Deus, aut Dea.

OBSER-

OBSERVATIONES IN HYMNUM IN CEREREM.

EIΣ ΔΗΜΗΤΡΑ ΥΜΝΟΣ] Quales IN CERERΕΜ HYMNOS a Graecis cum Οὖλοι seu Ἴουλοι, tum Δημητρούλοι dictos, ex Athenaeo l. xiv. p. 618. jam obiter monui ad verſ. 1. Hymni in Jovem. Cujus appellationis e Semo Delio additur ab eodem Athenaeo ratio; quod nempe οὖλαι & ἴουλαι dicerentur plures hordei manipuli in unum faſciculum colligati, Dea vero ipſa Ἰουλὼ inde fuerit nuncupata: quae etiam *prima ſpicarum manipulos abſcidiſſe* infra dicitur vſ. 20. καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτα ἀσταχύων ἀπέκοψε. Unde ad ea meſſis tempora, ſeu frugum in manipulos congeſtarum συγκομιδὴν, prima ſacrorum ac feſtivitatum id genus ſolemnium origo ab Ariſtotele traditur ad Nicomach. l. viii. c. ix. αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι, καὶ σύνοδοι φαίνονται γίνεσθαι, μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς, οἷον ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον τοῖς καιροῖς, *priſca enim ſacrificia coetusque ſolemnes, poſt collectas fruges inſtituta videntur, ut quaedam primitiae: his enim temporibus maxime ab operibus ceſſant.* Adeo ut tum Ἰούλοις id genus ſeu Hymnis vel cantilenis (ſicut alioquin per vindemiam, ſeu ubi Λήναια fierent, Bacchus) *per laetificas meſſium caerimonias*, ut Apuleji verbis utar Metam. l. vi. a meſſoribus, omnique agricolarum pube, frugifera & Ἀλωὰς haec Dea, celebrari in agris fuerit ſolita, vel, ut ea de re Virgilius Georg. l. i. vſ. 43.

Cum-

Cuncta tibi CEREREM *pubes agrestis* ADORET.

Cujus etiam festivitatis, ut alia mittam, luculentus adhuc index, septimum Syracusani vatis Idyllium Θαλύσια inscriptum. Hinc Semo illi Delio, de quo modo ex Athenaeo, accedit etiam Didymus, ab eruditis Apollonii Enarratoribus eam in rem adductus ad l. 1. vs. 972. a quo nempe Ἴουλος dicitur Ὕμνος εἰς Δήμητρα, *in Cererem Hymnus*, ac firmant insuper illi ipsi Eratosthenis, qui ibidem leguntur, versus,

Ἡ χερνῆτις ἔριθος, ἐφ' ὑψηλῷ πυλεῶνος,
Δινδαλίδας τεύχουσα, ΚΑΛΑΣ ἤειδεν ΙΟΥΛΟΥΣ,
Operaria ancilla in alto vestibulo,
Mazas ex bordeo conficiens, PULCROS *canebat* HYMNOS;

ac prout iidem versus, quod tradit ad Lycophronem Isaacius pag. 8. emendari etiam debent, non ut ibi depravate ac nullo sensu legitur, δινδινῖς τεύχουσα &c. E quo praeterea Eratosthenis versu illustratur, cur non Δημητριούλους solum, sed καλλιούλους vocatos illos in Cererem Hymnos refert dicto ante loco Athenaeus, quos alioquin Ἰούλους ab aliis, de lanificum (ac proinde in Palladem potius quam in Cererem) cantilenis dici observat. Adde *Ouloforos* seu Οὐλοφόρους a Servio ad Virgilium, uti jam vidimus ad vs. 283. Hym. in Delum, Hecaergon ac Opin dici, qui nempe ab Hyperboreis *spicarum manipulos primi* in Delum detulissent. Neque tamen ob repertas solum fruges, sed ob latas etiam leges, qua de re infra vs. 19. LEGIFERA proinde seu ΘΕΣΜΟΦΟΡΟΣ, haud minus ac FRUGIFERA, culta & adorata, ut cum Marone loquar, haec Dea; ac ob inductam insuper mysteriorum religionem veneranda, quibus, ut ait Tullius de Legib. l. II. c. XIV. *ab agresti immanique vita exculti ad humanitatem & mitigati sumus.* Unde sacra etiam ejusdem solemnia ELEUSINIA & THESMOPHORIA, istaque non Atheniensium solum, sed magno aliarum quoque gentium consensu, qua de re mox ad vers. 1. peracta; HYMNIS proinde haud minus, sicut ab initiatorum aut Θεσμοφοριαζουσῶν mulierum choro apud Aristophanem in ranis ac cerealibus, celebrata. Ab Homero autem scripti in Cererem Hymni meminit adductis etiam inde aliquot versibus, haud uno loco Pausanias, ut l. II. p. 110. & l. IV. p. 173. sed qui hodie inter adscriptos Homero Hymnos non comparet; ubi trium tantum versuum ὑμνίδιον in hanc Deam legitur, quique sunt insuper diversi ab iis, quos ex Hymno illo Homerico, & plures quidem memorat dictis locis Pausanias. Adde iisdem in ΔΗΜΗΤΡΑ seu *in Cererem*, qui hic dicuntur, Hymnis, locum similiter fuisse in dictis alibi ipso Deae illius nomine, quaeque juxta ejus *Eleusinia* & *Thesmophoria*, a Polluce adducuntur lib. I. cap. I. §. XXXII. ΔΗΜΗΤΡΙΟΙΣ. Quamquam eo nomine apud

pud Athenienses institutum in honorem, non Cereris quidem, sed Demetrii Poliorcetae festum aliunde constet; & ad quod proinde signata in veteri & rarissimo nummo ΔΗΜΗΤΡΙΑ nuper retuleram. Verum re propius subducta, & quod in alio insigni eorundem Nicomediensium, qui illum procuderunt, nummo, legitur tanquam tutelaris loci Dea, ΔΗΜΗΤΗΡ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, neque antiquis illis temporibus, sed sub Elagabalo Imperatore, sit demum cusus idem nummus, ad *Cerealia*, solemne utique & obvium gentium sacrum eadem ΔΗΜΗΤΡΙΑ referri potius debent.

Vs. I. Τῶ καλάθω κατιόντος] Non video cur Graecis ad hunc locum Scholiis, ubi Alexandriae tale festum, solemnis nempe *calathi* in honorem Cereris & Atheniensium quidem exemplo, *processus* a Ptolemaeo Philadelpho institutum dicitur, fides sit continuo abroganda; & ideo statuendum Argis itidem scriptum, juxta superiorem in Lavacrum Palladis hunc Hymnum, ob dialectum nempe in eodem Doricam. Familiaris enim ea erat seu ἐπιχώριος vati Cyrenaeo, in Dorum quippe colonia nato, sicuti ea de re obiter dictum ad vers. I. superioris Hymni. Ut mittam, quod eadem ratione Megaris, Spartae, Thebis, Syracusis, conditus dici posset hic Hymnus, ubi Dorice, quod notum, loquuti; Cereris autem, de quibus hic agi creditur, Thesmophoria celebrata, e Clemente in Protreptico, Plutarcho, Athenaeo, Hesychio, jam observavit in Graecia Feriata eruditissimus Meursius; & quibus addi possunt Agrigentini, Cretensium, quorum Doricus itidem exstitit sermo, coloni, quos similiter Thesmophoria celebrasse tradit Polyaenus Strategem. l. v. c. I. Accedit, quod ex Aegypto in Graeciam & a Danaidibus quidem, ac proinde Argos, ubi eaedem cum patre Danao dicuntur adpulisse, illatum primo hoc Cereris festum, Θεσμοφόρια a Graecis dictum, tradat Herodotus l. II. c. CLXX. ita tamen, ut recuperata a Doribus Peloponneso, apud solos Arcadas idem deinceps remanserit. Sic a multis ferri, Cereris festa ex Aegypto a Melampode in Graeciam invecta, ait Clemens Protrept. p. 10. & quomodo *Ceres Pharia* seu Aegyptia occurrit apud Tertullianum ad Nationes, cujus forma ibidem traditur l. I. c. XII. CERES PHARIA, *quae sine forma, rudi palo & solo staticulo ligni informis repraesentatur*. & de quo loco jam alia occasione a nobis actum ad H. in Dianam. Hinc etiam Isidis, seu frugiferae itidem Deae, apud Aegyptios cultus; idemque ut spiceae coronae (de qua e Leone Aegyptio, Tertullianus de Coron. c. VII. *prima Isis repertas spicas capite circumtulit*) ita *calathi* cujus hic mentio, utriusque Deae in capite gestamen; quod vel obvii veteres nummi, aliaque antiqua monumenta abunde ante oculos ponunt: cistae praeterea in earundem sacris, aliaque communia ambabus symbola, de quibus praeter alios videri potest

Apu-

Apulejus l. VI. c. XI. eadem denique in utriusque Deae sacris arcani seu τῦ ἀποῤῥήτυ religio. Quomodo Serapis quoque, qui idem cum Osiride, teste Plutarcho de Isid. p. 362. habitus, cum *calatho* passim conspicitur in iisdem veteribus Aegyptiorum aliorumque praeterea locorum monumentis, seu, ut de eo & Aegyptiis ait Macrobius l. I. c. XX. *calathum capiti ejus insigunt.* Unde Orpheus Isidis sacra in Aegypto, in Cereris & Liberi Patris orgia convertisse dicitur apud Theodoritum Serm. de Fide p. 468. T. IV. Ut proinde haud mirum videri debeat, a Cyrenaeo vate & Alexandriae in Philadelphi clientela agente, solemne Cereris sacrum ibidem ab eo Rege, juxta antiquos Atheniensium in Thesmophoriis ritus, institutum, hoc Hymno celebrari. Neque vero opus etiam fuerat, ut hic a Latino Callimachi Interprete *Eleusis* nomen de suo adderetur; nempe *calatho Eleusinem descendente*, quasi apud solos Athenienses illud Cereris festum, eoque ritu & more, perageretur. De solemni autem *calatho*, qui vulgo in pompa hujus Deae frugiferae praeferretur, praeter ea, quae jam hic opportune adnotarunt priores editores, addi insuper illud potest, quod Ceres *calathum* passim in capite gestare cernitur in nummis, aliisve antiquis ejus simulacris. Cujusmodi duae, quae hic infra prostant, Romani juxta & Graeci nummi icones; quarum prior, ut ipsa praefert nummi inscriptio, Cererem exhibet aut Saloninam, Gallieni Imp. conjugem, sub Cereris sedentis, quae *calathum* supra caput gestat, schemate, dextra autem duas spicas ac sinistra hastam tenet, & inscr. CERERI AUG. *Augustae.* In altero autem nummo eadem Dea stans visitur cum calatho itidem ac duabus spicis, cornu copiae praeterea ac temone; quae mari haud minus ac terra potentem Deam arguunt, & cum inscriptione aliquot quidem litteris exesa, sed quae aliunde suppleri possunt, ΡΟΥΦΟΥ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, h. e. *Sub Praetore Rufo Sardianorum Bis Neocororum.*

Ut alios nunc mittam nummos, in quibus eadem Ceres subinde *calatho* insidens cernitur; vel cum *calatho* quandoque infra ad pedes

pedes ejus adposito, ut in simulacro ejusdem Deae Eleusiniae; quod in Itinerario Cl. Wehleri prostat edit. Anglic. pag. 403. *Calathum* enim in sacris hujus Deae tam Eleusiniis quam Thesmophoriis locum habuisse, e Clemente praeterea liquere videtur Protrept. p. 11. & 13. Quamquam iste, de quo hic agit Callimachus, *calathi* processus, non ad Cereris Eleusiniae, ut ab eruditissimo Meursio factum Eleus. cap. xxv. sed ad ejusdem Deae diversa ab iis *Thesmophoria* referri omnino debuerit; ut id cum aliunde, tum maxime vers. 20. & 22. hujus Hymni, ac e notatis a me ibidem, clarius patebit. Unde praeter solemnem hunc Deae *calathum*, non bobus, quod ibi existimabat Meursius, sed *albis equis*, ut hic infra aperte dicitur vers. 121. *τὸν κάλαθον λευκότριχες ἵπποι ἄγοντι*, *calathum albicomi equi ferunt*, in Cereali pompa vectum, *calathos* insuper sive *calathiscos*, pompae comites, seu *θεσμοφοριάζουσαι* feminae, gestare consueverant. Unde a choro eadem Thesmophoria celebrantium mulierum, ac inter requisita ad illud sacrum, adducuntur ab Aristophane Θεσμοφ. pag. 810. *καλάθισκοι*, *τὸ σκιάδειον*, *calathisci* & *umbella*. Quibus adde Proserpinae, quo flores ante raptum lectos implere eadem consueverat, *calathum*, cujus praeter Clementem Protrept. pag. 1. meminit Claudianus de Raptu lib. II. vers. 137.

Frugiferae spes una Deae: nunc vimine texto
Ridentes CALATHOS *spoliis agrestibus implet*;

& jam ante de eadem Ovidius Metam. lib. v. vers. 393. Neque tamen sola *Ceres*, vel *Isis*, sed Cybele quoque (eadem quippe cum Tellure seu Cerere) vulgo cum *calatho* in antiquis nummis conspicua; *Juno* praeterea *Samia*, & *Diana* *πολύμαμμος* seu *Mammosa*, quae totidem generationis & naturae rerum procreatricis ac altricis exstiterunt apud veteres symbola. Noti insuper Minervae *calathi*, qui in ejus pompis gestari itidem soliti; & prout de ejusdem Deae solemni apud Statium legitur Achill. lib. I. vers. 335. *Haec* CALATHOS *& sacra ferat*, in quibus autem non fruges, ut in Cerealibus *calathis*, sed lanae vellera, in honorem quippe lanificii inventricis Deae, vulgo reponi consueverant, de quibus Juvenalis Satyr. II. vs. 54.

Vos lanam trahitis, CALATHISQUE *peracta refertis*
Vellera.

Cujusmodi duo insignes *calathi* spectantur etiamnum in veteri marmore, quod in porticu fori Nervae Romae adhuc prostat; unus a duabus virginibus textricibus ad Minervam *ταλασιουργὸν* delatus; alter similiter cum peractis velleribus & lancibus desuper, quas una e Minervae lanificis virginibus laeva sustinet, ut iis adlata id genus vellerum librentur pensa: cujusque prioris *calathi*, quem duae virgines gestant, icon ex admirandis veteris Romae a P. Bellorio V. Cl. vulgatis desumpta hic conspicitur.

Ut

Ut proinde de similibus *calathis*, qui non Minervae quidem, sed Parcis, lanificis itidem Deabus, ante pedes (qualis postremus in altero, quod modo dixi, marmore) positi, dixerit Catullus & qui inde etiam illustratur Epith. Thetid. vs. 378.

ANTE PEDES *autem candentes mollia lanae*
Vellera, virgati custodibant CALATHISCI,

nempe *οἱ καλάθισκοι*, ut adducto paullo ante apud Comicum loco; & apud Chrysostomum Serm. XVII. p. 220. T. VI. *ἠλακάτῃ παρακάθησθε καὶ καλαθίσκῳ*, *ad colum sedetis & calathiscum*; ac dein p. 224. ubi de muliebri ac dein virginum mundo agens, hisce tribuit *καὶ καλαθίσκους*, *καὶ ἠλακάτην*, *& calathiscos*, *& colum*. Adde de Hasbita, Afra virgine sed venatrice, Silium l. II. vs. 70.

Non CALATHIS *mollita manus, operatave fuso.*

Ibid. *ἐπιφθέγξασθε γυναῖκες*] A quibus nempe solis sacra hujus Deae Thesmophoria, quod vel Comici de iis drama abunde docet, peragi olim licuit; ac unde de clandestino adulteri ingressu

In Cereris templum, Θεσμοφόριον ab Aristophane dictum in cognomine dramate pag. 782. mentio fit apud Lysiam Orat. I. p. 11. Immo unde lege olim sancitum diximus ad vs. 82. superioris Hymni, ut oculis continuo orbaretur, qui aedem Cereris foret ingressus. Adde, quod de religioso Cereris apud Catanenses sacrario a Tullio dicitur l. IV. in Verrem c. XLV. *aditus enim in id sacrarium* NON EST VIRIS; *sacra* PER MULIERES *&* VIRGINES *confici solent.* Quamquam alia ratio foret Eleusinii hujus Deae apud Athenienses sacri, cui, ut aliunde notum, initiari solitus uterque sexus & omnis aetas. Neque enim viri, exclusis feminis, ad Eleusinia solum, quod vult ὁ πάνυ ad Solinum p. 529. ult. edit. admissi; ubi nempe hanc unam inter *Eleusinia* & *Thesmophoria*, utrumque Cereale sacrum, differentiam statuit, quod *Eleusinia* virorum initia forent, *Thesmophoria* vero mulierum. Initiatas enim mysteriis *Eleusiniis* mulieres, cum ex iis Auctorum lapidumve testimoniis liquet, quae jam adtulit eruditissimus Meursius de Eleus. cap. XVII. tum ex aliis insuper, ut ex iis, quae de sumptibus a Lysia amatore in amicam mysteriis illis initiandam factis, tradit Demosthenes in Neaeram p. 520. Adde tendentes Eleusinem ad illud sacrum mulieres, σκιάδιῳ seu *umbella*, caput contra solis ardores, ut id notant eruditi Comici Enarratores Avib. p. 610. tegere solitas: morte autem multatum Athenis, qui Rhodiam Citharistriam stupraret in Eleusiniis, & qui ancillam Olynthiam in lupanari collocarat, juxta Dinarchum adv. Demosthenem p. 17. ed. Han. nempe adversus leges, quibus summa durante illo sacro castimonia omnisque a Venere abstinentia praescribebatur. Unde a mysteriis etiam Eleusiniis, pompa, ingressu templi, meretrices & servas lege prohibitas fuisse, abunde arguunt ea, quae de muliere serva, quaeque turpiter vixerat, templum autem Dearum Eleusiniarum praeter fas ingredi ausa, pompam comitari, videre in templo, quae illi non licebat, narrat Isaeus de Haered. Philoctem. p. 649. &c. ed. Hanov. Alia vero *Thesmophoriorum* ratio, ubi sacrum a solis feminis, viris omnibus exclusis, procurabatur. Jubentur proinde hic in genere *mulieres*, sicuti infra vs. 119. tam *virgines*, quam *mulieres*, solemnem hujus, de quo modo dictum, Cerealis calathi processum comitantes, solitis eundem, seu potius Deam ipsam, in cujus ille honorem deferebatur, *acclamationibus* prosequi, nempe ἐπιφθέγξασθε γυναῖκες. Cui proinde ritui, sed graviori & sanctiori instituto, praeiverant olim Hebraei, qui ad arcae in castra delatae conspectum, *exclamavisse* universi voce magna dicuntur 1. Sam. IV. 5. Cujusmodi alioquin *acclamationes* a choro Thesmophoria itidem celebrantium mulierum profectae, apud Comicum Graecum prostant in cognomine dramate p. 783. Quum caeteroquin non a *mulieribus solum*, sed ab omnis agrestis juventutis choro, celebrandam eandem Deam frugum largitricem, apud Maronem legimus, adducto jam ante ad

titulum hujus Hymni e Georgicis versu, *cuncta tibi Cererem* &c. Ut hoc insuper addam, ad muliebre hic Cereris sacrum, quod Νὴ τὼ Θεὼ, aut κατὰ τοῖν Θεοῖν, *per Deas*, Cererem nempe, & Proserpinam, mulierum jusjurandum exstitisse, non virorum, dicatur a Phrynicho pag. 32. Νὴ τὼ Θεὼ, ὅρκος γυναικός· οὐ μὴ ἀνὴρ τοῦτ' ὀμεῖται, εἰ μὴ γυναικίζοιτο, *Per Deas*, Cererem & Proserpinam, *jusjurandum muliebre; neque enim vir ita jurabit, nisi mulieres imitari velit;* unde Alcmena apud Moschum Eidyll. IV. vs. 75.

Ἴστω γὰρ Κούρη τε καὶ εὔζωνος Δημήτηρ,

Nam sciat Proserpina, & decenter velata Ceres.

ubi tamen continuo additur,

Ἅς κε μέγα βλαφθεὶς τις ἑκὼν ἐπίορκον ὀμόσσῃ
Δυσμενέων,

Quas Deas cum suo magno malo sponte aliquis perjure juraverit
Ex hostibus.

Unde amasius apud amicam, quo se eam ducturum uxorem, fidem illi faceret, per hasce Deas & Minervam Urbicam jurasse ab eadem dicitur, in Luciani Dialog. Meretr. p. 721. ed. Salm. ὤμοσε γὰρ, ὦ μῆτερ, κατὰ τοῖν Θεοῖν, καὶ τῆς Πολιάδος, *juravit enim, mater, per Deas*, Cererem & Proserpinam, *ac per* Minervam *Urbicam.* Prout alioquin per *Cererem* simul ac per *Jovem & Apollinem*, καὶ μὰ τὸν Δία, καὶ τὸν Ἀπόλλω, καὶ τὴν Δήμητρα jurare videmus Apollodorum apud Demosthenem ad Callippum p. 719.

Vs. 2. Δάματερ μέγα χαῖρε] Cujusmodi in Cererem Eleusiniam Hymnus a Choro initiatorum accinitur apud Aristophanem Ran. p. 230. Solita alioquin, quae hic ab initio legitur; & in qua vulgo Hymni Orphici vel Homerici, aut superiores etiam Callimachi in Dianam ac Minervam, desinunt, acclamationis formula, ubi χαῖρε θεὰ &c. Idque juxta illum in sacris gentilium ritum, quo Numinum in iis invocationes, aliquando ante eadem sacra; quandoque in medio; nonnunquam in fine; ut ea de re disserit Jamblichus de Myster. Sect. V. c. XXVI. peragi debuerunt. Unde eadem haec legitur formula, qua rursus virgines & mulieres solemni hujus calathi processus die, Cererem jubentur invocare circa finem hujus Hymni, Δάματερ μέγα χαῖρε &c. Nempe quod gentilium Deos sacris suis laetos interesse; ipsosque iisdem operantes, laeta etiam mente, seu *mentis gaudio*, νοερᾷ χαρᾷ, ut ea de re loquitur alibi idem Jamblichus Sect. I. c. XXV. debere eadem celebrare, tradiderint eorundem sacrorum Mystae. Hinc de ipso hujus Cereris sacro aut festo solemni ait Poëta Georg. l. I. vs. 346.

Omnis, quam chorus & SOCII *comitentur* OVANTES,
Et CEREREM CLAMORE VOCENT *in tecta.*

Mitto vero id, quod a Fulgentio traditur Mythol. lib. I. cap. IX. CERES *enim Graece* GAUDIUM *dicitur;* ab hoc nempe ver-

bo χαίρω ac inde χαρὰ petita, ſed inepta, nominis *Cereris* origine.

Ibid. πολύτροφε, πουλυμέδιμνε] Conſueta nempe FRUGIFERAE DEAE, prout eadem in antiquis nummis ac marmoribus dicitur, epitheta; ac prout in Orphicis σταχυοτρόφε, *ſpicarum altrix* ſeu *ſpicifera*, & Δάματερ πολύκαρπε, πολύσταχυ, *Ceres multis frugibus*, *multisve ſpicis abundans*, a meſſoribus invocatur apud Theocritum Idyll. X. vſ. 42. καρποφόρος autem βασίλεια, *frugifera Regina*, a choro initiatorum apud Ariſtophanem Ran. p. 230. & quomodo, ut hoc addam, Pſyche eam adjurat apud Apulejum Metam. l. VI. *Per ego te* FRUGIFERAM *tuam dextram iſtam deprecor*, *per laetificas meſſium caerimonias* &c. Quamquam non de Cerere quidem, ſed de Venere dixerit ſub initium praeclari operis Lucretius, *quae terras frugiferentes concelebras*, h. e. *commoves*, juxta Nonium. Praeter *calathum* vero aut *ſpiceam* Cereris in nummis antiquis *coronam*, juxta illud Tibulli l. II. El. I. *& ſpicis tempora cinge Ceres*; aut quas prae manibus ſubinde in iis geſtat *ſpicas*, *modius* etiam cum *ſpicis* frequens hujus Deae in iisdem inſigne; uti & Sarapidis Alexandrini nummis cum alibi, tum in ſequenti nummo Cimeliarchii Gallorum Regii, & quidem Alexandriae, quod vel ex addita Epocha L. Γ. *Anno* III. nummique ipſius typo licet colligere, percuſſo, cum inſcr. ΣΑΡΑΠΙΣ.

Quo proinde referas, quod de *Sarapide*, quem pro ſole ac natura univerſi praedicat, ut notum, Macrobius l. I. Saturn. c. XX. ab Ariſtide dicitur Hym. in eumdem pag. 95. προέστηκε δὲ καὶ πάντων ζώων γενέσεως καὶ ΤΡΟΦΗΣ, *praeeſt vero omnium generationi & NUTRITIONI*; haud minus proinde ac *Ceres* πολύτροφος a Callimacho dicta. Unde etiam factum, ut idem Serapis, (SARAPIS enim & SERAPIS promiſcue in antiquis Romanorum nummis dicitur) cum Joſepho, cujus opera completa in Aegypto frumentaria horrea, fuerit jam olim, ut e Rufino Hiſt. Eccleſ. l. II. c. XXIII. & Suida conſtat, habitus. Nec inde continuo id refellitur, prout contendit doctiſſimus Bochartus Hie-

Hieroz. l. II. c. XXXIV. quod Serapidis nulla fuerit apud Aegyptios mentio, antequam e Ponto ſub Ptolemaeo Lagi ſeu Soteris illatus ſit ejus in Aegyptum cultus. Id quidem de Serapidis ſimulacro, Sinope Alexandriam ſub eodem Ptolemaeo advecto, conditaque ibi inde nobiliſſima illius Dei aede, non a Tacito ſolum, ſed a Plutarcho cum de Iſide pag. 361. tum de Solert. Anim. p. 984. traditur; & quod apud Clementem Protrept. p. 31. non juxta eosdem ſub Sotere, ſeu primo Ptolemaeo, ſed ſub ſecundo, ſeu Philadelpho, factum dicitur. Verum antiquius hujus Dei fanum, quod non animadvertit vir magnus Memphis exſtitiſſe, aperte tradit Pauſanias l. I. p. 31. Αἰγυπτίοις δὲ ἱερὰ Σαράπιδος· ἐπιφανέστατόν ἐστιν Ἀλεξανδρεῦσιν, ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ἐ ΕΝ ΜΕΜΦΕΙ, *apud Aegyptios ſunt Serapidis templa, quorum nobiliſſimum habent Alexandrini*, ANTIQUISSIMUM *eſt* MEMPHIS; quod & ii apud Tacitum videntur adſtruere, qui non e Ponto, ſed e Memphi Aegyptia advectum Serapidis in Alexandriam ſimulacrum tradiderunt, Hiſt. l. IV. c. LXXXIV. Eam vero *Memphin* a Mipaeo, & cujus meminit etiam Plutarchus de Iſid. p. 354. Aegypti Rege, diu ante Abrahamum, ac Joſephum proinde, conditam, tradit cognominis Hiſtoricus Origin. l. VIII. p. 268. ed. Genev. Adde, quod non e Ponto, una cum ſimulacro advectum illud *Sarapidis* nomen, ſed ubi Alexandriam idem venit, vernacula, qua *Pluto* in Aegypto dicebatur voce, fuerit ab iis appellatum, auctor ſit Plutarchus eod. lib. de Iſide pag. 362. Modium autem, quem in capite geſtat, haud aliter ac Ceres, Aegyptium ſeu Alexandrinum illud Numen, & in Alexandrinis etiam nummis, abunde illuſtrat, ut alia mittam, facta *Alexandrini Frumenti*, *Alexandrini Stoli & Commeatus Frumentarii*, in utroque Codice Theodoſiano ac Juſtinianeo mentio; immo pridem ante Alexandriam etiam conditam, πυροφόροι ab Aegypto νῆες, ſeu *frumentariae naves* a Bacchylide, qui Pindaro, ut notum, coaevus, apud Athenaeum commemorantur l. II. p. 39. Ita etiam Cereris Σιτοῦς ſeu *Frumentariae* ſimulacrum in Sicilia, & quidem Syracuſis exſtitiſſe tradit Athenaeus l. III. p. 109. & l. X. p. 415. Immo eadem ἀμπνεία, ſpirandi quaſi ac vivendi, ob repetitas nempe ab ea fruges, facultatem largiens, dicta quoque haec Dea; quomodo ut de Grammaticis ſileam, Heſychio ac Euſtathio, in veteri & convivali Scolio, ex vera emendatione τοῦ πάνυ ad Athenaeum l. XV. p. 994. invocatur Ceres; ac inde, ut hoc addam, ὀμπνία Μήτηρ Fauſtina Commodi mater dicitur in Inſcript. Regillae: ſicuti nempe CERES eadem Fauſtina, ac ſub Cereris ſymbolo, aliarum Auguſtarum exemplo, ſignatur in antiquis ejus nummis. Ut mittam, quod σταχυν ὀμπνιον, *almam ariſtam*, ſeu φερέσβιον juxta Criticos ibidem, dixit Apollonius Rh. lib. IV. vſ. 889. & ſimiliter Lycophron verſ. 1264. κλῆρον ὀμπνίαν, *poſſeſſionem optimam*, ac alibi.

Vſ. 3. *χαμαὶ θασσεῦθε βέβαλοι*] H. Stephani de voce θασσεῦθε ad hunc locum gloſſa, tyronem non valde morabitur, qui novit Aeolice metri cauſſa geminari ſaepe a Poëtis in medio vocum litteram σ, ut obvia apud Homerum ἱλασσάμενοι, ἱλάσσεσθαι &c. Unde ſicut θᾶσαι pro *reſpice*, cum apud Theocritum, quod vidit etiam Stephanus legitur, Idyll. III. vſ. 12. tum ſimiliter apud alium Siculum Poëtam Epicharmum apud Athenaeum l. III. p. 86. ab antiquo nempe verbo θάω & θάομαι, unde factum Dorice θασεῦθε, & Aeolice θασσεῦθε. Sed hoc Grammaticis relinquendum. A conſpectu vero hujus Cerealis calathi non arcentur hic, ut cenſuit vir doctus, *profani*; qui alioquin a ſacris hujus Deae ſolemni, ut notum, praeconis formula excludi conſueverant. Neque enim hic de fani ſeu Θεσμοφορίου aditu, & iis, quae intus peragebantur, myſteriis, quae nefas erat *profanis* intueri, & a quibus viri etiam quicunque, ut ea de re jam ante diximus, abeſſe jubebantur, hic apud Poëtam ſermo; ſed de *calatho* tantum, qui per urbem albis quadrigis illatus, ſolemni pompa circumferebatur; quique patebat omnium oculis ac adſpectui. Ut βέβαλοι proinde hic dicantur, quibus nec templum Cereris, in quod deferebatur calathus, adire, aut myſticis ejuſdem Deae ſacris intereſſe licuit; immo nec eandem ejus pompam, & qua de re poſtea dicetur, comitari; ſed quibus tamen fas erat praetereuntem eundem calathum intueri. Neque enim ille *calathus* ἐν ἀπορρήτοις, ſicuti nec caniſtra, de quibus mox, a nobiliſſimis virginibus in eadem pompa geſtari ſolita; verum ciſta, pars itidem, ut jam diximus, illius pompae in quibus μυστικὰ ibidem, ſicut in Eleuſiniis, alio hujuſce Deae Feſto, erant recondita. Unde Pſyche ad Cererem adducto ante loco ait, *per tacita ſacra ciſtarum*, ac lib. XI. *ciſta ſecretorum capax*; quae nempe in illis ciſtis occultabantur, & de quibus videri poteſt Clemens Protrept. p. 13. ac Theodoritus Serm. VII. p. 521. T. IV. Quomodo κίστης etiam mentio legitur in Theſmophoriis apud Comicum p. 782. ſed ab eo, de quo hic agitur, *calatho* diverſae; & quales Cereris *ciſtas*, κιβωτὺς vocat Pauſanias l. X. p. 662. Ut proinde ſacri Hebraeorum κιβωτῦ, ſeu *Arcae*, & quam nefas erat profanis, quod Bethſemitarum exemplo (& de quo jam obiter ad ſuperiorem Hymnum) liquet 1. Sam. VI. 19. introſpicere, imaginem aliquam in iisdem religioſis & arcanis Cereris κιβωτοῖς liceat agnoſcere. Quod vero hic compellantur, ut eundem Cereris calathum *χαμαὶ humi* haud initiati huic Deae ſeu *profani* adſpiciant; vel inde factum videtur, quod non alia eſſet, ut vel Graecum de ea nomen abunde arguit, Δημήτηρ ſeu *Ceres*, niſi *Tellus* omnium *mater* ac *nutrix*, quae ſpectatores proinde *humi* ſeu *in terra*, vel in veſtibulis aedium, ut id mox ex Homero illuſtrabitur, ſtantes aut ſedentes flagitaret, non vero e loco aliquo ſublimi, ut continuo additur, neque quod alias in ejuſmodi pompis factum, vehiculis ſeu pilentis, aut

equis

Digitized by Google

equis vectos: unde etiam χαμαὶ seu *humi* jejunare tenebantur mulieres, sacris ejusdem Deae in hoc festo operantes. Liquet id e Plutarcho Isid. p. 378. καὶ γὰρ Ἀθήνησι νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες ΕΝ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΙΣ, ΧΑΜΑΙ καθήμεναι. *Athenis enim jejunabant mulieres* IN THESMOPHORIIS HUMI *sedentes*. Immo unde etiam χαμυνῆς Cereris fanum in Elide exstitisse a Pausania dicitur l. VI. p. 384. Ab Atheniensibus autem petita omnia hujus Cerealis apud Alexandrinos festi solemnia, monuit, ut antea vidimus, ad prima hujus Hymni verba Graecus eorum Enarrator.

Vs. 4. Μήδ' ἀπὸ τοῦ τέγεος, μήδ' ὑψόθεν] Ob easdem nempe ad superiora Poëtae verba indicatas ejus rei caussas: quum alioquin, pro more in sacris gentilium pompis recepto, *e tecto*, quod hic vetatur, vel *superioribus aedium coenaculis*, mulieribus vulgo aliisve, qui pompae non erant comites, eo spectaculo liceret frui. Quo nomine etiam Antiochenses objurgat Chrysostomus Serm. XIV. T. V. p. 72, ἐκεῖ δὲ οὐ τὸν ἱππόδρομον μόνον, ἀλλὰ ΚΑΙ ΤΑ ΥΠΕΡΩΑ, καὶ οἰκίας, καὶ ΔΩΜΑΤΑ καὶ κρημνοὺς, καὶ μυρίους ἑτέρους ΑΝΩΘΕΝ καταλαμβάνουσι τόπους, *illic vero non circum solum, sed &* SUPERIORA COENACULA, *& domos, &* TECTA, *& praerupta infinitaque alia* SUPERNE *occupant loca*. Sic de mulieribus nominatim, & contrario bisce apud Callimachum jussu, a Dicaeopoli, cive Atheniensi, qui τὰ κατ' ἀγροὺς Dionysia celebrabat, ac pompam pro more ducentibus canephora, & qui phallum gestaret, dicitur apud Aristophanem Acharn. p. 384.

Ἐγὼ δ' ἀκολουθῶν, ᾄσομαι τὸ φαλλικόν.
Σὺ δὲ, Ω ΓΥΝΑΙ, θεῶ μ' ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΕΓΕΟΣ.
Ego autem subsequar, canens phallicum carmen.
Tu vero, O MULIER, *specta me* E TECTO.

Immo prout, quod hic praeteriri non debet, apud Algonum, cum ibidem agerentur Thesmophoria, viginti quinque virgines in turrim in portu positam, spectandi caussa accurrisse tradit Strabo, easdemque ruina turris in mare decidisse, lib. V. p. 60. Quum enim, qualis haec Cerealis pompa, pars olim essent haud minima sacrorum seu festorum solemnium; ita illae magnis etiam sumptibus, splendidoque apparatu peragi ut plurimum consueverant. Unde de iis ait Plato in Alcibiade II. p. 148. πομπάς τε πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας ἰδρυσάμεθα τοῖς θεοῖς ἀν' ἕκαστον ἔτος, *pompas etiam sumptuosissimas ac splendidissimas singulis annis Diis largimur*: ac a Marone proinde dictum Georg. l. III. vs. 23.

jam nunc SOLEMNES *ducere* POMPAS
Ad delubra juvat.

Hinc etiam factum, ut magnus fieret ad easdem pompas seu sacros processus, vel comitum, quibus nempe id lege ac more patrio & pro cujusque Numinis genio erat praescriptum, vel spectatorum ad easdem visendos confluxus. Adeo ut in Hyacin-

Digitized by Google

thiorum apud Laconas festo observet Athenaeus l. IV. p. 139. virgines quidem pilentis aliisve vehiculis splendide ornatis vectas, pompam comitari; totam vero urbem quasi in communi & publica festivitate, ad illius spectaculum effusam, ἅπασα δὲ ἐν κινήσει καὶ χαρᾷ ἡ πόλις, *tota autem in motu & laetitia civitas*, & quod mox addit, κενὴν συμβαίνει τὴν πόλιν πρὸς τὴν θέαν, *vacuam contigit urbem remanere illius spectaculi intuitu*. Quomodo etiam ad splendidos ludos & agones, Graecos undique ab Antiocho Epiphane, missis eam in rem legatis, invitatos refert idem Auctor lib. V. p. 194. &c. Neque vero eaedem pompae uno ritu institui solitae, sed vario, pro diversa nempe Numinum, in quorum honorem eaedem fiebant, aut populorum in iis colendis natura ac indole. Unde apud Xenophontem legas Ἀναβ. l. V. p. 385. Graecorum exercitum, confecto longo laboriosoque itinere, per dies complures apud urbem Graecam, Sinopensium coloniam commorantes, ante omnia sacra ibidem Diis fecisse, ac, ut addit, καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστον τῶν Ἑλλήνων, *ac pompas instituerunt juxta unamquamque Graecorum inter eos gentem*, seu ut ea vertit Leunclavius, *Graecis per singulas nationes distinctis*, aut sicuti pro κατὰ ἔθνος &c. legi ibidem posset κατὰ ἔθος, nempe pro unoquoque Graecorum more, qui erant in illo exercitu. Peculiaris vero erat ratio, uti jam vidimus ad superiora Poëtae verba, hujus pompae in honorem Cereris institui solitae, & cum solemni Cerealis calathi albis equis vecti processu; quique, quod hic dicitur, *non e sublimi* aliquo *loco*, sed ob indicatas paullo ante caussas, *humi* positos seu spectatores flagitabant. Quod potiori equidem jure ac instituto factum ab Hebraeis in solemni arcae translatione, ut eandem plaustro quoque impositam universus cum Rege populus pedes sequeretur, liquet abunde 2 Sam. VI. 3. 5. Ut nunc mittam, quod apud Homerum dicuntur inter alia caelatae in Achillis clypeo nuptiae, solemni juvenum per urbem tripudiantium, & qui tibia ac cithara canerent, choro, stantibus, quae illo spectaculo se oblectarent, in vestibulis mulieribus, Iliad. Σ. vs. 295.

αἱ δὲ γυναῖκες
ΙΣΤΑΜΕΝΑΙ θαύμαζον ἐπὶ ΠΡΟΘΥΡΟΙΣΙΝ ἑκάστη,
sed mulieres
STANTES *in* VESTIBULIS *admirabantur singulae.*

Et quod de Caligula, utpote capillo raro ac circa verticem nullo, a Suetonio dicitur in ejus vita c. L. *Quare transeunte eo*, PROSPICERE EX SUPERIORE PARTE *&c. criminosum & exitiale habebatur.*

Vs. 5. μηδ' ἃ κατεχεύατο χαίτας] Vera & obvia hujus loci explicatio & quam monuit jam H. Stephanus, *neque ea, quae diffudit capillos*, quamque expressit etiam Vulcanius, *comam vel sparsa fluentem*, prout eadem in ligata ejus versione legitur; quamquam in notis ad hunc locum, & ubi illam repetit, de ea, quae

Digitized by Google

quae ſe jam pectit, ac proinde in thalamo adhuc ſuperiore verſatur, id forte intellexerit. Unde bene etiam rejecta ab H. Stephano altera Friſchlini interpretatio, *de ea, quae perfundit capillos*, oleo nempe ſeu unguento, qua de re non erat hic locus, nec Graeca id innuebant Poëtae verba. Idem enim hic κατακχεύειν χαίταν, quod comam λύειν & διαχέειν, ac unde in Conſtitut. Clementi tributis Can. III. λύχυμα de *effuſa coma*, ut jam monuit ad Solinum p. 468. ὁ πάνυ, dicitur, ibi nempe juxta operoſiorem comae ornatum ex aequo prohibita; haud aliter ac apud Tertullianum de Cultu Femin. l. II. c. VII. *aliae geſtiunt in cincinnos coërcere, aliae ut vagi & volucres elabantur, non bona ſimplicitate.* Idem proinde, quod Latini Graecorum exemplo dixerunt *comam diffundere*, ut praeter Maronem Aeneid. l. I. vſ. 319. Claudianus de Raptu l. II. vſ. 148. *Caeſariem diffuſa noto;* & ipſe Tertullianus alibi, *Parthorum more capillos effundere.* His autem Callimachi verbis ἁ κατεχεύατο χαίταν, *ea quae comam effudit*, puellas deſignari notaverat H. Stephanus, ſicuti factum etiam ab Anna praeſtantiſſima, & poſtea ab eruditiſſimo ejus conjuge ad Horatium l. II. Od. V. ubi hunc adducit Callimachi locum, ac inde explicat, quod apud Graecos juxta ac apud Romanos, mulieres religatos ſeu renodatos, puellae autem ſolutos geſtarent capillos. Quod tamen non ſemper aut ubique locum apud eosdem populos habuiſſe, ſed revinctos potius fuiſſe ſeu nodo ſimpliciter ſine operoſiori ornatu coërcitos puellarum capillos, multa veterum arguunt teſtimonia, & quae ſuperſunt etiam priſci aevi monumenta. Hinc Pauſanias de veteri agens apud Delphos in pariete pictura, in qua Ilii excidium, aliaque, quae eo ſpectabant, erant expreſſa: ac inter ea Polyxenae effigies, de qua ait l. X. p. 659. Πολυξένη δὲ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΙΘΙΣΜΕΝΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ ἀναπέπλεκται τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας, *Polyxena*, PRO VIRGINUM MORE, *collecta in nodum capitis coma.* Unde de Lacaenis etiam dixit Horat. l. II. Od. XI.

incomptam Lacaenae
More COMAM RELIGATA;

quod equidem non de virginibus, quae ſolutis forent ſicuti reliquae Graecorum puellae, capillis, ſed de mulieribus intelligendum ibi contendit idem vir ingenio ac eruditione praeſtans; quum tamen de iis Spartanis virginibus dixerit Theocritus Idyll. XVIII. vſ. 2.

Ἔν ποκ' ἄρα Σπάρτᾳ, ξανθότριχι πὰρ Μενελάῳ,
Παρθενικαὶ θάλλοντα κόμαις ὑάκινθον ἔχοισαι,
In Sparta quondam, apud flavos habentem capillos Menelaum.
Virgines virentem hyacinthum capillis implicitum habentes;

quod de ſolutis & paſſis capillis nemo facile dictum ſtatuet. Ita Thebana Oedipi filia Antigone, de ſemet ait apud Euripidem Phoen. vſ. 1493. βοστρυχώδεος ἁβρὰ παρῄδος, *cincinnis ornatae molliter genae:* ac Medea cum Jaſone, ſed adhuc virgo profe-

ctura, simul cum exoriente die dicitur apud Apollonium l. iii, vs. 828.

ξανθὰς μὲν ἀνήψατο χερσὶν ἐθείρας,
flavos quidem manibus crines religabat,

& de qua similiter ait Valerius Flaccus l. viii. vs. 6.

Ultima VIRGINEIS *tunc flens dedit oscula* VITTIS.

Adeo, ut *virgineae* darentur etiam *vittae*, quibus simplici cultu revinciebantur puellarum comae; ut apud Virgilium de Pallade, Virgine a Graecis dicta & culta, Aen. l. II. vs. 168.

VIRGINEAS *ausi Divae contingere* VITTAS.

Unde eaedem virginum vittae a mulierum vittis distinctae, juxta illud Propertii l. IV. El. XI.

Mox ubi jam facibus cessit praetexta maritis,
Vinxit, & acceptas ALTERA VITTA *comas.*

Hinc quod statuit, eodem ad Horatium loco, vir eximius, non licuisse olim meretricibus solutis seu passis incedere capillis, sed eas debuisse illos nodo adstrictos gestare, quo inde eadem ab honestis virginibus distinguerentur, haud utique ex iis modo dictis videtur comprobari. A quo proinde jure abiit vir magni nominis Dan. Heinsius, qui in Aristarcho sacro p. 920. ex his ipsis Callimachi verbis, proprium apud Graecos fuisse meretricibus collegit, ut comam promitterent. Quod nec a Romanorum moribus abfuisse aliunde etiam liquere videtur, ut nempe non meretricum sed virginum propriae censerentur *vittae*. Unde Deliae matrem hortatur Tibullus, ut natam instruat, quo sit pudica, nempe l. I. El. VII.

Sit modo casta doce, quamvis non VITTA *ligatos*
Impediat crines, nec stola longa pedes;

& aperte indicat Ovidius de Arte amandi l. I. vs. 31.

Este procul VITTAE *tenues*, INSIGNE PUDORIS,
Quaeque tegis medios instita longa pedes:
Nos Venerem tutam, concessaque furta canemus.

Ut hic mittam, quod de Cliniae amica, seu, quod idem, meretrice, domi, absente amico, lanam texente, ac praeterea in recenti mulieris, quae mater ejus fuerat habita, funere, ut plane incompta & inornata dicitur apud Terentium Heaut. A. II. Sc. III.

CAPILLUS PASSUS, *prolixus circum caput*
Rejectus negligenter.

E quo tamen nemo, ut opinor, eliciat illud fuisse meretricium, crines, ubi in publicum prodirent illae, a Tertulliano dictae, publicarum libidinum victimae, nodo revinctos gestare: virginum autem illaesi pudoris, solutis nempe & passis crinibus conspici. Quod refellunt itidem obviae passim in Graecis Latinisque prisci aevi sculptis aut caelatis monumentis, nummis, marmoribus, gemmis, toreumatibus, virgines, non cum sparsis aut effusis capillis, nisi in funere & luctu, sed cum iis vulgo substrictis

strictis seu nodo revinctis; nempe sive eaedem in veteri illa ac erudita supellectile choreas ducunt; seu sacra celebrant; seu nuptiali pompae intersunt; seu Palladi lanificii inventrici telam texunt; nent subtemen; calathum, de quo paullo ante, lanae velleribus plenum réferunt, seu vero, ut Dianae comites, venantur. &c. Quod alioquin in funere, ut dixi, & luctu factum nemo nescit, & sicuti mulieres haud minus ac virgines, cum passis tum & promissis capillis conspicuae occurrunt in aliis praeclaris prisci aevi reliquiis; quemadmodum vel Meleagri sorores morienti adstantes; aut vel Theophane a Neptuno vel Proserpina a Plutone raptae; aut Ceres amissam hanc lugens; aut Veturia Coriolani mater filium signa in Patriam inferentem, lacrymis & lugubri habitu exarmans; quaeque plura id genus exhibent edita hactenus, propitio interiorum litterarum fato, Graecarum Romanarumve Antiquitatum monumenta. Quamquam illud praeterea hic notandum, ac unde major adhuc his Callimachi verbis lux accedet; nempe vittis olim redimitas Cereris Sacerdotes. Liquet id non solum e Juvenalis Satyr. VI. vs. 5.

Paucae adeo CERERIS VITTAS *contingere dignae*, h. e. ut ibi vetus Scholiastes, *quae possint esse Cereris Sacerdotes*; sed praeterea e duobus, qui idem adserunt, Tertulliani locis, quorum prior exstat libro de Pallio; *ob notam* VITTAE, *&* *privilegium galeri* CERERI *initiantur*; alter libro de Testimon: Anim. c. II. *atque adeo plerumque &* VITTA CERERIS *redimita est*, *vel pallio Saturni coccinata*. Hinc illud in passione Perpetuae ac Felicitatis a Cl. Holstenio edita p. 30. *& cogerentur habitum induere viri quidem Sacerdotum Saturni*, *feminae vero sacratarum Cereri*, vittam nempe, ut vidit etiam ibi, & e Tertulliano itidem observat, doctissimus Holstenius, quibus redimitae erant Cereris sacris addictae, & quas alioquin in casto vivere debuisse, ex aliis ejusdem Tertulliani locis constat, de Exhort. Castit. c. XI. & de Monogamia sub finem, & quidem in hisce Cereris, de quibus hic agitur, Thesmophoriis. Quam in rem opportunus valde Luciani in Dialog. Meretric. locus p. 723. ed. Salmur. ubi mater ad meretricem filiam ait, καὶ σωφρονήσεις, καθάπερ οὐχ ἑταίρα, ΤΗΣ ΔΕ ΘΕΣΜΟΦΟΡΟΥ ΙΕΡΕΙΑ τις οὖσα, *ac pudice vives*, *ac si non meretrix*, *sed* LEGIFERAE CERERIS *sacerdos quaepiam fores*. Adde, quod dum mulierum Cerealium habitum induit Euripidis socer, quo se pro una τῶν θεσμοφοριαζουσῶν impune venditaret, dicitur apud Comicum Θεσμοφ. p. 780. κεκρυφάλου δεῖ μίτρας, *reticulo opus est & mitra*, nempe idem omnino, quod priori e duobus adductis Tertulliani locis dicitur, *ob notam vittae & privilegium galeri Cereri initiantur*: quum κεκρύφαλον, *de vitta*, & μίτρην praeter alia, de *galero muliebri* a Graecis dici constet, & qua de re, ac dicto Comici loco, obiter alia occasione dictum ad vs. 166. Hym. in Delum. A quo autem diversus mos obtinuit in Junonis Samiae se-

solemnibus, ubi rejecta in dorsum ac humeros coma, festum hujus Deae celebrasse dicuntur Samii apud Athenaeum lib. XI. pag. 522. Adeo, ut vel inde lux accedat Callimacho, dum de iis hoc & superiori versu agit, qui nempe ex utroque sexu a sacris hujus Deae & templi ejusdem aditu, non tamen a calathi, dum ille per urbem circumferebatur, adspectu excludebantur; & quales proinde virgines aut mulieres, non necesse fuit, ut instar earum, quae illis Cereris sacris operabantur, essent vittis redimitae, sed quae, ut de iis dicitur infra vers. 125. ἀνάμπυκες ἄστυ πατεῦμες, *sine vittis* seu *redimiculis urbem perambulamus.*

Vs. 6. ἀφ' αὐαλέων στομάτων πτύωμες ἄπαστοι] Verum sensum hujus loci jam indicavit Vulcanius, & quidem e proximis versibus 17. & 18. Unde liquet vetari hic; ne *jejuni* & sicco ore calathum Cereris adspiciant; eoque *jejunii*, quod Ceres filiam quaerens egit, memoriam intempestive refricent. Sic voce ἄπαστος, unde *impastus* haud semel apud Maronem, usus etiam Apollonius lib. IV. vers. 1295. ἄκμηνοι καὶ ἄπαστοι, *famelici & impasti*; prout nempe priorem vocem adhibuit Nicander Ther. pag. 59. ἄκμηνος σίτου, *ciborum expers*: ἀπαστίαν autem de *jejunio* dixit Aristophanes Nub. p. 163. apud quem ajunt Nubes,

Ἡμῶν ἀγόντων τῶν θεῶν ἀπαστίαν,

Cum nos Deae jejunium agimus.

ubi Critici, ἀπαστίαν, ἀγευστίαν, παρὰ τὸ πάσασθαι, & quomodo νηστείαν ἄγοντας dixerunt Graeci. Ita Athenaeus l. IV. p. 156. ἢ τῆδε παρ' ὑμᾶς, ὥσπερ νηστείαν ἄγοντας, καὶ περιμένοντας τὸ ἀνατέλλον ἄστρον, *tanquam apud vos, qui religiose jejunatis, dum exoriatur sidus*, nefas, ut addit, quidquam gustare statuentes, antequam illud appareat. Neque enim audiendus magnus Animadversor, qui ibi agi censuit de Christianis & Judaicis jejuniis; quum & inter mere Ethnicos, ac de Ethnicis ritibus sit inter eos eruditos convivas sermo, ac de similibus Ethnicorum, ad exemplum Judaici jejunii, usque ad sideris seu hesperi exortum servatis νηστείας, dixerit similiter, illustri omnino ac unice comparato eam in rem loco, Tertullianus de Jejun. c. XVI. *Judaicum certe jejunium ubique celebratur*, mox, *fidem abstinentiae affectant, &* STELLAS *auctoritatem* DEMORANTIS *suspirant*, nempe quod in adductis Athenaei verbis dicitur, περιμένοντας τὸ ἀνατέλλον ἄστρον, seu Hesperi exortum, ante quem nullum illi, de quibus agit, Ethnici caperent cibum. Qualia nempe gentilium *jejunia*, non in Mithrae solum aut Isidis, sed Cereris, quae eadem, & qua de re jam ante ad vs. 1. cum Iside, sacris tam Eleusiniis, quam Thesmophoriis indici consueverant. De νηστεία utique tertia postremi hujus festi die, sed a Θεσμοφοριαζουσῶν tantum, ac intra Templi, ubi illud Cereale sacrum religiose & caste obibant, ambitum, servari solita, infra ad vers. 12. dicendi erit locus. Immo prout de solemni apud Romanos jejunio Cereri consecrato, tradit Livius lib. XXXVI. cap. XXXVIII.

JE-

JEJUNIUM *instituendum* CERERI *esse*, *& id quinto quoque anno servandum.* Prohibitum vero hic videtur, ne *jejuni* praetereuntem Cereris calathum adspicerent ex utroque sexu spectatores; idque mali ominis vitandi ergo. Nempe, quod sicut infra dicitur vs. 17. sine potu ac cibo in amissae filiae luctu fuerit Ceres aliquandiu; tum quod alienum id foret a Dea frugum largitrice, cujusque insignis adeo muneris ac beneficii testis ac symbolum praeferebatur idem calathus, frugibus Cerealibus refertus.

Vs. 7. Ἕσπερος ἐκ νεφέων] Nocturna nempe Cereris sacra; unde γυναικῶν ἔργα παννύχια, *mulierum opera nocturna*, vocat, de iis agens, Aristophanes Θεσμοφ. p. 778. & de iisdem Thesmophoriis dicit Arnobius l. v. p. 173. *vultis enim consideremus mysteria, & illa divina, quae* THESMOPHORIA *nominantur, a Graecis, quibus gente ab Attica, sancta illa* PERVIGILIA *consecrata sunt &* PANNYCHISMI *graves.* Hinc circa vesperam prodire primum solita hujus Deae pompa, ac in ea solemnis calathi Δημητριακοῦ gestatio. Quum alioquin aliorum Numinum seu festorum iis dicatorum pompae, de quibus paullo ante, & quae cum equitum praetervectione, vasis praeterea, de quibus infra, omnis generis, omnique alia pretiosa supellectile, praelatis, de die peragi consueverant. Quod de pompa etiam Cereris Eleusinia vel inde liquet, quod umbella seu σκιάδιον, de quo supra obiter, contra solis aestum, caput solerent tegere mulieres κανηφόροι, ut liquet e priscis Comici Enarratoribus Avib. p. 610. τὸ σκιάδιον κατασκιάσμά τι, ὅπερ ἔχουσιν αἱ κανηφόροι ἀπιοῦσαι εἰς τὰ Ἐλευσίνια, ὑπὲρ τοῦ μὴ καίεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, *umbella, operculum quoddam, quod gesserunt canistra ferentes ad* Eleusinia, NE A SOLE ADURANTUR: haud aliter nempe ac in Σκίροις, Minervae apud eosdem Athenienses festo, factum quoque, ab iisdem Aristophanis Interpretibus traditur Concionatr. p. 725. Quamquam σκιάδιον a mulieribus Thesmophoria celebrantibus similiter adhibitum videatur e loco jam ante ad vs. 1. adducto ex ejusdem Comici Θεσμοφ. p. 810. sed cujus rei haud una ratio esse potuit. Mense enim Pyanepsione, qui partem Octobris & Novembris occupabat, celebrabantur Athenis Thesmophoria; quo tempore haud adeo adversus solis ardores, quam contra alias coeli injurias, ac praeterea ad pompam e mulieribus constantem, spectare poterat ejusmodi σκιαδίων seu *umbellarum* gestamen. Adde supra vs. 303. Hym. in Delum, ubi idem *Hesperus* solemnem Deliacorum juvenum & virginum cantum & citharam ad choreas perpetuo respexisse dicitur. In quibusdam alioquin sacris lege cautum fuisse, ut ante solis occasum, ac proinde *Hesperi* exortum, ab iis discederent, qui iis operabantur, tradit Athenaeus l. IV. p. 191. In aliis autem, & a primo solis ortu ad ejus occasum, seu orientem hunc *Hesperum*, producerentur. Cujus quidem rei insigne praebet exemplum splendida illa Ptolemaei Philadelphi

pompa

Digitized by Google

pompa Dionyſiaca; cujus initium ut a diei ortu, ita a praelato *Luciferi* ſimulacro; finis autem ab *Heſperi* hujus (pro diverſo nempe ejusdem ſtellae conſpectu) ſub cujus exortum eadem deſiit, ferculo, ab Athenaeo deſcribitur, ſed quod minus, etſi ibidem obvium, adſequutus erat Interpres, ut id ad eundem jam adnotavit ὁ πάνυ. Exſtat nempe locus l. v. p. 197. πρώτη δὲ πομπὴ ἐπόμπευεν ΕΩΣΦΟΡΟΥ· καὶ γὰρ ἀρχὴν εἶχεν ἡ πομπὴ, καθ' ὃν ὁ προειρημένος ἀστὴρ φαίνεται χρόνον, *primum autem proceſſit* LUCIFERI *ſimulacrum: quia initium habuit pompa, quo tempore dicta oritur ſtella*: mox ἡ δὲ τελευταία ΕΣΠΕΡΟΥ συνεσταλμένη ἦν, τῆς ὥρας εἰς τοῦτο συνηγμένης τὸν καιρὸν, *ultimam vero pompam contigit, ut* VESPER *duceret, tempore illius ortus ad id congruente.*

Vſ. 8. Ἕσπερος, ὅς τε πιεῖν Δαμάτερα &c.] Quod alioquin notis illis Orphicis verſibus, qui a Clemente in Protrept. p. 13. & inde ab Arnobio l. v. p. 175. ac Euſebio Praep. Evangel. l. II. c. III. adducuntur, non huic *Heſpero*, ſed obſcoeno inverecundae Baubonis facto tribuitur, quo nempe Ceres, ut ea de re Arnobius, l. v. p. 175. *diffuſior facta, per riſum, aſpernatam ſumit atque* EBIBIT *potionem*. Id quod rurſus ab Apollodoro l. I. c. V. Nicandro praeterea Alexiph. pag. 136. & antiquo ejus ac erudito Interprete, non illi pudendo Baubonis, apud quam ſcilicet in Eleuſine hoſpitata fuerit Ceres, facto; ſed Jambes cujusdam, Hippotheontis & Metanizae, apud quam forte tum errabunda ac jejuna diverterat Ceres, ancillae dicteriis tribuitur: quibus nempe recreata haec Dea potum denuo ei oblatum, & de quo hic Callimachus, tandem hauſerit, νηστείρης Δηοῦς μορφὸν ποτὸν, *jejunae Cereris triſtem potum*, ut de eo Nicander dicto loco & eruditus Enarrator ibidem, μορφὸν δὲ ποτὸν τὸ ἐν κακοπαθείᾳ δοθὲν, *triſtem* ſeu μορφὸν potum datum nempe *in* ejus *aerumnis*. Quod a Proclo itidem traditur in Chreſtomathia apud Photium p. 983. Ad quod autem hujus Deae, ſive illius Jambes ſcommatibus, aut vero Baubonis obſcoenitate exhilaratae factum, reſpexit vetus Poëta Anthol. l. I. c. XXXIII. Ep. IX.

ἐπεὶ καὶ σεῖο τεκοῦσαν
Ἀχνυμένην ἐπί σοι μοῦνος ἔκαμψε γέλως,
quando & tuam matrem
Dolentem olim propter te ſolus flexit riſus.

Mitto hic, quod Cereris ſed inviſus gener, & unica moerentis ejus ac *jejunae* cauſſa, Ἕσπερος θεὸς a Sophocle dicatur Oed. Tyr. vſ. 187. Nempe id unum hic innuere voluit Callimachus, quod usque ad hujus ſideris ſeu *Heſperi* exortum, uti de Judaicis juxta & Ethnicorum jejuniis paullo ante vidimus ad vſ. 6. ab omni potu, ſicut & cibo, & qua de re mox, prae moerore abſtinuerit aliquamdiu, dum filiam ſcilicet quaerit & raptam luget, haec Dea.

Vſ. 9. Ἁρπαγίμας ὅτ' ἄπυστα μετέστιχεν] Unde obvia etiamnum in caelatis aut ſculptis veterum monumentis eadem Ceres, bigis fer-

ſerpentum vecta, & accenſas utraque manu faces, dum raptam a Dite filiam quaerit, geſtans. Quo cultu itidem, ſive in curru equorum quadrijugo ſtans viſitur in praeclaro nummo Regiae Gallorum Gazae a *Temeno Porta* Phrygiae oppidi, incolis ſeu ΤΕΜΕΝΟ ΘΥΡΕΥΣΙ, ſub Valeriano & Gallieno cuſo. Sed nullibi moeſtior ejusdem habitus, quam in priſcis marmoribus, quae Romae adhuc viſuntur in aedibus Mazarinis; aut in hortis ad urbem Borgheſianis, ubi & *Proſerpinae Raptus*, & matris non in bigis ſolum ſerpentum, ad *perſequenda* ejus, quod hic dicitur, *veſtigia* vectae occurrunt ſimulacra; ſed inſuper ubi prae dolore lymphatae velut ejusdem, qualis haec infra, effigies conſpicitur.

Eundem vero, cujus hic fit mentio, *Proſerpinae Raptum* ſignant adhuc multi inſignes nummi, iique, quod praeterea obſervare mihi licuit, ferme in Ioniae ac Lydiae, ſeu Proconſularis Aſiae, tractu

tractu signati. Neque enim uni Siciliae, aut circa Hennam in illa Insula, de qua mox Poëta, locis, raptae hujus a Dite virginis, & mox in orcum ab eo abductae scena tribuitur. Eumdem enim in Attica, seu concava quadam ejus voragine, ac ubi vivus esse desierit Oedipus, statuit vetus Sophoclis Enarrator ad Oedip. Col. vs. 1661. & 1664. Ita, qui in eadem Attica illam quoque agnoscit Pausanias l. I. p. 71. alibi nempe l. II. p. 155 in Argolide locum denotat, quo rapta a Plutone Proserpina ad inferorum regna putatur descendisse. In Cyllene rursus Arcadiae monte hiatum exstare, quo sub terras eadem subierit, tradit Conon apud Photium Narrat. xv. p. 431. in quo alioquin loco Cererem a Pheneatibus hospitio exceptam, ac instituta ibi dein eodem, quo apud Eleusinem, ritu sacra hujus Deae, tradit; & similiter, quod jam ante ad vs. 71. Hym. in Delum observasse memini, Pausanias l. VIII. p. 480. Quem raptum in illo quoque, quod jam paullo ante indicavi, Lydiae & Ioniae tractu, & quidem in Charonio Cariae prope Nysam antro statuisse Graecos Asiaticos: inde videtur liquere, quod Plutoni sacrum ibi esset & Proserpinae, ut Strabonis ea de re locum alibi emendavi, templum; lucus insuper Plutonius, annua festivitate frequentatus: ibique Plutonis & Proserpinae nuptiae haud minus ac in Sicilia, immo majori adhuc solemnitate, & totius quasi orbis concursu, celebratae. Id utique in Epistola specimini praestantissimi Morelli nostri inserta, signare omnino praeclarum Nysaeorum illius tractus nummum, quo continebatur singularis & memoranda epigraphe cum additis in eodem nummo consuetis agonum praemiis, ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕ, seu Οἰκουμένικα, olim vidi & explanavi. Accedit, quod haud alibi, ut jam innui, frequentius, immo in iis ferme eorundem tractuum nummis, cujusmodi in opulentis Italiae Galliaeve Cimeliarchiis versare mihi contigit, signari videas eumdem Proserpinae raptum, ut eam in alio eorundem ΝΥ-ΑΕΩΝ, de quo mox, nummo, tum in praeclaris insuper *Sardium*, *Hierapoleos*, *Trallium*, *Midaei*, *Orthesiae*, seu inscriptis ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, ΜΙΔΑΕΩΝ, ΟΡΘΟΣΙΕΩΝ nummis. Quibus etiam accensendus insignis quidam, isque dum nuper in aula Gallica agerem, Smyrna ad Regiam Gazam locupletandam cum aliis delatus, & quem recenter tum advectum tractare continuo mihi ibidem licuit, in quo hinc caput Treboniani Galli, illinc raptus Proserpinae, solito hujus rei in iis typo, a Plutone quadrigis vectae, cum inscript. ΕΡΜΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΠ ΑΥΡ. ΜΗΕΟΦΑΝΟΥ ΑΝΔΡΟΝΕΙΚΟΥ, *Hermopolitarum sub Aurelio Mexophane Andronico*. Quum autem a Stephano inter varias urbes *Hermipoleas* nomine dictas, & quales in Aegypto memorat Strabo, una etiam in Co Insula statuatur, ad quam idem nummus potest haud incommode referri; nisi potius alia eodem nomine urbs exstiterit,

rit, quamquam priscis (ut tot aliae & in ipsa hac nummorum supellectile) Geographis, qui supersunt, indicta, ad nobilem illorum in Lydia *Hermi campum*, seu Ἑρμοῦ πεδίον sita. Verum ad ejus, de qua hic sermo, majorem rei fidem, duas insignium id genus nummorum icones juvabit hic adponere; unius sub Domitiano cusi, cum illo Proserpinae raptu, ac inscriptione loci supra memorati, ubi ΘΕΟΓΑΜΙΑ seu *nuptias* horum *Numinum* veteri nummo, ac a nobis alibi explicato, signari diximus, ΝΥΣΑΕΩΝ; alterius sub Trajano, quem Romae olim in Cimeliarchio CHRISTINAE Augustae adnotavi, inscripti ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ, *Sardianorum*.

In quo postremo, qui primam nummi illius iconem suppeditaverat, alas Plutoni a tergo affinxisse videbatur; unde continuo mihi occurrebat, & qui inde illustrandus videbatur, Euripides, apud quem in Alcestide vs. 216. πτερωτὸς ᾍδας, *alatus Pluto*, dicitur. Verum non alas, sed rejectum a tergo velum, sicut in aliis, qui eundem Plutonis raptum exhibent, nummis, in eodem quoque signari, ex accuratiori ejusdem typo, & qualis hic prostat, mihi postea licuit. Exstat alioquin idem Proserpinae raptus in alio praeclaro & e maximorum genere Cimeliarchii Gallorum Regii nummo, a Sardianis itidem cuso, in quo idem Stygius Jupiter cum ἁρπαγίμᾳ, ut de ea hic ait Callimachus, κόρῃ, bidente insuper armatus visitur; Cupido autem cum accensis facibus supra unum e quadrijugibus equis uno pede insistens. Haud aliter ac idem inter marmora, de quibus paullo ante, quaeque prostant in admirandis veteris Romae a praestantissimo Bellorio editis, supra easdem Plutonis Proserpinam avehentis quadrigas cum face volitans visitur.

Vs. 10. ἐς τ' ἐπὶ Δυθμὰς] Mirum, quid sibi in re adeo obvia voluerit Interpres, qui haec vertit & *ad Dythmas* quasi gens aliqua daretur eo nomine a Graecis aut Latinis dicta. Quemadmodum enim soliti Lacones θ in σ mutare ut σιῶν, σιὼ, ἀσάνων, παρσένε, pro θεῶν, θεὼ, ἀθάνων, παρθένε apud *Comicum in Lysistrata* p. 912. 913. &c. sic alii Dores vicissim σ in θ ut ὀρ-

 χη-

ζοφόεις apud Homerum, & quod huc facit, apud Hesychium δυθμοῖσι, δυσεσι. Sed hoc apud Grammaticos obvium, ac jam viderat eruditissimus Vulcanius, qui δυθμοὺς hic pro δυσμοὺς, δύσεις dici notaverat; & H. Stephanus, qui *ad occasum* hic vertendum monuit; ac prout in nova hujus Battiadae editione opportune legitur.

Vf. 11. μέλανας] Qua voce *Aethiopas* hic designari tradit Graecus Enarrator, quomodo iidem a Strabone etiam dicti l. xv. p. 69. καὶ τοὺς μέλανας εἶναι καὶ οὐλότριχας τοὺς Αἰθίοπας, *& quod Aethiopes sint nigri & crispi*, & quidem, ut continuo addit, non ab eorum aquis, ut volebat Onesicritus, sed a Solis adustione, juxta Theodectem. Quae & eadem ratio, quod jam viderunt alii, Graecanicae Αἰθίοπος appellationis. Μέλανες autem ea significatione dicti, qua jam olim & adhuc hodie vocantur in genere ii populi, qui *nigri* aut fusci coloris, & quomodo سودان *Nigri* seu *Nigritae* ab Arabibus appellantur itidem *Aethiopes*, prout id etiam monuit Amplissimus Doctissimusque Job. Ludolfi in Comment. ad Histor. Aethiop. pag. 53., Quamquam *albos* etiam *Aethiopas* agnoverint veteres Geographi, quorum illi inde Λευκαιθίοπες apud Ptolemaeum vocantur l. IV. c. VI. & apud Plinium jam ante l. V. c. VIII. *Leucaethiopes:* alii vero *Nigri* & *Nigritae*, iique juxta eundem Plinium, qui prope Nigrim fluvium habitarent. Unde factum etiam, quod observo, ut Αἰθίοπας ἀμφοτέρους *utrosque Aethiopas*, *albos* nempe & *Nigros* seu *Nigritas* appellatos, dixerit Libanius Legat. ad Julian. pag. 165. Idem vero Plinio fluvius *Niger* aut *Nigris* juxta Leonem Africanum, Nili alveus, qui שחור itidem & Μέλας seu *Niger* olim, ut aliunde notum, dictus. Immo ipsi Aegyptii Nili accolae & Aethiopibus conterpini, ab Aeschylo dicuntur Suppl. vf. 727. μελάγχιμοι, non ut ibi hactenus, aut alibi apud eundem Tragicum Choëph. vf. 9. vel ut hoc addam de voce, quae hactenus ab Hellenismi Thesauris exulat, apud Euripidem Phoen. vf. 313. μελάγχιμοι, & qua de re ad dictum agimus Aeschylum. Id autem de Aegyptiis dictum, vel ob nigram illius regionis terram, ut eam vocat Plutarchus de Iside pag. 364. ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγειον οὖσαν, *terram inter maxime nigras existentem*, ac unde ut idem addit instar nigrae partis oculi, χημία sit eadem dicta; aut prout μελάμβωλος, *cum nigra gleba*, juxta Eustathium ad Periegetem p. 368. sit appellata: sive autem a nigro colore ipsorum incolarum μελάγχυμοι, quasi *nigro succo tincti* dicti sint iidem Aegyptii. Unde quum Pindarus de Colchis dixisset Pyth. Od. IV. pag. 257. κελαινώπεσσι Κόλχοις, *nigro adspectu Colchis*, notant ibi veteres ejus Interpretes, οἱ δὲ ὅτι Αἰγυπτίων ἄποικοι εἰσὶν οἱ Σκύθαι, διὰ τοῦτο καὶ μελανόχροας εἶναι αὐτοὺς λέγουσιν, *illi autem, quod Aegyptiorum coloni essent Scythae, ideo etiam nigro colore eos esse dicunt.* Galenus de Temperam. l. II. c. V. Aegyptios, Arabas, Indos, qui cali-

calidam & ſiccam regionem incolunt, *nigros* tantum & *criſpos capillos*, μελαίνας καὶ οὔλας τὰς τρίχας, uti nempe paullo ante Aethiopas Strabo vocat οὐλότριχας, habere eosdem dicit. Ut mittam Ammianum lib. XXII. c. XVI. *Aegyptii plerique ſubfuſculi &* ATRATI.

Ibid. ὅπα τὰ χρύσεα μῆλα] Nempe ad Oceanum Atlanticum, ubi vulgo feraces illi aureis malis Heſperidum horti a veteribus ſtatuuntur. Neque vero hic repetam, quae de *malis hiſce aureis*, ut *Citriis* vel *Aurantiis* potius, quam *Cydoniis* vulgo *Cotoniis*, contra virum doctum poſtremum Theophraſti de Hiſtoria Plantarum Enarratorem, olim diſſerui, iisque in Graecia pridem, ut ibidem docui, cognitis. Unde eadem in Bacchi myſteriis, juxta notum Orphei apud Clementem ea de re verſum, locum habuiſſe vidimus; quae tamen, ut hoc nunc addam, ſicuti nec *mala Punica*, non licebat comedere in ſacris Rheae, ut liquet e Juliano Imp. Orat. v. pag. 236. & 329. Immo, quae in Cereris Eleuſiniis itidem vetita, patet e Porphyrio περὶ Ἀποχ. l. IV. p. 402. Hercules autem *mala* haec *aurea* ex Heſperidum arbore decerpens, cum alibi, tum in praeclaro utique Antonini Pii nummo, qui exſtat inter aereos maximi moduli, vulgo *Medaglioni* Cimeliarchii Gallorum Regii viſitur; cujus adſpectu, quo ipſe haud ita pridem gaviſus ſum, Lectorem oblectare mihi, ut opinor, hic licebit.

Non illud jam tango, quinque in eadem arbore, non tria tantum *mala* exſtare, ut de iis vulgo fabulantur, & Antiphanes etiam Comicus apud Athenaeum l. III. p. 84.

Φασὶν ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΜΗΛΑ ταῦτ' εἶναι τρία,

Dicunt AUREA *haec* MALA TRIA *eſſe* SOLA.

 Ut

Ut mittam, & cujus alibi itidem memini, exstare panarium hisce Hesperidum pomis repletum in alio Tarrensium nummo Gazae Mediceae. Accedit, quod ipse Hercules eadem ex illa arbore *mala* decerpere conspicitur; quae non ipse tamen cepisse, sed ab Atlante, Promethei monitu, dono habuisse dicitur ab eruditis Apollonii Enarratoribus ad l. IV. vs. 1396. ubi fabulam eam narrant. Adde, quod eorundem *malorum* custos pendens ex arbore serpens, *Ladon* dictus legatur ibidem apud Apollonium, & ubi simul Hesperidum Nympharum facta etiam iis versibus mentio, qui commentarii vicem praeclaro illi, quem adduximus, nummo praestabunt,

ᾧ ἔνι ΛΑΔΩΝ
Εἰσέτι που χθιζὸν ΠΑΓΧΡΥΣΕΑ *ῥύετο* ΜΗΛΑ,
Χώρῳ ἐν Ἄτλαντος, χθόνιος ΟΦΙΣ, *ἀμφὶ δὲ* ΝΥΜΦΑΙ
ΕΣΠΕΡΙΔΕΣ *ποίπνυον, ἐφίμερον ἀείδουσαι*,

in quo campo LADON
Ad hesternam usque diem AUREA *custodiebat* MALA,
In Atlantis regione, terrestris SERPENS, *cui* NYMPHAE
HESPERIDES *ministrabant, suavissime concinentes*.

Quum autem in explanatione hujus loci tradant inter alia veteres ibidem Critici, Atlantem, relicto tamdiu coeli, quod humeris sustinebat, onere, aurea illa ex eadem arbore *poma* ab ipsis Hesperidibus, serpentis proinde custodis permissu, pactum; quis non continuo agnoscit in veteri illa fabula, adumbratum primae parentis pomum ex arbore, serpentis suasu, in Paradiso decerpentis, idemque Adamo tradentis factum? Adde hisce ejusdem serpentis caput ab Hercule, juxta eandem fabellam, elisum; & quae an a Christianis Mythologis, neque enim eos jam vacat excutere, fuerint animadversa, alii viderint. Virum alioquin magnum haud ignoro ad aliam originem hanc de decerptis ab Hercule malis Hesperidum fabellam referre; nempe ad Josuam Chananaeorum boves non solum, sed *μῆλα*, quae vox *oves* & *mala* seu *poma* simul denotat, abigentem, & quae eadem ratio a Palaephato etiam redditur cap. XIX. de abactis nempe ab Hercule duarum Hesperidum ovibus, & ambiguitate inde orta in voce *μῆλα*. Mitto vero eundem Herculem *Μήλωνα* dictum, quod eidem non victimae, sed *mala* a Melitensibus, juxta Hesychium; a Boeotis vero, juxta Pollucem l. I. cap. I. pag. 9. offerri solerent.

Vs. 12. *Οὐ πίες, οὔτ' ἄρ' ἔδες*] Quod mox adhuc de eodem dicitur vs. 17. *ἄποτός τι καὶ οὐ φάγες*, *neque bibisti*, *neque comedisti*, ac unde *Νήστειρα* seu *Jejuna* dicta eadem Ceres, adducto paullo ante vs. 8. Nicandri versu. Hinc tertia etiam Thesmophoriorum dies, Pyanepsionis nempe decima sexta, *jejunio* a mulieribus iis operantibus translata, eademque *νηστεία* inde dicta, ut ex Plutarcho, Athenaeo, Phornuto jam monuit in Graecia Feriata eru-

eruditissimus Meursius: & quibus addi ab eodem poterat antiquior adhuc & patrii ea in re moris luculentus index Aristophanes, idque cum Avib. pag. 611. cujusque locus apud Athenaeum itidem legitur l. VIII. p. 307.

Ἀλλ' ἀτεχνῶς ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΙΣ ΝΗΣΤΕΥΟΜΕΝ
Ἄνευ θυηλῶν,
Sed quomodo IN THESMOPHORIIS JEJUNAMUS
Sine sacrificiis;

tum ubi ipse mulierum Θεσμοφοριαζουσῶν Chorus ait in cognomine dramate p. 820. ΝΗΣΤΕΥΩΜΕΝ δὲ πάντως, *prorsus autem* JEJUNEMUS. Hinc illa *jejunii* hujus ab iisdem mulieribus servari tum soliti dies σκυθρωποτάτη, seu *moestissima* apud Plutarchum dicitur in Demosthene p. 860. Quemadmodum nempe eodem hoc mense, qui nempe Atticorum Pyanepsion, Hebraeorum autem Tisri, celebratum Judaicum maximum, sanctissimumque, ut illud a Josepho dicitur Ἀρχ. lib. VIII. cap. II. Tabernaculorum festum, quod praecesserat solemnis itidem νηστείας dies, idemque *cippurim* seu *expiationum* ab iis dictus, ac unde utriusque simul illius Judaici sacri meminit idem Plutarchus Sympos. l. IV. Qu. V. Adde, quod abstemia etiam forent tam apud Graecos, quam apud Romanos haec Cereris sacra; ut vel e Plauto, Macrobio, &c. observarunt jam eruditi, & quam in rem notabilis imprimis neque hic praetereundus Dionysii Halicarn. locus, ubi de antiquis Arcadibus, qui cum Pallante in Latium venerant, ait Antiq. l. I. p. 26. ἱδρύσαντο δὲ καὶ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ἱερὸν, καὶ τὰς θυσίας αὐτῇ διὰ γυναικῶν τε καὶ ΝΗΦΑΛΙΟΙΣ ΕΘΥΣΑΝ, ὡς ΕΛΛΗΣΙ ΝΟΜΟΣ, ὧν οὐδὲν ὁ καθ' ἡμᾶς ἤλλαξε χρόνος, CERERI *quoque templum exstruxerunt, & per feminas sacerdotes sacra ei fecerunt* ABSTEMIA, MORE GRAECORUM, *quorum nihil mutatum est nostro tempore.* Νηφάλια nempe ibi dicuntur eadem Cereris sacra, haud aliter ac de Eumenidum apud Athenienses sacris ait Aeschylus Eumen. vs. 107. aut de aliorum etiam apud eosdem Numinum libationibus ἀοίνοις, *sine vino* seu *abstemiis*, Graecus Sophoclis Enarrator ad Oedip. Col. vs. 201. aut de sacris Rumeliae apud Romanos, Plutarchus in Romulo p. 19. aut vero de sacrificiis Hebraeorum Philo de Monarch. pag. 825. προστέτακται νηφάλια θύειν, *institutum est sacrificium abstemium*, seu ut sacrificarent abstemii apud eos sacerdotes, ac prout iidem νηφάλιοι, *abstemii*, dicuntur a Josepho, ubi ea de re agit, Ἀρχ. lib. III. cap. X. Adde quod de quinquennali jejunio, Cereri apud Romanos instituto, e Livio jam ante vidimus ad vs. 6. hujus Hymni. Diversa proinde ab his Graecorum Thesmophoriis, seu Romanorum Cerealibus, Ambarvalium apud hosce ratio, quae, quamquam in iis coleretur haec Dea, haud erant tamen νηφάλια seu *abstemia*; ac unde de iis agens Tibullus lib. II. El. I. utrumque Numen continuo invocat,

BACCHE veni, dulcisque tuis e cornibus uva
Pendeat, & spicis tempora cinge CERES.

Qua ratione factum, ut vini quoque usus esset in iisdem Ambarvalibus; nec proinde contra religionem, ut monet Servius, fecerit Virgilius, quod de agricolis, eo sacrorum illorum tempore, Cererem colentibus, dixerit Georg. l. I. vs. 344.

Quoi tu lacte faves, & miti dilue Baccho.

Quo tamen referri non debet, id quod de Feralium, quibus justa piis defunctorum manibus a Romanis solvebantur, sacro ait Ovidius Fast. l. II. vs. 539. *Inque vino mollita Ceres*, nempe farina vino subacta. In hisce autem Graecorum Thesmophoriis, ac Romanorum Cerealibus, inde, ut hoc addam, id locum videtur habuisse, ut a vino abstinerent iisdem operantes feminae; tum quod in summa castimonia, ut aliunde notum, esse eaedem tenerentur; tum maxime, quod oblatam in aedibus Hippothoontis vini potionem, moesta adhuc, & qua de re jam ante ad vs. 8. ob filiae raptum recusasse ferretur eadem Ceres; potum autem hordeaceum, ut haec omnia narrat Graecus Nicandri Interpres pag. 56. exhilarata ancillae dicteriis brevi mox eadem hauserit. In cujus alioquin Deae ob amissam filiam squaloris & luctus memoriam, nuncupata eadem Dea Ἀχαιὰ prout ea dicitur apud Aristophanem Acharn. p. 408. & Nicandrum Ther. pag. 351. & quidem inde Ἀχαίνης, panis quidam magnus dictus, qui in ejusdem Deae festo, Μεγαλάρτια inde, ut e Semo Delio notat Athenaeus l. III. p. 109. appellato, adhibebatur; quodque non solum apud Delios, quod viderat Meursius, sed apud Boeotos etiam celebraretur. Quod postremum e Plutarcho observo, prout illius ea de re locus, qui hactenus in mendo cubat, debet omnino emendari, nempe de Isid. pag. 378. καὶ Βοιωτοὶ τὰ τῆς ΑΧΑΙΑΣ ΜΕΓΑΛΑΡΤΙΑ κινοῦσιν, ἐπαχθῆ τὴν ἑορτὴν ἐκείνην ὀνομάζοντες, ὡς διὰ τὴν τῆς κόρης κάθοδον ΕΝ ΑΧΕΙ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΣ οὔσης, & *Boeoti* ACHAIAE *Cereri* MEGALARTIA *agitant*, *festivitatemque eam molestam vocant; quod nimirum* CERES *ob Proserpinae descensum* ad Inferos *in dolore esset*; sed ubi nullo sensu Μέγαρα, pro Μεγαλάρτια hactenus legebatur, qua voce illud Ἀχαιᾶς Cereris festum, & quidem a *magnis panibus*, qui tum adponi consueverant, appellatum, aperte tradit dicto jam loco Athenaeus, & ex eo, ut solet, Eustathius ad Iliad. B. pag. 265. Haud aliter nempe ac in festo Pentecostes seu θερισμοῦ πυροῦ, *messis triticeae*, oblatos panes, de quibus Levit. XXIII. 17. vae grandes, & quidem longos VII. palmas, latos autem quatuor, ex Hebraeorum Pandectis monuerunt jam alii; ac inde festum illud Μεγαλάρτια vocat ad Josephum lib. III. cap. X. vir rara eruditione Ed. Bernardus. Ut hic mittam panes propositionis, quos majores adhuc fuisse docent itidem Doctores Talmudici.

Vs. 13. Ἀχιλλῆιον ἀργυρόδινον] Quomodo ἀργύρεοι ποταμοί, argen-

gentei fluvii seu *pellucidi* dicuntur ab Oppiano Ἁλιευτ. l. I. vs. 23. *Acheloi* autem facta hic nominatim mentio, quod magna foret ejus prae aliis Graecorum fluviis celebritas. Unde apud Artemidorum legas lib. II. cap. XLIII. ΑΧΕΛΩΟΣ δὲ τὸ αὐτὸ τοῖς ποταμοῖς καὶ παντὶ ποτίμῳ ὕδατι σημαίνει, καὶ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΟΝ τὰ ἀποτελέσματα ποιεῖ, *Achelous autem eadem quae fluvii, & omnis potabilis aqua significat, &* VALIDIORES *eventus facit.* Hinc etiam Sextus ait adv. Mathem. pag. 340. εἰ δὲ ὁ Ποσειδῶν θεός ἐστιν, καὶ Ἀχελῷος, *si autem Neptunus est Deus, Achelous quoque erit;* ac ut addit, & si Achelous, etiam Nilus; ita ut primus inter fluvios *Achelous* ab eo designetur. Hinc Ἀχελῷος & Ἀχελώϊον, pro quavis *aqua* apud veteres Poëtas, quod monuerunt jam alii ad illustrationem Virgiliani loci, *Poculaque inventis Acheloia* &c. subinde sumitur; ac prout nonnulla iisdem intacta, Aeschyli nempe, Euripidis, Aristophanis, Achaei Comici apud Athenaeum, quae obiter hic notaveram, ea de re loca, video ab eruditissimo Fulvio Ursino, quem eam in rem modo consului, in Virgilii cum Graecis Poëtis collatione opportune jam animadversa, & quae ibidem, ne actum agam, reperiet Lector.

Vs. 14. ἀενάων ποταμῶν] Ita passim fluvii a perenni eorum fluxu apud Graecos Poëtas dicti, ut pridem ab Aeschylo Suppl. vs. 561. ποταμοὺς δ' ἀενάους, *fluvios autem perennes*, quomodo etiam, & habita ratione originis, ἱεροὶ seu *sacri* itidem ab iis solent nuncupari. Hinc eleganter dicuntur *fluvii* apud cultissimum Poëtam Oppianum, adducto jam ad praecedentem notam, & sequenti quidem versu, nempe Ἁλιευτ. lib. I. vs. 23. 24. λουτρῶν ἀέναοι ταμίαι, *lavacrorum perennes distributores.*

Vs. 15. ὀμφαλὸν Ἔνναν] Quomodo eandem *Hennam*; seu floridum ad eam pratum *Hennaeum*, ab aliis vocari tradit Siculus ipse, & e vicino quidem *Hennae* oppido oriundus, Diodorus lib. v. pag. 287. δοκεῖ δὲ ἐν μέσῳ κεῖσθαι τῆς ὅλης Νήσου, διὸ καὶ ΣΙΚΕΛΙΑΣ ΟΜΦΑΛΟΣ ὑπό τινων ὀνομάζεται, *putaturque in medio Insulae situm esse. Unde etiam* SICILIAE UMBILICUS *a quibusdam vocatur.* Sicuti hic etiam factum a nostro, cujusque ea de re locum non omisit in Sicilia sua diligentissimus Cluverius. Neque aliter Cicero in Verrem lib. IV. ubi quum dixisset, *vetus est haec opinio* &c. *Insulam Siciliam totam esse Cereri & Liberae consecratam*, addit mox, *nam & natas esse has in his locis Deas, & fruges in ea tum primum repertas arbitrantur; raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex* HENNENSIUM *nemore, qui locus quod in media est Insula situs,* UMBILICUS SICILIAE *nominatur.* Haud aliter nempe, ac ὀμφάλιον de Cretae loco dictum vidimus ad vers. 45. Hymn. in Jovem, ac simul Delphos ὀμφαλὸν & μεσόμφαλον a Graecis Tragicis passim, ac non Graeciae solum, sed *orbis* UMBILICUM in Priapejis vocari itidem diximus; & sicuti locum quendam prope Phliasios ὀμφαλὸν seu *umbilicum*, ut *Peloponnesi totius* me-

meditullium vocatum dicit Pausanias l. II. pag. 109. *Hennam* autem Cereris, quam illa ter adiisse hic a Poëta dicitur, cultu potissimum nobilitatam, praeter Melam dicentem lib. II. cap. VII. *famam habet ob* CERERIS *templum* HENNA, praedicat luculenter in eadem, de qua modo, Verrina Tullius, ubi quum inter alia dixisset, *mira quaedam tota Sicilia privatim ac publice religio est* CERERIS HENNENSIS; mox, *nec solum, Siculi, verum etiam caeterae gentes nationesque* HENNENSEM CEREREM *maxime colunt*; ac dein; *Etenim urbs illa non urbs videtur, sed* FANUM CERERIS *esse*, *habitare apud se* CEREREM HENNENSES *arbitrantur, ut mihi non cives illius civitatis, sed omnes Sacerdotes, omnes accolae atque antistites esse Cereris videantur.* Adde Statium Theb. lib. IV. vs. 124. *at Hennaeae Cereri negat*, &c. Quam proinde Deae illius apud *Hennenses* religionem adstruunt etiamnum superstites prisci illius urbis nummi, & qualem e Paruta olim protuli Dissert. de Praest. Num. pag. 156. ubi hinc Cereris caput duabus spicis revinctum, cum inscriptione ΔΑΜΑΤΗΡ, illinc ΕΝΝΑ cum caprea seu e damarum genere, cratere desuper, e quo ignis emicat, sicut idem in alio adhuc ejusdem *Hennae* nummo visitur, eoque Aetnaei montis, juxta eruditum Auctorem de Num. Urb. Ill. pag. 151. symbolo. Quamquam, & quod caeteroquin ille Aetnaeus crater in aliis ipsius Aetnae urbis aut adjacentium huic monti locorum nummis, non comparet; verius putem, eundem in hisce *Hennensium* nummis craterem ignem eructantem, hiatus illius, qui erat sub *specu Hennaea*, eaque *profundae altitudinis*, ut eam vocat Arnobius lib. v. pag. 173. exstare quoddam simulacrum. Conspiciuntur praeterea in eodem nummo duae spicae, ac ut bene caeteroquin vir ille ingenio praestans observat, violae flos. Unde, ut alia mittam, a Claudiano dictum de Raptu lib. II. vers. 72. *Henna parens florum*; ac vers. 289.

Perpetui flores, quos nec tua protulit HENNA;

ab Ovidio autem nominatim de luco *Hennae* proximo, ubi flores legerat Proserpina, Metam. lib. v. vers. 392.

Ludit, & aut VIOLAS *aut candida lilia carpit.*

Hennam autem bene in superioribus Claudiani locis, pro *Aetnam* aut *Aetna* legendum viderant jam ante Nicolaum Heinsium, de Latinis Musis praeclarissime hac aetate meritum, eruditi; sicut expurganda adhuc eadem vox *Aetnae*, quae in cultissima ejus editione remansit l. III. vers. 85.

Nec qualem roseis nuper convallibus Aetnae,

pro *Hennae*, ut ipse alibi vir commendatissimae ad posteros famae legendum agnovit; & quomodo ejusdem libri versu 120. *Hennaeaque rura*, pro *Aetnaea* optime; aut apud Ovidium Metam. lib. v. vers. 385. *Hennaeis*, ubi de eadem Proserpinae fabula sermo, *moenibus*, pro *Aetnaeis* restituta agnoscas. Bene insuper eundem, quamquam illud levius, auctoritate priscorum

codi-

Digitized by Google

eodicum *Hennam* aut *Hennaea* dictis in locis, pro *Enna* aut *Ennaea* legisse, dudum, quum de antiqua locorum in nummis scriptura ibi ageretur, fide veteris & insignis nummi obiter monui, qualem postea versavi in Thesauris Gallorum Regiis, quo MUN. HENNAE legitur; & proinde, quomodo in Cicerone, Statio, Silio, aliisque, ubi ejusdem loci occurrit mentio, reponendum liquet. Quamquam haud in eo utique versari veteres Latii aut Siciliae fortunas putem, aut vero Graeciae; si inde non *Enna*, aut Ἔννα apud Graecos, qui de eadem agunt, Scriptores legi debere, & verissime quidem, statuatur. Illud vero notabilius, quod ex eodem nummo demum cernitur, hanc *Hennam*, *Municipii* praerogativa a Romanis ornatam; idque, ut facile licet ex iis paullo ante e Tullio adlatis statuere, a summa loci illius ob *Hennensem* vel *Hennaeam* Cererem apud Romanos ipsos celebritate: adeo, ut referente etiam Tullio, atroci ac difficili Reipubl. tempore, solemnis Populi Romani legatio eandem in urbem ad placandam Cererem sit missa, atque, ut continuo addit, *tanta enim erat auctoritas & vetustas illius Religionis, ut cum illuc irent, non ad* AEDEM CERERIS, *sed* AD IPSAM CEREREM *proficisci viderentur.*

Vs. 16. ἐπὶ Καλλιχόρῳ &c.] Quem Atticae *puteum* e Nicandro, Apollodoro, Pausania, bene jam hic observarunt priores editores; sed a quibus Auctoribus abire videntur Graeci Apollonii Interpretes; qui de *Callichoro* Paphlagonum fluvio agi a Battiade nostro tradidere. Ubi enim illius fluvii meminisset Apollonius lib. II. vers. 906.

Καλλιχόροιο παρὰ προχοὰς ποταμοῖο,

ad Callichori fluvii profluvium,

notant illi, Καλλιχόροιο, ποταμὸς Παφλαγονίας ἱερὸς Διονύσου περὶ Ἡράκλειαν, οὗ μέμνηται καὶ Καλλίμαχος, *Callichori, qui fluvius Paphlagoniae Baccho sacer, prope Heracleam, cujus meminit Callimachus.* Verum alibi censendus est de hoc fluvio egisse Callimachus, ut fieri omnino ab eo debuit eo in libro περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ποταμῶν, *de Asiae fluviis*, cujus alibi fit mentio ab eruditis iisdem Criticis. De Atticae enim *puteo* apud Callimachum hic agi, qui CALLICHORUS vocaretur, e dictis Auctoribus, Nicandro Ther. pag. 35. Apollodoro lib. I. cap. v. Pausania lib. I. pag. 71. omnino liquidum; & quibus addi poterat Clemens Protrept. pag. 13. qui ejusdem in Eleusine *putei*, quamquam non addito *Callichori* nomine, meminit, supra quem lassitudine ac moerore confecta consederit Ceres, ἀποκάμνουσα, καὶ ΦΡΕΑΤΙ ἐπικαθίζει λυπουμένη.

Vs. 18. Μὴ μὴ ταῦτα λέγωμες ἃ δάκρυον &c.] Nihil in sacris veterum majori religione cautum fuisse constat, quam ut ab iis longe abessent omnia mali ominis verba, quaecunque nempe sinistrum quid vel luctuosum portendere, aut alioquin ad animum revocare viderentur: nisi forte id peculiari sacri illius sive festi

Digitized by Google

institutum, ut in Adoniis, Arcadiae apud Athenienses festo, paucisque id genus, quod obiter adtigi ad verſ. 324. Hymn. in Delum, exigeret. Hinc nota illa & solemnis εὐφημίας & εὐφημεῖν, seu *linguis favere*, indicta in iis a Praecone, & de qua supra verſ. 17. Hymn. in Apoll. εὐφημεῖτε &c. formula. Cujus etiam rationem in his *Thesmophoriis* habitam abunde liquet e cognomine apud Aristophanem dramate, ubi a Praecone ad Θεσμοφοριάζουσας mulieres continuo acclamatur pag. 783.

Εὔφημος ἔστω,
Εὔφημος ἔστω,
Εὔχεσθε τοῖν Θεσμοφόροιν,
Faventia linguae esto.
Faventia linguae esto.
Preces fundite Legiferis,

Cereri & Proserpinae: & quomodo similiter a semichoro Cereri Initiatorum accinitur apud eundem Comicum, Ran. pag. 229. Εὐφημεῖν χρὴ, *lingua favere oportet*. Idque eo magis in his Thesmophoriis caveri oportuit, ut ab iis, sicut id quoque innuunt hoc apud Callimachum loco Θεσμοφοριάζουσαι mulieres, abessent tristia, & quae Cereris luctum renovarent verba; quod jocis & dicteriis dicatum esset idem festum. Neque enim audiendus ὁ πάνυ ad Solinum pag. 528. ultim. edit. ubi in sola commemoratione Proserpinae raptus, ac proinde totum in luctu ac moerore peractum a mulieribus hoc sacrum statuit. Id enim cum abunde redarguit hic Callimachi, & adductus modo ex Aristophanis Θεσμοφοριαζούσαις locus, quo fausta quaeque ominari, ac, ut mox additur, laetari & gaudere ἐν παιδιᾷ &c. χαίρωμεν, iis a Praecone continuo praecipitur, immo totum illud Comici drama, ubi choreis, tripudiis, in viros salibus indulgent eaedem mulieres. Accedunt plana Apollodori verba lib. I. c. VI. ubi ideo, quod Cereri Jambe scommatibus suis risum excusserit, addit, διὸ τοῦτο ἐν ΤΟΙΣ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΙΣ τὰς γυναῖκας ΣΚΩΠΤΕΙΝ λέγουσιν, *ideo* IN THESMOPHORIIS *mulieres* SCOMMATIBUS *ludere dicuntur*. Neque hinc alienus, quem jam vidit eruditissimus Meursius in Graecia Feriata, dum de hoc festo agit, Cleomedis de Meteoris locus lib. II. pag. 91. ubi de inquinatis & sordidis ait vocibus, alias quasi e lupanaribus petitas, τὰ δὲ ὅμοια τοῖς λεγομένοις ἐν τοῖς Δημητρίοις ὑπὸ ΤΩΝ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΩΝ, *alias autem voces similes, quae dicuntur in sacris Cereris, a mulierculis* THESMOPHORIA *agentibus*. Neque vero contrarium evincunt, vel adductus a viro incomparabili Phornuti locus, in quo nulla luctus ac moeroris in Thesmophoriis celebrandis mentio legitur; neque Plutarchi verba in Demosthene, ubi σκυθρωποτάτην Θεσμοφορίων ἡμέραν, *maestissimam Thesmophoriorum diem*, vocat. Quibus nempe verbis festi illius, quod per quatuor aut quinque etiam dies durasse constat, celebritatem non intelligit Plutarchus; sed tertiam illam demum, ut

ut jam supra de hoc loco vidimus ad vers. 12. *Jejunii* seu Νηστείας diem dictam, & jejunio a mulieribus sacrum illud obeuntibus peractam. Adde, quod a Graecis mos ille ad Romanos transiit; ut nempe a sacris Cereris abesset omnis luctus significatio. Unde post nuntium Cannensis cladis ait Livius lib. XXII. cap. LVI. *adeoque totam urbem opplevit luctus, ut sacrum anniversarium* CERERI *intermissum sit, quia* NEC LUGENTIBUS ID FACERE EST FAS, *nec ulla in illa tempestate matrona expers luctus fuerit.* Quibus adde Festum, *Minuebatur populo luctus &c. cum in casto* CERERIS *constitissent.* Quo referri etiam debet, seu ad hilaria eorundem Cerealium, quod *Cereales* coenae de lautis, & cumpluribus ferculis a Plauto appellentur Menaech. A. I. Sc. I.

Ita est adolescens, ipsus escae maximae,
CEREALES COENAS *dat, ita mensas extruit;*
Tantas struices concinnat patinarias.

& in quem sensum, ut ibi jam observarunt viri docti, *Cerealis pompa*, de coena, in quam longo ordine inferrentur fercula, a Varrone dicatur de R. R. lib. I. cap. II.

Vs. 19. ἑαδότα τέθμια δῶκε] *Placidas* leges, pro *placentes* seu *acceptas*, hic vertit Interpres. Sic χῶρον ἑαδότα, *locum idoneum* seu *acceptum*, utrique decertaturo pugili, Polluci nempe & Amyco, dixit Apollonius Rh. lib. II. vers. 35. Docent autem abunde haec Poëtae nostri verba, de *Thesmophoriis*, seu festo in honorem Deae Θεσμοφόρου seu *Legiferae* apud Graecos sacro agi hoc in Cererem Hymno. Unde haec Dea itidem dicta, neque apud Maronem solum Aen. lib. III. vers. 58. *Legiferae Cereri*; sed in veteri etiam lapide in Cl. Reinesii Syntagm. pag. 63. LEGIFERAE CERERI D. cujusque appellationis eidem tributae caussam, quam ad Maronem reddit Servius, ex illo quoque Grammatico totidem verbis refert Macrobius Saturn. lib. III. c. XII. quod nempe post inventum a Cerere frumentum, discreti primo fuerint agri indeque enata jura; ac ita homines vagantes antea sine lege, a ferina veluti vita ad humaniorem mox fuerint traducti. Quibus consona de Cerere post inventas fruges *leges ferente*, quibus suum cuique tribuere caveretur, ac Θεσμοφόρου inde dicta, tradit Diodorus lib. V. pag. 336. sicut eadem laus Atticis hujus Deae Mysteriis a Cicerone, prout jam vidimus ad titulum hujus Hymni, tribuitur, de Legib. lib. II. cap. XIV. Unde etiam legem Graeco nomine, a *suum cuique tribuendo* credi appellatam, alibi tradit idem Tullius, nempe de Legib. lib. II. cap. XIX. & quod e Platone, ut videtur, sumptum, ubi ea de re in Minoë agit pag. 317. Immo quo loco omitti non debet, quod Festum Pentecostes, seu ἑορτὴ θερισμοῦ vel θερισμοῦ, *Festum Messis* seu *Demessionis tritici*, a priscis Hebraeorum Magistris vocatum etiam sit solemne τῶν Θεσμοφορίων, in memoriam legis latae in monte Sinai, prout id ex Arabica Macrisii victo-

victoria Memphitica ad Josephum p. 223. observat ὁ πολυμαθέ-στατος & πολύγλωττος Bernardus. Aliam vero, cur nempe *legiferae* nomen Cereri adhaeserit, subdit insuper rationem ad Virgilium Servius, & quam non adtigit, ubi ea de re agit, Macrobius; nempe *quia in aede* CERERIS *aeri incisae positae* LEGES *fuerint*, quae alioquin apud Athenienses in Μητρῴοις seu Matris magnae, quae eadem vulgo cum Tellure seu Cerere, fano, ut aliunde constat, reponebantur. Ut jam illud obiter hic tangam, *legum*, quibus humana societas continetur & conservatur, condendarum, tanquam divini cujusdam & supra humanam naturam beneficii, originem ad Coeleste Numen a Gentilibus, ut hic a nostro Battiade, continuo fuisse relatum. Unde etiam factum, ut privati urbium apud Graecos Legislatores, divinis honoribus sint a civibus suis culti, sicut a Cretensibus, Spartanis, Locris, Syracusanis, Catinensibus, Minos, Lycurgus, Zaleucus, Diocles, Charondas. Immo quod Barbaris etiam tribuit Clemens Strom. lib. I. pag. 303. eo nempe in pretio ac honore ab iis habitos legum apud se latores, ut Dii ab iisdem vocarentur: prout de Zamolxide apud Getas notum vel e Platone in Charmide pag. 156. Ut proinde haud mirum sit, si a Philone, ubi de praeclaris a Mose latis in praecipuum ac singulare gentis suae commodum legibus egisset, addat, eum e mortali vita ad immortalem migrasse, seu ἀπαθανατίζεσθαι, ut de eo loquitur lib. III. de Vit. Mos. pag. 696. & de Charitate pag. 701.

Vs. 20. καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτα ἀσταχύων] Haec altera, immo praecipua quaedam caussa instituti Cerealis hujus apud Graecos & quidem Atticos sacri. Unde etiam Proserpinae sub terras, qui iisdem Thesmophoriis originem dedisse ferebatur, raptus, allegoricam seminis in terra reconditi significationem apud eosdem Graecos habuisse, tradit de eodem festo agens Arnobius lib. V. pag. 183. Quod a Phornuto similiter monitum in Cerere. Quae ratio etiam fuit, ut iisdem terrae frugibus earumve primitiis Deos, tanquam primos, quod hic de Cerere dicitur, earum datores, ac in memoriam aboliti prioris feri victus, colere jussi fuerint Athenienses: idque antiqua Triptolemi (de quo mox hic Poëta) ac dein Draconis lege, cujus utriusque meminit Porphyrius περὶ Ἀποχ. lib. IV. pag. 431. nempe Θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν, aut τιμᾶν ἀπαρχαῖς καρπῶν, *Deos frugibus venerari*, aut *colere primitiis frugum*; eandemque in rem de Cerealibus agens Ovidius Metam. lib. X. vers. 434.

Primitias frugum dant spicea serta suarum;

nempe juxta illud Theologiae Gentilium dogma, quo ea in Deorum sacris maxime illis accepta censebantur, quorum iidem auctores aut inventores exstiterant: prout id tradit Jamblichus de Myster. Sect. V. cap. XXIV. ac ut ibidem addit, αἰεὶ μὲν γὰρ τοὺς ποιοῦσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα διαφερόντως ἐστὶ κεχαρισμένα. τοῖς δὲ πρώτοις τὰς

γε-

προσάγουσι κ. πρώτως ἐπὶ τὰ τοιαῦτα προσφιλῆ, *semper enim opificibus sua opera potissimum grata sunt, & qui aliqua primo procreant, talia rursus habent imprimis accepta.* Hinc illae Cereri *frugum primitiae*, seu *spicarum*, de quibus hic, *sacro manipulo*, ac *spicea*, ut dicto modo Poëtae verfu, *serta*, statis messis temporibus offerri olim consueverant; immo unde enatam primum sacrorum ejusmodi conventuum ac festivitatum originem, ab Aristotele tradi jam vidimus ad titulum hujus Hymni. Cujus utique & sanctioris quidem ac antiqui ritus index abunde, isque in memoriam inopiae egressus ex Aegypto, ut ea de re loquitur Josephus Ἀρχ. lib. II. cap. v. solemnis nempe ille ac *sacer* itidem apud Hebraeos *spicarum manipulus*, seu δράγμα ἀπαρχὴ τοῦ θερισμοῦ, *manipulus primitiae messis*, indicta a Deo lege Levit. XXIII. vf. 10. offerri itidem solitus; five, ut haec tangit Philo de Septen. pag. 1174. iisdem ferme verbis, quibus hic de repertis a Cerere frugibus Callimachus, Ἀσταχύων ἀπαρχαὶ, τὸ ἱερὸν δράγμα, *spicarum primitiae*, *sacer manipulus.* Qualem etiam *sacrum spicarum manipulum* in veteri Regis Agrippae nummo signatum, olim protuli primus & explanavi; quodque alioquin ἱερὸν, ut hoc addam, δράγμα, duarum fuisse spithamarum, ad sacrum illum usum demessum, tradunt Talmudici Doctores ad Misch. Cod. מנחות cap. רבנות IX. Unde eorundem Hebraeorum Magistros commemorare videas, & hordeaceas, e Mosis praescripto, fuisse illas fruges; & tempus praeterea sationis; & locum, in agris nempe Hierosolymitanis; aut ad summum in terra Israëlitica; ac modum denique, quo in demetendis, in manipulos colligendis, ventilandis, torrendis, ac molendis iisdem frugibus vulgo utebantur. Qua de re agit prae aliis Maimonides in משנה תורה *misneh torah* seu *secundae Legis*, Traditionum nempe Talmudicarum, libro VIII. quemque de cultu Divino inscriptum Latine vertit vir harum litterarum eximie peritus Ludov. Compiegne, Tract. VI. cap. VII. Quibus addi insuper possunt quae apud Josephum ea de re leguntur Ἀρχ. lib. III. cap. x. & cum quibus conferat, cui lubet, quae exstant apud Theophrastum H. Pl. lib. VIII. cap. III. de haud dissimili admodum Aegyptiorum in locis supra Memphim ritu; juxta quem nempe hordei sexto a satu mense demessi farina, ὅσον εἰς ἀπαρχὴν, *tanquam pro primitiis*, ad sacrorum itidem usum deferri consueverat. Unde etiam plura, ἀπαρχὰς nempe, aliaque in sacris Judaeorum & Gentilium communia statuebat Julianus Imp. prout ex eo id refert Cyrillus l. IX. contra eundem τ͂ παραβάτην pag. 298. Mitto, quod ejusmodi, de quibus hic Callimachus, *sacros* Cereri *spicarum manipulos* ἱερὰ δράγματα ἀσταχύων, θημῶνας etiam vocari notat Theocriti Enarrator Idyll. VII. verf. ultimo, quum verius θημῶνες & θημωνίαι, de *acervis* plurium δραγμάτων seu *manipulorum* in unum congestorum dicerentur, sicut prius de voce θημῶνα vel ex Homero Odyss. E. verf. 369. ejusque Interpretibus constat, θημῶνες, οἱ σωροὶ, alterum

rum ex Hesychio θημωνίαι (prout legi apud eum debet, non θημωνιαὶ) οἱ σωροὶ τῶν δραγμάτων. Adde Gregorium Nazianz. Epist. XIV. ὥσπερ θημωνίαν ἅλωνος κατὰ καιρὸν συγκομισθεῖσαν, tanquam *acervum areae tempestive devectum.* Unde חמרם per θημωνίας seu *acervos* mortuarum in Aegypto ranarum reddunt seniores Exod. VIII. 14. Iidem alioquin *frugum acervi*, θημωνὶ, ut notum, apud Theophrastum & alibi appellati.

Vs. 22. Τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχναν] Non Osiris proinde, cui alioquin tam *bonae artis* seu agriculturae inventum ab aliis, ut Diodoro l. I. p. 94. Tibullo, quem hic citat Vulcanius, l. I. Eleg. VII. aliisque tribuitur; non Heros ille Atheniensis Buzyges, de quo praeter Grammaticos & Paroemiographos Graecos, ac Servium ad Georg. I. 9. Plinius ait l. VII. c. LVI. *Bovem & aratrum Buzyges Atheniensis*, ut alii, *Triptolemus invenit:* cujusque insuper ut hoc addam, *Buzygis* mentio fit in veteri Atheniensi Inscriptione a Cl. Sponio relata Miscell. pag. 320. Idem vero decantatus hic *Triptolemus*, qui serendarum frugum rationem, juxta Diodorum pag. 16. edoctus, seu, juxta Maronem Georg. l. I. vs. 19. *uncique puer monstrator aratri;* quemque Eleusinum, seu Eleusini Regis in Attica filium ab aliis dictum, antiquissimam apud Athenienses legem, inter alias, ut frugibus Dii colerentur, tulisse, paullo ante e Porphyrio lib. IV. p. 431. id post Xenocratem & Hermippum tradente, vidimus. Hinc *Legislatorum* Νομοθετῶν *apud Athenienses vetustissimus* ibidem dictus, & a quo proinde *Thesmophoria*, seu sacra in honorem Cereris *Legiferae* primum instituta, tradunt Phornutus in Cerere, Hyginus Fab. CXLVII. Servius ad Georg. I. 19. aliique. Unde eadem *Thesmophoria*, κατὰ τὸν τοῦ σπόρου καιρὸν, *circa sementis tempus*, ut de iis ait Phornutus, mense proinde σπορίμῳ seu Pyanepsione, Athenis ab hoc primo sationis frugum, quam a Cerere scilicet acceperat, auctore, indicta: quo utique tam *bonae artis*, ut hic ea Callimacho dicitur, inventae, legumque simul de eadem latarum solemnis faustaque recordatio opportune celebraretur. Unde liquet falli τὸν πάνυ, dum ad Solinum pag. 527. ult. edit. hunc *Triptolemum*, juxta Baubonem &c. ad Eleusinia, non vero ad Thesmophoria, ejusdem Deae festa spectasse demum existimat; totumque, ut paullo ante vidimus ad vs. 18. postremum hoc festum in commemoratione Proserpinae raptus, citra aliam hujus festi caussam vel ullam frugum sationis sub Triptolemo, Cereris beneficio, traditae memoriam positum agnoscit. Adeo, ut longe diversa *Eleusinia*, quae ob acceptas a Cerere fruges ab Atheniensibus forent instituta, a *Thesmophoriis* extitisse, ibidem contendat. De quo tamen in sequentibus idem ὁ πάνυ aliter omnino & verius utique sibi statuendum putavit; dum utrumque sacrum multa habuisse communia, ab eadem caussa & origine profectum; junctis etiam mensibus, *Eleusinia* nempe, Boëdromione, *Thesmophoria*, Pyanepsione celebrata agnoscit, immo

cum

Digitized by Google

eam solam, quamquam istud incautius, ut jam supra vidimus ad vers. 1. hujus Hymni, differentiam exstitisse, quod apud *Eleusinia* virorum initia forent, *Thesmophoria* vero mulierum. *Triptolemi* proinde, ejusque, ut e Porphyrio vidimus, vetustissimi *Legislatoris*, opportuna, ubi de iisdem *Thesmophoriis* agitur, facta hic a Poëta mentio: nec etiam obstat, quod, ut observo, iis versibus, qui ex Homerico in Cererem Hymno leguntur apud Pausaniam l. II. p. 110. inter eos recenseatur *Triptolemus*, qui mysteria Eleusinia a Cerere fuerit edoctus, seu quibus Dea,

Δρησμοσύνην ἱερῶν κ̀ ἐπέφραδεν ὄργια πᾶσιν,

Ministerium sacrorum, ac mysteria omnibus indixit.

Cujus alioquin *Triptolemi pueri* a Marone, loco paullo ante adducto, appellati, puerilis exstat effigies in hoc Electorali Gazophylacio cum corona spicea capiti imposita, & papavere in dextra, frugibus autem in patera, totidem Cerealium munerum, quae hic ejus alumnus a spicifera Dea acceperat, symbolis. Id enim vere de eo simulacro conjecit ejusdem Gazophylacii custos Cl. Begerus noster, & cujus labori ac felici industriae, Serenissimi autem Potentissimique ELECTORIS singulari in litteras munificentiae, cum illud, tum alia selecta ejusdem Thesauri κειμήλια edita ac illustrata acceptum brevi feret Lector. Haud mirum vero ἀγαθὴν τέχνην, de *agricultura* hic dici, & unde lemma in Stobaeo Serm. LIV. περὶ γεωργίας, ὅτι ἀγαθόν, *de agricultura, quod bona sit*; ac inter alia illud Menandri ibidem,

Ἀρ' ἐςὶν ἀρετῆς κ̀ βίου διδάσκαλος
Ἐλευθέρου, τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγρός,
Virtutis & vivendi liberaliter magistrum
Si quis quaerit, agrum comparet,

τῷ πάνυ interprete.

Vs. 23. ἵνα καί τις ὑπερβασίας ἀλίηται] Praeclara omnino hujus Poëtae γνώμη, qua admonentur homines, ut e gravi ultione a Deo de sceleratis ac impiis factis, sicuti de Erysichthone, prout continuo id narrare instituit, a Cerere, sumpta, a similibus iidem deterreantur facinoribus: neque enim ea vigilem Dei oculum latere posse, neque illos debitas inde poenas ullatenus effugere. Quam in rem consuli itidem possunt veterum Sapientum dicta apud Stobaeum Eclog. Phys. VII.

Vs. 24. Βουπείνα Τριόπεω γόνον] Quam βούβρωστιν vocat infra Callimachus versu 103. & eadem de re agens, ut ibi dicetur, Agathias Anth. l. II. c. XXXI. Ep. v. nempe βούβρωστιν Ἐρυσίχθονος, *diram famem Erysichthonis*. Idem proinde *Triopae* filius, non vero ipse *Triopas* ejus parens; cui tamen in Inscr. Herodis Attici scelus illud, de quo mox, excisi nempe Cereris luci, ac ultio a Dea ea de re sumpta, tribuitur,

Οὐδὲ γὰρ ἴφθιμον Τριόπεω μένος Αἰολίδαο,

Neque enim generosum Triopae robur Aeolidis &c.

ac unde γένος Αἰολίδαο, pro μένος legendum ibi conjecit magnus Sal-

Salmasius, aut μνημονικὸν esse illud Herodis ἐπιγράμμα, qui patri *Triopae* tribuerit, quod de filio ejus Erysichthone ab aliis e veteribus vulgo dicitur. Nisi etiam iis verbis Τριόπαο μένος, non adeo pater ipse *Triopus*, obvio quidem apud Homerum more, ut μένος Ἀλκινόοιο, *robur Alcinoi* pro *Alcinoo* &c. quam filius ejus *Triopejus* apud Ovidium Metam. l. VIII. verf. 751. dicatur designatus; prout filii parentum *robur*, *fortitudo*, *amor*, *dilectio*, haud semel leguntur appellati. Quamquam & Hyginus, quod monuit Anna eruditissima, Astronom. XIV. id de ipso *Triopa* etiam tradat, fame insatiabili a Dea adfecto, idque ob Cereris non nemus quidem, sed templum dirutum: Diodorus vero l. v. p. 331. hunc *Triopam* sacro Cereris nemore exciso, ad Regiae structuram fuisse abusum tradit, nulla inde immissae ei a Dea *dirae famis* seu βουβρώστιος facta caeteroquin mentione.

Vs. 25. Οὔπω τὰν Κνιδίαν] Quae Thessaliae regio hic in Scholiis perperam dicitur, quod vel refellit Diodorus, qui in narratione hujus rei, adducto paullo ante loco, non filium quidem, Erysichthonem, sed patrem *Triopam*, exciso sacro Cereris nemore, e Thessalia cum adjuncto hominum agmine εἰς τὴν Κνιδίαν, *in Cnidiam*, dicit profugisse. In eundem vero cum hoc Poëtae nostri Scholiaste, ut unus alterum ducem videatur sequutus, impegit quoque ὁ Ἐθνικογράφος Stephanus. Is enim ex male intellecto, qui in ejus Fragmentis e Bibliotheca Segueriana, bono litterarum fato, vulgatis adducitur, hoc Poëtae nostri versu, idem etiam secus tradit, Dotium nempe, de qua mox, urbem esse Thessaliae, in quam commigraverint *Cnidii*, ὧν ἡ χώρα Κνιδία, Καλλίμαχος ἐν Ὕμνοις, Οὔπω τὰν Κνιδίαν, *quorum*, ut addit, *regio Cnidia*, *Callimachus in Hymnis*; *nondum quidem Cnidiam &c.* Neque enim *Cnidii* in Thessaliam, a quibus regio seu pars illa Thessaliae dicta fuerit *Cnidia*, sed Thessalus *Triopas* cum sociis e Thessalia in *Cnidum*, quod ipse Callimachi locus innuit, & Diodorus aperte d. l. tradidit, profectus. Quibus accedit Pausanias, qui l. X. p. 628. Τριόπαν οἰκιστὴν τῆς Κνίδου, *Triopam Cnidi conditorem*, ejusque proinde statuam equestrem Delphos a Cnidiis adlatam refert. Quod monendum hic fuit, ne cuiquam minus caute imponat dicta ad hunc locum veteris Interpretis glossa; quum de eo sileant priores editores; & quamquam id jam ad Inscriptionem Herodis, ante editum Fragmentum Stephani Seguierianum, dudum viderit ὁ πάνυ, quique ex eo id quoque observat in Notis ad Stephanum Cl. Holstenius. Verum Salmasii ea de re ad dictam Inscriptionem monitum, in novissimis ad hanc Callimachi editionem adnotatis, opportune commemorari, nunc demum video.

Ibid. ἔτι Δώτιον ἱρὸν ἔναιον] Meminit ejusdem loci Lycophron vs. 410. ubi cum Lebethriis portis seu claustris idem conjungitur.

Λειβήθριαι σφίγγουσι ΔΩΤΙΟΥ πύλαι,

Lebetbriae cobibent DOTII *portae*.

Lebe

Lebetbrum vero Thraciae antiquitus, juxta Strabonem l. x. p. 410. & 747. postea, eodem teste, Macedoniae adscripta. Unde etiam *Dotium* non Thessaliae, sed Macedoniae ab Isaacio tribuitur. Verum Magnesiae, quae adnexa Thessaliae, cum *fons Libetbrius*, seu juxta alios *Libetbra;* tum hoc ipsum oppidum *Dotium* a Plinio, Solino, Martiano accensetur. Adde, quod ab eodem Strabone alibi l. IX. p. 442. *Dotius campus*, Δώτιον πεδίον Perrhoebeae & Boebeidi paludi, in media fere Thessalia sitae, proximus dicitur. Hinc etiam hujus *campi*, praeter Hesiodi, qui a Geographo ibi adducuntur, versus, & cujus fit mentio in Stephani Fragmento, seu satis longa, quae in eo legitur de hac *Dotio* ῥήσει, meminit, & tanquam in quo e Coronide Nympha natus fuerit Aesculapius, Homericus in hunc Apollinis filium Hymnus,

τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
ΔΩΤΙΩ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύου βασιλῆος,
quem genuit diva Coronis
DOTIO *in campo, filia Phlegyae Regis.*

Quae autem Coronis ad dictas modo *Boebiadis*, paludis in Thessalia, *ripas*, παρὰ Βοιβιάδος κρημνοῖσι, habitasse apud Pindarum dicitur in narratione nati ex ea Aesculapii, ejusque ex ambusto matris corpore erepti, Pyth. Od. III. p. 219.

Vs. 27. Δένδρεσιν ἀμφιλαφές;] Quomodo apud Apollonium Rh. l. II. vs. 735. dicuntur ἀμφιλαφεῖς πλατάνιστοι, h. e. juxta eruditos ibidem Criticos, ἀνθηραὶ, μεγάλαι, περίοπτοι, *platani, floridae, magnae, undique conspicuae;* & prout veterum luci inde *umbrosi, frondosi, & opaci* vulgo a Poëtis appellati. Quamquam ἄλσος a Graecis dictum de omni loco Diis consecrato, etiamsi arboribus seu plantis parum consito, notent veteres Pindari Enarratores Olymp. Od. III. p. 31. idque adstruunt Homeri exemplo, qui de Onchesto Boeotiae loco dixerit, nempe Iliad. B. 506. Ποσιδήιον ἀγλαὸν ἄλσος, *Neptunium clarum nemus*, quamquam, ut addunt, οὐ γὰρ Ὀγχηστὸς δένδρεσι κομᾷ, ἀλλὰ ἱερός ἐστι, *nec enim Onchestus arboribus abundat, sed sacer est locus.* Ut vero hic ἄλσος δένδρεσιν ἀμφιλαφὲς, *lucum arboribus densum*, dicit Battiades, ita Julianus ait Orat. III. p. 210. κήπων τινῶν καὶ παραδείσων ἐν αὐταῖς πεφυτευμένων μάλα ΑΜΦΙΛΑΦΕΣΙ καὶ κατασκίοις ΤΟΙΣ ΔΕΝΔΡΕΣΙΝ, *in quibus horti erant ac nemora valde* DENSIS *ac opacis* ARBORIBUS *consita.*

Vs. 28. ἐν δὲ καὶ ὄχναι] Insolita huius vocis apud Hesychium glossa, ὄχνη, εἶδος κύστου ἢ κυστομίνου. Neque aliter in Lexico MSS. Colbertino apud eruditissimum du Cange in κυστόμινον, ubi ὄχνη, εἶδος κυστομίνου, nempe *crustuminium pirum*, cujus decantata a Crustuminio in Sabinis agro praestantia, apud Columellam, Plinium, Macrobium, sicut ad Maronis Georg. II. vs. 88. *Crustumiis Syriisque piris*, adnotarunt jam viri docti, quaeque ex parte

rubentia exstitisse, notat ibidem Servius. Ὄχνην alioquin de *piro agresti* proprie dictam, observant veteres Grammatici; quamquam jam ab Homero duobus locis ὄχνην vel ὄγχνην de *sativa piro* dictam constet, & quidem eo versu Odyss. H. vs. 20. Ὄχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, *pirus supra pirum* fata *senescit*; quaeque inde verba, ut ingratos argueret Athenienses, protulisse fertur Aristoteles apud Laërtium l. v. p. 273. ultim. edit. Aelianum praeterea V. H. l. VIII. c. XXXIX. ac Eustath. p. 1573. Hinc alibi apud Hesychium ὄγχναι (prout vulgo vox ea apud Homerum legitur) αἱ ἄπιοι. Apud Theophrastum tamen distingui eadem videas H. Pl. l. II. c. VII. ἀπίους δὲ καὶ ὄχνας, unde Gaza postremam vocem ibi per *prunos* reddidit, nempe *piros amplius & prunos*; quum tamen, quod ad eundem Theophrastum jam viderunt alii, nusquam hac voce ὄχναι *prunos*, sed *piros agrestes* translatas, easque tum bonos ferentes fructus, denotari constet: adeo ut ὄχναι, neque ἀχράδες proprie sint seu *piri* mere *agrestes*, neque ἄπιοι, *piri* nempe tantum *sativae*. Quamquam & ἀπίους etiam pro ἀχράδας seu de *piris* mere *sylvestribus* dici videam alibi apud Theophrastum de C. Pl. l. I. c. XVII. ὁ καὶ ἐπὶ ΤΩΝ ΑΠΙΩΝ συμβαίνει· καὶ γὰρ ἐκεῖναι εὐβλαστότεραι ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ἐστὶ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, h. e. Gaza Interprete, *quod vel in* PIRO SYLVESTRI *perspicere licet. Haec enim facilius, quam* URBANA *iisdem prorsus de caussis germen emittit.*

Vs. 29. γλυκύμαλα] Qua voce usa pridem Sappho,

Γλυκύμαλον ἐρεύγεται, ὡς ἄκρῳ ἐπ' ὕσδῳ,

Sicut dulce pomum extrahitur in summo ramo:

postrema nempe voce ὕσδῳ, Aeolice pro ὄζῳ, non κόζῳ, ut vulgo in Scholiis ad Theocriti Idyll. XI. vs. 39. ubi occurrit ille versus, hactenus legitur; & quamquam id viderat pridem eruditissimus Fulvius Ursinus in collectione Carminum decimae hujus Musae. Formata vero haec vox γλυκύμαλον, qua Cyclops ibi apud Theocritum Galateam compellat, sicut γλυκυσίδη de *paeonia*, non apud Theophrastum & Dioscoridem solum, sed apud Athenaeum quoque l. III. p. 76. aut γλυκυῤῥίζα, quae Theophrasto H. Pl. l. II. c. XIII. γλυκεῖα, nempe ῥίζα, quod jam ad Solinum monuit ὁ πάνυ, dicitur. Sic γλυκοσιδὸν Cretensibus, teste Hesychio, quod ἐρυθρόδανον, seu juxta Theophrastum, ἐρυθρόδανον, nempe *rubia*. Γλυκύμηλα autem dicta a nonnullis *poma*, quae μελίμηλα seu *melita* vocat Dioscorides l. I. c. CLXI. περὶ μελιμήλων, & cujusmodi *mitia poma* a Martiale vocantur l. X. Ep. XLVIII. Notum alioquin μῆλον Graecis quoque dictum de omni fructuum genere, sicut apud veteres Latinos *pomum*; unde κοκκυμηλα de *prunis*, & κοκκυμηλέα de *arbore*, quae ea ferret, vulgo appellata. Hic vero γλυκύμηλα, quae alias de *fructu*, & quod jam monuit Anna praestantissima, de *arboribus* ipsis dicuntur. Adeo, ut de nemore Cereris, non sylvestribus solum, sicuti quas memoraverat,

Digitized by Google

rat, pinu, ulmo, arboribus consito hic dicatur, quod de altetius apud Romanos Deae nemore seu loco Martialis ait lib. IV. Epigr. LXIV.

Annae POMIFERUM NEMUS *Perennae.*

Ibid. ἀλέκτρινον ὕδωρ] Quod hic Interpreti *electrina aqua*, pro *pellucida* seu *limpidissima*, ut vel eum docebant Scholia, ἀλεκτρινον, διαυγὲς, & quemadmodum Lucianus dixit in Amorib. p. 1044. ed. Salm. ἤλεκτρον, φασιν, ἢ Σιδωνίας ὕελον διαφεγγέστερον ἀναστράπτει, *electro, ut ajunt, aut Sidonio vitro lucidius.* Unde apud Julianum in Caesaribus de Jovis lecto dicitur, eum argento candidiorem, auro vero fulgentiorem exstitisse; haerere tamen Mercurium, an *electri*, vel alterius metalli nomine debeat illum nuncupare. Nempe *electrum* de *auro purissimo* apud Sophoclem pridem dictum Antigon. vs. 1049. τὸ πρὸ Σάρδεων ἤλεκτρον, *quod ante Sardes electrum*, seu auri ramenta in Pactolo.

Vs. 30. Ἐξ ἀμαρᾶν ἀνέθυε] Aliud iterum hic agit Interpres, qui haec verba *e tabulis erumpebat*; pro quo *e scatebris* vertendum hic vidit Vulcanius. Praeter obvium Homeri locum, qui adducitur hic in Scholiis, Apollonius Rh. l. III. vs. 1391.

Ἠύτε κρουναῖαι ἀμάραι πλήθοντο ῥοῇσι;

Sicut fontani aquaeductus replentur rivis.

Quo spectat Hesychii glossa, Ἀμάρη, ἡ ἐν τοῖς κήποις ὑδρορρόα, ὥστε τὸ ἅμα κ. ἴσως κ. ὁμαλῶς ῥεῖν, h. e. Ἀμάρη, *in hortis aquae fluxus, quod simul & aequaliter & sedate fluat.*

Ibid. ἐπεμαίνετο χῶρον Ὅσον Ἐλευσῖνι] Conjeceram aliquando legendum ἐπιμαίετο, quo verbo pro ἐπιθυμεῖν usus aliquoties coaevus Poëta Apollonius, ut l. II. vs. 548. & l. III. vs. 815. sed nihil mutandum, quum eleganter ἐπιμαίνεσθαι hic dicatur, de magno seu flagranti quodam, quo haec loca sibi sacrata deperibat, amore eadem Dea; & prout μαίνεσθαι, μανικὸν, μανικῶς, a Graecis; a Latinis autem *insanire*, ac *insanum*, & *insane*, pro *vehementer* seu *valde amare* aut *cupere*, & pro *valde*, *mirifice*, uti passim apud Plautum, *insanum bonum* Mostell. A. III. Sc. III. & Curcul. A. I. Sc. III.

Nam bonum est pauxillum amare sane, INSANE *non bonum est:*

Verum totum insanum amare, h. e. *quod meus herus facit.*

Nempe quod dixerat pridem Anacreon de flagranti, quo vinum juxta ac puellas deperibat, amore, Od. XIII. Θέλω, θέλω μανῆναι, *volo, volo insanire*, ac inde ad Graecorum morem, ut solet, Propertius l. II. El. XXXII.

Lynceus ipse meus sanos INSANIT *amores.*

Haud novum autem, certa quaedam prae aliis loca ab hac Dea, sicuti vulgo alia ab aliis Numinibus, *insane* seu *mirifice dilecta* hic dici; nempe ut ea de re Themistius Orat. X. p. 140. ἐξ ὧν μάλιστα ἀγαπῶσι χωρίων, καὶ ἃ μάλιστα διασπάζουσι, *de quibus locis*,

vocantur scilicet Dii, *quae praecipue diligunt*, *& quae potissimum etiam conservant:* ac prout insuper videri possunt, quae ab hoc Poëta dicta sunt in Hym. in Delum vs. 269. &c. de locis Apollini, Neptuno, Mercurio, Jovi prae aliis impense acceptis, & a quibus quoque iidem Dii fuerunt denominati. Cujusmodi proinde tum hic sacratus Cereri ad Dotium *lucus*, tum *Eleusis*, ut additur (inde etiam *Cerealis Eleusin* a Papinio dicta Theb. l. xii. vs. 627.) *Triopium* & *Henna*; a quibus etiam duobus *Eleusinia*, ut notum, & *Hennensis*, qua de re jam paullo ante ad vs. 15. & mox adhuc dicetur, appellata eadem Dea. Ut hoc addam, quod in brevibus ad Homerum Scholiis Odyss. Λ. vers. 128. notatum videas, non majorem fuisse Deorum ambitionem seu *insaniam*, quam ut ii colerentur in locis a se maxime remotis, & quae caeteroquin inhabitare aut tutari credebantur. Ita Neptunus in locis a mari dissitis, sive quod ibi dicitur, ἠπειρώτης, *continentis* velut *incola*, non proinde jam ἐνάλιος aut πόντιος seu *Marinus* ab Ulysse tum cultus. Quod utique de Cerere dici hic non potuit, eadem quippe cum Tellure, & cui insuper peculiari, & praecipuo quodam cultu, quod de *Eleusi* *& Henna* potissimum constat, sacrata erant eadem loca; ac ubi solemni religione ac populorum ad eadem confluxu celebrari consueverat eadem Dea.

Vs. 31. Τριόπῳ θ' ἔσαν] Quo tamen nomine urbs nulla adhuc erat in Cnido, *Triopa* Erysichthonis patre, qui locum fertur condidisse, nondum eo e Thessalia (nempe ante laesam a filio Cererem, ac sequutam inde illius βουπεῖναν, uti supra etiam innuitur vers. 25.) profecto. Quod proinde hic προλήψει Poëtis haud insolita factum, vere jam ad Inscriptionem Herodis Attici monuit magnus Salmasius p. 28. De Cereris praeterea eodem in loco, sicuti apud *Eleusina* & *Hennam* cultu, haud alibi occurrit mentio; sed veteris quidem agonis, quod etiam jam d. l. monuit vir maximus, Apollini *Triopio* ibidem sacri meminit Herodotus l. i. c. clxiv. communis vero ejusdem Apollini, Neptuno, & Nymphis, priscus Theocriti Enarrator Idyll. xvii. vs. 69. Adde, quod Τρίοπος hic appelletur, qui locus alioquin Τριόπιον vocatur ab Herodoto l. i. c. clxxxiv. & l. vii. c. cliii. Scylace p. 36. Diodoro lib. v. p. 329. Stephano; a dicto autem modo veteri Theocriti Interprete, & quod jam vidit hic Frischlinus, Τρίοπος, ut hoc loco, dicitur. Erat autem Cariae seu Cnidiorum in Caria, idemque Coo adjacens, ut ex iisdem Auctoribus liquet, promontorium, a *Triopa*, uti jam dixi, hujus Erysichthonis patre (quamquam ab aliis, ut a Jasone in memoratis ad Theocritum glossis, *Triops* Abantis filius statuatur) juxta Diodorum, Pausaniam, Stephanum, iisque antiquiorem hunc ipsum Callimachum, sicut ea de re jam ante monitum ad vs. 25. conditum ac denominatum.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. ὀκκόσσον Ἔνναν] Vide de *Hennaea* Siculorum *Cerere*, ſumma illic religione culta, quae e nummis & auctoribus notavi paullo ante ad vſ. 15. Nugas vero agit Graecus Enarrator, qui *Hennam* pagum Atticae hic ſomniavit. Ut certe mirum ſit eruditiſſimum Meurſium, ſicut jure hic eum redarguit Anna praeſtantiſſima, fide hujus Graeculi Ἔνναν inter Atticae pagos recenſuiſſe; quum tamen paullo ante *Inſulae*, quod utique de *Attica* dici non potuiſſe nemo neſcit, *umbilicum* idem noſter Battiades vocaverat. Neque vero neceſſaria illa, quam eruditiſſimus Tan. Faber addendam hic putavit, conjunctio, χ' ὠκκόσσον pro ὀκκόσσον. Optime enim ſine ea verſui ratio conſtat, & exempla apud Poëtas paſſim obvia.

Vſ. 32. ὁ δεξιὸς ἄχθετο δαίμων] Idem nempe δεξιὸς δαίμων hic dictus, qui vulgo ἀγαθὸς, ſicut vulgo δεξιὸς ὄρνις, de *bona* ſeu *fauſta avi* augurali, δεξιὰ φάσματα, de *fauſtis oſtentis*, apud Aeſchylum Agam. verſ. 1443. & δεξιὸς οἰκιστὴρ, ſupra de *auſpicatæ coloniae duce* Apolline vſ. 67. Hym. in hunc Deum. Ita non κακὸς ſolum δαίμων, ſed etiam ἕτερος δαίμων, quaſi *alter* ſeu *ſiniſter* genius ſubinde dictus, ut apud Pindarum Pyth. Od. III. p. 219.

Δαίμων δ' ἕτερος,
Ἐς κακὸν τρέψαις,
Daemon ſeu *genius autem ſiniſter*,
Ad malum qui impulerat,

ubi veteres Critici, δαίμων δὲ ἕτερος, ὁ κακοποιὸς, *maleficus*, & qui eam in rem adducunt ibidem hujus Callimachi, quae inde etiam inter Fragmenta ejus relata videas, verba, nempe οὐ πάντες, ἀλλ' οὓς ἔχει ἕτερος δαίμων, *non omnes*, *ſed quos malus tenuit genius*. Sed eundem Pindari locum jam ab Anna eruditiſſima ad ipſa Callimachi Fragmenta animadverſum, ubi haec ſcripſeram, vidi. Notabile vero hic non malo ejusmodi ſeu ſiniſtro, verum *dextro* ſeu bono, ſed irato *Triopidis*, h. e. Eryſichthonis *Triopae*, uti vidimus, filio, totique illi familiae, *Genio* vel *Deo* (ut promiſcue δαίμων apud Poëtas, quod obvium, de utroque dicitur) ad *pravum*, quod ſequitur, *conſilium*, ſibique ac toti Regiae domui exitioſum, prolapſum continuo dici eundem Eryſichthona, Dii nempe, juxta ſaniorem gentilium Theologiam, omnes natura ſua benefici, nusquam malefici, ſeu ἀγαθῶν χορηγοὶ, κακοῦ δὲ οὐδενὸς, *bonorum largitores*, *mali vero nullius*, ut de iis poſt Platonem de Republ. lib. II. p. 379. ait ejus Enarrator Proclus, cum in Platonis Theolog. pag. 45. tum in Timaeum l. v. p. 335. ac praeterea in ipſos de Republ. libros p. 358. & quos ea de re locos obiter hic Lectori indicaſſe ſufficiat. Unde etiam de Deo a Lucretio dictum l. I. vſ. 63. *nec tangitur ira*. *Iraſci* nihilominus dicti quandoque, uti hoc loco iidem Dii, h. e. ubi quis ſemet ab illis, ſeu ab eorum cura ac indulgentia in res humanas, pravis adfectibus & mentis perturbationibus avertit; prout

 id

id explicat optimus veteris illius Theologiae Interpres Jamblichus de Myster. Sect. I. c. XIII. Adeo, ut *ad prava consilia*, sicut hic de Erysichthone continuo additur, iidem, qui semet clarissima Deorum luce, ut ibidem addit, Chalcidensis ille Mysta, sponte privantes, in tenebris ambulant (σκότῳ ἑαυτοὺς ἐπαγαγόντες) facile delabantur; sibique inde tanquam ab *irato*, & quod supplicationibus ac reversione placare debuerant, Numine, mala ac damna immensa ipsimet arcessant. Quae equidem ex iis, quae de *ira* Dei, seu *irato* unico vero ac supremo *Numine*, peccata nempe, quae nos ab eo avertunt, in sceleratis detestante ac puniente, in sacris utriusque foederis libris haud semel dicuntur, desumpta ac detorta; & ab hominibus quidem in diffusa jam Christianae Religionis luce versantibus, haud immerito licet statuere. Quamquam id ab eorum Magistri placitis haud alienum esse constat; qui dicto ante libro de Republ. p. 380. ait Poëtis concedendum, ut dicant, non mala quidem & calamitates a Deo proficisci, id enim nefas; sed Deum bene & juste egisse, dum illis poenas infligit; idque, ut inde aliquam utilitatem iidem reportarent. Unde a Juliano Imp. e Platonis, quae ubique ille in suis operibus memorat, placitis dictum Orat. II. pag. 149. e sacrilegis alios poenas quidem Diis dedisse, alios vero neglectos, *utpote indignos, quos ulla poena ad sanitatem revocaret*, ὡς οὐκ ἄξιοι κολάσεως εἰς ἐπανόρθωσιν φερούσης. Adeo, ut neque idem Plato facile fuerit adsensus Choro Oceanidum, dicenti de supremo Deorum Jove apud Aeschylum Prom. vs. 162. ὁ δ' ἐπικότως ἀεὶ θέμενος ἄγναμπτον νόον, *ille autem perpetuo prae ira animum inflexibilem reddens.* Ut mirum proinde sit, ullam ex iis, quae de irato Deo in veteri foedere, ad eam, quam modo dixi, normam subinde dicuntur, cavillandi occasionem arripere voluisse eundem, de quo modo, Julianum; prout ex iis liquet, quae ex ejus adversus Religionem Christianam commentatione proferuntur in gravissimis Cyrilli contra eundem τῷ παραβάτῃ disputationibus, & quidem lib. V. sed qua de re ad eosdem gravissimi Antistitis, qui nunc sub praelo ipsius Juliani, quod jam alibi monui, operibus a me adnexi sudant, libros, dicendi adhuc erit locus.

Vs. 33. βωλὰ] Inter alios Dorismos, qui in Theocrito adhuc emendandi restant, recenseri etiam debet eadem vox βωλὰ pro βωλὰ nempe seu βουλή, ut Idyll. XVII. vs. 15. ubi de Philadelpho ait, Βωλὰν, ἂν οὐκ ἄλλος &c. pro βωλὰν, ut ibi hactenus legitur, *consilium quod non alii viro in mentem venire potuisset.* Sic legendus quoque versus 70. Idyll. praecedentis.

Μωσᾶν, ἀπάνευθε Διὸς μέγα βωλευοῖτο,

non ut in editis, Μωσᾶν & βωλεύοιτο,

Musarum, absque Jove magno consultore.

Μῶα autem pro Μῶσα, litterae nempe σ ἀφαιρέσει, dixerunt La-

Digitized by Google

cones, ut in Comici Lysistrata pag. 910. τὰν τεὰν ἐκλιπῶσα Μῶσα, *relinquens Musa.*

Vs. 35. ἀνδρογίγαντας] Vulgo solent Poëtae antiquos mortales, qui in Deos furere, impieque se gerere sunt ausi, ut totidem nempe *Terrigenas* nuncupare. Sic vesanus ille Capaneus, γίγας cum ab Aeschylo Sept. Theb. vs. 430. tum ab Euripide Phoen. vs. 1137. appellatur. Ut vero ἀνδρογίγαντες hic dicuntur, qui nempe jussu Erysichthonis sacrum Cereris lucum exscindere adgrediuntur; sic ἀνδρόπαιδα impium, & vel invito Jove Thebas diruere paratum Parthenopaeum appellaverat pridem Aeschylus Sept. Theb. vs. 539. ἀνδρόπαις ἀνὴρ, *viriiis puer*, seu qui *e puero vir strenuus* primum evaserit, a Lycophrone vero νέανδρος dicitur, quem ibi Isaacius ad illum Aeschyli locum vult respexisse, μετέφρασε δὲ τὸ Αἰσχύλειον· τὸν γὰρ ἀνδρόπαιδα φησιν Αἰσχύλος, οὗτος νέανδρον ὡς παραφράζων λέγει, *expressit autem Aeschylum: quem enim* ἀνδρόπαιδα *vocat Aeschylus, hunc* νέανδρον, *tanquam illum interpretatus, vocat.*

Ibid. ὅλαν πόλιν ἄρκιοι ἆραι] Parodia est, quod hic praeteriri non debuit, seu imitatio loci Euripidei de dicto modo Capaneo, Phoen. vs. 1037.

ΓΙΓΑΣ ἐπ' ὤμων γηγενὴς, ΟΛΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΦΕΡΩΝ, μοχλοῖσιν ἐξανασπάσας βίᾳ.
GIGAS *terra natus* TOTAM URBEM
SUSTINENS, *vectibus vi abstractam.*

Vs. 36. πελέκεσσι καὶ ἀξίνασι] Ἀξίνην de διστόμῳ πελέκει, seu *utrinque ancipiti securi* dictam notant veteres Grammatici; qualem ἀμφίτομον βέλεμνον, *anceps*, seu *utrinque secans telum*, vocat Aeschylus Agam. vs. 1505. & qualis ἀμφήκης γένυς dicitur, Sophocl. Elect. vs. 488. ac unde *bipennis*, ac *ferrum bipenne* a Latinis dictum. A quibus proinde diversae πελέκεις ἑτερόστομοι, seu *secures una parte acutae*, ut apud Synesium Ep. CXXVII. p. 262.

Vs. 38. αἴγειρος, μέγα δένδρεον] Quomodo nempe μακεδνῆς αἰγείροιο, alibi μακραί τ' αἴγειροι, *celsae populi nigrae*, dicuntur ab Homero Odyss. Η. 106. & Κ. 510. Quae etiam αἴγειρος, seu *nigra populus* in majorem altitudinem *alba populo* sive τῇ λεύκῃ adsurgere, a Theophrasto dicitur H. Pl. l. III. c. XIV. & prout celsis vulgo arboribus consiti sacri veterum luci. Creticam autem vocem esse αἴγειρον (quamquam eam inter Creticas λέξεις a diligentissimo Meursio in Creta relatam non videam) alibi innuit Theophrastus, nempe H. Pl. l. II. c. III. ubi de translatione arborum ex una regione in aliam ait, καὶ εἰ δή τις κομίσειε τὴν ἐν Κρήτῃ λεγομένην αἴγειρον, *& si quis eam, quae in Creta* αἴγειρος (*populus nigra*) *vocatur, transtulerit* &c. Hinc alio etiam loco H. Pl. l. III. c. VI. observat, cum in Creta dari αἰγείρους καρπίμους, seu *populos nigras, quae fructus ferant*; tum unius meminit id genus αἰγείρου, ad aditum speluncae Idaeae in Creta (nempe haud aliter ac apud

Digitized by Google

Maronem dicitur Ecl. IX. vſ. 41. *hic candida populus antro imminet*) in qua munera conſecrata conſervarentur. Adde, quod Creticae αἰγείρου, ejusque in medicamentis uſus, mentio fiat aliquoties apud Senem Coum, cujus ea de re locum ſuppeditabit Foëſius, & in Creta erudititiſſimus Meurſius. Id enim, quod alibi jam dudum notavi, & ante editum ejusdem Meurſii de Creta Commentarium, nempe Diſſ. de Praeſt. Num. p. 310. huic Inſulae extitit peculiare, ut prae aliis regionibus, eximiis omnis generis plantis, herbis nempe & arboribus, abundare eadem crederetur: adeo, ut myropolae urbis Romae ſolas herbas, quae a Creta adferebantur, una cum ſuccis & ſeminibus emerent, ut e Galeno ibidem monui, de Antidot. l. I. c. X. &c. c. XIV. quae loca accuratam alioquin effugere Cl. Meurſii, ubi de Creticis arboribus & herbis agit, diligentiam. Quod vero de eadem arbore ſive αἰγείρῳ hic a Poëta additur, αἰθέρι κῦρον, id οὐρανομήκης, *in coelum pertingens*, una voce ab Homero dicitur Odyſſ. E. vſ. 239.

Αἴγειρός τ' ἐλάτη τ' ἦν οὐρανομήκης,

Populusque abiesque in coelum pertingens.]

Vſ. 39. νύμφαι ποτὶ τ' ἄνδιον ἐψιόωντο] Haud mirum ſub celſis hujus nemoris nigra populo, dici hic a Poëta ſolitas meridiano tempore ſacratas Cereri Nymphas, choreis nempe, ut ea in re ait Ovidius, ſe oblectare. Αἴγειρος enim inter eas arbores a Pherenico Poëta apud Athenaeum l. III. 78. relata, quae a Nymphis ſicut καρύα, βάλανος, πτελέα, συκῆ, *nux*, *juglans*, *ulmus*, *ficus* & qua de re ad vſ. 81. Hymni in Delum egimus, forent ſcilicet denominatae: & ſicut ibidem ait noſter Battiades, gaudere Nymphas, ubi quercus (quae vox ibi δρύες, quasvis alias arbores denotat) imbre irrigantur; dolere autem ὅτε δρυσὶν οὐκ ἔτι φύλλα, *quando quercubus non adſunt amplius folia*, quae nempe umbram iisdem, meridiano, ut hic dicitur, tempore, praebeant, ſub qua choreas ducere, aut aliis ſe oblectare luſibus eaedem poſſint. Id vero melius aliquanto de *quercu*, ab Ovidio in narratione hujus facti, quam hic a noſtro Battiade de αἰγείρῳ ſeu *populo* dictum ſtatuit Anna praeſtantiſſima; quod nempe *populus* non ſit arbor umbroſa. Iſtud quidem novi a Plinio traditum l. XVII. c. XII. *populo* nempe nullam eſſe umbram. Verum haud minus conſtat *umbroſam* dici a Virgilio hanc arborem Georg. lib. II. vſ. 60.

Herculeaeque arbor UMBROSA *coronae;*

& ab eodem Aen. l. VIII. vſ. 276.

Herculea bicolor cum POPULUS UMBRA,

& apud Horatium l. II. Od. III.

Qua pinus ingens, albaque POPULUS
UMBRAM *hoſpitalem conſociare amant.*

Et quamquam ea de λεύκῃ ſeu *alba populo* ibidem dicantur (ea enim

Digitized by Google

enim fuit, ut vel e Theocrito liquet, Herculi sacra) & quam etiam πλατυφυλλότερον τῆς αἰγείρου, seu *latiora folia* habere *nigra populo* tradit Theophrastus de C. Pl. l. v. c. VIII. eandem tamen albam populum senescentem ob alimenti inopiam *angustiori esse folio*, τὸ φύλλον στενότερον, continuo ille ibidem agnoscit. Adeo etiam, ut haud minus de hac *umbrosa* in luco Cereris, hactenus quippe incaedua, ac proinde annosa αἰγείρῳ dici a Callimacho potuerit; quum *umbrosum* itidem Minervae apud Phaeacas lucum αἰγείρων, seu ex meris hisce *nigris populis* consitum, dixerit Homerus Odyss. Z. vs. 291. alibi autem, ubi de opacis Proserpinae lucis agit, ut adducto paullo ante loco, μακραί τ' αἴγειροι, *celsae populi nigrae*, commemorantur, Odyss. K. 510. Adde, quod densae essent in lucis arbores, ac inde πυκναὶ & σύσκιοι, *densae & umbra obtectae*, haud semel dictae; sicut τέμενος φυλλάδος, *foliis densum lucum*. vocavit, ut jam alibi monui, Sophocles Trachin. vs. 767. prout nempe τεμένη de *lucis* etiam subinde dicuntur, sicut apud Lycurgum contra Leocratem p. 195. ed. Hanov. ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι, καὶ τοὺς νεὼς κατασκάπτεσθαι, *quia quod luci exscinderentur, ac diruerentur delubra*. Haud alienae proinde ab his Nymphis, in sacro Cereris luco agentibus sub *procera* hac *arbore*, ut eam hic vocat Callimachus, choreae ac lusus. Mitto, quod Athenis olim αἴγειρος exstitisse fertur, ad quam ludos scenicos spectandi ergo, & antequam constructum esset Theatrum, tabulata erant erecta, ac unde αἰγείρου θέα alibi, & rectius παρ' αἰγείρου θέα, *ad populum nigram spectaculum*, apud Hesychium, Suidam, praeterea & Eustathium legitur, & quidem cum tradita illius antiqui Atheniensium ritus explicatione. Eandem vero αἴγειρον fuisse in foro, ex alio ejusdem Hesychii loco ἀπ' αἰγείρων (seu ἀπ' αἰγείρου) bene jam observavit in Lectionibus Atticis eruditissimus Meursius. Ut vero hic ποτὶ τ' ἔνδιον redditur in Scholiis, περὶ τὸ μεσημβρινὸν, sic ποιμένας ἐνδίους, *pastores sub meridiem*, observari a cicada dixit Theocritus Idyll. XVI. vs. 95. τ' ἔνδιον autem Dorice hic pro τὸ ἔνδιον, sicut ὦνα pro ὁ ἄνα supra vers. 33. Hym. in Jov. & τ' ἄργος pro τὸ Ἄργος vs. 138. Hym. in Lav. Pall. Neque de voce ἑψιόωντο opus hic retexere, quae notavi ad vs. 3. Hym. in Dianam, ἐν οὔρεσιν ἑψιάασθαι, *in montibus se oblectare*, choreis nempe &c.

Vs. 42. τίς μοι καλὰ δένδρεα κόπτει] Quae nempe *arbores* incaeduae pro lucorum Diis aut Deabus sacratorum more, & solita loci religione, manere debuerant. Ita de uno e Jul. Caesaris percussoribus P. Turullio, tradit Dio lib. LI. pag. 448. eum in Co Insula Augusti jussu interemptum, ac, ut addit, καὶ ἔτυχε γὰρ ἐκ τῆς ἐν Κῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὕλης ΞΥΛΑ ἐς ναυτικὸν ΚΕΚΟΦΩΣ, δίκην τινὰ καὶ τῷ θεῷ, ὅτι ἐκεῖ ἐδικαιώθη, δοῦναι ἔδοξε, *ita ut visus sit Turullius poenas Aesculapio dedisse, cujus in luco, qui in Co Insula est, ARBORES rei navalis caussa CECIDERAT*.

Κόπτειν nempe, quod hic etiam dicitur, seu ἐκκόπτειν, *succidere* seu funditus exscindere religiosas id genus arbores, semper vetitum; non autem eas subinde, & peracto prius sacrificio, conlucare, seu frondes inde amputare. Quod postremum *coërcere*, *deputare*, & veteri apud Festum verbo, ac in priscis tabulis, *coinquere arbores*, a Romanis, ut jam monuit ad Solinum ὁ πάνυ, dicebatur. Adde veteres glossas, *conluco*, διακαθαίρω δένδρον, *arborem purgo*, amputatis inutilibus ramis, quomodo nempe eo verbo διακαθαίρειν & voce διακάθαρσις utitur, ubi ea de re agit, Theophrastus de C. Pl. l. III. c. X.

Vs. 43. αἱ πόλις ἀρήτειραν Δαμοσίαν ἵσταταν] Dotium nempe, de qua paullo ante vs. 26. urbs Thessaliae, ad quam situs erat hic Cereris lucus. Haud mirum vero ab ea urbe constitutam dici *publicam* illius Deae *sacerdotem*, ἀρήτειραν δημοσίαν, quum collatio Sacerdotiorum, propter sacrorum religionem, inter praecipuas publicae rei ac administrationis curas fuerit semper & ubique ferme habita. Unde in genere etiam sacerdotes, tam ἱερεῖς quam ἱέρειαι, κληρωτοὶ dicti seu *sorte eligi*, iique ὁλόκληροι; & e nobilissimis quidem ac probatis antea civibus aut matronis vel virginibus apud Atticos, ut ex eorum oratoribus notum; finitoque Sacerdotii tempore, rationem illius, quod vel ex Aeschine adv. Ctesiphontem constat p. 276. ed. Basil. tanquam qui sacra pro urbe ac civibus facerent, ac unde penderet salus publica, reddere tenebantur. Sacra enim & festa, alia δημοσία sive δημοτελῆ apud eosdem veteres habita, seu *in commune*, ut de iis loquitur Tertullianus de Spectacul. c. VI. *celebrata*, & qualia ab eodem Cerealia commemorantur: quae proinde per δημοσίους, ut hic de Cereris ἀρητῆρας apud Thessalos dicitur, urbis aut gentis sacerdotes, viros aut feminas, procurabantur: alia vero privata, sicut Athenis τῶν φρατριῶν aut συνοικιῶν singularum *curiarum*, aut *simul cohabitantium*; quorum mentio itidem apud oratores Atticos, & eruditos Aristophanis Interpretes de Pace p. 699. Ita Χαλκεῖα Athenis festum, primo δημοτελὲς, dein solorum artificum, seu fabrorum, exstitisse tradit Eustathius Iliad. Β. p. 284. Hinc apud Romanos quoque comitiis populi tributis primo solus quidem Pontifex Maximus, dein post legem Domitiam creati quoque reliqui Pontifices, aliique majorum gentium Sacerdotes, ut augures & quindecimviri. Unde etiam *augur publicus* & *augures publici* dicti apud Tullium l. VI. Ep. Fam. VI. de Legib. l. III. ac in municipiis itidem ut AUGUR. PUB. MUNICIPII apud Gruterum c. LXXI. I. & FLAMEN SACR. POP. MUNICIPIAL. seu *Sacrorum Publicorum Municipalium* c. XVI. 3. & in doctissimi Reinesii Syntagm. p. 361. MAG. (seu Magister) PUBLICUS HARUSPICUM. Immo id nominatim de *Publica Cereris Sacerdote Populi Romani*, uti hoc apud Callimachum loco, de δημοσίᾳ ejusdem Deae ἀρητείρᾳ in urbe

Digitized by Google

urbe Theſſaliae Dotio, dici videas in alia Inſcriptione apud Gruterum CCCVIII. 4. & quae proinde omnino meretur hic adſcribi,

CASPONIA, P. F.
MAXIMA
SACERDOS CERERIS
PUBLICA
POPULI ROMANI
SICULA.

Id vero apud Romanos receptum, ut Graecorum ritu e ſequiori ſexu, & quidem Graecae eſſent Cereris Sacerdotes ſeu ἀρήτειραι, ſicut in adducto lapide Sicula illa Cereris apud Romanos Sacerdos. Docet id aperte Tullius Orat. pro Balbo, SACRA CERERIS, *Judices, ſumma majores noſtri religione confici caerimoniaque voluerunt: quae cum eſſent aſſumpta de Graecia* & PER GRAECAS SEMPER CURATA SUNT SACERDOTES, & *Graeca omnia nominata:* Adeo, ut quum ſumma caſtimoniae ratio in eligendis illis Cereris, qua de re jam ſupra egimus ad verſ. 5. hujus Hymni, Sacerdotibus mulieribus aut virginibus haberetur; inde etiam factum fuerit, ut eadem Cereris Sacerdotia non eſſent ex eorum genere, quae ΔΙΑ ΓΕΝΟΥΣ ſeu *haereditaria* apud Graecos dicebantur; ſed quae dignis ſacro illo munere probatiſque demum feminis, certo deſtinatoque conſilio, idque publico urbis, ut hic ab oppido Dotio factum dicitur, aut gentis nomine, conferebantur. Ita Athenis quoque delectae a reliquis mulieribus duae *Sacerdotes* ſeu ἀρήτειραι, quae Theſmophoriis hujus Deae ſacris praeeſſent; ut id docet Iſaeus de Conon. Haered. p. 511. ed. Hanov. αἵτε γυναῖκες ἐκ τῶν δημοτῶν μετὰ ταῦτα προὔκριναν αὐτὴν μετὰ τῆς Διοκλέους γυναικὸς τοῦ Πιτθέως, ΑΡΧΕΙΝ ΕΣ ΤΑ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑ, *Popularium vero mulieres illam poſtea elegerant cum uxore Dioclis Piteis, ut* SACRIS CERERIS PRAEESSET; quaſi nempe totidem tum illius Deae ἀρχιέρειαι, prout in antiquis lapidibus haud ſemel occurrit illud ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΣ nomen, Sacerdotibus nempe feminis tributum, ſicut Marm. Oxon. p. 94. P. I. & Sponii Miſc. p. 338. ac 349. Quales non *Flaminicae* ſolum, aut *Sacerdotes Primae in Municipio* dicuntur in aliis antiquis lapidibus; ſed quandoque etiam integrae gentis ſeu Provinciae, ut *Flaminica Provinciae Hiſpan. Citer.* aut *Luſitaniae*; vel *Sacerdos Deſignata Provinciae Hiſpan. Citer.* apud Gruterum, totidem proinde ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΙ. Hic vero apud Callimachum de ἱερείᾳ tantum agitur, ſeu, ut eam vocat, ἀρητείρᾳ, Cereris nempe *Sacerdote* in urbe Theſſaliae Dotio; & ſicut Dianae, alibi Hecates, ἀρήτειραν vocat Apollonius l. I. vſ. 312. & l. III. vſ. 252. Μελίσσας alioquin proprio nomine dictas Cereris ſacerdotes ſupra vidimus ad vſ. 110. Hym. in Apoll. ſicut eas ἱεροφάντιδας in ſacris

hujus

hujus Deae Eleusiniis appellatas, docent prisci Grammatici ad Sophoclis Oedip. Col. vs. 714. Quamquam ἱεροφαντίδα Athenis etiam dictam de Minervae Sacerdote femina, liquere videatur e Plutarcho in Sylla p. 460.

Vs. 44. γέντο δὲ χειρὶ] Ita praeter Homerum Apollonius Rh. lib. IV. vs. 224.

ἡνία δ᾽ ἵππων
ΓΕΝΤΟ χεροῖν Ἀψυρτος,
habenas equorum
Accepit manibus Absyrtbus,

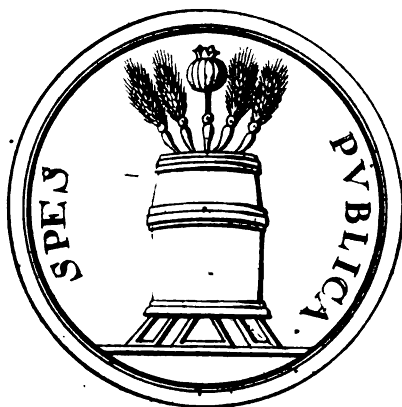
rationem vero formati hujus verbi γέντο pro ἔλαβεν, ab ἕλω, & unde ἕλετο, ac per syncopen ἕλτο, docent Grammatici, ut Etymologi Auctor, & haud uno loco Eustathius: de quo tamen an fides continuo iis haberi debeat, & in hac voce γέντο pro ἔλαβεν, non lateat forte aliquis antiquus & alias obsoletus, (qualium magna seges) verbi, unde formatum sit eo sensu illud γέντο, usus, aliis sagacioribus dijudicandum relinquimus.

Vs. 45. Στέμματα κὴ μάκωνα] Interpres *coronas floreas & papaver*, quum tamen coronis floreis omnino haud delectari Cererem; unumque Sophoclem, illi ac Proserpinae coronam e floribus, narcissi nempe, tribuere, tradant veteres Tragici illius Enarratores ad Oedip. Col. vs. 715. ac inde ut paullo ante ibidem dicitur, *in Thesinophoriis probibitum mulieribus Sacrum illud obeuntibus omnem coronarum e floribus usum*, ἀλλὰ ταῖς Θεσμοφοριαζούσαις τὴν τῶν ἀνθινῶν στεφάνων ἀπειρῆσθαι χρῆσιν. Quamquam ibidem *myrtum* & *smilacem* coronam esse Cereris, tradidisse dicitur Ister Demetrius; & *myrto* coronatos hujus Deae Sacerdotes ex utroque sexu, in Eleusiniis nempe. Quibus accedit Artemidorus, qui *myrteam coronam* Cereri ac Veneri communem adserit l. I. c. LXXIX. Spicifera alioquin, ut notum (& qua de re jam ante ad vs. 2. hujus Hym.) Dea; ac inde eo capitis insigni, *spiceae* nempe *coronae*, in veterum nummis conspicua; eademque spicarum manipulum dextra, *papaver* autem, de quo hic, ac Cereale inde a Marone dictum Georg. l. I. vs. 212. sinistra vulgo in iis praeferens. Juxta illud nempe, quod opportune jam hic viderunt Vulcanius & Anna praestantissima, Theocriti Idyll. VII. vs. 157.

Δράγματα κὴ μάκωνας ἐν ἀμφοτέραισιν ἔχοισα,
Spicarum manipulos & papaver in utraque manu gerens.

Sed haec jam pervulgata, quaeque ejus ratio exstiterit; eaque passim in antiquariorum libris obvia. Unius tamen illiusque insignis nec vulgati hactenus nummi iconem adferam haud ingratam Lectori, nec ab hoc loco alienam fore reor, depromptam e Thesauris Gallorum Regiis. Nummus est sub M. Aurelio cusus, mole juxta ac elegantia conspicuus, in quo modius cum spicis ac papavere, solitis Cereris symbolis, visitur, in inscr. SPES PUBLICA. *Papa-*

Digitized by Google

Papaver alioquin inter myſtica Bacchi ſymbola, juxta ferulas, thyrſos &c. a Clemente refertur Protrept. p. 24. Neque vero novum videri debet Deae hujus ſacerdoti, cui nempe adſimilata dicitur hic Ceres, eadem inſignia, ut *coronae* & manipuli forte ſpicarum (anceps enim, ut notum, vox στέμματα, de *corollis* aliisque *ſacris inſulis* adhibita) & *papaveris* tribui. Haud aliter nempe ac virgo Minervae apud Pallenenſes ſacerdos, feſto illius Deae, πανοπλίαν ejusdem induta legitur (& de quo loco jam ante) apud Polyaenum lib. VIII. cap. LIX. aut prout vel Bacchantes, thyrſo; Veneri ſacratae, myrto; Cybeles ſacerdotes nucibus pineis inſtructi viſuntur etiamnum in antiquis monumentis.

Ibid. κατωμαδίαν δ' ἔχε κλαῖδα] Ita δέρμα κατωμάδιον, *pellem ab humeris pendentem*, dixit idem Callimachus eo verſu, qui ab Apollonii Rh. Enarratoribus refertur l. I. vſ. 1243. & Aratus Phoenom. vſ. 29. αἰεὶ δ' κατωμάδιαι φορέονται, juxta Germanicum, *ſemper vero in ipſos declivos humeros rapiuntur.* Hinc vox *catomidiare*, h. e. *ſcapulas verberare*, qua uſus Spartianus in Hadriano, & vetus Juvenalis Scholiaſtes Sat. II. vſ. 142. & prout in Petronio *catomidiari*, pro *catorogare* legendum ſtatuit ad eundem Spartianum ὁ πάνυ. Quod vero *clavem ab humeris pendulam*, ſeu κατωμαδίαν κλαῖδα geſtare hic dicitur eadem Cereris Secerdos, ſeu ejus habitum mentita haec Dea, ad ſilentii ſignum referre placuit viro docto; quod nempe ſacra Cereris non liceret divulgare, ac inde de hujuſce Deae Eleuſiniis Sacerdotibus dictum ſit a Sophocle Oedip. Col. vſ. 1105.

ἀν

Digitized by Google

ἂν καὶ χρυσέα
ΚΛΗΙΣ ἐπὶ γλώσσῃ βέβακεν
Προσπόλων Εὐμολπιδᾶν,
& quarum aurea
CLAVIS *linguam claudit*
Ministrorum Eumolpidarum.

Verum haud opus ea subtili & metaphorica hujus loci ἐξηγήσει, neque hic de mysticis *arcanae*, ut ab Horatio dicitur, Cereris Eleusiniae Ministris, sed de Cereris apud Dotium Thessaliae urbem sacerdote demum agitur. Rem simpliciter ac uno verbo tangunt Graeca ad hunc locum Scholia, εἶχε κλαῖδα, h. e. τὴν κλεῖν, ὡς ἱέρεια, *clavem habuit, tanquam sacerdos.* Proprium nempe olim, ut famularum claves aedium privatarum gestare, sicut apud Euripidem Troad. vs. 492.

ἢ θυρῶν λάτριν
Κλῇδας φυλάσσειν,
vel januarum custos
Claves ut servem;

ita etiam sacerdotum, ut eaedem essent ac dicerentur κλῃδοῦχοι seu *clavigerae*, tanquam totidem sacrarum aedium custodes. Hinc Io κλῃδοῦχος Ἥρας, *Junonis clavigera* seu *aeditua*, dicta apud Aeschylum Suppl. vers. 299. & de Iphigenia futura Dianae Tauricae Athenas delatae sacerdote, κλῃδοῦχεῖν θεᾶς, *clavigeram Deae fore*, dicitur ab Euripide Iphig. Taur. vs. 1463. Sic de Cassandra Apollinis sacerdote ait apud eundem Tragicum Hecuba Troad. vs. 256.

Ῥίπτε, τέκνον, ζαθέους
ΚΛΗΙΔΑΣ,
Abjice, filia, sacras
CLAVES,

ac ut addit, reliquos sacratae Phoebo virginis ornatus. Eadem itaque & obvia hujus κλῃδοῦχου, quae *clavim* κατωμάδιον, seu ab *humeris pendulam* gestaret, Sacerdotis, aut quae habitum ejus hic induerat, Deae ratio. Dorice autem, ut obiter hoc addam, non κλαΐς, ut hoc loco, sed κλάξ dicta *clavis* apud Theocritum Idyll. xv. vs. 33. ἁ κλὰξ &c. ubi Schol. κλὰξ δὲ κλεὶς, Δωρικῶς.

. Vs. 47. θεαῖσιν ἀνειμένα δένδρεα] Alio quidem sensu loca δένδρεσιν ἀνειμένα dixit Dio Chrysost. Orat. vii. p. 101. πολλοὶ δὲ καὶ πάγκαλοι λειμῶνες ὑπὸ ὑψηλοῖς τε καὶ ἀραιοῖς ΔΕΝΔΡΕΣΙΝ ΑΝΕΙΜΕΝΟΙ, *multa autem & pulcherrima prata sub excelsis & raris* ARBORIBUS *patentia.* Hic vero, prout Athenaeus l. xi. p. 503. observat a Nicandro ψυκτῆρας dici, τὰς ἀλσώδεις, καὶ συσκίους τόπους, ΤΟΥΣ ΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΑΝΕΙΜΕΝΟΥΣ, ἐν οἷς ἔστιν ἀναψύξαι, *nemorosa & umbrosa loca* DIIS SACRATA, *in quibus licet frigus captare.* Ἀνειμένα nempe frequenter dicta, quae

quaecunque *Diis consecrata.* Sic ἀνίμων, ab ἀνίημι scilicet, usurpatur in Inscr. Herod. Attici,

Ὑμῖν γὰρ Ἡρώδης ἱερὴν ΑΝΑ γαῖαν ΕΗΚΕ,

Vobis autem Herodes sacram terram consecravit.

ac ubi a viro incomparabili hic Callimachi versus eam in rem adducitur. Cui addi poterat illud Laërtii in Pittaco lib. I. p. 47. ult. edit. καὶ χώραν αὐτῷ ἀπένειμαν οἱ Μυτιληναῖοι (non Μιτυληναῖοι, ut apud alios passim Auctores, quod veteres nummi redarguunt) ὁ δὲ ΙΕΡΗΝ ΑΝΗΚΕΝ, *agrum ei adsignarunt Mytilenaei, ille autem eum* CONSECRAVIT. Quod vero animalia *Diis consecrata*, ἄνετα similiter dici ibidem obiter observat ὁ πάνυ, ad Athenaeum respicit, apud quem lib. VII. p. 284. *sacrum piscem & sacrum bovem*, τὸν ἄνετον seu *consecratum* dici legitur. Ἀνειμένοι alioquin de iis, qui *vita* sunt *solutiore* dicti; ut de Abydenis Milesiorum colonis, quod essent ἀνειμένοι τὴν δίαιταν, *circa victum dissoluti*, ait idem Athenaeus l. XII. p. 524. aut vero de iis, qui *animo* sunt *remisso*, ac ut Catullus loquitur Carm. XVII. *supino*, sicut in veteris Poëtae versu, qui a Porphyrio adducitur περὶ Ἀποχ. l. II. p. 230. & inde a Cyrillo adv. Jul. l. III. p. 306.

Τίς ὧδε μωρὸς, καὶ λίαν ἀνειμένος,
Εὔπιστος ἀνδρῶν;

Quis ita stultus & tam remissus, seu *animo supino*,
Credulusque inter homines?

Apud Josephum autem Ἀρχ. l. XI. c. V. dicuntur Judaei a captivitate reduces, tempore σκηνοπηγίας accedentes εἰς τὸ ἀνειμένον τοῦ ναοῦ, quod vetus Interpres, seu Rufinus seu Epiphanius Scholasticus, vertit, *ad superiora templi.* Gelenius *ad patentem templi partem*, quae Orientalem, ut additur, spectabat, prout nempe ἀνειμένοι a Dione Chrys. usurpari, paullo ante diximus.

Vs. 48. ἐλίνυσεν] Eadem voce alibi usus Callimachus apud Etymologum, sed cum uno ν ut ibi hodie legitur, οὐδὲ βοὴ κήρυκος ἐλίνυσε, *neque vero vox praeconis quievit*; nec tamen similiter apud Theocritum, cujus ibidem locus adfertur, quasi in eo exstaret, ἐλίνυσε δὲ τὸ καῦμα, quum ἐλινῦσαι δὲ τὸ καῦμα, *quiescere autem circa diei aestum*, dicatur, Idyll. X. vs. 51. Utroque autem modo hoc verbum effert ob metrum Pindarus, nempe ἐλινύσοντα Nem. Od. V. p. 368. & ἐλιννύσοντας Isthm. Od. II. circa finem. Ἐλίννυσεν vero, praeter alios auctores, dixit Hippocrates Epidem. l. VI. Sect. VI. ubi Galenus, ἐλιννύειν, ὅπερ ἡσυχίαν ἄγειν δηλοῖ, *quod quietem agere significat*; qui & alibi, ubi rursus ἐλιννύειν dixerat Hippocrates, nempe de Fractur. Sect. VII. ita ab Ionibus hoc verbum pro *quiescere*, seu ἀργεῖν dici observat. Quamquam & a Doribus etiam, sive qui Dorico sermone scripserunt, idem verbum eo sensu usurpatum, ex adlatis Pindari, Theocriti, & hujus Hymni locis constet. In ara vero secunda Do-

Dosiadae legas εἰλινῶντα seu ob metrum juxta magni Salmasii emendationem ἐλινῦντα ἐν ἀμφικλύςῳ; *baerentem* seu *morantem in Insula*; formatis nempe his verbis, & quod ab Etymologo monitum, εἰλινύειν vel ἐλινύειν, ab εἰλῶ.

Ibid. πολύθεςε] Bene hic in Scholiis ea vox redditur, πολυπόθητε, *multum exoptate*, & firmat Hesychii glossa, πολύθεςος, πολυαγάπητος. Formata autem nonnullis videtur ea vox πολύθεςος, pro πολυπόθεςος, a verbo ποθέω, ac unde πολυπόθητος eadem a Scholiaste hic dicitur. Nisi quis malit, ut ea arcessatur a verbo θέω pro αἰτῆσαι, quo sensu vocem illam sumi notant eruditi Apollonii Enarratores ad illud Poëtae l. I. vs. 824. θεσσάμενοι παίδων γένος, *efflagitantes liberos* &c. Ut proinde sicut a θέτο pro ἔθετο, factus θετὸς *adoptivus*, *spurius*; sic a dicto θέω *petere*, θεςὸς, ac inde fiat πολύθεςος, *multum expetitus*. Ita etiam λιπόθεςος, & quod adstruit Hesychii de ea voce glossa, λιπόθεςος, ἐπιζήτητος, *requisitus*, *desideratus*. Et hoc obiter, ac ideo, quod notatum fuerit ad hunc locum, non videri, unde ea vox πολύθεςος fluat.

Vs. 50. τᾶς ἱερὸν ἐκκεραΐζεις] Nempe ἄλσος, & quomodo de vastata Insula Delo dixit Orobius, adducto jam versu ad I. vers. Hym. in Delum, apud Athenaeum l. v. p. 215.

ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ὅτε νῆσον Ἀθηναῖοι ΚΕΡΑΙΖΟΝ,

Quando sacram Athenienses Insulam vastabant.

Vs. 52. Ὥρισεν ἐν Τμαρίοισιν] Quomodo Τόμαρον & Τμάρον promiscue dici de Thesprotio Dodones monte observant Strabo l. VII. p. 328. & Stephanus, apud quem pro Τμόαρας legendum Τμάρος, viderunt jam praeclare de illo Ethnicographo meriti Salmasius ac Holstenius. Adde Solinum cap. VII. *Dodone Tmaro celsa est*, quem *Tomarum* paullo ante dixerat; neque enim hunc ab illo, quod tamen visum viro incomparabili, diversum statuere Solinum, e verbis ejus ea de re ac Plinio, cujus ibi, ut passim, insistit ille vestigiis, satis liquet. Hinc in ejusdem Plinii scriptis codicibus l. IV. c. II. non ut in editis *in Dodone Tomarus*, sed *Tmarus* legi, monet postremus ac eruditus illius Enarrator Harduinus.

Ibid. λέαινα ὠμοτόκος] In quo nempe Molossidos tractu, ubi mons ille *Tmarus*, vel *Tomarus*, ferocissimos *leones* gigni observat haud uno loco Aristoteles Histor. Anim. l. VI. vs. 776. Σπάνιον γὰρ τὸ γένος τῶν λεόντων ἐςὶ, καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τόπῳ, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ἀχελώου καὶ τοῦ Νέσου (non, ut ibi Νέσσου) ποταμοῦ, *Rarum enim est leonum genus, neque in multis gignitur locis, sed tota Europa inter Acheloum & Nestum duntaxat fluvios,* Quod tangit rursus l. VIII. p. 985. ac inde etiam Plinius l. VIII. c. XVII. *In Europa autem inter Acheloum tantum Nestumque amnes leones esse, sed longe viribus praestantiores iis, quos Africa aut Syria gignant.* A quo tamen recedit Oppianus, qui

Digitized by Google

qui Libycos *leones* reliquis praestantiores, nulla caeteroquin horum in Epiro aut Molosside leonum facta mentione, tradit Κυνηγ. l. III. vs. 41. Neque etiam horum meminit, ubi multiplex eaeteroquin *leonum* natale solum memorat, ὁ πάνυ Bochartus Hierozoic. l. III. c. I. Ὠμοτόκος vero dicta hic *leaena* seu *crudipara*, sicut jam vs. 20. Hym. in Delum, & qua de re nos ibidem. Etsi, ut hoc addam, in Europa, praeter ea inter Acheloum & Nestum fluvios loca, in quibus dari demum leones Aristoteles ac Plinius, ut modo vidimus, contendunt, in Pelio Thessalio monte leones quoque reperiri tradit post Pindarum Pyth. Od. IX. noster Battiades supra Hym. in Delum vs. 120.

Vs. 53. βλοσυρώτατον ὄμμα] Nempe quod prae reliquis animalibus maxime adspectu terribilis foret leo, seu, ut de eo Oppianus Κυνηγ. l. III. vs. 8. Σμερδαλέος δὲ πρόσωπα καὶ αὐχένα, *terribilis facie & cervice*; & quidem ob illud ejus ἐπισκύνιον, quo nihil terribilius habitum, seu *supercilii nubem* (ut eam Graecorum more vocat Horatius lib. I. Ep. XVIII. vers. 94.) & qua de re ante alios Vatum Parens ait Iliad. P. vers. 136.

Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται, ὄσσε καλύπτων,

Totum autem supercilium deorsum trahit, oculos tegens.

Adeo ut si βλοσυρὸν ἀνδρὸς ἐπισκύνιον, *formidabile viri supercilium*, traditur Anth. l. IV. c. VIII. Ep. XIV. id potiori utique de *leone*, maxime autem de *crudipara* seu ὠμοτόκῳ *leaena* hic dicatur, quae feritate & robore alia vincere animalia, a Graecis juxta & Barbaris, ut id tradit Aelianus H. A. l. XXII. c. XXXIX. credebatur: adeo ut ferretur Semiramis, non si leonem, pardalim, aliamve id genus feram, sed si leaenam cepisset, vehementer se extulisse. Plura eam in rem ex Herodoto, Gellio, & sacris etiam Scriptoribus suppeditabit magnus Bochartus Hierozoic. l. III. c. I. Addere hic obiter liceat illud Meleagri inedito Epigrammate, ubi non jam βλοσυρὸν, aut *nubilum* leaenae ὄμμα vel ἐπισκύνιον tangit,

Ναὶ γὰρ δὴ τὰ σά, κοῦρε, τὰ καὶ κωφοῖσι λαλεῦντα
Ὄμματα, ναὶ μὰ τὸν φαιδρὸν ΕΠΙΣΚΥΝΙΟΝ,
Ἤν μοι ΣΥΝΝΕΦΕΣ ΟΜΜΑ βάλῃς, τότε χεῖμα δέδορκα·
Ἢν δ' ἱλαρὸν βλέψῃς, ἡδὺ τέθηλεν ἔαρ.

Per tuos enim, o adolescens, illos, qui vel mutis loquuntur,
OCULOS, *& per tuum laetum* SUPERCILIUM,
Si in me NUBILUM OCULUM *emittas, tum hyemem vidi;*
Si vero hilariter adspexeris, jucundum ver floruit.

Vs. 55. θαεῦσι] H. Stephanus, probante Anna eruditissima, θαεῦ Dorice pro θήσει scribendum hic putavit; ut nempe idem valeat, quod ποιήσει σιγαλὸν, h. e. σιγῇ, *tectam faciet demum.* Verum nihil obstare video, ut sicuti supra vs. 3. hujus Hymni θαεῦσθε dixerat Poëta, pro *respicitis*, ita θαεῦ seu potius θαεῦσι hic

hic dictum sit pro *respicies*; nempe *hisce in luco Cereris sacrato a me meisve famulis excisis arboribus, mox cernes contectam meam domum.* Monui etiam antea ad vs. 3. de antiquo verbo θάω & θάομαι pro θεάομαι, & quomodo θᾶσο pro *adspice* dixit itidem Leonidas Anth. l. IV. c. XXVIII. Ep. XV.

Πρέσβυν Ἀνακρείοντα χύδαν σεσαλαγμένον οἴνῳ
Θᾶσο,
Senem Anacreontem affatim fluctuantem vino
Adspice.

Ibid. ᾧ ἔνι δαῖτας Αἰὲν ἐμοῖς ἑτάροισιν] Nempe pro consueto Thessalorum, qualis erat, ut ante vidimus, hic Erysichthon more, & de quibus apud Athenaeum legitur l. X. p. 418. πάντες Θετταλοὶ ὡς πολυφάγοι διεβάλλοντο, *omnes Thessali, ut multi cibi* seu *valde edaces sunt vituperati.* Hinc etiam *Thessalica buccea*, Θετταλικὴ ἔνθεσις, pro magna ac helluonum propria dicitur ibidem ab Hermippo Comico; & δεῖπνα τὰ Θετταλικὰ, *coenae Thessalicae*, pro *luxuriosis*, ab Aristophane in Ταγηνισταῖς. Immo unde Philippus penultimus Macedonum Rex, quo sibi conciliaret Thessalos, comessatur cum iis ac omni intemperantiae generi se dedisse traditur ab eodem Athenaeo l. VI. p. 260. Ut proinde haud mirum sit ab hoc protervo Thessalo Erysichthone, nihil nisi *assiduas & jucundas epulas*, δαῖτας θυμαρέας hic obtendi; quibus nempe in iisdem illis aedibus, constratis e lignis ex luco Cereris exciso ad eas exstruendas comportatis, se deinceps cum sibi similibus sociis, seu ἀδηφάγοις itidem Thessalis, ac jugiter quidem, sit oblectaturus. Haud aliter nempe ac de improbo ac luxuriante divite dicitur Luc. XVI. 19. εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, *epulabatur quotidie splendide*, seu *splendidis epulis se quotidie oblectabat.*

Vs. 57. Νέμεσις δὲ κακὰν ἐγράψατο φωνάν] Vide quae eam in rem notavi ad vs. 64. Hym. in Dianam, & quibus hic addo illud Sophoclis, apud quem insultante mortuo, uti credebatur, Oresti matre Clytemnestra, ait continuo Electra in cognomine dramate vs. 795.

Ἄκουε, Νέμεσι, τοῦ θανόντος ἀρτίως,
Audi, Nemesis, recens mortuum;

quod nempe ut innuunt ibidem veteres Grammatici, mortuis insultantes ulcisceretur haec Dea, seu parata eos maneret ultio. Unde etiam festum Athenis Νεμέσεια, cujus meminit Demosthenes adv. Spudiam p. 650. quo justa defunctis persolvebantur. Ut aliud hic mittam Atheniensium institutum, quo eadem *Nemesis*, Theatrorum Praeses & judex histrionum habebatur; unde Νέμεσις τεχνιτῶν, qua de re Hesychius, quae nempe aequum de eorum voce & actione ferret judicium. Γράφειν autem & γράφεσθαι in foro Attico cum *accusare*, tum *condemnare*, ut notum, significat; & quo postremo sensu commode eadem vox hic videtur posse intelligi. Immo opportune illa voce γράφεσθαι eam in rem

hic

hic usus Callimachus, tanquam de publico, ἱεροσυλίας nempe seu ἀσεβείας, non de privato aliquo hujus Erysichthonis crimine ageretur: quum γράφειν & γραφὴν de solis publicis judiciis, seu accusatione vel condemnatione publici criminis apud Atticos dicta, e Graecis Oratoribus, & Platone praeterea sub initium Euthyphronis, abunde liqueat. Hinc capitale apud eosdem aliasve moratas gentes, ἱεροσυλίας, quale hoc Erysichthonis crimen, ac ut ea de re Hermogenes Partit. Sect. IV. νόμου κελεύοντος, τὸν μὲν ἱερόσυλον τεθνάναι, *lege jubente sacrilegum quidem mori*; furem vero, quod addit, duplum reddere. Hinc etiam ἀσεβείας γραφὴ, non δίκη, quod dicebatur de privatis criminibus, apud Demosthenem adv. Eubulid. p. 537. ac adv. Lacritum p. 598. ed. Basil.

Vs. 58. ἁ θεῦς] Aeolum nempe proprium ο longum vel parvum in υ mutare, ut ὄνομα, ὄνυμα, ac inde ὀνυμαίνω· σοφὸς, συφὸς· ἀοσότερον, ἀοσύτερον, aliaque, de quibus videri potest Eustathius ad Homer. p. 27. & 631. Sic ὁρεῦσα apud Theocr. Idyll. v. vers. 85. ubi Grammatici τὸ δὲ ὁρεῦσα, Αἰολικὸν nempe pro ὁρῶσα, & λαλεῦμες apud eundem Idyll. XV. vs. 92. pro λαλοῦμεν. Hinc itaque pro θεὸς Aeolice, & quidem, quod Aeolibus quoque familiare, ac juxta eorum, quam memorant itidem veteres Grammatici, βραχυλογίαν, contracte θεῦς. Ut mittam haud insolitam Poëtis συνίζησιν in hac voce θεὸς (uti de ea jam obiter ad vs. 87. Hym. in Jovem) sicut apud Sophoclem Ajac. vs. 49. θεοῖς, & Electr vs. 1615. θεῶν, Oedip. Col. vs. 715. θεῶν, ac similiter in Theocriti Epigrammate XII. θεῶν &c. nempe duabus syllabis ibi ob metrum in unam contractis. Ut proinde non videam, qua in re posset hic redargui, quique non minor Grammaticus quam Poëta a veteribus fuit habitus, noster nempe Battiades. A qua autem voce θεῦς pro θεὸς, facta θευμορίη pro *fato* seu *calamitate divinitus immissa*, qua usus in Epigrammate jam vulgato in editione Parisiensi Callimachus; pro *fatali* autem Apollonius l. III. vs. 676. nempe θευμορίη περιδέδρομεν ἄψεα νοῦσος, *fatalis* seu *divinitus immissus artus invasit morbus*.

Vs. 62. ἀναγκαίᾳ γὰρ ἕποντο Δεσποτικὴν &c.] Valde sunt ἀπροσδιόνυσα, quae ad hunc locum de fati scilicet vi, seu fatali *necessitate* pro Dea olim habita, adnotare placuit viro docto. Neque enim hic Poëtae sermo de fatali illa, quae omnes premit dominos ac servos, ἀνάγκη, seu quae ἀνάγκη ἡ μεγάλη θεὸς, *necessitas magna Dea*, ab eo dicitur, ut itidem vidimus, vs. 122. Hym. in Del. & cujus ἀνάγκης Dii ipsi dicuntur *servi* a Philisco apud Stobaeum Serm. LX. pag. 383. sed de ea duntaxat, qua servi dominorum jussa, quaecunque tandem illa sint, aequa aut iniqua, coguntur adimplere. Unde fit nempe, ut plurimum, quod ait de desipientis heri servo servus ipse, apud Comicum ab initio Pluti,

> Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν,
> *Necesse fit malorum cum hero suo fieri participem,*

 seu

ſeu ut eundem verſum Philemon παρῳδεῖ apud Stobaeum d. l. p. 834.

> Κακὸν ἐςʼ δούλῳ δεσπότης πράσσων κακῶς,
> Μετέχειν ἀνάγκη τῶν κακῶν γὰρ γίνεται,
> *Malum eſt ſervo herus male adfectus,*
> *Neceſſe enim illi, ut eorum malorum fiat particeps.*

Mitior vero hic horum Eryſichthonis famulorum conditio, qui quamquam exſciſi ſacri Cereris luci forent rei; tanquam eo ſervili neceſſitate, qua nempe impiis etiam heri juſſis parendum illis fuerat, adacti, a poena immunes hic *a Dea relinquuntur*, ἀ δὲ ἄλλως μὲν ἔασεν· ἀναγκαίᾳ γὰρ ἵκοιντο δεσποτικὰν ὑπὸ χεῖρα, & quae bene expreſſit Vulcanius,

> *Mox Dea dimiſſis aliis, quos juſſus herilis*
> *Egerat in facinus.*

Sicuti alioquin δεσποσύναισιν ἀνάγκαις, de *dominicis*, ſeu quae Perſarum Regibus a ſubditis perſolvebantur, *exactionibus*, dixit Aeſchylus Perſ. vſ. 889. Notabilis proinde hic Callimachi locus publici ac privati etiam Juris Interpretibus; quo, ut culpa, ita etiam poena admiſſi ab Eryſichthonis famulis ſceleris, tota in herum, qui illud iis praeſcripſerit, rejicitur. Nempe pro tyrannica olim, uti ea ab Ariſtotele vocatur ad Nicom. l. VIII. c. IX. dominorum in ſervos poteſtate; ac unde alibi ſeu cap. XI. ab eodem dictum, notum eſſe, quod ſervus nihil aliud ſit, niſi heri ἔμψυχον ὄργανον, *inſtrumentum animatum*. Unde illud de ſe ac hero ait apud Menandrum Servus,

> Ἐμοὶ πόλις ἐςὶ, καὶ καταφυγὴ, καὶ νόμος,
> Καὶ τοῦ δικαίου τοῦ τʼ ἀδίκου παντὸς κριτὴς
> Ὁ δεσπότης· πρὸς τοῦτον ἕνα δεῖ ζῆν ἐμὲ,

h. e. illuſtri Grotio Interprete in Excerptis e Stobaeo p. 237.

> *Et civitas & lex, & perfugium mihi*
> *Et juſti pariter atque injuſti regula,*
> *Herus eſt, cujus arbitrio me aequum eſt vivere.*

Quamquam ea de re aliter leges Romanorum civiles tulerint; unde haud ignota ad illud lemma, *An domini juſſus ſervum excuſet*, lex XX. D. de Obligat. & Action. *Servus non in omnibus rebus* SINE POENA *domino dicto audiens eſſe ſolet: ſicuti ſi Dominus hominem occidere, aut furtum alicui facere ſervum juſſiſſet.* Quibus addi poteſt l. 18. C. ad Leg. Jul. de vi, ubi ſervi, quos furoribus dominorum, ut hic Eryſichthonis famuli, paruiſſe conſtiterit, ac eorum metu violentiam admiſiſſe, ad metalla damnantur. Quomodo nempe inter formatas olim a Rhetoribus controverſias, illa etiam legitur apud Graecos Hermogenis Enarratores p. 100. & 194. ut ubi quis patrem a Tyranno (quale fuiſſe olim herile imperium dixit, uti modo vidimus, Ariſtoteles) juſſus verberaverit, ſoluta tyrannide, lege poſtuletur περὶ τῶν χειρῶν. Quod alioquin, ſervos nempe quod adtinet, in levioribus cauſis locum olim non habuiſſe conſtat jure Attico aut Romano; ut nempe pro iis, quae a Dominis juſſi admiſerant, plecterentur

ſervi.

Digitized by Google

servi. Unde in Oratione Demosthenis contra Calliclem legitur p. 737. mirum videri ac insolitum, servum illius, qui caussam agit, accusatum ob agrum nempe septo circumdatum; quum id injussu domini fecisse haud censendus sit, & quod additur, καίτοι τίς ἂν οἰκέτης τὸ τοῦ δεσπότου χωρίον περιοικοδομήσειεν ἂν, μὴ προστάξαντος τοῦ δεσπότου, *quis autem servus, non jubente bero, agrum septo circumdaret?* Mitior caeteroquin servorum apud Athenienses conditio, adeo, ut adversus iniquos dominos, ac proinde ad iniqua eos ac impia compellentes, actio iis daretur; qua poterant eos adigere, ut magis mansuetis ac moderatis heris venderentur. Quod postremum e Plutarcho, ac Aristophanis & Eupolidis apud Pollucem locis, jam observavit eruditissimus Sam. Petitus de Legib. Atticis p. 178. Adde de tolerabili, immo aequali velut servorum apud Athenienses cum dominis jure, Xenophontem de Athen. Republ. p. 693.

Vs. 64. κύον, κύον] Haud mirum eodem convitio adfici hic a Dea vesanum Erysichthonem, quamquam Regis filium, quo non Hectorem solum Heroes Homerici Achilles ac Diomedes compellant subinde, sed ipsae quoque Deae se mutuo lacessunt, ut Juno Dianam, Iliad. Φ. vs. 481. aut Iris etiam Minervam, Iliad. Θ. vs. 423. κυντάτη κύον, *impudentissima canis*; ut haud mirum proinde quod de moecha, ac decenter quidem, dictum sit a Catullo Carm. XLII. *ruborem* FERREO CANIS *exprimamus ore*. Immo κύον eo opportunius vocatur hic a Cerere idem Erysichthon, prout alioquin *regius canis* dictus a Diogene Aristippus apud Laërtium l. II. in ejus vita; cui utique praeter canina, de quibus paullo ante facta, & ad Deam, quamquam sub Sacerdotis habitu, verba, caninam insuper famem, seu, ut Graeci loquuntur, κυνώδη ὄρεξιν, *caninum appetitum*, λιμὸν nempe, ut hic mox additur, αἴθωνα, *diram famem*, immittit eadem Ceres. Adde, qui eadem dira fame ac egestate tandem urgente, *canis* instar, rejectas e mensa epulantium sordes, ut infra videbitur ad vers. 116. corrogare & comesse debuerit. Ita Ἁρπυίας, foedum ac vorax animalium genus, ac Phineo adpositas dapes adsidue deglutientes, *Jovis magni canes*, μεγάλοιο Διὸς κύνας, vocat Apollonius lib. III. vs. 289. Quod alioquin de *aquilis* sed tanquam fidis Jovis adseclis, dixit Aeschylus Agam. vs. 139. πτανοῖσι κυσὶ πατρὸς, *volucribus canibus patris*, Jovis nempe, ac similiter Prometh. vs. 1020.

Διὸς δέ τοι
Πτηνὸς κύων δαφοινὸς αἰετὸς,
sed Jovis
Volucer canis, aquila avida;

& quomodo Iris Junoni adsidens, κύων ὣς Ἀρτέμιδος, *velut Dianae canis*, supra dicitur vs. 227. Hymn. in Delum.

Ibid. ᾧ ἔνι δαῖτας] Ipsamet nempe Erysichthonis ad Cererem sub sacerdotis *Nicippae* habitu, uti paullo ante vidimus ad vs. 55.

verba, unde eadem illi nunc opportune regerit ultrix Dea; quo eam, qua jam ille helluo exultabat, ἀδηφαγίαν ei continuo cessuram in gravem poenam argueret: inexplebili nempe, nullisque cibis, qua de re mox, satianda fame, seu vera τροφῆς, ut Hippocratis verbis hic utar, de quibus paullo post, ἀκορίᾳ. Quod e saniore gentilium Theologia petitum, juxta quam iisdem plecti dignus censebatur, quibus quis ad explendam animi libidinem ac immodicas cupiditates fuerat impotenter usus. Unde illud Senecae de Benef. l. v. c. VIII. *Vitia non tantum, cum foris peccant, invisa sunt, sed quum in se retorquentur:* ut nempe hic a Cerere in Erysichthonem factum. Adeo, ut tanquam naturali lumini ac rationi consonum iidem gentiles agnoverint; id quod praeterea edocti sunt gravissimis documentis & exemplis Christiani; ut nempe per quae aliquis deliquerit, per eadem etiam puniatur. Cujusmodi obvia utique in Veteri ac Novo Foedere exempla: sicut (ut haec duo tantum hic magis opportuna, huc adducam) unum exstat mulieris adulterae, cujus uterus aquis maledictionis in poenam disrumpendus dicitur, Num. v. vers. 21. & ad quem locum ait proinde Theodoritus Quaest. x. in Numeros pag. 146. T. I. δι' ὧν γὰρ ἡ ἁμαρτία, διὰ τούτων ἡ τιμωρία, *per quae enim quis peccat, per ea punitur.* Alterum vero exemplum est, de quo jam ante ad vs. 55. epulantis quotidie divitis Luc. XVI. 27. ac in ea etiam parte, qua plus deliquerat, itidem puniti, seu, ut de eo ait Chrysostomus Serm. LXIII. in Divitem & Lazarum p. 730. T. v. τὴν γλῶσσαν κολάζεται, δι' ἧς τὴν τροφὴν ἐλάμβανε, *in lingua punitur, qua cibos acceperat*, seu quibus se ingurgitaverat. Quam poenam manere similiter hunc Erysichthonem, qui se jucundas cum sociis totidem Thessalis γαστριμάργοις, epulas assidue celebraturum jactaverat, innuit hic Ceres: quod ille nempe, sed cum praesenti ejus totiusque Regiae domus exitio, indesinenter sit comessaturus, sive, quod hic dicitur, ᾧ τὶν δαῖτας ποιεῦς, ac, ut continuo addit, θαμιναὶ ἐς ὕστερον εἰλαπίναι τοι, *ubi epulas praebebis: crebrae enim erunt tibi comessationes.*

Vs. 67. λιμὸν Αἴθωνα] Sic in veteri Epigrammate, quod refert Aeschines contra Ctesiph. p. 300.

Λιμόν τ' αἴθωνα, κρατερόν τ' ἐπάγοντες Ἄρηα,

Et duram famem, validumque Martem seu *bellum inferentes*; ac prout de immani hujus Erysichthonis fame, seu *dirissima* juxta Quintilianum Declam. v. *necessitatum*, dixit Ovidius Metam. lib. VIII. vs. 827. *furit ardor edendi* h. e. λιμὸς αἴθων, *ardens fames.* Immo unde ipsum Αἴθωνος nomen eidem haesisse *Erysichthoni*, quamquam non Triopae, ut supra Callimachus aliique, sed Myrmidonis filio, ex Hellanico refert Athenaeus lib. X. pag. 416. Ἑλλάνικος δὲ ἐν πρώτῳ Δευκαλιωνείας, ΕΡΥΣΙΧΘΟΝΑ φησὶ τὸν Μυρμιδόνος, ὅτι ἦν ἄπληστος βορᾶς, ΑΙΘΩΝΑ κληθῆναι, *Hellanicus vero in primo Deucalioneae, tradit* ERYSICHTHONA *Myrmidonis filium, quod inexplebilis esset voracitatis*, AETHO-

THONA *nuncupatum*. Quod firmat etiam Lycophron, apud quem eodem ille nomine indigitatur vſ. 1346.

'Οθνεῖα γατομεῦντος ΑΙΘΩΝΟΣ πέτρα,

Externas arantis AETHONIS *extremitates*,

ubi Iſaacius ab Heſiodo quoque eundem Eryſichthona ita dictum tradit, quod in iis, quae extant hodie illius Poëtae carminibus non occurrit, qui alicubi, Homeri exemplo, αἴθωνα σίδηρον, *candens ferrum*, vocat Ἔργ. vſ. 743. Sic fervidus ad praeliandum equus, *Aethon* apud Maronem dictus Aen. lib. IX. verſ. 89.

Poſt bellator equus poſitis inſignibus AETHON;

aut quomodo etiam vocatum Aurorae equum tradit Servius; vel unum e Solis quadrijugibus equis, praeter Ovidium Metam. lib. II. verſ. 153. vetus Euripidis Enarrator Phoen. verſ. 3. uti jam ſupra monui ad verſ. 169. Hymn. in Delum, nempe Χρόνος, Αἴθων (non ut ibi Αἰδὼ) 'Αστραπὴ, Βροντή. Ut vero Αἴθων ab *ardore edendi*; ita quidam alius inſignis helluó Damippus, ob voracitatem κεραυνὸς a Comicis Atticis vocatus, teſte Athenaeo pag. 457. Qui alioquin λιμὸς αἴθων hic a Callimacho dicitur, idemque inſuper ἄγριος, *ardens & fera fames*, ſeu, juxta Oppianum 'Αλιευτ. lib. I. verſ. 250. ἔρως ἀκόρητος ἐδωδῆς, *cibi amor inſatiabilis*, ac inter noxios aegrorum adfectus, qua de re mox, recenſetur, idem, inquam, ſolo λιμοῦ nomine ab Hippocrate, juxta veteres ejus Interpretes, Galenum, aliosque deſignatur Aphoriſm. XXII. lib. II. Λιμὸν θώρηξις λύει, *famem vini potio ſolvet*.

Vſ. 68. μεγάλῃ δ' ἐτρεύγετο νούσῳ] Prout inter *morbos* utique haud leves relata a priſcis Medicorum filiis βουλιμία, ſive de qua paullo ante, κυνώδης ὄρεξις, quaeque poſtrema a Galeno dicitur Comment. ad dictum modo ſub finem ſuperioris notae Hippocratis Aphoriſmum, πάθημα ἐχόντων ὄρεξιν σφοδρὰν καὶ ἄπαυστον σιτίων, *adfectus eorum, qui laborant fame vehementi, ac indeſinenti ciborum appetentia*. Adde alia divini ſenis eam in rem effata, de nimia nempe, quae ex iis ſequi ſolet, repletione, ac inde etiam *morbis*, ut Aphor. XVII. Sect. II. ὅπου ἂν τροφὴ ΠΛΕΙΩΝ παρὰ φύσιν εἰσέλθῃ, τοῦτο ΝΟΣΟΝ ποιεῖ, *ubi copioſius praeter naturam* ALIMENTUM *fuerit ingeſtum, id* MORBUM *creat*; & rurſus Aphoriſm. XXII. ἀπὸ ΠΛΗΣΜΟΝΗΣ ὁκόσα ἂν ΝΟΣΗΜΑΤΑ, *quicunque e* REPLETIONE *oriuntur* MORBI, prout nempe πλησμονὴ a Galeno in expoſitione prioris Aphoriſmi dicitur, *copioſius, quam prae corporis natura alimentum*, alibi etiam πλήρωσις dicta ab eodem Hippocrate, ut praeterea obſervo, & quod in oeconomia Foëſii praeteritum, nempe de Priſca Medicina cap. IV. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ΚΑΚΑ ἑτέροις μὲν ἀπὸ ΠΛΗΡΩΣΙΟΣ, *multa vero & alia* MALA *diverſa a* REPLETIONE *quidem oriri* &c. Unde varias & periculoſas illius *morbi*, ſeu βουλιμίας aut *canini appetitus*, adfectiones, ſicut animi deliquium, dyſenteriam, aquam intercutem, tabem, aliasque tradi a vete-

Digitized by Google

ribus videas, nec Medicis solum, sicut Tralliano lib. VII. cap. IV. Oribasio lib. VI. cap. XXXV. & qui pluribus ea de re agit, Aëtio Tetr. III. Serm. I. cap. XXI. sed a Philosophis etiam ut Aristotele Problem. l. II. Sect. IX. & Alexandro Aphrodis. Problem. lib. II. Sect. LXIII. Unde similis in brutis adfectus dictus a Marone Aen. l. II. & IX. *ventris* aut *edendi rabies*, & ab Oppiano similiter Ἁλιευτ. lib. V. vs. 49. μαιμᾷ δὲ βορῆς ἀζηχέϊ λύσσῃ, *cibum autem appetit indesinenti rabie.* Eo major autem in hoc Erysichthone se exercuit ea *ventris rabies*, immo non *magnus* solum, sicut eam hic vocat Callimachus, seu *gravis*, ut ab Ovidio quoque de eodem dicitur Metam. lib. VII. 876. *dederatque* GRAVI *nova pabula* MORBO, sed insanabilis insuper *morbus*, quod ille nempe ab ultrice Dea, in admissi sacrilegii & jactatae voracitatis poenam, foret in eundem immissus: neque enim inde πολύβορος solum, qua voce usus Hippocrates Epidem. lib. V. Sect. XLI. sed ἀδηφάγος evaserat idem Erysichthon. Verbo autem ἐτρύχετο νούσῳ usus hic eam in rem Poëta, sicut Apollonius lib. IV. vs. 385. τρυχόμενος καμάτοισιν, *laboribus defatigatus*, juxta ejus Enarratores, ἀντὶ τοῦ καταπονούμενος καὶ τρεχόμενος, pro *defessus & vexatus*; idque eo convenientius ad hunc morbum, *quod animi deliquia, prostrationes virium*, λειποψυχία, καταπλώσεις δυνάμεων, a Galeno dicantur *bulimiae adfectus*, cum dicto ante ejus ad Aphor. Commentario, tum de Symptom. Caus. lib. I. cap. VII. ac ab Aristotele similiter adducto jam loco, ἔκλυσις καὶ ἀδυναμία, *dissolutio & impotentia*, seu imbecillitas & prostratio virium.

Vs. 70. δυώδεκα δ' οἶνον ἄφυσσον] Adeo, ut non λιμὸς solum αἴθων, *dira fames*, seu insatiabilis ciborum, sed potus quoque inexplebilis eum teneret ὄρεξις, in eoque proinde Erysichthone revera locum haberet, quod de inexstinguibili ejusmodi siti ait Galenus de Sympt. Caus. l. I. c. VII. μοχθηρὰ τῶν ποτῶν ὄρεξις, ἀνάλογος γίγνεται τῇ περὶ τὴν τροφὴν ὀρέξει μοχθηρᾷ, *depravata potus appetentia, depravatae ciborum appetentiae proportione respondet*; & similiter P. Aegineta l. II. c. LII. Nempe quod hic de utroque illo adfectu, quo plane ἀμέτρως laborabat Erysichthon, dicitur,

> Εἴκατι δαῖτα πένοντο, δυώδεκα δ' οἶνον ἄφυσσον,
>
> *Viginti nempe famuli epulum apparabant, duodecim autem vinum hauriebant*, seu *haustum illi affundebant*,

quod ille continuo *effunderet in barathrum*, prout de ebriosae mulieris ventre dicitur apud Plautum Curcul. A. I. vs. 28. Ut proinde non ea jam foret miseri hujus Erysichthonis dira fames, quam, juxta magni senis indicatum supra Aphorismum XXI. II. *vini solveret potio*; aut, quod idem alibi ait, nempe Epidem. l. VI. Sect. IV. ὕδωρ βορὸν, *aqua edax*, seu orta ex aquae potu voracitas; sed voracitati ἄπαυστος comes quoque, ut a P. Aegineta itidem d. l. dicitur, δίψος ἄπαυστον, *sitis inexstinguibilis*, & quidem, cujus caussam vini potui ac ciborum comestorum calori ibidem ille tribuit. Adeo,

Digitized by Google

deo, ut cum τροφῆς, tum ποτοῦ ἀκορίῃ, ut hanc vocat Aretaeus de Curat. Diutur. l. II. c. II. seu *inexplebili potandi aviditate* ex aequo laboraret hic Triopides; illudque, quod addit ibidem Cappadox Medicus, affatim comprobaret, ποτὸν γὰρ, οὐδ' ὅσον γίγνεται, δίψης ἄκος, *nullus enim potus, quantus is fuerit, siti medetur.* Haud aliter nempe quam si bibisset ille aquam marinam, aut comedisset viperam; quas ejusmodi immoderatae seu ἀπαύστου sitis caussas tangit dicto paullo ante loco Doctor Pergamenus; & ob comestam viperam similiter P. Aegineta l. II. c. LII. ac Oribasius Syn. l. VII. c. XXXVII. Immo quod vel soli viperae, & quidem διψάδος inde dictae, morsui tribuit Nicander Ther. p. 19.

αὐτὰρ ὁ κάμνων
Ἄλλοτε μὲν δίψῃ φάρυγγα ξηραίνεται αὖον,
verum aegri
Interdum quidem sitis arentes torret fauces.

Vs. 71. Τόσσα Διώνυσον γὰρ ἁ Δάματρα] Unde *Bacchum* Cereris πάρεδρον seu *adsessorem* (cujusmodi nempe Dii πάρεδροι aliunde in Theologia Gentilium haud ignoti) vocat Pindarus Isthm. Od. VII. p. 476. ac similiter Aristides Hym. in Bacch. p. 56. & quidem, juxta priscos Thebani Vatis Enarratores, secundum mysticum sermonem, quod Cereri adsideat natus e Proserpina Ζαγρεὺς Bacchus, qui a nonnullis *Jacchus* haberetur, & juxta alios, ipsius Cereris filius, ut in Orphicis apud Clementem Protrept. p. 14. & Diodorum l. III. p. 196. dicitur. Adde, quod idem Bacchus, aut apud Proserpinam educatus; aut Θεσμοφόρος, noto Cereris, & de quo hoc Hymno, epitheto, dicatur alibi in iisdem Orphicis, ipsa autem Ceres in iis vocetur, Hymno nempe in Cererem Eleusiniam, Βρομίοισι συνέστιος, *eadem cum Baccho habitans lare:* quod denique ad eundem Bacchum *aratri* etiam & *sationis* inventum fuerit relatum, teste Diodoro l. II. p. 104. & l. VIII. p. 494. ac praeterea legatur in veteri lapide DEO BACCHO CERERI ET CHORAE, cujus meminit vir summus ad dedicat. Statuae Regillae p. 93. Unde Jacchus solemni pompa & cultu eductus vigesima Eleusiniorum, eaque maxime solemni, ut vel e Comici Ranis pag. 224. ac eruditis ad eum Criticis liquet, mysteriorum die, dictusque ibidem ab Initiatorum Choro,

Ἴακχ', ὦ πολυτιμήτοις
Ἕδραις ἐνθάδε ναίεις,
Jacche, o qui pretiosas
Sedes hic inhabitas,

quod nempe notant ibidem Grammatici, συνίδρυται τῇ Δήμητρι ὁ Διόνυσος, *cum Cerere statuitur Bacchus;* qui vere proinde Cereris πάρεδρος, ut modo vidimus, fuerit dictus. Hinc etiam ut vulgo Cereris, & qua de re supra, *corona spicea*, ita etiam Baccho Αἰσυμνήτῃ sacra faciebant Achaei, *corona spicea capita redimiti*, ἐξ ἀσταχύων ἐστεφανωμένοι τὰς κεφαλὰς, teste Pausania l. VII. p. 436.

Neque tamen cum illis solemnibus Atheniensium mysteriis confundi debuerant, quod jam merito ad Athenaeum redarguit ὁ πάνυ l. VI. c. XV. Dionysia; de quibus postremis, quod multiplex eorum apud eosdem Atticos ratio nondum satis sit explicata, ac nobis suppeditante, dum in Galliis essemus, ejus rei occasionem, eruditissimo Menagio, peculiari agimus Diatriba. De communi autem Bacchi & Cereris cultu consulendus insuper Strabo, qui l. x. p. 468. observat apud Graecos, καὶ ΤΗ ΔΗΜΗΤΡΙ, νὴ Δία, τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικόν, ΙΑΚΧΟΝ τε καὶ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥΣΟΝ καλοῦσι, καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων τῆς ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΔΑΙΜΟΝΑ, & *Cereri me Hercule, orgia omnia,* & BACCHATIONES, *choros, sacrorum initiationes, mysteria,* & BACCHUM, JACCHUM *appellant, ac ducem mysteriorum,* CERERIS GENIUM. Rationem autem ejus rei non mysticam, sed physicam tangit ad Aratum Theon, Διοσημ. p. 137. ed. Oxon. διὸ καὶ οἱ παλαιοὶ τὸν Διόνυσον τῇ Δημήτρᾳ συγκαθιέρωσαν, αἰνιττόμενοι τὸ γόνιμον τῆς ὑγρότητος, *ideo etiam veteres Bacchum juxta Cererem consecrarunt, innuentes humidi vim genitalem.* Immo quod postremum Stoicis tribuit Plutarchus p. 367. qui nempe τὸ γόνιμον καὶ τρόφιμον πνεῦμα, Διόνυσον εἶναι λέγουσι, *genitabilem & nutritium spiritum, Bacchi nomine adficiunt.* Adde hisce ad Nymphas Oceani filias in Orphicis εὐχὴν,

Σὺν Βάκχῳ Δηοῖ τε χάριν θνητοῖσι φέρουσαι,
Cum Baccho & Cerere gratiam seu laetitiam mortalibus adferentes.

Vs. 73. τις ἐράνως, οὔτι ξυνδείπνια] Qui locus omnino ad illum Homericum respicit Odyss. A. vs. 226.

Εἰλαπίνη, ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ΕΡΑΝΟΣ τάδε γ' ἐστίν,
An splendidum convivium? an nuptiae? neque enim coena est ex symbolis collatitia,

ac ubi vetus Interpres, ἔρανος, τὸ ἀπὸ συμβολῆς δεῖπνον, neque aliter Eustathius ac Hesychius, & Athenaeus praeterea l. VIII. p. 362. ubi eundem Homeri locum adducit & explanat. Ἔρανος proinde non *coena* aut *coenae* simpliciter, ut hanc vocem hic apud Callimachum reddunt Frischlinus & Vulcanius, sed *convivium e collatis symbolis,* & unde ἐρανάρχης, ut apud Laërtium l. VI. in Diogene, dictus (sicut alias συμποσιάρχης, qui similibus praeerat conviviis) & ἐρανίζειν, qui illud e collatis symbolis instruebat; ut id pridem innuerunt viri incomparabiles, Casaubonus in Athenaeum, & Salmasius de Usuris, ac in Observationibus ad Jus Atticum. Unde potiori adhuc jure viri eruditi, Lamb. Barlaeus & Tan. Faber, Luciani Interpretem redarguunt, qui in Timone ἔρανον αἰτήσαντι, verterat, *coenam petenti;* ubi ἔρανος, non jam de convivio e symbolis instructo, sed de *aere collatitio* ad sublevandos egenos, pro nota & familiari apud Comicos ac Oratores Atticos ejus vocis usu sumitur. An vero hoc aut adfini sensu, ἔρανος donum esset mere gratuitum, sine usuris nempe,

Digitized by Google

ac ubi licuit, reddendum, acriter inter se decertarunt, ut notum, duo viri doctissimi: ita tamen ut acerbius, atque adeo, ut sibi ea in re non constet, ea de re egerit in Animadversionibus l. VI. c. I. Heraldus. Dum enim ille ἔρανον, quod statuebat Salmasius, de *mutuo gratuito* dici non posse, cum in Observationum libris, tum denuo in Animadversionibus l. VI. c. I. acriter negasset; idem tamen mox harum cap. III. *mutuum conditionale* dici ἔρανον posse agnoscit. Ἔρανον certe apud Atticos reddi, ubi id per facultates licuit, ac inde debitis seu aeri alieno quodammodo adnumerari solitum, varia praeter illa, quae eam in rem adtulit ὁ πάνυ, arguunt Auctorum Atticorum loca. Hinc conjuncta saepe apud eosdem ἔρανοι & χρέα seu ὀφλήματα, ut apud Comicum Acharn. p. 400.

Οἷς ὑπὲρ ΕΡΑΝΟΥ τι καὶ ΧΡΕΩΝ πρώην ποτὲ,
Ὥσπερ λοπάδιον ἐγχέοντες ἱστίᾳς,
Ἅπαντες ἐξίστω παρῄνουν οἱ φίλοι,
Quibus propter ERANUM, seu *collatum aes ac* DEBITA,
Prius omnes amici dicebant, recedite,

ubi eruditi Grammatici, ὅτι αὐτοῖς οἱ φίλοι χθὲς καὶ πρώην συνεβούλευον καταχρέοις οὖσιν ὑπό τι ΕΡΑΝΩΝ καὶ ὀφλημάτων, ἐξίστασθαι τῆς οὐσίας, ὡς μὴ ΔΥΝΑΜΕΝΟΙΣ ΑΠΟΔΟΥΝΑΙ· ἢ τοῖς δανείζουσι παρῄνουν οἱ φίλοι ἐξίστασθαι τοῦ δανείζειν τοῖς τοιούτοις ΟΦΕΙΛΟΥΣΙΝ ΕΡΑΝΟΥΣ καὶ χρέα, *quod iis amici heri & prius auctores erant, aere alieno obstrictis propter* ERANOS, seu *collatum aes ab amicis, & debita, bonis cedere, tanquam* QUI NON POSSENT EA REDDERE: *aut mutuo dantes admonebant amici, ut abstinerent a dando mutuo hisce, qui* ERANOS & *aes alienum* DEBEBANT. Unde ἐράνων ὀφλήματα εἰσπεπραγμένα, *ex eranis debita contracta*, quae nempe a mutuo ibi distinguit sub usuris dato, χρέα ἐπὶ τόκοις ὀφειλόμενα, dixit Isaeus Agn. Haered. p. 586. & prout itidem Demosthenes adv. Aphob. I. p. 550. πονηρότατος ἀνθρώπων πάντων ἐστὶ, καὶ ΕΡΑΝΟΥΣ τε λέλοιπε πλείστους, καὶ ὑπόχρεως γέγονε, *mortalium est nequissimus, &* ERANOS *reliquit multos, & aere alieno supra facultates fuit oppressus.* Quamquam alibi apud eundem Demosthenem adv. Nicostratum p. 724. videas ἔρανον dici, de *dono* mere *gratuito*; nempe ubi Apollodorus dixisset, se mille drachmas, ἔρανον αὐτῷ εἰς τὰ λύτρα, *aes gratuitum in illius redempti pretium*, contulisse, addit mox de eodem *erano*, καὶ τοῦτο ἔδωκα ΔΩΡΕΑΝ αὐτὸ τὸ ἀργύριον, καὶ ὁμολογῶ δεδωκέναι, *atque hoc* GRATIS *argentum dedi, & dedisse fateor.* Adde, quod ἔρανος etiam de pecunia fuerit dicta, quae in aerarium, pro facultate uniuscujusque, ab Atheniensibus collata, belli Persici temporibus; ut apud Aristophanem Lysistr. p. 878.

Τὸν ἔρανον τὸν λεγόμενον παππῷον ἐκ τῶν Μηδικῶν,
Aes collatum, dictum avitum, in Medicum bellum.

VS. 74. προχοαῖς] Sic idem Callimachus in libris αἰτιῶν apud Sopho-

Digitized by Google

Sophoclis Enarratores Antigon. vs. 80. ἐπὶ προχήματι ἐφοίτα, *sub quocunque praetextu frequentavit*, & quidem ad illud Sophoclis,

Σὺ μὲν τάδ' ἂν προὔχοι,
Tu quidem ista obtende:

nempe, ut de eo loco Eustathius Il. P. p. 1109. ἀντὶ τοῦ προφασίζου· ἐκ δὲ τούτου φασὶ καὶ προχάνας καὶ προφάσεις λέγεσθαι, *pro praetexe, & unde ajunt* προχάνας *dici praetextus*; additque alibi p. 1778. χαίνειν pro *dicere* magis tragice dictum, atque inde, quod eadem sint, seu eodem redeant, προχάνη & πρόφασις.

Vs. 75. Ἰτωνιάδος μοι Ἀθηναίας ἐπ' ἄεθλα] Vide, quae de hoc *Itoniae Minervae* cultu, & agonibus apud Boeotos celebrari solitis, notavi ad vs. 61. superioris Hymni; ubi de hujusce Deae ad urbem Boeotiae Coroneam, ubi illa ejus sacra, professione agitur. Quamquam, quod tradunt etiam hic Scholia, daretur *Iton* urbs *Thessaliae* antiqua, cujus mentio apud Homerum, Catullum, Strabonem, Stephanum &c. & a qua hanc *Minervam Itoniam* primum appellatam, ex Hecataeo referunt Apollonii Enarratores l. 1. vs. 551. cujusque fanum ac fani locum tangit, quod vidit hic vir doctus, Pausanias l. 1. p. 23. Iidem tamen Grammatici alibi, nempe ad vs. 721. ejusdem Argonaut. libri, Ἰτωνίδα hanc Deam, in Thessalia cultam, & in Coronea urbe Boeotiae observant, & quidem non a loco, sed ab *Itono sacerdote*, ἀπὸ τοῦ ἱερέως, seu ut de eodem antea, Amphyctionis filio. Quibus accedit etiam Pausanias l. IX. p. 593. ubi pro Ἰτωνία legendum Ἴτωνος τοῦ Ἀμφικτύονος, & sicut ille alibi ab eodem vocatur p. 287. & 545. A quo *Itono* nempe dicta Ἴτων urbs illa Thessaliae, & inde Minerva, *incola Itoni*, apud Catullum Epithal. Thet. p. 228. Graecis autem cum Ἰτωνὶς dicta eadem Dea, ut in memoratis apud Apollonium locis, ac in veteri Epigrammate de Gallis devictis apud Pausaniam l. 1. p. 23. cum Ἰτωνία apud Bacchylidem, Polybium, Strabonem, Stephanum, ut viderunt viri docti; tum Ἰτωνιάς, ut hoc apud Callimachum loco, ac in Epigrammate antea inedito, quod ad Stephanum retulit Cl. Holstenius.

Vs. 76. Ὀρμενίδαι] Thessali proinde, non Boeoti, & quidem in eodem, quo *Minervae Itoniae*, de quo hic agitur, fanum, tractu. De hoc enim ait Pausanias l. 1. p. 23. situm illud esse inter *Pheras* & *Larissam*, Φερῶν μεταξὺ καὶ Λαρίσσης, quod de *Ormenio* Thessaliae oppido tradit similiter Eustathius ad Iliad. B. p. 332. Ὀρμένιον, πόλις Θετταλικὴ μεταξὺ Φερῶν καὶ Λαρίσσης, *Ormenium urbs Thessaliae inter Pheras & Larissam*. Denominatum nempe oppidum juxta Strabonem l. IX. p. 438. ab *Ormeno* Aeoli nepote ac Amyntoris patre, Ὀρμενίδαο inde apud Homerum dicti Iliad. I. vs. 762. patre; & sicut proinde Ὀρμενίδαι hic appellati ejusdem *Ormeni posteri*, qualis apud illum Poëtarum patrem Phoenix. Quamquam alio ejusdem Poëtae loco Iliad. B. vs. 266.

ἐξ Ἐλεῶνος Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο,
ex Eleone Amyntoris Ormenidae,

Eleonem non Thessaliae, sed Boeotiae adscribant brevia ad Homerum Scholia, aliique apud Strabonem, qui Tanagricum vicum fuisse tradiderant; sed quos refellit ibidem Geographus L. IX. p. 439.

Vs. 77. Οὐκ ἔνδοι] Ita Theocritus ab initio Idyll. XV. Ἔνδοι Πραξινόα, *intus Praxinoë*, & formatum, ut ibi Grammatici, sicut Μεγαροῖ, Πυθοῖ, & prout caeteroquin vs. 88. ejusdem Idyll. mox autem apud nostrum Battiadem vs. 88. ἐνδόμυχος, *penetrali aedium abditus*, dictus idem Erysichthon.

Ibid. Κραννῶνα] Unde supra vs. 138. Hym. in Delum, πεδίον Κραννώνιον, *campus Cranonius*, & ubi vide, si lubet, quae de hac *Cranone*, Thessaliae oppido, ibidem notamus.

Vs. 78. & 79. Πολυξὼ μάτηρ Ἀκτορίωνος] Praeter *Polyxon* Tlepolemi conjugem, cujus e Pausania meminit vir doctus, eamque Rhodi imperantem, non omittenda fuerat haud ignota una e Lemniadum, eaque Reginae Hypsipyles nutrice, cujusque de admittendis intra Insulam Argonautis orationem memorat Apollonius L. I. vs. 668.

Αὐτὰρ ἔπειτα φίλη τροφὸς ὦρτο ΠΟΛΥΞΩ,
Sed postea cara ejus nutrix surrexit POLYXO &c.

& similiter Valerius Flaccus l. II. Argon. vs. 316. ubi Phoebi vates eadem dicitur,

Tunc etiam Vates Phoebo dilecta POLYXO;

& cujus meminit etiam Hyginus Fab. XV. Ut Statium mittam Theb. V. vs. 90. ubi eadem *aevi matura Polyxo* dicitur, & Lemnias mulieres ad virorum caedem invitasse, quod viderunt jam alii ac Poëtarum illorum Interpretes. A qua diversa rursus alia *Polyxo*, una Atlantidum apud Hyginum Fab. XCII. & quae etiam Antiopes, e qua scilicet ac Jove nati Zethus & Amphion, mater apud Apollodorum dicitur l. III. c. X. Quod vero *Actorionis mater* ea, de qua hic, *Polyxo*, vocatur; haud ita liquidum, de qua sit Poëtae nostro sermo; quum ex memoratis illis eo nomine Nymphis aut mulieribus, nulla apud Mythologos aliosve antiquos Auctores, quod equidem sciam, occurrat, cui *Actorion* filius tribuatur, mentio. Quum vero *Actoriones* illi fratres apud Homerum memorati, & similiter apud Apollodorum l. II. c. VII. *Actoris*, seu juxta alios Neptuni & *Moliones*, non vero *Polyxus* filii dicuntur, iique Elienses, satius videtur, ut de *Actorione* illo hic intelligatur, quem inter Argonautas enumerant cum Orpheus seu Onomacritus eo loco, quem jam huc adtulit vir doctus, Argon. vs. 177. tum Apollodorus l. I. c. XII. & Hyginus Fab. XIV. Quamquam apud Orpheum *Iri*, non *Ili*, ut bene ibi emendavit in nupera ejus editione vir eruditissimus; apud hos vero *Hippasi* filius, suppresso apud eosdem, & quae *Polyxo* proinde dici potuit, *matris* nomine, appelletur. Accedit quod

quod in eodem Poëmate, *ex aspera Opoeunte*, (seu τρηχεῖαν Ὀποῦντα λιπὼν) Locrorum nempe Epicnemidiorum Metropoli, venisse dicatur idem *Actorion;* quorum tractus Thessaliae, ubi agebat, quamque hic adiisse dicitur *mater Polyxo*, ejusque filius Erysichthon, plane erat conterminus.

Vs. 83. Πίνδον ἀν' εὐάγκειαν] Adsentior itidem H. Stephano, & quamquam ἐπέχειν hic se debere crediderit eruditissimus Vulcanius, legenti Πίνδον ἀν' εὐάγκειαν. Εὐάγκεια enim de *pulcro clivo*, sicut συνάγκεια, quod obiter supra adtigi ad vs. 49. superioris Hymni, de *convalli* legitur apud Theophrastum de C. Pl. l. II. c. v. ubi de vinitoribus ait, ὅταν συνάγκειάν τινα λαβόντες, φυτεύσωσιν, *quum convallem aliquam nacti, in ea plantant.* Nota vero similiter apud Homerum μισγάγκεια, de *convalli*, in quam aquae undique confluunt. Cur vero hic prior Interpres verterit *Pindo pervocali* haud opus, ut jam laboremus. Ἄγκος autem, ut obiter hoc addam, non de *valli* solum, aut *clivo*, sed de *vase* seu *poculo* etiam dictum, (nempe Attice pro ἀγγος, sicut κναφεὺς pro γναφεὺς, & similia) ut apud Euripidem Iphig. Taur. vs. 953. de vino in poculum unicuique convivarum infuso, εἰς δ' ἄγκος ἴδιον, *in poculum autem proprium*, aequalem, quod additur, vini mensuram singulis infundentes; ac unde etiam vs. 960. ejusdem dramatis, χοῆρες ἄγκος Παλλάδος, *libatorium vas Palladis*, dicitur, nisi in utroque loco ἀγγος legi quis malit.

Vs. 87. Ὄθρυϊ ποίμνῃ ἀριθμεῖ] Mons Thessaliae *Otbrys* vel e Virgilio notus, quem vocat *Otbrymque nivalem* Aen. l. VII. vs. 675. ac inde, quod ad eum monere potuerant Interpretes, Statius Theb. l. III. vs. 318. *si quando nivalem Otbrym.* Cui utrique praeiverat Nicander Ther. vs. 145. apud quem νιφόεσσα Ὄθρυς similiter dicitur; sed quod jam occuparunt alii. Iis proinde antiquis Auctoribus, qui praeter Geographos, hujus Thessalici montis meminere, adnumerandus etiam venit, ut de Herodoto sileam, Callimachus; alibi Statius Achill. l. I. vs. 238. *jam nubibus ingemit Otbrys*, ac Silius l. III. vs. 495. *cumque Aemo* (non, ut vulgo *Hemo* vel *Haemo*) *cesserit Otbrys.* Haud vero mirabitur quisquam, quod juxta primaevum ac frugale mortalium vivendi institutum, in eo monte *Otbry*, Regis filius ab ejus matre dicatur hic *pecus numerare.* Haud aliter nempe ac de Proteo Aegypti quondam, ut ab Euripide vocatur Helen. vs. 4. Rege, dixit Homerus Od. Δ. vs. 45. λέξο δ' ἀριθμὸν, *recensuit vero* ovium *numerum*, ac inde de eodem Virg. Georg. l. IV. vs. 436.

Consedit scopulo medius, numerumque recenset.

Adde, quod *pecora numerans*, pro *pastore* ab Hebraeis fit dictus, ut Jerem. XXXIII. 13. πρόβατα ἐπὶ χεῖρας ἀριθμοῦντος, *pecora ad manus numerantis*, idque ad litteram textus Hebraici.

Vs. 88. Ἐνδόμυχος] Qui nempe in intima seu penetrali aedium parte abditus, & sicut de se in antri Lemnii recessu hactenus latente,

Digitized by Google

tente, dicit Philoctetes apud Sophoclem, in cognomine dramate vs. 149. *κρᾶτ' ἐνδόμυχον*, *caput in antri recessu occultum.* Ita *οἱ ἔνδον θεοὶ*, *Dii Intus*, seu *Penates*, juxta Dionysium dicti Antiqu. l. 1. p. 54. ut apud Aelian. de Anim. lib. x. ubi *θεοῖς μυχίοις*, *Diis Penatibus*, pro *μοιχίοις* legendum bene ad eundem viderunt, & quod jam alibi est a nobis monitum, duo eruditissimi ejus Interpretes, Gillius & Gesnerus. De quibus Diis, ut hoc addam, dixit etiam Aeschylus Choëph. vs. 799.

Οἵ τ' ἔσω δωμάτων
Πλουτογαθῆ μυχὸν νομίζετε.
Quique interiorem aedium
Divitem recessum administratis.

Vs. 89. *καὶ δ' ἐξέλλετο γαστὴρ αἰεὶ μᾶλλον ἔδοντι*] Nempe, quod inde expressit eadem de re agens Ovidius Metam. l. VIII. vs. 834.

Plusque cupit, quo plura suam dimittit in alvum;

ac dein vs. 842.

Semperque locus fit inanis edendo;

& prout a Juvenale dictum Satyr. xv. vs. 97.

Cogebat vacui ventris furor.

Ut vel inde liqueat, non debuisse omnino H. Stephano suspectum videri hoc verbum *ἐξέλλετο*, opportune admodum de inani famelici hujus Erysichthonis *ventre* hic dictum, nec de alio verbo in ejus locum subrogando, ut fieri tamen ab illo videas, fuisse ullatenus laborandum. Adde vero hisce Oppianum de vespertilione Ἁλιευτ. l. II. vs. 205.

ἀλλά μιν ἄτη
ΓΑΣΤΡΟΣ ἀμιμάργοιο ΚΑΚΑ λάχεν· οὐ γὰρ ἐδωδῆς
Ἢ κόρον, ἠέ τι μέτρον ἐπίσταται,
sed ipsum noxa
Ventris immodice voracis mala sortitur; neque enim cibi
Aut satietatem, aut ullum modum novit.

Vs. 90. *ἐς βυθὸν οἷα θαλάσσης*] Quo simili usus quoque in narratione dirae hujus famis Ovidius l. VIII. vs. 835.

Usque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis;

& mox vers. 842. *altique voragine ventris.* Sic de inexplebili caeterum voracitate Oppianus Ἁλιευτ. l. v. vers. 52. *τί γὰρ τόσον ἔσσεται εἶδαρ, ὅσσον ἐνιπλήσαι γαστρὸς χάος*, *quae enim tanta erit esca, quae satis sit ad implendum ventris chaos*, seu voraginem vel abyssum?

Vs. 91. Ἀλιμάτας] Dorice pro *ἠλιμάτας* h. e. ut hic Graecus Enarrator, & similiter Hesychius, *ματαίας*, & qua voce itidem usus Apollonius Rh. l. IV. vs. 1206.

Τῷ καὶ ὅτ' ἠλεμάτως Κόλχοι μάθον ἀντιόωντες,
Quum vero Colchi intelligerent, frustra se ei occurrisse.

Legitur etiam vox *ἠλέματος* in grandiloquis seu dithyrambicis

Sota-

Sotadis verſibus apud Athenaeum l. XIV. p. 621. ubi βροντὴν ἠλί-ματον, *clavam ingentem* vertit Dalechampius, quod ad verbum *brutum fulmen*, & qua de re ſilet ibi ὁ πάνυ, denotat. Haec autem vel ideo paucis hic tango, quod ſolum Heſychium indicem vocis ἠλίματος, nulla etiam hujus adverbii ἠλιματως, & quae hic Dorice ἀλιμάτως, facta mentione, adducant veteres Hellenismi Theſauri. Apud Theocritum vero, quod nec praeteriri hic debet, Idyll. XV. vſ. 4. pro ὢ τᾶς ἀδρματω ψυχᾶς, illuſtris Scaliger legendum credidit, ὢ τᾶς ἀλιμάτω, nempe *o mens vana*, ſed quod eidem loco non convenire vere monuit magnus Caſaubonus, qui reſtituit, ὢ τᾶς ἀδαμάτω ψυχᾶς, *o indomitum* ſeu *fortem animum*, pro ἀδαμάςυ. Euſtathius vero ad Iliad. Δ. p. 437. ἠλέματον pro ἠλεὸν καὶ μάταιον, *ſtultum & vanum*, apud Oppianum tradit exſtare, & quod cultiſſimi Poëtae amatoribus inveſtigandum in eo relinquimus.

Vſ. 92. αἴλινον ἐνὶ πλάγκων] Seu verius πλάγγων, ut in antiquioribus hujus Poëtae editionibus, ſicut id jam a Vulcanio monitum, ac, ut hic dicitur, vulgo de *imagine cerea*, quae proinde ſolis aeſtu liqueſceret, prout hic Graecus Enarrator πλαγγὼν, ἡ κήρινος νύμφη, *puppa cerea*, & vetus Theocriti Interpres Idyll. II. καλοῦσι δὲ αὐτὸ καὶ ΝΥΜΦΗΝ· οἱ δὲ ΠΛΑΓΓΟΝΑ, ὡς Ἀττικοί, ἀπὸ πεπλᾶσθαι ἐκ κηροῦ, *vocant illud etiam* NYMPHAM ſeu *puppam*; *illi autem* PLANGONA, *ſicut Attici*, *quod fiat ex cera*. Hinc veteres gloſſae ab H. Stephano primum editae, *pupſae*, πλαγγόνες, τῶν παιδίων νύμφαι, *plangones*, *infantium puppae*; & alibi πλαγγόνες, *puppae*. Unde cum κηροπλάστης ejuſmodi imagunculaerum *e cera artifex* dictus a Sileno in Juliani Caeſaribus Auguſtus; tum, ut illius vocis vel dicterii vim ibi continuo explicat, qui Deos ἡμῖν ἔπλαττες, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, *nobis effinxiſti*, *ſicut illi puppas*, prout ibidem docuimus. Adde Heſychium πλαγγὼν κήρινόν τι κοροκόσμιον, *cereum* nempe *pupparum ornamentum*; ac unde explicanda Sapphus ad Venerem verba apud Athenaeum l. II. p. 410. χειρόμακτρα πλαγγόνων, *ornamenta* id genus *pupparum*, cum ipſis nempe puppis Veneri, ut jam ibi e Perſio monuit ὁ πάνυ, conſecrata. Ita haud ignotae apud Tullium l. VI. ad Atticum Ep. I. *quinque planguncalae Matronarum*, e Boſii ibidem reſtitutione, pro vulgato, & quod nauci omnino, *lagunculae*, ac prout in Beſſarionis codice exſtare monuit Manutius, ac inde etiam praeter Lambinum ac Junium, in accuratiſſimam editionem ſuam retulit Gruterus, ac ejus exemplo ſervarunt Batavae Ciceronis editiones. Neque Tullio omnino inſolitum, ut cum Attico ſuo Atticis verbis, ſeu ad morem Atticum formatis ſubinde agat. Ut nunc mittam, quod πλαγγόνα de ornamento capitis muliebri ſeu *reticulo* inſuper dictum notet Heſychius, πλαγγόνες, κεκρύφαλοι, & quomodo etiam χειρόμακτρα πλαγγόνων, *per reticula virginum*, dicto paullo ante Sapphus apud Athenaeum loco, verti poſſe agnovit ibi ὁ πάνυ. In reliquis autem, ut obiter hoc addam,

am, ejusdem Lesbiae Musae verbis enucleandis minus felix aut ynceus fuit ibi magnus Animadversor; & potior omnino, ut lia nunc mittam, quam in notis ad ultima Sapphus verba a- unde adtulerat, eamque praeterea obviam lectionem, eruditissi- ius Fulvius Ursinus p. 294. In. IX. nempe Ἔπεμψ' ἀπὸ Φωκαίας δῶρα ῥμια, quae *misi a Phocaea* urbe *dona eximia*, non vero e *Phocide* um Dalechampio. Aeolis enim, ut notum, Sappho, & *Phocaea* nis Aeolidis apud Strabonem l. XIII. p. 582.

Vs. 93. ἔτι μεῖζον ἐτάκετο] Pro solito nempe ejusmodi *bulimiae*, u dirae famis adfectu, qualis maxime σύντηξις seu *tabes* cum ex- ema macie ac virium imbecillitate conjuncta ab Aristotele tra- itur Problem. l. VIII. Sect. IX. ἡ δὲ ἐν τῇ ΒΟΥΛΙΜΙΑ ἔκλυσις ἀδυναμία γίγνεται, ΣΥΝΤΗΞΕΩΣ γινομένης ἐν τῷ σώματι, διὰ ν τοῦ θερμοῦ ἄθροισιν &c. Dein ἀδυναμία δὲ διὰ τὴν τοῦ σώματος τροφὴν καὶ ΣΥΝΤΗΞΙΝ, *quae vero in* BULIMIA, seu vehe- ienti fame, *resolutio ac imbecillitas*, sive *defectio virium sequitur*, COLLIQUATIONE seu CONSUMPTIONE *a collecto alore in corpore facta*; dein, *defectus* autem, seu *prostratio virium*, *propter nutritionis in corpore defectum* & CONSUMPTIO- NEM; ἀτροφίαν nempe ibi non *inedia* juxta Interpretem, ubi de λιμῷ agitur, sed de nutritionis *inopia*; quod nempe priusquam riores cibi fiunt concocti, alios βουλιμιῶντες, de quibus ibi Ari- toteles, ingerant, seu crudis adhuc existentibus cibis & semico- tis, prout quoque de *canino appetitu* seu κυνώδει ὀρέξει ait Aëtius etr. III. Serm. I. c. XXI. Immo quibus praeiverat jam, ut bservo, Hippocrates de Prisc. Medicina cap. v. ubi de ingestis a adfecto novis, & antequam priores adsumptos venter con- umpserit, cibis agens, addit, ΦΘΙΝΕΙ δὲ καὶ ΣΥΝΤΗΚΕΤΑΙ πὸ τοῦ λιμοῦ, CONSUMITUR *autem* & CONTABES- CIT, omniaque ejusmodi, ut continuo addit, quae homo pa- itur, ea fami a se tribui.

Vs. 94. ἶνές τε καὶ ὀστέα μῶνον] Juxta dictos modo graves morbi lius adfectus, & quidem Auctore ipso Medicorum Antistite, θίσιν & σύντηξιν, *consumptionem* seu *tabem* cum extrema macie & xtenuato corpore. Unde etiam abunde liquet, esse utique lon- e diversum hunc in Erysichthone, ex nimia & assidua ingluvie ισχνασμὸν τοῦ σώματος, *attenuationem corporis*, ab eo, cujus memi- it Hippocrates de Fracturis Sect. XVII. qui e subtractis nempe c diminutis aegro seu male adfecto, & quidem e Medici prae- cripto, cibis proficiscitur. Adde, quae caeteroquin de egeno fame seu ciborum inopia, ad eundem, qui hic a Callima- ho traditur, hujus Triopidae habitum, redacto parente dici- ur a Quintiliano Declam. v. seu Aegro Redempto, *baeret ad- stricta* NUDATIS OSSIBUS *cutis*, & *in fame sua homine consumpto*, *jam membra sine corpore*. Ita de obsessis & macie onfectis alimentorum inopia Saguntinis Juvenalis Satyr. XV. s. 100.

Digitized by Google

hostibus ipsis
Pallorem ac maciem, & tenues miserantibus artus.

Silius autem de iisdem & opportune ad hunc Battiadae nostri locum, l. II. vs. 466.

jam lurida sola
Tecta cute, & VENIS male juncta trementibus OSSA.

Vs. 96. Χὠ μαστὸς] *Mamma* pro *nutrice*, ut monent etiam Graeca ad hunc locum Scholia, & prout jam olim *mammas* dictas ab infantibus *matres*, quae vulgo illis nutricum officium praestare erant solitae, e Varrone liquet libro de liberis educandis apud Nonium in voce *Buas*; nempe *cum cibum ac potionem, buas ac papas dicunt, & MATREM MAMMAM; patrem, tatam.* Unde notus ille Martialis jocus de Afra vetula lib. I. Epigr. CI.

Mammas atque tatas habet Afra, sed ipsa tatarum
Dici, & mammarum maxima mamma potest.

De *nutrice* vero pro *mamma* seu *uberibus* a Catullo dicta, monuit jam Anna eruditissima.

Vs. 100. Αἰολίδαο Κανάκης] Quomodo semet *Aeolidos* nomine, Aeoli nempe filia, indigitat *Canace* apud Ovidium in Epistola ad fratrem & amatorem simul Macareum,

Haec est AEOLIDOS fratri scribentis imago.

Unde idem, de quo hic Callimachus; *Canaces*, & alterius proci, Neptuni scilicet filius, Triopas, Αἰολίδης dictus in Inscr. Herodis Attici,

Οὐδὲ γὰρ ἴφθιμον ΤΡΙΟΠΕΩ μόρος ΑΙΟΛΙΔΑΟ,
Neque vero fortem TRIOPAM AEOLIDEM *juvit* &c.

ac ubi hujus apud Battiadem nostrum loci auctoritatem adducit ὁ πάνυ, ut de quo *Triopa* in eo lapide sit sermo, firmius constare ibidem doceat.

Vs. 102. συντερύξαν] Unde Apollonius l. II. vs. 840.

Συνεκτέρειξε δὲ λαὸς,
Populus autem una fecit inferias.

Vs. 103. βούβρωστις] Quae βούπεινα dicitur supra vs. 24. hujus Hymni, & prout hac voce βούβρωστις, praeter Homerum & hoc loco Callimachum, usus haud semel Nicander, ut Ther. p. 28. Εἰ δ' ὀλοὴ βούβρωστις, *si vero exitiosa fames*, & pag. 56. Ταίη τ βούβρωστις, ubi notat vetus ac eruditus Enarrator, βούβρωστις δὲ κυρίως ἡ τροφὴ, νῦν δὲ ἀνία, καὶ ὁ ἰὸς, h. e. βούβρωστις *proprie nutrimentum, nunc vero angor & venenum*, unius nempe e Scorpionum, de quibus ibi agitur, speciebus. Haud aliter nempe ac βούβρωστιν apud Hom. Il. Ω. vs. 532. explanant veteres Grammatici, βούβρωστις, κυρίως μὲν ὁ μέγας καὶ χαλεπὸς λιμός· νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ μεγάλης ἀνίας καὶ λύπης κεῖται ἡ λέξις· ἔνιοι δὲ βούβρωστιν τὸν οἶκτον ἐξεδέξαντο, h. e. βούβρωστις *proprie quidem magna & molesta fames, nunc autem pro magno angore & moerore vox ea ponitur; nonnulli autem* βούβρωστιν *commiserationem*

tionem accipiunt. Verum non praetereundus hic Agathias, qui ad hunc Callimachi locum respexit Anth. l. II. c. XXXI. Ep. v. uti jam ante monui ad vers. 24.

Εἰ γὰρ ἀεὶ βούβρωστιν ἔχεις Ἐρυσίχθονος αὐτοῦ,

Si enim diram famem ipsius Erysichthonis habes.

amicum forte ipsum, quod addit, devorabis. Quo sensu quoque eandem vocem, & quidem vice adjunctivi adhibuit Oppianus de inexplebili vespertilionis fame, Ἁλιευτ. l. II. vs. 207.

ἀλλ' ἀτέλεστον

ΛΥΣΣΑΝ ἀεὶ ΒΟΥΒΡΩΣΤΙΝ ἀναιδέϊ γαστρὶ φυλάσσει,

sed inexpletam

RABIEM SEMPER VORACEM *impudenti ventri servat.*

Nempe prout *rabidi jejunia ventris*, de dira Saguntinorum fame dixit Silius l. II. vs. 472.

Vs. 105. Βόσκε λαβών] Cur hic Interpres *devora arreptum*, ut nempe e Neptuno alius hic Saturnus, liberorum helluo fieret, quum obvius alioquin ac nativus occurrat hujus loci sensus, mirari equidem licet. Nempe dum famelici hujus Erysichthonis mater, a patre Neptuno supplex petit, ut vel gravem illum *bulimiae* morbum a nepote avertat; vel ipsemet eum ad se adsumens, velit ei alimenta suppeditare, βόσκε λαβών, quum, ut eadem continuo addit, omnes mensae, ovilia omnia, armenta, aliaque, quaecunque erant in ejus potestate, sint ab illo jam absumpta. Ἐπιβόσκειν quidem pro *depascere* sumptum videas, ut de fame Hierosolymitana apud Josephum Ἁλωσ. l. XVI. c. XIV. ἡ βαθύνας ἑαυτὸν ὁ λιμὸς κατ' οἴκους καὶ γενεὰς, τὸν δῆμον ἐπεβόσκετο, *auctaque jam fame totas domos & familias depascebatur.* Sic voce ἀποβόσκειν seu ἀποβόσκεσθαι usus etiam Aristophanes Avib. pag. 576. de Phrynicho, qui apis instar μελῶν ἀπεβόσκετο καρπὸν, *cantilenarum depascebatur fructum.*

Vs. 108. Ἀλλὰ καὶ οὐρῆας] *Mulos* ita dictos, non παρὰ τὸ ὄρον, juxta Eustathium, sed ἀπὸ τῶν ὀρῶν, a *montibus*, in quibus educari olim soliti, ex Homero & aliunde vere jam adseruit ὁ πάνυ Bochartus Hierozoic. l. II. c. XIX. Quod vero cap. XXI. ejusdem libri, *mulorum* usum antiquiorem in Graecia, quam apud Hebraeos idem putat; ac ideo, quod crebra eorum apud Homerum occurrat mentio; ante Davidem vero nusquam eorum meminerint in contextu Archetypo sacri Historici, id an adeo firmiter eruatur, aliorum esto judicium. Maxime quum, ut ibi agnoscit vir summus, adversentur eidem, cum ex Hebraeis aut Tralationibus antiquis, tum e Christianis doctissimi quique veteris foederis Interpretes, apud quos ימם *jemim* Gen. XXXVI. 24. per *mulos* reddi solent. Nam quod Seniores Gen. XII. 16. & XLV. 23. ἡμιόνους dicunt, in utroque loco, *asinas*, non *mulos*, Hebraeam vocem in iis אתנת *designare* vere observat idem Bochartus, ac

 unde

unde ὄινας pro ἱμαιόνας in dictis illis locis LXXviralis versionis legendum statuit.

Vs. 109. τὰν Ἑςίᾳ ἔτρεφε μάτηρ] *Vestae* nempe, eique τῇ κοινῇ τῆς πόλεως, *communi urbis*, ut Graeci subinde de ea loquuntur, & qua de re nos alibi, seu τῇ Πατρῴᾳ, *Patrimae* vel *Domesticae*; prout haec quoque maxime apud veteres Tragicos dicta & invocata legitur, ut apud Sophoclem Electr. vs. 887. Euripid. Hecub. vs. 22. &c. Idque juxta legem, quae apud Graecos haud minus ac apud Romanos viguit, & quam memorat Tullius de Legib. l. II. c. VIII. *Quaeque quoique divo decorae grataeque sint hostiae, providento*; & quod in institutis Pontificum ac Haruspicum fuisse paullo post tradit cap. XI. nempe quibus hostiis immolandum cuique Deo, ac ut addit, *cui maribus*, *cui feminis*. Quod docent etiam subinde antiqui lapides, sicut in iis Inscriptiones seu sacrificia fratrum Arvalium apud Gruterum p. CXVII. & CXVIII. in quibus vulgo *Boves mares* Diis, ut Jovi, Marti, & eorum exemplo Imperatoribus; *Vaccas* vero Deabus, Junoni, Minervae &c. & Augustae; ac similiter in Cl. Sponii Miscell. p. 5. *Jovi Optimo Maximo Bovem Marem*, *Junoni Reginae Vaccam*, *Saluti Vaccam* &c. immolandas nempe legimus. Quomodo etiam *Vacca* seu *Juvenca*, quod hic Callimacho dicitur in honorem *Vestae* ab Erysichthonis *matre* alebatur; haud aliter nempe ac Minervae juvencas, easque unius anni ac indomitas, tanquam Deae ἀδμήτῃ & ἄζυγι, *indomitae*, *innuptae* (cujusmodi habita etiam apud veteres, ut aliunde notum, *Vesta*) mactanda legitur apud Homerum, cum ab Ulysse vs. 292. tum similiter a Nestore Odyss. Γ. vs. 382. Unde etiam Dianae, ἀδμήτῃ itidem Deae, juvencae ante nuptias immolari apud Graecos olim solitae; ut liquet ex Euripide Iphig. Aul. vs. 1113.

Μόσχοι τε, πρὸ γάμων ἃς θεᾷ πεσεῖν χρεὼν,

Et juvencae, quas ante nuptias oportet mactari Deae.

Quamquam & *praegnans juvenca*, νηδὺϊ βριθομένη δάμαλις, eidem Deae ab ejus sacrificulis immolanda, verum ejusdem Deae opera servata, dicatur in veteri Philippi Epigrammate, Anth. l. I. c. XXIII. Ut mittam, quod *bovis* feminae, non *tauri* sacrificium apud Phoenices & Aegyptios olim vetitum, tradat Porphyr. περὶ Ἀποχ. p. 138. & 236. Ut vero Ἑςίᾳ seu *Vestae*, & qua de re infra ad vs. 129. ac plenius agimus in nostra de Vesta Graecorum Diatriba, primae ante Deos alios sacra apud Graecos fieri consueverant; ita eadem haud uno sacrorum ritu culta ab iis legitur. Hinc non victimis aut incensis etiam, sed herbis demum, eam primum cultam refert Porphyrius περὶ Ἀποχ. l. II. p. 125. ἄρξαντα πρῶτον ΑΦ ΕΣΤΙΑΣ τοῖς οὐρανίοις Θεοῖς θύειν, οὐ σμύρνης οὐδὲ κασσίας καὶ λιβανωτοῦ κρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχάς· πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερον παρελήφθη καὶ ταῦτα &c. ἀλλὰ ΧΛΟΗΣ, A VESTA *coelestium Deorum sacra primum auspicati*, *non quidem myrrha*, *casia*;

sta, aut thure & croco mixtis primitiis, (nam haec longo post tempore sunt admissa &c.) sed VIRENTIS GRAMINIS. Libationibus vero cultam eandem *Vestam*, docet de ea agens Pindarus Nem. Od. XI.

Πολλὰ μὲν λοιβαῖσιν ἀγαζόμενοι πρώταν Θεῶν,

Saepe equidem libationibus placantes primam Deorum.

Victimas tamen eidem, sicut reliquis etiam Numinibus, mactatas, praeter alia arguit Plutarchi locus in Parallel. p. 309. ubi ait Metellum Romanorum Ducem cum classe navigaturum, *ideo, quod uni Vestae non immolasset*, μόνῃ τῇ Ἑστίᾳ οὐκ ἔθυσεν, eam ventum classi adversum immisisse; pro filia autem, quam Deae mactandam ei edixerat haruspex, *misertam ejus* VESTAM, JUVENCAM *in ejus locum submisisse*, ἡ δὲ ΕΣΤΙΑ ἐλεήσασα, ΔΑΜΑΛΙΝ ὑπέβαλεν. Ut nec insolens proinde videri debeat, quod hic similiter *juvenca* huic *Vestae*, seu eidem postea immolanda, *ali* dicatur ab Erysichthonis *matre*. In solenni vero fratrum Arvalium, & quorum facta paullo ante mentio, inter alia, quae ibi a Diis Deabusque leguntur immolata, referri quoque videas apud Gruterum p. CXXI. VESTAE MATRI OV. II. seu *oves duas*. Adde quod Ἑστία hic apud Callimachum de *Cerere* haud incommode possit intelligi, eadem quippe, quae terra, & quae Ἑστιοῦχος etiam dicitur ab initio Supplicum Euripidis,

Δήμητερ Ἑστιοῦχ' Ἐλευσῖνος χθονὸς,

O Ceres, Penatigera Eleusiniae terrae!

& prout τὰν χθονίαν Ἑστίαν, *terrestrem Vestam*, filiam ejus Proserpinam vocat Sophocles Oed. Col. vs. 603. & 1807. Ut nunc mittam illud Virgilii seu incerti Poëtae in Copa, *Vestae delicium est asinus*, quod de *Cybele* eadem etiam, quae Tellus ex Phaedro, Apulejo, &c. intelligendum monuerunt jam eruditi, & ad Catullum pag. 165. vir doctissimus Is. Vossius.

Vs. 110. τὸν ἀεθλοφόρον] Ita Oppianus Κυνηγ. l. IV. vs. 107.

Ὁπποῖος περὶ νύσσαν ἀεθλοφόρος θοὸς ἵππος,

Qualis circa metam victor e certamine pernix equus &c.

& cujusmodi victorum in circensibus equorum nomina, relata subinde in Inscriptionibus antiquis, ut in Itiner. Cl. Sponii Tom. III. & alibi. Unde coronati iidem in sacris Graeciae agonibus; ac proinde hieronicarum instar, non ἀεθλοφόροι solum, sed στεφανηφόροι quoque dicti, ut apud Theocritum Idyll. XVI. vs. 46.

τιμὰς δὲ καὶ ὠκέες ἔλλαχον ἵπποι,
Οἵ σφίσιν ἐξ ἱερῶν ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΙ *ἦλθον ἀγώνων,*
honores vero celeres etiam sortiti sunt EQUI,
Qui ipsis ex sacris certaminibus CORONATI *redierunt.*

Quo spectat illud Plutarchi Sympos. l. II. Qu. V. p. 639. καὶ τῶν ζώων μόνῳ ΤΩ ΙΠΠΩ μετουσία ΣΤΕΦΑΝΟΥ καὶ ἀγῶνος ἐστὶ, *solus quippe ex omnibus animalibus* EQUUS *in partem certaminum, &*

CORONARUM *venit*; & quidem, ut addit, quia solus natura & exercitatione factus est, ut *pugnantibus adsit*, *& cum iis proelietur*, μαχομένοις παρεῖναι καὶ συμπολεμεῖν. Quomodo conjungi hic a Callimacho videas ἀεθλοφόρον καὶ τὸν πολεμήϊον ἵππον, *victorem ex agonibus*, *& bellatorem equum*, qualem Maro etiam vocat *Bellatoris equi* l. x. vs. 891. & alibi.

Vs. 111. τὰν αἴλουρον, τὰν ἔτρεμε θηρία μικκά] Non equos solum domesticos, sed *felem* etiam vorasse Erysichthonem, quod in urbibus obsessis & fame pressis vulgo solet contingere tradit hic Callimachus. Nempe quod de pressis dira fame Saguntinis ait Juvenalis Satyr. xv. vs. 99.

Post omnes herbas, post cuncta animantia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor;

ac de iisdem Silius, & de quo loco paullo ante l. II. vs. 472.

rabidi jejunia ventris
Insolitis adigunt vesci.

Mitto alioquin, quod *feles* inter ea, quae ad forum edulia deferebant voraces & πολυφάγοι Boeoti, referantur ab Aristophane Acharn. p. 413. αἰλούρως &c. *feles*. Quod autem addit hic Poëta, *metui felem ab animalculis*, quae θηρία μικκά hic vocat, manifestum his ad murum & soricum genus respici, & quomodo *mus pusillus* a Plauto dicitur Truc. A. IV. Sc. III. *pavidi* autem *mures* ab Horatio l. II. Satyr. VI.

Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare.

Quomodo alias, si de fero, non cicure *fele* foret hic Poëtae sermo, id de omni avicularum genere posset intelligi; quas propter illius animalis feritatem, neque in vallibus, neque in arboribus nidificare in Africa, tradit Diodorus l. xx. p. 763. Μικκὰ autem Dorice pro μικρά, unde illud Boeoti apud Comicum Acharn. p. 414. Μικκός γε τὸ μᾶκος οὗτος, *parvae staturae hic est*, & apud Theocritum Idyll. xv. vs. 12. τῶ μικκῶ παρεόντος, *parvulo praesente.*

Vs. 114. βαθὺν οἶκον] Non *profundam domum*, ut hic Interpres, sed vel totam seu *quantacunque* eadem esset, *domum exsiccarunt*, quod additur, seu exhauserunt Erysichthonis dentes; ejus nempe insatiabilis ingluvies. Βαθὺς enim & βαθὺ pro *multo*, *copioso*, *abundanti*, ac formata inde composita, a Graecis passim dici obvium; ut βαθύχθον' αἶαν, *feracem terram*, apud Aeschylum Sept. Theb. vs. 312. & apud eundem Suppl. vs. 563. βαθύπλουτον χθόνα, *fertilem admodum terram*; ac prout βαθυληΐου ἄλλων νήσων, *segetibus abundans prae aliis Insulis*, Lemnus dicitur ab Apollonio l. I. vs. 380. Idem vero de absumptis ab hoc Erysichthone paternis opibus, ait quoque Ovidius Metam. l. VIII. vs. 843.

Jamque fame patrias, altique voragine ventris,
Attenuavit opes.

Ut proinde vere dici ille posset καταφαγὼν τὴν πατρῴαν οὐσίαν, *pa-*

ter-

Digitized by Google

ternas deglutiens facultates, ut de Polyeucto quodam ab Anaxandride dicitur apud Athenaeum l. IV. p. 166. immo in eundem quadraret, quod ait ibidem Menander,

Καθάπερ ἐκεῖνος, καταπίομαι καὶ τοὺς λίθους
Ἀπαξάπαντας, οὐ γὰρ, οὐ τὴν γῆν μόνον,
Quemadmodum ille, devorabo etiam lapides,
Prorsus omnes, non ipsum modo, solum.

Vs. 116. Αἰτίζων ἀκόλους] Quod nempe a caprario de Ulysse sub mendici habitu dictum Odyss. P. vers. 222. Ut huic caeteroquin Erysichthoni, quamquam, uti is superiori versu dicitur, Regis filio, id re ipsa contigerit, quod a Persa fratre sedulo vitandum monet ipse paterni armenti paullo ante custos Vates Ἐργ. vs. 392.

μή πως τὰ μεταξὺ χατίζων
Πτώσσῃς ἀλλοτρίους οἴκους,
ne quando interim egenus
Mendices ad alienas domos.

Illustri utique documento, quo tandem, seu ad quae adigat extrema, vere etiam inde a Marone dicta, *malesuada fames & turpis egestas.* Immo aperte hoc Regis filii, *bucceas*, seu panis aut alterius rei edulis frusta in triviis mendicantis, exemplo adsertum, id quod a Josepho traditur in narratione dirae famis, quam passi sunt obsessi a Tito Hierosolymitani, cujusque ea de re locus obiter simul emendandus, nempe Ἁλωσ. l. VI. c. XI. Πάντων μὲν δὴ παθῶν ὑπερίσταται ΛΙΜΟΣ· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀπόλλυσιν αἰδῶ (non, ut ibi hactenus, αἰδοῦς) τὸ γὰρ ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον, ἐν τούτῳ καταφρονεῖται, *omnes quidem calamitates superat* FAMES; *nihil enim ita perdit*, seu *tollit pudorem*, (non ut vetus hic Interpres & Gelenius, contrario ac absurdo sensu, *sic perdit hominem, ut pudor*) *nam quod alias venerationem meretur, in fame negligitur.* Eandem autem vocem ἀκόλους, qua hic usus Poëta, de *buccellis* quas corrogabat in triviis miser hic & fame ac egestate enectus Erysichthon, adhibet mox idem Josephus, dum enarrat immanem illam famelicorum ea in urbe obsessa rabiem, qui aedes incolarum violenter, ad diripiendos, si qui laterent in iis, cibos aut fruges ingressi, καὶ μόνον οὐκ ἐκ τῶν φαρύγγων ἀναθλίβοντες ΤΑΣ ΑΚΟΛΟΥΣ ἀνέφερον, BUCCELLAS, *eas pene e faucibus manducantium elidentes, cum adsportabant*, prout verti debuit idem locus. Eodem etiam sensu ἄκολον, de ἐνθέσει seu *buccella* explicant eruditi Aristophanis Interpretes Equit. p. 311. ἔνθεσιν, τὴν τροφήν· ἔνθεσις γὰρ ὁ ἄκολος. Mitto, quod ἄκολος idem quod κολλύρα seu *parvus panis*, ac inde apud Dioscoridem l. I. c. CXXIX. ἀκόλιον, pro ἀκόνιον legendum, de *pastillo* nempe fricto ex ebeno *ad collyria*, contendit magnus Salmasius ad Solinum p. 937. ult. edit.

Ibid. ἔκβολα λύματα δαιτὸς] Ac proinde praeter Phocylidis, seu quisquis auctor illius Poëmatis, monitum vs. 146.

Μηδ᾽ ἄλλης ἀπὸ ΔΑΙΤΟΣ ἔδοις σκυβάλισμα τραπέζης,
Neque de alterius coena vescaris mensae rejectaneis.

Idem vero ἀπὸ μαγδαλιᾶς σιτούμενος, ab Atticis dictum, ut ab Aristophane Equit. p. 311. seu quod mox addit, κυνὸς βορὰν σιτούμενος, *edens magdalias, canis cibum edens*, vel juxta Scribonium Largum cap. CCI. *magdalidas, canis cibum*, adipis nempe furfure detersi massam, quam ubi ea purgassent post convivium manus, dein canibus veteres objiciebant. Qualia tamen δαιτὸς λύματα, *rejectaneas mensae* sive *coenae sordes*, nulla scilicet Phocylidaei praecepti ratione habita, arripiebat famelico aut canino ore hic Erysichthon: nempe, *quae domi quoque vel canibus destinassetis*, ut loquitur Tertullianus Apolog. cap. XIV. Adeo, ut qui hactenus divite apud D. Lucam comessatore frequentius ac splendidius epulabatur, nunc miseri Lazari sortem, immo adhuc viliorem subeat; sive potius veri nunc *canis*, prout eum Ceres paullo ante, uti vidimus vs. 64. indigitaverat, instar, non cadentes solum e mensa epulantium panis micas, sed ipsas inde abjectas quisquilias aut sordes, ut totidem suavia gulae irritamenta avide arriperet ac deglutiret. Egregio rursus, & quod hic Callimachus adumbrare voluit, monito simul & exemplo iis, quod ante diximus ad vs. 64. qui per eadem, quae deliquerunt, graviter puniuntur. Ea vero ἔκβολα λύματα δαιτὸς hic dicuntur, prout νηδύος ἔκβολον, *utero ejectum, de abortivo partu* dixit Euripides Helen. vs. 91. & βρέφος ἔκβολον οἴκων, *infantem domo ejectum*, Oedipum nempe vocat idem Tragicus Phoen. vs. 811. aut vero & ναὸς ἔκβολα, *navis fragmenta*, mari quippe ejecta, Helen. vs. 429. & 1230. aut alibi in eodem dramate vs. 1287. uti jam vidimus ad vs. 17. Hym. in Jovem, γῇ λύματ᾽ ἐκβάλλῃ κλύδων, *piamenta in terram ejiciat fluctus.* Quomodo alioquin ab Atticis ἐκβολὴ dicta de *jactura mercium* in mare, levandae navis caussa, ut apud Demosthenem adv. Lacritum p. 592. & jam ante ab Aeschylo Sept. Theb. vers. 775. πρόπρυμνα δ᾽ ἐκβολὰν φέρει, *jacturam autem e puppi factam fert.*

Vs. 117. μὴ τῆνος ἐμὶν φίλος, ὅς τοι ἀπεχθής] Notanda rursum egregia Gentilis Poëtae γνώμη, qua cavendum sibi sollicite ait, ne pro amico illum unquam habeat, quicunque Deae foret invisus. Haud aliter nempe, sed potiori quidem jure, *nonne, qui oderunt te, Domine, oderam; & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici sunt facti mihi*, testatur Regius vates Psalm. CXXXIX. 21. 22. ac unde a Regum Sapientissimo dictum Prov. XXIX. 27. *abominantur justi virum impium*, Deo quippe invisum. Unde gravis Prophetae Jehu cum Rege Josaphat, qui cum impio Achabo se conjunxerat, expostulatio II. Paralip. XIX. 2. *impio praebes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris; & idcirco iram quidem Domini mereberis.* Quam in rem proinde, & ad hunc Callimachi locum valde opportunum, praeclarum itidem exstat Aeschyli dictum Choëph. vs. 635.

Σέβει

Digitized by Google

Σέβει γὰρ οὔτις τὸ δυσφιλὲς Θεοῖς,

Colit enim nemo, quod Diis invisum est;

nec minus hic notandum alterum illud ejusdem Tragici Sept. Theb. vs. 602. *δεινὸς, Θεοὺς σέβει, verendus, qui Deus colit.* Adde haud absimile, & ad arcendam diram illam, quae ab irata Cerere immissa fuerat Erysichthoni, famem seu ingluviem, comparatum, quod Hesiodus fratri Persae praescribit, votum, Ἔργ. vs. 297.

ὄφρά σε λιμὸς
Ἐχθαίρῃ, ΦΙΛΕΗ δ' ἐϋστέφανος Δημήτηρ,
ut te fames
Oderit; AMET autem pulcre coronata CERES;

nempe juxta illud Ovidii Metam. l. VIII. vs. 785. *neque enim* CEREREMQUE FAMEMQUE *fata coire sinunt.*

Vs. 118. *μηδ' ὁμότοιχος*] Haud aliter nempe ac piaculare olim apud Graecos habitum, sub eodem tecto agere cum quopiam homicidii aut alterius gravioris criminis reo, pro polluto quippe habito; aut cum eo cibum capere vel sacris interesse. Unde illud Demosthenis de Corona p. 353. *μήθ' ὁμωρόφιον μήθ' ὁμόσπονδον γεγενημένον εἶναι τοῖς πρὸς ἐκείνους παρατεταγμένοις, nec sub eodem tecto fuisse, nec sacra libasse cum iis, qui contra eos in acie steterant,* nempe contra cives pro patria proeliantes: & in Midiana p. 402. annon sit impium facinus, *φόνον μὲν ἐπιδικάζειν, τούτῳ δὲ ὁμωρόφιον γίγνεσθαι, caedem objicere, & cum illo sub eodem versari tecto.* Cujusmodi plura eam in rem leguntur etiam apud alios Auctores, ac Tragicos insuper Atticos; & adeo quidem, ut judicia de caede Athenis sub dio fierent, ne vel judices vel actor in caussa homicidii, *eodem tecto utantur cum homicida, μὴ ὁμωρόφιος* (non ut ibi male hactenus *ὁμορρόφιος*) *γίγνηται τῷ αὐθέντῃ,* teste Antiphonte Orat. IV. p. 93. edit. Hanov. Unde etiam adeo *Diis invisum, Θεοῖς ἐχθρὸν,* ducebant id genus gravioris criminis reum, *ut idem tectum cum eo subiens, ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν ὄροφον ὑπέλθοι τις,* seu quod hic dicitur *ὁμότοιχος,* ejusdem criminis particeps olim haberetur, juxta Theonem Παραδειγμ. adv. homicidam; ac similiter qui *ἀσεβείας* aut *ἱεροσυλίας, impietatis in Deos ac sacrilegii,* cujusmodi hic Cereri *ἀπεχθὴς* seu *invisus* Erysichthon, teneretur. Quod a Platone etiam adsertum in Eutyphrone p. 4. & de Legib. l. VI. p. 881. ubi nempe par esse scelus dicitur, cum talibus versari & cibum capere vel adtingere, aut sacris interesse, donec illi ab iis criminibus non sint rite expiati. Hinc apud Aelianum V. H. l. XII. c. XII. de adultero Gortynae mulctato dicitur, *καὶ ἄτιμος ἦν μετὰ τῶν κοινῶν,* non juxta Interpretem, & quod vel obiter moneri debuerat a viris doctis, qui eum Auctorem caeteroquin haud indiligenter explanarunt, *ab omni gerenda in Republ. dignitate exclusus,* sed de eo, qui *arcebatur ab omni jure communium sacrorum, & communis tecti aut mensae,* intelligi debuit. Prout nempe ab eodem, de quo modo, Platone, dictum

 d. l.

Digitized by Google

d. l. de Legib. p. 868. *Τούτοις δ᾽ ξυνέστιος αὐτοῖς μηδέποτε γιγνέσθω, μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν*, *ne cum iis unquam eadem utatur mensa, aut sacrorum fiat particeps*, ac ut apud Aeschinem contra Ctesiphontem dicitur p. 272. *οὔτε ἱερῶν, οὔτε σπονδῶν, οὔτε τραπέζης*, *neque sacrorum, neque libationum, neque mensae*. Ita priorem suam, illamque duram & acerbam, in Constantii, a quo tum defecerat, Regia commorantis sortem enarrans Julianus Imp. in Epist. ad Athenienses p. 505. id inter alia sibi incubuisse, ut gravissimum, memorat, *πῶς δὲ εἰλόμην ὁμωρόφιος ἐκείνοις γενέσθαι, οὓς ἠπιστάμην παντὶ μὲν λυμηναμένους τῷ γένει*, *quemadmodum communi cum illis tecto, uti non abnuerim, quos universi generis mei pestes fuisse scirem*, & a quibus, ut addit, paratum quoque sibi periculum sciret. Hinc singularem illam in Servatore, dum hic in terris ageret, *οἰκονομίαν* tangit Chrysostomus Homil. xxx. in Matth. ix. p. 205. T. II. juxta quam *καὶ ὁμωρόφιος καὶ ὁμοτράπεζος γίνεται τοῖς τὰ τοιαῦτα πεπλημμεληκόσι*, *& ejusdem tecti ac mensae fit cum iis particeps, qui talia deliquerunt*, seu avaritiae, de qua ibi agit, sordibus erant inquinati. Occurrit vero alibi apud Auctores Atticos vox *ὁμότοιχος*, qua usus hic Callimachus, ut apud Isaeum Orat. v. p. 465. *ἐς τὴν ὁμότοιχον οἰκίαν*, *in contiguam domum, seu communem habentem parietem*.

Vs. 121. *κάλαθον λευκότριχες ἵπποι*] Unde non boum plaustro, quod tradidit in libro de Eleusin. c. xxv. ut jam supra ad vs. 1. hujus Hymni obiter monui, eruditissimus Meursius, vectus in hac Cereali pompa *calathus*. Nec id evincit adductus ab eodem eam in rem Virgilii locus, Georg. l. 1. vs. 163.

Tardaque Eleusinae matris volventia plaustra;

ubi non de solemni hujus *calathi* processu, sed de frugiferae Deae arandi ac serendi invento, ac instrumentis eam in rem repertis, agitur; prout e toto ejusdem loci contextu, ubi *vomeris*, *aratri*, *plaustri* vel plaustrorum, aliorumque ad comportandas fruges vehiculorum fit mentio. Adde, quod *albis equis*, iisque, ut mox additur, *quadrigariis* seu *τεθρίππῳ* vel *ἅρματι τετραόρῳ*, *curru quadrijugo*, prout hic ab Euripide dicitur Iphig. Aul. vs. 214. *Calathus* vehi in hac Cereali pompa, ut hinc liquet, fuerit solitus. Haud aliter nempe ac ipsa Deorum simulacra, vel quae iis alioquin sacra, id genus vehiculis seu tensis, stata ac solemni festorum iis dicatorum die, gestari consueverant, & cujusmodi prolatus jam ad vs. 3. superioris Hymni antiquus Ephesiorum nummus, in quo signata legitur ΑΠΗΝΗ ΙΕΡΑ ΕΦΕΣΙΩΝ, cum sacro id genus, quadrijugum quidem, ut hoc loco, sed bijugum tantum equorum *vehiculo* seu *tensa*. Ejus autem ritus, seu *ἀπήνης* (*mularis* vulgo *vehiculi*) vel tensae, aut, ut hic *τεθρίππου* cum Cereris calatho, *quadrigarum*, quae deducto a Graecis, & qua de re Dionysius Antiq. l. vii. p. 475. more, in solenni itidem Ludorum pompa transvehi consueverant, obvia in Romanorum nummis ac Auctoribus exstat mentio. Adeo ut inter

Digitized by Google

ter consecratorum Caesarum vel Augustorum praerogativas, tensae id genus mulares (unde *vende tensam atque mulos*, dixit Titinnius Veliterna apud Nonium in verbo *grassari*) cum eorum imaginibus, haud minus ac Deorum simulacris, quae vulgo a bajulis, juxta eundem Dionysium p. 478. vecta, in Circensi pompa fuerint itidem traductae; prout de Jul. Caesare post ejus mortem tradit praeter Suetonium Dio l. XLIII. p. 236. ac de Drusilla etiam sorore Caligulae, idem Historicus l. LIX. p. 650. Quemadmodum idem carpenti honos seu mulare carpentum, in eadem solemni, quod tralatitium, circensium aut aliorum Ludorum pompa, defunctis Augustarum Matribus aut Liberis, velut summi fastigii decus, subinde ab ipsis Caesaribus concessum, a Romanis Auctoribus dicitur: idque, & quo majorem publicae auctoritatis vim obtineret, sicut ipsa quoque CONSECRATIO, Senatus Populique Rom. decreto sancitum. Quod postremum arguunt etiamnum veteres Agrippinae Caii matris, & Domitillae Vespasiani filiae, vulgati jam haud semel ab antiquariis cum id genus carpentis nummi, & cum inscr. MEMORIAE AGRIPPINAE S. P. Q. R. aut MEMORIAE DOMITILLAE S. P. Q. R. sicut de priori ait Suetonius in Caligula, c. XV. *instituit matri Circenses carpentumque, quo in pompa traduceretur*. Quae ideo obiter hic tango, ut veteris illius a Graecis, ut id a Dionysio Halic. traditum diximus, deducti ad Romanos ritus origo simul inde plenius declaretur: juxta quem nempe non Deorum solum, & qui pro Diis colebantur, simulacra, sed alia etiam iis peculiari de caussa ac instituto sacrata, ac ut in voce *tensa* loquitur Festus, *exuviae*, circumferri in publicis id genus pompis consueverant. Ita in Panathenaeis, Minervae *peplus*; in Dionysiis, Bacchi *cista* ac *phalli*; in Cybeles sacris, *pinus* &c. hic autem in Cereali pompa *calathus* traduci consueverant: ut jam de variis, omnis generis, poculis, iisque aureis vel argenteis sileam; quaeque inde πομπεῖα, seu ad sacras & solemnes ejusmodi pompas destinata, vocantur ab Auctoribus Atticis, ut Demosthene adv. Androtion. p. 427. ac alibi; & quomodo inde Lycurgus Rhetor a Plutarcho in ejus vita, dicitur, ΠΟΜΠΕΙΑ τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τῇ πόλει κατεσκεύασεν, *vasaque* AD POMPAS *civitati aurea & argentea fabricavit*. Quam in rem notabilia sunt Athenaei verba de pompa Antiochi Dionysiaca l. v. p. 197. ubi inter alia ait, μετὰ δὲ ταύτας αἱ τῶν ΘΕΩΝ ἁπάντων, ΟΙΚΕΙΑΝ ἔχουσαι, τὴν περὶ ἑκάστων αὐτῶν ἱστορίας διασκευήν. *Post has sequebantur* DEORUM *omnium pompae*, PROPRIO, *qui historiae cujusque illorum conveniebat*, ORNATU. Quomodo haud absimilis, in consecratorum apud Christianos Latini cultus Divorum festis ac processibus ritus vestigia observare passim etiamnum licet. Adde hisce denique, vel ideo, quod hic Cereris *calathus albis equis* in ea Cereali pompa veheretur, factum videri, ut illud tanquam plane insolens adv. Midiam notet

De-

Digitized by Google

Demosthenes p. 407. quod nempe uxorem ille suam ad Eleusinia hujus Deae mysteria, *albis bigis Sicyoniis vectam* deduceret, ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ζεύγους τοῦ ἐκ Σικυῶνος. Unde lex etiam a Lycurgo Rhetore, de quo paullo ante, lata legitur apud Plutarchum in ejus vita, ne feminae bigis ad sacra Eleusinia veherentur.

Vs. 122. μεγάλη Θεὸς] Quomodo vocatur eadem Ceres Θεσμοφόρος in veteri Inscriptione apud Gruterum CCCIX. 1. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΘΕΑΣ ΘΕΣΜΟΦΟΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΟΣ, *Conventus Sacerdotum Magnae Deae Legiferae Cereris* &c. Unde etiam sub nomine τῶν Μεγάλων Θεῶν, cultae olim Deae Eleusiniae, Ceres nempe & filia Proserpina, ac similiter apud Messenios & Megapolitanos Arcadas; ut haud uno loco docet Pausanias l. IV. p. 217. l. VIII. p. 506. & alibi. Immo prout Μεγάλαιν Θεαῖν, de iisdem Deabus Eleusiniis dixit Sophocles Oedip. Col. vs. 715. ac ubi imperite id de furiis, quod praeter alia vel dualis numerus abunde ibi redarguit, explicant, idque praeter meliorum Criticorum ibidem mentem aliquot e priscis Tragici illius Interpretibus.

Ibid. εὐρυάνασσα] Hesychius; Εὐρυάνασσα, ἡ Ἥρη, non ut ἡ Ἥβη hactenus ibi legitur, quod *Junoni* nempe, non autem *Hebae* illius famulae conveniens epitheton, & quidem JUNONI REGINAE, ut in Romanis etiam nummis eadem scribitur; quaeque in Orphicis quod jam ante vidimus, παμβασίλεια, & πάντεσσι τ' ἀνάσσεις, *ubique Regina*, & *omnibus imperans dicitur.* Quod de Cerere similiter, quae eodem εὐρυανάσσας epitheto hic ornatur, ab Euripide dictum, Phoen. vs. 691.

Δαμάτηρ Θεὰ, πάντων ἄνασσα,
Ceres Dea, omnium Regina;

ac unde apud Aristophanem in Thesmophor. p. 782. Δέσποινα Δήμητερ, *Domina Ceres*, eadem invocatur. Ratio autem ejus rei obvia; ac unde etiam in fine hujus Hymni, μέγα κρείουσα Θεάων, *magna Regina Dearum*, seu potius *Dearum potentissima*, & qua de re ibidem.

Vs. 123. Λευκὸν ἔαρ, λευκὸν δὲ θέρος] Quae *album ver* & *albam aestatem* satis improprie reddidit hic Interpres; quibus nempe verbis *felix* seu *faustum ver*, *fausta aestas* designantur; prout *candidi soles* apud Catullum Carm. VIII. pro *faustis*, ut notum, dicuntur; idque praeeunte pridem Sophocle Ajac. vs. 722. λευκὸν φάος, *lux candida* seu *fausta*. Immo prout hac voce λευκὸς pro *fausto* usus est itidem, gemino & insigni eam in rem loco, Themistius Orat. XIII. pag. 178. μετένδυτε ἐν ὥρᾳ ὦ πολυτίμητον θρέμμα Ῥωμύλου, τὴν ΛΕΥΚΗΝ ἐσθῆτα ἐπὶ ΛΕΥΚΗ βασιλείᾳ καὶ ΛΕΥΚΑΙΣ ἡμέραις, Petavio Interprete, *tempus igitur est, illustres alumni Romuli, ut positis aliis vestibus*, CANDIDAS *induatis, supra* CANDIDO (seu *fausto*) *imperio* CANDIDISQUE (seu *faustis*) *diebus*. Qua ratione non *frugum* duntaxat, quas ferre *aestas* solet; sed eorum etiam, quae *vere*, vel *autumno*, aut *byeme*

Digitized by Google

hyeme itidem terra, quod vel e Graeco ejus nomine obvium, suppeditat, ac εὐετηρίας proinde seu *felicis anni proventus*, fecunda parens innuitur hic Ceres. Immo cui dicto ΕΥΕΤΗΡΙΑΣ nomine, una cum filia Proserpina, templa etiam erecta, liquet e veteri Inscriptione (cujus ad primam Juliani Imp. Orationem, ubi ea vox legitur, fit itidem a me mentio) in Isthmo Corinthiaco a viris praeclaris descripta, Sponio Miscell. p. 363. & Whelero p. 438. ubi inter alia Licinius Priscus Pontifex perpetuus, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΑΟΥΣ ΕΥΕΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ, *Templa etiam Cereris* (seu *Fertilitatis*) *ac Proserpinae* exstruxisse dicitur. Ita ut non solis, ob eam *aestatis*, quam adferre hic dicitur, ubertatem, FRUGIFERAE, sicut cum alibi, tum in nummis antiquis, seu καρποφόρου, aut σιτοῦς, *frumentariae*, & de qua jam ante; vel Ἀλωάδος, seu, ut in Orphicis, Ἀλωαίας, aut vero Ἡμαίας, uti de ea supra itidem, *Areae* nempe vel *Messis* Deae nominibus fuerit culta eadem Ceres: sed cui, *veris* nempe cujus fit hic etiam mentio, intuitu, ut χλόης seu *hortorum*, qua de re mox, Deae appellatione, fanum Athenis exstitisse tradit Pausanias. Ad quod proinde referri debet illud Aristophanis Lysistrat. p. 889. παρὰ τὸ τῆς Χλόης, apud *Chloes*, seu *herbiferae* vel *virentis* Cereris *fanum*; ac unde εὐχλόου Δήμητρος apud Sophoclem legitur Oedip. Col. vs. 1671. & Eupolidis eandem in rem, qui a priscis Tragici illius Interpretibus ibi adducitur, versus, de ariete nempe immolando χλόῃ Δήμητρι, ac ut additur, οὕτω δὲ τιμᾶται ἐκ τῆς τῶν κήπων χλόης, *ita enim colitur ex hortorum virente herba*, idque erecto ei prope Athenarum Arcem, Templo. Adeo, ut quamquam, quod ait Ovidius Fast. l. IV. vs. 395. ante repertas a Cerere fruges,

Messis erant primis virides mortalibus herbae;

haud minus tamen post easdem fruges, & in Attica quidem, ut ferebatur, ab ea inventas, illo *viridis herbae* procreatricis scilicet seu χλόης elogio & cultu, ab iisdem Atheniensibus decorata haec Dea, idque non a *viridi* solum agrorum *stipula*, ut haec a Marone dicitur Georg. l. I. vs. 135. sed ab *hortorum*, sicut ea de re adducto modo loco veteres Critici, *herbis*; & quomodo proinde a Poëta praecipitur eodem l. vs. 339.

Sacra refer Cereri, laetis operatus in herbis.

Unde etiam de Sacerdote Tellurem seu Cererem placare adgresso ait Statius Theb. l. VIII. vs. 300.

innumerosque Deae, sua munera, flores,
Et cumulos frugum, & quicquid novat INTEGER ANNUS.

Quamquam enim vulgo apud Poëtas juxta & Philosophos, aut alibi, Sol dicatur, non ut hic apud Callimachum, *Ceres*, illas, ut ait Tullius Tuscul. L. I. c. XXXVIII. *commutationes temporum quadripartitas ad maturitatem frugum*; iisque ut *eorundem temporum moderator & dux*, sive, ut ea de re alibi idem Cicero loquitur de

Digitized by Google

de Natur. Deorum l. II. c. XIX. *aestates ac hyemes efficere, eaque duo tempora* iisdem adjuncta; aut vere illud Soli ac Lunae tribui conjunctim soleat, nempe *labentem coelo, quae ducitis annum*; haud minus tamen haec ipsa, tanquam Cereris quae felices eorundem anni temporum proventus parit, & quorum proinde fecunda foret mater, munera habebantur; nempe juxta illud Hesiodi Ἐργ. vs. 561.

Γῆ πάντων μήτηρ, καρπὸν σύμμικτον ἐνείκῃ;

Terra omnium mater, fructum omnigenum proferat.

Unde singulis iis temporibus, ac proinde cum arandi & vertendi terram; tum sationis; tum messis; tum post comportatas fruges; ac circa finem quoque, ut mox dicetur, hyemis, sicut ex Hesiodo Ἐργ. vs. 463. & Virgilio in Georgicis haud uno loco, adductisque jam inde locis, abunde liquet, invocari solita eadem Ceres. Cujus rei praeclara etiamnum symbola exstant, veteres nempe, & cujusmodi jam prostant in Antiquariorum libris, nummi; in quibus Ceres, seu, quod idem, Tellus jacens cum cornucopiae, panario praeterea seu canistro innixa, dextra vero stellatum circulum, anni symbolum tenet, cui insistunt quatuor pueruli, totidem anni tempora, de quibus hoc loco Callimachus, designantes, ac proinde cum totidem, quae illi pueri subministrant, terrae proventibus seu muneribus, ac inscriptione TELLUS STABIL. Cujusmodi obvii alii etiam nummi, in quibus quatuor tantum, cum non dissimilibus symbolis, puelli signantur, cum inscr. FECUNDITAS, aut TEMPORUM FELICITAS; & in Graeco etiam Laodicensium nummo, quem vulgarunt viri de his antiquitatibus praeclare meriti, Sponius, Whelerus, ac Morellius, ΕΥΤΥΧΕΙΣ ΚΑΙΡΟΙ, *Felicia Tempora.* Quam in rem alius exstat praeclarus in Thesauris Gallorum Regiis nummus, isque sub Commodo percussus; in quo non jacens quidem, ut in dictis paullo ante nummis, sed sedens Ceres ante arborem visitur, dextra pomum ex ea velut decerpens, sinistra papaver in medio duarum spicarum (qua de re supra ad vs. 45.) tenens; infra autem tres pueruli cum canistro & inscr. TEMPORUM FELICITAS. Eum vero nummum, etsi jam olim a nobis ad Juliani Caesares prolatum pag. 87. ideo hic adponendum denuo duximus; quod nempe ex eodem accurate a nobis dein in ipsis thesauris Regiis inspecto licuerit, non pateram esse, sicut in exhibito tum a nobis aliunde ejus schemate, id quod in sinistra manu praefert mulier seu Dea, sed omnino papaver esse inter duas spicas; ac proinde non Veneres, ut olim e pomi in sinistra manu symbolo conjeceram, verum Cererem in eodem continuo signari: unde autem idem nummus ad illustrandum hunc Callimachi locum, in quo quatuor anni tempora, ad instar quadrijugum equorum, qui solemnem ejus in hac pompa calathum ducerent, Ceres dicitur adlatura, unice videatur comparatus.

Quam-

Quamquam, quod hic addendum eſt, eodem ſymbolo, ac pro more in hac penu nummaria haud inſolito, Criſpina Auguſti conjunx, & nati ex ea liberi videantur deſignari. Tuliſſe enim liberos Commodum, etſi ea de re ſileant, qui ſuperſunt, auctores, ex alio eoque inſigni nummo, in quo hinc Commodus, illinc inſcr. LIBERI AUG. pridem monui Diſſ. de Numm. p. 659. idque meo, iisdem id referentibus, indicio, cum ab aliis dein, ut illuſtriſſimo Biragio in recenſendis Commodi nummis, ac ab eruditiſſimo Tillemontio in Hiſtoria Auguſta Gallice haud ita pridem edita, in rebus Commodi, eſt obſervatum.

Ibid. καὶ χεῖμα φέροισα] Nempe ſua quoque *hyemis*, quae Cereri ſeu Telluri accepta debent ferri munera, juxta illud Maronis Georg. l. II. vſ. 519.

Venit HYEMS, *teritur Sicyonia bacca trapetis:*
Glande ſues laeti redeunt; dant arbuta ſylvae.

Unde in iisdem, quas ad ſuperiora Poëtae verba retulimus, veterum nummorum iconibus, quibus quatuor anni tempora, cum eorum muneribus ſignari diximus, ſpectatur *hyemis* ſymbolum; puerulus nempe, qui una manu ligonem, altera flagellum ad frumentum in area terendum; in aliis autem nummis, quercus, oleae, aut pinus ramum tenet. Immo unde opportune omnino hic inſerendum putem ſimilem inſignis, qui exſtat itidem in Gaza Gallorum Regia, nummi iconem; quamquam jam olim a nobis una cum ſuperiori ad Juliani Caeſares adlatam; in quo nempe nummo quatuor, ut modo dixi, pueruli, totidem anni tempora effingunt. E quibus autem tres nudi conſpiciuntur; prior quidem, qui florum caniſtrum utraque manu ſupra caput elata geſtat; alter falcem itidem ſublatam oſtentat; tertius dextra leporem pendulum, & corbem fructibus refertam praefert: quibusque

que ſymbolis *ver*, *aeſtatem* ac *autumnum* iidem nobis adumbrant: quartus autem adverſus frigus tunicatus, dextra quercus ramum, ob *quernas* nempe, quod ait Poëta eo qui ſequitur, loco, *glandes*, ſiniſtra vero velut anſerem ſylveſtrem, tenet, cum inſcr. TEMPORUM FELICITAS.

Ad quae proinde, ſeu ſimilia, qualia nempe Maronis aevo jam exſtitiſſe facile licet opinari, anni ſymbola vel ſimulacra reſpexiſſe credas eundem Poëtam, ubi de *byemis* commodis ac muneribus ait Georg. l. 1. vſ. 305.

Sed tamen & QUERNAS glandes tum ſtringere tempus,
Et lauri baccas, OLEAMQUE, cruentaque myrta.
Tum gruibus pedicas, & retia ponere cervis,
Auritosque ſequi LEPORES, tum figere damas.

Idemque alibi de invocanda etiam ſub finem *byemis* Cerere, adducto jam paullo ante ea de re loco, dixit *ſacra refer Cereri*, nempe, ut continuo addit verſu ſequenti, *extremae ſub caſum byemis*, Georg. l. 1. vſ. 340. Mitto quod lepores ſeu λαγωβόλιαι Hyemi quoque in adductis modo verſibus Poëta tribuit: quo tamen pueri leporem geſtantis ſymbolo, Autumnum in ſuperiori nummo deſignari ſatis liquet, eidem leporinae venationi dicari adhuc magis ſolitum. Unde etiam antiquo nudi & alati pueri, leporem pendulum dextra itidem, ut in adducto nummo, gerentis ſimulacro, Autumnum denotari bene obſervat, quod nunc demum videre mihi contigit, in Muſeo Romano praeſtantiſſimus Cauſeus. Eorundem autem, quos modo, & jam olim ad Juliani Caeſares adtuli, nummorum meminerat quoque jam in priori Specimine, ſed non prolatis eorum iconibus, eximius Morellius noſter: ita tamen, ut poſtremum quod adtinet, nulla omnino ſit inter me & illum, nedum *mira enarrandi diſcrepantia*: Neque vero

Digitized by Google

vero ea, quae ad Juliani Caesares de priori nummo obiter monui, ab ipso nummi, quod ibi subjeci, & quod unum praestare tenebar, ectypo abeunt. Qua de re judicium feret, cui a nobis ea de re ad dictos Caesares adlata, ab eodem autem viro praestanti in priori aut in novissimo ejus specimine p. 139. iis de rebus denuo reposita, vacabit consulere, aequus & cordatus Lector. Neque vero iste, ob praeclara id genus κειμήλια, non ex editis antiquariorum libris, sed ex illustribus, quae ea recondunt, Cimeliarchiis, tum ad eosdem Juliani Caesares, tum subinde alibi, a nobis, & quod potius adhuc ducimus, citra ullius insectationem primum in lucem adserta ac enarrata, gratiam forte aliquam promeritum, vel denegavit hactenus, aut deinceps uberius adhuc, si Deus diuturniorem vitae usuram ac simul otium dederit, id praestituro, erit, ut sperare non solum, sed spondere mihi licet, denegaturus. Occurrit alioquin, ut hoc insuper addam, apud Athenaeum in pompa Ptolemaei Philadelphi Dionysiaca, inter alia fercula, quae in eadem sunt praelata, & ea quidem quae Bacchi choragium, Satyros ac Silenos exhiberent, occurrit, inquam, medius inter hosce annus, non pueri quidem illiusve ferme nudi instar, sed vir ingenti statura, cum habitu personaque tragica, aureum gerens Amaltheae cornu: tum Penteteris, mulier splendido amictu, dextra e persea coronam, sinistra palmae ramum notum quinquennalis Olympici ludicri prooemium, tenens, ac dein quatuor anni tempora, ac prout eum locum in eodem Athenaeo mutilum, e veteribus libris ad eundem supplevit in Animadversionibus ὁ πάνυ, ΩΡΑΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ διεσκευασμέναι, καὶ ἑκάστη φέρουσα τοὺς ἰδίους καρπούς, QUATUOR ANNI TEMPORA *ornata*, *& quorum singula proprios unicuique fructus ferrent*: quales nempe in superiori nummo aliisque id genus signati comparent. Sed qua de re alibi opportunior erit de his plenius differendi locus.

Vs. 124. ἔτος δ' ἐς ἄλλο φυλαξεῖ] Idque juxta providae matris ac altricis, qualis vulgo Ceres seu Tellus κουροτρόφος, officium, ut beata nempe unius anni fecunditas sequentis etiam usibus ac necessitatibus inserviat. Quare ei a foro abstinendum praecipit Hesiodus Ἔργ. vs. 31.

Ὧ τινι μὴ βίος ἔνδον ἐπηετανὸς κατάκειται
Ὡραῖος, τὸν γαῖα φέρει, Δημήτερος ἀκτήν,
Cui non est victus domi in annum repositus tempestivus (seu
juxta alios *aestivus*)
Quem terra fert, Cereris munus.

Unde etiam Ὥραις, quibus quatuor, quae hic recensuit Callimachus, anni tempora a Graecis designantur, juxta Grammaticos nomen, παρὰ τὸ ὡρεῖν, τὸ φυλάσσειν, ac prout eaedem *coeli janitrices*, seu tanquam πυλωροὶ, ab Homero dictae Iliad. Ε. vs. 249. & sicut, ut obiter hoc addam, ab hac voce ὡρεῖν formata vel composita, retinere significationem τοῦ φυλάσσειν, & ita ἰωροὶ

non domus, ut in ea voce Hesychius, sed *urbis custodes* οἱ αὐτῆς τῆς πόλεως φύλακες, dicuntur in Apollonii Alexandrini, vulgo Dyscoli, Grammatica inedita, quae exstat in Bibliotheca Gallorum Regia. Quamquam vero ὥρας de *vere* proprie ac *aestate* dici notet Hesychius, prout de *vere* ab Aristophane etiam factum Equit. p. 312. οὐχ ὁρᾶθ' ὥρα νέα, χελιδών, *non videtis ver novum, hirundo*; ni forte ibi legendum sit, ὁρᾶθ' ἐπ' ὠράνας χελιδών, prout a Musa Lesbia dictum apud Hephaest. p. 39. ὠράνη χελιδών, & rursus alibi apud eundem p. 37. ἄμ' ἐπ' ὠράνας, apud Hesychium, autem ὠράνη, χελιδόνων ὀροφὴ, *hirundinum tectum*. Pro *aestate* autem ferventissima, ὥραν a Graecis potissimum vocari dicit Galenus Com. IV. in l. VI. Epidem. Sect. XIX. ubi tamen de *autumno*, *hyeme* ac *vere* ὥραν haud minus appellari idem observat, ἐπιφέρουσι μὲν γὰρ τὸ τῆς ὥρας ὄνομα καὶ φθινοπώρῳ, καὶ χειμῶνι, καὶ ἦρι, *verum accommodant illud* ὥρας *nomen & autumno, & hyemi & veri*. Quam in rem opportunus etiam apud Hippocratem locus Epidem. l. III. Ten. II. οἱ καῦσοι ἐν τῇσι θερινῇσι μᾶλλον γίνονται, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ὥρῃσιν, *febres ardentes aestivis magis, quamquam & in caeteris etiam tempestatibus oriuntur*; qui & alibi passim ac promiscue ὥρην & ὥρας, aut de certo anni tempore, aut de quatuor anni temporibus, utrumque Homeri exemplo, adhibet. Addo ὥρην pro *anno* etiam ab eodem Hippocrate dici, nempe de Medico cap. III. ubi de vario aegrorum ligamine agens, ac de Medici sedula ea in re adtentione, ait, πρὸς δὲ τοὺς χρόνους ΤΗΣ ΩΡΑΣ, *ad* ANNI *tempora animadvertendum est*.

Vs. 125. ἀπεδίλωτοι] Quod ἀπέδιλος de *discalceato* ob summam nempe, cum qua ad Promethei gemitus accurrerant celeritatem, ab Oceanitidum Nympharum choro dicitur apud Aeschylum Prom. vs. 135. σύθην δ' ἀπέδιλος, *proripui me autem discalceata*. Notabilis vero hic Callimachi nostri locus, de feminis sacris Cereris operantibus aut pompae Cerealis comitibus; quod nempe eaedem essent *discalceatae*. Quamquam enim id foret, juxta vetus ac notum Pythagorae, cujus ad hunc locum meminit eruditissimus Vulcanius, praeceptum, quod refert etiam Jamblichus in ejus vita c. XXIII. ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει, *discalceatus sacrifica, & adora*; ejus tamen ritus a mulieribus in solemnibus sacrorum pompis observati vestigia haud alibi facile reperias. Obvia quidem apud Graecos aut puerorum apud Laconas ex Lycurgi instituto, quo duriores inde fierent eorum pedes, juxta Xenophontem in Laced. Republ. p. 677. aut Philosophorum, vel adstrictioris vitae hominum apud Athenienses aliosve ἀνυποδησίας exempla; ut Phocionis, qui discalceatus ad bellum prodibat, teste Plutarcho in ejus Vita p. 743. ita tamen ut id tanquam singulare, & ex peculiari vitae aut sectae instituto, ab iis factum, iidem auctores haud obscure innuant. Unde Socratem ac ejus discipulos traducens Comicus, de iis ait Nub. p. 129.

Τοὺς ὠχριῶντας ΤΟΥΣ ΑΝΥΠΟΔΗΤΟΥΣ λέγεις,
Pallidos illos & DISCALCEATOS *dicis*;

ac

ac ſimiliter, & qui ad eum locum reſpexiſſe videtur, de quodam Pythagoraeo Theocritus Idyll. XIV. 5.

> Τοιῦτός πρώαν τις ἀφίκετο Πυθαγορικτὴς,
> Ὠχρὸς, κ' ΑΝΥΠΟΔΗΤΟΣ,
> *Talis nuper huc advenit quidam Pythagoraeus*
> *Pallidus &* DISCALCEATUS.

Mitto, quod viris quidem ἀνυποδησίαν extra neceſſitatem convenire, at non feminis; neque enim decere feminas pedem oſtendere, tradit penus veteris eruditionis Clemens Paed. l. II. c. XI. Adde quod gentilium, quorum meminit in Apologetico Tertullianus c. XL. & quae hic obiter tangit Vulcanius, *nudipedalia* in publicis demum ſupplicationibus, ob arentem nempe annum, & ad impetrandam a Diis pluviam, populo, quod idem locus arguit, denuntiarentur: Et ſicuti idem Tertullianus alibi ait de jejuniis, ut viderunt jam eruditi, c. XVI. *quum ſtupet coelum & aret* ANNUS, NUDIPEDALIA *denuntiantur.* Haud aliter nempe ac in luctu aliisque publicis calamitatibus id locum etiam habuiſſe; neque apud Hebraeos ſolum, ut e Davidis exemplo 2 Sam. XI. 30. aut Ezechiële XXIV. 17. ut Achabum jam mittam, de quo Joſephus Ἀρχ. l. VIII. c. VII. notarunt jam viri docti; ſed apud Gentiles quoque, ac unde ἀσάνδαλος Venus Adonim lugens apud Bionem dicitur Idyll. I. vſ. 21. Unde factum etiam obſervo, ut apud Romanos in ſolemni Cybeles pompa, eadem quoque locum haberent *nudipedalia*, nempe ut illius Deae ſimulacrum carpento vectum nudis pedibus praecederent Senatores, prout id docet Prudentius περὶ Στεφ. vſ. 154.

> NUDARE PLANTAS *ante carpentum ſcio*
> *Proceres togatos,* MATRIS IDAEAE *ſacris.*

& mox,

> *Quem dum ad lavacrum praeeundo ducitis,*
> *Pedes* REMOTIS *atterentes* CALCEIS,
> *Almonis uſque pervenitis rivulum.*

Illud enim Cybeles, tanquam lugentis ob Attidis ἐκλοπὴν & ἀφανισμὸς ſacrum, cum planctu & lamentis ac laniationibus etiam corporum, primis ſacri illius diebus, peragebatur: ac unde πένθιμος ἑορτὴ idem, ut alibi jam monui, fuit appellatum: donec nempe ei continuo ſuccederent celebrata in honorem ejuſdem Deae HILARIA, ut ea de re praeter alios conſuli poteſt Julianus Imp. Orat. V. p. 315. ed. Petav. & de quibus etiam nos ibidem. Cujus autem ritus diverſa hic adparebat ratio, ubi de Cereali feſto agebatur ac pompa in ejus honorem muliebri; a qua feſtivitate caeteroquin omnis, uti antea vidimus ad verſ. 18. abeſſe debebat luctus ſignificatio: niſi vero id in memoriam lugentis filiae raptum Deae, cuique luctui ſacratus etiam tertius hujus Theſmophoriorum feſti dies jejunio, ut ſupra dictum, tranſactus, ac νηστεία inde dictus factum ſtatui debeat. Ut nunc mittam *feſtis* apud Romanos, prout ea ab Ovidio dicuntur Faſt.

 l. VI.

l. VI. vf. 395. *Veſtalibus*, matronas aedem Veſtae γυμνόποδας adire tum ſolitas; ut ibidem a Poëta ſed rei ſpectaculo ac novitate ſimul attonito dicitur vſ. 397. &c.

Huc PEDE *matronam vidi deſcendere* NUDO;
Obſtupui tacitus ſuſtinuique gradum.

Cujus proinde rei cauſſa, quaerenti Ovidio, mox ab anu tum vicina, ut idem continuo memorat, redditur: locum nempe, quo Veſtae aedes erat a foro Romano adeunda, ſtagnantem olim & paludoſum exſtitiſſe, quo proinde nudo pede tum erat transeundum, ſeu, ut ibidem dicitur vſ. 411.

Et pede velato non adeunda palus.

receſſiſſe autem, ut addit eadem anus, ſtagna, & aquas ripa coërcitas; priſcum tamen morem ut nudo pede haud minus adiretur eadem Veſtae aedes, remanſiſſe,

Siccaque nunc tellus, mos tamen inde manet.

Nulla proinde religioſa aut inſolita alioquin in hoc Veſtalium feſto, illius ritus cauſſa vel ratio exſtitit; & quod ideo obiter hic tango, quod a viris doctis, qui illum Ovidii locum de Romanis matronis aedem Veſtae nudo pede adeuntibus jam adtigerunt, id, prout tamen ex eodem Poëta erat obvium, non fuerit obſervatum. Religionis alioquin ac reverentiae, ſive ταπεινοφροσύνης ſignum, ἀνυποδησίαν apud Gentiles, ubi ea locum in eorum ſacris aut funeribus, aliisve calamitatibus habuit, exſtitiſſe, monuerunt jam alii; eamque e praecepto a Moſe ea de re indicto Exod. III. 5. apud Gentiles invaluiſſe obſervat Juſtinus Apolog. II. p. 92. Unde, ſicut ob Dei praeſentiam id tum Moſi ac dein Hebraeorum Sacerdotibus olim praeſcriptum, apud Talmudicos Doctores, prout a viris harum litterarum callentiſſimis eſt obſervatum, legitur, ac praeterea apud Theodoritum in Exod. Quaeſt. VII. ut nempe nonniſi diſcalceati ac nudipedes templum ſeu *domum ſanctitatis* ac *locum pedum Dei* dictum adirent iidem, aut ſacra in eo obirent, ſtatis autem Hebraeorum jejuniis, eoque maxime ſolemni die *Cippurim* dicto, ſine calceis ageret univerſus populus: ita illius quodammodo ritus veſtigia, cum alias apud Gentiles, tum in hac Cereali pompa, cui Dea ipſa praeſens intereſſe credebatur, ſint adumbrata. Quamquam, ut obiter hoc addam, de eo Pontificis Max. vel Sacerdotum apud veteres Hebraeos, nudipedum nempe in templo agentium, ritu, nullum in veteri Lege Moſaica, quod viderunt jam alii, & qua caeteroquin omnia, quaeque minima, quae cultum habitumve Sacerdotalem ſpectarent, cavetur, vel praeceptum exſtet, vel alibi in ſacro foedere exemplum: nec apud Joſephum, ſacerdotem ac e ſacerdotali genere oriundum, eaque de re accurate itidem agentem, quidquam de illa Pontificis ac ſacerdotum ἀνυποδησία, ubi maxime id conſtans illius ritus a Talmudicis traditi obſervatio flagitabat, monitum videam, Adde nec a Philone; ubi caeteroquin de ſacerdotum apud Hebraeos mu-

Digitized by Google

nis, requisitis, & quae in victimis aut victimarum oblationibus cavenda, e legum Mosaicarum praecepto diligenter ab eo pertractatur. Id quidem die magni, ut paullo ante diximus, jejunii seu expiationis inter alia ac omnibus quidem Judaeis, vetitum traditur in iisdem Pandectis Judaicis, calceamenta induere; sed ea demum conditione, juxta magistros, si calcei sint ex corio, soccos vero e panno confectos, seu laneos etiam vel lineos licuisse usurpare; prout illud jam ante ad Codicem Talmudicum Joma cap. VIII. p. 193. ac novissime ad Cod. de jejunio pag. II. ab eruditissimis Sheringamio & Lundio est observatum. Quod praeterea in gravi etiam luctu ac moerore, aut vero etiam ubi vota solverent apud Hebraeos locum habuisse, ut nudis incederent pedibus, e Davidis exemplo, de quo 2 Sam. XV. 10. Achabo juxta versiones aliquot antiquas 1 Reg. XXI. 27. ac Joseph. Origin. l. VIII. p. 289. ed. Gen. ac Berenice Agrippae Regis sorore apud eundem lib. II. cap. XV. viderunt jam eruditi, & ad postremum hujus Berenices factum respexisse omnino Juvenalem etsi ignoratione Judaicorum rituum id in genere de *sabbatis*, seu ut aliis visum habito ea voce ad Judaeorum jejunia respectu noto & vexato a viris doctis loco, Satyr. VI. vs. 159.

dedit hunc Agrippa sorori
Observant ubi festa MERO PEDE *sabbata Reges.*

Ut vero ἀσάνδαλος vulgo ἀνυπόδητος, hic vero ἀπεδίλωτος, aut apud Aeschylum paullo ante, ἀπέδιλος, sic ἀνήλιπος de *discalceato*, dictus apud Theocritum Idyll. IV. vs. 56. μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο Βάττε, *ne discalceatus venias*, *Batte*, ab ἤλιψ, nempe juxta ejus Interpretes, pro *calceo*. Apud Oppianum autem Cyneget. l. IV. vs. 367. Ἀβλαύτοισι πόδεσσιν, *nudis pedibus*, legitur, prout nempe βλαῦται de calceis Atticis dicebantur. Hinc Synesius in Calvit. Encom. p. 37. βλαύτης Ἀττικῆς, ac unde βλαυτία similiter apud Comicum Equit. p. 324. & apud Athenaeum l. VIII. p. 338.

Ibid. καὶ ἀνάμπυκες] Mirum hic continuo videri possit, quod *sine vittis*, ac passis proinde capillis, exstitisse dicantur hae Cerealis pompae comites feminae, quum, ut antea ad vs. 5. hujus Hymni e plurimis veterum Auctorum locis docuimus, *vittatae* seu *vittis* forent *redimitae* Cereris sacerdotes; immo ut id proprium quasi earum insigne memoretur. Verum, quod jam ibidem monui, tota hujus & superioris loci vs. 5. ἃ κατεχεύατο χαίταν, *quae effudit capillos*, inde pendet ratio; quod ibi non de sacratis Cereri feminis agitur, seu delectis publica auctoritate, qualis Nicippe supra dicitur (ut ibidem vidimus vers. 44. hujus Hymni) ejusdem sacerdotibus, aut quae sacra ejus praescripta in Thesmophoriis obirent; immo nec de *Canephoris*, de quibus mox, seu quae canistra in eadem pompa ferrent, virginibus: sed de iis demum, quae dum illa Cerealis per urbem pompa, & in quadrigis traductus, pro more ut vidimus, calathus procederet, faustis

 ac-

acclamationibus eandem Deam prosequebantur. Quales proinde, ut ἀπεδίλωτοι seu *discalceatae*, sicut modo vidimus, ita etiam ἀνάμπυκες, seu illis Cereri caeteroquin sacratarum vittis sive redimiculis exutae hic dicuntur; quomodo alias χρυσάμπυκα *cum aureo redimiculo* Lachesin dixit Pindarus Olymp. Od. VII. & Musas similiter χρυσάμπυκας Isthm. Od. II. παραμπυκίζειν autem κόμαν, & Laconice παραμπυκίδδην *comam* ejusmodi *vitta* seu *redimiculo vincire* ait Aristophanes Lysistr. p. 914. Idem vero alibi Acharn. p. 403. Θασίαν λιπαράμπυκα dixit de *ambitu* seu *operculo poculi vino Thasio* repleti. Ἄμπυκα caeteroquin de proprio apud Lydos capitis ornamento appellatum, notat Hesychius in Λυδῶν νόμῳ.

Vs. 127. λικνοφόροι χρυσῶ πλέα λίκνα] Quae λικνοφόροι *canephorae* hic redduntur ab Interprete, & a Vulcanio, quod eodem redit, in ligata versione; *canistrigerae*. A quibus etiam non abeunt, quae ad vers. 48. Hym. in Jovem, de λίκνοις id genus seu *vannis*, non quidem, qualis *mystica vannus Jacchi* apud Virgilium Georg. I. vs. 166. & de qua ibidem Servius; sed de *vannis* iis seu *canistris* vimineis, in quibus a rusticis congestae, juxta eundem Servium & Philargyrium, frugum primitiae, quo Libero & Liberae sacra facerent. Quod firmat etiam adlata ibidem a nobis Hesychii glossa, λίκνον, κανοῦν, seu *canistrum*. Quamquam, & quod praeterire hic non licet, illud inter hasce λικνοφόρους & *canephoras* discrimen posset haud immerito statui; quale ad vs. I, ac 3. hujus Hymni, cum a nobis, tum in novissimis ac eruditis ad eundem adnotatis, inter eas κανηφόρους traditur; quae canistra frugibus aut rebus alioquin ad sacrificia requisitis in pompis id genus Cerealibus, aut aliorum etiam Numinum gestarent: & inter *cistiferas* quae *cistas*, seu λίκνα ferrent, in quibus τὰ μυστικὰ Cereris vel Bacchi, quod vulgo notum, erant recondita. Ita de solemni illa ac splendidissima Ptolemaei Philadelphi pompa Dionysiaca agens Athenaeus, post varia quae in eadem praelata retulerat fercula, in uno curru sacerdotes viros ac feminas extitisse memorat, ac, ut addit, juxta locum e veteribus libris a magno Casaubono emendatum, l. v. p. 298. καὶ Ὀρφεοτελεσταί, καὶ θίασοι παντοδαποί, καὶ ΤΑ ΛΙΚΝΑ ΦΕΡΟΥΣΑΙ, *& Orphicorum mystae, omnisque generis thiasi*, & QUAE VANNOS *seu cistas gestarent*. Unde alibi ab eodem Athenaeo l. XI. p. 476. & 478. de κέρνῳ seu *vase*, ut ait, *fictili*, in quo omnis generis, quae ibidem tangit, edulia, pluribus cotylis seu lancibus imposita continerentur, ex Ammonii libro de aris & sacrificiis, traditur, ὁ δὲ βαστάσας αὐτὸ, οἷον ΛΙΚΝΟΦΟΡΗΣΑΣ, τούτων γεύεται, *qui vas illud* seu κέρνον, *tanquam* VANNIFER vel *cistifer gestat, iisdem vescitur*. Immo prout dicti itidem in sacris Rheae, & quod aliunde jam notum, κερνοφόροι, ut apud Nicandrum Alex. p. 144. de illius Deae sacerdote femina, & apud Clementem Protrept. p. 11. ἐκερνοφόρησα, qui nempe aut quae μυστικὰ

κέρ-

κρατῆρας, ut de iis vetus Nicandri Enarrator, gestarent; & quales alioquin Rheae sacrificuli *cistiphori* a Martiale dicuntur l. v. Epigr. xvii. Hinc de Aeschine, ut qui se in Bacchi sacris inter bacchantes illius Dei adsecias olim addixisset, ait Demosthenes de Corona p. 350. ἔξαρχος, καὶ προηγεμὼν, καὶ κιστοφόρος (juxta veteres ejus codices & Suidam, non ut ibi κιττοφόρος, & meminit jam ad Harpocrationem Cl. Maussacus) καὶ ΛΙΚΝΟΦΟΡΟΣ, *praecentor*, & *anteambulo*, & *cistiphorus*, & VANNIFER. Immo prout de gestato mystico in Bacchi sacris λίκνῳ, seu de femina λικνοφόρῳ ait, ut observo, Proclus in Timaeum p. 124. ΛΙΚΝΟΝ μὲν ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ θεμένη, καὶ δράκοντι αὐτὸ περιστέψασα, h.e. VANNUM *quidem* seu CISTAM CAPITI IMPONENS & *dracone eum circumdans ficulneum excipit Bacchum*. Quae postrema ad Bacchum respiciunt συκῆς seu *ficus* inventorem creditum, ac inde apud Laconas συκίτην seu *ficulneum* dictum, teste Athenaeo l. iii. p. 78. Quale autem mysticum Bacchi λίκνον, seu *cistam* dracone vel serpente circumdatam in corona hederacea, exhibent subinde antiqui nummi, cum in praeclaris Cimeliarchiis, tum apud Goltzium, ut jam vidit ad eundem Nonius. Immo unde juxta Hymnum eo nomine illi in Orphicis dicatum, λικνίτης dictus & cultus idem Bacchus; neque adeo ab ejus *cunis* seu λίκνοις, quod de eo tradit Hesychius, quam ab eo λίκνῳ seu *cista* vel *vanno* ejus *mystica* a Marone dicta; quod scilicet juxta Servium orgia ejus ad purgationem animae, (uti ea de re obiter ad vs. 48. H. in Jovem dictum) sicut *vannis* seu λίκνοις frumenta purgantur, spectarent. Quamquam non in mysticis solum Bacchi aut Cereris, sed in aliorum etiam Numinum sacris gestata dicantur λίκνα, eaque ibi pro *canistris*, ut statuere licet, & qualia etiam praeter Hesychium, adducto ante loco, λίκνον, κανοῦν, agnoscit ad Maronem praeter Philargyrium Servius. Ita de Pallade id genus λίκνοις culta dici videas in senariis veteris Poëtae apud Plutarchum de Fortuna p. 99.

Οἱ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην στατοῖς
ΛΙΚΝΟΙΣΙ προστρέπεσθε,
Qui filiam Jovis truci adspectu Erganen (seu opificem) statis
VANNIS seu *canistris colitis*.

Λικνοφόροι nempe pro κανηφόροι virgines *in Panathenaeis, sicut in aliis etiam pompis*, prout e Philochoro tradit Harpocration, τοῖς τε παναθηναίοις καὶ ταῖς ἄλλαις πομπαῖς, ac in iisdem canistris, ut ibi additur, quae ad sacrificia spectabant, fuerunt reposita. Quod innuit etiam Comicus in Avibus p. 580.

Τὸν ἱερέα πέμψαντα τὴν πομπὴν καλῶ·
Παῖ, παῖ, τὸ ΚΑΝΟΥΝ αἴρεσθε, καὶ τὴν χέρνιβα,
Sacerdotem pompam ducentem voco.
Puer, puer, CANISTRUM *tollite & pollubrum.*

Unde insuper sicut *auro plena*, h. e. *aurea* hic dicuntur praelata ista in pompa Cereris λίκνα, ita Athenis in pompa Dionysiaca *aurea* etiam *canistra* exstitisse, docent eruditi ejusdem Comici Enarratores Acharn. pag. 383. κατὰ τὴν Διονυσίων ἑορτὴν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις αἱ εὐγενεῖς παρθένοι ΕΚΑΝΗΦΟΡΟΥΝ· ΗΝ ΔΕ ΕΚ ΧΡΥΣΟΥ πεποιημένα ΤΑ ΚΑΝΑ, *Athenis in Dionysiorum festo nobiles virgines* CANISTRA FEREBANT. *Erant autem* CANISTRA *ex* AURO FACTA. Quod in Cereali pompa, ubi tot alia huic Deae, ut jam supra vidimus ad vs. 71. cum Baccho erant communia, itidem locum habuisse hic tradit Callimachus. E nobilissimis etiam Atheniensium virginibus, quod innuunt iidem Comici Interpretes, electas illas κανηφόρους seu λικνηφόρους, & quidem more illo a temporibus Regis Erichthonii Athenas invecto, tradit in dicto apud Harpocrationem loco Philochorus. Unde etiam narrat Thucydides l. VI. p. 450. Harmodii Atheniensis sororem delectam primo, quae *canistrum ferret in quadam pompa*, κανοῦν οἴσουσαν ἐν πομπῇ τινι, prohibitam postea ab Hipparcho, Pisistrati Tyranni filio & Hippiae tunc rerum potientis fratre, tanquam indignam, quae illud ministerium obiret: quamque contumeliam graviter tulisse Harmodius ac inde de tollendo Hipparcho accelerasse consilium dicitur. Unde quod nobiles illas κανηφόρους seu λικνοφόρους puellas insuper decuit, umbellam eadem contra solis aestum, (qua de re jam ante dictum ad vs. 7.) aliasve coeli injurias ferre in pompis id genus solitae, & quidem sella eis a pedissequis pone lata; ut id liquet ex Aristophane ejusque Enarratoribus Avib. p. 610. & 611. ac vidit jam in Panathenaeis cap. XXIII. eruditissimus Meursius. Immo inde itidem factum, ut sicut *aurea*, qualia hic dicuntur & ex ejusdem Comici Interpretibus paullo ante vidimus, forent id genus *canistra*; ita auro ac splendido cultu ornatae procederent, quae illa ferebant, primariae virgines: prout id ex eodem Aristophane observo in Lysistrata pag. 908. Ibi enim nobilis & dramati cognominis Atheniensis matrona ait, se liberis, & quidem,

ὁπότ' ἄν τε θυγάτηρ
Τινὶ κανηφορῇ,

quando filia alicui, Deorum, Dearumve,
Canistrum ferret,

daturam, quicquid pretiosum & aureum habet in supellectile ac mundo muliebri,

Καὶ χρυσίον, ὅσ' ἐστὶν ἐμοί,
Et quicquid penes me est aureae supellectilis.

Vs. 128. χρυσὸν ἀφειδέα πασσαίμεσθα] Nempe juxta illud, quod ab eodem Poëta dictum vs. 94. & 95. Hym. in Jovem, ubi ille *divitias* simul ac *virtutem* a Deorum Rege, & ideo quidem flagitat, quod sola virtus hominem beare non possit, & qua de re nos ibidem. Haud mirum vero a Poëta aulico, & in florentissimi

tissimi Regis clientela versante, idem votum, & quidem cumulatius hic reponi: ad mentem scilicet dicti illius, quod ab Euripide in Andromeda prolatum legitur apud Stobaeum Serm. LXXXIX. p. 502.

Χρυσοῦ νόμιζε σαυτὸν οὕνεκα εὐτυχεῖν,

Propter aurum crede te feliciter agere.

Cyrenaei proinde Aristippi videtur sectator fuisse idem Cyrenaeus vates, quorum ille primus non solum quaestu philosophatus; sed summo in luxu vixisse, & divitum ac Regum etiam, ut in Sicilia Dionysii, limina trivisse dicitur a Laërtio in ejus vita. A Stoicorum utique placitis se satis alienum prodit noster Battiades, qui, ut de iis Tullius l. VII. Epist. Fam. XVI. *dicunt omnes esse divites, qui coelo & terra frui possunt.*

Vs. 129. τᾶς πόλιος πρυτανήϊα τὰς ἀτελέστας] Hunc insignem, & quem non adsequuti sunt priores editores, Callimachi locum, alibi jam, in mea nempe de Vesta & Prytanibus Graecorum diatriba, ac plenius in eadem ad praelum cum luculenta accessione denuo parata, adtigi & explanavi. Unde quae ad idoneam his & sequentibus Poëtae verbis lucem adferendam omnino requiruntur, paucis inde hic erunt memoranda. In Graecorum nempe aut Asiaticis Graecae originis urbibus erant olim erecta *Prytanea*; non vero Athenis solum, ut quibusdam eruditis visum fuerat, & quod praeclare, adductis multis id genus Graecarum urbium *Prytaneis*, ad Athenaeum monuit ὁ πάνυ Casaubonus: praeter quae autem ex luculenta insuper Auctorum aliorumve monumentorum penu, plurium adhuc locorum, *Smyrnae* puta, *Lebedi*, *Cumae*, *Peparethi*, *Delphorum*, *Megarensium*, *Crotonae* &c. *Prytanea*, ac *Prytanes* alibi trado ac illustro. Erant autem eadem *Prytanea*, ut ibidem monui, vulgo in Urbium penetralibus, seu in media earum parte sita; unde Livius l. XLI. c. XX. *Cyzici Prytaneum, id est, penetrale urbis.* Hinc erecta etiam in *Prytaneis* Vestae simulacra, statusque ibidem ejus cultus; quod vel Pindarus pridem docuit sub initium Nem. Od. XI.

Παῖ Ῥέας, ἅτε ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ λέλογχας ΕΣΤΙΑ,

Filia Rheae, quae sedem in PRYTANEIS *sortita es* VESTA;

& quidem in intima seu penetrali eorum parte; prout in penetrali quoque privatarum aedium eadem Dea sacrari fuit solita. Unde de hac Ἑστίᾳ seu *Vesta* in Orphicis jam olim dictum, ἣ μέσον οἶκον ἔχεις, *quae mediam domum obtines*; & apud Phornutum cap. de Vesta, κατὰ μέσους ἱδρύσθαι τοὺς οἴκους, *in mediis statuitur aedibus.* Quod apud Romanos quoque obtinuit; unde apud Virgilium Aen. l. V. vs. 741. *canae penetralia Vestae*, & Plutarchum in Camillo, Vestae sacra in recessu recondita, dicuntur. Inde factum quoque, prout jam vidimus ad vs. 325. Hym. in Delum, quod Delus, quae in medio Cycladum esset sita, ἑστία & εὐέστιος ibidem a Callimacho vocetur; & Delphi similiter, qui locus non

Digitized by Google

Graeciae solum sed terrae etiam à multis habebatur umbilicus, ἑστία μεσόμφαλος, & quomodo denique ἑστία in genere, apud Tragicos maxime, de *ara penetrali*, seu in medio domus posita, subinde fuerit dicta. Ejusdem autem Vestae, quam *primam Deorum*, πρῶταν θεᾶν, vocat in adducto ἐπινικίῳ Pindarus, primus erat in urbibus Graecis aut Asiaticis cultus; ut ea de re obiter paullo ante ad vs. 109. ac unde vulgatum Graecorum proverbium, ἀφ' Ἑστίας ἀρχόμενος, *a Vesta incipiens.* Illa autem Ἑλληνικὰ, ut de iis ait Dionysius Antiqu. l. II. p. 93. aut ut hoc apud Callimachum loco, τῆς πόλεως, sive Alexandriae, seu unius e Graecanicis urbibus, Πρυτανεῖα *Prytanea* a feminis ad sacrum Vestae cultum obeundum, adiri quoque consueverant. Id enim de Naucratitis Aegyptiis, Graecae itidem originis, sed tanquam iis peculiare, notat alicubi ipse Naucratites Athenaeus l. IV. p. 150. *mulieri apud eos non licuisse Prytaneum ingredi, nisi soli tibicinae*, γυναικὶ δὲ οὐκ ἔξεστιν εἰσιέναι τὸ Πρυτανεῖον, εἰ μὴ μόνῃ αὐλητρίδι. Quod minus proinde cum receptis Graecorum moribus consonum, inde haud obscure licet eruere; & cum admissis ad publicum Vestae in eorum *Prytaneis* cultum mulieribus solemni maxime, qualis haec Cereris, quae eadem cum terra seu ἑστία, θεσμοφοριαζουσῶν apud Callimachum pompa. Ut nunc mittam, uti *Prytanes* obvii apud Graecos, qui nempe Πρυτανίτιδος Ἑστίας, sicut vel ex adducto jam ante Pindari Ἐπινικίῳ Nem. XI. liquet, sacra procurarent; ita etiam exstitisse mulieres Πρυτάνεις seu Πρυτανίδας, prout observo e veteri Inscriptione a Cl. Sponio vulgata Miscellan. 349. in qua legimus exstitisse Flaviam quandam Moschi filiam, ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ ΑΣΙΑΣ, ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΠΡΥΤΑΝΙΝ, *Sacerdotem* seu *Flaminicam Asiae*, *templi*, *quod est Ephesi*, PRYTANIN: ita ut de muliere Ephesini Dianae templi, potius quam *Prytanei* antistite hoc ibidem dici videatur. Ἀτέλεστοι autem, qua voce hic usus Callimachus, dicti Graecis οἱ ἀμύητοι, seu *non initiati*; quomodo apud Aristotelem Rhetor. l. III. c. CLI. de mutuo Periclis & Lamponis dicto, bis eadem vox ἀτέλεστος illo sensu legitur, & sicuti contra ἀποτελεσταὶ vocantur apud Clementem Protrept. p. 12. sacris Cabirorum initiati. Immo hic τελεστήρια ab eodem Clemente dicta Protrept. p. 12. ea maxime Gentilium sacra, quae cum solemni pompa & sumptu, monente id Athenaeo l. II. p. 40. ac abditis proinde ritibus (qualia fuerunt hujus Deae non Eleusinia solum, sed ea etiam, de quibus hoc Hymno agitur, Thesmophoria) peragi consueverunt. E quibus jam, ut opinor, planus eruitur loci hujus haud obvii & sequentis simul apud Callimachum sensus: quo nempe innuitur, ut his sacris nondum initiatae per aetatem virgines seu ἀτέλεστοι, *usque ad urbis Prytaneum*, in media urbis parte, seu ejus penetrali, ut cum Livio loquar, situm, duntaxat procederent: reliquae autem, uti mox dicetur, feminae jam initiatae, praevio Vestae, primae, ut diximus, Dearum,

in

Digitized by Google

in eodem *Prytaneo* cultu, longius praeeuntem, de quo hic agitur, Deae calathum seu Cerealem hanc pompam, & ad ejus fanum usque comitentur; ubi solemnia illius sacra statis ritibus eadem continuo obeant. Notum enim, qua religione apud Graecos provisum fuerit, ne fas cuipiam foret, sacris mysticis & occultis, qualia dicuntur a Comico Concion. p. 829. haec ipsa Thesmophoria, interesse, qui, aut quae nondum forent initiatae. De solis autem hic agitur feminis, quod ab iisdem Thesmophoriis viri, uti jam vidimus ad vs. 1. hujus Hymni, forent exclusi. Et haec ad nobilissimi hujus loci lucem lubentius adtulimus, quod in edendo Callimacho eruditissimae & supra exemplum Tan. Fabri Filiae, sibique etiam aliquid occultum ibi recondi visum, coram mihi indicavit dignus Musae illius σύζυγος, ingenio & eruditione praestantissimus Dacerius.

Vs. 130. Τὰς δὲ τελεσφορίας ποτὶ τὸν θεὸν] Bene quidem non explicandam hanc vocem τελεσφορίας, per adjectivum *initiatas*, quod fecerat Frischlinus, atque ita, ut opponatur voci priori versus, τὰς ἀτελέστως, *non initiatas*; sed pro ipsis τελεταῖς eandem sumendam, hic vidit H. Stephanus. Quod vero idem, & cui accessit Anna eruditissima, id ita statuit, quo tollatur distinctio in fine prioris versus, ac dicatur τὰς ἀτελέστως τὰς δὲ τελεσφορίας, non continuo id concedendum putem. Id enim tota illius loci ratio, & ipse eorundem verborum contextus, si quid in iis video, haud omnino postulat. Ἀτέλεστοι enim, ut vidimus, citra alterius vocis adjunctionem, Graecis iidem, qui οἱ ἀμύητοι, *haud initiati*. Τελεσφορίαι autem eaedem etiam apud Graecos, ut agnovit H. Stephanus, quae τελεταὶ, *mysteria*; prout nempe τέλη & τέλη μυστηρίων apud Euripidem Mede. vs. 1382. ac Hippolyt. vs. 25. dicta videas; ac τελεστήρια etiam, quod jam monui, apud Clementem; & quomodo τελεῖν τὰ Θεσμοφόρια, *celebrare ea*, de quibus hic agitur, *Thesmophoria*, a Graecis Criticis ut Theocriti Enarratoribus Idyll. IV. vs. 25. dictum. Immo quo sensu τελεσφορίην ἐπετήσιον, de *anniversario* Apollinis apud populares suos Cyrenaeos *festo*, dixit noster Battiades vs. 78. Hym. in Apollinem; aut quo sensu de καβείροις, seu arcanis Samothracum sacris, ait coaetaneus Callimacho Poëta, Apollonius l. I. vs. 917.

Ἀρρήκτους ἀγανῇσι τελεσφορίῃσι θέμιστας,
Intemeratas leges celebrium mysteriorum.

Quum ergo priori versu, quem modo explanavi, dixisset Callimachus, e mulieribus, quae faustis acclamationibus Cerealis calathi processum prosequebantur, ad urbis Prytaneum debere tantum eas pompam comitari, quae nondum forent initiatae; addit nunc illo, qui sequitur, & quem hic expendimus, versu, teneri vero longius Deum, & usque ad ejus templum prosequi, eas nempe, quae per aetatem jam erant initiatae. Quod discrimen proinde inter pompae hujus Cerealis sequaces feminas, initiatas scilicet & non initiatas, & ex iis, ut mox addit, quae per

Digitized by Google

per aetatem vel dolores partus impares erant ad omnia ejusdem solemnia adimplenda, tangit hisce & prioribus quae jam expendimus, verbis, Callimachus,

> *Μέσφα τὰ τᾶς πόλιος Πρυτανήϊα τὰς ἀτελέστας·*
> *Τὰς δὲ τελεσφορίας ποτὶ τὰν θεὸν ἄχρις ὁμαρτεῖν,*
> *Αἵτινες* &c.

Cujus etiam secundi versus verba, aliter quam existimarunt viri docti, & prout postulat Hellenismi simul ac sensus ratio, ita sunt connectenda, τὰς δὲ προσομαρτεῖν τὰν θεὸν ἄχρις τελεσφορίας, *illas vero* (initiatas nempe, easque ut continuo sequitur, infra aut supra sexagenarias) teneri *Deam prosequi, usque dum sacrum illud Cereale peregerint*, eumque in finem, ad *ejus fanum*, quod deinceps additur, *pervenerint*, καὶ ὡς ποτὶ ναὸν ἵκωντ). Nempe ποτὶ ὁμαρτεῖν ibi διὰ τμῆσιν ob metrum familiari, Dorice pro προσομαρτεῖν, quod alibi legitur, dictum, & solita quidem hujusmodi compositis verbis, ut praepositionum, e quibus eadem constant, rationem induant, constructione: prout vicissim παρομαρτεῖν cum tertio casu adhibet eo loco, quem alia occasione jam adtuli ad vs. 94. Hym. in Delum, Plutarchus de Musica p. 1136. ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ κατακομίζοντι παιδὶ τὴν Τέμπικην δάφνην εἰς Δελφοὺς ΠΑΡΟΜΑΡΤΕΙ αὐλητὴς, *sed & puerum, qui Tempicam laurum Delphos defert, comitatur tubicen.* Adde opportunum ad hunc Battiadae locum illum Orphicorum in Silenum & Satyros p. 150. ult. edit.

> *Σὺν Βάκχαις Ληναῖα ΤΕΛΕΣΦΟΡΑ σεμνὰ προπέμπων,*

(quod nempe hic dicitur τελεσφορίας προσομαρτεῖν)

> *Cum Bacchantibus Lenaea sacra veneranda comitans;*

ubi insuper Ληναῖα τελεσφόρα, *Lenaea* Bacchi, ut notum, *sacra solemnia*, sicut hic Deae τελεσφορίας, h. e. Θεσμοφόρια τελεσφόρα, *Thesmophoria* Cereris *sacra* designantur. Unde etiam, si quis malit, possent eadem Battiadae nostri in hoc versu verba ita construi, τὰς δὲ ὁμαρτεῖν τελεσφορίας ἄχρις ποτὶ τὰν Θεὸν, *has autem*, nempe initiatas, *comitari sacrum* Cereris *solemne*, *usque ad Deam*, seu *Deae aedem*: quod nempe, uti diximus, & mox etiam sequitur, καὶ ὡς ποτὶ ναὸν &c. seu Δημητρεῖον, *Cereris* nempe *fanum*: ac prout Dii aut Deae, de eorum fanis saepe apud Poëtas dicuntur, ac unde formatae etiam apud Graecos voces Μητρῷον, Ἡραῖον, Ἀθήναιον, Ἀρτεμίσιον, Ἀφροδίσιον, &c. de *Matris Deum*, *Junonis*, *Minervae*, *Dianae*, *Veneris &c. Templis*, ac similiter Δημητρεῖον de hujus *Cereris aede*, quod apud Stephanum legas in Ἀμυμωνία. Haud insolita etiam apud Graecos illa constructio ἄχρις πρὸς seu Dorice ποτὶ, & quomodo e Luciano, ἄχρι πρὸς τὸ σκοπὸν, *usque ad scopum*, adduxit in Thesauro H. Stephanus, & apud Isocratem, ἄχρις ὑπὸ τὴν πηγὴν, *usque ad fontem*; neque vero aliter Latini, *usque ad* &c.

Vs. 131. Αἵτινες ἑξήκοντα κατώτεραι &c.] Quod iterum ad consuetos Graecorum mores respicit, apud quos in pluribus publicis

Digitized by Google

ctis muneribus discrimen vulgo illius aetatis muliebris factum videas; earum nempe mulierum, quae *sexaginta annis minores* aut *majores* forent. Unde apud Athenienses vetitum, ne mulieres *minores annis sexaginta*, seu quod hic dicitur, ἑξήκοντα κατώτεραι, *funebrem pompam comitarentur*, aut defuncti etiam aedes subirent. Constat id ex Demosthene adv. Macartatum p. 667. γυναῖκα δὲ μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ τοῦ ἀποθανόντος, μηδ' ἀκολουθεῖν τῷ ἀποθανόντι, ὅταν εἰς τὰ σήματ' ἄγηται), ΕΝΤΟΣ ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΗ γεγονυῖαν, *mulieri non licere in defuncti bona* (seu potius *domicilium*) *ingredi & funus comitari, quando ad tumulum effertur, quae* SEXAGINTA ANNIS MINOR, iis exceptis, quod additur quae sunt intra consobrinas. A qua proinde lege immunes hic tradit mulieres Callimachus, quibus etiam *minoribus annis sexaginta*, modo forent initiatae, omnimodo comitari Cerealem pompam, & celebrare hoc sacrum licuit. Hinc quoque vetulas junioribus admixtas, eadem haec Thesmophoria videas agere apud Aristophanem in cognomine dramate. Anus vero in pompam Minervae Panathenaicam, ac proinde sexagenarias aut sexagesimum quoque annum egressas, prodire solitas, easque ramum solemnem gestantes, e Dicaearcho notant Graeci ad eundem Comicum Critici Vesp. p. 467. ipse vero Aristophanes alibi *sexagenarias*, seu *sexaginta annis majores*, τὰς ὑπερεξηκονταέτεις, a Veneris sacris arcendas monet, Concion. p. 732. sicut alibi Alexis apud Athenaeum, haud dissimilia de viris sexagenariis tradit; sed quod alterius loci. Adde, quod innuit Plato de Legib. l. II. p. 665. absurdum videri, si chorus Baccho consecratus, constet ex iis, qui ad sexagesimum usque annum pertingant, seu, ut eos ibi vocat ἑξηκοντούτεις ᾠδούς, *sexagenarios cantores*. Idem vero alibi, nempe lib. VI. p. 759. praecipit, ne pauciores annos, quam sexaginta natus sit, qui secundum sacras leges res divinas rite sit obiturus.

Vs. 132. Ἐλειθυίᾳ τείνει χέρα &c.] Nempe *Lucinae manum* dare hic dicitur, quae jam partui proxima Lucinam ut ei sit propitia, invocat, seu ad eam, quod supplices solent, manus tendit, prout de ea Pindarus Olymp. od. VI. πραΰμητιν τ' Ἐλευθῶ, h. e. interprete, ut ei haud insolitum, Horatio in Saeculari Carm. *levem Ilythiam* experiatur, h. e. ὠκυλόχειαν, *partum accelerantem*, prout Natura universi Parens dicitur in Orphicis p. 106. ult. edit. Haud aliter ac parturiens Glycerium apud Terentium Andr. A. III. Sc. I. clamat,

Juno Lucina, fer opem, serva me, obsecro.

A qua rursus parturiente muliere hic distinguitur ea, quae primis demum partus doloribus premitur, ἅτις ἐν ἄλγει, nempe, quod alibi ait idem Oppianus Κυνηγ. l. I. vs. 404. λοχίῃσιν ὑπ' ὠδίνεσσι τυπεῖσα, *partionis doloribus percussa*, prout nempe ea *partionis* voce usus eam in rem Plautus, Varro, aliique.

Vs. 133.

Vſ. 133. Δηὼ] Hinc in Inſcr. Regillae, Δηώ τε νεὴ, Δηώ τε παλαιὴ, *Ceres* autem *Nova* ſeu *Junior*, & *Ceres Antiqua*, ſeu Ceres ac Filia Proſerpina vel Libera, ut ibi ſtatuit ὁ πάνυ, & prout alioquin, ut hoc addam, a Graecis Euripidis Interpretibus dicitur ad Phoeniſſ. vſ. 689. ἡ δὲ Δημήτηρ καὶ Γῆ καλεῖται, ἡ μὲν πρεσβυτέρα, ἡ δὲ νεωτέρα, *Ceres autem Terra etiam vocatur; illa quidem Senior, haec Junior.* Haud aliter nempe ac ab Aeſchylo dictum legas Eum. vſ. 724. ἐν νέοισί τε καὶ παλαιτέροις Θεοῖς, *inter novos ſeu juniores & antiquos Deos.* Unde Δηοῦς κόρη dicitur Proſerpina ab Antiphane apud Athenaeum l. x. p. 449. ut *Deoida* eandem vocant Ovidius Met. l. vi. vſ. 114. & Auſonius Epiſt. iv. Verum non animadvertit vir maximus, *Coeleſtes Deas* eas vocari, quibus dilecta fuerit haec Regilla, θεαὶ δέ μιν ἠγαπάσαντο, quorum iſtud χθονίῃ & ἐνερτέρᾳ, *terreſtri* ac *inferae*, prout eadem vulgo dicta, Proſerpinae parum quadrat. Unde alia omnino & opportune quidem ſe hic offert Δηὼ νεὴ, ſeu *nova Ceres*, Sabina nempe Hadriani uxor jam Diva, quae utroque illo *Novae* ſeu *Junioris Cereris* nomine vocatur in veteri Inſcriptione, quae exſtat in Cl. Sponii Miſcell. p. 328. ΣΑΒΕΙΝΑΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ, *Sabinam Reginam* (ut Graeci loquebantur) ſeu *Auguſtam*, NOVAM CEREREM, *Imperatoris Hadriani Uxorem.* Erat autem Regilla uxor Herodis Attici, qui jam Hadriani temporibus floruit, & quam ante maritum mortuam liquet ex eadem Inſcriptione, ubi de Herodis ob ejusdem Regillae obitum luctu agitur; cuique Inſcriptioni praemiſſum eſt ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ nomen; qualis cum eo nomine, ut obſervat ὁ πάνυ, Conſul ſub Hadriano, tum in nummis Antinoi, iisdem proinde temporibus, haud ſemel occurrit. Hinc itaque laus Regillae eo verſu teſtata, quod eam Sabina Auguſta, Hadriani conjux, quae illud ΝΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ſeu ΔΗΟΥΣ, *Novae Cereris* elogium tulit, & quae inter DIVAS poſt mortem relata, dilexerit; haud aliter ac ipſa etiam *Antiqua Ceres.* Addo aliis etiam Auguſtis tributum fuiſſe idem *Novae* ſeu *Junioris Cereris* elogium, ſicuti Juliae Auguſti Severi Conjugi, in alia veteri Inſcriptione, quae in Itiner. P. iii. ejusdem Cl. Sponii legitur, ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ, *Juliani Auguſtam Veſtam, Novam Cererem.* Immo haud aliter ac ipſa Fauſtina M. Aurelii conjunx, ὀμπνιᾶ μήτηρ, *fecunda mater*, ſeu *Ceres*, quod non animadvertit ibidem ὁ πάνυ & jam ante indicavi ad vſ. 2. vocatur in eadem Regillae Inſcriptione: quae nempe cum Herode marito ad ea M. Aurelii tempora vixit ſuperſtes, & eo imperante fato demum eſt functa. Ut vero Δηὼ, ſicut hoc Callimachi loco, dicta a Graecis *Ceres*, ac unde τῇ Δηοῖ θαλύσια, aliud nempe ejusdem Deae feſtum, vocantur a Theocrito Idyll. vii. vſ. 3. ita etiam quandoque dicta eadem a Latinis *Dia.* De ea enim intelligo, quod in Inſcrip-

ſcriptionibus Fratrum Arvalium legitur apud Gruterum cxx. & cxxi. SACRIFICIUM DEAE DIAE, *aut* SACRUM *vel* SOLEMNE DEAE DIAE; & ſimiliter in Miſcell. Cl. Sponii p. 5. SACRUM INDICTUM DEAE DIAE, nempe ab illis *Arvorum Sacerdotibus*; ut eos vocat Plinius l. XVIII. c. II. ſeu qui *ſacra*, juxta Varronem lib. IV. *publica faciunt, ut fruges ferant arva*, inde etiam, ut ex eodem Plinio & Gellio praeterea conſtat lib. VI. c. VII. *ſpicea corona*, ſolito Cereris inſigni, redimiti; immo in quorum ſacris luſtrationibus ſeu Ambarvalibus, & *ſpicis tempora cingere Ceres* a Tibullo dicitur l. II. El. I. & a Marone Georg. l. I. vſ. 43.

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adorat,

ſeu *Diam*, h. e. Δηὼ, in adductis modo illorum Fratrum Arvalium Inſcriptionibus. Huic *Diae* vero ſeu *Cereri* & filiae Proſerpinae, promiſcuae ferme, ut hoc addam, apud Auctores & in aliis antiquis monumentis, appellationes, ſicut Σωτεῖρας, de qua mox ad vſ. 135. Θεσμοφόρου, prout Θεσμοφόρω Θεαὶ eadem mater & filia ſeu Θεσμοφόρω dicuntur ab Ariſtophane in cognomine dramate p. 782. & 783. ac a Proclo, ubi de Platone ait in ejus Theolog. p. 267. τὰς Θεσμοφόρους Θεὰς ἀνυμνῶν, *legiferas Deas celebrans*; & quomodo inſuper vel πυρφόροι Θεαὶ, *tediferae Deae*, apud Euripidem dicuntur Phoen. vſ. 699. aut μεγάλων Θεῶν ſeu μεγάλαιν Θεαῖν nominibus, & qua de re jam ſupra ad vſ. 121. eaedem apud Meſſenios & Arcadas cultae. Hinc etiam Ἀζησία *Ceres* dicta juxta Heſychium, & *Proſerpina* juxta Didymum apud Zenobium c. IX. Prov. XX. quod proinde non debuit viro erudito ad Heſychium negotium faceſſere. Immo ambigua nonnunquam Cereris & Proſerpinae ſigna; unde Pauſanias de tripodibus dicatis Apollini Amyclaeo, unum ait exſtitiſſe, cui inſiſteret ſignum *Cereris vel Proſerpinae*, κόρης δὲ ἢ Δήμητρος l. IV. p. 242. & quod fide etiam veterum ac inſignium nummorum liceret hic comprobare. Alioquin διώνυμοι Θεαὶ, *binomines Deae*, ab Euripide vocantur Phoen. vſ. 689.

Vſ. 134. καὶ ὡς ποτὶ ναὸν ἵκωνται] Vera omnino, quam tradit H. Stephanus, & bene ſuo probavit calculo Anna eruditiſſima, hujus loci expoſitio; immo cui jam Graeci praeiverat Enarratoris gloſſa ad verba ſuperioris verſus, ταῖσι δὲ Δηὼ, nempe ταῖς ἐλθούσαις καὶ μὴ ἐλθούσαις, ἴσον μισθὸν δώσει, *venientibus & non venientibus* (ad templum nempe) *Ceres aequalem dabit mercedem*. Quae etiam, ut priora Poëtae verba, de mulieribus jam parturientibus, aut quae primi partus doloribus ſeu torminibus adficiuntur, abunde adſtruunt; quod nempe haud iis licuerit ad templum usque pompam illam Cerealem proſequi, ibique ſtata & ſolemnia Deae ſacra adimplere.

Vſ. 135. σάω πόλιν ἐν θ' ὁμονοίᾳ] Haud aliter nempe ac in Hymno illo trium verſuum in hanc Cererem Homerici vel Homeridae alicujus legitur,

Χαῖρε Θεὰ, καὶ τήνδε ΣΑΩ ΠΟΛΙΝ,

Sal-

Salve, o Dea; hanc autem URBEM SERVA.

Σωτείρα quippe juxta filiam Proserpinam dicta eadem Ceres, cum alibi, tum in veteri Apameae nummo Gazae Mediceae, ac proinde, a qua hoc praecipuum ac salutare beneficium populares feminae, *urbis* seu civium inter se *concordiam*, hic a Dea flagitant, nempe juxta illud Tullii de Amicitia cap. VII. *quanta vis amicitiae* CONCORDIAEQUE? mox, *quae tam firma* CIVITAS *est, quae non odiis atque dissidiis funditus possit everti.* Cujus etiam *concordiae* eo major ratio habenda hic fuit, si de Cereali festo, non Alexandriae, ut ab initio hujus Hymni statuit Graecus Poëtae Enarrator, neque vero absonum ibi credidimus, sed Argis, aut in alia urbe Peloponnesi celebrato agitur; in quibus nempe oppidis sicut in aliis etiam Asiae minoris & Graecae originis civitatibus, crebrae occurrebant & fatales ferme *saluti* eorundem locorum, popularium nempe inter se aut cum Rectoribus, dissensiones. Unde inscripta subinde in antiquis nummis, & ita publico aere ad perennem ejus rei memoriam signata, unius urbis, Senatus nempe & populi qui antea, uti Romae etiam libera adhuc Republ. haud semel contigit, ab invicem dissenserant, ΟΜΟΝΟΙΑ. Hinc priscus Nicomediae nummus cum epigraphe ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑ supra ΒΟΥΛΗ, infra ΔΗΜΟΣ, *Nicomediae Concordia, Senatus, Populus.* Sic ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ, *Concordiae Mytilenaeorum*, in praeclaro nummo, quem jam vulgavit his olim studiis florentissimus P. Seguinus in Select. Num. & exstat hodie in Gaza Gallorum Regia. Plures quidem, ut antiquariis notum, suppeditat eadem vetus nummorum supellex, variarum inter se urbium, non vicinarum solum aut unius gentis, ut *Mileti & Ephesi; Ephesi & Pergami, Smyrnae & Laodiceae*, quae nempe Proconsularis Asiae &c. sed dissitarum etiam & alterius Provinciae ut *Ephesi* ac *Athenarum; Smyrnae & Lacedaemoniae, Mileti & Amisi* &c. ΟΜΟΝΟΙΑΣ exempla. Cujusmodi etiam, ut obiter hoc addam, exhibent alii veteres nummi, in quibus inscr. ΟΜΟΝΟΙΑ ΕΦΕΣΙΩΝ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, *Concordia Ephesiorum & Alexandrinorum*; sed cui haud absimilem Gordiani nummum, quamquam cum alio typo, tauro nempe, a Tristano vulgatum cum inscr. ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, vir ingenio ac eruditione magnus, de *Alexandrinis in Troade* debere intelligi male statuit in Observationibus ad Catullum p. 207. *Alexandrinos* etiam *Aegyptios* ibidem designari, abunde arguunt Serapidis aut Isidis icones in similibus, seu qui eandem Inscriptionem praeferunt, & qualem modo indicavi, nummis, una cum Diana Ephesina, tutelaribus utriusque urbis numinibus, insculptae. Neque etiam Hippotaurus, seu ex equo & tauro, quod idem vir doctissimus censuit, compositum monstrum in eodem nummo signatur, sed taurus; nec ille proinde ejusmodi seu ΟΜΟΝΟΙΑΣ, quam exhibet adducta a me alte-

rius nummi inscriptio, inter utramque, *Ephesum* & *Alexandriam* scilicet *Troadis*, Symbolum: & quidem, quod per *equum*, eadem *Alexandria Troas*; per *taurum* vero designetur in eodem nummo Diana Ταυροπόλος. *Cervus* enim non *taurus*, vulgo *Ephesi*, seu Dianae Ephesiae, illiusque non Ταυροπόλου, cujus alibi, quod ante vidimus ad vs. 174. Hymni in Dianam, erat cultus; sed Ἐλαφρίας vel Ἐλαφηβόλου, obvium in antiquis illius urbis nummis, insigne. Accedit, quod in iis, quos hactenus versarunt Antiquarii & cujusmodi saepius vidimus in illustribus Cimeliarchiis, quique sub Imperatoribus percussi, illius nempe *Alexandriae Troadis* nummis, nusquam solo ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ nomine; immo nec Graece, sed Latine, Romana quippe Colonia, iidem sunt vulgo inscripti; ac inde perpetuo cum adjuncto in iis *Coloniae* nomine, & crebrius quidem cum solo *Troadis*, ac sine addita *Alexandriae* appellatione, nempe COL. AUG. TROA. vel TROAD. *Colonia Augusta Troadensis*; in nonnullis COL. ALEX. aut ALEXAND. TROA. *Colonia Alexandria Troas*, ac in uno forte vel altero sine *Troadis* nomine, sed cum solitis caeteroquin appellationibus COL. ALEXAND. AUG. aut qualem olim protuli Diss. de Num. p. 776. COL. AUR. ANTONINIANA ALEX. *Colonia Aurelia Antoniniana Augusta*. Quorum etiam abunde fidem facit luculentum de nummis Coloniarum Imperii Romani opus, a Cl. & in hoc studiorum genere exercitatissimo Vaillantio haud ita pridem editum. Haud aliter nempe ac apud Auctores, qui de ea urbe agunt, non Livium solum aut Strabonem, & cujus Interpretis ea in re errorem alibi notavimus, sed Galenum quoque legas de Simpl. Medicam. Facult. l. IX. c. II. Ἀλεξάνδρειαν Τρωάδα, aut duntaxat Τρωάδα, ut apud Philostratum de Vit. Soph. l. II. in Herode, ἰδὼν δὲ τὴν Τρωάδα &c. ac similiter in libris Digestorum l. VII. D. de Censib. *Juris Italici sunt* Τρωὰς, Βήρυτος, *Troas*, *Berytus* &c. ac Pauli l. VIII. ibidem, *in Provincia Asiae duae sunt Juris Italici Troas & Parium*. Quibus addam nummum, quem depictum vidimus in pulcherrimis schedis optimi & eximii Morelli nostri, ΤΡΟΑΔΕΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Troadensium Smyrnaeorum Concordia*. Adde, quod *Ephesiorum* & *Alexandrinorum* in Aegypto, ut praecipui utriusque ac nobilissimi in Romano orbe emporii, crebris proinde ac assiduis invicem commerciis seu commeatibus frequentati, haud mira utique vel insolens contingat signata in ejusmodi nummis, quos ante adduximus, ΟΜΟΝΟΙΑ, quae in aliis haud minori terrarum spatio dissitarum urbium nummis itidem legitur. Sed haec praeter institutum, quamquam oblata nec quaesita ejus rei occasione, nec alieno caeteroquin loco, adtigimus. Unum tamen addam, quod ad illustrandum hunc Callimachi locum, quo Cererem invocat, ut *urbem in concordia servet*, τάνδε σάω πόλιν ἔν θ' ὁμονοίᾳ propius respicit; sacrata nempe Cereri apud Romanos

eorum bona, qui Tribunos plebis, publicae quasi libertatis & concordiae adsertores, violaverant, aut vero cohibuissent, ne iidem legem ferrent ad populum; prout id tradit Dionysius Antiqu. l. VI. p. 410. & l. X. p. 477. Adde nihil magis ad stabilem *urbis* seu populi cum Rectoribus *concordiam* conferre, quam, ubi *Cerealia* dona seu fruges ac alimenta illi affatim suppetunt.

Vs. 136. Ἐν τ' εὐημερίᾳ] Qua voce tranquillus ac prosperus urbis ac civium status debet hic intelligi, prout apud Sophoclem de Thebis dicitur Oedip. Col. vs. 643.

Καὶ ταῖσι Θήβαις ἐς τὰ νῦν εὐημερεῖ,

Ac si nunc Thebanis res sunt tranquillae ac prosperae;

sicut in Ajace vs. 723. λευκὸν εὐήμερον φάος, quod ante vidimus ad superiorem vers. 123. de *die laeta ac serena* ab eo dicitur. Exstat vero haud praetereundus hic Philonis locus de Vit. Contempl. p. 893. ubi de Essenis agens, qui bis unoquoque die precari solerent, sub auroram nempe & vesperam, addit, ἡλίου μὲν ἀνίσχοντος ΕΥΗΜΕΡΙΑΝ αἰτούμενοι, ΤΗΝ ὄντως ΕΥΗΜΕΡΙΑΝ φωτὸς οὐρανίου τὴν διάνοιαν ἀναπλησθῆναι, quae minus accurate reddit ibi Interpres; doctissimus autem Petavius in Miscell. Exercit. Juliano ab eo vulgato additis cap. I. ubi eum locum adducit, eadem verba εὐημερίας αἰτούμενοι τὴν ὄντως εὐημερίαν, vertit, *veram fausti diei faustitatem postulantes*, ut nempe, quod subdit ibidem, prior ibi εὐημερία *felicem diei cursum*, posterior, *faustitatem ac felicitatem* absolute significet. Idem vero in Appendice ad Notas in Synesium cap. I. eruditissimi Jo. Croy, qui alienum illud a mente Philonis in specimine Conjectur. & Observ. p. 111. crediderat, aliam eorundem verborum expositionem refert; ut nempe illud genitivum εὐημερίας usurpetur ἐλλειπτικῶς, ac subaudiatur ἕνεκα. Quod ibi redarguit, & alienum vicissim ab eo Philonis loco contendit Petavius, & si quid in iis verbis mutandum, pro εὐημερίας malit legi, εὐημερίαν in accusandi casu, hoc sensu nempe, εὐημερίαν αἰτούμενοι, τὴν ὄντως εὐημερίαν, *felicitatem postulantes*, *veram*, inquam, *felicitatem*, & quae qualis sit aperit ibidem Philo. Quamquam nihil ibi mutandum censeam, ac potiorem ducam, & illi loco maxime congruam, priorem, quam idem Petavius adtulerat, eorundem verborum expositionem; ut nempe ibi dicat Philo, Essaeos vel Essenos, qui, quod praecesserat, unoquoque die sub auroram ac vesperam precari erant soliti, oriente quidem sole, *veram* illam *laetae* sive *faustae diei felicitatem* (εὐημερίας τὴν ὄντως εὐημερίαν) continuo petiisse, plenam scilicet ac coelestem mentis lucem, quod nempe ibi ait, uti jam vidimus, Philo, φωτὸς οὐρανίου τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀναπλησθῆναι, *nimirum, ut ipsorum mens coelesti luce repleatur.* Atque ita priori εὐημερίας voce, & propria quidem ac nativa ejusdem significatione, denotari id quod paullo ante a Sophocle dictum vidimus, λευκὸν εὐήμερον φάος, *laetam & faustam diem*; posteriori autem indicatur *felicitas* in genere, prout ab aliis eadem vox subinde sumitur,

mitur, & inde apud Hesychium, εὐημερία, εὐδαιμονία, aut sicut hoc ipso apud Callimachum loco, haud male ab Interprete redditur. Quomodo etiam εὐημερίαν pro *felicitate* seu *prosperitate* adhibuit haud semel Chrysostomus, ut cum alibi saepius, tum Serm. I. in Lazarum pag. 227. & 230. & Serm. IV. in eundem p. 250. T. V. edit. Savill. πονηρὸς δὲ καὶ μιαρὸς ἄνθρωπος εὐημερίας διηνεκοῦς ἀπολαύοι, *improbus autem ac scelestus vir perpetua utatur prosperitate.* Sic Josephus Ἀρχ. l. XV. c. X. τὰς εὐημερίας διηγουμένους, *suos narrantes prosperos successus*; alibi autem eodem sensu de Herode ab initio capitis IX. ejusdem libri, πλεῖστον ἐπὶ τοῖς εὐημερήμασιν ὑψηλοὺς φρονῶν, *multum prosperis illius successibus elatus*, prout eandem vocem εὐημέρημα apud Polybium *de felici rerum successu*, alii jam observarunt. Hinc εὐημερεῖν non solum pro *feliciter agere*, ut in adducto supra apud Sophoclem loco, ac apud eundem Chrysostomum Serm. V. in Lazarum p. 230. T. V. dicitur: sed nominatim pro *plausum* in theatris aut pro publica populi concione *ferre* ac *celebrari* a Graecis dictum, ut ad Athenaeum l. VI. c. XII. vidit jam ὁ πάνυ, & docet, ut hoc addam Hellenismi Thesauris aliisque promptuariis intactum, haud uno loco Plutarchus, sicut in Alexandro p. 681. Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως εὐημεροῦντος ἐν τῷ θεάτρῳ, *quum Lycon Scarphensis in theatro plausus ferret*, ac in Catone p. 782: ubi a Favonio aedili ludos in theatro edente, ad spectantem eos Catonem dictum refertur, καὶ δεῖσθαι τοῖς εὐημεροῦσιν καὶ τιμὴν ἰδόα, *ut qui plausum meruerant, iis debitum honorem vellet ille nunc impertiri, acclamavit.* Adde locum ejusdem Auctoris in Demosthene p. 846. εὐημερήσαντος δὲ Καλλιστράτου καὶ θαυμασθέντος ὑπερφυῶς, *quum insignem plausum tulisset Callistratus, ac in summa esset admiratione*, post orationem de Oropo, & cujus judicii summa erat exspectatio, in publica Atheniensium concione habitam. Hinc quoque παρευημερεῖσθαι, *vinci* seu *offuscari* alterius splendore aut gloria; prout ea voce usus Philo in Flaccum p. 969. ubi Agrippae Judaeorum Regis a Cajo declarati in Aegyptum profectionem debuisse ab eo declinari, obtendunt ad Flaccum Praesidem ejus familiares, ἵνα μὴ παρευημερηθεὶς ὁ τῆς χώρας ἡγεμὼν ἀδοξῇ, *ne* adventus Regis Agrippae *splendore offusi regionis Praefecti gloria obscuretur.*

Vs. 134. ἀγροθι νόστιμα πάντα] Haud male Interpretes Frischlinus & Vulcanius, νόστιμα per *matura* hic reddunt, ubi de fructibus aliisque terrae proventibus agitur; idque juxta Hesychii glossam, νόστιμος, ὥριμος, καὶ τὰ ὅμοια, ac prout apud Maronem legitur Georg. lib. I. vs. 347.

Et Cererem clamore vocant in tecta; neque ante
Falcem MATURIS *quisquam supponat* ARISTIS.

Adde, quod Νόστος & Εὔνοστος dictus etiam fuerit Θεὸς Ἐπιμύλιος, *Molaris Deus*, molitorum nempe Inspector, ac efficiens ut farinae mensura foret plena; ut ita νόστος idem esset, quod Doribus ἱμαλὶς, prout haec e Tryphone refert Athenaeus l. XIV. p. 618.

Digitized by Google

ac inde, & e veteri insuper Lexico Rhetorico, Eustathius p. 1383. ac alibi, & unde factum ait τὸ νόσιμον. Athenaeus vero rursus l. x. p. 416. Cereris ἱμαλίδος *Farinae*, seu *Farinaceae* Deae signum apud Siculos exstitisse memorat. Ita vero νόσιμον cum pro *maturo*, tum pro *fecundo* ac *salubri* etiam dictum videas, ut apud Josephum Ἁλωσ. l. 1. c. IV. ubi de fonte ait Hierichuntis, quem ex insalubri & summe noxio, saluberrimum deinceps effecerit Propheta Elisaeus; idemque fons imposterum, ut addit Josephus, eam irrigandi vim habuerit, ut si adtigerit modo terram, νοσιμώτερον εἶναι τ̃ μέχρι κόρυ χρονιζόντων, *salubrior* seu *majoris foecunditatis auctor* (non ut hic vetus ac recens Interpres, *sapidior*) *fuerit*, *aquis ad satietatem permanentibus*. Adeo, ut eandem vocem νόσιμον haud male per τὸ σωτήριον, reddiderit quoque doctissimus Glossographorum Hesychius.

Vs. 137. Φέρβε βόας, φέρβε μᾶλα] Florentis locus, quem tangit hic Anna praestantissima, exstat in Notis ad Comici Lysistratam pag. 870. Idem vero jam ante Vulcanio visum fuerat ad haec Poëtae nostri verba; ut nempe, quo constaret versus, φέρε pro φέρβε in postremis hic Poëtae verbis φέρβε μᾶλα, legeretur. Quod vero contra vetera exemplaria in utroque Poëtae nostri loco φέρβε pro φέρε ab acutioribus & recentibus prosodicis invectum idem ibi adserit eruditissimus Florens, vellem ut luculentius id evicisset. Neque enim aliter, quam hic in editis, exhibent omnes hujus Poëtae, ut agnoscit ipse Vulcanius, editiones; neque in ea, quae cum Frischlini versione ac adnotatis ab H. Stephano prodiit, & in qua variae lectiones e scriptis codicibus sunt ad marginem notatae, ulla occurrit, quae φέρε pro φέρβε, in iisdem libris exstare doceat; aut vero ulla etiam, cujus mentio in notis ab eodem H. Stephano, ut alioquin in iisdem solet, facta legitur. Unde librorum potius hic veterum, Scriptorum nempe in adhibenda voce φέρβε consensum, ex illa omnium & antiquissimarum etiam hujus Poëtae editionum conspiratione licet aestimare. Opportunior quoque hic verbi φέρβειν, ubi agit de *pecoribus*, quam φέρειν usus. Quod vero in secundo illo φέρβε prima corripiatur syllaba, quae in priori, ut & in sequenti versu, φέρβε κ̀ εἰράναν producitur, id exemplis utique, quod vere monet Anna praestantissima, non caret. Obvia quidem illa in veterum Graecorum, ut de Tragicis etiam antiquis aliisque Poëtis sileam, Epigrammatis; ut sit nempe anceps prima syllaba in vocibus τέκνον, τεκνίον, τέχνη, ὕπνος, ac similibus; unde vocem ὕπνον (ut hic positum secundo loco φέρβε) corripi videas in hoc dimidiato Crinagorae pentametro Anth. l. VII. Ep. CLXXII. οὐχ ὕπνοι, ἀλλὰ κόποι, idque juxta tralatitium notumque primis Hellenismi tyronibus mutae ante liquidam privilegium. Quibus consona correptae itidem secundae syllabae in ἀγρυπνίη, ac similiter in ἰφθίμαις apud Orpheum seu Onomacritum (ut jam ibi advertit post H. Stephanum nuperus ac erudi-

tus

tus ejus editor) Argon. vs. 6. Ἠπύτω Μύστης ἰφθίμαις &c. ac praeterea cum in voce ἰφθίμαις vers. 67. cujus media syllaba pro more alibi apud eum producitur vs. 276. &c. tum in voce ἀτέκμαρτον, cujus secunda syllaba itidem corripitur vs. 1134. illius Poëmatis. Idem vero in aliis etiam vocibus, praeterquam ubi muta ante liquidam posita, apud veteres Poëtas subinde locum habuisse, vel nota (ne Grammaticis hisce tricis longius immorer) aut Hesiodi in ἀπάλαμνον Ἔργ. vs. 20. aut Homeri in voce Αἰγύπτιων, ac itidem in iis, de quibus modo Argonauticis, vs. 32. Θρήνυς τ' Αἰγύπτιων, & vs. 43. Ἡ δ' ὅσον Αἰγύπτιων &c. exempla satis utique comprobant. Ne propiori adhuc id adstruam, petito ex iisdem Argonauticis exemplo, gemino scilicet litterae ρ ante mutam correptae; ut hic in voce φέρβει ita in media syllaba vocis ἀταρπὸς, prout in Aldina illius Poëmatis, quam possideo, editione legebatur, vs. 86.

Παρθενίας ἀταρπὸς ἐπίηρατον ἠρώεσσιν,

pro quo in Stephaniana, ac inde in postrema editione horum Argonauticorum, ἀτραπὸς legas; sicuti etiam vers. 261. quamquam ἀταρποὺς occurrat jam ante vers. 35. & ἀταρπιτοῖς vs. 113. ac familiaris sit alioquin, uti modo etiam vidimus, in voce ἰφθίμαις & ἰφθίμοις, illi Auctori ancipitum id genus syllabarum usus. Haud mirum proinde vel insolitum in hac voce φέρβει idem obtinere, ut prior ejus syllaba sit hic itidem anceps, brevis nempe & longa, φέρβει βόας, φέρβει μάλα, sicuti alioquin eadem littera ρ apud Graecos saepe elisa, ut in σκῆπτρον, σκῆπτον, σκηπτοῦχος; δρύφρακτος, δρύφακτος &c. de quibus Grammatici. Quibus addere liceat hanc Eustathii glossam p. 1488. ad initium vs. 127. Odyss. Δ. Αἰγυπτίης ὅθι πλεῖστα &c. nempe correptam ibi in Αἰγυπτίης secundam syllabam, cum ob metrum, tum ob ἀσθένειαν τῶν μετὰ τὸ υ κειμένων δύο ψιλῶν συμφώνων ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ, *infirmitatem positarum post litteram υ, duarum tenuium consonantium*, SECUNDUM ANTIQUOS, ut quae adduxi etiam paullo ante in eadem voce Αἰγύπτιος, e veteris Poëtae Argonauticis, exempla ostendunt. Sed de prosodicis hisce notationibus plus satis; & quidem ob contrariam eruditissimorum Florentis & Vulcanii de hoc Callimachi loco, uti paullo ante vidimus, sententiam. Cereri autem armentorum etiam seu *boum* ac *ovium* curam vel pastum hic commendat Callimachus; quomodo nempe παμβῶτις γα, *omnia pascens*, seu *alens terra*, Rhea sive Ceres apud Sophoclem dicta, Philoctet. vers. 396. & juxta illud Poëtae ab initio Georgicorum,

quae cura BOUM, *qui cultus habendi*
Sit PECORIS.

Ut hic mittam id, quod de eadem Dea ait Ovidius Fast. lib. IV. vers. 403.

Illa jugo tauros collum praebere coëgit.

Hinc tauro etiam utraque manu faces tenentem inequitare videas

Digitized by Google

deas Cererem, in veteri Macedonum nummo apud Goltzium, & quem alibi itidem versavi, cum inscr. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ, *Macedonum primae.*

Oves autem quod spectat, neque earum curam a Cerere hic alienam putat Callimachus; cui etiam Deae Μηλοφόρῳ seu *Oviferae* templum Nyseae, Megarensium navali, exstructum tradit Pausanias l. I. p. 82. Adde, quod Pales Pastorum Dea, & quam de *ovium pastu* acturus invocat Poëta, praeclari operis l. III. vs. 293.

Nunc veneranda Pales, magno nunc ore sonandum,
Incipiens, stabulis edico in mollibus herbam
Carpere oves, dum mox frondosa reducitur aestas;

quod ea *Pales*, inquam, eadem cum *Vesta* aut *Matre Deum* seu *Rhea* vel *Opi*, ac proinde etiam *Cerere*, habita dicatur a Servio ad vs. I. l. III. Georg. Quibus adde illud Philonis de vita Contempl. p. 890. quod terra nempe dicta sit Δημήτηρ (Ceres) παρ' ὅσον μήτηρ εἶναι δοκεῖ πάντων φυτῶν τε καὶ ΖΩΩΝ, *quod mater videatur omnium stirpium* ET ANIMALIUM. Adde illud Valerii Flacci l. III. vs. 5. *dat Cererem lectumque* PECUS.

Ibid. φέρε στάχυν, οἶσε θερισμὸν] Hinc quod antea vidimus ad vs. 2. σταχυοτρόφε & πολύσταχυ invocata in Orphicis, & apud Theocritum, eadem Ceres. Ἀμαία vero ob θερισμὸν seu *messem* a Troezeniis dicta, juxta Didymum apud Zenobium: ac unde illud proverbium ab eo Cent. IV. 20. & a Suida etiam memoratum, ἡ Ἀμαία (non ut apud Zenobium perperam Ἀμοία) τὴν Ἀζησίαν μετῆλθε, *Amaea*, seu *messis Dea ad Azesiam accessit.* Hinc eadem Dea seu Δηὼ paullo ante dicta, ἀμήσασθαι seu falce segetes *metere*, Titanas docuisse in Insula Corcyra, Δρεπάνη inde appellata, dicitur ab Apollonio l. IV. vs. 988.

Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ,
Τιτῆνας δ' ἔδαεν στάχυν ὄμπνιον ἀμήσασθαι,
Nam Ceres olim ibi in ea terra diversata,
Titanas docuerat almas segetes succidere;

& quomodo caeteroquin Δηοῦς ὄμπνιον στάχυν, *Cereris almam aristam*, dixit similiter Lycophron vs. 121. alibi autem idem hic Calli-

Callimachus apud Etymologum in voce φαρῶ, nempe μέλε δὲ σφισιν ὄμπνιον ἔργον, ac ut additur, Δημητέρος δηλονότι, *curae autem illis est almum opus Cereris.* Quo loco proinde haud praeteriri debet veterum Apollonii Enarratorum ad dictum paullo ante locum στάχυν ὄμπνιον, glossa, Κυρηναῖοι δέ τινες τὸν πλούσιον καὶ εὐδαίμονα, ὄμπνιον καλοῦσιν, *Cyrenaei autem* (qualis noster Battiades) *nonnulli divitem & felicem* ὄμπνιον *vocant.* Iis vero consona, quae hic itidem ad Cererem dicuntur, φέρε στάχυν, οἶσε θερισμὸν, *fer spicam, fer messem*, nempe juxta illud Tibull. l. II. Eleg. I.

Nec seges eludat messem fallacibus herbis.

Unde etiam non ante arationem solum ac sationem frugum vota Cereri, ut ex Hesiodo observat Plutarchus de Superst. p. 169. ab agricola nuncupanda, sed etiam ante *messem* seu θερισμὸν, a paratis messoribus, ut apud Maronem praecipitur, versibus paullo ante adductis ad vs. 134. e Georg. l. I. vs. 348. *Neque ante falcem maturis* &c. Unde post comportatas etiam fruges, ut ea de re Graeci Grammatici, ac ipse, & de quo loco jam ante ad vs. 20. Aristoteles ad Nicom. l. VIII. c. IX. μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς, celebrata apud Graecos, ob Cerealia nempe illa munera, θαλύσια, de quibus exstat venustum, ut notum, Syracusani vatis Idyllium. Quo referri etiam debet illud Ovidii Fast. l. II. vs. 119.

Farra tamen veteres jaciebant, farra METEBANT,
Primitias CERERI *farra resecta dabant;*

& quibus insuper verbis, nempe *farra jaciebant*, firmari posset illa vocis *Ceres*, quasi ab Hebraica גרש *garas* aut *geres*, h. e. *ejicere*, a frugibus nempe ejectis, tradita a nonnullis origo. Immo unde Ceres non de *segete* solum, quod valde triviale, & quidem, quum demetitur, *rubicunda Ceres* aut *flava Ceres*, a Poëtis haud semel dicta; sed de quovis alimento, & quidem e feris etiam carnivoris, prout Achilles de se ait apud Statium Achill. l. II. vs. 386. *Haec mihi prima Ceres*, leonum nempe, quod praecesserat, viscera, quibus ille vescebatur, seu *semianimes medullae.* Sic apud Valerium Flaccum l. II. vs. 69. de epulantibus Argonautis, *Cereris tua munera fessas Restituunt vires;* ac praeterea loco jam in fine superioris notae ad priora hujus apud Callimachum versus verba, *dat Cererem lectumque pecus*, ovinas nempe carnes ad comedendum, ac stragula.

Vs. 138. Φέρβε καὶ εἰράναν] Ita de Baccho, cui eadem cum Cerere communia dixerat ante vers. 71. hujus Hymni, ait Euripides Bacch. vs. 419.

Φιλεῖ δ' ὀλβοδότειραν Εἰρήναν, κουροτρόφον θεάν,
Amat vero divitiarum datricem Pacem, juvenum altricem Deam;

sicut ab Hesiodo eadem Pax κουροτρόφος itidem dicitur, & quod Cereris seu Telluris fuit quoque, ut ante vidimus, epitheton. Immo unde notabiles veteres nummi, in quibus eadem εἰρήνη seu

Digitized by Google

pax opportune ad hunc locum, ſub vulgaribus *Cereris* ſymbolis depingitur; mulieris nempe cum duabus ſpicis ex ejus gremio ſurgentibus, & cum corona inſuper ſpicea; ſicuti in ſequenti Agrippinae Claudii conjugis nummo, cum inſcr. ΕΙΡΗΝΗ L. IB. *Pax Anno* XII. ac prout in alio Titi nummo eadem ſpicas dextra, ſiniſtra caduceum tenet, cum ead. inſcr. ΕΙΡΗΝΗ.

Ad eosdem nummos, quales jam vulgarunt praeclare de hujus eruditae vetuſtatis memoria meriti Triſtanus, & amiciſſimus Patinus, ea ille, & quod a Friſchlino jam ante factum ad hunc locum, ex Orphicis & Ovidii Faſtis commode adtulit, quae *pace laetari Cererem*, illamque ut Cerealium munerum largitricem praedicant. Immo ad quas ΕΙΡΗΝΗΝ ſeu *Pacis* icones reſpexiſſe videas Tibullum noto verſu, lib. I. Eleg. X.

At nobis PAX *alma veni*, SPICAMQUE *teneto*.

Hinc Εἰρήνη βαθύπλουτος, ſeu *Pax immenſas largiens divitias*, ab Ariſtophane in Agricolis, uti jam ab Euripide in Cteſiphonte, deperditis dramatibus, dicta legitur apud Stobaeum Serm. LIV. p. 367. Immo prout hujus Εἰρήνης πλοῦτον in ſinu ferentis ſimulacrum exſtare apud Athenienſes tradit Pauſanias l. IX. p. 566. de quo in Atticis dixerat p. 13. Εἰρήνη φέρουσα Πλοῦτον παῖδα, *Pax ferens Plutum infantem*: quod nempe *Plutus*, ſeu divitiarum numen, idem cum *Plutone* apud Atticos haberetur; unde promiſcue Πλοῦτος & Πλούτων in Comici dramate dicitur, ut pag. 76.

Μετὰ τοῦτο τῷ Πλούτωνι παρεκαθίζετο;

Poſt haec Plutoni adſedit:

ubi eruditi Critici, ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΟΝ οὕτω λέγουσι, καὶ εἰκότως τὸν αὐτὸν ΤΩ ΠΛΟΥΤΩΝΙ τὸν Ἅδην νομίζουσι· καὶ γὰρ Ἡσίοδός φησιν, Εὔχεσθαι δὲ Διὶ χθονίῳ, ΔΗΜΗΤΕΡΙ θ᾽ ἁγνῇ, PLUTUM *ita vocant* (nempe *Plutonem*) *& merito quidem eundem cum* PLUTONE *ſtatuunt: unde etiam ait Heſiodus invocandus eſt Juppiter terreſtris, & caſta* CERES. Quo proinde reſpexit idem Comicus in verſibus, qui apud Stobaeum exſtant, & in Excerpt. τοῦ κάνον Grotii p. 499.

Καὶ

Καὶ μὴν, πόθεν ΠΛΟΥΤΩΝ ἂν ὠνομάζετο,
Εἰ μὴ βέλτισ' ἔλαχεν,
Et quidem unde PLUTO *fuisset dictus*,
Nisi optimam partem, Plutum nempe seu *opes fuisset sortitus*.

Neque vero id ob latentes in terrae visceribus opes, sed ob aliam ejusdem appellationis caussam, juxta Sophoclem Oed. Tyr. vs. 30.

Ἅδης στεναγμοῖς καὶ γόοις ΠΛΟΥΤΙΖΕΤΑΙ,
Pluto lamentis & planctibus DITESCIT.

Hinc *Pluto* juxta fabulas, Cereris gener; immo *Plutus* ejusdem Cereris, ob eam, quam agricultura copiam suppeditat, filius habitus, qua de re Themistius Orat. XXX. pag. 351. εἴτε εὐπορία διὰ σπουδῆς, Δήμητρος παῖδα ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΟΝ οἱ ποιηταὶ ᾄδουσιν, *sive abundantia labore parta* (quae verba διὰ σπουδῆς, non expressit hic interpres) CERERIS *filium esse* PLUTUM *canunt poëtae: quod*, ut addit; *nulla re externa ita augeantur facultates, ut ex agriculturae commodis.* Etsi Εἰρήνην illam, de qua paullo ante, βαθύπλουτον aut ὀλβιοδότειραν, *immensas opes largientem*, quod adtinet, eadem tanquam non telluris, neque unius proinde, ut hic, Cereris, sed coeleste prudentiae ac divini in res humanas amoris donum, cum Minervae in Orphicis, δὸς δ' Εἰρήνην πολύολβον, *da autem Pacem opulentam*, tum Veneris munus apud Lucretium dicitur, ab initio ferme aurei poëmatis,

Nam in SOLA *potes tranquilla* PACE *juvare Mortales.*

Haud aliter, ac potiori quidem jure, *Pax Dei*, aut vicissim *Deus Pacis*, a sacris Vatibus juxta & Apostolis dicitur, ut Esa. LIV. 10. Epistol. ad Philip. IV. 7. 9. &c. Immo qua ratione insuper apud Gentiles factum, ut PAX AUGUSTI, tanquam alterius in terris Jovis & *Pacis* Auctoris, in Romanis Caesarum nummis subinde signetur.

Ibid. ὡς ἄροσε, κεῖνος ἀμάσῃ] Nempe juxta illud simile, quod aliquoties adhibetur a Sacris Scriptoribus, ut Galat. VI. 7. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει, *quicquid enim seminaverit homo, hoc & metet.* Ita 2 Corinth. IX. 6. καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, καὶ θερίσει, *& qui serit in benedictionibus*, seu *abundanter, abundanter etiam metet*, voce nempe εὐλογίαι eodem sensu ibi sumpta, quo subinde in veteri foedere Hebraeorum ברכה & similiter εὐλογίας a senioribus, ut Ezechiële XXXIV. 26. quem locum jam commode ad dicta D. Pauli verba adnotavit ὁ πάνυ Grotius; adde & Malachiam III. 10. ac alibi. Ita etiam inter praecipua beneficia, quae Israëlitis etiam timentibus promittit Deus apud Esaiam cap. LXV. haec legitur vs. 21. & 22. *Et aedificabunt domos, & ipsi habitabunt, & plantabunt vineas, & comedent fructus earum. Non aedificabunt, & alius habitabit. Non plantabunt, & alius comedet.* Quod alioquin eorum majoribus in Palaestinae possessionem, ejectis inde aut ad internecionem deletis incolis, immissis contigisse,

gisse, declarat apud Josuam Deus XXIV. 13. *dedique vobis terram,* IN QUA NON LABORASTIS; *& urbes, quas non aedificastis, ut habitaretis in eis, vineas & oliveta, quae non plantastis, vos comeditis.* Quam in rem utique, seu huic Poëtae nostri dicto aut voto, ut qui *seminavit, & metat*, ὃς ἄροσε, κεῖνος ἀμάσῃ, opponitur & ab ipso quidem Servatore vetus illud ac *verum*, ut ibidem vocatur, effatum, Joh. IV. 37. ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων, *alius est, qui seminat; & alius est qui metit*, & comprobatur *duri* illius *Domini* exemplo, ad quem ait servus Matth. XXV. 24. θερίζων, ὅπου οὐκ ἔσπειρας, *qui metis, ubi non seminasti*, ac praeterea illo Graecanico versu, quem primus ad Johannis locum adtulit doctissimus Camerarius,

Ἄλλοι μὲν σπείρουσ', ἄλλοι δ' αὖ ἀμήσονται,

seu, ut idem proverbium a Paroemiographis Graecis, Diogeniano Centur. II. 62. & Apostolio Cent. II. 55. refertur, tanquam vulgare soluto sermone dictum, ἄλλοι μὲν σπείρουσι, ἄλλοι δὲ ἀμήσουσι, aut juxta Apostolium, ἀμήσονται, *alii quidem seminent, alii autem metent.* Haud aliter nempe ac de Cleone dixit Comicus, (& cujus ea de re locum pridem ad oram mei Callimachi adscriptum, vidisse etiam Erasmum in praeclaro Adagiorum opere nunc demum animadverto) nempe Equitum p. 310.

Κᾆτ' ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τἀλλότριον ἀμῶν θέρος,
Quasi vir fortis visus est, alienam demetens messem;

& ad quod adludit postea, qui ad eundem Cleonem ait Agoracritus p. 334.

Ἁρπάζων γὰρ τοὺς ἄρτους, σοὶ τοὺς ἀλλοτρίους παραθήσω,
Subreptos enim aliunde panes tibi adponam.

Haud aliter nempe ac eidem Cleoni jam ante unus ex Atheniensium ducibus Demosthenes objecerat, quod sibi ad Pylum de Lacedaemoniis victoriae laudem ille surripuerat, nempe libum seu mazam in Pylo Laconicam, quam subegerat Demosthenes, clanculum sibi subreptam, eamque pro sua Cleonem vafre supposuisse,

Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ipse adposuit mazam, quae a me fuerat subacta.

Quod ipsum nempe de Pompejo dixit in Caesaribus Julianus, devictam quidem a Lucullo Armeniam vicinasve gentes, inde vero triumphi decus Pompejum retulisse; & adductum simul eorum exemplum qui aedificiis aliorum sumptu structis & perfectis, suum inserebant nomen. Quod Romanorum legibus vetitum ibidem diximus, ut ab Ulpiano l. 2. D. de Operib. Publicis, *ac ejus nomine, cujus liberalitate opus exstructum est eraso, aliorum nomina inscribantur.*

Vs. 139. Ἵλαθί μοι] Consueta nempe uti fidelium seu veri Dei cultorum, sicuti Publicani ad Christum Luc. XVIII. 13. ἱλάσθητί μοι, *sis mihi propitius*, ita etiam in Gentilium seu Orphicis seu Homericis vel Homeridarum Hymnis, precandi formula, ἵλαθι, κλῦθι, ἔρχευ ἵλαος, *sis propitius; exaudi; veni propitius*, ac

prout-

prout ad Latonam in iisdem Orphicis conjunctim dicitur,

Κλῦθι Θεὰ δέσποινα, καὶ ἵλαον ἦτορ ἔχουσα,

Audi, Dea domina, & propitium cor habens;

ac ita circa finem Ἀδωνιαζουσῶν apud Theocritum Idyll. xv. vſ. 143. ἵλαθι νῦν φίλ' Ἄδωνι, ubi Grammatici, ἵλαθι, ἀντὶ τῦ ἰλάσθητι, κατὰ ἀποκοπὴν Δωρικῶς. Eadem formula uſi etiam paſſim Romani in Supplicationibus ac Sacrificiis, ut *Precor te, Jupiter, uti* MIHI *volens* PROPITIUS SIES, nempe quod hic ad Cererem ἵλαθί μοι, aut *Jupiter* &c. *uti* SIES VOLENS PROPITIUS *mihi liberisque meis, domui familiaeque meae;* prout ea leguntur apud Catonem de R. R. Feſtum ac alibi. Quo ſpectat illud Tertulliani in Apologetico cap. xxviii. ubi tanquam ineptum & inſolitum tangit, ſi quis apud Gentiles cogeretur contraria uti formula, nempe *Nolo mihi Jovem propitium.* Cujus rei rationem reddit Jamblichus de Myſter. Sect. I. c. xiv. quod Dei ira non ſit permanens, ſed ἀποστροφὴ tantum ſeu *averſio*, quae per ἐξίλασιν *placationem*, ſeu, ut eas vocat Aeſchylus Choëph. vſ. 210. per τελεσφόρους εὐχὰς, *perfectrices preces*, poſſit tolli, atque ita Numen reddi *propitium.* Hinc autem Cererem, ut frugibus *propitiam*, atque inde arationis, ſationis, aut meſſis, vel poſt comportatas etiam fruges, temporibus, non a *pube* ſolum *agreſti*, quod de ea alioquin dixit Maro Georg. l. I. vſ. 343. ſed publica urbium feſtivitate colendam Gentiles credidere: eamque adeo, tanquam toti urbi ſalutarem, Paciſque inſuper & concordiae, prout modo vidimus, datricem invocandam. Ita hic etiam, ut ſibi ſit ſpeciatim *propitia*, ἵλαθί μοι, & pro conſueta, quam modo tradidi, apud Romanos etiam formula SIES PROPITIUS MIHI, eandem Deam compellat in fine hujus Hymni Callimachus.

Ibid. μέγα κρείουσα θεάων] Friſchlinus hic *magna Regina Dearum*, & ſimiliter Vulcanius, *Regina Dearum*, ſeu potius, ut de Venere ait Plautus Caſin. A. iv. Sc. iv. *Dea multipotens* ad litteram quod hic dicitur, μέγα κρείουσα, aut quomodo Θεὸς εὐρυάνασσα, *Dea late regnans*, dicta paullo ante vſ. 122. eadem Ceres. Haud aliter nempe ac modo Venus, modo Minerva, modo Thetis, modo Aurora etiam aut Calypſo, δῖα θεάων apud Homerum; ac inde ab Ennio ſimiliter apud Feſtum in voce *Sos*, *Dea Dearum*; alibi ab eodem *Juno Saturnia*, *ſancta Dearum* apud Servium Aen. l. iv. vſ. 576. ac inde a Virgilio ibidem *ſancte Deorum*, *quiſquis es*, eaque ſingula pro *diva*, *ſancta*, aut *ſancte* e numero *Deorum* aut *Dearum*, quod bene jam animadvertit in Minerva l. ii. c. xi. eruditiſſimus Sanctius. Prout etiam cum δῖα γυναικῶν Cyzici mater dicitur in Orphei ſive Onomacriti Argonauticis vſ. 501. tum πότνια γυναικῶν (πότνια nempe per ἀφαίρεσιν Poëtis familiarem, pro πότνια) *veneranda mulierum* invocatur ab Antipatro Diana, Anthol. l. vi. c. viii. Epigr. xvii. Dicta alioquin ab Euripide, prout ſupra vidimus ad vſ. 122. haec *Ceres*, Θεὰ ἁπάντων ἄνασσα, *Dea omnium Regina*, omnium quippe, ut ibidem additur, nutrix;

Digitized by Google

trix; ſicuti quoque eadem in Orphicis dicitur, θνητῶν θρέπτειρα προπάντων, *mortalium omnium altrix*, & praeterea Δηὼ παμμήτειρα, *Ceres omnium mater* ſeu Δημήτηρ, h. e. Interprete Lucretio l. v. vſ. 793.

ut merito MATERNUM NOMEN *adepta*
Terra ſit, e terra quoniam ſunt cuncta creata;

aut juxta Naſonem denique, *Cereris ſumus omnia munus*, Metam. l. v. vſ. 342. Quam in rem, ſeu praecipuae cujusdam illiusque antiquiſſimae, qua inde hanc Deam coluerunt Gentiles, religionis luculentum exſtat Tullii teſtimonium in Verrem IV. cap. XLIX. *Hanc ipſam* CEREREM *antiquiſſimam, religioſiſſimam principem omnium ſacrorum, quae apud omnes Gentes nationesque ſunt* &c. Eleuſiniis utique hujus Deae Myſteriis nihil, quod tralatitium, in Religione Gentilium exſtitit ſanctius aut venerabilius, neque alterius Dei Deaeve ſacris, ſeu iis rite initiatis, ea vel in vita, vel poſt mortem etiam praemia, ac aeterna velut felicitas adſcripta. Ut hoc inſuper addam, idem alioquin in hiſce Deorum Dearumve apud Gentiles Hymnis ferme occurrere, quod vulgo in Divorum apud Chriſtianos laudationibus ſolet contingere: ut nempe ille, cujus honori eaedem ſint dicatae, tanquam aliis ejusdem ordinis praeſtantiori & majori laude mactus conſueverit identidem praedicari. Ita *Rhea*, *Juno*, mater nempe & filia, ac *Tellus* ſeu *Ceres*, in Plutonis Hymno; & *Natura* inſuper, ſingulae παμβασίλεια, *omnium Regina*, vocantur paſſim in Orphicis. Quomodo etiam πανυπέρτατος Δαίμων, *ſupremus* ſeu *exſuperantiſſimus Deus*, *Jovis* alioquin, uti ſupra verſ. 91. Hymni in eundem, & iſtud in antiquo quidem lapide, apud praecellentem doctrina & humanitate Graevium (de quo lapide cum ante obiter ad Hym. in Jovem, tum olim ad Juliani Caeſares egimus, & ſub finem Diſſertationum Triados doctiſſimus, novumque Batavi Lycei decus, Jac. Perizonius) elogium, de *Coelo*, *Sole*, *Hercule*, *Nemeſi*, adde & de *Natura* rurſus, ut alia id genus mittam, in iisdem Orphicis dicitur; & de Baccho ſimiliter ſeu Sabaſio, Hymno in eundem, βασιλεύτατε πάντων, *omnium maxime Rex*.

I N-

INDEX AUCTORUM

Qui in his

OBSERVATIONIBUS

explicantur, emendantur, notantur.

A.

Aelianus. Cer. 118.
Aeschylus. Jov. 2. 3. Del. 27. 37. Apoll. 54.
Ammianus Marcellinus. Del. 67.
Anthologia. Dian. 95.
Apollodorus. Pall. 82.
Apollonius Rhodius. Jov. 47. Apoll. 47.
Aristides. Dian. 23.
Aristophanes. Jov. 1. Dian. 208. Cer. 124.
Aristoteles. Pallad. 50. Cer. 52.
Athenaeus. Jov. 32. Apoll. 38. Dian. 37. 38.
Athenagoras. Dian. 232.

C.

Callimachus. Jov. 61. Dian. 199.
Catullus. Dian. 18.
Cicero. Cer. 15.
Claudianus. Cer. 15.
Clemens Alexandrinus. Jov. 60.

D.

Demosthenes. Apoll. 68. Pallad. 67. Cer. 127.
Dicaearchus. Del. 87.

E.

Etymol. M. Del. 102.
Euripides. Apoll. 5. 32. Dian. 172.
Eustathius ad Dionysium. Dian. 159.

G.

Galenus. Apoll. 2. 51.
Glossae antiquae. Pallad. 1.
Gratius. Dian. 38.

H.

Harpocration. Dian. 173.
Herodotus. Del. 292.
Hesychius. Del. 193. Jov. 14. Dian. 246. Cer. 20.
Hippocrates. Dian. 16.
Horatius. Apoll. 81. Del. 253.

J.

Jamblichus. Jov. 87. Del. 281.
Josephus. Apoll. 12. Del. 74. Cer. 116.
Justinus Historicus. Apoll. 47.
Juvenalis. Del. 253. Pallad. 21.

L.

Livius. Cer. 6.
Lucanus. Apoll. 108. ad inscript. hymn. in Pallad. Pall. 24. Del. 286.
Lucianus. Del. 312.
Lucretius. Dian. 117. Del. 253.

Mar-

Digitized by Google

M.

Martialis. Dian. 57.
Menander Rhetor. Apoll. 13.

N.

Nemesianus. Dian. 11.
Nicander. Jov. 14.

O.

Oppianus. Dian. 90.
Orphei s. Onomacriti Argonautica. Pallad. 7.
Orphei Hymni. Del. 214.

P.

Pausanias. Dian. 37. 107.
Phavorinus. Dian. 134.
Plato. Del. 253.
Plinius. Pall. 24. 47. 48.
Plutarchus. Del. 279. Apoll. 63.
Pollux. Jov. 15.
Proclus. Del. 54.
Propertius. Dian. 257.
Ptolemaeus. Dian. 178.

S.

Sappho. Cer. 92.
Scholiastes Aeschyli. Apoll. 113.
——— *Apollonii Rhodii*. Apoll. 94.
——— *Aristophanis*. Del. 67. Apoll. 113.
——— *Callimachi*. Dian. 173. Del. 19.
——— *Lycophronis*. Del. 7.
——— *Nicandri*. Jov. 45.
——— *Pindari*. Apoll. 106.
Septuaginta Interpretes. Dian. 30.
Sophocles. Jov. 14.
Statius. Dian. 213. Pallad. 124.
Stephani Ἐθνικὰ. Jov. 45.
Strabo. Dian. 197. Pallad. 46. Apoll. 33.
Syncellus. Del. 185.

T.

Tacitus. Dian. 37.
Tertullianus. Pallad. 21.
Testamentum Vetus. Jov. 22.
Theocritus. Jov. 84. Cer. 33.
Theodoritus. Del. 286. ad inscript. hymn. in Dian.
Theophrastus. Jov. 22. Del. 14. 26. Apoll. 83.

V.

Virgilius. Dian. 204.

Digitized by Google

INDEX GRAECUS.

A.

Ἄβατος. Apoll. vſ. 2.
Ἄβλαυτοι. Cer. 125.
Ἄβροχος. Jov. 19.
Ἀβροχία. iqid.
Ἀγησίλαος. Pallad. 130.
Ἄγκος, poculum. Cer. 83.
Ἀγρωστῆρες. Jov. 77.
Ἀέλιοι, & αἴλιοι, qui duas ſorores duxerunt. Dian. 135.
Ἄεμμα. Apoll. 33. Dian. 10.
Ἀέξω. Jov. 55. Dian. 34.
Αἴγδην. Dian. 114.
Αἰγίδης, αἶκες. ibid.
Αἰζήεις. Jov. 70.
Αἰθὸς. Dian. 69.
Αἴθων. Cer. 67.
Αἱμακουρίαι. Del. 297.
Αἰνεσίαι. Dian. 108.
Αἰνόγαμος. Del. 92.
Αἰνοδότειραι. ibid.
Αἰνόπαρις. ibid.
Αἶολος. Dian. 91.
Αἴσακος. Apoll. 1.
Αἴσιος, ἐναίσιος. Pallad. 123.
Ἀκάκης, ἀκακήσιος. Dian. 143.
Ἀκμηνοί. Cer. 6.
Ἄκολος. Cer. 116.
Ἄκυθος. Apoll. 53.
Ἀλάβαστρος, & ἀλάβαστρον. Pallad. 13.
Ἀλαβαστροφόρος. ibid.
Ἀλεῖπται, ἀλειπτήρια. Pallad. 16.
Ἀλιτήριος, ἀλιτροί. Apoll. 2.
Ἄλλυκτον. Dian. 148.
Ἄλλιξ. Apoll. 31.
Ἄλσος, quivis locus conſecratus. Cer. 27.
Ἀλυθαίνειν, ἀλυθμαίνειν. Del. 212.
Ἀλώπηξ, alopecia, capillorum defluvium. Dian. 79.
Ἀμαδρυάδες. Del. 81.
Ἄμαλλαι, ἀμαλλοφόροι. Del. 283.
Ἀμβολάδης & ἀμβολάδην. Dian. 61.
Ἄμιτροι. Jov. 21. Dian. 14.
Ἀμορβοί, ἀμορβάδης. Dian. 15.
Ἄμπωτις. Del. 130.
Ἀμφήκης. Cer. 36.
Ἀμφιβαίνειν. Del. 27. 113.
Ἀμφιλαφής. Apoll. 42. Dian. 3. Cer. 27.
Ἀναγκοφαγία, ἀναγκοφαγεῖν. Dian. 160.
Ἀνάκλεπον. Apoll. 77.
Ἀνάμπυκες. Cer. 125.
Ἄναξ, ἄνακτες. Apoll. 79.
Ἀνατρίβειν, ἀνάτριψις. Pall. 25.
Ἀνδρογίγαντες. Cer. 35.
Ἀνδρόπαις. ibid.
Ἀνειμένα, ἄνετα. Cer. 47.
Ἀνήλεπος. Cer. 125.
Ἀνθελίαξ. Del. 248.
Ἀνθέριξ, & ἀνθέρικος. Del. 193.
Ἀνταμοιβός. Del. 52.
Ἀντιψάλλειν. Del. 253.
Ἄξω, ἀέξω. Jov. 55.
Ἀπήνη. Pall. 3.
Ἀποβόσκειν. Cer. 105.
Ἀποθεραπεία. Pall. 29.
Ἀποινή, ἄποινον. Dian. 263.
Ἀπόκλισις. Apoll. 75.
Ἀπολολύζειν. Del. 256.
Ἀπομάσσειν, ἀπομάγματα. Del. 14.
Ἀποπνεύειν. Del. 186.
Ἀποστάζειν. Dian. 118.
Ἀποχέειν, ἀπόχυμα. Cer. 5.
Ἀρ·ιός. Del. 191.
Ἀρήτειρα. Cer. 43.
Ἀρχίχορος. Pallad. 67.
Ἄσματα, hymni. Jov. 1.
Ἀστράγαλος. Dian. 128.
Ἀσύλαυτοι. Dian. 213.

Ἀταύ-

Ἀταύρωτος, innupta. Dian. 6.
Ἀτέλεστος. Cer. 129
Ἄττοντες, διάττοντες. Del. 38.
Αὖλις, αὔλιον. Dian. 87.
Αὐλὸς, ostrei genus. Del. 253.
Ἄφιλος, Del. 36.
Ἀφρικτὶ. Dian. 65.
Ἄχλαινος, ἀχλαινία. Dian. 115.
Ἄωτος. Apoll. 111.

B.

Βαθύγειος. Apoll. 65.
Βαθύπλουτος. ibid.
Βαθύχθων. Cer. 114.
Βαλλίδης, βαλλίωνες. Pallad. 45.
Βάπτειν, haurire. ibid.
Βέβηλοι. Apoll. 2.
Βητάρμοι, βητάρμονες. Jov. 52. Apoll. 12.
Βίος, opes, facultates, bona. Del. 1.
Βλαύται, βλαυτία. Cer. 125.
Βλητὸς, abortivus, sceleratus, pleuriticus. Dian. 127.
Βοαύλια. Del. 102.
Βοόστασις, βουστάσιον. ibid.
Βορεασμὸς. Del. 26.
Βούβρωστις. Cer. 24. 103.
Βουκόλοι, pastores. Apoll. 48.
Βούπεινα. Cer. 103.
Βούσταθμα, βουσταθμὸς. Del. 102.
Βουφορβεῖν. Apoll. 48.
Βρέτας. Dian. 238.
Βρίζειν. Del. 316. Pallad. 72.
Βριθὺς, seu βριθὸς. Dian. 190.
Βριμᾶσθαι, ἐπιβριμᾶσθαι. Del. 56.
Βρωμησις, βρωμήτης. asellus. ibid.

Γ.

Γαμόροι, & γεωμόροι. Jov. 74.
Γέντο pro ἔλαβεν. Cer. 44.
Γέραιραι. Apoll. 110.
Γεράνδρυον. Jov. 22.
Γέρανος. Del. 311.
Γηλοχέες. Del. 286.
Γλυκύαινον. Cer. 29.
Γλυκύμηλα. ibid.
Γνωτὸς. Jov. 58.
Γράφειν, γράφεσθαι, accusare, condemnare. Cer. 57.
Γόη. Dian. 176.
Γυῖα. Dian. 177.

Δ.

Δάκος. Dian. 84.
Δακτυλικοὶ, tibiarum genus. Del. 253.
Δανάκης. Del. 22.
Δῖνος, δινάζειν. Jov. 63.
Δεξιόομαι. Apoll. 63.
Δεξιὸς. Cer. 32.
Δαμάτρια, festum in honorem Cereris. Del. 321.
Δημητριακοὶ, Δημητρίουλοι. Ad inscription. Jov. & ad inscript. in Cerer.
Δηναιοὶ. Jov. 60.
Διαβάθρα. Del. 22.
Διαγλαύσσειν. Dian. 54.
Διακριδὸν. Del. 57.
Διαμαστίγωσις, festum Laconum. Del. vs. 321.
Διατρέχειν. Pallad. 23.
Δίαυλος, διαυλοδρομεῖν. ibid.
Διαυλωνίζειν. ibid.
Διαφερόντως, excellenter. Apoll. 83.
Διείδετο. Del. 191.
Δικασπόλος. Jov. 3.
Δίφρα, mensa. Dian. 135.
Δίφρος, sedes. διφροφόρος, pedissequus. Jov. 67.
Δοράτιον, acus comatoria. Pallad. 22.
Δὸρξ, Ζὸρξ, δόρκας. Dian. 97.
Δρῦς, quaevis arbor. Dian. 159.
Δυσόρνιθες. Pallad. 124.
Δύσοχοι, δυσοχεῖν. Del. 248.
Δυχλαινία. Dian. 115.

Digitized by Google

E.

Ἑβδομαγέτης. Del. 251.
Ἕδρα, ἑδρῖται, ara, supplices. Del. 325. ἕδρα, cavea. Pallad. 124.
Ἐθελημὸς. Dian. 31.
Εἱαμεναί. Dian. 193.
Εἰλείθυιαι. Jov. 12.
Ἔκβολα. Cer. 116.
Ἐκμαγεῖον. Del. 14.
Ἐκμάξαι, ἐκμάσσεσθαι. ibid.
Ἔλαια in Plurali. Apoll. 38.
Ἔλαιον, de quovis oleo. Pallad. 26.
Ἐλεημοσύνη. Del. 152.
Ἐλινύειν, & ἐλιννύειν. Cer. 48.
Ἐλλὸς, ἐλλοφόνος. Dian. 190.
Ἐμπεράμως. Jov. 70.
Ἐμμελέως. Del. 306.
Ἔμποροι. Del. 316.
Ἔμπυρα, inferiae, libamina. Pallad. 107.
Ἐναπομάξασθαι. Del. 14.
Ἐνιαυλίζειν. Dian. 87.
Ἐνδήμιοι. Apoll. 13.
Ἐνδρομίδες. Dian. 16. Del. 238.
Ἔνδυτον, ἔνδυσις. Apoll. 63.
Ἐνεψιήματα. Dian. 3.
Ἐνικλᾶν. κλᾶν. Jov. 90.
Ἐνόδιοι, ἐνοδία. Pallad. 123.
Ἐξαίσιος. Pallad. 124.
Ἐξάρχειν, ἔξαρχος. Del. 18.
Ἔξεδρος. Pallad. 124.
Ἐπακτῆρ. Jov. 77.
Ἐπένδυμα. Apoll. 32.
Ἐπιβάθρα. Del. 22.
Ἐπιδαίσιος. Jov. 59.
Ἐπιδήμιοι. Apoll. 13.
Ἐπιπορπίς. Apoll. 32.
Ἐπίσκοπος. Dian. 39. Del. 66.
Ἐπισκύνιον. Cer. 52.
Ἐπόψιος. Jov. 82.
Ἐπωμίς. Del. 143.
Ἔρανος. Cer. 73.
Ἐρυσίπτολις. Pallad. 43.
Ἐρυσίσκηπτρον. ibid.

Ἐσσὴν, ἐσσῆνες. Jov. 66.
Ἑστήκειν. Apoll. 15.
Εὐάγκεια. Pallad. 46. Cer. 83.
Εὔγματα. Pallad. 139.
Εὐετηρία. Cer. 123.
Εὐήμερον, εὐημερία. Cer. 136.
Εὐηχής. Del. 296.
Εὐθένεια. Del. 268.
Εὔθετος. Pallad. 121.
Εὔθυνος, εὐθύνειν. Jov. 83.
Εὔπορος. Cer. 134.
Εὐπήληξ. Pallad. 43.
Εὐθήνεια. Del. 268.
Εὔτοκος. Pallad. 3.
Εὐφημία, εὐφημεῖν. Apoll. 17. Cer. 18.
Ἔφεδρος, ἐφεδρεία, ἐφεδρεύειν. Del. 125.
Ἐφύμνιον. Apoll. 98.
Ἔχειν, obtinere, tutari. Pallad. 53.
Ἑψιάασθαι. Dian. 3.

Z.

Ζυγήτιδες, ζύγιοι, ζευγηφόροι. Apoll. 48.
Ζεύγλαι. Dian. 162.
Ζῆλος, ζηλοῦν, ζηλήμων. Dian. 30.
Ζῶμα, ζῶσμα. Dian. 11.
Ζωμεύματα. Del. 315.
Ζωστῆρες. Del. 183.

H.

Ἠλίματος, ἠλεμάτως. Cer. 91.
Ἡμεροσκόος. Dian. 85.
Ἡμεροσκόπος. ibid.
Ἤπειρος. Del. 62.
Ἡρωΐδες, ἡρωΐναι, ἡρῶσσαι. Dian. 185.

Θ.

Θεόλογα. Jov. 1.
Θεόξιος. Jov. 55. Dian. 34.

Θεοπρόποι, θεοπρόπια. Pallad. 125.
Θερμαύστραι, θερμαυστρίζειν. Del. 144.
Θέσις. Pallad. 121.
Θεσμοφορία. Cer. 58.
Θημῶν, θημὶς, θημικόν. Del. 314.
Θημῶνες, θημωνιαί. Cer. 20.
Θὶς, θινὸς, fundus. Del. 282.
Θρίαι. Apoll. 45.
Θρία, funes nautici. Del. 315.
Θυρσοί. Del. 184.
Θυωροὶ, θυωρίδες. Dian. 134.
Θωμοί. Cer. 20.

I.

Ἰὴ, ἰή. Apoll. 25.
Ἴβακχος, ad inscript. hymn. in Jov.
Ἴουλοι, ἰουλώ, ibid. ad inscript. hymn. in Dian. ad inscript. hymn. in Cer.

K.

Καλαβίδες, ad inscript. hymn. in Dian.
Κάλαθοι, καλαθίσκοι. Cer. 1.
Καλιαί. Dian. 96.
Κάλπις. Pallad. 13.
Κάλυπτρον. Del. 225.
Καμβαίνειν. Dian. 95.
Καμμύειν, καταμύειν. ibid.
Κάπρος. Dian. 151.
Καταθύμιος. Pallad. 33.
Καταιξ, καταιγίδες, καταιγίζειν. Dian. 114.
Καταικλεὶς. Dian. 82.
Κατάρχομαι. Del. 18.
Κάτοπτρον, κάτοπτρον. Pallad. 17.
Κατουδαῖος. Del. 142.
Κατοχὴ, κατοχεῖς, κάτοχοι. Apoll. 6.
Καψάκης, καψάκιον. Pallad. 13.
Κέλης. Del. 113.
Κέλλω, κέλλεις. Dian. 53.
Κελτὸν Ἄρηα, pro Κελτικόν. Del. 173.
Κεμὰς & κεμμάδες. Dian. 112. 163.
Κέρνος, κερνοφόροι. Cer. 127.
Κηκιέω, κηκιόμενον. Del. 87.
Κινύρα. Apoll. 20.
Κλῆρος, κληροῦχοι, κληρουχία. Del. 281. Pallad. 123. 142.
Κνῶδος, κνῶδον. Del. 150.
Κόλπος, uterus. Del. 214.
Κομίσσω, κομίζειν. Dian. 17.
Κόπρος. Dian. 178.
Κορύμβατα. Jov. 21.
Κορυβαντίζειν. Apoll. 6.
Κορώνη. Dian. 2.
Κόρση. Dian. 78.
Κοσμοπλόκος. Pallad. 21.
Κυρίζειν, κυρίζοντες. Jov. 54. Dian. 5. Del. 324.
Κύριμος. Dian. 126.
Κρέμβαλον. Dian. 247.
Κρητίζειν, Κρητισμός. Jov. 8.
Κρόκη, κρόκος. Apoll. 83.
Κρόνιος, κρόνια, κρονίσκοι. Pallad. 100.
Κρόταλα, κροταλίζειν. Dian. 247.
Κρούματα. Del. 253.
Κρουματοποιὸς, de tibicine. ibid.
Κυνοσουρίς. Dian. 94.

Λ.

Λαγωβόλον, λαγωβολεῖν. Dian. 3.
Λέβης. Del. 286.
Λέγνον, λεγνωτὸς. Dian. 12.
Λευκὸς, limpidus, Jov. 19. purus, nitidus. Apoll. 110. faustus. Cer. 123.
Λέχος, nuptiae, lectus nuptialis, Jov. 14.
Λέχριος. Del. 236.
Λεχὼ, λεχοῖς, λεχοῦιν. Jov. 14. Del. 124.
Ληνὸς. Dian. 166.
Λικμὸς, λικμητής. Jov. 48.
Λίκνον, λικνίτης, λικνοφόρος. ibid. Cer. 127.

Digitized by Google

Λίνος. Apoll. 20. Del. 253.
Λιπαράμπυξ. Cer. 125.
Λιπὸς, λιπαρὸς. Apoll. 39. Del. 155: 164. Pallad. 32.
Λοχεύειν, λοχεύματα. Jov. 14.
Λόχος, λόχιον. ibid. Del. 251.
Λυγκούριον, & λυγκούριον. Dian. 88.
Λύματα. Jov. 16. Cer. 116.
Λωτὸς, tibia. Dian. 244.

M.

Μακαρίζειν, consecrare. Pall. 101.
Μάρμαρος. Apoll. 24.
Μαστὸς, collis. Del. 48.
Μεθ' ἡμέραν, pro ἐν ἡμέρᾳ. Dian. 208.
Μελάγχυμος. Cer. 11.
Μέλαθρον. Apoll. 2.
Μελαμψηφὶς. Dian. 101. Del. 77.
Μῆλον. Cer. 29.
Μητρωακοὶ. ad inscript. hymn. in Jov.
Μισθὸς, poena, damnum. Dian. 263.
Μίτρα. Jov. 21. Dian. 14. Del. 166. Cer. 5.
Μόγος. Del. 242.
Μονάμπυκες, μονομπυκία. Del. 113.
Μόνιος. Dian. 84.
Μόνιππος, μονάτορες. Del. 113.
Μονόγληνος. Dian. 53.
Μορίαι. Pall. 26.
Μορμὼ, μορμολύκειον. Dian. 67. 70.
Μορτὸς, μορτὶς. Dian. 190.
Μοχθίζειν. Dian. 61.
Μύδρος, μυδροκτυπεῖν. Dian. 94.
Μύρον. Pall. 13.
Μυχὸς, μύχιοι. Dian. 68. Cer. 88.
Μῶμος. Apoll. 113.

N.

Νάπη. Apoll. 89.
Ναύτης, mercator. Del. 316.
Νάω, fluo. Dian. 224.
Νέανδρος. Cer. 35.
Νεάτη. Del. 33.
Νενίηλος. Jov. 63.
Νεννάζειν. ibid.
Νηφάλια. Cer. 12.
Νόμος. Del. 304.
Νόστιμος. Cer. 134.
Νυμφαῖον, νυμφῶν. Del. 118.
Νυμφεῖον, νυμφήϊον. Apoll. 90. Del. 118.
Νυμφόληπτος. Del. 83.

O.

Ὄαροι, ὀαριστὺς. Pallad. 66.
Ὀδοκλάζειν. Del. 322.
Ὄδης, ὄδιος, de avibus auguralibus. Pall. 123.
Οἰωνὸς. Jov. 68.
Ὀλίζονες. Jov. 72.
Ὅλμος. Del. 89.
Ὀλολυγὴ, ὀλολυγμὸς, ὀλολύζειν. Del. 258. Pall. 139.
Ὀλπὴ, ὀλπίδες. Pall. 13.
Ὁμότοιχος. Cer. 118.
Ὁμοτράπεζος. ibid.
Ὁμώροφιος. ibid.
Ὄμπνιος. Cer. 2. 137.
Ὀμφαλοτόμοι. Jov. 44.
Ὅπλα, funes nautici. Del. 315.
Ὀπλότεροι. Dian. 74.
Ὀρεσκῷος. Dian. 85. 224.
Ὁρμιά. Del. 315.
Ὀρχεῖσθαι, commoveri. Del. 139.
Οὖλος, οὖλαι, οὐλοφόροι. Jov. 52. Del. 283. ad inscript. hymn. in Cer.
Οὔπιγγοι. ad inscript. hymn. in Jov. ad inscript. hymn. in Dian.
Ὀφέλλειν, ὀφέλσιμος. Apoll. 94.
Ὄφελτρον, ὀφελτρεύειν. Del. 225.
Ὀχὴ, inde εὐωχία. Jov. 49.
Ὄχνη. Cer. 28.

Π.

Παιᾶνες. Jov. 1.
Παιδὸς. Jov. 57.
Παιπάλη, παίπαλα, παιπάλημα. Dian. 194.
Παλλακὸς. Dian. 247.
Πάχνη. Dian. 125.
Παραγκαλίζομαι. Del. 322.
Παραμπυκίζειν. Cer. 125.
Παρθενομορφίας. Cer. 136.
Παρθένιον. Dian, 91.
Παρωφὴ. Jov. 32.
Πέζα, πεζοφόρος. Dian. 12.
Πείσματα, funes ad proram. Del. 315.
Πέμπελος. Pallad. 128.
Πεπαλαγμένος. Pallad. 7.
Περιάγειν pro κάμπτειν. Del. 322.
Περιηγέες. Apoll. 59.
Πέριξ. Apoll. 63.
Περονὴ, περονήματα, περονατρὶς. Apoll. 32.
Πεύκη. Dian. 116.
Πήληξ. Apoll. 112.
Πινύσκειν. Dian. 152.
Πλάγγων. Cer. 92.
Πλείων. Jov. 89.
Πλημμυρὶς. Del. 263.
Πλήρωσις, πλησμονὴ. Cer. 68.
Ποδώδυτον. Apoll. 32.
Πόδες, πρόποδες, funes nautici. Del. 315.
Ποδοῤῥόη. Dian. 216.
Ποίη. Dian. 263.
Πολύθεστος. Cer. 48.
Πολύστιος. Jov. 26.
Πόρις, πόρτις. Dian. 254.
Πόρπη, πορπάματα. Apoll. 32. Pall. 70.
Ποτίστρη, ποτιστήριον. Dian. 50. 166.
Ποτνιάς, ποτνιασμὸς, ποτνιάνειλος. Dian. 259.
Πρακτῆρες, πραγματευταὶ. Jov. 70.
Πρηστῆρες. Dian. 55.
Πρόβατον, de quovis pecudum genere. Apoll. 51.
Προεξαγκωνίζω. Del. 322.
Προθύματα. Del. 283.
Προμολὴ. Dian. 99.
Προοίμια. Jov. 1.
Προσπορπατὸς. Apoll. 32.
Πρόσοδος, προσόδια. Jov. 1. Del. 278.
Προχοαί. Cer. 74.
Πτόλις. Jov. 52. Dian. 240.
Πυθόμαντις, πυθόχραντα, πυθόχρηστα. Del. 90.
Πύθων. Del. 90.
Πύργος, urbs. Dian. 33.
Πυῤῥίχη. Jov. 52.
Πρωτάγρια. Dian. 104.

Ρ.

Ῥαιδὸς. Pall. 70.
Ῥαιστὴρ. Dian. 59.
Ῥυθμὸς. Dian. 241.
Ῥύματα. Del. 315.

Σ.

Σάκος, σακεσπάλος. Jov. 71. Dian. 53. Del. 147.
Σάρον. Del. 225.
Σαρωνίδες. Jov. 22.
Σελλάμοι. Del. 113.
Σῆμα. Dian. 131. Pall. 123.
Σίδη, Aeol. σίβδη. Pall. 28.
Σίνειν, σίνις, σίνος. Apoll. 92.
Σιὸς, σιὼ, Laconice Θεὸς, Θεώ. Pall. 24.
Σμώχω. Pall. 32.
Σπεῖρα. Jov. 33.
Σπιλάδες. Del. 242.
Στεῖα, στία. Jov. 26.
Σύες, συοκτονία, apri, aprorum venatio. Dian. 156.
Σύμβολος & εὐξύμβολος ὄρνις. Pall. 123.
Σύμβολα, auguria. ibid.
Συνάγκεια. Pall. 45.
Σύνταξις. Cer. 93.
Συνῳδὸς. Jov. 1.
Σφέτερος pro ὅς. Del. 233.

Σ.

T.

Ταῦρος pro αἰδοίῳ. Dian. 6.
Τάφρος. Del. 37.
Τεθμὸς. Apoll. 87.
Τέλειος, conjugatus. Jov. 57. Apoll. 14.
Τελεῖν γάμον, γαμήλιον τέλος. ibid.
Τελεστήρια, mysteria. Cer. 130.
Τελεσφορίαι. ibid.
Τέρας, augurium. Jov. 69.
Τετράγωνον. Dian. 176.
Τετράπλεθρον. ibid.
Τευχησταὶ. Jov. 77.
Τοῖος. Dian. 146.
Τοκάδες. Dian. 89.
Τόμουρος, τομούριος. Del. 94.
Τοπήϊα. Del. 315.
Τριγλοβόλον. Dian. 2.
Τριετῆρος, τριετία. Dian. 72.
Τρίχα, διὰ τρίχα. Jov. 61.
Τροπωτῆρες. Del. 315.
Τυπάδες, τυπίδες. Dian. 61.

Υ.

Ὑγρὸν, mare. Jov. 22.
Ὑδείομεν. Jov. 76.
Ὑδροφόροι. Pall. 45.
Ὑμνογράφοι, ab init. in prima observatione.
Ὑμνοφορεῖν. ibid.
Ὑμνῳδοί. Jov. 1.
Ὑπανδρὸς. Apoll. 53.
Ὑπαρνὸς. ibid.
Ὑπογλαύσσειν. Dian. 54.
Ὑπολύτης. Apoll. 32.
Ὑποκνίζεται. Jov. 54.
Ὑποχρήματα. Del. 312.

Φ.

Φαιδρύνειν, φαιδρυντήρια. Jov. 32.
Φέρβε. Cer. 137.
Φηγὸς. Dian. 239.
Φιληδῶν. Apoll. 56.
Φορβὰς, φορβαῖος. Pall. 50.
Φρύαγμα, φρυάττεται. Pall. 2.
Φῦκος. Del. 198.
Φυλακεῖα. Jov. 17.
Φῦσαι. Dian. 55.
Φυσατήρια. Del. 253.
Φυταλιά. Pall. 26.

X.

Χαίνων. Cer. 74.
Χαίτη. Dian. 76.
Χαλινὸς. Del. 107.
Χαλινωτήρια. Del. 315.
Χάλυψ, χαλυβικὸς. Dian. 60.
Χειρονομία. Dian. 241.
Χνόος. Apoll. 37.
Χορδοτονία. Del. 253.
Χορηγὸς. Pall, 67.
Χοροστασία, χοροστάδες, χοροστάτης. Pall. 66.
Χρέος, χρῆμα. Dian. 100.
Χρυσεοπήληξ. Pallad. 44.
Χρὼς. Jov. 17.
Χύτλα, χυτλῶσαι. ibid. Pall. 1.
Χωρὶς, seorsim. Pall. 59.

Ψ.

Ψάλλειν, ψαλμὸς. Apoll. 12. Del. 253.
Ψυκτῆρες. Dian. 38.

Ω.

Ὦα. Dian. 12.
Ὠγύγιος. Jov. 14.
Ὠδῖνες, partus. Jov. 29.
Ὠδή. Jov. 1.
Ὦνα, pro ὦ ἄνα. Jov. 33.
Ὡραίη. Cer. 124.
Ὧρη, ὧραι. Apoll. 81. Cer. 124.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A.

Abaris Apollinis apud Hyperboreos sacerdos. *Del.* 281.

Abstemia seu Νηφάλια, Cereris & Eumenidum sacra. *Cer.* 12. item Rumeliae apud Romanos. *ibid.* abstemii sacerdotes Hebraeorum sacrificantes. *ib.*

Abonoteichitarum nummus cum impostore Alexandro sub draconis specie. *Del.* 92.

Accipiter, juxta Aegyptios, post mortem maxime praesagus. *Pall.* 124.

Acclamationes usitatae in veterum sacrificiis, elatis ad coelum manibus. *Pall.* 139. acclamationes mulierum in solemni processu Cerealis calathi. *Cer.* 1.

Acestoridarum tribus Argis, e qua Minervae sacerdotes. *Pall.* 34. Acestor Boeotius. *ibid.* Acestorides Corinthius, Syracusanorum Praetor. *ibid.* Acestoridae, duo Atheniensium Archontes. *ibid.*

Achaia pars Peloponnesi littoralis. *Del.* 73. 100. ab Achaeo Xuthi filio. *Del.* 100. Metropolis ejus Helice & Bura, postea absorptae. *ibid.*

Acheron fluvius in Maryandynis ad Heracleam Ponticam. *Del.* 291. Hercules Cerberum ibi ex inferis eduxisse fertur. *ibid.* Inferus, niger, tenebricosus dictus idem fluvius. *ibid.* Origo nominis a voce Scythica. *ibid.*

Acraei seu Ἄκραιοι Dii in arcibus culti. *Jov.* 82. *Del.* 70. 104.

Actaeonis a canibus dilacerati fabula diversimode tradita. *Pall.* 108. canum illorum numerus, nomina. *Pall.* 114.

Activum pro Passivo Atticis familiare. *Jov.* 55.

Actorionis mater Polyxo. *Cer.* 78 & 79. alii Actoriones, fratres apud Homerum. *ibid.*

Acus ad comam disponendam celibaris dicta, hasta recurva, δοράτιον. *Pall.* 22.

Adrastea Jovis nutrix. *Jov.* 32. 47. Jovis filia eadem cum Nemesi. *Apoll.* 107.

Adventus Deorum cantu & choreis celebrati. *Apoll.* 12. 13.

Aegialus littoralis Peloponnesi pars inter Eleos & Sicyonios. *Del.* 73. Achaia postea dicta. *ibid.*

Aegyptii Nili accolae, dicti μελάγχιμοι. *Cer.* 11. a terra ibidem nigra, vel a colore nigro incolarum, unde subfusculi & atrati iidem appellati. *ibid.* seu ob nigros & crispos capillos. *ibid.*

Aegyptiorum Sacerdotes rasi & circumcisi. *Pall.* 121. Aegyptiorum frumentariae naves ante Alexandriam conditam. *Cer.* 2.

Aeolicae locutiones κάββαλε, κεκμηκόνειν, πεδάμοροι. *Dian.* 95.

Aeris fabrica in Euboea. *Dian.* 48.

Aesculapius ἤπιος, & unde dictus. *Del.* 214. natus in campo Thessaliae Dotio. *Cer.* 25.

Aethio-

Aethiopes Μέλανες dicti. *Cer.* 11. & apud Arabas Nigri, Nigritae. *ibid.* alibi etiam seu Leucaethiopes. *ibid.* Aethiopes οὐλότριχες. *ibid.*

Aetna Cyclopum sedes, unde Aetnaei Cyclopes. *Dian.* 56. Vulcanus, Deus & rex Aetnaeus. *ibid.* cur a Trinacria distincta. *Dian.* 57.

Agessaei venatici Britannorum canes. *Dian.* 95.

Agon apud Argivos Ἡραῖα. *Del.* 74. praemium agonis clypeus aeneus, & corona e myrto. *ibid.*

Alabastri, vasa unguentaria. *Pall.* 13. nec ea solum e lapide alabastrite. *ibid.*

Ἀλαί, pagus Atticae Tribus Aegeidos. *Dian.* 173.

Alati Dii quales in veterum monumentis. *Del.* 234.

Ambarvalia Cereri & Baccho ab agricolis celebrata. *Cer.* 12.

Amicus non habendus, qui Deo est invisus. *Cer.* 117.

Amymone filia Danai, & fons in Argolide. *Pall.* 48. aquatum a patre missa, Neptuni ope fontem dicta reperisse. *ibid.* mater Elephantis. *ibid.*

Ἀναδίπλωσις in jussionibus & naeniis Graecorum usitata. *Pall.* 1.

Anaphe, una e Sporadum Insulis. *Del.* 53. pro Delo apud Philonem. *ibid.*

Ἄνακες de Dioscuris. *Pall.* 24.

Anaurus Thessaliae fluvius. *Dian.* 101.

Ancaeus coloniae in Samum deductae dux. *Del.* 50.

Ancora Midae, Ancyrae in Jovis templo sacrata. *Dian.* 229.

Animalium greges feminino genere prolatae ab Ionibus. *Dian.* 102.

Anni initium apud plerosque Graecos ab ortu Pleiadum. *Jov.* 89. anni, & quatuor anni temporum symbola in antiquis monumentis. *Cer.* 123.

Apes Jovis nutrices. *Jov.* 50. aerei coloris. *ibid.* antri Idaei custodes. *ibid.* Musae apum specie coloniam Ephesum deducunt, ac inde apis in Ephesiorum nummis signata. *Apoll.* 66. *Dian.* 227.

Apollinis adventus & abitio apud Delios, Milesios. *Dian.* 226.

Apollo a Jove vaticinandi artem edoctus. *Jov.* 69. hinc Jovis propheta dictus. *Pall.* 121. cur Δήλιος & Φαναῖος dictus. *Apoll.* 9. item Σκότιος. *ibid.* Ἐπιδήμιος & Ἀποδήμιος. *Apoll.* 13. tria beneficia, quae Apollinis praesentia conferat. *Apoll.* 14. cum palla seu talari tunica, aut cum chlamyde tergo rejecta depictus. *Apoll.* 32.

Apollo cur cum cithara supra columnam recumbens in antiquis nummis. *Apoll.* 33. imberbis in iisdem. *Apoll.* 36. Νέος Πύθιος in aliis dictus. *ibid.* Apollo Ἰατρὸς, Παιάν, Οὔλιος, Σωτὴρ, Ἀκέστωρ, Νόμιος. *Apoll.* 40. 46. 47. variae ejus artes. *Apoll.* 42. equorum & boum pastor. *Apoll.* 48.

Apollo auctor condendarum urbium. *Apoll.* 55. 56. 57. Ἀρχηγέτας inde dictus. *ibid.* 57. 67. non mendax, οὐδέ τι. *Apoll.* 68. Athenienses frequenter per eum jurant. *ibid.*

mutilati, qui per Apollinem pejeraverant. *ibid.* Βοηδρόμιος cur ab Atheniensibus dictus. *Apoll.* 69.

Apollinis Clarii simulacrum in nummis. *Apoll.* 70. Καρνεῖος a Cyrenaeis, & unde dictus. *Apoll.* 71.

Apollini quae animalia mactata. *Apoll.* 79. Δελφίνιος, & quare dictus. *Apoll.* 101. ob occisum serpentem exul, ac dein expiatus. *ibid.*

Apollo ad vaticinandum adactus. *Del.* 89. quomodo ἐγγαστρίμαντις. *Del.* 90. 181. Apollini Delphico in inscriptionibus. *Del.* 90. vera ejus oracula credita, quae ex tripode edebantur. *Del.* 94. δαφνηφόριος dictus. *ibid.*

Apollinis naenia de Templo Delphico a Gallis expilato. *Del.* 181. Ἥιος & unde dictus. *Del.* 214. Septimestris natus. *Del.* 251. juxta alios septimo mensis die, qui inde ei sacer. *ibid.* aut quod septenarius numerus omnem harmoniam in se contineat. *ibid.* ἑβδομαγέτας, a cultu septimi mensis diei dictus. *ibid.*

Apollo an cum *Diana*, vel solus, *in Delo* editus fertur. *Del.* 255. Apollo Δήλιος in nummis. *Del.* 280. Lac, vel juxta alios, nectar & ambrosia primum ejus alimentum. *Del.* 274.

Apollonius Rhodius Callimacho σύγχρονος, ejusque aemulus, aut clandestinus obtrectator. *Apoll.* 105. Callimachum imitatur. *ibid.*

Apparitiones Deorum quomodo accelerari creditae. *Apoll.* 7. salutares Deos rite colentibus. *Apoll.* 9. quae bona iis portenderent. *Apoll.* 10.

Apri frugibus noxii. *Dian.* 156. aprorum venatio. *ibid.* apri Calydonii venatores. *Dian.* 218. idem venabulo confixus in antiquis Aetolorum nummis. *ibid.* aper Oetaeus dictus. *ibid.* apri hujus dentes apud Tegeatas Arcadas, & inde Romam translati. *Dian.* 220. signati iidem in veteri Aetolorum nummo. *ibid.*

Apri Erymanthii dentes apud Cumanos in Opicis servati. *ibid.*

Aqua e percusso monte orta. *Jov.* 31. non quaevis ad lotiones in sacris & καθαρμοὺς adhibita. *Apoll.* 110. aquae marinae frequens eam in rem usus. *ibid.* aquae multiplex usus in sacris gentilium. *ibid.*

Aquae cum vino mixtura qualis in veterum potu fuerit. *Pall.* 45. aquae potores, de miseris & egenis dicti. *ibid.* aqua electrina, de limpidissima. *Cer.* 29.

Aquarius, aquae lator. *Pall.* 45. *Aquarii*, aquarum custodes, AQUARIUS AUG. in inscriptionibus. *ibid.* aquarioli, vile ac turpe ministerium. *ibid.* aquilegi. *ibid.*

Aquilae felix augurium. *Jov.* 69. quando infaustum. *ibid.* αἰτὸς pro augurio. *Pall.* 124

Ara in Delo e dextris caprarum cornibus compacta. *Apoll.* 60. 63. sine glutine, ac inde inter septem mundi miracula relata. *Apoll.* 63. arae veterum frondibus ac floribus vinciri solitae. *Apoll.* 81.

Ara Piorum in Delo. *Del.* 266. arae Deorum communes. *ibid.*

arae

arae privatae, & arae publicae. *ibid.* arae servorum asyla apud Athenienses. *Del.* 325.
Arbores per plura secula superstites, quercus Dodonaea &c. *Del.* 262. arbores incaeduae in Deorum lucis. *Cer.* 42. arbores coinquere, deputare, conlucare. *ibid.*
Arcadia Ἀπία & Ἀζανὶς dicta. *Jov.* 19. paludosa, pascuis frequens. *Jov.* 20.
Arces urbium Jovi aut aliis Diis sacrae. *Jov.* 82. Ἄκραι dictae, hinc Dii ἀκραῖοι. *ibid.* quales Jupiter, Juno, Minerva, Venus, Diana. *ibid.*
Arcus Scytharum magni & longe jaculantes. *Dian.* 9.
Argivorum regio dicta ἀσπίδης, ξηρὰ, πολυδίψιον. Jov. 19. Junoni, aut juxta alios Minervae prae Neptuno adjudicata. *Del.* 74. *Pall.* 1. cur Pelasgia, & Argivi Pelasgi dicti, *vide Pelasgi.* Argivi clypeati, & ἀσπὶς de lecta juvenum Argivorum manu. *Pall.* 34.
Argivi unde aquae potores dicti in Minervae festo. *Pall.* 46. Argivis aquatica instrumenta a Danao ostensa. *Pall.* 47. Argolidi Sicyon etiam inscripta. *Del.* 73.
Argos de urbe, & regione, seu Argolide dicta. *Del.* 73. Argos, Junonis domicilium. *Del.* 74. Argos unde dicta πολυδίψιον, aut aquis carens. *Pall.* 46. paludosa regio ante Troica tempora. *ibid.* aestate sicca ejus fluenta. *ibid.* ariditas Neptuni in Inachum irae, & quare tributa. *ibid.*
Argis de clypeo in Junonis festo decertatum. *Pall.* 35. locus in quo ille clypeus, ἀσπὶς dictus. *ibid.*
Arimaspi monoculi. *Dian.* 53. cum Hyperboreis confusi. *Del.* 282.
Artemisia dicta de Dianae sacris urbibus, fanis, signis. *Dian.* 35.
Ἀρχιέρεια in antiquis lapidibus. *Apoll.* 110. *Cer.* 43. 129.
Asini de stellis quibusdam in coelo. *Dian.* 164.
Asopis dicta Euboea. *Del.* 78.
Asopitarum urbs Laconicae in Inscriptionibus antiquis. *ibid.*
Asopus Thebarum fluvius. *ibid.* Asopia terra, de Thebana. *ibid.* Asopus Aeginae pater dictus. *ibid.* alius ab eo Asopus Phliasius. *ibid.*
Assyria de Mesopotamia, Cappadocia. *Apoll.* 108. de Babylonia. *ibid.*
Assyrii & Syri passim confusi. *ibid.*
Assyrius fluvius de Euphrate. *ibid.*
Asteria, antiquum Deli nomen. *Del.* 37. 39. Latonae soror, Jovis concubitum fugiens. *Del.* 37.
Astra totidem animalia finxerunt Poëtae & Astronomi. *Dian.* 164.
Atalanta Arcadica Jasii filia, diversa ab Atalanta Argiva vel Boeotica, saepe ab Auctoribus confusae. *Dian.* 216. prior Atalanta dicta Nonacria, Tegaea, eademque apri Calydonii interfectrix. *ibid.*
Atheniensium conciones de Republ. sub diluculum habitae. *Jov.* 87. iidem ταχύβουλοι, & μετάβουλοι. *Jov.* 88.
Atheniensium colonia in Euboea Hyperboreorum sacra ab

ab iis in Delum delata. *Del.* 289.

Atticae tenue solum. *Del.* 191.

Athletae oleo ante, & post exercitationes fricari in palaestris soliti. *Pall.* 25. athletis turpe in dorsum cadere supinos.

Aves quarum nulla in auguriis ratio. *Pall.* 123. quamlibet avem juxta augurum libros posse auspicium facere. *ibid.* non omnes, sed certae aves dabant volatu omina. *ibid.* maxime γαμψώνυχοι, seu cum aduncis unguibus. *Pall.* 124. quae volatu auspicia facerent apud Romanos. *ibid.*

Aves, quarum infaustus volatus. *Pall.* 124. vel faustus, vel infaustus cantus. *ibid.* vultur, accipiter, bubo infaustae. *ibid.* avium volatus primi Phryges observasse dicti. *ibid.* aves augurales, quae natura dextrae, quae sinistrae. *ibid.* aves mali ominis, quae offam in caveis non attingerent. *ibid.* aves extra caveas volantes, seu ἔξεδροι, mali ominis. *ibid.* avium auguralium caveas conturbare, infaustum. *ibid.*

Avium notitia, primum ab Auguribus tenenda. *Pall.* 123. quae Auspicia ex iis faciunt, discernendae. *ibid.* maxime quae laeta facerent auspicia. *ibid.* quae circa earum victum. *ibid.* fatidicae eaedem dictae. *ibid.* ex iis aliae oscines, quae volatu, aliae aliter, seu praepetes, quae cantu, aliae ἐνόδιοι, ἐνόδιοι, σύμβολοι, quae occursu auspicium facerent. *ibid.* in avibus an sit a futura divinandi scientia, an a praeside eorum Daemone, aut a Deorum voluntate. *ibid.* aves augurales, Deorum nuntiae. *ibid.*

Avium notitia ex earum spectione. *Pall.* 23. earum volatus in tabulis notatus ab Auguribus. *ibid.* avium oscinum cantum seu loquelam auribus ac mente percipiunt augures. *ibid.*

Augures μάντεις dicti. *Pall.* 121. Jovis Augures, a quo ars auguralis. *ibid.* eadem Minervae tributa. *ibid.* de Baalamo augure in veteri foedere. *Pall.* 123. an Abraham auguriis deditus. *ibid.* augures majores natu, aliis praelati. *Pall.* 128. augur publicus. *Cer.* 42. Romae augures, post legem Domitiani, creati comitiis populi tributis. *ibid.*

Augurales tabulae ad notanda petita ex avibus signa. *Pall.* 123. augurales libri apud Graecos & Romanos. *ibid.* Prometheus auguralis artis inventor a Graecis habitus. *ibid.* eadem ars apud Arabas, Syros, Chaldaeos pridem ante Graecos recepta. *ibid.* apud Phrygas itidem. *ibid.* e Phoenicia ac Syria ars in Graeciae partem, ubi Thebae, primum delata, ac inde de Tiresia primo Graecorum augure, seu illius artis inventore, narratio. *ibid.*

Augurium Deorum voluntas per consultationem avium. *Pall.* 123. Auguria e συμβόλοις, seu διοσημίαις, occursu, fulgure, tonitru &c. *ibid.* Augurii sedes, auguraculum. *ibid.* Auguria e volatu certarum avium, corvo & columba ex

Arca

Arca Noae emissis, orta. *ibid.* similia auguria e columba, & aliunde petita. *ibid.*

Auguria capta ex alarum motu, clangore, an lenis, vel turbidus. *Pall.* 124. plangentium & stridentium alarum infaustum augurium. *ibid.* auspicatae aves, ingentibus alis patulae, & exporrectae. *ibid.* ordine, & gregatim, non inordinate procedentes. *ibid.* auguria capta ex alarum colore, albus, an niger. *ibid.* a dextra, aut a sinistra. *ibid.* a dextra volatus, quandoque sinistrum augurium, & a sinistra faustum. *ibid.* idem ales, si sinister boni augurii, si dexter, mali habitus, aut vice versa. *ibid.* diversa Arabum & Graecorum ea de re traditio. *ibid.* item Graecorum & Romanorum. *ibid.*

Augustae sub Cereris simulacro depictae. *Cer.* 2.

Aurora consiliis principum apta. *Jov.* 87.

B.

B. ab Aeolibus & Cretensibus inseri solitum, ut σίδη, σίβδη, ἴα, ἴβα, &c. *Pall.* 28.

Babylonia vallis salicum dicta. *Jov.* 22.

Bacchus Λικνίτης unde dictus. *Jov.* 48. de mystica ejus vanno. *ibid.*

Bacchus Cereris assessor dictus. *Cer.* 71. communis utriusque cultus. *ibid.* aratri & sationis inventor. *ibid.* in Eleusiniis a choro initiatorum invocatus. *ibid.* corona ejus spicea apud Achaeos. *ibid.*

Bactra, Bactrii, Bactriani, de Persarum ac Parthorum regnis ac populis apud Poëtas Graecos, & Latinos. *Dian.* 37.

Baltei e quibus enses appensi. *Del.* 183.

Battus duce Apolline Cyrenaeorum conditor. *Apoll.* 65. mutus antea, viso leone linguae usum recuperat. *ibid.* blaesus tantum juxta alios. *ibid.* signatus in nummis Cyrenaeorum. *ibid.* & 79. idem Aristoteles dictus. *Apoll.* 79.

Belli Trojani monumenta studiose adservata, equus ligneus, instrumenta, quibus ille fabricatus, Diomedis clypeus, Achillis hasta &c. *Dian.* 229.

Berecyntius tractus prope Nysam ac Tralles. *Dian.* 246. mons Berecyntius prope Marsyam Phrygiae fluvium. *ibid.* inde Berecynthia mater, & Berecyntia tibiae. *ibid.* Berecyntii de Phrygibus dicti. *ibid.*

Βοηδρόμια Atheniensium festum unde ortum. *Apoll.* 69.

Bonae Deae sacra apud Romanos publica, viris tamen inaccessa. *Pall.* 77.

Boreas Thracius. *Dian.* 114. *Del.* 65. specus ejus in Thracia. *Del.* 65. Boreae sacra apud Arcadas, Thurios, Athenienses. *Del.* 26.

Boreas, & Boreadae ab eo progeniti, Principes Hyperboreorum. *Del.* 293. Boreas dictus ab Hyperboreis Saturnus, a quo Borei ejus successores. *ibid.*

Bosporus unde dictus. *Dian.* 254. ejus imago apud Philostratum. *ibid.* omnia angusta freta eo nomine dicta. *ibid.*

Boves

Digitized by Google

Boves silvestres, & feri, bubalus, bison, & bonasus. *Dian.* 157. cornupeta quempiam occidens, cum ejus domino, si is de eo monitus interimendus. *ibid.*

Briareus, seu Aegeon. *Del.* 143.

Britomartis tam de Nympha, quam de Diana Cretensi, ac unde dicta. *Dian.* 190.

βριζὼ, somniorum Dea in Delo culta. *Del.* 316.

Bura, seu Buris, urbs Achaiae a mari remotior. *Del.* 100. 102. eadem Dexameni Centauri boarium dicta. *Del.* 102. terrae motu subversa. *Del.* 101. Hercules Buraicus in illius urbis nummis. *Del.* 102.

C.

Cairatus Cretae fluvius prope Cnossum. *Dian.* 44.

Calathus in sacris Cereris tam Eleusiniis, quam Thesmophoriis. *Cer.* 1. albis equis vectus. *ibid.* & 121. Cereris, Isidis, & Cybeles capitibus impositus in antiquis nummis. *Cer.* 1. cur Calathum in Cereali pompa vectum e sublimi loco nefas esset conspicere. *Cer.* 3. eadem calathi pompa circa vesperam procedere solita. *Cer.* 7. alii calathi cum lanae velleribus a textricibus virginibus ad Minervam ταλασιουργὸν delati. *Cer.* 1. iidem calathi seu calathisci Parcis, lanificis Deabus, tributi. *ibid.* Calathisci inde in mundo muliebri. *ibid.*

Calcei venatorum quales. *Dian.* 16. iidem Cretenses, *ibid.*

Calculi fatidici. *Apoll.* 45.

Callichorus Atticae puteus. *Cer.* 16. item fluvius Paphlagoniae; *ibid.*

Callimachi αἴτια, Hecale. *Apoll.* 106. βραχυλογίας studiosus. *Apoll.* 112. poëma de Latonae nuptiis. *Dian.* 138.

Calydon, urbs Aetolorum primaria. *Dian.* 218.

Camini Siculi, Lemnii, Vulcani aut Cyclopum. *Dian.* 60.

Campi a fluviis eos adluentibus & pingue facientibus, ut Maeandri, Caystri &c. denominati. *Dian.* 257.

Canace Aeoli filia, & hinc Aeolis dicta. *Cer.* 100.

Canephorae virgines canistra frugibus &c. plena in sacris Cereris & Bacchi ferentes. *Cer.* 127. e nobilissimis apud Athenienses delectae. *ibid.* umbellae iisdem a pedissequis praelatae. *ibid.* a cistiferis diversae. *ibid.*

Canes Dianae venatici veloces. *Dian.* 17. iidem infra Dianam in ejus numis. *Del.* 228. eorundem arrectae aures. *ibid.* iis in escam datae dissectae lyncis carnes. *Dian.* 89. non panis tantum, aut offa contusa. *ibid.* Color plane albus, aut plane niger, in iis reprehensus. *Dian.* 90. candidi tamen venatici canes laudati. *ibid.* iidem auriti seu cum flaccidis, & pendulis auribus. *Dian.* 91. iidem maculosi. *ibid.* optimi, similes tigridibus aut pardis. *Dian.* 89. cum leonibus commissi. *Dian.* 91. 92. vento velociores. *Dian.* 94. ἀλωπεκίδες Laconici, canibus & vulpibus prognati. *ibid.* Veloces Laconici. *ibid.* canum vigil, & fidelis custodia. *Del.* 228.

Ca-

Caninus appetitus. *Cer.* 64. morbus inde, & ejus adfectus. *Cer.* 67. 68.
Canis de helluone Erisichtone. *Cer.* 64. harpyae, Jovis canes dictae. *ibid.* item aquilae. *ibid.*
Canistra frugibus plena praelata in pompis Cerealibus. *Cer.* 127. canistra aurea. *ibid.*
Canos radere, aut tingere soliti veteres. *Apoll.* 14.
Carpenti honor consecratis Caesaribus, vel eorum matribus, conjugibus, aut liberis a Romanis concessus. *Cer.* 121. id in antiquis nummis obvium. *ibid.*
Castores per duas stellas, duosque pileos in nummis adumbrati. *Pall.* 24. quae ejus rei ratio. *ibid.* iidem naviganti-bus salutares. *ibid.* ut equorum domitores in aliis nummis depicti. *ibid.* agonum praesides & inde Ἀγώνιοι, Ἐναγώνιοι &c. appellati. *ibid.*
Catomidiare pro scapulas verberare. *Cer.* 45.
Caystrus fluvius Lydiae in nummis Ephesi & Hypaeparum. *Dian.* 257. fontes ejus in Cilbianis jugis haud procul Sardibus. *ibid.* Caystri campus & prata in eo tractu. *ibid.* Caystri Gygaei cur apud Propertium dicatur. *ibid.*
Cellae peculiares variarum Graecarum urbium in aede Delphica, in quibus recondita donaria. *Apoll.* 35.
Centauri Hyloeus & Rhoecus ab Atalanta interfecti. *Dian.* 221. a Baccho, juxta Virgilium. *ibid.*
Cereris Sacerdotes Μέλισσαι, antea Μητροπόλοι dictae. *Apoll.* 110. item ἱεροφάντιδες. *ibid.*
Ceres Ἰουλώ & unde dicta. *ad inscript. hymn. in Cerer.* a messoribus & agricolis post congestas fruges in agris celebrari solita. *ibid.* & 2. 123. in Cererem hymni Οὖλοι, Ἴουλοι, Δημητρίουλοι & Καλλίουλοι dicti. *in inscript. hymn. in Cer.*
Ceres a latis legibus Θεσμοφόρος, & Legifera dicta. *in inscript. hymn. in Cer.* & 19. alia ratio ejus nominis tradita, & Romae in ejus aede incisae Romanorum leges. *Cer.* 19. Magna Dea Thesmophoros in antiquo lapide dicta. *Cer.* 122. mysteriorum religio ab eadem inducta. *in inscript. hymn. in Cer.* Eleusinia & Thesmophoria, ac postrema non Athenis solum acta. *ibid.* Cereris festa ex Aegypto in Graeciam illata. *Cer.* 1.
Ceres calathum gestans in antiquis nummis & marmoribus. *Cer.* 1. eadem calatho insidens, vel cum calatho ad ejus pedes in aliis monumentis. *ibid.* per Cererem & Proserpinam, an a solis mulieribus juratum. *ibid.* Ceres deducta a nonnullis a voce χαίρω, ac inde χαρὰ gaudium. *Cer.* 2.
Ceres frugifera, Graeca ejus nomina πολύκαρπος, πολύσταχυς &c. *Cer.* 2. 123. spicea ejus corona, modius spicae prae manibus in antiquis nummis. *ibid.* Cereris σιτοῦς, seu frumentariae in Sicilia fanum. *ibid.* χαμύνης Cereris fanum in Elide. *Cer.* 3. nocturna Cereris sacra. *Cer.* 7. jejuna & non pota ad vesperum Ceres. *Cer.* 8. quo casu

Digitized by Google

aut facto exhilarata, & pasta. ibid.

Ceres bigis serpentum cum accensis facibus vecta filiam quaerens, in antiquis nummis. Cer. 9. moestus ejusdem & lugentis habitus in antiquo marmore. ibid. in Cereris sacris nefas lugere apud Romanos. Cer. 18. Cerealium hilaria, & Cereales coenae, de lautis, & ubi plura fercula. ibid.

Ceres Ἀχαιὰ & unde dicta. Cer. 12. Ἀχαΐνης panis in ejus festo dicto Μεγαλάρτια. ibid. Ceres culta in Triopo Cnidi oppido. Cer. 31. Ceres haud delectata coronis floreis. Cer. 45. ejus cum fame dissidium. Cer. 117.

Ceres Hennensis. vid. Henna. Ceres Antiqua, & Ceres Nova in antiquis monumentis. Cer. 133. Δηὼ de Cerere, & hinc Proserpina Ovidio Deois. ibid. Nova, seu junior Ceres, elogium Augustarum in antiquis monumentis. ibid. Cereris & Proserpinae communes appellationes, & quales. Cer. 133. ambigua earundem Dearum signa, ibid. alias binomines dictae. ibid.

Ceres late Regina & Domina dicta. Cer. 122. felicis anni proventus parens, & εὐετηρίας inde dicta in veteri lapide. Cer. 123. Ceres χλόη. ibid. totius anni munera ei sacra. ibid. singulis anni temporibus invocari solita, ejusque rei symbola in antiquis nummis. ibid. Ceres σώτειρα in nummis dicta. ibid. & 135. Cereri sacrata apud Romanos eorum bona, qui Tribunos plebis violaverant. Cer. 135.

Cereris ἱμαλίδος signum apud Siculos. Cer. 134. Cereri commissa armentorum, seu pecorum cura. Cer. 137. ovifera inde eadem dicta. ibid. mater omnium stirpium, & animalium. ibid. hinc de ovinis carnibus dicta. ibid.

Ceres Ἀμαία seu messis Dea, cum ante arationem ac sationem frugum, tum ante messem ab agricolis invocata. Cer. 137. item post comportatas fruges. ibid. hinc Ceres, non de segete solum demessa, sed de alimento dicta. ibid. magna regina Dearum, & omnium Altrix & Mater invocata. Cer. 139. Ceres princeps omnium sacrorum, quae apud omnes gentes, Tullio dicta. ibid.

Cervae cornutae Telephi vel Herculis. Dian. 102. aliae. ibid. cervi Dianae sacri, & quare. Dian. 106. cervorum venatio in fluviis. Dian. 107. cervi Dianae in coelo.

Chalciope Herois Coi, Thessali aut Eurypyli mater. Del. 161. ejus antrum in insula Coo. ibid.

Chironis centauri habitatio in Delii montis jugo. Del. 102.

Chordae an de tibiis etiam dictae. Del. 253. Juvenalis ea de re locus, & cum tibicine chordae, expensus. ibid. chordae in cithara, unde πρόσχορδα κρούειν &c. ibid. chordae septem citharae, singulae suis nominibus distinctae, & singulis planetis attributae. ibid. chordae interdum de tuborum ordinibus in hydrau-

draulicis organis, unde diversi soni oriuntur. *ibid.*

Choreae ad rhythmum, seu cum manuum & pedum plausu. *Apoll.* 8. *Dian.* 242. 267. in orbem ad aras, ejus rei vestigia in Veteri Testamento. *Dian.* 267. ante dissectas victimae partes peractae. *ibid.* choreae ad citharam. *Del.* 312. Deliorum etiam ad tibiam. *ibid.* tristes sine cithara. *ibid.* Athenis in honorem Apollinis Delii. *Del.* 314.

Chori puerorum saltantium, & canentium ad aram Apollinis. *Apoll.*8.12. chori alii ἀνδρικοὶ, viriles, alii παιδικοὶ, pueriles. *Apoll.* 8. item senum. *ibid.* *Dian.* 266. chori virginum circulares in Dianae aliorumque numinum sacris. *Dian.* 170. 241. Atheniensium insanum in choris instruendis studium. *Dian.* 266.

Cirrha de Delphis. *Del.* 178.

Cistae in quibus occultata Ceteris sacra, & quae nefas erat videre. *Cer.* 3.

Cithara muta, aut garrula, seu cum addito cantu. *Apoll.* 12. cithara, & chelys quandoque distinctae. *Apoll.* 16. citharae Apollinis septem chordae ac unde. *Del.* 253. earum nomina apud Graecos. *vide Chordae:* perfecta cum septem chordis, juxta septem coelestium sphaerarum motus. *Del.* 253. lino usi olim in cithara, chordarum loco. *ibid.* cithara cum tribus chordis in urbe Asia ad Tmolum reperta. *ibid.* Ἀσιὰς inde eadem dicta. *ibid.*

Cithara ex instrumentis, quae fidibus tenduntur, non inflantur. *Del.* 253. plures chordae quam septem in citharam a Terpandro inductae. *ibid.* cithara cum plectro & sine plectro digitis pulsata. *ibid.* cithara, rejecta tibia, a Platone retenta. *ibid.* cithara & psalterium a Jubale reperta. *ibid.*

Citharae cum tribus, quatuor, & septem chordis in antiquis nummis ibi vulgatis. *Del.* 253. cithara hymnorum mater appellata. *Del.* 302.

Citharistarum & citharoedorum discrimen. *Apoll.* 12.

Claves aedium gestare, proprium olim famularum. *Cer.* 45. clavigerae Iunonis, Dianae &c. Sacerdotes. *ibid.* claves illae sacrae dictae, & ab humeris earum pendulae. *ibid.*

Clypei Diomedis, Danai, Pyrrhi, Argis, Minervae, Junoni, & Cereri sacrati. *Pall.* 35. Aristomenis a Messeniis. *ibid.* clypeus a duobus Argivis Regibus inventus. *ibid.* clypei Argivi celebrati, unde clypeatus Argivorum populus, & ἀσπιδηφόρος dictus. *ibid.*

Clypeorum quassatio in saltatione armata. *Jov.* 53. in Panathenaeis. *Dian.* 241. gladiorum ad clypeos adlisione. *Jov.* 53. vel hastarum, ad terrorem ciendum, & in plausu militari. *Del.* 136. clypei circulares, unde κυκλωτὸς, εὔκυκλος, ἅλως, orbis, de clypeo dicti. *Dian.* 53. *Del.* 147.

Clypeus ex Argis, de Junonis apud Argivos agone, & unde dictus. *Pall.* 35. idem loco edito, & clavis valide adfixus. *ibid.* inde proverbio lo-

locus. *ibid.* Junonis clypeus idem appellatur. *ibid.*
Cnidus non urbs Thessaliae, sed Cnidi conditor Thessalus Triopas. *Cer.* 25.
Cnossi in Creta Ceres culta, ut e nummis liquet.
Coecitas poena ob profanum Deorum, aut simulacrorum conspectum. *Pall.* 82. ob ingressum in Cereris templum. *ibid.* impiorum poena in Veteri Testamento. *ibid.* eadem morte gravior. *Pall.* 89.
Coelum animatum juxta priscos Philosophos. *Dian.* 164.
Coloniae consulto Oraculo Delphico & velut Diis ducibus auspicato conditae. *Apoll.* 55. *Dian.* 227. avibus subinde ducibus, aliisve animalibus. *Apoll.* 66.
Comae primitiae in Delo, Hyperboreis cum juvenibus tum virginibus dicari solitae. *Del.* 297. Hippolyto a nupturis apud Troezenios. *ibid.* Sponsarum detonsa coma apud Spartanos. *ibid.*
Comae cultus ad speculum. *Pall.* 22. comam componere, discernere, discriminare. *ibid.* coma fictitia. *ibid.* coma fibula circa collum nexa. *ibid.* coma impexa gymnicis, ac virilibus studiis deditorum. *Pall.* 31. pectendae, & ornandae comae studium in viris improbatum. *ibid.* compti tamen in proeliis Lacones. *ibid.*
Comae operosus & multiplex ornatus. *Cer.* 5. Coma effusa, seu passa caesaries. *ibid.* Comae virginum revinctae, seu simplici nodo coërcitae. *ibid.* virgineae vittae de iisdem. *vide Vittas.* comam promittere, meretricum olim proprium. *ibid.* item mulierum, & virginum in funere, & luctu. *ibid.*
Concordia publica, imperii, omnium ordinum, ac urbium inter se, signata in antiquis nummis. *Dian.* 133. *Cer.* 135. nec vicinatum solum, sed dissitarum etiam urbium. *ibid.* Ephesi, & Alexandriae, non Troadis, sed Aegyptiae. *ibid.*
Consecratorum anima, non corpus divinari dicta. *Dian.* 159. mortalis pars corporis consumpta, & senium ei oblatum. *ibid.*
Coos insula Merope dicta, & unde. *Del.* 160. etiam Triopis collis. *ibid.* quo fertilitas, temperatus aër. *ibid.* eadem Metropolis, & splendidissima dicta. *ibid.*
Corcyraeorum hospitalitas. *Del.* 156. in eorum nummis ΚΟΡΚΥΡΑ & ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ non Κέρκυρα, ut eadem vulgo in antiquis libris dicitur. *ibid.*
Corollae aut rami e peculiaribus arboribus, aut floribus Diis sacri. *Dian.* 200.
Corpus coeleste, immateriali Deorum substantiae cognatum. *Dian.* 159.
Corsica secunda inter Insulas apud Callimachum posita. *Del.* 19. ab aliis sexta, aut octava. *ibid.* a Diodoro laudata, ab aliis barbara dicta & horrida. *ibid.* arboribus proceris ad fabricandas naves abundans. *ibid.* cur dicta Phoenissa, item Κύρνος, dein Κορσὶς, seu Corsica. *ibid.*
Corvus Apollini sacer, ac inter Augurales aves. *Apoll.* 66. *Pall.* 124.

Digitized by Google

Pall. 124. dux Coloniae Cyrenas deductae, hinc faustus dictus. Apoll. 66. corvus tripodum comes, & boni ominis. Pall. 124. Crocitantium corvorum malum omen. ibid.
Corybantum saltationes. Jov. 52.
Corycium antrum in Cilicia croco praestantissima abundans, ac inde dictum. Apoll. 83.
Creion mons Argolidos. Pall. 40.
Creta eximiis plantis prae aliis regionibus ferax. Cer. 38. eas e Creta advectas Romae emebant myropolae. ibid. Cretae albi montes. Dian. 41. Creta cupressu abundans. ibid. & lentisco. Dian. 201.
Creta, Jovis tumulus. Jov. 8.
Cretenses mendaces, ac unde dicti. Jov. 8. hinc κρητίζειν pro fallere, & κρητισμὸς. ibid. Jovis sepulcro male jactabundi. ibid.
Crissaeus, & Cirrhaeus sinus, idem, qui Corinthiacus. Del. 100. Crissaeus campus, de loco Pythiorum. Del. 178.
Croceae vestes seu croco tinctae in Dionysiis Atheniensium &c. Apoll. 83. discrimen inter κρόκην subtemen, & κρόκον crocum. ibid. croceum subtemen. ibid.
Crocus ad odores, olea, unde crocinum oleum. Apoll. 38. eo ad perfundendos capillos usi. Apoll. 39. crocus Cyrenaicus eximius. Apoll. 83. crocus Corycius in Cilicia praestantissimus. ibid. crocus e genere florum serotinorum. ibid. crocus unde dictus. ibid. eo Apollinis Delii ara repleta. ibid. ad suffitus apud Hebraeos adhibitus. ibid. croci sparsio in Romanorum theatris. Apoll. 38. & 83. croceus color, rubens. Apoll. 83. croci color, de sanguine. ibid.
Crustumina pira qualia. Cer. 28.
Curetes iidem, qui Corybantes, & Poëtis Κύρβαντες. Jov. 52. an iidem Curetes, Corybantes, Cabiri, Idaei, Dactyli. ibid. confusa apud Veteres eorum ratio, ac unde. ibid. Idaeae Matris πάρεδροι. ibid. tres Curetes Jovis custodes. ibid. apud alios quatuor, aut plures. ibid. & e sequiori etiam sexu. ibid.
Currus Dianae apud Ephesios sacer. Pall. 3. idemque in nummis signatus. ibid.
Cybele Almone fluvio apud Romanos & quo ritu lota. in inscript. hymn. in Pall. eo lavacro recreari credita. ibid. eadem lucentibus taedis, & festo apparatu recepta. Pall. 137.
Cyclades insularum maxime sacrae, & quare a Callimacho dictae. Del. 3. unde Cycladum iis nomen. ibid. ex iis quaedam viles, & exulum seu deportatorum receptacula. ibid. solemnes earum missi in Delum chori. in inscript. hymn. in Del. it. vs. 3. 300. it. 279. Cyclas de omnibus Cycladibus dicta apud Senecam. Del. 3.
Cyclopum gigantea proceritas, & sedes in Sicilia. Dian. 52. in montium verticibus habitare dicti. ibid. μονόγληνοι, seu monoculi. Del. 53. unde Cyclopes dicti. Dian. 56. iidem fabrile opus urgentes. ibid.

Digitized by Google

Cyclopes pueris terriculamento. *Dian.* 67. eorum nomina, & numerus. *Dian.* 68. hirsuti Callimacho pectore depiles. *Dian.* 77. eorum cibus. *Dian.* 85.

Cydones, & Cydonii in qua Cretae parte. *Dian.* 197. culta apud eos Diana Κυδωνιὰς, & Dictynna. *ibid.* & 198. 199. 200.

Cygnorum cantus. *Apoll.* 5.

Cyrenae duce Batto, & praeeunte corvo conditae. *Apoll.* 65. 66. 67. Cyrenarum ubertas, amoenitas, res prosperae. *Apoll.* 94. urbs viris praestantibus ferax. *ibid.* alendis equis, & equestribus agonibus nobilitata. *ibid.* Flavia in nummis dicta. *ibid.*

Cyrenaei genere Lacones. *Pall.* 1. deductae a Cyrenaeis coloniae. *Apoll.* 72. Cyrenaica quando Aegypto subjecta. *Apoll.* 68. sub Romanis non Aegypto, sed Cretae, seu illius Rectori, addita. *ibid.*

Cyrene Nympha venatrix, Hypsei Lapitharum Regis filia. *Apoll.* 91. 92. cum leone sola & sine armis luctans. *ibid.* hinc λεοντοφόνος dicta. *ibid.*

D.

Δ & Z confusa, δὲξ, ζέξ, δάπεδον ζάπεδον, διαβάλλειν & ζαβάλλειν &c. *Dian.* 97.

Danai & Danaidae de Argivis dicti & Danaica arva pro Argolide. *Pall.* 142.

Davidis cum Bethsaba historia adumbrata in fabula de Jove & Proserpina. *Pall.* 53.

Decimae non e Judaea solum, sed earum loco pecuniae undique a Judaeis in usum templi & sacrorum Hierosolymas missae. *Del.* 278. decimae Athenis Minervae, alibi Dianae adsignatae. *ibid.*

Delphica Pythias. *Del.* 92. Δελφὶς, Arx, seu rupes Delphica, ἄκρα, Δελφὶς πέτρα. *ibid.* *Del.* 177. Delphici Oraculi sedes primo Νάπη, dein Πετρήεσσα, post Κρίσσα, tum Πυθὼ dicta. *Apoll.* 100.

Delphis festum nono quoque anno celebratur, dictum Σεπτήριον. *Apoll.* 105.

Delus in medio Cycladum sita, & inde Cyclas dicta. *Del.* 3. 199. & Ἑστία. *Del.* 325. sacra etiam proprie appellata, ac unde. *Del.* 1. nec mori, nec mulierem parere, aut mortuum in Delo sepelire, vel cremare licitum. *ibid.* ob natum in ea Apollinem θεωρίαις, primitiis, choris, ludis, quinquennali agone, hymnis frequentata. *in inscript. ad hymn. in Del. it. vs.* 278. idem agon Δήλια dicitur, magno Ionum aliorumque concursu celebratus. *in inscript. hymn. in Del. it. vs.* 3. Deli primatus prae aliis insulis. *Del.* 4. 6. 16. Musici agones & chori in Delo. *Del.* 278.

Delus Apollinis nutrix, & ejus in ea oraculum. *Del.* 2. uno Apollinis praesidio tuta. *Del.* 24. muris aut turribus non cincta. *ibid.* aliis etiam Numinibus sacra. *ibid.* Dii ac Deae Delii & Deliae. *ibid.* eadem Delus Asteria, Ortygia, Cynthus, Agathusa prius dicta. *Del.* 37. 200. item Pyrpole, & inde explicandus Callimachus. *Del.* 290. item Σκολιὰς,

Digitized by Google

ὀρτυγίας; ac unde dicta. *Del.* 292. an Anaphe etiam dicta. *Del.* 53.

Delus Insula prius errans & mobilis, dein stabilis post Latonae partum. *Del.* 53. 273. immota dein, & inconcussa. *Del.* 11. bis tantum commota, & quando. *ibid.* Atheniensibus a Romanis concessa. *Del.* 314. Novae Athenae in Delo; Athenarum colonia. *Del.* 266. sacrae Atheniensium in eandem θεωρίαι. *Del.* 278. Δηλιασταὶ, Atheniensium missi in Delum θεωροὶ. *Del.* 314. Θεωρὶς dicta navis, quae eos in Delum deferret. *ibid.* Delii insula excedere jussi in Achajam transmigrarunt. *ibid.* bis inde de Deliis inter Achaeos, & Athenienses pro Deliis & Achaeis Romae decisa. *ibid.* a Mithridatis ducibus vastata, urbs solo aequata. *Del.* 16. 27. inops dein, & deserta ferme. *ibid.*

Delus commune Graecorum aerarium, & emporium. *Del.* 314. 316. a mercaturam facientibus undique frequentata. *Del.* 316. conventus Tyriorum Mercatorum & Nauclerorum in Delo. *ibid.* Delus arida & saxosa. *Del.* 268. Delia rupes. *ibid.* fertiles tamen ejus valles. *ibid.* Delium, seu Apollinis Delii in Delo fanum. *Del.* 24. turribus, & propugnaculis postea munitum. *ibid.*

Demetria; seu Cerealia Nicomediae acta, deque iis explicandus antiquus eorum nummus. *inscr. H. in Cer.*

Dexamenus Centaurus ex Oenei posteris. *Del.* 102. Oleni rex, & Deianirae juxta alios; aut Hippodamiae parens. *ibid.*

Diana in nummis. *Apoll.* 105. hymni in eam dicti Οὔπιγγοι. *ad inscript. hymn. in Jov. ad inscript. hymn. in Dian.* apud Laconas καλαβίδες. *ibid.* choris & choreis delectata. *Dian.* 1. quales essent virginum in ejus honorem choreae. *Dian.* 3. ejus in humanum genus beneficia. *Dian.* 1. leporum & cervorum venatrix. *Dian.* 2. Dianae thesauris pro lepore capto duo oboli inferendi, *ibid.*

Dianae promissae ex voto & oblatae praedae venaticae, primitiae. *Dian.* 104. hinc Dianae sacella, & simulacra in campis, & silvis. *ibid.* Dianae venatricis, & gradientis simulacra. *Dian.* 206. bijugibus cervis vulgo in nummis vecta. *ibid.* Dianae fanis cornua cervorum adfigi solita. *Dian.* 113.

Diana dicta ΣΩΤΕΙΡΑ in nummis. *Dian.* 129. & 1. alibi Εὔκλεια, εὐπατέρεια. *Dian.* 4. virgo ἀδμὴς, indomita. *Dian.* 6. Dianae Ephesiae templum virginibus patens. *ibid.* castrati ejus sacerdotes. *ibid.* Sancta & Mater etiam dicta in antiquis lapidibus. *ibid.* eadem πολυώνυμος. *Dian.* 7. varia nomina ei indita, ac unde. *ibid.* in Graecis, & Romanis nummis. *ibid.* INVICTA & PHARETRATA in nummis, & lapidibus dicta. *Dian.* 8.

Dianae succinctae, & venatricis habitus in antiquis ejus simulacris. *Dian.* 11. 212. virgata seu cum fasciolis ejus

vestis. *Dian.* 12. Ἀγροτέρα, Θηροκτόνος dicta. *ibid.* calcei ejus venatorii. *Dian.* 16. Ἐλαφηβόλος, & festum ejus Ἐλαφηβόλια. *Dian.* 17. montana, seu montium custos, & quare. *Dian.* 18. montibus gaudens, ut Taygeto, &c. *Dian.* 188. eadem urbium custos. *Dian.* 18. ut tutelaris loci Dea signata in variis urbium & populorum nummis. *Dian.* 36.

Diana Lucina seu Λοχία, Εἰλείθυια. *Dian.* 23. Opifera in nummis, & lapidibus dicta. *ibid.* & 204. item Lucifera seu Δᾳδοῦχος, cum duabus taedis, & quare. *Dian.* 11. 116. 204. Diana & Parcae a nupturis virginibus placari solitae. *Del.* 297. Dianae juvenca immolata. *ibid.* canistra frugum a maturis viro virginibus in ejus honorem circumlata. *ibid.*

Diana Ephesia variis in locis culta. *Dian.* 37. ejus simulacrum ab Amazonibus erectum. *Dian.* 238. sub trunco fagi. *Del.* 239. e cedro vel ebeno, vel vite fabricatum. *ibid.*

Diana Pergaea ac ejus Aedes in nummis. *Dian.* 37. item Persica in nummo Hierocaesareae in Lydia, ac unde dicta. *ibid.* Dea Tmolia. *ibid.* Dianae frequens cultus in tractu Mysiae, Lydiae, Cariae. *Dian.* 117.

Dianae Nemorensis luci Ariciae, Ephesi &c. *Dian.* 38. Diana in triviis culta, eaque προπυλαία, προθυρίδια, Ἑκαταία. *ibid.* Dianae Ἡγεμόνης, & unde apud Milesios cultus. *Dian.* 227. Χησιὰς, Ἰμβρασίη, unde eadem dicta. *Dian.* 228.

Dianae & Junoni communis, *Dian.* 228. Κορία, apud Arcadas culta. *Dian.* 234. Dianae ac Minervae apud Poëtas communia. *ibid.* Ἡμέρα, seu Ἡμερασίη, ob curatas ab insania Protei filias, appellata. *Dian.* 236.

Diana portuum custos, Munichia. *Dian.* 39. 259. inde in pluribus maritimarum urbium nummis signata. *Dian.* 39. Diana πολύμαστος, & quare in antiquis ejus simulacris. *Dian.* 130. Sacra dicta ejus prata, & pecora inter pascendum pinguiora. *Dian.* 164.

Dianae & Apollinis juncta fana, simulacra. *Dian.* 169. nomina communia, Claria, Cynthia, Delia. *ibid.* Ταυροπόλος, Tauro vecta in nummis. *Dian.* 187. in nummo supra taurum prostratum erecta. *Dian.* 113.

Dianae natalis an in Delo, & gemello partu cum Apolline. *Del.* 255. juxta alios non Latonae, sed Cereris filia, ac in Aegypto nata. *ibid.* eaque e Baccho & Iside. *ibid.* Diana Delia in nummis. *ibid.*

Diaulos, duplex stadium, seu stadii cursus, & recursus. *Pall.* 23. hinc de itu ac reditu, & de reciproco fluctuum aestu, ac de angustis locis dictus. *ibid.* diaulos, longitudinis, 600. cubitorum. *ibid.* idem cursus, tam equestris, quam pedestris. *ibid.* diaulos Olympiacus 1200. pedum Herculaneorum. *ibid.* diaulos Pythicus, pedum 2000. apud Censorinum, ni locus ibi corruptus. *ibid.*

Dictynna cum Dianae Nympha, tum ipsa Diana. *Dian.* 198.

pro-

proprium Dianae apud Cretenses nomen. *Dian.* 205. non a Dictaeo Cretae monte. *Dian.* 197. a Samiis ad Cydonios Cretenses translatus ejus cultus. *Dian.* 201. a Cydoniis culta, & inde Κυδωνιὰς etiam dicta. *Dian.* 197. item apud Polyrrhenios Cretenses & alibi. *ibid.* caelata, eaque venatrix in Cretensium nummis. *Dian.* 205.

Dictynnaeus mons Cretae in occidua ejus parte. *Dian.* 199. a Dictaeo, qui in Orientali illius latere, diversus. *ibid.* ad priorem montem Dictynnaeum urbs Dictynna, & fanum. *ibid.*

Dii magni, maximi, in antiquis monumentis. *Jov.* 2. 72. senii & mortis expertes. *Jov.* 9. Dii minores, parvi, minuti dicti. *Jov.* 72. Θεοὶ Σωτῆρες, Θεοὶ Ἀδελφοί. *Jov.* 79. *Dian.* 258. Dii custodes, Tutelares, Inspectores, Ἐπόψιοι. *Jov.* 81. 82. *Dian.* 258. Vigiles. *Jov.* 82. eorum in operando velocitas. *Jov.* 87. simul cum dicto quae velint perficiunt. *ibid.*

Dii nisi volentes ab hominibus non conspecti. *Apoll.* 9. impiis etsi praesentes non conspicui. *ibid.* aut graves iisdem ac formidandi. *Apoll.* 10. *Pall.* 50. 102. Dei inopinatus occursus infaustus. *Pall.* 101. Dii nec ab ignotis etiam & invitis absque insigni eorum damno, conspecti. *Pall.* 54. 78. 82. poenae, quibus tales adfecti. *Pall.* 82. 102. hausta e similibus exemplis in veteri Foedere. *Del.* 90. *Pall.* 102. quid Gentilium Theologi, fabellis de poenis, ob profanum Deorum adspectum illatis, adumbrari voluerint. *Pal.* 101. Haereticorum inde effata. *ibid.*

Diis apparentibus laurus. limen templi &c. tremere dicta. *Apoll.* 2. hominum trepidatio, & metus. *Pall.* 102. nisi sint ad id prius rite praeparati. *Pall.* 101. Deorum Epiphaniae tum salutares, & Dii praesentes, ac Praesentissimi dicti in monumentis antiquis. *Apoll.* 13. *Pall.* 101. iidem cum rite purgatis conversari demum soliti. *ibid.* quandoque citra Numinis ipsius adspectum. *ibid.* Dii quomodo fierent hominibus manifesti. *ibid.* idque praeviis corporis animaeque purificationibus. *ibid.* Dii cum gaudio sacris suis intersunt. *Cer.* 2.

Dii invidiae expertes. *Apoll.* 107. φθόνος tamen quandoque de iis dictus. *ibid.* Deorum inextinguibilis risus. *Dian.* 148. *seq.* lacrymae & risus Deos dedecent. *ibid.* quid lacrymae, quid risus eorum notent. *ibid.* a Diis immissa patienter ferenda. *Pall.* 81. de Deorum benevolentia vel odio, an e prosperis vel adversis statuendum. *Pall.* 86. Dii placati, & propitii. *Dian.* 130. Θεοὶ Μειλίχιοι. *Dian.* 129. Diis offerri solita, quae maxime iis accepta credebantur. *Dian.* 130.

Dii modo barbati, modo imberbes, in eorum simulacris. *Dian.* 24. Deorum πολυωνυμία in nummis & inscriptionibus antiquis. *Apoll.* 70. Dii Μύχιοι, οἱ ἔνδον θεοί, Dii Penates, Penetrales. *Dian.* 68. *Cer.* 88.

Digitized by Google

urbium custodes, Patrii, Tutelares dicti. *Dian.* 258. Dii & Deae reges, Reginae, ἄνακτες, βασιλεῖς, & eorum imperium παμβασίλεια dictum. *Dian.* 259. *Pall.* 52. *Cer.* 139. Dii πεδιονόμοι, seu Pagani. *Pall.* 53. Ἄκραιοι in arcibus culti. *ibid.* Deorum ambitio coli in locis se maxime remotis.

Dii invocati, ut bona largiantur, vel ut mala avertant, unde duae eorum classes. *Pall.* 86. Dii omnes natura benefici, nulli malefici. *Cer.* 32. irasci tamen dicti. *ibid.* Deorum luce privati ad prava consilia delabuntur. *ibid.*

Diomedes Argivus & Argivorum ad Trojam dux. *Pall.* 35. ejus statua Delphos missa. *ibid.* Diis a Minerva adscriptus, & pro Deo in Magna Graecia cultus. *ibid.* ejus clypeus Minervae ab Argivis sacratus, & cum illius Deae simulacro, Inacho fluvio ablutus. *ibid.* Palladium ab eo ex Ilio advectum. *vide* Palladium.

Diomedes cum abducto Trojano Palladio in antiquis gemmis. *Pall.* 39.

Dionysia cum Eleusiniis non confundenda. *Cer.* 71. de Dionysiis Atheniensium alibi actum. *ibid.*

Dioscuria, Castorum festum apud Laconas. *Pall.* 24. signata eadem in nummo Laodicensium. *ibid.*

Discalceatae Cereris sacerdotes. *Cer.* 125. a discalceatis juxta Pythagoram sacrificandum. *ibid.* discalceati pueri apud Spartanos, alibi adstrictioris vitae homines, ut Socrates &c. *ibid.* viris id, non feminis juxta Clementem, convenire. *ibid.* nudipedalia quando adhibita. *vide* nudipedalia: an discalceati templum adire & sacra facere tenerentur Hebraeorum sacerdotes. *Cer.* 125. die magni jejunii seu cippurim universis Judaeis calcei ex corio vetiti, linei vel lanei socci juxta Talmudicos liciti. *ibid.*

Dodonaei ad quos missa Hyperboreorum sacra in Delum deferenda. *Del.* 284. in extrema Graeciae parte barbaris finitimi. *ibid.* Pelasgi Dodonaei. *ibid.* Dodonae nominis haud una origo tradita. *ibid.* Dodon fluvius. *ibid.* Dodonaeum aes, Dodonaei lebetes. *Del.* 285. idem aes Dodonaeum cum Thesprotio lebete. *ibid.*

Dolichus cursus. *Pall.* 23.

Dotium modo Macedoniae, modo Magnesiae Thessaliae tribuitur. *Cer.* 25. Dotius campus Boebeïdi paludi proximus. *ibid.* in quo Aesculapius e Coronide natus. *ibid.*

E.

Echinades Insulae, an cum portu navium stationi opportuno. *Del.* 155.

Electra, drama Euripidi haud abjudicandum. *Del.* 56.

Eleusinia non a viris solum, exclusis mulieribus, peracta. *Cer.* 1. umbella tectae ad ea tendentes mulieres. *ibid.* meretrices ab iis exclusae. *ibid.* castimonia in iis praescripta. *ibid.* multa inter Eleusinia & Thesmophoria communia. *Cer.* 22. Eleusinia sacra non licuit

Digitized by Google

licuit divulgare. *Cer.* 45. bigis feminas ad Eleusinia vehi vetitum. *Cer.* 121. albis bigis ad eadem vecta quaedam matrona. *ibid.*

Ellipsis praepositionum Poëtis Graecis familiaris. *Pall.* 18.

Ἑλλώτια Cretensium, festum Europae sacrum. *Dian.* 201.

Enses longiores & graviores Barbarorum, quam Graecorum. *Del.* 172. Ensigeri dicti Asiatici in Xerxis exercitu. *ibid.* equitum Romanorum enses ab humeris penduli. *Del.* 183.

Epaphus Ius filius, πόρτις ab Aeschylo dictus. *Dian.* 254.

Epicurus Solis, Lunae, & aliorum siderum lumina exstincta iri credidit. *Dian.* 118.

Epirus optimis pascuis ac bobus ferax. *Dian.* 178.

Equae apud Lusitanos e vento dictae concipere. *Dian.* 94.

Equi Minervae apud Argivos sacri. *Pall.* 3. Victores in Circensibus, & eorum nomina. *Cer.* 110. coronati victores in Graecorum agonibus. *ibid.*

Erysichthon Triopae filius. *Cer.* 32. a malo daemone impulsus, lucum Cereris apud Dotium, exscindit. *Cer.* 32. 43. helluo, & in epulis assiduus. *Cer.* 55. inexplebilis fames ei in poenam a Cerere immissa. *Cer.* 64. 67. 68. e dira ejus fame & voracitate, illius tabes & emaciatum corpus. *Cer.* 103. equos & feles vorans. *Cer.* 111. paternam domum exhaurit. *Cer.* 114. buccellas panis in triviis corrogat. *Cer.* 116. item rejectaneas mensae sordes. *ibid.*

Eteobutadae, e Butae apud Athenienses progenie. *Pall.* 34. ex iis delecti sacerdotes umbellam in Σκίροις Minervae festo gestabant. *ibid.*

Euboea Abantis, seu Abantias dicta. *Del.* 20. item Macris. *ibid.* Euboea, & Abantis a frequentibus & pinguibus pascuis appellata. *ibid.* nummi ejus cum bovino capite. *ibid.* Euboea Atheniensium olim subjecta. *Del.* 289. Atheniensium in ea coloniae. *ibid.*

Euboicae Vulcani incudes. *Dian.* 48. repertae, ubi fabriles officinae. *ibid.*

Eumedes Minervae apud Argivos sacerdos. *Pall.* 37. alius Eumedes ex Hippocoontis filiis. *ibid.*

Euphrates, limes Imperii Romani sub Augusto. *Apoll.* 108. dictus Parthiae fluvius, item Persicus, Assyrius, Medus. *ibid.* fons ejus in Armenia non in Perside juxta Lucanum. *ibid.* fluvius κατ' ἐξοχὴν & flumen magnum dictus. *ibid.* item Phocas & ἄνθος vel ἄνθος. *ibid.* copiosus ejus limes, ac unde. *Apoll.* 109.

Eurypylus Herculis & Chalciopes filius. *Del.* 161. Coorum Rex. *ibid.* ΕΥΡΥΠΥΛΟΣ ΗΡΩΣ in veteri Pergamenorum nummo de Telephi filio. *ibid.*

Exhalationes in Lunae concavitate dari juxta Heraclitum. *Dian.* 117.

Exuviae ferarum olim priscis Heroibus & venatoribus pro humeri tegmine. *Dian.* 213.

Digitized by Google

F.

Φαλίδες dictae Argivorum sacerdotes. *Pall.* 34.
Fames vehemens, morbus. *Cer.* 68. adfectus ejus. *Cer.* 70. & quidem tabes, virium defectio. *Cer.* 94. rabies dicta. *Cer.* 103.
Fatis victricibus in nummis Diocletiani, & Maximiani. *Del.* 165.
Feles in urbibus obsessis & fame pressis comesti. *Cer.* 111. a Boeotis inter edulia ad forum delati. *ibid.*
Festa veterum quae cum risu & scommatibus peracta. *Del.* 324. quaedam cum luctu, ut Adonia &c. *ibid.* & apud Aegyptios. *ibid.* lugubria sacra malis tantum Geniis convenire dicta. *ibid.* in Hebraeorum festis flere prohibitum. *ibid.*
Fibula in chlamyde circa humerum dextrum nexa. *Apoll.* 32. Fibulae humerales. *ibid.* aliae, quae vestem & pectus stringerent. *ibid.* aureae fibulae ditiorum mulierum. *ibid.* eaedem a Regum Syriae propinquis gestatae, ac inde muneris loco a Regibus illis missae. *ibid.* fibularum circa humeros, & circa pectus apud Graecos discrimen. *Pall.* 70.
Fistula μονοκάλαμος. *Dian.* 241. inductis in Pythia tibiis, retenta. *ibid.* ejus tenuis sonus prae tibiis. *ibid.*
Flagellorum usus in quibusdam gentilium sacris. *Del.* 321.
Flagrorum usus in agone Spartanorum, ac unde illi nomen, usitatus, item apud Aleenses Arcadas. *Del.* 321.
Flaminicae alicujus provinciae in antiquis lapidibus. *Cer.* 43.
Flamma a Jove destillans, symbolum ignis a Deo supra altare Aăronis immissi. *Dian.* 118.
Flores, veris liberi dicti. *Apoll.* 80.
Fluvii cur sacri apud veteres dicti. *Apoll.* 112. *Cer.* 14. item perennes. *Cer.* 14. barbati majores fluvii in nummis. *Del.* 110. neque ii tantum, qui in mare delabuntur. *ibid.* quandoque sub formosi pueri habitu depicti, ut Acragas, Hypsas, Melas. *ibid.*
Frictiones athletarum in gymnasiis ante & post exercitia. *Pall.* 25. 29. eaedem e simplici oleo non mixto. *Pall.* 25. aliquando ex aqua cum oleo, quod lassitudinibus conduceret. *ibid.* aliae cum copioso, aliae cum exiguo, aliae sine oleo. *Pall.* 29.
Fucus ad pigmenta adhibitus, an nativus, an fictitius. *Del.* 198. idem tinctorius ex aqua marina, eaque Cretica. *ibid.* de quovis pigmento dictus. *ibid.*
Fulminis ignea, & tenuissima mixtura. *Dian.* 118.
Furiarum sacra non semper ἄοινα. *Pall.* 107.

G.

Galatarum seu Γαλατῶν nomen, ante Callimachum non legitur. *Del.* 184. Galatae amentes ac insipientes. *ibid.* acuti, solertes, & ad capessendas disciplinas dociles, juxta Themistium. *ibid.*
Gallorum enses graves prae ensibus

Digitized by Google

stibus Graecorum aut Romanorum. *Del.* 172. caesim tantum ferientes. *ibid.* Gallorum immensa corpora. *Del.* 174. Galli ensigeri. *Del.* 183. oblonga eorum scuta. *Del.* 184. Galli ad Delphos non uno cladis genere prostrati. *Del.* 185. scuta eorum in aede Delphica adpensa. *ibid.* Galli ad Delum caesi, an iidem cum Gallis, qui Brenno duce Graeciam vastarunt. *ibid.*

Geraestium Euboeae promontorium. *Del.* 198.

Gigantes ac terrigenae dicti in Deos impii, ac furentes. *Cer.* 35.

Grandines frugibus a Daemonibus immissae. *Dian.* 125.

Gratiarum pepli a Cupidine furto subrepti. *Pall.* 70.

Gygaea palus in Lydia. *Dian.* 257. Gygaeus Caystrus. *ibid.*

H.

Hamadryades nymphae dictae, tanquam quercubus aliisve silvestribus arboribus coaevae. *Del.* 81.

Helena, Adrastea, & Rhamnusia de Nemesi. *Dian.* 232.

Helice Achaiae urbs, non Boeotiae. *Del.* 100. maritima ac Neptuno Heliconio ab eo dicto sacra. *Del.* 101. antiqua Ionum in Peloponneso sedes. *Del.* 101. ob violatos in Neptuni aede supplices, ejusdem ira absorpta. *ibid.* & quidem terrae motu dicto Χασματία. *ibid.* idque ante pugnam Leuctricam. *ibid.*

Henna Siciliae umbilicus, non Atticae pagus. *Cer.* 15. 31. Cereris Hennensis fano & cultu nobilitata. *Cer.* 15. tandem in illius urbis nummis signata. *ibid.* in iisdem crater ignem eructans, & violae flos, quid notent. *ibid.* legatio Romanorum in eam urbem, ad placandam Cererem. *ibid.*

Hercules e lato & toroso pectore agnitus. *Dian.* 77. προπύλαιος, comes omnium Deorum dictus in antiquis lapidibus. *Dian.* 147. ejus voracitas, ebrietas, crater. *Dian.* 148. 160. βουλάτης dictus. *Dian.* 150. ejus cum tauro Cnossio certamen. *ibid.* supra Oetam montem, & sub quercu combustus. *Dian.* 159. e Diis communibus. *ibid.* πρῶτος Ἀγωνιστὴς in marmoribus antiquis. *Dian.* 160. Somnialis. *ibid.* ejus cum Dryopum Rege contentio. *Dian.* 161. ΟΠΛΟΦΥΛΑΞ in antiquis nummis dictus. *Del.* 64. Hercules Μήλων, ac unde appellatus. *Cer.* 11.

Heroës quomodo consecrari dicti. *Dian.* 159. inter astra, aut in sublunari parte locati. *ibid.* senium & quidquid mortale iis morientibus ademptum. *ibid.*

Hesperidum horti ad Oceanum Atlanticum feraces malis aureis seu Aurantiis. *Cer.* 11. Hercules mala ex Hesperidum arbore decerpens, in veteri nummo. *ibid.* custos illius arboris serpens Ladon dictus, & Nymphae Hesperides. *ibid.* Atlas relicto tam diu coeli onere, aurea illa mala ab Hesperidibus, serpentis custodis permissu pactus. *ibid.* adumbratum ea in re primae parentis malum ex arbore, serpentis

Digitized by Google

pentis suasu in Paradiso decerpentis, illudque Adamo largientis factum. *ibid.* ita ejusdem serpentis caput, juxta eandem fabulam ab Hercule elisum. *ibid.* eadem de decerptis ab Hercule Hesperidum malis narratio ad Josuam Chananaeorum oves abigentem ab aliiis relata. *ibid.*

Hesperia ultima, de Gallia. *Del.* 174. maxime de Occidentali Hispaniae littore dicta. *ibid.*

Hesperus Lunae bigis vectae habenas regens in antiquo marmore. *Del.* 169. equitans alibi dictus. *ibid.* ἀνὴρ κόλιΘ, ac unde apud Apollonium Rh. dictus. *Del.* 174. Hesperus de Occidente dictus. *ibid.* hinc Hesperii, Afri, & regiones πρὸς Ἕσπερον aut Ἑσπέραν, de Occidentalibus. *ibid.* stellae Hesperiae pro iisdem dictae. *ibid.* Hesperus signatus in nummis Locrorum Opuntiorum: alius in nummo Locrorum Ozolarum. *Del.* 303.

Hierophantides Cereris sacerdotes in Eleusiniis. *Cer.* 43. alibi Minervae. *ibid.*

Hippolytus post mortem a Troezeniis consecratus.

Hymenaeus ὑμήν & ὑγχαίτης, ac unde dictus. *Del.* 296.

Hymni antiquissimum poëseos genus, *in observ. prim. ad initium.* ad Deorum laudes celebrandas. *ibid.* excepto amore. *in inscript. in Jov.* primus eorum apud Graecos auctor. *in observ. prim. ad initium.* Hymni in Apollinem auctor Cinaethus. *ibid.* Homerus juxta Thucydidem. *ibid.* hymni inferis etiam Diis dicati. *ibid.* Furiis quoque. *ibid.* nulli Hymni in Festo Laconum Hyacinthia dicto. *in inscript. in Jov.*

Hymni pars sacrorum, ante & post libationem. *Jov.* 1. sacri dicti. ἄσματα, ᾠδαὶ, προσόδια, προσῴδια, προοίμια de iisdem. *ibid.* hymnorum pro Deorum ratione varia nomina, Μητρῳακοὶ, Ἴουλοι, &c. *in inscript. in Jov. in inscript. in Dian.* hymni speciatim de Jove dicti. *ibid.* peculiares hymni pro ratione Dei aut Festi. *Jov.* 1. alii μυθικοὶ, γενεαλογικοὶ, κλητικοί. *in inscript. in Dian.*

Hymni ad tibiam cantati. *Jov.* 1. *Del.* 304. ad lyram itidem seu citharam. *Jov.* 1. *Pall.* 66. cum saltatione & sine saltatione. *Jov.* 1. *Del.* 306. hymnorum cantores, Ὑμνῳδοὶ, Συνῳδοί. *Jov.* 1. delecti iidem e primoribus civitatis. *ibid.* pueri a teneris hymnos cantare docti. *Jov.* 1. *Apoll.* 6. agones & praemia ὑμνῳδοῖς constituta. *Jov.* 1. hymnorum conditores, ὑμνογράφοι. *in observ. prim. ad initium.*

Hymni plerique a Diis dati juxta Julianum Imperatorem. *Del.* 304. Dii in fine hymnorum invocati, ut iis faveant. *Dian.* 268. iidem nuncupatis in eam rem verbis vulgo desinentes. *Pall.* 139. in sacris gentilium, vel ante eadem, vel in eorum medio, vel in fine acclamati. *Cer.* 2. Hymnus cur in Insulam Delum a Callimacho scriptus. *ad inscript. hymn. in Del.*

Hyperborei populi an exstiterint. *Del.* 281. an ita dicti quasi supra boream, vel ab anti-

Digitized by Google

antiquo Sueonum Rege Boreo & Borea. *ibid.* Apollinis cultores. *ibid.* urbs apud eos Apollini sacra. *Del.* 283. festa ibi in honorem Apollinis & Asinorum hecatombae. *ibid.* gens ea ab Apolline frequentari dicta. *ibid.* Apollo ab Hyperboreis cultus an idem cum Baal Sephon. *vide* Apollo.

Hyperborei prope montes Riphaeos. *Del.* 282. juxta alios ad Oceanum, vel in Asiatico littore. *ibid.* vel ad mare Euxinum, aut ad paludem Maeotida. *ibid.* cum Arimaspis confusi. *ibid.* Hyperboreorum regio haud alia juxta Rudbeckium, quam Sueonia, vel Uplandia. *ibid.* primitiae in Delum ab Hyperboreis quotannis missae. *vide* primitiae.

Hyperboreorum virgines, quae sacrorum primitias in Delum detulerunt, Opis, Loxo, & Hecaerge. *Del.* 292. duae apud alios, Opis, & Hecaerge. *ibid.* in easdem hymni in Delo cantari soliti. *ibid.* eaedem Hyperboreorum virgines, Boreae filiae. *Del.* 292. 293. Hyperboreorum juvenes in Delum appulsi, & περφερεῖς dicti. *Del.* 293. honores ibi iisdem & virginibus Hyperboreorum tributi. *Del.* 295. 297.

Hystrix, fera terribilis, cujus in Libya proventus. *Dian.* 96. ejus latibula. *ibid.*

I.

Icarus Insula, Doliche prius dicta. *Dian.* 187. a Diana dilecta. *ibid.* alia Icarus insula in sinu Persico, in quam advecta Dianae Tauricae sacra. *ibid.*

Ida & Adrastea inter Jovis nutrices. *Jov.* 33.

Jejunia Gentilium ad instar Judaicorum, servata usque ad hesperi exortum. *Cer.* 6. qualia in Mithrae, Isidis, aut Ceteris Thesmophoriis. *ibid.* jejunium tertia Thesmophoriorum die a mulieribus sacrum celebrantibus servatum. *Cer.* 7. Νηστεία idem dies inde dictus, & dies molestissima. *Cer.* 12. 18. Judaicum jejunium eodem mense celebratum. *Cer.* 12.

Ignis aeternus in templo Apollinis Καρνείου apud Cyrenaeos. *Apoll.* 83. item in templo Delphico, & Jovis Ammonis apud Libyas. *ibid.* an vero solum lampas accensa. *Apoll.* 84.

Imbrasus Sami fluvius. *Del.* 48. Parthenius primum dictus. *ibid.*

Inachus antiquissimus Argivorum Rex. *Del.* 74. item fluvius Argolidos, ac unde decurrit. *ibid.* *Pall.* 50. alius Epiroticus, seu Amphilochicus, ac unde ita dictus. *ibid.* Argivus Inachus Alcmaeon primum dictus. *ibid.*

Incudes Vulcani in Lipara, Lemno, Euboea. *Dian.* 48.

Inferiae liberis a parentibus praestitae luctuosae. *Dian.* 126.

Inopus Deli fluvius. *Dian.* 171. cur dictus Aegyptius. *ibid.*

Insanus, insane, insanire, pro vehemens, valde, aut vehementer amare. *Cer.* 29.

Instrumenta Musica, Deorum inventa credita. *Dian.* 245. alia ἐμφυσώμενα, seu ἐμπνευστὰ, quae

Digitized by Google

quae inflantur; alia ἔντατα & πολύχορδα, quae fidibus tenduntur. *Dian.* 243. *Del.* 253. ἐμπνευστὰ faciliora τοῖς ἐντάτοις. *Dian.* 243. alia muta sine adhibito cantu. *Del.* 253. majoris artis habitum instrumenta ἔγχορδα digitis sine plectro pulsare. *ibid.* pleraque ex Oriente ad Graecos profluxere. *Dian.* 245. hinc barbara eorum & Phoeniciae aut Syriacae originis nomina, ut νάβλα, σαμβύκη, &c. *ibid. Del.* 253.

Insulae in Dianae tutela. *Dian.* 37. terrae motibus a continenti avulsae. *Del.* 30. 32. aut absorpto mari in continentem versae. *Del.* 31. 32. Neptuni tridente scissae. *Del.* 32. in mari repente enatae. *ibid.* terrae adluviones in fluviis, aut lacubus. *ibid.* omnes in mari prius errantes, juxta quosdam. *Del.* 35. earum exempla. *Del.* 36. hinc Saliares & Saltuares quaedam dictae. *ibid.* Insulae quaedam & urbes quando primum muris vallatae. *Del.* 24.

Invidia pro invido. *Apoll.* 107.

Io, Junonis aeditua. *Del.* 74.

Jovis in Creta mortui testamentum. *Jov.* 8. capra ejusdem ibi nutrix. *Jov.* 50.

Isis ut frugifera Dea ab Aegyptiis culta. *Cer.* 1. corona ejus spicea. *ibid.* cista, aliaque ei cum Cerere communia. *ibid.*

Ismenus Thebarum fluvius. *Del.* 78. Ismenium Apollinis oraculum, Ἰσμήνιος & Ἰσμηνὸς ob metrum. *Del.* 77.

Judicia de caede sub dio, & quare apud Athenienses. *Cer.* 118.

Junonis stella dicta de Veneris stella. *Dian.* 164. Junoni Assyriae, Junoni Dolichinae, in antiquis monumentis. *Dian.* 187. Juno Φωσφόρος. *Dian.* 204. Junonis Samiae velatae cum calatho, & verubus suffultae simulacra in nummis. *Dian.* 228. *Del.* 48. Juno Lucina, Opifera, partus accelerans. *Del.* 60. 61. ὁπλοσμία in Elide culta. *Del.* 64. Junonis Argivae nomen & simulacrum in Graecis nummis, *Del.* 74. ejusdem festum Ἡραῖα dictum. *ibid.* Junonis clypeus, de agone apud eosdem Argivos dictus. *vide* Clypeus.

Jupiter semper imperans. *Jov.* 2. Rex Regum. *ibid.* a quo juris fons, & justitia. *Jov.* 3. Νεμέτωρ. *ibid.* ΚΡΗΤΑΙΟΣ & ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ. in nummis. *Jov.* 4. 34. 55. an in Idaeo vel Dictaeo Cretae monte natus. *Jov.* 4. juxta alios in Arcadia. *ibid.* ejus spelunca in Lycaeo monte. *Jov.* 13. in Boeotia quoque ac Thebis, aut apud Messenios & Argis in Achaia, juxta alios, natus. *Jov.* 7. Ἰδαῖος in nummis, an a Cretae vel Phrygiae monte? *Jov.* 6. Jovis sepulcrum in Creta. *Jov.* 8. fasciae in antro Cretensi servatae. *Jov.* 33. Jugiter sine, non principio carens. *Jov.* 9. immo nec fine juxta Sophoclem. *ibid.* sui ipsius creator dictus. *Jov.* 10. Jupiter puerulus globo stellato insidens. *Jov.* 47. Αἰγίοχος unde dictus. *Jov.* 49. ejus in nummis sub platano in agro Gortynensi cum Europa concubitus. *ibid.* melle & lacte nutritus. *ibid.* JOVI CRESCENTI

Digitized by Google

TI & ΘΕΟΣΙΟΣ ΚΡΗΤΑΙΟΣ, de Jove puero, & JOVE JUVENE in nummis. *Jov.* 15. 26. 27. barbatus vulgo in aliis nummis. *Jov.* 26, 27. Juppiter modo primogenitus, modo ultimus inter fratres nascendi ordine dictus. *Jov.* 54.

Juppiter Deus, Auguralis, & Oraculorum praeses. *Jov.* 69. *Pall.* 121. ΑΚΡΑΙΟΣ in nummis. *Jov.* 82. *Del.* 70. in summitate montium cultus. *Jov.* 82. *Del.* 70. Ἐπόψιος, Inspector. *Jov.* 82. Custos in nummis. *Jov.* 81. Jovi Domestico in inscriptionibus. *ibid.* JOVI EXSUPER. & EXSUPERANTISSIMO in nummis, & lapidibus. *Jov.* 91. *Cer.* 139. idem Ὕπατος, Καθυπέρτερος dictus. *Jov.* 91. bona a Jove, mala a Plutone profecta. *ibid.* hinc Juppiter Ἀπήμιος, Ἀλεξητήριος, Ἀποτρόπαιος. *Jov.* 92. simul cum dicto perficiens, Τέλειος, Τελειώτατον κράτος. *ibid. Pall.* 135. nomine, quo ei placet, invocandus. *Dian.* 7. equi Nysaei. *Dian.* 165. JOVI DOLICHENO in antiquis monumentis. *Dian.* 187.

Juppiter violatorum hospitum vindex. *Dian.* 123. Jovis cum JUNONE nuptiae inter Euphratem ac Tigrim celebratae. *ad inscript. hymn. in Pallad.* in quibus aut vicinis locis primorum parentum hymenaei in sacris litteris. *ibid.* Jovis cum Metide, dein cum Themide congressus, ante eductam e capite Minervam. *Pall.* 134. quae fabula a Stoicis & Chrysippo arrepta, a Galeno explosa. *Pall.* 135.

Juramenta Atheniensium per Jovem, Minervam, Apollinem. *Apoll.* 68. aut per Jovem, Apollinem, Cererem. *ibid.*

K.

K & Z litterarum apud Graecos transpositiones.

Κάρνεια festum Apollinis apud Spartanos, ac inde apud Colonias ab iis deductas. *Apoll.* 71. 72. inde etiam apud Cyrenaeos. *Apoll.* 78.

Κυνοσουρίδες, Lacaenae canes. *Dian.* 94.

L.

Lacedaemoniae stellae, de duobus Castoribus seu Dioscuris. *Pall.* 24. eaedem in nummis. *ibid.*

Lagnea, fons in Argolide. *Pall.* 46.

Lamiae, μορμολύκεια infantium. *Dian.* 67.

Larissa caput Thessaliae. *Del.* 104. equus in illius urbis nummis signatus. *ibid.* ΛΑΡΙΣΑ & ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ, cum uno σ in nummis. *ibid.* duae Larissae in Thessalia; una maritima, ubi Acrisii sepulcrum. *ibid.* arx Argis, Larissa. *ibid.* Larissae Thessalicae nomen a Larissa Pelasgi filia. *ibid.*

Larvae, & alia infantium terriculamenta. *Dian.* 69.

Latona in Lycia parturiens. *Del.* 41. in eam profecta post Apollinis in Delo partum. *ibid.* Xanthus fluvius e terrae solo ab ea ibi eductus. *ibid.* templum ejus. *ibid.* Latona in Atticae Isthmo Zostere inde dicto,

Digitized by Google

dicto, partui vicina, Zonam solvens. *Jov.* 21. *Del.* 209. Latonae fanum & simulacrum in Delo. *Del.* 326. ejus alibi extra Delum cultus. *ibid.* ΛΗΤΩ, & ejus festum ΛΗΤΩΕΙΑ in nummis Tripolitarum ad Maeandrum. *ibid.*

Lavacrum Palladis Argis quotannis, & quo ritu celebratum, *ad inscript. hymn. in Pall.* quo fine. *ibid.* lavacrum Rheae quale. *ibid.* lavacra seu lotiones solemnes aliorum Numinum seu simulacrorum, & quibus de caussis instituta. *ibid.* iis inter alia recreari, & propitia reddi Numina credita. *ibid.*

LAVATIO & LOTIO in vetere urbis Romae Kalendario, *ad inscript. hymn. in Pallad.* lotiones in aquis limpidis, inter meretricis notas apud Ezechielem. *Pall.* 19. lavandi & ungendi ministerium a quibus olim praestitum. *Pall.* 1.

Laureati templi Delphici postes, adytum, ara, & qui ad eam accederent, item tripus, Phoebas ipsa. *Apoll.* 1. *Del.* 94. Vates laureati. *ibid.* laureati Apollinis Ismenii cultores apud Thebanos. *ibid.* laurus Apollini sacra. *ibid.* idem laurea coronatus, & lauri ramum dextra tenens. *ibid.* corona e lauro praemium in Pythiis victorum. *ibid.* an eadem laurus petita, e monte Parnasso, an e Tempe Thessalica. *ibid.* 111. laurus Delphica & laurus Cypria. *ibid.* priori coronati juxta Plinium victores Delphis, & Romae triumphantes. *ibid.* lauro consitae Penei ripae. *Del.* 111. e lauri ramis erecta primum Aedes Delphica. *Del.* 94.

Leaena unipara credita, & cujus partus matris uterum discerperet. *Del.* 120. Leaena ac leones in monte Thessaliae Pelio. *ibid.* leaena feritate ac robore alia vincens animalia. *Cer.* 53.

Lebes Thesprotius, non silens, seu aerisonus. *Del.* 286. idem cum aere Dodonaeo. *ibid.* male eadem a Theodorito distincta. *ibid.* lebes ille non amplius sonorus aevo Strabonis. *ibid.* lebetes de urnis dicti. *ibid.* aerei lebetes juxta tripodas, agonum apud Graecos praemia. *ibid.*

Lelantus campus in Euboea. *Del.* 289. ibi insignes aquae, & metalla auri & ferri. *ibid.*

Lemnus Vulcani insula dicta, & Vulcania. *Dian.* 47.

Lentiscus, seu e lentisco corollae, cur in Dianae Dictynnae sacris usitatae. *Dian.* 201. lentisco abundans Creta. *ibid.*

Leones in Europa in monte Thessaliae Pelio. *Cer.* 52.

Leonibus abundans Cyrenaicus tractus. *Apoll.* 91, 92. incantationibus Batto ab Apolline datis iidem fugati. *ibid.* leones an in Europa tantum inter Acheloum & Nestum fluvios, seu in Epiro aut Molosside. *Cer.* 52. an iidem Libycis praestantiores. *ibid.* superciliis terribiles. *Cer.* 53.

Leporum venationes adhibitis retibus, & cum clava. *Dian.* 2. eadem venatio Dianae familiaris. *ibid.* leporinus somnus, apertis & immotis palpebris. *Dian.* 95.

Lerna in Argolide palus, fluvius,

vius, ac fons apud veteres. *Pall.* 46. urbs itidem, Argis XL ſtadiis diſſita. *ibid.* Lerna, & Lernaei de Argis & Argivis. *ibid.* Lerna fons Corinthi. *ibid.*

Lex Graecis unde dicta. *Cer.* 19. leges Romanorum inciſae Romae in aede Cereris; apud Athenienſes, in aede Matris Deum. *ibid.* legum condendarum origo ad Deos ab Ethnicis relata. *ibid.* hinc legum latores divinis honoribus a Graecis & a Getis etiam culti, *ibid.* Moſes latis legibus, immortalitatem conſequutus a Philone dicitur. *ibid.*

Lipara Aeolidum Inſularum princeps. *Dian.* 47. ſacra Vulcano. *ibid.* idem in nummis illius inſulae ſignatus. *ibid.*

Loca quaedam prae aliis a Diis dilecta. *Cer.* 30.

Longaevitas praemium piorum ac juſtorum. *Dian.* 132. Tireſiae cum auguratus ſcientia a Pallade dari dicta, & quare. *Pall.* 127. 128.

Luci prope aras, ac intra templorum ambitum, unde luci Deorum dicti. *Dian.* 38. umbroſi, ac inde ψυκτῆρες appellati. *Dian* 38. tolli & vaſtari a Deo juſſi. *ibid.* luci pinu, platano, abiete, cupreſſu, lauro, olea conſiti. *Pall.* 61. quandoque odoriferis arboribus. *Dian.* 38. *Pall.* 61. luci ad ſacras Panegyres vulgo dilecti. *Pall.* 61.

Lucina dictamno coronari ſolita. *Jov.* 12. qualia ejus ſimulacra. *ibid.* Εἰλείθυιαι illius obſtetrices. *ibid.*

Lues armentis, terrae frugibus, aut urbium incolis ob admiſſa ſcelera a Diis immiſſae. *Dian.* 125.

Lunae argentum inter metalla attributum. *Dian.* 111. hinc Lunae montes dicti argentei. *ibid.* luna vetus Byzantinorum numen, ac inde in eorum nummis ſignata. *Dian.* 114. Lunae lumen aliis eidem proprium, aliis a ſole; aliis cum proprium, tum a ſole oriri dictum. *Dian.* 117. 118. Luna bigis vecta, e mari prodiens. *Dian.* 141. eadem bigis vecta, ducente Heſpero in antiquis monumentis. *vide* Heſperus.

Luſciniae pullos ademptos deflentis obvia apud Poëtas comparatio. *Pall.* 94.

Lynces in India, Mauritania, Thracia, Arcadia. *Dian.* 89. lyncum venatio. *ibid.*

Lyncurium lapis, an e concreta lyncis urina. *Dian.* 89. color lapidis hyacinthinus. *ibid.* eo lapide ad ſigilla uſi veteres. *ibid.*

Lyra & cithara promiſcue olim ſumpta. *Del.* 253.

Lyttus urbs Cretae, aliis Lyctus. *Apoll.* 33.

M.

Macedonum gloſſae peculiares. *Del.* 150.

Machinae obſidionales ad aſcendendum in urbem obſeſſam. *Del.* 22.

Maenalus mons Arcadiae, unde Maenalia Atalanta venatu ſe ibi exercens. *Dian.* 224.

Maeonia, ſuperior Lydia, ad quam mons Tmolus. *Del.* 250 hinc Maeones a Lydis infe-

Digitized by Google

ritoribus, seu ad mare vergentibus distincti. *ibid.*
Magadis instrumentum multis chordis tensum. *Del.* 253. & quidem ad tibiae modos. *ibid.* hinc dubitatum, an pro cithara, vel pro tibia habendum. *Dian.* 245. *Del.* 253. nominis origo tradita ab Hebraea voce meged, megedim de re pretiosa, & eximia. *Dian.* 245.
Mala aurea, seu aurantia in sacris Bacchi, eadem in sacris Rheae, ac in Cereris Eleusiniis vetita. *Cer.* 11. mala aurea an tria, vel plura ab Hercule ex Hesperidum horto dicantur decerpta. *ibid.*
Mamma pro nutrice, ac unde mammae dictae ab infantibus matres. *Cer.* 96. nutrix vicissim pro mamma & uberibus dicta. *ibid.*
Manipulus spicarum in sacris Cereris oblatus. *Cer.* 20. a Deo ante apud Hebraeos, indicta ea de re lege. *ibid.* ejus magnitudinis, & e quibus frugibus constaret idem Hebraeorum manipulus. *ibid.* talis manipulus signatur in nummo regis Agrippae. *ibid.*
Manus in periculis ad Deos tollere soliti Gentiles. *Del.* 107.
Mars Thracum Deus. *Del.* 63. ejus habitus, & insignia in antiquis nummis. *Del.* 64. hasta peculiare ejus insigne. *Del.* 64. 136. item clypeus. *Del.* 136. ΘΕΟΣ ΟΠΛΟΦΟΡΟΣ & MART. VICTOR. in nummis. *Del.* 64.
Mases mons in Argolide. *Pall.* 46.
Μεγαλάρτια, Cereris apud Delios, & Boeotos festum. *Cer.* 12. qua occasione institutum. *ibid.* a magnis panibus ibi adpositis dictum. *ibid.* prout oblati vaegrandes panes in festo Pentecostes seu messis triticeae apud Hebraeos. *ibid.* panes propositionis adhuc majores, juxta Talmudicos. *ibid.*
Megalobysi, castrati Dianae sacerdotes. *Dian.* 6.
Mel cum lacte in mortuorum inferiis. *Jov.* 49. melle Soli libatum. *ibid.* Jovi & Baccho recens natis mel datum. *ibid.*
Meleagri venabulum, quo confecit aprum Calydonium, apud Sicyonios servatum. *Dian.* 220.
Meliacus sinus, Meliacus populus, Meliades Nymphae pro Trachiniis. *Del.* 287.
Melie Nympha Thebana. *Del.* 80. Oceani filia, e qua & Apolline genitus Ismenus. *ibid.* e μελιᾶν, seu fraxinorum proventu dicta. *ibid.*
Μέλισσαι Cereris sacerdotes. *Apoll.* 110. *Cer.* 43. item sacerdos Delphica. *Apoll.* 110.
Mensae quadrupedes in Graecorum agonibus cum impositis desuper palmis, coronis, aliisque agonum praemiis. *Del.* 90. mensae Delphicae ad sacrorum usum, aut alibi ad earum exemplum. *ibid.* eaedem pro abaco ad pocula, cibos, fructus. *ibid.*
Mercurius Lucrorum potens in lapidibus. *Dian.* 68. gratiae largitor. *Dian.* 69. cinereus, & fuligine obsitus. *ibid.* non Coelestis, sed Nocturnus, *ibid.* idem triceps. *ibid.* Communis. *Dian.* 70. προπύλαιος, & Στροφαῖος, ad portas, seu janua-

Digitized by Google

januarum cardines, vel in vestibulis erectus. *Dian.* 141. Ἀκακήσιος, & unde dictus. *Dian.* 143. Ministrator, Δίαλιος. *ibid.* Χθόνιος, Coelestis, Pacifer. *ibid.*
Meropis, Coorum Insula, & Meropes de Cois. *Del.* 160. a Merope eorum rege. *ibid.* *vide* Coos.
Merops Coorum Rex. *Del.* 160.
Miletus Apollini sacra. *Dian.* 226. item Dianae, ut Ἀρχηγέτη, seu coloniae illius duci. *Dian.* 226. 227. deducente coloniam Neleo Atheniensi, unde urbs Nelei dicta, & incolae Neleidae. *Dian.* 226. festum inde Mileti celebratum Νηλήϊς. *ibid.* Mileti antiquiores conditores, & varia ejus nomina. *ibid.* & 227.
Milo taurum humeris gestans in veteri gemma. *Dian.* 150.
Mimas mons minoris Asiae, e regione Insulae Chii. *Del.* 67. non Thraciae mons. *ibid.* ad mare extensus. *ibid.* nubilosum ejus jugum. *ibid.* Mimas gigas. *ibid.*
Minerva Πολιὰς Athenis & apud Cretenses culta. *Pall.* 53. eadem Πολιοῦχος & Ἀκραία, quod prima urbes & arces struxerit. *Pall.* 53. eadem Πυλαία, & Πυλαῖτις, quod simulacra ejus ad urbium portas erigerentur. *ibid.* inde Ὄγκα & Ὁμολωΐς eadem apud Thebanos, a totidem Thebarum portis culta. *ibid.* Κλειδοῦχος, seu clavigera, & earum appellationum ratio. *ibid.*
Minerva Itonia in Coronia Boeotiae culta, & agones eidem sacri. *Pall.* 61. *Cer.* 75. eadem Ἰτωνία, Ἰτωνὶς, & Ἰτωνιὰς, dicta. *Cer.* 75. Minerva non Victrix solum aut Νίκη, sed Pacifera etiam in antiquis monumentis. *Pall.* 74. eadem montes, & secessus quaerens. *ibid.* Minerva venatrix. *Pall.* 91. Φωσφόρος, seu Lucifera juxta Dianam dictá: item Παιωνία & Ὑγιεία Athenis culta, uti & Σώτειρα. *Pall.* 98. Minervae Προναίας sacellum & simulacrum Delphis. *Pall.* 121. Fatidica dicta ac oraculis Delphicis praefecta. *ibid.*
Minervae cum Jove omnia communia. *Pall.* 131. Minerva Τέλειος. *ibid.* cur e vertice Jovis nata dicitur. *Pall.* 135. & quidem Metide prius a Jove inglutita. *ibid.* ad dextram Jovis sedens. *Pall.* 132. 133. an id ad mysterium conjunctae Patris & Filii in agendo virtutis respexerit. *Pall.* 133. potius ad sapientiae ac prudentiae cum divina potentia concentum. *ibid.* Minerva sine matre nata. *Pall.* 134. ei multa cum Vulcano communia. *ibid.*
Minos amore Britomartidos nymphae ardens, eamque persequens. *Dian.* 191. juris & aequi cultor, ab aliis injustus dictus. *Dian.* 194.
Modius cum spicis in nummis Alexandriae quid notet. *Cer.* 2.
Montes Diis sacrati, & sacri inde dicti. *Del.* 70. & quidem eorum vertices. *ibid.* Dii & Deae montium appellati. *ibid.*
Monumenta de prostratis hostibus, vel immanibus feris, in Deorum fanis aut antris, seu in θησαυροῖς ad id destinatis servari solita. *Dian.* 220. 220.

Morbi e nimia repletione. *Cer.* 68. e canino appetitu. *ibid.*
Mularum tensae, quibus consecrati Caesares vel Augustae vehebantur. *Cer.* 121.
Mulorum usus an antiquior apud Graecos, quam apud Hebraeos. *Cer.* 108.
Musicam edocti Graecorum pueri. *Apoll.* 8. musica organica ac vocalis in veterum sacris. *Dian.* 243. hinc instrumenta musica in manibus Deorum collocata, cithara, tibia, fistula. *ibid.*
Mycale mons supra Samum. *Del.* 67.
Mygdonius Mesopotamiae fluvius, ad quem Antiochia Nesibi alias dicta. *Del.* 207.
Myrica usi veteres ad vaticinia. *Apoll.* 1.
Myrrha Arabica perfusi olim crines. *Apoll.* 38. hinc myrrheus crinis, myrrha unctus. *ibid.*
Myrtosium, promontorium Libyae. *Apoll.* 91.
Myrtus Dictynnae & Junoni invisa, & quare. *Dian.* 201. corona e myrto propria tamen Ἡραίων apud Argivos. *ibid.* item in Eleusiniis, quod ex Oriente haustum. *Cer.* 45. & in Cretensium festo Europae sacro dicto Ἑλλώτια. *Dian.* 201. Cereri & Veneri communis. *ibid.* *Cer.* 45. in Ponto ad usus sacros expetita, neque ibi tamen nascens. *Dian.* 201. in inferiis adhibita. *Dian.* 203. hinc myrti frondibus coronatae Deorum arae a moritura Alcestide. *ibid.* item apud Thebanos in agonibus ad Iolai tumulum institutis. *ibid.*

N.

Navigium, quo Theseus salvus Athenas rediit, Athenis servatum. *Dian.* 229.
Nautiorum gens apud Romanos Minervae sacra procurans. *Pall.* 39.
Nebrophone una e Dianae nymphis ab hinnulorum venatione dicta. *Dian.* 95.
Necessitas magna Dea. *Del.* 122. nec Deum posse ei repugnare. *ibid.* Necessitas Platonicis, naturalium rerum effectio. *ibid.* aliis inevitabilia Dei decreta. *ibid.* Juppiter & necessitas idem. *ibid.*
Neda inter Jovis nutrices. *Jov.* 33.
Nemesis Diis tribuitur a Poëtis, non φθόνος. *Apoll.* 107. posterior quandoque de Diis etiam dicitur. *ibid.* Leda, Helena, Adrastea, & Rhamnusias dicta. *Dian.* 232. item Οὖπις, & in nummis OPI AUG. *Dian.* 204. cubitum ad os attollens in nummis. *Del.* 107. aut cubiti mensuram manu in iis tenens. *ibid.*
Neptunus Γαιήοχος, Σεισίχθων. *Del.* 30. ejus tridens, locus eo nomine seu Τρίαινα Argis dictus. *Del.* 31. unde tridens, aut trifida hasta Neptuno tribuitur. *ibid.*
Nicander Colophonius vere dicitur. *Apoll.* 70.
Niciae Atheniensis splendida in Delum θεωρία. *Del.* 279. 314.
Niger, Nigris, de Nili alveo dictus. *Cer.* 11.
Nili simulacra e nigro lapide. *Jov.* 19. *Dian.* 101. aqua limosa. *Apoll.* 109. *Dian.* 101. bis terve percolata, pura efficitur.

Digitized by Google

ficitur. *Apoll.* 111. *Dian.* 101. niger seu nigris μέλας, ac sichor Hebraeis dictus. *Dian.* 101. unde Nili incrementa, an e liquefactis nivibus, aut aestivis Aethiopiae imbribus. *Del.* 207.

Nominum multitudo inter Deorum praerogativas. *Dian.* 7. unde orta. *ibid.* quibus numinibus maxime tributa. *ibid.*

Νόμοι seu nomi non dicti solum in Apollinem hymni. *Del.* 304. certis legibus adstricti, unde iis nomen. *ibid.* de cantu ad citharam. *ibid.*

Nudipedalia in publicis supplicationibus quando indicta. *Cer.* 125. in luctu apud Hebraeos. *ibid.*

Numerans pecora, de pastore apud Hebraeos dictus. *Cer.* 87.

Nupturae virgines Dianae & Parcis comae primitias offerentes. *Dian.* 23. *Del.* 297. Opi & Hecaergae apud Delios. *Del.* 292. apud Argivos in Minervae templo. *Pall.* 1. Dianae juvencam immolabant. *Dian.* 6. *Del.* 297. Veneri apud Hermionenses sacra facientes. *ibid.*

Nymphae Oceaninae, seu marinae. *Dian.* 13. item Oreades, seu Montivagae, Silvestres, Pratenses, Palustres, Fluviatiles, Fontanae, Lucinae. *ibid.* *Dian.* 18. Nemorenses, Naiades. *Dian* 13. Dianae comites. *ibid.* de Nymphis Fontanis, seu fontium Geniis. *Dian.* 15. Nymphae αὐτόχθονες. *Del.* 80.

Nymphae quercubus coaevae. *Del.* 83. juxta alios, immortales, & senii expertes. *Del.* 82. iis tanquam locorum geniis arae & simulacra erecta. *Del.* 83. Nympharum ἐπίπνοιαι seu adflatus. *ibid.*

O.

O in υ mutatum Aeolicae, ὄνομα, ὄνυμα, &c. *Cer.* 58.

Oculi dicti de rebus carissimis, aut hominibus maxime fidis. *Dian.* 211.

Olea odorifera. *Apoll.* 38. e nardo, myrrha. *ibid.* e balsamo. *ibid.* e croco. *ibid.* ex uno aromate, non e pluribus, sicut unguenta. *Apoll.* 39. Olea Deliaca, ad quam enixa est Latona. *Del.* 262. 322.

Olea Athenis in Palladis arce primum nata, eaque nunquam marcescens. *Pall.* 26. hinc arbor & silva Palladia, de olea. *Pall.* 26. in Salamine oleae ramus Minervae primum ostensus. *ibid.* Oleae sacrae Athenis prope Academiam, unde oleum in Panathenaeis. *ibid.*

Olen Lycius auctor Hymnorum in Delum. *Del.* 304. immo aliorum etiam hymnorum apud Graecos. *ibid.*

Oleum de simplici unguento, non mixto. *Pall.* 13. 16. eo fricati athletae in palaestris. *Pall.* 25. 29. oleum masculum, ac unde ita dictum. *Pall.* 29.

Olympus Mysius. *Dian.* 117. Mysiae, non Europaeae, sed Asiaticae. *ibid.* item Macedonicus, Pierius. *ibid.* montes dicti Olympi in Lydia, Elide, Arcadia. *ibid.*

Opis una e Dianae comitibus. *Dian.* 204. ipsa Diana, ac unde ita dicta. *ibid.* Diana Opifera in nummis. *supra* in Diana:

Digitized by Google

na: item Οὖπις de Nemesi. *vide* Nemesis: ὄπις Ionibus Οὖπις, Doribus Ὦπις. *ibid.* Opis etiam Rhea seu Tellus. *ibid.* item una e tribus Hyperboreorum virginibus, quae in Delum venerunt. *ibid.*

Oracula Delphica consulentes, quid observabant. *Apoll.* 45. quomodo eadem a vate Pythia reddita. *ibid.* versibus plerumque Hexametris, rarius soluta oratione. *ibid.* vera oracula, quae e laureato Apollinis tripode edita. *Del.* 94. Oraculum Delium. *Del.* 89.

Orichalcum lucidum, de aere montano. *Pall.* 19. post aurum in majori prêtio. *ibid.* idem quod aurichalcum, neque tamen ab auri mixtura. *ibid.* vice speculi luculentissimi. *ibid.* multiplex orichalci usus apud Veteres. *ibid.* an aliquod proprii generis metallum ita dictum. *ibid.* unde dictum orichalcum, & Salmasii rejecta ea de re sententia. *ibid.*

Ormenus Aeoli nepos, a quo Ormenium Thessaliae oppidum, & Ormenidae. *Cer.* 76.

Ornatores & ornatrices in monumentis antiquis, eorumque officium. *Pall.* 21.

Orphei hymni elegantia Homericis inferiores, religione potiores, juxta Pausaniam. *in prima observ. ad initium.*

Ortygia Delus unde dicta. *Apoll.* 59.

Ου pro υ Aeolice θυγάτηρ, & πυκιώτατον. *Pall.* 136.

Ω apud Doras pro ου, βωλὴ, μῶσα, pro βυλὴ, μῦσα. *Cer.* 33.

P.

Paean a Graecis ante pugnam cani solitus. *Apoll.* 21.

Pacis largitrix Ceres. *Cer.* 138. eadem sub pacis seu Εἰρήνης nomine in antiquo nummo adumbrata. *ibid.* pax divitias largiens. *ibid.* ferens Plutum infantem apud Comicum. *ibid.* hinc Plutus Cereris filius, ac Pluto ejus gener habitus. *ibid.* pax Minervae aut Veneris munus. *ibid.* Pax Dei in sacris litteris; & Pax Augusti in nummis. *ibid.*

Paedotribarum munus in Gymnasiis. *Pall.* 25.

Palladium Atheniensium, & Trojanorum creditum e coelo lapsum. *Pall.* 39. an idem, vel diversa exstiterint. *ibid.* Palladium Trojanum a Diomede avectum, & varia de eo narratio. *ibid.* Aeneae a Diomede traditum, ac inde Romam translatum. *ibid.* alia Italiae loca, quae illud sibi vindicabant. *ibid.*

Pallatis, Argolidos scopulus a recondito ibi Palladio. *Pall.* 42.

Palma a parturiente Latona in Delo adprehensa. *Del.* 210. primitiva palma dicta. *ibid.* de fonte apud Argivos, juxta Plutarchum. *ibid.* palma soli sacra, & senii expers. *ibid.*

Παμβοιώτια a Boeotis celebrata, ut Παναθήναια, Πανιώνια &c. *Pall.* 61. eaque in veteri Labadensium marmore signata. *ibid.*

Pan Νόμιος, Φιλόγραυ-ος. *Dian.* 87. montes Arcadiae incolens. *Dian.* 88. Arcadius Deus. *ibid.*

Pana-

Digitized by Google

Panacea ubi nafcatur, & in eadem fecanda ritus. *Apoll.* 40.
Pangaeus mons in Thraciae ac Macedoniae confinibus. *Del.* 134. hinc utrique ab Auctoribus tributus. *ibid.* auri in eo & argenti metalla. *ibid.*
Papaver Cereri tributum, ac inde Cereale dictum. *Cer.* 45. idem inter myftica Bacchi fymbola. *ibid.*
Parafiti feu Epulones Apollinis apud Athenienfes. *Del.* 314.
Parcae, Lucinae in puerperiis adfidentes. *Dian.* 22. *Pall.* 104. cum Lucina juncta. *Dian.* 22. Parcae, Lunae partes dictae. *ibid.* non nativitatis folum, fed nuptiarum etiam curam gerunt. *Dian.* 23. a nupturis comae primitiae iis oblatae. *ibid.* earum & Furiarum facra ἄπυρα. *Pall.* 107.
Parnaffus, varia illius vocis apud Graecos fcriptura. *Del.* 93. Parnaffus nivofus. *ibid.* lauris confitus. *Del.* 94.
Parthenius Arcadiae mons Pani facer. *Del.* 70. Telephi in eo facellum. *ibid.* Telephus ibi expofitus. *vide* Telephus.
Parturientium ferarum dolores. *Del.* 120. parturientes feminae zonam Dianae folvunt. *Del.* 209. earum mos proxima quaeque arripiendi. *Del.* 210.
Paffiva pro Activis ufurpari Atticis familiare. *Jov.* 55.
Pater proprie de Jove dictus. *Jov.* 94. de Baccho, nullo ad liberos refpectu. *ibid. Dian.* 6. fic Patres Patriae Imperatores. *Dian.* 6.
Patrica, facra Mithriaca. *Jov.* 94.
Peccata parentum in nepotibus ac tertia generatione punita. *Dian.* 122. peccatorum fponte aut ab invitis vel ignaris commifforum, quae e pofterioribus veniam mereri cenfebantur. *ibid.*
Pecten Veneris ad difcriminandos capillos aureus. *Pall.* 31. alii pectines ornatricum eburnei. *ibid.*
Pectides, inftrumentum Muficum fidibus tenfum. *Del.* 253.
Pegafus traductus ad Jovis praefepia. *Dian.* 164. 165.
Pelasgia de Argolide dicta, & Pelasgi de Argivis. *Pall.* 4. a Pelasgo antiquo Argivorum rege. *ibid.* idem terrigenae Palaechthonis filius, aut juxta alios Inachi. *ibid.* ab aliis Jovis & Niobes. *ibid.* Arcas ab aliis dictus. *ibid.* panis inventum an ei tribuendum. *ibid.*
Pelasgi de Theffalis Phthioticis. *Pall.* 4. ab eodem Pelasgo Argivorum Rege. *ibid.* hinc Pelasgi Theffali, qui in Italiam venerunt, Argis orti dicuntur a Dionyfio. *ibid.*
Peloponnefus, Pelopeis, & unde dicta. *Del.* 72. item Pelasgia, Aegialia, Apia. *ibid.*
Peneus antea ftagnans, dein per convallem Tempe inter diffectos montes in mare labens. *Del.* 105. tres alii Theffaliae fluvii in eum confluunt. *Del.* 109. 110. inde magnus dictus. *Del.* 110. fluvii illius celebritas, & amoenitas. *Del.* 111. confitae lauro ejus ripae, & inde Daphnes pater dictus. *ibid.* Phthiota & unde dictus. *Del.* 112. lentus ejus per Tempe fluxus, juxta alios citatus. *Del.* 114.
Pentecoftes apud Hebraeos fe-

 ftum,

Digitized by Google

stum, seu festum messis, vel demessi tritici. *Cer.* 19. pro festo Θεσμοφορίων ab Hebraeorum doctoribus habitum, & quare. *ibid.*

Pepli Dearum amictus. *Pall.* 70. variegatus Minervae peplus: in Panathenaeis. *ibid.* in luctu disrupti. *ibid.* iidem supra humerum dextrum, quandoque ad sinistrum fibula nexi. *ibid.*

Perga Metropolis & Ἄσυλος in nummis dicta. *Dian.* 187. Diana Pergaea in iisdem. *vide* Diana.

Pheneos, urbs Arcadiae. *Del.* 71. Pheneatis quae bona a Cerere, & quare indulta. *ibid.*

Philadelphus natus in Coo Insula. *Del.* 165. ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ de illo & Arsinoe in antiquis monumentis. *ibid.* in consulendo celer, & in exsequendo promptus. *Jov.* 87. providentia in maximis & in minimis negotiis administrandis. *Jov.* 88. Galli ab eo prostrati. *Del.* 187. Apollinis cultor, ejusque in eruditos & poëtas propensio. *Del.* 189.

Philippi urbs ad radices montis Pangaei. *Del.* 134.

Phoebas Delphica tripodis operculo insistens, dum oracula edit. *Del.* 89. ejus ritus respectus ad oraculum e Propitiatorio super arcam, seu ejus operculum, consuli a Mose solitum. *ibid.*

Phocae marinae in terra pariunt. *Del.* 242. in desertis specubus, ubi foetus suos occultant, ac nutriunt. *ibid.* post duodecimum diem eos in mare deferunt. *ibid.* phocae ob mortuum catulum luctus. *ibid.*

Phocaea Aeolicae a Phoco conditore, aut a Phocis, & quare dicta, a Graecis Phocensibus condita, ac inde primum Φωκία, incolae Φωκεῖς, postea Ionice Φώκαια, & incolae Φωκαεῖς, & Φωκαιεῖς dicti. Id ex antiquis nummis & auctoribus assertum. *Pall.* 24.

Phocaica laurus, & Phocaica manus a Lucano male de Phocica in Graecia dicta. *Pall.* 24.

Phthia ac Phthiotis, ubi regnavit Hellas, ac inde Ἕλλας & Ἕλληνες. *Del.* 112. Phthia tamen & Hellas Homero diversa Thessaliae oppida. *ibid.* Larissae adjacens. *ibid.*

Piaculare olim habitum sub eodem tecto agere cum homicidis &c. *Cer.* 18. aut cibum cum iis capere, vel sacris interesse. *ibid.*

Pinea corona in Dianae Dictynnae sacris. *Dian.* 201. eadem virginitatis symbolum. *ibid.*

Pitana urbs Macedoniae. *Dian.* 172. item Troadis, seu Aeolidos, Elidos & Laconica. *ibid.*

Plantae a locis, ubi proveniunt dictae. *Jov.* 22. & vicissim a plantis loca. *ibid.*

Physadeia, una e Danai filiabus, & fons Argis. *Pall.* 47.

Platanus in Creta, sub qua Jovis cum Europa concubitus in nummis Gortyniorum. *Del.* 262.

Plistus Delphorum fluvius. *Del.* 92. Plisti inter Dacos & quales. *ibid.*

Pluto Ἑσπερος Θεὸς a Sophocle dictus. *Cer.* 8. lucus Plutonius, & adnexa festivitas, ei & Proserpinae sacra in Charonio Cariae prope Pysiam antro. *Cer.* 9. eademque dicta in veteri nummo ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙ-

Digitized by Google

ΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. *ibid.* Pluto alatus ab Euripide dictus. *ibid.* populorum deductor, Ἀγησίλαος, Ἀνάπεμπος. *Pall.* 130.
Plutus idem cum Plutone, & promiscue Πλούτων, & Πλοῦτος dictus, ab Atticis. *Cer.* 138.
Poëtae non semper veraces. *Jov.* 60. a Socrate e Republica ejecti. *ibid.* iis solemne urbes non priscis, sed usitatis suo aevo nominibus appellare. *Del.* 72.
Poenae a Diis de sceleratis sumtae, ut a similibus facinoribus alios deterreant. *Cer.* 32. poenis & calamitatibus iidem a Diis adflicti, ut utilitatem inde aliquam referant. *ibid.*
Polyxo, Tlepolemi conjux. *Cer.* 78. 79. alia Hypsipyles Lemni Reginae nutrix. *ibid.* alia, una Atlantidum, Zethi & Amphionis mater. *ibid.* una, Actorionis mater apud Callimachum. *ibid.*
Pompae Deorum e sublimioribus aedium coenaculis, tectis, solitae conspici. *Cer.* 4. nominatim Dionysiorum apud Athenienses. *ibid.* magnis sumptibus & splendido apparatu peractae. *ibid.* magnus ad easdem vel comitum processus, vel confluxus spectatorum. *ibid.* nominatim in Hyazinthiorum apud Laconas festo. *ibid.* haud uno ritu, & pro diversa Numinum aut populorum in iis colendis natura & indole peractae. *ibid.* ejus rei exempla. *ibid.* vasa aliaque Diis sacrata proferri in iisdem pompis solita. *Cer.* 121. eaque proprio singulis Diis ornatu. *ibid.* servatus idem ritus in Divorum apud Christianos festis, & processibus. *ib.*
Pontes, ponticuli, ad ascensum in urbem obsessam. *Del.* 22.
Populus, arbor Cretica. *Cer.* 38. usus ejus in medicamentis. *ibid.* una in aditu speluncae Idaeae, ad quam adpensa donaria. *ibid.* inter arbores, sub quibus Nymphae choreas agitabant. *Cer.* 39. umbrosa eadem, nempe alba, Herculi sacra. *ibid.* eadem senescens angustiori folio. *ibid.* lucus e populis apud Phaeacas. *ibid.* populus Athenis in foro, ad quam constructum theatrum ad ludos scenicos. *ibid.*
Potus depravati appetentia.
Praepetes aves augurales boni ominis. *Pall.* 123.
Praesens aut praeteritum verbum pro Futuro saepe apud Atticos adhibitum. *Del.* 204.
Praesepia in coelo de stellis. *Dian.* 164. Jovis & Junonis praesepe. *ibid.*
Praesultor seu Chori dux. *Pall.* 67.
Praesus urbs Cretae in nummis Πραισίων. *Dian.* 199.
Prata & pascua in coelis dicta & quare. *Dian.* 164.
Precum variae species apud Gentiles, & quales eaedem. *Pall.* 139. omnium moratarum gentium circa ea studium. *ibid.* praecipuus iis in Τελεταῖς seu mysteriis Graecorum locus. *ibid.* eaedem, quas Dii adimplerent, pictae. *ibid.*
Primatus urbium olim observatus. *Del.* 16. cur Delo inter Insulas tributus. *vide* Delus.
Primitiae sacrorum quotannis in Delum ab Hyperboreis missae. *Del.* 283. eaeque in triticea stipula. *ibid.* an eae pri-

Digitized by Google

mitiae frugum vel victimarum partes proscissae. *ibid.* cur ab Hyperboreis occultatae. *ibid.* eaedem primitiae a virginibus primum latae. *Del.* 292. dein ab aliis. *ibid.* per contermi- nos populos in Attica reposi- tae, ac inde in Delum de- latae. *Del.* 314.

Primitiae Hebraeorum in terra Israële e septem speciebus. *Del.* 283. frugum primitiae in sacris Bacchi. *ibid.*

Principum cunctatio reprehen- sa. *Jov.* 88.

Procne & Procris eadem. *Dian.* 209.

Prolepsis poëtis familiaris.

Propitius sis mihi, consueta in Gentilium hymnis & suppli- cationibus ad Deos formula. *Cer.* 139. ratio ejus rei a Jam- blicho reddita. *ibid.* eadem a Callimacho in fine hymni in Cererem adhibita. *ibid.* & a publicano ad Christum apud Lucam. *ibid.*

Proserpinae raptus signatus in variis Ioniae, seu Proconsu- laris Asiae locorum nummis. *Cer.* 9. locus illius raptus di- versimode traditus. *ibid.* alle- gorica ejusdem raptus signifi- catio. *ibid.* Proserpinae coro- na e Narcisso. *Cer.* 45.

Prytaneum apud Graecos in me- dia urbis parte. *Del.* 325. Pry- tanea & Prytanes non Athe- nis solum, sed passim in aliis Graecorum urbibus. *Cer.* 129. illaque in media urbium par- te. *ibid.* Vesta in iisdem cul- ta; & inde Prytanitis dicta. *ibid.* Prytanes itidem, seu Pry tanitides mulieres in lapidi- bus antiquis. *ibid.*

Psecadum in coma muliebri di- sponenda studium. *Pall.* 22. inde illae Veneri sacrae. *ibid.*

Puerperarum & infantium re- cens natorum lavacra. *Jov.* 17. puerperii ritus, natum infan- tem, in terram prosternere, dein attollere. *Del.* 264.

Punica mala in Eleusiniis & Thesmophoriis vetita. *Pall.* 28. non in Junonis aut Mi- nervae festis, quibus conse- crata eadem mala. *ibid.*

Puniri a Deo iisdem, per quae quis deliquerit, a Gentilibus creditum. *Cer.* 64. exempla e- jus rei in sacris litteris. *ibid.* in Erysichthone apud Calli- machum. *ibid.* & 116.

Putei in Argolide a Danai filia- bus reperti. *Pall.* 47. quae e- jus rei ratio. *ibid.*

Pythia alibi quoque quam Del- phis celebrata. *ad inscript. hymn. in Del.* varia de loco Pythii agonis apud Graecos nomina. *Del.* 178.

Pythias vates prius virgo, dein nulla nisi quinquagenaria, & cum virginis cultu oracula proferens. *Pall. alia* in Phoebas.

Πυθὼ tam de sede Oraculi Del- phici, quam de serpente di- cta. *Apoll.* 100, Python de Del- phis, serpente, & vate ἐγγα- στριμύθῳ. *Del.* 90. per anagram- matismum Typhon. *Del.* 91. Δελφίνης aut Δελφύνης dictus. *Apoll.* 101. *Del.* 91. etiam fe- minino genere a Poëtis. *Del.* 91. mari ejectus in Locrorum Ozolarum regionem. *Apoll.* 101. templi & tripodis Del- phici custos. *Del.* 91. ob ve- xatam Junonis jussu Latonam ab Apolline caesus. *ibid.* fa- bulosa ejus caedes juxta Plu- tarchum. *Apoll.* 101.

Digitized by Google

Q.

Quercus annosae, dictae γεράνδρυες, & γεράνδρυα. *Jov.*22. item Σαρωνίδες, a sinu Saronico. *ibid.* quercus in Mamre aevo Constantini superstes, ac ad eam anniversarium festum peractum. *Del.* 81. 262.

R.

Reges Dii ab Aegyptiis dicti. *Jov.* 79. Regum celeritas in cogitando, & diligentia in exequendo laudata. *Jov.* 87.

Rhea canalis intelligibilium fontium dicta. *Jov.* 31. a Philyra delusa. *Jov.* 36. insaniae purgatrix. *Dian.* 236. Opis dicta. *Dian.* 204.

Rhenia Insula prope Delum. *Del.* 279.

Rheniorum cum Deliis contentio. *Del.* 279.

Rhythmus e dactylo qualis. *Dian.* 241.

Risus Deos dedecens. *Dian.* 148. 149. quid de Diis dictus notet. *ibid.* Deus risus. *ibid.* ridere, quo sensu Deus dictus in sacris litteris. *ibid.* Christus flere, nunquam ridere dictus. *ib.*

S.

Σ litterae ἀφαίρεσις Atticis familiaris. *Jov.* 58.

Sacerdotes feminae, plerumque virgines delectae, uti Minervae, Dianae, & aliorum etiam Numinum. *Apoll.* 110. *Pall.* 34. lex Atheniensium, ut sacerdos sit virgo. *Apoll.* 110. *Pall.* 34. alibi, donec pubescerent, & ad nubilam aetatem. *Apoll.* 110. *Pall.* 34. Sacerdotes etiam viduae & univirae, aut mulieres ad coelibem vitam dein adactae. *Pall.* 34. coactae subinde, non sponte virginitatem professae. *ibid.* Sacerdotum illarum peculiaria pro ratione Numinis, cui dicatae erant, nomina. *Apoll.* 110. *Cer.* 43. e nobilissimis matronis vel virginibus sorte electae apud Athenienses. *Cer.* 43. Sacerdos publica apud Callimachum, & in monumentis antiquis. *Cer.* 43. insignia Numinis, cui inserviunt, gestare solitae. *Cer.* 45.

Sacerdotes Cereris apud Graecos & Romanos e sequiori sexu. *Cer.* 43 summa castimonia in illis requisita. *ibid.* non illae sacerdotes haereditariae apud Graecos. *ibid.* Sacerdotes primae in municipio dictae in antiquis lapidibus. *ibid.* Μέλισσαι dictae Cereris sacerdotes, & in ejus Eleusiniis Ἱεροφαντίδες. *ibid.*

Sacerdotum certae familiae, ut Acestoridarum Argis, Eumolpidarum, Κηρύκων, Εὐπατριδῶν, & Eteobutadarum Athenis. *Pall.* 34. e nobilissimis civibus, & sorte electi apud Athenienses. *Cer.* 43. iique integri, non corpore mutili, & unde ὁλόκληροι &c. iidem dicti. *Pall.* 121. *Cer.* 43.

Sacerdotia haereditaria saepe seu Gentilitia apud Gentiles, sicuti apud Hebraeos. *Pall.* 34. lex ea de re apud Hebraeos. *ibid.* mentio etiam in lapidibus antiquis. *ibid.* a sacerdotio exclusi apud Hebraeos & Athenienses non ὁλόκληροι, seu qui corpore mutili. *Pall.* 121. apud Aegyptios rasi & circumcisi sacerdotes. *ibid.* Sacerdotiorum collatio inter praecipuas publicae administrationis curas habita. *Cer.* 43.

Sacra veterum δήμια vel δημοτελῆ

τικῆ, seu in commune celebrata; alia privata, sicut Athenis τῶ φρατριῶν aut συνοικιῶν. *Cer.* 43. Sacra Publica Municipialia in lapidibus. *ibid.*

Sagittandi artis doctores apud Romanos. *Dian.* 120. Sagittarii dicti nummi Parthici, seu Persici. *Dian.* 9.

Saltationes armatae Cretensium. *Jov.* 12. Cnossiae Corybantum. *ibid.* quomodo fieri solitae. *Jov.* 53. in Jovis natalibus. *ibid.* cum clypeis in Panathenaeis. *Dian.* 241. saltationes ad citharam. *Del.* 306. 312. circa Dianae aut Apollinis aram. *Del.* 306. saltatio variis gyris implexa in memoriam egressus Thesei e labyrintho in Creta. *Del.* 311. 321. eadem Γέρανος dicta. *ibid.* saltationes veterum antiquas fabulas & actiones memorabiles exprimentes. *ibid.* saltationes ad aras in orbem factae. *Del.* 312. saltationes advenarum in Delo ad aram Apollinis. *Del.* 321. apud Leucadios, in ejusdem honorem. *ibid.*

Sambucum, Sambucistriae, vel Sambucinae e Syriaco luxu Romam advecta. *Del.* 253.

Samus insula dicta Parthenia. *Del.* 48. Juno Sami nata, unde Juno Samia & Parthenia dicta. *ibid.* aedes ejus Sami amplissima. *ibid.* a Persis exusta, & tamen adhuc admirabilis visa. *ibid.* effigies ejus & Junonis Samiae in nummis. *ibid.* Samus primo Melamphyllus, Anthemus, & Phyllas, seu Phyllis dicta. *Del.* 49. una urbs in Samo insula. *ibid.* colonia in Samum a quo & e quibus deducta. *Del.* 50. Samii Ioniae primi in veteri eorum nummo. *Del.* 49. Samia terra, & Asteris Samii usus ad medicamenta. *ibid.*

Sancta in Romanis nummis Diana, Vesta, Minerva. *Pall.* 53. Sancta Dearum, & Sancta Deorum, qua ratione dicta. *Cer.* 139.

Serapis Θεὸς Μέγας in antiquis nummis. *Jov.* 2. Sardes Lydiae Metropolis. *Dian.* 245. & 246. prima Jovis cunarum testis, & Bacchi nutrix dicta. *ibid.* illius urbis in nummis elogia. *ibid.*

Sardinia Corsica praestantior, maxima etiam aut prima inter Insulas maris interni dicta. *Del.* 21. exules Roma in eam missi. *ibid.* etiam Judaei. *ibid.* magnitudo, frequentia, fertilitas insulae. *ibid.* a Sardo Herculis filio occupata. *ibid.* hinc in Sardinia Heroës dormire dicti. *ibid.*

Saronia & Saronicus sinus qualis ac unde dictus. *Jov.* 22. *Del.* 42. quercubus ferax. *Jov.* 22. Saronia Diana, & ejus aedes, lucus, festum. *ibid. Del.* 42.

Scuta Gallorum oblonga. *Del.* 184. non idonea tegendis eorum corporibus. *ibid.*

Sedendi ad dextram Dei patris locutio illustrata. *Apoll.* 29.

Sellis ad mensam insidebant prisci Heroës, non accumbebant. *Dian.* 135.

Seminans etiam metet, proverbium in sacris litteris & apud exoticos etiam Scriptores. *Cer.* 138. vicinae locutiones, plantabit vineas, & comedet fructus. *ibid.*

Sepulcris patriis condi magni olim habitum. *Dian.* 131. 132.

Ser-

Servare pro observare aves, σκοπεῖν. *Pall.* 123.

Sexaginta annis minores feminae vetitae funus comitari apud Athenienses nisi consobrinae. *Cer.* 131. sexagenariae mulieres, aut vetustiores ramum gestantes in Pompa Panathenaica. *ibid.* non pauciores annis sexaginta sacra obire jussi a Platone. *ibid.*

Sicani ad Siciliae occasum, ac unde dicti. *Dian.* 57. eorum sedes Trinacria. *ibid.*

Sicania & Sicani de tota etiam Sicilia & Siculis. *Dian.* 57.

Simulacra Deorum in periculis apprehendi solita, & protensis ad eadem manibus. *Del.* 107. ut urbi obsessae suppetias ferrent. Metus & preces, ne eadem e sedibus suis exirent, & ad hostes emigrarent. *Pall.* 33. inde catenis subinde ab oppidanis, ut Apollinis apud Tyrios, revincta. *Pall.* 39. aut occultata eadem, ut Trojanorum, dein Romanorum Palladium, aut etiam Argivorum. *ibid.* maxime quae coelo delapsa credebantur. *ibid.* hinc eadem subinde velata. *Pall.* 33. 52.

Simulacra Deorum foedari haud una ratione solita. *ad inscript. hymn. in Pall.* inde eadem Athenis lunulis tecta. *ibid.* adpensa iis donaria. *ibid.* iis demptis tota subinde earum simulacra. *ibid.* a supplicibus adprehendi solita. *ibid.* pollui ab his credita, & inde eadem lota. *ibid.* eadem lotionibus recreari, ut propitia reddi censebantur. *ibid.* tensis vel carpentis, anniversario festi seu pompae die, & stato ritu offerri per urbem solita. *Pall.* 33. 52. *Cer.* 121. Simulacra Deorum, & Junonis quidem, ad speculum compta. *Pall.* 21. 31. hinc eorundem ornatrices. *Pall.* 21.

Simulacra numinum inquinata variis sordibus. *ad inscript. hymn. in Pall.* Gentilium in iis colendis superstitio inde ab antiquis Christianis irrisa. *ibid.*

Simulacra quaedam apud Gentiles symbolica, & praesentia Numinis repleri credita, aut de divina natura participare. *ad inscript. hymn. in Pall. Pall.* 52. hinc pro Diis ipsis, aut Deorum instar habita & invocata. *Del.* 107. *Pall.* 52. eadem recondi in intimis sacrarii recessibus solita. *Pall.* 52. semel, in anno, aut nunquam, vel solis sacerdotibus conspicua. *ibid.* totidem imagines annui Pontificis M. apud Hebraeos ingressus, & reconditae ibi cum Cherubinis Arae tanquam quae essent Dei praesentiae ibidem symbola. *ibid.*

Sinis latro insignis Isthmicus, item Sciron & Procrustes. *Apoll.* 92.

Sitis inextinguibilis, qualis adfectus. *Cer.* 70. aquae marinae potu, aut esu viperae sanatus. *ibid.*

Smyrna ad mare sita, & παραλία dicta. *Dian.* 238. ad discrimen alterius superioris urbis. *ibid.*

Sol cursum sistens. *Dian.* 181. 182. an phrasi poëtica id de Josuae miraculo dictum. *ibid.* alimentis coelestibus sustentatus. *Del.* 274. e mari juxta Stoicos altus & incensus. *ibid.* Solis equi, & eorum apud Poëtas nomina. *Del.* 169. Sol Oriens quomodo ab Aegyptiis depictus. *ibid.* Sol & Luna apud

eos-

eosdem non bigis aut quadrigis, sed navigio vecti. *ibid.*
Somnus alatus in Veteri marmore. *Del.* 234.
Sors adhibita in consulendis Delphicis Oraculis. *Apoll.* 45.
Soteris nomen Ptolemaeo Lagi a Rhodiis datum. *Del.* 166. in nummis ac in monumento Adulitano, de illo & uxore Berenice ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ. *ibid.*
Spectio avium & spicere, voces augurales. *Pall.* 123.
Speculum consulendi quis usus olim vetitus. *Pall.* 17. Veneri, non Palladi tributum. *ibid.* & 21. Specula veterum metallica ex aere, argento. *Pall.* 19. 21. item e carbunculis. *Pall.* 21. e vitro. *ibid.* eaque plana, gibbosa, concava. *ibid.* pelves pro speculis in pompa Alexandri Dionysiaca. *ibid.*
Stellae transilientes seu διάττοντες. *Del.* 38. quales eaedem, & varia earum apud Graecos nomina. *ib.* arcana inde mysteria apud Gentilium hariolos. *ibid.*
Sterilitas agris a Diis immissa in ultionem scelerum. *Dian.* 125.
Succenturiati ad athletica certamina, ἔφεδροι. *Del.* 125.
Συνίζησις frequens apud Poëtas Graecos. *Jov.* 87.

T.

Θ in σ mutare Lacones soliti, σιώ, παρσένι pro θιώ, παρθένι &c. *Cer.* 10.
Θαλύσια, festum in honorem Cereris. *ad inscript. hymn. in Cer.*
Taurus maxima victima. *Apoll.* 79. an Jovi, quod negat Servius, mactatus. *ibid.*
Taygetus Laconicae mons Dianae sacer. *Dian.* 188. *Del.* 70. Taygeti canes optimi. *Dian.* 257.
Telchines mari orti, & a Cyclopibus diversi. *Del.* 31. insignes fabri. *ibid.* magi quoque habiti, & unde dicti. *ibid.*
Telephus cum matre Auge cistae in mare abjectae inclusus. *Del.* 70. in monte Arcadiae Parthenio expositus, & a cerva nutritus. *ibid.* in eodem juxta Panem cultus. *ibid.*
Templa gentilium haud immundis pedibus adeunda. *Apoll.* 110. & ab iis, qui mente puri sunt, & purgati. *ibid.* templa Deorum nominibus dicta, aut formatis inde vocibus, ut Μητρῷον, Ἡραῖον, Ἀρτεμίσιον &c.
Templum Dianae Ephesiae an ab Amazonibus, vel a Croeso indigena, vel a Ctesiphonte, seu Chersiphonte extructum. *Dian.* 248. 249. ab Herostrato combustum. *ibid.* aliud a Dinocrate conditum. *ibid.* in solo palustri, & prope Dianae signum ab Amazonibus erectum. *ibid.* duo Selinuntes fluvii aedem praeterlabebantur. *ibid.* utraque aedes vetus & nova celebrata. *Dian.* 249. an prior tota Herostrati incendio perierit. *ibid.* aedis valvae e cupressu quam diu durarint. *ibid.* alia quae illi templo celebritatem adderent, donaria, jus asyli, sacrorum ritus, ludi, agones. *ibid.* thesauri ejusdem ac divitiae. *ibid.* an illud a Lygdamo incensum. *Dian.* 252.
Temporum felicitas in nummis. *Cer.* 123. quibus symbolis ibi adumbrata. *ibid.*
Terpander Lesbius nomos ad tibiam simul & ad citharam docuit. *Dian.* 245.
Terra eadem cum Rhea. *Jov.* 29. terrae motus brasmatias dictus. *Del.* 34.
Terriculamenta infantium, fuliginosi

Digitized by Google

ginosi Cyclopes, lamiae, larvati famuli. *Dian.* 68. 69. 70.
Tethys Titanis. *Del.* 17. dicta modo terra nutrix, modo Oceanus. *ibid.* quid per eam intellexerint Gentilium Theologi. *ibid.*
Tetrachordon praeter citharam, de aliis dictum. *Del.* 253.
Thebarum fontes Dirce, Strophie, Oedipodius. *Del.* 76. Θήβη & Θῆβαι urbs dicta. *Del.* 87. nummis ejusdem cum clypeo. *ibid.* origo nominis Phoenicia, eaque multiplex tradita. *ibid.* nova adlata a voce Hebraea vel Phoenicia thaba h. e. desiderium, appetitus, & ratio illius appellationis. *ibid.* situs opportunitas, ac soli amoenitas, horti, fontes. *ibid.* Thebae ter eversae & restauratae. *Del.* 88. denuo eversa urbs inferior, praeter delubra. *ibid.* Strabonis aevo vix urbis species relicta. *ibid.* a Thebis conditis, ad easdem ab Argivis captas, anni CCXXIX. *Pall.* 125.
Thera Aegaei maris insula. *Apoll.* 73. colonia in eam a Spartanis deducta. *Apoll.* 75. duces illius coloniae. *ibid.*
Thesmophoria in honorem Cereris, quibus in locis acta. *Cer.* 1. ex Aegypto in Graeciam primum illata, juxta Herodotum. *ibid.* instituta in memoriam latarum a Cerere legum, & datarum hominibus frugum. *Cer.* 20. a Triptolemo instituta. *Cer.* 22. a solis mulieribus peracta. *Cer.* 1. acclamationes mulierum θεσμοφόρε μακζιστῶν apud Aristophanem. *ibid.* umbellae seu σκιάδια ab iis gestata. *Cer.* 7. mulieres humi jacentes in Thesmophoriis. *Cer.* 3. Thesmophoria nocturna sacra. *Cer.* 7. mense Pyanepsione Athenis celebrata. *ibid.* Νηφάλια eadem Thesmophoria. *Cer.* 12. joci & dicta in iisdem, neque ea proinde tota in luctu transacta. *Cer.* 18. tertius solus dies νηστεία, seu jejunium, dictus. *Cer.* 12.
Thespienses, ad quos Minerva profecta dicitur. *Pall.* 60. antiquus horum nummus. *ibid.* Cupidinis cultu & signo nobilitatae Thespiae. *ibid.*
Thessalia equis abundans. *Del.* 104. pecoribus, bobus & pascuis ferax. *ibid.* quatuor celebriores Thessaliae fluviii in Peneum confluunt. *ibid.* Thessalicae Nymphae.
Thracia ventorum habitaculum. *Del.* 26. 65. Thraces cum Dacis confusi. *Del.* 92.
Tibiarum gravis sonus. *Dian.* 243. tibiae ex hinnulorum, cervorum, elephantis, aut asinorum etiam ossibus. *Dian.* 244. perforata eadem ossa, unde perforatae dictae tibiae. *ibid.* eaedem ex arundine, buxo, loto Libyca. *ibid.* tibiae inventum Minervae habitum. *Dian.* 245. vel Marsyae, Olympi, Hyagnidis, Seriti. *ibid.* tempus repertae tibiae. *ibid.* tibiae Phrygiae in honorem matris Deum. *ibid.*
Tibiae cum cithara concentus. *Del.* 253. hinc tibia citharistica. *ibid.* quae utriusque organi communio a Platone improbata. *ibid.* Thebani tibiis delectati. *ibid.* tibiae obliquae seu plagiauli. *ibid.* Sarranae seu Tyriae. *ibid.* item γίγγρας, γίγγραι. *ibid.* tibia recta Phrygum inventum. *ibid.* hinc tibiae Phrygiae & Berecynthiae.

ae. *ibid.* eaeque in honorem Matris Deum. *Dian.* 245. tibiae ac tibicines vel tibicinae, ex Asiatico luxu Romam inductae. *Del.* 253.

Tiresias Eueridcs, seu Eueri filius. *Pall.* 81. sitiens, hausta de Thelphussa aqua mortuus. *Pall.* 77. nudam lavantem Minervam videt. *Pall.* 78. an solus hanc fabulam e Graecis tradiderit Callimachus. *Pall.* 78. 82. inde oculis, & quidem Minervae manibus orbatus. *Pall.* 82. excoecati ejusdem variae aliae caussae traditae. *ibid.* eadem fabula ad Mosem, de monte velato capite descendentem, aliunde relata. *ibid.*

Tiresias augurandi artem a Minerva edoctus. *Pall.* 121. diversa ea de re narratio. *ibid.* Jovis eximius Propheta a Pindaro dictus. *ibid.* pro coecitate, mentis lumen & futura prospiciendi facultas data. *ibid.* verax augur dictus. *Pall.* 123. ejus apud Boeotos oraculum. *Pall.* 125. Tiresias expugnatis Thebis ab Argivis Epigonis captivus abductus, in via decessit. *ibid.* longaevus, qui septem aut novem aetates vixerit. *ibid.* & 228. an Lajo aequaevus sacerdos dici potuerit. *Pall.* 125. Tiresias etiam haruspicinae opera vaticinatus. *ibid.* ei post mortem providae mentis donum datum. *Pall.* 129.

Titanes Coelo ac Tellure sati. *Del.* 17. gigantes & gigantum posteri. *Del.* 174.

Trifolium, quo pastae in Junonis prato Dianae cervae. *Dian.* 165. trifolium Medicum optimum jumentorum & pecorum pabulum. *ibid.*

Trigonon, instrumentum Musicum a Syris repertum. *Del.* 253.

Triopium in Caria. *Del.* 160.

Triops, diversa de ejus parentibus traditio. *Del.* 160. Coi rex & Meropis pater. *ibid.* hinc Triopis collis de Coo. *ib.*

Tripodos passim in Graecis Romanisque nummis signati. *Del.* 90. 91. nummis Delphorum & Phocidos. *ibid.* quandoque cum Apolline tripodi insistente, aut cum Delphino in corvo. *ibid.* tripodes mensarum loco. *ibid.* multiplex eorum usus, & varia eorundem Diis dedicatorum ratio. *ibid.* Ismenio Apollini apud Thebanos dicati. *ibid.* tripodes quadranguli, iique argentei, etiam aurei, & gammati, in pompa Philadelphi Dionysiaca. *ibid.* consueta victorum in Dionysiis aliisque agonibus praemia. *ibid.* Baccho & Apollini tripodes consecrati. *ibid.*

Tripus fatidicus Apollini Delphico proprius. *Del.* 90. communis Graeciae tripus dictus. *ibid.* idem non tripus, sed τετράπους Jamblicho, & cum mensa quadrupede confusus. *ibid.* an Arcae quadrangulari similis. *ibid.* tripus τρίοψ a Pythagoraeis pictus. *ibid.* ejus operculum perforatum, cui insidebat oracula editura Pythias, dictum ἐπίθεμα, ὅλμος, κύκλος. *ibid.* an tres Triopae filiae in tripodis Delphici schemate sculptae. *ibid.* tripus Delphicus, an mensae τετράποδι in Mosaico tabernaculo similis. *ibid.* an a voce Orientali taripa vel teripa, seu scientia aut spiritu Magiae profluxerit. *ibid.*

Troe-

Troezeniorum antiqui reges. *Del.* 41. Troezen Saroniae. *Del.* 42. portus ejus Πώγων dictus. *ibid.*

V.

Vannus Bacchi mystica, in qua recondita occulta ejus sacra. *Del.* 283. *Cer.* 127. Vanniferi in pompa Philadelphi Dionysiaca. *Cer.* 127. Bacchi vannus mystica serpente circumdata in antiquis nummis, & ejus rei ratio. *Cer.* 127. Vanniferi quoque in aliorum Deorum sacris, ut in Cereris Thesmophoriis, & Minervae Panathenaeis, *ibid.* vanni diversae a Canistris ibidem praelatis. *ibid.*

Vates futura non solum, ut praesentia, sed etiam ut praeterita enarrant. *Del.* 181.

Vaticinia divino furore proferre coacti, fatidici. *Del.* 89. unde ii ἔνθεοι, θεοφόρητοι, θεόληπτοι &c. dicti. *ibid.* Vaticinia a Deo solo, non ab aliis organis pendere. *Del.* 94. vaticinia per sortes reddita. *Apoll.* 45.

Ὑδροφόρια Atheniensium & Aeginetarum festum. *Pall.* 45. ὑδροφόροι virgines apud Athenienses, in Jovis Διϊπολίων festo. *ibid.*

Venationes ferarum, jaculis, venabulis, gladiis, tendiculis, sagittis, speculis etiam, aliisque artibus olim usitatae. *Dian.* 85. venandi usus inter rudimenta militiae. *Dian.* 121.

Venatores Dianae vota faciebant, & praedae partem dicabant. *Dian.* 12.

Venti aris & sacris apud Persas & alibi culti. *Del.* 26.

Venus Σωτὴρ & Σώτειρα in antiquis monumentis dicta, item portuum amans. *Dian.* 39. stella Junonis dicta. *Pall.* 21. Veneris in Delo advectum e Creta simulacrum. *Del.* 308. idem ligneum. *ibid.* Deae illius in Delo & Cycladibus cultus. *ibid.* Veneris in coma componenda studium. *Pall.* 22. 31. dicta aureo vel eburneo pectine eam in rem usa. *ibid.* incompta in luctu Paridis.

Vergiliarum occasus, principium hyemis, ac finis autumni, *Apoll.* 83.

Vertagi seu Leporarii & veloces Gallorum canes. *Dian.* 95.

Vesta in Graecorum Prytaneis culta. *Del.* 325. *Cer.* 129. ejus simulacra in intima eorum, uti & privatorum aedium parte. *Cer.* 129. hinc ara ejus penetralis. *ibid.* a Vesta incipiens, proverbium, & unde dictum. *ibid.* mulieribus ad eadem Vestae sacra in Prytaneis Graecorum aditus. *ibid.*

Vesta insularum Delus, ac unde dicta. *Del.* 325. Vesta Communis, Patroa, Domestica. *Cer.* 109. juvenca eidem immolata & quare. *ibid.* eadem non victimis aut incensis, sed viridi gramine antiquitus culta. *Cer.* 109. oves eidem in Arvalibus immolatae. *ibid.* Vesta eadem quae Tellus & Ceres. *ibid.* Vestae delicium asinus cur a poëta dicitur. *ibid.*

Vestes θεωρικαὶ, seu in sacris Graecorum legationibus splendidae. *Del.* 314. vestium varia ornamenta, fimbriae, limbi, virgae. *Dian.* 12. eadem texta, assuta, pendula, ac unde constarent. *ibid.*

Victimarii Athenis e familia

Digitized by Google

Θαυλωνιδῶν. *Pall.* 34.

Vini cum aqua mixtura qualis apud veteres fuerit. *Pall.* 45. Graeci prae barbaris moderati in vini potu. *ibid.* vulgo vinum cum aqua temperarunt. *ibid.*

Virgines coactae apud Gentiles castitatem servare. *Dian.* 6. nubiles zona cinctae, eadem nupturis adempta. *Dian.* 14.

Virtus juxta Platonicos non naturae aut institutionis, sed Deorum munus. *Jov.* 96.

Vita secundum virtutem beata. *Jov.* 95.

Vittae virgineae, quibus revinctae simplici cultu virginum comae. *Cer.* 5. a mulierum vittis distinctae. *ibid.* vestigia ejus rei in monumentis antiquis. *ibid.* vittis redimitae Cereris sacerdotes. *ibid.* non item pompae Cerealis, seu procedentis calathi comites. *Cer.* 125.

Ululare, pro exultare. *Del.* 258.

Umbellae a mulieribus in sacris Eleusiniis & Thesmophoriis gestatae. *Cer.* I. 7. aut iis prelatae a pedissequis. *Cer.* 127.

Unguenta e variis aromatibus composita. *Apoll.* 39. alia simplicia, & alia, quae ex odoribus mixta. *Pall.* 13. postrema necdum in usu Iliacis temporibus. *ibid.* unguentum & oleum una tantum voce apud Hebraeos dicitur. *ibid.* unguenta mixta Veneri non Minervae propria. *ibid.* virgines eorundem olim expertes. *ibid.* eorum usus in mulieribus ac viris reprehensus. *ibid.* vasa unguentaria, & varia eorum nomina. *ibid.* unguenta alia ad illitus, alia ad unctiones. *Pall.* 16. mixta unguenta conficiendi ratio & labor. *ibid.*

Urbes & montes saepe ὁμώνυμοι. *Dian.* 99. urbes ἱεραὶ in nummis dictae. *Del.* 1. urbes Deorum praesentia protegi dictae. *Del.* 24. urbium Dii Conservatores πολιεῖς, πολιοῦχοι &c. *Dian.* 122. urbes ob admissa scelera a Diis deletae, aut calamitatibus afflictae. *ibid.*

Urbium conditores, aut coloniarum deductores, soliti Oraculum Delphicum prius consulere. *Apoll.* 55. inde locum metiri. *ibid.*

Vulcanus cum incude, forcipe, malleo, pileo, in antiquis nummis, & marmoribus. *Jov.* 76. *Dian.* 49. *Pall.* 24. REX ARTIS, nempe fabrilis, in nummo. *Jov.* 76. *Dian.* 69. ei & Minervae artium cultores sacra facientes. *Jov.* 76. in nummo Liparae signatus. *Dian.* 47. sedes ejus in eadem Lipara, & in Lemno tradita. *ibid.* Rex & Deus Aetnaeus, *vide* Aetna: simulacra ejus prope caminos collocari solita. *Dian.* 60. simulacrum ejus pygmaei imagine. *Dian.* 60.

X.

Xanthus Lyciae fluvius & urbs primaria. *Del.* 41. in eo fluvio ablutus a partu Apollo, ac inde ei sacer idem fluvius. *ibid.* e scisso Lyciae solo a Latona e ductus. *ibid.* Latonae ibi templum. *ibid.*

Z.

Z in τὸ δ mutatur apud Aeolas. *Dian.* 97.

Zonae virginum nubilium, Veneri dicatae. *Jov.* 21. parturientium, Dianae. *ibid.*

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google